Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

WELLCOME
HIST. MED. MUSEUM

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

SANTA

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

40968

SVMMA

DE EXEMPLIS ET RERVM SIMILITVDINIBVS LOCVPLETISSIMA.

VERBI DEI CONCIONATORIBVS, CVNCTISQVE LITERARVM Studiosis maximo vsui futura.

F. Ioanne à S. Geminiano ordinis Prædicatorum Auctore.

Nunc demum post omnes alias editiones, diligenti cura à Magistro ÆGIDIO GRAVATIO Rocchensi Eremitano, ab innumeris pene erroribus castigata & aucta.

Adiectus est primùm Index certissimus, optimam quamq; ac desideratam materiam ordine Alphabetico ostentans.

ANTVERPIAE,
Sumptibus Viduæ & hæredum Petri Belleri.
M. DC. IX.
Cum Gratia & Priuilegio.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

gere nequeunt, seu nolunt, saltem in teipso, veluti in speculo, intuentes, quid boni sequendum, quídue mali fugiendum sit animaduertant, tuaq; vestigia nouiter imitemur. Et si quando animum tuum à grauioribus negocijs disiunxeru, referesq; ad sacrarum litterarũ studia (quæ te semper à prima vsque ætate delectarunt, quibus etiam haud immeritò ad sublime hoc Cardinalatus fastigium ascendisti) eo uti non indignaberis: Quem vbi per teipsum cognoueris, profectò non indignum tuo patrocinio, tuoq; hospitio iudicabis. Quid autem in hac recenti editione præstiterint, lectio facit cunctis fidem, non mea vel ambitiosa, vel elaborata commendatio. Tantùm dicam, me omnium tum Librorum, tum Capitulorum Epitomen adiunxisse. Indicémq; nunc primum excogitatum, & quidem refertißimum omnium eorũ quæ in toto opere scitu digna habentur (ad Studiosorum commodum) apposuisse. Accipe igitur hilari animo, ac læto suscipe vultu, quod omni humilitate Illustrißimæ & Amplißimæ Dominationi tuæ offero, sitq; tibi ac reliquis argumentum, perpetuúmque mei erga te grati animi monumentum: Exiguum equidẽ si tuæ conferre vellem Amplitudini, permagnum verò si meum æstimas animum, vel rerum quas hic liber continet dignitatem. Nam si tibi (vt spero) periucundũ esse sensero, ad maiora forsitan capessenda, tuóque nomini dicãda, tuto me dirigam animo. Vale & me Augustinianámque familiam benignè complectere. Datum Venetijs Kalend. Iulij. M. D. LXXVI.

SVM-

SVMMA F. IOANNIS DE S. GEMINIANO ORDINIS PRÆDICATO-rum, S. Theologiæ Do-ctoris clarissimi.

Quæ de Exemplis ac Similitudinibus rerum inscribitur.

PROLOGVS.

OMNIA facito secundùm exemplar quod tibi monstratũ est (inquit A-
Heb. 8. postolus)In omnibus operibus artium videmus, quòd eorum opifices diriguntur & regulãtur duplici exemplari: Nam qui sunt in arte periti, interius habent exemplar, scilicet formam artis, secundum quam operantur: qui verò artem addiscunt nondum eruditi in ipsa, aspiciunt ad exemplar exterius per aliquẽ artificẽ factũ, sicut pueri qui scribere discunt, tenent præ oculis exemplar magistri. Sed quemadmodũ in ope-
Exẽplar duplex. ribus artiũ, sic etiam in moribus, & actibus virtutum duplex habemus exemplũ: Nam primò quidẽ per fidẽ habemus intus Christũ,
Ephe. 3. secundùm illud Apostoli: Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Et hoc est exemplar præcipuum perfectæ vitæ. Vnde
Ioan. 13 & ipse ait: Exẽplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Et de hoc exemplari principaliter intelligi debet verbum præallegatum. Omnia facito secundùm exemplar, scilicet Christi, quod tibi monstratũ est, s. per fidẽ. Hoc est igitur exemplar intrinsecus existens in corde per fidẽ, s. Christi vita: quod exemplar Apost. sequens, & ei cõformatus totaliter dicebat: Viuo ego, id nõ Gala. 2.
ego, viuit verò in me Christus. Sed est aliud exẽplar extrinsecus, sc. natura creata rerum quæ sunt extra animã, quod dirigitur humana industria nõ tãtũ in operibus artiũ, in quibus (vt dicit Ari.) Arist. 2. Phys.
ars imitatur naturã in quantum potest, sed etiam in moribus, & actibus virtutum; ita vt etiam de hoc exemplari possit dici verbum propositum: Omnia facito secundùm exemplar quod tibi monstratũ est, scilicet in rerum natura. Nam ex ipsis naturæ operibus, sumuntur similitudines & plurima exẽpla vtilia nostris cõpetentia moribus. Et hinc est quòd venerabilis doctor Gre. Nazian. cu- Gregor. Naz. in Apolo.
ius (testante Hiero.) tãta auctoritas fuit: vt nullus vnquã eius dictis calumniã inferre præsumpserit: Immo insuper (vt testatur Ru- Rufin.
finus) tanta fuit eius auctoritas apud ecclesias Christi, vt esse putaretur hæreticus qui illi fuisset ausus in aliquo cõtraire. Hic itaque

tũ præcipuus doctor, hãc sibi cõsuetudinẽ fecerat, vt quicquid ei⁹ occurreret oculis de reb. exterioribus, interiorib. animæ moribus adaptaret: Sic enim refert ipse de se in suo apologetico, dicẽs: Mos mihi est ad meipsum singula quęque reuocare, præcipuè si quies mihi sit, & silentiũ si vacet, animi moribus adaptare quod videtur in oculis. Vnde & oculorũ visio est mihi mentis eruditio. Huius igitur exemplum laudabile sequi oportet, si abundare volunt copia exemplorũ. Quæ copia illis si affuerit, præcipue de rebus extrinsecis quæ nobis sunt in aperto, & etiam de mirandis operibus quæ cõtinuè natura producit, vel adinuenit humana industria: non eos tantũ apud curiosos auditores faciet gratiosos, quos mira naturæ opera vel humanæ inuẽtionis studia narrata & patefacta delectãt; sed etiã apud vulgus & simplices fructuosos & acceptos cõstituet, dũ per exẽpla ad sensum spiritualia & subtilia declarabũt. Prædicãtium igitur cõmodo, curioso desiderio simpliciũ auditorũ profectui desiderans inseruire, ego inter fratres ordinis Prædicatorũ minimus, nomine Heluuicus, natione Teutonicus, de multarũ rerum exemplis quæ diuersis hominum moribus & actibus adaptantur, præsens opusculum edidi, & librum de exemplis & similitudinibus rerũ ipsum intitulaui: exemplum sequi desiderãs Patris nostri beati Dominici, de quo inter alia legitur, quòd vbicunque conuersabatur ædificatoriis affluebat sermonibus, & abũdabat exemplis, quibus ad amorem Christi, seculive contẽptum audientiũ animi flecterentur. Nõ autem visum est mihi de exemplis historialibus aliquid in hoc opere ponere, ex eo quod tam de historia Bibliorũ quàm etiam de vitis Sãctorum, & insuper de factis gentilium, diuersa per diuersos opera facta sunt satis sufficiẽter. Intendo autem in opere isto sequi præcipuè rerum ordinẽ de quibus adducentur exẽpla: nihilominus tamen materias quibus aptabuntur exempla, reducam vt melius potero in singulis rerum generibus in ordine alphabeti. Quod quidem qualiter fiat, subsequentibus verbis declarabitur.

Auctoris intẽtio.

Ordo dicẽdorum.

Quoniam verò curiosis lectoribus varietas tollit fastigium, in ponendis vel exponendis exẽplis, nõ semper eundẽ ordinẽ seruabo vel modum: Nam quandoque generaliter tantùm materiæ, de qua agetur, exemplum adaptabitur, quandoque verò distinctę proprietates plures adductæ similitudinis exponentur. Huius etiam eiusdemq; rei exemplum aliquãdo vni tantùm materiæ, quandoque verò pluribus, prout eiusdem rei exigerit diuersarum proprietatum congruitas, adaptabo. Sicut Saturno tantùm assimilatur homo voluptuosus. Lunæ verò assimilatur non tantùm B. Maria, sed etiam vita actiua, & similem modum inuenies in aliis exẽplis. Adhuc etiam in adaptationibus ipsis plerumque ex sacra scriptura, & nonnunquam ex dictis Sanctorum auctoritatũ probationes apponam: quandoque etiam (causa prolixitatis vitandæ) adaptationes ipsas tantummodo, prætermissis auctoritatibus, scribam. Intendo etiam pleraque exempla per singulas suas partes exponere, & quædã solùm ex parte materię applicare; quia multa ad declarationem exempla quandoque sunt necessaria, quæ tamẽ ad adaptionem nil referunt. Et quia plura eidem materiæ exẽpla conueniunt, interdum quæ in diuersis rerum generibus continẽtur, oportebit vt de eisdem materiis

(sed

sed non sub eisdem exemplis) in diuersis tractetur locis. Sicut de gratia agetur in primo libro sub similitudine primi mobilis. In secundo vero sub similitudine saphiri. In tertio sub similitudine frumenti, & sic de alijs. Porro si quæ in exemplis ponantur, præcipue de virtutibus lapidum vel herbarum, siue etiã de interpretationibus aliquibus somniorum, vel alijs quibuscunque, quæ forsitan ea legentibus minus credibilia videantur; sciant me ex meo ingenio ea nõ confinxisse, sed ex magnorum scriptis deprompta, non vt fidem de talibus facerem, sed vt veram instructionem & vtilem elicerem ex eisdem: quibus quidem modo doctores sacri, & magni Philosophi in suis doctrinis moralibus incredibilibus vsi sunt exemplis fabularum: quæ licet in se vera non essent, ad verã tamen disciplinam moralem vtiliter inflexerunt. Bene etiam diuina scriptura (de lignis expetentibus regem recitando in libro
Iud. 5. Iudicum) fabulã introducit, quæ à nonnullis expositoribus moribus adaptatur. Nõ ergo respuenda sunt exempla naturalia, quæ si nõ semper, vel ex toto sunt vera, ex parte tamen (vt in pluribus) vera reperiuntur. Nec debet respuere sapiens ea quæ scripta reperit, ex eo quod ipsemet talia non probauit, sed potius æstimare de talibus, quòd multa quæ ipse non vidit, alij sunt experti. Si quę vero de cœlestium corporum effectibus inducentur, quæ se ad humanos actus extendere videantur, ea prudens lector aduertat, potius referendo esse, quam asserendo dicta: nec ea sic intelligat tanquã ex cęlestium dominio corporum vlla humanis actibus (prout ex libero procedunt arbitrio) necessitas imponatur: Non enim cœlestia corpora in liberum arbitrium hominis, aut voluntatem, vel intellectum, quæ vires incorporeæ sunt, directe possunt imprimere. Sed quoniam complexio corporis quam anima in pluribus sequitur, & organa corporea sensuum qui intellectuali cognitioni deseruiunt, cæteraque cordoris mẽbra per quæ interior anima actus exteriores exequitur, ipsorum dispositioni cœlestium corporum directe supponuntur. Hinc est quod actus humani (præcipue qui per corpus explentur) ex varijs impressionibus siderum varie disponuntur: ac etiam ex constellationum virtutibus (quæ hominum corporali conceptui vel ortui dominantur) ipsi homines ad diuersa officia & mores inclinãtur. Et quia homines non coacte, sed sponte, huiusmodi frequentius inclinationes sequuntur, inde est quod de voluntarijs actibus & moribus eorundem, nonnunquam à peritis astrologis & mira & veridica iudicia proferuntur: quanquam non sit laudabile, neque tutum talibus inniti iudicijs, vel ea in suis temporibus omnibus obseruare. Bene in sacra scriptura dicitur: A signis cœli nolite metuere. Multa ergo de proprie- Hier. 10
tatibus rerum (quas in hoc libro pro exemplo ponemus) ex libris sacri canonis sunt assumpta. Et nonnulla collecta sunt ex rerum experientia: sed & ex magnorum sapientum scriptis plurima sunt excerpta. Non autem aliquis miretur de stili deformitate, quæ licet concedi soleat in opere tam prolixo, ex hoc tamen specialiter accidet: quia plura ex scriptis quorundam in hoc opere ponentur exempla, in quibus, nisi forte truncando, vt breuiora sint, nec sensum nec verba mutabo, ne ex mutatione verborum mihi ascribere videar, quæ iam bene sunt per alios conscripta vel in-

uenta. Non solum etiam in hoc opere, de principalibus mũdi corporibus introducentur exempla: sed etiam de his quæ secundum aliquem ordinem in ea reducuntur, puta de motu, tempore, & lumine, & alijs consimilibus quæ reducũtur in cęlum. Similiter de impressionibus aëris, grandine, pruina, niue, & alijs quibuscunq; similibus, quę specialiter pertinere videntur ad aliquod elementum. Et consimilis modus seruabitur etiam in illis quæ pertinent ad aliqua corpora mixta: quia simul (vbi ponentur plantarum similitudines) de frondibus, floribus, & fructibus & seminibus introducẽtur exẽpla. Et sic etiã fiet de alijs corporibus quibuscũque.

Notitia autem rerum in homine triplici virtute perficitur (vt dicit Philosophus) s. sensu, imaginatione, & ratione: Nã ab ipsis exterioribus rebus primò fit motus in sensu, propter quod Philosophus dicit, quòd omnis nostra sciẽtia oritur à sensu. Ab ipso autem sensu in actu secũdo fit motus in fantasia siue imaginatione. Vnde idẽ Philosophus dicit, quod fantasia est motus factus à sensu secundũ actum. Et licet Auicẽna distinguat inter imaginationẽ & fantasiam, dicens eas diuersas potẽtias realiter distinctas, quia fantasia secundum eum habet vltra imaginationem, quod cõponit & diuidit formas imaginatas, vt patet cum ex forma imaginata auri, & forma imaginata mõtis, componimus formam montis aurei, quã nunquã vidimus. Tamẽ quia ista cõpositio non apparet in alijs ab homine, in quo ad hæc sufficit virtus imaginatiua, cui etiam hãc actionẽ attribuit Auerroïs: Ideo (vt alij dicunt) eadem potentia realiter est imaginatio & fãtasia. Ab ipsa autẽ fantasia siue fantasmatibus, per virtutem intellectus agẽtis perficitur intellectus possibilis ad actum intelligendi. Bene Philos. dicit, quod non est intelligere sine fantasmate. Ipse autem intellectus ab vno in aliud discurrẽs (siue ex principijs cõclusiones eliciẽs, siue cõclusiones in principia resoluens) ratio vocatur, ad quã scientia pertinet, sicut Philosophus dicit, quod omnis sciẽtia in ratione est. Vt igitur (in exemplis ponendis) secundum præfatũ humanæ cognitionis ordinẽ procedamus, primò ponenda sunt exempla de sensibilibus. Secundò de imaginabilibus. Tertiò de rationabilibus. Sed de exẽplis sensibilium corporum, adhuc est distinguendum: quia quædam sensibilia corpora sunt simplicia, quę nõ componuntur ex alijs corporibus, sicut elementa & corpora cęlestia, quãuis in se habeãt alias cõpositiones, vt materiæ & formæ, accidentis & substantiæ, & huiusmodi: quædam vero sensibilium corporum sunt cõposita ex ipsis elementis. Et ista adhuc distinguuntur, quia quædam sunt inanimata, vt mineralia, vt ferrũ, & æs, & alia huiusmodi, & lapides: quædam verò sunt animata: quæ adhuc distinguuntur, quia quædã sunt animata tantum anima vegetabili, vt plantæ: quædam vlterius anima sensibili, vt animalia bruta, quæ distinguũtur in natalitia quæ sunt in aqua, & gressibilia siue reptilia quæ sunt in terra, & volatilia quæ in aëre volant. Quædam vlterius animata sunt anima rationali, vt homines. Circa imaginabilia quoque est attendendum: quia quarundam rerum imagines seu fantasmata intuemur dormientes, siue somniantes: quædam vero mira percipimus vigilantes, quemadmodum Prophetæ etiam vigilando habuerunt imaginarias visiones. Rationabilia autem vocari possunt,

Arist. 1. post.

Arist. 3. de ani.

Auic.

Auerr. de sens. & sensi.

Arist. 3. de ani.

Arist. 2. post.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sunt, siue illa quæ ex ratione statuuntur, sicut sunt leges & iura: siue ea quæ à ratione producuntur, sicut sunt artificialia: Est enim ars recta ratio factibilium (vt Philosophus dicit) siue etiam illa quæ à ratione regulantur, vt mores & humana opera. Quia igitur de omnibus prædictis exēpla sunt inducenda, totum hoc præsens opus in decem distinguitur libellos. In quorum primo ponentur exempla de corporibus simplicibus, scilicet de elementis & corporibus cęlestibus, & etiam de aliquibus alijs, quæ aliquo speciali ordine in ea reducuntur. In secūdo ponentur exempla de corporibus mineralibus, scilicet de metallis, & etiā de lapidibus. In tertio ponentur exempla de vegetabilibus, id est, de arboribus & plātis. In quarto ponentur exēpla de natatilibus & volatilibus, id est, de piscibus & auibus. In quinto ponentur exempla de animalibus terrestribus, id est, quæ gradiūtur vel reptant super terram. In sexto libro ponentur exēpla de hominibus. In septimo de imaginibus somniorū & visionum. In octauo vero libro ponentur exempla de legibus. In nono ponentur exempla de artificialibus. In decimo siue vltimo libro ponentur exēpla & introducētur de humanis actibus & moribus. In singulis autem prædictis decē libellis, nō intēdo particulariter sequi ordinem exemplorum, sed solū illas materias quibus adaptantur exēpla locare seu ponere sub ordine alphabeti, verbi gratia. In primo libro (vbi ponūtur exempla de corporibus simplicibus) non sequar in eis ordinem ipsorum simpliciū corporum: vt scilicet primo ponantur exempla de cœlestibus, postea de elementis, & inter elementa primò de vno, postea de alio: sed mixtim ponentur omnia, nūc de vno, nunc de alio, secundū quod rebus diuersis quas ponam sub alphabeti ordine, variè adaptātur. Et idem etiā ordo seruabitur in cæteris libellis. Si quæ igitur in hoc opere ex mea imperitia indebitè essent posita vel ineptè, relinquo atque submitto beneuolentiæ Fratrum, ac studio corrigenda. De his autem quæ bene dicta & adaptata congrue videbuntur, Regi immortali, inuisibili, soli Deo honor relinquetur & gloria in secula seculorum.

Arist. Ethic. Phili. 6.

Voluminis huius distinctio.

In singulis elementorum, corporumque cælestium, ostentatur naturis, ac pluribus rationibus & auctoritatibus, quantum sit hominibus discreta ciborum abstinentia necessaria, enucleatur.

Cap. I.

Abstinentia discreta ciborū quantum sit hominibus vtilis, in singulis simpliciū corporum potest ostendi naturis: Simplicia namque corpora duarū sunt naturarū, scilicet, naturæ cælestis, & elementaris. Primū exēplum notabile de fructu ipsius abstinentiæ, quoad naturam cœlestem ostenditur in corpore Lunæ. Est enim natura cœlestis tāto magis lumini peruia, quanto minus in sua substantia habet de grossa & corpulēta materia, hinc igitur est, quod apparet in Luna quædam nigredinis macula, quia Luna (prout tradit Philoso.) sicut est in situ locali magis vicina terræ, ita est (vt ita dicam) magis terrestris naturę, id est, cuiusdā substantię grossæ & corpulētæ quam cæli, propter quā lumē Solis non recipit profundè sicut aliæ stellæ, sed tantū in superficie. Et idcirco in ipsa tātummodo resultat macula vmbræ. Est igitur natura hominis luminari corpori similis, cuius scilicet mēs interior ad lu- Ari. 2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

men sapientiæ tanto est minus disposita, quãto venter corpulentior fit ciborũ affluẽtia: Nã multa repletio vẽtris obtusitatẽ generat mentis. Vnde Psalm. dicit: Repleti sunt qui obscurati sunt. Et hoc est obscuritas Lunæ, i. vitæ delitiosæ, quæ s. non repletur splẽdore. Sap. Luna nõ splẽdebit in lumine suo. Oportet ergo ad hoc vt anima fiat lumini sapiẽtiæ peruia, quod nõ vtatur superflue ciborum alimonia, propter quod Apostolus dicit: Induamur arma lucis, sic vt in die honestè ambulemus, nõ in cõmessationibus & ebrietatibus: Est enim armatura lucis sapientia cœlestis, quę mentem de veritate illustrat & ab erroribus defendit; hęc honestè velut in die nos ambulare facit: quia lumẽ nobis porrigit veritatis sequendæ. Sed qui se à cõmessationibus vel ebrietate non abstinet, hanc armaturam lucis induere non potest. Vnde Hier. dicit: Si quis æstimat se abũdantia ciborum potionumq; perfrui, & posse vacare sapiẽtię, hunc in delitijs versari, & delitiarum vitijs nõ teneri, seipsum seducit. Et in eodem loco dicit: Sapientię operã dare nõ possumus, si mensę abundantiam, quæ labore nimio indiget & cura, cogitemus. Secũdum exemplũ abstinentiæ, quoad elementarem naturam, ostendit elemẽtum terræ: Terra enim primo nobis ostendit, quod abstinẽtia & attenuatio carnis importatiua est gratiæ cælestis: Nam quia terra de sui natura totaliter est sicca & arida, prouidit Deus auctor naturæ, ꝙ ad hoc vt fructus producere possit, infundatur cęlesti pluuia, & ita ad fructus vberes producẽdos efficitur fęcunda. Sic nostri cordis terra si ab humore luxuriæ noxio per abstinentiam cibi & potus efficiatur arida, superfundetur taliter cęlestis gratię pluuia, ꝙ ad producendos fructus spiritualium operũ erit fertilis & fęcũda. Vnde dicitur: Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionẽ à Deo. Caro enim nostra dicitur terra, quando fit per abstinentiã ab humore cõcupiscẽtiæ vacua. Scriptũ est enim Gene. quod vocauit Deus aridam terrã: hæc imbrem cælestẽ bibit, quia cœlestis gratiæ cõfortatione pinguescit. Isa. Descendit imber & nix de cęlo, & inebriauit terrã. Sed tunc herbã oportunã producit, cum immeritorio opere spiritui subseruit, ex quo à Deo benędictionem accipit, quia retributionẽ æterni præmij similiter cũ ipso spiritu finaliter habebit. Ergo nostri cordis terra tũc est perfecte disposita, cum arescit ex abstinentia, humescit cœlesti gratia, fructescit per bona opera. Ex primo vocatur arida, eo s. ꝙ ab aqua siccitate propria sit distincta, ꝙ est quãdo caro ipsa ab aquis delitiarũ separatur, & abstinẽtiæ tenuitate siccatur. Sen ex secundo vocatur humus à mari humido, cui terra coniungitur, quod est siue quãdo corpus nostrum cœlestis gratiæ particeps efficitur, siue cũ lachrymis irrigatur. Ex tertio vocatur tellus, quia tollimus fructus eius. Et hoc quando corpus laborat in bonis operibus. Item patet exẽplo terræ, ꝙ abstinentia à cibis tollit tentationes carnis, quia quando præ siccitate nimia terra efficitur sicut puluis, tunc temporis vẽtus non surgit, eo quod vapor tunc non habeat continuans humidũ, & sine continuatione eleuari nõ potest. Sed quando præ abstinentia valida terra siccatur corporis (humore deficiente concupiscẽtiæ carnalis) fit puluis, id est, mortificatio humilitatis, & cessat ventus, id est, impulsus libidinosæ tentationis. Tertium exemplum

Marginal notes: Psal. 73. — Sap. 13 — Ro. 13 — Hiero. contra Iouin. — Apost. Heb. 6. — Gene. 3 — Isa. 55.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

plum abstinentiæ apparet in elemento aquæ: Nam legitur quòd cocodrillus qui in aqua oculos hebetes habet, extra aquam acutè videt. Ex quo exemplo accipitur, quòd aquæ delitiarum hebetant oculos mentium. Sed extractũ ab aquis, id est, abstinẽtia à delitiis, ad cõtemplandũ spiritualia acuit visum mentis. Vnde dicitur Eccl. Cogitaui à vino abstrahere carnẽ meam, vt animam meã transferrem ad sapientiã. Item aqua tanto magis est limpida, quãto magis est subtilis & vacua. Si verò sit aqua grossa, & partibus terrestribus plena, non est speculabilis vel limpida, sed est immunda vel turbida. Sic caro nostra quæ fluxibilis est vt aqua, & semper ad mare tendit, id est, amaritudinẽ mortis, secundùm illud Reg. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur, &c. Hæc inquam, aqua nostra, id est caro, si à cibis per abstinentiã teneatur, subtilis & vacua, vt non repleatur superfluè eorum abundantia, manebit per continentiã clarissima & munda. Sed si vẽter cibis terrestribus frequenter repleatur, efficitur sicut aqua turbida & immunda, videlicet per incontinẽtiæ vitium, quod comitatur gula. Iere. Quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquã turbidam? Quartum exemplum abstinentiæ ostenditur in aëre, qui quãto magis est vaporibus & nubibus plenus tãto magis est obscurus, quãtoque est magis vacuus, tanto est magis serenus. Et ideò in monte Olympo est aër serenissimus, qui tantùm in altum leuatur, vt ipsos vapores nubiũ excedere dicatur, secundùm illud: Nubes excessit Olympus. Et quia ibi semper est aër serenissimus, ascẽdebant illuc Philosophi, vt viderent Stellarum cursus. Sed ibi viuere non potuissent, nisi spõgias aqua plenas secũ portassent, vt sic per aquæ attractionẽ, aërem grossiorem hausissent. Sicut autẽ obscuratur serenitas & claritas aëris ex repletione vaporis, sic obscuratur etiam sensus hominis ex nimia repletione ciborum. Vnde Græcorum fuit Prouerbium (sicut Hiero. refert) quod venter pinguis nõ gignit sensum tenuem. Et ideò abstinentia cibi facit serenitatẽ animi. Quintum exemplũ abstinentiæ accipitur ab igne: Nam abstinetia à cibis in multis est igne similis. Quod declarari potest ex septem proprietatibus ignis. Prima accipitur ex ignis officio. Secunda ex ipsius auxilio. Tertia ex mysterio. Quarta ex eius suffragio. Quinta ex dominio. Sexta ex prodigio. Septima ex eius studio. Primò igitur manifestat dictã similitudinem ignis & abstinẽtiæ, ipsius ignis officium, quod est triplex: Nam vtimur igne ad illuminandum abscõdita siue tenebrosa, sicut patet in lucernis accensis siue candelis, quorum igneo & flãmeo lumine vtimur in nocte siue per viã ambulando. Isai. Ambulate in lumine ignis vestri, &c. siue etiam in domo stando. Isai. Ardebit quasi ignis combustio, & erit lumen Israël in igne. Hęc autem illuminatio ignis virtuti abstinẽtiæ congruit, in quantũ per eam assequimur contra tenebras ignorantiæ lumẽ diuinæ sapientiæ: quòd euidenter apparet triũ puerorũ exemplo, de quibus dicitur Dani. quòd Malasar tollebat cibaria, & vinum potus eorũ, dabatque eis legumina, & sequitur. Deus dedit pueris his scientiam & disciplinã in omni libro & sapientia. Et ita meritò abstinentiæ acceperũt lumen sciẽtiæ, meritò etiam abstinentiæ infunditur lumen reuelationis propheticæ. Sic legitur Dani. vbi dicitur ex persona Daniel. Ego Daniel lugebam trium hebdomadarũ diebus:

Marginalia: Eccl. 2. — 3. Re. 14 — Iere. 1. — Lucanus 2. — Hier. 5. — Isa. 50. — Isa. 10. — Dan. 1. — Dan. 10.

bus: panem desiderabilem non comedi, caro & vinũ nõ introierunt in os meũ, sed nec vnguẽto vsus triũ hebdomadarum diebus. Postea subditur, quòd apparuit ei Angelus, & dixit ei: Ex primo die quo posuisti vt affligeres te in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, & ego veni propter sermones tuos. Veni autẽ, vt docerem te quæ ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus. Adhuc etiam per abstinentiã carnis, conseruatur refrigerium & lumẽ castitatis. Vnde in Psa. Expandit nubem in protectionem eorum, & ignem vt luceret eis per noctem. Abstinẽtia etenim est nubes, protectionem & refrigeriũ præstans contra ęstum cõcupiscentiæ carnalis: & ignis etiam est lumen in nobis accedens virtutem castitatis. Et ideo Aug. dicit, quod abstinentia ieiunii libidinis ardorem extinguit, & castitatis lumen accendit. Secundò vtimur igne ad coquendum. Gen. Coquamus eos igne, abstinẽtia autem seruit non modicũ interiori decoctioni ciborum etiam corporaliũ, quia cibus tẽperatè assumptus, à calore naturali qui est in stomacho, faciliter coquitur, & optimè digeritur. Econtra autẽ ex nimio cibo vel potu calor ipse naturalis debilitatur vel extinguitur, sicut virtus vini ex nimia appositione aquæ. Debilitato autẽ calore non fit decoctio vel digestio cibi, sed putrescit cibus, & generãtur humores corrupti, & febres putridę, vel podagrę, & huiusmodi. Et propter hoc tẽperantia cõseruat bonam valetudinem, & abstinentiã perducit ad ipsam. Vnde Eccl. dicitur, quòd qui abstinens est, adiiciet vitam. Tertiò vtimur igne ad fabricandum. Isa. Ego creaui fabrum sufflantẽ in igne prunas, & proferentẽ vas in opus suum. Sic etiã per abstinentiam à voluptatibus carnis, non solùm gulæ, sed etiam luxurię, fabricatur & præparatur vas Dei; quia per hanc homo efficitur vt vas sanctificatum, & diuinæ gratiæ receptiuũ. vnde Thes. Abstineatis vos à fornicatione, vt sciat vnusquisq; vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore. Secundò dictã similitudinẽ declarat ignis auxiliũ: auxiliatur enim ignis hominibus interdũ ad defensionem ab hostibus, sicut legitur de Alexandro, quòd dũ esset in desertis Indię iuxta stagnũ vbi bestiæ cõueniebant ad potũ, & timeret ipse, & sui nocte de insultu leonũ, & aliarum bestiarũ ferocium: fecit in circuitu exercitus copiosos ignes accendi, vt esset eis ignis quasi pro muro in circuitu ipsorũ. Vnde etiã Zachar. dicitur: Ego ero eis murus ignis in circuitu. Per ipsum etiã ignem arma ærea & ferrea fabricãtur, quibus cõmuniter homines ad corporũ defensionem vel offensionem vtuntur. Vnde homines sedentes in equis, habentes loricas igneas Ioannes se vidisse testatur. Et fictela ignea nominat Apoc. Et Naum dicitur: Clypeus fortium ęreus ignitus. Et hæc omnia abstinentię cõpetunt, quæ tanquam murus vel clypeus ab asperitatũ hostiliũ nos defendit insultibus; & hęc est armatura sanctorum contra tentationes illorum, propter quod inter arma iustitiæ, Apostolus ieiunia nominat. Et Christus ad pugnã iturus, hãc armaturã induit, s. abstinẽtiã. Vnde Matth. Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tẽtaretur à diabolo. Et cùm ieiunasset xl. diebus, & xl. noctibus, postea esuriit, & accedẽs tentator, &c. Est enim ieiunium quasi igneum telũ, quo percussus inimicus repellitur, vnde Mat. Hoc genus dęmoniorum nõ eiicitur nisi in oratione & ieiunio. Tertiò declarat hanc simili-

[Margin notes: Ps. 104. — Aug. in serm. de ieiun. — Gen. 12 — Eccl. 17 — Isa. 54. — 1. Thi. 4 — Zach. 2. — Apoc. 9 — Naum 2. — 2. Co. 6. — Matt. 4.]

litu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

litudinem ignis mysterium, quod est ad purgationem: nã igne purgãtur metalla, immò etiã peccata, s. in purgatorii igne, vnde Nu. Nu.21. Quod potest trãsire per flammas ignis, purgabitur. Sed sicut ignis purgat metalla, sic abstinẽtia peccata. Vnde Augu. dicit, quòd ieiunium purgat mẽtẽ, subleuat animum, carnem spiritui subiicit, & cor cõtritum & humiliatũ facit. Aug. se. de ieiu. Quæ omnia manifesta sunt satis exemplo Niniuitarum. Iona.3. Est etiam mysteriũ ad vindictã malefactorum, nõ solum in mundo isto, sed etiam in inferno. Eccles. Humilia valde spiritum tuũ, quoniam vindicta carnis impii ignis. Eccl. 7. Quod etiam abstinentiæ competit, per quã & spiritus humiliatur secũdùm illud Psa. Humiliabam in ieiunio animam meam. Psal. 34. Et carnalis delectatio impii vindicatur, quia pœnitentia abstinentiæ vindicat delectationẽ gulę & luxurię. Vnde & ieiuniũ ponitur pars satisfactionis, quia homo per abstinẽtiam, libidinẽ peccati præteriti, per subtractionem delectationis recõpensat: afflictionẽ etiam addens, & futura peccata impedit, concupiscentiã debilitãs. Et hoc ad rationẽ pertinet satisfactionis: quia (sicut dicit Augu.) satisfactio est peccatorũ causas excidere, & eorum suggestionibus cõsensum non præbere. Aug. in solilo. Quartò manifestat dictã similitudinẽ ignis suffragiũ: Suffragabatur enim ignis antiquitus, & ante legem, & in lege Mosaica, ad impetrãdũ quod petebatur à Deo, Leui. 6. siue ex eo quod sacrificia Deũ deprecãtia igne cõsumebantur, secundũ illud Leui. Omne sacrificiũ Sacerdotũ igne consumetur, siue ex eo quod in signũ exauditionis diuinæ, ignis super sacrificia Deum rogãtia de cælo mittebatur, secundùm illud Para. 1. Pa.21 Ædificauit altare Domino, & obtulit holocausta, & pacifica, & inuocauit Deum, & exaudiuit eum in igne de cęlo super altare holocausti. Et simile habetur Re. Vbi Helias dixit ad Prophetas Baal: Inuocate nomina deorũ vestrorum, & ego inuocabo nomen Dei mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipse sit Deus. 3.Re.18 Similiter ergo abstinẽtia carnis multũ suffragatur orationibus nostris, vt à Deo exaudiamur, propter quod dixit Angelus Tobiæ, quòd bona est oratio cũ ieiunio. Tob.12. Et Esdr. dicitur: Ieiunauimus & rogauimus Deum nostrum, & euenit nobis prosperè. 1.Esd.8. Quintũ quod adhuc manifestat hanc eandẽ similitudinẽ, est ipsius ignis dominium: Interdũ enim diuina virtute sic ignis prędominatur aquę, quòd eã immediatè attingat, nec tamẽ attingitur ab ea, sed potius illã extinguat, quod est cõtra naturã, & supra virtutem ignis, cum dicatur Eccl. quòd ignẽ ardentem extinguit aqua: Eccl.3. quod tamẽ diuino miraculo legitur accidisse, secũdum illud Sap. Quòd, inquit, mirabile erat, aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebat, Sap.1. & infra eodem c. dicitur: quodam tẽpore in aqua supra virtutem ignis ardebat. Sic ergo vt ignis diuina virtute consumebat humorẽ aquæ; ita & nũc abstinentia (diuina faciente gratia) cõsumit & restringit fluxum concupiscentię. Eccl. Vapor ignis vrit carnes. i. carnales concupiscẽtias annihilat & consumit. Eccl.38 Septimò manifestat similiter dictam similitudinem, ipsius ignis prodigium: Sicut enim esset prodigium quod frigida aqua exureret, sic etiam miraculum est quòd ignis ardẽs refrigeret; quòd certè factũ legimus in illis tribus pueris qui missi sunt in fornacẽ ignis à Rege Babylonis; quia dicitur Dan. quòd Angelus Dñi descendit cũ Azaria et sociis eius in fornacẽ, Dan.3. & excussit flammã ignis de fornace,

fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantē, & non tetigit eos omnino ignis, neque cōtristauit, neq; quicquam molestię intulit. Vbi nota, quòd peccatores si aliquando ieiunare cogūtur, vel ex inflammatione cholerę efficiūtur impatiētes, & sic incendūtur ira, vel spiritu accidiæ efficiuntur tristes, & sic consumuntur melancholia, vel ex prādii dilatione efficiuntur esurientes, & sic famis affligūtur molestia. Sed sancti viri qui ex charitate ieiunant, in sua abstinentia ad modū istorū puerorum recipiunt rorem diuinum. i. refrigerium gratiæ, & nec igne impatientię tanguntur, nec accidię spiritu contristantur, nec etiam famis esurie molestātur. Septimum in quo vltimò declaratur prædicta similitudo, est ipsius ignis studium. i. quod circa ignē per homines adhibetur: Nā ignis ab hominibus oleo interdū succeditur, lignis nutritur, & sub cinere reseruatur. Oleum itaque cùm sit inflammabile, ignem succēdit & nutrit; vnde dicitur Exo.

Exo. 35. Quisquis vestrûm est sapiens, veniat, & faciat quod Dominus imperauit, Cādelabrum ad luminaria sustentanda, vasa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium. Sicut autē ipse ignis olei liquore fouetur, ita quoq; & abstinentia oleo pietatis impinguatur.

Matt. 6. Matth. Tu cùm ieiunas, vnge caput tuū, s. oleo pietatis, eleemo-

Grego. synas faciendo. Grego. Illud ieiunium Deus approbat, quod ante eius oculos manus eleemosynarū leuat. Item sunt ligna ignis pro-

Leuit. 6. prium nutrimentum, vnde Leui. Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos. Subiiciēs: Ligna hæc, ligna sunt bona opera, sine quibus esset ieiunium

Ioël. 1. omnino imperfectum. Ioël. Sanctificate ieiunium. Vbi Grego. Ieiunium sanctificare, est, adiunctis bonis operibus dignā Deo carnis abstinentiam exhibere. Item videmus quòd ignis etiā modicus, sub cinere conseruatur. Iob. Agā Iob 42.

pœnitentiam in fauilla & cinere. Et facit mentionē de fauilla, quia etiam fauilla ignis in cinere cōseruatur, & sic conseruatur meritum ieiunii in abscōsione & detentione humilitatis, vnde Matt. Matt. 6.

Ne videaris hominibus ieiunans, sed Patri tuo qui est in abscondito. Vnde & in principio quadragesimalis ieiunii, cinis super capita ponitur, vt scilicet cum abstinētia carnis, tenere studeamus intus humilitatem mentis.

Accidia Saturno, igni, aëri, pruinaq; secundùm diuersos effectus comparatur, quantumq; detestabile vitium existat, declaratur, ac de cursu omnium planetarum sigillatim pertractatur.

Cap. II.

Accidia assimilatur Saturno: Nam Saturnus qui est inter septem Planetas supremus, est inferiorū infrigidatiuus, tardè incessiuus, & fœtuū mortificatiuus. Est ergo primo Saturnus frigidissimus planeta, quod quidē Auerrois per accidens dicit esse, s. quia Auer. I. cœ.

tardè mouetur, & ideò calorē nō excitat. Sed Auicenna & alii cōmuniter dicūt, quòd Saturnus ex natura sua habet infrigidare, sicut & Mars calefacere. Similiter ergo maximè accidia infrigidat corda: nam reddit hominem tardum ad motum boni operis, per quē excitatur & cōseruatur calor amoris: quia si operari desiuerit, iā amor non est, sicut Gregor. dicit: Habet etiam hoc accidia, s. quòd infrigidat cor ex ipsa natura sua, ex eo quod secundùm rationē propriā opponitur charitati, quę est calor animæ vitalis. Et hæc oppositio manifesta est ipsius charitatis effectu: Nam proprius effectus charitatis est gaudium de Deo. Accidia autē est tristitia de bono

ſpirituali, in quantum eſt bonum diuinũ. Vnde patet quod accidia (ex propria ratione) charitati cõtrariatur. Sicut ergo ipſa charitas animã de Deo inflãmat, ſic econtrario accidia animam de Deo infrigidat. Vnde accidia ab acedine dicitur, quia ea quę acida ſunt, etiam frigida ſunt. Item Saturnus eſt tardiſſimè inceſſiuus, ita quod nullus planeta eſt ita tardi motus, ſ. propter magnitudinẽ circuli ſui, cuius rotatus ſiue reuolutio propter magnitudinem tardius perficitur: quod patet ſpecificãdo in ſingulis. Nã Luna quæ eſt infima, moratur in quolibet ſigno duob. diebus, & ſex horis & biſſe, & complet curſum ſuũ à puncto vſq; ad punctum. i. 27. diebus & octo horis. Alij tamẽ dicũt quod ipſa Luna curſum ſuum in toto Zodiaco quouſque ſolẽ attingat, perficit in 28. diebus cũ dimidio: In quolibet enim ſigno moratur per duos dies & dimidiũ, minus viginti minutis. Mercurius vero moratur in quolibet ſigno per 28. dies, & 6. horas, & cõplet circulũ Zodiaci in 339. dieb. Venus autem moratur in ſigno per 29. dies. In Zodiaco vero per 348. dies. Sol moratur in ſigno 30. diebus, & 10. horis, & ſemiſſe horæ, in Zodiaco vero 365. diebus & quadrante, id eſt ſex horis. Mars moratur in ſigno per 60. dies & 21. horis, in Zodiaco vero per duos annos. Iuppiter in ſigno per annum, in Zodiaco per 12. ann.

Alfrag. Alfraganus autem differentia decimaſexta dicit, quod luna in circulo ſignorum perficit curſum in 39. diebus & 11. horis & dimidia, & quartali vnius horæ ferè. Mercurius vero, & Venus, & Sol. 365. diebus & quartali vnius diei ferè. Mars autem in anno perfecto & 10. menſibus, & 16. diebus & dimidia ferè. Iupiter autem in 11. annis, & quatuor mẽſibus & 14. diebus. Saturnus autem in 29. annis, & 5. menſibus, & 6. diebus. Et patet ex prædictis, quod mẽſis lunaris duobus modis accipitur: vno modo pro ſpatio temporis, quo luna circuit Zodiacũ ab vno puncto exiens & rediens ad eundem: quod (ſicut dictũ eſt) fit per 27. dies & octo horas. Alio modo communiori accipitur mẽſis lunaris pro ſpatio quo luna ſemel accenſa fuerit, & redit ad eũdem locum ſuæ accenſionis: ſed cum ſolem non inueniat, quia ſol iam proceſsit per vnũ ſignũ, ipſa luna attingit ſolem ſpatio duorũ dierum & 4. horarum, & ſecundum hoc menſis lunaris continet 29. dies & 12. horas, exceptis fractionibus ſupradictis. Ex dictis manifeſtè patet, quod Saturnus inter omnes planetas tardius circulum vel curſum complet. Sic accidia inter omnia vitia mentem reddit pigram in opere diuino & ſpirituali, ſeu non inchoando quod cognoſcit: ſicut à quibuſdã dicitur, quod accidia eſt torpor mẽtis bona negligentis: proponit enim diabolus ante mentem accidioſi difficultatem operis, vt deſperans de labore, nullo modo audeat illud inchoare, ſicut patet pręcipue de operibus pęnitentiæ. Vnde cõtra hoc ſacra ſcriptura exhortatur dicens: Subijce humerũ tuum & Eccl. 6
porta illam, & non accidieris in vinculis illius. Siue etiã bona inchoata non perſequendo. Vnde quandoq; diabolus facit hominẽ aliqua ſupra poſſe aſſumere, vt poſtea ex nimietate ponderis accidioſus effectus, ea totaliter cogatur relinquere. Vnde Apoſtolus
non vult quod pœnitens maiori 2. Cor. 2
abſorbeatur triſtitia de peccato, ne ſic eum aggrauet nimietas triſtitiæ, vt eum retrahat à pęnitentiæ opere. Hinc eſt etiã quod diabolus illo præcipue tempore abſtinentem de accidia tentat, quo

cum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cum fames ieiunij magis grauat, s. circa meridiē, quando iam incipiunt sentire ieiunantes defectū cibi, & vrgeri ab æstib. solis. Vnde dicit Cassianus. Maximè circa horam sextā monachū inquietat, vt quædam febris: instruens tempore præstituto ardentissimos æstus accensionum suarū solitis ac statutis horis animę inferens ægrotanti. Hoc igitur facit diabolus, vt vel famis grauedine ieiunium dimittant, vel vt ex accidia & impatientia meritum ieiunij perdant. Item Saturnus est mortificatiuus fœtuū, qui sub eius nascūtur dominio: Hinc est enim (vt dicūt Astrologi) quod pueri nati octauo mense non viuunt, sed citius moriuntur, propterea quod octauo mēse dominatur eis Saturnus, qui vtraq; qualitate sua frigida & sicca, fętum mortificat & extinguit. In præcedentibus enim sex mensibus quilibet planeta per ordinē dominatur fętui suo mense, scilicet primo mēse Saturnus, secūdo Iupiter, tertio Mars, quarto Sol, quinto Venus, sexto Mercurius, 7 Luna, octauo autē mense Saturni dominiū redit à capite, & nono dominium Iouis, & sic deinceps.

Cass. de instit. monia. li. 10.

Vnde nascēs nono mense viuit propter dominium Iouis, qui fętum suum temperato calore refouet & custodit. Similiter si nascatur in principio decimi mensis potest esse natiuitas salubris & vitalis propter dominium Martis, cuius calore & siccitate membra roborantur nascentis, vnde fœtus caloris & siccitatis beneficio egreditur iam robustus. Sicut ergo Saturnus extinguit & mortificat fętum, sic accidia mortificat spiritū & tollit boni operis meritū. Vnde Apostolus dicit, quod tristitia sæculi mortem operatur, quæ nō est nisi accidia. Cuius motus si ad rationē pertingat, ita vt in fugā, & horrorē, & detestationē boni quod est secundū Deum consentiat, carne contra spiritum pręualēte; omnino ipsum spiritum suffocat, & est peccatū mortale. Sed quādo est motus accidiæ, propter repugnantiam carnis ad spiritum in sola sensualitate, nō habens rationis consensum, tūc nō extinguit spiritum, sed est veniale peccatum. Vnde etiam in viris perfectis huius accidiæ tædiū aliquando inuenitur.

1. Cor. 7

Secundò accidia assimilatur igni: Nam videmus quod adustio ignis rem dulcem in amarā conuertit, sicut cibi dulces & sapidi igne adusti nimium efficiuntur amari. Vnde etiā in corpore animalis cholera est amara, quia est quædam superfluitas cibalis adusta, & ideo deriuatur ad fel, & recipitur in eius cistula. Aqua etiā colata per cineres efficitur amara, ex eo quod cinis immixtus alicuius rei, scilicet ligni, reliquia est adusta. Patet igitur quòd vstio ignis dulce in amarum cōuertit. Hoc igitur accidiæ competit, quæ dum quadam tristitiæ febre palatum animę inficit, spiritualiū delitiarum dulcedinem in amaritudinem cōuertit, vnde secundum Isidorum. Ex ipsa tristitia accidiæ nascitur rancor & amaritudo animæ, vnde Isa. Væ qui dicitis bonū malum, &c.

Isid. de sum. bon. Isai. 5.

Tertio accidia assimilatur aëri. Aër enim est tam nobilis, quod omni impellenti & subintranti, statim aperitur, & cedit. Vnde aër à vaporibus terris, id est, à ventis impellitur, vaporibus aqueis, id est nubibus repletur, & flammeis ignitionibus nonnunquā in summo succenditur. Quæ satis etiam accidiæ congruunt: Nam accidia (sicut dicit Isidorus) ociositates & somnolentias generat: dū autem anima somnolenta & ociosa pigrescit, omni prorsus tentationum impulsui facillimè aperitur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

& cedit. Nam omnium cogitationum malarum, & tētationū inutilium sentina receptiua est otiū. Et hinc est, quòd accidiosus & piger velut quidam mobilis aër impellitur à vento superbiæ, repletur aquis luxurię, succenditur igne auaritiæ. Quartò accidia assimilatur pruinę propter quatuor. Primò ratione congelabilitatis; quia pruina est vapor congelatus in medio interstitio aëris prę frigiditate loci & temporis, in quibus non est aliqua pars caloris, vt
Arist. 1. Mete. Arist. dicit: Sic etiam per accidiæ vitium dū calor charitatis extinguitur, quodammodo ipsa anima
Ps. 115. frigescit & congelatur. Vnde (super illud Psal. percussit muros eorū in pruina) dicit glo. quòd pruina est vitium quo charitas proximi stultitię tenebris quasi noctur no tempore frigore congelescit. Secundo ratione frigiditatis. Est enim pruina dura, & propter magnam frigiditatē etiam rigiditatē inducit. Nam frigus aggregat partes vaporis & contrahit, & pruinæ substantiam duram reddit. Ex nimia autem frigiditate canescit vel albescit, & rigiditatē in ea re quę ab ea tāgitur, inducit. Sic accidiosus per frigus accidiæ efficitur durus & rigidus, vt non moueatur, neque flectatur ad bene
Exo. 15. operandū. Exo. Obriguerunt omnes habitatores Chanaan: & sequitur. Fiant immobiles quasi la-
Ps. 118. pis. Psal. Factus sum sicut vter in pruina, quia (sicut dicit glossa) nulli liquori aptus est, & sic accidiosus nulli operi. Tertiò ratione marciditatis; quia herbas & flores super quos pruina cadit, marcidos reddit & adurit. Sic etiā accidia omnes virtutes animę & mēbra corporis per otium & pigritiā quodāmodo marcescere facit. Et quia etiā tristitiam spiritus accidia inducit, humorem de venis in anima exurit, sicut exiccatur & consumitur humor adustę rei. Nā spiritus tristis exiccat ossa. Et sic Prou. 17
patet quòd accidiosus & piger, dū paruum laborem vel incōmodū refugit, maximū damnum incurrit, secundū illud Iob. Qui timēt Iob 6.
pruinam, irruit super eos nix. Quartò ratione roriditatis, quia pruina radiis Solis tacta, subitò euanescit, & in rorē redit: pruina enim nihil aliud est quàm ros cōgelatus, vt dicit Beda: Nam prui- Beda.
na est ex vapore rorido, qui congelatur antequā ex ipso resoluatur aqua. Sic interdum anima rorida, id est, gratia spirituali perfusa, accidiæ gelu inuaditur, & torpescit: sed rursum calore Solis, id est, feruore Spiritus sancti tacta, in rorem gratiæ redit, & in humorē deuotionis liquescit. Nam dum anima se in accidiā cecidisse cōsiderat, semetipsam per humilitatē minuit & vilificat, & quasi dolore tundēs & percutiens solicitat; ita vt sicut nunc fuit frigus pruinæ, id est accidiæ, ita crescat & abundet in ipsa feruor gratiæ. vnde Exodi dicitur de rore, quod Exo. 16.
mane ros iacuit per circuitum castrorū; & subditur, quod apparuit minutum quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ.

Lunæ proprietates, variaq; nomina, collisq; ac montium Garizim & Ebal effectus recensentur, quæ actiuæ vitæ iure assimilantur.

Cap. III.

Actiua vita assimilatur Lunæ propter quatuor. Primo propter officium. Nam Lunæ officiū est inferiora disponere, scilicet terrestria. Et hoc competit ei ex tribus. Primo ex vicinitate, quia ea quæ non multum distant, efficacius mouent: Luna autem propinquior est istis inferioribus, quàm aliquod aliud cœleste corpus, & ideo efficacius agit in ea. Secūdò ex virtuositate: quia cùm sit infima, congregatæ sunt in ea

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

omnes virtutes mouētium superiorum. Vnde ex sua virtute mouet omnia humida, & ex lumine à Sole mutuato, quasi quidam secundus Sol breuiter agit & explicat in istis inferioribus operationes Solis. Et dico breuiter, quia quod Sol facit in anno (secūdum variationem humoris & caloris) luna facit in mense. Tertia causa est ex materialitate: quia vt tactū est supra cap. 1. Luna (vt dicit Arist.) est quasi terrestris naturæ, id est, corpulentæ & materialis. Vnde propter conformitatem, terrestria magis variat quam aliquid cœlestium corporum. Sic etiam vita actiuorum est, circa terrena & temporalia ordināda & disponenda. Et sicut ex dictis colligitur, luna respectu terrestrium habet vicinitatem, virtuositatem, celeritatem, & materialitatem, quæ omnia competunt actiuis, quia scilicet primò dicuntur esse indigentibus vicini siue proximi per compassionem. Luc. Quis tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille ait: Qui fecit misericordiam in illum. Secundo debent esse superiorū virtutibus pleni per imitationem: quia sequi debent vestigia Sanctorum, pręcipue in laborando, & patienter tolerando: Iac. Exemplum accipite fratres exitus mali & longanimitatis, & laboris & patientiæ per Prophetas, &c. Tertiò debent esse festini per sublevationis celeritatem. Prouer. Ne dicas amico tuo, Vade & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare. Et Eccles. Ne protrahas datum angustianti, &c. Quartò, illi debent actiuæ vitæ præcipuis ministerijs deputari qui sunt magis materiales & grossi, & ad cōtemplationē minus idonei. Ephe. Secularia iudicia si habueritis, cōtemptibiles qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum.

Arist. 1. cel. & 2. cæli. 32.

Luc. 10

Iac. 5.

Prou. 3.

Eccl. 4.

Eph. 6.

Secundò actiua vita assimilatur lunę propter dominium. Nam luna specialiter macula habita humidis dominatur, & significat superea, vt super pluuiam & aquarum inundationes. Dicit enim Beda, quod quādo luna apparens, in summo corniculo suo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis prætendit exordium. Item dicit Mesalla, quod si eclipsis lunæ fuerit in signis aquaticis, quæ sunt tria, scilicet scorpio, cancer, & piscis, nimiam significat abundantiam pluuiarum. Item propter humiditatis dominium, significat specialiter luna super cerebrum sicut sol super cor. Ita actiuus bonus compassione plenus affluit abundantia humorum & pluuiarum, id est, abundantia lachrymarum, implens illud Eccl. Ne desis plorantibus in consolatione, & cum lugētibus ambula. Sic enim faciebat Iob, qui dicebat: flebam quondam super eo qui afflictus erat, & cōpatiebatur anima mea pauperi.

Beda.

Mesa.

Eccl. 7

Iob 30.

Tertiò actiua vita assimilatur lunę propter aspectum, quia scilicet luna crescens vel decrescens in lumine, quandoque aspicientibus apparet arcualis, quandoque circularis. Sic bonus actiuus ad vtrunque statum debet se habere. Phil. Scio abundare, ecce luna crescens: & penuriam pati: ecce luna decrescens. Tobiæ. Si multū tibi fuerit, abundanter tribue: ecce augmentum, si exiguum tibi fuerit, libenter illud exiguum impertiri stude: ecce lunæ decremētum. Sed tunc actiuus est arcualis, quando se proximo per misericordiam flectit, siue parcendo, siue compatiendo. Tūc autem est circularis, quando postquam ad exteriora exiuit, se ad semetipsum interius solicitè reducit. Talis enim est circulatio ab eodē in idē. Ez. Animalia ibāt & reuertebātur

Phil. 4

Tob. 4

Ezec. 1

Quar-

Quarto assimilatur actiua vita Lunæ propter multiplicitatẽ nominum: habet enim luna tria nomina, secũdùm Poëtas. Nam vocabatur Proserpina, eo quod seminibus quę iaciuntur in terram, dicitur esse Dea. Vnde dicitur quod quando luna primo incenditur, optimum est iacere; quia tunc virtutes planetarum colligit, quas inferioribus influit. In hoc autem exemplo colligitur, quod actiuæ vitæ congruit eleemosynarũ semina iacere, ex quibus si abundanter spargantur, copiosus fructus colligitur cælestiũ præmiorum; & è contrario, si iaciantur auarè, secundùm illud:
2.Cor.9 Qui parcè seminat, parcè & metet. Vel hoc quod luna semina fouet, ostendit quod illi qui actiuæ vitæ deseruiunt, præcipuè debent assistere seminantibus verbum Dei. Nam à quibus recipiuntur
1.Cor.9 spiritualia, debent rependi temporalia. Vnde Apost. Si spiritualia vobis seminauimus, non est magnum si carnalia vestra metamus. Item Luna vocabatur Diana, id est, Dea syluarum & nemorum: quia feris de nocte pascua quærentibus in nemoribus, luminis beneficium administrat. Et ideo Gẽtiles vocauerunt Lunam Deã venatorum: quia venatio fit in syluis, propter quod Dianam cum arcu depingebant, eo quod venatores arcubus vtebãtur. Et ex hoc accipitur, quod qui vitæ actiuæ deseruiunt, præcipue subuenire debent solitariam vitam ducentibus, vt non oporteat eos propter victum quærendum vagari, & à qua solitudine exire. In cuius rei
Matt. 9. exemplum Christus populum in
Virg. in solitudine pauit. Item luna voca-
polli. batur Lucina, vnde per syncopam dicitur luna, de qua Virg. Casta Lucina, &c. Nã antiquitus colebatur à virginibus & seruantibus castitatem. Ex quo etiam colligitur, quod pręcipue meritorum est per actiuam vitam seruire & subuenire sacris Virginibus & Monialibus caste viuentibus, ne propter victum cogantur exire, & à suis claustris discurrere.

Item actiua vita assimilatur colli, primo, propter ordinem prioratus: est enim collis pes montis. Nam per collem ascendimus ad montem, quia scilicet per vitam actiuam ad contemplatiuam venimus. Iacob enim post Liæ connubium (per quam actiua vita significatur) ad Rachaëlis peruenit amplexum, per quam cõtemplatiuæ vitæ formositas figuratur. Secundo propter fructuum suauitatem: abundant enim in colliqus sani & sapidi fructus: propter hoc quod colles plus quàm valles solaribus radiis patent: & cælesti imbre & rore abundantius madent. Sic abundant actiui homines fructibus meritorum. Magna enim (sicut Gregor. dicit) sunt actiuę vitę merita, quę sunt vt fructus sani propter intentionis sinceritatem: non sunt enim fructus corrupti, vt opera hypocritarum. Item sunt fructus sapidi per charitatis suauitatem. Ipsi enim sunt qui radiis solis, id est, doctrinis & exemplis Christi illustrantur, & qui rore cælestis gratię abundantius perfunduntur.

Tertio propter graminum salubrietatem. Sunt enim (sicut Constantinus dicit) in collibus salubria gramina siue herbæ, propter aëris subtilitatem & puritatem. Hæc gramina virentia, sunt virtutum multarum exempla, quę in actiuis viris conspicimus valde ad imitandum salubria: habent enim puritatem aëris, id est munditiam cordis, & etiam subtilitatem scilicet discretionis.

Item actiua vita (quæ misericordiæ intendit operibus) assimilari potest monti Garizim. Nam

Garizim(vt dicit Hier.) mons est iuxta Hierico, cui ex aduerso est mõs Ebal. In his duobus mõtibus maledictiones & benedictiones populo intrãti terram promissionis promulgatæ sunt, vt per benedictiones promouerentur ad bonum, & per maledictiones retraherentur à malo. Vnde sex tribus in Garizim promulgabant benedictiones, & sex aliæ in Ebal maledictiones, mons ergo Garizim ex quo benedictiones promulgãtur, meritum est operum misericordię, quę ad vitam actiuã pertinent. Vnde in die iudicii benedicti
Mat.25. pronũciabũtur à Christo, secundum illud: Venite benedicti, &c. Et congruè sex tribus erant, quę benedictiones pronunciabãt; quia misericordię opera sex ibidẽ à Christo computantur, propter quæ electi Dei paternam benedi-
Mat.25. ctionẽ merentur: Esuriui, inquit, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me. Et contra autem mõs Ebal, ex quo pronũciatę sunt maledictiones, signat auaritiã & crudelitatẽ impiorum, qui opera misericordiæ subtraxerunt, quibus scilicet iudex dicit: Ite maledicti in ignem æternum.

De multiplici amore, eiusque proprietatibus ac differentiis: & cui verus amor spiritualis veriique amatores assimilantur enodatur, atque de quàmplurimis solis radiis, terraque effectibus (ipsi applicatis amori) sedulò inquiritur. Cap. IIII.

AMor est multiplex, scilicet spiritualis, carnalis, temporalis, & communis. Amor autem spiritualis, scilicet charitas, assimilatur Veneri, quæ est planeta cælestis. Vnde & à Paganis Dea dicebatur amoris, ex eo quod incitat ad amandum. Dicit autem Ptolomæus, quod sub Venere cõtinetur via, amor, amicitia, & peregrinus, & significat lucrum & gaudium, quę omnia conueniunt amori charitatis: Nam ipsa charitas via est, qua ad cælestia gradimur; amor quo Deo cõnectimur: amicitia qua simul cõiungimur. Item ipsa est baculus peregrinantium: lucrum negociãtiũ, & gaudium Deo feruentium. Itẽ amor spiritualis assimilatur caliditati terræ: abundat enim sic amor diuinus in anima, sicut calor in terra, scilicet ex tribus, secũdũ quod ex tribus cõtingit, quod vna terra fit calidior altera. Primò quidem ex radiorum Solis multiplicatione. Sol enim plus omnibus corporibus cęlestibus emittit fortes radios propter suàm magnitudinem corporis, & spissitudinem magis fortem materiam habentẽ, & lumen magis calidum Et quia ipse naturaliter mouet sphæram ignis, sicut sphæra stellarum mouet terram, & sphæra lunæ mouet aquam: & sphęra aliorũ quinque planetarum mouet aërem. Et ideò radii solis maximè calefaciũt vbi multiplicantur vel reflectuntur. Quasi autem radii solis sunt exempla Saluatoris, quæ scilicet nos illuminãt per instructionem; quia omnis Christi actio, nostra est instructio(vt dicit Aposto.) id Ephe.5.
est, inflammant per imitationem. Vnde ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Sicut ergo abundat calor in terra ex radiorum solis(alibi dicebat) multiplicatione, ita & feruor amoris in anima ex exemplorum Christi inspectione & imitatione.

Secundò, vna regio siue terra calidior est altera ex venti inflatione. Nam quia ventus australis calidus est, aquilonaris verò frigidus; ideo locus australi vento expositus, calidior est quàm aquilonari apertus. Quasi autem auster calefaciens & perturbans aërem, est

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Abac. 3 est Spiritus sanctus, de quo dicitur: Deus ab austro veniet; qui animã fortiter commouens & calefacit per dilectionem, & perturbat ad compunctionem. Iob: Nõne vestimenta tua calida sunt, cũ perflata fuerit terra austro?

Iob 38.

Tertiò quoque vna terra vel locus callidior est quã alius, ex loci situatione. Nam terra quæ est vicinior mari meridionali, est calidior quàm terra quæ est vicina aquilonari. Similiter ille qui familiarior & propinquior est homini sancto, feruentior fit & melior quã ille qui cum peccatore conuersabatur: nã vita sanctorum est vt mare meridianum. Mare quidem est, cùm amaricãtur mærore. Ezech. Abii amarus in indignatione spiritus mei. Sed meridianum est cũ aduruntur amore. Ecclesi. In meridiano exurunt terram. Peccator autẽ est vt mare aquilonare. Mare quidem propter inquietudinem cordis. Isa. Impii quasi mare feruens quod quiescere non potest; sed aquilonare est propter subiectionẽ dæmonis. Est enim peccator subiectus diabolo, & obedit ei: qui dixit. Isa. Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis, ascendam super altitudinẽ nubiũ, & ero similis Altissimo. Psalm. Ab aquilone & mari, &c.

Ezec. 3.
Eccl. 43
Isa. 57.
Isa. 14.
Psal. 106

Sed est notandum, quod astrologi ponũt tres alias causas, quare quasdam regiones & terras dicunt calidissimas esse. Vna est ex solis appropinquatione, quæ est ex breuitate diametri. Vnde propter immensitatem caloris terra illa est inhabilis vltra æquinoctialẽ; quod dicitur propter eccentricitatẽ sphæræ solis. Et hoc pertinet ad Christi incarnationem, quãdo scilicet ipse sol iustitię nobis maximè appropinquauerat diametro, nostræ naturæ se induens. Vnde ibi erat breuiata maxima distantia quæ erat inter nos & Deum, & ibi apparuit breuitas diametri, quia fuit verbũ abbreuiatum in carne. Et hæc propinquitas solis, idest Christi, multum debet nos ad eius amorẽ inflammare. Apo. Nunc propior est nostra salus, quã cũ credidimus. Ro. 13.

Secunda causa est ex solis mansione, vt in principio capricorni & in principio cancri, vbi propter recuruationem Zodiaci sol videtur stare in eodẽ loco. Tũc enim Zodiacus gyrans minimam partem variat de circulo equinoctiali, quòd sol quasi videtur stare, propter quod calor cõfortatur in locis suppositis illis gradibus. Et hæc causa refertur ad Christi passionem: tunc enim verus sol stetit immobilis, cruci scilicet affixus. Et hæc Christi mansio fuit in duobus solsticiis, quia scilicet eius affixio dupliciter facta fuit, scilicet ex parte superiori in manibus; & ex parte inferiori in pedibus. Vnde hæc affixio & mansio Christi in Cruce super omnia debet in nobis calorem amoris accendere; ita vt anima nostra liquescat in lachrymis. Exo. Cũ incaluisset sol, liquefiebat manna, i. mẽs dulcedine deuotionis plena. Exo. 16.

Tertia causa ex solis oppositione, scilicet quando est oppositio solis ad zenit capitum; vt sub cãcro, vbi sol non declinat à capitibus. Et hoc refertur ad Christi Resurrectionẽ vel Ascensionem, vbi sol Christus superpositus, apparuit omnibus capitibus per potestatem & auctoritatem. Vnde dixit. Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Item fuit superpositus omnium capitibus. etiam loco in Ascensionem, cùm ascendit super omnes choros cælorum, vbi etiam nunquam amplius declinare potest per mortem; & ideo amplius à capitibus, id est, Apostolis qui fuerũt capita Mat. 28

fideliū,id eſt, principes nō declinabit vlterius, ſicut ipſe dixit
Mar.28. Mar.Ecce ego vobiſcū ſumomnibus diebus, vſque ad conſummationem ſeculi,quę omnia ducunt nos in amore Chriſti accēdere,ſc. & incarnationis propinquitas, & afflictionis acerbitas,& exaltationis dignitas.

Itē amatores aſſimilantur terræ, quæ quāuis ſit frigida ſecūdū naturā ſuā,tamē intra ſe ignē tenet incluſum. Sic amatores Dei quāuis ſint frigidi circa tēporalia, id eſt negligētes & contēnentes ea, intus tamē circa Deū & ſpiritua-
Pſa.104. lia ſunt ignei & feruētes. Pſ.Ignē comburētem in terra ipſorū. Hic eſt ignis ſpiritualis comburens &
Luc.12. conſumens peccata, de quo Luc. Ignē veni mittere in terrā,&c.Itē amor ſpiritualis ſimilis eſt ignitioni vaporis,quæ ſæpius apparet in aëre.Sūt enim decē modi talis ignitionis, reprę ſentātes decē effectus diuini & ſpiritualis amoris. Prima enim impreſſionum taliū vocatur columna, ſiue ignis perpendicularis. Hęc enim eſt quidā ignis qui interdum apparet in ſuperiori regione aëris ad modum columnæ pyramidalis, habens latitudinē inferius,& ſuperiùs tendens in acumen.Et ratio eſt,quia generatur ex vapore multū ſicco & calido.Vnde trāſit per duas regiones aëris, ſcilicet infimam & mediā,quia frigus earū nō poteſt conuertere ipſum, & ideo tranſit ad regionem ſupremā,& quia talis vapor eſt inæqualis,habens inferius multas partes terreſtres dilatabiles ; ideo inferius in baſi de neceſſitate dilatatur. Et quia terreſtre abundans repugnat eleuationi & æqualitati aliarū partiū: & calidum iterū dirigēs dilatat in reficiendo plus calidum, cōtinue plus & plus tendit in acutū. Vnde efficitur (ſicut dictum vſt) vt columna pyramidalis, & propter lōgitudinem videtur de ſuperiori demiſſum ſicut perpendiculū; quod inferius habet maſſam, & continue vſque in ſublime cont. In hoc igitur,quod talis columna ſuperius eſt acuta, cùm acuti ſit penetrare, patet quòd repræſentat proprium effectum amoris, qui eſt penetrare ad intima. Penetrat enim amans vſque ad interiora amati, & ideo de Spiritu ſancto,qui eſt diuinus amor,dicit Apoſto.quòd ſcrutatur profunda Cor.2.
Dei. Item in hoc,quod talis vapor primam & ſecundam regionē aëris tranſcendit, & in tertiam ſe figit, repræſentat ſublimitatem amoris ſpiritualis.Sūt enim quaſi tres regiones, mundus, infernus, & cælum. Quidam igitur homines ſunt qui videntur Deum diligere ſolum propter temporalia bona, & iſti ſunt in regione infima. Quidam verò diligunt Deū, vt euadant æterna ſupplicia, & iſti ſunt in regione media. Quidā diligunt Deum propter cæleſtia præmia, ſiue propter ſeipſum, quia ipſe erit merces noſtra, & iſti ſunt in regione ſuprema. Vnde iſti habent ignē ſublimē,id eſt amorē excellentē. Itē in eo quod talis pyramis ſuperius ſe reſtringit,reprę ſentat amorē perfectum. Nā licet amor ſanctorum inferius erga proximos dilatetur,ſuperius tamen in Deum ſe totum reſtringit & vnit;quia quicquid hoc inferius amant, ſolum propter Deū amant.Item in eo quod talis columna non eſt breuis, ſed longitudinem habet,ſignans diuturnitatem amoris per continuitatem: Nam omni tempore diligit qui amicus eſt,vt dicitur Eccle. Eccl.17

Secūda impreſſio ignea vocatur lancea;quæ eſt quidam ignis longus ſubtilis,in altum erectus. Eſt enim ex vapore multum ſicco & calido, & inæqualiter calido & ſubtili, ſed ſubter nō habēs multa

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

terrestria quę dilatari possint. Vnde propter lōgū subtile quod prętendit figuræ, vocatur lancea: & stat erecta, acumen habens supra se, sicut ignis perpēdicularis. Huic ergo cōpetit alius effectus amoris qui est vulnerare: lancea enim homines ad vulnerandum vtuntur.
Dan.12 Dan. Erāt ambo vulnerati amore eius. Hoc vulnus amoris, est fortis penetratio cordis. Hæc igitur fuit lancea, quæ cor Christi vulnerauit: siquidem ipse vulneratus est propter iniquitates nostras: quod totū fecit amor. Vide ergo quod Christus ex charitate vulneratur.
Isa.53. Vide etiam quod & nos à Deo ex charitate vulneramur, & flagellis plerunque percutimur: ipse enim vulnerat & medetur: quia scilicet eius vulnera nō sunt ad occidendum, sed potius ad sanandum.
Prou.27 Et ideo meliora sunt vulnera diligentis, scilicet Christi, quam fraudulenta oscula, id est, blandimenta odiētis, scilicet, diaboli, vel mundi.

Tertia impressio vocatur candela ardens. Hęc est enim flamma quædam, quæ quando apparet in aëre, videtur quasi rotūda & sphærica. Fit enim ex vapore multum calido & sicco, qui est æqualiter subtilis & bene tenuis, æqualiter ascendit in omnibus partibus, & est æqualiter disgregabilis calore in omnem partem dimensionis, & sic efficit latum, quasi rotundū natans in superficie aëris. Vnde licet sit latum in superficie, tamē videtur rotundum & sphæricum propter longinquitatem nostri visus. Hic est tertius effectus amoris, scilicet inflammare & ardere.
Cant.7. Cant. Fortis est vt mors, dilectio: dura vt ignis, æmulatio, lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Talem ardorem habebat Ioannes Baptista, de quo Domi-
Ioan.5. nus dixit: Ille erat lucerna ardens & lucens. Talis ardor amoris eleuat animam ad culmē perfectionis. Vnde & figuram prætendit circularem & sphæricam, quæ secundum philosophum est perfectissima figurarum. Et ideo charitas ab Apostolo dicitur vinculum perfectionis. Arist.1. cæli. Col.3.

Quarta impresſio siue ignitio, vocatur Asub ascendens, fit enim ex vapore ascenso æqualiter subtili, sed cum extenditur ad partē vnam contrahitur in aliam. Aliquando aurū est vapor æqualiter subtilis, sed non bene continuus, nec adhærens sibi, sed vna pars eius aliquantulum est distans ab alia: & tunc videtur asub ascendens post asub, sicut si eleuarētur scintillę de fornace. Hic est quartus effectus amoris, scilicet eleuare. Facit enim ascendere animam per profectū virtutū, sed iste motus siue profectus in feruentioribus est continuus, in tepidioribus est discōtinuus, & quasi per tempora frequenter interruptus. Psal. Ibunt de virtute in virtutem. Ps.83.

Quinta ignitio vocatur ignis diuisus. Hæc.n. generatur à vapore nō vehementer calido & sicco, & ideo non potest transire mediam regionem aëris, quia frigidissima, & hic vapor est disgregatus, & propter calorē quem habet, quādo occurrit in aere inferiori frigida nubes fugiendo, confricat partem ad partem, & ex confricatione inflammatur: & quia disgregatæ sunt partes, videtur diuisus ignis: & quia fugit nubem frigidā tangentem se, ideo videtur disgregatim egredi, velut si stuppa exsuffletur ex canna. Hic autem est alius effectus amoris. s. separare. Illi. n. qui sunt in amore non multū feruentes, nec multū eleuati in spiritu, debēt se separare à vitijs, fugiēdo quantū possunt occasiones peccatorū: & tales sunt multi seculares boni, quos amor Dei facit fugere nubem frigidā,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

id est malitiam carnis vel peccati. In eis autem licèt sit ignis amoris, est tamen quodammodo diuisus propter multarum rerũ curas & solicitudines quas illos habere oportet.

Sexta impressio vocatur candela descendens. Hæc enim est ex vapore similiter non multum calido & sicco, nec penetrare valẽte mediã regionem. Est tamen talis vapor bene cõtinuus & expulsus ex frigida nube tangente, & est modicus, sed bene cõpactus, nec multus, sed cõtinuè cadit, sed nõ diuiditur: & propter continuum casum videtur quasi stella cadẽs. Hic est alius effectus amoris, scilicet humiliare. Nã licèt in sanctis Dei sit amor Dei cõtinuus, tamẽ quando tanguntur à tentatione carnis, vel mundi, vel diaboli, timentes se nõ esse cõpactos bene, i. firmos bene: & reputantes se modicos, id est, non multæ virtutis, humiliantur & deprimũt seipsos. Nihilominus tamen semper continuant quæ bene incęperũt. Aliquando tamen propter cõtinuos impulsus tribulationum vel tentationum, ipsis quasi videntur timẽdo & dubitando, quòd quasi à Deo ceciderũt: quod totũ pertinet ad eorum humilitatem, ad quam amor Dei eos inclinat.

Septima ignitio vocatur lumen præcedens. Hæc est ex vapore cõtinuo, calido, & sicco & bene cõtinuo: in quo est multa materia conglobata & fortis, cui nihil in aëre obuiant: sed accenditur ex confricatione sui, & stat quandoque in aëre: & hoc est quod vocant hi qui discurrunt de nocte, lumẽ præcedẽs. Hic est alius charitatis effectus, scilicet deducẽdo illuminare quod est nobis necessariũ in via tenebrosa huius mundi. Vnde diuinus amor figuratus est in illa columna ignis quæ populum Dei præcedebat de nocte; & de quo etiam in Psal. dicitur. Expandit nubem in protectionẽ eorum, ignem, vt luceret eis per noctem. Et in eodem, Eduxit eos in nube diei, & tota nocte illuminatione ignis. Ps. 104.

Octaua ignitio vocatur vulgo stella cadens: sed à philosophis asub descendens. Hæc enim a sub descendens est ex vapore cõsimili sicut lumen præcedens, cui tamẽ occurrit aliquid desuper expellẽs ipsum inferius: & ideo videtur cadens, siue descendens: Hic est alius effectus amoris scilicet inclinare per ministeriũ vitæ actiuæ. Vnde necessitas proximorum occurrẽs, expellit siue retrahit amicos Dei ab arce contemplationis, inclinans illos ad ministeriũ infimæ actionis scilicet ab obsequẽdum proximis.

Nona impressio vocatur draco volans, & hæc est in nube calida ad latus vnum, & frigida ad aliud. Vnde tũc propter conuenientiã, ad calidum attrahitur ad illud, & ibi incenditur: post primã autem partẽ fumat antequã incenditur & dilatatur in medio, & incuruatur propter incensionem partis vnius, & extinctionẽ alterius versus humidum & frigidum. Vnde efficitur velut draco volans: quia anterior pars incensa videtur velut spiramen draconis. Media autẽ incuruata per hoc quod attrahitur à prima parte, curuat se vt serpens, & volat semper ad illud latus vbi coruscat ipsum latus calidum, eo quod simile attrahit simile, & contrarium expellit contrariũ. Hic est alius effectus amoris, qui facit quasi volãdo, ad Deũ festinare. Nam sicut hoc draco aëreus habet vnum latus. f. anterius calidum, posterius vero frigidum, sic amatores Dei habẽt quidem fauorẽ spiritus, sed cum frigore, id est, fragilitate carnis propter quod Dominus dixit, quod Mat. 26

spiritus

spiritus promptus est, caro autem infirma. Feruor igitur spiritus inflãmat vehementer, & suspiria ad Deum facit: sed frigus, id est, infirmitas carnis incuruat & trahit ad infima. Sed tamẽ ex illa pugna volare cogitur anima, quia ex carnis angustia spiritus magis incẽditur, & carnem post se violenter attrahens in Deũ velocius tendit.

Decima ignitio vocatur asub, quandoque apparens, quãdoque non: & hoc est ex vapore sicco & inflãmabili medio modo pertingente ad regionẽ mediam, & non penetrante ipsam, quia ex frigore loci expellitur, & quia sub ipso non sunt multæ nubes, ideo incendẽs nubem occultatur, & penetrãs nubem apparet iterum; & iste est asub tertius. Hic est alius effectus amoris, scilicet vtranque vitam alternando, aliquando vocando actiuę, aliquãdo contemplatiuæ, quandoque latere ad cõtemplandum, quandoq; apparere ad obsequendũ: hoc enim oportet fieri, & illa non omittere.

Item nota, quod amor spiritualis crescit & minuitur, sicut cupiditas mundi crescit & decrescit. Cuius exemplũ est, quia decrescente vmbra, crescit calor, & crescente minuitur: & sic decrescẽte amore temporali, crescit feruor charitatis, & è conuerso eo crescente minuitur. Hiere. Væ vobis, quia declinauit dies & prolixores factæ sunt vmbræ vesperi, & hoc est, quia abundauit iniquitas & refriguit charitas. Amor carnalis assimilatur Veneri. Nã Venus (vt dicit Ptolo.) ex parte corporis disponit ad pulchritudinem, & ad voluptates, tactus, olfactus, gustus & auditus inclinat & impellit, vestium muliebrium incisores efficit: Domus eius sunt libra & taurus: regnat in piscibus, sed in virgine regnũ eius deficit & abscedit. Sic etiam amor carnalis ad pulchritudinem corporis aspicit, sensuum voluptates exquirit, siue tactuum, siue odorũ, siue ciborũ, siue cantionũ: ornamenta & mulieres appetit. Aliquando etiam iustos viros qui designantur in libra propter æqualitatem iustitiæ, quia in libra existens Sol, facit ęquinoctia & viros fortes, qui designantur in tauro aggreditur & inficit. Regnat autem maximè in piscibus, id est in hominib. sub aquis delitiarum viuentibus: sed in virginibus, id est, incontinentibus deficit vigor eius. Amor tẽporalis prosperitatis impedit dulcedinem contemplationis, & priuat fructu boni operis. Cuius exemplum apparet in rore. Cadit enim aliquãdo ros fluens & viscosus ad modũ mellis super herbas & folia arborũ. Sole autẽ agente in ipsum, euaporat humidum, & terrestre siccum cõburitur & efficitur quasi farina sparsa: quę a sua siccitate siccat herbas, & inducit sterilitatem. Quasi enim dulcedo roris est delectatio cõtemplationis: quam calor solis, id est, amor temporalis prosperitatis humidũ deuotionis educẽs, & terrestrem affectũ accendens, & mentem ad vana spargẽs, tollit, & à fructu boni operis animã sterilem reddit.

Hiere. 5

Mat. 24

Ptolo.

Item amor communis prout. s. & spiritualẽ & sensibilem amorẽ includit, assimilatur radio. Primo, quia radius habet penetrare. Vnde in perspectiua distinguitur triplex radius, scilicet rectus, cõfractus, & reflexus. Rectus sive perpendicularis est, quia corpore radioso emissus recto & lineari motu sine obliquitate aliqua, petit centrum. Et huic assimilatur spiritualis homo qui totus est rectus. Vnde Cant. Recti diligunt te. Et iste petit cẽtrum, id est cor. Deut. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Cant. 1. Deut. 6.

Confractus radius siue collate-

male est, qui à corpore luminoso egrediens, & aliquod diaphanum inueniēs nō perfectè obediēs non rectè incedit, sed ad aliquā partē diuertit. Et talis obliquatio dicitur radij confractio, & huic radio cōfracto assimilatur amor socialis siue ciuilis, qui non est amor totaliter rectus, quia frequenter nō est propter Deū, siue secūdū Deū, sed vt plurimū habet respectū ad aliquod mundanū. Reflexus autē radius, qui dū à suo principio rectè vel obliquè progreditur, dum corpus densum incurrit repercutitur & repellitur, nec transitus ei datur. Vnde cū non potest se diffundere in anteriora, in posterius necesse est vt redeat, & se ibi multiplicet. Et talis repercussio dicitur radij reflexio. Huic autē radio reflexo assimilatur amor vtilis, qui scilicet reflectitur ad seipsū. Vnde si proximū vel aliquid diligit, non ex hoc proficit interius, scilicet in Deum sedendo, sed potius retrocedendo in seipsum redeundo. Est etiā talis amor carnalis, qui solū ad corpus proximi procedit, & interius ad animam nō transit, sed potius retrocedit, dum aliū corporaliter ad delectamentū sui vel proprium commodum diligit aut amat.

Sextò amor assimilatur radio: quia radius habet colorare. Nam radius solaris dum in nube rorida Soli opposita includitur, diuersos colores in ipsa nube & aëre operatur, sicut patet in arcu cœlesti. Ita similiter & amor qui dum in anima tenera & molli intenditur diuersas ibidē passiones & affectiones operatur, quibus videlicet passionibus ipsa anima velut quibusdam coloribus tingitur. Vnde sicut ipse arcus cęlestis habet colorē rubeū, iacinthinū, ceruleum & viridem. (Isti enim colores in eo principaliter nobis apparent.) Ita similiter etiam ex amore causantur in anima passiones plures, sed præcipuè quatuor, scilicet zelus, excessus, odium, & morbus. Primò. n. amor habet causare zelum. Vnde B. Dionys. dicit, quod Deus appellatur zelotes propter multū amorē, quē habet ad entia: zelus ergo quocūq; modo sumatur, ex intētione amoris causatur. Manifestū est enim, quod quāto aliqua virtus tendit in aliquod, tanto fortius repellit omne contrarium vel repugnās. Cum ergo amor sit quidā motus in amatum (vt Aug. dicit) intēsus amor quærit excludere omne ꝙ sibi repugnat. Vnde in amore concupiscentię qui intensè aliquid cōcupiscit mouetur cōtra omne illud, quod repugnat cōsecutioni vel quietæ fruitioni eius quod amat. Et hoc modo viri dicuntur zelare vxores ne propter cōsortiū aliorū impediatur singularitas quā in vxore quærunt. Similiter etiā qui quærunt excellentiā, mouētur contra omnes qui excellerevidētur, quasi impedientes eorū excellētiam. Et huiusmodi est zelus inuidiæ, de quo dicitur in Psal. Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatē. Amor autē amicitiæ quærit bonū amici, & secundū hoc aliquis dicitur zelare pro amico, quando ea quæ dicuntur vel fiunt contra bonum amici homo repellere studet. Et per hunc etiā modum aliquis dicitur zelare pro Deo, quando ea quæ sunt cōtra honorē vel volūtatē Dei repellere pro posseconatur, secundū illud Reg. Zelo zelatus sum Dño Deo exercituum. Et super illud. Zelus domus tuæ comedit me, dicitur glossa quod bono zelo comeditur, qui quælibet praua quæ viderit, corrigere satagit: si nequit, tolerat & gemit.

Secūdo amor causat excessum. Vnde Dion. dicit, ꝙ amor diuinus extasim facit: & ꝙ ipse Deus pro-

Diony. c.4. de diu. no.

Aug. 83 quæst.

Ps. 36.

3. Re. 19

Ioan. 2

Dio. de diu. no. cap. 4.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

pter amorē, est extasim passus. Dicitur autē extasim pati cùm extra se ponitur. Quia enim (vt dicit Augu.) anima verius est vbi amat, quam vbi animat, quando aliquis intenso desiderio vel amore fertur in aliquod extra se quodammodo rapitur; & si illud sit supra se quodammodo supra se rapitur, ita ꝙ seipsā trāscēdit & excedit.

Aug. de qualit. anim.

Tertio amor causat odium: nam amor consistit in quadam conuenientia amantis ad amatū: Odiū vero consistit in quadā repugnātia, vel dissonantia, prius autem consideratur quod conuenit rei quam quod ei repugnat, quia per hoc aliquod est repugnans, quod impedit vel corrūpit, quod est conueniens. Vnde necesse est, quod amor sit prior odio, & causa eius. Nā nihil odio habetur, nisi per hoc quod repugnat ei quod amatur.

Quarto amor causat morbum, siue languorem. Cant. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Nam amor peccati languidā facit animam ex eo quod facit ipsam deterius se habere; quia coarctat ipsam ad rem sibi inconuenientem, vnde læditur & deterioratur, secundū illud Oseæ: Facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerāt. Quandoque autem si sit vehemens, lædit etiā corpus propter excessum immutationis corporalis. Dicitur etiam amor causare languorem, quia causat tristitiam de abstinētia amati. Vnde Tullius tristitiā ęgritudinem nominat.

Cant. 2.

Oseæ 9.

Cic. li. 3 Tusc.

Tertio amor assimilatur radio, quia radius habet inflāmare: nam ex subito & continuo motu radiorum contingit aërem circunfusum igniri, maxime cum concurrunt radii in loco fractionis: Nā radii ibi multiplicati & coāgustati dum mutuo cōculcantur, calor ibi in tantum aliquādo generatur, quod aër circunfusus sæpius inflammatur, vt patet in crystallo, ex cuius oppositione cōtra radios solis Stuppa incenditur vel ignitur, ita similiter ex recordatione cōtinua vel visione rei dilectæ, feruor inflāmatur amoris. Et iste ardor ab amicis Dei deriuatur, etiā ad circunstantes, quia sibi appropinquantes, ad amorem diuinum sępius accendunt. Ps. Ignis à facie eius exarsit, carbones succensi sunt ab eo. Præcipuè autem hęc inflammatio competit charitati, de qua dicitur. Fortis est, vt mors, dilectio: dura, vt ignis, æmulatio. Lāpades eius, ignis lāpades atque flammarū: aquæ multæ nō poterūt extinguere charitatē.

Psal. 17.

Cant. 8.

Angelorum varia natura, ac excellentia ex varijs crystallini cæli atque ignis effectibus & proprietatibus depropta describitur, exacteq; dignoscitur.

Cap. V.

Angeli assimilantur cælo aqueo siue crystallino. Vnde ipsi intelliguntur per aquas quæ super cælos sunt. Assimilantur ergo illi cælo propter tria.

Primò ratione inuisibilitatis: nā illud vocatur propriè cælum, quia scilicet est nobis inuisibile & occultatum. Est enim nona sphæra, quam non videmus. Et hoc competit angelis quorū natura incorporea & intellectualis licet in se maximè sit cognoscibilis, tamen nobis quorum cognitio oritur à sensu, est inuisibilis & occulta. Nam ita se habet intellectus noster ad manifestissima naturæ, cuiusmodi sunt naturę Angelorum, sicut oculus nicticoracis ad lumē Solis, vt dicit Philos. & Sap. Quæ in cælis sunt, quis inuestigabit?

Arist. 2. met.

Sap. 9.

Secundò ratione perspicuitatis siue luminositatis, propter quam quandoque vocatur cælum crystallinum, quia est vniformiter ad modum crystalli perspicuū & lumi-

luminosum. Angeli autē perspicui sunt per munditiam. Vnde B. Dio. vocat Angelum præclarissimum sine macula. Item sunt luminosi per sapientiam, & est in eis lumen triplicis sapientiæ. Sapientiæ innatę, quia per species innatas siue cōcreatas omnia cognoscunt quæ sunt à Deo producta (vt dicit Aug.) Item sapientiæ inspiratæ: Suscipiunt enim Angeli diuinas inspirationes & illuminationes, quas B. Augst. vocat Theophantas. Item lumen sapiētiæ beatæ, quæ vocatur in eis cognitio matutina ab Augustino, secundum quod cognoscunt res in verbo; cognitionem autem rerum in propria natura vocat ipse Augu. cognitionem vespertinam.

Dio. de cęl. hierar.

Aug. in Enchi.

Tertiò ratione mobilitatis: vocant enim illud aqueum propter mobilitatē. Mobilitas autem etiā Angelo attribuitur, quia sicut dicit Damas. Angelus est substantia intellectualis semper mobilis. Et dicitur Angelus semper mobilis ratione naturę intellectiuę & voluntatis: nam quippe cū sit creatura, habet esse mutabile, in quātum omne creatum est vertibile in nihil, nisi manu Omnipotentis teneretur. Respeu etiā intellectus dicitur quoniam Angelus semper mobilis, accipiendo motum ęquiuocè prout intelligere motus dicitur, quoniā Angelus semper est actu intelligens, nō quandoque actu, quandoque potētia, sicut nos. Et licèt Angeli quantū ad cognitionem qua cognoscunt res in Verbo, omnia, simul intelligant, sicut etiam de nobis dicit August. quod in patria non erunt volubiles cogitationes nostræ ab aliis in alia euntes atque redeuntes; sed omnem scientiā nostram vno simul conspectu videbimus: tamen ea cognitione qua cognoscunt res in propria natura, non omnia simul intelligunt. Vnde ibi est vicissitudo intelligentię. Et ideo Augu. dicit, quòd omne ens creatum habens intellectum, intelligit vnum post aliud, & talis successus est vt motus quidam. Beatus Diony. ponit triplicē motum, scilicet circularem, rectum. & obliquū. Circularis est ab eodē in idē centrum immobile. Et hūc motum habent, in quantū recipiunt illuminationes à Deo, & per illas reuertuntur in Deum. Motu autem recto tūc mouētur, quando procedunt ad prouidentiam subiectorū rectè omnia trāseuntes, & non reuertūtur ab eodem in idem, sed de vno in aliud. Motus autē obliquus est in Angelis cum per cognitionem inferiorum quibus prouident, reflectuntur in Deum principium & finem pulchri & boni. Itē in voluntate mobilis est Angelus, quia non omnia simul vult, sed modò vnū, modò aliud. Dicitur autem Angelus localiter moueri æquiuocè sicut & esse in loco, scilicet per contactum virtutis: non quidem quia ipse vel contactus iste siue motus loco commēsuretur, sicut accidit corpori; sed dicitur moueri localiter in quātum successiuè virtus eius applicatur ad diuersa loca. Vnde iste motus potest esse cōtinuus & discōtinuus: secundū enim quòd locū diuisibilē ad quem applicatur non potest simul totū dimittere, sed successiuè, sic dicitur motus discōtinuus, vel totū simul dimittere & alter in loco se applicare, sic dicitur cōtinuus. Vnde ad hos cęlorū, id est, Angelorū motus potest referri illud Ioëlis. Moti sunt cæli.

Aug. li. 15. de Trin.

Dio. 3. cap. de diu. no.

Ioël. 2.

Item Angeli assimilantur igni. Psal. Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignē vrētem. Et ista similitudo quadrupliciter potest accipi. Primò si consideremus ignis substantiam. Secundò si consideremus eius eminentiam,

Psa. 103

nentiam, scilicet quò adsit. Tertiò si consideremus eius potentiam. Quartò si cōsideremus eius refulgentiam.

Primo enim ignis inter omnia elemēta habet substantiam subtiliorem. Vnde substātia ignis propter suam subtilitatem repręsentat nobis tria de Angelis. Primò eorum immaterialitatem, propterea quia ignis est maximè inter elementa formalis: nam minimū habet de materia & plurimum de forma. Angelus autem (licèt secundùm Dion.) nihil de materia habeat, vt ipse dicit quod intellectuales substantiæ, id est, Angeli vitam habent indeficientem, ab vniuersa corruptione materia & generatione mundæ existentes: habent tamen aliquid loco materiæ, scilicet potentialitatem, cùm non sint actus puri vt Deus. Vnde Angelus dicitur esse compositus ex potentia & actu, siue ex quo est, & quod est. Sicut igitur ignis inter cætera elemēta minimum habet de materia, & plurimum de forma, ita Angelus (inter omnes creaturas intellectuales) minus habet de potentia, & plus de actualitate. Vnde Angeli quidē dicuntur substātię siue formę separatę, scilicet à materia. Dio. de diu. no.

Secundò ignis repræsentat Angelorū incorporeitatē. Nam propter suam subtilitatem ignis quasi non videtur habere corpulentiam. Vnde additus alteri corpori non videtur ipsum augere, vt apparet in ferro vel lapide ignito, quod tamē nō videtur esse maius quam non ignitum, cum tamen omne quantum additum quāto, faciat ipsum maius, & omne corpus naturale sit quantū; nec etiā videtur ignis qui est in ferro aliū locum quàm ipsum ferrū per se occupare, vel maiorem locum simul cum ipso corpore quàm ferrum solum, quæ omnia cuidam incorporeitati immo (vt verius dicam) subtilitati ipsius ignis attestantur.

Item propter suam subtilitatem ignis est inclusibilis, quia (sicut dicit Dio.) Ignis nō potest teneri quia propter suam subtilitatē & mobilitatem penetrat omne corpus. Hoc igitur cōpetit Angelis, ex eo quod de sui natura nō solū sunt incorporei. Propter quod dicit idē Dion. quòd Angeli sicut immateriales sic incorporales intelligūtur, sed etiam nō sunt corporibus alligati, vt scilicet in corporibus inclusi velut animæ humanæ teneātur. Vnde Angeli in scriptura, spiritus nominantur secūdum illud: Omnes sunt administratores Spiritus, &c. Spiritus autem carnem & ossa non habet, vt dicitur Luc. Et ideo substantia Angeli nō solùm non est corpus, sed nec etiam alicui corpori vnita est vt forma, quod esset naturaliter in corpore detineri. Assumūt tamen ad tēpus (vt ex sacra scriptura patet) interdum Angeli corpora hominibus apparētes, sicut Aug. testatur dicēs, quod Angeli in assumptis corporibus apparuerunt Abrahæ, quæ non sunt eis naturaliter vnita, in quacunque figura appareant, sed formant sibi illa cum volūt ex aëre. Et assumūt sibi huiusmodi corpora cū nobis apparent Angeli non propter se, sed propter nos, scilicet vt familiariter cum hominibus cōuersando demonstrent intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Item hoc ipsum quod Angeli corpora assūpserūt in veteri testamento, fuit quoddam figurale indicium quod verbū Dei assumpturum esset corpus humanum. Omnes enim apparitiones veteris testamenti ad illam apparitionem ordinabantur, qua ipse filius Dei apparuit in carne. Est Dio. 15. ca. cæl. hier. Dio. 4. ca. cæl. hierar. Heb. 1. Luc. 24. Aug. 16. de ciuit. Dei.

etiam

etiam notādum quod ſicut in ſacra Scriptura proprietates rerum intelligibilium ſub ſimilitudine rerum ſenſibilium deſcribuntur; ita corpora ſenſibilia, quæ Angeli aſſumunt diuina virtute ſic formantur ab eis, vt congruant ad repreſentandum Angeli proprietates; & hoc eſt corpus aſſumere. Habemus ergo tres rationes quare angeli cùm incorporei ſunt, in corporibus tamē nobis apparent. ſcilicet tum ad oſtendendum futuram nobis ſocietatem, tum ad figurandum Chriſti incarnationem, tum ad tradēdum nobis per ſenſibilia de ſeipſis cognitionem.

Tertio ignis in ſua ſphæra propter ſui ſubtilitatē, eſt nobis inuiſibilis: vnde Dio. dicit, quod ignis eſt incontemplabilis oculis carnalibus, id eſt, inuiſibilis propter ſuam ſubtilitatem: nā lucidū nō videtur à ſeipſo niſi ſit in materia ſpiſſa. Vnde dicitur inuiſibilis, prout eſt in materia tenui. Et in hoc ignis repręſentat Angelorum inuiſibilitatem, quia ſicut de ſe ſunt incorporales, ita etiā ſunt inuiſibiles: apparent nobis viſibiles, vt dictum eſt de igne, prout eſt in materia ſpiſſa. Quod quidē ſic verum eſt, quia tunc Angeli ſumunt corpora in quibus viſibiliter conſpectibus noſtris apparent. Formant igitur talia corpora ex ipſa virtute diuina, quantū neceſſarium eſt ad corporis aſſumēdi formationem. Nam licèt aër (in ſua varietate manens) figuram non retineat vel colorem, tamen quando condenſatur figurari & colorari poteſt, ſicut apparet in nubibus. Ad oſtendendam igitur propterea inuiſibilitatem, quam Angelus ex ſe habet, dixit Angelus Raphaël Tobiæ: Videbar quidē vobiſcū manducare & bibere, ſed ego cibo inuiſibili & potu qui ab hominibus videri nō poteſt vtor. Quia enim ex eiſdem nutrimur ex quibus ſumus (ſicut in ſecundo de anima Philoſ. dicit:) ſicuti Angelus eſt ex natura inuiſibili, ita etiam inuiſibili vtitur nutrimento.

Dio. 15. cap. hi. — Tob. 12 — Ariſt. 2. de ani.

Item ignis inter omnia elemēta habet eminentiam altiorem, ſcilicet quoad ſitum: vnde Dio. dicit quod ignis eſt altus, ſcilicet quoad locum proprium, qui eſt ſuper omnia elemēta ſcilicet immediatè ſub orbe Lunę. Et hęc altitudo ſitus cōpetit igni ratione leuitatis, quia locus leuium eſt ſurſum, ſicut grauiū deorſum. Ex hac autem altitudine ignis, oſtenditur Angelorū ſublimitas quoad ſex. Primo quoad ſitum localem, quia ſicut ſphęra ignis, eſt locata ſuper omnes ſphæras elementorum, ita angelica natura creata & locata eſt ſuper omnes ſphæras cælorū, ſcilicet in cęlo empyreo; quod ſtatim factū (vt dicit Strabo) Angelis eſt repletum. Cælum autem empyreum, ſupremum cælū eſt, propterea ſuper illud Deuteronomii, Domini Dei tui eſt cælum cæli dicit, Iſido. quod ſupremū cælum eſt cælum Angelorum: nam quia ex creaturis corporalibus & ſpiritualibus vnum vniuerſum eſt cōſtitutum, ſic creatæ ſunt creaturæ ſpirituales, quod ad creaturā corporalem aliquem ordinē habēt, & toti creaturæ corporali præſidēt, vnde cōueniēs fuit quod Angeli in ſupremo corpore crearentur tanquam toti naturæ corporeæ præſidentes. Attendendum eſt autem quod ignis licèt ſit in ſummo locatus, tamē virtute Solis mouetur & deſcendit ad mixtionē aliorum inferiorum. Quodlibet enim elementum habet in cælo aliquod mouēs ipſum, ſicut terra mouetur ab orbe ſtellarum fixarum; & ideo diuerſæ rerum ſpecies in ipſa generantur: vnde diuerſæ figuræ terreſtrium reſpōdent diuerſis imaginibus ſtellarum

Dio. de cęl. hierar. — Deu. 1. hierar.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

rum. Aqua vero, ab orbe Lunę, sicut patet in fluxu & refluxu maris.

Ignis verò ab orbe Solis. Aër vero propter multitudinem motuũ in ipso ab alijs quinque planetis qui sunt multorum motuũ. Sicut ergo ignis quanquam sit altus, tamen virtute Solis descendit ad mixtionem inferiorum: sic etiam angelorũ plurimi quãquam fuerint in cęlo creati vel locati, iussu tamẽ & ordinatione Dei descendunt & veniunt in mundum ad rerum temporalium administrationẽ, & humanæ salutis procurationem, vnde Apost. dicit, quòd omnes sunt in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis. Ex hoc tamen quod Apost. dicit: Omnes, nõ accipiendum est quod omnes vniuersaliter angeli mittãtur in ministeriũ, quia secundum Diony. quatuor superiores ordines, Cherubin, Seraphin, Troni, & Dominationes, nunquã ad exterius ministerium mittuntur, sed solum quinq; inferiores, scilicet, Virtutes, Potestates, Principatus, Archãgeli, Angeli. Nihilominus tum solũ primi tres ordines dicuntur assistentes, reliqui verò sex ordines dicuntur ministrãtes. Vnde Dominationũ ordo inter ministrantes computatur, non tanquam exequẽs ministerium, sed sicut disponens & mandans quid per alios fieri debeat: sicut Architectores in ædificijs, nihil manu operãtur, sed solum disponunt & præcipiũt quid alij debent operari. Dicit ergo Apostolus, omnes mitti, non quia superiores, vt dictum est, ad executionem ministeriorum mittũtur; sed quia inferiores qui mittuntur ab eis mysterijs illuminãtur. Vel intelligitur, quòd spiritus illi qui sunt ad ministeria deputati, omnes propter eandem causam sunt administratorij, id est, in ministeriũ missi, scilicet propter eos qui hæreditatem capiunt salutis, quãuis vniuersaliter omnes angeli sint tales. Et licet angeli venientes in mundum exeant à cęlo empyreo, in nullo tamẽ derogatur ex hoc eorum dignitati, quia licet sit eis cœlũ empyreum ex quadã congruentia deputatũ, nihil tamen propter hoc dignitatis recipiunt ab eo: & ideo quãdo actu non sunt in cœlo empyreo, nihil eorum dignitati subtrahitur, sicut nec regi quando non actu sedet in solio regali.

Hebr. 1.

Diony. de cæl. hierar.

Item ex angelorũ occupatione exteriori cõtemplationis internæ puritas nullatenus impeditur: quia duarũ operationum, quarũ vna est regula & ratio alterius, vna non impedit, sed iuuat aliam. Vnde cum angelus per solam intellectualẽ actionem regulat suas actiones exteriores: sequitur quod interior actio ex ipsis exterioribus actibus impedimentum non habeat, sed potius iuuamentũ. Et ideo Grego. dicit, quod angeli sic foras nõ exeunt quod internæ consolationis gaudijs priuentur. Secundò ex altitudine ignis, ostẽditur angelorũ sublimitas quoad sufficientiã substantialem. Nã ita sufficiẽs est sibi ignis substãtia, quod absq; alicuius nutrimẽti vel materiæ extraneæ subsidio per se subsistere & conseruari potest: vnde Diony. dicit, quod ignis est altero nõ indigẽs. Hoc autem nõ cõpetit igni nisi prout est in loco proprio & altitudine sphęræ suæ. Nã extra locũ suũ indiget aliena materia ad sui multiplicationẽ & conseruationẽ. Similiter igitur angeli sunt formæ per se existẽtes & subsistẽtes, corporalis materiæ adiunctione non indigentes, sicut indiget humana anima corpore quoad tria. Primò quantum ad speciei constitutionem, quia licet anima possit subsistere

Greg. 2. moral.

Dio. de cæl. hie.

sistere per se sine corpore, sicut patet de animabus separatis, non tamē habet completā rationē vel essentiā speciei humanę, cum ipsa sit pars humanæ speciei: vnde homo dicitur quod compositum est ex anima, & corpore. Et ideo Augu. cōmendat Varronē qui hominem nec solā animā nec solū corpus, sed animā & corpus arbitrabatur. Sed angelus habet etiā sine aliquo corpore per se completū esse in specie. Et ideo cōmuniter tenetur quod intelligentia, id est, angelus nulli corpori vnitur, vt forma, sed tantum sicut motor, et hoc modo vnitur corpori cęlesti.

Aug. 19 de ciui. Dei.

Itē animæ humanę indigēt corporibus ad sui multiplicationem siue indiuiduationē. Nā (sicut dicit. Aui.) impossibile est esse multiplicationē indiuiduorū sub vna specie nisi ex diuersitate materiæ, quia ex diuersitate principiorum formaliū, sequitur diuersitas speciei. Cū igitur animæ non habeāt materiam ex qua sunt, oportet quod in eis sit multiplicatio secū dum diuisionem materiæ, in qua sunt scilicet secundū distinctionē corporū. Angeli autem, quia nec materiam habēt ex qua sunt, nec etiā materiā cuius sint formæ, nō multiplicātur secundū diuisionē alicuius materiæ, vnde est in eis multiplicatio solū secundū diuisionē formalem, ad quā sequitur etiā diuersitas speciei. Vnde perfectio naturæ angelicæ, requirit quidē multiplicationē specierū, sed nō indiuiduorū sub eadē specie, & ideo patet, quod nō indigēt angeli corporibus ad sui multiplicationem sicut animæ humanæ.

Auic.

Tertiò indigēt animæ humanæ corporibus ad intellectualē perfectionē propter hoc quod anima humana imperfecta est de se & in potentia existēs, infima in genere intelligibilium substantiarum, nō habens in natura sua plenitudinē sciētiæ, & ideo indiget vniri corpore, vt à rebus sensibilibus per ipsius corporis sensus scientiā acquirat. Sed angeli sunt perfecti in natura intellectuali ita, quod non indigēt cognitionē accipere à rebus sensibilibus: vnde nō intelligunt per species à rebus acceptas sed per species cōnaturales. s. sibi, à Deo in sua creatione infusas, vnde Dio. dicit, quod angeli non cōgregāt diuinā cognitionē à rebus diuisibilibus aut sensibilibus. Et ideo patet, quod propter intellectualē perfectionē seu cognitionē, nō indigent vniri corporibus.

Dio. de di. no. cap. 7.

Tertiò ostēditur angelorū sublimitas ex altitudine ignis quoad impassibilitatem corporalē. Nam ignis, vt in altitudine loci sui nō est noxiarū, vel turpiū passionum receptiuus, sicut est terra, aqua, & aër, quæ frequenter inficiūtur, & fędantur sordibus & immūdicijs & fœtoribus aliorum corporum: vnde Dio. dicit, quod ignis nō est recipiens pedestrē, id est, ignominiosam subiectionē, quia cū sit in supremo loco, nō pedibus cōculcatur, seu teritur, sicut terra, quæ est in infimo: nec fiūt super ipsum immunditiæ, sicut super terrā, vel aquā. Et nota, quod quāto corpus est in loco eminētiori, tāto est nobilius secundū naturā: quia habet plus de specie: species enim est in terminis, vt dicit philosophus, & ideo ignis secūdū altitudinē loci sui non recipit, contumelian minorationis. Similiter angeli cum sint immateriales & incorporei, naturā habent impassibilē, vnde corporeis, ac sensibilibus passionibus nō subduntur neq; minorantur. Et ideo Christus propter naturā quā suscepit passibilē, dicitur fuisse ab angelo paululū minoratus; secundum illud Psal. Minuisti eum paulò minus ab angelis.

Dio. de cæl. hie.

Psal. 8.

Quartò ostēdit ignis, sublimitatem angelorum quoad notitiam intel-

Dio. de cæl. hierarch. intellectualē. Nam ignis (vt Dio. dicit) est sursum latus. Hoc autē competit igni, in quātum est extra locum suum, quia naturaliter ad locum suū qui est sursum redire conatur. Sic angeli secundū intellectum mouentur sursum in Deum, accipiendo motum nō secundum quod est actus perfecti, id est, existentis in potentia, sed secundum quod est actus perfecti, id est inexistētis in actu. Dicit enim sic Dio quod mentes angelicç intelligendo mouentur: & sic angeli sursum ferūtur, quia quæcunque intelligendo cognoscunt in Deū referunt. Distinguit enim in eis Aug duplicem cognitionē rerū, scilicet matutinā prout scilicet cognoscūt primordiale esse rerū & hoc prout res sunt in Verbo, & per talē cognitionē manifestum est quod sursum feruntur. Itē vespertinā, prout scilicet cognoscunt esse rerū creatarū secundum quod in propria natura cōsistunt. Nā esse rerū creatarū fluit à Verbo sicut à quodam primordiali principio. Et hic effluxus terminatur ad esse rerū quod in propria natura habent, & in hac etiā cognitione angeli beati referūtur in Deū, quia cognoscētes creaturam nō in ea figuntur, sed, hoc ipsum referunt ad laudē Dei, in quo sicut in principio omnia cognoscunt. Et hinc est quod Gen. in creatione rerū post vesperam nō nominatur nox, sed mane, quia mane fit finis præcedētis diei & initiū sequentis, cū dicitur factum est vespere & mane dies vnus & ad signū quod ipsi angeli cognitionem præcedentis operis ad laudem Dei referunt.

Dio. de diu no. cap. 4.

Aug. su. per Ge. 4. & 11. de ciui. Dei.

Gen. 1

Quintò ostendit ignis angelorū eminentiā quantum ad obediētiam ministerialē. Nam ignis (vt dicit Dio.) est semper mobilis, alia autem translatio dicit semper motus. Semper autē moueri non cōpetit igni secundum proprium motum, sed secundum quod est sursum in propria sphæra & mouetur motu cæli, quia non solum est verū in orbibus quod inferior mouetur motu superioris, sed etiam in omnibus corporibus attingit inferius motus superioris quantum potest. Vnde quodlibet elemētorum mouetur ab aliquo orbiū. Ignis autē à Sole & Marte, vt dicit Rabbi Moyses. Et motus talis non est rectus, sed circularis, & sic potest esse semper nō à virtute intrinseca semper mouente, sed à virtute extrinseca, & iste est motus innaturalis igni secūdum quod est in specie sua: sed naturalis secundum quod est elementum, quia aliter nō posset venire ad mixtionē nisi ex qualibet parte deferretur per radios solis. Sicut ergo ignis est semper mobilis siue motus secundū Dio. sic etiā angelus dicitur esse substantia semper mobilis secundū Damas. quod quidem qualiter intelligēdum est, expositum est supra in principio huius capituli.

Dionys. cap. 5. de cæl. hierar.

Rabbi Moyses

Damas.

Itē sicut ignis in sphæra sua mouetur motu cœli. Sic etiā angelus ad peragēda ministeria, mouetur motu voluntatis Dei. Vnde Psal. Benedicite Domino omnes virtutes eius ministri eius qui facitis voluntatem eius. Et quantum ad hanc obedientiam ministeriorum inueniuntur angeli, & si non ex natura sua, tamen ex Dei prouidētia semper mouētes, & semper moti. Mouēt enim orbes angeli (secundū philosophos) motu sempiterno, & sic sunt semper mouētes: sed quia hoc faciunt diuinæ voluntatis imperio ꝙ semper exequuntur, ideo sunt quodā modo semper moti eo modo quo ille cuius imperio aliquid fit, dicitur esse mouens ad illud.

Ps. 102.

Sextò ostendit ignis excellentiā angelorum quoad disparentiam

visualem. Dicit enim Dionysius, quod ignis est resiliens quod potest intelligi tripliciter, Vno modo resiliens a loco infimo. Videmus.n. quod flāma ignis in candela si aliquis inclinet eā deorsum, statim resilit & flectitur sursum. i. versus locum suum naturalem qui est sursum. Sic etiā angeli licet quandoq; ministrando descendunt, & visibiliter interdū appareant, completis autem ministerijs disparent, & ad summa resilire siue redire dicuntur. Vnde angelus Raphaël expleto ministerio dixit Tob. & filio suo, Tēpus est, vt reuertar ad eū qui me misit. Vos autem benedicite Dominum &c. Et cum hoc dixisset, ablatus est à conspectu eorum. Aliq modo potest intelligi quod ignis resilit à corpore mixto. Elemēta enim sunt in corpore mixto secundum esse primum, i. secundum suas formas substātiales, sed non secundum esse secundum, s. suarum qualitatum intensarum, quia reductæ sunt ad mediū. Sed etiā necesse est quandoq, ipsum mixtum dissolui & resolui in elementa, & tunc vnumquodque elementum redit in suam naturā & locum: & sic ignis dicitur resilire scilicet à corpore mixto vt quidam expositores volunt. Alij tamen nō consentiunt quod elementa sint in mixto actu. s. secūdum formas substātiales, sed virtute tantum, & tunc est tertia expositio quod ignis resilit, scilicet à combustibili apprehenso. Nam materia quam apprehendit, vsq; ad eius consumptionē non deserit, nec apprehēditur dum apprehendit, sed cōsumpto eo in quod agit, in se resilit, & ita dicitur resiliens. Sicut ergo ignis secūdum primā expositionem resilit à corpore mixto cōpleto suæ durationis periodo, ita etiam angelus resilit vel recedit à corpore assumpto, completo suo officio, & tunc ipsum corpus redit in suum principium, sic etiam ipsum mixtum redit in elementa. Nō autem hāc similitudinem sic assigno, vt dicere velim sic intelligendo, quod angelus misceatur corpori assumpto, sicut ignis commiscetur elementis alijs in mixtione, neq; ꝙ resolutio corporis assumpti fiat in angelum, sicut resolutio mixti in ignem, & in alia elementa, sed quod ipse angelus remanet per se dimisso corpore assumpto, sicut si ignis per se remaneret terminata resolutione mixti. Sed secundum aliā expositionem, ignis resilit à combustibili, non quia comprehēditur, sed potius comprehendit ipsum: & sic etiā angelus dicitur resilire à loco in quo est vel vbi operatur, non quia cōtinetur vel includitur à loco, sed potius ipse continet locum. Nam contineri & includi à loco cōpetit corpori locato, prout est quātum quantitate dimensiua, quæ angelo non congruit cum sit incorporeus, sed est in eo quantitas virtualis, cuius applicatione ad aliquem locum, dicitur esse in eo. Sed tamen substantia incorporea sua virtute contingens rē corpoream, continet ipsam, & non cōtinetur ab ea. Anima enim est in corpore vt continens, non vt cōtenta. Et similiter angelus dicitur esse in loco corporeo non vt cōtentus, sed vt continens aliquo modo. Itē ignis inter omnia elementa habet potentiam seu virtutem ampliorem: & hoc propter excessiuam caliditatem. Et ideo secundum suam virtutem est inuisibilis, inpalpabilis, inalterabilis, & inuincibilis. Immensurabilis est ignis, dicit Diony. quia scilicet virtus eius nō determinatur ad vnū terminum vt commensurata illi. Videmus enim quod in comburendo non extendit se virtus

Marginalia: Dionys. de cæl. hierar. cap. 5. — Tob. 12 — Dionys. de cæl. hierar. cap. 15

tus

tus eius tantum ad vnum, immo quasi ad infinita si infinita cōbustibilia inueniret. Et similiter in eodem combustibili non habet certum terminum, vt s. comburat tantam partem ipsius, & nō plus. Vnde si esset aliquod cōbustibile infinitum, sine fine comburendo procederet. Habet etiā ignis multos alios effectus facere. Vnde licet sit finitæ essentiæ, tamē virtus eius nō coarctatur ad vnum effectum, sed in omnia generata potest, propter quod virtus eius dicitur non esse commensurabilis alicui eorum. Hoc autem competit angelis, qui licet essentiā habeant finitam & limitatam virtutem, tamē habent respectu inferiorum nō limitatam vel coarctatam, sed quodammodo infinitam, inquātum scilicet virtus angeli non est ex se limitata ad vnū effectū tantūm, vel circa rem vnā tantum, ita quod non posset circa aliam operari. Virtus etiam angeli non commensuratur inferiori rei, cui applicatur, quia quilibet angelus etiā minimus, habet altiorem & vniuersaliorem virtutem, quam aliquod genus corporalium; & ideo virtus angeli non est commensurabilis alicui eorū. Vnde quod angeli diuersi, diuersis rebus præponantur, est non quia virtus angeli magis extēdatur ad hoc corpus quam ad illud, secundum suam naturam: sed ex ordine diuinæ sapientiæ quæ scilicet diuersis rebus, diuersos rectores præposuit. Dicit enim Augustinus quod vnaquæque res visibilis in hoc mundo habet angelicā potestatem sibi præpositam: quia tamē virtus angeli simpliciter est finita & terminata, oportet quod quando applicatur ad vnum, tūc non applicetur ad aliud. Et hinc est, quod quia angelus per applicationem virtutis dicitur esse in loco, quod non potest esse angelus in pluribus locis simul, sed tātum in vno determinate, maiori tamen vel minori secūdum quod voluntarie applicat virtutem suā ad corpus maius vel minus.

Aug. li. 83. quæ.

Item ignis (vt dicit Dionys.) est incomprehensibiliter impalpabilis, id est, nō comprehenditur tactu, quia propter vehementiā & improportionem caloris soluit proportionē sensus. Angelus alia ratione nō est palpabilis, scilicet propter naturam spiritualem, & incorpoream, quę non subiicitur sensibus aut qualitatibus sensibilibus, vt tangi, vel palpari possit. Item ignis est inalterabilis à sua caliditate; quia non potest ignis, manens ignis, infrigidari, sicut aqua manēs aqua potest calefieri. Sic angeli beati non recipiunt transmutationem de bonitate in malitiā, quāuis hoc non habuerunt primitus ex natura, sed ex gratia, cū fuerint creati in libertate arbitrij; et e contrario dęmones de malitia in bonitatem nequeunt transmutari. Vel etiā angeli de scientia in obliuionē vel ignorantiam minime transmutātur. Possūt tamē decipi dæmones & errare nō quidē quantū ad ea quę naturaliter rei conueniūt, vel remouētur ab ea, sed quātū ad ea tātū quæ à supernaturali Dei ordinatione depēdēt; sicut si considerans Lazarū mortuū, iudicasset eū non resurrecturū. Itē ignis est inuisibilis; vnde Dion. dicit ꝙ est per se potēs omniū: nam p suam virtutē actiuam videmus, ꝙ ignis potest super omnia ista generabilia & corruptibilia, nec vincitur ab eis; vnde & omnia trāsmutat, etiā ferrū & lapides, & quæcunq; fortia. Sic angeli habēt dominiū & potestatē supra totā naturam corporalē, propter ꝙ Au. dicit, ꝙ omnia corpora regūtur per spiritum vitæ rationabilem. Et Greg. dicit, quod in hoc mundo visibili

Aug. 3. de Tri.

Greg. 4. Dial.

nihil nisi per creaturam inuisibilem disponi potest, vnde natura corporalis ad nutum obedit angelis quãtũ ad motum localem, licet non quantum ad alias trãsmutationes formales, nisi mediãte motu locali alicuius corporis moti, vt tradit Aug. ibidem. Item ignis inter elemẽta habet resplẽdentiam clariorum: nam ignis est ex se lucidus nobis occultus, & aliorum illuminatiuus: propter primum dicit Aug. quod ignis est omnino splendens existens. Vbi dicit expositor quod tam igneũ elementi quam igneum cęli lucidum est in se, licet non semper visibus nostris subiiciatur propter materiam in qua est, vt statim declarabitur. Similiter etiam Angeli in se quidem habent naturã lucidam & maximè manifestã, cũ sint formę separatę, & actu intelligibiles; vnde Philosophus, vocat eos manifestissima naturæ.

Arist. 2. met.

Secundò ignis est nobis occultus, id est, inuisibilis, scilicet in propria sphæra, vt dicit Alexander; vnde Dio. dicit quod nõ obstante quod sit in se lucidus, tamẽ nobis est occultus, nõ adhibita materia in qua suã operationẽ manifestat, quam est lucere: Nã propter sui subtilitatẽ & tenuitatẽ, non subiacet visibus nostris tũ esset in materia tenui; sed solũ secundũ quòd est in materia cuius partes & cõstãt adunantur, vnde dicit Auic. quod ex cõgregatione diaphani fit lucidum, vt patet in crystallo; & propter hoc ignis vt dictũ est, in materia sua nõ lucet. Et si obiiciatur ꝙ etiam prout est in propria sphęra manifestatur lumẽ eius in galaxia. Dicendum est quod galaxia nõ est ex splẽdore ignis, quoniã ac sphere esset in eadẽ parte cæli: cõpertũ est autẽ, quod mouetur in centũ annis gradu vno. Sed causa etiã est multitudo stellarũ minutarũ

Auic.

in illa parte, quarũ lumẽ videtur cõtinuũ. Similiter etiã angeli nõ obstante quod in se sint maximè intelligibiles, tamen quoad nos sũt occulti & ignoti, nisi in quãtũ manifestãt se nobis in suis effectibus quos agũt in istis sensibilibus, & hoc est propter improportionẽ intellectus nostri, qui dũ coniunctus est sic sensibus vel fantasmatibus vt dictũ est, se habet ad eos, sicut oculus nicticoracis ad lucẽ Solis. Intellectus enim, cõiunctus sensibus non potest intelligere nisi ad conuersionẽ ad fãtasmata, & sine cõtinuo tẽpore. Sed Angelorũ nõ sũt fantasmata, nec tẽpori nec cõtinuitati subdũtur; quare eos prout sũt in se, & secundũ suas quidditates, intelligere non valemus.

Tertiò ignis est aliorũ illuminatiuus. dicit autẽ Dio. quod ignis est circũuelatis illuminationibus illuminatiuus; sic enim habet antiqua trãslatio, & intelligitur circũuelatis, id est circũpositis substãtiæ eius, id est, à lumine capitis, quia s. ignis propriè ex se nõ habet illuminare, sed ab exteriori secundũ ꝙ communicat cęlesti corpori, vt dicit Philos. Hæc autẽ illuminatio cõpetit Angelis & quãtũ ad seipsos secundũ quod superiores de his quæ à Deo percipiunt, illuminãt inferiores; vnde Dion. dicit quod vnaquæque cęlestis essentia intelligentiã sibi à superiori datã inferiori cõmunicat. Et posset etiã pro tãto dici quod superior illuminat inferiorẽ circumuelatis illuminationibus, quia ea de quibus illuminãt, non ita excellenter & clarè recipiuntur ab inferioribus, sicut sũt in superioribus, & ideo superior angelus veritatẽ quã accipit quodãmodo, vt ita dicam, ingrossat vt ab inferiori capi possit. Et ideo Dio. dicit in prædicto cap. ꝙ vnaquæq; substãtia intellectualis datam

Dio. de cæl. hie. cap. 1.

Dio. ca. 15. cæl. hie.

Dio. ca. 50. cæl. hie.

tũ sibi à superiori intelligentiã prouida virtute diuidit & multiplicat ad inferiores sursum ductrice analogia. Homines autẽ ab angelis circumuelatis illuminationibus illuminãtur; quia intellectus humanus ipsã intelligibilẽ veritatẽ nudã capere nõpotest, cum naturale sit ei intelligere per conuersionẽ adphãtasmata: vnde angeli intelligibilẽ veritatẽ proponunt hominib. sub similitudinibus sensibilium. Et ideo Dio. dicit ꝙ impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate, sacrorum velaminum circumuelatum.

De anima humana variabili natura, qua triplici aëris variationi similis esse perhibetur, ac de multiformib. 7. planetarũ in nobis effectibus, per Zodiaci signorũ cõiũctionẽ ex Astronomorũ sententia. Cap. VI.

Anima variatur ad modũ aëris: nã aër in suis qualitatib. habet variationẽ tripliciter. Primò ex distãtia cæli, quia quanto aër est à cælo remotior, & terræ vicinior, tãto frigidior & grossior & terrenæ qualitati similior, licet aër terræ vicinus ex reflexionis radijs aliquãdo incalescit. Sic quanto est à Deo anima per peccatum longinquior, tanto est per malitiam frigidior, et ad spiritualia intelligenda grossior, & ad tẽporalia per affectum terrestrior. Causatur etiam immutatio aëris per Solis approximationem vel elongationem, quia approximatio est causa caloris, sed elongatio est causa frigoris. Appropinquat autẽ animæ Sol iustitię Christus, per gratiam, quando s. ipsa anima appropinquat sibi per pœnitẽtiã.
Iaco.4. Iaco. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis, & tunc causatur in anima calor & feruor amoris, elongatio autem Solis, i. Christi ab anima nunquã fit nisi ex culpa. Psal. Longè à peccatori-
Ps. 118. bus salus. Et tunc fit in anima frigus, quia extinguitur affectus, & feruor circa spiritualia.

Item Sol si cum Saturno frigido sidere in frigido signo conuenerit in aëre frigus intenditur. Si verò cum Marte & calido planeta concurrerit, fit in aëre excessus caloris. Est autem in anima quasi Sol naturalis splendor & lumen propriæ rationis, qui si cum Saturno, i. corpore pigro & frigido conuenerit, id est, concordauerit in signo frigido, id est, in suo carnali appetitu, vel desiderio; intenditur & crescit in anima frigus illud, id est, peccati malitia: frigus enim est qualitas mortificatiua: quia si secundùm carnem vixeritis moriemini, dicit Apost. Sed tunc Sol Ro. 8. rationis conuenit cum Marte, quando concordat rationis deliberatio siue meditatio cum bona & feruenti voluntate. Et tunc crescit desiderij feruor vel affectus amoris. Psalm. Conculcauit Psal. 38. cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.

Secundò variatur aër ex qualitate venti. Nam aër in montibus frigidior est, in vallibus calidior. Et ratio est secundùm Constãtinum, quia boreas ventus frigidus Const. habet ortũ ab eminẽti zona, vnde liberè expetit loca alta, & mouetur ibi & subtilitat aërẽ, & sic frigoris est causa. Omne. n. subtile dummodo exhalationẽ habeat per motum infrigidatur. Econtra autem in vallibus aër est quietus, quem non expellit de facili ventus frigidus, & sic est calidus. Macrobius autẽ aliã causam huius Macro. assignat dicens, quod hoc est ex aggregatione radiorum qui multiplicantur in vallibus magis quã in montibus, immò si ad montes veniunt non ibi subsistunt, sed ad valles descendunt: vbi cum vltra procedere nequeunt, ibi multiplicantur & conculcantur, & sic calorẽ maximum generãt. Vnde niues in vallibus liquescunt citius

quam in montibus. Et huic sententiæ cócordat Philos. Aër ergo mótium est vita magnorum, quæ vento agitata superbiæ, abundat in frigore malitię Aër autê quietus vallium, est vita tranquilla humilium, ad quam ventus inquietudinis & superbiæ non ingreditur. Ibi etiam radij, id est, cælestes illuminationes & consolationes multiplicátur, ex quibus amoris & deuotionis feruor plurimum augmentatur.

Arist. 14. methe.

Tertio aër immutatur ex situ loci, quia in terra vicina mari septētrionali aër frigidus est, ex vapore frigido à mari resoluto, vnde ibi est calor debilis, propter quod illud mare parū tallescit, & ideo ponticū mare est quasi dulce. In mari autem australi est contrariū ex contraria causa. Mare autē septentrionale vitam peccatorum signat, quæ mare propter inquietudinem dicitur. Septentrionale autem à septem stellis frigidus arcturi quę ibi præsunt, id est, a septem vitiis capitalibus quę in peccatoribus dominātur, ibi est aër, id est, anima frigida frigore peccati & malitiæ. Vbi etiam deficit aqua salsa siue amara præsentiæ, & abundat aqua dulcis carnalis concupiscentiæ. Econtra autem in australi, id est, in conuersione pœnitentiæ, de qua in Psalm. dicitur: Conuertere Domine captiuitatem nostram sicut torrens in austro: consurgit vapor contritionis calidus per feruorem humilem, per lachrymarū compūctionem, ex quo fit aër calidus, id est, anima feruens etiam in amore. Item anima in vita ista tāto plus sentit de mūdi amaritudine, quāto plus habet de terrena affectione: & econtra, tanto plus percipit de cælesti dulcedine, quanto plus est purgata à terreno amore, & magis assidua in contemplatione. Cuius exemplum est, quod aqua marina, quæ mixta est grosso terreo combusto, amara est, siue salsa. Sed aqua dulcis est mixta aëreo & purgata a puluere terreno. Quasi autem terreum grossum & combustum est amor terrenorum, qui animam reddit terrenam per assimilationem, quia anima (vt dicit Hugo de Sancto Victore) in illius rei quam diligit similitudinem trāsformatur. Item reddit animam grossam quoad contemplationem spiritualem; & combustam, quoad affectionem temporalium, vt temporalia nimis ardenter diligat. Hoc ergo amore dum anima respergitur, afflictione multiplici frequenter amaricatur. Sed si fuerit anima aërea i. spirituali amore coniuncta, & à terreni amoris puluere purgata, tunc cælesti & spirituali dulcedine, quam pluries erit plena. Item anima habet aspectus, & affectiones similes aspectibus signorum, & domorū cęli Distinguunt enim Astrologi quinque planetarum aspectus, scilicet cōiunctum, oppositū, sextilem, tertium, & quartum Coniunctus aspectus est, quando vnus planeta irradiat super alium in eodem signo citra quindecimum gradū, secundum Azaelem. Et (vt idem tradit) fortissimus & pessimus dicitur, & pręcipuè quando duo planetæ maleuoli (vt sunt Saturnus & Mars) coniunguntur in signo eiusdem complexionis, puta in Ariete vel Tauro. Et hic aspectus signat amicitiam, & concordiam malorum hominum ad inuicem conuenientium in aliquo facto; & hæc vnitas pessima est, quia sicut periculosum est, si vnitas desit bonis, ita periculosum est si adsit malis, prout Gre. dicit. Alij tamen Astrologi dicūt, quod hic aspectus non est semper malus, sicut si Iuppiter & Venus coniungantur in libra vel in

Psal. 125.

Hugo.

Greg.

In Geminis: & sic iste aspectus qui est inter beneuolos planetas, non est malus, quia bonorũ concordia & conuenientia non est noxia, sed bona. Oppositus autem aspectus est quando duo planetæ sunt in oppositis signis; qui dicitur pessimus propter contrarietatem signorũ, & præcipuè quando planetæ habent contrarias qualitates, puta si Venus sit in Ariete, & Saturnus in Libra. Et hic aspectus designat inimicitiam & discordiã superborum & tyrannorũ ad inuicem, quæ pessima est: quia causat fortissima & periculosissima bella. Sextilis autem aspectus dicitur, quãdo inter duos planetas sunt duo signa integra, vt quãdo aliquis planeta (in aliquo signo ascendente) aspicit tertium ante se, & tertium post se, & hoc est à tertio in vndecimum, verbi gratia. Si aliquis planeta fuerit in initio arietis, aspicit illum, qui est in capite geminorum ante, vel illum, qui est in initio Aquarij post se, quod est signum vndecimum. Et hic aspectus vocatur sextilis, eo quod teneat sextam partem cæli. s. quadraginta gradus. Et taliter aspectus est laudabilis, bonus, & fortunatus. Est enim signũ domus dilectionis secundum Astrologos, scilicet propter concordiam signorum in vna qualitate. Talis ergo est aspectus dilectionis spiritualis proficientis scilicet charitatis, in qua homo proficiẽs & ascendens aspicit tertium ante se, scilicet Spiritum sanctũ, qui est tertia in Trinitate persona, à quo videlicet causatur ipse amor charitatis, secundum illud Apost. Rom. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctũ, qui datus est nobis, & tertium post se, scilicet proximum. Nam homo in se habet duo quæ primo debet ex charitate diligere, scilicet animam suam, & corpus suum; postea debet diligere proximum suum, sicut seipsum. Alius aspectus qui dicitur tertius est, quando duo planetæ sunt in signis similibus. Et fit à quinto signo & nono. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis, aspicit eum qui fuerit in Leone ante se, & eum, qui in Sagittario post se, quod est signum nonum. Et dicitur tertius, quia continet tertiam partem cæli scilicet 120. gradus. Et hic aspectus est optimus, quia est in signo per fidem amicitiæ, vt dicit Misael, quia ibi non est contrarietas in qualitatibus signorum, præcipue si fuerint planetæ in qualitatibus concordantes, vt Iupiter & Venus. Hic repræsentat aspectum charitatis iam perfectæ, qui dicitur tertius, quia tria sunt quæ debet homo perfecta charitate diligere, scilicet Deum, seipsum, & proximum. Misa.

Quartus aspectus est à quarto signo & decimo. Verbi gratia, si planeta qui fuerit in initio Arietis, aspicit illum qui est in capite Tauri ante se, & eũ qui est in capite Capricorni post se, quod est decimum signum. Vnde est aspectus quartus, quando sunt inter planetas tria signa integra. Et hic aspectus dicitur quartus, quia cõtinet quartam partem cæli, scilicet 90. gradus. Et hic aspectus dicitur esse malus, quia in illo signo sunt iræ, inimicitiæ, & inuidiæ, vt dicunt Astrologi, scilicet propter contrarietatẽ signorum, puta si Sol fuerit in Ariete, & Saturnus in Cancro. Possumus autem dicere, quod hic aspectus malus repræsentat aspectũ quatuor malarum affectionum, quæ semper aspectum faciunt esse malum, scilicet inuidia, ira, odiũ, & luxuria. Malus enim est aspectus inuidorum. Eccl. Nequã est oculus liuidi, id est, inuidi. Itẽ iracundorum; Eccl.

vnde de Saule irato cõtra Dauid dicitur, quod iam non rectis oculis respiciebat Saul Dauid. Item odiẽtium siue inimicorum, quorũ est aspectus insidiosus & fraudulentus. Eccle. In oculis tuis lachrymabitur inimicus, & si inuenerit tempus, non satiabitur sanguine. Item luxuriosorum, quorũ est aspectus infectus & corruptus. Pet. Oculos habentes plenos adulterijs.

1.Re.18

Eccl.12

2.Pet.2

Hominum in vitiis seu virtutibus ac artibus naturalis procliuitas, ex anima, vi corporisq́ complexione ob planetarũ variabilem influxum, & in corpore dominium, ortum habere declaratur.

Cap. VII.

APtitudines virtutum, vitiorũ & artium insunt hominibus ex natura, non tantum ex parte animæ, sed etiam ex parte corporis & complexionis quam anima vt plurimum sequitur. Nã diuersi homines sunt apti & dispositi naturaliter ad diuersas artes. Et hoc est propter vires & dominiũ diuersorum planetarum. Verbi gratia, quantum ad virtutes vel opera virtutum, Saturnus (vt dicit Ptolomæus) disponit homines ad doctrinam. Iupiter ad honestatẽ: Mars ad magnanimitatem. Venus ad amicitiam, Mercurius ad eloquentiam & sapientiam, vnde (secundum Ptolom.) Mercurius dat esse studiosos, & scientiæ numerorum amatores. Sol ad virtuosum spiritum & animam: Luna ad pudicitiam. Similiter quãtum ad vitia Saturnus (vt dicit Ptolo.) disponit ad pigritiam, Iupiter ad vanam gloriam & pompam diuitiarum & honorum & vestimẽtorum, vnde dicit Ptolo. quod sub Ioue sunt honor & diuitiæ, & optimum indumentum. Mars ad irã, vnde secundũ Ptolo. sub Marte continetur prælium, carcer & inimicitiæ, præest enim Mars cholerę & igni, & cholericę cõplexioni, vnde disponit ad audaciatem, & animositatẽ, & appetitum vindictę: & ideo Mars ab antiquis Deus vocabatur bellorum. Venus disponit ad luxuriam & voluptates: Sol ad auaritiam, vnde dicit Ptolo. quod sub Sole continetur spes lucri, fortuna & hæres. Mercurius ad furtum & mercationũ fraudes, vnde Ptolo. dicit quod sub Mercurio cõtinenetur fortunium, negociatio, & furtum. Luna autem (secundum Ptolo. & Albumasar) existens in secundo signo post ascendens, efficit & ostendit mœrorem & tristitiam. In quarto vero, & quinto, & octauo efficit & designat rixã, anxietatem, fugam & mutabilitatem. Similiter quantum ad artes. Saturnus disponit homines, vt sint terrarum cultores, & grauium ponderum portitores, trapezetæ, id est campsores, argentį tractatores, & scriptores. Mars vero disponit ad artes & operationes igneas vt furnarios & ferrarios. Venus vero vt sint cantores, musicorum amatores, specierum confectores, artifices & vestium mulierum incisores. Mercurius vero disponit ad sciẽtiam & visum calculi & cõputationis, & ideo dicitur fuisse Deus mercatorum. Sol vero habilitat hominẽ ad omnia opera auri si fuerit in exaltatione sua. Si vero in cãtus, ad omnia opera ęris habilitat & disponit. Luna vero disponit ad artes nauticas, & aquaticas.

Ptolo.

Albumas.

De vmbra effectibus septem, qui Auaritiæ vitio detestabili pluribus de causis optimis similitudinibus ascribuntur.

Cap. VIII.

AVaritia assimilatur vmbræ propter septem. Primo quia vmbra est luminis impeditiua, sic & cupiditas auaritiæ impedit animæ lumen gratiæ. Nam sicut vmbra terræ causat eclipsim lunæ, scilicet

scilicet quādo terra interponitur inter lunā & solem, ita terrenorū cupiditas causat eclipsim animæ, quādo interponitur inter eam &
Psal.73. Deum. Psal. Repleti sunt qui obscurati sunt terrę domibus iniqui
Greg. tatum Greg. Tenebra animæ est diuitiarum cupido. Secūdo quia vmbra est caloris repressiua, vel totaliter extinctiua: & sic cupiditas siue auaritia calorem charitatis minuit vel extinguit. Minuit quidē quia tanto minus diligitur Deus, quāto magis diligitur mundus. Si ergo amor cupiditatis sit inordinatus, nō tamen in tantum ꝙ præferat, diuitiarum affectum amori diuino, s. vt propter diuitias non velit aliquid cōtra Deū vel proximum; diminuit quidem charitatē, sed non extinguit, quia tunc est peccatum veniale, vnde
Aug. li. 83. q. Aug. dicit, quod venenum charitatis est cupiditas rerum temporalium. augmentum eius, cupiditatis diminutio, vnde in perfectis nulla cupiditas. Si autem auaritia in tantum excrescit, quod prę feratur charitati, s. vt propter diuitiarum affectum non vereatur facere contra amorem Dei & proximi, sic auaritia est peccatū mortale, & totaliter charitatis amorē
1. Io. 2 extinguit Ioā. Si quis diligit mūdum, nō est charitas patris in eo. Tertiò, quia vmbra est sterilitatis inductiua, quia nihil quasi crescit vbi est cōtinua vmbra. Sic semina diuinorum verborum nō possunt crescere & fructus producere, vbi est auaritia & diuitiarum
Mat. 13 cura solicita Matt. Solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbū. Quartò, quia vmbra est serpentium amica & colubrorum nutritiua: vnde dicitur coluber, quasi colēs vmbram. Ita auaritia maxime est serpentibus infernalibus, i. dæmonibus accepta, quia maximè per eā animas
1. Thi. 6 illaqueant, vnde Apo. dicit quod qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationē & in laqueum diaboli. Quintò quia vmbra est maturitatis fructuū retardatiua. Ita tenacitas auaritiæ, fructus pœnitentiæ, & si nō omnino aliquando impediat, tamē retardat: quia nullū pœnitentiæ opus homines sic difficulter vel negligenter faciūt, sicut malæ ablatorum restitutiones. Suggerit enim diabolus illud verbum Psal. Beatus qui retinebit, &c. Sexto, quia vmbra est Ps. 136
timoris excussiua, & hoc quia tenebrosa est. Ita simili modo auarus semper timet ne perdat quod acquisiuit, vel ne deficiat sibi ꝙ habeat. Et ideo non liberè nec propriè vtitur eo. Propter quod dicit Hierony. Auaro tam quod habet, quam quod non habet de- Hier. ad Pauli.
esse fatemur.

Septimò, quia vmbra est somni prouocatiua, & hoc propter frigiditatem. Iob. Sub vmbra dormit Iob 40.
in secreto thalami. Ita similiter auaritia inducit somnum, i. profunditatem & immobilitatē peccati. Radix enim omnium malorum est cupiditas. 1. Ti. 6

Aureola quæ Martyribus, virginibus, ac doctoribus, seu sacræ scripturæ prædicatoribus debentur, luminarium coronis pluribus rationibus comparantur: quave de causa sit vocentur, quinque sint, & vbi fiant explanatur. Cap. IX.

AVreolæ sanctorum assimilātur coronis luminarium. Apparet enim circa solem, & lunā, & stellas notabilis corona quædā alba; quæ Græcè dicitur halon. Et ita quidam sancti notabiles, scilicet martyres, virgines & doctores pręter communem coronam gloriæ quæ aurea vocatur adhuc dicuntur habere aureolas. Et designat aureola quoddam accidentale præmium siue gaudium de operibus à se factis, quod habent ratione victorię excellentis.

quod quidem est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum gaudent, quod gaudiū dicitur aurea, vnde Exod. Facies su-
Exo.25. per aureā alteram coronam aureolam. Significatur ergo aureolæ in huiusmodi coronis. Primo ratione ordinis, quia scilicet sit in eis circulus post circulum. Nā sicut lapis proiectus in aquam quietam, facit circulū post circulum, qui paulatim euanescit, Ita cum vapor quieto tempore est in aëre rarus nondum contractus in nubem, si radius solis, vel lunę, vel stellæ cadat directè in centrum illius vaporis, diffunditur humidum circa radium, ex hoc fit circulus post circulum: impulsum enim sequitur formam impellentis. Omne autem lumen naturaliter est rotundum, & ideo ille vapor rotundatur, & ita videtur iuxta luminare, cum sit propè terrā. Ordo ergo circuli post circulum, id est, coronæ in sanctis illuminatis, repræsentat ordinē aureolę post auream, vel vnius aureolæ post aliam in aliquibus beatis. Sicut quidam beati in cælo habent tantum auream quæ est omnibus communis, s. perfectū gaudium, quod habent omnes beati de perfecta cōiunctione ad Deū:
Mat. 11 Et vocatur aurea siue corona, tū quia cum quadam pugna acquiritur, quia regnum cælorum vim patitur, &c. Tum quia per hoc sancti efficiantur participes regiæ dignitatis. Vnde hanc aureā habet Beata Maria Magdalena. Sed vlterius quidā alij super hoc habent aureolam, id est, quoddam accidentale gaudium de aliqua excellenti virtute, puta de virginitate: sic etiam B. Martha quæ etiam fuit virgo. Et quidam super aureolam virginitatis adhuc habent aliam, s. prædicationis & doctrinæ, sicut B. Dominicus qui fuit virgo & doctor. Et quidam post hunc circulum adhuc habent alium, scilicet martyrij, sicut beatus Petrus martyr de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui fuit virgo, Doctor, & Martyr, & ideo ascendit aureola triplici dotatus.

Secūdò ratione temporis, quia fiunt huiusmodi coronæ tempore temperati frigoris. Nam magnus valor vaporem dissipat, & frigus intemperatum nimis condensat. Est autem in mundo intemperatum frigus militiæ, & ideo non dantur ibi aureolæ, nec in inferno vbi intemperatus calor gehennæ: sed tantum in cęlo, vbi est refrigerij temperamentum.

Tertiò ratione significationis, quia hic circulus si circa periferiam spissatur & nigrescit, vel viridescit, significat humidas impressiones caluras. Si autem attenuatur & sic deficit, aut hoc est æqualiter, & tunc significat quietem & serenitatem aëris aut in vna parte, & tunc ex illis oritur ventus. Si vero rumpitur & laceratur in pluribus locis, significatur tempestas, secundum Senec. Senec.
Ergo prima significatio scilicet humectatio per pluuiā doctrinæ refertur ad prædicatores. Secunda, scilicet serenatio, refertur ad virgines, in quibus serenatur mēs ad victoriā carnis. Sed tertia, scilicet ventus vel tempestas refertur ad amores diuinæ passionis. Et in istis tribus tantum dantur aureolæ in cælo.

Fonti fluuioq; Iordanis, Baptismatis sacramentum, ob varias eorum proprietates quæ hic exprimuntur, iure assimilatur.

Cap. X.

Baptismus assimilatur fonti propter septem.

Primò, quia fons est sui cōmunicatiuus. Nulli enim se fons occultat, sed ęquè pauperi & diuiti se

se cõmunicat. Ita similiter etiam baptismus communis est, & nulli negatur. nec puero, nec seni, nec
Zac. 24. pauperi nec diuiti. Zac. Erit fons patens domui Dauid, in ablutionem peccatorum.

Secundò, quia fons est sordium ablutiuus, & baptismus omnes abluit sordes peccatorum, scilicet originalis, & actualis, & venialis.
Iud. 15. Iudith. Exibat in vallem Bethuliæ, & baptizabat, id est, lauabat se in fonte.

Tertio, quia fons est locorum adiacentium sibi fœcundatiuus. Et ita etiam simili modo baptismus se suscipientes dicitur fœcũdare, in quantum fructus gratiæ, id est, virtutes confert non habenti, & auget habentibus. Vnde
Psal. 22. super illud Psal. Super aquam refectionis, &c. dicit glossa, quod anima peccatorum ariditate sterilis fœcundatur per baptismum.
Prou. 6. Prou. Veniet vt fons messis tua.

Quarto, quia fons est aquæ multiplicatiuus. Namquamuis in ortu suo sit paruus, tamen propter indeficientem fluxum magnorum fluuiorũ est causatiuus. Nullus enim est fluuius ita magnus quin occulte, vel manifestè à fonte aliquo nascatur. Ita similiter baptismus auget & multiplicat in adultis gratiam & virtutes. Hester. Fons patens creuit
Hest. 10 in fluuium, & in aquas plurimas redundauit.

Quintò, quia fons limpidus est rerum omnium in eo existẽtium ostensiuus. Quia scilicet vsque ad fundum videntur, quæ sunt in eo. Ita baptismus dirigit in visionem spiritualem interiorem & exteriorem, interiorem quidem in quantum baptismus dicitur fidei sacramentũ, quę oculos mentis idoneos facit ad visionem diuinorum. Exteriorem verò, quia baptizatis conceditur inspicere sacramentum Eucharistiæ, & nõ aliis, vt Dio. dicit, vnde baptismus (secundùm Damas. & Dion.) dicitur habere virtutem illuminatiuam. Hierem. Quis dabit oculis meis fontem. Diony. Hier. 9.

Sexto, quia fons est caloris refrigeratiuus; quia baptismus est ardoris & concupiscentiæ, & fomitis mitigatiuus, in quantum in baptismo confertur gratia, per quam adhibetur remediũ ne fomes vel concupiscentia dominetur. Prouer. Fons vitæ, vt declinet Pro. 17.
à ruina mortis. Ruina enim mortis est concupiscentia, quia si secundum carnem vixeritis, moriemini, dicitur Rom. Rom. 8.

Septimo, quia fons est in altum ascensiuus. Nam quanto primo descendit aqua fontalis, tanto postea ascẽdit. Vnde quia baptismalis gratia de cælo venit, in cuius rei signum cæli aperti sunt super Christum baptizatum, ideo ipse facit vsque in cælum ascendere baptizatos; & ideo dicitur Luc. 3.
baptismus aperire ianuam cæli. Ioan. Fiet in eo fons aquę salientis in vitam æternam. Ioan. 4.

Item baptismus est figuratus in fluuio Iordanis.

Primo, quia Iordanis lepram Naaman Syri mundauit; & similiter aqua baptismi mundat lepram, id est, infectionem peccati.

Secundo, quia Iordanis regionem Iudęorum fidelium à regione infidelium diuidit; & similiter sacramẽtum baptismi distinguit religionem fidelium, id est, Christianorum, ab omnium infideliũ populis. Iob. Diuidit torrens à populo peregrinanti. Iob 28.

Tertio, quia Iordanis coram filiis Israël se aperuit, & ad terram promissionis siccũ iter exhibuit, in quo significatur, quod baptismus ianuam gratiæ nobis aperit, & ad terram promissionis. id est ad vitam ęternam viam nobis facit. Ioannes: Nisi quis renatus Ioan. 3.

fuerit ex aqua, & Spiritu sancto non potest introire in regnum Dei.

Quartò quoque quia Iordanis ex contactu mundissimæ carnis Christi, sanctificari meruit. vnde eo mediante Christus vim regeneratiuā contulit aquis. Et ipsum sacramentum humanæ salutis, id est baptismum, in aqua fieri instituit. Ephes. Mundans lauacro aquæ. Ephe. 5.

Quintò, quia in Iordane Ioannes Baptista cælos apertos vidit, vocem Dei patris audiuit, filium in carne lauit, Spiritum sanctum in columbæ specie super ipsum descēdere vidit: in quibus significatur, quòd baptismus ianuā cęli aperit, & ad sanctę Trinitatis notitiam & visionem apertam, in qua consistit vita ęterna, fęliciter introducit.

Octo beatitudines particulatim enucleantur quibus venti varij effectus pluribus rationibus conferuntur.

Cap. XI.

Matt. 5. BEatitudines quæ enumerātur in sermone Domini in monte, possunt assimilari ventis. Nam primò vētus est nauigantium deductiuus & promotiuus fortissimè enim in mari curritur si bono & forti vento nauicula impellatur. Hoc autem propriè competit primæ beatitudini quæ est paupertas spiritus. Nam pauperes spiritu sunt, qui per mare huius sæculi ad portum & quietem regni cælestis expeditè, & sine impedimento perueniunt. Vnde Dominus dicit: Beati pauperes spiritu, quoniā ipsorum est regnum cęlorum. Vbi nota, quòd in mari huius sæculi tria impedimenta occurrunt, quæ nauē animæ frequēter submergunt. Vnum impedimentum est ex vndis siue fluctib. tumescentibus; & illud designat elationes & tumores honorum mūdanorū. Hoc autē impedimentū tollit paupertas spiritus: nā (sicut dicit glossa.) Pauperes spiritu sunt humiles Deū timētes, & tales profectò non ambiūt, sed fugiūt, honores, vnde vnda tumescētis superbię minimè hoc inuoluit.

Secundum impedimentum est ex scopulis occurrentib. in quos quandoq; nauis impingit. Et isti scopuli sunt curæ sæculi & cupiditates diuitiarum à quib. etiam liberat paupertas spiritus. Vnde dicit alia glossa, quod pauperes spiritu sunt, qui nihil habent & omnia possident, quorum scilicet gloria est nihil in terra possidere, & sine solicitudine viuere.

Tertium impedimentum est ex syrtibus absordentio. Sunt enim in mari syrtes id est loca fabulosa intercise aquosa, profunda nimis. Hæc autem profunditas aquarum est voluptas illecebrarum carnis, à quo etiam impedimento paupertas spiritus liberat, vnde dicit gloss. super Lucam, quod pauperes spiritu sunt, qui nō quęrunt illecebrosa. Talibus ergo pauperibus permittitur regnum cælorum, in quo s. assequuntur & excellentiam bonorum & voluptatem spiritualium delectationum; de qua in Psalm. Torrente Psal. 35. voluptatis tuæ potabis eos.

Secundo ventus est ardoris & ęstus refrigeratiuus, sicut patet de aura, & de vento frigido Aquilonari. Et huic assimilatur secunda beatitudo quæ est mititas, cuius est refrenare passiones irascibiles & præcipue ardorem iræ, & furorem. Et de hac dicit Dominus. Beati mites quoniā ipsi possidebunt terrā: Mititas & māsuetudo idem sunt realiter, tamen posset dici quod differant, quia mansuetudo dicitur quantum ad effectum, Cassio. vnde Cassiodorus dicit super Psal. quod mansueti dicuntur quasi manu assueti, hoc est,

tole-

tolerātes iniurias. Sed mititas dicitur quantum ad affectum, vnde ille dicitur mitis quem non afficit rancor & ira. Tales sunt beati, quoniam possidebunt terram. Et in hoc quod dicit. Possidebunt, notatur securitas. In hoc verò quod dicit Terram, notatur stabilitas. Vel secundùm Augu. possessio terræ significat affectum bonū animæ quiescētis æternę, quę per terram significatur.

Aug. su-per Ma.

Tertiò ventus est imbrium & aquarum causatiuus, sicut patet de vento australi, qui cum sit calidus & humidus aërem condensat, & turbulentiam generat, vnde dicitur auster ab hauriēdo aquas. Huic assimilatur tertia beatitudo scilicet luctus in quo imber lachrymarum effunditur. Et de hac Dominus dicit: Beati qui lugent, scil. peccata sua, vel etiam aliena. Chrysost. Beatus qui peccata sua luget, beatior qui luget aliena, qui enim aliena luget, certū est, quod sua non habet quæ lugeat.

Chry. in Matth.

Sequitur præmium, quoniā ipsi consolabuntur, & hoc quadrupliciter. Primò de peccatorum remissione. Isa. Conuersus est furor tuus, & consolatus est me. Secundò, de pœnarum euasione. Apoc. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum, & iam non erit neque luctus neque dolor. Tertiò de gratię & glorię adeptione. Isa. Gaudete gaudio vniuersi, qui lugebatis super ea. Quartò de vltione malorū. Psalmus: Lætabitur iustus, cùm viderit vindictam.

Isa. 10. Apoc. 6. Isa. 66. Psal. 57.

Quartò ventus est ignis accensiuus, vnde fabri habent conflatoria per flatum siue vētum ignem accendentia. Hoc autem competit quartæ beatitudini, quę est esuries iustitiæ: hæc enim esuries nihil aliud est, quàm succensum & ardens desiderium iustitiæ. Nam esurire, est cum desiderio velle: vnde esurire debemus iustitiā, vt intelligamus nos semper indigere. Et ideo de hac dicit Dominus. Beati qui esuriunt & sitiūt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Et dicit qui esuriunt iustitiam, non pecuniam. Psalmus: Diuites eguerunt, & esurierunt. Item dicit iustitiam, non sapiētiam; quia de sapientibus sæculi & curiosis dicit Psalm. Esurientes & sitiētes anima eorum in ipsis defecit. Itē dicit iustitiam, non potentiam. Prou. Leo rugiens & Vrsus impatiens Princeps impius super populum pauperē. Item dicit iustitiam, non lasciuiam. Luc. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Sequitur præmium, quoniam ipsi saturabuntur, scilicet cùm viderint vindictam. Isa. Egredientur & videbunt cadauera eorum qui præuaricati sunt in me. Postea sequitur. Et erunt ad satietatem visionis omnis carnis. Item satiabuntur cùm apparuerit gloria Domini. Psalm. Satiabor cùm apparuerit gloria tua.

Psal. 33. Ps. 106. Pro. 27. Luc. 15. Isa. 55. Psal. 16.

Quintò ventus est seminū productiuus, nutritiuus & augmentatiuus, sicut patet de vento australi qui calorem causat, pluuiam & rorem administrat, poros terrę aperit, gramina & semina producit, nutrit & auget. Et hoc competit quintæ beatitudini, scilicet misericordiæ, quæ semina eleemosynarum. (De quibus Apostolus loquitur dicens. Qui parcè seminat, parcè & metet) producit exhibendo, nutrit compatiendo, auget continuando. De his seminibus fructus æternus colligitur dicente Apostolo: Qui seminat in benedictione de benedictione metet vitam æternam. Hic est igitur misericordiæ ventus, qui calorem amoris pluuiam & rorem gratiæ acquirit, poros terræ, id est, viscera terreni homi-

2. Cor. 9.

nis

nis aperit, & semina eleemosynarũ producit. De hac igitur misericordia dicit Dominus. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur, August. Misericordia est quædam alienæ miseriæ compassio. Hylarius. Misericordes, sunt qui in quibusti bet subueniunt miseris, quorum beneuolo affectu ad omnes tantum delectatur Deus, vt eis misericordiam suam præstiturus sit. Et nota, quod misericordia initiatur respectu curæ suæ propriæ. Eccl. Miserere animæ tuæ placēs Deo: augmentatur respectu necessitatis alienæ. Iob. Si comedi buccellam meam solus: consumatur respectu iniuriæ illatę, quãdo homo orat pro persequentibus.

Aug. 9. de ciui. Dei.

Hylar.

Eccl. 30

Iob. 31.

Sextò, ventus est aëris serenatiuus, sicut patet de vento boreali qui cùm frigidus & siccus, est aëris deputatiuus, pluuiarum & imbrium fugatiuus, & serenitatis inductiuus. Hoc igitur competit sextæ beatitudini, quæ est mũdicia cordis, in qua est conscientię tranquillitas & serenitas. De hac dicit Dominus: Beati mũdo corde, quoniam ipsi Deum videbũt. Dicuntur autem mũdo corde illi qui sunt mundi vitiis, quos non arguit conscientia peccatorum; qui dicũtur beati, quoniam ipsi, & non alij, Deum videbunt, in pręsenti per cōtemplationem, in futuro per fruitionem, Augu. Deus quem non nisi mundi cernere possunt. Idem Deus quam clari, quàm fœlices, quàm beati oculi qui te contemplantur. Ber. Delectabilis est ad vidēdum, suauis ad habendum, dulcis ad perfruendum.

Matt. 5.

August.

Bern.

Septimò, ventus est corporum conseruatiuus & augmētatiuus: sicut patet de ventis borealibus, qui corpora cōseruãt ex eo quod aërem pestilentem sanant, & digestiuam adiuuant, & recentiuã confortant. Item augmentãt vim regeneratiuam; vnde Arist. dicit, quod sub hoc vento generantur masculi, & ideo Iacob, sub hoc vēto dicitur posuisse virgas varias ante oculos ouium, vt generarēt scilicet sub Aquilone. Hoc autem cōpetit septimæ beatitudini, scilicet paci, per quã pestilētiæ bellorum remouentur, virtutes confortantur, & bona tam spiritualia quam temporalia augmētantur. Nam in pace interiori conscientiæ, conseruantur & augētur bona spiritualia. In pace verò temporali, conseruantur & augentur bona temporalia, quia (sicut dicit Salu t. concordia paruę res crescunt: maximę vero discordia dilabuntur. De hac ergo dicit Dominus. Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur. Et dicuntur pacifici pacem habentes ad seipsos. Cor. Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. Itē dicuntur pacifici, pacem facientes inter proximos; vnde Bernar. Non dicit beati pacidici, sed pacifici; quia nō tantùm pax est dicenda, sed facienda. Et sequitur pręmium, quoniam filij Dei vocabuntur: tum quia ipse est Deus pacis, tum quia eius proprium est reconciliare. Item quia ipse fecit nobis pacem.

Arist. 13

2. Co. 13

Bern.

Quomodo humana vita instar terra, & aqua, perficitur ac viuatur.

Cap. XII.

BOnitas, & malitia humanæ vitæ, multum prouenit ex exercitio, & otio personæ. Est enim humana vita velut terra, quæ quãto plus foditur & vertitur, tanto insita ei virtus cum singulis partibus amplius permiscetur, & sēper aptior redditur, vt ex ea fructus multiplex generetur. Quãdo vero nimis stat otiosa, ad productionē fructuum redditur minus apta. Sic etiã vita hominis, quando bonis laboribus amplius exercetur

Sap. 3 cetur, tãto fructus gloriosior finaliter ex ea colligitur. Sap. Bonorũ laborũ gloriosus est fructus, vnde Prou. 24 cõsulitur. Prou. Diligenter exerce agrum tuum, &c. Sed econuerso, cũ vita humana sine labore operis & pęnitẽtiæ, cultura pigrescit: nõ fructus vtiles, sed noxias herbas gignit, cum secundum illud Prou. 34 Prouer. Per agrum pigri hominis transiui, & vineã viri stulti: & ecce totũ repleuerunt vrticæ. Ager hominis pigri est vita hominis otiosi, quam replent vrticæ, id est Eccl. 33 vitiorum incendia. Eccl. Multam malitiam docuit otiositas.

Itẽ bonitas & malitia humanæ vitæ variatur ad modũ aquæ: variatur enim aqua in bonitate & malitia secundum Auicẽnam, & sunt regulæ sumptæ à multis. Prima à motu, quia currentes aquæ sunt meliores stantibus. Item currentes ad Orientẽ sunt meliores currẽtibus ad Septentrionẽ. Currentes vero ad meridiem peiores currentibus ad Occidentẽ. Similiter inter homines currentes per velocitatem, & cõtinuitatẽ bene operandi, vel per viam mandatorum Dei remunerantur tanquam Mat. 20 boni. Matth. Voca operarios, & redde illis mercedem suã. Ociosi vero stantes obiurgantur tanquã mali Ibidẽ. Quid hic statis tota die ociosi? Vel currentes sunt fer- 1. Cor. 9 uenter amantes. Apostolus: Sic currite vt comprehendatis: sed quasi stãtes sunt, qui motu amoris carent. Et hoc stare, cadere est, 1. Cor. 9 Apostolus: Qui se existimat stare, videat ne cadat. Sed qui currunt ad orientem, id est, ad Christum, Zach. 6. (de quo Zacha. Ecce vir oriens nomen eius) isti sunt boni: Qui vero ad septentrionem, id est ad statum peccati, vbi abundat frigus malitiæ, Vnde significatur ipsum per septentrionem, id est, per vrsum siue per arctūrum, qui cõstinct septem stellas gelidas, id est septem capitalia vitia quibus in anima extinguitur calor charitatis: isti inquam sunt malæ aquæ, id est, male dispositi. Item isti qui currunt ad meridiem vbi est feruor solis, id est, ad feruorem mũdanæ cõsolationis, scilicet vt velint in hoc mundo suas consolationes habere, peiores sunt currentibus ad occidẽtem, id est, ad casum aduersitatis, vnde Abrahã Luc. 16 dixit diuiti epuloni: Recordare quia recepisti bona in vita tua. Ecce iste incurrit ad meridiẽ, & Lazarus similiter mala, & iste ad Eccl. 7 occidentem. Sequitur. Nunc vero hic consolatur: tu vero cruciaris: Melius est ergo hoc ire ad domũ luctus, quã ad domum conuiuij.

Secunda regula sumitur à quiete aquæ. Nam stantium aquarum sunt gradus. In primo enim, & maiori gradu malitiæ sunt aquæ stantes, quę habẽt viscosam pellẽ in superficie: secundo paludales: tertio lacuales: quarto puteales: quinto fontales. Intelligũtur ergo per puteales, quę sunt profundæ, peccata cordis: per fontales, quæ extra prodeunt, peccata oris: per lacuales, quę se latius, & patẽter extendunt, peccata operis: per paludales autẽ, quæ formositatẽ generant, & sunt causa corruptionis, perniciosa exempla præcipuè prælatorum. Sed per aquas viscosam pellem habentes, inhærentiã cõsuetudinis prauæ intellige, quę est viscus tenaciter inhærẽs. Omnes ergo hæ aquæ, sunt malæ, licet plus, & minus, vt patet per se.

Tertia regula sumitur à fundo aquæ. Nam quæ habent fundum lutosum sine corruptione sunt bonæ: quę arenosum sunt minus bonæ, quæ plumbeũ sunt, malæ. Fũdus aquę est cor, quod est fundamẽtum vitæ: hoc si esset lutosum, id est, immundum cum corruptione peccati, tunc nõ faceret aquã bonã, i. bonã vitam: sed si sit

luto-

lutosum, id est, humile, vt scilicet homo consideret, & cognoscat se esse, vt vas luteum, & fragile, sicut
2.Cor.4 dicit Apost. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, tunc quia tale lutum siue fundum est sine corruptione peccati, facit bonam aquam, id est, inducit ad bonam vitam. Sed si sit fundum arenosum, id est, cor mundum: sed tamen aliquantulum graue, id est tardum & tepidum ad spiritualia opera, est aqua, id est, vita minus laudabilis. Sed si sit plumbeũ, id est, iniquitate grauatum, quia iniquitas grauat ad modũ plumbi.
Isa.24 Isa. Grauabit eum iniquitas sua: tunc est aqua, id est, vita mala.

Quarta regula sumitur a vi minerali per quam transeunt. Nam quæ per aurum transeunt, minus nocent, quamq; per ferrum licet confortent interiora: sed quæ per cuprum sunt pessimæ, & minus validæ. Per transitum auri accipitur cupiditas auarorum, quæ est mala, per transitũ ferri truculentia tyrannorũ, quę est peior: per transitum autem cupri, impuritas hæreticorum, quæ est pessima: plus enim nocuerunt ecclesię hæretici animas corrumpentes, quã tyranni corpora perdentes.

Quinta regula sumitur à grauitate, & leuitate: nam aquæ leuiores sunt meliores; vnde aqua cocta leuior, & penetrabilior est, quã cruda. Non enim verum est dictũ quorundam rudium s. quod cum aqua coquitur subtilie euaporet, & grossum remaneat; & ideo sit grossior quàm cruda; quia solum corpus mixtum, & compositum inspissatur decoctione; simplex autem fit carius: quia per calidũ, quid habet cõgregare homo genea, separantur partes aquę à terrestribus quæ prius omnes mixtæ erãt. Alia etiã causa est; quia aqua cum coquitur subtiliatur, & imo partes terrestres magis penetrant per ipsam, & descendẽdo residet in fundo. Vnde oportet quod aqua cocta maiorem faciat residẽtiam, quam non cocta; ergo melior est aqua leuis, quam grauis, & cocta quam cruda. Et sic etiam mens tunc est bona quando est ab onere peccati leuigata, & à terrestri amore separata. Sed tũc econtrario mala, quando est peccato grauata & terrestritate in terreno amore respersa. Sed tunc est mens perfecta; quando est igne diuini amoris decocta; vel igne tribulationis purgata, & probata; quia patientia opus perfectum habet; sed si sit cruda igne amoris, non calefacta nec igne alicuius aduersitatis purgata, tunc nec laudabilis est nec sana.

Charitati, quæ omnium virtutum forma et perfectio existat, solis, ignis, caloris argilleq; proprietates attribuuntur.
Cap. XIII.

CHaritas assimilatur Soli propter sex. Primò, quia Sol est virtutis vnitiuæ. Planetas enim vnit, & cõciliat in effectibus suis. Conciliat etiã contraria elementa inuicem, sic etiã charitatis effectus est vnire spiritualiter: vnde
Apostolus vocat eam vinculum Col,3
perfectionis, quia scilicet perfectè vnit & ligat animam Deo & corda fidelium inuicem in Deo, propter quod de primis fidelibus ecclesiæ in quibus charitas abun-
dabat, dicitur, quod multitudinis Act.4
credentium erat cor vnum & anima vna. Psalm. Ortus est Sol & Ps.103
congregati sunt, scilicet fideles in vnum.

Secundò, quia Sol est virtutis viuificatiuæ, quia nihil viuit vbi Sol nõ attingit. Vnde planetę per absentiam solis videntur in hyeme mortuæ: approximãte sole in
vere, iterum fiunt viuę. Ita chari- Ioan.3
tatis dilectio de morte trãsfert ad vitã, secundum illud. Nos scimus

quod

quod translati sumus de morte ad vitam : quoniam diligimus, Eccl.9 Eccles. Perfruere vita cum vxore quam diligis cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole. Quasi enim vir est spiritus,& quasi vxor caro. Tunc enim spiritus cum vxore sua vita perfruitur,quando simul cum ipsa carne charitatis operibus exercetur,& ipsorum dulcedine quasi fructibus quibusdam reficitur,& hoc cunctis diebus vitę præsentis quæ est instabilis,quia nunquam Iob. homo in eodem statu permanet, & sub sole, id est, sub charitatis feruore.

Tertiò, quia Sol est virtutis eleuatiuæ siue attractiuę,quia vi caloris vapores à terra & mari deducit: & eductos sursum attrahit & condensat in nubes,& sic condensatos inuicem in niues, grandines vel aquas resoluit. Ita charitas corda calefaciens, vapores affectionum,vel orationum, vel compunctionum ab eis educit, & sursum ad Deum attrahit, & tandem in lachrymas resoluit.

Quartò, quia Sol est virtutis perfectiuæ. quia calor elementaris incipit agere generationē corporum. solaris autem calor perficit & producit ad debitum complementū,vt dicit Alexander.Ita vitam spiritualē timor inchoat: sed charitatis amor prouehit & Ioan.4 consumit;vnde perfecta charitas foras mittit timorem.

Quintò,quia sol est virtutis formatiuæ, quia scilicet per eius elongationem & approximationē facies hominum, & corporalium Isid. disponuntur; vt dicit Isidor sicut patet in Æthiopibus & alijs contrarijs regionibus.Ita charitas forma est omnium virtutum, sicut Amb. dicit Ambro.& hoc apparet quadrupliciter. Primò, quia mouet omnes virtutes ad opera per quæ percipiuntur virtutes & merentur augeri.Secundò, quia omnes virtutes mouentur ad finem charitatis;scilicet ad bonum.Charitas enim habet bonum pro fine tantum. Tertiò quia charitas augmentat virtutum delectationē,& tollit fastidium,& alleuat onera propter ipsius boni desiderium. Quartò,quia complet animam & perficit, non quidem in esse naturæ,sed gratuito.

Sextò, quia Sol est virtutis immutatiuæ. Immutat enim ipsos dies,quia secūdum diuersam solis dispositionem, immutationē recipit dies.Nam primo rubet in mane, lucet in tertia, feruet in meridie, pallet in vespere. Vnde & quatuor equos fingitur in fabulis habuisse, primus eritheus, i. rubens;secundus athericeus, id est, splendens;tertius lampas, id est,ardens,quartus philogeus, id est amās terrā. Ita charitas quosdam facit rubētes in martyrij passione; quosdā lucentes in doctrinę instructione,quosdā feruentes in Dei affectione; quosdam pallentes in carnis maceratione.

Item charitas assimilatur igni quoad quatuor. Primò quoad formalitatem,quia (vt dictum est supra cap 5.) ignis inter cætera elementa est maximè formalis. Multū enim habet de forma, parum de materia.Sic amor charitatis quos replet,facit habere modicum de affectu materialiū siue temporalium rerum, & plurimū de appetitu formalium,id est,spiritualium bonorum,vt iam non carnalia carnaliter,sed spiritualia spiritualiter diligat. Distinguit enim Bernardus quatuor modos diligēdi, scilicet diligere carnem carnaliter, spiritum carnaliter, carnem spiritualiter; & spiritum spiritualiter. Secundò quoad mobilitatem, quia ignis semper est in motu. Sic & amor charitatis eos in quibus est semper facit Ber.sup Cant.

esse in motu boni operis. Vnde Gregor. dicit, quod nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est: si autem operari desinit, iam amor non est. Tertiò quoad virtuositatem. Nam ignis habet virtutem inclinandi alta, & eleuandi infima, congregandi sparsa. Sic amor (secundum Dionysium) habet vim inclinatiuam, quia inclinat superiora inferioribus Item habet virtutem eleuatiuam, quia eleuat inferiora superioribus. & coadunatiuã, quia coadunat æqualia æqualibus. Quartò quoad proprietatem habet enim ignis multiplicem proprietatem, vt ponit beatus Dion. quarum aliquæ competunt charitati; videlicet quod est sui communicatiuus. Nam (sicut dicitur ibi) ignis omnibus sibi quoquomodo approximantibus non secundum locũ tantum; sed secundum congruentiam materiæ vniuocè communicatiuus est. Et propter hoc licet ignis in sphæra sua tangat orbem lunæ, non tamen imprimit in ipsum cum eorum non sit materia vna. Sic charitas facit bona esse communia, & maximè inter proximos, & domesticos, quia si quis suorum & maximè domesticorũ curam non habens fidem negauerit, est infideli deterior, vt dicit Apostolus. Tenetur etiam homo ex necessitate charitatis subuenire nõ omnibus indigentibus, quia hoc esset impossibile vnicuique, sed tenetur subuenire sibi approximãtibus, id est, de proximo occurrẽtibus. Et non solum charitas cogit hominem communicare bona sua per subuentionem, sed etiam seipsum in obsequium vel saltem per compassionem, secundum illud Corinth. Libenter impendam & superimpendar ego ipse. Item ignis est maximè actiuus, vnde inter elementa appropriatur ei esse actiuum, scilicet propter calidum, cuius ignis est principium vt dicit philosophus. Vnde calidum primo & per se competit igni, solũ autem calidũ est simpliciter actiuũ inter qualitates elementares, quia humidũ, & siccum sunt qualitates passiuæ: frigidum autem non est simpliciter actiuũ vel motiuum, sed mouet priuando motum; vnde etiam mouet ad centrum vbi fit congregatio, & immobilitatio, & non diffusio. Vnde licet alia elementa aliquo modo sint actiua; ignis tamen est magis principaliter actiuus. Et sic est charitas respectu virtutum; Vnde omnis virtutis actio perfecta, quodammodo attribuitur charitati, & ipsa dicitur esse forma omnium virtutum. Et propterea Apostolus dicit, quod fides per charitatem operatur, Nam quia per charitatẽ ordinatur actus fidei, & etiã cuiuslibet alterius virtutis ad vltimum finem, ideo ipsa dat formã actibus omnium virtutum. Vnde nulla virtus sine ea perfectoriè vel meritoriè operatur. Et ideo Greg dicit, quod nihil habet viriditatis ramus boni operis, nisi manserit in radice charitatis.

Dionys. de cæl. hierar.

Dio. in lib. de cæl. hie. cap. vlt.

1. Thi. 5

2. Co. 12

Arist. 2. meth.

Gal. 5

Greg. in Home.

Item ignis (vt dicit Dion.) adest inuisibiliter omnibus, s. mixtis, licet non actu sed virtute & ideo inuisibiliter. Vnde videmus quod ex omni fere corpore ignis per collisionẽ excutitur, & propterea Dion dicit, quod est præsens omnibus inuisibiliter. Et posset hoc generaliter intelligi non tantum de corporibus mixtis; sed etiam aliquo modo de singulis ac omnibus corporibus inuisibiliter. Posset enim dici, quod ignis sit primo quidem in corporibus superioribus, s. cælestibus per principiũ sui; quia cũ omnis alteratio reducatur in cœlum, sicut in primum alterans nõ alteratũ neque dispe-

Dio. de cæl. hie.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

dispositum per qualitates alterabiles, oportet in cælo esse principium omnium qualitatũ actiuarum & passiuarũ; sicut Mars principium est calidi & sicci intẽperati, & sol temperati, vel etiã vlterius in aliquam stellarum fixarum, & similiter in aliis. Est etiam ignis in corporibus inferioribus per mixtionem: & est in mixtis nõ actu, sed virtute (vt dicit Philosophus) in se autem est actu; sic etiam per charitatem homo omnibus adest, scilicet per affectionem. Nam cùm teneatur omnes diligere: & anima verius sit vbi amat, quàm vbi animat (vt dicit Aug.) Quia per cognitionem cognitũ est in cognoscente, sed per amorem è cõtrario est amans in amato: oportet, quod per ipsam dilectionem omnibus quodammodo quos diligit præsens sit: vnde Apostolus dicebat: Et si corpore absens: spiritu tamen sum præsens.

Arist. li. de Gen.

August.

Col. 2.

Dio. de cæl. hie.

Item ignis nũc est occultus, nũc manifestus; vnde & Diony. dicit. Cũ neglectus est, id est, sub cineribus occultatus, videtur quasi nõ esse: sed remotis cineribus subito elucet, quasi prouocatus naturaliter ad quandã vindictam suę desectionis: sic licet charitas ex occupationibus exterioribus seu necessitatibus quãdoq; videatur tepescere, tamẽ subito & cito reaccẽditur, & ex indignatione corporis primi amplius inflãmatur. Ps. Nunquid qui dormit, nõ adiiciet vt resurgat? Macha. Refulsit sol, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus: vnde amor diuinus aliquãdo facit latere ad contemplandum, aliquãdo apparere ad agendum.

Psal. 40.
2. Ma. 1

Item ignis sine sui diminutione est sui distributiuus, & diuisiuus: vnde ad ignem vnius candelæ innumerabiles possũnt accendi. Sic amor charitatis non minuitur: sed augetur ex eo, quod ad plures diuidatur.

Item adhuc habet ignis plures alias conditiones, quæ charitati conueniũt, quia ex se est lucidus, calidus, leuis & subtilis; quia charitas facit nos lucidos in discretione agendorum, calidos in beneuolentia proximorum, leues et mobiles in obedientia mandatorum, subtiles siue tenues in contemptu terrenorum, vel in abstinentia ciborum.

Item charitas assimilatur calori. Primo quidem, quia calor est generationis omnium principaliter effectiuus, sicut patet de calore cælesti. Et sic charitas est qua virtutũ omnium opera generãtur & ad perfectum finẽ perducuntur. Secundo quia calor est inferiorum ad superiora reductiuus, quia dissoluit terrestria in aquosa, & aquosa in aërea, & aërea in ignea, & sic inferiora per media reducit ad suprema. Sic charitas facit incipientẽ, proficientem, & perficientẽ, & mediante etiã proximo reducit nos in Deum.

Tertio, quia est durorũ remollitiuus, sicut patet in metallis, quæ dissoluit, & liquefacit etiã niues, & grandines, glaciesque, & sic charitas dura corda dum apprehendit ad pietatem emollit.

Quarto, quia est liquidorum induratiuus, sicut patet in ouis in igne positis, in quibus subtilioribus partibus resolutis remanẽtibus terrestribus res durescit, & simile facit calor solaris. Sic charitas Dei mollia, & nutantia corda consolidat, & corroborat.

Quintò, quia est grossorum & densorum subtiliatiuus: nam rem in quã agit dissoluit, & suę actioni idoneã facit, vnde cum se ad simplicitatem ducere laborat, eã subtiliat; vt patet in glacie, quæ dũ dissoluitur subtiliatur: sic charitas diuites grossiores metallis,

subtiliat dũ eos facit omnia dare in eleemosynas.

Sexto, quia est metallorum depuratiuus, & totius eorum rubiginis consumptiuus; & sic charitatis feruor omnis peccati rubiginem ab anima tollit.

Septimo, quia est grauium alleuiatiuus: quia dum humiditaté, quæ grauitatis est, causa in rebus cõsumit, põdus rei diminuit. Calidũ enim facit humidũ euaporare; quia vapor depuratus, & in substãtiam aëream, vel leuẽ mutatus, rem leuiorẽ reddit. Corpora autẽ animaliũ dicũtur esse leuiora post prandium, propter caloris cõfortationẽ, & spirituũ generationẽ, quibus corpus leuiatur: & mortua corpora sunt grauiora viuis. Sic amor charitatis omnia leuia reddit, vnde Aug. dicit, quod omnia sæua, & immania, tolerabilia, & propè nulla efficit amor. Aug. de ver. do

Octauo, quia similium congregatiuus, & dissimiliũ disgregatiuus. Vnde si aurum, plumbũ, ferrum, & lapides fiãt vna massa, & proiiciantur in fortẽ ignem, calor vnumquodq; coniũgit cũ suo simili, vt aurum cum auro, & sic de singulis si frigus omnia simul cõgregaret. Sic charitatis amor est, qui iustos inuicem vnit, & eos ab iniquis distinguit.

Item charitas assimilatur argillę, propter tria. Primo, quia ex argilla vasa fabricãtur: nam argilla est terra glutinosa, & nemorosa, ad varia opera figulorum apta, & est ab Argis sic vocata, apud quos primo ex tali materia vasa sũt facta fictilia. Sic per charitatẽ efficitur cor hominis vas diuinũ, id est, Dei contentiuũ; quia qui manet in charitate, in Deo manet; & Deus in eo. Ioan. 4

Secundò, quia ex argilla formãtur lapides, & lateres generãtur. Nam talis terra (vt dicit Isid.) per actionem caloris liquidiores partes cõsumẽtis, & terrestriores cõsolidãtis, facile in laterẽ commutatur. Sępè etiam terra frigiditate humidi tandẽ mutatur in lapidẽ: nã sicut dicitur à Philosopho: vnctuosũ tali trãsmutationi est valde aptũ: vnde vnctuosum est mediũ inter viscosum, & euaporatiuũ. Nã gratia euaporatiui, habet à calore coagulari; gratia verò viscosi nõ potest ex toto educi, sed habet amplius cõprimi, & consolidari, & sic in lapidẽ transmutari. Sic per charitatẽ efficiũtur homines, vt lateres solidi, & vt lapides viui, apti scilicet collocari in ædificio supernæ Hierusalẽ. Vnde dicitur. Ipsi tanquam lapides viui ædificamini domos spirituales. Isido. Arist. 4. met. 1. Pet. 2.

Tertiò, quia cũ argilla fluxus sãguinis refrenatur: nam argilla frigidate sua est sanguinis constrictiua, vt ait Constantinus; vnde si cum forti aceto fuerit distemperata, & tẽporibus & fronti apposita prohibet denaribus sanguinẽ fluere. Sic acetum compũctionis cum argilla dilectionis cohibet fluxum peccati. Const.

Vbi, & quomodo caro spiritui, vicißimq́ spiritus carni interdum subijciatur, exprimitur, Cap. XIIII.

Caro in mundo videtur vt in pluribus spiritui prępalere, & esse fortior eo, sed in cælo è conuerso totaliter spiritus dominabitur ipsi carni; & caro erit per omnia spiritui subiecta. Videmus enim quod quilibet planeta cælestis, fortior est in propria, quã in aliena domo existat, & fortius esse inde imprimit, & agit. Domus enim planetarũ dicũtur signa cæli. i. quibus quilibet planeta dicitur habere domũ suã. Nã domus Saturni, vt dicit Albumasar, prima & propria est Capricornus; & similiter Aquarius: domus Iouis Piscis; & Sagittarius: domus Martis Aries, & Scorpio: domus Vene Album.

ris

tis Libra & Taurus: Domus Mercurij Virgo & Gemini: domus Solis Leo: Lunæ Cãcer. Et patet, quod Sol in Leone, qui est domus eius propria, fortior est, quod in alio signo, & simile est de aliis. Sic quia in mũdo isto est ipsa caro naturaliter velut in domo propria, spiritus tanquã in aliena, frequenter cõtingit, quod caro prævalet & dominatur spiritui. In cęlo vero vbi ē conuerso erit spiritus, vt in propria domo, & quasi in aliena patria erit quodãmodo ipsa caro; ideo erit spiritui tãquã potentiori totaliter subiecta. Vnde vocabitur (secundum Apost.) Corpus spirituale. 1.Co.15

Carnis & spiritus pugna inquietudinem generat cordis, & aufert tranquillitatem mentis. nã quãdo in sublimi apparent duo venti fortes contra seinuicē pugnãtes, significatur tēpestas maris, & tũc procella maris non liberè transit ad partem vnam, sed vna obuiat alteri ex ipsa pugna vẽtorum; tamen qui superior est ex ipsis ventis, vincit, eo quod minus est admixtus humori, & ideo minus sedabilis. Quasi autem duo venti contrarij sibi in aëre, sunt duo appetitus aduersantes sibi in homine, s. spiritus & carnis: de quibus dicit Apo. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnē. Ex eorum ergo pugna sequitur tēpestas maris. i. inquietudo cordis: quia cor nõ potest se libere ad partē vnã trãsferre, s. spiritus, carne repugnãte eidem. Vnde Apost. Video, inquit, aliã legē in mēbris meis repugnantē legi mētis meę, nec etiã ad partem carnis spiritu retrahente. vnus ergo obuiat alteri, quia sibi inuicē aduersantur. Sed pars quæ est in ordine naturali superior, s. spiritus, tũc carnem vincit, quãdo humori aqueo. i. carnali amori admixtus nõ existit, s. quando se tenet in sua puritate: tunc enim ipse spiritus quasi carnem, & ossa nõ habet: vnde Apo. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Carnis delectatio licet sit sensui dulcis, intus tamen animã occidit. Cuius exemplũ est, quia aliquãdo cadit super herbas, & folia arborũ ros fluens, & viscosus ad modũ mellis, & quia mel non coctum laxat, ideo aues comedētes herbas illas moriuutur de dysenteria, & inueniuntur intus croceæ propter colerã, quę generatur ex melle. Sicut ergo dulcedo roris in herbis, est delectatio carnis in operibus voluptatis, quæ dulcedo in ventre coleram gignit, & auem extinguit, quia delectatio ipsa carnis in mente amaritudinem, & conscientię remorsum relinquit, quæ est amarę coleræ similis. Hæc etiam animæ innocentiam spiritualiter occidit, vnde Apost. Si secundũ carnem vixeritis, moriemini.

2.Cor.4 — Rom,7. — Rom.8. — Rom,8.

Atra nebula vitia septē enumerantur: quorũ similitudinibus carnis concupiscentiæ vitia cognoscuntur. Cap. XV.

Concupiscētia carnis assimilatur nebulæ propter septē.

Primo, quia nebula est ex corruptis vaporibus resoluta. Nebula enim est impressio ex resolutione nubium generata, & in pluuiã resoluta: vapores enim resoluti, & per singulas aëris partes dispersi, nebulam faciunt. Quando igitur tales vapores sunt corrupti, tunc generant pessimam nebulã, aliquando fœtidam qua aër inficitur. Ita ex corruptis & impudicis colloquiis vel aspectibus generatur concupiscētia inordinata, & inflammata, qua corpus incenditur & inflammatur.

Secundo, quia nebula est florũ, germinũ, & vinearũ corruptiua. Ita mala concupiscentia corrũpit flores bonarũ cogitationum, gramina affectionum, & fructus vinearum.

nearum, id est, opera pœnitentiũ. Iob. Ignis est vsque ad consummationem deuorãs, & omnia eradicans genimina. Iob 31.

Tertio, quia nebula est multarũ ægritudinum inductiua; quia ex inordinata luxuriç concupiscẽtia multa oriuntur vitia. Nam (secũdum Greg.) Filiæ luxuriç, sunt cęcitas mentis, quia (secũdũ Aug.) ratio absorbetur. Item incõsideratio scilicet mortis & inferni, inconstantia ad cogitandum nunc illud, nunc aliud. Amor sui quo scilicet desiderat lõgã vt expleat voluntatem suam, vitç præcipitatio, qua scilicet aliquis præcipitat se ad peccandum, exponẽs se etiam quandoque periculo vt luxuriam expleat. Odiũ Dei quod fit, quia Deus abstrahit se ab eis & punit eos qui sequuntur carnis delitias, ad quas inclinat luxuria. Item affectus pręsentis seculi, scilicet appetitus honoris, diuitiarum, sanitatis, fortitudinis, & huiusmodi, quibus luxuriosus consequitur finem intentum. Itẽ desperatio futuri seculi, quæ est diffidentia veniæ, & gloriæ consequendæ. Greg. Augu.

Quarto, quia nebula ex eo ꝙ vias occultat est latronibus amica. Et sic cõcupiscẽtia luxuriæ, est dæmonibus valde grata, vnde Iob dicit de Vehemoth, per quẽ intelligitur diabolus, quòd dormit in locis humentibus, id est, quiescit in luxuriosis. Iob 40.

Quintò, quia nebula est itinerantium tardatiua. Tentationes enim concupiscẽtiæ homines ad æternam patriam festinantes, aut totaliter impediunt si eis cõsentitur; aut saltẽ tardiores reddunt, dum eis resistitur; quia sine peccato saltẽ veniali vix aut nunquã habẽtur, quo scilicet veniali peccato feruor charitatis remittitur, & via retardatur.

Sexto, quia nebula est radiorũ solarium interceptiua, & aëris obscuratiua. Sic etiam concupiscentiæ nebula lumen gratiæ, vel rationis intercipit, & animam tenebrosam reddit. Vnde Aug. Exhalabant nebulæ de limosa cõcupiscẽtia carnis, & scatebra pubertatis, & offuscabant cor meum. Et Philosophus dicit. Concupiscentia corrumpit æstimationem prudentiæ. Aug. I conf. Arist. 1 Ethi.

Septimò, quia nebula est à calore solis passiua: vnde quãdo est sursum à Sole attracta, redit in nubis materiam: & tunc futuræ pluuiæ est significatiua; quia sic cõcupiscentiæ motus sursum ad rationem trahuntur, & per ipsam rationem refrenantur: tunc trãseunt in materiã virtutis, & tunc non culpam generant, sed potius pluuiam diuinæ gratiæ in anima augmentant. Quando verò à Solis radijs nebula repercussa deorsum cadit, in suam originem redit, & tunc penitus euanescit. Vnde dum inferius reddit futuræ serenitatis signum, existit, quia scilicet si concupiscentiæ motibus per Solem rationis in principio resistatur, tunc ipsa concupiscentiæ caligo deorsum pulsa, penitus annihilatur; vnde & post hæc anima serenior reperitur.

Cordis nostri compunctiones à Deo, & à voluntate nostra per terræ pluuiæq; similitudinem exoriri declaratur. Cap. XVI.

Compunctiones & inspirationes sanctæ licet insint nobis principaliter à Deo: tamen cooperante libero arbitrio. Cuius exemplum apparet in terra. Nam itinera aquarum & hiatus, & vastæ voragines, quæ sunt in corpore terræ: sicut in corpore nostro sunt venæ, quæ sunt vasa sanguinis, & arteriæ, quæ sunt vasa spiritus: non sunt in ipsa terra ex natura eius cum qualitates terræ,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ſcilicet frigidum & ſiccum faciat eam totam ſolidam: ſed ſunt ibi ex calore ſolis & ſtellarum conſumente humidum terræ, & per conſequens, relinquente fiſſuras magnas ſicut fiunt fiſſuræ magnæ in paludibus, quæ vehementer areſcunt:ad quod etiam cooperatur incluſus:qui vapor quidem exhalare non valens ſumma violentia eleuat terram in vno loco, & addit in alio loco. Et ita fiunt ſpecus magni, & montes, & receptacula aquarum maxima & obſcuriſſima, & hiatus ingentes. Similiter etiam in intimis cordis noſtri ſunt itinera aquarum, id eſt, compunctiones lachrymoſæ, & hiatus, id eſt, ſuſpirationes affectuoſæ, & ſpecus magni, id eſt, humiliationes profundæ, quas tamen anima à ſeipſa non habet: ſed ex virtute & actione ſolis, & ſtellarum, id eſt, Dei & ſanctorum angelorum: cooperatur tamen ad hæc vapor incluſus, id eſt, interior motus liberi arbitrij, vt ſcilicet fiant in nobis ſpecus magni, id eſt, profundæ meditationes, & montes, id eſt altæ conſiderationes, receptacula aquarum, id eſt, receptationes gratiarum, vel compunctiones lachrymarum, & hiatus ingentes, id eſt, affectus feruentes. Item compunctio lachrymarum aſsimilatur pluuiæ, propter quatuor.

Primò, quia pluuia calore ſolis diſſoluitur: eſt enim naturale, quod quanto plus eſt in nube de materia pluuiæ, tanto fit radiorum ſolarium fortior impreſsio ſuper nubem, propter aquæ ad calorem ſolis contrarietatem. In tali igitur nube dum calor fortiſſimus generatur, nubes in pluuiā diſſoluitur. Ita quoque in anima quanto plus eſt lachrymarum intimarum, tanto diuini caloris fit fortior impreſsio ſuper eam donec tota reſoluatur in lachrymis, ſiue compunctionem totaliter lachrymoſam. Vnde poſt acutiſsimum ſolis calorem videmus in aëre ſequi pluuiam vehemētem: quia cum cor diuino amore caleſcit, amaris, & deuotis lachrymis ingemiſcit, vnde Beda dicit, quod quando fit caloris generatio circa huiuſmodi nubem, ex aduſtione vaporis fit nubes rubea quaſi ſanguis, ita, vt ſanguis aliquando pluere videatur. Et ſic anima deuota dum diuino calore incenditur, tota in amoris rubedinem transformatur. Beda.

Secundò, quia pluuia ad terram aliquando quidem plane, quandoque vero impetuoſè vehitur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, eſt à terra remotior & cœlo vicinior, tanto ſuauius terram petit, & guttis gracilioribus ad ima deſcendit. Et quanto econtra eſt à cœlo remotior, & terræ proximior, tanto cum grauioribus ſtellis, & magis impetuoſè terram petere cōſueuit. Et hoc quia tanto anima eſt perfectior, & Deo proximior: tanto ſecretiores, & ſuauiores lachrymas emittit; quanto vero ſe fuiſſe per peccatum à Deo remotiorem, & terræ, per affectum coniunctionem anima conſpicit, tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertiò, quia ex pluuia aër ſerenatur: & ſic ſerenatur cōſcientia ex cōpūctione lachrymoſa. Tob. Poſt lachrymationem, & fletum, exultationem infundis hæc exultatio, eſt ex ſerenatione conſciētiæ. Tob.

Quartò, quia ex pluuia terra fœcundatur, præcipuè ex illa, quæ cū tonitruo cadit, eo quod tonitruum ſuo motu vaporem diſcutit: & ſic aquam ſubtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impugnant, & fœcundant animam,

& reddunt eam aptam ad fructũ bonorum operum, & maximè si sint cum tonitruo, i. cum timore diuini iudicij: hoc enim est toni truum, quod maxime animã cõcutit terrore sui, & maximè eam subtiliat ad discussionẽ peccati. Iob. Quis poterit tonitruum magnitudinis eius intueri. Iob 25.

Nonnullorum corporum conuersionibus, carbonibusq; accensis, ob varios eorum effectus peccatoris conuersio comparatur.
Cap. XVII.

Conuersio peccatoris assimilatur quinq; conuersionibus corporum, quæ metaphoricè in scriptura traduntur.

Prima est conuersio Solis in tenebras. Ioel. Sol conuertetur in tenebras, hæc fit per verecũdiam & confusionem, quando homo lucens in mũdo erubescit de peccatis, & confunditur. Psal. Con fundantur iniqua agentes superuacuè. Ioel. 2 Ps. 24

Secunda est lunę in sanguinem. Ioel. Conuertetur luna in sanguinem. Et hoc fit in peccatore per displicẽtiam peccati, & indignationem: luna enim est peccator qui est in continua mutatione. Eccles. Stultus vt luna mutatur: qui conuertitur in sanguinem, quando conuertitur zelo odij, & indignationis contra peccata. Ps. Iniquitatem odio habui & abominatus sum. Ioel. 2 Eccl. 17 Ps. 18

Tertia est petræ in stagna aquarum: hoc fit in homine per dolorẽ peccati & compunctionem. Psal. Qui conuertit petram in stagna aquarum, id est, cor durum in abundantiam lachrymarum, quæ debent prouenire ex dolore & compunctione peccati. Psal. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia nõ custodierunt legem tuam. Psal. 11 Ps. 118

Quarta, est lapidis in æs: hoc fit per confessionem quando tactus diuino calore duritiã suam frangit, & sonat vox cõfessionis: Iob. Lapis calore solutus in æs conuertitur. Iob 28.

Quinta, est maris in aridam, quod fit per satisfactionem. Tũc enim amaritudo peccati in ariditatem pœnalitatis & satisfactionis conuertitur. Iob. Cutis mea aruit, & contracta est. Iob 7.

Item cõuersi ad Deũ feruenter assimilãtur carbonibus accensis.

Primò; ratione ruboris. Nam carbo extinctus habet nigredinẽ; sed dum ignitur vertitur in rubedinem. Sic peccator tãquã carbo extinctus habet nigredinem peccati. Thre. Denigrata est super carbones facies eorum; sed dum in contritione accenditur in ruborem peccati, totus conuertitur. Et quanto magis de peccato rubescit; tanto magis reuiuiscit; vel dũ ad pęnitentiam inflammatur, nigredo peccati vertitur in rubedinem amoris diuini. Amor enim diuinus dealbat & rubricat, secũdum illud Canti. Dilectus meus candidus & rubicundus. Thre. 4. Cant. 5.

Secundò, ratione vigoris; habet enim vigorem in scintillatione, in operatione, & conseruatione. In scintillatione quidẽ, quia carbo accensus cum secũdum suam substantiam non possit ascẽdere sursum ex eo quod partibus grossioribus & terrestribus admixtus violenter in inferioribus detinetur tamen crepitando & scintillãdo conatur tendere sursum. Sic conuersus ad Deum feruenter, quia corpore detentus nõ potest ire ad Deum; tamen crepitando, id est, vehementer dolendo & gemendo, scintillas feruentium desideriorum vel orationum, vel lachrymarum ad Deum mittit. Ezech. Et scintillæ quasi aspectus æris candentis; & ibidem. Aspectus eorum quasi carbonũ ignis ardentium. Ezec. 1.

Item

Item habent carbones virtutem in operãdo, quia carbo incensus acutissimum habet ignẽ & valde actiuum & penetratiuũ; ita quod remollit ipsum ferrum; sic etiam durissimũ cor peccatoris quãdo que emollitur viso exemplo alicuius feruenter pęnitentis. Eccl. Ignis probat ferrum durum. Eccl. 31

Item habet vigorem in conseruando. Dicit enim Augustinus. Hoc est imitandum in carbone, quod est tantæ fortitudinis; vt si quis eum in aqua ponat. s. extinctum, omni tempore in ea imputribilis perseuerat. Sic in aqua lachrymarũ vel tribulationum nutritur vita pœnitentis, ac præseruatur a peccati putredine. Sap. In aqua quæ omnia extinguit, plus ignis valebit. August. Sap. 16.

Tertiò, ratione fractionis, vel extinctionis; quia deficiente humiditatis glutino quo partes sibi inuicem cohærent, faciliter frangitur; & adhuc facilius extinguitur, nisi bene custodiatur. Et sic pœnitentes perdito glutino charitatis, facile à tentationibus frãgitur, faciliter etiã in eo spiritus feruor extinguitur, nisi in timore Domini iugiter teneatur, secundum illud Eccl. Si non in timore Domini tenueris te instãter, cito subuertetur domus tua: dicit enim Greg. quod carbo cinere inuolutus, ignem acceptũ custodit; sed detectus & aeris frigiditati expositus, subito euanescit. Eccl. 27 Greg.

Sic sub cinere humilitatis vel memoria mortis, quæ timorẽ inducit, cõseruatur gratia pęnitẽtis, sine qua si frigus malitię vel accidiæ, ipsum inuadit, statim extinguitur & perit. Et ideo dicitur Iob. Ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Iob.

Nebulæ ac pulueris quædam proprietates hic ponuntur, quæ corpori humano metaphorice conuenire videntur.

Cap. XVIII.

Corpus humanum assimilatur nebulæ propter tria.

Primò, quia nebula à terra eleuatur. Hiere. Eleuans nebulas ab extremitatibus terræ; & sic corpus humanum de terra sumptum est. Gen. Fecit Deus hominem de limo terræ, id est, quantũ ad corpus; vnde & finaliter in terrã resoluitur. Hier. 10 Gen. 2

Secundo, quia nebula cito dissipatur; & sic vita corporis humani citò finitur. Sap. Transit vita nostra tanquam vestigium pedis; & sicut nebula dissoluetur, quæ fugata est a radijs Solis, & a calore illius aggrauata. Sap. 2.

Tertio, quia nebula turbinibus agitatur; & sic humanum corpus passionibus inquietatur. Petr. Hi sunt nebulę à criminibus agitatę. 2. Pe. 2.

Item corporis humani infœlicitas repræsentatur in puluere.

Primo ratione varietatis: Nam puluis à vento percutitur, mouetur, leuatur, & dispergitur. Sic vigor humani corporis modo vento aduersitatis percutitur, modo vẽto tentationis mouetur, modo vẽto prosperitatis erigitur, modo vento mortis dispergitur. Psalm. Fiant tanquã puluis ante faciem venti. Psal. 34.

Secundo, ratione obscuritatis, quia puluis sæpè aërem obtenebrat, solem obnubilat, & oculos sauciat. Ita corporis concupiscẽtis aërem, id est, sensualitatẽ, obtenebrat, solem, id est, rationem obnubilat, & oculos mentis, scilicet intellectum, & voluntatem sauciat, scilicet per immũdas cogitationes, & per immundas affectiones. Exo. Sit puluis super omnem terram Ægypti. Ægyptus enim interpretatur tenebrosa. Exod. 9.

Tertiò, ratione fœditatis, quia ex coniunctione pulueris & humoris, generatur lutum immundum, ita dum corpori nostro iungitur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

gitur humor nutrimentalis, gignitur lutum immūdum luxuriæ.
Iob 7. Iob. Induta est caro mea putredine, & sordibus pulueris cutis mea aruit. Hoc puluere pascitur serpēs
Isa. 65 infernalis. Isa. Serpenti puluis panis eius.

Obscuris vallibus atque terræmotui qui aërem obnubilat, terrenorum cupidi similes esse exprimuntur.

Cap. XIX.

CVpidi de terrenis similes sunt vallibus.

Primo, quia valles quandoque sunt sordidæ; nam ad valles confluunt sordes, & ibi diutius conseruantur. Ita in cupidis sunt sordes omnis malitiæ & peccati, quia radix omnium malorum est cupiditas. Ioël. Multiplicata est
Ioel. 3 malitia populi in valle cōcisionis.

Secūdo, quia valles sunt obscuræ. Nam cito fumosis vaporibus obnubilantur, & densis tenebris obscurātur. Ita in cupidis est obscuritas propter vapores fumosos id est, propter desideria terrena: Mach. Acceptū ignem de altari
2. Ma. 1 absconderunt in valle. Ignis altaris, est lumen sapientiæ cœlestis, quæ illuminat & inflammat, quæ tamen occultatur menti in valle cupiditatis.

Tertio, quia valles sunt a cœlo remotæ. Ita cupidi à cœlesti desiderio. Hierem. Quid gloriaris in
Hier. 99 vallibus, id est, in terrenis cupiditatibus? defluit vallis tua, id est, tua mens cupida, de summis ad ima; de cælestibus ad terrena, filia delicata, quæ confidebas in cameris tuis, &c.

Quarto, quia valles sunt infructuosæ; quia salices & infructuosæ arbores maximè in vallibus crescere comprobantur. Item in cupidis crescunt arbusta, i. opera infructuosa. Et hinc est ꝙ Para.
1. Pa. 18 Edon (qui interpretatur terrenus, & significat cupidū) percussus est in valle salinarum, vbi non erat fertilitas propter salsuginē. Item cupiditas terrenorum mentē obscurat, & animā venenat, & ideo assimilatur terręmotui qui aërē obscurat, & interdum animalia habentia ora iuxta terrā venenat & necat. Et horum ratio est: quia cum terręmotus fit ex vapore, terrestri grosso & fuliginoso & nigerrimo quando eleuatur à sole, opponitur soli sicut nubes magna: & ita inducit aëris obscuritatē, & si etiā terra illa fuerit ante terræmotum sicca, eleuatur ex superficie eius puluis qui reddit aërē spissum & nigrū. Et sol, & lunæ & stellæ, apparent ex huiusmodi puluere quasi sanguis ad nigredinē vergens, Et sic etiā hoc modo inducitur obscuritas aëris, hoc etiā vapor cum sit venenosus, occidit animalia quæ hauriunt eū habētia ora iuxta terram vt oues. Vnde dicit Seneca, quod tēpore Sene.
Neronis fuit terræmotus, in quo perijt grex sexcentarum ouium. Ita ex terrenorum cupiditate tāquam ex terrestri vapore, vel puluere anima obscuratur. Apo. Terręmotus magnus factus est, & sol Apo. 6
factus est niger tanquā saccus cilicinus, & luna tota facta est sicut sanguis. Terræmotus magnus est inordinatus terrenorum affectus, qui solem i. rationem, & lunam, i. voluntatem, quæ mutabilis est, maculat & fœdat. Hic est terræmotus qui vapore venenoso & pestilentiali, i. opere vel lucro doloso & iniusto animas æterna morte facit interire. Luc. Terræ Luc. 21
motus magni per loca erunt, & pestilentię, & fames, terroresque. Vbi nota, quod terrenæ cupiditates homines reddūt inquietos, & ideo vocātur terręmotus. Item dolosos & fraudulentos, & ideo vocantur pestilentiæ. Itē faciunt eos insatiabiles & famelicos; & ideo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ideo vocantur fames. Item raptores, & tyrannos, & ideo vocantur terrores.

Quomodo causetur grando, & quinque proprietates ei a natura insitæ, patefiūt, quæ quibusdam ac causis, bello, hominumq; controuersia assimilantur.

Cap. XX.

Discordia siue bellum assimilatur grandini propter quinque.

Primo, quia grando est frigidissima quoad tactum. Nam grando est stilla pluuiæ frigoris & venti
Aristo. rigore in aëre congelata (vt dicit
Methe. Arist.) fit enim ex vapore frigido & humido ad interiora nubis fugato per dominium caloris circunstantis; quia vapor in nube recipitur, & à frigiditate condensantur. Nam quando vapor eleuatur, ita alte virtute caloris, quod non consumitur, fit nubes calidissima, eo quod multum de calore remanet in vapore. Ideo ex calore circunfuso in aëre cōfortatur frigus, & coarctatur in vnum locum, & ex calore ipsius nubis aperiente, frigus repētē intrat, congelat, & fit grando. Ita ex calore iracundiæ dominante, & ex vapore superbiæ cor subintrante, & ex frigore alicuius iniuriæ vel aduersitatis, generantur discordiæ & bella, quæ corda hominum frigida faciunt, expulso
Ps.148. charitatis calore. Psalm. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, &c. Per ignem intellige iram, per niuē & glaciem, aliquam aduersitatem, vel iniuriam constringentem: per spiritum, intellige pestem superbiæ. & ex his sequuntur procellę bellorum.

Secundo, quia grando est dura ad ictum. Nam grando fortiter percutit, ex eo quod dura existit. Vnde & grana eius in scriptura,
Eccl.43. lapides appellantur. Eccles. Confracti sunt lapides grandinum. Prouenit autē duritia grandinis, ex eo ꝙ frigus (vt dictum est) fugiens calorem aëris ad interiora nubis se recipit & ex sua aggregatione virtus eius inualescit: vnde vaporem quem in nube inuenit, sua virtute constringit, & in duram substantiam conuertit, & ideo magis qui in hyeme fiunt grandines in æstate, quia virtus frigoris quæ est in æstate, vnitur, & in vna parte aëris adunatur. In hyeme per aërem totum dispergitur, quare debilior redditur, nec ad congelandum vaporē sufficiens inuenitur. Ita bella & discordiæ ex calore iracundiæ, scilicet ex frigore malitiæ generatæ, corda hominum sic indurant, quòd vnus erga alium qui aduersatur semper sęuiat: & nulla pietate seu benignitate mollescat. Vnde bellum, si diu durat, corda lapidea generat. Sapien. A pe- Sap.5.
trosa ira plenæ mittentur grandines.

Tertio, quia grando est subita siue impetuosa quoad descēsum. Nam cum de se sit grauis, vento etiam impellente cū impetu descendit. Et ita etiam similiter cū impetu iræ & violentiæ bella geruntur Cùm tamen Iacobus mo- Iaco.1.
neat, quod omnis homo sit tardus ad iram: Nam ira non habet misericordiam, neque erumpens furor. Isa. Sicut impetus grandi- Isa.1.
nis turbo confringens.

Quartò, quia grando non est totaliter rotunda quoad aspectum. Nam habet figuram quasi dentis, vel mochi. Cuius causam quidam assignant; quia cum vapor vnde generatur, esset expansus in latus, frigus contrahens, magis quærit de materia à lateribus quàm à superiori parte: & cū latus esset magnum, congelauit partem antequam alia flueret ad eam, & adhæsit ei sicut cōgelata gutta, etsi aliquando inueniatur

rotunda

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

rotunda, dicunt quod est per accidens. Quia descẽdendo per inferiorem partem aëris, qui per reflectionem radiorũ est temperatè calida, liquescit & minuitur, & rotundatur. Quia ergo figura rotunda perfectionem (secundùm Philosophum) importat, deficit in grandine rotunditas figuræ; quia communiter bella & lites cõtingũt ex defectu charitatis vel im-
Gal. 3. perfectione. Charitas.n. est vinculũ pacis. Nam cui charitas perfectè adesset, etiam iniustè lędẽti minime repugnaret, dicente Domino: Qui te percusserit in vnam
Matt. 5. maxillam, præbe ei & aliam. Et
Ro. 12. Aposto. Non vosmetipsos defendẽtes charissimi, sed date locum
Sap. 16. iræ Sap. Fructus inimicorũ existimabat ignis ardens in grandine. Ignis quidem ardens in grãdine, est charitas feruẽs in persecutione. Et hęc frequẽter inimicos exterminat, dum eos ad beneuolẽtiam mutat, vnde Aposto. Si esu-
Ro. 12. rierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi, hoc enim faciẽs, carbones ignis congeres super caput eius.

Quinto, quia grando est noxia quoad effectum. Nã cum impetu terrã petit, segetes, fructus & flo-
Ps. 101. res plurimum lędit; vnde in Psal. Percutit in grandine vineas eorũ. Interdum etiam ex grãdine ani-
Psal. 77. malia occiduntur, secundũ illud Psal. Occidit in grandine iumenta eorum; præcipue quãdo grando est multũ grossa, quia tũc grauior existit, & impetuosius ruit. Et nota quod descendit grando maior vel minor, secũdum quod altiori loco, vel terræ viciniori cadit, quia ex maiori motu in aëre calido minoratur & retardatur, ideo maior cadit à viciniori lo-
Apo. 16. co. Apoc. Grãdo magna sicut talentum descendit de cælo in homines, multo autem magis per bella, quàm per grãdines, arbores vastantur, & segetes, etiã occidũtur homines, animalia rapiũtur; & bona innumerabilia dissipantur, & disperguntur.

De hyperboreis montibus in septentrionali parte situatis, ac de eorum tribus præcipuis proprietatibus fit sermo, quibus mortales diuitiæ comparantur.

Cap. XXI.

Diuitiæ huius mundi assimilãtur montibus hyperboreis propter tria.

Primo, propter preciositatẽ gemarũ. Sunt enim montes Scithię multum locupletes, auro abũdãtes, & gemmis. In eis enim sunt smaragdi optimi, & cristalli purissimi. Et talia præcipue sũt mũdanarum diuitiarũ materia, quibus accumulandis & possidendis cupiditas humana insistit, s. aurũ & gemmæ, & alia cõsimilia. Quæ tamẽ, quia amitti possũt, verę diuitiæ nõ sunt, vnde Dominus di- Matt. 6.
xit: Nolite thesaurizare vob. thesauros in terra, vbi ęrugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur, vbi omne diuitiarum genus ostenditur amissibile esse. Nam si de pannis vel palliis sericis, vel aureis, suas quis diuitias fecerit, corruptibiles diuitię sunt, quia possunt vastari à tineis. Si vero de metallorum pecuniis, adhuc patet destructibiles esse, quas ęrugo potest cõsumere. Si autem gemmæ sint, vel alia quæcunque, quæ non possunt consumi ęrugine, vel tinea demoliri, saltẽ à furantis manibus non possunt esse securæ: ergo vt ibidem cõsulitur, thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi nec ærugo nec tinea demolitur, nec fures effodiunt, nec furantur.

Secundo, propter asperitatem syluarum. Nam circa illos mõtes vbi tales diuitiæ sunt, asperrimæ quædam syluę, per quas ad dictas diuitias difficile est accessus, reperiũtur. In quo intelligitur quòd licet

licet diuitiæ sint ad appetendum faciles, difficiles tamẽ sunt ad lucrandum & possidẽdum, & ideo homines vt eas lucrentur, maxi-
Eccl. 31 mos labores assumunt. Eccle. Laborauit diues in congregatione substãtię. Et idcirco inexcusabiles sunt qui propter cęlestes & perẽnes diuitias negligunt laborare.
Greg. in hom. Et propter hoc dicit Greg. quod si qui viã laboriosam existimant, suæ desidię est accusatio. Si enim tempestas pelagi nautis, plagæ & vulnera militibus, glacies & frigora agricultoribus, leuia & portabilia sunt propter spem præmij temporalis; multo magis cui cęlũ placet nullum debet sentire periculum: maximè enim labores mitigat in finem bonum venire. Ne aspicias ergo quòd via ista aspera est, sed quo ducit. Nec aliã quod lata est, sed vbi desinit.

In hoc etiam quod difficilis est accessus ad montes diuitiarum ostenditur, quod difficulter qui diues est, intrabit regnum cęlorũ,
Mat. 19 vt dicitur Matth.

Tertio propter multiplicitatem ferarum. Sũt enim in illis syluis, id est, circa illos montes, diuersa ferarum genera, quę homines vehementer impediunt, ne ad loca diuitiarũ accedant. Nam ibi sunt Grifones immanes, ibi Pardi, Tigrides & Pantheræ, Ibi esse dicũtur (præcipue in Albania & Hircania, qui sunt Scithiæ regiones) tãtę magnitudinis & feritatis canes, vt tauros premant, & leones occidãt. In Grifonibus, qui equis & hominibus sunt infesti, significatur violentia raptorum. In Pardis autem varijs & maculosis, variæ intelligũtur fraudulẽtię mercatorũ. In Tigribus velocissimis significatur festinata, & velox substantia vsurariorũ, quia vsura in paruo tẽpore multũ multipli-
Pro. 13. catur & crescit, vnde dicitur Prouerb. Substantia festinata minuitur, quia diuitiæ vsurarię sicut festinanter crescunt, ita communiter cito deficiunt. Sed in Pantheris qui odore alias bestias ad se attrahunt, & attractas eas rapiunt & comedunt, intelligitur malitia quorũdam hypocritarum, qui sub quadam sanctitatis specie lucra sæculi quærunt, vnde ab illis rapiunt quos odore bonæ famæ & sanctitatis traxerunt, per carnes intelligitur maleuolentia inuidorum, quæ præcipuè in illis abũdat qui eadem lucra quærũt, videlicet inter illos qui sunt eiusdem artis, & inter medicos, & iudices, ex eo quod vnus putatur impedire lucrum alterius, sicut Philosophus dicit. Omnes has feras, id est, vitia diuitiæ mundi gignunt propter cupiditatẽ, de qua dicit Psalm. In ipsa pertransibunt omnes bestię, id est, omnia vitia. Arist. Rhet. Psal. 103.

De septem Tauri stellis, quas Græci Hyadas vocitare consueuerunt, ac de eorum quatuor proprietatibus pariterq́, montium, quibus doctores assimilantur.

Cap. XXII.

Doctores sancti Ecclesiæ sunt similes stellis quæ dicuntur Hyades. De quibus fit mẽtio Iob, vbi dicitur: Qui facit arcturũ & orionas & hyades, & interiora austri. Intelligũtur ergo doctores in eis propter quatuor. Primo ꝓpter earum ortum. Nam hyades quæ oriuntur in vere, sunt stellæ pluuiales, in quarum ortu inundãt pluuiæ propter hoc, quod tũc tẽporis vapores à mari, & à terra per caloris solaris violentiam fortius ad superiora trahũtur, qui motu hyadum in pluuiam resoluuntur. Hyades ergo à quibus est inundantia pluuiæ, Doctores ecclesiæ sunt, à quibus super arẽtes animas effunditur imber doctrinæ. Deuter. Concrescat vt pluuia doctrina mea; & ideo dicit Greg. Doctores sancti hyadum nuncupatione signantur. Græco quippe pastę eloquia Iob 9. Deu. 32 Greg. in

eloquio hyados vocatur pluuia, & hyades nomē à pluuijs accepe-runt, quia ortæ proculdubio imbres ferunt. Bene igitur hyadum appellatione expressi sunt qui ad statum vniuersalis Ecclesiæ, quasi in cæli facie deducti super arentem terram humani pectoris sanctæ prædicationis imbres fude-runt.

Secundò, propter earum situm; quia istæ stellę hyades situm suū habent in fronte Tauri, vt dicit
Matt. Martia. Et in 16. gradu Tauri, vt
Misa. dicit Misaël. Ex corpore hominis dominātur collo & gutturi. Constat autem quod in collo & gutture vox prędicationis formatur; vnde quasi hyades sunt in Tauro, dū sancti prædicatores prædicationis vocē formātes, dominiū, & auctoritatem habent in prædicando; sed sicut dicit beatus Gre. loquēdi auctoritas perditur quādo vox prædicationis ab opere non iuuatur. Vnde necesse est, si
Greg. in cut idem beatus Gre. dicit, quòd
past. prædicator, quisque plus actibus quàm vocibus intonet, & bene viuendo vestigia sequētibus imprimat, quàm loquendo & prędicando quò gradiantur, ostendat.

Tertiò, propter effectum. Nam quando oriuntur hyades, crescūt dies, & sol incipit esse feruētior: fruges etiā vberius crescunt; quia tunc à pluuiis irrigantur. Sic etiā per doctrinam & prædicationes sanctorum Doctorum crescūt in audientibus dies, id est, claritas cognitionis, & feruor dilectionis, & fructus operationis.

Quartò, propter aspectū, quia scilicet constellatio hyadū habet stellas plures & clarissimas aspectui nostro, & etiā ordinatas per gyrum; quia scilicet sancti doctores fuerunt vt stellæ incorrupti per vitam. Dan. Qui ad iustitiam
Dan. 12 erudiūt plurimos, erūt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Item

multiplicati per gratiā. Genes. In- Gen. 16
spice cęlū, & numera stellas si potes. Item clarissimi per doctrinā,
Bar. Stellæ dederūt lumen in cu- Bar. 3.
stodiis suis. Item ordinati per gyrum quasi vallātes, & defendētes
Ecclesiam. Iud. Stellę manētes in Iud. 5.
ordine, & cursu suo aduersū Sisarā pugnauerunt. Item doctores sancti assimilātur mōtibus propter decē proprietates quas beatus Isidorus tangit. Quarū prima
est; quòd montes sunt a terra ele- Isi. lib.
uati. Sicut etiam sancti Doctores ethim.
eleuati esse dicuntur per contem-
ptum terrenorum; vnde Isa. Super Isa. 40.
mōtem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion, vbi Greg. dicit.
Qui cælesti prædicationi vtitur, Greg. in
terrenorum operum infimā dese- past.
rens, in rerum culmine stare videatur, quo tāto facilius subditos ad meliora pertrahat; quanto per vitæ meritū de supernis clamat.

Secundò, montes sunt solidi, & compacti. Et tales sunt Doctores sancti per patientiam aduersorū.
Prouer. Doctrina viri per patien- Pro. 19.
tiam noscitur. Nec dum montes Prou. 8.
graui mole constiterāt. Nam doctores sancti etiā graui mole tribulationis pressi, tandē consistūt solidi & alti.

Tertio, montes sunt à terra versus cælū erecti, & tamen terrę radicitus coniuncti. Et similiter sacri doctores sunt versus cęlū erecti per desiderium & contempla-
tionem æternorum. Apo. Cōuer- Phil. 3.
satio nostra in cælis est. Isti tamē montes, sunt terræ, id est, corpori coniūcti radice, id est, radicali &
ineuitabili necessitate corpora- Deut. 4.
lium passionum. Deu. Accessistis ad radices montis, qui ardebat vsque ad cęlum. Hic mōs est eminētia sanctorum Doctorum quorum radix inferior, scilicet necessitas carnis terræ coniuncta est: mens tamē & desideriū vsque ad
cælum ardet. Psalm. Montes ex- Ps. 103.
cesū

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

celsi ceruis.i.doctoribus sanctis.

Quarto, sunt montes aquarum attractiui;eo quod terra alta, est spongiosior ad attrahendum. Ita doctores sancti attrahunt aquas gratiarũ per vacuitatem siue porositatem humilium affectionum siue orationum. Psal. Super mon-
Psa.103 tes stabunt aquæ.

Quinto, sunt montes aquarum emissiui, fontium & fluminum causatiui Nã voragines quæ sunt principium indeficientium fluminum & matrices, magis sunt in altis locis vel sub eis. Ideo maxima flumina à mõtibus oriuntur. Sicut de maximo in meridie mõte qui dicitur Athlas patet, & de alio monte maxime in Aquilone versus Orientẽ, Huius enim tanta est altitudo quod habitantes sub ipso, vident in eius cacumine radios Solis in mane per quatuor horas vltimas noctis, & sic in sero per quatuor primas horas noctis. Et in eiusdem pede siue fundamento habitant gentes diuersarum linguarum, à quo monte oriũtur diuersa & magna flumina. Ita etiam sancti doctores sunt aquarum, id est, doctrinarũ emissiui, per exercitium prædicationũ, fontium & fluminum effusiui, per scripturas librorũ & prædicationũ. Sunt enim interius pleni profundis voraginibus, i. profundis cõsiderationibus. Ex quibus causantur doctrinarũ profluuij. Psal.
Psa.103 Rigãs mõtes de superioribus. Isa.
Isa.41 Aperiã in supremis collib. flumina, & in media camporũ fontes.

Sexto, quia mõtes sunt metallorum nobilium cõtentiui. Et sic sunt doctores cõtentiui habituũ nobilium virtutum & donorum.
Zach.6 Zach. Montes ærei.

Septimo, sunt diuersorum fructuum & herbarum medicinaliũ productiui, quia n. purioris sunt aëris quam valles: fructus faciunt puriores, sapidiores, & saniores: quamuis faciunt pauciores. Ita sancti doctores producũt herbas & fructus, s. bona opera & meritoria. Psal. Qui producit in mon- Psa.146
tibus fœnum & herbã. Et eorum fructus, i. opera habe.t puritatem intentionis; saporem deuotionis; & sanitatem discretionis.

Octauo, montes sunt radiorum solarium susceptiui & diutius retentiui. Sic sancti doctores sunt susceptiui & retentiui radiorum solariũ. i diuinarũ reuelationum. Mach. Resplenduerunt montes. 1. Mac. 6.

De nonnullis doctrinæ Christi similitudinibus ex variis aquarum effectibus depromptis. Cap. XXIII.

Doctrina Christi vera mentes credentium purificat. Vnde assimilatur illi aquę quę est Macedonię, quę ab ouibus bibita, facit eas albas. Et sic doctrina Christi recepta in mẽtibus credẽtiũ, reddit eas mũdas. Eze. Effundã super vos aquã mũdã, & mundabimini. Eze. 36.
Econtrariũ autẽ praua hęreticorũ doctrina, quia est terrena & carnalis, corda recipiẽtium sordidat & denigrat: sicut aqua calida, & terrestres multũ denigrat pelles animaliũ, Nã calor aquæ adurendo pellẽ priuat eã perspicuitate & per cõsequẽs lanã: quia omne animal pręter hominẽ variat pilũ, secũdũ varietatem pellis. Vnde tales sunt aquę hęreticorũ: quę falsitatib. & mẽdaciis animas denigrãt.i.obscurant. Hier. Facta est mihi quasi Hier.15
mendaciũ aquarũ infideliũ. Item doctrina Christi assimilatur fõti. Pro. Aqua profunda verba ex ore Prou.18
viri, & torrẽs redũdãs fons sapiẽtiæ. Ecc. Fõs sapiẽtię verbũ Dei in Eccl.1
excelsis. Et hic fons tres habet cõditiones, prima, quia erudit. Pr. Prou.16
Fons vitæ eruditio possidẽtis. Secunda quia vitã adducit. Pro Lex Prou.17
sapientis fons vitæ, vt declinet à ruina mortis. Tertiò, quia aquas consolationis tribuit. Isa. Haurie- Isa.12
tis aquas in gaudio de fontibus.

Salua.

Saluatoris. Hi fontes sunt Apostoli qui nobis tribuerunt aquam
Exo. 25 perfectionis euangelicæ. Exo. Venerunt in Helim vbi erāt duodecim fontes; Item doctrina verbi Dei assimilatur pluuiæ, secūdum illud Deut. Concrescat vt pluuia
Deu. 32 doctrina mea, & hoc propter quatuor. Primo, quia pluuia est aeris purificatiua & lætificatiua. Et sic doctrina verbi Dei cor mundat,
Ioan. 15 Ioan. Vos enim mundi estis propter sermonem quē locutus sum vobis. Mundādo autem lætificat,
Ps. 118. Psal. Lætabor ergo super eloquia tua. Secundò, quia est oris saporatiua. Nam secundū Constantinum, aqua pluuialis sapidior est aliis aquis. Est enim (vt ipse dicit) ex se lucida, clara, subtilis, leuis, sapida & omnibus impuritatibus impermixta. Quæ omnia competunt sacrę doctrinę, quia s. est lucida ad dirigendum. Apoc.
Apo. 22 Ostendit mihi fluuium aquę viuę splendidum tāquam crystallum.

Item est clara ad intelligendū. Psal. Declaratio sermonum tuorū
Ps. 118. illuminat & intellectū dat paruulis. Subtilis ad exponendum. Sap.
Sap. 7 Est in illa spiritus intelligentiæ, multiplex vnitu subtilis. Item le-
1. Ioa. 5 uis ad obseruandum. Ioan. Mandata eius grauia nō sunt. Item sa-
Ps. 118 pida ad meditandum Psa. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua
Eccl. 6 super mel ori meo. Eccl. Sapiētia doctrinæ secundum nomen eius: est sapientia à sapore dicta. Item est omnibus impuritatibus, id est falsitatibus impermixta ad cre-
Mat. 22 dendū Mat. Viam Dei in veritate doces. Tertiò, quia est caloris mitigatiua. Vta doctrina sapientiæ mitigat ardorem carnis. Hieron.
Hier. super na. Ama scientiam scripturarum, & carnis vitia non amabis. Eccl. Ig-
Eccl. 3 nem ardentem extinguit aqua, s. sapientia ignem luxuriæ.

Quartò, quia piscium est nutritiua. Quasi enim pisces aquatici sūt homines tribulati, quos aqua doctrinæ salutaris nutrit, consolatur & confortat Psalm. Hęc me Psa. 118
consolata est in humiliate mea: quia eloquiū tuū viuificabit me. Et hinc est, quod doctrina spiritualis assimilatur etiam piscinæ: quia piscina siue piscaria propriè dicitur ad nutriendū pisces collecta: quia scilicet, spiritualis doctrina est piscium, id est, spiritualium virorum nutritiua.

Sed nota, quod ad bonitatem piscinæ requiruntur tria, scilicet fundi soliditas; aquæ influxibilitatis puritas, & influentis continuitas. Ita vt doctrina spiritualis nutriat animam, requiritur primo recipientis soliditas, scilicet vt non sit vas confractum non retinēs, secundum illud Eccl Cor Eccl. 21
fatui quasi vas confractum omnē sapientiam nō tenebit. Item doctrinæ puritas scilicet, vt doctrina pura sit, & catholica, non hæretica vel infectiua. Item doctrinæ continuitas, quia cum ipsa sit cibus mentis, oportet quod quotidie ipsa reficiatur.

De septem planetarum naturalibus in humanis corporibus effectibus, quibus septē charismatum dona comparantur.
Cap. XXIIII.

Dona septem Spiritus Sancti assimilātur septem planetis. Quia sicut septem planetarū viribus formatur, & perficitur hominis corpus; ita septem donorum gradibus formatur, & perficitur spiritus. Nā (secundū Astrologos & Medicos) Saturnus materiam cōceptam in matrice mollem & fluidā, frigiditate, & siccitate suā coagulat & condensat. Et hoc spiritualiter competit dono timoris, qui pronitatem, & fluxibilitatem hominis ad peccandū cohibet & restringit. Nam (vt dicitur
Proue.) Per timorem Domini declinat omnis à malo. Prou. 17

Iupiter

Iupiter autem secundo mense spiritum & mēbra tribuit, in quibus, & ex quib. est postea robur operandi. Et hoc competit dono fortitudinis, quo & spiritus, & membra roborantur ad bene operandum. Prou. Accinxit fortitudinem lumbos suos, & roborauit brachium suum. Prou. 31

Mars tertio mēse subtiliat sanguinem & humorem condensat, & ordinat, & componit. Et hoc competit dono consilij, quo scilicet mens subtiliatur ad bene disponendum, & ordinandum actus & motus suos.

Sol quarto mense vitalem calorem, & spiritum hepati & cordi tribuit. Hoc enim competit dono sapientiæ, qua anima viuificatur, inflammatur, & Spiritus sancti habitaculum efficitur.

Venus, quinto mense organa sensibilia, & officialia mēbra, aures, & nasum, & huiusmodi perficit & disponit. Hoc competit dono scientiæ, quo organa sensibilia, & temporalia ordinantur, & regulantur.

Mercurius, sexto mense omnia corporis foramina, & porosa, & linguam, & nares componit. Hoc competit dono intellectus quo foramina id est, sensus corporis componuntur: nares etiam, id est vis discretionis tribuitur: & lingua ad rethoricè loquendum dirigitur.

Luna mense septimo suis limitibus membra diuidit, & distinguit. Quod pertinet ad donū pietatis, quo diuiduntur & distribuuntur eleemosynæ secundum exigentiam vniuscuiusque: secūdum illud Psalm. Dispersit dedit pauperibus. Ps. 111

De variis Mentis Sion ac firmamenti proprietatibus, & motibus, Zodiaciq; signis, quibus Ecclesia Christi atque fidei articuli assimilantur.

Cap. XXV.

Ecclesia Christi assimilatur firmamento propter septem, primo quia firmamentum secunda die factum recitatur. Genes. Gen. 1 Sed notandum, quod supposito, quod cœlum non sit de natura quatuor elementorum, sed de natura quintæ essentiæ: vt ponit Aristot. tunc non potest intelligi Arist. 1 de cœ. factum secunda die quantum ad productionem substantiæ, siue formæ suæ substantialis, quia si materia corporalium præcessit tempore formationem suam (vt communiter Sancti ponunt) tunc sequeretur, quod si firmamētum fuit secunda die productum quātum ad suam formam substantialem, quod materia fuit primo sub alia forma substantiali, quod esse non potuit, quia natura cælestis cum sit incorruptibilis, habet materiam, quæ non alteri formæ potest subesse: vnde impossibile est quod sit formatum ex materia prius tempore existēte. Et ideo productio substantiæ firmamenti ad tempus creationis pertinet, sed aliqua formatio eius pertinet ad opus secundæ diei, sicut etiam Dion. dicit, quod lumen solis fuit informe in primo triduo, & postea fuit in quarto die formatum. Et sic potest dici, quod firmamentum fuit à principio creatum secundum suā substantiam: sed secunda die ampliori formatione decoratum & ornatum. Ita etiam Ecclesia fidelium fuit ab initio mundi inchoata, scilicet in primis parentibus, vel secundū aliquos in Abel primo iusto, sed perfectè formata, & decorata fuit secunda die, id est, in tempore plenitudinis gratiæ quando Christus venit in mundum. Dio. de diuino.

Prima enim dies, id est, totum tempus præcedens fuerat nubilosa, id est, sub caligine culpæ, vel figuratum vmbra; quia scilicet

patres nostri omnes sub nube fuerunt. Sed secunda die fuit luminosa per plenitudinem gratiæ, & per præsentiam Christi qui ait: quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Et ideo prima die Christus fuit quasi informis sub obscuritate figurarũ. Sed in secunda quasi formatus in præsentia, & veritate, Hebr. Iesus Christus heri & hodie.

1.Co.10

Io.9.

Heb.13.

Secundò, quia firmamentum octaua sphæra vocatur. Nam sub eo sunt septem sphæræ planetarum, & ipsum ponitur octaua sphæra. Hoc autẽ ecclesiæ Christi competit, quæ octauam resurrectionis expectat, & octauã diem, s. dominicã celebrat, & de octauis etiam sanctorum festiuat. Septenarius autem numerus orbiũ septem planetarum sub firmamento, ad vetus testamẽtum refertur, vbi septima celebratur dies scilicet sabbatum, vnde dicitur Eccl. Da partes septem, nec non & octo.

Eccl.11

Tertiò, quia firmamentũ multis stellis decoratur, vnde dicitur Gene. quod Deus fecit stellas, & posuit eas in firmamento. Sicut ergo firmamentum habet quasi innumerabiles stellas, ita ecclesia quasi innumerabiles sanctos. Genes. Inspice cælũ, & numera stellas, si potes. Notandum est, quod stellarũ siue cœli stellati à nobis solum medietas videtur, quę medietas sphæræ cęlestis hæmisphęrium vocatur. Et hæc medietas à nobis totaliter videtur: sed propter defectũ visus nostri terræ cõiungi putatur. Vnde circulus vbi finitur orizon, id est, visus terminatio vocatur. Sic etiam Ecclesiæ, siue sanctorum eius pars est à nobis visibilis, scilicet hi qui sunt in terra, & pars à nobis inuisibilis, scilicet illi qui sunt in gloria.

Gen.1.

Gen. 15

Quartò, quia firmamentum inter duos polos rotatur: quorum scilicet septentrionalis nũquam nobis occidit, qui dicitur polus articus. Alter, scilicet australis qui antarticus dicitur, nunquam à nobis videtur. Sunt autẽ hi duo poli inter quos firmamentũ vertitur, quorum vnus visibilis est, & alter inuisibilis, duo testamenta, quibus Ecclesia in sua fide innititur, quorum vnum, scilicet testamentum vetus, bona visibilia, & præsentia promittebat: aliud verò, s. nouum, futura, & inuisibilia prędicat. Vel hi poli sunt duę naturæ in Christo, scilicet diuina, & humana, circa quas est tota fides Ecclesiæ. Et vna est visibilis, s. humana, & altera inuisibilis. s. diuina. Vel duo poli immobiles quibus cęlũ in suo motu innititur, sunt duo charitatis pręcepta, quibus immobiliter inniti debet vita fideliũ Ecclesiæ: quorum vnum est de dilectione Dei, qui non videtur: alterum de dilectione proximi, qui videtur, dicente Ioanne. Qui nõ diligit proximum suum quem videt; Deum quem nõ videt, quomodo potest diligere? 1.Io.4.

Quintò, quia firmamentum in xij. signa distinguitur, secundum circulũ Zodiacum, qui in xij partes distinguitur ęquales, quæ sunt xij. signa quę nobis signãt in qua parte cæli, & Sol, & planetæ immorantur. Et sunt ista xij. signa xij. spatia ęqualiter distincta, stellis notabilibus ab Astrologis denotata. Et vnumquodq; signum per xxx. diuiditur gradus, & gradus per lx. minuta, & minutum per lx. secũda, ita quod sex secunda minutum vnũ, lx. minuta gradum vnum, xxx. gradus signum vnum faciũt. Sunt etiã signa hæc animalium specialiũ nominibus nuncupata, quorum primum vocatur Aries, secundum Taurus, tertium Gemini, quartum Can-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cer, quintum Leo, sextum Virgo, septimum Libra, octauum Scorpio, nonum Sagittarius, decimum Capricornus, vndecimum Aquarius, duodecimum Pisces. Sicut ergo circulus Zodiaci, siue firmamenti distinguitur 12 signis, ita fides Ecclesiæ distinguitur 12. articulis, quorum sex pertinent ad diuinitatē, & sex ad humanitatē.

Nam primus articulus est, vt credamus diuinæ essentiæ vnitatem id est, quod Deus vnus est.

Secundus est, vt credamus in vna essentia esse personarum trinitatem, scilicet Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Tertius, vt credamus rerū creationem, id est, omnia tam visibilia, quam inuisibilia esse à Deo creata.

Quartus, pertinet ad effectus gratiæ, per quam viuificamur à Deo, scilicet credere in vnā sanctam ecclesiam catholicā, & omnia Ecclesiæ sacraméta, & remissionem peccatorum fieri per ea.

Quintus, est credere corporum resurrectionē, scilicet quòd omnes homines resurgent cum corporibus suis.

Sextus est credere resurrectionē bonorum in vitam æternam: & punitionem malorum, scilicet in inferno.

Septimus, est credere Christi conceptionē, scilicet quod Christus cōceptus est de Sancto spiritu, & eius natiuitatem ex Maria Virgine.

Octauus, est credere eius passionem, & mortē, scilicet quod crucifixus est sub Pilato, & quod vere fuit mortuus & sepultus.

Nonus est credere eius resurrectionem, scilicet, quod tertia die resurrexit à mortuis.

Decimus, est credere, quod descendit ad inferos.

Vndecimus est, quod ascendit ad cælos, & quod sedet ad dexteram Dei patris.

Duodecimus est de aduentu ad iudicium die nouissima. Et sicut omnia 12. signa continentur in Zodiaco, qui dicitur circulus signorum. Ita omnes isti articuli continentur in symbolo, qui dicitur Apostolorum, scilicet, Credo in Deum, &c. Qui dicitur in Ecclesia secrete, ex eo quod fuit editus fide Christi nondū propalata. Et dicitur omni die in Prima & Completorio, id est, in principio diei, & in principio noctis, ad ostendendum quod à fide debēt omnia opera nostra incipere, & quod ipsa fide munimur in prosperis & aduersis.

Duodecim Zodiaci vero animalia à quibus signa denominātur, repræsentant duodecim Apostolos, qui Symbolum ediderunt. Nam in Ariete quod est nomen primi signi, repræsentatur Beatus Petrus, qui fuit Dux Apostolorum. Aries enim consueuit esse dux gregum, vnde Beatus Petrus Symbolum incepit, dicens: Credo in Deum, Patrem omnipotētem, Creatorem cæli & terræ. Ioannes autem secundùm quosdam subiunxit: Et in Iesum Christum Filium eius vnicum Dominum nostrum. Iacobus autem Zebedæi addidit: Qui conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine. Andreas autem apposuit: Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus. Philippus autem adiunxit: Descendit ad inferos. Thomas autem dixit: Tertia die resurrexit à mortuis. Bartolomæus vero protulit. Ascendit ad cælos, sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis. Matthæus quoque intulit, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos. Iacobus autem Alphæi confessus est, dicens: Credo in Spiritum sanctum. Simon autem adiungens ait: Sanctam

Ecclesiam catholicam, sanctorū communionē. Iudas verò Iacobi, qui & Thadeus, addidit Remissionem peccatorum: vltimo Matthias, vel secūdum quosdam iterum Thomas concludit dicens: Carnis resurrectionem, & vitam æternam. Amen. Aliqui tamen aliter prædictos Articulos attribuunt Apostolis; sed nō est magna vis.

Sextò, quoad motum. Quia firmamentum triplici motu mouetur Nam secundū astrologos primus motus eius est diurnus, qui est ab Oriente in Occidentē super polos mundi, & completur in 24. horis diurnis & nocturnis.

Alter motus firmamēti est stellarum fixarum, siue signorū cōtrario ab Occidente in Orientē, qui completur totus in 36 milibus annis, & sic in omnibus annis per vnum gradum, quamuis hunc motum stellarum ignorasse videtur Aristoteles, qui supponit in secundo de cælo cælum sydereum esse vltimam sphæram, cui attribuit vnicum tantum motū, & vniformem, & in eo esse stellas fixas & immobiles asseruit, sicut clauos in rota. Vnde prædictus stellarum motus adhuc non clarè patebat astrologis contemporaneis Aristotelis. Primi enim qui hunc perceperūt, & tradiderunt posteris, fuerūt Abrachis & Felix (vt Ptolomęus refert) à quibus & ipse habuit. Et hi fuerunt post Alexādrum magnum. Dictus vero Ptolomęus fuit post tempora Christi circa tempus Adriani Imperatoris, quē ipse Ptolomęus in suo libro Almagesti sępius nominat.

Tertius motus firmamenti siue cęli stellati, est motus accessionis, & recessionis; qui fit in lxxx. annis per vnum gradum. Et ita etiam similiter fideles Ecclesiæ hoc triplici motu mouentur. Primus motus, est motus naturæ; & iste est ab Oriente in Occidentē, id est, à natiuitate ad mortem; & iste est cursus naturalis, quia omnes morimur, Apostolus: Omnes quidem currunt: Secundus est pœnitentię ab Occidente in Oriētem, id est, ab occasu peccati ad ortum gratię per quam efficiuntur stellę fixæ, & fulgidæ Deuterono. Estis hodie sicut stellę cæli. Tertius est glorię, & iste est accessionis, & recessionis quo recedimus à miseria mundi, & accedimus ad fœlicitatem paradisi. Itē recedimus à corporis mortalitate, & accedimus ad vitę ęternitatem. Dan. Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamēti; & qui ad iustitiam erudiunt multos, erunt sicut stellæ in perpetuas æternitates.

1. Cor. 9

Deut 1.

Dan. 12

Septimo, quia firmamentum, id est, cælum stellatum specialiter elemento terrę dominatur. Vnde in terra diuersæ res generantur, & diuersæ imagines in eis figurantur, secundum diuersitatem stellarum, & constellationū. Similiter ecclesia dominiū, & auctoritatem habet super terram super eos, id est, qui viuunt in terra nō solum spirituali, de qua Dominus dixit Matt. Quodcunque ligaueritis super terram, erit ligatum & in cælis Sed insuper (vt quidā dicunt) habet potestatem temporalem cùm temporale ordinetur ad spirituale.

Mat. 16

Item ecclesia assimilatur Mōti Syon.

Primo quidem, quia mons ille fuit magnę sublimitatis; & sic ecclesia magnæ sublimitatis; & sic Ecclesia magnæ sublimitatis est quantum ad temporalem, & spiritualem auctoritatem Isai. Erit mons domus Domini, id est, Ecclesiæ auctoritas, & dominium in vertice montium,

Isa. 2.

Secundò, quia mons est magnæ

fortitudinis, & firmitatis; & sic ecclesia magnam fortitudinem, & firmitatem habuit contra persequentium seueritatem, Isaiæ. Vrbs fortitudinis nostræ Syon, &c. Isa. 27.

Tertiò, quia fuit mons magnæ vbertatis, & sic Ecclesia propter meritorum Christi, & sanctorum fœcunditatem Psa. Lauda Deum tuum Syon, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Ps. 147.

Quartò, quia fuit mons magnę amœnitatis. Et sic Ecclesia habet magnā amœnitatem in varietate diuersorum statuū, & sanctorum. Apocalypsis. Agnus stabat supra montem Syon, & cum eo cētum quadraginta quatuor millia. Apo 14

Quintò, quia fuit mons magnæ securitatis, & sic Ecclesia secura, & intrepida est ꝑpter Dei, & Angelorum custodiam, & potestatē, Et ideo dicitur Isaiæ. Noli timere popule meus habitator Syon, &c. Isa. 10.

Sextò, quia fuit mons magnæ sanctitatis; quod ecclesię etiā competit propter sacramentorū efficaciam, & virtutem; & ideo dicitur ibi esse saluatio propter sacramenta salutis. Isaias, dabo in Syō salutem. Et Abd. In monte Syon erit saluatio. Isa. 46. Abd. 1.

Septimò, fuit mōs perfectæ eruditionis. Et hoc magis ecclesiæ competit propter euangelicæ legis perfectionem. Isa. De Syō exibit lex. Isa 2.

Vergiliis stellis septem ante genua Tauri nauigationis tēpus ostendentes eorū ortu, quatuor causis electi Dei comparātur, in quibus septem principales soluunt virtutes.

Cap. XXVI.

Electi Dei repræsentantur in constellatione istarum stellarum, quæ vocantur Pleiades, propter quatuor.

Primo, propter numerum. Nam (secundùm Gregorium) Pleiades à pluralitate dictæ sunt. Sūt enim septem stellæ, quæ inter genua Tauri sitæ, & vicinæ sibi sunt, & diuisæ à seinuicem. Vnde per eas omnium electorum vniuersitas insinuatur, qui inter vitæ præsentis tenebras spiritus septiformis gratiæ lumine nos illustrant, qui a mundi origine vsque ad eius terminum diuersis temporibus missi quasi distincti sunt, & coniuncti per intentionem mentis. Vnde Iob: Nunquid coniungere valebis micantes stellas Pleiades? Iob 38. Vel septem stellis decoratur cōstellatio Pleiadum, quia septem virtutibus fulget vniuersitas electorum, scilicet quatuor Cardinalibus, quæ sunt Iustitia, Temperantia Fortitudo, & Prudentia. Et tribus Theologicis, scilicet Fide Spe, & Charitate. Quæ quidem virtutes, etsi sint inter se distinctæ, adeo tamen sunt confœderatæ, & coniunctæ in anima, vt nunquam possint haberi separatæ: Vnde (secundum doctrinam Stoicorum, quā in hac parte approbat doctrina sanctorum) virtutes sic connexæ sunt ad inuicē, vt qui vnā habet, omnes pariter habeat; & qui vna caret, omnibus carere necesse est.

Secundo propter earum ortū. Vernali enim tempore Pleiades oriuntur, & quanto aër serenior est, & frigidior, tanto ab aliis stellis melius discernuntur, quia electi Dei maximè per tribulationis frigus ad virtutes consurgunt, & in eis virtutes oriuntur, meliusque quàm virtuosi sint cognoscuntur, quando tribulationum frigoribus constringuntur.

Tertio propter aspectum, quia scilicet vna ex illis stellis latere videtur, ita quod nec ex toto se occultat: nec ex toto se manifestat. Hæc est electorum humi-

litas qua bona sua occultare desiderant, ne illa ventus vanitatis dispergat. Nec tamen ex toto occultant, sed vt tam sibi per humilitatis custodiam, quàm aliis per diuinorum operum exẽpla proficiant, sic opera in publico faciũt, vt eorum semper intẽtio maneat in occulto.

Quarto propter effectum, quia cũ Sol per pleiades iter facit, aëris caliditas vernalibus pluuiis temperatur, & terra tunc temporis, florum pulchritudine adornatur; quia scilicet electi, & virtuosi viri, sunt diuino amore calidi, & deuotis lachrymis madidi, semper tamen sobrij, & bonorũ exẽplorũ odoriferis floribus redimiti, & ornati.

Eleemosyna vtilitates ac perfectiones, Mõtisq; Oliueti proprietates, quibus eleemosynarius, & misericors similis efficitur, hic describuntur.

Cap. XXVII.

Eleemosynarius, & misericors similis est monti Olioeti. Nam mons Oliueti (secundum August.) fuit mons chrismatis, & vnctionis, pinguedinis, & refectionis, medicaminis, & curationis, Et hoc propter abundantiam olei ibi crescentis, quia oleũ est vnctuosum, virtuosum, & delitiosum.

Primo enim eleemosyna sanctificat tribuẽtem; & hoc significatur in vnctione chrismatis, de qua
Exo. 40. dicitur Exo. Omnia vnctionis oleo cõsecrabis. Hoc enim est oleũ misericordię & pietatis, quo omnia consecrantur, quia (sicut di-
1. Thi. 4 cit Apostolus.) Pietas ad omnia valet,

Item eleemosyna reficit esuriẽtẽ; & hoc significatur in olei impinguatione. De qua dicitur in
Psal. 22. Psalm. Impinguasti in oleo caput meum. Et nota, quod erat oleum quo inungebatur tabernaculum; & hoc est oleum, id est, pietas eleemosynæ corporalis, qua refouetur tabernaculum ventris siue corporis, de quo dicitur Exod. Exo. 40.
Assumpto vnctionis oleo vnges tabernaculum. Aliud vero oleum erat quo inungebatur caput; & hoc est eleemosyna spiritualis: per quam inungitur caput mentis, de quo ibidem præmittitur. Oleum vnctionis fũdes super caput eius. Et de hoc oleo etiã habetur Hester; quod oportebat quod puellæ quę seruabantur re- Hest. 2.
gi, sex mensibus oleo vngerentur &c. istæ puellę sunt animę deuotæ quæ Christo regi seruãtur, quę oleo inunguntur sex mensibus, quando solicitè insistũt sex eleemosynarum spiritualium operibus, quæ in hoc versiculo continentur

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora.

Tertio eleemosyna curat ægrotantem scilicet peccatorẽ, & hoc designatur in vnctionis medicamine, de quo Matt. Vngebant o- Matt. 6.
leo multos infirmos, & sanabantur Sic oleo misericordię, & eleemosynarum sanantur, & curantur vulnera peccatorum. Tob. Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, facit inuenire vitã æternam.

Planetarum status, cursus, varijq; eorum effectus ac proprietates hic recensentur, quibus elati assimilantur.

Cap. XXVIII.

Exaltationem superborũ semper sequitur deiectio, secundum illud Prouerb. Ante ruinam Prou. 16
exaltatur cor. Vnde superbi similes sũt planetis; quia sicut planeta habet in auge sua ascensum, & exaltationẽ, sic in opposito augis descẽsum, & depressionem, vnde (sicut dicit Plinius.) A centro Plin.
terræ, absides altissimæ sunt. Sa turno in Scorpione, Ioui in Virgine,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

gine, Marti in Leone, Soli in Geminis, Veneri in Sagittario, Mercurio in Capricorno medijs partibus: & e contra ad terræ centrũ humillimæ atque proximæ, Alij etiam dicunt quod quilibet planeta sicut in aliquo vno signo habet regnum, & gloriam suã, sic in aliquo alio abiectionem, & tristitiam, verbi gratia. Nam (sicut dictum:) sol habet gloriã suam in xix. gradu arietis, & casum in eodem gradu libræ. Per Solem ergo intellige mũdana sapientia refulgentes, qui extolluntur in ariete in aliorũ ducatu, quod suas opiniones, & consilia multi sequantur. Aries enim apud pastores cõsueuit esse dux gregis. Sed ista gloria annihilatur in libra, id est in diuina sapientia omnia recto pondere librante, & ponderãte, vnde Apost. dicit, quod sapientia
1. Cor 3. huius mundi stultitia est apud Deum.

Item Venus gloriam suam habet in piscibus. xxviij gradibus, & casum suũ siue tristitiam suã in cõsimili gradu signi oppositi, s. Virginis: Intellige ergo per Venerem eos qui carnali pulchritudine sunt venusti, qui in piscibus, id est, in delitijs corporis gloriantur, volentes, scilicet molliter viuere in aquis delitiarum. Sed gloria eorum in Virgine deficit, quia castitas siue virginitas in ip-
Bern. sis delitijs perit. Bernardus, Perit
1. Thi. 5 humilitas in diuitiis, castitas in delitijs. Apost. Vidua quæ in delitiis est, viuens mortua est.

Itẽ Mercurius in Virgine quindecim gradibus gloriatur, & cadit in Piscibus totidẽ gradibus. Mercurius qui gloriatur in Virgine, significat hominem honestũ qui superbit & extollitur de carnis castitate, quem quandoque Deus in piscibus aquarum, id est, in tentationibus cõcupiscentiarum cadere permittit, vt humiliet: vnde Philip. Gloriamini in Christo non in carne. Phil. 3

Item Luna exigitur in Tauro tribus gradibus, & totidem cadit in Scorpione. Per Lunam intellige terrenã potestatem, quæ præcipue Luna terrestrib. dominãs, in Tauro erigitur, dum per superbiam in tyrannidem cõuertitur. Sed in Scorpione deijcitur, quia omnis tyrannus in fine male deprimitur. Scorpio enim cauda, id est, fine percutit.

Item Saturnus in Libra regnat, cadit in Ariete, per Saturnum intellige abundantiã temporalem, (Nam Saturnus à saturando est dictus) cuius vxor à paganis fingitur fuisse vocata Opus, ab opulentia scilicet, quia hanc tribuit mortalibus, hæc regnat in libra, id est, in mensura, vel temperantia, quia sine temperantia, & mẽsura etiamsi abundet, non durat temporalis substantia. Sed in Ariete, id est, in morte penitus annihilatur. Psal. Dormierunt somnum suum & nihil inuenerunt Psal. 75. omnes viri diuitiarum. Est autem mors velut aries duobus cornibus, id est modis, percutiens, quia est mors naturalis, & violenta.

Itẽ Mars erigitur in Capricorno viginti septem gradibus, & cadit totidem in Cancro. Per Martem intellige humanam fortitudinẽ, quæ in Capricorno erigitur, id est, in strenuitate bellorum fulget, & ascendit. Sed in Cancro, id est, in tempore pacis occultatur, & marcescit. Nam Cancer nõ est animal belligerum, sed in cauernulis se abscondit. Vel fortitudo humani corporis in Capricorno, i. in iuuentute ascendit & claret, est enim caper animal superiora petens. Sed in Cancro, id est in senectute retrocedit, & deficit. Est enim Cancer animal retrogradiens.

Item Iupiter (secundum quosdam) regnat in Cancro, & in Capricorno facit descensum. Alij vero dicunt, quod Iupiter erigitur & caput Draconis in Geminis tribus gradibus, & cadit in Sagittario totidem. Per Iouem intellige gloriam humanam, quæ erigitur in Geminis, quia in diuitijs, & honoribus crescit. Sed in Sagittario, id est, in persecutione, vel deiectione cadit, vbi etiam caput Draconis, id est, superbia quæ est caput peccati deijcitur.

Item cauda Draconis erigitur in Sagittario tribus gradibus, & cadit in Geminis totidem. Per caudam Draconis intellige fraudulentiam, & astutiam hominis. Hæc est enim cauda Draconis, id est, quædam imitatio dæmonis, quia homines inuidi atque fraudulenti post diabolum vadunt. Hæc in Sagittario, id est, in lingua: de qua Hiere. Sagitta vulnerans lingua eorum: ascendit tri-
Hiere.9 bus gradibus. Primus est mentien-
Isa.9. tium, Isaiæ: Propheta docens mendacium, ipse est cauda. Secundus
Apoc.9 est in detrahentibus. Apocalypsis: Caudæ eorum similes serpentibus. Serpenti enim propriè detractor assimilatur, secundum il-
Eccl.10 lud Ecclesiastici. Sicut si mordeat serpens in silentio. Ita nihil minus eo habet, qui occultè detrahit. Tertius gradus est in blan-
Apoc.9 dientibus. Apocalypsis. Habebant caudas similes Scorpionũ.
Greg.in hom. Gregorius. Scorpiones sunt omnes blandi, & malitiosi, qui bonis quidem in facie non resistunt, sed post dorsum portant, vnde venena fundunt. Hæc cauda in Geminis cadit, quia mala & fraudulenta lingua dupliciter obmutescit; Vno modo quando non auditur. Alio modo quando asperè reuellitur, vel repellitur. Ecclesiastici; Sepi aures tuas
Eccl.28 spinis, & noli audire linguam nequam. Ille spinis aures sepit qui male loquenti asperis, & increpatorijs verbis resistit. Sed ille non audit qui aurem ab ipso abducit.

Diaboli tentatio quomodo per fidelium pœnitentiam, compunctionisq́; feruorem augeatur, per similitudinem actiuorum ventorum facile exprimitur.

Cap. XXIX.

Feruor pœnitentiæ, vel fidei suscitat furorem, & fortè persecutionem diaboli. Nam diabolus quanto videt hominem exurgere, vel agere feruentius, tanto eum persequitur acrius. Dicunt enim naturales, quod in magno æstu fiunt fortissimi venti, sicut in diebus canicularibus; venti enim qui tunc fiunt, licet rarò tali tempore fiant, tamen fortissimi sunt, eradicantes arbores, & ædificia subuertentes. Et est ratio, quia tunc non eleuatur nisi vapor grossus, & quia calor fortis, qui tunc est, expellit à se frigus vndique ad vnum locum. ideo illud frigus impetuosè pellit vaporẽ, & sic tempus illud est causa fortium ventorum Quod ergo in magno æstu fiunt fortissimi venti, repræsentat, quod in magno mentis feruore exurgunt contra eam persecutiones vehementissimæ. Iob. Diuiditur æstus su- Iob 38.
per terram, qui dedit vehementissimo imbri cursum, vehemens enim imber cum forti vento esse consueuit. Post æstum ergo sequitur vehementia imbris: quia post feruorem mentis sequitur procella tentationis. Sed est notandum, quod est duplex canis cœlestis, scilicet canis qui lucet ad pedem Orionis, & alius canis est, qui lucet ad pedes Geminorum, versus Cancrum ad meridiem. Et de vtroque verum est, quod in diebus canicularibus

fiunt

fiunt venti. Sunt autem illi dies calidissimi, cum illi canes oriuntur cum sole, quando sunt sub radijs Solis, quia tūc est quadruplex causa caloris. Vna, quia Sol est in domo propria, scilicet in Leone. Alia causa est directa oppositio Solis ad habitabilem nostram. Tertia est ex reflexione circuli: quia diu radij morantur circa eūdem locum circuli signorum. Quarta est ex coniunctione duarum stellarum calidarum. Alio autem tempore dicti canes oriūtur hælicè sub radijs Solis, quando Sol præcedit eos, ita quod mane in aurora videri possunt. hoc autem est sole existente in principio Virginis, tunc enim sunt venti naturaliter propter qualitates temporis connaturales vēto, quæ sunt frigiditas, & siccitas, nō sic impetuosi. In occasu quoque istorum canum etiam fiunt venti, sed aliter. Nam canis occidit cosmicè in hyeme, sole existente in principio Capricorni: & quia tunc frigus stringit terram magis de nocte, quam de die nō fiunt venti, nisi de die quando sol aperit terram, & eleuat vapores. Occasus autem canum helycus est, quando in ęstate occultantur sub radijs solis à visibus hominum, & tunc sunt dies caniculares. Sic ergo patet, quod tam in ortu, quam in occasu canum siue cosmico, siue hyaco fiunt venti, & tanto fortiores quanto canes dicti sunt calidiores. In duplici ergo cane accipitur duplex feruor, scilicet fidei, qui fuit à principio nascentis Ecclesiæ sub radijs solis, id est, sub Apostolis, & Discipulis Christi, & tunc flauerunt maximi venti, id est, fortissimæ persecutiones fuerunt. Iterum post solis occasum, id est, post Christi tempora, & Apostolorum, adhuc fuerunt venti persecutionum in aliis fidelibus, & martyribus. Vnde dicitur de Ecclesia sub similitudine domus, Mat. Flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat supra firmam petram, id est, Christum. Alius vero feruor est pœnitentium, & tūc etiam sole Christo aperiente terram, id est, animam, & eleuante vapores compunctionum, & orationum, sequuntur venti magnarum tentationum: vnde dicitur Prouerb. Qui conturbat domum suam, possidet ventos: & est sensus: qui conturbat domum suam, id est, conscientiam suam per cōpunctionem peccatorum, possidet ventos, id est, impulsus tentationum. Sed præcipuè solitarijs, qui occultati à visibus hominum feruent amore cœlestium, fiunt venti calidi tentationum, & tribulationum, quas diabolus suscitat eis. Vnde Iob. Ventus vehemens irruit à regione deserti. Regio enim deserti est feruens vita solitarij, & ibi est vehemens ventus, id est, impetus tētationis diaboli.

Matt. 7.

Prou. 4.

Iob 1.

Item feruor compunctionis assimilatur flammæ ignis. Primo quidem quia flamma ex violētia sui motus partes materiæ in quā agit, allidendo ad inuicem concutit, & ideo aliquando quēdam sonitum facit. Similiter homo compunctus dū dolenter meminit, quod per oculos, quod per os, quod per cætera membra sua deliquit, quasi partes suę materię ad inuicem collidit, & aliquando sonum vocis & dolorosi eiulatus emittit. Ioel. Exiliēt sicut sonitus flammæ ignis.

Ioēl. 2

Secundò, quia flamma tenebrosa pandit, & abdita prodit. Ita homo compunctus, peccata sua abscondita in cōfessione reuelat. Vnde de peccatore, qui peccata sua non cognoscit, nec de eis cōpungitur, nec confitetur, dicitur

Iob 18. Iob. Nonne lux impij extinguetur, s. vt peccata sua non videat? Et sequitur. Nec splēdebit flamma ignis eius, quia nec habet ignem feruentis cōpunctionis, nec etiam flammam lucentem reuelatæ confessionis.

Tertiò, quòd flamma semper in motu existit. Ita etiam homo cōpunctus per motum boni operis continue satisfacere satagit. Et hæc est flamma, quæ purgat rubiginem peccati, scilicet satisfactio Num. 21 feruēs Num. Omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur.

Quartò, quia flamma viam cū offendiculis suis ostendit, & homo de peccatis compunctus, ne amplius offendat, vias suas diligenter attendit; vnde Isa. Ambu- Isa. 50 late in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis.

Quintò, quia flamma materiā cui se coniungit, ab infimis ad superiora trahere non desistit. Et sic compunctio feruida animas à terrenis affectibus abstrahit, & ad cœlestia desideria erigit. Et tūc anima ad pugnandū contra tentationes valentior existit. Vnde Iud. 20 dicitur: Cum cernerent flammas in sublime ferri; qui prius fugam simulauerunt, versa facie fortius resistebant.

Sextò, quia quandoq; flammā vehemens ventus extinguit, & dissipat: quia nōnunquam compunctionem tollit vehemens impetus tentationis; & ideo necessaria est magna custodia sensuū, & cautela, sicut clauduntur, & custodiuntur lampades accensæ Cant. 8. ne extinguantur. Cant. Lāpades eius, lampades ignis atque flammarum.

Septimò, quia flamma ex omni parte rei accensæ in acutum, & in conum tendit. Ita verus pœnitēs a superfluis, & illicitis, immo etiam à licitis vndique quantum potest magis & magis iugiter se restringit. Eccl. Consummatio illorum flamma ignis. Eccl. 21

Riuulo à fonte, seu flumine ducto, ob varios eius effectus, Christi fides comparatur.

Cap. XXX.

Fides assimilatur riuo, quia fluit à fonte. i. à Domino per influxum reuelationis. vnde Apost. dicit ad Ephe. quod fides donum Ephe. 2 Dei est. Sed nota, quod riuus est immunditiarū purgatiuus. Quia s. fides purgat immunditias errorum, vel terrenarum affectionū, vnde dicitur Acto. Fide purificās Act. 15. corda eorum.

Item riuus est terræ fœcundatiuus; quia fides fœcūdat animam meritorijs operibus. Hebr. Sancti Heb. 11 per fidem operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones.

Item riuus est potus animalibus administratiuus; quia fides potum veræ sapientiæ administrat animabus. Eccle. Aqua sapientiæ salutaris potauit eum. Ezech. Eccl. 15 Pascam eos in montibus & riuis, Eze. 34. &c.

Itē riuus est vigoris & pulchritudinis in plantis conseruatiuus; quia fides conseruat in sanctis vigorem carnis, id est, virginitatem & pulchritudinem sanctæ cōuersationis, sicut patet in sanctis virginibus, quæ fidei virtute armatæ corrumpi non poterant, sicut rosæ super riuos plantatæ non marcescunt. Ecclesia. Quasi Eccl. 39 rosæ plantatæ super riuos aquarum.

Item riuus est lapillorū & arenarum congregatiuus, quia fides est humilium (qui in paruis lapillis signantur) & tribulatorum siue patientium (qui signantur in arenis quæ stant sub aquis tribulationum) congregatiua, scilicet per vnitatem dilectionis & pacis. Psalm. Congregans sicut in vtre Psal. 32

aquas

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

aquas maris. Aqua enim maris sunt animæ in amaritudine & tribulatione positæ, quæ tamē in vtre fidei congregatæ ab vnitate dilectionis & pacis minime separantur.

Item riuus est geniminum multiplicatiuus. Quia scilicet fides est multiplicatiua fidelium & credentium. Psal. Riuos eius inebrians, multiplicans genimina eius. Psal.64.

Item quia riuus est penetrans & transitiuus; quia scilicet fides etiam dura corda penetrat, & irrigat. Iob In petris riuos excidit. Iob 28.

Qui & quot sint Spiritus sancti fructus exprimitur, qui elementis ac cæli duodecim signis (ex nominū significationibus, varijsq; eorum proprietatibus) assimilātur.

Cap. XXXI.

FRuctus spiritus assimilari possunt signis cæli. De quibus dicitur: A signis cæli nolite timere. Hier.10 Et hæc similitudo declarari potest tripliciter. Primo quidem per numerum signorum. Sunt enim signa cęli, siue zodiaci circuli 12. numero. Et similiter Apostolus enumerat duodecim fructus spiritus, dicens: Fructus autem spiritus est charitas gaudium, pax, patientia, lōganimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Gal.5.

Sed notandum, quod horum duodecim signorum tria dicūtur esse ignea scilicet aries, leo, & sagittarius. Tria verò dicuntur esse terrea scilicet taurus, virgo, & capricornus. Tria verò aerea, scilicet Gemini, Libra, & Aquarius. Tria aquea, scilicet scorpio, Cancer, & piscis, & sic in 4. cæli partibus ordinātur, quia ignea sunt in oriente, aërea in occidente, in austro terrea, in septentrione aquea. Ita etiā simili modo in duodecim fructibus tres sunt ignei secundum tria quæ sunt in igne. Nam ignis habet illuminare, inflammare & consolidare. Sunt ergo hæc tria ignea, fides illuminans, charitas inflammans, & patientia consolidans: nam fides illuminat intellectum, charitas incendit affectum, patientia verò consolidat per aduersorum contactum, sicut solidatur ferrum per malleorum concussionem. Tres etiam alij fructus sunt aerei, secundum tres aeris effectus. Nam aër lętificat, modificat, & inflammat. Ex aëre enim illuminato lætificatur affectus, vnde Tob. Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli nō video? Tob.5. Item ex temperato modificatur corpus, quia corpus animalis modificatur secundū temperiem aëris: si enim aer est tēperatus & corpus bene se habet, & si intemperatus, corpus se habet male. Item ex aëre inflammato feruescit humor cholericus, vt patet in æstate. Sic ergo in ista tria sunt aërea, gaudium, modestia, & benignitas. Nam ex præsentia Spiritus sancti oritur gaudium in interioribus, sequitur modestia in exterioribus, & etiam benignitas ad subueniendum indigentibus. Benigni enim dicuntur quos bonus ignis feruefacit ad benefaciendū proximis. Tres autem alij fructus sunt aquei, scilicet mansuetudo, continentia, & castitas. Nam aqua habet frigiditatem, lubricitatem & coagubilitatem; sed eius frigiditas ignem extinguit, & hoc competit mansuetudini, quę iracundiæ ardorem cohibet, & extinguit. Nam mansuetudinis est, iram vincere, & indignationes cohibere, vt dicit Ambrosius. Ambr. Item lubricitas aquæ coarctatur, & restringitur terminis alienis, sicut fluxus maris coarctatur littoribus & fluxus venarum in puteis & fontibus. Est enim humidum bene terminabile termino alieno

vt

Arist. de gene. & cor. vt dicit Philosophus. Et hęc coarctatio competit continentiæ, quę fluxum carnis restringit: nam cōtinens patitur, sed non deducitur, vt Philosophus dicit. Coagulatur etiam aqua, & fit immobilis, sicut patet in glacie. Et hoc competit castitati; quia castus est qui neq; patitur, neq; deducitur.

Aristo. eth.

Tres alij fructus possunt dici terrei, scilicet pax, longanimitas, & bonitas. Nam terra habet tranquillitatem, quia nō agitatur vel commouetur; neque ab exteriori sicut aër qui vēto agitatur, neque ab interiori sicut aqua fluctuans, vnde Psalm. Etenim firmauit orbem terræ, qui nō commouebitur. Et hoc competit paci, quę scilicet facit, vt nec ab exterioribus perturbemur, neque interioribus desiderijs angustiamur, vnde Angeli dixerūt. In terra pax hominibus bonę voluntatis. Item terra habet perpetuitatem Ecclesiast. Terra autem in æternum stat, & hoc competit longanimitati. Item terra habet bonorum fructuum vbertatē vel communicationem; & hoc competit bonitati, qua proximis cōmunicamus in bonis, vnde bonū est diffusiuum sui ipsius. Apostol. In omni bono opere fructificantes.

Psal. 92. Luc. 2. Eccl. 1. Col. 1.

Secundò declaratur dicta similitudo, scilicet signorum, & fructuum per proprietatem nominum. Habet enim quodlibet signum suum nomen proprium cōpetens alicui fructuum: nam primum signum vocatur Aries, quia sicut Aries animal iacendo super latus vnum, æqualiter mutat vices, quia tanto tempore iacet super latus dextrum, quanto super sinistrum. (Tota enim ęstate dormit in latere vno, & tota hyeme in altero) Sic sol existens in illa parte circuli Zodiaci, quæ dicitur Aries, facit æquinoctiū, & æquales facit dies artificiales, & noctes. Hoc autē adaptatur fidei, per quam æquanimiter se habet homo ad diem prosperitatis, & ad noctem aduersitatis. Nam vera fides, nec prosperitatem temporalem ambit, nec aduersitatem metuit, sicut patet de Moysi. Fide (inquit Apostol.) Moyses grandis factus, negauit se esse filium Pharaonis filiæ. Ecce quod prosperitatem nō appetiit, & sequitur magis eligens affligi cū populo Dei, quam temporalem habere iucūditatem. Ecce quod aduersitatē non timuit. Heb. 11

Secūdum signum vocatur Taurus; quia Taurus terram sulcādo fœcundat, & locupletat: & tunc quādo Sol est in signo Tauri, terra est arabilis, & congrua agriculturæ. Et hoc competit paci. Nam pacis tempore terræ coluntur, & est abundantia frugum. sic etiam dicitur Iacobi. Quod fructus iustitiæ in pace seminatur. Iaco. 3.

Tertium signum vocatur Gemini, quia Sole existente in illo signo, virtus ad fœcundandum inferiora geminatur, vel quia in æstate cum noctes sunt breuissimæ, quando vna pars illius constellationis occidit, alia pars anterior oritur, & ascendit. Et ideo dicunt Poëtæ, quod illorum geminorum fratrū, quos fabulę vocant Castorem & Pollucem vnus cælos, alius inferos possidet. Hæc autem competunt charitati, quæ in nobis Spiritu sancto præcedēte ad fœcundandum vitam nostram geminatur, scilicet in dilectione Dei & proximi. Vnde pars anterior ascēdit superius, scilicet amor Dei, alia posterior est inferius, scilicet amor proximi, vnde nec Deus sine proximo, nec etiam verè proximus diligitur sine Deo. Ioan. Hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. 1. Io. 4.

Quar-

Quartum signum vocatur Cancer. Cancer enim est animal retrogradum, & sol peragrans illam partem Zodiaci, facit retrogradationem in octauo gradu Cancri, & hoc cōpetit modestiæ, scilicet, vt in exterioribus motibus, & ornatu debitum modū nō trāseat, sed potius se in ipsis in mēsuram debitam retrahat. Apost. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Phil. 4.

Isido. Quintum signum vocatur Leo, quia secundum Isid. Leo est fortissimum animal, & maximæ caliditatis, præcipuè in parte anteriori, scilicet pectoris. Sic sol intrans illud signum acrius ignifeos radios emittit quam faciat in fine quādo inde exit. Et hoc cōpetit benignitati, id est, bonę ignitati amoris, qua ad benefaciēdum aliis inflammamur, quæ intus in corde incipiens, plus facit hominem velle facere quā possit, finaliter opera implere. Apostol. Estote inuicem benigni. Ephe. 4.

Sextum signum vocatur Virgo, & hoc propter sterilitatem, quia Sol illud intrans suo calore humores consumit, & à suo fructu terra efficitur sterilis: & hoc cōpetit castitati, & præcipue virginali, quę calori diuini amoris adiuncta, humores lubricos sic in carne cōsumit, vt sterilis permaneat a generatione carnali, & vberior & fertilior fiat in fructu spirituali. Isai. Letare sterilis quæ non paris. Isa. 40.

Septimum signum vocatur Libra, secundum Isidorum ab isto instrumento ponderādi; quia Sol in illo signo existēs, dies adęquat noctibus; sicut res æquatur pōdere in lance; vnde ibi fit æquinoctium autumnale. Hoc autē māsuetudini competit, quæ dū iras cōprimit, mala illata à proximo æquo animo ferre facit. Ephe. In māsuetudine cum patientia supportantes. Ephe. 8. Vel dies nocti ęquatur; quia iuxta nocumentum illatū pensatur mansuetudinis meritum.

Octauum signum vocatur Scorpio, quia Scorpio retro ferit, & caudæ aculeo pungit. Sol enim existens in illo signo, est causa lęsionis & punctionis corporis humani, quia tunc declinans minus calescit. Vnde aër distemperatus in frigiditate citò lædit & pūgit, vt dicit Isidorus. Isido. Hoc autem cōtinentiæ competit, quæ ex distēperantia carnis tentationis aculeo quāndoque acriter pungitur; & licet aliquando ex tentatione lædatur, non tamen, si non consentit, occiditur. Apost. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Rom. 8.

Nonum signum vocatur Sagittarius, quia sicut Sagittarius emittit sagittas, sic sol in hoc signo existens ad nos mittit grandines, pluuias & niues. Hoc autem cōpetit patientię quæ gradines persecutionū, pluuias tribulationū, & niues afflictionum suscipit atque portat.

Decimum signum vocatur Capricornus, quia scilicet caper est animal cornibus petens superiora: Nam ibi Sol facit solstitium vernale, & tunc ascendere incipit versus superiorem arietem & versus cancrum. Hoc autem competit gaudio. Nam nemo habet verum gaudium, nisi qui superiora petit: verum enim gaudium est, quod non de creatura, sed de creatore concipitur, vnde Apostolus. Gaudete in Domino semper. Phil. 4.

Vndecimum signum dicitur Aquarius, qui secundum fabulas dicitur fuisse pincerna deorum, manibus eorum aquam fundens, & ideo tenet vrnam. Sed secundum veritatem dicitur aquarius: quia quando Sol est ibi, aër condensatus

densatur in aquas multas, & fiũt pluuiæ priusquam alio tempore, sicut dicit Isidorus. Hoc autem competit bonitati, scilicet gratiã & misericordiam abundãter effundere & præstare quia bonum est diffusiuum sui ipsius.

Duodecimum dicitur Piscis; quia illo tempore fit generatio piscium, & cõfricatio, quia calore Solis ascendente, & humores dissoluente, solent tũc Pisces effundere semen suum Hoc autem competit longanimitati, per quã homo ad modum piscis etiam in aqua tribulationis nõ deficit, sed viuit

Dio. de cal. hic.

Tertiò, declaratur dicta similitudo per distinctionem graduum siue facierum: nam quodlibet dictorum signorum dicitur habere facies, id est, partes. Cum enim quodlibet signum diuidatur per triginta gradus, initium primæ faciei est primo gradu, & durat vsque ad decimum gradum, secũda vsque ad xx. gradum, tertia facies vsque ad xxx. Et quælibet facies signi datur alicui planetæ: verbi gratia; prima facies Arietis datur Marti, secunda Soli, tertia Veneri. & sic de alijs. Sicut ergo quodlibet genus signorum continet tres facies, ita quælibet 12. virtutum habet tres modos siue tres effectus: nam primo fides quę assimilatur Arieti, cuius prima facies est Martis, secunda Solis, tertia Veneris, est principium fortitudinis. & hæc est facies Martis. Vnde fidei ascribitur victoria. Hebræ. Sancti per fidem vicerunt regna. Et ibidem. Fortes facti sũt in bello. Item est principium luminis spiritualis, & hoc est facies Solis. Ioan. Credite in lucem & filij lucis sitis. Item est principiũ charitatis, sicut cognitio est principium amoris, vt hæc est facies Veneris, cuius est ad amorẽ incitare.

Heb. 11

Ioan. 12

Secundò quę assimilatur Tauro, cuius prima facies est Mercurij, secunda lunæ, tertia Saturni, est etiam triplex. Est itaque prima pax pectoris id est, consciẽtiæ, & hęc est facies Mercurij, qui semper comitatur Solem; quia tunc est conscientia pacata quãdo sequitur Christum, & ei adhęret. Secunda est pax temporis, & hæc est facies Saturni, quia Saturnus dicitur à saturitate & abundantia, quam tribuit pax temporis. Tertia est pax æternitatis, & hæc est facies lunę, secundùm illud Psalmi. Luna perfecta in ęternum.

Psal. 88.

Tertiò, charitas quæ assimilatur Geminis, cuius prima facies est Iouis secunda Mercurij tertia Lunæ. Est etiam triplex scilicet incipientium & hæc est Iouis, quia ex parte superiori primus planeta beneuolus & calidus. Item est proficientium, & hæc est facies Mercurij, qui dicitur fuisse Deus mercatorum, propter hoc quod natum vel conceptum sub eo disponit ad vsum computationis, & ratiocinij (vt dictum fuit supra capitulo septimo.) Mercatorum enim est semper in lucro proficere Item charitas perfectorum Et hæc est facies lunæ, quia Luna dominatur aquis, & charitas perfecta dominatur tribulationibus. Cant. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.

Cant. 8.

Quartò, modestia quæ assimilatur Cancro. Cuius prima facies est Veneris, secunda Martis, tertia Lunæ, est triplex. Prima est circa vestium apparatum, & hæc est facies Veneris: Nam vnus (vt dictum est supra in eodem capitulo septimo) dicitur disponere natos, vt sint vestium muliebrium incisores, vt dicit Ptolomeus. Secunda species modestiæ est circa exteriores corporis motus;

Ptolo.

tur. Et hæc est facies Martis, quia Mars (secundum Ptolo.) disponit ad mobilitatem & leuitatem. Tertia est circa ludum, & hæc est facies lunæ: quia luna (vt idem Ptolom. dicit) existens in secundo signo post ascendens, ostendit mœrorem & tristitiam, per quam scilicet temperantur ludi.

Quintò benignitas, quæ assimilatur leoni, cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis: est triplex. Prima scilicet in supportando, & hæc est facies Saturni, qui in motu suo est tardissimus, quia homo qui benignus est, tardissimè mouetur ad iram contra alium, vnde scit supportare. Item etiam debet esse benignitas in communicando, & hæc est facies Iouis, qui omnibus dicitur prodesse, & nulli nocere. Item in conuersando: & hæc est facies Martis. Nam Mars dominatur choleræ. Et ille qui vult benignè conuersari, oportet quod dominetur iræ. Nam licet Mars sit de se incensiuus, tamen coniunctus Veneri temperatur. Et sic homo coniunctus proximo, vt bene conuiuat ei (vt etiam si de natura sua esset agrestis & asper) debet tamen seipsum per benignitatem temperare.

Sextò castitas, quæ assimilatur Virgini, cuius prima facies est Solis, secunda Veneris, tertia Mercurij, est triplex. Prima est castitas virginalis: & illa est facies Solis, quia est præclarissima. Sapient. O quam pulchra est & casta generatio cum claritate. Sap. 4. Secunda autem est castitas coniugalis: & ista est facies Veneris: Quia licet vnus incitet ad amorem, tamen est temperata in qualitatibus. Et taliter amor carnalis coniugum si sit temperatus & honestus, castitas vocatur. Tertia vidualis, & hæc est facies Mercurij. Nam Mercurius cum Sole graditur, & non longè à sole recedit, nunquam plus triginta gradibus distans ab eo: & dicitur præesse feminibus: vnde significat vitam vidualem quæ semper debet vacare Deo, sicut legitur de Sancta Anna. Luc. 2. Quod ieiunijs & obsecrationibus erat seruiens Domino die ac nocte.

Itē debet vacare eleemosynis, quæ sunt semina quibus recolligitur fructus æternus. De quo semine dicit Apostolus: Qui parcè 2. Cor. 9 seminat, parcè metet.

Septimò mansuetudo, quæ assimilatur libræ. Cuius prima facies est Lunæ, secunda Saturni, tertia Iouis, debet esse triplex, scilicet in appetitu, vt ad vindictam non excandescat. Ecclesiastic. Eccl. 10 Filij in mansuetudine animam tuam serua. Et hæc est facies Lunę, quę temperat calorem Solis in istis inferioribus: & sic mansuetudo temperat feruorem iræ.

Mansuetudo enim est temperantia irarū, vt dicit Philosophus. Item debet esse mansuetudo in Arist. 4 Ethi. motu siue actu, scilicet vt nō impetuosè vel rapidè, sed planè & modestè opera sua perficiat. Et hæc est facies Saturni, cuius motus non est impetuosus vel rapidus, sed planus & morosus. Eccles. Fili in mansuetudine opera tua perfice. Eccl. 4

Tertiò debet haberi mansuetudo in auditu, scilicet vt ex ira veritati non contradicat. Eccl. Esto mansuetus ad audiendum verbum. Eccl. 5 Et hęc est facies Iouis: quia Iupiter (vt dicunt Astrologi) inuenitur veridicus in suis significationibus, & significat sapientiam, & rationem. Sapiētia enim & ratio veritati non contradicunt.

Octaua

Octaua continentia quæ assimilatur Scorpioni, (cuius prima facies est Martis, secunda Solis, tertia Veneris) est triplex, Vna est à concesso, & licito, vt cum quis continet simpliciter ab omni actu venereo, etiam à matrimonio, & talis continens oportet quod habeat continuum bellum cum carne, quia caro concupiscit aduersus spiritum. Et hæc est facies Martis, qui disponit, & incitat ad bella. Secunda est à turpi, & illicito, sicut continere à fornicatione, & adulterio, & stupro, & huiusmodi. Et ista est facies Solis, cuius radius non coinquinatur immundicijs. Tertio est ab immoderato, & superfluo vsu cibi, vel matrimonij. Et hæc est facies Veneris, quæ temperat malitiam, malitiā inquam, id est, inor-
Gal. 5 dinatam concupiscentiā cibi, vel actus venerei.

Nonò patientia quæ assimilatur Sagittario, (cuius prima facies est Mercurij, secunda Lunę, tertia Saturni,) est tripliciter cō mendabilis. Primo, quando quis patitur vtiliter, puta quando patitur propter iustitiam, quia talis patientia acquirit meritum æternę beatitudinis, secundum illud: Beati qui persecutionem patiun-
Matt. 5. tur propter iustitiam. Talis est qui sequitur Christum, qui passus est propter iustificationem nostram. Hæc est facies Mercurij, qui (vt dictum est) sequitur motu suo solem. Christus enim est Sol iustitiæ. Secundò, quando quis patitur libenter, id est, voluntariè. Pet. Nemo vestrum patiatur
1. Pet. 4 quasi homicida, & fur, qui scilicet inuitè patiuntur, Apostol. Li-
2. Cor. 12. benter gloriabor in infirmitatibus meis. Et hæc est facies Lunæ quæ suo motu eclipsatur. Talis est qui sua voluntate patitur. Tertiò, quando quis patitur firmiter siue longanimiter, vt scilicet non deficiat propter passionis diuturnitatem. Apostol. Obsecro vos, Ephe. 3. ne deficiatis in tribulationibus. Et hæc est facies Saturni, qui habet motum longum, & diuturnum, & complet cursum suum in 30. an.

Decimò, gaudium Sanctorum, quod assimilatur Capricorno, (cuius prima facies est Iouis, secunda Martis, tertia Solis,) est triplex. Primo, quod quis gaudeat de prosperitate proximi, sicut membrum commoditate commembri sui. Cor. Si gloriatur vnū 1. Cor. 12. membrum congaudent omnia membra, & hæc est facies Iouis, de quo dicunt Astrologi, quod habet exaltationem, & gaudium suum in Geminis, tribus gradibus. Nam dum quis gaudet de bono proximi, gaudium geminatur, & hæc debet habere tres gradus, quia debet gaudere de bono proximi spirituali, corporali, temporali. Secundum est gaudere de aduersitatibus mundi, per hoc enim homo consociatur Christo. Pet. Communicantes Christi pas- 1. Pet. 3 sionibus gaudete. Et hæc est facies Martis, quia Mars erigitur, & exaltatur in Capricorno, & ibi est gloria sua siue gaudium, (vt dictum est supra cap. 28.) Quasi enim Capricornus est mundus, cornibus, id est, aduersitatibus suis nos impetens, & percutiens, in quo vir sanctus non conturbatur, sed gaudet. Iacob. Om- Iaco. 1 ne gaudium existimate fratres charissimi, cum in tentationes varias incideritis. Tertium est gaudere de nixu siue exercitio interioris habitus virtuosi. Prouerb. Gaudium est iusto facere Prou. 21 iudicium: & hæc est facies Solis, qui gloriam luminis sui, quod valde est gaudiosum, non habet ab extrinseco, sed à seipso. Psalmus. Omnis gloria eius ab in- Psal. 44. tus.

Vnde-

Vndecimò bonitas, quæ assimilatur Aquario, Cuius prima facies est Veneris, secũda Mercurij, tertia Lunæ, est triplex s. delectabilitatis, honestatis, & vtilitatis, vnde Ambro. diuidit bonum in tria, scilicet delectabile, quod solum ratione delectationis est appetibile, vnde tale quandoq; potest esse & noxium & proficuum, honestum & inhonestum, sicut patet in amore cõiugali, & in vsu matrimoniali: & hæc est facies Veneris. Item in bonum honestum, quod ex seipso habet rationem appetibilis sicut sapiẽtia, & hæc est facies Mercurij, qui dicitur disponere ad sapientiam. Item in bonum vtile quod scilicet est appetibile in ordine ad aliud, & hæc est facies Lunæ, quæ multũ confert istis inferioribus. Quia (sicut dicit Basilius.) Ipsa est decor noctis, mater roris, ministra humoris, & dominatrix maris.

Amb. li. de offi.

Basil.

Duodecimò longanimitas, id est, perseuerantia in bonis, quæ assimilatur Pisci, (cuius prima facies est Saturni, secunda Iouis, tertia Martis,) causatur ex tribus. Primò ex abundantia virtutis, quia quanto aliquis plus habet de virtute tãto plus tolerat difficile, & hæc est facies Saturni, qui (vt dictum est) dicitur à saturitate, id est, abundantia. Secundò ex temperantia operis, quia quãto quis moderatius agit, tãto diutius durat, & hæc est facies Iouis, qui est planeta temperatus in suis qualitatibus. Tertio ex magnanimitate cordis, & hæc est facies Martis, qui disponit ad animositatem. Et sic patet, quomodo fructus Spiritus sancti assimilantur signis cæli, quibus scilicet fructibus per ipsum spiritũ virtutes cælorum, i. cœlestium mentium perficiuntur, & firmãtur in bono. Vnde Psalmus. Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum.

Psal. 32

Quid, & vbi sit beatitudo æterna, electorũq; gloria, per septem cæli empirei proprietates declaratur.

Cap. XXXII.

GLoriam æternę beatitudinis repræsentat cælum empyreũ. Oportet enim locum, & locatum inuicem continuari, vnde cum cælum empyreum sit locus gloriæ beatorum, oportet, quod eorum statui conformetur. Et ista conformitas attenditur quãtum ad septem. Nam primo cælum empyreum dicitur proprium Dei habitaculum. De hoc enim ipse Deus dixit, Cælum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum. Hæc enim duo corpora in mũdo maxime repræsentant Dei æternitatem, & immutabilitatẽ, scilicet corpus supremum, quod vocamus empyreum, quia illud solũ inter sphæras cœlestes ponimus immobile, & ideo assimilatur sedi in qua sedens quiescit. Et corpus infimum: scilicet terra quod a suo situ nunquam mouetur. Et ideo assimilatur scabello, quod etiã oportet esse quietum, & firmum. Eccl. In æternum stat, quia in cælo empyreo maximè refulget diuinæ virtutis operatio. Ideo specialiter dicitur, quod ibi est sedes Dei & habitatio Dei. Psal. Dominus in cælo sedes eius. Et hinc est, quod homines orare volentes, manus ad cęlum leuant tanquam ad Dominũ eius. Hoc autẽ competit bene gloriæ beatorum, in quibus Deus immobiliter habitat, ita vt nunquam ab eis separetur: & ideo replet eos lætitia æterna, & gloria secundũ illud. Psalm. In æternum exultabũt, & habitabis in eis, & gloriabuntur in te.

Isa. 66

Eccl. 1

Psal. 10

Psal. 5.

Secundò cælum empyreum est clari-

claritate lucidũ, vnde empyreum dicitur cælũ igneũ, nõ ab ardore sed à splẽdore. Conueniens enim est (secundũ Basil.) vt sicut dãnati habent extremas tenebras ita beati habeant extremam lucem. Et hoc etiam competit beatis, quorum mens per lumen infusum gloriæ cõfortata, & eleuata, ineffabile & increatum lumẽ attingit, secundum illud Psalmi. In lumine tuo videbimus lumẽ. Repræsentat etiã illud splendidissimum cælum, claritatẽ gloriosam quam corpora gloriosa post resurrectionem habebunt. Sap. Fulgebunt iusti sicut Sol in Regno patris eorum.

Basi. li. hexa. — Psal. 35 — Sap. 3

Tertiò cęlum empyreum est capacitate maximum. Nam infra se includit omnia corporalia. Et hoc etiã competit beatorũ felicitati, quę scilicet includit, & cõtinet omnia desiderabilia, vnde Boëtius dicit, quod beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus, & ideo ibi satiabitur solũ humanus appetitus, secundum illud Psalmi. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

Boët. de consol. — Psal. 16.

Quartò est figura sphæricũ. Figura autem sphærica cum careat initio & fine, repræsentat æternitatem Dei, quã Beati participãt: ipsum Deũ per essentiam videndo, secundum illud Ioannis. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solũ Deum verum. Et ideo beati dicuntur esse in vita æterna, id est, in vita interminabili, & perfecta. Nã æternitas est interminabilis vitæ tota simul & perfecta possessio, vt Boëtius dicit. Vnde quia beati habent vitã interminabilem & intransmutabilem non solum secundum esse, sed etiam vlterius secundum operationem: quia quantum ad illã operationem qua Verbum vident, non sunt in sanctis volubiles cogitationes, (vt Augu. dicit.) Et ideo dicitur Dan. quod erunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.

Ioan. 17 — Aug. 15 de trin. — Dan. 12

Quintò est ab omni motu quietum. Nam si esset motum, motus eius deprehẽderetur per aliquod corpus apparens, sicut deprehenditur motus aliarum sphærarum quod minimè apparet, & ideo cælũ empyreũ est omnino quietum. Vnde Basil. dicit, quod remuneratio, quę pro dignis operationibus restauratur in ea luce, quæ est extra mundum, quietis domicilium sortietur. Sic etiam status beatorum vltimo fini inhęrentium est status omnimode quietis & pacis secundum illud. Posuit fines tuos pacem.

Basi. 2. Hexa. — Ps. 147

Habẽt enim quietem ab omni labore, secundum illud Apocal. Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Itẽ ab omni molestia vel inquietatione. Psal. In pace in idipsum dormiam & requiescam.

Apo. 14 — Psal. 4

Sed nota, quod quamuis cęlum empyreum sit immotũ, habet tamen (secundum aliquos) influẽtiam super alia corpora quæ mouentur, sicut etiã supremi angeli qui assistunt, habent influentiam super medios & vltimos qui mittuntur, quamuis ipsi nõ mittantur. Influit autẽ coelum empyreũ in primum mobile non ad transiens & adueniens per motum, sed ad fixum & stabile puta virtutem cõtinendi & causandi, vel aliud huiusmodi ad dignitatem pertinẽs. Similiter beati qui sunt in patria, influunt nobis qui sumus in via, suffragia & beneficia multa, & pręcipuè spiritualia quę sunt fixa & stabilia bona. Vnde Iob hortatur hominem viatorẽ, dicens: Voca, si est qui tibi respõdeat, & ad aliquem sanctorum conuertere.

Iob 5

Sextò est à difformitate remotũ

Est

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Est enim totaliter vniforme non habens partium difformitatem; sicut cælum stellatum. Quod etiam competit beatitudini sanctorum, non quidem ex parte beatorum, cum beatitudo vnius
1.Co.15 sit maior, quam beatitudo alterius (secundum illud Corinth.) Stella differt à stella in claritate, & sic ex parte beatorum est ibi
Joan.14 quædã difformitas graduũ, propter quod dicit Christus. In domo Patris mei mansiones multæ sunt; sed ex parte Dei beatificantis qui est beatitudinis obiectum, ex cuius cognitione saluus, aliquis efficitur & beatus,
August. (secundum illud August.) Bea-
con.li.3 tus qui te nouit etiamsi alia ignoret; ipsa beatitudo sanctorum est simplex & vniformis. Quia licet dicantur esse ibi cõgregata omnia bona, tamen illa congregatio bonorum est in Deo, non per modum compositionis; sed per modum simplicitatis; quia quæ in creaturis multiplicia sũt in Deo præexistunt simpliciter & vnite. Et hinc est quod diuina beatitudo vna & simplex existens, & nihilominus omnem beatitudinem cõplectitur. Quia quicquid est desiderabile in quacunque beatitudine vel vera vel falsa, totum eminentius in diuina beatitudine præexistit. De contemplatiua enim fœlicitate habet certissimam & continuam contemplationẽ sui & aliorum omnium, De actiua vero gubernationem totius vniuersi. De terrena autem fœlicitate quæ consistit in voluptate, diuitijs, potestate, dignita-
Boët.3. te, & fama (secundum Boët.) ha-
conso. bet gaudium de se, & de omnibus alijs pro delectatione, pro diuitijs omnimodum sufficientiam quam diuitiæ promittunt, pro potestate omnipotentiam, pro dignitate omne regimen, pro fama admirationem totius creaturæ.

Septimo cælum empyreum est situ supremum, quia à cẽtro maxime remotum. Isaias: Sicut ex- Isa.55.
altantur cæli à terra, &c. Ita etiam beatitudo sanctorum est summum omnia bona transcendens: Nam quantum ad obiectum, est summum bonum simpliciter; sed quantum ad actum in creaturis beatis est summum bonum nõ simpliciter; sed in genere bonorum participabilium à creatura. Et tanta est excellentia illius beatitudinis, quam designat cæli empyrei excellentia localis, quod (vt dicit Aposto- 1 Co.2.
lus.) Nec oculus vidit, nec auris audiuit.

De varijs gratiæ gratum facientis effectibus, qua primo mobili, rori, aquæ, nonnullisq́; mirabilibus fontibus assimilatur, ac etiam fluuio de Paradiso egredienti, in quatuor diuiso capita, quorum nomina, eorumq́; effectus hic exprimũtur, atque ipsi gratiæ perfectissime comparantur.

Cap. XXXIIII.

Gratia gratum faciens assimilatur primo mobili propter Cap.33.
quatuor.

Primo, quia illud cælum est empyreo cælo immediatum. Cælum enim empyreum deputatũ gloriæ beatorum idipsum repręsentat. Sicut ergo illud cælum immediatè se habet ad empyreũ. Ita gratia immediate se habet ad gloriã, sicut motus ad terminũ, vel sicut imperfectum ad perfectum. Rom. Gratia Dei vita Rom.6.
æterna.

Secundo, quia illud cælum est in ordine cælorum mobiliũ decimum. Nam (secundum Ptolo. Mesallach, & secundum Alphe- Mesa.li.
tragium in Astrologia noua) su- de sphæ
pra firmamentũ, id est, cælũ stel- ra mo.
latum, quod est octaua sphæra,

oportet ponere aliam sphærã nonam quam vocamus cælũ cristallinum, in quod reducitur motus orbis signorũ, qui est ab occidẽte in Orientem. Et similiter supra hãc oportet ponere sphæram decimam, in quam reducitur motus diuinus qui est ab Oriente in Occidẽtem, & hæc decima sphæra (vt dicunt) est primum cælum mobile. Hic igitur ordo siue numerus huius sphęræ (quæ scilicet est decima) competit etiam gratiæ sine qua decem præcepta decalogi non implentur. Ipsa enim est lucerna cum qua decima drachma perdita per peccatum; id est, humana natura, recuperatur, id est, iustificatur. Vnde Apo.

Luc. 15. Iustificati ergo gratia Christi, hęredes sumus, secundum spẽ vitæ

Tit. 2. æternæ.

Tertiò, quia hæc sphęra decima, inter omnes sphęras mobiles obtinet principatum. Est enim primum mobile, & ideo non habet nisi vnicum motum scilicet diurnum. Oportet enim multitudinem ab vnitate causari. Et na-

Arist. de anim. tura (sicut dicit Philosophus) non transit de extremo ad extremum, nisi per medium, & ideo non est saltus naturæ ab eo quod habet vnicum motum, ad aliud quod habet tres, nisi per mediũ, quod habet duos. Cum ergo in sphæra stellarum fixarum deprehensus sit ab Astrologis triplex motus (vt dictum est supra capitul. 30.) scilicet diurnus ab Oriẽte in Occidentẽ supra polos mũdi; & alter stellarum fixarũ econtrario ab Occidẽte in Orientem, tertius accessionis & recessionis; patet secundum prædicta, quod sphęra stellarum fixarum nõ potest esse primum mobile, sed oportet ante eam esse alias duas sphęras, scilicet vnam quę habet tantum duos motus, scilicet diurnum ab oriente in Occidentem, & decliuum, qui est è contrario ab Occidente in Orientem, & ista est sphæra nona, & aliam decimam ante istam quæ habet tantum vnicum motũ, scilicet diurnum. Illud enim quod est primum in genere corporum mobilium, non potest esse multiforme, & varium in motibus, quia ab vno motore primo & simplici in eo quod mouetur, ab ipso non potest esse nisi vnus motus. Quia ergo diuina gratia est id quo anima primo mouetur ad iustitiam, rectè in cæli primo motu designatur. Est etiam motus gratiæ vnicus in quantum non inclinat nisi ad bonum. Malum enim, quia multifarie contingit (vt dicit Dionysius) habet motus multiformes. Dio. de di. no. Ipsa etiam gratia est, qua Deo vnimur, & est motus eius diurnus, id est, lucidus & velox. Nescit enim tarda molimina Spiritus sãcti gratia. Hiero.

Quartò, firmamentum siue cælum stellatum est omniũ motuũ causatiuum & mensuratiuum: nam illud quod est primum in aliquo genere, est causa & mensura aliorum; quare cum motus localis sit primus motus, vt Philosoph. probat, & inter motus mo- Arist. de cælo & mundo. rales gratia est primus motus omnium virtutum & motuum, qui sunt in nobis ad actus virtuosos & interiores. Omnes enim virtutes gratuitę causantur à gratia, sicut omnes potentiæ animæ ab essentia animæ: Vnde gratia est in ipsa essentia animæ: virtutes autem sunt in potentijs tãquam in subiecto.

Item gratia illuminat animam ad cognoscendum defectus suos, quos peccati tenebra occultat: Nam sicut adueniente lumine Solis fugatur tenebra noctis, & pulchritudo vniuersi apparet. Ita cùm gratia illuminat animam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

videt defectus suos quos primo non videbat, sicut atomi in radijs Solis apparent, & in vmbra non. Ita minima peccata in conscien-
Psal. 33. tia illuminata. Psalmus. Accedite ad eum, & illuminamini. Sed nota quod sicut Sol non illuminat cęcos quamuis oriatur super bonos & malos. Ita nec gratia peccatores, quia peccatores sunt in contraria dispositione, scilicet per
Ioan. 1. obstaculum peccati. Io. Tenebræ eum non comprehenderunt, scilicet lucem gratiæ, ideo dicitur
Ephe. 5. Ephe. Exurge qui dormis.

Item gratia assimilatur rori.

Primo, quia ros ex alto manat: generatur enim ros in alto, flante vento calido, id est, austro, quia gratia descendit nobis infundēte Spiritu sancto. Non est enim
Arist. ros (teste Philosoph.) nisi pluuia pauca. Auster aut rorem gignit, quē aquilo sua frigiditate dispergit, quia gratia quam Deus homi-
Prou. 12 nibus infūdit, diabolus, si potest eam corrumpit, dum culpā contrariam gratiæ introducit. Dicit
Basi. tamē Basilius, quod luna est mater roris, quia scilicet domina nostra in luna significata, totius gratię impetratrix existit. Et ideo quicquid ros gratiæ in nobis facit, totum potest dici opus virginis.

Secundo, quia ros serenitatē & temperiem amat. Nam ros non generatur nisi in sereno & tēpore tēperato, quia si non sit serenū impeditur appropinquatio Solis vaporem eleuantis, qui est materia roris. Si autem est æstus consumitur ipse vapor subtilis: vapor enim roridus subtilior est inter vapores humidos, & ideo eleuatur ad supremum interstitium aëris exclusiuè, quia ille locus tēperatus est eo quod medium est inter calidissimum & frigidissimum, ideo ibi æqualiter agit calor congelationem impediens, & frigus comprimens. Vnde ille locus strictus ab Arist. dicitur, quia clausus est inter duo extrema. Ros ergo est diuina gratia, quæ nullo modo inuenitur in anima nisi serena sit, & à peccato pura: Non enim Sol lumen gratiæ influens, appropinquare potest, vbi mentis serenitas deest. Item ęstus concupiscentię destruit vaporem gratiæ, & ideo oportet, quod reprimatur remedio temperantiæ, siue abstinentiæ.

Tertio, quia ros terras inebriat, scilicet quia diuina gratia mētes à terrenis delitijs alienat.

Quartò, quia ros in seminibus medullā ampliat. Ita diuina gratia in nobis omnia bona multiplicat.

Quinto, quia ros ostreas & pisces mari impinguat, quia gratia mentes humanas per amorē charitatis dilatat.

Sexto, quia margaritam in conchilia generat, quia per diuinam gratiam filius Dei in vtero virginali est generatus.

Septimo, quia pullos coruinos sustentat antequam nigrescant; quia gratia animam non deserit quam spiritualiter pascit, nisi post quam per culpam nigrescere incipit: Est enim gratia cibus spiritualis animæ, sicut panis est cibus materialis corporalis.

Octauo, quia ros causat dulcedinē: nam quamuis videatur insipidus, est tamen potestate dulcissimus, & mellis in herbis & floribus causatiuus: nihil enim sapientes mel aliud esse dicunt, quā rorem, calore digestū in aëre. Ita similiter gratia diuina quæ est in pœnitentia modò nō sentitur sic sapida, quamuis sit prędulcissima, sicut apparebit in patria.

Itē gratia diuina assimilatur aquę.

Primo, quia aqua est æstus refrigeratiua: est enim aqua frigida ex natura, quare in calore ęstatis

hominces balneāt se aquis, anates & anseres sunt ob hanc causam continue in aquis commorātes. Et ita etiam simili modo diuina gratia animę refrigeriū tribuit, dum calorem concupiscētiæ inflammantis extinguit.

Secundò, ratione coniunctionis, quia est separatarum partiū coniunctiua: nam terra prę siccitate in puluere caderet, nisi eius partes aqua cōnecteret. Vnde caseus caprinus, quia parum habet de humiditate totus est interius oculatus, & discontinuatus: non sic pecorinus, quia magis humore est plenus. Ita similiter gratia diuersorum cordium est vnitiua, vt sit in diuersis voluntas vna.

Tertio, quia est viriditatis conseruatiua, quod appareat in omnibus herbis & plantis, quarum virores pendent ex aquis. Arescit enim in breui quæcunque planta, si non in virore suo per aquā fuerit cōseruata. Et ita gratia Dei est in bono conseruatiua, dū in peccata cadere non permittit.

Quartò, quia est resistentium subuersiua. Nam omnia resistentia sibi vastat, & alta in planum humiliat. Quādo enim aqua terrā, vel aliquod aliud intrat, terrā excauat, & à fundamētis omnia subleuat, & sic omnia cōplanat. Ita gratia omnia sibi resistētia in regno animæ destruit, dū altissima corda conuertit, & suo dominio subiicit.

Quintò, quia est vacui repletiua. Nam replet omnes fossas sibi obuias, vt nihil esse vacuum permittat in loco quē inhabitat. Et sic gratia est beatorū hominum repletiua, dum nihil in anima vacuū derelinquit, eo quod omnes virtutes ibi gignit, quib. omnem patientiam perficiūt & ad suum complementum adducunt.

Sexto, ratione caloris, quia ab alto cadēs, est caloris causatiua. Nam in alueo fluens nō calescit, quia tardè mouetur; sed aqua cadens ab alto, citius mouetur & descendit velocius. Motus enim nisi sit velox, calorem non inducit. Quasi autem aqua fluida est gratia humana. Hæc enim citò labitur, quia faciliter amittitur; & hoc non calefacit, quia diuinum amorem non inducit, immo frequenter opponitur. Vnde Aposto. dicit. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus nō essem, &c. Sed aqua cadēs ab alto, est gratia veniens à Deo. Et hæc est aqua quæ velociter descēdit, quia nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, sicut dicit glossa Hieronymi super illud Actuum. Et factus est de cęlo repente sonus, &c. Vnde hęc etiam est aqua quę charitatis igne animam calefacit. Gal. 1. Act. 2.

Item ipsa gratia diuina superabundans facit in quocūque homine cessare tētationes diaboli, sicut in multa pluuia cessant vēti, eo quod vapor siccus qui est materia venti, impeditur, & non eleuatur amplius ventus, & hoc abūdante suo contrario, cū contrarium magis forte, impedit cōtrarium minus forte. Quasi ergo multa pluuia in terra, est abundantia gratiæ in anima, in qua cessant venti malarum tētationū. Eo quod vapor, id est, appetitus peccati nō eleuatur in corde suo cōtrario, scilicet Dei gratia ibidem abundante.

Item gratia Dei assimilatur fluuio de Paradiso egredienti, qui diuiditur in quatuor capita, i. in quatuor flumina. Hæc enim in diuersis quatuor habet modos. Est enim in pœnitentibus turbida. Et hęc gratia assimilatur Geō, id est, Nilo, qui est fluuius Mesopotamię semper turbidus & circuit terram Æthiopiæ, id est mē- Gen. 2.

tes hominũ denigra totũ. Æthiopes enim nigri sunt, & descendit per Ægyptum, id est, per corda superborum quę sunt tenebrosa, lumine vero sapientiæ carentia. Ægyptus enim interpretatur tenebra cuius planiciem, i. humilē cognitionem, Nilus, id est gratia pœnitentiæ irrigat: cumulis arenarum, i. memorijs peccatorum claudentibus ostia eius. Nã peccatorũ memoria superbam mētem humiliat, & ipsa humilitas gratiam retinet, ne defluat. Hic fluuius habet cocodrillos, id est, dęmones infestantes. Sed bestiola quædã quæ dicitur endros, luto se inuoluens, intrat per os in ventrem eius, & rapit omnia interiora eius, eumq; occidit. Hæc bestiola humilitatē Christi significat, quę luto carnis nostrę se vestiens diabolicum ventrem, i. virtutem dirupit, & quos sibi incorporauerat extraxit, eiusque virtutem extinxit.

Secundò, gratia Christi est in obedientibus plurima, & hæc assimilatur Phison, qui circuit terram Euilath, i. Indiam. Nã India in scriptura interpretatur nutus vel dilucidus, quia s. vir obediens nutu alterius, scilicet superioris, sibi dilucidato, id est, ostenso, mouetur. Et dicitur Physon Grecè, decem Latinè, eo quod decē in se recipit flumina, id est, obseruantiam & impletionem decem pręceptorum legis. Hic fluuius abundat arenulis aureis & gēmis preciosis, & in eius etiam litore crescũt aromaticæ & medicinales herbæ. Arenulæ aureæ sunt exēpla speciosa, gemmæ preciosæ sunt merita copiosa: medicinales herbæ sunt vitiorũ remedia virtuosa: quę omnia abundãter inueniuntur in vere obediētibus.

Tertiò gratia Christi in patientibus est subita siue festina. Vnde assimilatur fluuio Tigris, qui ad instar Tigris animalis velocissime currit ad modum sagittæ, (vt dicit Iosephus,) quia. s. passiones & tribulationes pręsentes faciũt nos ad Deum currere velociter. Psal. Multiplicatę sunt infirmitates eorum postea accelerauerũt: sicut equus calcaribus percussus velocius currit. Hic pergit contra Assyrios, qui interpretatur deprimentes, quia scilicet patientia contra persecutiones & depressiones, hominē inuictum reddit. Item post multos circuitus intrat mare rubrum. quia quandoque post multas passiones perducit ad martyrium quod propter rubedinē effusi sanguinis per mare rubrum designatur. Psal. 15

Quartò, Christi gratia est fructifera in diligentibus. Et hæc assimilatur Euphrati qui interpretatur frugifer: nullus enim est fructus operis sine gratia dilectionis. Hic est fluuius Mesopotamiæ quæ interpretatur altitudo cuiusdam vocationis, quia scilicet altitudo christianę vocationis consistit in dilectione charitatis. Hic est copiosus in gemmis: quia charitas abũdat in operibus virtuosis, & meritorijs.

Itē gratia Dei, assimilatur quibusdã fontibus mirabilibus, qui inueniuntur in quibusdã prouincijs secundum 5. differentias, quę sunt in effectibus gratiæ. Refert enim Augu. & etiam Isido. quod sunt duo fontes in Boëtia, quorũ vnus memoriam, & alter obliuionem inducit. Et hæc est prima cõtrarietas in effectibus gratię: quia gratia facit obliuionem temporaliũ, & memoriam spiritualium. Et hæc fuit in Apostolo dicente: Quæ retro sunt, obliuiscens, scilicet temporalia: ad ea vero, quæ sunt priora, extendens me, scilicet ad spiritualia. Aug. de ci. Dei. Phil. 3

Secundo refert Augustin. quod

est quidam fons in Ægypto, in quo faces extinguantur accensę, & accendantur extinctæ. Et hæc est secunda contrarietas gratiæ, quia extinguit vitia, & accendit virtutes. Rom. abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis. Ro. 13

Tertiò dicitur quidam esse fons apud Garamantes, qui fons est tā algens de die, vt non bibatur: tam calidus de nocte, vt non tangatur. Et hæc est tertia differētia gratię. Quia gratia in die prosperitatis facit algidum, i. humilem, ita, vt nō bibatur siue absorbeatur à superbia. Et in nocte aduersitatis facit calidum, i. feruētem, & deuotum, ita vt non tangatur ab impatientia.

Quartò, leguntur duo fontes fuisse in Sicilia, quorum vnus sterilitatem faciebat, alter vero fœcūditatem inducebat. Et hæc est quarta differentia gratiæ: quia facit aliquos steriles in carnalibus scilicet per continentiam; & fęcundos in spiritualibus, scilicet per doctrinam, & bona opera.

Quintò, legitur fuisse quendam fontē in Idumæa, qui legitur tribus mensibus anni esse turbidū tribus sanguineum, tribus viridē, & tribus limpidū. Et hæc est vera differentia gratiæ, quę in quibusdam est turbulenta, vt in tribulatis, siue actiuis, qui frequēter turbantur, (sicut Dominus dixit Marthæ. Turbaris erga plurima,) Luc. 10 in quibusdam vero limpida, sicut in contemplatiuis. In quibusdā vero sanguinea sicut in martyribus. Et in quibusdam viridis, sicut in virginibus.

Item gratia Spiritus sancti assimilatur aquę puteali.

Primò ratione saporis, quia à terra circūstantes saporem attrahit. Vnde nunc salsam, nunc dulcem se ostēdit. Ita gratia Spiritus sancti quamdiu anima terreno corpori circundatur, non vniformiter, sed varie in anima sentitur. Nam nunc est salsa in anima pęnitentis: nunc dulcis in anima contemplantis.

Secūdò ratione laboris. ad hoc enim vt aqua putealis melioretur oportet, vt sæpius vacuetur, vel hauriatur. Vnde quanto frequentius in extrahendo eam de puteo laboratur, tanto melior ex motu efficitur. Hauritur enim aqua ex puteo profūdo bonitatis diuinæ, orationis assiduitate. Et ideo quāto crebrius oratur, tāto magis gratia impetratur, per quā anima proficiens melioratur.

Tertiò ratione dulcoris, quia tanto aqua putealis est dulcior, quanto est terræ viuæ vicinior. Terra autē viuentiū dicitur vita beata. Psal. Portio mea, &c. Huic Ps. 118 terræ quanto magis anima propinquat per contemplationē, vel affectionem, tanto gratiam percipit dulciorem, & etiam carnis, vel mundi intrinsecus refrigerationem.

Quartò ratione caloris, quia puteus nunquam de leui in hyeme congelatur, eo quod calor à suo contrario ad interiora putei repellitur. Vnde non solū non congelatur, i. non coarctatur à frigore, immo magis tunc feruescit, & inflammatur. Et ita etiam simili modo est de anima, quæ per gratiā in hyeme tribulationis magis in amore Dei calescit & accenditur.

Gratiæ gratis datæ varij effectus recensentur, qui cælestis sphæræ circulis aßimilantur, quorū hic nomina describuntur, perfectionesq; ac proprietates patefiunt.

Cap. XXXIIII.

GRatiæ gratis datæ, assimilantur circulis cælestis sphæræ, de quibus meminit Salomō: Lustrans vniuersa, in circuitu pergit Eccl. 1 spiritus, & in circulos suos reuertitur. Nam gratiæ gratis datæ sunt

sunt illæ, quas enumerat Apost. 1.Co.12 Alij datur per spiritum sermo sapientiæ: alij autẽ sapientia secundum eũdem spiritum, alij gratia sanitatis in vno spiritu, alij operatio virtutum; alij prophetia: alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Prima igitur est sermo sapientiæ. Et hęc assimilatur cęlesti circulo, qui dicitur solsticialis æstiualis. Sermo enim sapiẽter loquentis, ad tria tendit, quę nobis ille circulus repræsentat.

Primo ad instruendum intellectũ specialiter de diuinis, & spiritualibus, circa quæ propriè est sapientia. Tunc autem intellectus instruitur dum aliquis sic clarè loquitur, quod doceat. Et hoc repræsentat circulus ille solsticialis, qui ideo solsticialis æstiualis dicitur, quia sole ibi existẽte fit solstitium æstiuale, vbi autẽ existit sol pręsens, omnia clarè & lucidè videntur. Sic qui loquẽdo instruere desiderat, necesse est, vt ea quæ loquitur, clarè & lucidè ostendat. Et talibus dicitur ex persona Sapientiæ: Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Ecc.14.

Secũdò, qui sapienter loquitur, intendit ad mouendum affectũ, vt scilicet libenter audiant verbum Dei: sed ille qui vult delectare, oportet quod loquatur tẽperatè, i. non nimis prolixè, quia prolixa locutio non delectat, sed attediat. Et si vult mouere affectum, oportet, quod loquatur feruẽter, verba enim inflammare nequeunt, quę frigido cordę proferuntur, vt dicit Greg. Greg. in hom. Et hoc significat circulus solsticialis æstiualis, quia est quasi coniunctiuus nostrę habitabilis, & torridæ zonæ. In nostra habitabili est temperies aëris, in torrida vero excessus feruoris. Vnde in sermone prędicantis debent hęc duo coniungi, scilicet temperamentum locutionis, scilicet a prolixitate: & feruor pronunciationis, vt. s. per primum placeat, per secundũ moueat.

Tertiò, sermo sapienter prædicantis tendit ad flectendum ad actum. i. ad hoc vt auditor amet ea quæ ipse prędicãs dicit, & ipse implere velit: quod fit dũ sic aliquis loquitur, quod auditorẽ flectit. Ad quod quidem Spiritus sanctus vtitur lingua hominis, quasi quodam instrumento. Ipse autẽ est qui perficit operationem interius. Vnde Gregor. dicit. Gregor. in hom. penth. Nisi corda audiẽtium spiritus sanctus repleat ad ardorẽ amoris, vox dicentium incassum sonat. Et hoc etiã ostendit circulus solsticialis æstiualis, ex eo quod iste circulus tangit zodiacum in Cancro. Nã zodiacus dicitur à zoda, quod est vita: quia viuificatiuus est Spiritus sanctus, quia spiritus est qui viuificat, vt dicit Saluator. Vnde tunc æstiuale cõiungitur zodiacus, quãdo ipsius prędicatoris sermoni adiungitur Spiritus sancti virtus. Quę cõiunctio fit in Cancro, vbi sol reflectitur, & retrocedit. Nam in viij. gradu Cancri Sol retrogradationem facit, quia Sol in tãtum extollitur versus tumorem sphęrę: s. nostram habitabilem, & situm in terra, quod non potest plus extolli, & tunc retrograditur descendendo per signa inferiora. Tunc ergo zodiacum solsticialis in Cancro tangit, quãdo sermo prędicatoris virtute spiritus sancti adiuncta, superbũ cor peccatoris ad humilitatẽ pœnitentię flectit & reducit.

Secunda gratia gratis data, est sermo scientię, id est, gratia loquẽdi efficaciter de inferioribus & specialiter de humanis. Et hęc assimilatur alteri circulo solsticiali hyemali. Nam ille qui vult docere hominem scientiam non

vanam sed salutiferam, debet intendere ad tria. Primo ad instruēdū, scilicet vt minuatur tenebra ignorantiæ, & crescat lumē sciētiæ. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia scilicet sole in eo existente fit solsticium hyemale, postquam incipiūt crescere dies,
Ro. 13 & noctes decrescere. Rom. Abijciamus opera tenebrarum, & induamur arma lucis sicut in die, &c. Secundo debet intendere ad afficiendum, scilicet timore supplicij, & amore præmij. Et hoc significat solsticialis hyemalis, quia est ex parte torridæ, & alterius habitabilis. Nam in torrida vbi est excessus ardoris, intellige supplicū inferni. In alia habitabili vbi temperies, & amęnitas est aëris, intellige suauitatē cœli. Quorum primum est timēdum, reliquum appetendum. Tertio debet intēdere ad promouēdum scilicet vt homo per sciētiam humanorum etiā practicè proficiat ascendendo de virtute in virtutem. Quod iterū ostendit circulus solsticialis hyemalis: quia tāgit zodiacū in Capricorno. Caper enim est animal cornibus superiora petēs. Vnde dicitur Capricornus, quia Sol ibi existens post solstitium hyemale incipit ascendere per signa versus superiorem Arietē, & versus Cancrū, vnde ascensum significat hominis per profectū virtutum.

Tertia gratia gratis data dicitur fides. Et hæc assimilatur circulo Galaxiæ propter quatuor. Primò, propter puritatem, quia Galaxia dicitur via lactea, in qua significatur nitor puritatis, quam fides facit, secundū illud dictum Petri:
Act. 15. Fides purificās corda eorum. Secundo propter firmitatē, quia galaxia semper stat in eodem loco cœli, (vt dicit Philosoph.) Quod intelligitur quantum ad apparētiam propter tardissimum motū, quia in rei veritate expertum est, quod galaxia mouetur in cētum annis gradu vno. Fides autem prout gratia gratis data, accipitur pro aliqua fidei excellentia, sicut pro cōstantia fidei, vt dicit glossa. Vnde fides dicitur substantia propter firmitatem. Tertio propter claritatem. Nam galaxiæ cir- Hebr. 2
culus tunc est clarior, quando aura nocturna fuerit frigidior & serenior: quia scilicet constantia fidei tanto amplius clarescit, quanto aura persecutionis, vel frigus mundi tenebrosi magis contra eā excrescit. Quarto, propter vtilitatem. Nā galaxia propter suā claritatem & serenitatem dirigit nauigantes & itinerantes de nocte. Similiter fides vera & constans, dirigit nauigantes per mare mundi. Vnde dicitur de filijs Israel. Quod fide transierunt Heb. 11
mare rubrum tāquam per aridā terram. Et etiam est fides viatorū directio, ne in tenebris ignorantiæ vel infidelitatis exorbitando pereant. Vnde dicitur: Initiauit Heb. 10
nobis viam nouam, & post eum ascendamus cum vero corde in plenitudine fidei.

Quarta gratia gratis data est gratia sanitatum. Et hæc assimilatur circulo paralello septētrionali qui est diuisio nostræ habitabilis & frigidæ. Dicitur enim paralellus. i. æquè distans, à para, quod est iuxta, & lele, quod est distans. æqualiter enim distat ab alio australi siue antartico paralello, hoc autem competit gratiæ sanitatum, quia omnis infirmitatis est æqualiter & indifferenter curatiua, & non videlicet minus vnius quam alterius: quia innititur diuinæ virtuti, cui nihil est impossibile vel difficile. Non sic autem de virtute medicinæ creatæ, quæ aliquas infirmitates curare potest, & aliquas non. Et rursus curabilium infirmitatum quas-

quasdam tardius,& quasdam citius curat.

Item iste paralellus dicitur Septentrionalis. Septentrio denominatur de stellis arcturi,quę circa polum arcticum vertutur. Vnde iste circulus vij. stellarum, significat septē modos,quibus gratia sanitatis corporalis in Euangelio legitur esse cōcessa; in quibus etiam significantur vij. modi,quibus infirmitates spirituales curātur. Primo enim legitur fuisse cōcessa gratia corporalis sanitatis discipulorū orationi, sicut
Luc.4. habetur de socru Petri febricitāte,quod discipuli rogauerāt illū pro ea,& sequitur, quod stās super illam,imperauit febri,&c. Et similiter ab infirmitate peccati curatur homo per orationes iu-
Iaco.5. storum. Iac. Oratio fidei saluabit infirmum,& alleuiabit eum Dominus,& si in peccatis sit,dimittētur ei. Secundo potestatis concessione, sicut Lu. Dominus mit-
Luc.10 tens discipulos ad prædicādum, dedit eis potestatem, vt languores curarent,significās quod verbo prędicationis curatur infirmi-
Sap. 16. tas peccatoris. Sapie. Sermo tuus Domine sanat omnia. Tertio, præcepti expressione, sicut dixit
Matt.8. Centurio. Matt. Dic tantū verbo, scilicet præcipiēdo, & sanabitur puer meus; in quo significatum est quod obedientia sanat morbos spirituales, specialiter superbiæ,& negligētiæ, sicut infirmus obediens medico curatur.

Quarto appropinquatione quia qui sic appropinquabāt Christo,
Matt.6. vt eum tangerent, sanabantur. Matth. Quotquot tangebant eū, salui fiebant. Iste tactus pertinet ad actiuos,vel ad imitatores operum Christi, qui etiam sanantur spiritualiter.

Quinto manuum impositione.
Luc.4. Luc. At ille singulis manus imponēs,curabat eos. Ista manuum impositio est per pœnitentię absolutionem. Vel tactus manuum Christi, est flagellatio Dei quæ etiam expellit infirmitatem peccati.

Sexto,aquæ lotione siue sit infirmitas cęcitatis,sicut Dominus misit cæcum à natiuitate, vt lauaretur ad natatoria Siloë, & abiit,& lauit,& vidit; significans ꝙ cæcitas ignorantię tollitur per aquam sapientiæ. Siue sit infirmitas lepræ, sicut Dominus introduxit de Naaman leproso curato Ioan 9.
in lotione aquæ Iordanis. Nam lepra Naaman Principis militiæ Syriæ, est corruptio in Pręlato, quę curatur in descensu humilitatis. Iordanis enim interpretatur Luc.4.
descensus. Siue sit quæcūque alia infirmitas, sicut sanabatur vnus qui primo descendebat in piscinam. Et ista est lotio baptismi vel Ioan.5.
pœnitentiæ,quæ omne peccatū purgat.

Septimo,vulnerum alligatione, Luc.10
sicut patet de Samaritano, qui curauit vulneratum. vulnera eius alligando, vinum & oleū infundendo. Hæc alligatio,est iustitiæ adhibitio per correptionem, in qua debet esse vinum mordens, & oleum liniens; quia miscenda est lenitas cum seueritate,& misericordia cum iustitia, vt dicit Gregorius. Item circulus ille paralellus diuidit nostram habitabilem à frigida. Habitabilis autē siue habitatio animæ est in corpore. Frigus autem est qualitas mortificatiua. Vnde per gratiam sanitatum habitabilis nostra, id est corporis nostri natura diuiditur à frigida, id est, separatur & liberatur etiā à morte, quia scilicet habentes hanc gratiā mortuos suscitant.

Quinta gratia gratis data est operatio virtutū, id est, signorū vel miraculorum. Vnde hæc assimilatur zodiaco circulo, qui dicitur esse

esse circulus signorum. Nam miracula quæ facultatē naturæ excedunt, vocantur virtutes. Quia verò sunt ad manifestādum aliquod supernaturale, vocantur signa; propter excellentiam autem dicuntur portenta vel prodigia, quasi procul aliquid ostendētia.

Sexta gratia gratis data est prophetia: Et hæc assimilatur illi circulo cælestis sphæræ, qui dicitur Colurus solstitialis, qui incipit à polo septentrionali, & per Cancrum & Capricornum circulariter procedens, iterum redit ad suum principium. Nam prophetia (vt dicit Gre.) quandoque incipit à præteritis, sicut de prophetia Moysi patet, qui prophetauerat de principio creationis rerum, quandoque verò est de præsenti occulto, quandoque de futuro, & quādoque à futuris redit ad præterita, sicut expresse patet in libris Prophetarum. Dicitur autem colurus à colon vri, id est, membrum, siluestris bouis. Colon enim est membrum, vrus verò bos siluestris dicitur, id est, causa scilicet bouis siluestris, qui erigens caudam circulū facit imperfectum. Vnde colurus quasi circulus imperfectus. Nam (sicut dicit Apostolus.) ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Vnde prophetia imperfectionem habet.

Greg in hom.

1.Co.13

Septima gratia gratis data est discretio spirituū, & hæc assimilatur circulo orizontis, qui scilicet diuidit duo hemisphæria; hæc autem hemisphæria, scilicet inferius & superius, sunt duo spiritus, scilic. creator & creatus. Qui autem habent hanc gratiā, diuidūt & discernūt, quādo id quod suggeritur vel inspiratur, est à spiritu creatore, id est, à Spiritu sancto; vel à creato, id est, à spiritu proprio vel maligno; vidēt etiam ea quæ dicūtur, quo spiritu dicātur. Vnde dicitur: Probate spiritus si ex Deo sint. Et ibidem. Nolite omni spiritui credere. 1.Io.4.

Octaua est gratia linguarum. Et hoc assimilatur alteri circulo paralello, s. australi. Nam paralellus (vt dictum est) dicitur æquè distans; quia sc. habentes donū linguarum, omnes linguas quantūcunque distantes siue differētes æqualiter loquebātur, sicut patet de Apostolis. Sed hoc quod dixi, æqualiter, intelligendū est quantum ad ea quę pertinebant ad fidei doctrinam; in quibus diuina gratia nulla linguarum distantia fuit Apostolis ignita; sed quantū ad ea quæ supra addūtur humana arte ad ornatū & eloquētiā locutionis, quilibet Apostolus instructus erat in sua lingua, non autem aliena. Vnde Apostolus maiori facūdia vsus est in epistola ad Hebręos, quā scripsit in propria lingua, quā in aliis quas Gręco sermone composuit. Sicut etiam in sapientia & sciētia fuerunt sufficienter instructi, quam requirebant in doctrina fidei, nō autem quantū ad omnia quę per scientiam acquisitam cognoscūtur, puta de conclusionibus arithmeticæ vel geometricæ, &c. Act. 2.

Nona gratia est interpretatio sermonum. Et ista assimilatur alteri coluro, sc. æquinoctiali, qui per Librā in Arietem procedens, iterum redit ad suum punctum. Assimilatur autem interpretatio sermonum coluro, quia imperfectionē habet sicut & prophetia. Nā qui scit interpretari vnū, nescit quādoque interpretari aliud. Sicut Daniel interpretatus est visionem siue somnium Nabuchodonosor, & tunc in alia visione quam ipsemet habuit, dixit: Ego audiui, & non intellexi. Et ideo interpretatio sermonum reducitur ad prophetiam, inquātū, scilicet mēs illuminatur ad intelligendum Dan. 12

gendum & exponendum quę sit in sermonibus obscura, siue propter difficultatem rerum significatarum, siue etiam propter ipsas voces ignotas quę pręferūtur, siue propter similitudines rerū adhibitas, secundum illud Dan. Audiui de te, quod possis obscura interpretari, & ligata soluere. Dan. 5.

Haereticorum proteruitas, ac doctrinarū falsitas, antro, alluuioni(que) pluribus eorum effectibus comparatur.

Cap. XXXV.

HÆreticorum vita assimilatur antris terrę propter quinque.

Primo, quia antrum est latibulum tenebrositatis. Vnde dicitur antrum ab atro, eo quod atris tenebris sit infusum. Sic hæreticorum vita cum sit animalis, & tenebrosa, latet tamen sub specie pietatis. Vnde Matth. 7. Attēdite a falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimētis ouium. Et Reg. Absconderūt se in spelūcis, & in abditis, in petris quoq;, & in antris, & cisternis. Hęc enim diuersa loca diuersi modi sunt quibus hæretici se occultant sub specie pietatis. Matt. 7. 1. Re. 13

Secundo, quia antrum habet intuitū capacitatis. Vnde antrum dicitur specus ad speculandum, quia in suas prædas animalia speculantur, vt dicit Isid. Sic hæretici in scripturis maliciosas & sophisticas subtilitates speculātur, quibus simplicium animas rapere, & peruertere possint. Iob. Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur. Isido. in li. Ethi. Iob 39.

Tertio, quia antrum habet intemperamentum contrarietatis. Nam antrum est in æstate valde frigidum, & in hyeme valde calidum; sic hęretici in operibus charitatis sunt valde frigidi: sed in operibus iniquitatis sunt valde calidi, id est, ferventes & soliciti, Vnde in eis impletur illud Matthæi. Quoniam superabundabit iniquitas tua, refrigescet charitas multorum. Iob. Ingredietur bestia latibulum suum, & in antro suo morabitur, ab anterioribus egredietur tempestas, & ab arcturo frigus. Mat. 24 Iob 27.

Quarto, quia habet nutrimentum vilitatis. Nam antrum est fœtibus bestiarum nutriēdis aptum. Sic hæretici nutriunt filios bestiales & carnales, concedēdo eis libertatem operum carnis, dicentes fornicationē non esse peccatum, & multa alia similia. Iudith. Fecerunt sibi antra, & speluncas in montibus, id est, opiniones corruptas & carnales, in montibus, id est, in exemplis & doctrinis suorum maiorum. Iudit. 6.

Quinto, quia est habitaculum infirmitatis: Nam antrum ex vaporibus, & sudoribus animalium sæpe est fœtidum, & corruptum, & ideo in eo habitare volētibus est infirmum. Sic verbis & exemplis pestiferis, & corruptis ipsorum hæreticorum cohabitantes, & cohęrentes eis inficiūtur, & infirmantur in fide & bonis moribus. Psalm. Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt. Timot. Errantes, & in errorem mittentes. Psal. 13. 2. Ti. 3.

Item hæreticorum doctrina assimilatur alluuioni.

Primò ratione inundationis, quia alluuio dicitur latens, & lata inundatio aquarum. Doctrina autem hæretica sub specie pietatis, & coloratę veritatis, quasi per omnes partes orbis hactenus inundauit, & se dilatauit.

Secundo ratione consumptionis dicitur enim alluuio, ab abluendo, quia terram per quam transit, abluit, & abluendo consumit. Sic hæreticorum doctrina, licet videatur exterius munditiā quandam prætendere, tamen finali-

naliter cõsumit, dum animę omnem bonam dispositionem tollit. Iob. Alluuione paulatim terra consumitur. Paulatim enim hæretici decipiunt, incipiendo à bonis, & trahendo ad mala. Iob. 14.

Tertio ratione dissolutionis: nam quanto per absconditas riparum concauitates maiori se fluxu aluuio diffundit, tanto periculosius littoris soliditatẽ dissoluit. Sic Hæreticorũ doctrina, quanto occultius mentibus simplicium infunditur, tãto periculosius vitę vel fide in eis soliditatem dissoluit.

Quarto ratione deceptionis. Quia ripę superficies exterius solida videtur, sed cõsumptio interius occultatur. Et ideo pes calcantis ripã facile labitur, quia interiori soliditate consumpta latens vacuitas non videtur, vt dicit Greg. Sic etiam faciliter simplices ab Hæreticis seducuntur, & in hæresim eorum labuntur, quia falsitas eorum, & prauitas sub quadam veritatis specie, & verborũ dulcedine occultatur. Timot. Habentes quidem speciẽ pietatis, virtutem autẽ eius abnegantes. Gregor. in hom. 2. Ti. 3.

Tres humilitatis gradus describuntur, qui circulis planetarum similes esse videntur, humilium'q; natura per aëris, terræ, ac vallium quamplurimas proprietates ostentantur.

Cap. XXXVI.

HVmilitatis grudus assimilari possunt circulis planetarum. Nam (vt Ptolomæus dicit) planetis assignantur tres circuli, scilicet deferens, ęquans & epicyclus. Deferens est circulus planetæ, per cuius circunferentiam semper mouetur epiciclus ipsius planetæ, dictus ideo deferens, quia defert circulum epicycli. Huic assimilatur primus humilitatis gradus, qui est subdere se maiori, non solũ quia maiori deferendum est, sed etiam quia secundum eius imperium, & obedientiam subditus moueri, & incendere debet in omnibus, vt sic secundum circumferẽtiam huius circuli, id est, secũdũ dispositionem Prælati deferatur circulus epicycli, id est, vita & voluntas subditi, exemplo scilicet Christi, qui dicit Io. descendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Ptolo. Ioan. 6.

Secundus circulus vocatur ęquans, scilicet super cuius centrũ mouetur deferens, quia in illo tenet vniformiter planeta cursum suũ. Et huic assimilatur secundus humilitatis gradus, qui est non præferre se æquali; & ille est æquans, quia scilicet ęqualitatẽ suæ mensuræ homo non excedit. Ecclesiast. Noli extolli; sed esto in eis quasi vnus ex illis. Eccl. 32

Tertius autem, qui vocatur epicyclus, est quidam paruus circulus quem describit planeta motu corporis sui, per cuius circunferentiam mouetur corpus planetæ. Vnde in superiori parte sui epicycli mouetur ab Occidente in Orientem. In inferiori verò parte mouetur ab Oriẽte in Occidẽtem, & huic assimilatur tertius gradus humilitatis, qui est minorem non spernere, sed ei se conformare. Et ille est vt circulus minor epicycli, cum homo se paruificat obsequẽdo, vel condescendendo minori sicut Christus, qui dixit Apostolis: Quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? & postea subdit: Ego autẽ in medio vestrũ sum quasi qui ministrat. Hunc circulum, & gradum humilitatis describit nobis motus corporis nostri, qui scilicet docet, vt nos superbire in nullo debeamus. Et hic motus est duplex, vnus in morte, & hic Luc. 22

est

est ab Occidente in Orientem in quantum corpus per mortem redigitur in pristinam suam originem. Genes. Donec reuertaris in terram de qua sumptus es. Secūdus est in vita, qui continuè tendit ab Oriente in Occidētem, id est, à natiuitate ad mortem. Ecclesiast. Oritur Sol, & occidit, id est, homo primo nascitur, postea moritur. Sapientiæ. Nos nati continuo desinimus esse, & postea erimus quasi non fuerimus.

Gene. 3

Eccl. 1

Sap. 5.

Item assimilatur aëri propter quinque.

Primo, quia aër ex sua natura est perspicuus: sic humilis est perspicuus per sapientiæ susceptibilitatem, quæ est lux spiritualis: Pro. Vbi humilitas, ibi sapientia.

Prou. 18

Secūdo, quia est sui in omnem partē extensiuus: sic humilis per sui ad omnem status coactionē. Nam sicut dictum est, humilis homo maioribus obedit, æqualibus seruit, minoribus condescendit, & sic ad omnem partem humilitas se extēdit. Glos. tamen dicit super illo verbo. Decet nos implere omnem iustitiam, quod humilitas habet tres gradus. Primus est subdere se maiori, & nō præferre se æqualibus, & hæc est humilitas sufficiens. Secūdus est subdere se æquali, & non præferre se minori, & hæc est humilitas proficiens. Tertius est subdere se minori, & hæc est perficiens: quia in hac humilitate tertia est perfecta iustitia.

Matt. 3.

Tertiò, quia aër est cælestis influentiæ receptiuus: quia humilis est ad diuinam gratiam recipiēdam dispositus. Iac. Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.

Iac. 4.

Quartò, quia aër est virtutis respirandi administratiuus, per quā respirationem conseruatur vita corporalis. Vnde & aër per respirationē attractus, spiritus vocatur, secūdum illud. Psal. Os meū aperui, & attraxi spiritum. Sic etiam per humilitatem attrahitur Spiritus sanctus, per quem est & conseruatur in anima spiritualis vita. Vnde Isa. secundum aliam translationem. Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, tremētem sermones meos?

Ps. 118

Isa 46

Quintò, quia aër est volatilium locus: locus autem est locati cōseruatiuus, quia humilitas est hominum spiritualium, & contemplatiuorum conseruatiua. Vnde sicut aues in aëre volant, sic viri virtutum in humilitate ambulant. Nam qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, sicut dicit Greg. Item humilis assimilatur terræ, quia quamuis sit infima, tamen cælestis influentiæ est maximè receptiua. Cum enim sit cæli centrum in omni sui parte ab ipso influentiæ suæ capit effectum. Et ideo inter omnia mundi corpora est fœcundissima, & rerum multarum in esse productiua. Similiter & anima humilis maximè receptiua est influxus gratiæ cęlestis: & quia confluit aqua gratiæ ad concauitatem terræ, id est, humilitatē animæ, ad cuius scilicet abundantiam sequitur fęcunditas vitę, per opera meritoria virtutum, sicut in plantis ad abundantiam humorum sequitur fœcunditas fructuum. Psalm. Erit tanquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suū dabit in tempore suo. Et iterum. Psalm. Terra nostra, id est, humilis anima, dabit fructum suum.

Psal. 1

Item humiles assimilantur vallibus.

Primò quidem, quia valles sunt aquosæ. Cum enim vallis sit terra

Psal. 84

decli-

decliuis & depressa, inter mediũ montiũ collocata, oportet, quod aquarum desuper fluentiũ sit receptiua. Et talis est anima humilis, quæ dum se voluntariè inclinat, & deprimit, inter duos montes, id est, modos superbiæ, quorum vnus est extolli de spiritualibus, alius extolli de temporalibus, ab vtroque declinans quasi media transit, & idcirco supernarum gratiarum influxum copiosissimè recipit. Psalm. Inter me-
Ps. 103 dium montium pertransibunt aquæ. Abundat etiam in vallibus, id est, in humilibus, aqua lachry-
Psal. 82. marum. Psal. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarum.

Secundò, quia valles sunt fructuosę. Nam propter humoris copiam, in herbis, & floribus, & fructibus fœcundantur, frondiũ & florum decore citius adornantur. Ita in humilibus abundant herbæ virtutum, fruges operum, frõdes verborum, flores affectio-
Psal. 64. num. Psalm. Valles abundabunt frumento, id est, humiles, vitæ merito.

Tertiò, quia valles sunt vmbrosæ, quia scilicet à montibus, & collibus obumbrantur, & sic in humilibus, sunt vmbræ mõtium id est, exempla sanctorum. Zach.
Zac. 14 Fugietis ad vallem montiũ meorum.

Quartò, quia sunt æstuosæ, quia scilicet fit in eis maior solarium radiorum concursus. Quia dũ ibi multiplicantur, & detinētur, nec vltra eis dilatari cõceditur, maior ibi quam in montibus calor generatur. Vnde in eis niues citius dissoluuntur, ex quarum resolutione loca circumadiacentia humectãtur. Similiter in humilibus diuinæ consolationes, & inspirationes, & gratię quasi radij in vallibus multiplicantur, quibus mentes eorũ ad amorem supernę patriæ inflammãtur: vnde omne frigus accidiæ, vel peccati, citius quasi nix resoluta repellit. Mach. 2. Ma. 1
Acceptum ignem de altari absconderunt in valle: ignis altaris est amor spiritualis, qui absconditur, & seruatur in valle, i. in humilitate mentis.

Quintò, quia valles sunt quietę. Nam ædificia in vallibus constituta minus ventorũ impulsionibus agitantur, quã quæ in montibus collocantur. Nam mõtium obiectu à procellarũ inundantiũ impetu valles defendũtur, & terræmotibus incolæ vallium rarius molestãtur, eo quod partes terræ in vallibus magis inter se cõprimuntur, quia venti illas partes difficulter subintrant, quia ergo minimę sunt porosę, à ventis modicum agitantur, sicut dicit Philosophus. Similiter etiã humiles, sunt magis quieti, & tuti, & à vẽtis persecutionum, & à mõtibus tentationum. Vnde sicut dicitur Iudicum. Iudas, qui habitatores montium obtinuit, habitatores Iud. 1.
vallis delere non potuit.

Cur Dei filius incarnatus sit, exprimitur, eiusq; incarnatio quinque de causis rori comparatur.

Cap. XXXVII.

INcarnatio filij Dei assimilatur rori siue rorationi, secundum illud Isaię: Rorate cęli desuper, & Isa. 45
nubes pluant iustum. Hæc autem similitudo attẽditur quoad quinque. Nam filius Dei incarnatus est, vt mundum malignitate inflammatum refrigeraret. Ros enim calorẽ temperat, & refrigeria præstat. Ita ille ros temperauit ęstum concupiscentiæ. Eccle. Eccl. 18
Ros obuians ardori venienti, humilem efficiet eum, & adducet refrigeriũ gratiæ. Dan. Fecit me- Dan. 3
dium fornacis quasi ventũ roris flantem.

Secun-

Secundò incarnatus eſt, vt mū-
dum aridum impinguaret. Ros
enim quoſdam piſces maris im-
pinguat. Et in aliquibus regioni-
bus oues rore paſcuntur, & im-
pinguantur, ſic ille ros mundum
Gen. 27 aridum impinguauit. Geneſ. In
pinguedine terræ & rore cœli
deſuper erit benedictio tua. Im-
pinguamur enim in Christo ex
conſideratione ſuę humanitatis:
& hæc eſt pinguedo terræ, & etiā
ex contemplatione ſuæ diuinita-
tis: & hæc eſt pinguedo roris.

Tertiò, vt mundum ſterilem fę-
cundaret: locus enim vbi ros nō
deſcendit, ſterilis exiſtit. Sic mū-
dus erat ſterilis à bona operatio-
ne: ſed deſcēdit ros ille in ipſum,
& germinare fecit. Oſeę. Ero
Oſee. 14 quaſi ros, & Iſraël germinauit
quaſi lilium.

Quartò, vt mundum famelicū
Nu. 11. paſceret. Num. Cumq; deſcende-
ret nocte ſuper caſtra ros, deſcē-
debat pariter & manna. Iſto ta-
mē rore non paſcuntur homines
coruini, id eſt, per peccatum de-
nigrati: ſed paruuli, id eſt homi-
nes manſueti per puritatem albi.
Nam pulli coruorum, quamdiu
habent pullos albos, à parētibus
relinquuntur: & tunc eleuantes
capita, & aperientes roſtra, cæle-
Pſ. 146 ſti rore paſcuntur. Vnde in Pſal.
Qui dat iumentis eſcam ipſorū,
& pullis coruorum inuocātibus
eum. Quando autem nigreſcere
incipiunt, à parentibus ſuis nu-
triuntur.

Quintò, vt poteſtatem dæmonū
coërceret. Ros enim nocturno
tēpore cadens venenoſa anima-
lia arcet, & ideo venenum eorū
non tantū nocet de nocte quan-
tum de die ſecundū philoſophū.
Ari. de Raro etiam pungunt ſerpentes
ani. quandiu ſtant inter herbas rori-
das. Sic ille ros cæleſtis ad nos ve-
niens, malitiam dæmonis refre-
Iſa. 26 nauit. Iſa. Ros lucis ros tuus, &
terram gigantum, i. ſuperborum
dæmonum, detrahes in ruinam.

Inſtabilis hominis natura qualis exiſtat, ex proprietatibus Mercurij atque aeris exacto dignoſcitur.

Cap. XXXVIII.

INconſtans homo aſſimilatur
Mercurio, quia quamuis ſit de
ſe temperatæ naturæ, & diurnus,
tamen frequentius variatur, quia
modo maſculinus, modo fœmi-
neus inuenitur. Cito enim ſe ver-
tit ad naturam illius planetæ cui
cōiungitur, vt cum bonis bonus,
& cum malis malus, cum medio-
cribus mediocris, vel malitioſus
ſtatim efficiatur. Et talis eſt incō-
tinens, ſiue inconſtans homo, ſe-
cundū prophetā dicentem. Cum
ſancto ſanctus eris, & cū viro in- Pſal. 17
nocente innocens eris, & cū ele-
cto electus eris, & cum peruerſo
peruerteris.

Item incōſtans homo aſſimila-
tur aëri in tribus.

Primò, quia aër eſt ſubſtātialiter
leuis: & ſic homo inconſtans eſt
leuis in credendo. Eccl. Qui cito
credit, leuis eſt corde. Ioan. No- Eccl. 19
lite omni ſpiritui credere. Bern. 1. Io 4
Vtrumq; vitium eſt, & omnibus Bern. in
credere, & nulli. cant.

Secundò, quia aër eſt faciliter
mobilis. Sic homo incōſtans eſt
mobilis in operando, quia ſ. non
perdurat in opere incœpto, ſed
faciliter dimittit vnum & incipit
aliud. Iac. Vir duplex animo, in- Iac. 1
conſtans eſt in omnibus viis ſuis.

Tertiò, quia aër eſt multiplici-
ter alterabilis, & variabilis etiam
in oppoſitas qualitates. Vnde ex
fœtidis cito corrumpitur, dum ei
vapor peſtifer admiſcetur: & ex
odoriferis ſanus, & redolēs inue-
nitur. ſic incōſtans homo altera-
tur in conuiuendo ex bonis exē-
plis aliorū, vel ex malis, & peſti-
fera ſocietate inficitur, & ex bo-

na familiaritate dirigitur. Vnde congrue assimilatur aëri, qui ad omnem ventum, vel nubium va-
Iob. 37 porem alteratur. Iob: Subito aër congregatur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

Rationis ignorantia per similitudinē eclipsationis Solis umbraq; effectus variabilis, errorem, atque peccatum in animam inducit.

Cap. XXXIX.

IGnorantia, vel error rationis inducit peccatum, sicut Eclipsis Solis inducit terræmotum. Est enim Eclipsis Solis causa & signum terræmotus, eo quod in terra ad quam conuertitur vmbra Eclipsis, intenditur frigiditas, poros terræ constringens, & reflectens vaporē in seipsum. Et verius signum in cauda, quā in capite draconis; & tanto verius, quanto maior fuerit, & vbi spissior fuerit vmbra: Similiter quāto maior, & crassior est error, & ignorantia mentē obscurans, tāto magis mouetur anima inordinatè ad peccandum. Et præcipue si est Eclipsis in cauda draconis, i. si est error, vel etiā ignorātia finis, qui prior est in intentione. Vnde tunc opus sequēs est inordinatū. Matth. Si oculus tuus. i. intentio
Matt. 6. nequam fuerit, totum corpus. i. processus operis, tenebrosum erit. Nam qualis est intentio, quæ præcedit, tale est omne opus q sequitur, vt dicit Greg. Et intelli-
Greg. gitur de intentione finis.

Item ignorantia assimilatur tenebræ.

Primò, quia tenebra est visui impeditiua, vnde dicitur tenebra à tenendo, quia ligantur, & tenētur oculi ne lumen videant. Sic ignorantia tenet oculos mentis ne videant lumen veritatis. Tob.
Tob. 5 In tenebris sedeo, & lumen cæli non video.

Secundò, quia est gressus prohibitiua. Nō enim tutum est in tenebris ambulare. Io. Qui ambu- Ioan. 12
lat in tenebris, nescit quo vadit.

Tertiò, quia est casus inductiua. Nam qui ambulat in tenebris, faciliter, & frequenter cadit, præcipue vbi lubricum esset. Sic etiā ignorantia boni inducit casum peccati. Prou. Via impiorū tene- Prou. 4
brosa: nesciunt vbi corruant. Frequentior autem est casus vbi est tenebra ignorantiæ, cum lubrico concupiscentiæ. Psalm. Fiant viæ Psal. 34
eorum tenebræ, & lubricum. Et frequenter vnus ignorans facit errare alium. Matt. Si cæcus cæco Mat. 15
ducatum præstet, ambo in foueā cadunt.

Quartò, quia est timoris incussiua, timet enim homo in tenebris. Psal. Timor & tremor vene- Psal. 54.
runt super me, & cōtexerunt me tenebræ. Similiter ignorantia timorē inducit. Sicut enim ignorantes artē bellandi, timent frequenter, quę nō sunt timenda, vt fragorē armorum, & similia: Similiter ignorantes viam Dei, timent frequenter, quæ non sunt
timenda. Psalm. Illic trepidarunt Psal. 13.
timore, vbi non erat timor.

Quintò, quia est verecundię diminutiua. Vnde qui volunt turpia facere, tenebras quærunt, vt verecundiam fugiant. Eccl. Om- Eccl. 23
nis homo qui transgreditur lectū suum, contemnens in animam suam, & dicens, quis me videt? tenebræ circundāt me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me: quid vereor? Sic etiam ignorātia culpæ minuit, vel tollit ruborem pęnitentiæ. Item. Eccl. 6
Confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt.

Dei ira quanta sit super peccatores futura per Solis, Iridisq;, Lunæ nonnullas similitudines, in die nouissimo clarissime patefiet.

Cap.

Cap. XL.

IRa Dei quanta super peccatores in fine apparebit. Nam feruor Solis sub nube tegitur; sed quando discooperitur, quanti sit ardoris ostenditur. Sic Christus, qui nūc est quasi sub nube misericordiæ, quātæ sit iustitiæ & potentiæ manifestabit in fine. Psal. Cognoscetur Dominus iudicia faciens. Item ira Dei assimilatur iridi, siue arcui Lunæ. *Psal. 9.*

Primo, ratione significationis. differt enim significatio iridis, Solis, & Lunę, quia arcus Solis, vt sacra scriptura tradit Gen. apparet in signum diuinæ clementiæ. Vnde etiam apud Græcos dicebatur arcus deymonis, i. sapientię. Quia Isiodistę (qui omnia naturalia attribuebāt diis) dicebāt, quod arcus ille est signū clemētię, quia calor mixtus ex aqua & igne: signum est, quod neque per aquam, neq; per ignem eueniet periculū, deymone, id est, sapientia prouidēte. Vnde ante tempus iudicij, quando nos igne conflagrandi finem mūdi expectamus vēturum; dicunt quidam Doctores Catholici, quod per xl. annos arcus non apparebit, vt ostendat diuinam clementiam à mūdo amotam, diuini iudicij ira appropinquante. Arcus autē Lunæ (secundum Philosophos, tempestatem longā. & auram instabilem. Et magis diuina ira assimilatur ei quam clementia. Psalm. Ignis exardescit in conspectu eius, & in circuitu eius tempestas valida. *Gen. 9.* *Psal. 49.*

Secundo ratione colorationis, quia (vt dicit Aris.) color lunaris iridis est albus, eo quod lumen in nocte videtur album: quod est, quia frigus noctis cōdensans nubē, non sinit radium Lunæ, cum sit debilis, penetrare in profundū eius, ideo tātum in superficie illustratur nubes, & ideo per consequēs non generatur nisi albedo quæ in sola superficie habet fieri: nam rubedo constituitur ex immutatione lucis in profundū humidi fumosi, & viriditas ex lumine penetrāte in humidum aqueum. Albedo ergo iridis Lunę significat claritatē, & tranquillitatem iræ diuinæ. Non enim eo modo ira est in Deo sicut in homine, s. vt sit ex eo passio perturbās, & offuscans, siue obscurans iudicium rationis. Est ergo ira Dei alba. i. clara, & tranquilla, in nullo mentem eius offuscans. Ps. Deus iudex iustus & fortis, & patiens, nunquid irascetur per singulos dies? Et ideo (vt dicūt Doctores) non est in Deo ira, quæ est passio afficiēs, sed solum ira efficiens, vt scilicet ipsa pœna illata à Deo puniēte, ita Dei vocetur. *Arist. 3. mete.*

Tertio ratione apparitionis, quia cū arcus Solis frequēter appareat: arcus tamē Lunæ rarissimè apparet: nā (vt dicit Arist.) in 50. annis non videtur nisi bis. Et ideo hoc potest esse, quia arcus talis non apparet, nisi Luna decimaquarta, & cum fuerit in ortu vel occasu suo. Luna ergo existēs in signis Aquilonaribus, nec ad Aquilonem, nec ad meridiē habet illam oppositionem quæ requiritur ad iridem. Si autem est in signis meridionalibus, & est plena, sequitur quod sol est in Aquilonaribus, & ideo tūc vix sūt nubes in Aquilone, quæ sint semen iridis. Si autem Luna 14. sit in ortu, vel occasu, s. sero vel mane, patet quod Sol est ei oppositus, ideo licet oppositio recta sit, quæ requiritur, tanta fit disgregatio aëris, quod vix ibi potest esse nubes in tanta densitate & continuitate quantā requirit, nisi hoc faciat aliqua specialis stella, quæ forte non est in tali dispositione in quinquaginta annis nisi bis. Et ideo forte hoc dicit Philos. licet quidam dicant cum *Arist. 3. mete.*

hoc dixisse tantùm referēdo, nō asserendo. Quod ergo arcus Solis (qui est signū clementiæ) frequentius apparet, arcus vero Lunæ (qui est tēpestatis præsagium) apparet rarissimè, significat quod Deus pronior est ad misericordiam, quam ad iram; & præstabilior ad parcendum, quam ad pu-
Eze. 18. niendum. Eze. Non est volūtatis
Ioël. 2. meæ mors impij. Et Ioël. Cōuertimini ad Dominū Deū vestrū, quoniam misericors est, & præstabilis super malitia.

De duplici ira humana hic pertractatur, quarū altera rationē à rectitudine trahit, quæ canicula stellæ, pluuia impetuosæ atque aquæ torrentis assimilatur: altera verò secundùm rationem est, eamq; non esse contemnendam declaratur.

Cap. XLI.

IRa humana duplex est. Vna quæ rationē à rectitudine contrahit, & hæc est ira per vitium. Alia qua appetitus sensitiuus cōtra vitia, & mala mouetur secūdum ordinem rationis. Et hęc est
Greg. li. 5. mora. ira per zelū, prout Gre. distinguit. Prima ira similis est stellæ, quæ canicula nuncupatur. Et hoc ostendunt tria.

Primo caniculæ effectus: est enim illa stella in effectu feruentissima, quod competit iræ inordinatæ. De qua Philosophus dicit, quod est accensio sanguinis circa cor: vnde qui ad iram alios prouocant, dicūtur esse incēdia-
Psal. 71. rij diaboli, de quibus in Psal. Incenderunt igni sanctuariū tuum, id est, cor quod debet esse Deo dicatum.

Secundo hoc ostendit caniculæ ortus. Nam (secundum Albumasar) canicula oritur in xix. gradu Cancri, in cuius ortu fit magna turbatio in aëre. Ita etiā dū ira exurgit, & excandescit, fit magna turbatio in homine. Et hæc perturbatio primo fit interius in cor-
Greg. in mora. de, quia (sicut dicit Grego.) cum tranquillitatem mētis ira diuerberat, dilaniatam quodammodo scissamque perturbat. Vnde per iram sapientia perditur, vt quid quoue ordine agendum sit, omnino nesciatur, sicut scriptū est. Ira in sinu stulti requiescit; quia nimirū intelligentię lucē surripit cum mētem commouendo confundit. Itē fit perturbatio in opere sicut scriptum est. Ira perdit etiam prudentes, quia s. cōfusus animus nequaquā explere etiam si quod intelligit, prudēter valet. Item fit per irā turbatio in cor-
Greg. in mora. 5. pore, quia (sicut dicit ibidem Grego.) Dum iræ suę stimulis accensum cor palpitat, corpus tremit, lingua se præpedit, facies ignescit, exasperantur oculi, & nequaquam recognoscuntur notis notus quidem ore clamorē format, sed sensus quid loquitur, ignorat. In quo itaq; iste ab arreptitijs longe est, qui actionis suæ conscius nō est? Itē fit per irā turbatio in conuersatione, quia per eam (sicut Gregor. dicit) Gratia vitæ socialis amittitur sicut scri-
Prou. 22 ptum est: Noli esse assiduus cum homine iracūdo, ne discas semitas eius, & sumas scādalum animæ tuæ. Quia qui se ex humana ratione nō temperat, necesse est, vt bestialis solus viuat. Item fit per irā turbatio in congregatione, quia (sicut dicit Gregor.) per iram concordia rumpitur, sicut
Prou. 29 scriptum est: Vir animosus parit rixas, & vir iracūdus effundit peccata. Peccata quippe effundit, quia etiā malos quos ad discordiam prouocat, peiores facit.

Tertio declarat dictā similitudinem caniculæ tempus. Ab hac enim stella dicūtur dies caniculares, in quibus sanguinē minuere vel medicinā accipere est valde periculosum propter excelsū

distem-

Hip. in Amph. distemperantiæ aëris in calore, vnde Hipocrat. dicit, quòd ante canem, & post canem, & sub cane molestæ sunt purgationes, & pharmatię. Et ibi dicitur in cōmento, quod ante ortum, & in ortu, quod post ortum illius statim dare potionē laxatiuam periculosum est; quia tunc aër est calidus, & siccus, scilicet à calido signo, & a calida stella, scilicet Sole, & Leone cum canicula existēte. Vnde ex modica medicina sumpta corpus fieret nimis calidum, & siccum, & febris forsitan sequeretur. Medicina etiam isto modo sumpta euaporaret, & nimis etiam operaretur, cū corporis pori tunc ex calore aëris sint aperti. Dicit enim ibidem Galenus, quod calor extraneus vires extrahit medicinę, vnde aqua calida repugnat solutioni; sed calor aëris tūc est fortis, propterea virtus interior, tunc est debilior, & per potionem, vel minutionem plus debilitatur. Sicut ergo sub feruore caniculæ exhibenda non est potio medicinæ. Sic etiam in feruore iræ exhibēda nō est correptio disciplinæ; quia nec à furioso correptore modestè, vel ordinate corrigitur, nec ab irato peccatore patienter, vel vtiliter sumitur, propter quod & ira viri iustitiā Dei nō operatur: nā dum perturbata mēs iudicium suæ rationis exasperat, omne quod furor suggerit, rectum putat, sicut dicit Grego.

Gal. in Amph.

Isa. 1.

Greg. li. mor. 5.

Item impetus iræ dissipat animam, sicut pluuia impetuosa destruit plantam: frigiditas enim, quæ tunc maior est in pluuia, est qualitas mortificatiua. Quando vero pluuia est suauis cū humido aëreo, & terrestri sicco fœcūdatur terra. Ita etiam ira impetuosa rationis iudicium lædit, & ad refrenandum seipsum lētum & frigidum reddit. Sed suauitas mansuetudinis gratiam Dei recipit, qua nostræ animæ terra fœcunda fit, & pinguescit, secundū illud Prouerb. Mansuetis dabit gratiam. Item ira assimilatur aquæ torrentis. Prou. 3.

Primo, quia talis aqua est impetuosa: torrens enim est aqua cum impetu veniens, & recedēs: vnde dicitur torrēs, quia impetu crescit, sed siccitate torrescit & arescit. Talis est ira eorum, qui subito, & multum accēduntur, & cito reuertuntur. Vnde tales vocātur impetuosi. Isa. Conuertentur torrentes eius in picem, scilicet propter subitam inflammationem iræ. Isa. 34.

Secūdo, quia talis aqua est dānosa Nam vias destruit, terram corrodit, & vicina loca submergit. Sic ira nimia destruit vias rationis, corrodit vires corporis, & interdum sibi propinquos iratus inuadit, & lædit; vnde de huiusmodi furioso posset etiā illud dici Isai. Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad mediū collis ad perdendas gentes in nihilum. Isa. 30.

Tertio, quia talis aqua est periculosa: Nam quia cū impetu venit, omnia sibi obuiantia diruit, quæ cum impetu sequuntur. Hęc etiam lapillos & paleas coaceruans post se vestigia derelinquit, & sic in mare descendit vbi omnis fluuius nomē & dulcedinem perdit. Sic etiam ira cum impetu crescit, sibi obuiantes, id est, resistentes, si potest, prosternit, & cū impetu alios sibi vnitos secū ad periculū attrahit; lapillos, & paleas, id est, paruas, & leues iniurias ante oculos mētis coaceruādo. i. reminiscendo reducit, post se vestigia rationis, & mansuetudinis per obliuionem dimittit. Et hæc ira est torrens iniquitatis, quę animam per odium turbat. Psal. Torrentes iniquitatis cōturbauerunt me. Psal. 17.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Secunda est ira, & indignatio Sanctorum contra mala, quæ est secundum rationem, & quę dicitur ira per zelum, non est contēnenda, sed valde emenda, vtpote cuius verba & maledictiones effectum inueniuntur habentia. Et hoc apparet per exemplum in montibus Gelboë, quos iratus Dauid de cęde populi in ipsis facta maledixisse legitur, Reg. Gel- 2.Re.1. boë enim (vt dicit Hieron.) erant Hieron. mōtes alienigenarum, in quibus Saul cum filijs suis corruit: propter quod indignatus Dauid eis maledixit, & maledicēdo eos in sterilitatem perpetuam commutauit. Ei ideo vt glos. ibidem dicit. Hi mōtes ante maledictionē vberes fuerūt, quos maledictioni postea subiacere testatur, eo quod nunquam ibi pluere, vel rorem descendere reperiatur.

Quid sit iustitia, eiusq; forma ac perfectio explanatur, & terra tribus rationibus comparatur.

Cap. XLII.

IVstitiæ ęqualitatē seruare docet nos terra, quæ (secundum Arist.2. Philosophum) est ęque librata in coel. medio propriis pōderibus. Quælibet enim suarum partium suo pōdere nititur ad mundi mediū, & in declinatione suarū partiū singularum tota ęque librata suspenditur circa centrum, propter quod ęqualiter in medio immobilis retinetur. Ex quibus patet quod in terra est de sui natura partium ęqualitas, loci medietas & quietis stabilitas. Est enim in suis partibus ęquè librata, in medio mundi locata, & in eodem situ perpetuo stabilita. Hæc autē tria virtus iustitię requirere videtur. Nam primo virtus iustitię requirit æqualitatem, quod ipsum nomen demonstrat. Dicuntur.n. ea quæ adæquantur iustificari, vnde Cōstantinus iurisconsultus dicit, quod ius est ars boni, & æ- Const. qui. Ius autem est, quo cognoscitur quid sit iustum.

Secundo pertinet ad iustitiam mediū tenere, vnde Philosophus Arist.5. assignat medium iustitię, secūdū Ethi. proportionabilitatē arithmeticā quod est medium rei. Alijs enim virtutibus moralibus assignatur medium rationis tātum, sed iustitiæ mediū rei. Nam aliæ virtutes morales consistunt principaliter circa passiones, quarū rectificatio nō attenditur nisi secundū comparationē ad ipsum hominem cuius sunt passiones, secundū quod irascitur, & concupiscit prout debet secūdum diuersas circūstantias; & ideo medium talium virtutum nō accipitur secundū proportionē vnius rei ad alteram, sed solum secundum comparationem ad ipsum hominem virtuosum: & propter hoc in ipsis est medium solū secundū rationem quoad nos. Sed materia iustitiæ est exterior operatio, secundū quod ipsa, vel res cuius etiā vsus debitam proportionem habet ad aliam personā. Et ideo medium iustitiæ cōsistit in quadam proportionū æqualitate rei exterioris ad personā exteriorem. Æquale autem est realiter medium inter maius, & minus, vt dicit Philosoph. & ideo Ari.10. iustitia habet medium rei. Sed Meth. hoc medium rei est etiam mediū rationis, & ideo in iustitia saluatur etiam ratio virtutis moralis.

Tertio iustitia requirit stabilitatē, & firmitatē. Et ideo diffinitur à viris peritis, quod iustitia est cōstans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuens. Ex qua diffinitione habetur, quod ille iustus est, qui est in operādo voluntarius, firmus, diuturnus, & rectus. Vnde in hac diffinitione ponitur primò volūtas ad osten-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

dendum, quod actus iustitiæ debet esse voluntarius. Psal. Exultent, & lætentur, qui volunt iustitiā meam. Secundo additur, Cōstans, ad designandum firmitatē propositi. s. vt in proposito faciēdi iustitiam firmiter perseueret.
Iob 17. Iob. Tenebit iustus viam suam, & mundis manibus, addet fortitudinē. Tertio additur, Perpetua, ad ostendendū perseuerantiam, siue diuturnitatem. Vbi nota, ꝙ voluntas potest dici perpetua dupliciter. Vno modo ex parte ipsius actus iusti, qui perpetuo durat, & sic solius Dei voluntas est perpetua. Alio modo ex parte obiecti, quia. s. aliquis vult perpetuo facere aliquid, & hoc requiritur ad rationem iustitiæ, quia non sufficit ad rationem iustitię, vt aliquis velit ad horā in aliquo negocio seruare iustitiā, quia vix inuenitur aliquis, qui velit iniuste in omnibus agere Sed præcipue requiritur, quod homo habeat voluntatem perpetuo & in omnibus iustitiam seruandi. Psa.
Ps. 103 Beati qui custodiūt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore. Quod autem vltimo subditur, Ius suum vnicuiq; tribuens, ponitur ibi actus iustitiæ pro habitu qui per actum specificatur. Item habitus reducitur ad actū. Vnde si quis vellet hanc descriptionem ad debitam formam diffinitionis reducere, diceret sic, Iustitia est habitus secundū quē aliquis constanti, & perpetua voluntate ius suum vnicuique tribuit, & quasi est eadem diffinitio cum ea quam Philos. ponit in
Arist. 5. Ethi. Ethi. dicens, quod iustitia est habitus secundum quem aliquis dicitur operatiuus iusti. Nota etiā, quod vnicuiq; reddere ius suum non solum pertinet ad iudicem, vel ad principē, sicut ad dirigentem, vel operātem quod iustum est, quia iudex est iustum animatum, & princeps est custos iusti: Sed etiam ad subditos, sicut ad exequentes. Hæc est igitur forma iustitię quam repręsentat nobis, (vt dictum est) ipsum elementum terrę. Hiere. Faciet iustitiam in terra. Hie. 23

Aqua, pluuiæ, Maris Rubri, ac deniq; nonnullorum animantium variæ proprietates explanantur, quibus lachrymarum cōpunctio cor nostrum clarificans assimilatur.

Cap. XLIII.

Lachrymarum compunctio assimilatur aquæ propter septem.

Primō quidem, quia aqua est sordium lauatiua. Nam videmus, quod ea quę sordidantur, per lotionem aquæ mundantur. Vnde pannus lineus videtur esse sordidus dum est à tela succisus, aquis sæpe lotus efficitur valde albus. Oues etiam antequam tondeantur, prius in aqua lauantur. Ita aqua lachrymarum est omnium peccatorum absterfiua, mundificatiua, & dealbatiua. Iob. Si lotus fuero aquis niuis, & fulserint Iob. 9.
velut mundissimæ manus meæ. Nam quasi aquæ fluentes ex resolutione niuium sunt aquæ fluentes ex recordatione peccatorum: & hæ sunt maxime ablutiuæ. Et hanc aquarum virtutem cognoscunt etiam animalia, & huiusmodi lotionis manifesta nobis præbent exempla. Nā leæna dum adulterium committit cum pardo, tanquā malefecerit, virumque offenderit, ad ipsum nullatenus redit nisi prius lota fuerit aquis. Similiter ciconia dū cum alio masculo concubit, nisi prius se lauerit, ad comparem nō redit. Cygnus alba est auis, non solum adulterium refugit, sed etsi cum cōiuge cogerit, tanquā rem turpem & fœtidam fecerit, nisi prius se lauerit, nunquam cibum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

bum sumit. Et tamen multi miseri multis adulterijs, & sceleribus fędati, sine lotione pęnitentiæ ad corpus Christi accedere nō verentur. Elephas cum multo rubore ad vxorem accedit, latebras quęrit, videri refugit tanquā turpe, & detestandum quid fecerit: nisi prius se aquis lauerit ad socios nunquam redit. Et habent elephantes hoc proprium, quod semper Luna noua turmatim ad aquas accedunt, & ab omnibus sordibus in aqua se abluunt, & filios quos ante se ire faciunt, semper similia facere instruunt. Sed multi miseri relicta aqua munda pœnitentiæ, ad modum porcorū quærunt aquā lutosam luxuriæ. Ezech. Non est præcisus
Eze. 16 vmbilicus tuus, & aqua non est lota in salutem.

Secundō, quia aqua est viuificatiua. Vnde arbores, quæ videntur in hyeme mortuæ ex defectu humiditatis, aqua ascendēte humore iterum fiunt viuæ. Ita anima in peccatis mortua viuificatur pęnitentiæ lachryma. Et sicut piscis absque aqua non viuit, sed remotus ab aquis moritur, & putrescit: Ita etiam peccator sine lachrymis viuere spiritualiter nequit. Isa. Computrescent pisces
Isa. 50 sine aqua, id est, pœnitentes sine lachryma, & morientur in siti. Nam & piscis quidam, qui halec dicitur, ex sola aqua viuere perhibetur, sicut talpa ex terra, camæleon ex aëre, & Salamandra ex igne viuere referuntur: quamuis sapiētiores dicant, quod nullum animal nutriatur, vel viuat ex puro aliquo elemēto. Dicitur enim esse vnum genus plantæ, quod quātumcunq; aridum fuerit in aqua missum protinus reuiuiscit. Vnde etiā anima mortua si in lachrymarū aquis fuerit balneata, ex mortua fit viua. Et quædā auiculæ, quæ miro modo ex quibusdā arboribus generātur & loco fructuū in eis nascuntur, quandiu tamē ad arborē suspenduntur nunquā viuificantur. Sed quādo ruptis tenaculis in aquam cadunt, animam cum vita recipiunt. Et est notandum, quod hæ auiculæ modicum valde habent de carne, & minus de sanguine, quare ad esum nō sunt aptæ. Sed quæ est arbor producēs has aues, nisi mūdus producens homines? & quid est nō viuificari in arbore sed in aqua, nisi quia nō spiritualiter viuimus quandiu mundo, vel peccato inhæremus? Sed dū à mundo recedimus, & aquas deuotionis attingimus, tūc Deo viuere incipimus. Tales enim qui mundo adhærēt, sunt carne multa, & sanguine pleni. Sed qui aquis pęnitentialibus sunt attriti, sunt carne, & sanguine quasi nulli, quia non sequuntur, quæ carnis sunt, sed quæ Dei. Apost. Caro I. Co. 15
& sanguis regnū Dei non possidebunt.

Tertiō, quia aqua est impinguatiua, & fęcūdatiua. Dixerunt enim Philosophi, quod si terra fuerit nimiū indurata, nec aquis balneata, semē non recipit, & receptum nō permittit erumpere, & germinare: sed vomere sæpe confracta, semina nutrit, & per aquam pluuiæ remollita quandā in se pinguedinem colligit, quā receptā, & in se decoctam radicibus ad productionem seminis fundit. Sic per omnia corda dura nulli sunt fructui apta, sed vomere pęnitētiæ commollita, & perfusa deuotionis aqua, fiunt pinguia & fructifera: propter quod est quidam lapis preciosus, qui dicitur enidros, qui ad nostrum exemplum de se perpetuas stillat guttas. Videmus etiā, quod nulla est terra adeo bona de se, cui si subtrahitur aqua non fiat infœcūda, & vana, nec alicui vsui apta

quin

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quin potius resoluta in puluerem vertitur. Et econtra terra conuenientibus temporibus recipiens in se aquā, fit mollis, arabilis, ad serendū apta, & valdè fœcunda. Hoc patet in terra Ægypti, quæ non irrigatur pluuia, sed crescēte Nili fluminis aqua, terrā irrigat, & crescēte riparum suarum flumine irrigat vniuersa, sitque ibi sterilitas magna, & rerum penuria, quando ex aliqua causa non ascenderit ipsa aqua. Tēpore etiā Heliæ quando non fuerunt pluuię perierūt præ siccitate omnia. Sed cum oraret, vt descenderet aqua, redijt rerum abundantia. Quæ etiā est arbor tam fertilis, & amata quæ nō protinus sterilescat, & ex viridi sicca fiat, si humor aqueus ei deficiat? Ita etiam sine lachrymarū irrigatione nul-
Iob 12. lus esse potest fructus pœnitētiæ. Iob. Si continuerit aquas omnia siccabuntur.

Quartò, quia aqua est lassorum confortatiua. Nam & oues, & omnia animalia dū calore æstuant in æstate, si aqua coactè, vel spontè trāseunt mox se excutiūt, & resumptis viribus auidius cibū sumūt, & fortiora ad opera redeunt. Cerui etiam quantumcunq; lassi, à canibus fatigati, si possunt aquas intrare, & flumina trāsnatare, mox pristinas vires sumunt, & spretis canibus siluas petunt. Ita etiā lachrymę mirabili modo lassos & laborantes cōfortant, & vires perditas reparant. Vnde anima quantumcunque demissa, vel debilitata miro modo cōfortatur his aquis balneata.

Quintò, quia aqua est durorum emollitiua. Nam panis bis coctus, qui est natura durissimus, in aqua positus mollis efficitur. Ita lachryma compuncti deuote orantis, Dei seueritatem emollit, & ad parcendum, & miserādum
Io. 5. flectit. Io. Mouebatur aqua, & sanabatur vnus.

Sextò, quia est sitis sedatiua. Nā sitis est appetitus frigidi, & humidi, vnde cum aqua de natura sua frigida sit, & humida, rectè sitis est extinctiua. Ita lachrymæ pœnitētiæ extingunt ardorē culpæ. Eccl. Ignem ardentem extin- Eccl. 3
guit aqua, i. ardorem culpæ cōpunctionis lachryma.

Septimò, quia aqua est castrorū fortificatiua: Nā Babylonia fortissima dicitur fuisse, nō tantum, quia murus altissimus & fortissimus, sed quia insuper vndiq; fluuius vadaretur. Nullus enim locus potest esse fortis, vbi aqua deficit, sicut patet de Bethulia in Iudith. Ita lachrymæ pœnitentiū mirabiliter protegunt cōtra impetus tentationū, & persecutionum Exo. Erat aqua quasi murus
à dextra eorum & læua. In tali e- Exo. 14.
nim aqua Ægyptij. i. hostes persequentes, submergūtur, & capita draconum, i. dæmonū tentan-
tium vires confringuntur. Psal. Ps. 73
Tu contribulasti capita draconū id est aquis.

Item lachrymarum compunctio assimilatur pluuiæ propter quinque.

Primo quidē, quia pluuia calore solis dissoluitur. Est enim naturale, quod quanto in nube plus est de materia pluuię, tāto fit radiorum solarium fortior impressio super nubem, propter aquæ ad solem contrarietatem. In tali igitur nube dū calor fortissimus generatur, nubes in pluuiam fortē dissoluitur. Ita ergo similiter in anima, quāto plus est de lachrymarū materia, tanto diuini caloris fit fortior impressio super eā, donec tota resoluatur in lachrymas siue compūctionē totaliter
lachrymosam. Iudic. Nubes stil- Iudic. 5
lauerunt aquas, id est, pœnitentes lachrymas, vnde post acutissimū solis calorē videmus sequi

in aëre pluuiam vehementẽ, quia dum cor diuino amore calescit, amaris & deuotis lachrymis ingemiscit. Vnde Beda dicit, quod quãdo fit caloris exaggeratio circa huiusmodi nubẽ, ex adustione vaporis fit nubes rubea quasi sanguis, ita vt sanguis pluere videatur. Et sic anima deuota dũ diuino calore succenditur, tota in amoris rubedinem trãsformatur.

Beda.

Secundò quia pluuia terræ aliquando quidem plane, aliquãdo vero impetuosè infunditur. Nam quanto nubes ex qua generatur pluuia, est à terra remotior, & cælo vicinior, tanto suauius terram petit, & guttis graciilioribus ad ima descendit: & quanto ecõtra est à cęlo remotior, & terræ proximior, tanto cum grauioribus stillis, & magis impetuosis terrã petere cõsueuit. Et hoc est, quia quanto anima est perfectior, & Deo proximior, tanto suauiores, & secretiores lachrymas emittit. Quãto vero fuisse per peccatũ à Deo se remotiorem, & terrę per effectum coniunctiorem anima respicit, tanto grauiores, & vberiores lachrymas effundit.

Tertiò, quia ex pluuia aër serenatur. Ita serenatur cõscientia ex compunctione lachrymosa. Iob: Post tempestatem tranquillum facis, & post lachrymationem & fletum, exultationem infundis. Hæc exultatio, est ex serenatione conscientiæ.

Iob. 3

Quartò, quia ex pluuia terra impinguatur, præcipue ex illa, quæ cum tonitruo cadit, eo quod tonitruum suo motu vaporem discutit, & sic aquam subtiliando puriorem reddit. Ita lachrymæ impinguant, & fœcundant animam, & reddunt eam aptam ad fructus bonorum operum, & maximè si sint cum tonitruo. i. cum timore diuini iudicij. Hoc enim est tonitruũ quod animam maxime concutit terrore sui, & maximè eã subtiliat ad discussionẽ peccati. Vnde hoc est tonitruum in quo fiunt fulgura. i. considerationes minantes, & terrentes, ex quibus sequuntur pluuiæ. i. lachryma animam fœcundantes. Psal. Fulgura in pluuiam fecit. Ps. 134

Quinto, quia ex pluuia ventus quietatur. Solet enim dici, quod ad paruam pluuiam accedit magnus ventus. Et ita modica lachryma magnã tentationem extinguit. Flammã enim suggestionum cito extinguit vnda lachrymarum.

Item cõpunctio lachrymarum assimilatur mari rubro, quod aliquando habuit magnam abũdantiam aquarum, & aliquando habuit aquam non multam, sed paucam. Vnde primo propter aquarum abundantiam, vocatum est mare viride. Inuenitur enim quod aliquando tota Ægyptus fuit cooperta mari, & priusquã cooperiretur habebat aliud nomen, quam nunc. Tũc ergo illud mare viride vocabatur, s. propter resistentiam resistentis caloris solis adurentis, sicut folia plantarum sunt viridia quandiu ex humiditate resistunt calori. Postmodum autem propter paucitatem diminutę aquę vocatum est mare rubrum, quia propter paucitatem aquæ aduritur fundus eius, & arena fit rubea, vnde modo forte propter paucitatẽ aquæ possunt fieri fossata, in mari in quib. esset nauigatio tutior, quę voluerunt quidam reges facere; sed geometricè probatum est eis quod ibi erat in tantũ altior terra quod omnia flumina fuissent facta falsa propter mare, quod omnia flumina vicisset. Sicut ergo illud mare aliquando habuit abundantiam aquarum, aliquando paucitatem. Ita quoque sancti viri aliquando habent copiam,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

piam, aliquando penuriã lachrymarum, propter quod debẽt dari lachrymæ ad mensuram, secundum illud Psal. Potum dabis nobis in lachrymis in mensura. Psal. 79. Itẽ lachrymæ feruidę compũctionis proueniunt ex intimo cordis desiderio patriæ cœlestis. Cuius exemplũ apparet in eleuatione aquæ ad ostia fluminũ, & fontiũ; quia vapor ex motu & calore corporum cęlestium generatus, & in terra inclusus, non valens exalare calet, & sua caliditate attrahit aquas ad concauitates terrę, & ibi retentus aperit terrã actione sua, & eleuat aquã. Et ideo aqua scaturit saltando & bulliendo sicut olla: sicut patet in ostijs fluminũ vel fontiũ, & exiret actu calido, nisi frigus expulsum à calido interiori ad crustã terrę exteriorem infrigidaret eam statim. Ita desiderium vel affectus generatus in cordibus sanctorum ex amore & cõtẽplatione cęlestiũ, dũ fortiter interius incalescit, aquas lachrymarum ad cõcauitates oculorum attrahit, & velut olla bulliens eas exterius effundit; vnde Psal. dicit: Ps. 141. Sitiuit anima mea ad Deũ fontem viuum, quãdo veniã & apparebo ante faciẽ Dei mei.

Item lachrymarum compũctio purificat, & fortificat, & clarificat cor nostrũ. Cuius est exemplũ quando in fundo fluminũ inuenitur gallum albũ; quia ibi terra vincit aquam in cõmixtione, & illic lapis leuiter fit calx, & induratur fortiter propter suam adustionem, & de se emittit splẽdorẽ quasi crystallus, eò quod in eo miscetur terrestre cũ aqua: ergo in aqua fluminum inuenitur gallum album, durum, & lucidum. Quia in aqua lachrymarum cor pœnitẽtis efficitur album, id est, mundum ad operandum, durum ad tolerandum, & lucidum ad cõtęmplandum. Sed notandum, quod compunctionis lachrymas æqualiter sancti viri non habẽt, sed aliquãdo quidem habẽt, aliquando vero carent, quibusdam fontibus similes, qui quandoque aqua sunt pleni, quãdoque totaliter vacui, sicut narrat Seneca, Sen. de quod sunt quidã fontes alicubi, natura. qui semis horis sunt pleni, & se- quæst. mis horis vacui. Cuius causa est proportio vaporis aquas eleuãtis, & ipsius aquæ quæ eleuantur, quia si vapor, qui eleuat fuerit fortior vincẽs aquã, tũc citò eleuat aquam iam cõgregatam. Sed ad hoc, vt iterũ eleuet oportet intercedere tempus aliquod quo aqua iterum cõgregetur, & sic interrumpitur fluxus. Si autem vapor eleuãs fuerit debilior, eleuabit aliquam partẽ aquæ suæ virtuti proportionatã, & tunc deficiet donec ipse vapor reperietur & confortetur ex radiis cœlestiũ corporum. Similiter secũdũ quãtitatẽ interioris affectionis, & secundũ abundantiam lachrymabilis humoris est, vel non est in homine fletus corporalis. Hiere. Hier. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontẽ lachrymarum?

Campi natura explanatio, cui lasciuus homo, per sacræ scripturæ verba, similis esse describitur.

Cap. XLIIII.

Lasciuus homo similis est cãpo. Est enim campus planus, & incultus, nec vomere sulcatus, nec fimo impinguatus, sed deambulationi, & lusibus iuxta ciuitatum habitacula deputatus. Sic quoq; lasciuus homo vomere pœnitentiæ nõ sulcatur. Deut. Tollent vitulam de armẽto, quæ Deu. 21 non traxit iugũ, nec terram scindit vomere, & ducẽt eam ad vallem asperã atque saxosam, quæ nunquam arata est, nec sementẽ recepit, & cædent in ea ceruices

vitulæ

vitulæ. Hæc vitula est anima vana & lasciua, quam nec iugum obedičtiæ domat, nec aratrum pœnitētię fatigat. Hác erga finaliter dæmones de armento trahūt, & ad asperam & saxosam vallē ducunt, quādo eam de corpore vel mūdo educentes ad pœnā æter. nam deferunt, quæ dicitur vallis ratione profunditatis: aspera ratione acerbitatis, & saxosa ratione ęternitatis, quia saxa valde durabilia sunt; & ideo ibi eius ceruices, id est, lasciuæ ceruositates penitus deponuntur. Item lasciuus homo ad modum cāpi fimo id est, recognitione propriæ vtilitatis non respergitur; & ideo ad fructū pœnitentię nō impinguatur. Sed econtra homo prudens dicit de conscientia sua secundū
Luc. 13. illud Luc. Fodiam circa illam, & mittam stercora. Ille terrā conscientiæ fodit, qui eam discutiēdo reuoluit, sed ille stercora mittit, qui suorum peccatorum vilitatem attendit, & recognoscit, & per hoc anima diuinę misericordiæ susceptione impinguatur, & ad fructum pœnitentiæ disponitur, & adaptatur. Item lasciuus homo velut campus discursibus circa publica loca iugiter immoratur. Vnde de muliere lasciua
Prou. 7. dicitur Prouerb. Garrula. & vaga quietis impatiens, nec valens in domo cōsistere pedibus suis, nūc foris, nunc in plateis.

De bene maleq; dicentis lingua varijs effectibus, per terramotus, aërisq; similitudine pertractatur.

Cap. XLV.

Lingua maledica est causa diuisionis amicitię, sicut terręmotus est causa scissionis terræ: sæpe enim fit terręmotus per diuisionem terræ à terra, sicut narrat Seneca, quod Sicilia quandoque adhæsit Apuliæ, & per terræmotum diuisa est, & mare fluxit in mediū. Simili modo Hispania adhæsit Africæ. Ita lingua maledica commouet corda, & inducit inter amicos, & coniunctos aliquando discordiam, & ponit inter eos mare, id est, amaritudinē rancoris & odij. Vnde hoc est vnum de septē, quod Deus plus detestari dicitur. Prouer. Virum, qui seminat inter fratres discordias. Talis etiam est lingua tertia de qua Eccle. Lingua tertia multos cōmouit, & dispersit illos de gente in gentem. Sed ecōtra lingua dulcis & mollis frangit irā, & duritiam cordis; sicut aër quāuis sit mollis, & tenuis, & tamē in tonitruo scindit ligna, & lapides, & multo magis hoc facit vapor qui est grossior aëre. Hoc autem non est à fortitudine corporis, & motus. Sicut ergo mollis aër, vel vapor scindit lignum, & frangit petram, ita mollis & dulcis responsio, siue lingua, placat & frangat iram. Sermo durus suscitat furorem. Ecclesiastic. Lingua mollis confringit duritiam.

Sent. de natura. quæst.

Prou. 6.

Ecc. 28.

Eccl. 25

Per diuersarum coniunctionum Planetarum exempla, in varijs Zodiacis signis, ex quibus diuersi effectus causātur, ad varias quoque actiones spirituales homines ex diuersitate locorum adaptari declarantur.

Cap. XLVI.

Loca diuersa adaptāt homines ad diuersas operationes. Cuius exemplum, vel similtudo apparet in planetis, ex quorum coniunctione sequuntur diuersi effectus secundum diuersitatem locorū, id est, signorum in quibus coniunguntur: verbi gratia, si plures cōiūcti fuerint in signis aquaticis, sc. in Scorpione, Cancro, vel Pisce, in reuolutione anni sequitur multitudo pluuiarum. Si vero

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

vero fuerint, coniuncti in signis igneis, scilicet, Ariete, Leone, vel Sagittario, signat subtilitatem, & igneum excessum caloris, & siccitatis. Si autem in signis aëreis, scilicet Geminis, libra, vel Aquario, signat multitudinẽ ventorũ; sed si in frigidis siue terreis signis, sc. Tauro, Virgine, & Capricorno, signat grauitatem frigoris & temperamentum caloris. Ita quantum ad spiritualia opera videmus, quod etiam loca multum adaptant homines, & quodammodo dispõnũt ad illa sicut solitudo ad cõtemplandum, ecclesia ad orandum, cella ad studẽdum &c. Possemus etiã moraliter dicere, quod in signis aquaticis cõueniunt incipientes, id est, pœnitentes, qui viuũt in aquis lachrymarũ. Et hæc lachrymarũ compunctio, vel est in Scorpione, qui cauda pũgit, id est, in consideratione mortis, vel supplicij in quibus est cauda, id est, finis peccati; quia stipẽdiũ peccati est mors. Rom. 6.
Vel in Cãcro, qui retrograditur, id est, in cõsideratione vitę præteritę, vel in Pisce, id est, in angustia imminentis tribulationis; quia Piscis moratur in aqua, per aquam intelligitur tribulatio. vnde omnes hi producũt abundãtiam lachrymarum. In signis verò aëreis conueniunt proficientes, quorũ profectus est in Geminis, id est, in geminata dilectione Dei & proximi, & in geminata vita sc. actiua, & contemplatiua: vel in gemino studio, scilicet, sciẽtiæ, & virtutis. Item in Libra id est, in pondere iustitiæ, vel in Eccl. 21
pondere linguę, de quo Ecclesiastici. Verba sapientis statera põderabuntur. Item in Aquario, id est, in lachrymis deuotionis, vel Eccl. 15
doctrina sapientiæ, de quo Eccl. Aqua sapientiæ salutaris potauit eum.

Isti tamẽ sic proficientes patiuntur tempestatem ventorum, id est, persecutionem dęmonũ; qui quanto hominẽ magis proficere conspiciunt, tanto fortius cõtra ipsum insurgunt.

In signis vero igneis conueniũt perfecti in charitate feruentes. De quo numero fuit Helias. Ecc. Eccl. 48
Surrexit Helias quasi ignis. Vnde quidam taliũ sunt in Ariete, qui est dux gregis, id est, in statu prę-lationis, sicut Petrus Apostolus. Quidam vero in Leone, id est, in vigore, vel actu maximè fortitudinis, sc. in martyrio pro defẽsione fidei, siue veritatis, sicut fuit Ioannes Baptista, qui fuit lucerna Ioan. 5.
ardens & lucens. Quidam verò in Sagittario, id est, in officio prędicationis. Nam prædicatores ex arcu scripturæ emittunt sagittas acutas verborum penetrantium corda auditorum. Omnes etiam isti debent esse subtiles in contẽplatione, & ignei in dilectione, & sicci per abstinentiam in carnis afflictione.

In signis autem frigidis & terreis sunt deficiẽtes, id est, peccatores terreni per auaritiã, & frigidi per malitiam, & isti vel sunt in Tauro, qui terrã vertit, & arat, id est, in cupiditate auaritiæ: vel in Virgine, id est, in sterilitate luxuriæ; vbi luxuria designatur in Virgine nõ ratione incorruptibilitatis, sed ratione sterilitatis: nã dũ Sol est in signo Virginis, terra efficitur sterilis; quia tunc fructus non producit. Sic dum luxuria viget in carne, fit spiritualiũ fructuum, id est, operum sterilitas in homine: quia (sicut dicit Iob Iob 31.
de luxuria) ignis est vsque ad cõsumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina. Vel sunt peccatores in Capricorno, id est, in ascensu superbię. Et omnes isti habent grauitatẽ frigoris, id est, excessum iniquitatis, & carentiam caloris, id est, defectũ charitatis

istatis. Matt: Quoniam abundauit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Mat.23.

De quibusdã luxuriæ mortiferis effectibus, qui ex varijs ignis ac foueæ, nonnullarumq; aliarum rerum similitudinibus eliciuntur.

Cap. XLVII.

LVxuria assimilatur igni: Nã ignis ferrũ durum & frigidum immutat, & quasi ignẽ efficit. Sic mentes ferreas libido domat. Hier. Flammigero igne percutit mulier conscientiam. Hieron.

Item ex duobus lapidibus si inuicem colliduntur, exit ignis. Et quid mirum si ex cõtactu impudico viri & mulieris, exit ignis concupiscentiæ, & luxuriæ.

Item si murus non comburatur à candela apposita, tamen denigratur. Hier. Si cum viris fęminæ habitant, viscarium diaboli non deerit. Hieron.

Item nix, licet frigida, tamẽ iuxta ignem liquescit. Sic virginitas familiaritate, & colloquiis mulierum deperit.

Item luxuria assimilatur foueę.

Primò, propter principium: fouea enim à fodiẽdo est dicta, eo quod fit in terra fodiẽtium manu profundata, sic vitium luxuriæ est profundatũ, & radicatum in terra, id est, in carne humana, & præcipuè ex corrupto & pessimo ingenio hominũ adinuenientium diuersos modos delectationis, & corruptionis huiusmodi vitij de quibus dicitur: Ibũt in adinuẽtionibus suis. Prouerbiorum. Fouea profunda est meretrix. Psal. 80. Prou. 23

Secundo propter augmentum, quia in fodiendo quãto plus terra in sua superficie cumulatim erigitur, tãto amplius interius profunditur; sic luxuriosus quanto magis vultum, & intentionem dirigit, & erigit ad superficiẽ terrę, id est, ad pellem, & pulchritudinẽ carnis tãto magis interius in appetitu profunditur, & crescit ardor libidinis: & ideo Iob dicebat. Pepigi fœdus cũ oculis meis, vt nec cogitarẽ quidẽ de virgine. Patet autem quod dictum est in Holoferne & Dauid. Iob 31

Tertio propter periculum, quia quãto fouea fit profundior, tanto eius trãsitus est periculosior: & ideo à principio est repellenda. Vnde Isido. dicit: Calca serpentis caput. Calca prauæ cogitationis initium, scilicet, antequã fiat fouea profunda vsque ad cõsensũ. Hiere. Foderunt foueam animę meæ. Isido. Hier. 18

Quarto quantum ad exitum. Nam (sicut Greg. dicit.) Foueam homo cadẽdo facile ingreditur: sed post casum non facile egreditur. Et licet hic sit de omni peccato, tamen specialiter sic est de ipso peccato luxurię: tum propter corruptionem fomitis, & concupiscẽtiæ carnis quam homo fert secũ semper: tum propter fomẽtorum præparationem: quia tota die concurrũt prę oculis luxuriæ fomẽta sicut aspectus mulierum & colloquium, & repletio ventris, & huiusmodi. Greg.

De quamplurimis sanctissimæ Virginis perfectionibus, & excellentijs, quæ hic per varias similitudines, ac Solis, Lunæ, stellæ, Lucis, Auroræ nubis, Maris, terræ, & denique montis Sinai proprietates quam diligentissime exprimuntur.

Cap. XLVIII.

MAria mater Domini assimilatur Soli.

Primo, quia Sol habet nobilitatem in ortu. Oritur enim ex alto, & cum splendore multo. Sic Beatissima Virgo Maria orta est ex alta progenie, quia scilicet ex regali

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

regali stirpe, & nata cum sancti-tatis splendore. Non enim nata est infecta originali peccato sicut alij communiter nascuntur. Hic est, quod Ecclesia festum de eius
Eccl.27 natiuitate agit. Eccl. Sicut Sol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species, &c.

Secundo, quia Sol habet sublimitatem in situ. Quia videlicet Sol est positus in medio planetarum habens tres supra se, & tres infra se. Sic B. Maria exaltata, & sublimata est in gloria in sua assumptione, s. vt supra se habeat tres personas diuinas, infra se siue sub se tres angelorum hierarchias, & per consequens totam essentiam hominum beatorum: quia homines in celo nō facient
Aug. ordinē per se (vt dicit Augu.) sed assumendi sunt ad ordines ange-
Psal.88 lorū. Psal. Thronus eius sicut Sol in conspectu meo.

Tertio, quia Sol habet velocitatem in motu: vnde & satis cito perficit suū circulum, qui tamen est valde magnus, continue enim sol mouetur velocius quā sagitta: licet in aspectu nostro quasi non moueri videatur. Præ nimia enim claritatis intensione sicut & eius quantitas, sic & eius velocitas subterfugit visum nostrum. Similiter B. Virgo Maria velocitatē habuit in motu obediētiæ, quia diuinę voluntati per angelū sibi expositæ cito consensit dicens: Ecce ancilla Domini, &c.
Luc.1 Item in motu beneuolētiæ, quia statim ascendit in montana cum festinatione & salutauit Elisabeth. In quo dedit exemplū conscendendi ad superiora per perfectionē virtutū sine negligentiæ tarditate. Itē in motu pęnitētiæ: quia dolenter & solicite filium suum requisiuit quem ex aliqua forte sui negligētia se perdidisse timuit. Luc. Ecce pater tuus & e-
Luc.2 go dolentes quærebamus te.

Quarto, quia sol habet pulchritudinē in aspectu, & propter hoc est oculis valde delectabile ad videndum secundum illud Eccle. Eccl.11
Delectabile est oculis videre solem. Nam sol sicut dicit Ambro. Ambr.
est oculus mūdi, iucunditas diei, in exi.
pulchritudo cœli, mensura temporum, virtus, & vigor omnium nascentium: Dominus planetarum, decor & perfectio omnium stellarum. Et ideo in fabula cum pennatis vestigijs sol depingitur & facie puerili, propter quod etiā Phœbus .i. pulcher dictus est: sic & B. Virgo Maria plena pulchritudine fuit: vnde Cantic. Tota pul-
chra es amica mea & macula nō Cant.4
est in te. Et dicit tota, s. intus & extra, ad differentiam hypocritarum qui habent solum extra in apparentia pulchritudinē sanctitatis: sed ipsa pulchra fuit intus per puritatem, extra per virginitatem. Et ideo etiā significatur per arcam quæ intus & extra erat deaurata.

Quinto, quia sol habet efficaciā in effectu: habet enim virtutem calefactiuam & inflammatiuam. Nam ex motu radiorum & eorū confractione & multiplicatione calor generatur in obiecti corporis superficie, & maxime si corpus obiectum fuerit speculare sicut dicitur in perspectiua: quare si circa speculum cōcauum stuppa ponatur, à calore generato incēditur. Sic quoque B. Virgo mentes puras & sibi deuotas quæ sunt vt specula munda, inflāmat ad Dei dilectionē: vnde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis, Eccle. Et hoc est inflammatio a-
moris quæ arefecit fænū concu Eccl.24
piscētiæ carnalis. Iac. Exortus est
sol cū ardore & arefecit fænum. Iacob.1
Item sol habet virtutem fœcundatiuam. Omnia enim hic inferiora fœcundat: & generatiuam eorum potentiā excitat, adiuuat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

& confortat; vnde videmus ad senium quod nihil fructificat neq; crescit; vbi solaris radius nō attingit. Illud autem quod facit animā bonis operibus fœcundā, est timor Dei; vnde dicitur Eccl.
Eccl. 15 Qui timet Deū, faciet bona. Sed B. Virgo Maria etiam dicitur esse mater timoris. Eccl. Quia, scilicet,
Eccl. 12 sibi deuotos ad Deū timendum inducit, & eis suis meritis donum timoris acquirit, ex quo eos in bonis operibus fœcundos efficit; sed oportet eam præuenire per deuotionem, si quis vult impetrare suæ gratiæ benedictionē.
Sap. 16 Sap. Oportet præuenire solem ad benedictionem tuam, & ad ortū lucis te adorare.

Item sol habet virtutē discretiuam: discretiuam, quia per eius lucē omnia detegentē nunc colores omnes discernimus; & nigrū de albo distinguimus. Similiter ipsa est quę meritis sibi deuotis acquirit lumē discretionis, & veram cognitionem vitiorum atq; virtutum: vnde dicitur mater agnitionis. Hoc lumine carēt illi miseri qui reuerentiam non habent ad eam, sed potius cōtra eā infęlices suas linguas relaxant blasphemantes; qui vere possunt dicere, Iustitiæ lumen non luxit
Sap. 5. nobis, & sol iustitiæ nō est ortus nobis. Et illud Eccl. Nō vidit so-
Eccl. 6 lem, nec cognouit distantiā boni & mali. Itē sol habet virtutem fortificatiuam. Vnde videmus q̄ in eius ascensu super nostrum horizontem virtutes animalium roborātur, & fortiores efficiūtur, & vsq; ad diē mediam augmentantur, & quando sol tendit ad occasum, debilitantur, & ideo in somnum animalia resoluuntur. Vnde etiā flores in ortu solis aperiuntur, qui in occasu claudūtur. Ita B. Virgo Maria sibi deuotos confortat & roborat dū eis subueniendo ad spem & fiduciā sui mentes eorū subleuat. Vnde ipsa dicitur esse mater spei sanctę. Ec- Eccl. 24
clesi. Propter omnes ergo dictas Cant. 4.
proprietates dicitur esse electa vt
Sol. Et mulier amicta sole. Apoc. Apo. 12

Item B. Virgo Maria assimilatur Basil. in
lunæ propter septem. Nam luna hexa.
(secundum Basil.) est decor noctis, mater roris, ministra humoris, dominatrix maris, mensura temporis, æmulatrix solis, immutatrix aëris. Quæ omnia bene cōpetunt sanctissimę matri Christi.

Primò ergo luna est decor noctis; non solum quia noctē illuminat, sed etiam quia in nocte decor ipsius apparet, præcipuè tunc cum est plena. Ita B. Virgo Maria in nocte, i. in obscuritate præsentis vitæ existens, fuit plena luce, siue luce gratiæ diuinę (sicut angelus dixit. Aue gratia plena, &c.) siue luce diuinæ præsentiæ, propter quod subdidit, dominus tecum. Dominus, scilicet pater, te desponsans; Dominus filius te impregnans, Dominus spiritus sanctus te sanctificans. Vnde ipsa fuit totius Trinitatis nobile triclinium; siue luce virginalis munditiæ, quæ candor est lucis æternę & speculum sine macula,
vt dicitur Sap. Propter quam lu- Sap. 7.
cem addidit angelus: Benedicta tu in mulieribus. Si quidem ante eam mulieres in virginitate permanentes propter sterilitatem erant maledictioni legis obnoxiæ. Sed ista in mulieribus etiam virginibus benedicta ex eo quod quanquam virgo non tamen sterilis, sed diuinitus fœcunda, & ideo mater intacta, & sic patet quod beatissima Virgo Maria quasi luna plena in diebus suis
lucet. Sed est notādum quod lu- Eccl. 50
na plena non tantum habet pulchritudinem lucis, sed etiā perfectionem figuræ circularis, quia tunc tota est rotūda & ideo magis pulchra; quod etiam beatæ virgini

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Psal. 88 Virgini congruit. Et ideo in Psal. vocatur luna perfecta in æternũ. Hæc est perfectio suæ charitatis per quam ad modum figuræ rotundæ fuit mobilissima. i. promptissima ad bene operãdum, capacissima & amplissima ad omnes suscipiendum, Eccl. Transite Eccl. 24 ad me omnes qui concupiscitis me, &c Item fine carens, i. indeficientissima ad perseuerandum, vnde ibidem, vsque ad futurum seculum non desinam, & ideo etiam dicitur perfecta in æternũ. Luna enim quando plena est lucet per totam noctem: sed quando non est plena quandoque lucet in principio noctis. Et significat bene incipiẽtes & cito deficientes, quandoq; in fine noctis & significat bene finientes. Sed B. Maria velut luna plena fulsit in suo principio, quia in vtero sãctificata: in medio, quia filio Dei illustrata, & sancte & innocenter conuersata: in suo vltimo, quia anima & corpore glorificata: per noctẽ etiã significatur tribulatio & tentatio. Quidam ergo sancti adiuuant in principio, quidam in medio, quidã in fine, ipsa autẽ adiuuat semper. Et in principio, dando audaciam: & in medio, conferendo perseuerantiam. & in fine, dando coronam. Hæc est etiam luna quæ noctem, i. peccatorum tenebrositatẽ lumine suæ gratiæ siue misericordiæ non desinit illustrare. Vnde & ipsa sicut luna vocatur regina cæli, quia de nocte absente sole inter sidera primatum tenet, & tanquam absente rege, i sole, vt regina regnũ gubernat. Similiter quando rex Christus ex aliqua causa faciem suam alicui abscõdit tunc Maria maximè misericordiã suã ostendit, & fulget ei luce misericordiꝫ quæ prius erat in tenebris culpæ. Et sic patet quomodo virgo beata non solum est electa vt sol, sed Cant. 4. etiam pulchra vt luna.

Secũdo beata virgo assimilatur lunæ, quia luna est mater roris. Nam vim suæ humidatis aëri imprimit, & aërẽ subtiliter alterans & immutans, in ipsius superficie rorem gignit: vnde manifestè videmus, quod æstiuali tempore quanto luna est serenior, tanto abundãtior ros super gramina se ostendit. Rori autem assimilatur filius Dei incarnatus propter ipsius roris generationem. Nã ros generatur in interstitio medio aëris, & temperatè calido, & tẽperatè frigido. Tria autem interstitia sunt, cælũ, mũdus, infernus. Hæc ergo irroratio, i. filij Dei incarnatio nõ est facta in supremo interstitio. i. in cælo: quia naturã angelicã non assumpsit, nec infimo, s. in inferno, quia dæmones non redimit, sed in medio, id est in mundo, quia natura humanæ se vniuit, Ose. Ero quasi ros. Hu- Ose. 14 ius roris mater fuit B. Maria quia inter eius virginea viscera ros iste cælestis descendẽs nostræ se carni vniuit. Est enim quoddam genus piscis qui coclea vocatur: qui tempore roris ad littus procedens, & ibi se aperiens, rorem cælestem intra viscera suscipit, & se claudens margaritam gignit. Ista coclea est B. Virgo Maria, quę rore cælesti perfusa generauit de suis visceribus margaritam preciosam, de qua Matt. Inuenta autẽ vna preciosa margarita, abijt Mat. 3 & vendidit; Hęc margarita Christus est, propter quem debemus omnia vendere, quæ habemus, s. terrenam substantiam, voluntatem propriam, & conuersationem mundanam, & eam emere. Istum rorem Deus totum posuit in vterum virginis, & inde procedens totum mũdum irrigauit. Bern. Rigaturus aërem Deus cælesti rore, totum vellus prius in- Bern. su per cõ. fudit. Redempturus etiam genus

humanũ, preciũ cõtulit in Mariã.

Tertiò, quia Luna est ministra humoris, nã in augmento Lunæ, humores crescũt in corpore: crescunt enim, & humescũt in capitibus cerebella, in ossibus medullæ, & breuiter in corporibus omnis humoralis substantia. Et similiter in eius diminutione omnia diminuũtur. Ob hãc causam melius est minuere in Lunæ augmento, quam in eius decremento. Sed ligna pro ędificijs incidere, & arbores inserere, vel plantare est melius in decremẽto, quam in augmento. Cuius ratio est, quia cum augmento crescunt humores: si tunc arborẽ inséreres, vel plantares, humor nimius, qui in planta abundaret, quia à natura bene regi non posset, fructus faceret vermiculosos: ligna etiã tunc incisa ædificijs nõ sunt apta. Quia propter humiditatẽ inclusam ad putredinẽ sunt parata, à vermibus nihilominus faciliter corrodenda, & deturpãda. Beata autem virgo humoris ministra fuit: quia s. suis filijs triplicem humorem infudit, scilicet conceptionis, nutritionis, & deuotionis. Conceptionis administrauit Spiritui sancto, nutritionis administrauit Christo: humorem autem gratiæ, & deuotionis cuilibet suo filio adoptiuo. Si quidem in conceptione Christi B. Virgo Maria ex purissimo humore sanguinis sui materiã ministrauit in conceptione corporis Christi. Sed sanctus spiritus ipsum corpus organizauit, & formauit. Vnde B. Virgo vera mater Christi fuit; quia hoc solum (secundum Philosophum) pertinet ad rationem matris, vt materiã det conceptus. Vnde Matt. Cùm esset desponsata mater Iesu Maria. Item dedit filio humorẽ nu- Matt. 1
trimentalem, scilicet quando eũ lactauit vbere de cælo pleno: propter quod dicitur. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Luc. 11 Sunt etiam duo vbera quibus lactat Beata Virgo filios suos adoptiuos, scilicet ex vno infundẽs humorem gratiæ iustis, ex alio humorem misericordiæ peccatoribus. Et ideo ab Ecclesia vocatur Maria mater gratiæ, mater misericordiæ.

Quartò, quia Luna est dominatrix maris. Nã sicut adamas trahit ferrũ post se; sic Luna mouet, & trahit post se Oceanum. Vnde in suo ortu intumescit mare, & crescit ex parte orientali; & decrescit ex parte occidentali; & econtra quando est in occasu; secũdum autem quod Luna plus, vel minus proficit in lumine, ita plus, vel minus se extendit, vel retrahit ipsum mare. Et sicut dicit Maurus Oceanus incremento Maurus in Cic. lib.
lunæ retinet modũ istum. Primo enim die crescentis Lunæ fit copiosior solito, & abũdat in summo; sed secundo minuitur; & sic crescit vsq; ad diem septimum. Deinde iterum crescit per septẽ dies. Ita quod in decimaquarta die iterum est plenus in summo. Vnde in nouilunio mare est summè plenũ & in plenilunio. Mare autem moraliter accipitur tribus modis: Nam vno modo dicitur mare huius vitæ amaritudo: & super illud mare Beata Virgo habet virtutem, s. quia eius pietas ostenditur super illos, qui sunt in tribulationis amaritudine positi. Nam venti, & mare obediunt Matt. 8
ei. Venti sunt aduersitates exteriores: mare sunt interiores amaritudines, vel venti sunt violẽtiæ tentationũ; mare perturbatio tribulationum.

Secundò modo, mare vocatur peccatorum inquietudo Isa. Impij quasi mare feruẽs, quod quiescere non potest; sed quãdo ista Isa. 57
luna oritur peccatoribus, eos luce

suæ misericordiæ illustrando, tūc crescit ex parte Oriētis, & decrescit ex parte Occidētis; quia scilicet eius auxilio oritur, & crescit in ipsis peccatoribus lux gratię, & aqua misericordiæ; & deficit casus culpę. Sed econtra, si ista luna occideret peccatoribus, scilicet, vt eis per suam gratiā nō adesset, tunc cresceret ex parte Occidentis, & deficeret ex parte Oriētis, id est, deficeret lux gratiæ, & cresceret casus culpæ.

Tertiò vocatur mare, mundi vicissitudo, siue mutabilitas. Sicut autem ostensum est, mare virtute lunæ habet quadruplicem mutabilitatē. Vna est repletionis, & illa est in nouilunio. Secūda diminutionis, & illa est vsque ad septimum Lunæ. Tertia augmentationis per alios septem dies, siue sex. Quarto iteratæ repletionis; & hæc in plenilunio. Similiter virtute, & auxilio Beatæ Virginis peccatores in mundo existentes replentur aqua pœnitentiæ, & & decrescit in eis mare culpæ, & augetur profectus gratiæ, & tandem perueniitur ad plenitudinē gloriæ.

Quinto, quia Luna est mensura temporis; quia secundū motū Lunæ accipiuntur anni lunares, qui apud Iudęos obseruabātur: vnde Ecclesiastic. Luna in omnibus in tempore suo, ostēnsio tēporis, & signum ęui. Et cōtinet annus lunaris ccclliij. dies, vnde patet quod annus solaris superat lunarem in xi. diebus, vnde Hebræi, & Arabes annum seruant minorem, quam sit noster xj. diebus præter quadrantem vnius diei. Eccl. 43

Item secundum Lunam distinguuntur menses lunares: vnde mensis dicitur à mense, quod est Luna, eo quod Hebræi ex cursu lunæ mēses vocabant. Et accipitur mensis lunaris apud Iudæos, & Arabes secundum cursum lunæ in toto Zodiaco, donec Solē attingat: quod facit in xxix. diebus cum dimidio, vt Astrologi dicunt. Dies autem lunares secundum Arabes incipiunt de sero ab occasu Solis, eo quod ortus Lunæ fit tempore occasus Solis: & sic (secundū eos) nox præcedit diem. Sed Græci, & Romani, & aliæ gentes, quæ non vtuntur in mensibus suis visione nouæ lunæ, computant diem ab ortu Solis cum nocte vsque ad ortum sequentis diei: & sic (secundum eos) dies præcedit noctem (vt dicit Alfraganus.) Patet ergo, quod Luna habet dies, menses, & annos: sed tamen menses, & annos habet breuiores. Quia scilicet Beata Virgo habet plenitudinem gratiarum, & virtutum, & donorum, sicut & Christus, qui Soli assimilatur, tamen in minori gradu, licet excesserit omnes alios Sanctos. Ecclesiastic. Quare dies diem superat, & annus annum. Alfrag. diffe. 10 Eccl. 33

Sexto Beata Virgo assimilatur Lunæ: quia Luna est æmulatrix Solis. Nam aliquando ipsi Soli est ante: aliquando super, aliquando subter. Vnde Luna aut est cū Sole in cōiunctione quando ascendit: aut à latere, vt quando à Sole recedit, vel quando ad Solem reuertitur, aut in plena oppositione, quando scilicet totaliter Soli opponitur. Sic Beata Virgo ante Christum qui etiam est Sol iustitiæ; fuit quantum ad ætatem carnis, sicut mater ante filiū, & hoc quantum ad humanitatem; quia quantum ad diuinitatem Christus fuit ante eam secundū illud. Post me venturus est, qui ante me factus est. Ioan. 1

Item fuit post Christum quantum ad mortē, quia Christus ante

eam mortuus fuit. Nam (vt quidam dicũt) superuixit filio vndecim annis. Erat enim vt dicunt quando Christum concepit decẽ & quatuor annorum, & mansit cum eo annis, xxxiij. & post mortem Christi superuixit vndecim annis, & secũdũ hoc quãdo obijt erat annorũ quinquaginta octo.

Item ipsa fuit super Christum materna auctoritate, cui Christus in pueritia humiliter se subiecit, & reuerenter obediuit, (secundũ illud Luc.) descendit cum eis & venit Nazareth, scilic. cũ Virgine, & Ioseph; & erat subditus illis. Luc. 2.

Item ipsa fuit sub Christo non solum dignitate; sed etiam situs localitate cũ esset in cruce suspẽsus. Tũc enim ipsa stetit inferius sub eo iuxta crucẽ. Ioan. Sed notandum, quod quando Luna est sub Sole, ita quod recta diametro inter nos, & Solem sit interposita, solet esse eclipsis i. defectus Solis concausatiue Et hoc fuit in passione Christi, quia beata Mater sub ipso mœrẽs stetit; & tunc ipsa Eclypsis Solis, id est, mortis Christi pro tanto causatiua fuit, in quantum naturam qua pati, & mori posset, ex ipsa Christus assumpsit. Sed notandum quod Eclypsis Solis accidere non potest secundum naturam, nisi in coniunctione Solis, & Lunæ quando de nouo accenditur; & dum ipsa coniunctio in linea Eclyptica celebratur: & hoc est sẽper quando Sol est in capite Draconis, & Luna in cauda, vel econuerso. Vnde dicit Albumas. Si luna inter nos & solem obuiat, defectũ radiorum nobis facit in capite vel cauda draconis. Quid autẽ sit caput & cauda draconis, dicetur in capit. lxij. Et similiter Beata Virgo dupliciter ipsum Solem Christũ quodãmodo obscurauit. Primo quando ipsum concepit, & carne vestiuit: tunc enim minoratus est paulo minus ab Angelis: quia eũ inaniuit seipsum formã serui accipiẽs. Vnde hoc fuit quasi in capite draconis, id est, in muliere vel humana carne, quę fuit caput id est, principium peccati. Ioan. 19. Alb. li. de mo. pla. Phil. 2.

Item in cauda, id est, in morte Christi vbi fuit quodanmodo finis peccati: vbi draco infernalis suum dominium perdidit & terminauit.

Nota etiam, quod quãdo Luna est sub Sole, quamuis lumen perdat ex parte terræ: nõ tamẽ perdit ex parte cæli vnde quãdo luna ipsi Soli cõiũguntur, nihil omnino luminis ad terram dirigitur. Sed tamen ex parte cæli in plena illuminatione permanet & insistit. Et ita similiter Beata Virgo, quamuis in passione videretur ex parte corporis Eclypsata, & obscurata per tristitiæ immensibilitatem: tamen ex parte animæ sẽper fulgurem tenuit per fidei firmitatem. Vnde licet alia luminaria mundi, s. Apostoli fuerunt Eclypsata tunc fidẽ perdendo, ipsa tamen semper luxit, fidei lumen seruando.

Item ista nostra luna tunc fuit in coniũctione cum Sole, quãdo innixa super dilectũ suum ad cælum assumpta fuit.

Item Christi Solis à latere stetit, quia in cælo iuxta thronum filij locatus est thronus matris sicut legitur in figura de matre Salomonis. Fuit autem opposita Soli in Annunciatione, quia tũc quãto Sol, id est, Deus vel Angelus annuncians plus ipsam cõmendabat & magnificabat, dicẽs. Aue gratia plena, tanto ipsa econuerso se humiliauit, dicens: Ecce ancilla. Vnde quia humilitatem Deus ancillæ suę respexit: ideo eã suo lumine repleuit, sicut Luna impletur lumine; quando est Soli opposita. 3. Re. 2. Luc. 1.

Septimo, beata Virgo assimilatur

aut lunæ, quia luna est immutatrix aëris, & mediāte aëre maxime immutat corpora humana: vnde Hip. de luna loquens ait Est quoddam cęleste sidus in quo oportet medicum prouidere, cuius prouidentia est mirabilis, & studenda. & Gale. dicit: Rem certā quæ nō fallit intendat medicus, quam docuerūt Astrologi Ægyptiorum, ꝙ per cōiunctionē corporis lunaris cum stellis fortuitis fiunt ægritudines terminabiles ad bonum. Cum contrarijs vero contrarię, s. ad malū, & ideo cautus & perfectus medicus (secundum doctrinam Hippo.) aspicere debet primam lunam, & quando est plena lumine; quia tunc crescunt humores in omnibus, vt dictum est. Quando ergo in febres aliquis cadit, multum necesse est videre vtrum luna tunc exeat de coniunctione: tunc enim crescit infirmitas quousq; veniat ad oppositionis gradum, sc. in plenilunio; & tunc si cum fuerit cū malo planeta, aut in malo signo, & aspexerit dominū domus mortis, quæ est signū occultū, s. scorpionis, vel si aspexerit mortē, quę dicitur domus signi Scorpionis, tunc de morte timendum est. Si vero fuerit cum bono planeta, & in bona domo siue signo, & aspexerit Dominum domus vitæ, s. Mercurium, & Venerem quę est domus Arietis: siue primi signi, tunc de vita sperandū est: & sic de alijs vt patet in libro Hippocratis, quem dicitur composuisse de vitijs infirmitatis secundum Lunam. Sicut ergo Luna habet dominiū super infirmitates corporales: sic etiā domina nostra habet dominium super morbos tā corporales, quam spirituales. vt faciat eos esse ad vitam, vel ad mortem secundum hominū merita & deuotionem ad ipsam: nā eam reuerentes, vitali aspectu aspicit & curat. Ipsā vero blasphemantes vel contēnentes (nisi per pœnitentiam redeāt) mortali aspectu aspicit & necat.

Hipp. in progn. Gale in com. de diecrit.

Item B. Virgo vocatur ab ecclesia stella maris, ex eo quod illa cęlestis quæ dicitur stella maris est primo quoad situm altissima. Similiter Virgo beata altissima est per glorię dignitatem, scilicet super omnes choros Sanctorum & Angelorum iuxta filiū in gloria sublimata. Eccles. Ego in altissimis habito. Eccl. 24

Item illa stella est quoad motum velocissima: licet enim stella maris quæ vulgo dicitur Tramontana, à loco suo moueri non videatur: tamen in sphęrę suę circulo circulariter circumuoluitur; sed quia circulum habet breuissimum quasi non moueri videtur. Sic B. Virgo Maria quāuis in statu gratię immobiliter permāserit & ab ipso per motū alicuius criminis nunquam recesserit: motu tamen dilectionis diuinæ velocissime cucurrit. Dicit enim Bernar. quod qui amatur vehementius, currit velocius & peruenit citius. Ipsa præ omnibus sanctis plenius & feruentius dilexit. Vnde ipsa dicitur mater pulchræ dilectionis. Fuit autē amor suus per modum circulationis: quia motus circularis est ab eodem in idem: quia ipsa Deum sic diligebat, ꝙ omnia alia non nisi propter ipsū amabat: & sic omnis amor eius à Deo incipiebat, & in Deum redibat. Eccl. Girum cæli, id est, cælestis amoris circuiui sola. Et dicit sola, quia nullius sancti amor fuit ita in Deum totaliter directus sicut Beatæ virginis. Vnde & breuissimum circulū habebat, quia post contemplationem, omnia quæ occurrebāt statim referebat in Deum. Ideo dicit August. de ipsa. Vnum scimus pro certo, quod omnis Mariæ vita & actio

Berna.

Eccl. 24

Aug. In quodā serm.

&cta fuit semper in Domino. Itē huiusmodi stella quoad aspectū nostrum est minima quamuis in se sit valde magna. Similiter beata Virgo exterius exhibuit se minimā per humilitatē, quāuis esset valde magna per sanctitatē. vnde dixit. Quia respexit humilitatē ancillę suę, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Itē stella illa est quoad affectum vtilissima, propterea quia ipsa est nauigantium directiua, & ideo vocatur stella maris. Nam propter situs sui immobilitatem homines ad ipsam aspiciētes maximè certificat; sic B. Virgo nauigantes per mare mundi dirigit, quibus sc. suæ misericordiæ nunquam subtrahit vel abscōdit; vnde illa stella vocatur polus, quia semper nobis pollet, & nunquam occidit: sed semper super nos existit; vnde polus à pollendo est dictus, quia continue mūdo pollet.

Luc. 1.

Item ista stella est ratione sui situs medij totius cæli ostensiua. Medium autē cæli est filius Dei, qui mediator est Dei & hominū, hunc nobis ista stella ostendit, quia eum nobis visibilē genuit. Ad hanc etiam stellam Astrologi potissimè recurrunt, quia per eius situm discernuntur termini, & situs aliorum syderum, & cælestiū circulorum. Sic Sācti qui sūt veri Astrologi, cælestia cōtemplantes, potissimè ad eam recurrunt, & attendunt; quia situs syderum, id est, mansiones beatorum quas habent in cælo. & termini cælestium circulorū, id est, perfectiones Angelorum per ipsam discernuntur tanquā per ipsorum omnium dominam & Reginam. & per ipsam etiam tanquā per cæli portam omnes qui saluantur, illuc introducuntur.

Item illa stella per gyrum arcturi sibi propinqui ab alijs stellis est distincta: à cuius vicinitate polus articus est vocata (vt dicit Beda.) Arcturus enim est septem stellarum cursus quę istam stellā circūeunt, facientes ei quasi circulum & coronam. Quia scilicet Beata Virgo omnium Sāctorum coronis qui ad septē gradus pertinēt, coronatur, & decoratur: nā primus gradus est angelorum, secundus est Patriarcharum, tertius est Prophetarū, quartus Apostolorum, quintus Martyrum, sextus Cōfessorum, septimus virginum. Notādum etiam quod ista stella siue polus est axis cæli ex vna parte receptiua siue terminatiua. Axis enim vocatur linea quædā imaginata quæ ab illo polo antartico, vsque ad istū polum articum recto diametro sicut linea à puncto vsque ad punctum esset tracta. Axis ergo iste fuit dolor passionis Christi qui ab vno polo scilicet à filio Cruci affixo vsque ad alium, scilicet vsq; ad cor ipsius matris immobile à fide & gratia, pertransit, sicut ei Simeon prædixerat. Luc. Tuam ipsius animam pertransibit gladius, id est, dolor passionis Christi. Luc. 2.

Item Beata Maria assimilatur luci propter 7.

Primo, quia lux tenebras pellit, Ioan. Lux in tenebris lucet, scilicet tenebras expellendo, Damas. Aufer lumen, & omnia in tenebris, omnia incognita remanebūt. Sic beata Virgo dum verum lumen mundo effudit, cæcitatis & infidelitatis tenebras effugauit. Vnde Maria interpretatur illuminatrix. Ipsa etiam est illa lux de qua dicitur. Lux auroræ oriente Sole mane absque nubibus rutilat. Ipsa nanque peccatores purgat à tenebris peccatorum lumine gratiæ suæ. Et ideo dicitur lux auroræ, quia expellit tenebras culpæ, & introducit lucem gratiæ. Ipsa frigidos accendit calore charitatis suæ, &

Ioan. 1. Dama. 2. Re. 23

Ideo assimilatur luci Solis Oriẽ-
tis, quia lux Solis calefacit. Item
ipsa ęstum concupiscentiæ refri-
gerat, & a nubibus carnalium
passionum animas serenat. Et i-
deo assimilatur luci matutinæ,
quæ est cum refrigerio, & luci e-
tiam serenæ, scilicet quæ est abs-
que nubibus.

Secundo, lux męrores dissoluit.
Et hoc est inquatum habet aspe-
ctum lætificatiuum: dulce enim
est lumen. & delectabile oculis
videre Solem, vt dicitur Eccle.
Eccl. 11 Hoc autem competit Beatæ Vir-
gini quę scilicet est męrentium
consolatrix. Nam spirituales con-
solationes, & gaudia deuotis sibi
mentibus frequenter infundit.
Hest. 8 Hester. Noua lux oriri visa est,
gaudium, & honor, & tripudiũ.
Est enim gaudiosa incipientibus,
quibus spirituales consolationes
impendit, honorabilis proficiẽti-
bus quos ab omnibus impugna-
tionibus protegit: tripudiosa est
peruenientibus, quos in cœleste
gaudium introducit.

Tertiò, quia lux insidias prodit.
Nam latebras illustrat, & patefa-
cit, in quibus insidię abscondun-
tur. Sic B. Virgo insidias diaboli
deuotis suis patefacit ne ab ipsis
decipiantur. Et ideo diabolus i-
Ioan. 3 stam lucem multum timet. Ioan.
Nõ venit ad lucẽ, vt non arguan-
tur opera eius.

Quartò, quia lux securitatẽ pa-
rit; vnde homines, qui de nocte
pauescunt, in die securi vadunt;
& hoc est, quia non timent of-
Ioan. 11 fendiculum. Ioan. Qui ambulat
in die, non offendit, quia lucem
huius mundi videt. Non enim ti-
mẽt qui in die vadunt, aut pedis
offendiculum, aut hostis latentis
incursum, vel fantasmatis terrẽ-
tis aspectum. Sic qui B. Mariam
sequuntur, & ei per deuotionem
adhęrent, illuminantur, & prote-
guntur ab ea, vt neque peccando
cadant, nec eos dæmones fallãt,
nec ipsos fantasmata terreant.
Rom. Induamur arma lucis sic vt Ro. 13
in die honeste ambulemus. Ar-
ma lucis, sunt exempla B. Virgi-
nis, quæ quicunque indutus fue-
rit, eam scilicet sequendo tutus
erit ab omnibus prædictis.

Quintò, quia lux visum pascit,
& hoc propter suã pulchritudinẽ,
in cuius aspectu anima delecta-
tur. Prou. Lux oculorum lætificat Prou. 15
animam; sic spiritualis pulchritu-
do Beatæ Virginis considerata
visum animæ lætificat, & pascit.
Eccle. Pulchritudine enim deco- Eccl. 43
ris eius admirabitur oculus. Si
quidem candor eius admirabilis
fuit tam in interiori puritate,
quã in exteriori virginitate. Sap. Sap. 7
Candor est lucis æternę, s. quan-
tum ad puritatem mentis: & spe-
culum sine macula, quantum ad
honestatem carnis. In hoc specu-
lo quilibet poterat secure respi-
cere quia tanta erat lux honesta-
tis, quæ emicabat in facie Virgi-
nis, quod (vt dicit Hieronymus) Hiero.
quicunq; respiciebat in faciem
Virginis huius, omnis turpis ten-
tatio extinguebatur in eo. Iob. Iob 29
Lux vultus mei non cadebat in
terra.

Sextò, quia lux cælestium cor-
porũ virtutes ad nos vehit, vnde
(secundum Auicennam) lux est Auic.
vehiculum virtutum cœlestium,
quia scilicet cœlestia luminaria
mediante luce agunt, & mouent
ista inferiora. Sed sciendũ secun-
dum quosdam, quod lux habet
causare effectus naturales, inquã-
tum motus sibi adiungitur, non
quod in motu sit virtus causati-
ua principaliter effectuum natu-
ralium, sicut est in luce; sed quia
per motum determinatur virtus
Solis, inquantum corpus agit in
corpus per contactum, & con-
cretionem aëris moti. Et ideo
cessante motu, quod erit in fine

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

mundi, lux non causabit effectus naturales; sed solum intentionales dãdo esse coloribus, & se diffundendo in medio absque eo, quod causet aliquẽ effectum naturalem. Habet enim corpus cœleste in quantum corpus, quod agat per motũ: hoc enim est proprium corporis, vt motu moueat. Et ex hac parte habet, vt moueat ad transmutationem naturæ. Sed hoc per lucẽ habet vlterius, quod solũ causet esse spirituale inquãtum attingit ad ordinem substãtiarum separatarum, & participat aliquid de modo ipsarũ: vnde si motus auferatur, lux habebit solum se multiplicare in medio, & causare effectus spirituales in corporibus, & ex parte hac habet lux aliquã similitudinẽ cũ forma intentionali: maxime cum fiat in medio & tollatur ad præsentiam & absentiam luminaris, propter quod non habet esse fixũ, & ratũ sicut forma naturalis, vnde ratione debilis esse quod lux habet in medio, & ratione effectus intentionalis quẽ solũ causabit motu cessante, posset forte aliquo modo tolerari dictum eorũ, qui dicunt quod lux habet in medio esse intentionale. Sicut ergo mediante luce deuenit ad inferiora virtus cæli, ita mediante Virgine deuenit ad nos virtus Dei, i. filius Dei, de quo dixit angelus Virgini: Virtus Altissimi obumbrabit tibi: sed hoc factum non est nisi addito motu fidei, s. per Virginis consensum dicentis. Ecce ancilla Domini, &c. Mediante etiam ista luce cælestis gratia nobis infunditur & deueniunt ad nos diuinæ miserationes. Vnde Eccl. Miserere nostri Deus omnium, & o- Eccl. 26
stende nobis lucem miserationũ tuarum.

Septimò, quia lux diuersas res
Dio. 4. c. gignit. Dicit enim Dionys. quod
de diuo. lux omnibus corporibus generationem confert. Sic beata Virgo genuit illũ, qui multos filios adduxit secum in gloriã, quos non contemnit vocare fratres, vt dicit Aposto. Hebr. 2. Omnes autẽ, Hebr. 2.
qui Christi fratres sunt, possunt dici filij spirituales Beatæ Virginis, quæ mater Christi est naturalis. Vnde ipsa dicit. A generationibus meis implemini. Et i- Eccl. 24
deo omnes Christiani sunt filij huius lucis. Ioan. Credite in luce, Ioan. 12
vt filij lucis sitis.

Item Maria Mater Domini assimilatur auroræ, propter quatuor.

Primò, quia est noctis ac diei mediatrix; est enim terminus noctis, & initiũ diei, & ideo aliquid habet de obscuritate, & aliquid de claritate. Et talis fuit B. Virgo in vtero matris: quia enim in ipsa terminari debebat nox culpæ, & initiari dies gratiæ, secundum illud Rom. Nox præcessit, dies Ro. 13
autem appropinquabit. Ideo ipsa tanquam vera aurora in ipso suo principio aliquid tenuit de nocte culpæ; quia fuit in originali peccato concepta, & aliquid de die gratię, quia fuit in vtero sanctificata, & per gratiã sanctificationis ab ipso peccato purgata. Vnde Iob. dicitur de die origina- Iob. 3.
lis peccati, qui incepit quando aperti sunt oculi Adã & Euæ. Obtenebrentur stellæ caligine eius, expectet lucem & nõ videat, nec ortũ surgẽtis aurorę. Stellę enim i. sancti illo die sunt obtenebrati, quia fuerunt cũ originali peccato concepti, & cum originali nati. Sed ista dies culpæ nõ vidit lucem, i. Christum; quia nec in suo conceptu, nec in ortu originale habuit peccatum, ideo dicit expectet lucem, & non videat, Auroram autem, i. Beatam Virginem non vidit, scilicet quantũ ad ortum, quia non est nata cum originali, licet viderit quantũ ad conceptũ. Et ideo signanter dixit

nec

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nec ortum surgentis auroræ.

Secundò, quia aurora est latronum expulsiua. Nā latrones, qui de nocte in tenebris exeunt, aurora, i. adueniente die fugiunt & se abscondunt. Iob. Si subito apparuerit aurora arbitratur vmbrā mortis. Ita dæmones tanquā insani, & exterriti fugiunt, cū nostram auroram id est, Virginem gloriosam in corde alicuius per deuotionem fulgere cognoscūt.

Iob 24.

Tertiò, quia aurora est roris infusiua: vnde dicitur aurora quasi aura rorans. Ita B. Virgo Maria diuinæ gratiæ rorem nobis abūdanter infundit. Quod significatum est in lucta Iacob cū angelo. Nam cum ei dixisset angelus Dimitte me, quia aurora est: Respondit, Non te dimittā, nisi benedixeris mihi, & postea sequitur: quia benedixit ei in eodem loco. Hęc enim est benedictio de qua dicitur: in rore cæli desuper erit benedictio tua. Et hic est ros supernæ gratiæ, quem nobis hæc aurora infundit. Et iste ros auroræ est decoratiuus, & refrigeratiuus, & dulcoratiuus, Decoratiuus quia dicitur, quod conchæ marinæ (vt supra tactum est) in aurora se aperiunt, & rorem suscipientes margaritas concipiunt, quæ s. in ornamentis ponuntur. Et sic animæ deuotæ, dum se isti auroræ, i. beatæ Virgini per effectum deuotionis aperiunt, rorem gratiæ supernæ suscipiunt, per quā margaritas candidas i. affectiones purissimas concipiunt, quæ sunt animæ ornamenta. Et ideo isti auroræ dicitur Ros lucis ros tuus i. affectiones tu generas lucidas, & mundas.

Gen. 32

Gen. 26

Itē iste ros auroræ est dulcoratiuus. Exod. dicitur, quod in aurora colligebatur manna; manna quidē est internę dulcedinis gratia, quam his, qui tribulato sunt corde, infundit hęc aurora.

Exo. 16.

Item iste ros est refrigeratiuus, s. ardoris feruentis concupiscentię, secundum illud Eccl. Ros obuians ardori venienti humilē efficit eum, & ideo aurora est caloris temperatiua. Eccl. 43

Quartò, quia aurora est lucis à sole impetratiua. Vnde dicitur; Lux auroræ oriente sole mane 2. Re. 23
absque nubibus rutilat. Sic ista aurora scilicet, virgo beata impetrat lumen diuinę cognitionis & inspirationis. Nota quod ista lux auroræ quæ est mane oriente sole, multa bona operatur. Est enim infirmorum confortatiua; auiū lętificatiua, florum de nocte clausorum apertiua, herbarū de nocte depressarum erectiua. Quæ omnia hæc iam prædicta facit in nobis B. Virgo Maria. Est enim ipsa aurora quę debiles cōfortat; si quidem infirmi cōfortantur in aurora, ex eo quod sanguis in aurora dominatur & ideo somnus dulcior est in aurora.

Itē quia tunc virtutes animales corroborantur. Vnde secundum medicos, melius se habent infirmi, & ideo dicitur aurora quasi aurea hora, i. optima. Ita similiter per beatā virginem infirmi spiritualiter recipiūt sanitatem, vires animæ recipiunt vigorē, sanguis dulcedinis & deuotionis recipit augmentationem.

Itē in aurora aues lætificantur, & ideo ad cantandum excitātur, vnde dicitur aurora quasi auium hora, quia s. beata virgo est quæ deuotos excitat ad Dei laudem, Ipsa enim est quę flores clausos. id est, mentes humilium aperit ad bene operandum, vt odorem boni exempli vndiq; circunfundant. Ipsa etiā est quæ depressos per mærorem erigit per spem & consolationem.

Item Beata Maria assimilatur nubi propter septem.

Primò, quia nubes est omnium im-

impressionum cęlestium de facili susceptiua. Quia scilicet domina nostra receptaculum fuit omnium cælestium gratiarum. Nam cæteris sanctis per partes, Mariæ autē totam se infudit gratię plenitudo, sicut Hieron. dicit: vnde
Hiero. angelus dicit ei. Aue gratia plena, & ideo prę ceteris sanctis ex-
Luc. 1 titit gloriosa. Exod. Gloria Do-
Exo. 16. mini apparuit in nube.

Secundò, quia nubes est sua leuitate sursum ascētiua: quia scilicet virgo beata contēnens terrena semper erat ad cælestia ele-
Isa. 19 uata. Isa. Ascendet Dominus super nubem leuem, i. virginem à terreno amore alleuiatam & cęlesti calore subtiliatam: & ingredietur Ægyptum, id est mundū.

Tertiò, quia nubes est solaris radij incorporatiua, sed tamen radius qui in ipsa nube incorporatur ipsam penetrans non eam scindit, nec ipsa nubes diuiditur. Ita ipsa domina nostra filium Dei in se recepit & carne vestiuit & sine sui corruptione etiam mundo peperit. Ezechiel. Solem
Eze. 32. nube tegam. Acto. Nubes susce-
Acto. 1. pit eum.

Quartò, quia est caloris mitigatiua & vmbratiua, quia scilicet virgo Maria est omnium malorum nostrorum mitigatiua Psal. Expandit nubem in protectionē
Ps. 184 corū. Matt. Nubes lucida obum-
Mat. 18 brauit eos.

Quintò, quia nubes est laborantium recreatiua, & siti æstuātium refrigeratiua, quia scilicet domina nostra est omnis nostri laboris consolatiua & refrigera-
Eccl. 35 tiua. Eccl. Speciosa misericordia Domini in tēpore tribulationis, quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis, ipsa enim est regina misericordiæ.

Sextò, quia nubes resoluta in pluuiam est terrę fęcundatiua ac seminū nutritiua, impinguatiua, augmētatiua, & multiplicatiua; quia scilicet domina nostra per impetrationem gratiæ terram animæ nostræ fęcundat, bonas affectiones in nobis nutrit & impinguat, & opera nostra augmētat & multiplicat. Isa. Nubes roris in die messis. Nam ipsa in fundēdo diuinę gratię rorē, facit nos multiplicare bonorū operū messem.

Septimò, quia nubes est amaritudinis in dulcedinē mutatiua. Nam ex marinis aquis generata in altū, tamen sublimata & contra solem suspensam solis beneficio amaritudine deposita, fit in dulcedinem tota conuersa, ita etiam domina nostra licet amara (vt dictum est) fuerit in originali peccato generata; tamen à Spiritu sancto sanctificata, & à sole iustitiæ grauidata facta est prædulcissima & mater pia Reg. Ecce nubecula parua quasi vestigiū 3. Re. 18
hominis ascēdebat de mari, &c. Et dicitur beata virgo nubecula parua quantitate humilitatis, lenitate sanctitatis, quia s. ab omni peccato immunis, & subtilitate paupertatis.

Item B. Maria assimilatur mari. Primo quia mare continet amaritudinis poculum, id est, aquam amarā, cuius amaritudinis causa est (secundum Philosophū) Quia Arist. 2
in mari sunt duo vapores scilicet met.
humidus & siccus, siue subtilis & grossus: per calorem ergo solis & motum a mari resoluitur pars subtilior & remanet grossior, quæ nimirum calefacta fit salsa, & adulta efficitur amara. Et ita in beata Maria fuerunt duo vapores id est. amores, scilicet ad filium: vnus naturalis ad illius humanitatem qui erat vt vapor grossior, alius spiritualis ad illius diuinitatem. Et secundum hoc habebat de ipso duas consolationes. Vnam secundum sensualitatem quę erat vt pars grossior.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Aliam secundum rationem quæ erat vt pars subtilior In passione autē filij sui propter calorem Solis, id est, propter feruorem pęnarum, & dolorum Christi, & motū mortis eius, exhalauit pars subtilior, id est, remissa est in ea cōsolatio rationis: & abūdauit vapor grossior, id est, affectio naturalis, propter quā in tantum calefacta & adusta est dolore, quod ro a facta est amara. Vnde Maria interpretatur amarum mare. Iob 40. Iob. Feruescere faciet sicut ollam profūdum maris, id est, cor Virginis, quod quantum feruebat amore, vrebatur dolore Et ideo ipsa ad modū ollæ bullientis extra effudit aquam lachrymarum Ruth. 1 Ruth. Vocate me Mariam, hoc est amaram: quia amaritudine repleuit me Omnipotens.

Secundo, mare est fluminū hospitium: nā omnia flumina intrāt Eccl. 1. mare, vt dicitur Ecc. Et ita omnia dona spiritualia, & omnium gratiarum charismata, influxerūt in Eccl. 24 beatam Mariam. Eccl. In me gratia omnis vitæ, &c.

Tertio, quia mare est omnium aquarum principium: nā mare est sui diffusiuum, vnde tā fluminibus quā fontibus (secundū Hier.) est aquæ ministratiuum Hoc etiā Sen. li. 7 natu. quæst. probat Seneca, s. quod mare est principium omniū fluminum, & fontium Sed Arist. & Auic. & Algazel & communiter peripatetici volūt, ꝙ fontiū & fluminū, pluuia sit causa. Et huic sentētiæ videtur attestari, ꝙ crescente pluuia vt in hyeme crescunt flumina, & ecōtrario in æstate contingit. Sed positio prima magis Eccl. 1. videtur conuenire Scripturæ. Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur. Potest tamē dici quod quantum ad cōtinuationem attractionis aquæ ad aliquam vastā voraginē, quę est principiū fluminis, verius videtur dictū Senecæ, s. quod mare sit principium, eo quod pluuia nō videtur sufficere posse ad indeficientem exitū fluminis alicuius, sed quātum ad facilitatem attractionis & congregationis aquę verius est secundū, eo quod terra spōgiosior est in loco desceius pluuiæ quam alibi in profundo, & ideo magis attractiua est, & aqua pluuialis subtilior est ab alto cadens, ideo penetrat cum inuenit poros terræ ad hoc aptos, & ita vtraque sententia de facili sustinetur. Sed licet terra attrahat ab vtroque, sc. à pluuia & à mari, quia ex omni parte attrahit; tamē inde videtur copiosius attrahere; vnde continuè attrahit, s. à mari præcipue, cum aqua pluuialis eo quod pauca est & raro cadēs, nec tota nec sēper perueniat ad locum, vnde flumen oritur. Et huiusmodi cōgregatio aquæ nō fit solum ex attractione ad vnū locū, sed ex concursu plurium venarum, siue per naturam siue per artē, quomodo aggregātur venæ artificialiter cū puteos fodiunt. Et sic patet, quod aqua fluminum & fōtium, & est à nubibus per pluuiam, & est à mari per attractionem continuam, scilicet magis continue & abunde à mari. Vnde etiā Arist. dicit quod mare Oceanū est continuè principium omniū fluminū. Arist. mete. Ita similiter quamuis à nubibus quę sunt in aëre, id est à sanctis qui sunt in cælo, & fluminibus & fontibus qui sunt in terra, id est, viris & mulieribus eos ornātibus in ecclesia infundatur. i impetretur à Deo frequenter gratiæ pluuia tamen à mari plenissimo, id est, à beata Virgine magis cōtinuè, & abunde attrahitur aqua gratiæ. Ipse enim (vt dicit Bernard.) si Bern. num pietatis suæ omnibus aperit vt de plenitudine eius accipiant vniuersi; vnde gratiæ aliorum Sanctorum minimè sunt respectu

gratia-

Eccl.18 gratiarum eius. Eccl. Quasi guttę aquæ maris deputati sunt. Quarto, quia mare est in necessitatibus refugiũ. Ita B. Virgo est refugiũ miserorũ in tribulatione positorũ, vnde ipsa est spes omnium miserorũ in terra habitantiũ. Ps.
Psal.64. spes omniũ finiũ terrę, & in mari.

Quinto, quia mare est itineris compẽdium. Ita similiter siue ad statũ gratię, siue ad portũ gloriæ, Beatæ Virginis auxilio citius per-
Psal. 76 uenitur. Psal. In mari via tua.

Sexto, quia mare est laboris lucrũ vnde negotiatores ipsũ maximè frequentant. Ita qui volunt cælestis gratię thesauris ditari, ad Beatam Virginem sæpius ire debent, siue ad contemplandũ eius exempla, siue ad salutandum, & commendandum eius præconia, siue ad impetrandum & obtinẽdum eius suffragia. In cuius figu-
Ioan. 6. rã dicitur Ioan. quod perrexerũt discipuli eius ad mare.

Sepitmo, quia mare est vndarũ propulsiuũ, & ęqualitatis, & trãquillitatis reductiuum: vnde mare vocatur pelagus, quia pellit vndã. Et vocatur etiã æquor ab æqualitate; quia, & si fluctus eius velut mõtes eriguntur: sedatis tamen tẽpestatibus adæquantur, vt
Isido. dicit Isid. Ita B. Maria à sibi deuotis & amicis vndas tentationum repellit, & fluctus, id est, furores persequẽtium, & tempestates, id est, impetus aduersantium ad æqualitatẽ pacis, & tranquillitatẽ reducit. Quod figuratum est Ionæ, vbi dicitur, ꝙ tulerunt Ionã, & miserunt in mari, & stetit ma-
Iona. 1. re à feruore suo, per Ionã intellige orationem puram, & deuotã, quæ tunc in mare mittitur, quãdo Beatæ Virgini porrigitur, & tunc mare, id est, mundus ſquiẽs cessat à feruore suo, id est, persecutionis furore.

Item beata Maria assimilatur terræ propter xiij. Nam terra secundum Basilium est corpus infi-
Basil. mum, orbis medium, cæli cẽtrũ, elemẽtum maximè corpulẽtum; mundi fundamẽtum naturaliter frigidum & siccum, quãtitatemi nimum, qualitate obscurum, figura sphæricũ, aquæ glutino mãtuum, secundum se totum quietum, licet in partibus suscipiat sępe motum omnium viuẽtium receptaculum; & pedum Dei scabellum. Primo igitur B. Virgo assimilatur terræ; quia terra est corpus infimum, sc. inter quatuor elementa secundum ordinem naturalẽ elementorum; sicut cęlum est supremum in ordine corpo-
Prou. 2[illegible] rum, Prou. Cælum sursum, & terra deorsum. Ita B. Virgo fuit infima omnium sanctorum per sui reputationem. Vnde, & appellauit se vilissimo & infimo nomine fœminarum, scilicet ancillam.
Luc. 1. Ecce, inquit, ancilla, &c.

Secundo, quia terra est orbis medium, quia s. B. Virgo est media, id est, mediatrix nostra per
Psal. 7[illegible] reconciliationem. Psal. Operatus est salutem in medio terræ.

Tertio, quia terra est cæli centrum. Tale autem centrum cæli habet stabilitatem, & fixionem. Et sic B. Virgo ex dono Dei habuit stabilitatem, & fixionem in
Psal. 92 gratia & fide. Ps. Firmauit orbem terræ, qui non, &c.

Quarto, quia terra est elementum maxime corpulentum. Ita B. Virgo fuit corpulẽtissima per priuilegiationem: quia corpus virgineum possedit in mundo, corpus diuinum portauit in vtero, & cor-
1 Par. 4. pus gloriosum possidet in cœlo. Paral. Inuenerunt terram latissimam, quietam, & fertilem. Corpus enim beatę Virginis fuit terra quieta à passionibus: fertilis per prolis fœcunditatem, latissima per gloriæ immortalitatem.

Quinto, quia terra est mundi fundamentũ, scilicet propter immobi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

mobilitatem; quia quasi omnia corpora mouentur circa eã, scilicet cęlũ, ignis, aër, & aqua; sed ipsa stat sicut fundamentũ immobile. Eccl. Terra autem in æternũ stat. Ita B. Maria tanquam fidei fundamentum fuit semper stabilis in ea, Apostolis ab illa recedẽtibus tempore passionis. Item ipsa stat, pro mundo, id est, peccatoribus semper assistens, & nunquam eis deficiens. Eccles. Vsque ad futurum seculum non desinã, id est, vsq; post diem iudicij peccatoribus assistere non cessabo.

Eccl. 1.

Eccl. 24

Sexto, quia terra est elementum naturaliter frigidum, & siccum. Et ita B. Maria fuit frigida & sicca per carnis incorruptionẽ; quia caruit humore luxuriæ, & ardore concupiscentiæ. Iud. Terrã arentem dedisti mihi. Et Deu. Terram quam calcas ferrea est, ferrum enim est frigidum, & siccum.

Iud. 1.
Deu. 23

Septimo, quia terra est quantitate minima. Et ita B. Virgo fuit per paupertatis extenuationem minimum habens de mundo. Gene. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Hier. Aspexi terram, & ecce vacua erat.

Gen. 41
Hier. 4.

Octaua, quia terra est qualitate obscura. Ita Beata Virgo obscurata, & turbata est in filij sui passione. Isa. Ecce tenebræ, scilicet afflictionis & doloris operient terram. i. beatã Virginem. Et in eodem: Luxit, & elanguit terra.

Isa. 60.
Isa. 33.

Nono, terra est figura sphærica. Et beata Virgo fuit figura sphęrica inquantum habuit plenitudinem gratiæ: nã sicut figura sphærica probatur à Philosopho esse perfectissima figurarum; & ipsa fuit perfectissima fęminarum. Istud autem quod Philosophi vocant sphæram terræ, sacra scriptura vocat orbem terræ. Vnde eadem est figura sphærica & orbicularis. De qua in Psalm. dicitur, orbem terræ, & plenitudinem eius tu fundasti.

Psal. 88.

Decimo, quia terra est aquę glutino mansiua. Quia scilicet propter humiditatem aquæ tenent se adinuicem partes terræ. Et sic B. Virgo aquæ glutino. i. diuinæ gratiæ dono constans, & firma fuit. Vnde ipsa fuit terra rore cælestis gratiæ madens, vt habetur Iud. Iud. 6

Vndecimo, quia terra secũdum se tota est quieta. Et ita etiã similiter tota quieta fuit beata Virgo Maria per mentis abstractionem, & à discursibus vacationẽ. Vnde & ei attribuitur sabbatum, quod est dies quietis. Leuit. Sabbatum erit terræ. Leu. 25

Duodecimo, quia terra est omnium viuentium receptaculum. Ita & Beata Maria omnes recipit ad se confugientes, immo ipsa inuitat, dicens: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, &c. Et Eccl. 24 hoc est, quia ipsa est plena misericordiæ; secundum illud Ps. Misericordia Domini plena est terra, & ideo ipsa data est in refugiũ Psal. Terrã autem dedit filijs hominum. Psal. 32 Psa. 132

Decimotertio, quia terra dicitur pedum Dei scabellum. Et sic fuit Beata Virgo per filij Dei susceptionẽ, quasi enim pedes Dei quibus mediãtibus stetit in eius vtero fuerũt corpus, & anima Christi. Vnde Isa. Terra scabellum pedum meorum. Isa. 66

Item beata Virgo Maria assimilatur monti Synai propter octo. Primo, quia mons ille fuit mons misericordiæ, & promissionis. Est enim mons Synai in prouincia Madian, cuius pars est Oreb, vbi apparuit Dominus Moysi in rubo compatiens afflictionem populi sui, & promisit eũ liberare à seruiture Ægyptiorum per manum eius, vt habetur Exod. Ita Beata Exod. 3 Virgo Maria tãquam misericordię regina, fuit promissa, & præfigurata in illo eodem rubo in quo

Dominus

Dominus Moysi apparuit, sicut ecclesia dicit: Rubum quē viderat Moyses, &c. Et in alijs Prophetis multis & expressis. Et in ea impletæ sunt promissiones factæ de liberatione humanigeneris à seruitute diaboli. Nam in ea descēdit filius Dei, & carnem nostram assumpsit pro nostra liberatione.
Exo.19. Exod. Descendit Dominus super montem Synai, &c. Secūdo, quia mons ille fuit mōs angelicæ frequentationis. Ibi enim frequēter Angelus ex persona Domini apparuit, & locutus est Moysi. Vnde
Acto.7 dicitur Act. quod apparuit in deserto montis Syna in igne flāmæ
Ibid. rubi, &c. Et dicitur etiā de Moyse. Hic est qui fuit in Ecclesia in solitudine cū Angelo, qui loquebatur in monte Syna, & cum patribus nostris, qui accepit verba dare nobis. Ita similiter B. Maria fuit ab Angelo visitata & salutata, & de verbo vitæ edocta, sicut
Luc.1. patet Luc.

Tertio, quia Syna fuit luminis mons, & inflammationis vt cum apparuit ibi Dominus in flamma
Exod.3. rubi. Exod. Et iterum ibidem di-
Exo.19. citur, quod mons Synai fumigabat, eo quod descendisset Dominus super eū in igne, & ascēderet fumus ex eo, quasi de fornace Et hoc factum est de Beata Virgine, quando s. Spiritus sanctus in eam superuenit, qui est ignis i. amor diuinus, & eam æstuāti desiderio fumigare fecit, & mētem totam ipsius illuminauit, & inflāmauit.
Luc.1. Luc. Spiritus sanctus superueniet in te, &c.

Quarto, quia fuit mons pluuiæ, & roris; & sic fuit Virgo Maria in
Psal.71. filij Dei Cōceptione. Ps. Descēdet sicut pluuia in vellus, &c. Hinc pluuiam siue rorē cælestē meruit B. Virgo suscipere, quia humillima fuit. Nam à superbis & elatis
2.Re.1. fugit. Re. Montes Gelboë, nec ros nec pluuia veniat super vos.

Quinto, quia Syna fuit mōs diuinæ habitationis. Nam secundū Iosephum, erat opinio hominum habitare ibi Deum, propter quod nō pascebant ibi oues, nec pastores communiter approximare audebant. Ita similiter Beata Virgo fuit habitaculum Dei. Psal. Mons Psal.75.
in quo beneplacitum est Deo habitare in eo. Et iterum Dominus Ps.110.
in eis in Syna, &c Sexto quia fuit mons sapientiæ, & eruditionis. Ibi enim data est populo lex per manum Moysi. Leu. Hæc sunt præcepta atq; iudicia, & leges quas de- Leu.26
dit Dominus inter se, & filios Israël in monte Synai per manum Moysi Ita similiter beata Virgo illum mundo peperit, qui est verbum, & sapientia patris, qui est Dux & legifer noster per quē reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.

Septimo, quia est mons iustitiæ & comminationis. nam beatissima virgo Maria sicut sibi deuotis & eā reuerentibus est salutis refugium, ita & contemnētibus & blasphemantibus erit ad mortis
& perditionis iudiciū. Vnde Ex. Exo.19
dixit Moyses de mōte Synai. Caucte ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit mōtem, morte morietur.

Octauo, quia erat mons pascuę & refectionis. Vnde dicit Iose- Ioseph
phus, quod est mons excelsus ad de bela
pascua egregius, quamuis in ali- Iu.
qua parte eius, vt dictum est, pastores ante Moysem propter reuerentiā non auderent pascere oues Sed Moyses dū approximauit, rubū ardere sine combustione vidit & Deū sibi loquentem, id est, Angelum sibi loquētē præsentialiter ex persona Dei audiuit, vt habetur Exo. Vnde dicitur ibi quod cum minasset gregem ad interiora deserti, venit ad mōtem Oreb, apparuitq; ei Domi-

nus

nus in flāma de medio rubi. Ita beata virgo in assumptione fuit, quando peruenit ad pascua æternæ beatitudinis, ad quæ etiā gregem fidelium ad eam confugiētium exemplo & auxilio iugiter introducit.

Per nonnullas aquarum proprietates, quātæ vitæ præsentis tribulationes à Dei electis æquo animo sufferantur, rite edocetur. Cap. XLIX.

Miseriæ, & tribulationes præsentis vitæ assimilantur aquis, de quibus in Psal. Saluum
Psal.68 me fac Deus, quoniā intrauerūt aquæ vsq; ad animam meā. Istæ aquæ sunt transeundæ auxilio.s. diuinæ gratiæ, ipse enim Deus dixit, Cum transieris per aquas,
Isa.3 tecum ero. Sed iste transitus potest fieri multipliciter. Primo calcādo per fidem; sicut de B. Pe-
Mat 14 tro legitur Item transeundo per fortitudinem, quemadmodum
3.Reg. 29. legitur Reg. vbi dicitur Semei cū mille viris de Beniamin irrūpentes Iordanem, quod fuit per fortitudinem ante regem, i. Christum transierunt vada miseriarū præsentium. Item natando, quod fit per prudentiam. Quicunque
Mat.28 enim natare vult necesse est φ habeat natandi prudentiā, & hoc significatum est Act. vbi dicitur quod centurio iussit eos qui possent natare mittere se in mari. Item nauigando, quod fit per pœnitentiā; nauis enim pœnitentia est. Exodi Transeuntes mare per
Exo.14. ratem liberati sunt. Item aquas diuidendo, quod fit per virgam
Exo.14. diuinæ iustitiæ. Exod. Eleua virgā tuam & extende manum super mare & diuide illud. Item saltādo in baculo diuini adiutorij per contemplationem quod significatur Gen. vbi dixit Iacob in ba-
Gene. 3 culo transiui istum; Iacob contēplatiuus est qui Iordanem miseriarū præsentium debet transire apodiando se baculo diuini adiutorij. Item miseriæ & tribulationes licet de se nō sint hominī gratæ vel placitæ; possunt tamen effici faciles & quasi dulces ad sustinendum. Quod patet exemplo aquarum. Nam de se nullum habet aqua saporem, acquirit tamen saporem vel per collationē quam habet in poris terræ, vel per calorem solis qui dulcedinē facit in aqua eleuando subtilius eius, & permiscendo humidum aëreum quod pinguescit & dulcorat: & salsedinem inducit, cōburendo terrestre quod remanet Et his colliguntur tres modī quibus aqua tribulātionis efficitur animæ sapida; vnus est per passionis Christi inspectionem. Hæc enim est colatio aquæ in poris terræ. Fuit enim corpus Christi carneum & terrestre sicut corpora nostra: & ideo per poros terræ vulnera corporis Christi possumus accipere, in quibus tunc aquam nostram tribulationum colamus: quando nihil esse quod patimur respectu doloris eius quem ipse pro nobis pertulit iudicamus Et sic dulce & leue nobis fit si pro illo parua, qui pro nobis maxima pertulit patiamur. Hebr. Recogitate eum qui Heb. 13
talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus contradictionem, vt non fatigamini animis vestris deficientes. Grego Greg. in
rius. Si passio Christi ad memo quadā
riam reuocetur, nihil est adeo epi.
durum quod non æquo animo toleretur.

Secundus modus est per contēplationis eleuationem Et hæc est caloris solaris in sublime subleuatio & impinguatio. Nam calor solis, id est, feruor diuini amoris id quod subtilius est hominis, scilicet mentem eleuat ad contemplandum cælestia, & tunc anima pinguescit aëreo humore

scili-

scilicet spirituali deuotione quæ ei omnem tribulationem dulcorat. Vnde habetur Exod. quod dū incalesceret sol liquefaciebat mā na, est enim vt calor solis feruor diuini amoris qui mannā liquefacit dum mentem afflictam in deuotionis dulcedinē resoluit. Tertius modus est per vrentem contritionē, & hæc est terrestris vaporis adustio, quia, s. feruens cōtritio adurit & consumit omnem terrenum affectum, & aqua tribulationis quæ erat peccati insipida, fit homini compunctio sapida non quidem sapore dulci sed salso. Est enim tribulatio homini compuncto ex vna parte sapida, i. grata, scilicet, vt à peccato purgetur, sed est ei salsa ratione causæ, quia scilicet displicet ei commisisse vnde patiatur. Vnde hoc est mare deserti, id est pœnitentiæ, quod est mare salsissimum, vt dicitur Iosue.

Exo. 16.

Iosu. 12

Tres cineris similitudines nos mortis memoriam frequenter retinere hic ostendunt.

Cap. L.

Mortis memoria repræsentatur in cinere triplici ratione. Primò quia cinis terrā fæcundat. Ita memoria mortis ad bene operandū solicitat. Gregor. Valde se solicitat in bono opere qui cogitat de extremo vitæ.

Greg. in hom.

Secundò quia ignis per cinerē cōseruatur & maximè si cinis est calidus; quia si frigidus, ignē extinguit. Ita memoria mortis feruentur impressa gratiam spiritus sancti conseruat; sunt tamen qui frigidā memoriā habent, vt illi qui animā cū corpore moriturā credūt, talis memoria potius extinguit gratiam quā conseruet.

Tertiò quia cinis maculas lauat, & similiter memoria mortis abluit omnium peccatorum maculas. Eccles. Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis. Lauat enim maculas luxuriæ, si quis cōsideret qua e futurum est quod diligit. Gregor. Nihil sic ad domandū carnis desideria valet, quā quod vnusquisq; hoc quod diligit quale sit mortuum pēset. Itē lauat peccatū superbię si cōsideret quod ipse est moriturus qui se eleuat. Eccl. Quid superbis terra & cinis? lauat peccatū auaritiæ, si cōsideret quid finaliter de mundo portat. Iob. Saccum meū consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

Eccl. 8

Greg. li. mor.

Eccl. 10

Iob 16.

Mundus deserto mariq; comparatur, & instar aëris obscurati declaratur.

Cap. LI.

Mundus est locus obscurus quia obscuratur ad modū aëris fumo vanitatis, puluere cupiditatis; & nebula carnalitatis. Ioan. Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & cōcupiscentia oculorum & superbia vitæ. Item aër (vt dicit Isido.) vehementius concitatus ventos, tonitrua & coruscationes efficit, contractus nubila gignit, cōspissatus pluuias facit, cōgelatus niues & grandines introducit. Sed rarefactus serenitatem adducit. Mundus autē aliquando cōcitatur per superbiam, & tūc generat vētos persecutionū, tonitrua cōminationū, & coruscationes siue fulgura percussionum. Aliquādo vero contrahitur per auaritiam, & tunc obnubilatur & obscuratur, quia (sicut dicit Greg.) Tenebra animæ, est diuitiarum cupido. Aliquando vero conspissatur & impinguatur per gulam, & tūc pluuias facit, id est fluxum luxuriæ; proxima enim sibi sunt (vt dicit Greg.) venter & genitalia. Aliquando vero congelatur per accidiam; & tunc si faciat opera quæ videantur alba, id est, pura vel

1. Ioā. 2

Isid. li. eth.

Greg.

vel bona, sunt tamē frigida & cito destructibilia. Quandoq; vero rarescit, id est, subtiliatur per pęnitentiam, & tunc serenatur per gratiam.

Item mundus assimilatur mari. Primò, quia mare est multorum periculorum contentiuum. Est enim mare periculosum. Primò, propter motū. Matt. Motus magnus factus est in mari, propter quem motum mare est tempestuosum, procellosum & tumultuosum. Et ita mare mundi est tempestuosum ex controuersia, procellosum ex infortunijs, tumultuosum ex iniquitatibus & vitijs. Cor. Periculis in mari: secundo propter ventū est in mari impulsio contrariorum ventorū. Dan. Quatuor venti pugnabāt in mari: nā vt ventus auster, est præsens prosperitas, vt aquilo aduersitas: orientalis inspiratio gratiæ: occidentalis suggestio malitiæ. Tertiò est periculosum propter defectū tam scilicet nauis quam nautæ, i. gubernātis. Nauis enim siue lignum cum quo habemus transire hoc mare, est hoc corpus quod est vas fragile propter passibilitatem: graue propter peccati onerositatem, & multis foraminibus penetrabile, propter sensuū susceptibilitatem. Sunt enim sensus, vt foramina quædam per quæ multa mala ingrediuntur. Item est frequēter defectus nautę periti, i. rationis prudenter regētis. Omnia hæc pericula sentiunt homines periti in mari huius mundi. Eccl. Qui nauigant mare, narrant pericula eius.

Matt. 8. 1. Co. 11 Dan. 4 Eccl. 44

Secundò, mare est animantium & multiplicium monstrorū productiuum. Vnde (secundū Rabanū) plura monstra producit mare quam terra. Psal. Hoc mare magnum est, spaciosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Ita in mari mundi sunt animantia diuersa & monstruosa multa, non tantum corporaliter sed etiam spiritualiter. Sūt enim in mundo homines animales, id est sensuales ad modum pisciū, secundum illud. Facies homines sicut pisces maris: & dicuntur animales, i. sensuales, non sapientes illa quæ Dei sunt: quia animalis homo nō percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Item sunt mōstruosi velut illæ beluę, de quibus habetur Dan. quod surgebant de mari. Nam prima quæ erat similis leoni, signat superbiam vitæ. Secundo quæ erat similis vrso, signat voluptatem carnalis concupiscentiæ. Tertia quæ erat similis pardo, signat cupiditatem auaritiæ. Quarta quæ habebat dentes ferreos terribiles, signat crudelitatem malitiæ.

Rab. Ps. 103 Eccl. 1 1. Cor. 2 Dan. 7

Tertiò quia mare est nubiū & nebulę & ventorū generatiuum. Et similiter etiā mundus generat nebulas errorum, nubes vitiorū, ventos persecutionum siue tentationum, propter quas præcipitantur & suffocantur multi. Mat. Grex præcipitatus est in mare, & fuit grex porcorum, id est, hominum carnaliter viuentium.

Matt. 8.

Quartò quia mare est lunę imitatiuū. Dicit enim Philosophus, quod mare imitatur naturā lunę. Nam sicut adamantem sequitur ferrum, sic mare sequitur Lunæ cursum, vnde semper est mare in summo augmento & vigore, quando luna est plena lumine, siue versus cælū vt in nouilunio, siue versus terram, vt in plenilunio. Et sicut luna in suo lumine plus proficit, vel deficit: sic mare crescit amplius vel decrescit, vt supra dictū est cap. 48. Sed sicut mare ipsum imitatur lunam, ita mundus sequitur fortunam. Vnde sicut crescit, vel minuitur fortuna alicuius, ita multū vel parū eum appreciat mundus, vnde

Arist. de pro. ele.

metricè dicitur. Cũ fueris fœlix, multos numerabis amicos. Tẽpora si fuerint nubila, solus eris.

Itẽ mũdus assimilatur deserto.

Primò, quia desertum est locus infructuosus, nõ enim colitur nec seritur. Sic mundus, i. mundani homines, non scinduntur aratro pœnitentiæ, nec recipiunt semina doctrinæ, ita vt eis applicetur, nec semen diuinæ gratiæ, & ideo nec fructus operum producunt
Hier.17 meritorios æternæ gloriæ. Hiere. Erit quasi miricæ in deserto, quæ scilicet sunt infructuosæ.

Secundò, quia desertum est locus spinosus, i. spinis & vepribus plenus. Et sic etiam in mundo abundant spinæ, i. solicitudines temporalium, quæ mentem inquietant, vel spinæ, i. punctiones tribulationum, quæ cor vel corpus cruciant, vel spinæ, i. inordinationes peccatorum, quæ conscientiam pungunt & lacerant.
Iud. 8 Iud. Conteram carnes vestras cũ spinis tribulisque deserti.

Tertiò, quia desertum est locus periculosus. Est enim venenosorum animalium domicilium, ferarum latibulum, & latronũ habitaculum. Sic in deserto mundi sunt animalia venenosa per luxu-
Mala. 1 riam. Malach. Posui hęreditatem eius in dracones deserti. Itẽ sunt feræ, i. feri per superbiam: vnde superbo Regi Nabuchodonosor
Dan.4 dictũ est, Eijciam te ab hominibus, & cum bestijs ferisque erit habitatio tua. Itẽ sunt in deserto mũdi latrones per auaritiam.
2.Co.11 Qui enim pauperes vsuris & exactionibus & alijs tributis spoliãt, mundi latrones vocãtur. Periculis latronum.

Quartò, quia desertũ est locus defectuosus, quia est locus sitis & ariditatis. s. aqua carens. Psal.
Psal.62. In terra deserta inuia, & inaquosa: ita in hominibus mũdanis est ariditas & sitis inordinati appetitus, & insatiabilis circa peccatã
& temporalia Psal. Esurientes & Ps.106
sitientes, anima eorũ in ipsis defecit. Et hoc est, quia deficit eis aqua, scilicet gratiæ quæ hanc si-
tim inordinatam extinguit. Io. Si Io.4
quis biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in ęternũ. Vbi ergo hęc aqua deficit, est sitis in-
satiabilis. Psal. Anima mea sicut Ps.142
terra sine aqua tibi.

Quintò, quia desertũ est locus ęstuosus s. ardoribus Solis expositus. Habent enim mundani cõtinuum ardorẽ solis, s. inordina-
tum amorem prosperitatis, Ioël. Ioël.1
Ignis comedit speciosa deserti. Et vocat ignem ardentissimum ardorẽ solis, qui est inordinatus
affectus cupiditatis. De quo in Ps.20
Psal. Per diem sol non vret te, neque luna per noctem.

Sextò, quia desertum est locus meticulosus, quia est locus horroris & vastæ solitudinis. Est enim mũdus illa solitudo deserti, de qua dicitur: Ductor tuus fuit
in solitudine magna atq; terribi- Deut.8
li, in qua erat serpẽs flatu adurẽs, & scorpio & dipsas. Serpẽs flatu adurẽs est ipse mũdus, qui flatu suæ cupiditatis inficit. Scorpio in facie blandiens, & retro pungẽs; est caro siue voluptas corporis. Dipsas autẽ latenter interficiens, est diabolus: & hęc timorem debent incutere & horrorem.

Septimò, quia desertum est locus deuius: locus enim est desertum deuij, & erroris. Vnde
Psalm. Errauerunt in solitudine, Ps.106
in inaquoso viam ciuitatis & habitaculi non inuenerunt. Sunt enim in deserto viæ deuiæ, fruticibus plenæ, arenosæ, lapidosæ, puluerulentæ, fætulentæ, & alijs incommodis onerosæ. Similiter in mundo sunt viæ deuiæ iracundorum, quia præcipuè ira facit à ratione deuiare, sed fruticibus & vepribus plenæ sunt viæ

pigro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

pigrorum secundum illud: Per a
Prou.4. grum pigri hominis trâsiui, & per
vineam viri stulti; & ecce totum
repleuerant vrticæ, operuerāt su-
Ose.7. perficiem eius spinę. Ose. Sepiam
viam tuā spinis. Viæ autem are-
nosæ sunt vię auarorum, qui au-
rum quærunt. Omne enim au-
rum tanquam arena est exigua.
Sap.7. Sed lapidosæ & scandalosæ sunt
Eccl. 21 vię superborum. Eccl. Via pecca-
tium complantata lapidibus. Sed
viæ puluerulētæ, sunt viæ guloso-
rum, qui nutriunt puluerē, id est,
corpus in puluerem reuersurum.
Eccl. 12 Ecclesiastici. Reuertatur puluis
in terram suam. Fetulentæ au-
tem sunt viæ luxuriosorum, qui
fœtent per carnis corruptionem.
Omnis quippe caro corruperat
Gen. 6. viam suam. Gene. De cadaueri
Isa. 34. bus eorum ascendet fœtor. Isai.
Viæ autem onerosæ & difficiles,
Sap. 5. sunt viæ inuidorum, qui ex mul
tis torquentur. Sap. Lassati su
mus in via iniquitatis, & perdi
tionis ambulauimus vias diffici
les. Omnis ergo peccatorum via
est sicut via deserti, de qua dici
3. Re. 4. tur. Abierunt per viam deserti
tota nocte.

Item mundus est similis spelũ
cæ: est enim spelunca fouea sub-
terranea, a speculando dicta: ha-
bet enim ex parte lucis introitũ
latum, sed terminum habet acu-
tum, vnde locus est lucidus in
ingressu, obscurus in progressu,
sed arctus & insipidus in egressu,
si tamen inueniatur egressus, vt
Dama. dicit Damascen. Sic homo mun
dum ingrediens habet introitum
lucidum, dum in vitem nascitur,
quia vita erat lux hominum; sed
habet progressum obscurũ, quia
scilicet in mundo viuendo, mul
tis tenebris ignorantiæ, & pecca-
torum inuoluitur. Sed habet
egressum arctum, & insipidum,
dum moritur Nihilominus tamē
mundus est locus ad speculandũ:
Apost. Videmus nunc per speculũ
in ęnigmate. 1. Co. 13

*Quomodo spiritualis homo varie permute-
tur, per sex corporis species mutationum,
quabic sigillatim recēsentur, exprimitur.*

Cap. LII.

MVtatur homo sex modis spi
ritualiter, secũdũ quod sex
modis mutâtur res corporaliter.
Sex enim sunt (secundũ Philoso- Arist. 3.
phũ) species mutationis, quæ cō- Phy.
petunt vitæ spirituali, scilicet cor-
ruptio, & generatio, augmētum,
diminutio, alteratio, & loci mu-
tatio. Corruptio fit salubriter in
homine pœnitente per peccati
destructionem. Apostolus. De
struatur corpus peccati, vt vltra Rom. 6
non seruiamus peccato. Gene.
Mundamini ac mutate vestimē- Gen. 35
ta vestra. Ipsa enim peccati de-
structio, est mentis mundatio.
Generatio vero fit in pœnitente
per gratiæ reuocationem, quam
scilicet confertur homini nouum
esse gratuitum. Petr. Quasi modo
geniti infantes rationabiles sine 1. Pet. 2
dolo lac concupiscite. Sed quia
talis gratia pendet ex Deo gra-
tiam infundente, dicitur in Psal. Ps. 101.
Mutabis eos, & mutabũtur. Au-
gmentum fit in proficiente per
virtutum extensionem. Prouerb. Prou. 4.
Iustorum semita quasi lux splen-
dens procedit & crescit vsque ad
perfectũ diem. Et quia talis pro-
fectus est per gradus vij. virtutũ,
vel septem donorũ, dicitur Dan. Dan. 4.
Septem tempora mutabuntur su-
per te.

Diminutio fit in prudente per
humilitatis reputationem secun-
dum illud Apost. Ego sum mini 1. Co. 15
mus Apostolorum, qui non sum
dignus vocari Apostolus.

Alteratio vero debet fieri in p̄-
sidēte per morum mutationē. nā
præcipue ad prælationē assump-
tus, mutare & corrigere debent

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

mores inordinatos, ficut dictum
1.Re.10 fuit Sauli: Mutaberis in virũ alterum. Loci mutatio fit in lapiẽte per diuersorum cõtemplationẽ. Est enim triplex motus localis, rectus circularis & obliquus Hunc enim triplicem motũ beatus Dionys. attribuit animæ sic.
Dio de diu. no. Nã quia motus circularis est secundum quem mouetur aliquid vniformiter circa idem centrum, ideo operatio intelligibilis quæ simpliciter habet vniformitatẽ, dicitur esse circularis, & hoc est quando anima relictis exterioribus ad seipsam regressa, cessante discursu, figit intuitum suum in cõtemplationem vnius simplicis veritatis, & tandem prætermissis omnibus in sola Dei contemplatione persistit. Talis enim animæ motus dicitur vniformis, quia remouetur triplici difformitate

Primo à difformitate rerum exteriorum per hoc quod illis relictis anima redit ad seipsam. Et iste erat motus siue circulus San
Ezec. 1. ctorum animalium. Eze. Animalia (inquit) ibãt ad exteriora cõsideranda, & reuertebãtur ad interiora contemplanda.

Secundo à difformitate discur suum interiorum, s. ex hoc quod relicto discursu rationis, figit intuitum suum in contemplatione vnius simplicis veritatis. Vnde hæc est vniformitas de qua Do
Luc. 11 minus dixit: Porro vnũ est necessarium. Tertio remouetur difformitas intellectus, cũ prætermissis omnibus in sola Dei cõtẽplatione persistit. Et hanc vniformitatẽ
Ioan. 1. appetebat Philippus dicens: Domine ostende nobis patrẽ, & sufficit nobis. Motui autẽ recto assignat beatus Diony. illam operationem intelligibilem, qua proceditur de vno in aliud, sicut quãdo anima procedit ab exterioribus sensibilibus ad intelligibilẽ cognitionem. Motui autem obliquo, qui compositus est ex recto & circulari, assimilatur illa operatio intellectus, quę habet aliquid vniformitatis simul cũ processu ad diuersa, prout scilicet anima illuminationibus diuinis ratiocinando vtitur.

Tria præcipua mala (ex D. Pauli doctrina) secularia negocia quæ ipsis aquarũ receptaculis comparantur, nobis inferre videntur.

Cap. LIII.

Negocia secularia assimilantur receptaculis aquarũ, & hiatibus ingentibus, quæ sunt in corpore terræ, in quibus (vt dicit Theophrastus, & Seneca refert) generantur animalia informia & tardi motus, & cæca, vt plurimũ, sicut sunt talpæ, pisces etiam pinguissimi, generantur in illis fluminibus de quibus quidã comederũt & mortui sunt. Sic qui negocijs secularibus implicãtur; efficiuntur animales per concupiscentiam. Iudæ: Hi sũt qui segre Iudæ. 1.
gant semetipsos, animales spiritum non habentes. Item informes per malitiã, contra quos di
cit Apostolus: Nolite conformari Ro. 12.
huic seculo, sed reformamini. Tar
di motus per negligentiam. Pro- Pro. 20.
uerb. Dicit piger, Leo est in via.
Item cæci per ignorãtiam Matt. Mat. 15
Sinite illos, cęci sunt Item comedentes de talibus eos imitando vel eis se confirmando, spiritualiter moriuntur; & propterea dicitur, quod nemo militãs Deo, implicat se negotijs secularibus, vt ei placeat cui se probauit, vbi o-
stendit Apostolus, quod negocia 2. Thi. 2
secularia tria mala faciunt homini.

Primũ est, quod impediunt Dei militiam. Vnde dicit: Nemo militans Deo, & figuratũ est in Da
uid, qui indutus armis Saulis non 1. Re. 17
poterat ire ad pugnã contra Philistheum quousque exuit illa.

Saulis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Saulis enim arma: sunt seculi negocia, quibus impeditur miles Dei ne pugnare valeat cōtra diabolum; vnde talia arma impediūt non defendūt, quia arma militię nostrae non carnalia sed spiritualia sunt, vt dicit Hiero.

Hier. in epist. ad Pau.

Secundum malum, quia implicat humanam vitam. Vnde sub dit, implicat se negotijs secularibus. Negotia enim seculi, hominē implicant, & inuoluunt, & inuoluendo detinent, vt non possit ab eis, cū vult, exire. Faciliter enim tales a mundo superantur. Pet. His rursus implicati superantur. Itē negotia secularia implicāt, & inuoluūt hominem, ita vt faciāt eum in multa peccata cadere. Et propter hoc dicitur Eccl. Qui implicatus est abundauit malitia.

2. Pet. 2

Eccl. 34

Tertium malum est, quia impediunt diuinam gratiam, per quā homo Deo est acceptus: & ideo subdit. Vt ei placeat, cui se probauit: quasi dicat, si se implicaret; non ei placeret. Et ratio est quia subtrahunt hominē à spiritualibus. Hebr. Si substraxerit se, non placebit animae meae.

Heb. 10

Superioribus sedulò parendum Planetarum exemplis, qui firmamēto naturaliter obsequuntur, declaratur.

Cap. LIIII.

OBedire superioris mādato, & consentire prudentioris cōsilio debet homo celeriter; sed proprio sensui credere, vel proprium appetitum implere tardius cum oportet. Cuius exemplum apparet in motibus planetarum, qui motui superioris orbis scilicet firmamenti, qui est ab Oriēte in Occidentem, mouentur velo cius scilicet in vna die. Nam raptu firmamenti singulis diebus ab ortu ad occasum rapiūtur: motu autem suo quo mouentur econuerso ab Occidēte in Orientem; tardiori tempore perficiunt cursum suum. Nam secundum computationem astrologorum vnusquisque tanto mouetur tardius, quanto magis distans est à centro, vnde secundum eos motui lunae deputatur tempus vnius mensis. Soli, Mercurio, & Veneri deputatur tempus vnius anni. Marti autem dantur duo anni, Ioui xij. Saturno xxx. Stellis autem fixis, xxxvi. milia annorum. Et sic patet, quod planeta seu stella quanto altior, tāto in suo motu tardior; quia quāto aliquis est maior vel sapientior, tanto debet esse in sensu suo humilior, & in facto suo maturior, & consultior. Non enim tarde fit, quod bene fit, sicut Octauianus Imperator legitur dixisse, scilicet sub alijs verbis. Satis, inquit, cito fit, quicquid bene fit. Proue. Qui festinus est pedibus offenditur. Pro. 19.

Montis Libani perfectiones recēsentur, quibus Pradicatorum Ordo comparatur.

Cap. LV.

ORdo Fratrum Prędicatorum similis est monti Libani, vnde in honorem patroni eius, scilicet B. Dominici legitur Euangegeliū Matthęi, vbi dicitur: Non potest ciuitas abscōdi supra mōtem posita: Nam ciuitas istum montem protegens, & decorans est ipse: ergo ordo eius congruè monti Libani assimilatur. Mat. 5.

Primo propter culmen eminentiae: Est enim Libanus mōs Phoenicis altissimus, qui omnes montes illius regionis excedit. Et sic Ordo Fratrū Praedicatorum omnes alios videtur excedere quodāmodo ordines ex ipsa sua origine, & nomine, ex eo quod maxime assimilatur religioni Christi, & Apostolorū: ipse enim Christus Apostolos suos principaliter elegit, & religionem eorum in-

stituit ad officium prædicandi, vnde ait Io. Ego elegi vos vt eatis, & fructum afferatis, scilicet animarũ, &c. Nulla autem est hodie alia religio quæ à suo principio fuit instituta ad hoc officiũ, nisi ordo Fratrum Prædicatorũ. Vnde Fundatori ipsius Ordinis scilicet beato Dominico dictum est per visionem ab Apostolis Petro & Paulo, quorum vnus sibi baculum, & alter librum obtulit: Vade, & prædica; quoniam à Deo ad hoc ministerium es electus, quod & ipsum nomen declarat, quia Ordo Prædicatorum vocatur. Et ideo merito de hoc monte, id est, Ordine, intelligi potest illud Isaiæ: Erit mons domus Domini in vertice montium, &c.

Ioan. 15

Isa. 2.

Secundò propter libamen obedientiæ vel reuerentiæ. Dicitur enim Libanus à thure quod ibi nascitur, ex eo quod thus Deo libatur, & cultui eius offertur. Similiter in ordine Fratrũ Prædicatorum præcipuè reperitur libamẽ obedientiæ, per quã seipsos Deo offerunt in odorem suauitatis, eo modo quo dicebat Apostolus. Ego enim iam delibor. Cant. Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

2. Th. 4.
Cant. 4

Tertio, propter candorem continentiæ nam Libanus candidus interpretatur, quia perpetuis niuibus decoratur. Hic candor est in Ordine Prædicatorũ propter obseruantiam perpetuæ castitatis, quæ est vt quidam candor carnis. Hiere. Nunquid de petra agri deficiet nix Libani? quasi dicat, non deficiet. Psalm. Niue dealbabuntur in Selmon, mõs Dei mõs pinguis.

Hier. 17
Psal. 67

Quarto, propter emanationem sapientiæ: est enim Libanus mõs aquæ indeficientis; vnde ibi erant putei viuentium aquarum, quæ impetu fluebant de Libano, vt dicitur Can. Itẽ est Libanus fons & origo fluuiorum, ex cuius radice oriuntur duo fontes, scilicet Ior, & Dan, qui simul iuncti Iordanis nomen efficiunt, vt Hieronym. dicit. Ita in Ordine Prędicatorum est puteus aquæ viuentis, & indeficientis, id est, profunditas sapiẽtiæ salutaris. Vnde emanant flumina doctrinæ spiritualis; sed duo eius præcipui fontes fuerunt duo eius eximij Doctores, scilicet Frater Albertus, & Frater Thomas, qui simul iuncti non solum tempore, sed etiã opinionum concordia, mirabilẽ fluuium sapientiæ profuderunt regioni Israëlitarum, id est, Ecclesiæ fidelium, prout in eorum libris, qui sunt quasi innumerabiles, euidentius claret. Plures etiam alij putei viuentis aquæ, id est, Doctores profundissimi pleni aquis salutaris scientiæ in hoc Ordine fuerunt, & sunt, in quibus aqua sapientiæ huius Ordinis indeficiens perseuerat. Iosue. Steterunt aquæ in loco vno, & ad instar montis.

Cant. 4
Hieron.
Iof. 2.

Quinto propter suauitatẽ redolentiæ. Est enim mons Libanus, mons redolẽtię, & aromaticitatis propter quod dicitur Eccl. Quasi Libanus odorẽ suauitatis habente, &c. Ibi enim sunt arbores thuriferæ, & herbæ odoriferæ plurimæ crescunt ibi. Et ita etiam simili modo in Ordine Prædicatorũ sunt arbores thuriferæ, id est plurimi Fratres magnæ deuotionis, & multæ orationis. Nã thura sunt incensa signãt orationes Sãctorum, vt habetur Apocal. Item sunt ibi herbæ odoriferæ, id est, quãplurimi Fratres magnæ opinionis, odorẽ bonæ famæ vndiq; diffundente. Eccl. Quasi Libanus nõ incisus odor meus; vnde inter montes aromaticos Israël inter Religiones Sanctorũ seu ordines Ordo iste Beati Dominici præcipuum

Eccl. 39
Apoc. 8
Eccl. 24

puum locum tenet. Et de his aromaticis mõtibus dicitur Can. Cant.8. Fuge dilecte mi assimilare capreę hinnuloq; ceruorũ super montes aromatum.

Sextò, propter fertilitatẽ gratię. Nã propter roris abundantiam, & pluuiarũ frequentiam, herbis abundat pręcipuis, pascuis vbertimis, & fructibus optimis. Sic in ordine Prædicatorũ abundat ros diuinæ gratiæ, pluuia spiritualis doctrinæ. Et ideo sunt ibi herbæ virtutum, pascua scripturarum, & optimi fructus animarum. Ose. Ose.1. Erũpet radix eius vt Libani, ibũt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Cõuertentes sedentes in vmbra eius viuẽt tritico, & germinabũt quasi vinea memoriale eius quasi vinum Libani. Vnde iste inter montes fructiferos siue herbiferos, i. ordines salutiferos de quibus dicitur in Psal. Qui producit Ps.134 in montibus fœnum, & herbã, &c pinguissimus, & fertilissimus existit: & ideo est mons eius pinguis, vt supra allegatum est.

Septimò propter quietem confidentiæ. Nam est mons confidẽtiæ, & securitatis: quia qui illuc deueniunt, à venenosis omnibus tuti sunt, quæ aromaticitate sua fugere cogũtur. Ita in hoc venerabili ordine cõfidenter requiescit Ecclesia tuta s. ab omnibus venenosis, i. vniuersis hæreticis, quos præcipue iste ordo fugauit sua sapientia & virtute: vnde iste est mons firmissimus, & securus de quo dicitur Exod. Introduces Exo.15. eos, & plantabis in mõte hereditatis tuæ firmissimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine.

Octauo propter pulchritudinẽ, & amænitatem apparentiæ, scilicet propter virentiam arborum. Et sic ordo Prędicatorum etiam in apparentia exterioris habitus, pulchritudinem, & decentiam habet, & hęc repręsentat pulchritudinem spiritualem quæ debet esse in eis qui talẽ habitum portant, i. & albedo munditiæ, & nigredo pœnitentiæ. Isaiæ. Gloria Isa.25 Libani data est ei, decor Carmeli. Isai. Quam pulchri sunt mon- Isa.52 tes, &c.

Nono propter medicamen prudentiæ, sunt enim in hoc monte species, & herbæ aromaticæ contra diuersa genera morborum. Can. Nardus, & crocus, & fistula, Cant 4. & cinamomũ cũ vniuersis lignis Libani, sic in ordine Prædicatorũ sunt prudentissimi confessores, cõsiliatores, scientes contra omnes animarum morbos debita consilia, & remedia adhibere, propter quod de isto monte dicitur Gene. In monte te saluum Gene.5 fac, ne & tu simul pereas.

De monte Morian, in quo Abraham filiũ suũ sacrificare voluit, Iacobq; obdormiuit, & scalam cacumine cælum tangentem conspexit, quibus omnibus Christi passio anima nostra salutaris assimilatur.

Cap. LVI.

PAssio Christi assimilatur mõti Morian.

Primo, ratione immolationis. Nam hic fuit ille mons, in quo Abrahã Isaac filium suum super aram posuit ad immolãdum. Et similiter Christus in passione fuit positus in ara crucis, vt immolaretur pro nobis. Vnde dicitur, Cum colligasset Isaac filiũ suum, Gen.22 posuit eum in altari super struẽ lignorum, extenditque manum, & arripuit gladium vt immolaret filium suum. Si quidem Isaac, Christum Dei præfigurauit, qui fuit pro nobis ligatus à Patre, etiam pro nobis passioni expositus in altari, id est, in alto aëre super lignum crucis affixus, & vehementissimi doloris & passionis gladio confossus, & pro nostris

nostris peccatis Deo patri immo latus. Et totum hoc fuit in mōte prædicto, i. in altitudine diuinæ dispositionis præordinatū. Gene. Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, atque in holo caustum offer eum super vnum montium quem monstrauero tibi. Gen.22

Secundò ratione mortis. Nam fuit ille mons, in quo Iacob dormiuit, & scalam porrectam vsq; ad cælum conspexit. Gene. Dormitio autem Iacob in mōte, fuit mors Christi in cruce, & quod vidit scalam ad cælum, ostendit quod per humilitatem mortis in cruce meruit gloria ascēsionis in cælum secundum illud. Nonne oportuit pati Christum, &c. Gen.28 Luc.24.

Item per hoc idē ostēdit, quod per passionem crucis aperta est ianua regni cælestis.

Tertio ratione redemptionis. Nam hic est mons gratiæ, quem monente Angelo dum populus cæderetur, Dauid ab Ornā Iebuseo iusto precio emit, vbi altare instituit, & hostias immolauit, sicque placato Deo, populi plaga cessauit. In quo præfigurata est & humani generis iusto precio sanguinis Christi redēptio, & ipsa Christi immolatio, Dei placatio siue reconciliatio, & electorum liberatio. 1.Par.21

Quarto, ratione orationis. Nam ibi Salomon domum orationis, id est, templum ædificauit. Ita ædificauit Christus multiplicium orationum genera in passione vel cruce, siue pro calicis translatione, siue pro inimicorum compunctione, siue pro spiritus sui susceptione in omnibus exauditus est pro sua reuerentia. Ita passionis Christi frequens meditatio eleuat animam à terrenis. Nam testa oui plena rore bene clausa, in calore forti posita iuxta hastam, ascendit à terra per hastam. Oui testa est mēs deuota, quæ rore plena est, quando est ad lachrymas per cōpunctionem parata: sed tunc est bene clausa, quando stat sub humilitatis custodia. Tūc autem iuxta hastam ponitur, quando iuxta crucem locatur, & si sit in forti calore, id est, feruenti passionis Christi meditatione, vel feruenti Christi amore, scilicet vt bene contempletur, & sentiat, quam vehemētem, & ineffabilem amorem in cruce nobis Christus ostendit: tunc mirabiliter eleuabitur & rapietur à terrenis. Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. Nam si calor solis attrahit vaporem; multo fortius amor, & virtus Christi, attrahit mentem. Heb.6 Luc. 22 Luc. 23 Hebr.5. Ioan.12

Terra stabilitas, ipsius summa passibilitas grauia æquo animo sufferre nos edocet.

Cap. LVII.

PAtienter sustinere grauia, & non perturbari ex eis, docet nos terra. Quæ (secundum Isid.) ideo vocatur solum, quia est elementum solidum, cuiuslibet pōderosi corporis sustinens totam molem, propter quod quælibet grauia sursum mota, quousque stabilem tangant terram, manent penitus inquieta, & continuant motum suum, quo incæperunt moueri; sed quietantur, cum peruenerint ad eam. Similiter fortis & patiens, solidum habet animum ad quælibet onerosa, & grauia æquanimiter toleranda, nec generat grauis res aliquam perturbationem vel inquietudinem in eo, qui etiam inter inquietudines solus quietus manet, & firmus. Sed istam soliditatem, & firmitatem charitas operatur in anima, quia charitas patiēs est, & omnia suffert, I.Co.13

Nec

Nec vera sufferentia est, quæ sine charitate est: quia vera patientia est, quæ ipsum amat, quem portat. Nam tolerare & odisse non
Greg.in mor. est virtus mansuetudinis, sed velamen furoris, sicut Gregor. dicit. Sed notādum est, quod terra licet sit summè stabilis quoad situm, est tamen summè passibilis per affectum. Et similiter homo patiens licet de propria non irritetur iniuria, nec tribulatione turbetur, tamen alienæ miseriæ
2.Co.11 valde, & ex corde cōpatitur. Vnde Apostolus (qui de sua infirmitate commotus non fuit) aiebat: Quis infirmatur, & ego non infirmor?

Septem vitia capitalia conscribūtur, quæ igni, nubi, tonitruo, mari, lacus, & denique ipsi fonti diuersimode comparantur.

Cap. LVIII.

PEccatum assimilatur igni triplici ratione.

Primo ratione ardoris: est enim aliquis ignis qui maximè excedit in ardore, scilicet infernalis, aliquis excedit in fœtore, s. sulphuris; aliquis vero in terrore, vt ignis fulguris.

Ezec.8. Primus ignis infernalis est ignis luxuriæ. Ezech. Ab aspectu lumborum eius deorsum igni. A lumbis enim deorsum sunt instrumēta luxuriæ: hic autem ignis est denigratiuus. Vnde infernales nigri pinguntur propter obscuritatem culpæ, & pœnæ. Ignis autem lu-
Ioël. 3. xuriæ denigrat per fumum infamiæ. Ioël. Dabo prodigia in terra deorsum, sanguinem, ignem, & vaporem fumi. Terra deorsum, est caro de terra sumpta, quæ est pars hominis infima, ex cuius videlicet luxuria plurimum sequitur sanguis, id est, sanguinis effusio, & ignis, id est, cōcupiscentiæ inflammatio, & etiam vapor fumi, id est, famæ denigratio. Item iste est ignis consumptiuus. Iob. Ignis est vsque ad consumptionē
Iob.31. deuorans. Deuorat enim luxuria vsque ad consumptionem animæ per gratiæ expulsionem, vsque ad consumptionem vitæ per humoris resolutionem, & vsq; ad consumptionem temporalis substātiæ per diuitiarum effusionē. Lu.
Luc.15. Dissipauit substantiā suam viuēdo luxuriosè. Item iste ignis est detētiuus: nō enim ex igne inferni potest aliquis erui nisi diuino miraculo, sicut erutus dicitur Lazarus resuscitatus à Christo. Vn-
Ioan.11 de dicitur quod postea nunquā risit ex horrore illarum pœnarum inferni, quem conceperat. Sic etiā ex igne luxuriæ nō potest aliquis liberari nisi diuino miraculo, & gratiæ ipsius suffragio. Sap. Non
Sap. 8. possum esse continens, nisi Deus det. Vnde necessaria est sanctorū oratio ad talē gratiam impetrandam. Num. Orauit Moyses, & ab-
Nu. 11. sorptus est ignis. Item iste ignis luxuriæ est fomētorum susceptiuus: Siquidem hunc ignem luxuriæ, nutriunt & fouent iuuenum
Psal.77. lasciuiæ. Psal. Iuuenes eorum comedit ignis, scilicet luxuriæ. Item diuitiarum copiæ. Psalm. Exarse-
Ps.117. runt sicut ignis in spinis. Spinæ enim dicuntur diuitiæ propter pūctionem solicitudinum, quæ multum tamen luxuriæ præbent opportunitatē. Item deliciarum af-
Iob 29. fluētiæ. Iob. Terra de qua oriebatur panis, scilicet delitiarū in loco suo, igne subuersa est. Itē ornamentorū pompę quę homines alliciunt, & appetitum accēdunt.
Isa 11. Isa. Gloria eius succensa dabit ignem, & vermes: ignem, id est, ardorem cōcupiscentiæ; & vermes, id est, corruptionem luxuriæ, vel vermes, id est, remorsus consciētiæ.

Secundus ignis, scilicet ignis sulphureus, est ignis auaritiæ, qui
Pro. 30. videlicet est insatiabilis. Prouerb. Ignis nunquam dicit sufficit.

Eccle. Auarus nō implebitur pe-
Eccl.5. cunia. Item est inextinguibilis.
Isa. Ignis eorum non extinguetur,
Isa.66. tur, & propterea assimilatur igni sulphureo. Dicitur.n. quod quædam cauernæ sunt in monte Æthnæ, quæ semper ardent, & hoc propter abundantiā sulphuris, cuius proprietatē tenet auaritia, quæ semper ardet. Psal. Pluit
Ps.10. super peccatores laqueos ignis, sulphur, &c. Et dicit laqueos ignis, quia per auaritiam multi illaqueantur à diabolo. Timoth.
2.Ti.6. Qui volunt diuites fieri incidūt in tentationem & in laqueum diaboli. Item iste ignis semper est augmentabilis; quia crescēte pecunia, crescit etiā amor nummi. Sic etiam augmētatis lignis, crescit ignis.

Tertius ignis, scilicet fulguris,
Ezec.1 est superbię. Ezec. De igne fulgur egrediēs, hic est ignis descendēs siue ruens per deiectionem. Nam licet superbus primo ascēdat per eleuationem, tamen postea ruit per deiectionem. Iob. Ignis ceci-
Iob.1. dit de celo, hic ignis de cælo cadens, fuit superbia angelorū qui de cælo ceciderunt per superbiā. Sicut enim vapor fulguris primò ascēdit nube inclusus, sed postea cum impetu descendit à suo cōtrario expulsus. Ita accidit primo angelo superbienti. Vnde dominus dixit, Videbā satanam sicut
Luc.10. fulgur cadentem. Item hic ignis est ardēs per ambitionem. Psal.
Ps.105 Exarsit ignis in synagoga eorū. Item hic ignis est fumescens per ostentationem. Exo. Mons Synai
Exo.19. fumigabat. Mons Synai, altitudo superbiæ. Item est nocens oculis per offuscationē. Apoca. dicitur,
Apoc.9 quod de fumo egredienti de puteo obscuratus est aër, & Sol.

Item peccatum assimilatur nubi propter sex.

Primo, nubes admodum spongiæ tota est cauernosa, & vana, & vacua, nulla stabilitate suffulta, sed a ventis hinc inde deducta. Quia homo qui in peccato existit, omni boni est vacuus, totus in operibus est inanis, in nullo bono proprio, situ firmus, sed magis a vento, id est, à tentatione diaboli, vel vanitate mundi ad omnia mala deductus. Vnde in epistola Iudæ: Hi sunt nubes sine aqua, quæ à vento circunferuntur. Iudæ.

Secundò, quia nubes est ex grossis, & terrestribus vaporibus generata, quod competit specialiter auaritię, quę est ex terrenis, & metallicis desiderijs causata. Hiere. Qui leuat nubes ab extremo terræ. Hier.51

Tertiò, quia nubes aliquando est obscura, & ideo solarium radiorum occultatiua: quia peccatum dum animā obtenebrat, & obscurat, videre nō sinit irradiationes diuinas. Exod. Erat nubes tenebrosa. Exo.14

Quartò, quia nubes sicut resoluta in pluuiam, est valde proficua, sic resoluta in ventū est valde nociua. Quia tēpestatis est in mari & in terra generatiua, & ex collisione sua aeris inflāmatiua, & corruptionis, & tonitrui causatiua, & maximè illa quæ ex vaporibus fętidis, & putridis generata valde est infectiua & corruptiua. Hæc autē pręcipuè cōpetūt vitio superbię quę omnia perturbat, rixas generat, corda ad mala inflammat & cōturbat, & tonitrua timoris & morū corruptionē causat. Reg. Cæli obtenebrati 3.Re.18
sunt, & nubes, & ventus, & Eze. Eze.38.
Ascendens quasi tēpestas venies & quasi nubes, & operies terrā. Et in Psal. Nubes trāsierunt, grādo, & carbones ignis. Et iterū in Psal.17.
Psal. Vocem dederunt nubes, scilicet tonitrui, secundū illud. Vox Psal.76.
tonitrui tui in rota. Exod. Cęperunt audiri tonitrua, & micare Exo.19.
fulgura,

fulgura,& nubes denſiſſima ope-
ruit montem.
Quinto, quia nubes eſt homi-
num deceptiua,quia cum fuerit
nubes ex ſiccis vaporibus genera-
ta, prætendit aquã eſſe futuram,
ſed in fine cauſatiua veti, & tur-
binis eſt perſolutiua. Ita peccatũ
mortale omnes homines decipit,
quia dũ ſuauia & ſaporoſa pro-
mittit, in fine nihil aliud quã pę-
nam inferni perſoluit. Prouc. Nu-
Prou.25 bes,& ventus,& pluuia non ſe-
quens, vir glorioſus, & promiſſa
non complens.
Sexto,quia ſi nubes vna fit alte-
ri cõtraria tempeſtatis eſt cauſa-
tiua;quia hominis ad hominem
diſcordia eſt omniũ malorum in-
Eze 30. ductiua. Ezech. Dies nubis tẽpus
gentium erit,& veniet gladius in
Ægyptum.
Item peccatum aſſimilatur to-
nitruo propter quatuor.
Primo, quia tonitruum omnia
Eccl. 40 conquaſſat. Eccle. Subſtãtia iniu-
ſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur,
& ſicut tonitruum magnũ in plu-
uia perſonabunt.
Secundo,quia tonitruum cere-
brum perturbat,quia ſ.peccatum
Pſal.17. rationem offuſcat. Pſal. Fulgura
multiplicauit, & cõturbauit eos,
fulgura cum tonitruis prodeunt.
Apoc.4 Apocaly. Procedebant fulgura,&
voces,& tonitrua.
Tertio,quia tonitruum timorẽ
Pſ. 103. generat. Pſal. A voce tonitrui tui
formidabũt. Et ſimiliter peccatũ
Pſal.10. pauorem cauſat. Prouc. Pauor his
qui operantur malum.
Quarto, quia tonitruum vinum
in dolijs mutat. Ita peccatũ mu-
tat vinũ charitatis in vinum co-
ruptum iniquitatis. Vnde fit per
peccatũ peſſima mutatio animæ
de ſtatu gratiæ ad ſtatũ culpæ, &
à ſpe gloriæ ad reatum gehennæ.
Iſa.29. Iſa. Viſitabuntur in tonitruo &
commotione terræ.
Item peccatũ aſſimilatur mari.

Primo, quia eſt timoris incuſſi-
uum, & hoc pertinet ad peccatũ
auaritiæ;quia auarus ſi nõ habet,
ſemper eſt in ſolicitudine lucrã-
di,ſed ſi habet, ſẽper eſt in timo-
re perdendi. Oſe. Formidabũt filij Oſe.11.
maris.
Secundo, quia mare eſt amari-
tudine ſua dulcedinũ fluminũ &
fontium abſorptiuum,ita luxuria
amaritudine ſua abſorbet dulce-
dinem pręcedentiũ delectationũ. Prou. 5.
Pro. Nouiſsima illius amara qua- Apoc.8
ſi abſynthiũ. Apo. Multi homines
mortui ſunt de aquis,quia amarę
factæ ſũt. Boet. Voluptates triſtes Boë. de
habere exitus quiſquis libidinum conſ.
ſuarũ recordari volet intelliget.
Tertio, quia mare eſt appetitus
cibi,& potus ablatiuũ. Hoc facit
ſatietas,& delicioſitas gulæ,quia
viuentes in delitijs,perdũt appe-
titũ corporalẽ & ſpiritualẽ. Vnde
& ſapientia quæ à ſapore dicitur,
quia facit ſuperna ſapere, ſecun- Col.2.
dum illud Apoſtoli: Quæ ſurſum
ſunt ſapite. dicitur non eſſe cum
mari neq; inter delicioſos repe-
riri. Iob. Sapientia vbi inuenitur? Iob 28.
& quis eſt locus intelligentiæ?
Neſcit homo preciũ eius,nec in-
uenitur in terra ſuauiter viuẽtiũ.
Abyſſus dicit, non eſt in me: &
mare loquitur. Non eſt mecum.
Quarto, quia mare cũ nebulas
& nubes generat, eſt caliginis &
obſcuritatis in aëre inductiuum.
Hoc cõpetit ſuperbiæ, quia prop-
ter ambitiones honorũ & digni-
tatum offuſcat intellectũ, & ra-
tionem, vt ſ. propriã mẽſurã ho-
mo non videat nec attendat. Et
ideo ſuperbus aſſimilatur dormiẽ-
ti, qui habet ſenſus vapore ſom-
ni ligatos & offuſcatos. Prou. Eris Prou.23
ſicut dormiens in medio mari.
Quinto, quia mare eſt radiorũ
Solis interemptiuum. Et hoc
cõpetit inuidiæ,quę radios,i.gra-
tias datas à Deo, impedire & in-
tercipere conatur. Et ideo inuidi
qui

qui aliorum gratiã offuſcare conãtur, & aliquando hic confunduntur, & tandem ad æternas tenebras perducũtur. Vnde dicitur
Iudæ. 1. in epiſt. Iudæ. Hi ſunt fluctus feri maris, deſpumãtes ſuas cõfuſiones; ſidera errãtia, quibus procella tenebrarum conſeruata eſt in æternum.

Sexto, quia mare eſt ſui coloris immutatiuum. Et hoc competit iræ, quia dũ homo iraſcitur, mutat faciem & colorem. Ezec. Ap-
Ezec. 1. paruit rota vna iuxta animalia habens quatuor facies, & aſpectus rotarum, & opus earum, quaſi viſio maris. Talis rota eſt homo iratus, qui ſtridẽdo & clamãdo vadit & mouetur, & per impetum iræ ſequitur animalia bruta quia efficitur ſimilis feris crudelibus & impetuoſis. Et habet quatuor facies & gradus: vnam prout ira eſt in corde, aliam prout effunditur ore, ſ. in verbis clamoroſis & cõtumelioſis, tertiam prout proditur per aliquod aliud ſignũ ſiue oris, ſiue digitorum, ſicut Italici intercludũt, pollicem inter duos digitos collaterales, quod vocant facere ficum, ſiue ſibſectum, vt Grammatici dicunt, vel alio ſigno conſimili. Quarta, cum opere perficitur percutiendo vel occidendo, & aſpectus vultus variatur, & mutatur ſicut mare. Mach.
2. Mac. Facies & color immutatus, declarabat internum animi dolorẽ.

Septimo, quia mare eſt caloris ſolaris repreſſiuum. Et hoc competit accidiæ, quæ ſua frigiditate reprimit calorem ſolarem, id eſt, amoris ſpiritualis feruorẽ; & aliquando accidia ipſum ſpirituale & vitalem calorem, id eſt, amorẽ totaliter in anima extinguit, & mortem ſpiritualẽ inducit. Apoc. Omnis anima viuens mortua eſt
Apo. 16 in mari.

Itẽ peccatum aſſimilatur lacui. Primo, ratione retẽtionis, quia (ſecundum Iſido.) Lacus dicitur Iſido.
quaſi locus aquæ, quiá ſtat, & non fluit. Nam aquas recipit alijs non effũdit. Et ideo propter quietem eſt aquis cæteris groſſior, & ad potandum peior. Et hoc cõpetit peccato auaritiæ; quia auarus bona quæ recipit & congregat, ſibi ſoli retinere conatur, & alijs non infundit vel cõmunicat largiendo, vnde vult ſemper recipere, & nunquam tribuere. Hæc ſcilicet auaritia vel cupiditas eſt quodãmodo cæteris aquis deterior; quia (ſicut Apo. dicit.) Radix omnium 1. Thi. 6
malorum eſt cupiditas. Auari ergo & cupidi, quia intendunt ſolum ad cõgregandum, & cumulandum diuitias mundi, congregabũtur ipſi, & colligabuntur ſimul in lacu id eſt, pœnis inferni: vt ſicut profundati ſunt in lacum auaritiæ, ita profunderũt in lacũ miſeriæ. Iſa. Cõgregabuntur congregatione vnius faſcis in lacum, Iſa. 24.
& claudentur ibi in carcere. Et tãgit duplicem pœnam quæ reſpõdebit duplici culpæ. Nam quia fuerunt auidi ad cõgregandum, ideo congregabuntur congregatione vnius faſcis in lacum, quia verò manum habuerunt ad largiendum clauſam, ideo claudentur ibi in carcere.

Secundo ratione indurationis. Nam in Reatinis paludibus & lacu, dicũtur iumentorum vngulæ indurari. Quaſi autem vngulæ iumẽtorum ſunt mentes peccatorum, quæ maxime per ſuperbiam indurantur. Dan. Miſerũt eum in Dan. 6.
lacum leonum. Quaſi enim lacus leonum, eſt malitia & crudelitas ſuperborum, & talis crudelitas & feritas indurat cor ſuperbi. Iob: Iob 40.
Cor eius indurabitur quaſi lapis.

Tertio, ratione ſubmerſionis. Nam in Iſide eſt lacus in quo nihil natat, ſed omnia ſubmergũtur: & hoc pertinet ad vitiũ gu-

læ,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

læ, quod primos parentes nostros cum tota posteritate submersit. Et multi submerguntur hodie in aquis delitiarũ. Vnde gulosus similis est Dauid, qui desiderauit aquam de lacu id est, suauitatem & deliciositatem gulæ. 2.Re.23

Quarto, ratione ebrietatis: nam in Italia dicitur esse lacus, qui bibentibus tædium facit. Hoc pertinet ad iram, quæ quãdo excrescit nimis, quasi vinum inebriat & rationẽ absorbet, & ideo homo iracundus est etiã socijs, & amicis in tædium & grauamen. Quia enim homo iratus quasi cęcus in homines impingit, ex eo quod rationis, & veritatis cõsilium seu iudicium non expectat. Non expectabunt, qui descendunt in lacum veritatem tuam. Isa.38.

Quinto, ratione profundationis. Nam in quodam lacu Iudææ seu Palestinę nihil viuum vel habens animam, potest mergi vel profundari. Et hoc pertinet ad vitium accidiæ quo nõ absorbetur, vel mergitur qui habet animam viuentem per charitatem; quia charitas qua anima spiritualiter viuificatur, nũquã est ociosa seu accidiosa. Vnde quando præeminet in anima, non sinit animam cadere in lacum accidię. Et si aliquis labitur in vitiũ accidiæ, sicut crescit accidia, ita labitur & perditur ipsa spiritualis vita Thr. Lapsa est in lacum vita mea. Tren.4.

Sexto, ratione variationis: quia in Traconitide est lacus ter in die dulcis, & totiens amarus, vt dicit Isido. Hoc autem competit inuidiæ, quæ quotiens ex vna parte dulcorat, & delectat, totiens ex altera contraria amaricat, & cõtristat. Lætatur enim inuidus, & exultat de damno proximi tripliciter, scilicet de damno personæ, de damno substãtiæ, & de damno famæ siue honoris & gloriæ. Sed econtrario tripliciter amaricatur, scilicet, de prosperitate personæ, de augmẽtatione substantię, & de exultatione famę & glorię. Et ex tali varietate & tristitia, inuidia est quędam miseria: verè enim miser est qui de aliqua miseria lętus est. Sed adhuc miserabilior censetur qui de alterius felicitate torquetur. Vnde de lacu huius miserię se eductum à Deo lætabatur Propheta dicens: Exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ. Psal. 39

Septimo, ratione generationis, quia lacus Sodomorum, dicitur mare mortuum: mare propter suã magnitudinem: mortuum, quia nihil generat viuũ, vnde nec pisces habet nec volucres: & ideo illud refertur ad vitium luxuriæ, præcipue Sodomiticum, cuius actus nõ ordinatur ad generationem, sed solum ad delectationẽ. Et ideo vocatur vitiũ contra naturam, ex eo quod natura actum carnis ordinauit ad generationẽ prolis. Et ideo est vitium magnũ prouocans iram Dei. Apoc. Misit in lacum irę Dei magnum, & calcatus est lacus. Apo.14

Item peccatum assimilatur fonti propter tria.

Primo, propter occupationẽ auaritiæ, quę circa terrena intendit. Gene. Fons ascendebat de terra, irrigans, &c. Gen. 2

Secundo, propter ardorẽ luxuriæ Eccl. Sicut viator sitiens, ad fontem os aperit, & loquitur de muliere luxuriosa Eccl.26

Tertio, propter corruptionem societatis purę quę rumpitur per malum exemplum Prouer. Fons turbatus, & vena corrupta. Item peccatum in cõscientia clausum, est causa timoris & periculi, sicut vapor siccus, siue ventus inclusus in visceribus terræ, & coarctatus aliquo consimili superueniẽte & comprimente ipsum & non valens expirare propter profunditatem Prou.25

tatem terræ,& soliditatem,cōcutit terram sibi obuiantem,& obstātem, sic & causat terræmotū, & facit terrā tremere,& aliquando est causa magnorum periculorū, quia quandoque facit diluuia,& effusiones aquarum,& hiatuum;& quandoque scindit terrā,& euertit eam, & superius fit inferius.Ita similiter peccatū in conscientia clausum,& retentū, est causa terremotus,id est,timoris.
Mat.27 Matth.Viso terremotu,& his
Sen. quæ fiebant,timuerūt valde.Sen. Nihil timidum facit animum,nisi reprehensibilis vitæ cōscientia. Est etiam periculosum,tum quia peccatum quod per pœnitētiam non deletur,mox suo pondere ad aliud trahit;& sic est causa cadēdi, sicut terræmotus facit cadere
Apo.11 domos.Apoc.Terræmotus factus est magnus,& quarta pars ciuitatis cecidit; tum etiam quia dum homo diutius in peccato manet, Deus cum subito percutit & subuertit, sicut quādoque terræmotus subito fit, qui commouet &
Act.16. subuertit.Act.Subito terremotus factus est magnus,ita vt mouerētur fundamēta, &c. Et omni be-
Eccl. 5. ne consulitur Eccl. Ne tardes cōuerti ad Dominum,& ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Peccatores qui & fines terræ vocantur, varijs rationibus, & proprietatibus Lunæ, Marti,aquæ, terræ, & postremo ipsi deserto assimilantur.

Cap. LIX.

PEccator assimilatur lunæ propter quatuor.

Primo, quia luna est Solis eclipsatiua siue obscuratiua inter nos & Solem interposita,quando cōcurrunt simul in eadē linea ecliptica, & de hoc dictum est supra cap.xlviij.Ita similiter peccatum eclipsat & obscurat in anima lumen rationis,vel quia interponit se peccatum inter nos & Deum, tollit animæ lumē gratiæ;propter quod vix peccatorū vocantur tenebrosæ secundum illud Pro.Via Prou.4.
impiorū teneb osa,& Apo dicit, Rom.1.
Obscuratum est insipiens cor eo- Ioel.2.
rum.Ioel.Sol cōuertetur in tenebras,& luna in sanguinem.

Secundo,quia luna est oculorū viciatiua.Nam (secundum Ptol.) luna efficit hominē male dispositum in oculis & inordinatū Efficit enim in homine vnum oculum maiorem altero aut strabonem siue orbum in vno oculorū. Et subdit.Homo autem.In cuius complexione Lunæ constellatio dominiū habuerit vicio in oculo non carebit. Ita similiter peccatores in oculis mentis praue sunt dispositi,quia oculum ad terrena habent magnum,sed ad spiritualia paruum.Et similiter hypocritæ qui vident festucam in oculo Matt 7.
fratris sui,trabem autem in oculo suo non vident: habent oculū ad vidēdum se paruum: & ad vidēdum alios,magnum. Specialiter inuidiæ vitium vel iræ,videtur facere hominem in oculis praue dispositum. Vnde de Saule hoste 1.Re.18
Dauid dicitur,quod iam non rectis oculis respiciebat Saul Dauid Sed talem aspectum inuidiæ auferunt iustitia & pax Nam pax remouet odium , iustitiā rectificat aspectum & actum Vnde in Psalm.Orietur in diebus eius iu Psal.71.
stitia & abundantia pacis, donec auferatur luna.

Tertio,quia luna est temporalium euentuum indicatiua.Eccl. Eccl.43
Luna in omnibus in tēpore suo, ostendo temporis,& signum æui. Luna enim (vt dicit Beda) si in principio rubeat vt aurum, ventos ostendit Si in summo eius corniculo maculis quibusdam nigrescit, pluuiosum mensis prætendit exordiū. Si vero nigrescit in medio plenilunium, serenum.

Cum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Cũ vero in doctrina nauigationis scintillet ad ramos, in breui tēpestas futura erit. Quæ omnia peccatoribus cōpetunt, quorum quidam sunt rubentes per ignita desideria, quidā nigrescentes per turpia opera, & aliqui scintillantes per praua eloquia. Item quidam sunt vētosi per superbiam, quidam pluuiosi siue aquosi per luxuriā: quidā vero sereni videri volunt per vanam gloriā, quidā tempestuosi, & inquieti fiunt per cupiditatem, & auaritiam.

Quarto, quia luna est sui status mutatiua, nec vnquam in eodē statu permansiua, & est luna non solum in se mutabilis, sed etiam in effectu. Nā (vt dicit Pto.) luna efficit hominem instabilem & mutabilem de loco ad locū discurrendo. Est etiam in hominibus quadruplex mutatio, quæ adhuc designatur in luna.

Prima est naturæ secundum q̄ homo variatur per quatuor ætates; Prima est augmentatiua, scilicet in iuuentute. Secunda est statiua, quæ s. dicitur virilis. Tertia dicitur diminutiua, scilicet virtutis. Et hæc est senectus. Quarta est decrepita siue seniū, quæ minuit substantiā & virtutem. Hæc mutatio ætatum (secūdum Ptolo.) accipitur secundum circulum lunæ quæ quadrupliciter variatur. Nā primo luna crescens quousq; efficiatur dimidia, est in effectu suo calida & humida: & talis est prima ætas: deinde luna vsque ad plenilunium est calida, & sicca, & talis est secunda ætas, in qua hominis cōplexio calido paulatim humidum consumente efficitur calida, & sicca: tertio luna cadens à plenilunio quousq; redeat ad medietatem, est frigida & sicca, & talis est ætas tertia, in qua complexio, quia cum humido egrediente deficit calidum, efficitur frigida & sicca: quarto luna à medio vsq; ad defectum est frigida, & humida, & talis est ætas quarta, in qua complexio, quia frigiditate inualescente inducitur humidum extraneum non nutriens, nec augens, sed humectans extrinsecus, quod est humidum phlegmaticum, efficitur frigida per se, & humida per accidens.

Ptol. in almag.

Secunda mutatio est fortunæ, prout homo variatur secundum diuersos euentus bonos & malos, quos etiam luna signat. Nam luna (vt dicunt Ptol. & Albumasar) aliquando significat & efficit euentus malos, aliquando vero bonos. Nā in secundo signo existens post ascendens, mœrorē designat & tristitiā, & ablationem substantiæ per fures. Et etiam in quarto, quinto, & octauo rixam, fugam, & mutabilitatem. In ipso etiam signat, quod qui tūc incipit regnare, cito deponetur. In xij. autem impedimētum rixam, duritiam, & carcerem ex parte amicorum. In omnibus aliis domibus siue signis bonum efficit, & prætendit.

Tertia mutatio est culpæ quam etiam sacra scriptura mutabilitati lunæ assignat. Eccle. Stultus autem vt luna mutatur. Nā luna apparet parua & corniculata, & tūc dicitur monoides: quandoq; vero apparet quasi per medium secta, scilicet quando est octaua, vnde dicitur dicothomos: quandoque vero nō apparet omnino plena, s. quando est xj. vnde dicitur amphitracos, quasi de sua plena rotunditate dubia: quādoque vero apparet tota plena, scilicet quādo est xiiij. vnde dicitur græce pansilenos. Ita peccatum paruum est quando in cogitatu concipitur, mediū cum consensu statuitur, integrum cum opere agitur, sed totaliter plenum cum in consuetudinem ducitur. Eccl. 27

Quarta,

Quarta, est mutatio miseriȩ secundum corporis defectum, de
Iob 15. qua Iob. Homo natus de muliere
breui viuens tempore, repletur
multis miserijs, qui quasi flos egreditur
& conteritur, & fugit
velut vmbra, & nunquã in eodẽ
statu permanet. Et hanc etiã luna
ostendit dũ minuitur cadens
à plenilunio in defectum. Eccl. A
Eccl. 43 luna signum diei festi luminare,
quod minuitur in consummatione.
Vnde significat vitam humanam
quæ incipit à festo, i. à
gaudio, quia læte suscipitur, homo
cũ nascitur, secundum illud
Io. 16. Io. Iã non meminit pressuræ propter
gaudium, quia natus est homo
in mundum, sed tandem vita
humana continue diminuta cõsumitur.
Sed hæc mutatio & diminutio
cessabit in futuro post
resurrectionẽ. Isa. Luna tua non
Isa. 40 minuetur, quia Dominus erit tibi
in lucem sempiternã, & complebuntur
dies luctus tui.

Itẽ peccator assimilatur Marti.
Nam Mars est planeta in effectu
calidus & siccus, masculinus &
nocturnus. Ita peccator est calidus
quando feruescit per iracundiam.
Eccle. Anima calida quasi
Eccl. 23 ignis ardens, nõ extinguitur donec
aliquid glutiat. Et homo nequam
in ore carnis suæ nõ desinet
donec incendat ignem, s. iræ
in aliis vel in se. Item peccator
est siccus dum marescit per inuidiam.
Nam (sicut dicit Poëta)
inuidus alterius rebus marcescit
Aristot. opimis. Inuidia (sicut dicit Philo-
2. met. sophus) est tristitia in alienis bo-
Prou. 4 nis. Et sicut dicitur Prou. Spiritus
tristis exiccat ossa. Item est masculus,
cum resoluitur per luxuriam,
& præcipuè per vicium cõtra
naturam. Apo. Masculi relicto
Rom. 1 naturali vsu fœminæ exarserunt
in desideriis suis, inuicem
masculi in masculos turpedinẽ
operãtes. Item est nocturnus per
auaritiam, quȩ animam prȩcipuè
obtenebrat. Itẽ quia fures, quos
facit cupiditas, præcipue de nocte
& in tenebris furãtur. Thess. Thes. 5
Sicut fur ita in nocte veniet.

Item peccatorũ vita assimilatur
aquæ.

Primò, quia est turbida per affectum Iere. 2
cupiditatis. Ier. Quid tibi
in via Ægypti vt bibas aquã turbidam?
Via Ægypti, via solicitudinis:
Aqua turbida anxietas tẽporalium.

Secũdo, quia est immũda quãtum
ad lasciuiam carnis. Exo. Ad Exo. 4
percussionem virgæ Moysi versa
est aqua in sanguinẽ. Vnde Psal. Ps. 104
Conuertit aquas eorum in sanguinem.
Moyses Christus cuius
virga diabolus, de qua Isa. Vȩ As- Isa. 10
sur, virga furoris mei, qui cũ tentat
percutit. sed aqua cõuertitur
in sanguinem cũ anima consentit
ad carnis lasciuiam. Exo. Vidi Exo. 28
te conculcari in sanguine tuo.

Tertiò, quia est sterilis per accidiam.
Reg. Habetur de aquis 4. Re. 2
Hiericho quod steriles erant. Et
ideo vitam peccatoris significãt
accidiosi qui sterilis est à fructu
bonæ operationis.

Quartò, quia est frigida per inuidiæ
malitiã, ardoris charitatis Iere. 6.
extinctiuam. Iere. Sicut cisterna
frigidã facit aquam suam, sic frigidam
facit malitiam suam.

Quintò, quia infidelis per præsumptionẽ.
Iere. Plaga mea des- Iere. 15
perabilis renuit curari: facta est
mihi in mẽdatium aquarum infideliũ,
scilicet foueas, & herbas
occultantium.

Sextò, quia est congelata per
obstinationẽ. Eccl. Vẽtus aquilo Eccl. 24
flauit, & gelauit cristallus ab aqua.
Ventus aquilo, est diabolica
suggestio. Cristallus est aqua
summè congelata, & significat animam
obstinatam & induratã.

Septimò, quia est amara per irã.
Apocal. Stella ardens cecidit in Apoc. 8
terram

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

tertiam partem fluminum & in fontes aquarum, & multi homines mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. Aqua amara anima peccatrix, stella ardens ira, quę cũ cadit in aquã, amaritudinem generat, id est, rancorem.

Num.5. Octauo, quia est maledicta per desperationẽ. Num. Ingrediantur aquæ maledictę in ventrẽ tuum, & vtero tuo tumescente putrescat fæmur. Venter cõscientia est; aquæ maledictæ, fluxibilitates peccatorum animã desperare facientes, & ex hoc sequitur diruptio vteri, quæ signat vehementiã doloris vermis interioris cõscientiã corrodentis, & putredo fœmoris: in qua significatur priuatio spei, eo quod in fœmore est vis generatiua.

Iosu.3 Nono, quia mortua est per pœnæ ipsius illationem. Iosue. Aquę inferiores, i. peccatores ad infima peccatorũ descendentes, descenderunt in mare mortuum, id est, in amaritudinẽ mortis æternæ. Sed nota, quod hæ aquæ, id est, peccatorum fluxibilitates, sunt quadrupliciter diuidendæ.

Gen.1 Primo, per donum fortitudinis: quod signatur Gene. vbi dicitur: Fiat firmamentũ in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis. Firmamentũ est donum fortitudinis, per quam diuiduntur aquę culpæ ab aquis gratiæ.

Exo.13. Secũdo, per virgam pęnitentiæ, quod signatur Exod. Vbi per virgã Moysi, diuisæ sunt aquę maris. Et erat aqua quasi murus à dextris, & à sinistris. Virga est pœnitẽtia; & aqua à sinistris, vita peccatorum, qui sinistra quærunt, i. temporalia: aqua à dextris, vita sanctorum, qui quærunt æterna.

Iosu.13 Tertiò, per arcam gratiæ Iosue, vbi dicitur, quod cum portaretur arca per fluuium, Iordanis aquæ diuisæ sunt, quia inferiores decurrebant in mare mortuum, & aquę superiores crescebant. Arcã est gratia, aquæ inferiores, peccatores ad ima peccatorũ defluentes, quo vsque veniant ad mare mortuum, id est, amaritudinem mortis æternæ. Aquæ vero superiores, sunt viri sancti, qui semper in merito crescunt.

Quartò per pallium charitatis, sicut habetur Reg. quod diuisæ sunt aquæ per pallium Heliæ. 1.Reg.2

Item peccatoris cor assimilatur glebę terræ: quia gleba si nimium fuerit indurata, semẽ nõ recipit, & receptum in germen prorumpere non permittit. Sed vomere sępe cõfracta, semen tegit, & nutrit, & per pluuiã remollita, quãdam in se pinguedinem colligit, quam ad seminis productionem radicibus circunfundit (vt dicit Greg. Sic quoque cor hominis, si Greg. fuerit per peccati cõsuetudinem induratum, semen spiritualis doctrinę vel inspirationis pœnitentiæ aut non recipit, aut si recipit, fructum siue germen operis non producit. Sed si vomere pęnitentiæ seu linguę confitentis peccatum sæpe fuerit confractum, tũc semẽ huiusmodi in eo recipitur, & nutritur. Iob. Cõfringet glebas Iob 39. vallium post te. Glebę valliũ sunt corda humiliter pęnitentiũ, quæ dum confringũtur aratro pœnitentiæ, suscipiunt semen spiritualis doctrinæ, ita quod auxilio pluuiæ, id est, diuinæ gratiæ circunfusa, radices affectionũ mittunt. Hier. Ad humorem mittit radices. Item in germen operis Hier.17 quam rumpit. Ezech. Plantabo illam, & erumpet in germen, & Ezec.17 dignum fructum pœnitentiæ pariet. Isa. Iste est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Assimi- Isa.28 lantur etiam peccatores finibus terræ, secundum illud Prouerb. Oculi stultorum in finibus ter- Prou.17 ræ. Respiciunt enim homines stulti magis ad fines terræ, quam

ad medium, i. magis ad extrema vitiorum quam ad medium virtutum. Vnde magis eis placent opera peccatorũ quam exempla iustorum. Vocantur ergo peccatores, fines terræ, primo, quia terræ fines sunt à medio remoti. Et ita etiã similiter peccator à medio salutis: de quo in Psal. Ope-
Psal. 67 ratus est salutem in medio terrę. Item quia sunt mari coniuncti, quia s. peccatores sunt amaritudini æternæ damnationis vicini. Item quia fines sunt vltimi, i. viles, & despecti. Item peccatoris anima assimilatur deserto, quia desertum est locus ineptus habitationi humanę, secundum illud
Iob 38. Iob. Absque homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur. Ita anima peccatoris est inepta habitationi sapientiæ di-
Sap. 1. uinæ, i. filij Dei. Sap. In maleuolã animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. Iter fecerũt per de-
Sap. 11 serta quæ non inhabitãtur. Hæc autem ineptitudo habitandi accidit in deserto, primo propter terræ vilitatem. Ita anima efficitur vilis propter peccati abomi-
Ezec. 19 nationem. Ezech. Proijciam te in desertum, &c. Et dicit proijciam, tamquam rem vilem, & abominabilem, maximè autem vilificat animam peccati reiteratio. Hier. Quam vilis facta es nimis, iterãs vias tuas.

Secundò, propter loci sterilitatẽ quia sterilitas accidit animæ per meritorum euacuationẽ, sunt. n. peccatorum opera à fructu meri-
Hier. 2 ti vacua. Hiere. Erit quasi myricæ in deserto, myricæ enim infructuosæ sunt.

Tertiò, propter aëris intemperiem, quę intẽperies accidit animæ propter concupiscentiæ in-
Ioël. 5 flammationem, Ioël. Ignis scilicet cõcupiscentiæ comedit speciosa deserti. Et Eccl. Exurget desertum, & extinguet viride sicut ignem.

Quartò, propter aquarum defectibilitatem, quia scilicet in peccatoribus deficit tã aqua gratiæ, quam aqua sapientiæ. Iere. Are- Iere. 23.
facta sunt arua deserti.

Quinto, propter hostium vastitatem, quia patiuntur peccatores dæmonũ eos vastantium frequẽtem intorsionem. Thre. In deser- Thre. 4.
to insidiati sunt scilicet dæmones in peccato. Corint. Prostrati 1. Co. 10
sunt in deserto.

Pœnitentiæ perfectio declaratur, quæ tonitruo, niui, mari, arena ac terræmotui comparatur, & tandem loca ipsi terræmotui apta patefiunt.

Cap. LX.

POenitentia assimilatur tonitruo propter septem, quæ sunt in generatione ipsius tonitrui.

Primò, est vaporis inclusio, Est enim materia tonitrui (secũdum Arist.
Philosophum) vapor siccus, & ca- de cę. &
lidus, inclusus in nube aquosa, & muca.
concaua. Talis enim vapor de facili totus inceditur, & in forti calore ambo simul vapores eleuantur, s. vapor humidus nubis, & vapor siccus tonitrui, & quia vapor terrestris non est adeo dilatabilis, vt aqueus, constringitur in medio eius, & vapor humidus expanditur sicut corium circa ipsum. Huic itaq; eleuationi vaporis assimilatur cõpunctio cordis. Nam tunc vapor terrestris sursum eleuatur, quando peccatum commissum ad memoriam reuocatur: sed tunc clauditur in nube aquosa, quãdo peccati memoriam sequitur compũctio lachrymosa. Eccl. Sicut nubes plu- Eccl. 35
uię in tempore siccitatis.

Secundũ est inclusi vaporis inflãmatio. Nã, quia cõtrariũ cõtrariũ fugit, interior vapor siccus fugit exteriorẽ humidum in profundum nubis exterioris; exterior etiam vapor nubis, loci frigiditate

tate contrahitur, & amplius interiorem exagitat, & interior exagitatus confricat partem ad partem ad latentis exterioris, & ex ipso motu, & confricatione contingit ipsum igniri. Talis autem vaporis inflammatio est feruens peccati detestatio, & ad ipsũ destruendum, accensio. Nã dũ peccata sua homo cõsiderat, & peccatorum delectamenta, quæ iam transierũt, comparat ad maxima damna quæ relinquerunt, quasi quædam confricatio fit vnius ad aliud, ex quo mens exagitata incenditur, & ad peccati reatũ tollendum vehementius ignitur. Eccl. 38 Eccle. Vapor ignis vrit carnes; id est, feruor contritionis cõsumit peccata carnis. Sed attendendũ est, quod quandoque vapor inclusus deficit, & de nube egreditur, ita quod tonitruum non facit. Et ista egressio quandoque est ante inflammationem, quandoque post inflammationem. Ante inflammationem quidem, quandoque incipit comprimi in profundum acumẽ sui, eo quod siccus est, & penetrat nubem, & egreditur ad aërem, & ipsum commouet fortiter vel debiliter secundum diuersitatem suæ virtutis. Et inde est quod ante tonitrua venti sunt validi, & fortes. Sic quando memoria peccati est sicca sine lachrymarum compunctione, & nõ inflammata peccati dolore, egreditur cito de nube, id est, corde, ita quod nõ generat tonitruum, id est, confessionis sonum, sed potius tentationis ventum. In inflammatione autẽ accidit egressio vaporis, quando vterque vapor ratus est, & debilis; & tunc quia non inuenit resistens, egreditur sine sono vel vento, qui ad nostrum auditum perueniat: sicut in æstate in serotinis paruis coruscationibus. Sic quando tam peccati recordatio quam ipsa cordis compũctio debilis est, & rara, & non feruens, sed quasi tepida, etiam multoties deficit, & petit ipsa contritio, ita vt non sequatur tonitruum, id est, debita peccati confessio, post inflammationem autem fit, eo quod vapor paruus existens pulsando latera parum facit soni. Sed antequam pertranseat extinguitur, & tunc auditur sonus sine coruscatione. Sic similiter est quando aliquis paruam contritionem habens, confitetur, quia bona volũtas etiam extinguitur, & non pertransit ad satisfactionem.

Tertium, est nubis aquosæ scissio. Postquã enim ignitus est vapor, in nube expellitur à contrario frigido nubes aquosæ, & tunc vis ignis scindit nubẽ aquosam. Scissio autem nubis aquosę, est apertio mentis compũctæ per actũ confessionis. Sed hæc scissio primo debet esse interius per propositum confitendi; & tunc si aliquo impedimento legitimo interueniente nõ posset quis sacerdoti alicui confiteri, puta morte præuentus, vel alias omnino impeditus, sufficeret contritio cum ipso confitendi proposito ad peccati remissionem, secundum illud Psalm. Dixi, scilicet in proposito cordis, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino; & tu remisisti impietatem peccati mei. Psal. 31.

Quartum est scissæ nubis sonatio, quæ quidem sonatio tãta est quod vsq; ad nos terribiliter venit, nec mirandum cũ pãnus violenter scissus sic strideat, & vesica vento plena quãuis sit parua, tamen fortiter stricta, & cõfracta; maximũ sonitũ faciat. Hic sonus est confessio oris facta sacerdoti, in qua nubes aquosa, id est, mens compuncta de peccato, salubriter aperitur, & pestifer vapor

peccati exterius expellitur. Sed nota quod sonus tonitrui habet tripliciter fieri: nam quandoq; fit violenta expulsio vnius vaporis ab alio, & tūc propter nubis scissurā fit in eadē nube fortissimus sonus tonitrui. Et sic quando vapor compūctionis expellit vaporem criminis, fit sonus cōfessionis, & sic violētia compunctionis producit sonū confessionis. Iob.
Iob 38. Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonātis tonitrui? Quandoq; vero fit iste sonus ex collisione alicuius nubis alterius, quia vapor paulatim scindēs nubem suā in qua est, euolās inuenit aliam nubē siccā cōstrictā & spissam, & impingit in illā, & ex collisione facit sonū. Et hic sonus fit cum coruscatione interdum quādoque sine coruscatione.
Psal. 76. Psa. Vocē dederunt nubes. Sic etiam sunt quidam qui dum cōfitentur, incipiunt quidem tepide dicere facta sua, sed occurrente materia interserunt aliena, & ibi colliduntur, & sonū faciunt, quia plus aliena & extranea facta quā propria confitētur peccata. Vnde nō deberet dicere Sacerdos. Absoluo te, sed absoluo eos. Quandoque vero egreditur vapor paruus, rarus, & inflammatus ex nube tenui, & non multum aquosa, & tūc videtur ille ignis sicut alba flamma per multum fumum, & non facit sonū in propria nube, sed obuiat ei alia nubes valde aquosa & spissa; & quia debilis est flamma, extinguitur in illa aquosa nube potius susurrando quam sonādo, sicut susurrat ferrum ignitum candens in aqua. Talis est susurronū confessio maligni, qui non vadūt ad cōfessionem vt dicāt peccata propria, sed potius vt reuelēt peccata aliena, & vt malam opinionē generent in Confessore, vel Prelato de aliena persona, vel propter aliquam aliam violētiā, & talis confessio potius est excusatio.

Quintum est vaporis egredientis coruscatio. Nam dum vapor ignitus, & inflammatus egreditur de nube, apparet coruscatio, & fiunt tunc simul tēpore coruscatum & sonus. Sed non simul deprehendūtur, quia visus velocior est quā auditus. Vnde licet nubes prius scindatur quam emittitur ignis, & ideo tonitruum prius fit naturaliter quàm fit coruscatio, tamen coruscatio prius attingit sensū visus, eo quod visibile spiritualius est in aëre, scilicet per esse magis spirituale, & intentionale, & ideo statim fit in aëre. Audibile autē in aëre est vt in propria materia, quia materia causæ soni non est nisi in aëre, licet intentio soni, & non esse recipit in aëre, & ideo sonus non fit in aëre subito sed successiue, sicut cum mulier lauat pannos, eminus homo prius videt percussionem, quam audiat sonum, & ita est in tonitruo & coruscatione. Eccle. Eccl. 43.
Accelerat coruscationes emittere. Debet igitur esse in pœnitente non tātum sonus confesionis, sed etiam coruscatio bonæ conuersationis, de qua Dominus dixit. Matt. 5.
Sic luceat lux vestra corā hominibus, vt videant opera vestra bona: debet etiā pęnitēs euidēter vitam suam in melius mutare. Et hæc est coruscatio quæ quāto est rubicūdior, & magis ignea, id est charitate feruidior, tanto est potior & efficacior. Sunt enim tres colores coruscationis, scilicet rubeus clarus, & albus flammeus, & rufus quasi vinosus. Primus est ex vapore non multum sicco, humidū enim dat ei colorem rubeum sicut est flamma viridium lignorum; & est timendus color ille, quia humidum continet materiā, ita quod non spargitur, & ideo facilius & fortius incendit;

flamma

flamma autē albi coloris est vaporis valde sicci sicut est flamma siccorum lignorū, & ideo spargitur, & nō lædit nisi facile cremabilia, vt stuppam & huiusmodi. Rufus autem color penetrabilior est, eo quod ille est vaporis conglutinatiui valde terrestris, & multū frequēter simul incēdit, & scindit Ex his igitur colligitur ꝙ vbi plus abūdat humor compunctionis, & rubor, id est, feruor amoris, ibi est efficacior coruscatio boni operis.

Sextum est in tonitruo, fulminis percussio. Fulmen autem tonitrui extinguit venenū animalis percussi. Nam percutiēs serpentē vel aliquod aliud venenosum extinguit in eo humidum naturale quod est in eo venenum, licet nō ei. Vnde huiusmodi cadauer fulminati vermiculat, quod non fieret si esset venenum, quia venenū inde prohiberet nasci vermes & ex eo cibari. Similiter pœnitētiæ virtus extinguit in peccatoribus nequitiam, & venenum peccati, & producit vermes, id est, remorsus cōscientię magnos, quia multum remordetur, & dolet de peccatis præteritis cōscientia confitentis, sed tamen plures vermes non eam fœdant, sed purgant.

Septimum est nubis aquosæ in pluuiā resolutio, quia scilicet post tonitruum nubes in pluuiam resoluitur, terram fœcundātem, & plantas nutriētem. Et hęc est satisfactio per eleemosynas per quas pauperes nutriuntur.

Item in pluendo aër reddit terræ per nubiū resolutionem, quod acceperat per euaporationem: in quo restitutio designatur male ablatorum, quę etiam est pars satisfactionis. Non enim remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum vt dicit Augu. Et hæc duo bene simul conueniunt, scilicet fulgur & coruscatio bonæ conuersationis, & pluuia satisfactionis, vt scilicet ipsa pœnitentis opera, & sint coruscantia ad ædificationem proximorum, & pluentia ad ablutionem peccatorum. Psal. Fulgura in pluuiam fecit. Ps. 134.

Itē pœnitentia assimilatur niui propter septem.

Primum est quod nix, est malarum herbarum mortificatiua. Et sic per pœnitentiam mala vitiorū incētiua extinguūtur, quæ ex terra nostræ carnis oriuntur. Proue. Pro. 26. Nix in ęstate & pluuia in messe: sicut enim frigus niuis in æstate temperat incendiū æstus; ita pœnitentia si est in pectore, tēperat incendium culpæ.

Secundo, quia nix est terræ impinguatiua. Nam dum super terram moratur, poros terræ claudit sua frigiditate, & calore reuocato interius fit humorū attractio ad radices, vnde terra calescit, & per cōsequens impinguescit. Isa. Des- Isa. 55. cēdit nix de cælo, & inebriat terram, & infundit eam. Et ita etiā similiter pœnitentia quāuis corpus attenuat, animam tamē impinguat; quia dum poros terræ, id est, carnis appetitus restringit, calor amoris, & humor gratiæ in radice, id est, in corde interius vberius excrescit.

Tertio, quia nix est fætidorum locorū coopertiua, siue occultatiua. Et ita multi qui primo per peccatorum infamiam fœtebāt, per pœnitētiam quam postea faciunt, infamiam suam cooperiūt, & famam recuperant; sicut patet de Magdalena. Tegit & pœnitētia peccata quæcunque fœtida. vt scilicet ea non videat Deus ad puniendum. Psal. Beati quorum Psal 31. remissæ sunt iniquitates; & quorum tecta sunt peccata.

Quarto, nix sui ipsius diffusiua est, & super terram nō cum strepitu, sed plane applicatiua, quia scilicet pœnitentiā suam homo

vociferare non debet vel inaniter iactare seu publicare ad ostẽtationem. Mat. Attendite ne iustitiam
Mat. 5. vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.

Quinto, quia nix propter sui pulchritudinem est oculorum attractiua. Sic pœnitentia aspicientes ædificat & attrahit per exemplũ ad imitationem. Interdũ tamen nix oculos aspicientiũ disgregat, & similiter etiam quãdoque aliquos malè dispositos quorũdam pœnitentia scãdalizat. Vnde clamant eos hypocritas, sicut Christus dixit Iudæis de Iohanne. Ve
Ioan. 11 nit Iohannes neque manducans, neque bibens, & dicunt dæmonium habet.

Sexto, ratione proficuitatis, quia nix calore soluta, est terræ valde proficua, quia scilicet eam remollit, & inebriat, quam prius frigiditate sua forti indurabat, vt dicit Greg. Sic si aliquando pęnitentiæ
Grego. rigor fraternæ charitatis amore non gulæ vel corporis delectatione soluatur vel recreetur discretè, non obest immo prodest. Nã nimia rigiditas quandoque cor indurat, sed ipsum charitatiua & discreta remissio siue recreatio remollit. Vnde Dominus cũ publicanis, & peccatoribus mandu-
Luc. 17 cauit & bibit.

Septimo, quia nix est alpium siue montium dealbatiua. Psa. Ni
Psal. 67. ne dealbabuntur in Selmon mõs Dei.

Sicut magni peccatores, deni grati per culpam purgãtur, & dealbantur per veram pœnitẽtiam. Psal. Lauabis me, & super niuem
Psal 50. dealbabor. Isa. Si peccata vestra
Isa, 1. fuerint vt coccinum, quasi nix dealbabuntur.

Itẽ pœnitentia assimilatur mari: primo quidem quia mare est nauseæ & vomitus ciborum prouocatiuum. Et ita similiter pęnitentia generat peccati abominationem. Nam quod primo peccatori videbatur preciosum, & delectabile, videtur pœnitenti ignominiosum & abominabile. Vnde
Abac. Abac. Vomitus ignorantiæ super
Eze. 26. gloriam tuam. Ezech. Turbabuntur insulæ in mari, id est, mentes pœnitẽtium per peccati detestationem & abominationem.

Secundo, quia mare est doloris capitis inductiuum; sic pœnitentia facit conscientiæ remorsionẽ. Nam dolor capitis est tristitia mentis ex peccati recordatione proueniens. Psalm. Conuertetur dolor eius in caput eius: ex tali enim dolore mens pœnitentis amaricata vehementer sibi ipsi in-
Aba. 3. dignatur. Abac. In mari indignatio tua.

Tertio, quia mare est sordiũ reiectiuum, & sui purgatiuum, quia nihil retinet immundum; & hoc fit per pœnitentis confessionem, per quam peccata mortalia extra conscientiam abiiciuntur, sicut mare proiicit mortuorum cada-
Apo. 20 uera. Apoc. Dedit mare mortuos suos, qui in eo erant.

Quarto, quia mare est durissimorum, & pretiosorum generatiuum. Nã quamuis mare sit liquidum, generat tamen durissima, vt patet in piscibus, qui sunt duræ testæ, & in gemmis, & lapidibus, quos producit. Et hoc est, quia pœnitens licet sit mollis & liquidus in lachrymarum compũctione, tamẽ durissima tolerat in satisfactione, vt ieiunando, & sese affligendo. Vnde etiam producit gemmas, & lapides pretiosos, id est opera salutifera, & Deo grata,
Naũ 3. quæ sunt quædam diuitiæ ipsius pœnitentis. Naum. Aquæ in circuitu eius, cuius diuitiæ mare, aquæ muri eius.

Quinto, quia mare non est vltra sua littora progressiuum, quia licet sit liquidum quod per se nõ bene terminatur & sistitur, tamen

men bene terminatur per aliud. Sic pœnitens facit quando non transgreditur præcepta diuinæ legis, vel limites a discreto confessore sibi impositos, vel etiã suę propriæ rationis, Iob. Circundedi
Iob 39. mare terminis meis, & posui vectem & ostia, & dixi. Hucusque venies, & non procedes amplius & hic confringes tumentes fluctus tuos.

Sextò, quia mare est pisciũ nutritiuum & conseruatiuum, quia s. pęnitentia non solum peccatores purgat, sed etiam deuotos & spirituales nutrit & conseruat; quia licet habeãt amaritudinem exterius, habent tamen dulcedinẽ interius. Vnde etiã homines de aqua maris suscipiunt dulces cibos piscium siue auium quibus
Sap. 19 reficiuntur. Sap. Postulauerunt escas epulationis, & in allocutione desiderij ascẽdit illis de mari ortigometra.

Septimò, quia est de amaritudine siue salsedine in dulcedinem conuersiuum. Dicit enim Philo-
Ari. me the. sophus, quod ab aqua maris potest remoueri salsedo, quia si quis accipiat vas terreum nouum & crudum, & clauserit bene eius orificiũ, & ipsum in mare eiecerit vacuũ, & dimiserit ipsum per vnũ diẽ naturalẽ, aquam dulcem inueniet intra ipsum. Hoc ergo vas est cor pęnitẽtis quod si fuerit terreum per humilitatem, nouum per puritatem, crudum, id est, nõ coctum per libidinum igneitatem, & bene clausum per custodiæ sedulitatẽ, & vacuum à peccati fœditate, quantumcunq; circundetur exterius quacunque amaritudine, implebitur tamen interius ineffabili dulcedine; quia, s. illuminabitur anima in contemplatione diuinorum operum, quæ contemplatio ipsam
Ps. 106 totam dulcorat. Psal. Qui descẽdunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Dei & mirabilia eius in profundo.

Itẽ pęnitentiæ onus assimilatur arenæ, propter quatuor.

Primò, quia arena habet virtutẽ restrictiuam. Nã arenarum multitudine maris impetus sistitur, & ad eius cumulos se constringens, ne vltra assignatos à Deo terminos effluat, impeditur, vt dicit Hiero. Similiter pœnitentia Hiero. super
coërcet & restringit impetum, & tentationem, & fluxum peccati Hier. 5
ne transgrediatur homo mãdata Dei. Psal. Terminũ posuisti, quẽ Ps. 103
non transgredientur, neque cõuertentur operire terram.

Secundò, quia arena habet virtutem purificatiuam: purificatur enim aqua per arenam colata: & pœnitentia animam purificat, & mundat. Et ad hanc purificationem hortatur Iacobus dicens: Emundate manus peccatores, & Iac. 4.
purificate corda.

Tertiò, quia arena habet virtutem dulcoratiuam. Nam aqua etiam salsa per arenam colata nõ solum efficitur purior, sed etiam dulcior. Quod etiam pœnitentiæ congruit, quia amaritudo, & tristitia pęnitentium, finaliter conuertetur in dulcedinem, & gaudiũ. Mat. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Vnde Mat. 5.
populo in deserto pœnitentiæ aquæ amaræ dulcoratæ sunt. Exo. Exo. 15
Iudith. Egressis mare rubrum de- Iud. 5.
serta Synai montis occurrerunt, & post illic fontes amari obdulcorati sunt eis.

Quartò, quia aliqua arena habet virtutem tumoris expulsiuã. Dicit enim Constantinus medi- Const.
cus, quod arena ex fabrili lapide resoluta, est metallorum purgatiua, & etiã repercussiua, deopilatiua, & tumoris expulsiua. Quę omnia pęnitẽtiæ competũt, quæ purgat culpam, deopilat, id est, ad

confeſſionem aperit conſcietiã, repercutit præſumptionis audaciam,& repellit timẽtem ſuperbiam. Primũ patet per exemplũ in Magdalena,in qua feruẽs pœnitẽtia multa purgauit facinora ſecundum illud: Remittuntur ei
Luc.7. peccata multa, quoniam dilexit multũ. Secundum patet in Dauid: cuius cor dum pœnitentia tetegit protinus ſe peccaſſe confeſſus fuit,dicẽs: Peccaui Domi-
2.Re.12 no. Tertium quoque paruit per exemplũ in Publicano qui pœnitentia humiliatus non audebat oculos leuare ad cælum, ſed percutiebat pectus ſuum. Quartum
Luc.8. patet in Paulo, cuius cor ſuperbia prius tumidum, & contra Chriſti diſcipulos ſęuitia plenum expulſo tumore ſuperbiæ, per humilitatem pęnitẽtia paratum ſe Chriſto obtulit,dicens: Domine quid me vis facere,mutata eſt ſęuitia lupi in mititatem,& mãſuetudinem agni.
Act.9. Item pœnitentia aſſimilatur terræmotui,& hanc ſimilitudinẽ declarant modus,tempus, & locus terræmotus. Modi enim ter-
Ariſt. metheo. ræmotus(ſecundum Ariſto.)duo ſunt, quia aliquis terræmotus eſt ſicut tremor, & hoc eſt quando vẽtus ſiue vapor incluſus eſt modicus. Quidam vero terræmotus eſt ſicut ſonus corporum confricantium ſe,& hoc ſemper eſt cũ ruptura occulta vel manifeſta.
Poſid. Poſidonius autem dicit, quod terræmotus eſt quandoque tantum ſurſum & deorſum: quandoque vero eſt inclinatio ad alteram partem in modum nauis. Et iſte motus eſt periculoſus, quia ſignum eſt, quod cauerna latet in qua terra declinat. Ideo ſi terræmotus tales ſunt, in aliqua ciuitate, tutius eſt habitationem dimittere; præcipuè ſi aqua eſt ibi prope quæ alluuiõne aliqua cauernã augeat;quia tunc diſpoſitus eſt locus ad voraginẽ. Concomitatur autem terræmotus ſæpius ſonus,qui quandoque non quieſcit donec terra ſit ſciſſa. Vnde iuxta Corinthum in quadam inſula fuit terræmotus eleuans locum in altitudinem collis; & cum ventus ſubterraneus non ceſſaret, ſed ſemper multiplicaretur, collis fuit ruptus,& exiuit inde ventus fortis, qui tantum cineris exufflauit de colle ſuper ciuitatem illã, quod deſtruxit eã & oppreſſit. Et ante terræmotum audiebatur ſonus ex colliſione ventorũ in cauernis terræ ad ſolida corpora. Cinis autem fuit ex hoc,quod calor frigiditate maris concluſus, & confortatus,incinerauit loca circa cauernas, & ſi fuiſſet ibi ſulphur, & huiuſmodi, feciſſet incendium.Iſti autem ſoni ſunt diuerſi in principio,in medio, & in fine: licet non omnes ſint in quolibet terræmotu.Patet ergo ex omnibus prædictis, quod in terræmotibus contingunt ſex, ſcilicet tremor, ſciſsio, ſonus, motus,ventus,& cinis. Sic pęnitens debet tremere in timore.
Pſal. Timor & tremor venerunt ſuper me. Pſal. 54

Item debet ſcindi dolore. Ioël. Ioël.2
Scindite corda veſtra,&c.

Item debet ſonare in confeſſione. Pſal. In voce exultationis Pſal. 54
& confeſsionis ſonus epulantis.

Item debet moueri in bona operatione, ſiue ſurſum in conſideratione cœleſtis præmij, ſiue deorſum ex conſideratione infernalis ſupplicij, ſiue in partem alteram,id eſt, in oppoſitũ vitij. Nam baculus curuus non dirigitur niſi in partem cõtrariam flectatur, & omnis cura fit per oppoſitum. Apoſt. Sicut exhibuiſtis Rom.6.
membra veſtra ſeruire immũditiæ & iniquitati ad iniquitatem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ita nunc exhibete mēbra vestra seruire iustitię in sanctificationem: oportet enim pœnitentem sustinere ventū tentationis. Vnde Eccl. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animam tuam ad tētationē. Sed tamen propter hunc ventum nō debet homo dimittere bonū: quia (vt dicitur Eccl.) qui obseruat ventum, non seminat. Debet etiam pœnitens, incinerari, i. humiliari ex mortis memoria. Eccle. Quid superbis terra & cinis?

Eccl. 2

Eccl. 11

Eccl. 9

Secundò, assimilatur pęnitētia terræmotui quoad tempus. Nam tempora apta terræmotui sunt illa in quibus vincit humilitas sine frigiditate sicut est ver: vel in quibus vincit siccitas sine caliditate, vt est autumnus, quando siccitas multiplicat materiā vaporis sicci, humiditas vero non permittit exire. In æstate autem calor fortis & dominans consumit vaporem: in hyeme vero frigus dominans, euaporationem prohibet. Si tamen ista tempora, scilicet hyemale & æstiuum, ex aliquo accidente sint, vt vernalia vel autumnalia; nihil prohibet in ijs fieri terræmotum: imo si tunc cōtingat, erit magnus & diuturnus. Similiter homines sunt ad pœnitentiā apti in quibus abundat humiditas, i. lachrymæ: ita tamen quod sint sine frigiditate accidiæ. Et talis fuit Magdalena. Similiter in quibus viget siccitas abstinentiæ sine calore concupiscentiæ. Vbi autem vincit calor æstatis, id est, feruor concupiscētiæ carnalis, vel frigus hyemis, id est, accidiæ torpor, ibi terræmotus non fit, quia in talibus pœnitentia perit. Nisi forte cōtingat, quod tales ex Dei virtute tangātur, & ad temperātiam debitam reducantur.

Itē nota, quod terræmotus magis fit in nocte quam in die, quia in die sol euocat calorem terræ exterius, & ideo non eleuat vaporē. In nocte vero clauditur, & vaporem intus multiplicat, qui multiplicatus comprimit alium ante se eleuatū: & fit motus terræ. Similiter in nocte, i. tempore aduersitatis, magis conuertuntur homines ad pœnitentiam, quā in die prosperitatis. Nā mala quę nos hic premunt, ad Deū nos ire cōpellunt. Reuocat enim aduersitas hominem interius ad seipsum: multiplicat in eo vapores, i. compunctiones.

Tertiò, pœnitentia assimilatur terræmotui quoad locum. Nam loca terræmotui apta, sunt loca cauernosa; quia in cauernosis vapor congregatur, & ex alio superueniente coarctatur. Vnde in locis mōtuosis sæpius fit; quia sub montibus sunt cauernæ, & loca montuosa vniuersaliter sunt porosa.

Item sunt apta terręmotui loca inundationibus alicuius aquæ propinqua; quia ipsa aqua vndis percutiēs est in talibus locis causa cōgregationis vaporis & coarctationis. Vnde loca mari propinqua etiam si non sunt cauernosa, nō tamē sunt à terræmotib. libera; vt dicit Calestenes; quia licet ex raritate loci, vapor liberū exitum habeat; tamē ex percussione vndarum vnus vapor impellens alium, replet locum; & ideo etiā in plano loco si tāgitur mari vel montibus, fiunt terręmotus, vt in Lombardia, in cuius multis ciuitatibus fuit quandoq; terræmotus magnus & diuturnus. Et similiter in Pistoria, quæ est ciuitas Tusciæ. Et tempore etiā Bonifacij Papæ octaui fuerunt terræmotus magni in ciuitate B. Mariæ, qui pluribus diebus durauerunt, existente curia Romana ibidem; quæ tamen ciuitas in

Calest.

plano sita est, aquis plena, & lacui vicina, & montibus propinqua.

Item sunt apta terræmotui loca quæ habent mollia latera: quia mollities oppilat poros & coarctat eos. Patet ergo ex his quod loca terręmotuum, sunt loca cauernosa, & loca vndis aquarum percussa, & loca quæ habẽt mollia latera. Per loca ergo cauernosa & concaua, intellige humiliũ corda, quæ sæpe pœnitentiæ tremoribus commouentur. Per loca ab vndis percussa, intellige homines in aduersitatibus positos: quos dum impetus tribulationũ percutiunt, commouẽt ad compunctionẽ, & ad pœnitentiã festinare cõpellunt. Per loca autem quæ habẽt mollia latera, intellige homines pios, & proximis qui circa eos sunt, cõpassiuos, quos pietatis mollities, etiam si potẽtes sint ad pœnitentiæ cõmotionem & vitæ mutationem dispo-nit & perducit, Sicut patet Cor-

Act. 5 nelij Centurionis exemplo, quẽ pietas & eleemosynæ suæ ad fidẽ, & ad baptismũ perduxerunt. Et nota, quod sunt quædã loca, in quibus raro, vel nunquam fit terræmotus, vt Ægyptus, quæ nunquam vel modicum tremuit. Quod est, secundum Pindarum,

Pind. quia Ægyptus quãdoq; tota cooperta fuit aquis, sicut etiã Aristo.

Ari. meteo. dicit: ideo limus paulatim aggregatus est, & ita creuit terra quasi tota limosa, & mollis & bene continuata in partibus: ideo vapor non habet vbi coarctetur. In quo significatur, quod illi qui sunt cooperti aquis, id est, qui molles sunt & assueti delicijs, difficulter & raro ad pœnitentiã commouentur. Nam pœnitentia non inuenitur, in terra suauiter viuentium. Vnde Mat. Quid exi-

Mat. 11 stis in desertum videre? hominẽ mollibus vestitũ? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt, & non in deserto pœnitentiæ.

Item pęnitentia hypocritæ hominis est exterius in corpore, nõ autem in toto; quia non interius in mente, & ideo assimilatur etiã terræmotui, qui nunquam commouet totam terram, sed solum partem. Nam (secundum Sene-

Senec. cam) non occupat simul locum vltra centũ passus: quod est quia vapor expellit ab vno loco ad alium: ideo non potest terra simul tremere. Sed contra talem pęnitentiam dicitur. Conuertimini

Ioël 2. ad me in toto corde, &c.

Pœnitentis purgatio, qua purgationi Maris similis efficitur, Planetis, terra, agris, & Monti Oliueti assimilatur.

Cap. LXI.

POenitentes assimilantur planetis. Nam planetę in suis circulis aliquando videntur retrogradi, quandoq; stationarij, quãdoque vero directi: directus dicitur planeta, quando directe mouetur à principio signi versus finem. Retrogradus verò quãdo ẽ conuerso tendere videtur à fine signi versus principium. Stationarius autem quando stare videtur quasi in medio, ita quod neque ad principium videtur accedere neque ad finem. Fit autem directio planetæ semper in parte epicycli superiori; Retrogradatio semper in parte inferiori, Statio fit in medio. Similiter in pœnitentia sunt quasi retrogradi ad peccatorum vilitatem redeuntes; de quibus dicitur, Melius e- 2. Pet. 2.

rat eis non cognoscere viam iustitiæ, quã post cognitionem retro conuerti ab eo quod illis traditum est, sancto mandato, Contingit enim eis illud Prouer. Ca- Prou. 6

nis reuersus est ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti. Et Luc. Nemo mittens manũ suam ad aratrum, & aspiciens Luc. 6.

re-

retro, aptus est regno Dei. Stationarij vero sunt in pœnitentia
Phil. 4. perseuerantes. Apo. State in Domino charissimi. Hęc statio magnam cautelam, & circunspectionem requirit. Vnde Apost. Qui se
1. Co. 10 existimat stare, videat ne cadat. Sed quasi directi in cursu sunt
Phil. 4. feruenter proficientes, secundum illud Apostol. Quæ retro sunt obliuiscens, ad ea quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor ad brauium supernæ vocationis.

Item adhuc pœnitentis purgatio est vt purgatio maris. Mare enim se purgat, quia vapor eleuatur de fundo eius virtute Lunæ qui facit effluere aquam super littus. Hæc violentia proiicit cadauera & sordes ad littus. Sic etiã vapor contritionis, exurgens de fundo cordis, virtute Lunæ, id est, diuinę gratiæ facit effluere aquam lachrymosæ compunctionis, & cadauera, id est, maculas peccatorum carnalium, & sordes peccatorum spiritualium proijcit extra ad littus confessionis, & ita consciẽtia remanet munda inte-
Iaco. 1. rius. Iac. Abijcientes omnem immunditiam & abundantiã malitiæ.

Item pœnitens assimilatur ter-
Ps. 146. rę. Ps. Humilians autem peccatores vsque ad terram, id est, vsque ad humilitatem pœnitentiæ. Nã pœnitentes ad modum terræ primo teruntur angustijs. Dicitur enim terra eo quod teratur.

Item humectantur lachrymis. Vnde terra vocatur humus, à mari humido, cui coniungitur.

Item abundant fructibus, id est operibus bonis. Vnde terra vocatur tellus, quia tollimus fructus eius.

Itẽ extenuantur ieiunijs. Vnde terra vocatur arida, ex eo quod ab aqua sit propria siccitate distincta, quia sc. caro pœnitentis ab aquis delitiarum separatur, & abstinentiæ tenuitate siccatur.

Item pœnitẽs assimilatur agris propter tria.

Primo, propter laboriositatem. Nam ager cum labore excolitur, quia vomere aperitur, ligone foditur, & euertuntur, semine seritur, rastro retegitur, imbre perfũditur, sepibus cingitur. Similiter cor pœnitentis aperitur vomere contritionis foditur & euertitur ligone confessionis, id est, lingua confitẽtis: seritur semine, id est, eleemosynis; retegitur rastro aspero, id est, abstinentia & ieiunijs; perfunditur imbre, id est, fletu & lachrymis.

Item debet vallari sepe, id est, diligenti custodia sensuum: secundum illud: Sepi aures tuas Eccl. 28
spinis. Hæc est ergo agricultura, quæ persuadetur Prouerb. Præpa- Pro. 34.
ra foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum, & postea ædifices domum tuam.

Secundo, propter varietatem. Nam ager gelu hyemali cõstringitur, vernali tẽpore vestitur, calore æstiuali aduritur. Similiter anima pœnitentis quandoque tangitur frigore accidiæ, quãdoque angustiatur feruore concupiscentiæ, quandoque decoratur virore diuinæ gratię. Lucæ. Fœ- Luc. 12
num quod hodie in agro est cras in clybanum mittitur. Sic enim variatur pœnitens; quia nunc viret humore deuotionis, nunc vritur feruore tentationis.

Tertio, propter continuitatem vicissitudinis. Nam ager in autũno collectis frugibus iterato pręscinditur, & sic alternatis laboribus cõtinuè lacessitur. Sic homo pœnitens quam diu viuit, debet continuare, & esse in laboribus pœnitentiæ, & non cessare à bonis operibus. Ecclesiast. Mane
semina semen tuum, & vespere Eccl. 11
non cesset manus tua.

Item

Item pœnitens assimilatur mōti Olueti, quia debet in eo plantari Oliuetum pœnitentię. Cuius oleum (sicut dicit Hieronymus) ex radice amaritudinis surgit in pabulum luminis, in medicamē vulneris, & in refectionē esurientis: nam pœnitentia ab amaritudine cōtritionis incipit, lumē diuinę gratiæ in anima nutrit, peccati vulnus sanat, & obstruit, & animam pane lachrymarum, & pauperem eleemosynarum reficit & nutrit. Vnde merito in hoc mōte pinguedinis debēt firmari pedes, id est, affectus pœnitentis.
Zac. 14. Zacha. Stabunt pedes eius super montem Oliuarum.

Duabus stellis, firmamenti motum sequētibus, in bono haud perseuerantes, similes esse nonnullis de causis significatur.
Cap. LXII.

PErseuerantiam in bono incepto non tenentes assimilantur duabus stellis, quæ dicuntur caput & cauda Draconis, quæ scilicet mouentur cum firmamento, & consequuntur cursum suum. Vnde à Leone transeunt in Cancrum, & à Cancro in Geminos, & sic deinceps. Et si caput Draconis est in aliquo signo, semper in opposito est cauda, & venter in quarto, vt si caput fuerit in Cancro, venter erit in Ariete, & cauda in Capricorno, & sic de alijs. Et sic propter aspectum oppositū cauda est totaliter venenosa. Similiter illi qui bene incœperūt, & postea retrocedunt, transeunt à Leone in Cācrum: Nam Leonis animalis à quo illud signum denominatur, virtus & fortitudo est in anterioribus, vt in pectore, collo, & pedibus anterioribus; & ideo signat fortiter inchoantes; sed Cancer est animal retrogradum, & ideo signat retrocedētes. Vnde quasi à Leone in Cancrum transeūt qui fortiter incœpta relinquunt. Sed inde transeunt in Geminos, qui retrocedētes & recidiuantes efficiūtur duplo peiores quam primo fuissent, dicente Christo. Fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Matt. 12. Tales ergo homines habent caudā oppositam capiti, scilicet principiū bonum, & finem malum. Et tales erant illi, quibus dicit Apo. Cum spiritu cœperitis, nunc carne cōsummamini. Gal. 3.

Prælatorum officium per Iouis ac montium, præcipueq́ue montis Tabor similitudinis perfectißimè declaratur.
Cap. LXIII.

PRælatus perfectus debet habere conditiones Iouis quoad quatuor.

Primo, quoad effectum. Nam Iupiter est in effectu suo beneuolus, calidus, humidus, diurnus, & in suis qualitatibus temperatus. Similiter Prælatus debet esse beneuolus in affectione, calidus in dilectione, humidus in compassione, diurnus in conuersatione, secundū illud Roma. Sicut in die Ro. 13. honestè ambulemus, & iterū tēperatus in omni recreatione vel in omni correptione.

Secundo, quoad aspectum. Nam Iupiter in colore est argenteus; sic Prælatus debet esse argenteus, id est, sonans per eloquentiam, candidus per munditiam, clarus per famam.

Tertio, quoad situm; quia Iupiter quando in superiori parte circuli sui, circulo Saturni coniungitur, bonitate sua temperat malitiam Saturni. Sic Prælatus habet resistere & reprimere malitias luporū, gregem corrumpentium, vel dissipantium, vt hæreticorum, vel tyrannorum, vel aliorum hominum.

Quarto, quoad iudicium; quia in iudicijs (secūdum Astrologos) signat sapientiam, & rationem, &

est veridicus. Expedit enim Prælato sapienter agere, & rationabiliter viuere, veraciter loqui, & docere. Item Iupiter quãdo apparet in ascendente, signat (secundum Astrologos) reuerẽtiam, & honestatem, fidem ac disciplinam; quę etiam Pralatum exornat, scilicet reuerentia subditorum, honestas morum, & disciplina correptionum.

Item Prȩlati debent esse similes montibus.

Primo, quia mõtes sunt ad speculandum apti, sc. propter altitudinem; quia scilicet Prȩlati debẽt esse eleuati per contemplationẽ, & speculatiui per considerationem.
Ps. 103. Psal. Ascendunt montes, id est, contemplatiui, & descendũt campi, id est, actiui. Illi enim ascẽdunt ad cõsiderationem æternorum, isti verò descendũt ad subuentionem proximorum.

Secundo, quia montes sunt ad defendendũ tuti. Vnde quia sunt fortes, & solidi, sunt apti castrorũ ædificationi: nam propter suam duritiẽ non de facili possunt suffodi, & propter altitudinem non facile possunt adiri. Et Prȩlati debent esse constantes, & firmi ad
Iudith. defendendum. Iudith. Filij Israël non in lancea, nec in sagitta cõfidunt, sed mõtes defendũt illos.

Tertio, quia montes sunt ad pascendum fœcundi. Sunt enim in montibus gramina puriora, & nutrimenta animalium meliora, quamuis in vallibus sunt generaliter pinguiora: humor enim quo gramina nutriuntur, subtilior est in montibus, & purior quàm qui continetur in vallibus, propter hoc quod calor cęlestis illum humorem facilius digerit, & in substantiam graminũ cõmutat perfectius & conuertit, tum propter illius subtilitatem, tum propter aëris ibidem puritatem. Sic etiã Prælati debent subditos soliciтè pascere puris exemplis, spiritualibus verbis, & pijs, & largis eleemosynis. Iob. Circunscripsit mõtes pascuæ suæ. Iob 39.

Quarto, quia mõtes sunt priusquam valles cælestium imbrium susceptiui. Vnde aquæ à mõtibus deriuantur ad valles, & non ecõtrario. Sic Prælati debent cælesti doctrina inferiores subditos irrigare. Iob. Quos imbres montium Iob 37.
irrigant, &c.

Item qualis debeat esse vita Prȩlatorum, ostenditur per exemplũ montis Tabor, in quo Dominus quatuor fecit, per quæ designãtur quatuor opera, siue officia Prȩlatorum. Nam in hoc monte spiritualiter docuit, in hoc mõte orationis gratia pernoctauit, in hoc monte aliquãdo turbas pauit; in huius etiam supercilio montis se transfigurauit coram discipulis suis, & futuram gloriã suã reuelauit. In quibus scilicet instruuntur Pralati, quod eorum officiũ est spiritualiter docere, instanter orare, indigentibus prouidere, & futuram gloriam, nõ præsentem, quærere.

Quo pacto anima à peccatorum putredine præseruetur, quamplurimis rationibus, & exemplis ostentatur.

Cap. LXIIII.

PRæseruatur anima à peccati corruptione, sicut corpora pręseruantur à putrefactione. Sũt enim quatuor accidentia putrefactionem prohibẽtia, scilicet caliditas, frigiditas, mobilitas, & cõtinuitas.

Primum ergo est caliditas præcipuè intensa. Res enim multum calidę non putrescunt, præcipuè cum siccantur: vt piper, galanga. Zinziber autẽ putrescit propter innatum humidũ. Similiter aqua in quãtum feruet, non putrescit, quia calor ignis in ea maior est quam calor aëris; ideo non vincitur

tur sed vincit. Similiter prœserua-tur anima à corruptione peccati & à tentatione per feruentē orationem. Vnde Dominus hortabatur discipulos. Orate ne intretis in tentationem.
Luc.22.

Secundum est frigiditas si fit ab extrinseco Nam si est frigus extrinsecū præcipue est impediens, quia per se repugnat calido alieno & extrinseco. Vnde in hyeme & vulgariter in aëre frigido conseruatur corpus à putredine, quia calidum extrinsecū est paucū & frigus sibi contrarium est multū; nec in talibus apparet motus putrefactionis, nisi recedente frigore. Si autem est frigus intrinsecū, sic impedit putrefactionem, quia coagulat humidū, nec permittit illud exhalare, sicut est in omnibus metallis, & alijs frigidò coagulatis, in quibus frigus claudit poros, & vincit calidum extrinsecum, ne de humido aliquid exhauriat nisi parum, vt quãdo generatur rubigo: ideo in auro non est rubigo, & maior in eo duratio, quia eius humidum naturale magis constat. Tãquam ergo frigus extrinsecū est tribulatio mūdi, siue afflictio carnis, quæ calorē extraneum, id est, ardorem concupiscentiæ, siue luxuriæ, per quē extraneam carnem concupiscit, mitigat & extinguit. Nam malitia vnius horæ, obliuionem facit luxuriæ, sicut dicitur Eccle. Sed tanquam intrinsecū refrigerium est contemplatio cœlestium. Hæc enim est quæ poros, id est, corporis sensus claudit: Hęc est quæ deuotionis humorem coagulat, nec exhalare permittit: hæc insuper est, quæ extraneum calorē, id est, amorem mūdi superat & vincit. Quia anima, sicut dicit Gregor. quanto maiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio frigescit ad infima.
Eccl.11
Gregor.

Tertium est mobilitas. Nã aqua vel vinum quod mouetur, impeditur putrefieri, eo quod calor naturalis exsiccatur à motu, & non prævalet ei calor extrinsecus. Vnde vinum potens efficitur melius ex motu, quia calor naturalis magis digerit subtile humidum, ex quo etiam sapor melioratur; & pendulum vinum, & motū, etiã si sit corruptum, quandoque reuertitur & reparatur. Et econtra, vinum non motum, & præcipue Soli expositum, corrūpitur & cōuertitur in acetum; quia dum calor exterior exhaurit, calidū interius, & humidum subtile exhalat cum ipso, & perit vinū. Similiter mobilitas obedientiæ, vel motus frequens operum bonorū præseruat à peccati putredine, ad quam pigritia & ocium inducit. Eccle. Mitte illum in operationē, ne vacet: multam enim malitiam docet ociositas. Eccl.33

Quartum putrefactionem impediens est continuitas. Nam mare totum non putrescit, sed diuisum per partes paludales putrescit: in naturalibus enim multiplicato subiecto, multiplicatur qualitas & virtus, & ideo totum simul plus potest continere quàm calor aëris potest dissoluere, si tamē ipsæ partes sunt in toto cōtinue, alias non. Quia videmus quod grana multa vel grãmina, vel germina simul adunata citius putrescūt, quã pauca: propter hoc quod illa grana non sunt continua: & cum sint parua, egreditur naturale calidum ab vnoquoque eorū, & trahit secum humidum, & calidum exiens fit alienum, & cum exeat à multis cōfortatur, & corrumpit Similiter continuitas, & perseuerantia boni operis præseruat à corruptione peccati. Vnde potes colligere ex prædictis, quod pręseruat animam à putrefactione peccati caliditas charitatis, quæ excludit putredinē inuidiæ

Prou.4 uidiæ; de qua putredine dicitur Prouer. Putredo ossium, inuidia, hanc enim putredinem charitas excludit, quia charitas non ęmulatur. Itē frigiditas castitatis quæ
1.Co.13 excludit putredinem luxuriæ: de
Ioël.1 qua dicitur Ioël: Computruerūt iumenta in stercore suo, i. homines carnales & bestiales in fętore luxuriæ. Sed hanc putredinem excludit castitas à cōcupiscentiæ ardoribus, velut quoddam frigus resistens. Vnde de prædicta caliditate charitatis, & hac frigiditate castitatis dicitur: Vtinam frigidus esses, aut calidus.

Apoc. 3 Item mobilitas obedientiæ excludit putredinem superbiæ, de
Ioël 2. qua dicitur Ioël; Ascendit putredo eius; quia superbè egit.

Item continuitas perseuerantię, excludit peccatū accidiæ, de qua Iob. Quasi lignum putridum
Iob 41. es; lignum enim putridum nullū producit fructū; talis est accidiosus & qui nō perseuerat, quia nō peruenit ad fructum operis sui; est enim fructus vltimum quod expectatur ex arbore; & ideo signat meritum siue pręmiū operis, quod accidiosus & imperseuerās amittit. Est enim continuitas gratię per quam membra Christi ad inuicem colligūtur, & continuātur, & excludunt putredinē omnis peccati.

Ex variis similitudinibus Orionisq; exemplis, Principis proprietates ac perfectiones accurate describuntur.
Cap. LXV.

PRincipatus secularis dominij similis debet esse Orioni quo ad 5. in quibus signantur 5. virtutes, vel conditiones quæ debent esse in bono Principe. Et primū est patientia aduersorum, & hāc designat Orionis ortus. Nam Orion est astrum tempore hyemali exortum, aquatum & tempestatum excitatiuū. Hyems enim quod est tempus acuti frigoris est status vitæ secularis, in quo frigus malitiæ abundat. Cui videlicet malitiæ dū creatus princeps ad obuiandum vel resistendum, se per iustitiam præparat, sibimet tempestates & impetus, id est, persecutiones & scandala suscitat, quia scilicet superborū nequitia dum tangitur irritatur, & quasi modo ignis, dum flatū iustitiæ sentit, per impatientiam excandescit: Vnde iustus princeps necesse est vt se primo per patientiam muniat, vt propter insurgentium malorum impetus a iustitiæ rectitudine non cadat. Scriptum est, Beati qui persecu- Mat.5.
tionem patiuntur propter iustitiam. Vnde notabile est, quod Orion in ortu suo tempestatem significat, sed post serenitatem, quia nimirum iusto principi post tempestatē aduersitatis, sequitur serenitas pacis.

Secundum quod est necessariū iusto principi est potentia armorum, qua scilicet possit contueri subditos, & expugnare aduersarios, & hanc designat Orionis
aspectus. Nam (sicut Isidor. dicit) Isidor.
gladiati militis, & accincti, etiam stellarum ordine faciem prætendit: Vnde modo armati militis pedes, & brachia extendētis disponitur, & ideo etiam in signo Tauri, quod in terra est animal ferox & cornibus armatū, Orion maximè fulget. Est ergo necessariū principi, vt iniquitates quas benignitate repellere nequit, violentia, & coactione dirūpat. Vnde dicitur Eccl. Noli quærere
fieri iudex, nisi valeas virtute di- Eccl.7
rumpere iniquitates.

Tertium necessariū principi est iustitia respectu subditorū, id est, quod in suis subiectis iustitiā bene seruet, & hoc designat Orionis situs. Nam Orion ab Ariete, vsque ad Geminos se extendit

&

& tota illorum trium signorum superficiē.s. Arietis, Tauri, & Geminorum, fulgoris sui plenitudine clariorē reddit. Hic ergo fulgor Orionis, est iustitia principis. Et sicut dicit Tulli. In iustitia splēdor est maximus, ex qua boni viri nominātur. Sed splendor Orionis per tria signa extēditur, quia s. virtus iustitiæ per tria diuiditur. Nam est iustitia iudicatiua in punitionibus: & debet esse in Ariete, i. in æqualitate, scilicet vt secundum modum delicti sit & plagarum modus. Aries enim est signum æqualitatis, in quo æquinoctium fit. Item est iustitia distributiua in dispensationibus, quæ vnicuiq; quod suum est, distribuit: & hoc est in signo Tauri, quia dum sol est in Tauro, terrę sulcantur, vt videlicet vnicuiq; culturæ debitum semen mittatur. Item est iustitia commutatiua in mercationibus, s. in emptionibus, & vēditionibus: & hęc designatur in Geminis, ex eo quod commutatio talis fit inter duas partes.

Cic. de off.

Quartum necessarium principi est prudentia agendorum: & hāc designat Orionis virtus. Nā existente sole in signo Orionis, s. in Tauro: & Geminis, omnia oriuntur, & germinant, quę nutrimētum recipiunt ex aquis, & aëre (vt Marcus Cel sus dicit) & operatur etiam ad terræ fœcunditatem. Tunc autem sol existit in signis Orionis, quando inuenitur prudentia in operibus principis, & sub tali principe omnia bona germinant, omnia necessaria abundant. Et est notabile, quod splendor Orionis (vt idē Marcus dicit) est signum futuræ serenitatis: Et ecōtrario, eius obscuritas, futurę est præsagiū tempestatis: Quia s. prudentia principis, est causa & signū serenitatis pacis. Et econtrario, eius obscuritas, id est, stultitia, signum & causa est scissuræ, & tempestatis, sicut patet de Salomone, & Roboā filio suo, de quibus dicitur Eccl. Salomon regnauit in diebus pacis, cui subiecit Deus omnes hostes, vt conderet domum in nomine eius, quemadmodum eruditus est in iuuentute sua, & impletus est quasi phylon sapientia: & ita finem habuit Salomon cum patribus suis, & dereliquit post se de semine suo gentis stultitiam, & imminutū prudētia Roboam, quia auertit gētem consilio suo, &c. Est etiā satis notabile quod sole existēte in Tauro, Orion sub eius radijs quasi se abscōdit: nec tunc suā manifestat inferioribus claritatem. Quia scilicet prudēs princeps, quando clariora & fortiora exterius opera facit, tunc se ante Dei conspectum intus per humilitatem abscōdit, & in ipsa solis præsentia suam claritatem ab interioribus retrahit: quia in conspectu diuini apud homines obtinet, paruipendit. Omnem suam iustitiam quādam tenebrā reputat, dum subtilitatem diuini iudicij trepidamente pensat. Vnde Dauid qui (teste scriptura) princeps sapientissimus fuit, sub huius solis radijs offuscatus, dicebat: Non intres in iudiciū cum seruo tuo Domine, quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Marc. Cel.

Eccl. 47

Quintum necessarium principi est diligentia vel cautela contra inuidos. Et hoc designat Orionis æmulus. Quia scilicet constellationem Orionis sequitur quædā stella, quæ Canicula dicitur, quæ scilicet ab astrologis maleuola & nociua esse iudicatur. Sed nō est illa canicula, quæ oritur in Leone, de qua denominātur dies caniculares, sed est alia stella de cōplexione Martis. Hæc ergo canicula est inuidorum maleuolētia, qui

qui principum claritati, & gloriæ inuidentes, eos multis modis & vijs subuertere moliantur. Vnde necessaria valde est principibus contra tales magna diligentia, & cautela.

Item princeps etiam dulcis, & benignus quandoq; à malo consiliario, & suggestore sibi coniūcto ad iram inflammatur, & pestilēs & periculosus efficitur. Cuius exemplum apparet in Ioue, qui de se est planeta beneuolus, sed Marti cōiunctus efficitur pestilens & maleuolus. Antiqui enim Poëtæ Ioui attribuūt tonare, quia illius stellæ est eleuare vaporem terrestrem, præcipuè cū iungitur Marti in signis aquilonaribus in æstate, tunc enim certissime potest dici, quod erunt multæ scintillationes tonitrui & pestilentes, quia Iupiter cum Sole vapores eleuat. Mars vero incendit eos, & sic efficitur aër pestilentialis, & ita Martis inordinata caliditas, Iouis temperiem ad malitiā & pestilētiam trahit. Ita similiter malignus consultor mentē benigni principis aliquādo ad furorem accendit, & ad nequitiam operis, & nocendi pestilētiam trahit: sicut patet de Amā & Assuero. Vnde dicitur Hester. Multi aures principum simplices, ex sui natura alios æstimantes, callida fraude decipiūt. Quę res & ex veteribus probatur historiis, & his quæ gerūtur quotidie, quod ex malis quorundam suggestionibus regum studia deprauentur. Hest. 16

Fumi proprietates multiplices numerantur, quibus mundi proprietates fallaces, comparantur.

Cap. LXVII.

PRosperitas mundi assimilatur fumo.

Primo, quidem quia fumus est domorum denigratiuus: Et similiter prosperitas mundi multis peccatis animas deformat & denigrat. Isa. Domus impleta est fumo. Et dixi, Væ mihi, quia vir pollutus labijs ego sum. Nā quādo domus ecclesiæ cœpit repleri fumo mūdanæ prosperitatis, tūc cępit magis abundare væ, & pollutio iniquitatis. Isa. 6

Secundò, quia fumus nō est diu duratiuus. Subito enim ascendit, sed cito deficit, & talis est prosperitas peccatorum. Psal. Mox vt honorificati fuerint & exaltati, deficientes quemadmodum fumus deficient. Psal. 36

Tertiò, quia est oculorum læsiuus. Prou. Acetum dentibus, & fumus oculis, &c. Nā fumus ex materię suę grossitie amaritudinem cōtrahit, ex cuius acumine oculos lædit. Similiter prosperitas nimia cæcat oculos mentis, vt non consideret neque videat quid sequatur. Luc. Nunc quidē in hac die tua quæ ad pacem tibi; sed abscondita sunt ab oculis tuis. Prou. 10 Luc. 19

Quartò, quia fumus est cerebri siue capitis grauatiuus. Nam fumus cerebrū penetrat, & spiritū animalem grauat. Similiter temporalis prosperitas caput rationis grauat, & deprimit ad infima per auaritiam. Amos: Auaritia in caput omniū. Apo. Impletum est templū Dei fumo: Tēplum Dei, est mēs humana, quę tunc repletur fumo quando repletur terrena prosperitate. Amos. 9 Apo. 15

Quintò, fumus candelæ extinctæ est mulierum prægnantium abortiuus, vt dicit Philosophus. Quasi enim mulieres prægnātes, sunt ipsæ animæ bonum propositum concipientes: quod tamen conceptū mundi prosperitas destruit antequam veniat ad complemētum operis. Vnde sicut talis fumus extinguit conceptos fętus, ita etiā prosperitas mundi Ari. de anim.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

extinguit bonos affectus. Iud. Factum est, vt fumo & igne necarentur viri pariter & mulieres, i. fortiores, & debiliores affectus, propter quod Gregor. dicit, quod sicut impossibile est, imò difficile ficulnea iuxta viā positam vsq; ad maturitatē producere grossos suos: ita hominem in seculo remanentem vsque ad finem boni peruenire.

Iud. 9.

Greg.

Sextò, quia fumus est angulorū petitiuus. Sic prosperitas mundi detrahit ad angulos, i. ad sordes luxuriæ. In angulis enim, vt dicit Ber. Sordes congregantur. Vnde est prosperitas mundi quasi quidam fumus incendij, quo scilicet incēditur in anima primo ignis concupiscentiæ, & tandem ignis gehennæ. Apo. Flebunt, & plangent se super illā reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, & in delicijs vixerint, cū viderint fumū incendij eius.

Bern.

Apo. 18

Septimò, quia fumus est fætorū delatiuus, sicut quando res fætida, & corrupta fumat. Et similiter prosperitas mundi, dum vitā corrumpit, fætorem infamiæ inducit. Vnde isto fœtenti fumo obscurat claritas solis, & aëris, i. claritas rationis, & gloria hominis. Apo. Obscuratus est Sol & aër, de fumo putei.

Apoc. 9

Item prosperitas temporalis in homine peccatore signū est futuræ calamitatis. Cuius exemplū est, quia tranquillitas aëris eo tēpore, & loco quādo & vbi deberet causari ventus, signum est futuri terræmotus. Quod est quia tūc vapor ingreditur in cauernā, & non expirat extra. Sic quando homo peccator, qui esset dignus vento aduersitatis, & pęnæ, male agēdo habet tranquillitatē prosperitatis, signū est venturæ calamitatis. Vnde Boët. dicit, quod fortuna est quoddam futuræ calamitatis indicium.

Boët. de conf.

Prudentia partes quæ sint, ac quantum homini hæc nobilissima Virtus expediat, per exempla montis Oliueti enucleatur.

Cap. LXVII.

PRudēs homo assimilatur mōti Oliueti, qui mōs erat ad partē orientalē tēpli, & ideo mane sole oriente illuminabatur, vespere vero, & nocte ex lumine tēpli illustrabatur, propter ꝙ mons triū luminum dicebatur, tū quia sol ipsum illuminabat; tum quia lux tēpli ipsum de nocte illustrabat; tum quia materiā luminis, i. oleū ministrabat. Similiter homo prudēs debet hoc triplici lumine illustrari, scilicet lumine vespertino per memoriam præteritorū. Lumen enim vespertinū sequitur post diem præteritum.

Item lumine matutino solis: & hoc est per prouidētiam futurorum, quia lumen solis matutinū, futurū diem inchoat, & respicit. Debet etiā esse lucidus prudens homo in dispositione pręsentiū. Et hæc est prudentia, quæ a Tullio vocatur intelligentia. Et hæc designatur in oleo, quod est materia luminis: quia præsentia quę sensibus subiacent, materia, & origo, sunt intellectualis cognitionis. Vnde de hoc triplici lumine prudentis loquitur Seneca dicens, Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur, præsentia ordina, futura prouide, præterita recordare. Est ergo prudenti necessarium habere præteritorum memoriā, ex eo quod prudentia est circa contingentia agibilia, in quibus oportet dirigi ex his, quę vt in pluribus cōtingunt. Hæc autem per multam experientiam accipi oportet: experimentum autem ex pluribus memorijs bene habetur secundū philosophū. Vnde maximē prudentia regitur præteritorū memoria. Deu. Memento dierum

Sene. de quatuor virtu.

Arist. 1 meth.

Deu. 32

rum antiquorum, cogita generationes singulas.

Item necessaria est ei præsentiũ intelligẽtia. Cognitio enim præsentium siue necessariorum, siue contingentiũ, dicitur intelligẽtia siue intellectus. Et accipitur pro recta æstimatione, & acceptione finis. Omnis enim deductio rationis, ab aliquo intellectu procedit. Prudentia autem est recta ratio agibiliũ, sicut Philosophus eam diffinit. Et est tertio sibi necessaria prouidentia futurorum scilicet vt ordinet aliquid ad cõmodum, & expediens ad finem. Importat enim prouidentia respectu quẽdam alicuius distãtis, ad quod ea quæ in præsenti sunt ordinanda concurrunt. Prudentiã autem proprie est circa cõtingẽtia agibilia, cuiusmodi sunt proprie futura; quia præsentia & præterita necessitatem quãdam habent. Et ideo præcipue ad prudẽtiam pertinet prouisio futurorũ. Deutero. Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent.

Arist. 6. Eth.

Deu. 32

Religionis perfectio, qua cauernæ assimilatur & qualis religiosorum status existat, varijs exemplis exprimitur.

Cap. LXVIII.

Religio assimilatur cauernæ, immo diuersæ cauernæ diuersæ sunt Religiones. Primo, quia cauernæ sunt pauescentium præsidium. Nam ad cauernas arborum vel petrarũ, fugiunt volucres, scilicet columbæ, vel turtures, quando aquilam vel accipitrem timent. Can. Columba mea in foraminibus petræ, & in cauerna maceriæ. Similiter erinacij, cuniculi, lepores fugiunt ad cauernosos lapides, quando sentiunt canum voces. Psal. Petra refugium erinacij. Prouerb. Lepusculus plebs inualida, qui collocat in petra cubile suum. Ita similiter homines qui volunt esse tuti ab aquila regina auium, id est, à superbia regina vitiorum, vel accipitre, id est, ab auaritia quæ rapit, & accipit aliena, vel à cane, id est à carnis immundicia quæ est luxuria, seculum relinquunt, & ad religionem (tanquam ad tutissimas cauernas) confugiunt. Isa. In die illa proiiciet homo idola argenti sui quæ fecerat sibi vt adoraret talpas, & vespertiliones, & ingredietur scissuras petrarum, & cauernas saxorum. Per idola argenti auarorum diuitiæ signantur, quia auaritia est idolorum seruitus, secundum Apostol. Per talpas quæ cæcitatem oculorum habere dicuntur, intelliguntur carnis illecebræ, quæ cæcitatem mentis inducunt. Sed per vespertiliones qui in tenebris in alto volant, intelliguntur dignitates, & gloriæ superborum, qui in tenebris huius vitæ volũt ambulare in magnis. Sed ista omnia proijcere iubetur qui cauernam religionis ingreditur.

Cant. 2

Ps. 103.

Pro. 10.

Isa. 2.

Ephe. 5.

Secũdo, quia cauernæ sunt fructificantium hospicium. Nam in cauernis arborum vel petrarum mellificant apes, & nidificant aues. Isa. Sibilabat Dominus api, quæ est in terra Assur, & venient, & requiescent omnes in torrentibus vallium, & cauernis petrarum, & in frutetis, & in vniuersis foraminibus. Sic in Religione fructificant actiui, qui sunt apes breues per humilitatem, soliciti per operositatem, mellifici per benignitatem, ingeniosi per discretionis sagacitatem. Item proficiunt ibi contemplatiui qui sunt vt aues leues per paupertatem, pennatæ per virtutum multiplicitatem, veloces per charitatem, altẽ volantes per contemplationis sublimitatem, qui tamen post contemplationis volatum ad

Isa. 7.

cauernas seu fenestras suas redeunt, ad regulares obseruantias humiliter se reducunt. Vnde Isa.
Isa.60. Qui sunt isti, qui vt nubes volāt, & quasi columbæ ad fenestras
Iere 48 suas. Ierem. Estote vt columba nidificans in summo ore foraminis. Summum enim os foraminis, est summum votum religionis, scilicet obediētiæ, in qua potissime nidificat, & fructificat columba, id est, spiritualis, & pura persona.

Tertio, quia cauernæ sunt nocentium animalium latibulum. Nam sæpe in cauernis latitant mures. Iudit. Egressi mures de ca-
Iudi.14 uernis suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium.

Item vermes, & serpentes. Isa.
Isa.11. In cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet.

Item in cauernis quandoque subintrant venti, & includuntur vapores, & faciunt terræmotum. Vnde terra cauernosa sæpe patitur terrẹmotum. Sic sunt quędam religiones dissipatę, & dissolutæ, in quibus habitāt sub habitu religionis mures, id est, detractores alios corrodentes; & vermes, id est carnales, alios corrumpentes, & serpētes insidiosi, & inuidi latenter lædentes, & interdum terræmotus, id est, ambiciosi vel tyranni collegium vel ordinem periculose commouentes, & plurimum perturbantes. Iob. In deser-
Iob 19. tis habitant torrētium, vel in cauernis terræ.

Cælorum numerus & ordo, stellarumque perfectio ac natura describitur, nubiumque ac pratorum, & tādem iridis arcus proprietates apponuntur, quibus omnibus viri sancti assimilantur.

Cap. LXIX.

SAncti viri assimilantur cœlis quoad quinque.

Primo, quoad substantiam Nā cœlum habet in substantia simplicitatem, quia non est ex contrarijs. Vnde nullam habet contrarietatem, licet enim ponatur communiter ex materia & forma compositum, tamen materia talis tota est suæ formæ subiecta, & ab ea totaliter comprehensa. Et ideo in cælo non est discordia (sicut Empedocles dixit) sed solum concordia. Similiter sancti viri in se contrarietatem non habent. Quia licet sit in eis materia & forma, id est, caro & spiritus, tamen ipsam carnem subiiciunt spiritui, 1.Co.9.
secūdum illud Apo. Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo. Non etiam ipsi habent cum aliis discordiam, sed omnimodā, quātum possunt, tam in se, quam cum aliis (diuina fauente gratia) concordiam habere nituntur. Iob. Facit concordiam in subli- Iob 25.
mibus suis. Luc. Pax in cælo, id Luc.19.
est, in homine cælesti, & sancto, & gloria in excelsis, scilicet in Beatis.

Item habet cœlū in substantia immutabilitatem; quia in cœlo non est generatio nec corruptio, nec in toto, nec in parte. Et hoc competit spiritualiter virginibus, & illis Sanctis qui continenter viuunt, qui nec carne per luxuriam, nec in spiritu per aliquam mortalem culpam corrumpuntur, nec est in eis generatio carnalium filiorum. Sed licet cœlum non sit in se generabile aut corruptibile, in inferioribus tamen est generationis eorum principium effectiuum, & regulatiuum. Quod quibusdam Sāctis aliqualiter competit: qui licet ipsi per se generationi filiorū carnalium vel matrimonio non intendant, tamen circa hoc alios fideles mouent, & ordinant. Sicut patet de Apostolo Paulo, qui licet ipse in se esset virgo, tamē alijs dicebat. 1.Co.7.
Vxori vir debitum reddat, similiter & vxor viro. Et iterum. Volo autem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

autem iuniores nubere, & filios procreare. Non enim sancti viri, etiam continentes, matrimoniũ damnant in alijs, sed approbant & commendant, licet virginitatis munditiam nuptijs, & matrimonio præferant. 1.Thi.5

Item in cælo non est augmentum vel diminutio. Et Sancti ad hoc summe student, vt non eueniat in eis vel augmentum culpę, vel diminutio gratiæ.

Secundo, sancti viri assimilãtur cœli circularitati. Nam figura sphęrica est capacissima, quia vndique æqualiter concaua, & ideo valde competit cœlo, quod est omnium corporum contentiuũ. Vnde dicitur Hester. Tu enim fecisti cælum, & terram, & quicquid cæli ambitu continetur. Ita similiter sancti viri per humilitatem sunt vndique concaui, & omnino diuinæ gratię capacissimi. Hest.13

Item figura sphęrica est deitati conformis, & simillima, quæ & principio, & fine caret: & ideo competit cęlo quod est nobilissimũ corporum, vt sit sui opificis perfectioni conforme, & eius æternitatem gloriæ repræsentet. Psal. Cæli enarrant gloriam Dei. Ita similiter sancti viri etiam in hoc mundo diuinam perfectionem imitari conantur, & quantũ possunt, similari, & conformari, propter quod dicitur. Qualis cœlestis, & tales cœlestes. Psal.18. 1.Cor. 9.

Item figura sphærica est ad motum habilissima, & aptissima, quia non habet angulum impedientem se, & detinẽtem. Et ideo bene competit cœlo, cuius motus est circularis, & continuus, & maximè necessarius, quia est vt vita quædam natura existentibus omnibus, sicut Philosophus dicit. Ita similiter Sancti viri ad motum bonæ operationis, & ad exitum præsentis peregrinationis student quantum possunt esse habiles, & expediti. Vnde ab impedientibus quantum possunt se abstinent, & restringunt, secundum illud Pet. Obsecro vos tanquam aduenas, & peregrinos abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Arist.8. Phi.1. 1.Pet.2

Tertio sancti viri assimilantur cælo quoad situm: habet enim cœlũ altitudinem situs, quia sicut nobilitate, ita & localitate præeminet omnibus corporibus. Eccle. Altitudinem cęli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi, quis dimensus est? Hanc altitudinem habent sancti viri in conuersatione, secũdum illud. Nostra conuersatio in cælis est. Item in contemplatione, siue in oratione secundum illud Thren. Leuemus corda nostra cũ manibus in cœlum. Item in intentione, secundum illud Matth. Thesaurizate vobis thesauros in cælo. Nam (vt ibidem subditur.) vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, id est, intentio. Eccl 1 Phil. 3. Thre.3 Mat.6.

Quarto sancti viri assimilantur cœlo quoad motum: quia motus cæli est naturalis, circularis, & incessabilis: licet enim motus cæli fiant effectiuè à motore separato, id est, ab intelligentia spirituali quæ non inhæret cœlo vt forma, sed solum vt motor, & mouet ipsum imperio voluntatis; quia (sicut dicit Augu.) materia corporalis quantum ad motum localem, obedit Angelis ad nutum. Sicut etiam in nobis apparet, in quibus statim ad imperium volũtatis & imaginationis sequitur motus corporalium mẽbrorum. Et adhuc in motu cœli (vt dicunt aliqui) supra voluntatis imperium additur etiam influxio virtutis illius. Tamen motus cæli dicitur naturalis quantum ad hoc quod habet natura- Aug. 3. Tri.

Item altitudinem, vt tali motu, & non alio moueatur. Vnde sic ex se non habet aliquid impediens talem motum, & ideo etiam est
Ari. 12. met. figuræ circularis. Dicit etiã Philosophus, quod primũ mouẽs mouet cælũ sicut concupitũ, & desideratum; quod quidem intelligi posset non sicut cõcupitũ, & desideratũ à cælo, sed ab intelligẽtia mouente cęlo. quę ideo mouet cęlũ, vt assimiletur in causando Deo. Et sic primo colligitur, quia in motu cęli, est obedientia mouentis intelligentię, cuius scilicet imperio cęlũ obedit. Item aliqua influẽtia virtutis motiuę. Et tertio desiderium assimilationis primę causę, & quarto ex parte cœli aptitudo naturæ proprię. Et similiter ista sunt quibus Sãcti ad bene operandũ mouẽtur incessanter, scilicet influentia cœlestis gratiæ & charitatis; & obediẽtia diuinæ volũtatis, quæ s. manifestatur in obseruantia præceptorũ, & impletione diuinæ legis, quibus diuina volũtas nobis innotescit. Itẽ est in eis desiderium, & amor æternæ fœlicitatis, in qua cũ ipse Deus apparuerit, similes ei erimus. Est etiam in eis aptitudo proprię volũtatis, & liberi arbitrij electio ad diuinam voluntatem implendam, secundum illud Psa.
Psa. 142 Vt facerem voluntatem tuam Deus meus, &c. Vnde in oratione dominica petere docemur. Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra: id est vt impletur in homine cœlesti atque sancto, sic etiã impleatur in peccatore terreno.

Item motus cœli est circularis. Circularis enim motus est ab eodem in idem. Et hunc motũ habent Sancti, quia spiritum quẽ à Deo habent per creationem, student in ipsum reducere per finalem inhæsionem, secundũ illud
Eccl. 12 Eccles. Reuertatur puluis in terram suam vnde erat, & spiritus redeat ad Dominũ qui dedit illum. Eccle. Gyrum cæli circuiui, Eccl. 24 &c.

Item motus cæli est incessabilis & infatigabilis, propter hoc quod substantia mouens ipsum, est infinitæ virtutis. Quælibet enim virtus superioris ordinis licet sit finita in se, & respectu superioris sui, est tamen infinita respectu inferiorum suorum, sicut etiam virtus Solis est infinita ad respectum omnium inferiorum generabilium, & corruptibilium, per quorum productionem, etiamsi infinita essent, non minoraretur: & similiter virtus intellectus est infinita respectu formarum sensibilium. Ita & virtus substantiæ spiritualis qua mouetur cælum, infinita est respectu motus corporalis, vnde non sequitur fatigatio. Similiter Sancti viri sunt in motu bene viuendi, & bene operandi incessabilis, & infatigabilis, secundum illud Apostol. Bonum fa- Gala. 6.
cientes non deficiamus, & ad Heb. 12
Hebræos. Non fatigemini, animis vestris deficientes. Et hoc habent sancti viri ex virtute Dei confortantis & impellentis, cuius virtus omnipotens & indeficiens est. Vnde Apostol. Om- Phi. 4
nia possum in eo qui me confortat.

Quinto sancti viri assimilantur cælis quoad numerum. Sunt enim decem cæli siue sphæræ mobiles, secundum modernos astrologos. Quarum prima, est incipiendo ab inferiori, orbis Lunę. Secunda orbis Mercurij. Tertia orbis Veneris. Quarta Solis. Quinta Martis. Sexta Iouis. Septima Saturni. Octaua cœlum stellatum. Nona cœlum cristallinum, siue aqueum. Decima est primum mobile, secundum positionem quorundam.

Hic autem denarius numerus competit sanctis viris per obseruationem decem præceptorum decalogi, quibus incessanter mouentur cursu suo in Deum, secundum illud Psalm. Viam mandatorum tuorum cucurri. Sed sicut super has sphæras siue cælos prædictos (secundum Theologos) est cælum empyreum siue igneum, id est, splendidissimum, quod est omnium contentiuum: ita super omnia ista præcepta est præceptum charitatis, omnia alia præcepta continens, & includens, vt patet per Apostolum.

Ps. 119

Cor. 13

Isti ergo sunt cæli ad quos nos peccatores currere debemus, vt eorum beneficio diuinam misericordiam impetremus. Quia ipse Deus dicit. Exaudiam cęlos, & ipsi exaudient terram.

Ose. 2.

Item sancti viri assimilantur stellis, sicut stellæ ornant cælum, ita ipsi ornant Ecclesiam. Eccles. Species cæli, gloria stellarum. Nã primo stellæ sunt natura purissimæ. Licet enim dicatur Iob, quod stellæ non sint mundæ in conspectu eius, tamen hoc dicitur per respectum ad puritatem diuinam, respectu cuius omnis creatura est permixta, & impura. Vnde signanter dixit in conspectu eius, id est in comparatione eius qui est actus purus: sed tamen in se stellæ vel in comparationem ad alia corpora mundissimæ sunt naturæ. Ita similiter viri sancti sunt puri, nulla peccati fœditate turbati. Vnde de eis dicitur Matth. Beati mundo corde.

Eccl. 43

Iob 25.

Mat. 5.

Secundò, stellæ sunt simplicissimæ, non ex contrarijs compositæ.

Ita similiter viri sancti sunt simplices per intentionem, & nõ duplici corde. Prou. Simplicitas iustorum diriget eos.

Prou. 10

Tertiò, stellæ sunt incorruptæ. Et similiter sancti per virginitatem, vel mentis, & corporis integritatem. Talibus dicebat Apo. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos.

2. Cor. 7

Quartò, stellæ sunt luminosæ, & radiosę. Isa. Stellæ cæli, & splẽdor earum expãdent lumen suũ. Et similiter sancti spiritualiter illuminant alios per radios doctrinæ, & per fulgores, id est exempla bonæ vitæ. Matth. Sic luceat lux vestra coram hominibus.

Isa. 13.

Mat. 5

Quintò, stellæ sunt figuræ sphæricæ. Et similiter sancti per paupertatem, & contemptum temporalium: quia admodum sphæræ non attingunt terram nisi in puncto, id est per solam vitæ sustentationem. Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

1. Ti. 6

Sextò, sunt stellę quoad substantiam, solidæ, non porosę: sic & sancti viri sunt clausi nullis vanis aperti per aliquam vanitatem vel curiositatem, sed habent mentis stabilitatem veram. Iudi. Stellę manẽtes in ordine, & cursu suo.

Iud. 5.

Septimò, stellę sunt quoad superficiem planæ, non angulosæ, non asperæ. Similiter sancti viri sunt plani per mentis tranquillitatem & pacem, nõ angulosi per singularitatẽ, nec asperi per inordinatam rigiditatem, sed mites, & dulces per lenitatem.

Octauò stellę sunt situ altissimę à corruptione eleuatæ. Similiter sancti sunt eleuati per animi magnitudinem vel conuersationem cœlestem.

Nono stellę sunt motu velocissimæ. Sic etiam sancti velocissimi, & promptissimi, per obediendi velocitatem, Baruch. Stellę vocatę sunt, & dixerunt, Adsumus

Baruc. 4

Adsumus, & luxerunt ei cum iucunditate.

Decimò, stellę sunt aspectu paruæ, quãuis in veritate sint maximę, sed paruitas apparet ratione distantię. Similiter sancti apparēt parui per humilitatē, & sunt altissimi per sanctitatem siue gratiæ sublimitatem. Eccl. 44 Eccl. Dedit illi sicut stellas exaltare semen eius, scilicet Christi, ex cuius semine, id est doctrina, siue gratia, sancti regenerati sunt, secundum illud 1. Pet. 1 Pet. Renati non ex semine corruptibili.

Vndecimò, stellę sunt nobis innumeræ, soli Deo notæ, qui numerat multitudinem stellarũ, & eis nomina vocat. Sic etiam soli Deo cognitus est numerus electorum in superna fælicitate locandus.

Duodecimò, stellę sunt potestate maximæ, & hoc patet ex multis effectibus. Nam sunt stellæ, Inferiorũ generatiuæ. Quod cõpetit sanctis coniugatis, vel prædicatoribus qui generant filios spirituales Deo, secundum illud 1. Cor. 4 Apo. Christo enim Iesu per euãgelium ego vos genui.

Item sunt temporum immutatiuæ. Sic sancti eorũ orationibus quandoq; tempora mutant: sicut Iosu. 10 patet in Iosue, qui Solem stare fecit, & diem ad bellandum pro- Isa. 38. longauit. Et in Ezechia, qui dies 3. Re. 18 vitæ orando, & flendo augmen- Iaco. 5. tauit, & in Helia, qui tempus siccitatis sua oratione in pluuiam mutauit. Vnde Iac. Helias homo erat similis nobis, passibilis, & oratione orauit, &c.

Item sunt conseruatiuæ. Quod cõpetit specialiter sanctis prælatis, quorũ specialiter est gregem subditorũ custodire, & cõseruare Baruc. 4 in bono. Baruch Stellæ dederunt lucem in custodijs suis.

Item sunt radiorum emissiuæ, & hoc competit sanctis doctoribus, qui emittũt radios doctrinę. Dan. 12 Dan. Qui ad iustitiam erudiunt multos, erunt sicut stellæ.

Item sunt noctis illuminatiuæ: quia sanctis suis exẽplis illuminant in nocte peccati existentes. Sap. Fuit illis in lucem stellarum Sap. 10 per noctem.

Item sunt sui luminis occultatiuæ. Et hoc competit sanctis cũ per humilitatem occultãt vitam suã. Ioel. Stellæ retraxerunt splēdorem suum. Ioël. 2.

Itē sunt aëris purgatiuæ. Et hoc competit non solum doctoribus, qui purgant ecclesiam ab erroribus, sed etiam sacerdotibus qui per sacramentum baptismi vel pœnitentiæ purgant animas.

Itē sunt serenitatis causatiuæ. Et ita etiã similiter sancti turbationes, & scãdala remouendo, & ad serenitatē pacis, & concordiæ reducendo.

Itē sunt nauigãtium directiuæ, quia s. sancti suis consilijs dirigũt fluctuantes, & dubitantes.

Itē sunt sui luminis communicatiuæ: quia scilicet per pietatē, & charitatem communicant se, & sua. Item & stellæ sunt in suis circulis ordinatè progressiuæ. Quia quilibet sanctus in suo gradu vel statu ordinatè viuere studet. Hier. Dat ordinem stellarum in lumine noctis. Hier. 31

Itē sancti viri assimilantur nubibus. Nam nubium quædam sunt albę: & hoc est quando vapor nubis est subtilis, ita quod non spissatur, tunc enim recipit lumen superiorum in profundo, & sic fit nubes alba; quæ si reprimitur ad terrã ex aliquo frigore, fit inde nebula alba. Talibus ergo nubibus albis assimilantur innocentes, qui & lumen gratiæ interius, & candorem continentiæ exterius conseruant. Apo. Vidi nubem candidam, & super Apo. 14 nubem sedentem similem Filio homi-

hominis. Hæc enim nubes cādida est innocētium vita, qui cum Christo prælident, & ei inhærēt.
Psal. 24 Psal. Innocentes, & recti adhæserunt mihi.

Aliquando vero sunt nubes nigræ, & hoc est quando calor circunstans expellit frigus ad interiora nubis, & per consequēs inspissat, & aufert perspicuitatem luminis receptam, & fit nubes nigra. Et his nubibus nigris assimilantur pœnitentes, qui calore contritionis calescentes, frigidus malitiæ suæ introrsus ad mentis considerationem trahunt; & dū se per humilitatem diuinæ gratiæ lumine indignos aspiciunt, seipsos etiam exterius despiciēdo in oculis aliorum nigrescunt.
Exo. 14. Exod. Erat nubes tenebrosa illuminans. Nam pœnitentium humilitas licet videatur obscura & despecta exterius, illuminat interius. Aliquando vero sunt nubes rubeæ vel purpureæ. Et hoc est quando humidum nubis subtile est admixtum adusto terrestri. Tunc enim recipiendo lumen superius, fit rubea. Sed si tunc vapor humidus fit inferius iā præparatus, & ductus à sole in mane vel sero, erit nubes purpurea, & figurat pluuiam eodem die. Et talibus nubibus assimilantur patientes, & pręcipuè martyres, qui fuerunt rubenti sanguine cruen-
Isa. 63 tati. Isa. Quare rubrum est indumentum tuum? Sed tanquā nubes purpureæ sunt amici Dei fruentes amore, qui & nitent puritate, & rubent charitate. Cant.
Cant. 5. Dilectus meus candidus & rubi-
Prou. 21 cundus, & Pro. Bissus, & purpura indumentum eius, in bisso candor puritatis, in purpura feruor charitatis accipitur. Quandoque autem sunt nubes virides: quod est si nubes fit iam rorans, & cōuertens se in pluuiam propter frigus conuertens eam in aquā, quia si tunc recipit lumen à superiori fit viridis. Et talibus nubibus assimilantur virgines siue continentes: est enim virginitas in carne, velut viriditas in aqua siue aquosa nube. Eccles. Super Eccl. 40
omnem aquam viriditas. Hoc enim erit in resurrectione, quia in omni carne glorificata incorruptio erit castitatis.

Item sancti viri assimilātur pratis. Nam prata aquis crescentibus irrigantur, herbis, & floribus diuersi generis decorantur, vnde & ridere dicuntur. Prata suo virore delectant visum, suo odore efficiunt olfactum, graminū sapore delectant gustum. Ita similiter sancti viri irrigantur aquis gratiarū, decorantur herbis, & floribus, i. habitibus, & actibus virtutum diuersarum: delectāt visum pulchritudine morum, afficiunt olfactum odore exemplorū, gustum animę, sapore, & dulcedine verborum, Prouerb. Aperta sunt Prou. 27
prata, & apparuerunt herbæ virentes.

Item sanctorū vita assimilatur arcui cęlesti, qui dicitur iris, propter quinque.

Primò propter eius generationem: quia scilicet arcus cœlestis generatur de reflexione radij solaris in nubem concauam, lucidam, & aquosam siue roridam, sicut nos videmus, quod radius fulgēs in aqua, relucet ad parietem, & secundum hūc modum fit in animabus sanctorū infusio gratiæ. Quia sunt vt nubes concauæ per humilitatē, lucidæ per conscientiæ puritatem, & aquosæ siue roridæ per lachrymarum irriguitatem; ideo sunt susceptiuæ radij diuinæ gratię, & ita efficiuntur arcus Dei. Eccl. Vide ar- Eccl. 44
cum, & benedic qui fecit illum.

Secūdò propter colorationem. Nam arcus ille (vt Beda dicit) ex quatuor elementis contrahit

quatuor colores: quia ex igni cõtrahit rubeum in summo, ex terra viride in infimo, ex aëre hiacinthinum, ex aqua ceruleũ. Secundum autem Aristo. primus
Arist. meth. color, i. rubeus vel vinosus, ex radio fit tangente superficiem rotunditatis nubis, hunc sequitur color mixtus scilicet glaucus vel ceruleus secundum qualitatem dominantẽ in medio nubis. Tãdem apparet color viridis, vbi vapor magis est terrestris, & inter istos colores sensim distinguere est impossibile: quia scilicet per nullam lineam potest distingui vnus ab alio, & ideo nul-
Lib. mete. lus pictor (vt ipse Arist. dicit) potest colores arcus depingere, quia semper picta per lineam distinguuntur. Redeundo autem ad quatuor dictos colores quos Beda accipit distinguendo medium in duos, prout contingit ipsum medium variari secũdum duas distinctiones: Dicendũ est, quod sancti viri habent admodũ arcus ruborem ex inflammatione charitatis, nitorem ex mundificatione sanctitatis, virorem ex conseruatione castitatis, siue virginitatis. Habent etiam, & colorem ceruleum ex compassione pietatis, secundum illud Psalm. Factum est cor meum tanquam
Psal. 21 cera liquescens in medio ventris mei. Ex istis ergo virtutibus refulgẽt sancti ad modum cælestis arcus, secundum illud Eccl. Qua-
Eccl. 45 si arcus refulgens inter nebulas gloriæ.

Tertiò propter figurationem, Habet enim iris figuram semicirculi, id est arcualem. Quamuis etiam Sol, cuius imago est iris, sit rotundus, quia tamen longe est altior nubibus, superiorem partem nubis tangens, imprimit ei figuram arcualem: Vnde quanto Sol est ortui vel occasui propinquior, tanto in parte opposita apparet arcus maior. Apparent ergo quatuor in huiusmodi arcus: figura quæ habet sanctorum vitam, nam habet medium conuexum, & eleuatum superius habet extrema, i. cornua inclinata inferius. Nec est etiam extensus; quia nõ apparet cum corda, nec etiam est sagittarius, quia nulla ibi est sagitta Similiter sancti viri habent medium, id est cor eleuatum semper superius ad Deũ, extrema siue cornua inclinata inferius ad proximum. Quasi enim duo cornua sunt duo studia eorum, quibus inseruiunt proximis; vnum circa salutem animarum, quod inclinatur ad proximum per eleemosynas spirituales, quæ sunt docere, pro eis orare, consulere, & huiusmodi: Aliud circa salutem corporis, & hoc inclinatur proximo per eleemosynas corporales, quæ sunt pascere famelicos, vestire nudos & huiusmodi. Sunt etiam non extensi, id est sine tensione; & corda nimiæ rigiditatis, & crudelitatis, neque suis sagittis percutiunt tyrannicæ prauitatis. Sũt enim benigni ac mites plus erga alios, quam etiam erga seipsos. Hęc est ergo figura arcus quæ apparet in nubibus cœli, id est in sanctis, & cælestibus viris. Gene. Gen. 9.
Arcum meum ponã in nubibus cæli.

Quartò propter significationẽ, secundũ illud Ps. Dedisti metuẽ- Ps. 11.
tibus te significationẽ, vt fugiant à facie arcus. Nam arcus iste cælestis quandoque significat pluuiæ inundationem, & hoc est quãdo apparet in meridie, quandoq; vero nubium cognationẽ; & hoc est quando apparet circa occasum, quia tunc significat quod tonabit, & leuiter pluet. Aliquando vero significat aëris serenationem, hoc est quãdo apparet in Oriente vel circa. Sic

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ętiā viri ſancti quando apparent, ſequitur pluuia, id eſt, abundātia doctrinę, & tonitruum id eſt terror diuinę iuſtitię, & ſerenitas animæ per purgationem cōſcientiæ, ſcilicet pœnitētiam, hæc ſtudet ſancti viri peccatoribus aſſidue impendere.

Quinto, propter operationem, quia ſcilicet arcus cæleſtis ſua interpoſitione Solis calorē tēperat, quia ſancti viri ſe interponendo inter Deum & peccatores, iram eius mitigant, ſecundum il-
Pſ.120. lud Pſalm. Dixit vt diſperderet eos ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione in conſpectu eius, vt auerteret irā eius.

Item arcus per ſui reſolutionem in pluuias inferiora fœcundat. Et ſimiliter Sancti pro alijs orando, & ſe in lachrymis reſoluendo, gratiam eius impetrant, qua anima fœcūdatur ad fructus bonorum operum producendos.

Item arcus per ſuam ſpeciem
Eccl.43 ſuperiora pulchrificat. Vnde Ecc. dicitur de ipſo quod valde ſpecioſus eſt ſplendore ſuo. Et ſimiliter Sancti ſplendent nō ſolum mundo, id eſt, hominibus, ſed etiam cœlo, id eſt Deo, & Angelis, ipſi etiam ſunt ſuperior, ſpecioſior, & illuſtrior portio gregis Chriſti.

Item arcus aërem inhumidat,
Beda. vnde (ſecundum Bedam) per 40. annos ante iudicium non apparebit arcus, quod erit ſignum deſiccationis elementorum. Similiter Sancti viri aërem ſuis lachrymis molliunt, quia frequenter & vberrime plorant, ſiue pro reatu culpæ, ſiue pro incolatu miſeriæ, ſiue pro timore iuſtitiæ, ſiue pro dilectione patrię.

Item arcus pacem inter Deū & hominem denunciat. Et ſimiliter Sancti viri dū mundum & peccatores Deo reconciliant. Eccle. In
Eccl.44 tempore iracundiæ facta eſt reconciliatio.

Item Sanctus homo aſſimilatur materiæ vaporali, quia idem corpus dicitur vapor, æther, & fumus: nam ſecundum quod habet continuans, dicitur vapor: ſecundū vero quod habet ſubtile aëriū inflammabile dicitur æther: ſecundum vero quod habet in ſe calidum adurens partes, dicitur fumus, & ideo eſt niger. Similiter Sāctus vir primo eſt aqueus in lachrymali compunctione, ſecūdo ſubtilis & aëreus in ſpiritualium contemplatione, tertio calidus, & fumās in feruēti dilectione. Sap. Sap.7.
Vapor eſt enim virtus Dei.

Quamplurima lucis, aquæ, ac ignis proprietates enumerantur, quibus Sanctorum Beatorumq́ʒ ſapientia comparatur.

Cap. LXX. Cap.70

SApientia Sanctorum aſſimilatur luci propter quatuor.

Primo, propter munditiam vitæ. Lux enim puriſſima eſt & incoinquinabilis. Vnde per ſordes tranſiens non inquinatur. Hoc bene competit cœleſti ſapientiæ qua Sancti illuminantur. De qua dici- Sap.14.
tur Sapientiæ, quod nihil inquinatum in illam incurrit. Candor enim eſt lucis æternæ, & ſpeculū ſine macula, & ideo cæleſtis ſapientia munditiam præſupponit. Vnde dicitur Sap. quod in male- Sap.1.
uolam animam non intrabit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. Et idem dicit Gregorius Nazianzenus, quod Grego. Nazia.
prima ſapientia eſt vita laudabilis, & apud Deum mens pura, per quam puri puro iūguntur; & Sancti Sancto ſociantur.

Secundo propter excreſcētiam notitiæ. Habet enim lux in medio ſeipſam multiplicare, & augmētare, ſecundum illud Prouerb. Prou.3.
Lux ſplendens procedit, & creſcit vſque ad perfectum diē. Similiter ſapientia Sanctorum in vita

ista semperaugmẽtabilis est quousque perueniat ad perfectum diem, id est, ad perfectam & claram Dei visionem: propter quod
Eccl. 6. dicitur Eccle. Vsque ad canos inuenies sapientiam. Et ideo dicebat Gregorius Nazianzenus. Dicta & facta, quæ ad proprietatem pertinent, semper discere potius ignorans malo quam docere. Optabile enim mihi est, & percarum vsque ad vltimam discere senectutem, quoniam nulla ętas ad discendum sufficere potest.

Tertio, propter euidẽtiam iustitiæ. Videmus enim, quod lux est radiorum emissiua, & diffusiua, sicut patet de luce Solis. Sic etiam quando est lux verè sapientiæ interius, emittit, & producit radios non solum verborum bonorum: sed etiam bonorum exemplorũ
Matt. 5. exterius, secundum illud Mat. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera bona vestra.
Iaco. 3. Vnde dicitur Iac. quod sapientia quæ desursum est, est plena misericordia, & fructibus bonis. Et idcirco etiamdicit Gregorius supra dictus: ille, inquit, sapiens mihi videtur, qui de virtutibus animæ, pauca quidem commouet, & proloquitur, plura autem in suis factis & moribus ostendit, & fidem verbi operum suorum à stipulatione confirmat. Clara enim sapientia est illa non quæ verbis volat, sed quæ in virtutibus constat.

Quarto propter efficaciam doctrinæ. Nam sicut lucis est aliis splendere, ita sapientis est alios
Tob. 13 docere, & sapiẽtes efficere. Vnde dicitur de sapiente Tobia. Luce splendida fulgebis. Hic est splendor doctrinæ præcedẽs à luce sa-
Eccl. 6. pientię. Eccle. Sapientia doctrinę secundum nomen est eius. Habet autẽ doctrina sapiẽtię multos effectus lucis. Nã lux est cõtrariorũ conciliatiua, sic sapientes & sancti viri student discordes pacificare, & fędere pacis eos tam Deo quam inter seipsos vnire. Isa. Dedi te in fœdus populi, & in lucẽ Isa. 41.
gentium.

Item lux est debilium cõfortatiua, vnde multum confortantur infirmi dum audiunt diem fieri. Sic & sapiẽtiæ proprium est confortare. Vnde Eccl. Sapientia cõ- Eccl. 7.
fortauit sapientem super decem Principes ciuitatis; & ideo sapiẽtibus dicitur illud Isa. Cõfortate Isa. 36.
manus dissolutas, & genua debilia roborate.

Item lux est grossorum subtiliatiua. subtiliat enim lux aërem nõ solum de die, sed etiam de nocte. vnde Hippocrates dixit quod nisi Hippo.
stillaret lux de nocte, & subtiliaret aëris densitatem, destrueret omne corpus animatũ. Similiter subtiliat sapientia mentes hominum simplicium ad omnia rectè dijudicandum. Sapientię. Omniũ Sap. 7.
artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligẽtiæ, sanctus, simplex, vnicus, subtilis.

Item lux est durorum liquefactiua, sicut patet in cera & aqua cõgelata, quę liquescũt ad calorẽ Exo. 17
lucis solaris. Vnde Exod. Cum incaluisset Sol, liquefaciebat mãna. Sic verba sapientię liquefaciunt corda dura. Psalm. Emittet Ps. 147.
verbum suum, & liquefaciet ea. Iud. 16.
Iudith. Petrę sicut cera liquescẽt. Item lux est absconditorum manifestatiua. Sic per doctrinam sapientium manifestantur nobis abscondita Scripturarũ, secundũ illud Iob. Profunda fluuiorum Iob 33.
scrutatus est, & abscondita produxit in lucem.

Item est corporalis vitę regitiua. Sic per sapientiam pręsidentium, regitur vita plebium. Vnde Paral. Salomon orauit Deum, di- 2. Par. c. 1.
cens: Fecisti me regem super populum tuum multum, qui tam

innu-

innumerabilis est quasi puluis terræ. Da mihi sapiētiam, & intelligentiam, vt ingrediar, & egrediar coram populo tuo.

Item lux est dormientium excitatiua, & solicitatiua: nam qui de nocte dormiunt, adueniente diei luce excitantur, & surgunt. Psal.
Psal. 62. Ad te de luce vigilo. Sic sapientia solicitat dormientes in peccatis, excitans eos stimulo timoris vt è lecto peccati surgant. Vnde Psal.
Ps. 110. Initium sapiētiæ timor Domini.
Eccl. 1. Timor enim Domini expellit peccatum.

Item sapientia sacræ scripturæ assimilatur aquæ propter septem.

Primo, quia ipsa est facierū repræsentatiua. Apo. Ostendit mihi Apo. 27
Dominus fluuium aquę viuę splēdidum tanquam cristallum. In aqua enim viua, & splendida facies intuentium tanquam in speculo ostenduntur. Prouerbior. In Pro. 27.
aquis resplendent vultus prospiciētium, & talis est sacra scriptura. Gregor. Scriptura sacra mentis Greg. 2. mor.
oculis quasi quoddam speculum opponitur, vt ibi interna facies nostra videatur. Ibi enim fœda, ibi pulchra nostra conspicimus: Ibi sentimus quantum proficimus quantum à profectu longè distamus.

Secundo, quia est sordiū mundificatiua. Ezec. Effundam super Eze. 26.
vos aquam mundam, & mundabimini. Iob. Iam vos mundi estis Iob 15.
propter sermonem quem locutus sum vobis.

Tertio, quia est sterilium fœcūdatiua. Isa. Effundam aquas super Isa. 54.
sitientem, & fluenta super aridā, supple. vt fœcūdetur per aridam intellige animam in suis naturalibus consideratam. Num. Anima Nu. 11.
nostra arida est. Sed per sitientes intellige physicas doctrinas quæ sine aqua istius sapientiæ nō proficeret.

Quartò, quia est frigidorū calefactiua. Gene. Anna inuenit aquas calidas in solitudine. Hæ Gen. 36
aquæ calidæ, sunt sacræ scripturæ, verba siue documenta ignita. Psal. Ignitum eloquium tuum vehementer. Ps. 118.

Quinto, quia est promissorum impletiua. Isà. Panis ei datus est, Isa. 33.
aquæ eius fideles. Panis enim reficiēs animam, est doctrina sacra: cuius aquæ. id est, promissiones, sunt fideles sine fraude, & deceptione. Dicūtur enim aquæ fideles, vbi non sunt foueæ vel herbæ latētes, per quas fraudes & deceptiones verborum signātur, à quibus sacræ scripturæ doctrina penitus est munda.

Sexto, quia ab amaritudine dulcoratiua. Nam ipsa continet lignum, quod fuit positum in aquas Marath. Exod. Ostendit eis Exo. 15.
lignum; quod cum misisset in aqua, in dulcedinem versæ sunt, hoc est lignum crucis. Psal. Quā Ps. 118.
dulcia faucibus meis eloquia tua.

Septimo, quia est inferiorum eleuatiua. Ioan. Aqua quam ego Ioan. 17
dabo ei, fiet in eo fons aquę salientis in vitam æternam. Item sapientia humana in ista vita, siue naturalis siue fidei, est imperfecta. Et ideo assimilatur aquæ ratione imperfectæ figuræ; quia aqua non habet sphęram completam: non enim aquæ sphæra vndique circundat terram, quia scilicet terra est in parte discooperta. Et dicunt Philosophi, illud naturaliter esse, quia aqua cum non sit corpus ita naturale, sicut ignis, & aër, sed sit valde materialis, minus habet de loco, & de figura sphærica quàm aër, & ignis: & ideo non potest implere concauum alicuius sphæræ, cum humidum eius fluat in seipsum, & in partes cōtrahatur: ideo non habet figuram sphęricam, scilicet circularem, quasi semicircularē.

Vnde

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Vnde dicit Alpetragius, quod ignis velociter, & vniformiter imitatur circularẽ motũ cœli, & per consequens locũ: aër vero imitatur, sed nõ vniformiter: aqua vero nec vniformiter, nec complete sed semicirculariter: Terra vero in nullo imitatur, sed sphæricam figurã cõplet non imitando cœlũ, sed recedendo à cœlo per hoc ꝙ partes sua grauitate comprimuntur ad centrum. Locus ergo naturalis aquę, non est tota superficies terrę, sed superficies aëris, scilicet illa quæ magis abundat in qualitatibus consimilibus aquæ scilicet in frigido, & in humido, & superficies terræ sibi similis. Hæc autem est tãtum in aquilone, vbi est purissimus locus aquæ quoad generationem, in meridie autem non est aqua, nisi quia illuc fluit ab aquilone. Nec est cõtra Theologos dicẽtes quod terra non apparebat in principio; quia tũc aqua erat in circuitu terræ vaporaliter, quia nondũ habebat propriũ locũ & distinctionẽ. Sicut ergo terra est tantum ex parte cooperta aqua, ita nos in vita ista siue notitia naturali siue fidei, tantum ex parte cognoscimus. Ex parte enim cognoscimus
1.Co.13 & ex parte prophetamus. Vnde scientia nostra est imperfecta sicut & aquæ figura. Isa. Repleta est
Isa.11. terra scientia diuina, & quasi aquæ maris operientes, scilicet nõ ex toto, sed ex parte. sed scientia Beatorum assimilatur igni. Isa. E-
Isa.10. rit lumen Israël in igne. Israël interpretatur vidẽs Deum, & significat Beatos qui Dei visione fruũtur, quorum lumen, idest, scientia igni assimilatur, quia est velox & vniformis. Velox enim est, quia sine discursu. Non enim (vt dicit
Augu. Aug.) erũt in patria volubiles cogitationes nostræ ab alijs in alia euntes atque redeuntes, sed totam scientiam nostram vno simul conspectu videbimus, & sic non solum velox, sed etiam vniformis; quia vnico reali medio siue forma omnia cognoscũt Beati quæ ad eorum beatitudinem faciunt, scilicet diuina essentia. Scientia autem angelica naturalis, licet sit completa, quia omnium creaturarũ habent plenam notitiam, non tamen vniformis, quia non per vnam speciem siue formam, sed per multas cognoscũt. Vnde dicitur in libro de causis, quod intelligẽtia est plena formis, & ideo similis aëri quæ non vniformiter imitatur cælum, & ita nec ipsi sapientiam habent diuinam, quia quæ Deus cognoscit vniformiter ipsi (vt ita dicam) cognoscũt multiformiter. Sed sciẽtia hominis viatoris est vt dixi, similis aquæ; quia nec perfecta nec vniformis, sed varia & multiformis. Illi vero qui cælestem sapiẽtiam fugiunt qua dicũt Deo. Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus, similes sũt terræ, quę recedendo à cœlo cõpletam facit sphæram, quia recedẽdo à cælesti sapientia completam quandam accipiunt nequitiæ figurã, quæ potius est tenebra quã Isa.60.
lumen. Isa. Ecce tenebræ operiẽt 1.Co.3.
terrã. Nã sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum.

Vitæ solitariæ perfectiones per varia Eremi exempla breuiter conscribuntur.

Cap. LXXI.

SOlitaria & eremitica vita assimilatur eremo siue solitudini. Nam habet quatuor spiritualiter quæ habet eremus corporaliter.

Primo libertatem, quia ibi feræ siluestres liberius euagantur. Sic etiam anima à curis & tumultibus seculi separata, est liberior ad Thre.3.
contemplandum. Thren. Sedebit solitarius & tacebit, & leuabit se supra se. Vnde ibi liberius percipit diuinas reuelationes. Ose. Du- Ose.22.

cam

cam eã in solitudinem,& loquar ad cor eius. Ibi ergo petra Christus animæ oranti, & sitienti se aperit,& aquã sapientiæ salutaris vberius infundit. Ps. Interrumpit petram in eremo, & adaquauit eos velut in abysso multa. Psal. 77

Secundò, quia habet dubietatẽ vel deceptibilitatẽ. Nam propter siluestres feras quæ in eremo cõmorantur, loca talia à venatoribus frequentãtur,& laquei ibi & retia occultantur. Et sic etiã solitarij maximè molestantur & tẽtantur à dæmonibus, qui sunt venatores animarũ diuersas deceptiones inuenientes. Et hinc est quod diabolus Christum in deserto tẽtauit. Vnde multo magis tentat & venatur ibi simplices homines. Eccle. Venatio Leonis Onagri in eremo. Leo enim est diabolus. Onagri vero simplices eremitæ.

Tertiò habet difficultatem siue asperitatem. Nã talium locorum habitatores pluribus laboribus exponuntur,& nunc gelu, nunc frigore cõstringuntur, nunc æstu exuruntur, nũc rore, nũc pruina, nunc niuibus perfunduntur. Sic etiã spiritualiter solitarij, diuersorũ vitiorũ molestijs fatigãtur: quia quandoque rigescunt gelu accidiæ, quandoq; feruescũt æstu cõcupiscentiæ. Sed si viriliter resistunt, perfunduntur rore gratiæ siue consolationis diuinæ. Vnde Deus quandoq; ad horã videtur eis iratus, scilicet quando tot vitiorum tentationibus commouentur: sed statim videtur placatus, quia s. post tentationũ victoriam, magnæ dulcedinis consolationibus perfunduntur. Vnde dicitur. Tetigit autem & iustos tẽtatio mortis, & commotio facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Sap. 18

Quartò habet tranquillitatem. Nam quãuis talis locus multum habeat afflictionis, multũ tamen habet quietis, quia ibi habitãtes raro nisi à latronibus molestantur. Similiter solitarij homines habẽt solum pugnam latronum, i. dæmonum. Sunt enim (vt dicit Antonius) à tribus bellis erepti, visus, auditus & locutionis: sed remanet eis pugna cordis propter dæmones infestãtes. Et sic licet hæc vita ex vna parte videatur aspera,& terribilis, tamen ex partibus multis est secura & pertransibilis. Deut. Trãsiuimus per eremum terribilẽ & solitudinem magnam. Deut. 1.

Aquilonaris & Australis vẽti effectus quorum alteri spiritus malus, alteri vero bonus comparatur.

Cap. LXXII.

Spiritus malignus assimilatur aquilonari.

Primò, quia aquilo est vẽtus frigidus; & hoc habet ex loco sui exitus. Et similiter spiritus malignus est frigidus, feruorẽ mentis extinguendo. Eccl. Frigidus vẽtus aquilo flauit,& gelauit cristallus ab aqua. Eccl. 43

Secundò, quia est vẽtus siccus, & hoc similiter habet ex loco exitus sui: Similiter spiritus malignus siccus est, i. desiccatiuus, humorẽ deuotionis consumẽdo. Vnde Prou. Ventus aquilo dissipat pluuias, id est deuotionem lachrymarum, & Eccle. dicitur quod ventus aquilo flauit,&c. Et postea sequitur quod deuorauit montes & exuret desertum, & extinguet viride sicut ignem, scilicet desiccando deuotionis humorem. Prou. 25 Eccl. 43

Tertiò, quia est ventus subtilis, & hoc habet quia aquilo propter nimiã cõgelationem minime vaporatur, & ideo non ingrossatur ex vaporibus humidis. Similiter malignus spiritus subtilis, id est astutus est in fraudulen-

ter decipiendo: & ideo tentatio eius propter subtilitatem, & obscuritatem assimilatur fumo, secundum illud Isa. Ab aquilone fumus veniet, & non est qui effugiat. Isa.14.

Quartò, quia aquilo est ventus vehemẽs: & hoc quia exit à locis frigidissimis, & mõtibus sub quibus cõtinetur multus vapor terreus. Eccle. Tempestas aquilonis, & congregatio spiritus, &c. Similiter malignus spiritus, est vehemens & violentus crudeliter persequendo. Iob. Ventus vehemens venit à regione deserti & cõcussit quatuor angulos domus. Ezech. Ventus turbinis veniebat ab aquilone. Eccl.43 Iob 1. Ezec.1

Notandum, quod spiritus malignus & Spiritussanctus contrario modo operantur. Ille quidem in hominibus peccatoribus, & hic in iustis: sicut accidit de vento aquilonari & australi. Nam auster congregat & inspissat vapores in nubes & rorẽ, eo quod aperit propter caliditatẽ suam, & etiam cõgregat propter suam tortuositatem. Sed aquilo econtrario dissipat & dispergit omnẽ vaporem. In Corintho tamen contingit oppositũ scilicet quod aquilo inducit ibi vapores, & auster dissipat: quod est, quia illa ciuitas habet ad austrum terram arenosam, & desertam, cuius siccitate minimus vapor resoluitur, ecõtra habet ad aquilonem paludes & maria ex quibus ventus aquilo ingrossatur, & accipit tortuositatẽ, & generat ibi pluuias & alios vapores. Similiter in mẽtibus Sanctorum, auster id est Spiritussanctus, de quo dicitur Abac. Deus ab austro veniet: inducit siue congregat nubes & vapores, id est sanctas cogitationes & affectiones quas aquilo, i. malignus spiritus dissipare, & dispergere conatur. Sed in peccatoribus econtra diabolus tanquã aquilo in Corintho inducit & cõgregat vapores, i. malas & terrenas vel carnales affectiones: Sed auster, id est Spiritussanctus eas dissipat, & dispergit, dum ad puritatem reducendo malas affectiones ab eis repellit. Et propterea aquilonem odiens, & austrum diligens, sponsa in cãticis dicit: Surge aquilo, & veni auster, persla hortum meum, & fluent aromata illius. Abac.3 Cant.4.

Item malignus spiritus quandoque vt deuotos, & spirituales viros decipiat, transfigurat se in angelum lucis, & tunc eius simulatio est similis speluncæ, quia spelunca ex parte lucis habet introitum latum, sed terminũ arctum. Vnde locus lucidus est in ingressu, obscurus in progressu, sed arctus & hispidus in egressu, si tamen inueniatur egressus, vt dicit Damasce. Sic etiam quandoque diabolus apparens in forma boni angeli (vt dicit Beda) in principio dat splendorem, & stuporem, in progressu dat timorẽ, sed in exitu dimittit errorem. Et propterea dicit Psalmus, quod insidiatur quasi leo in spelunca sua. Dam. Psal.9.

Quam plurimi ignis ac nubis, omniumque ventorum effectus & ortus, quibus pulcherrimis similitudinibus, Dei spiritus comparatur.

Cap. LXXIII.

Spiritussanctus assimilatur igni. Acto. Apparuerunt illis dispartitæ linguæ tanquam ignis, seditq; supra singulos eorũ Spiritussanctus. Act.2.

Primò, propter gratiam, scilicet donorum: habet enim ignis vij. virtutes designantes septiformem gratiam septem donorum Spiritussancti. Nam Spiritussanctus admodum ignis alta humiliat per donum timoris, emollit

dura

dura per donū pietatis, illuminat obscura per scientiam, restringit fluida per consilium, consolidat mollia per fortitudinem, clarificat metalla tollendo rubiginem, per donum intellectus sursum tendit, per donum sapientiæ altissima comprehendit.

Secundò assimilatur Spiritus sanctus igni propter excellentiā. Ignis enim excedit omnia elemēta in tribus, scilicet in specie, in ordine, & virtute. In specie quidem, i. in pulchritudine ratione lucis in aspectu. In ordine ratione sublimitatis in situ. In virtute ratione vigoris in actu. Similiter Spiritus sanctus in his omnia excedit. Primo in pulchritudine lucis. Iob. Spiritus eius ornauit cælos. Ornamentum enim cælorū, est pulchritudo lucis. Psal. Expandit ignem vt luceret eis per noctem. Item in altitudine originis. Thre. De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me. Item in multitudine virtutis. Psal. Spiritu oris eius omnis virtus eorū. Heb. Deus noster ignis consumens est.

Iob 27. Psal. 41 Thre. 1. Psal. 32. Heb. 12

Tertiò, propter violentiam. Nam ignis ex violētia sua habet alta inclinare: grauia eleuare, & fluida coadunare. Et hæc tria facit Spiritus sanctus, quia inclinat excelsos ad humilitatem, eleuat infimos per supernorum auiditatem, coadunat inuicem diuisos per morum vniformitatem.

Quartò, propter munificētiam. Est enim munificus, & vt ita dicam, liberalis, communicando se & sua. Nam communicat suam formam, i. igneitatem: & sic Spiritus sanctus per gratiā quodammodo communicat suam deitatem, Nam qui spiritu Dei aguntur: hi filij Dei sunt sicut dicitur Roman. Item communicat suam potentiam, id est, caliditatem quæ est eius virtus actiua. Et sic spiritus sanctus suam charitatem, per quam operatur magna. Apostolus: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Item communicat suam efficaciam; id est, operationē quæ multiplex est. Et sic Spiritus sanctus communicat suas operationes quæ multæ sunt secundum diuersas gratias gratis datas. Nā alij datur per spiritum sermo sapientiæ &c. vt dicitur Corinth. Et postea subditur, quod hęc omnia operatur vnus atque idem spiritus. Et Spiritus sancti operationes assimilantur operationibus ignis. Nam ignis habet alterare, scilicet calefaciendo, desiccando & denigrando, & multis aliis modis transmutando per suam virtutem actiuam. Et similiter Spiritus sanctus in diuersas qualitates siue virtutes eos in quos venit, alterat & transmutat, vnde dictum fuit Sauli: Insiliet in te spiritus Domini, & prophetabis, mutaberisq; in virum alterum.

Rom. 8. Rom. 5. 1. Co. 12 1. Re. 10

Secundò, ignis habet renouare. Est enim ignis (vt dicit Dio.) sui renouatiuus in materia, scilicet aliena se generando, vt per nouas generationes seipsum extra sphæram suam conseruet. Nam extra sphæram suam ignis se renouando, melius custodit & cōseruat naturam suam in materia aliena, quā faceret ibi in materia propria, quia materia grossa tardius euellitur per actionem contrarij. Sic Spiritus sanctus quamuis in sphæra sua, id est, in natura sua propria non remoueatur vel immutetur, tamen in nobis existens quodammodo renouatur per nouos effectus gratiæ quos efficit in quibus operatur. Vnde propheta petebat dicens: Spiritum rectum innoua in visceribus

Dio. de cęl. hierar. ca. vltimo. Psal. 50

ribus meis, & Ezech. Ecce dabo
Ezec. 36 vobis cor nouum &c. Ipse ergo renouare dicitur, dũ nos per ipsius gratiam innouamur. Psal. Emitte spiritũ tuũ & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Ps. 103

Tertiò, ignis habet augmentari. Dicit enim Dionysius, quod ignis est latenter augmentatiuus sui ipsius, & alia translatio dicit, crescens à seipso, id est, à propria virtute actiua, non quod in ipso sit materia sui crementi, & ideo non crescit nisi addito combustibili. Et similiter Spiritus sanctus, quamquam ex se naturã nõ habeat vt crescat vel minuatur, tamen in nobis crescere dicitur, quia crescere nos facit in gratia. Vnde dicitur de Ioãne Baptista, quod puer crescebat & cõfortabatur spiritu. Sic etiã multiplicari dicitur: quia in nobis sua dona multiplicat. Vnde Sapien. dicitur spiritus multiplex. Et Helias duplicem spiritum, id est, duplex donum, siue duplicem gratiam dicitur habuisse, scilicet ad prophetandum, & miracula faciendum. Dio. Luc. 1. Sap. 7. 4. Re. 10

Quartò, ignis habet segregare. Vnde Dionysius dicit, quod ignis est discretiuus. Segregat enim ignis & discernit in metallis purum ab impuro, & grossum à subtili, vt plumbum ab argento. Assumit enim subtilia similia sibi, & reijcit grossiora propter quod dicitur congregare homogenia sibi. Vnde patet, quod ignis habet congregare, & segregare. Habet enim congregare similia, & dissimilia disgregare. Vtraque autem operatio attribuitur Spiritui sancto: segregat enim ab alijs illos quos sibi elegit ad aliquod speciale. Vnde dixit Spiritus sanctus, Segregate mihi Paulum, & Barnabam in
Act. 13. opus ministerij ad quod assumpsi eos. Item ei attribuitur bonorum congregatio. Ecclesiastici: Tempestas aquilonis & congregatio spiritus. Tempestas enim aquilonis, est congregatio superborũ, quia est congregatio illius, de quo dixit Isa. Sedebã in monte testamenti in lateribus aquilonis, scilicet diaboli: sed cõgregatio spiritus est congregatio humilium. Eccl. 45 Isa. 14

Quintò, ignis habet penetrare: Vnde Dionysius dicit, quod ignis est acutè pergens. Illud enim quod est acutũ, pergit penetrando. Ipse enim Spiritus sanctus amor est. Amor autem facit penetrare amantem ad intima amati, & eius secreta perscrutari. Vnde Apostolus dicit, quod Spiritus sanctus omnia scrutatur etiam profunda Dei. Et ideo etiam mentes diligentium Deum perducit ad secretorum Dei contemplationem. Notãdum etiam quod ignis acutè pergit in quantum est in materia aliena, quam successiuè conuertit, & ideo conuertendo quamlibet partem post partem semper in acutum vadit. Si enim simul conuerteret, moueretur in rotundum, vel in latum. Vnde philosophus negat ignem esse acutorum angulorum, sicut quidam posuerunt: quia non dant elementis secundum naturam aliquam figuram, nisi forte rotundam: quod intelligitur de elementis secundum quod statuuntur in proprijs sphæris suis, & intelligit etiam quod ignis non habet angulos permanentes: quod quidem verum est, quia semper variantur. Sicque spiritus sanctus mentem hominis nõ statim totaliter perficit, sed paulatim proficere facit. Vnde Gregorius dicit, quod nemo repente fit summus, scilicet in bona conuersatione: à minimis quis inchoat, vt ad maiora perueniat. Ideo quanto 1. Cor. 2 Arist. 3 cæl. Greg.

plus

plus homo per spiritum proficit, tanto ab exterioribus amplius se restringit: sicut accidit de cælo quod acutæ figuræ existit, quia semper versus cuspidem strictius fit.

Sextò ignis habet se alijs incorporare, siue alia sibi vnire, quasi vt ita dicam, sicut materia vnitur formę sicut patet in ferro ignito, & carbone inflãmato; in quibus ignis secũdum omnes partes suas sic partib. carbonis siue ferri cõiungitur, quod inter vnius, & alterius substantiam sensibilis differẽtia nõ habetur. Vnde & corpora talia dicũtur esse ignis materia, vt idem dicit Phi. Quia Spiritus sanctus quos per suã gratiã ad se trahit, secum quodãmodo vnũ facit. Vnde dicitur quod qui adhæret Deo, vnus spiritus est cũ eo.

Aristot. met.4.

1.Co.6.

Septimò ignis habet eleuare. Vn de Dionysius dicit, quod ignis est sursum ferẽs, scilicet alia; & hoc in quantum cogit alia in quibus habet victoriã, sequi motum suũ; quia sicut participãt de forma eius, ita & de motu. Sic etiam Spiritus sanctus, quibus formam suę gratię tribuit, leuat, & post se trahit. Eze. Quocunque ibat spiritus illuc euntę spiritu, & rotę pariter leuabantur sequentes. Spiritus enim vitę erat in rotis cum euntibus ibant, & cũ stantibus stabãt, & cũ eleuatis à terra pariter eleuabantur, & rotæ sequẽtes eum, quia scilicet Spiritus vitæ erat in rotis. Vbi attende quod Spiritus sanctus facit ire proficiẽdo, stare perseuerando, & eleuari à terra cælestia contemplando, vel terrena contemnendo.

Dio. de 6.cæl. hier.

Ezec.1.

Item Spiritus sanctus assimilatur nubi Primò, quia nubes à terra vel mari eleuantur. Reg. Ecce nubecula parua ascẽdebat de mari. Quia s. Spiritus sãctus quos replet, eleuat à terrenis per ipsorum terrenorum contemptum. Ezech. Eleuauit me spiritus inter cælum, & terrãm.

3.Re.18

Ezec. 8

Secundo, quia ex nube refrigerium pręstatur, quia scilicet Spiritus sanctus refrigerat etiam incẽtiua vitiorũ. Vnde Angelus dixit Virgini Mariæ. Spiritus sãctus superueniet in te, & virtus Altissimi obũbrabit tibi, id est, te ab omni æstu vitiorum refrigerabit. Matthæ. Nubes lucida obumbrat eos.

Luc.1.

Mat.17.

Tertiò, quia ex nube pluuia generatur. Eccl. Quasi nubes pluuiæ in tempore siccitatis. Quia scilicet Spiritus sanctus resoluit animam in abũdantiam lachrymarum, siue in compũctione, siue in oratione. Vnde dicit Apost. quod Spiritus postulat pro nobis, id est, postulare nos facit gemitibus inenarrabilibus.

Ecc.35.

Rom.8.

Item Spiritus sãctus assimilatur vento: Primo quia ventus habet originem occultam. Et ista similitudo tangitur Io. vbi Dominus dixit Nicodemo. Spiritus vbi vult spirat, & vocẽ eius audis, sed nõ scis vnde veniat, aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Quod Chrysostomus exponit de vento, qui etiã in Psa. dicitur Spiritus procellarum. Et tangit Dominus primo eius potestatẽ, quia vbi vult spirat, id est, ventus quo vult flat. Et si dicas ventus non habet voluntatem: Dicẽdum est, quod voluntas sumitur pro appetitu naturali, qui nihil aliud est quam inclinatio naturalis, de qua dicitur Iob. Qui creauit pondus ventis.

Psal. 10

Iob 38

Secundò tangitur venti indiciũ quia vocẽ eius audis, id est, sonitũ eius ex percussione ad aliquod corpus. Sic enim dicitur in Psal. Vox tontrui tui in rota.

Psal.76.

Tertiò ponit venti originẽ quæ occulta est; quia nõ scis vnde veniat, aut quo vadat; sed liceret

aliquis vtique ſcitur vnde veniat aut quo vadat. Nam auſter venit à meridie,& vadit ad aquilonem. Boreas vero ventus venit à contrario ab aquilone, & vadit ad meridiem. Reſponderi poteſt, quod principium vẽti poteſt ſciri dupliciter. Vno modo in generali, eo modo ſcitur quod Auſter venit à meridie,& vadit ad aquilonem. Alio modo in ſpeciali, & hoc modo ne eum vnde veniat, id eſt,à qua plaga determinare incipiat,& quo vadat,id eſt,ad quã plagam determinatè terminetur. Sic eſt omnis qui natus eſt ex ſpiritu. Quaſi dicat, ſi ventus qui eſt corporeus habet ſic occultam originem, & proceſſum vt ſciri non poſſit, vnde veniet aut quo vadat: multo magis eſt occulta origo, & proceſſus regenerationis ſpiritualis, & adhuc multo amplius origo & proceſſus ipſius Spiritus ſancti.

Secũdo, quia ventus habet impulſionem inquietam: eſt enim ventus mobilis, & totus inquietus. Quod quidem ſpiritui ſancto competit per effectum in quantum mouet ad bonum,& nõ permittit nos quieſcere per ociũ. Iſa.
Iſa. 7. Commotum eſt cor eius, & populi eius ſicut ligna ſiluarum ante faciem venti. Gregor. Mentem
Gregor. quam Spiritus ſanctus replet in amaritudinẽ temporalium,& delectationem ęternorum commouet. Et notandum, quod ad modum venti Spiritus ſanctus multipliciter commouet. Nam ad modum venti, mare, id eſt, cor peccatoris perturbat ad pœnitẽtiam delictorum: aërem condenſat,id eſt, peccatorẽ ad ſe reſtringit & reſoluit in pluuiam, id eſt, in abundantiam lachrymarum; ignem id eſt, amantem inflãmat per deſiderium æternorũ: Mõtes, id eſt, ſuperbos concutit,& aperit per deiectionem,& humiliationẽ ipſorũ, poros corporis aperit exterius calorem euaporando educit,quia oculos mentis aperit, & calorem, id eſt, amorẽ,charitatis extrahit,id eſt,extra propalari facit ad obſequium proximorum. Et nota quod Sapientiæ ſpiritus Sap. 7.
eſſe dicitur mobilis, & ſtabilis. Quia videlicet Spiritus ſanctus commouet ad bene operandũ,& etiam ſtabilitat ad perſeuerandũ, vel facit mobilem ad bonum, & ſtabilem contra malum.

Tertiò,quia ventus habet operationem fructuoſam. Sunt enim diuerſi venti, ſcilicet in vniuerſo 12. Quorum quilibet habet aliquid vtilitatis facere in mundo propter quod de theſauris diuinę prouidentiæ exire vel produci dicuntur,ſecundum illud Pſal. Qui Pſ. 134.
producit vẽtos de theſauris ſuis. Vnde poſſunt 12. ventis fructus Spiritus ſancti quos eſſe facit in nobis,congruè adaptari. Nam licet Spiritus ſanctus vnus ſit in ſe, eſt tamen multiplex in effectu. Vnde & Sapient. dicitur: Spiritus Sap. 7.
multiplex. Adaptantur ergo fructus Spiritus ventis.

Primo in generali quoad numerum. Sunt enim venti in numero 12. ſecundum Philoſophorũ do- Ariſto. mete.
ctrinã. Licet enim ſacra ſcriptura quatuor tantũ vẽtos cœli nominet & ponat. In quatuor vẽtis cæli diſperſi vos dicit Dominus. Et iterum Daniel & Zach. & Apoc. Zach. 4.
quatuor venti tantum ſimpliciter Da. 4. 8.
nominãtur,qui ſcilicet ſunt prin- Zach. 6
cipales à quatuor mundi partibus Apoc. 8
venientes, quæ ſunt Oriens, Occidens, Meridies & Septentrio. Et ſumuntur prout tradũt Philoſophi ſecundum coniugationem quatuor qualitatum. Tamẽ quilibet quatuor ventorum principalium duos alios habet ventos, hinc inde collaterales. Nam ſubſolanus qui eſt principalis veniẽs ab Oriente habet à dextris ventũ qui

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

qui dicitur vulturnus, & finiſtris Eurum. Auſter vero qui eſt principalis à meridie habet à dextris Africum,& à ſiniſtris Notum. Aquilo vero qui eſt principalis à Septentrione habet à dextris Corum, & à ſiniſtris Boream: Fauonius vero ab occidente habet zephyrum à dextris, & à ſiniſtris Circium; & ſic ſunt venti in vniuerſo 12. quorum numerum quidam ſecundum numerum ſignorum cęli ſiue domorum 12. accipiunt. Dicit enim Ariſto. quod aſtronomia altera pars eſt phyſicæ, & Ptol. dicit quod oportet in huiuſmodi conſideratione cęli phyſicum eſſe. Domus autem cęli 12. hoc modo ſumuntur, quia planeta dicitur ſignum aſcendens, ſeu emergens ab oriēte ſuper orizōtem. Inter quod & quartū quod eſt in angulo, ſub medio terræ, oppoſitum medio cęli, ſunt duo, ſcilicet ſecundum & tertium. Similiter inter illud quartū & ſignum Occidens quod opponitur aſcēdenti ſunt duo, ſcilicet quintum & ſextum. Eodem modo inter ſeptimū, & illud quod eſt in medio cęli ſuper terram quod eſt ab aſcendente ſunt duo, ſcilicet vndecimum & duodecimū. Hæc enim ſigna ſecundum Ptolomeum cauſalitatem habeant ſuper omnia quæ oriuntur in mundo, tamen præcipue cauſant ventos, & in nullo ita cito deprehēditur motus cœli, ſicut in ventis. Et ita patet quod hæc ſigna vel domus ita ſunt diſpoſitæ ſicut venti. Aliqui tamen ſunt qui numerum ventorum accipiunt ſecundum diuerſos ortus, & occaſus Solis. Eſt enim ortus æquinoctialis, vt cūm Sol eſt in ariete, & libra, quod hic facit in Vere ſubſolanus. Item contra hunc ſunt duo, ortus ſcilicet, duo ſolſticiales, & ſic ſunt ab Oriēte (vt dictū eſt) tres. Oppoſita ratione ſunt ab Occidente alij tres. A ſeptentrione vero ſunt tres ſecundum, medium, & extrema, quia aquilo eſt medius: collaterales vero boreas, & circius; vel ſecundū alios medius eſt Septentrio, collaterales vero aquilo, quod circius ſimiliter eſt à meridie. Sed Seneca, & Varro ſumunt 12. ventos ſecundum 12. circulos quibus reſpondent totidem diſcrimina in aëre. Nam duo coluri ęquinoctiales cū duobus tropicis cum ſint quinque, interſecantur ab orizonte, & ſic intercepti faciunt decem partes, ſcilicet quinque ab Occidente. Meridianus vero circulus duas partes adiicit dum ſimiliter in duo ſecatur, & ita ſunt duodecim. Et ſimiliter ipſi vēti. Et licet in hac deſcriptione Sene. & Varro conueniant, differunt tamen in modo ponendi circulos, & ſectiones eorum. Sed quicquid ſit de eis, omnes tamen communiter aſſerunt 12. eſſe ventos, & in eodem etiam numero ſcilicet duodenario Apoſtol. fructus ſpiritus commemorat dicens. Fructus autem ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, benignitas, bonitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continētia, caſtitas.

Ariſt. 2. Phi. Ptol. Sen. 5. Gal. 5.

Secundò, magis in ſpirituali poſſunt prædicti venti fructibus Spiritus adaptari. ſecundum proprietates aliquas ſingulorum. Nā ſubſolanus qui eſt principalis, ab Oriente veniente, & ſubſolanus nominatur, quia naſcitur ſub radijs ſolis, competit primo fructui Spiritus ſancti, ſcilicet charitati. Quaſi enim radius qui à Sole, & eius luce emittitur, Spiritus eſt qui ex Patre, Filioq; procedit, ſub quo, & à quo charitas in nobis exoritur. Rom. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Hic tamen ſubſolanus Rom. 5.

ventus, quamuis à calidissima venit regione, temperatus tamē ad nos pertingit. Ita similiter quamuis charitas a Spiritu sancto procedit, qui est amor increatus, & immensus, tamen ipsa quæ nobis infunditur qualitas quædam est creata, & limitata, licet quandiu sumus in via, sẽper possit augeri charitas intensiue.

Secundus autem ventus à dextris subsolani, qui dicitur vulturnus, eo quod altè tonat. Vnde Lucretius Poeta. Altitonans vulturnus, & auster fulmine pollens, cōpetit castitati quæ ardua est ad seruādū, quia in carne præter carnem viuere angelicum est, non humanum. Hic ventus habet desiccare aeris humorē; quia castitas constringit humorem, id est, lubricitatem carnalis concupiscentiæ.

Lucre.

Tertius ventus à sinistris subsolani, qui dicitur Eurus, quasi ab eo ruēs, scilicet ab Oriente, competit fidei quę à Christo introducta est, qui visitauit nos oriens ex alto. De quo dicitur Zacha. Ecce vir oriens nomen eius. Iste etiam ventus generat nubes quę lumen Solis obumbrant, quia per ipsam fidem non omnino claram, & apertam, sed vmbraticā, & obscuram de Deo cognitionem habemus.

Zach. 6.

Quartus ventus scilicet principalis veniens ab Occidente, dicitur fauonius eo quod faueat eis, quæ nascuntur in terra, & foueat ea; & hoc competit continentiæ, qua caro nostra de terra sumpta fouetur, & conseruatur in mūdiciam, & sanctitatem. Hic etiam ventus facit nubila, sed in India serena. Similiter continentia quamuis carnem mortalem, quæ per mortem occidit, restringēdo vel refrænando quasi perturbet: tamen animæ serenitatem tribuit.

Quintus ventus à dextris fauonij versus meridiem, qui dicitur Zephyrus; quia scilicet flores, & germina, eius flatu viuificantur. Zai enim idem est quod vita, & Zoe viuere: cōpetit gaudio quod vitā conseruat, & prolongat, sicut ecōtrario à tristitia festinat mors. Item iste ventus producit flores, quia scilicet animus gaudēs, ætatē floridam facit, vt dicitur Prouerbijs.

Prou. 17.

Sextus ventus qui est à sinistris fauonij versus aquilonem dicitur circius, eo quod coro sit coniunctus. Hoc competit patientię, per quam homo in regnum cęlorum Choro Angelorū iungetur. Matt. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiā, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Vnde dixit Abbas Effren. Patiēs homo consortium merebitur Angelorum. Sub hoc vento fiunt pluuiæ, & fulgura, & tonitrua. Vnde iste ventus purgat pluendo, illustrat fulgurando: terret, excitat tonando, quæ omnia tribulationē faciunt animę si sint patienter portata, quia videlicet eam purgat, & illuminat, & excitat ad terrorem.

Matt. 5.

Abbas

Septimus ventus principalis à meridie veniens, dicitur Auster; quia scilicet aquas haurit. Et hoc competit bonitati, quæ scilicet aquas gratiarū, quas à Deo haurit, alijs abundāter communicat, & effundit. Nam bonum (secundum Diony.) est diffusiuum sui. Vnde auster gignit flumina, & præbet pluuias largas.

Dio. de dium. no.

Octauus ventus qui est à dextris versus Orientem, dicitur aphricus, scilicet eo quod frequēter in Aphrica initiū accipit flandi. Hoc competit benignitati. Nam hic ventus est calidus, & est à dextris Austri. In calore igitur designatur amor, in dextris vero amoris rectitudo figuratur. Vnde sig-

nat aphricus rectũ amorem erga proximum, & talis amor est, qui benignũ facit. Dicitur enim benignus, qui est bene ignitus, scilicet bono igne amoris ad bene faciendum proximo.

Nonus ventus qui procedit à sinistris austri versus Occidentẽ, dicitur nothus, qui licet sit temperãs, tamen aliquando pestilentias inducit. Et hoc cõpetit mansuetudini, cuius scilicet est iras tẽperare, refrenare, & cohibere. Nihilominus tamen aliquando mansuetus prælatus zelo iustitiæ coactus percussiones, & correptiones exercet cum digna seueritate, vnde Moyses, qui erat mitissimus, propter peccatũ populi, qui vitulum adorauerat zelo iustitiæ accensus occidit vna die xxiij. millia de populo. Exo. 32.

Decimus ventus, qui est principalis veniens à septentrione, vocatur aquilo, quia scilicet ligat aquas, & stringit. Et hoc competit longanimitati, i. perseuerantiæ, quę ligatas, & confirmatas tenet aquas gratiarum & virtutum in anima.

Vndecimus ventus, qui est à dextris aquilonis, dicitur corus, qui circulum ventorum quasi claudit, & ad se trahit. Hoc ergo competit paci, quæ omnes per appetitum sui trahit ad se, quia omnia pacem exoptant. Vt dicit August. Et Dionysius. Hęc etiam velut finis claudit circulum omnium virtutum, & affectionum animæ. Vnde Psalm. Posuit fines tuos pacem. Hic etiã ventus infrigidat: quia pax iracundiæ accẽsiones reprimit, & ita cordi refrigerium tribuit.

Aug. 19 de ci. Dion. 9. de di. no. Ps. 147

Duodecimus ventus, qui procedit à sinistris aquilonis, dicitur boreas, quia procedit ab hyperboreis montibus. Et hoc competit modestiæ: hic enim generat niuem quæ candorẽ pulchritudinis habet, secũdum illud Eccl. Pulchritudine decoris eius admirabitur oculus, per modestiam exteriorum motuum hominum, conuersatio redditur pulchra, & grata oculis intuentium, scilicet quando aliquis exteriores mores suos siue motus ordinat, & moderatur secundum cõgruentiam suam, & negotiorum, & locorũ, & aliarum personarum. Vnde Ambros. dicit: Hæc est pulchritudo viuendi, bene congruentia vnicuique sexui, & personę reddere, hic ordo gestorum optimus, hic ornatus ad omnem actionẽ accomodatus. Sunt tamen quidam philosophi qui ordinem istorum ventorum aliter assignant. Dicunt enim, quod fauonius, qui est principalis ad Occidẽtem, habet à dextris Zephyrũ, qui secũdum eos est idem quod aphricus: à sinistris vero habet Corũ. Item Auster qui est principalis à meridie, & secundum eos idem est quod nothus, habet a dextris euro austrum, & à sinistris austrum aphricũ, qui sic dicitur, eo quod coniunctus sit austro & aphrico.

Eccl. 43

Amb. 1. de off.

Item à Septentrione est ventus principalis qui vocatur septẽtrionalis, habens à dextris aquilonẽ, & à sinistris circium, qui etiam dicitur Boreas. In ventis autem qui veniunt ab Oriente, non differunt à primis. Sed hæc differẽtia parum vel nihil refert quantum ad moralem doctrinam siue similitudinem quã ex eis principaliter quærimus, & generaliter intendimus de omnibus in hoc libro. Quia vero in sacra scriptura sæpius spiritus sanctus (secundum expositionem Doctorũ) assimilatur australi vento quam alijs ventis prædictis; sicut econtrario malignus spiritus principaliter aquiloni, vt patuit in præcedenti capitulo: Est notandum,

dum, quod ista similitudo est cõgrua propter tres qualitates quas habet ventus australis.

Prima est, quia ventus est calidus: & hoc non habet ex natura sua, cum omnis ventus fit ex vapore terreo, & frigido, sed habet caliditatẽ ex loco exitus sui, quia procedit de locis calidis. Et hoc competit spiritui sancto in quãtum mentem accendit ad amo-
Iob 37. rem cœlestis præmij. Vnde Iob. Nunquid vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra au stro? Vestimẽta enim calida animæ, sunt eis affectiones feruẽtes ab austro, i. spiritu sancto inflammante.

Secunda, quia est ventus turbidus, quia s. aërem facit turbidũ, & nubilosum. Et hoc competit spiritui sancto in quantum mentem perturbat in cognitione defectus proprij siue peccati sui. Zach. Dominus Deus in tuba ca-
Zach. 9. net, & vadet in turbine austri. Tunc Spiritus sanctus canit tuba in corde hominis, quando immittit ei timorem iudicij: quia Dominus in iussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descẽdet de cælo, s. veniens ad iudicium, vt dicit Apost. Sed tunc in turbine
1. The. 4 vadit, quando mentem ipsam timore concussam, perturbat ad pœnitentiã, & ad considerationẽ peccati sui.

Tertia est, quia est nubilosus siue pluuiosus, licet enim vapor huius venti in locis calidis vnde oritur, non sit multum humidus cũ ibi propter siccitatẽ nimiã sit humiditas modica, postea tamẽ paulatim appropinquando ad aquilonem fit humidus, eo quod suo calore aperiendo humidum inuentum sibi attrahit, & ideo etiam semper crescit & fit nubilosus & diluuiosus: Et hoc cõpetit Spiritui sancto in quantum facit flere & lachrymari ex consideratione præsentis exilij. Psal. Conuerte Domine captiuitatẽ nostrã Ps. 145
sicut torrens in austro, Glosa. quando flat calidus ventus austri, soluuntur glacies, & fluunt torrentes. Similiter aspirante Spiritu sancto soluuntur mentes frigidæ & implentur oculi aquis, & fluxibus lachrymarum.

Anni partibus in quibus hominis vita corporalis variabilis efficitur, pluribus exemplis hominis status in spirituali vita assimilatur.

Cap. LXXIIII.

Status hominis in vita spirituali distinguitur ad modum anni: Annus enim principaliter distinguitur per quatuor tẽpora. Habet enim hyemem in quo est frigoris asperitas, & ver in quo est pullulationis arborũ nouitas: æstatẽ in qua solis caliditas, Autumnũ in quo fructuũ maturitas. Igitur per hyemem accipitur asperitas tribulationis, per ver nouitas conuersionis, per æstatẽ feruor dilectionis, per autumnũ maturitas perfectionis.

Primò igitur per hyemẽ repræsentatur status tribulationis, per quam incipit homo à malis resipiscere, & ad bona disponi. Et ista similitudo patet quadrupliciter.

Primò, quia in hyeme fit in homine augmentatio phlegmatici humoris. Humor autem phlegmaticus est frigidus, & humidus: quia videlicet in tribulatione refrigescit ardor carnalium desideriorum, & abundat fletus, & humor lachrymarum.

Secundo, quia tempore hyemis varia est habitudo humanę complexionis, quia scilicet in hoc tẽpore melius se habent cholerici, peius phlegmatici, melius iuuenes, peius decrepiti. Vnde in tali tempore proxima est infirmitas quæ fit ex phlegmate, vt febris quoti-

quotidiana, minus autē illa quæ ex cholera vt tertiana. Iuuenes & cholerici calidi sunt & sicci, phlegmatici & decrepiti frigidi sunt & humidi. Qui autē adhuc peccata sua deflent, nec tamen adhuc vllo amore cælesti feruēt, isti sunt vt phlegmatici: qui tempore hyemis, i. tribulationis siue tentationis corruptioni mentis faciliter subiacēt. Sed illi qui spiritu feruēt, & carnis humore carent, isti tēpore tribulationis vel tentationis similes iuuenibus, & cholericis melius se habent, proxima autem est infirmitas, quæ prouenit ex phlegmate, id est, ex propria mentis corruptione. Ex propria enim mētis corruptione prouenit continuus ardor carnis quasi ex corruptione phlegmatis quotidiana febris.

Tertiò, quia in hoc tēpore necessaria est discretio cibationis, quia in hyeme vtendum est calidis & siccis, vt s. amore æternorū tempore tribulationis sint opera sancti Spiritus ardore succensa, & ab humore desideriorum carnalium pœnitus arefacta.

Quartò, quia in hoc tempore est intensio frigoris, quod accidit ex solis nimia remotione: tunc enim Capricornū sol intrat, quod dicitur esse inferius signum. Notemus ergo animal, vnde signum hoc nomen accepit, quia Capra similitudinē delinquentiū tenet, quia ex consuetudine peccandi peccator, vt capra fœtet, quæ tamen in altis rupibus pascitur, dū peccator verbis, & exemplis sublimium virorū delectatur. In hoc ergo tempore Sol Capricornum intrat, dum s. iustitię peccatorem sancti Spiritus radijs illustrat, post Capricornum vero intrat Aquariū, vt fœtorē carnis abluat lachrymis. Ascendit etiam vsque ad Piscem, quod est tertium signum, & obtinet finem hyemis, vt quasi piscis sub aquis, sic peccator viuat in lachrymis.

Secundus status animæ in nouitate conuersionis, & ille significatur in Vere, in quo est renuatio arborum & plantarum. Nam primo in hoc tēpore fit augmentatio sanguinis, quia cum aliquis de nouo conuertitur, spirituali dulcedine multiplicius delectatur. Itē in hoc tempore mala est infirmitas, quæ fit ex melancolia, & quartana pessima, quæ fit ex sanguine vt sinocha. Ita in initio conuersionis dum delectatur animus contemplantis, scilicet ex abundantia boni operis, quasi ex inundatione sanguinis nascitur tumor elationis, tūc quasi ex corruptione sanguinis nascitur synocha febris, & contingit vt sanguis qui est amicus naturæ, fiat inimicus vitæ. Dicūt enim physici synochos esse mortis amicos: Item in hoc tempore melius se habent senes, peius iuuenes, melius decrepiti, peius pueri: quia ex natura consimilis tēporis augmentatur materia infirmitatis, sicut in contrario tempore cum infirmitas contraria tempori nascitur, dolor cōtrariæ infirmitatis leuatur, quia contraria contrarijs curantur. Similiter etiam cōuersionis tēpore maiori tentationis feruore impugnantur, quia senes & pueri molestius ferunt ieiunia & labores. Item in Vere vtendū est frigidis, & siccis. Ne enim per desiderium vanæ gloriæ feruor sanguinis ebulliat, necesse est vt animus frigus tentationis, & sterilitatem siccitatis ad memoriam reducat. Vtatur ergo huiusmodi beneficio dietæ, vt sanior sit in vere, ne in initio conuersionis appetatur amor laudis. Nota etiā ꝙ in vere ex calore & humore temporis aperiuntur pori terræ: procreantur diuersi coloris herbarum, & arborum flores: & sic

sic in anima pœnitentis conuersi ad Deum diuersi generis virtutes oriuntur, & fit quasi nouum ver interius in mente. Vnde in Psal.
Psal. 73 Ver & æstatẽ tu psalmasti ea:in vere intellige nouiter cõuersos, mansuetudine temperatos,in æstate prouectiores,igne charitatis feruentes.In hoc etiam tempore Sol ascendens tria signa dicitur obtinere: Arietem in initio, Cãcrum in medio,Geminos in fine. Attende ergo in Ariete ducatũ, in Tauro iugum, in Geminis cõsortium, Ducatum prælationis, iugum subiectionis, consortium cogitationis,vt scias preesse,subesse,& coesse. Solet etiã hoc tẽpus inconstans esse, modo pluuiosum ex vicinitate hyemis,modo siccum ex vicinitate æstatis, modo eadem ratione frigidum, modo calidum:& ideo homines citius infirmantur in Martio,quia cum corpora humana aperta sint ex calore, statim corrumpuntur ex subito frigore. Sic nouiter siquidem conuersi, inconstantiæ motu solent agitari: & licet corda eorum sint aperta calore dilectionis,tamẽ corrũpuntur quandoque subito frigore improuisæ suggestionis.Et modo inundatione præcedẽtium delictorũ quasi pluuiis humectantur,modo verò desiderio cælestiũ,quasi solis radio desiccantur. Prouidẽdum est autẽ ne infirmitas quę in frigore hyemis orta fuerat,in Martio,id est,in initio conuersionis redeat & occidat.

Tertius status hominis est sub feruore dilectionis:& istũ statum mentis signat tempus æstatis.

Primò enim in hoc tempore fit augmentatio caloris, per quam scilicet designatur ira cõtra peccatum. Nam quanto plus abundat charitas,tanto plus odio habetur iniquitas. Itẽ in hoc tempore melius se habent phlegmatici,peius cholerici,melius decrepiti,peius iuuenes.Senes enim & phlegmatici frigidi sunt & humidi,ideo isti melius se habẽt si infirmantur in æstate,i. in cõtrario tempore: citius enim possunt curari, quia contraria contrariis curantur.Sed iuuenes & cholerici qui sunt calidi & sicci ex consimili tempore peius se habent, videlicet si nimis alta sapiant, si nimis prælationis desiderio succensi calent.Vnde in hoc tẽpore pessima est infirmitas, quæ venit ex cholera, minus mala quæ ex phlegmate : quia augmentatur materia infirmitatis ex consimili natura temporis . In hoc igitur tempore vtile est vti frigidis, & humidis. Vtatur ergo frigidis,id est, considerationibus tumorem inducentibus ad reprimendũ nimium calorẽ,id est,nimiam præsumptionem indiscreti feruoris. Vtendum etiam est humidis , id est,considerationibus ad fletum inducentibus contra ariditatem superbiæ, quæ scilicet quandoq; prouenit ex nimia confidentia sui. Vnde ad hoc valet considerare casus & lapsus sanctorũ virorum,& etiam humiditatem & lachrymas eorum, vt Dauid, & Petri Apostoli, & aliorum similium.Item in hoc tempore ascẽdit Sol vsque ad Cancrum,& fit ibi ęstiuale solstitium.Solstitium autem solis est in via charitatis summus gradus amoris, s. vt nihil vltra Deum siue supra diligatur. Vocatur etiam Cancer tropicum signũ,id est,conuersiuum, vt ab amore Dei conuertaris ad amorem proximi. Hic est enim regressus à Cancro ad Virginem, à feruenti amore Dei vsque ad castũ amorem proximi.Sol autẽ in eadem æstate tria signa dicitur obtinere, in principio Cancrum,in medio Leonem,in fine Virginem, vt habeatur charitas

In Cancro ad proximum in conuersione compassionis, in leone vigilantia circũspectionis, in virgine in puritate dilectionis. Cancer vero retrograditur. Leo dormiens apertos oculos habet. Virgo est, qui carnalem commixtionem adhuc ignorat. Huius etiam temporis proprium est radices herbarũ, & arborum siccare. Sicca enim est species huius mundi, & siccantur herbarum, & arborum radices, dum nullo terrenæ dilectionis humore nutriuntur fideles.

Quartus status animæ, est sub maturitate discretionis siue perfectionis, quam designat tempus autumni. Nam primo in autũno crescit melãcolia, per quã significatur tristitia de peccatis; quia quãto plus accedis ad maturitatem sensus, & ętatis, tantò magis debet crescere immensitas doloris de defectibus, & peccatis, vnde Eccl. Qui addit scientiã, addit dolorẽ. Item in hoc tempore melius habent sanguinei, peius melancolici, peius senes, melius pueri. Habuisti per sanguinem dulcedinem charitatis, habes nunc per choleram magnam tristitiam de peccatis. In Vere vitę nouitatem, in Autumno maturitatẽ, vt temperetur maturitas vitę nouitate, vitæ nouitas consilij maturitate, vt nouiterõ cursus peruenire desideret ad maturitatẽ perfectionis; senex recogitet quam feruẽs fuerit in initio cõuersionis. Si ergo sic in Vere, & Autumno ętatis humores alternando consideras in cõtrarijs tẽporibus, vtrorumq; naturas incolumes seruas. Item oportet in hoc tempore vti calidis & humidis. Nõ enim sufficit ad conseruandam animę sanitatem, siccari ab humore voluptatum, refrigerari ab ęstu vitiorum; nisi etiam infundaris supernę cõtemplationis rore, & sancti Spiritus simul accendaris amore. Item solet in autũno Sol tria signa obtinere. Librã, videlicet in principio. Scorpionem in medio. Sagittarium in fine. Libra, in qua Sol existẽs ęquinoctium facit, æquali lance ponderat dies, & noctes, & tu æquali lance ponderes bonas & malas operationes. Scorpio vero cauda minatur, aculeo pũgit aculeus in cauda, dolor est in fine. Cum autem ad maturitatem ętatis perueneris, time periculum mortis. Sagittarius autem ex duabus naturis cõstat, ferina scilicet & humana; superior vero homini, inferior vero assimilatur animali. Qui vero rationabiliter viuunt, digni sunt cælo: qui vero bestialiter, digni sunt inferno, arcũ tenet. i. sagittã iacit. Est autẽ iustorum arcus, spiritualis intelligentia, corda, doctrina, sagitta, verba doctrinæ, pharetra vero memoria. Hunc arcum tetendit Dominus, & pręparauit illũ. Arcũ enim nobis parat Dominus, cum nobis sacræ scripturæ intelligẽtiã explanat. Ex hoc arcu mittũt sagittæ potentis acutæ, quæ sic vulnerant vt corda transfigãt. Nouit enim Dominus (vt dicit Beatus Aug. sagittare ad amorem. Hac sagitta vulnerat cor hominis deuoti, vt dicat: Vulnerasti cor meũ. Can. 4. Vtinam percussus per hæc iacula morerer mundo.

Superbia multiplices effectus describuntur, qui ex varijs Martis, cometæ, tonitruiq; ac venti exemplis peracute eliciuntur. Cap. LXXV.

SVperbia est similis Marti, Mars (secũdum Ptol.) disponit natum ad mobilitatem & animi leuitatem, iram & animositatem; quę omnia competũt superbiæ. Nã facit hominẽ mobilem i. inconstantem. Est enim (secundũ Augu.) superbia peruersæ celsitudinis appetitus, & ideo est sicut quidam Aug. de ci. Dei.

quidam vetus qui excelsas summitates arborũ, id est, elatas mẽtes hominum commouet, & eas firmas & quietas nunquam esse permittit. Item facit animum leuem. Nam sicut ligna desiccata ab humore aquæ efficiuntur leuia; ita per superbiam cõsumpto humore gratiæ, efficitur mẽs leuissima, & est superbus animus, velut vter vẽto plenus. Iob. Leuis erit super faciem aquę. Item facit hominem iratum & animosum, scilicet vt nimis audeat, & nihil sufferat: propter quod dicitur Prouer. quod inter superbos semper sunt iurgia.

Iob 24.

Pro. 14.

Item superbia assimilatur cometæ propter quatuor.

Primò propter ascensum, quia cometa siue cometes nihil est aliud quam vapor terreus & grossus, cuius partes sibi multũ cõiacent, quia scilicet est bene commixtus & viscosus ascẽdens paulatim ab inferiori parte aëris ad superiorem, s. vltra medium frigidæ regionis aëris ad illam partẽ s. vbi aër concauitatem ignis cõtingit quæ dicitur regio æstus; & ibi talis vapor diffunditur & inflammatur, & in medio remanet superspissus, & ibi etiam cõtinuè nutritur de thesauro suo qui sub eo est, scilicet de ipso fumo paulatim ascendente, & ideo est in medio flãma alba valde & spissa. Illud autem quod distat à medio diffusum est ad latus alterum, & est tenue, & ideo habet flammã tenuem ad modum nubis albæ, & hæc vocatur coma. Et hoc Cõstantinus dicit concordans, s. cũ Auic. & Algazel. Ex his autem habetur, quòd Cometa est ex vapore terrestri multum exaltato, igne inflammato, cõtinuè eleuato, & comato siue caudato. Et talis est superbia hominis, qui in altum se erigit, vehementer incenditur; continuè ascẽsum petit, & caudam post se trahit. Primum est contra naturam, quia homo est naturę terrestris tam origine quã resolutione, quia de terra est, & in terram redit; terræ autem cum sit grauis, non est ascendere, sed descendere. Ex quo patet, quod nõ est hominis superbire, sed potius se deijciendo humiliare. Et ideo Eccl. exprobrãdo dicitur ei, Quid superbis terra & cinis? Secundũ autem scilicet igniri, quia homo superbus frequenter & faciliter pro modico indignatur, & excandescit in irã. Hoc, inquã, inest ei præter naturam. Nõ enim ex natura propria vapor habet caliditatem, sed potius frigiditatem cum terra sit elementum naturaliter frigidum: inest ergo illi incẽsio ex loco ad quem eleuatur. Sic homini est pręter naturam quod feruescat in iram nimiam, cum homo sit anima mansuetum natura. Inest ergo inflammatio iracundię ex ipsa elatione superbię. Eccl. Non est creata à Deo hominibus superbia, nec iracũdia nationi mulierum. Est & superbiæ proprium expetere in hominibus continuum incremẽtum, & ideo nunquam quiescit, quia semper petit ascensum, secundum illud Psal. Superbia eorum qui te oderunt, ascendit semper. Patet etiã quod superbia dum semper vult præire, aliorum sequelam expetit tãquam caudam vel comam habere. Nullum enim vult se præcedere, sed omnes retro venire. Et ideo dicitur Apocal. quod cauda draconis trahebat tertiam partẽ stellarum cæli.

Const. in met.

Eccl. 10

Eccl. 10

Psal. 73.

Apo. 12.

Secundo, superbia assimilatur cometæ propter aspectum, quia cometes de die non apparet, sed solum de nocte conspicitur: quia scilicet homo superbus dum lucẽ gratiæ amittit; tenebras ignorantiæ necessario incurrit. Iob. In manibus abscõdit lucẽ, id est,

Iob 36.

super-

superbis. Vnde glossa dicit ibi, quod immanes sunt qui se elatis cogitationibus extollunt, quibus lux absconditur, quia veritatis eis cognitio denegatur.

Tertio, propter motum, quia cometæ rotātur ad modum stellarum, & sequūtur eas quousque
Alpetr. abscondantur. Et per hoc Alpetragius in Astrologia sua noua probat ignem moueri circulariter, quia scilicet iste vapor incen-
Ptol. sus ei adhærens in circuitu rotatur. Vnde & Ptol. in centiloquio propositione tertia, vocat cometas secundas stellas, secūdum expositionem Hali, & Abraham, & Bugafari. Sic etiam superborum est proprium inuolutiones & circuitus quærere, secundum illud
Psal. 11. Psal. In circuitu impij ambulant, quia dum interiora non appetunt, in exteriore labore fatigantur.

Quarto, propter signum, quia cometæ signāt mortem, magnorum destructionem regnorum, & concitationem bellorū. Vnde re-
Sen. de citat Sene. quod post mortē De-
na. quę. metrij Regis, parum ante bellum
lib. 3. Achaycum, cometa fulsit nō minor Sole secundum apparētiam. Similiter ante aduentum Caroli Comitis Prouincię, & fratris Regis Franciæ, qui erat per Papam Vrbanum factus Rex Siciliæ, & vocatus ab eo vt veniret in regnum, quod scilicet fuit anno 1263. sequenti Anno Domini 1264. apparuit cometa maximus in mense Augusti iuxta signum Cancri, paulatim procedens versus meridiem, donec ad stellationem Orientis appropinquauit, & nunc ad vnam partem, nunc ad aliam dirigebat comam, durauitque per plures menses, cuius coma se extendebat in longitudinē per quartam partē nostri hemisphærij. Et sequenti anno, scilicet anno Domini 1265. debellatus est Manfredus cum exercitu suo per dictum Regem Carolū apud Beneuentum, vbi ipse Manfredus occubuit per magnā stragē gētis suæ. Ratio autem prædictæ significationis cometę est, quia cometæ sunt de complexione Martis, & sunt ab ipso vt à primo efficiēte, licet coniūctio eius cum Ioue augeat hoc. Dominiū autē Martis signat mortem violētam, qua magis moriuntur magni quā parui. Et quia Mars est inclinans ad iram, concitat calorem regētium populos, cuius commotio fortior est in magnis quā in paruis. Hæc omnia signata per cometas superbiam sequūtur, scilicet occisio magnorū, dum vnus cōtra alium insurgit ex superbia. Et ideo dici-
tur Isa. De Rege Caldæorum su- Isa. 14.
perbo: Tu vulneratus es sicut nos, & nostri similis effectus es, detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum. Item destructio regnorū, quia scilicet per superbiam diuiduntur gentes, & regna, & omne regnū in se diuisum, desolabitur. Item cōcitatio bellorum. Vnde Prouer. Arma, & Luc. 11.
gladius in manu superbi. Pro. 22.

Item superbia assimilatur tonitruo.

Primo, quia tonitruū oua auiū pullificantium lædit. Et similiter superbia opera spiritualium virorum destruit. Augu. Superbia bo-
nis operibus insidiatur, vt pereāt. Aug. in
Et ideo Gregor. dicit, quod perit Reg.
omne quod agitur, si non in hu- Grego.
militate solicite custoditur. Psal. mor.
Fulgura, coruscationes, & dissipa Ps. 143.
bis eos. Fulgur enim & coruscatio fit in tonitruo, secundū illud
Psal. Vox tonitrui tui in rota illu- Psal. 76
xerunt coruscationes, &c. Superbi enim spiritualiter dissipantur, quia tonant seipsos magnificando, fulgurant alios despiciendo, coruscant opera sua ostendendo. Et nota quod vox tonitrui, id est,

superbi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

superbi dicitur esse in rota: quia quicquid etiam de aliis dicit, in laudem propriam reflectit.

Secundò, quia tonitruum prægnantes abortire facit. Et similiter superbia bona proposita in corde præcōcepta ne pariantur, id est, ne opere compleantur, efficit
Eccl. 32 vnde mouetur homo. Eccle. Age conceptiones tuas non in delictis & verbo superbo.

Tertiò, quia tonitruum turres altas concutit, & aliquando deiicit. Quia scilicet superbia perfectissimos viros inuadit, & aliquādo etiam eos vincit. Ipsa etiā deiecit Angelos de cęlo, & hominē
Sap. 14. de paradiso. Sap. Ab initio cum perirent superbi gigantes, &c. Sūt enim gigantes omnes viri virtutibus eminentes, quos dum elatio superbię vincit protinus perire facit. Vnde Apocalyp. dicitur quod
Apo. 16 facta sūt tonitrua. Et postea subditur quod ciuitates gētium ceciderunt. Quasi enim quædam tonitrua sunt hominum superbientium corda; quæ tamen ciuitates deijciunt, quia ipsa munimenta virtutum annihilāt & destruunt.

Quartò, quia tonitruum arbores euellit. Quia scilicet superbiæ vitium etiam homines actiuos &
Eccl. 10 fructuosos subuertit. Eccl. Radices gentium superborum arefecit Deus. Nam sicut perit fructus arboris arescente radice, ita perit virtus boni operis superbiente corde.

Quintò, quia tonitruum magis in altis locis quàm in infimis lædere cōsueuit; quia videlicet elationis tentatio magis eos qui sūt in sublimi, quam eos qui sunt in
Isa. 28. humili inuadere cōsueuit. Isa. Væ coronæ superbiæ, siue accipias de corona clericorū, seu Prelatorū, siue de corona Dominorū & Regum.

Sexto, quia tonitruum diuersimodè lædit & percutit. Et ponūtur præcipuè quinque modi percussionis & fulminationis tonitrui, qui satis congrue superbis, & tyrannis hominibus adaptantur.

Primus est, quia ex tonitruo quandoque egreditur sagitta quę dicitur tela tonitrui, & de huiusmodi sagittis dicitur in Psal. Etenim sagittæ tuæ trāseunt, vox to- Psal. 79.
nitrui tui, &c. Hæc autem sagitta scindit & incēdit quicquid inuenit. Generatur enim talis sagitta in nube viridi profunda ex vapore sicco ibi inflammato, hoc modo, quia vaporalis comixtio terrestris vaporis incenditur, & cum tāgit, viridē nubem in qua est inclusus, quę est iam in cōuersione ad aquam, conglutinatur vt farina in pasta, fortissima autem incensio obuiat, ita quod humore nubis nō extinguitur, & sic conglutinatus vapor fit humidus, & ideo in inferiori parte acuitur, vbi primo incipit distillare, & est grossus in parte, & sic postea induratur in lapidem, qui scilicet est rubeus, & ad modū sagittę inflammatus egrediens scindit, & incendit quicquid inuenit: quasi ergo sagitta lapidea in resolubili nube est cor tyrānicū, & superbum in mortali carne. Hæc sagitta est lapidea, ignea, acuta & noxia, & talia sunt superborū, & tyrannorum corda & opera: scilicet lapidea per duritiam crudelitatis, ignea per ambitionem dignitatis, acuta per astutiam malignitatis, & noxia per violentiam potestatis, & ideo non immeritò tonitruum superbiæ formidatur, tales sagittas emittens. Vnde in
Psalm. A voce tonitrui formidabunt. Psl. 103.

Secundus modus percussionis tonitrui est, quando talis vapor terrestris est minus cōglutinatus & in nube minus aquosa: tunc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

enim nō continuatur, sed incensus ibi egreditur cum impetu, & scindit iterum & incendit: sed nō scindit nisi ligna, & non lapides nisi raro, scindit autem ex impulsu, & incēdit ex inflammatione. Et huic assimilatur illorū superbia, qui impulsu fastu gloriæ vel malorū suggestione & inflāmatu impetu iræ, non lapides duros, i. non sibi resistere valentes, sed ligna mollia, id est, impotentiores, & sibi resistere non valentes inuadunt. Psalm. Dum superbit impius incenditur pauper. Psal. 9.

Tertius modus est qui scindit corpora solida, sed nō rara, & hic est vapor rubeus clarus qui nunquam facit lapidem, & sua flamma nunquam separatur à vapore, & hic nunquā scindit nisi sint valdè cōpacta corpora quæ sunt magnæ quantitatis, quia hæc resistunt, & hic interficit homines, & apparet in eis odor cōbustionis, & non videtur vulnus. Quia cum vapor sit subtilis intrat sine vulnere, & inuenit aurū, in bursa comminuit aurum, & non lædit bursam: quia bursa, vt rarum corpus dans locum, pertransitur de facili. Aurum autem & compactum resistit, & ideo quandoque minuitur in partes, quandoq; in puluerem. Vnde aliquando accidit quod perforauit gladium & non læsit vaginam. Huic autem assimilatur superbia eorum, qui solum magnis & potentibus se opponūt, subiectis autem & impotentibus se opponere dedignantur, sicut dicitur de Leone, quod fortia animalia inuadit, sed vilibus subiectis ignoscit. Talis (sicut dicit Augu.) fuit antiquitus superbia populi Romani, qui scilicet sibi voluit per Poëtam in laudem suam ascribi, quod nostra scriptura sacra attribuit soli Deo, s. sibi proprium esse parcere subiectis, & debellare superbos, quod attribuitur ipsi Deo qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Iac. 4.

Est etiam eiusdem vaporis alius quidē modus, cū ex minus aquea nube egreditur, quia subintrat, & nō lædit diuidendo, vel apertè incendendo, sed est coruscatio rubea valdè nociua, & illa nocet vineis sicut dicunt vinitores, & præcipuè botris illis qui sunt multis folijs cooperti, cum per aliquod foramen proijcit coruscatio illuc vaporem cum radio suo, eo quod illę vuę lęsæ euaporare non possunt. Et hęc coruscatio non adeo est nociua corporibus cū directè cadit, sed suus radius ei quē attingit, est nociuus, quia corrumpit ipsum eo quod hoc sit de natura illius vaporis. Vnde hac de causa quidam aspiciētes inflati sunt in facie, & quidam excæcati in oculis.

Huic ergo assimilatur superbia & malitia quorundam proditorum, qui minus habent de nube aquea, i. de humanitate & pietate, & habent coruscationem rubeam, i. astutiam malignam, & idcirco nō manifestè, sed occultè & proditoriè lædunt, & bonorum opera quæ per fructus vineæ significantur, per aliquod foramen, i. per aliquem malitiosum modum calumniare, impedire, & dissipare conantur, & non solum suos aduersarios directè sibi oppositos, tales lędunt, etiam sibi adhærentes frequenter lędunt & decipiunt fraudulenter, quod est quasi eos excœcare. Nam latenter alium fraudare, est lumen ei agnitionis subtrahere. Quartus modus est vaporis albi, qui egreditur in flamma sicca nō coadunata, & ideo spargitur aëre, sed tamen egreditur magno impetu propter nubem profundā in qua est, quę est aquosa multū, & ideo scindit, & scindendo extinguitur

ita,

ita quod ea quę scindit videntur alba, & non apparent in eis signa combustionis: & quandoque interficit quãdo est benè fortis impulsus, & quandoq; propter suã disgregationem percutit in loco vno, & nõ lædit socium iuxta eũ stantem, sed percutit eũ qui stat remote: quandoq; etiã reflexus à pariete vno progreditur ad aliũ & percutit illum. Et huic assimilatur superbia eorum qui quanquam videntur albi, i. mansueti & pacifici, tamen habent spiritũ in naribus latentẽ, & ideo quandocunque reputant se inhonoratos subito accenduntur, & cũ magno valde impetu prosiliũt ad nocendum, & quãdoque ad occidendum cũ fortiori ira impellũtur: & quia ira tollit eis discretionem, quandoque non discernentes quod faciunt, modo prosiliunt ad lædendũ vnum, modo alium, & quandoq; talem qui est ab offendente remotus, & sine culpa. Sed quandoque talium ira cito post factum extinguitur, dolent de eo quod fecerũt. Sed notandum est, quod aliquãdo talis vapor fulminis tam debilis est, quod pertingẽs & hominẽ, consumit vestem, vel aliquod huiusmodi, & extinguitur, & cessat eius violentia, & non lædit. Sicut ego vidi quendã in terra originis meæ, s. in Castro Sancti Geminiani, quod est in partib. Tusciæ propè ciuitatem Florẽtiæ ad viginti miliaria, qui de seipso referebat, quod fulmine tonitrui, subito percussus in terram corruit stupidus, & cum post longã moram ad seipsum redisset lumbare brachatum suarum, quod s. de corio fuerat totaliter consumptũ siue exustum reperit, carne vero sua vel corpore, nullam lęsionem inuenit. Cuius ego rationem vel causam existimo extitisse, quia vapor ille fulmineus propter debilitatem suæ adustionis alterauit quidẽ siccum quod sibi prius occurrit, s. ipsum corium; humidum autem post ipsum inuentũ, vt erat caro vel sanguis, non fuit sufficiens vel potens alterare, nisi fortè quod pilos circunstantes insensibiliter incendit, quia pili sunt valde inflammabiles. Huic ergo vapori debili assimilatur eorum superbia, qui sicut cito indignantur, ita cito reuocantur: & ideo ex eorum indignatione vel elatione parua, vel nulla dãna sequuntur. Sic Dauid prouocatus contra Nabal Cameli, cum cogitasset eum extinguere, & nõ delinquere ex eius familia vsq; ad mingentẽ ad parietẽ, per vxorem eius Abigail subito est placatus, ita quod nullum damnum 1. Re. 25 eidem postea fecit. Quintus modus est eiusdem vaporis ex nube debilitata, & ille nihil nocet, quia statim ad tactũ aëris extinguitur, & retunditur ita quod cessat incendiũ eius, & violentia impulsus: & huic assimilatur superbia eorũ qui libẽter nocerent si possent, sed debilitati paupertate, vel aliquo timore quiescũt, & dimittũt, nullum nocumẽtum inferentes.

Itẽ superbia assimilatur vento. Primò, quia vẽtus est aëris concitatiuus, turbatiuus, & obscuratiuus siue inspissatiuus. Nã superbia intelligẽtias mẽtis obscurat, corda ad malũ incitat, & hominum pacẽ perturbat. Eze. Vẽtus Eze. 1. turbinis veniebat ab aquilone, id est, superbia perturbans venit, & orta est à dæmone.

Secũdo, quia ventus est in mari tempestatis generatiuus, vndarũ eleuatiuus, & per consequens maris inflatiuus, & in partes cõtrarias extensiuus. & ideo nauigantium submersiuus. Quia superbia in mundo bella, & rixas cõcitat: vndas, id est, afflictiones huma-

humanas extollendo eleuat, mare etiã cordis inflat, & in partes cõtrarias separat, donec nauigãtes in naui pœnitentiæ omnino
Ioan. 6 submergat. Ioan. Mare vẽto ma-
Mat. 14 gis flante exurgebat. Matt. Nauicula in medio mari iactabatur fluctibus, erat enim ventus contrarius.

Tertiò, quia ventus est montiũ concussiuus, & diruptiuus, domorum subuersiuus, & arborum impulsiuus, & eradicatiuus. Videlicet, quia superbia etiam viros eminentes spiritu pulsat tentando, & subuertit assentiẽdo. Reg.
3. Re. 19 Spiritus grãdis, & fortis subuertes montes, domos diruit, & collegia diuidendo Matt. Flauerunt
Mat. 7 venti, & irruerunt in domum illã, & facta est ruina eius magna.
Prou. 5 Prou. Domus superborum demolietur Dominus. Arbores, i. homines fructuosos, & multis gratijs ditatos aliquando eradicat
Sap. 4. destruendo, deijciendo. Sap. Si in ramis in tempore germinauerint infirmiter posita à vẽto commouebũtur, & a nimietate vẽtorum eradicabuntur, cõfringentur rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.
Eccl. 21 Eccl. Substantiam superbi eradicabitur.

Quartò, ventus est spumæ in aqua generatiuus, vesicæ inflatiuus, & extensiuus, palearum, & puluerum leuatiuus. Quia superbia quem aduersitate nõ deijcit, in spumam vanitatis si potest adducit, & per vanã gloriam inflan-
Sap. 5. do, & eleuando submergit. Sapi. Spes impij quasi lanugo est quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis quę à procella disper-
2. Co. 12 gitur. Apo. Timeo ne inflationes,
Deut. 1. & seditiones sint inter vos. Deut.
Iob. 21 Tumẽtes superbia ascẽdistis, &c. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciẽ venti.

Quintò, quia ventus est in aqua dissimilitudinis, & inæqualitatis inductiuus, & multarum ægritudinum causatiuus, quãdo scilicet in corpore generatur vel ibi includitur, s. quia superbia dissimilitudines volũtatum, & inæqualitates rerum procurat. Vnde multas ęgritudines in animo ge- Eccl. 3.
nerat, Eccl. Synagogæ superborũ Eccl. 3.
non erit sanitas. Eccles. Mirabilis prorsus infirmitas, quomodo venit sic reuertetur. Quid ergo prodest ei, quod laborauit in ventum?

Superborum natura ex pluribus montium, collium, fluctuumq; proprietatibus ac exemplis facillime pernoscitur.

Cap. LXXVII.

Superbi assimilãtur montibus Primò quidem, quia sunt tumidi. Mons enim, secũdum Isid. est tumor terræ. Superbi enim terrenis diuitijs præcipue intumescunt. Deut. Tumentes super- Deut. 1.
bia ascendistis in montem.

Secundò, quia sunt elati. Nam mõtes se in altum erigunt: vnde secundum Isid. dicuntur mõtes, quasi eminentes. Superbi enim per elationem mentis erigunt se in altum. Iob. Vir vanus in super-
biam erigitur, & Psal. Ascendunt Iob 11
montes. s. per superbiam se extol- Ps. 103
lendo.

Tertiò, quia sunt terreni, i. de terrenis cupidi, mons enim pede solum terrã tangit, quia superbi affectum suum solum in terrenis ponunt: sunt enim velut animæ pedes, ipsius affectiones. Psalm. Psal. 35
Non veniat mihi pes superbiæ Hier. 13
Hier. Nolite eleuari, quia Dominus locutus est. Date Domino Deo vestro gloriam antequã offendant pedes vestri ad montes caliginosos: expectabitis lucem, & ponet eam in vmbrã mortis & caliginem, quod si hoc nõ audieritis, in abscõdito plorabit anima

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

mea à facie superbiæ.

Quartò, quia montes sunt nubiū generatiui, & per consequēs
Exo.24. aëris obscuratiui. Exod. Operuit nubes montē. Quasi enim nubes in mōtibus, sunt terrena desideria vel appetitus dominādi in superborum cordibus: & ex his aër obscuratur, i. mens & ratio errat
Exo.14. & offuscatur. Exod. Erat nubes tenebrosa.

Quintò, quia sunt turbinum & ventorum & fluminum plus quā valles passiui. Quia s. superbi, turbationes, percussiones, violētias & deiectiones frequentius patiuntur, & ideo contritionibus &
Abac.3 doloribus implentur. Abac. Contriti sunt mōtes seculi. Et in eo-
Exo.19. dem, Doluerunt montes: Exod. Cęperunt audiri tonitrua ac micare fulgura, & nubes densissima operuit montem.

Sextò, quia montes sunt niuiū diutius seruatiui. Quia s. superbi sunt niuis, i. frigoris malitiæ & peccati diutius retentiui, vnde in hoc frigore malitiæ diabolus hominem superbum ad æternū interitum trahit. Quod figuratū
1.Pa.10 est Paral. Vbi Banaias interfecit leonem tempore niuis. Leo significat superbum quem in tempore niuis, i. in frigore malitiæ diabolus extinguit. Vnde in his mōtibus frigidis superbiæ, multi pereunt æterna morte. Regum. Inclyti Israël super montes tuos
2.Reg.1 interfecti sunt.

Item superbientes de pulchritudine siue fortitudine corporis, assimilātur collibus. Nam collis est tumor terræ breuis: vnde & dicitur tumulus quasi tumens tellus. Nam superbi tales de vanitate intumescūt, quia de terra i. de corpore, & cito vastantur, quia breues dies hominis sūt & ideo mors sequens hanc superbiam colliū in puluerem redigit,
Isa.41. Is. Colles quasi puluerem pones, & Deo talis superbiam multum decipit, & fallit gloriantes & cōfidentes in ea. Hiere. Verè men- Hier.3
daces colles fuerunt. Fallax enim gratia, & vana est pulchritudo, & Prou.31
simile est de fortitudine. Vnde Hierem. Non glorietur fortis in Hier.9
fortitudine sua.

Itē superbi assimilantur fluctibus maris.

Primò, quia fluctus se mutuò collidūt: & similiter superbi mutuo se inuadūt & lædunt, & hoc est de diuina sentētia vt superbi se inuicem deijciant & expellāt.
Eccl. Cōmouit illos quasi fluctus Eccl.29
maris, viros potentes, gigantes migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis.

Secundò, quia fluctus nūc sursum nūc deorsum mutuo se impellunt. Similiter superbi nūc extolluntur, nūc deijciuntur. Vnde aliquando superbi sunt in exaltatione. Psal. Exaltati sunt fluctus Psal.106
eius, quandoq; vero in fractione siue deiectione. Iob. Confringes Iob 38
tumētes fluctus tuos. Quasi enim mare tumentes fluctus suos cōfringit cum mūdus ipse sæuiens potentes & superbos opprimit.

Tertiò quia fluctus spumam & ventum gignunt. Similiter superbia gignit spumam iniquitatis & vētum vanitatis. Vnde dicitur in
epistola Iudę, Hi sunt fluctus feri Iudæ.
maris, despumantes suas confu-
siones. Iac. Similis est fluctui ma- Iac.1
ris, qui à vento scilicet vanitatis, mouetur & circunfertur.

Quartò, quia fluctus arenulas inuoluūt, & superius secū ferūt. sic superbi inuoluūt alios minores secū, id est, ad consensum suæ superbiæ trahunt: sicut Lucifer
traxit aliosangelos. Exo. Inuoluit Exo.14
eos Dominus, i. inuolui permisit in medijs fluctibus.

Quintò, quia fluctus pisces allidunt: quia superbi alios quos inueniunt molles & impotentes per-

Iob 30. persequuntur & opprimunt. Vnde Iob, in persona sic oppressi cōqueritur dicens: Pedes meos subuerterunt, & oppresserunt quasi fluctibus, semitis suis dissipauerūt itinera mea, insidiati sunt mihi, & prçualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium.

Sexto, quia fluctus maris naues in periculo ponunt. Per naues intelliguntur ecclesiæ quas superbi
Matt.4 persequūtur. Mat. Vēti & fluctus in naui. Venti tētationes dæmonum, & fluctus, id est, persecutiones superborum, in naui, id est, in ecclesia Christianorum.

Septimo, quia fluctus semper in motu sunt, & quiescere non possunt, sed vel omnino deficiunt, vel se agitant & propellunt, similiter superbi, semper sunt inquieti in se, & etiam in alijs quousq; vel ipsi deficiant, vel alios vnde
Isa.57. volunt propellant. Isa. Impij quasi mare feruens quod quiescere nō potest: redundant fluctus eius in conculcationē & lutum, & nō est pax, dicit Dominus Deus impiis.

Item superborum scientia sicut inflat eos in corde, ita reddit eos tumidos in locutione; & ideo assimilatur aquæ montanæ. Aqua enim montana quæ extra ebullit, cum diu bibitur, facit gulas strumosas, & propter nimiā frigiditatem multiplicat phlegma grossam in gutture. Aqua enim mōtium est sciētia superborum, quæ strumositatem facit in gutture, id est, tumorē in voce siue locutione. Nam facit eos verba fatuosa & ampullosa proferre, secundum
Hora. illud Horat. Proijcit ampullas & sesquipedalia verba; & ideo superborum fastuosæ locutiones sunt aquis sonātibus similes, quia magnum sonitum faciūt, & nihil distinctum seu rationabile profe-
Psal.45. runt. Psal. Sonuerunt, & turbatæ
Iob 34. sunt aquç eorum. Iob. Verba illius non sonant disciplinam,

Ex Mercurij tribus proprietatibus, temperantia perfectiones eliciuntur.

Cap. LXXVII.

Temperātia assimilatur Mercurio propter tria.

Primo propter dominium, quia Mercurius dicitur aquis dominari. Vnde Lucan. loquens de Mer- Lucan.
curio ait: Quem Deus aquarum percussit. Similiter temperantia aquis cōcupiscentiæ dominatur, & fluxum carnis, id est, luxuriæ lubricitatem restringit. Vnde sine temperamento virtutis huius, murus continentiç ruit. Eze. Dic
Eze.13 ad eos qui liniunt absque temperatura, quod casurus sit. Illi enim absque temperatura liniunt, qui carnem suam innumeris delitijs nutriūt, & quia nō eis adest temperantiæ modus, cadit protinus continentiæ murus.

Secundo, propter effectum, quia scilicet Mercurius cōceptum vel natum sub dominio suo, disponit ad sapientiam. Vnde à sapientibus Deus eloquentiæ dictus est. Et ideo Gentiles vocauerūt Pau- Act.14
lum Mercuriū, quia ipse erat dux verbi. Similiter temperantia tam ciborum quam venereorū, disponit ad sapientiam. Quod signo naturç ostenditur, seu creationis. Nam Deus corpus hominis qui præ ceteris animalibus sapientia pollet, in maximo temperamento constituit: & ad æqualitatem cōplexionis inter omnia corpora maximè reduxit. Corinth. Deus 1.Co.12
temperauit corpus, &c. Et idcirco nos ipsū à superfluis & inhonestis temperare debemus. Dicitur etiam Mercurius fuisse Deus palestræ (secundum Isidor.) eo quod cū Sole luctatur, volens eū superare, semper enim iuxta Solē graditur, nunquam plus distans ab eo, quam per tres gradus. Vnde raro videtur, quia ferè semper sub radijs solaribus occultatur. Hæc luctatio cum Sole, est pugna

carnis cum ratione volentis eam superare, hanc luctam caro excitat, sed temperantia sedat ipsam carnem, rationi subiiciēs, vt eam sequatur, & iuxta eā vadat, sicut Mercurius iuxta Solem.

Tertiò propter principatū. Nam (secundum Ptolo.) sub Mercurio sunt Gemini, regnat in virgine, in piscibus regnum eius abscedit. Sic temperantię subsunt Gemini, id est, sēsus corporis, qui sunt geminati, vtpote quia duæ sunt aures, duo oculi, duæ nares, id est, duo foramina narium, & sic de alijs. Habet enim temperātia sensus corporis refrenare, & castificare: regnat in Virgine, quia potissima temperantiæ species est virginitas, sed deficiet in piscibus id est, in his qui viuunt in aquis delitiarum. Perit enim castitas in

Bern. in epi. delitijs, sicut Ber. dicit.

Nonnullis venti temporisq; similitudinibus, fortius atque crebrius pœnitentes quam peccatores tentari declaratur.

Cap. LXXVIII.

Tentatur fortius & frequentius pœnitēs quam peccatores. Et hoc apparet per similitudinem venti. Nam (sicut Seneca dicit) circa auroram fit ventus, quia tunc vapor ventum faciens est collectus, & radius Solis appropinquans percutit gelidum aërem. Sed in prima parte noctis raro fit ventus, quia ille vapor non est copiosè collectus. Per auroram ergo intellige pœnitentis cōuersionē, per quam nox peccati expellitur, & dies gratiæ illucescit; & tunc diabolus maximè tentationis ventum suscitare conatur. Sed existente homine in tenebris seu nocte peccati, raro fit ventus; quia parum tentat diabolus. Et ideo super illud Eccle. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prępara animam tuam ad tētationem, notat

Sen. de na. quę. li. 4.

Eccl. 2.

Greg. dicens: Non ait ad requiem sed ad tentationem; quia hostis noster nos adhuc in hac vita positos quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contēdit. Illos enim pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit. Cōtra nos vero vehementius incitatur, cum ex corde nostro quasi ex iure proprię habitationis expellitur. Item deficiēte æstu tentationis, abundant lachrymæ compunctionis. Nam in autumno pręcipue circa finem, abundant pluuię, eo quod calor ęstatis qui cōsumebat vapores remissus est, & plus eleuat quā cōsumit. Est enim quasi calor ęstatis, feruor tentationis, quo deficiente & temperie subsequente, sequuntur pluuię, id est, abūdantes compūctionis lachrymę. Hier. Finita est æstas, & ita subditur: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontē lachrymarum?

Gregor.

Hier. 8.

Tribus de causis timorem in Sanctis Viris persistere debere, quibusdam similitudinibus exprimitur.

Cap. LXXIX.

Timere debēt sancti viri quādiu sunt in carne, quantumcunque videantur spiritu feruentes.

Primò, propter ipsius carnis fragilitatem. Sūt enim similes terrę, quæ licet per naturam sit solida, igneis tamen partibus cum aere est permixta. Sic etiam sancti viri, licet habeāt ex parte spiritus soliditatem sanctitatis, & igneitatem, id est, feruiditatem charitatis; tamē immixtam & coniunctā aëri, id est, fragili & passibili carni. Vnde dicitur Matth. Spiritus promptus est, caro autē infirma. Vnde Aposto. Habemus thesaurū in vasis fictilibus. Mat. 26 2. Co. 4.

Secundo timent Sancti propter suorum defectuū multiplicitatē, terra enim interius est cauernosa

& spon-

& spongiosa. Sancti enim cum se introrsus ad temetipsos reducũt, videtur eis vita sua multis defectibus plena, non solũ paruis, sed etiam magnis. Sunt enim defectus vitę velut concauitates terræ. Cauernæ autem sunt concauitates magnę, significantes defectus maiores. Sed velut spõgiositates paruæ, sunt culpæ, & defectus leuiores. Dum ergo Sãcti in conspectu diuini iudicij vitã suã intrinsecus reuoluunt, velut terrã concauitatibus, sic vitã suam defectibus plenam esse recognoscunt, de quibus apud iudicẽ vehementer iudicari metuunt, vnde
Psal. 142. Proph. dicebat. Non intres in iudicium cum seruo tuo Domine.
Hier. 4. Similiter Hiere. sub terræ simili tudine defectus humanæ vitæ cõsiderãs dicebat. Aspexi terram, & ecce vacua erat.

Tertio timẽt Sancti suarum cogitationum & affectionum impuritatem, & tentationum impetuositatem. Nã sicut terra in suis concauitatibus est diuersorũ vaporum susceptiua, & etiam vẽtorum, quorum violentia aliquãdo concutitur, rumpitur, & terræmotus maximi interdum generãtur. Sic etiam sancti viri quandoque ex suis defectibus vapores malarum cogitationum vel immundarum affectionum sentiunt, & vẽtos subintrantes, id est, tentationes vehementes, per quas concutiuntur, & interdum per consensum, rũpuntur, & ita fit terræmotus, id est, animæ motus in pecca-
Hest. 11 tum. Hest. Apparuerunt terræmotus, & turbatio super terram.

Timor mundanorũ assimilatur terræmotui, qui semper fit ad latus; & per modum tremoris, non sursum neque deorsum. Sic enim vapor ille mouetur, qui terræmotum facit. Sursum enim dicitur Deus esse, deorsum infernus; sed quasi ad latus est nobis mundus, mouetur ergo sursum, qui timet Dominũ, deorsum qui timet infernum; sed quasi ad latus mouẽtur & tremunt, qui timent mundum & transitorias pœnas. Sed frequenter peccatores timentes & fugiẽtes pœnas trãsitorias incurrunt pœnas æternas. Psal. Cadent a latere tuo, &c. Psal. 90.

Tribulationes Dei amicis esse apprime vtiles, ex terra, marisque similitudinibus cõprobatur.

Cap. LXXX.

TRibulationes & amaritudines, & quæcunque cõcussiones, amicos Dei non dissoluunt, sed fortiores faciunt. Vnde sunt similes terræ, quæ (vt dicit Beda) Beda. vndique mari cingitur, vndique quęritur, & tamen nõ dissoluitur, sed potius solidatur; quia dũ eius siccitas maris beneficio humectatur, partes terræ coadunãtur, quæ alias in puluerem verterẽtur. Sic ex tribulationum & amaritudinum circũdatione stillatur mentibus electorum humor consolationis internæ, qua anima roboratur, cõsolidatur, & sic in seipsã tota coadunatur, vt per iram vel impatientiam minime dispergatur. Psal. Firmauit orbem terræ, Psal. 92. qui non commouebitur. Item tribulationis amaritudo tutiores reddit sanctos viros quam consolationis dulcedo. Sicut nauis tutior fertur, & natat in amara siue salsa, quam in dulci aqua, ex eo quod aqua amara siue salsa grossior, & grauior est dulci. Vnde in ea natat ouum recens, & in mari Palestinæ mortuo nihil viuũ immergitur. Ideo nauis (vt dictum est) tutius fertur, & natat in amara aqua quam dulci. Sic anima si habet amaram aquã tribulationis; tuta esse potest, quia aut est ei ad purgationem, aut ad augmẽtum meriti. Sed in aqua dulci consolationum dubitat, ne per

tas aut resoluatur, aut forte in eis principaliter præmietur, si quid
Psal. 76 fecisset boni. Vnde Psal. Renuit
Sap. 14. consolari anima mea. Et iterum Sap. Transeuntes mare per ratem scilicet patientiæ, liberati sunt.

Ite tribulatio assimilatur mari. Primo, quia licet mare non sit potabile vel dulce quoad gustū, est tamen quoad multa vtile, & proficuū. Nā multarum infirmitatum est curatiuum. Sanat enim hydropicos, vlcerosos, & scabiosos. Ita etiam tribulatio licet non sit delectabilis, sed pœnalis carni in sensualitate, est tamē vtilis & proficua spiritui, videlicet quia sanat infirmitates mentis. Curat enim hydropicos, id est, auaros; vlcerosos, id est superbos, scabiosos, id est, luxuriosos, qui habent pruritum carnis, quia tribulatio
Mich. 7. castigat. Vnde Mich. Proijciet in profundū maris omnia peccata.

Secundo, quia mare quamuis ex se sit salsum & amarū, pro dulcedine tamen venarum, per quas facit transitum, est sui saporis variatiuum. Similiter tribulatio licet videatur amara vt in præsenti tamen propter dulcedinē & patientiam eorum qui eam tēporaliter & transitorie sustinēt, mutabitur in ęterni pręmij dulcorem.
Iudit. 5. Iudith. Fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum.

Tertio quia mare licet sit inquietum, est tamen propter continuū suæ substantiæ à sua corruptione conseruatiuum. Sic tribulatio licet inquietet mentē vel carnem, tamen cōseruat eā à corruptione luxuriæ. Eccles. Malitia vnius
Eccl. 11 horæ obliuionem facit luxuriæ. Iob. Recedunt aquæ de mari, &
Iob 14. fluuius vacuefactus arescit. Aquæ enim, id est, cōcupiscentię carnis, recedūt de mari, id est, de amaritudine tribulationū, & tūc vacuè factus fit fluuius, i. luxurię fluxus.

Item tribulatio feruentem spiritū cōpunctionis gignit, & ventū vanitatis excludit. Cuius exemplū est, quod tempore ęstatis in parte septentrionali generatur spiritus multus, & vapor coarctatur, qui facit terrā tremere. Ibi enim iuxta mare quasi quotidie terra tremit, & tam fortis est ibi motus equi vel hominis, ita quod vasa plena liquoribus effundūtur. Vnde quidam perforauit terram septentrionalem lācea lōga, & exiuit ventus tātus quod fere diruit magnam domum. Per terram septentrionis intelligitur anima peccatoris frigida à calore charitatis. Est enim subiacens septem capitalibus vitijs quæ tamen æstate charitatis calescente cōcipit spiritum multū contritionis, vaporem compunctionis, & tremorem humiliationis, ita quod vas cordis plenum liquore peccati euacuetur effusione cōfessionis, & interdum dum terra, id est, corpus perforatur lancea lōga attractione diuturnæ macerationis & afflictionis, excluditur & exit ab homine ventus omnis peccati, & vanitatis.

In singulis creaturis tum corporeis, tum etiā incorporeis, supra calestibus & sublunaribus, sanctissima Trinitatis repræsentari vestigia, pulcherrimis similitudinibus ostentatur.

Cap. LXXXI.

TRinitas diuinarum personarū in vnitate essentiæ repræsentatur generaliter in omnibus creaturis. Et hæc repręsentatio in creaturis irrationalibus, vestigiū appellatur: quęlibet enim creatura subsistit in suo esse, & habet formam per quam determinatur ad speciem, & habet ordinem ad aliquod aliud. Per primum repręsentat Patrem, per secundum Filium, per tertium Spiritū sanctū.

Item in magnitudine creaturarum cognoscitur potentia Patris; in dispositione Filij sapientia, in

ornatu,

ornatu, bonitas Spiritus sancti.

Item in quolibet indiuiduo inuenies vnitatem, speciem, & vtilitatē, quorum primum conuenit Patri, secundum Filio, tertium Spiritui sancto.

Itē scriptura dicit, quod omnia constituit Deus in numero, pōdere, & mensura. In omni enim creatura est vnitas, veritas, & bonitas, siue modus, species & ordo vt sic in omni creatura quo vna ostenderetur principij vnitas, & quo trina, personarum trinitas.

Sap. 11.

Itē inuenitur in omni creatura, quod est, quod discernit, & quod congruit. Sed omnes istæ distinctiones siue assignationes vestigii, ad personarum trinitatē reducuntur, vt per se est manifestum.

Itē apparet repręsentatio Trinitatis in omnibus substātijs. Nam in omni substātia creata (secundum Diony.) inuenitur essentia, virtus, & operatio, quorum primum cōuenit Patri, secundū Filio, tertium Spirituisancto. Specialiter autē reperitur S. Trinitatis repręsentatio in substātijs incorporeis & immaterialibus, s. in animabus, & in angelis. Generaliter autem in tres diuiditur species, quę sunt vegetabilis quæ est in plātis, sensibilis quę est in brutis, & rationalis quæ est in hominibus. Sed omnib. tribus cōpetit vna ratio animæ cōmunis. Et in vna cōmuni animæ ratione repræsentatur vnitas essentiæ, sed in triplici animę distinctione repręsentatur personarū distinctio. Sed excellētior adhuc repræsentatio Trinitatis est in anima rationali, s. propter modum imaginis, propter quam dicitur, quod homo ad imaginē Dei factus est. Nā sicut sunt in vnitate essentiæ diuinæ tres personæ, ita in vna essentia rationalis animæ tres potentiæ sunt, s. memoria, intelligentia & voluntas; imago enim

Dio. de diuin. nom.

Trinitatis diuinæ, non inuenitur in homine, nisi secundum mentem: in aliis vero partibus ostenditur ibi repręsentatio solum per modū vestigij. Sed adhuc Trinitatis imago attenditur in mente & magis secūdum actus dictarū potentiarum, quā secundū potentias ipsas. Propterea quia personę diuinæ distinguuntur secundum processionem verbi a dicente, & processionem amoris vtrunque cōnectentis. Verbū autem in anima sine actuali cognitione non potest esse, Aug. dicit. Vnde principaliter attenditur imago trinitatis in mente secundum actus, prout s. ex notitia rei quā habemus cogitando interius verbum cōcipimus, & ex hoc in amorem prorumpimus. Sed quia principia actuū sunt habitus & potentiæ, vnumquodq; autem est virtualiter in suo principio, secūdario; & quasi ex consequenti imago Trinitatis potest attendi in anima secundum potentias, & habitus prout in eis actus virtute existūt. Sed adhuc attende, ꝙ imago nō attenditur in notitia, vel amore sui vel alterius rei, sed per respectum ad hoc quod est Deus: quia s. mens potest meminisse, intelligere & amare Deum, à quo facta est, vt dicit August. Quia (vt dictum est) diuinæ personæ distinguuntur secundū processionem verbi à dicente, & processionem amoris. Verbū autem Dei nascitur de Deo secundum notitiam sui ipsius, & amor procedit secūdum quod se ipsum amat, & manifestum est, quod diuersitas obiectorū diuersificat speciem verbi & amoris: quia nō est idem verbum de lapide & equo conceptum. Vnde attenditur diuina imago secundum verbum conceptum de Dei notitia, & secūdū amorem exinde deriuatū. Ipsa enim rationalis anima tribus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

theologicis virtutibus perficitur, s. fide, spe, & charitate, in via. Ipsa autem in patria tribus dotibus dotabitur, quæ sunt visio succedens fidei, inhæsio succedēs spei, & fruitio correspondens charitati. Vnde patet quod in anima rationali est sanctissimæ repræsentatio Trinitatis, & secundum esse naturæ, & secundū perfectionē gratiæ, & secundū statum gloriæ. Adhuc autē expressior, & nobilior repræsentatio Trinitatis est quæ in angelis reperitur. Vnde secundum Greg. Angelus dicitur signaculum similitudinis, quia in eo similitudo diuinæ imaginis illuminatur expressa: & hæc similitudo inuenitur in quolibet angelo. Repræsentant etiam angeli sanctissimā Trinitatē in cōmuni, quia distinguūtur omnes per tres hierarchias, & quælibet hierarchia adhuc tres ordines cōtinet. Vnde Deus est in Thronis vt maiestas, in cherubim vt veritas, in seraphin vt charitas, per quæ notatur trinitas personarū: & similiter inuenitur in alijs hierarchijs: Item apparet repræsentatio Trinitatis in substātijs corporeis & materialibus. Nā in omni corpore (secūdū Philosophos) tres dimensiones existunt, s. longitudo in linea, latitudo in superficie: spissitudo siue profunditas dicitur esse in corpore, quia est eius dimensio proprie propria, linea est tantū producēs, & ideo competit patri qui est principium nō de principio. Linea enim (secundum Philoso.) dicitur esse producens, quia est principiū a quo superficies fluit, sed dicitur esse nō producta, quia licet dicatur fluere à puncto vsq; ad punctū, quod nō est in continuo, nisi lineā ducere; tamen non potest habere à puncto aliquam quantitatē, cum punctū sit indiuisibile. Vnde lineæ prout continua nō diuiditur in puncta, sed in partes cōtinuas. Et ideo physicus non considerat puncta, cum istæ dimensiones nō fluant a puncto, sed a materia. Corpus vero est tantū productū, quia profundum quod est proprium corpori, fluit à superficie. Alioquin idem producentur à seipso, si in plano essent plures superficies, sed tamē dicitur corpus non esse producēs, quia non intelligibilis vltra corpus alia species magnitudinis differens ab istis. Vnde profunditas siue corpus cōgruit Spiritui sancto, quia ab aliquo procedit principio s. patre & filio, sed nulla alia diuina persona procedit ab ipso. De quo etiam dicit Apost. scrutatur profunda Dei. Superficies autē: producens & producta est: producitur enim à linea, & ipsa simul cum linea producit ipsum corpus siue profunditatē: & ideo cōpetit filio qui nascitur ex Patre, & ab eo simul & Patre, Spiritus sanctus procedit.

Greg.

Arist. 2. cæl.

1. Cor. 2

Itē beata Trinitas præsentatur in naturis. Competit enim ternarius numerus omnibus rebus naturalibus. Et quia secundū Pithagoram esse completū in natura habet principium, medium, & finem: ideo Pithagoras docuit Deū naturæ proprietatibus eminentē colere ter in die. Quia ipsa cognitio quæ de possibili est, perficitur tribus, s. sensu, quo manu ducimur, imaginatione qua indagamus, verum ex his quæ nos manu ducunt; & intellectu quo conspicimus inuētum. Ideo etiā honoramus Deum ter, secūdum Termegistum, secundū tria puncta hemisphærij, id est, mane, meridie, & vespere: vnde lex Pithagoricorū & Christianorū adorat ad Orientem. Lex Termegisti & Machometi ad meridiem: lex Moysi ad Occidentem.

Pithag.

Item posita sunt à Philosophis

magnis in cultu Dei tria, scilicet adoratio propter reuerentiã, thus propter distributionem suauissime cognitionis diuinæ & virtutum cælestiũ, terrestriũ, hymnus secundum Pithagoram, propter concentum cæli.

Item est repræsentatio Trinitatis in cælis, i. in corporibus cælestibus. Computãtur enim ab Apostolo tres cæli, quia dicit se raptum ad tertiũ cælum, propterea quia in sphæris cælorum triplex est differentia. Quia est aliquod cælum mobile & stellatum, sicut firmamentũ cũ quo etiam computantur septem planetarum orbes, qui sunt sub eo. Aliquod vero est mobile, sed non stellatum sicut cristallinũ, vel si quod aliud supra ipsum quod sit primũ mobile, secũdum astrologos. Tertiũ autem quod nec est mobile nec stellatum, sicut empyreum, quod est beatorum locus. In cœlo etiã relato ad terrã inuenitur triplex dimensio: sunt enim tres viæ cõtinuæ, s. longitudo a sursum in deorsum vel econuerso: latitudo a dextro ad sinistrum: Altitudo ab ante ad retro. Igitur in cœlo ad terram relato, relatio circunferentię ad centrum causat longitudinẽ ascendendo & descendendo. Ordo vero signorum in circulo obliquo facit altitudinẽ, quia ab Occidente in Orientem facit ante, sed retro est ab Oriẽte in Occidentẽ. Alius vero motus facit latitudinem, id est, dextrũ ad sinistrum.

Item repræsentatio sanctæ Trinitatis in planetis est. Assignatur enim eis triplex circulus, s. deferens, æquans, & epicyclus.

Itẽ in eorum cursu dicitur esse triplex gradus. Quia quandoque planeta est retrogradus, quandoque directus, quandoque stationarius. Nam quasi stationarius pater a nullo est procedens, sed quasi retrogradus est filius, carnẽ assumens: tũc enim Sol retrocedit vsque ad decimam lineam, vt figuratum est Isa. id est, vsque ad humanam naturã quæ quasi decima est post nouẽ ordines angelorum: & in decima dragma figurata Luc. Sed quasi directus est Spiritussanctus, qui missus est ad directionem fidelium. Vnde Psal. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. Sed præcipue sancta Trinitas repræsentatur in sole, qui est maximus planetarum. In eodem sole secundũ Aug. tria hæc cõsideramus, quod est, quod lucet, quod calet. Primũ competit. Primi a quo filius habet esse, & Spiritussanctus; Secundum filio, Tertium spiritui sancto.

Isa. 38

Luc. 15

Psa. 142

Item est repræsentatio Trinitatis in locis. Est enim triplex locus deputatus creaturæ rationali, s. locus summus, id est, cælum, vbi sola lætitia; & est infirmus, s. infernus, vbi sola tristitia; & est medius, hoc est mundus, in quo sunt summa speranda, & infima timenda. Vnde Phil. In nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorũ. In nomine Iesu (vt dicit Ambr.) tota Trinitas repræsentatur, quia Iesus interpretatur vnctus, in quo intelligitur vngens, & vnctio, & ipse vnctus. Vngẽs pater, vnctus filius, & vnctio spiritus sanctus. Et ideo in nomine Iesu olim in Apostolorũ temporibus credentes baptizabantur in nomine Trinitatis.

Phil. 2.

Ambr.

Item repræsentatur Trinitas in elementis, quæ distinguũtur (secundum Philosophum) tripliciter: quia sunt simpliciter, leuia; vt est ignis, vel simpliciter grauia, vt est terra; vel media grauia & leuia, sicut aër, qui est grauis respectu ignis, leuis autem respectu aquæ; & aqua quæ est leuis respe-

ctu terræ, grauis autem respectu aëris. Item in elementis inuenitur quædam alia trinitas respectu loci: quia solum tria elementa se cōtingunt in loco generationis, scilicet, aër, aqua, terra. Aër enim non plus habet de natura grauis quam aqua de natura leuis. Specialiter autem ignis repræsentat sanctam Trinitatem, quia ignis apparet tripliciter, in flamma, luce, & carbone. Item quia ignis habet triplex esse, est enim ignis purus in propria sphæra, ignis cōiunctus rei combustibili, s. in aliena materia, & est ignis mixtus, s. in re elementata, in qua (secundum quosdā) ignis & etiam alia elementa sunt actu, nō quo ad esse primum, scilicet formarū substātialium, sed quoad esse secundum, s. qualitatum suarū quę sunt reductæ ad medium: & in Deo sunt ibi sicut extrema in medijs. & secundū aliquos nullo modo sunt ibi actu, sed sunt ibi virtute. Reprę sentatur etiam Trinitas beata in aëre, qui distinguitur per tria interstitia, supremum quod dicitur æthereum, & mediū, ac infimum quod dicitur aëreum. In supremo est calor & lux propter ignis & solis propinquitatē. Similiter in infimo per repercussionem radiorū à terra. In medio autē ad quod non potest pertingere reflexio radiorū, est frigiditas & obscuritas. Aqua etiam repræsentat personas Trinitatis, quia inuenitur aqua triplex, s. condensata vt in nube, vel congelata vt glacie, vel liquida vt in fonte vel flumine. Est enim aqua vnum ex illis tribus quæ testimonium dāt in terra ipsi Trinitati beatissimæ. Ioan. Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua & sanguis: spiritus, inquam, sanctificationis, aqua ablutionis, sanguis redemptionis. Terra quoque repræsentat

Ioan. 5.

beatam Trinitatē. Dicitur enim Isa. Quis appendit tribus digitis molē terræ? per quos tres digitos intelligi possunt tres personæ diuinæ in orbe terræ repræsentatæ. Vnde & terra quæ inhabitatur trifariè à sapientibus est diuisa. Vna dicitur Asia, altera Europa, tertia Aphrica est. Et est Asia mūdi totius pars media à meridie per orientē vsque ad aquilonem protēsa, à quadā muliere sic vocata, quæ apud antiquos regnum tenuit Oriētis, vt dicit Isi. Europa vero à septentrione vsq; ad occidentē est extensa, quæ sic vocata est ab Europa filia regis Libiæ, quam Iupiter rapiens ab Aphrica duxit in Cretā, hanc tertiā partē orbis vocauit Europam. Et sic in Europa. liiij gentes sunt, vt dicit Chrys. Aphrica vero ab occidēte vsq; ad meridiē est protensa siue porrecta, & secūdū quosdā dicta, Aphrica quasi aprica eo q̄ soli omnino sit aperta, & nulli quasi frigori sit subiecta, vt dicit Isi. Aliqui autem dicunt ab Afer filio Abrahā ex certa causa esse dictā, qui versus Lybiā dicitur duxisse exercitum, & ibi victis hostibus cōledisse, & Aphrica cum Europa est totius orbis medietas. Quidā vero dicunt, quod has tres partes mundi, tres filij Noë diuiserunt postquā egressi sunt de arca, ita vt Sem cū sua posteritate futura occuparet Asiā, Iaphet Europā, & Cham possideret Aphricā, sicut dicit glossa, Gen. x & idē dicunt Chrysosto. & Isido. Plinius & alij plures concordant cum eis.

Isa. 14.

Isido. Eth. I.

Item B. Trinitas repræsentatur in motibus. Est enim motus secundum locum triformis, rectus, circularis, & obliquus. Itē distinguitur motus secundū aliquos in naturalem, cuius principium est natura, & violētum, cuius principiū est ab extra; & animalē, cuius principium ab intra, quia ab ani-

ma

ma quæ mouet multipliciter.

Item in numeris est repræsentatio Trinitatis. Nam primũ impar est ternarius numerus;in quo perfectio primi repręsẽtatur, scilicet Dei, qui trinus est & vnus. Ideo omnis res, quæ habet ista tria, s. principium,medium & finẽ,dicitur esse perfecta, vtpote quia in trinario numero finis cõformatur principio, & ideo sic dicit Philosophus secundum translationem Arabicã. Per hunc numerum scilicet ternarium adhibuimus nosmetipsos magnificare vnum Deũ eminẽtem,proprietatibus eorum quæ sunt creata. Vnde & Hermes Trimegistus ponit mundum perfici in tribus ymãmene,quod est impulsio vel implexio causarum; necessitate quę est exæquatio causarum per motum ad esse, ordine qui est distributio cuiuslibet producti in locum & officium suum.

Arist. 1. cœl.

Item numerus diuiditur in tria, quia numerorum(secũdum Isid.) alius linealis,alius superficialis,alius vero solidus.Linealis est qui ab vnitate incipiẽs ordinatè procedit vt vnus, duo,tres, & sic in infinitum. Superficialis vero numerus est ductus in se vel in aliũ semel,vt bis,duo,bis tria.Solidus autem est,qui ducitur in se,vel in alium semel, & postea semel ducitur in totum, vt cum dicitur, Bis duo bis,ter tria ter, & sic de aliis. Vel alia distinctio numeri per tria est, quia numerorũ alius digitus, alius articulus, & alius compositus. Digitus enim continet numeros simplices ab vnitate vsque ad decem: Articulus cõtinet decem,& alios denarios, vt viginti, triginta, quadraginta & sic de singulis.Compositus vero vtrũque complectitur, vt vndecim,duodecim,tredecim,&c.

Isido.

Item repræsentatur Trinitas in figuris. Nam prima figura dicitur rectilinea. Hæc est triangulus habens tres angulos æquales duobus rectis. Cui cõparatur anima vegetabilis, quæ habet tres vires nutritiuam,augmentatiuam, & generatiuam.Est ergo triangulus tribus lineis inclusus, in tribus angulis extensus, & per tres species diuisus,qui sunt, secundum Philosophũ, æquilateris, qui habet omnia latera ęqualia.Isoceles qui habet duo latera tantum æqualia,& gradaium qui habet latera inęqualia.Figura circularis repræsentat Trinitatem: quia Deus est circulo similis. Dicit enim Hermes supradictus, quod monas gignit monadẽ, & in se suũ reflectit amorẽ. Quod quoad nostrũ intellectũ trahẽtes dicimus, quod pater vnus vnicũ generat & genuit Filiũ ab æterno, cũ quo etiã simul ab æterno spirat Spiritum sanctũ,qui est nexus & amor amborũ. Nã Deus Pater ab ęterno se perfectè intelligit, & intelligẽdo se diligit, quã dilectionem extra se ad alium nõ extendit,sed in se reflectit, quia ad intelligentẽ & intellectũ, ad Patrem & Filium à quibus procedit ipsa dilectio ad modum circuli, in seipsum reflectit. Vnde omnino Deus in essẽtia vnus pater intelligens, & intelligẽdo filium gignens,& amor ab vtroque procedens,vt in vtrũque se referens,& reflectens.Propter quod Trimegistus fuit interrogatus quid esset Deus, respondit: Deus est sphæra intelligibilis, cuius centrum est vbique, circunferentia verò nusquam Nã quia Deus corpus nõ est,nec etiã esse potest, eo quod summè simplex est,quia omne perfectissimũ oportet esse simplicissimum, eo quod posterius componentibus sit omne compositum; ideo ad differentiam sphæræ corporalis dicit, quod est sphera intelligibilis. Vnde in cẽtro, quod est quid

mini-

minimum & simplicissimum circunferentię comparatū, diuinam simplicitatem intellige; sed per circunferentiam quę est maxima immensitatem diuinā accipe. Est ergo sensus descriptionis prædictæ, Deus est sphæra, id est, principio carens & fine: multo magis quam circulus, siue sphæra, vt sic eius notetur æternitas. Intelligibilis, vt notetur eius immaterialitas. Cuius centrum, id est, indiuisibilis & simplex essentia, vbique tota est; sed circunferentia eius, id est, eius immensitas, nusquam est, quia à loco comprehendi nō potest, sic etiam circunferentia primi cœli dicitur minime loco contineri; quia si primum cælum esset in loco, cùm locus sit terminus corporis continētis (vt Philosophus dicit) extra cęlum aliud corpus esset, quod cælū includeret, & sic sequeretur, quæstio de illo alio corpore, & sic de alijs, & ita procederetur in infinitū quod est inconueniens. Vnde secūdum Alexandrum vltima sphæra nullo modo est in loco, sed Auerrois dicit, quod licet vltimum cælū non sit in loco per se, id est, secūdum circūferentiam est tamen in loco per accidens, ratione centri circa quod mouetur; quia ipsum cētrum habet fixionem in loco. Sed rationabilius videtur dictū Themistij, scilicet quod vltima sphæra etiā secundū circūferentiam, dicitur esse in loco ratione partiū, quia partes mutant locū substātia & ratione, licet non actu, sed potentia tantum, cum nō sit pars actu diuisa. Si enim esset pars cæli actu diuisa, tunc esset actu in toto sicut in loco. Vnde quia aliquid dicitur de toto ratione partium, in quantum partes vltimæ sphæræ sunt in loco in potentia, tota vltima sphæra est in loco per accidens ratione partium: quod sufficit ad motū circularē. Quicquid autem sit de sphæra corporali, de Deo tamen qui est sine quantitate immēsus, & omnino indiuisibilis, hoc est verum, quod nullo apprehendatur loco. Sic ergo Deus dicitur sphæra propter suam æternitatem, intelligibilis propter suam immaterialitatem, & dicitur habere cētrū propter suam simplicitatem, vbique totus propter suam indiuisibilitatē, & dicitur esse nusquā, id est, à nullo loco comprehensus propter suā immensitatem.

Aristot. Physi.

Alex. Auer.

Them.

Item repræsentatur Trinitas in consonantijs musicis. Sunt enim musicæ tres partes, scilicet harmonica, rithmica, & metrica. Itē harmonica fit tripliciter. Nam (secundū Isid.) omnis sonus harmonicus, aut voce editur, scilicet per fauces, aut flatu, scilicet per fistulas, aut pulsu sicut per tympana, psalterium, & citharam, & huiusmodi. Pulsus importat potentiam Patris, vox refertur ad sapiētiam Filij, flatus ad bonitatem viuificatiuam Spiritus sancti. Sic patet quia beatissima Trinitas in omnibus, licet vario modo, repręsentatur suis effectibus, ꝙ Deus omnium auctor est, non solū vt vnus sed etiam vt trinus, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, cui semper sit honor & gloria, & erit in secula.

Varia verbi Dei similitudines, ac vtilitates, quæ ex lumine, Solis, radijs, scintillis, guttis, & stillis roris & pluuia eliciuntur.

Cap. LXXXI.

VErbum Dei assimilatur lumini, iuxta illud Psa. Lucerna pedibus meis verbum tuū, & lumen semitis meis, & hæc similitudo attenditur quantū ad septem. Psal. 108.

Primo, quia lumen est diuersorum corporum diuersimode penetratiuum. Vnde auctor perspectiuæ dicit, quod lumē est triplex

scilicet

scilicet reflexum, fractum, & directum. Reflexum sicut à speculo, & alijs politis corporibus, quę lumē à se receptum reijciunt. Et tales sunt qui Verbum Dei audiunt, sed ipsum auditum reiiciunt, vel
Iob 34. contradicendo, vel contrafaciē-do, secundum illud Iob: Ipsi fuerunt rebelles lumini, vel reijciūt illud obliuiscendo, secundum il-
Iac. 1. lud Iaco. Cōparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in
Psal. 49. speculo. Psal. Proiecisti sermones meos retrorsum, sed Luc. dicitur: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud: Aliud est lumē
Luc. 1. fractum, sicut quādo lumen venit ad corpus aliquantulum densum, vel durum. Tale enim corpus lumen in se recipit, sed propter materiam quę omnino non obedit, vt transire lumen possit, lumen non rectè incendit, sed ab incessu recto diuertit, & talis incessus dicitur fractio radij. Sic frangitur verbum Dei in his qui audiendo ipsum suscipiunt, sed non obediunt faciēdo. Vnde nec rectè ipsum suscipiūt, & ideo di-
Iac. 1. citur Iac. Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes
Mat. 6. vosmetipsos. Matth. Vide, ne lumē quod in te est, tenebræ sunt. Nam res, quam radius non penetrat, licet ex vna parte vbi lumen recipit, sit illuminata, ex alia tamen ad quam non transit, remanet tenebrosa. Vnde tales licet illuminentur in eo quod audiunt, tamen tenebrosi sunt in eo quod non faciunt. Tertium lumen dicitur directum, quando nō repellitur, nec materiā inobedientem reperit, sed liberè transit, & operationes perfectas facit. Sic simili modo etiam verbum Dei est cū diligenter & perfectè auditur ac deuote, quia tunc memoriter retinetur, & obedienter ac solicitè impletur. Vnde tunc perfectam operationem facit, quia ad æternam beatitudinem perducit: secundum illud Iac. Si quis perspe- Iac. 1.
xerit in lege, perfectæ libertatis, nō auditor obliuiosus factus, sed factor operis, vel verbi, hic Beatus in facto suo erit. Psalm. Deducet Psalm.
quasi lumen iustitiam tuam. Nā lumen huiusmodi, trāseundo deducit à principio ad medium, & de medio ad extremum. Sic verbum Dei quando auditur aure, retinetur corde, perficitur opere tūc iustificat hominem, & dignū reddit æternæ beatitudinis.

Secundò, quia lumē est formarum vel figurarum declaratiuum & manifestatiuum: sic verbum Dei manifestat nobis formas, & figuras vitiorum & virtutū. Ephe. Ephe. 5
Omne quod manifestatur, lumē est.

Tertiò, quia lumen est oculorū lętificatiuum. Eccl. Dulce lumen, Eccl. 11
& delectabile est oculis videre solem. Sic verba Dei interiores oculos animæ illuminant, ipsamque lætificant & delectant. Prouerb. Lux oculorum lætificat animam. Pro. 15.

Quartò, quia lumē est ægris oculis odiosum, & molestiæ illatiuum. Similiter verba Dei in hominibus prauè dispositis sūt molesta. Ioan. Dilexerunt homines Ioan. 3
magis tenebras quam lucē: erant enim opera eorum mala.

Quintò, quia est pigritiæ excitatiuum. Nam lumen Dei adueniens, excitat mētem ad surgendum à lecto peccati, & etiam ad bene operandum. Isa. Surge illu- Isa. 60.
minare Hierusalē, &c sunt enim verba bona quasi stimuli. Eccle. Eccl. 12.
Verba sapientum quasi stimuli.

Sextò, quia lumen est formarū & specierū in superficie speculi, vel alterius corporis politi, impressiuum. Nam lumen politæ materiæ superficiem pertingens, in Angelis æqualibus se reflectit, & omnium subiectorum formas

impri-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Imprimit. Vnde quod est extra substantiam, in superficie colloeat speculi per imaginem & figuram. Sic etiam per verba Dei imprimuntur mentibus hominũ diuersę cogitationes & affectiones quasi diuersę imagines: nam quandoque verbum Dei auditum mẽtes audientium eleuat in cõtemplationem & amorem cœlestiũ, quãdoque etiam imprimit timorem suppliciorum infernalium, quandoque etiam contemptũ & despectum omnium mundanorũ, quandoque fugam & odiũ omnium vitiorum.

Et hæc præcipue facit verbum Dei in mentibus politis, & à peccatorũ rubegine tersis. Vnde hoc est lumen sapientię quod mẽtes multipliciter informat. Sap. Diligite lumen sapientiæ. Sap.6.

Septimo, quia lumẽ secundum dispositionẽ materię quã subintrat, est variationis susceptiuum. Nam eius claritas intẽdit in materia perspicua & pura, & remittitur in materia fœculenta. Sic verbum Dei in mente pura & tersa à vitijs, lumen sapientiæ plurimũ inducit. Sed in mente impura & fœculenta peccatis, lumẽ sapientiæ vel gratię non immittit. Item in diaphana materia quia obstaculum non inuenit, ideo per eam irradians proprios fulgores exprimit & ostendit, vt Diony. dicit, & quanto perfectius in illa profundatur, tãto latius ex ea refusa ad alia deriuatur. Dum autem lumẽ materiæ grossæ infũditur, imperfectè ab ea recipitur, vnde solum se diffundit extrinsecus. Sic verbum Dei in mẽte peruia non habente opacitatem vel grossitiem materialis amoris, fulget vel splẽdet, secundum illud Tob. Luce splendida fulgebis, id est non solum in te splẽdida eris, sed etiam alijs per doctrinam vel bonorum operum exempla fulgebis, secundum illud Mat. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra, &c. Vnde de talibus dicitur Baruch. Stellæ dederunt lumen in custodijs suis. Stellæ enim sunt mundissimę substãtiæ, & lumen a Sole percipiunt, quod alijs refundunt. Sed in mente vbi est densitas amoris materialis & temporalis, lumẽ diuini verbi solũ exterius in auditu percipitur, & si aliquo modo ad cor trãseat, non ibi figitur, vel aliquid operatur, sed citius a contrario facti siue affectus repellitur. Sic lumen à grossis vel compactis corporibus repulsam patitur, nec ad interiora admittitur, etiam in superficie esse videtur.

Dio. de cæl. hier. — Tob.13 — Matt.5. — Baruc.4

Item verbum Dei assimilatur ipsi radio solari, ex cuius reflexione generatur flamma ignis, vt dicitur Mach.2. Sol refulsit, qui prius erat in nubilo, & accensus est ignis magnus. Ita frequenter diuinum verbum generat in mente hominis mirabilẽ flammã amoris Psal. Eloquiũ Domini inflammauit eum. Et nota quod radius inflammationem causãs, oportet quod sit à corpore terminato, solido, & firmo, id est, permanente. Vnde radius Solis in aqua fluẽte inflammationem vel ignitionem causare non potest, ex eo quod huiusmodi aqua non est solida, nec permanens, nec etiam terminata, & ideo nullã formam retinens: posset tamen fieri in aqua contenta in aliquo vase valde rotundo, solido, & terminante, & quiescente, puta in ampulla, vel huiusmodi. Et ita similiter etiam ad hoc vt ex verbis diuinis cor hominis inflammetur, oportet quod sit terminatum per inquirẽdi sobrietatem, scilicet vt non plus velit sapere quam oportet, sed sapere ad sobrietatem. 2.Ma.1 — Psal.104 — Ro.12

Item oportet quod sit solidum id est, non confractum siue obliuiosum,

riosum, vt s. quod ex vna parte recipit, ex alia parte effundit.
Eccl.21 Vnde dicitur Ecc. Cor fatui quasi vas confractũ, omnem sapientiã non tenebit. Vel debet esse solidum, i. non molle: quia quodcũque molle est, sicut faciliter impressionem recipit, ita faciliter amittit. Et talis etiam sicut faciliter ad verbum Dei accenditur, ita faciliter extinguitur.

Itẽ oportet, quod sit permanẽs, vt non ad tempus credat, & in tempore tentationis recedat, secundum illud Ioannis: Si mansI
Ioan.5 eritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis. Cor ergo quod habet stabilitatem & soliditatem, vehementer inflammatur, & incenditur per diuini eloquij, i. sacræ scripturæ radiũ. Luc. Cor no-
Luc. 24 strum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis in via.

Item verba Dei frequenter prædicata assimilantur scintillis.

Primò quia scintillæ habent igneitatem. Nam scintilla est modica ignis particula ex materia ignita caloris impetu resoluta. Quia s. ex mente cælestis desiderij, vel superni zeli igne accensa, verbũ deuotè prædicantis egreditur cum impetu feruoris, quo mentes audientiũ succenduntur & inflammantur, secũdum illud
Eze.1. Eze. Scintillę quasi aspectus ęris
Greg. candentis, vt dicit Gregor. Vita prædicantium sonat & ardet, ex quo scintillæ prodeunt, i. verba ignita.

Secundò, verba Dei frequenter audita assimilantur scintillis ratione mobilitatis, quia habet mobilitatem: quia scintilla mox vt resoluitur, sursum mouetur, sed dum ex partibus terrestribus grauatur, ad centrũ iterum reclinatur. & ideo scintillæ discurrũt nunc ascendendo, nunc descen-
Sap.3. dẽdo. Sap. Tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Sic sancti prædicatores nituntur per suum verbũ corda audiẽtiũ ad cęlestia eleuare, & tũc eorum verba sunt vt scintillæ ascendẽtes: sed interdum propter auditorũ imbecillitatem coguntur ipsa verba, quæ prædicant, tẽperare, & ea potius auditorum fragilitati, quam suæ auiditati cõcordare: & tunc eorũ verba sunt quasi scintillę descendentes: sic faciebat Apost. Huma- Rom. 8
num dico propter infirmitatem carnis vestrę. Interdum etiam ea temperant propter infirmitatem propriã, secundum illud Aposto. Cor. 12
Parco autẽ, ne quis existimet aliquid esse supra id quod videt in me, aut audit ex me.

Tertiò, quia scintillæ habẽt luminositatẽ, sic sanctorum prædicatorum verba illuminãt audiẽtium corda ad considerandũ Dei opera. Eccl. Desiderabilia omnia Eccl.42
opera eius, & tanquam scintilla quæ est considerare.

Quarto, quia scintillæ habent virtuositatem. Ex modica enim scintilla fit sæpe maximus ignis. Ita similiter ex breui prædicatione, immo aliquãdo ex breui sermone sequitur magnus fructus. Eccl. Ab scintilla vna augetur ig- Eccl.11
nis. Vnde Act. dicitur, quod præ- Act.10.
dicante cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebãt verbũ Dei. Sap. Sermo scintillæ ad com- Sap.2.
mouendum cor nostrum.

Itẽ verba Dei assimilantur guttis & stillis roris & pluuiæ. Vnde Deut. Concrescat vt pluuia do- Deu.32
ctrina mea, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbã, & quasi stillæ super gramina. Eccle. Guttas pluuiæ, i. verba doctri- Eccl.1.
næ cœlestis quis dinumerauit? Nam sicut sapientiæ eius non est numerus, ita nec verborum eius. Guttæ etiam siue stillæ terram humectant, radices ingrossant, semina fæcundant, plantas & arbores vegetant, pisces in mari

recre-

recreant, ostreas impinguant, ac in eis margaritas generant, insuper etiam lapides cauant. Ita similiter etiam verba diuina audita deuote vel lecta, animā humectant deuotione; radices cordis, id est, cogitationes & affectiones ingrossant augmentatione; semina, i. bona proposita fœcundant operatione; plantas & arbores, i. nouiter cōuersos & pœnitentes, qui debent fructus dignos pęnitentiæ facere, vegetant, i. confortant spirituali refectione, pisces in mari, i. positos in amaritudine & tribulatione, recreant interiori consolatione, ostreas, id est, claustrales & inclusos impinguant religionis obseruatione, ac in eis margaritas puritatis generant solicita castificatione & emendatione, item lapides, id est, lapidea & dura secularium corda & peccatorum emolliunt & cauant, id est, ad compunctionem & pœnitentiam disponunt frequenti auditione sicut gutta cauat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.

Virginum virginitatisq; decor ac perfectio, qualis quantusq; existat, ex pluribus Galaxia similitudinibus declaratur.
Cap. LXXXIII.

Virginum sanctarū perfectio assimilatur circulo Galaxię propter quatuor.

Primò, propter decorem & pulchritudinē. Nam galaxia est circulus cęlestis, cęteris circulis pulchrior. Et similiter de virginitate dicit Cyprianus, quod est flos ecclesiastici germinis, decus atque ornamētum gratiæ spiritualis, & illustrior portio gregis Christi. Et Ambr. de ipsa dicit: Pulchritudinem quis potest æstimare maiorem decore virginitatis? Quæ amatur a rege, probatur a iudice, dedicatur a Domino, cōsecratur a Deo, semper sponsa, semper innupta. Vnde nec amor fratre habet, nec damnum pudor.

Cypr.

Ambr. lib. de virgi.

Secundò, propter honorem. Est enim virginitas tanto honorabilior, quanto sublimior. Eius autē sublimitatem ostēdit galaxiæ situs, quæ mediū tenet inter duas partes cęli æquales. Virginitas similiter mediū cæli tenet. Namq; angelis debetur, & hominibus, inter quos quasi media est virginitas, habens cum hominibus communem carnis fragilitatem. Sed cum angelis habet communem, & quasi supra homines incorruptionis integritatem. Propter quod dicit Hier. quod in carne præter carnem viuere, angelicum est, non humanum. Damas. dicit, quod abstinentia a nuptijs, est angelorum imitatio. Dicit enim Ptol. quod circulus galaxiæ duplex est. Vnus quasi intra alium, & ille qui est intra continuus videtur, incipiens a pedibus Geminorum, & regirans in Geminos per principium Sagittarij. Et alter est supra illum, non vbique coniunctus ei, sed in aliquibus partibus coniunctus ei, & in aliquibus distinctus ab eo: & iterum ille exterior circulus non videtur omnino continuus, ab aliquo puncto in pūctum idem, sed in multis locis videtur interfectus. Similiter etiam duplex est perfectio siue incorruptio virginalis. Vna interior in proposito mētis, & hæc continua & perpetua debet esse. Alia est extra, virginitas scilicet carnis, & hæc interrumpitur seu corrumpitur per violentiam absq; consensu mentis: & tunc non amittitur meritū virginitatis, sicut dixit S. Lucia: Si me inuitam feceris violari, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Hę autem duæ integritates in quibusdam inueniuntur coniunctæ, quia vtranque habent: in quibusdam disiunctę, id est, integritas

Hiero.

Dam.

Pro. li. 8.

Alma. 2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

gritas carnis sine integritate mẽtis, vel e conuerso.

Tertiò, virginitas assimilatur galaxiæ propter candorem. Nam galaxia quendam candorem habet, & ideo vocatur via lactea, siue circulus lacteus; & iste cãdor competit virginitati, quæ est candor lucis æternæ, vt dicitur Sap.
Sap.7. Quædam sunt quæ habent lucẽ, & incorruptibilitatem æternam, id est, interminabilem, vt Sol & stellæ, & sic habebunt corpora Sanctorum post resurrectionem,
Dan.12 quæ erunt sicut stellæ in perpetuas æternitates, vt dicitur Dan. Huius autem æternæ lucis & incorruptibilitatis est quidam candor virginitas carnis, in qua nihil coinquinatũ incurrit, vt habetur
Sap.7. Sap. Est enim in carne corruptibili perpetuæ incorruptionis me-
Eccl.43 ditatio, vt dicit Augu. Eccl. Pulchritudinem decoris eius admirabitur oculus.

Quartò, propter splendorem. Nam galaxia inter omnes circulos cælestes meliorem habet claritatem. In locis enim illis vbi videtur galaxia, sunt stellæ multæ paruæ quasi contiguæ, in quibus diffunditur lumen Solis, omnino luminosè, & magis refulget fulgor ille, & ibi materialis est pars orbis, id est, spissior, & ideo aptior ad tenendum lumen, & terminandum visum; & ideo apparet locus iste magis radiosus. Similiter virgines in cælo habent singularem splendorem gloriæ. Nam virginitati debetur aureola. Vnde corpus virgineum est in cœlo sicut circulus splendidissi-
Isa.13 marum stellarum. Isa. Stellæ cœ-
Ari lib. 1. Me- theo. li, splendor earum.

Quinto, propter fixionem. Nam galaxia, vt dicit Philosophus, non recedit ab vno loco orbis; quod intelligitur quãtum ad apparentiam propter motum tardissimũ, quia in rei veritate compertum est, quod galaxia mouetur motu stellarum fixarum, scilicet in cẽtum annis vno gradu. Et hæc immobilitas cõpetit virginibus sacris, quæ ita inhæserunt Christo, quod nunquam ab eo potuerunt separari, vt ait Apost. Rom. Rom.8.
Quis nos separabit à charitate Christi?

De Arcturi proprietatibus, eiusque stellarum numero, ac de septem planetis, quibus similitudinibus multis, virtutum perfectio comparatur.

Cap. LXXXIIII.

Virtutum perfectio dicitur similis arcturo, de quo Iob.
Qui facit arcturũ, & Orionas. Nã Iob 9.
arcturus à septẽ stellis in axe fixis & in se reuolutis constituitur, vt dicit Isido. Hoc ergo signum septem stellarũ, significat in anima Isido.
perfectionem septem virtutũ propter quinque.

Primo, propter numerum; quia vt septem sunt stellę, illud signũ decorantes, ita sũt septem virtutes animam perficientes, scilicet secundum septem quæ in nobis regẽda sunt, tria ex parte animæ, & quatuor ex parte corporis. Anima enim constat ex tribus potentijs, corpus vero ex quatuor elementis. Nam ex parte animæ prima est vis rationalis, quæ illustratur fide ad cognoscendum verum. Secunda est vis irascibilis, quæ erigitur spe ad malum declinandum. Tertia est vis concupiscibilis, quæ incenditur charitate ad diligendum bonum. Sed quoad quatuor elementa, ex quibus constituitur corpus.

Primò in igne fulgente accipe iustitiam, de qua dicit Philoso- Arist.5.
phus, quod est præclarissima vir- Eth.
tutum. Et sicut ignis purgat fæces metallorum, ita iustitia purgat vitia malefactorum. In aëre vero illustrante, & viam qua eundum est ostendente, accipe pru-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

dentiam dirigentem: In aqua ardorem refrigerante, & terram ne dissoluatur in puluerem suo humore continente, accipe temperantiam, ardorem concupiscentiæ restinguentem & carnis cōtinentiam conseruantem. In terra percussa vndique aquis, & tamen immobiliter permanente, accipe fortitudinem in periculis roborantem. Iste ergo girus arcturi est, quem nulla hominū potest violentia dissipare. Iob. Nunquid girum arcturi poteris dissipare? Iob 38.

Secundò, repræsentatur harum virtutū perfectio propter situm. Nam secundum Gregor. inter omnes circulos superiores, altior est circulus arcturi, & polo stellis altissimis stellæ eius sunt vicinæ: & nos per altitudinem dictarum virtutū maximè approximamus Deo & angelis beatis, qui sunt in cælis.

Tertiò, propter aspectum. Apparent enim stellę illæ radiosę & rutilantis formæ: Quarum quatuor anteriores in modum quadranguli alternis lateribus ordinantur. Tres vero sequentes stellæ in modum semicirculi ordinantur & disponuntur. Similiter & hæ virtutes, quando in homine sunt, euidentium operum radijs se ostendunt: Sed primæ quatuor quadrangulares, sunt quatuor cardinales virtutes, quibus humana vita ex quatuor lateribus ordinatur & roboratur. Nam prudentia dirigitur in eligendis, temperantia disponitur in vtendis, fortitudine roboratur in sustinendis, iustitia vero in distribuendis. Aliæ vero tres quæ quasi semicirculum faciunt, sunt tres virtutes Theologicę, quæ nos in pręsenti vita respectu perfectionis patriæ non ex toto; sed ex parte perficiunt, & ideo non totum circulum sed quasi semicirculum faciunt. Nam ex parte fide cognoscimus, spe imperfectè tenemus, charitate diminutè diligimus.

Quartò propter motum. Nam illæ stellæ sub polo circa axem locatæ, semper (sicut dicit Gre.) vertuntur circa axem, sicut vrsa circa stipitem. Et hinc est quod ille circulus vocatur vrsa maior, sicut Macrobius dicit. Item sicut dixit Gregor. ille circulus semper vertitur, & nunquam ad ima dimergitur. Et quando tres stellas eleuat, quatuor ad ima declinat. Et e conuerso, cum quatuor sursum erigit, tres alias ad ima submittit: quia videlicet hæ virtutes semper circa rectū se vertunt, & nunquam ab eo recedere vel ad ima seu obliqua vitiorum ruere permittunt. Et quia tres ad contemplationē, s. theologicæ quatuor vero cardinales ad actiuam vitā pertinent, cū illæ dimittuntur, istæ leuantur, & e conuerso, quia quanto magis contēplatiuæ insistimus, tanto magis remittimur in actiua, propter quod dicit Beda, quod cōtemplatiua est ab omni actione quiescens. Macro. Gregor. Beda.

Quintò, virtutes assimilantur arcturo propter effectū. Nam arcturus dicitur ab arctando: quia suo frigore arctat & constringit terram. Vnde dicitur Iob. Ab interioribus egreditur tēpestas. & ab arcturo frigus. Ipsa enim parte surgit frigus propter elongantiā à calore solis: frigore vero pori terrę arctantur. Similiter etiā qui in istis virtutibus est perfectus, totaliter refrigescit contra terrena: & coarctat quantum potest poros terræ, i. necessitates corporis, secundum illud Apo. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus. Iob 37. 1. Thi. 6.

Item septem virtutes assimilātur septem planetis. Nam in Luna, quæ est primus planeta versus

terram

terram, & partim vmbrosa, noctis tamē illuminatiua, & roris generatiua, repræsentatur fides, quæ est omniū virtutū prima. Et licet sit ænigmatica, est tamen intellectus ab erroris tenebris purgatiua, & roris, id est, doctrinæ cœlestis administratiua, vel roris, id est, diuinæ gratiæ impetratiua.

Veneri autē, quę pręcedit Solē & etiam diem, & ex diei approximatione habet ęgros erigere, assimilatur spes, quæ nunc præcedit verū Solē, & ęternū diem, & confortat animum deficiētem, quousque perueniamus ad patriam.

Soli autem inflammāti, & omnia decoranti assimilatur charitas, qua corda inflammantur, & opera Deo deuota & accepta efficiuntur.

Mercurio, cuius dicitur esse animam disponere ad sapiētiam, & eloquētiam, assimilatur prudētia.

Marti, cuius dicit esse ad animositatem disponere, & sic animam deiectā erigere, & ad bella præparare, assimilatur fortitudo; cuius est tentationes constanter & viriliter ferre.

Ioui, cuius est omnibus prouidere, assimilatur iustitia, quę omnibus prodest, dum bonos defendit, & malos corrigit, & refrænat à noxijs.

Saturno autem qui est planeta frigidissimus, & cuius est calorē firmamenti vel Solis in istis inferioribus temperare, assimilatur temperantia, quæ habet æstuātes passiones & cōplexiones in corpore humano temperare.

Itē de quatuor virtutibus Cardinalibus, siue de vsu ipsarum, instruit nos tempus: Nā primo quidē instruit nos tēpus de vsu prudentiæ: est enim homini prudētia tripliciter necessaria.

Primo in agendo, quia (sicut dicit Philosophus) prudentia est recta ratio agibilium. Pertinet igitur ad prudentiā ea quæ agit mēsurare secundū mensuram debitę rationis, & hoc nos instruit tempus, sicut dicit Alchindus de 5. essent. quia est mensura rerū mutabilium. Vnde quia omnis actio hominis, est cum tempore & mēsura, debet prudens in actionibus suis se tempori conformare, vt scilicet omnia faciat cum debita mensura.

Arist. 6. Ethi. — Alch.

Item docet nos tempus ordinatè operari vnum post aliud; quia tempus (sicut dicit Philosophus) est numerus motus secundum prius & posterius, & hoc ad prudentiam pertinet, s. nō omnia simul velle agere, sed ordinatè vnum post aliud. Vnde Eccle. Fili, ne in multis sint actus tui. Et ideo metricè dicitur pluribus intētus, minor est ad singula sēsus.

Arist. 4. Phy. — Eccl. 11.

Secundò, necessaria est prudētia in disponendo. Et hanc docent nos habere tres partes temporis, quibus tres partes prudentiæ adaptantur. Diuiditur enim tempus in præsens, præteritum & futurū. Et secūdum hoc assignat Tullius tres partes prudentiæ, s. memoriā in recordatione præteritorum, intelligentiam in ordinatione præsentium, & prouidentiam in prouisione futurorum. De quibus Deute. Vtinam saperent, scilicet, pręterita, & intelligerent præsentia, ac nouissima prouiderent, id est, futura.

Cic. — Deu. 32.

Tertiò, necessaria est prudentia in cauendo, s. futura pericula: & ad hoc solicitat nos temporis alterabilitas. Nam tēpore nihil alterabilius, & ideo corpori nihil est periculosius. Quia dicit Hippo. Mutationes temporum maximè generāt morbos. Subita enim mutatio caliditatis in frigiditatē, corpora alterat & mutat: ideo quia natura nō patitur repētinas mutationes; subita mutatio temporis est causa infirmitatis. Sunt

Hippo.

enim præcipue quatuor temporis qualitates, quarum distemperãtia causa est suo modo tam corporalis quam spiritualis infirmitatis, à quibus, quia moderna tẽpora præcipue abundare videntur, summe debet cauere homo sapiens videlicet calidum, frigidum, humidum, siccum. Quæ quia his modernis temporibus, exemplariter loquẽdo omnia simul inordinatè abundant videntur adesse tempora, de quibus prædixit Apo. Instabunt tempora periculosa. Æstuat enim tempus nunc ardore inordinato, id est, desiderio peccandi. Isa. Succensa est quasi ignis impietas. Itẽ abundat frigiditas malitiæ & iniquitatis ex defectu caloris vitalis & ordinati, scilicet charitatis. Matt. Abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Thim. Erunt homines seipsos amantes; vix hodie amatur aliquid propter Deũ; sed propter proprium cõmodũ. Vnde omnis amor est reciprocus in seipsum; & ideo oportet, vt remittatur in proximum, & in Deum.

2. Thi. 3
Isa. 9.
Mat. 24
2. Thi. 3

Item est super abundantia siccitatis, quæ fit per ingratitudinẽ, quæ desiccat humorem vitalem in mundo. Vnde secundum Bern. Ingratitudo est ventus vrens rorẽ gratiæ, fluenta misericordiæ, venas pietatis exiccans. Thim. Erũt homines ingrati, scelesti, sine affectione, & ideo mundus est hodie in sede statuæ, vbi coniungebatur ferrum, teste Dan. Quia scilicet circa finem mundi, erunt homines sine fœdere, & sicci ab humore gratiæ.

Bernar.
2. Thi. 3
Dan. 2.

Item est intemperantia noxij humoris voluptatum carnalium, in quibus homines pro posse abũdant. Thi. Erunt homines magis amatores voluptatum, quam Dei.

2. Thi. 3

Secundò tempus inducit nos ad iustitiam, cuius est communitatem seruare sine personarũ acceptione. Hanc communitatem iustitiæ tempus præcipue seruat, quia nihil est eo communius, & omnibus æqualiter est commune. Vnde nequissimi sunt vsurarij, qui eo quod Deus fecit commune, vtuntur vsurariè, dũ tempus alijs vendunt. Sunt autem qui nihil commune esse vellent, vt cupidi. Alij vero, qui & si quãdoque communia distribuant, tamen amore pecuniæ vel personæ distributionis & iustitiæ æqualitatem nõ seruant; quos omnes redarguit temporis communitas & æqualitas.

Tertio, tempus inducit nos ad fortitudinem. Pertinet enim ad virum fortem, non otio, vel ignauia torpescere, nec propter difficultatem aliquã ab opere virtutis desistere. Sed si aliquando remitti contingat continuo reuiuiscere, quæ omnia tempus docet. Nam tempus nunquam quiescit, & vicissim cursum peragit. In quo scilicet docet nos pigritiam & ociositatem vitare. Ad quod insuper solicitat nos ipsius temporis præciositas. Nam sicut dicit Augustin. nihil est tempore præciosius. Quia de omni possessione simul duo haberi possũt, sed duo momenta simul haberi non possunt. Vnde tempus recuperationem non recepit: & ideo perdi à nobis per otium nõ debet. Solicitat enim nos temporis breuitas. Quia licet tempus sit longum, nobis tamen est curtum. Quia perexiguum, & cum tædio est tempus vitæ nostræ, & ideo solicitè, & nõ pigrè operandum est. Ad hoc quoque solicitat nos temporis incertitudo & imperceptibilitas: quia (vt dicit Isidor.) tempus per se non dinoscitur, sed solum per actus humanos. Item vbi deficit, ibi incipit;

August.

quia

quia nunc, quod est finis præteriti, est initium futuri: vt homo dicat semper illud: Ego dixi nūc cœpi. Psal. 76.

Item tempus si in hyeme senescit, in vere reuiuiscit; vt si homo quandoque remittitur, continuo renouetur.

Quartò, inducit nos tempus ad temperantiam, quæ maxime necessaria est ad cōseruationem sanitatis, & gratię spiritualis. Quod etiam tempus indicat; quia moderato tempore in suis qualitatibus temperato, corpori nihil salubrius. Vnde dicit Hippocrates: Hip. in Aphor. Si tempora temporaliter se habuerint, boni erunt status, & maxime bonæ enunciationis fiunt ęgritudines; & hoc temporaliter & spiritualiter accidit de medio & temperamēto delectationum; quia confert tēperantia salutem corporis & animæ.

Virtuosorum perfectiones quæ sint, ex multis stellarum perfectißime similitudinibus extrahuntur.

Cap. LXXXV.

VIrtuosi assimilantur stellis quoad tria.

Primò, quoad stellarum essentiam. Nam stelię secundum suam essentiam sunt puræ, sunt altæ, sunt sphæricæ. Quia virtuosi viri sunt puri per cōtinentiā, alti per patientiam, & sunt sphærici per obedientiam.

Secundò, quoad stellarum permanentiam. Quia stellæ sunt incorruptibiles infatigabiles & ineclypsabiles. Sic virtuosi viri sunt incorruptibiles per tolerantiam, infatigabiles per constātiam, ineclypsabiles per perseuerantiam.

Tertiò quoad apparētiam; quia stellæ sunt paruæ, sunt pulchræ, sunt proximę. Et virtuosi viri sunt parui per humilitatē, pulchri per honestatem, proximi per amoris vnitatem, siue charitatem.

Quartò, quoad influentiam, quia stellę sunt virtuosę, operosę, & luminosę. Similiter viri virtutum sunt virtuosi per gratiam. Eccles. Homines diuites in virtute, pulchritudinis studium habētes. Eccl. 44.

Item operosi per iustitiam. Hebr. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam. Heb. 11

Item sunt luminosi per doctrinam. Matt. Vos estis lux mundi, &c. Matt. 5.

Hominis corporalis vitæ breuitas & instabilitas ex quamplurimis fauillæ, vaporis fluuijq; ac venti similitudinibus perfectißime declaratur.

Cap. LXXXVI.

VIta hominis naturalis, seu corporalis, assimilatur vmbræ.

Primò propter causam. Quia vmbra (sicut dicit Gregor.) ex lumine formatur & corpore. Est enim obiectio corporis opaci ad luminosum. Sic vita humana causatur ex coniunctione animæ intellectiuæ, & corporis humani. Gregor. Anima autem intellectiua prout intellectualis est, lumini comparatur. Vnde & Philosophus. Intellectum agētem qui est in anima, dicit esse vt lumen, & de hoc Ari. 3. de anim. etiam dicitur in Psal. In lumine tuo videbimus lumen. Item signatum est super nos lumen vultus tui Domine. Et ideo vita humana ex vna parte habet nobilitatem, scilicet ex parte luminis id est, animę intellectiuę. à qua oritur. Io. Vita erat lux hominum. Psal. 4. Ex alia vero vtilitatem, scilicet ex parte corporis quod viuificatur, de cuius origine dicitur Genes. Formauit Deus hominem de limo terræ. Et hęc duo tangit Psal. quasi admirans tam disparium coniunctionem. Domine (inquit) quid est homo, quia innotuisti ei, aut filius hominis, quia Ioan. 1. Gen. 2. Ps. 142.

reputas eum? scilicet quātum ad animam. Nam quantum ad corpus, ibi subditur. Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut vmbra prætereunt.

Secundo humana vita assimilatur vmbræ propter figuram. Quādoq; enim vmbra habet figuram latā, quandoque rotundam, quādoque acutam. Nam si corpus luminosum minus sit quam corpus obiectum, tunc facit vmbram tēdentem in latum ad modum calathi. Et tali vmbræ assimilatur vita peccantium quæ est vita vitiosa. Hæc est lata porta & spaciosa via quæ ducit ad perditionem, vt
Mat.7. dicitur Mat. Et hoc accidit, quia luminare est minus quam corpus obiectum; quia firmius potest in talibus anima quam corpus. Vnde caro in eis dominatur. Si vero corpus luminosum corpori obiecto est æquale, facit vmbrā æqualem & rotundam. Talis vita est perfectorum, quæ est vita virtuosa & perfecta. Vnde assimilatur vmbræ rotūdæ propter perfectionem figuræ rotundæ, siue figuræ circularis, quæ (secundū Philosophum) est perfectissima figurarū. Talis vita est eorum in quibus luminare patificatur corpori obiecto, id est, in quibus caro spiritui cōformatur, vt ambo pariter seruiant iustitiæ & virtuti. Si vero luminare sit maius corpore obiecto tunc facit vmbram tendentē in acutum. Vnde cum Sol maior sit terra, facit vmbram pyramidalē. Et huic vmbræ quæ incipit à lato & tendit in strictum, assimilatur vita hominum imperfectorum, quę adhuc sunt in pugna: & licet aliquid sentiant de latitudine vitiorum, tamē pugnæ non succūbunt; quia scilicet se coarctat per pœnitentiam, scientes quod arcta via est quæ ducit ad vitam.
Mat.7. Matt.

Tertiò assimilatur vmbræ propter fugam, secundum illud Iob.
Fugit velut vmbra, & nunquam in eodem statu permanet. Nam vmbra ad motū corporis mutatur; similiter & ipsa vita. Nam nō est eadem sanitas corporis mane & vespere, & hoc propter varietatem humorum, in quorum adęquatione sanitas consistit. Est autem sciēdū, quod vmbra est corporū insequentium fugitiua, fugientiū insecutiua. Quia plurimi qui plus vitā suam diligūt, citius eam perdunt. Et de talibus erat qui dicebat. Præcisa est velut à texente vita mea, &c. Isa. Econuerso etiā plurimis accidit, quod qui plus cupiunt mori, illi diutius viuunt. Et de talibus erat qui dicebat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, &c. Psal.

Quartò, assimilatur vmbræ propter mensuram: quia quanto dies est maior, tanto vmbra est minor: quod fit, quia tunc sol est in cælo altior, & capitibus nostris proximior. Vnde corpus minus lumini opponitur, & ita fit vmbra minor. Et ideò si sol directè super nos esset, nulla super nos vmbra appareret. Econtra, quanto dies est minor, tanto vmbra fit maior; quod est, quia tunc Sol à nobis est remotior, sicut quando est in Occidente, vel Oriente. Sic etiam accidit in hominibus: quia quāto dies prosperitatis est altior, tanto vitæ vmbra fit breuior; secundum illud Eccles. Omnis potentatus, breuis vita. Quod accidit vel ex inuidia, quia plures inuident magnis quam paruis; & idcirco frequentius occidūtur ab æmulis. Vel quia immoderatius delicijs vtuntur, & ideo quāto citius infirmantur, & moriuntur. Vel hoc etiam prouenit ex diuina prouidentia vt ostendat diuitias, & potentias humanas esse contemnendas. Sicut Petrus Rauennensis dixit, de vita summorum Pontificum,

Margin notes (right): Iob 12. — Isa.38. — Psa.119 — Eccl.10 — Pet.Rauen.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Pontificum, reddens rationem, quare parum viuũt communiter cum summo gradu dignitatis. E contrario autem, quibus deficit temporalis prosperitas, prolixior vita videtur, & talis erat ille qui dicebat. Tædet animam meã vitæ meæ. Iob.

Iob 10.

Item vita hominis assimilatur fauillæ propter tria. Primo propter principium. Nam fauilla (vt dicit Isido.) est cinis modicus ex extinctione scintillaris materiæ derelictus. Tanquã enim scintillæ fulgentes fuerũt primi parentes; ex quorum materia propagata sunt nostra cinerea corpora. Sed ex eorum extinctione, s. peccati transgressione, relicta est nobis fauilla modica. i. breuis vita. Quia per vnum hominẽ intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors, vt dicit Apo. Iob. Assimilatus sum fauillæ, & cineri.

Isid li. Eth.

Rom. 5

Iob. 4.

Secundò, propter effectum. Nã fauilla inhærens carboni, fulgorẽ eius occultat. Tanquam autem carbo igneus, est spiritus purus, qui ex fauilla, & cinere, id est ex corporeę vitæ necessitate minoratur, primo in conceptione. Sap. Homo infirmus, & exigui tẽporis minorat intellectum.

Sap. 9.

Item in operatione, quia spiritus promptus est: caro autem infima. Isa. Erit fortitudo nostra, vt fauilla stuppæ, & opus nostrum, quasi scintilla.

Mat. 2.
Isa.

Tertiò, propter motum. Repræsentat enim scintilla triplicem motũ. Primo motũ naturæ: quia fauilla, vt dicit Greg. ad modicũ vẽtum dispergitur: qua dispersa, puluis nunquam colligitur.

Greg.

Ita humana vita à modico contrario destruitur, & in puluerem mortis dispergitur, sed tamen mortuus homo vix ad vitam reducitur. Iob. Erunt sicut paleæ ante faciẽ venti, & sicut fauilla, quam turbo dispergit.

Iob 21.

Secundò, motum culpæ: quia fauilla de facili inflammatur, sed subito propter defectum nutrimenti extinguitur. Sic homo viuens in carne luxuriæ, vel auaritiæ igne, vel cuiuscunq; peccati ardore, de facili inflãmatur, sed cito labente materia cum vitijs vita finitur. Isa. Erit sicut fauilla pertransiens multitudo eorum. Isa. 2.

Tertio, motum gratiæ, quia fauilla, dum est ignita, venti raptu sursum tendit. Sed derelicta, proprio põdere tendit ad ima. Sic anima hominis in hac vita posita, calore charitatis inflãmata, vel flatu Spiritus sancti eleuata, sursum ad cœlestia tendit. Sed sibi relicta, proprio pronitatis pondere, & corruptibilis corporis mole aggrauata, semper ad ima descẽdit. Vel quandoq; anima sursum ascẽdit per orationem feruẽtem: & quandoq; ad ima descẽdit per pœnitentiam humilem. Iob. Me reprehendo, & ago pęnitentiam in fauilla, & cinere. Iob 20.

Item vita humana assimilatur vapori propter quatuor.

Primò, ratione eleuationis. Sicut enim probat in lib. de crepusculis; vapores in aëre non ascẽdunt longius tribus miliaribus. Vel saltem distinguũtur tres regiones aëris, in quas eleuantur vapores. Quarum vna est calidissima, s. suprema propter ignis vicinitatem. Alia frigidissima. s. media. Tertia temperata, s. infima. Tales etiam sunt tres ætates, quibus humana vita deducitur.

Primò, est augmentatiua, quæ s. durat vsque ad viginti vnum annum secundum augmentum longitudinis, vel vsque ad xxv. & hæc (secundum quosdam) est ætas calidissima.

Secunda autem ætas statiua, & hæc est ab anno 21, vel 25. vsque ad

ad 40. si sit homo bonæ complexionis. Et hic, secundum aliquos, est magis temperata ætas, quam prima: quanquam alij contrarium dicunt.

Tertia defectiua est; & hæc est vsque ad finẽ, & hæc ætas est frigida. Sed sicut quidam vapores resoluuntur, aliquando in principio suę eleuationis, s. in primo aëris interstitio, sicut patet in nebulis, & alijs vaporibus humidis: quandoque in medio; sicut patet in nubibus, quandoque vero in supremo, sicut patet de vaporibus siccis. Ita etiã de hominibus accidit; quia quidam moriuntur in adolescentia, siue iuuentute: quidam in media ætate: quidam in senectute. Vnde mors ętati nõ parcit. Et ideo Beatus Ambrosius dicit, quod mors est senibus in ianuis, & iuuenibus in soleis. Et ideo stultus est, quia perpetuitatẽ de vita confidit.

Ambr.

Secundo, assimilatur vapori, ratione distinctionis. Distinguitur enim triplex vapor, s. siccus siue terreus, & humidus, siue aqueus, & tertius ex vtroque mixtus. Solũ enim aqua, & terra sunt vaporabilia elementa. In his ergo tribus vaporibus tres modos accipere possumus hominum malè viuentium. Quorum videlicet quidam sunt terreni per auaritiam, quidã vero aquei per luxuriam, & quidam ex vtroque mixti per superbiã. Nam multi sunt superbi, qui idcirco status altos, & dignitates quærunt, & vt terrena possideãt, & vt voluptatibus affluant. Ioan. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.

Ioan. 2.

Tertiò, assimilatur humana vita vapori, ratione durationis; quia vapores durant parum in aëre, & citò resoluũtur. Sic homines paruo tempore viuunt in corpore, & cito moriuntur. Iac. Quæ est vita nostra? vapor est ad modicum parens. Dicitur enim decurtatus humanę vitæ decursus secundũ augmentum peccati. Nam à principio mundi quando nõ erat peccatum adhuc multiplicatum, homines viuebant diutius, sicut patet de prima ætate, quæ fuit ante diluuiũ in qua homines diutissimè viuebant, vel vixerunt. Nam Adam vixit noningentis 30. annis. Seth eius filius noningentis 12. annis, cuius filius Enos, noningentis quinque annis, & Cain eius filius vixit noningentis annis & 10. & sic de aliis. Postmodũ vero multiplicato vehemẽter peccato tempore Noë, induxit Deus diluuiũ, et abbreuiari voluit Deus deinceps tempora humanę vitæ, dicens ad Noë. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Eruntque dies illius centum 20. annorum. Quamuis August. hoc verbũ exponit; quia tantum tempus fuit abinde, ꝙ hæc Deus dixit Noë, vsque ad diluuiũ. Vnde erũt dies illius, scilicet ad pęnitentiam indulti, si quis redire voluerit centum & viginti annorum, s. antequam inducã diluuiũ. Primus tamẽ sensus adhuc satis potest tolerari; quia certũ est ꝙ post diluuium homines minus vixerunt. Adhuc autẽ vlterius, quia à tẽpore diluuij semper inualescẽte peccato, amplius decurtata est, intãtũ, vt Dauid dicat: Dies annorum nostrorũ in ipsis 70. anni. Si autẽ in potentatibus 80. anni: amplius eorum labor & dolor.

Iaco. 4.

Gen. 5.

Psal. 85.

Quartò ratione resolutionis, quia scilicet diuersi vapores diuersimode resoluuntur; & sic diuersi homines à diuersis vitijs absorbentur. Nam quidam vapores sunt qui resoluuntur, siue conuertuntur in ignẽ, sicut illi qui ascẽdunt sursum ad supremam aëris

regionem,

regionē, quæ dicitur regio æstus; qui incendũtur, & in ignem conuertuntur. Et tales sunt multi ad statum dignitatis eleuati, qui vel incenduntur igne iracundiæ, & sæuitiæ, sicut Nero qui fuit crudelissimus & iracundus, vel auaritiæ, sicut de Rege Antigono Seneca dicit, quod fuit Rex auarissimus: vel igne concupiscentię, & luxuriæ, sicut de Sardanapalo refert Orosius; qui fuit Rex Assyriorum luxuriosissimus. Quidam vero vapores sunt qui resoluũtur in aërem, siue ventum, & iste ventus quandoque eleuatur in altum, & generat in aëre, vel in mari tempestatem; & talis est vita quorũdam inquietorum, qui semper in iurgijs, litigijs, & seditionibus delectantur, & pacem videtur odio habere. Sicut dicitur, quod Alexāder cuidam quærenti, quare mũdum ita infestaret, & in pace stare non posset? respondit, quoniā pax ei esset bellum, si adesset. Quandoque vero ventus per cauernas, & foramina terræ ingressus facit terræmotus, qui faciunt terram tremere. Et sic quorundam vita, ita tyrannica est, & terribilis, quod faciunt alios tremere, & in hoc quasi ponunt beatitudinem suam, vt potentes reputentur, nec non terrori habeantur. Sicut dicit Seneca de Alexādro, quod ducebat summum bonum terrori esse, ignorans, quod ignaua quæque animalia timentur ob virus malum, sicut scorpiones, & serpentes, & huiusmodi.

Sene.

Sen. lib. de benefi.

Alij autem sunt vapores, qui in altum eleuati efficiuntur nubes. Et talibus assimilatur vita iustorum, qui à terrenis per affectum eleuati sunt & segregati: & ideo ad velociter eundum ad Dominũ parati, & expediti. Etenim ideo dicitur Isa. Qui sunt isti qui vt nubes volant? Vnde sicut ex nubibus sunt pluuiæ, fulgura, siue sagittæ, & tonitrua: ita ex talibus sunt doctrinæ, correctiones asperæ, & quandoque manifesta miracula. Tales nubes habent intus igneũ vaporem, id est, feruorem spiritus, ex quo proueniunt talia. Et est sciendum, quod tales vapores nubium quandoque eleuantur, & trahunt aliquando secum paleas, pilos, ligna, vel lapides, propter quod postea quādoque talia pluunt; & non est hoc, quia talia fuerũt in nubibus generata, sed cum eis eleuata. Et sic sunt cupidi, qui volunt omnia rapere, & secum trahere. Sed sicut nubibus resolutis omnia talia cadunt. Sic quando huiusmodi homines per mortem resoluuntur, necesse est hæc omnia descendere, & hic remanere. Iob: Diues cũ dormierit, nihil secum affert.

Isa. 6.

Iob 22.

Item vita humana assimilatur aquæ fluuij propter septem.

Primò, quia fluuius habet continuitatem in fluxu. Vnde à fluēdo dictus est. Non est enim (vt dicit Isidorus) aquæ fluuius, quā perennis, & continuus aquæ fluxus. Et nos admodum fluuialis aquæ fluendo continuè labimur, ad mortem tendentes. Iuxta illud Ouidij: Prætereunt anni more fluentis aquę. Reg. Omnes morimur, & quasi aquę dilabimur in terram.

Isid.

Ouid.

2. Re. 14

Secundò, habet amaritudinem in ortu, & in exitu; quia à mari omnes fluuij oriuntur, & ad mare reuertuntur. Sic etiam humana vita, & a plāctu incipit, & in luctu finitur. Plorando enim homines nascuntur, & plorando moriũtur. Eccl. Ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur.

Eccl. 1

Tertio, habet volubilitatē perpetuam in rotatu, & velocitatē in cursu vel motu. Et quid est aliud omnis vita nostra, quam quidam fluxus in rota, in qua sem-

per rotata, & nunquã ad modicũ manens fixa, vita cõtinuo diminuta, & semper de ea aliquo subtracto, ad mortem currimus cursu velociori, quam fluuius absq; mora? Ioël. Fluuius circundedit me: inter omnes enim motus, motus vtique cœli est velocissimus, ex quo causatur omnis alius motus. Vnde fluuij rotatus illi motui comparatus, est quasi nullus. Sed vita nostra in fluxu motum cęli sequitur. Vnde omni die de vita nostra minuitur: ergo multo fortius, quam fluuius ad mare, vita nostra currit ad mortẽ. Ioël. 2

Quarto ratione profunditatis, & pulchritudinis: habet enim aqua profunditatẽ in situ, & pulchritudinẽ in aspectu. Quia vita nostra, & si nunc apparet pulchra, & aspectu venusta, tãquam tamen in imo, siue profundo status vanissimi constituta, vana tota est sicut spuma, & sicut via nauis in aqua, & auis per aëra, cuius post transitum nulla est apparẽtia.

Quinto, habet dulcedinẽ in trãsitu, & progressu, quia s. vita hominis in medio suo esse videtur dulcis, dum homo est sanus, & iuuenis. Sed quia medium non concordat cum extremis, ideo nec recta consistit. Rectum enim (vt dicit Philosophus) est cuius medium non exit ab extremis. Quare si vita nostra esset recta, qualis est in ortu, & exitu, talis deberet esse in transitu, scilicet luctuosa.

Sexto, ratione circulationis. Flumen enim habet circularitatẽ in motu, dũ à mari exit multa circuit, & ad mare vltimo redit. Sic simili modo etiam vita à doloribus incipit, dolores decurrit, & doloribus desinit.

Septimo, habet virtuositatem in impetu; quia fortiter in omne resistens impingit, omnia frãgit, nihil ei resistit, sed dum ad mare redit, penitus nomen perdit. Sic, & homo omnia in mũdo dispo-nit, omnia voluit, omnia rumpit, & frangit, nullum interdum resistens inuenitur, sed ad mortẽ dũ venit, omne superbię nomẽ amittit. Isa. Quasi fluuius violẽtus vita quem spiritus Domini cogit. Isa. 69

Item vita humana assimilatur vento propter quatuor.

Primo propter infimũ ortum, quia oritur materialiter ex vapore terrestri, s. sicco; & huius signũ est, quod venti fortes, præcipuè sunt in autumno, Sole existente circa æquinoctiũ hyemale, quia tunc Sol comburendo exiccauit elementa, & ideo vapor tũc eleuatus magis est siccus, & terreus, propter quod in autumno dominatur complexio terræ, s. frigida, & sicca. Sicut igitur est vẽtus materialiter ex fumo terrę, sic etiam est homine materialiter ex terræ limo. Gen. Fecit Deus hominem de limo terræ. Nec obstat, quod corpus humanũ dicitur esse compositum ex quatuor elementis, quia fit denominatio à prędominante elemento. Vnde dicitur homo, quasi ab humo, id est terra. Apparet ergo similitudo aquę in humoribus, virtus ignis in calore naturali, conaturalitas aëris in respiratione, soliditas & grauitas terra in carnibus, & ossibus. Ex quo patet quod in compositione humani corporis, multum ponit Deus de terra, parum de alijs elementis. Parum quidem de igne posuit; vt homo parum haberet de ardore concupiscentiæ, & de incensione iræ. & de vredine auaritię. Parum de aëre, vt homo parũ haberet de eleuatione superbiæ. Parum de aqua, vt parũ haberet de mobilitate inconstãtiæ. Multum autem ponit illi de terra, quia habet frigiditatem contra æstum auaritię, infirmitatem Gen. 2

tem

tem contra eleuationem superbię, & stabilitatem cōtra motum inconstantiæ.

Notandum est autem, quod vapor siccus nō potest ventum causare, nisi eleuetur à Sole. Nam calor Solis eleuans vaporem siccū terrestrem, & non consumens ipsum, est etiam causa venti. Calor igitur Solis, est vigor animæ rationalis, quæ ipsum humanū corpus quāquā graue & terrestre viuificat, & erigit sursū. Vnde solus homo est rectæ staturæ, caput habēs sursum. Vnde Aug. de hoc loquēs ait: Beluas prostratas in faciē Deus fecit, pastū quærētes de terra: te autē in duos pedes erexit, de terra faciem tuā sursū haberi voluit; nō ergo discrepet cor tuum à facie tua, vt facies tua sit sursum, & cor tuum sit deorsum. August.

Secunda, humana vita assimilatur vento propter obliquum motum. Nō enim talis est vapor vēti, qui habet motum rectum, sed obliquum & tortuosum, nūc scilicet descēdendo, nunc ascendēdo. Cuius ratio est: quia talis vapor terrestris, & siccus, eleuatur à calore Solis ad mediam aëris regionem, quæ scilicet est maximi frigoris. Vnde cum talis vapor sit per naturam frigidus, & grauis, obuiās ei frigus loci, quod etiam ipsum inspissat, & grauat, facit ipsum descendere aliquantulum: sed calor Solis, qui est in ipso, cum non sit ab ipso facilè separabilis, quia magis conseruatur in sicco terrestri, quam in vapore humido, iterum releuat ipsum, & inde fit inuoluta impulsio aëris, quæ ventus vocatur. Nam superior pars vaporis cum sit grauis de se, & inspissata ex frigiditate loci, deprimitur valde vehementer & cum sit latissimus vapor, & inspissatus à frigore, multum agitat aërem, & dat flatum donec descendat conuersio superioris extremitatis ipsius super inferiorem fere, deinde resurgit calor ex radio. Et interim calido radio sicco. Iterum eleuāte iterum ipsum, & subministrāte materiam ex elauatione pluris vaporis in ipsum, & ideo confortando iterum dat ascendēdo alium flatum fortiorem. Fortior autem est flatus descēsionis venti, quam ascēsionis, propter hoc quod superior extremitas inspissata à frigore loci, descendit, & spissum fortius impellit aerem, quem ratum. Patet ergo, quod motus venti non est rectus, sed tortuosus, scilicet per medium descensus. Nam vna ratio descendit, & alia ascendit; & quia non est motus cōtinuus, sed interruptus. Nam in omni motu reflexo, oportet intercidere quietem, vt probat Philosophus. Aristot. Phys.

Item patet, quod vna flatio debilior est altera, scilicet ascendēs, quàm descendens. Et hæc omnia competunt humanę vitę. Nā homo in corpore viuens, nunc ascēdit per augmētū scilicet in iuuētute: nunc descendit per decrementum naturæ, & virtutis, scilicet in senectute, & prolixius est tempus senectutis, quam iuuētutis; & ideo maior est descensus, quàm ascensus, nec vnum tēpus continuatur alteri, quia ætas statiua. i. virilis, est intermedia.

Item homo in corpore viuens, nunc ascendit per prosperitatem, nunc descendit per aduersitatē, nunc ascendit per superbiam & gloriam, nunc descendit per confusionem, & ignominiam.

Item nunc ascendit viuens, nūc descendit moriens.

Tertiò assimilātur vento propter incertum terminum. Nam ventus parum durat, nec scit homo, quando flat, vbi, vel quando quiescere debeat, secūdū illud Io. Spiritus vbi vult, spirat, & nescit Ioan. 3.

vnde

Chryſ. vnde veniat, aut quo vadat. Hoc enim ſecũdum Chry. Chriſtus dixit de vento, cuius initiũ, & finis, nobis occulta ſunt. Similiter vita
Iob 7. hominis parũ durat. Iob. Memẽto mei Domine, quia vẽtus eſt vita mea. Neſcit enim homo vbi, vel quãdo finiatur, ſecundum il-
Eccl. 9. lud Ecc. Nã nihil eſt certius morte, & nihil incertius hora mortis.
Greg. Vult enim Deus, ſicut dicit Greg. quod hora mortis ſit nobis incerta, & ſemper ſit nobis ſuſpecta,
Mat. 25 ſecundũ illud Mat. Vigilate, quia neſcitis diem neque horam.

Notandum tamen, quod ſunt tres cauſæ abſciſſionis, quæ etiã ſuo modo abſcindunt vitam humanam.

Prima eſt intenſum frigus, quod terram vehementer conſtringit, vaporem venti eleuari non ſinit.

Secunda, eſt intenſus calor, qui vaporem eleuatum conſumit.

Tertia eſt magna pluuia, quæ aërem infrigidans, vaporem grauat, & in tantum deſcendere facit quod non poteſt ſubito à calido eleuari.

Item terram & vaporem ſuperficiei conſtringit, vt non poſſit alius vapor eleuari ad augendum materiam venti; & omnis vapor cito deficit, niſi continuè aliquid generetur. In iſtis etiam ſignantur tres cauſæ mortis humanæ. Quia in intenſo frigore intelligitur malitia tranſgreſſionis, quia frigus ſignat malitiã peccati: malitia enim animam frigeſcere fa-
Hier. 6. cit, dũ calorem charitatis extinguit. Vnde dicitur Hier. Sicut ciſterna frigidam facit aquam, ita frigidam facit malitiam ſuã Hoc ergo frigus eſt, ſcilicet peccatum quod mortem introduxit, ſecun-
Rom. 5. dum illud Apo. Per vnum hominem intrauit peccatum in mundum, & per peccatum mors. Intenſo vero calore accipitur diſtẽperantia cõplexionis, quę eſt naturalis cauſæ humanę infirmitatis, & mortis, vt patet pręcipue in febribus Sed per pluuiam ſupercadentem intelligitur iuſtitia diuinę ordinationis, per quam (ſicut dicit Apoſtolus) ſtatutum eſt ho- Heb. 9.
minibus ſemel mori. Vel per pluuiam ſuperuenientem, intellige occiſionem hominis violentam, dum vnus per alium percutitur, & occiditur.

Quarto, aſſimilatur humana vita vẽto, propter ſtationis ſonitum. Eſt enim ſonitus venti per modum vndarum conſtringentium ſeſe, eo quod vna inũdatio vincit aliãm, & extendit ſe ſuper eam. Vẽtus ergo dum perflat fortiter ſonat, ſed ſonando trãſit, & nullum ſui poſt ſonitum veſtigiũ derelinquit. Sic quãtumcunque homines in mundo viuentes magnum ſonitum faciunt, ſiue magnas dignitates adipiſcendo, ſiue bellorum victorias aſſequendo, ſiue magnas diuitias cumulando, ſiue magnæ ſapientiæ nomen habendo: omnia tamen cito prętereunt ſicut & ſonitus venti. Et poſt hęc ita ſunt ac ſi quaſi nunquam fuiſſent. Vnde dicit Pro- Pſal. 9.
phe. Perijt memoria eorum cum ſonitu.

Humana moralis vita nonnullis ſimilitudinibus ad inſtar aquæ varietates variare comprobatur.

Cap. LXXXVII.

Vita hominis moralis, ſiue bonæ, ſiue malæ diſpoſitionis ſit, ſicut aqua, ſit boni, & mali ſaporis. Variatur enim ſapor a-
quarum ſecundum Sene. ex qua- Se. li. de na. quę.
tuor, ſ. principio, ex loco, ex conſortio, & ex ſpiritu i. aëre in aquam trãsformatur. Variatur enim aqua ex originali principio, id eſt ex re, à qua oritur, vt aqua roſacea ex roſis, & ſic de ſimilibus. Et ſic etiã homo ex origine (ſecundum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

(secundum Philosophum) cōtrahit dispositiones quasdā ad quasdā passiones & vitia. Vnde narrat in Ethi. ꝙ ex parte iracūdo nascitur etiam interdum filius iracundus. Et similiter secundum fidem Catholicam nos omnes ex primo parēte peccatum originale cōtraximus, propter quod Apostolus dicit, quod eramus filij iræ natura.

Aristo. Ethi. 7.

Ephe. 2.

Secundo, variatur ex loco, scilicet vnde ipsa aqua trāsit, vt patet in aquis sulphureis, & in Cicilia inuenitur aqua habens saporem aceti, qua vtūtur incolæ pro aceto. Similiter etiam secundum loca, & regiones varias, in quibus homines habitāt, videmus variari etiam mores eorum. Vnde etiā in sacra Scriptura viri iusti à locis malorum hominum, infectarum regionum recedere iubentur. Sicut iussus est Abraham de Vr Caldæorum exire, & de regione Sodomorum Lot descendere. Nestes (inquit Angelus) in omni circa regionem. Et loca quędam solitaria, ad diuinas reuelationes disponere vel adaptare videntur, secūdum illud Ose. Ducam eam in solitudine, &c.

Gen. 19

Ose. 1.

Tertiò, variatur ex vitioso consortio, id est, ex vitio & natura, quam acquirit ex re vicina, vel ex mala vicina, etiāsi nō cōmisceatur sibi, vt aqua posita iuxta amphoram sapit de amphora, licet nō tetigerit eam. Similiter familiaritate, & cōsortio bono, vel malo efficiuntur multi mali, vel boni. Mores enim (secundum Tullium) formantur ex cōuictu. Pro. Qui cum sapiētibus graditur, sapiens erit: amicus autem stultorum efficietur similis illis. Psalm. Cum electo electus eris: & cum peruerso peruerteris.

Pro. 13.

Psal. 17.

Quartò, variatur (sicut ibidem Seneca dicit) ex spiritu in aquam trāsformato, id est, ex diuersitate aëris immutantis. Vnde dicit, quod sunt aquę quædam ita venenosæ ex spumali materia minerali, & ideo magis actiuę, quod statim bibitæ interficiunt. Et in Macedonia sunt aquæ, quæ ab auibus bibitæ, faciunt eas albas. Iste spiritus siue aër, est doctrina moralis, siue spiritualis, qua aliquis informatur; quæ si bona est, bonum facit recipientem: si vero praua, generat prauos mores. Vnde doctrina hæreticorū venenosa, statim animam credentis occidit. Apo. Sermo eorum vt cancer serpit. 2. Thi. 2

De vita tum actiua, tum contemplatiua hominis spiritualis, qua venti proprietatibus, & aëri comparatur.

Cap. LXXXVIII.

Vita hominis spiritualis assimilatur vēto. Primo, ratione augmentabilitatis. Nam omnis ventus est à principio debilis, sed postea fortificatur secundum quod materia eius crescit, & secūdum quod fortiori frigido repercutitur. Similiter in vita spirituali primo homo est debilis, & imperfectus; postea efficitur fortis, & perfectus. Primum quod animale, postea quod spirituale. Crescit autē homo in Spiritu secundum augmentum materiæ, id est, bonorum operum. Et iterum repercussio frigoris, id est, tribulationis, & aduersitatis est etiam sanctis viris causa crescendi, & proficiēdi; quia virtus in infirmitate perficitur.

1. Co. 15

2. Co. 12

Secundo ratione obliquitatis. Quia sicut omnis ventus mouetur obliquè, siue tortuose, ita omnis homo viuit defectuosè. Tunc enim homo habet tortuosū motum, quando declinat ad peccatum. Psalmus. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt. Est autem triplex ratio, quare omnis ventus mouetur tortuosè.

Psal. 13.

Prima

Prima est, quia ventus imitatur corpora cęlestia, sicut effectus causã. Iuppiter enim specialiter mouet ventos Aquilonares. Sol Orientales. Luna Occidentales, Mars Australes. Ideo etiã Aries, Leo, Sagittarius dicũtur triplicitas ignea, quia mouent ventos orientales, & illa signa sunt calida, & sicca. Taurus verò, Virgo, & Capricornus frigida, & sicca, quæ mouent Australes: Alia vero calida, & humida, dicuntur triplicitas aërea, qui mouent Occidẽtales. Alia frigida, & humida, qui mouent Aquilonares. Sicut ergo cælestis virtus causat in ventis motum tortuosum, ita cælestis spiritus .i. diabolus, qui de cœlo cecidit, causat in homine peccatum. Propter quod Sap. dicitur, quod inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Ipse est, qui suis tẽtationibus mouet hominem ad peccandum, siue inflammando ad auaritiam, siue iram, vel ad luxuriam, quę est triplicitas ignea vel aërea, siue infrigidando per inuidiam, accidiam, & pusillanimitatem, quæ est triplicitas terrea, vel aquea, & sic de alijs.

Sap. 2.

Secunda causa, siue ratio obliquitatis venti, est ex loco suæ generationis. Nam ventus inferius habet calorem, qui expellit ab eo frigus: similiter superius est æstus, idem faciens. Vnde cum ventus agitetur à frigore, oportet quod agitetur à loco frigoris circulariter, vt supra, & infra claudatur, vt dicunt quidam. Similiter homines a loco suę generationis, id est, à mundo tẽtãtur, & alliciuntur ad peccandum, vel ad peccatum, vt scilicet non rectè ambulent, neque viuant. Nam mundus superius prosperitatibus, inferius vero aduersitatibus nos obsidet, & includit.

Tertia causa est, quia ipse vapor terrenus, qui est materia venti, inferius impellitur à calore eleuante; superius vero à frigore inspissãte. Iste igitur vapor terrenus signat carnem, quę aut calore cõcupiscentiæ, aut frigore, siue corpore accidiæ & tristitię hominẽ ad peccatum impellit. Ergo istæ sunt tres causę, quare homines non rectè ambulant, scilicet diabolus, caro, & mundus; quæ suis tẽtationibus homines ad vniuersa varia impellunt.

Tertiò, assimilatur vento vita spiritualis ratione discontinuitatis; quia ventus non est cõtinuus, vel cõtinui flatus; sed vna exsufflatio est post aliam; quia frigus non continuè repellit, sed cũ semel deprimitur tunc confortatur calore loci inferioris, & assumptione pluris materiæ, & eleuatur iterum, & iterum secundo repercutitur, & sic alterando vices ascendendo, & reflectendo, paulatim deficit. Similiter vita spiritualis non est semper vniformiter continua, sed aliquando sancti viri eleuãtur ad contemplationẽ, aliquãdo deprimuntur ad actionem; & sic vices alternando continuant, donec moriendo deficiant.

Quartò, ratione inæqualitatis, quia ventus non est æqualis sufflationis, cùm frigiditas repercutiens sit maior, & minor, & vapor inæqualiter spissus & rarus. Inter duos etiã flatus fortes sunt multi debiles. Similiter sancti viri sũt diuersis temporibus magis, & minus deuoti quãtum ad deuotionẽ actualem; fortius, & debilius operantes quãtum ad vitam actiuam, vel aliquãdo debiliores aliquando fortiores ad tolerãdã aduersa.

Item aliquando frequentius, aliquando rarius aliqua operãtur.

Item vita hominis spiritualis

diuiditur

diuiditur per actiuam, & cõtemplatiuam. Et vtraque repręsentatur in aëre: quia aër habet partẽ
Beda. sui (sicut dicit Beda) quæ communicat cum natura cœlesti. Est enim pura, quieta, & clara; & ideo repræsentat vitam contemplatiuam. Est enim aër superior purus, quia nullis terrenis exhalationibus est infectus. Similiter vir contemplatiuus ad cœlestia eleuatus, terrenis affectionibus non inficitur: secundũ illud,
Col. 3. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terrã, & Gregor. dicit, quod
Greg. in Ezec. vita contemplatiua ad quandam mentis libertatem transit, temporalia bona non cogitans, sed ęterna.

Item ille aër est quietus. i. nullo vento commotus. Sic vir contemplatiuus ventis. i. commotionibus curarum secularium non impellitur. Vnde Christus de
Mat. 12 Ioan. Bapt. dixit, quod non erat arundo vento agitata, & ideo Gregor. dicit ibidem, quod vita cõtemplatiua, calcatis curis omnibus, ad videndum faciẽ Crea-
Psal. 45 toris sui inardescit. Psalmus. Vacate & videte: vacate scilicet à curis, & actionibus exterioribus cessando: videte scilicet contem-
Aug. de ci. Dei. plando. Nam, sicut dicit August. Otium sanctum quærit charitas veritatis.

Item ille aër est clarus, quia cęlesti lumine perfusus. Sic aër cõtemplatiuus cælestis inspirationis lumine frequenter perfunditur. Vnde dicit: Contemplatiua vita amabilis valdè dulcedo est, quæ super semetipsam animam trahit, cælestia aperit, & spiritualia mentis oculis patefacit. Alia vero (vt Beda dicit) est pars aëris inferior, quæ propinquat ad naturã terrestrem; & ideo est grossa, turbulenta, & terrenis vaporibus plena, multarum tamen rerũ generatiua, vt pluuiæ, grandinis, & huiusmodi. Et huic assimilatur vita actiua. Vita enim actiua est grossa; quia mentem ingrossat, & hebetat circa intelligibilia. Vnde Grego. dicit quod Lya, Greg. super Ezec.
quæ actiuam vitam designat, lippa est, & fœcunda, quia dum occupatur in opere minus videt.

Item actiua vita est turbulenta; quia scilicet perturbatur circa agibilia. Vnde Marthæ, quæ vitam actiuã designat, dixit Dominus, Lu. Solicita es, & turbaris erga plurima. Luc. 10

Item actiua vita est terrenis vaporibus, i. solicitudinibus plena, quia occupat animam circa terrena ministeria. Et ideo dicitur Luc. quod Martha, quæ scilicet vitam actiuã elegerat, satagebat Luc. 10
circa frequens ministerium.

Itẽ est vita multorum meritorũ generatiua, siue acquisitiua. Et ideo, vt dictum est designata est per Lyam, quæ multos filios peperit. Vnde etiam Grego. dicit in eodẽ loco, quod magna sunt vitæ actiuæ merita.

Septem capitalia vitia, prauiq; eorum defectus recensentur, quibus septem planetarum extrema proprietates, methaphorice ascribuntur.

Cap. LXXXIX.

Vitia capitalia, quæ sunt septem, assimilantur septem planetis. Nam primo in Sole præ cæteris gloriosius incedente, notat superbiã, quæ semper appetit gloriosa. Psalm. Per diem, scilicet Ps. 120.
prosperitatis, sol scilicet superbię non vret te.

Secundò, in Mercurio, qui est colore argẽteus, & semper iuxta Solem incedit, accipe auaritiam, quæ argentum quærit, & semper superbiam sequitur; Quia dum superbus appetit gloriosa, non potest assequi, nisi abun-

abūdet metallina materia, aurea, vel argentea, & ideo se totū dat ad acquirendam pecuniam. Similiter & auari diuitijs pleni, semper vt in pluribus, sunt superbi, & quærunt ab alijs honorari. Vnde Apostol. Diuitibus huius seculi præcipio non sublime sapere. Augustinus: Vermis diuitum superbia. 1.Thi.6

Tertio, in Luna inspissante aërem, & quandam semper vmbram, siue obscuritatem in se habentē, intellige accidiam, quæ menti ingerit quandam nigredinem per quam inspissat, & conturbat animę rationem. Hęc pręcipue cauenda est in nocte aduersitatis. Psalmus: Neque Luna per noctem, id est, accidia per tempus aduersitatis, vret te, supple. Psa.120

Quarto per Martem sanguinem circa cor accendentem, accipe iram, quæ est accensio sanguinis circa cor, vt dicit Philosophus. Arist.2.

Quinto, in Ioue, qui quantum in se est, prodest, cum sit planeta beneuolus, accipe gula, quæ de se, necessaria est omnibus ratione vitæ, nec vlli inuenitur obesse, si eam sciuerit debitè cohibere. Sed sicut Iuppiter ex coniunctione cū alio efficitur noxius: sic etiam quando necessitati voluptas coniungitur, vitium gulæ incurritur, quod obest.

Sexto quidem in Venere, quæ ad luxuriam disponit, peccatum carnis intellige.

Septimo, in Saturno, qui est stella colore plūbeo, siue liuido, accipe inuidiā, quę est quidam liuor de bono proximi, plumbeam & grauem faciens animam.

Item vitia assimilantur arenæ propter septem.

Primo, propter ariditatem. Nā arena ab ariditate est dicta, & hoc pertinet ad superbiā. Superbia enim pluuiā, seu rorē diuinæ gratiæ impedit, quia Deus superbis resistit, animæ ariditatē inducit. Hanc ariditatem patiebantur qui dicebāt: Anima nostra arida est. Et sicut arena si manu pressa fuerit, præ nimia siccitate, vel ariditate stridorem facit. Similiter superbus qualitercūque pressus, vel tactus, stridorem quendā impatientiæ statim producit. Ecclesiastici. Ascensus arenosus in pedibus, id est, affectib. veterani, id est, Adam, quādo audiuit. Eritis vt dij. No.11. Eccl.25.

Secundò, propter ponderositatem. Nam arena est pondere grauissima, & hæc ponderositas refertur ad iram, per quam homo efficitur alijs importabilis. Prouerb. Graue est saxum, & onerosa est arena, sed ira stulti vtroq; grauior. Pro.27.

Tertiò, propter aquę vicinitatē, quæ refertur ad incontinentiam. Inuenitur enim arena sub aquis, sicut in fluuijs enim iuxta aquas, sicut in littore maris. Sic sunt incontinentes, quorum quidā sub aquis voluptatum, & fluxu peccatorū carnaliū viuunt, & immorantur, vt fornicarij, adulteri & huiusmodi. Quidam vero ad modū arenæ, quæ est in littore maris, & si aqua non inundātur, tamen ea aliquando fluctuante infunduntur, & tales sunt coniugati; qui licet matrimonio licitè possunt vti, tamen inundante in eis concupiscentia in ipso carnali opere, quandoque sordidantur.

Quarto, propter partium discontinuitatē. Nō enim arena habet partes, quæ possunt conglutinari. Et hinc est quod ex arena non fit lapis. Nam arena in aquis maris ab omni lutea viscositate absoluitur. Vnde vincens in ea siccitas, in lapidem coagulari non patitur, vt dicit Aristot. Et sicut dicit in libr. Metheo. Terra pura nō fit lapis, quia siccitas

siccitas vincens, non facit partiũ terræ cõtinuationem: sed potius dissolutionem, propter quod nõ vertitur in lapidẽ. Et multò fortius hoc est in arena: cũ sit terra naturaliter & substantialiter siccior, & durior. Hæc autẽ diuisio, & discontinuatio arenarũ partiũ ad inuidiam pertinet, quæ glutinium charitatis excludens, tenet homines ab inuicem diuisos, vt etiam lapidi singulari Christo incorporari non possint.

Quinto, propter sterilitatẽ: Est enim arena sterilis, & infœcunda, tum propter defectum caloris, & humoris, tum propter dominium siccitatis & frigoris. Vnde imbre superueniente non diffunditur, nec dissoluitur: sed magis cõprimitur, & induratur. Hæc sterilitas pertinet ad accidiam, quæ calorẽ charitatis, & humorem deuotionis excludens, ariditatem mentis, & frigiditatem inducẽs, animam sterilem, & infæcundam reddit, vt fructum bonorũ operũ non producat.

Sextò, propter mineralitatem. Habet enim arena virtutem mineralem, vel saltem ei similem. Vnde inter arenas fluuiales, & marinas inueniũtur arenæ aureę, & lapides politi, & gemmę pretiosæ. Hoc autẽ pertinet ad auaritiam, quæ circa metalla, aurum scilicet, & argentũ, & huiusmodi

Sap. 7. insudat. Sap. Omnẽ aurum tanquam arena est exigua.

Septimò, propter obstantiam. Obstant enim arenæ quandoq; fluminibus, ne intrent mare. Nã cumulatæ arenæ, & in maris hostijs siue fluuijs adunatæ, quãuis sint paruę, quia tamẽ sunt multę, flumen impediunt, & retardant ne intret mare, & ideo faciũt flumẽ interdum retro redire, & per

Hiero. super campos spargere, sicut patet de Nilo qui hoc modo irrigat totã terram Ægypti, sicut dicit Hier. Hoc autẽ pertinet ad vitiũ gulæ. Nã gula, flumen plenum aquis, i. peccatorẽ mollẽ, & assuetũ deli- Amos. 8
tijs detinet & retardat ne intret mare pœnitentiæ, & religionis. Et aliquando etiam si ingreditur, ipsum retroire, i. quam cito facit exire, & redire ad sæculum. Isid. tamen dicit quod Nilus Aquilonis flatibus repercussus, aquis retro luctãtibus tumescit, & inundationẽ facit Ægypti. s. à medio Augusti vsq; ad mediũ Septembris. Hanc verò dicunt inundationem fieri virtute stellarum, sicut etiam virtutẽ stellarum fit, vt in Ægypto nunquam pluat, sicut dicit Plat. Et sicut videmus Pla. Thi.
etiã, quòd virtute stellarũ certis temporibus vbique tempestates fiunt in mari, vt circa festũ omnium Sanctorũ. Vnde nautę tunc maximæ portum quærũt. Aliqui vero attribuũt diuinæ virtuti, ex quo talis dispositio data est specialiter illi regioni, sicut etiã impetum maris. Ambro. enim attribuit diuinæ virtuti sic disponenti in prima creatione.

Voluptas quæ est Diaboli laqueus, seu vir voluptuosus, diuersimode ipsi Saturnò assimilatur.

Cap. XC.

VOluptuosus homo similis est Saturno. Nã Saturnus à saturando est dictus, vt dicit Isid. Isid.
Cuius vxor Ops dicta est, ab opulentia, quam tribuit mortalibus. In Saturno enim delectatio gutturis, in vxore delectatio significatur carnis, in quibus delectationibus corporis voluptas consistit, sed adhuc ostendunt voluptuosum hominẽ esse Saturno similẽ, voluptatũ exitus, effectus, tẽpus, & affectus; Exitus quidem, quia Saturnus pingebatur olim mæstissimus. Cuius causam assignant fabulæ, quia filio suo Ioue fingitur fuisse castratus, quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

propterea forte dicitur, quia planeta Iupiter impedit, & tēperat malitiā Saturni. Sed verior causa tristitiæ est, quia (vt dicit Ptolomeus) Saturnus dat hominē sub eius dominio natum vel conceptū esse tristem, raro hilarem, vel ridētem. Vnde etiam in iudicijs mœrorem & tristitiam designat. Hæc autem tristitia cōpetit fini voluptatis, quia (vt dicit Boët.) Voluptas tristes habet exitus: secundum illud Prou. Nouissima illius amara quasi absinthium.

Ptol. li. de iud. astror.

Boët.

Prou. 5

Secundo, si cōsideretur effectus. Nā Saturnus est effectu frigidus, & siccus, & ponderosus: & sic etiā in fabulis pingitur. Quæ omnia congruunt voluptati, quę infrigidat, spiritualis affectionis calorē extinguendo, desiccat, humorem deuotionis consumendo, & grauat, mentem ad inferiora deprimendo.

Tertiò, quantū ad tempus. Nā Saturnus dicitur planeta nocturnus, quia voluptas carnis quærit tenebras noctis, Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem.

Iob 24.

Quartò, tenet similitudinem, si cōsideret voluptuosi affectus. Nā sicut dicit Ptolo. Nati sub Saturno, turpia, & immunda non abhorrēt vestimenta, & alia etiam diligunt fœtida: Quod totū moraliter cōpetit luxuriosis, qui non abhorrent notam infamiæ exteriorē. Insuper diligunt opera fœtida, & immunda.

Itē voluptas generat tentationes carnis sicut pluuia suauis generat vermes. Nam quando pluuia est suauis, miscetur cū humido aëreo, & terrestri sicco, ex quo formatur corpus aquaticum, cui statim virtute stellarū datur anima. Humidum enim bene commixtum cū terrestri ex ipso aëre fit viscosum. Et fit sicut pellis, in qua continuè pulsans calidum, facit spiritū; cui tanquā proprio subiecto dat anima sensibilis. Quasi autem suauitas pluuiæ est voluptas deliciosæ vitæ, quæ vermes in terra generat, quia in carne tentationes suscitat.

Item voluptas, & abundantia diuitiarum, & delitiarum est pedica, & laqueus diaboli, qua hominem quem persequitur capit. Vnde Laban persequēs Iacob in monte Galaad eum comprehendit. Mons enim Galaad fertilissimus, & delitiosissimus esse dicitur in pascuis, frugibus, & fontibus. In monte ergo Galaad, a Labam Iacob capitur. Quia in fertilitate, & abundantia delitiarum, homo à diabolo tentatur, & illaqueatur.

Gen. 31

Præclaris similitudinibus ac exēplis, Christo Dei filio, Solis, Lucis, Montisq; Olympi proprietates, quam doctißime conferuntur.

Cap. XCI.

CHristus assimilatur Soli: quia Sol excedit omnia luminaria cęlestia, corporea in quatuor. Primo in quantitate. Nam (secūdum traditionem Alphragani.) Sol dicitur maior omnibus corporibus, post illum xv. stellæ, quæ in prima magnitudine inter stellas fixas ponuntur ab ipso, tertio Iupiter, quartò Saturnus, quintò omnes stellæ fixæ suis ordinibus positæ, quas Ptol. & Alphraganus differentia 19. in sex gradus magnitudinis diuidunt: sextò loco Mars, septimo Terra, octauo Venus, nono Luna, decimo Mercurius. Sicut autē Dio. dicit in his, quæ nō mole sunt magna, idem est magnum esse, quod bonū; & idem maius, quod melius. Vnde sicut Sol excedit omnia alia corpora in magnitudine quātitatis; ita Christus excessit omnes sanctos in magnitudine bonitatis, nō in quantum Deus, sed etiam in quantum homo: quia ipse habuit

Alphr. dist. 22.

Pto. 7. dist. Al.

buit plenitudinẽ gratiæ præ omnibus Sanctis. Vnde dicitur habuisse spiritum non ad mensurã, id est, totaliter, non particulariter, quãtum ad omnes gratiæ effectus. Vel non ad mensuram, super omnem proportionem respectu aliorum hominum.

Secundo Sol excedit in claritate; quia in alijs est luminis principium, vt dicit Aristot. & cum eo concordat Auic. & Pto. & Mesalach. Dicũt enim, quod sicut omnium calidorum est vna prima causa, scilicet ignis, ita oportet quod omnium luminosorum sit vnum principiũ. Et hoc non erit, nisi Sol. & idcirco vocatur Sol. i. solus lucens. Sic etiam in homine, qui est vt minor mundus, vnũ membrum influit omnibus, scilicet cor Oportet ergo, quod Sol cum sit principium luminis, plus habeat de lumine, quam aliquod aliud corpus, sicut ignis plus habet de calore, & cor de vitali virtute: Similiter ergo Christus, qui est principium vitę spiritualis, vel luminis sapientiæ, de quo Iohan. Erat lux vera &c. Et Ecclesiastici. Fons sapientiæ. Verbum Dei, oportuit, vt prę omnibus alijs sapientię splendore fulgeret. Ecclesiastici. Quid lucidius Sole? id est, quid sapientius Christo? de quo dicit Apostolus, quod in ipso sũt omnes thesauri sapiẽtię, & scientiæ absconditi.

Arist. de propri. eleme. — Ioan. 1. — Eccl. 1. — Eccl. 17 — Col. 2.

Tertiò, Sol excedit in dignitate. Vnde Sol dicitur esse vas admirabile, secundum illud Eccle. Sol in aspectu annuncians in exitu, vas admirabile, opus Excelsi, in meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere. Similiter & Christus excedit etiam in dignitate, quia in quantum Deus, est æqualis Patri, in dignitate naturæ, in quantum homo, excedit omnes Sanctos in dignitate gloriæ. Iohannes. Vidimus gloriam eius, &c. Et ad Hebræ. Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior Angelis, &c.

Eccl. 43 — Ioan. 1. — Heb. 1

Quartò, Sol excedit in potestate. Nam maioris virtutis est, & plus influit in inferiora, immo Sol habet quandam potestatẽ, & virtutem super omnia corpora, dũ omnia illuminat, & superiora & inferiora. Vnde omnia respicere dicitur Ec. Sol illuminãs per omnia respexit: similiter Christus dixit: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Specialiter autem Sol habet virtutem illuminatiuã. Et ipse Christus dixit, Ego sum lux mundi. Item virtutem inflammatiuam. Ecclesiastici. Tripliciter Sol exurens montes radios igneos exufflans. Et de Christo dictum est. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis? &c.

Eccl. 42 — Mat. 28 — Ioan. 8 — Eccl. 43 — Luc. 24

Item renouatiuam: quia dum poros terræ aperit, virtutem latentem in radicibus ad actum producit, & quod mortuũ videbatur reuiuiscit: & renouatur, quod vetustate tabuit. Et ita similiter per Christũ renouamur, & regeneramur in nouam vitam secundũ illud Ephe. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Hic enim nouus homo, Christus est.

Ephe. 4

Item virtutem purgatiuam. Nã tenebras fugat, & fœtores consumendo purgat. Sic Christus purgat tenebras ignorantię, & fœditates peccatorum. Heb. Purgationem peccatorum faciens.

Heb. 1

Item virtutem nutritiuam. Quia dũ suo calore terrę humiditatem resoluit: vt sua attractiua, quę radicibus est simile, de illa attrahit, & in terræ nascentium nutrimentum conuertit. Sic Christus nutritor fidelium dixit. Ego sum pastor bonus. Qui calore amoris resolutus in mortem, corpus suũ

nobis simile, tradidit in cibum, & sanguinem in potum. Et ideo ipse dicit. Caro mea verè est cibus, &c. Ioan. 6.

Item sol habet virtutem conciliatiuam, vnde virtute sua conciliat in corporibus animalium quatuor elementa. Sic Christus reconciliauit nos Deo per mortem suam, secũdum illud: Recõciliati sumus Deo per mortẽ Filij sui. Rom. 5.

Item Sol habet virtutẽ immutatiuam. Nam secundum quod ascendit, & descẽdit per Zodiaci signa, sic variat & immutat tẽpora. Nam existẽs in nostro hemisphærio, diem facit, existẽs in alio noctem inducit. Similiter Christus existens per gratiam in anima, illuminat eam, & diẽ ibi facit; sed recedens ab ea per culpã, tenebrosam & nocturnã dimittit.

Item sol habet virtutem distinctiuam. Quia secundum 4. versiones distinguit 4. tempora anni. Quia existens in Ariete, ver facit; ascendens ad Cancrum, æstatem efficit: ad Libram, autumnũ constituit, sed dum ad Scorpionem, hyemem introducit. Vnde Eccle. Oritur Sol, & occidit, &c. Quod (secundum Hugonem de Sancto Victore) sic exponitur. Oritur, quando scilicet per vernale æquinoctium ingrediens ad nostrum polum consurgit. Occidit, quãdo per autumnale exiẽs ad inferiora descendit. Girat per meridiem, quando in hyemalibus signis cõmoratur. Flectitur ad Aquilonẽ, quãdo in æstiuis signis, quæ polo boreali viciniora sunt circunfertur, similiter sol spiritualis Christus ortus est per incarnationem. Psalmus: Ortus est Sol, & congregati sunt. Occidit per passionem. Vnde Psalmus. Sol cognouit occasum suum. Ad locum reuertitur per ascensionem. Vnde Abac. Sol & Luna, id est, Christus, & triumphans ecclesia, steterunt in tabernaculo suo, scilicet in cęlo. Flectitur ad aquilonem per suam ad iudicandum reuersionem. Iere. Ab aquilone pãdetur omne malum super omnes habitatores terræ quantum ad peccatores. In iudicio stabit Christus sicut Sol in medio cæli. Ios. stetit Sol in medio cæli, & dicit stetit, quia non plus flectetur, nec prece, nec precio.

Eccl. 1. Hugo. Ps. 103. Abac. 3. Iere. 1. Ios. 10.

Item Christus assimilatur luci; quia lux est altissima in ortu, velocissima in motu, speciosissima in aspectu, & efficacissima in effectu.

Primo dico, quod lux est altissima in ortu: quia causatur, & oritur de cælo, s. à Sole, & stellis, quę sunt altissima corpora situ, & dignitate. Ecclesiast. Ego feci in cælis vt oriretur lumẽ indeficiẽs: nã sicut calor est qualitas actiua cõsequens formam substantialẽ ignis. Ita lux est qualitas actiua cõsequens formam substantialem Solis, vel cuiuscũque alterius corporis à se lucentis, si aliquod tale est, cuius signum est: quia radij diuersarũ stellarũ habent diuersos effectus, secundũ diuersas naturas corporũ, sed sicut lux oritur de substãtia Solis, vel corporis à se lucentis: sic Christus Filius Dei genitus est de substantia Altissimi, scilicet Dei Patris. Eccles. Ego ex ore Altissimi prodij, id est de substantia Patris. Nam sicut verbum sapiẽtiæ nostræ spiritualiter, siue inuisibiliter procedit ab ore, ita Filius à Patre. Vnde sicut lux est coæterna, & coæua Soli: quia quàm cito fuit Sol, fuit lux sua, ita quod si sol fuisset ab æterno, fuisset etiam lux ab æterno: ita Filius est coęternus Patri, vt dicit Augustinus. Nec obstat quod Genesis dicitur fuisse producta lux, postea Sol quarto die: quia (secun-

Eccl. 24. Eccl. 34. Augu. lib. de Tri. Gen. 1.

Dio c.4 de diui. no. (secundum beatum Dionysium) illa lux primo die creata fuit lux Solis, sed informis, quantum ad hoc quod iam erat substãtia Solis, & habebat illuminatiuã virtutem in communi, sed post modũ data est ei specialis & determinata virtus ad particulares effectus.

Secundò, filius Dei assimilatur luci; quia lux est velocissima in motu. Videmus enim, quod Sole apparente in puncto Orientis, fit illuminatio totius hemisphærij nostri, vsque ad pũctum oppositum. Ex quo patet, quod lux non est corpus: quia si lux esset corpus, illuminatio esset motus localis. Nullus autem motus localis corporis alicuius potest esse in instãti: quia omne quod mouetur localiter, necesse est vt prius veniat ad mediũ magnitudinis, quam ad extremum. Illuminatio autem fit in instanti, quia quãdo subiectũ alicuius formæ susceptiuum est in vltima dispositione, tũc forma introducitur in instãti: si autem subiectũ esset indispositum, tunc quidem requireretur tempus, non quidem ex parte formæ introducendæ, sed ex parte subiecti susceptiui: sed aër inquantũ diaphanus, est in vltima dispositione ad lumẽ: & ideo illuminatio fit in instanti.

Item quia illuminatio non est tãtum motus, sed terminus, terminus autem est motus localis, & cuiuscunque motus, semper est in instanti: sicut generatio, quæ est terminus alterationis, fit in instanti. Hoc autẽ competit filio Dei, per quẽ omnia creata sunt. Creatio enim est productio instãtanea. Vnde sicut à luce in instãti fit aëris illuminatio, ita à filio Dei est instanti facta rei creatæ productio. Ioã. Erat lux vera, quæ illuminat, &c. Vel per subitã incorporationem, vel receptionem Ioan, 1. luminis in aëre, possumus intelligere ipsam incarnationem verbi, quę quantum ad hoc fuit in instãti; quia ipsum corpus Christi fuit in ipso suæ conceptionis exordio in instãti formatũ, & organizatum. Nõ enim erat conueniens, quod filius Dei corpus assumeret, nisi formatum. Si autem ante perfectam formationẽ tẽpus aliquod cõceptionis præcessisset, nõ posset tota cõceptio attribui filio Dei, quæ nõ attribuitur ei, nisi ratione assumptionis, & per hoc filius Dei conceptus dicitur: quod aliter dici non posset. Et ideo ipsa distinctio membrorum, & formatio, in instanti facta est propter infinitam virtutem agentis, & formantis. Vnde Gregor. dicit, quod Angelo nunciante, & Spiritu sancto superueniente, mox verbũ in vtero, mox intra vterum verbũ caro. Grego. super Io. Localis tamen motus sanguinis ad locũ generationis, qui conceptionem præcedit, non fuit in instanti: nec etiam augmentũ corpori se conformãs, quod sequitur cõceptionem. Quia hoc est contra rationem motus localis, & augmenti, quod etiam non fit sine motu locali, scilicet quod fiat in instanti: Nota igitur, quod Filius Dei aliquando vocatur lux, secundum illud Ioan. Ego sum lux mundi, Ioan. 8. aliquando vero splendor. Hebr. Heb. 7. Qui cum sit splendor gloriæ. Aliquando lumen, secundum illud Ioan. Non erat ille lux, sed vt testimoniũ perhiberet de lumine. Ioan. 1. Lux autem propriè dicitur prout est in Sole, lumen prout recipitur in aëre: sed splẽdore prout refultat ex polito & terso corpore, secundum illud Machab. refulsit Mach. 6 Sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes ab eis, similiter Filius Dei propriè dicitur lux, ꝓut est in Patre. Thim. Lucẽm habitat, &c. sed lumen prout est in 1. Thi. 6

Isa. 40. carne. Isaias. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, sed splendor appellatur,
Isa. 42 prout exiuit de Virgine. Isa. Donec egrediatur vt splendor iustus eius. Scriptura tamen variè & diuersimodè his interdũ vtitur nominibus.

Tertiò, Filius Dei assimilatur luci; quia est speciosissima in aspectu, immo etiam sine luce nil apparet plenum. Vnde Ambr. dicit,
Ambr. quod lux est plenitudo omnis creaturæ visibilis. Cuius est maxima gratia, quod in suo conspectu omnia mundi corpora laudibus facit digna. Sic etiã Filius Dei, de quo dicitur Sapien. speciosior est
Sap. 7. Sole, & super omnẽ Stellarũ dispositionẽ, est pulchritudo, & ornamentum omnis creaturæ, non tantum visibilis, sed etiam inuisibilis. Et ideo nota, quod secundum Dion. Filius, qui & verbum
Dio. c. 4 di diui. nom. Dei dicitur, habet pulchritudinẽ substantiuam, causatiuam, & excessiuam. Primo Filius Dei non habet pulchritudinem accidentialem, sed substantiam, & essentialem. Nam pulchritudo eius non est ab alia re causata, vel participata. Et ideo dicimus ipsum non tantum pulchrum, sed ex pulchritudinem. In creaturis enim differũt pulchritudo, & pulchrum, sicut causa, & causatum, & sicut participans & participatum: quia pulchrum dicitur, quod participat pulchritudinem: pulchritudo enim creaturæ, est quædam participatio causæ omnia pulchrificantis; & ideo creatura dicitur pulchra, sed non pulchritudo, sed Deus qui est essentialiter pulcher, & non per participationem alicuius alterius, dicitur pulchritudo.

Secundò, habet pulchritudinẽ excessiuam. Dicitur enim verbũ Dei pulchrũ, sicut pulcherrimum, & super pulchrum (vt dicit Dio.) quia pulchritudo sua excedit in pluribus omnem pulchritudinẽ.

Primò, in veritate; quia non est pulchritudo eius ficta, vel artificiata, sed naturalis, & vera. Itẽ in perpetuitate; quia nunquam destruitur, nec ipse Deus aliquando sua pulchritudine destituitur.

Item in vniformitate, quia pulchritudo sua non augetur, nec diminuitur.

Item in totalitate, siue vniuersalitate, quia non vno respectu pulcher, & alio turpis; neq; hic pulcher, & illic non, neque aliquibus pulcher, & quibusdã nõ pulcher; sed sicut ipse secundũ seipsum, cũ seipso semper existens vniformiter pulcher; & sicut præsens in semetipso, excedens formã, & pulchritudinem omnis pulchri.

Tertio pulchritudo sua est pulchritudo causatiua omnis pulchritudinis tripliciter.

Primò, efficiẽter; quia s. pulchrificat omnia existentia secundum ipsorum propriam proportionẽ, & causat vniuersalẽ armoniã, & claritatem, iuxta significationem solaris luminis cũ fulgorẽ emittit, & vniuersitatem rerum pulchrificãs distributione sui fontani radij. Vnde istud pulchrum est sicut principium effectiuum omnis pulchritudinis.

Secundò, exemplariter. Omnis enim pulchritudo, & omne pulchrum vniformiter, & causaliter præexistit in simplici, & supernaturali natura omniũ pulchrorũ, & ipsa est causa exẽplaris omniũ in Verbo, quia secundum ipsum omnia denominantur, propter quod Boët. Mũdum mente gerẽs similique potentia formans pulchrum pulcherrimus ipse. Boët. de cons. 3

Item tertio: quia, s. finis est omniũ pulchrorum: omnia enim sũt causa pulchri, & propter hoc pulchrũ, idẽ est quod bonũ: quia omnia desiderãt pulchrum & bonũ.

Quarto

Quartò, Christus assimilatur luci ex eo, quod lux est efficacissima in effectu. Vnde Dio dicit, quod lux omnibus corporibus cognitionem cōfert, & vitam, & motū. Et quicquid in istis inferioribus causatur, mediante luce producitur. Et hoc etiam dicit Auic. Ex quo etiam concluditur, & arguitur, quod lux non habet in aëre tantum esse intentionale, sed etiā reale, ex eo quod intentiones non causant transmutationes naturales. Nec obstat, quod nimia albedo, vt in niue, oculū transmutat, & ita videtur, quod intentio si fortis sit possit transmutari realiter. Dicendum, quod albedo quātumcunq; magna, non habet oculum realiter transmutare, ratione qua color, vel ratione, qua intentionem suā multiplicat in medio; sed ea ratione, qua aërē facit lucidiorem, siue lucē adauget, propter quod reddit visui obiectum improportionatum ratione nimiæ claritatis, & aër sic fortiter illuminatus oculum contingit realiter, & ita ipsum transmutare potest ratione excellentis lucidi, & nō ratione intētionis coloratę. Possumus ergo effectus lucis filio Dei adaptare; cuius existere in carne humana non fuit intentionale, & fantasticum, vel imaginariū, sed verum, & reale sicut & lucis esse est reale in aëre. Fuit enim verus Deus, & verus homo. Et ideo ipse est similis luci.

Dio. de di. no.

Primò, quia lux est rerū generatiua, quod quidem habet lux in quātum instrumentaliter agit in virtute corporum cœlestium ad producēdas formas substātiales.

Ita etiā similiter per ipsum Verbum, id est, per filium Dei, omnia producta sunt, secundum illud Ioan. Omnia per ipsum facta sunt, i. creata, & sine ipso factum est nihil. Sed intelligendum per ipsum, nō sicut per instrumētum. Vnde in hoc non est simile de luce, sed intelligēdum est omnia esse facta per Verbum, sicut artificiata dicuntur esse facta per artifice, i. per rationē artis præconceptam. Nunquam enim aliquis faceret aliquid nisi præexisteret actualis præcōceptio suæ sapientię quæ est forma & ratio rei factę: sicut forma arcę in mēte artificis præconcepta est ratio arcæ faciendæ. Et similiter Deus Pater nihil operatur, nisi per cōceptum sui intellectus, qui est sapiētia ab æterno concepta, s. Dei Verbū, & Dei Filius: & ideo impossibile est, quod aliquid faciat, nisi per filium. Et ideo Augu dicit, quod Verbum est ars plena rationum viuētium. Dicit etiā Patrem per Filium omnia fecisse, in quātum filius ab ipso patre habet, quod sit causa omnium factorum, & ideo nō sequitur, quod sit, vt instrumentum, vel minister patris; quia eandem numero, & æqualē virtutē, quā pater habet, & filius ab ipso habet per quā operatur.

Ioan. 1.

Aug.

Secundò, quia lux est sui luminis omnibus cōmunicatiua. Ita Christus quantum in se, lumen gratiæ, vel misericordię suę communicat vniuersis. Ioan. Illuminat omnem hominem veniētem in hunc mundum. Chryso. dicit, quod illuminat quātum de se est omnem hominem, quia ex parte sua nulli deest, immo vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Vnde si quis non illuminatur non est ex parte Dei, sed ex parte hominis auertentis se à lumine illuminante. Sicut etiam homo non illuminatur à Sole, vel quando in domo tenebrosa se includit, vel quando oculos claudit, vel quando obstaculum interponit, Sic etiam spiritualiter non illuminatur à Christo, vel qui in

Ioan. 1

Chrys. super Io.

Iob 24. In tenebris ignorãtiæ voluntariæ se claudit. Iob. Ipsi fuerunt rebelles lumini vel qui oculos animæ, intellectũ scilicet & voluntatem
Dan. 13 Deo non aperit. Daniel. Declinauerunt oculos suos, vt non viderent cælum, neq; recordarentur iudiciorum iustorũ. Vel qui peccati mortalis obstaculũ interponit. Psal. Supercecidit ignis, & nõ
Ps. 57. viderunt Solem.

Tertio, quia lux est errantium, siue deuiantiũ directiua, & Christus est dux & director, quem sequentes errare nõ possunt. Ioan.
Ioan. 8. Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, s. deuij, vel erroris. Non enim sequens Christũ ambulat in tenebris ignorantiæ, quia ipse est veritas, neq; in tenebris culpæ, quia ipse est via, neq; in tenebris damnationis æternæ, quia ipse est vita.

Quarto, quia lux est occultorũ manifestatiua. Hoc autẽ Christus faciet in vltimo iudicio, quando illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cõsilia cor-
1. Cor. 4 dium.

Item Christus similis fuit mõti Olympo, qui est mons Macedoniæ ita excelsus, vt nubes sub eo esse dicantur. Tantæ enim altitudinis est, quod omnes aëris turbines, & impressiones excedit, quẽ Philosophi ascendentes, vt cursus stellarum inspicerent, ibi viuere non poterant, nisi spongias plenas aqua portarent, vt sic per aquæ attractionẽ aërem grossiorẽ haurirent, vt dicitur in historia. Hæc autem omnia Christo competunt, qui omnes nubes, id est, sanctos excessit altitudine vitæ, omnes turbines passionum, vel tribulationum altitudine patiẽtię, omnes philosophos altitudine sapientiæ: nec altitudinẽ suæ diuinitatis philosophi continere potuerunt, nisi cum spongijs, id est, creaturis plenis aqua ipsius cælestis sapientiæ, Omnes enim creaturæ (vt prius dictum est) diuinam sapientiam repræsentant. Dominus enim illam effudit su-
per omnia opera sua. Et ipsi Philosophi non cognouerunt Deũ, Eccl. 1
nisi ex creaturis. Rom. Inuisibilia Rom. 1.
Dei à creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius, & diuinitas.

Quomodo Christiani, Iudæi, Sarrazeniq; in Religione à se inuicem dissentiant, exẽplis planetarum quibusdã aperitur: lexq; Mahumetica aliquantisper commendatur.

Cap. XCII.

CHristiani, Iudæi, & Sarraceni differunt ad modum planetarum. Nam planetæ aliqui sunt boni, qui nulli nocent, sed tam suos quorũ natiuitati dominantur, quam non suos adiuuare dicuntur. Tales ergo dicũtur Christiani, quib. Apost. dicit: Nemini 2. Cor. 6
dantes vllam offensionem. Vnde tam suis, quam non suis bene
facere iubentur. Luc. Diligite inimicos vestros: benefacite his, Luc. 6.
qui oderunt vos. Quidam vero planetę sunt mali vt Mars, & Saturnus, qui non suis obsunt, suis tamen prosunt. Tales hodie Iudæi qui licet suis non fænerentur, tamen fænerantur nõ suis, vt Christianis, & alijs nationibus. Item dicunt se secundum legem suam ad diligendum amicos teneri, & ad odiendum inimicos. Vnde ad illud præceptum: Dili-
ges amicum, vel proximum tuũ, Mat. 5.
addiderunt in suis traditionibus. Et odio habebis inimicum, quam additionem correxit Dominus. Mat. Quidam planetę vero mediocres sunt, vt Sol, Luna, Mercurius. Nam suis bona ingerunt, non suis modo bona modo mala. Tales autem videntur

esse

esse Sarraceni; quia nō solum inter se sunt misericordes, sed etiā interdum Christianis misericordiam impendunt, licet eos tamē frequenter impugnēt. In hoc tamen sunt minus mali Sarraceni, quā Iudæi: quia Christum reuerentur, quem Iudæi blasphemāt. Cōfitentur enim Sarraceni Christū ex Maria Virgine sine viri semine natum. Hoc est certum: & ego qui inter eos fui frequenter hoc audiui ab eis, & à suis Sacharij, qui religiosi sunt dicti apud eos, & Muschetis, i. qui eorū eclesias officiant. Vnde in libro qui dicitur Alcoran, i. lex, quam cōdidit Mahumet, proponitur questio vna sic. Quæ femina de masculo tantum, & quis masculus de femina tantum. Et respondet; Eua ex Adam, Christus ex Maria Virgine.

Item quærit, Quæ sunt tria, quę sine seminis commixtione edita fuerunt? Respondet. Adam, aries Abrahæ, & Christus.

Item confitentur Sarraceni B. Mariam fuisse per Angelos commendatam, & de Christo nasciturо fuisse edoctam, & certificatam. Et in eodem libro primo sic dicitur, Angeli Mariam alloquētes inquiunt. O Maria omnibus viris, & mulieribus splendidior, mundior atque lætior, soli Deo perseueranter studens, ipsum eū humilibus genubus Deo se flectentibus adorans, & nequaquā in terrenas sordes proijciētibus, & curam agentibus, quis Mariæ custos efficeretur? Hæc arcana secretissima committo Angelis dicentibus. O Maria, cui summi nuncij gaudium cū Verbo Dei, cuius nomen est Iesus Christus filius Mariæ, qui est facies omnium gentium in hoc seculo, & futuro, senes & infantulos cunabula seruantes conueniens, præses sapiens, vir optimus ab vniuersitatibus creaturæ, mittitur? Respondet illa O Deus, cum virū non tetigerim, quomodo cōcipiam? Respondent Angeli; Deo nihil occurrit impossibile, omnia prout vult operanti. Cuius mandatum; omne suū placere perficit, ipseq; filium suum cum diuina virtute venientem, librum legiferum, omnisq; magisterij peritiam, & testimonium ac Euangelium mandatumq; filijs Israël, edocebit. Ille namq; formis volatilium luteis, ac compositis insufflans, volare faciet. Cæcos & mutos curabit, morpheaticos, & leprosos mūdabit, mortuos creatore cooperāte viuificabit, quicquid coniecturis, quidve disputatione deputatum sit, propalabit, similiter cūcta, quæ in Deum credentibus mirabilia censentur.

Item confitetur eadem lex Sarracenorum Christum fuisse summum omnium Prophetarū apud Deū. Vnde in eodem libro Mahumet introducit Deum loquētem, & dicentem, omnium Prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cū Deo locutis; Mariæ filio, animam nostram proprie conferentes, vim atque virtutem præ cæteris præbuimus.

Item confitentur Christum esse Verbum, & virtutē Dei, & ideo ibidē dicitur, quod quādo Deus iudicabit mundum, clamabunt homines ad eum, & dicent; Iesu Christe spiritus, & Verbum Dei, & virtus Dei, moueat te pietas tua, intercede pro nobis. Et tunc dicet eis, Esuriui, &c. sicut est in Euangelio per omnia.

Item commendat idem liber legem, & Euangelium Christi, & dicit tres leges esse à Deo, in quibus rectæ viæ traduntur, scilicet

legem Moysi, & Euangelium, & suum Alcoranũ. Et ideo dicitur in primo libro Deus pius, & misericors viuus, & altissimus, qui prius testamentũ, deinde Euangelium, rectam viam hominibus tradidit: postremum librum veracissimũ Alcoram desuper præbuit.

Item in eodẽ introducit Deum sibi loquentem, & dicentem sibi præcepta legum, & mores, sicut Noe, & Abrahę, & Moysi, & Christo tradidimus.

Itẽ confitetur eadem lex, quod in resurrectione generali omnes perfecti in forma Christi resurgent. Vnde dicit perfecti omnes in statu Adæ, & forma Christi resurgent, nunquam incrementum, aut decrementum patientes.

Item eadem lex vsurarios detestatur. Vnde ibidem dicitur: Boni viri, Deum timete, & fœnerari prætermittite. De fœnore enim homines viuentes, nõ nisi quasi dæmoniaci resurgent.

Hæc omnia magnifica de Christo, Euangelio, & Virgine scripta sunt in Alcoram, i. in lege Sarracenorum, quam eis Mahumeth dedit. Quæ, licet multa falsa cõtineat, & immunda, tamẽ etiam multa testimonia perhibet nostrę fidei veritati, vt supra patuit, quæ omnia introduxi ad exaggerandum infidelitatem Iudæorũ, Christum blasphemãtium, cum tamen scripturæ eorum testimonia perhibuerunt Christo, sicut dixit eis; Scrutamini scripturas, quia illæ testimonium perhibent de me, & tamen cęci negant quẽ Sarraceni ignorantes scripturas, venerantur, & adorant. Ioan. 5.

Dei zelus quid sit, & qualis esse debeat, ex tribus aëris regionibus, eorumq́; variis similitudinibus exprimitur.

Cap. XCIII.

Zelus Dei assimilatur aëri, qui habet tres regiones, quarum suprema, quæ igni coniuncta est, rara est, & vehementer calida propter vicinitatem ignis, & propter radios stellarum, & lumen, quæ sibi sunt viciniora, & illa pars est locus inflammationis per se, & dicitur regio æstus Huic similes sunt, qui magno zeli ardore feruescunt Psal. Ps. 68. Zelus domus tuæ comedit me. Glossa. Zelus, est bonus feruor animi, quo mens pro defensione accenditur; eo quod quælibet praua quæ videt, corrigere satagit, si nequit, tolerat, & gemit. Iste zelus causatur in Sanctis ex inflãmatione ignis Spiritus sancti, vel charitatis diuinæ, & ex radijs stellarum, id est, exemplis Sanctorũ Patrum, sicut Phinees, Heliæ, & aliorum qui multum zelauerunt pro Deo, & lege eius. Macha. Phinees, pater noster ze Mach. lando zelum Dei, accepit testa- li. 2. mẽtum sacerdotij æterni. Helias 3. Re. 19. dixit. Zelo zelatus sum pro Domino.

Secunda regio aëris, siue media zona, est locus frigoris, quia illa non habet calorem ex vicino igne, sicut regio superior, nec ex reflexione radiorum, sicut regio inferior, eo quod radij nõ reflectuntur ad transparens siue peruium, aut ad multũ diaphanum, sed tantum ad solidum planum; & plus, si fuerit tersum, vt est aquæ superficies vel speculi, vel alio modo politum, vel planum. Huic aëri similes sunt, qui sunt totaliter frigidi; ita, vt nec zelo Dei tangantur, quia nec igne diuini amoris incenduntur, nec radijs, id est, exemplis Sanctorum tanguntur, & ideo aufert ab eis diabolus zelum bonum. Tales sunt prælati mali, qui de gregis sui dissipatione non curant. Isa.

Aufe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Isa. 11. Auferetur zelus Effraim. Effraim interpretatur augmentum, vel fertilitas, & signat Prælatos, qui cogitant de temporaliū augmentatione, & nihil de animarū perditione.

Tertia regio aëris est tepida, vel temperata, suscipiens aliquod de superiori & aliquod ab inferiori: est tamen intemperatè calida secundū quod vincitur ab inferioribus quibusdam temporibus, intēperata frigida, secundum quod vincitur à superioribus quibusdam temporibus aliis. Huic similes sunt qui zelum Dei habent vel inordinatum. Nam aliquādo vincuntur ab inferioribus passionibus, ira vel odio, & tunc nimis incandescunt, quandoque vero superiorum, vel potentiorum timore perterriti, omnino à zelo tepescunt, & frigescūt. Tales habent zelum, sed non secundum scientiam, id est, discretionem. Ro. 10.
Patet ergo quod zelus frigidus, cum sit nullus, est damnabilis, tepidus reprehensibilis; feruidus, & charitatiuus, laudabilis, qui meretur cæleste præmium. Machab. 1. Ma. 2.
Helias dum zelat zelum legis, receptus est in cęlum. Ad quod nos perducat Christus, qui est benedictus. Amen.

Explicit Liber primus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

PROLOGVS
LIBRI SECVNDI,

In quo de Metallis, atque Lapidibus varijs, varia dicenda proponuntur.

HABET argentum venarum suarum principia, & auro locus est in quo cōflatur, ferrum de terra tollitur, & lapis calore solutus in æs conuer-
Iob 27. titur, inquit Iob. Diuinæ prudentiæ largitas, à qua quæcunque creata sunt, connexionis mirabilis ordine gubernantur, rationali creaturæ, id est, homini sic corpora interiora subiecit, vt ei in subsidium adessent infirmitatis, & documentum insuper porrigerent veritatis, & in exemplum illi fierent etiam bonitatis. Nam ex vsu vario sensibilium corporum, humani corporis labilitati succurritur, quod ex eisdem ex quibus constat corporibus, enutriuntur, ex eorundem quoque corporum speciebus informantur sensus, & ratio eruditur, vt sic humana conditio à sensu sumat initium, & non per se res sensibiles, i. per suas substātias, & essentias, sed tantum per suas species animę illabuntur, ex quibus humana ratio, dum hinc inde inuestigando discurrit, rationes format quamplurimas, ex quibus intelligibiles elicit varietates, nō solum de rebus infimis, sed etiā de supremis, sic enim inuisibilia Dei à creatura mundi per ea
Rom. 1 quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Quia vero opus naturæ est opus intelligentiæ, ex eo quod corporalia mediantibus Angelis à Deo gubernantur, etiam ex ipsis corporibus humana dirigitur ratio, ex motibus eorum & ordine exempla sumens, & regulas suarum actionum non tantum artificialium, in quibus ars imitatur naturam, sed etiam moralium operum directiua. Et quoniam inter cætera talia potissime mineralia corpora, vt sunt ferrum, vel argentum, vel aurum, & alia quæcunque metalla, & cum eis etiā lapides humanę necessitati deseruiunt, scriptura sacra diuinitus inspirata in qua (testante Apost.) Quęcunque Ro. 15.
scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, de eis frequentius legitur, vt non tantum ad commodum corporis illa concessa putemus, sed etiam ad morum exemplum inspicere studeamus. Quapropter Iob diuersas metallorum origenes in verbis præmissis declarat, siue describit. Ex quibus beatus Gregor. perutiles Gregor.
moralitates assumit. Ait enim li. mor.
beatus Iob. Habet argentum ve- Iob 27.
narum suarū, &c. In quibus verbis pensandum est, quod nequaquam tam sanctissimus vir, aut de minera argēti, aut de loco cōflationis auri, aut de ferri origine, aut de solutione lapidis, & de æris formatione, tam seriosè tractasset, si talia ad nostrā doctrinā proficere non nouisset. Et ideo beatus Gregor. dicit, per argentū Greg. li.
significari Prædicatorum doctri- mor.
nam, cuius venarum principiū est

sacra

sacræ Scripturæ pagina. Nam qui ad veræ prædicationis verba se præparant, necesse est, vt initium à sacræ scripturæ pagina sumant. In auro vero significatur Martyrum patientia, cuius cōflationis, id est, probationis locus, catholica est Ecclesia; quia nō nisi in catholica Ecclesia veri Martyres sunt, ex eo quod sine fide, spe, & charitate, quibus membra iūgūtur ecclesiæ, nō habet passio meritū, sicut in hæreticis patet. Vnde Apost. dicit: Si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. In ferro autem accipitur bonū operandi potentia, seu fortitudo Sanctorum, quod ferrū de terra tollitur, quia fortiores viri à terrena quam prius tenuerant actione separantur, & pugnatores ipsius Ecclesiæ ac pugiles deputantur. In lapide verò significatur interior cordis duritia: & in ære, charitatis constantia. Vnde tunc lapis calore soluitur, quādo cor durum, & à diuini amoris igne frigidum, feruore spiritus tangitur, & ad amorem mollitur, & tunc in æs conuertitur, quādo charitate solidatū ad bona opera roboratur; vt sicut prius durus fuerat in amore sęculi, ita se postmodum fortē exhibeat in amorē Dei. Et quia de alijs huiusmodi talibus metallis, seu lapidibus, de quibus in scriptura legitur frequenter, & in pluribus locis est idem æstimādum, videlicet quod ad nostram conferant disciplinā. Est nostræ intentionis propositū post exempla simplicium corporum, quę iam sunt in primo libro adducta, in hoc secundo libro de metallis atque lapidibus, tam preciosis, quam communibus, & de alijs mineralibus exempla introducere varia, & moribus adaptare, eundem seruādo ordinem, quem scilicet in principio tenuimus tam in capitulorum materijs, quam in exemplis.

1.Co.13

Lapidum proprietates octo, quibus electi Dei suis perfectionibus charitate plenis aßimilantur.

Cap. 1.

Amatores Dei assimilātur lapidibus propter octo.

Primo quidē, quia lapides sunt naturaliter frigidi, & sicci, eo quod ex partibus terræ solidis, & compactis lapidis substantia generatur. Verum est tamen (vt dicit Aristo.) ex sola terra non fit lapis, quia vincēs in ea siccitas nō permittit vt in lapidem coagulari possit. Sed ex cōmixtione terræ & aquæ fit lutum, quod inter terram & petram est medium, quod dum per partium suarum fortiter coagulationem constringitur, in lapidem mutatur. Vnde tali trāsmutationi lutum vnctuosum est aptius. Habet ergo lapis ex terra siccitatē, & ex aqua simul & terra frigiditatem. Vnde est naturaliter, sicut dictum est, frigidus, & siccus. Et ista competūt spiritualiter amicis Dei, quos charitas facit frigidos ab insatiabili auaritia: Charitas enim nō quærit quæ sua sunt, sicut dicitur Corin. Itē facit eos siccos à fluxu concupiscentiæ, quia virtus diuini amoris restringit lubricū carnis, sicut patet in Magdalena. Et tales sūt lapides sancti, qui sunt affectiones carnis & mundi. Zachar. Lapides sancti eleuantur super terrā eius.

Arist. 4. Methe.

1.Co.13

Zach. 9

Secundo lapides sunt substantialiter compacti. Quia sancti sūt in seipsis coagulati vinculo, siue coagulo dilectionis & gratię. Vnde charitas dicitur esse vinculum perfectionis.

Tertio, quoque lapides sunt mirabiliter duri; & amici Dei sunt duri per soliditatē patientię, quia charitas patiēs est. Vnde sicut lapis à sua duritia ex aquæ infusione non soluitur. Sic amicus Dei

ex

ex tribulationis cõcussione à sua
Iob 41. patientia non mouetur. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis.

Item Sancti sibi ipsis duri sunt per austeritatem pœnitẽtiæ. Item quãdoque duri sunt alijs per correctionem, & seueritatẽ iustitiæ, qua tanquam virga ferrea alios
Deut.8. regunt. Deuter. Cuius lapides ferrum sunt.

Quartò, quia lapides sunt grauiter põderosi. Sic amici Dei sunt graues, & põderosi per grauitatẽ morum & deliberationẽ prudẽtię, siue in factis, siue in dictis, se-
Eccl.21 cundum illud Eccle. Verba sapiẽtum statera ponderabũtur, & talium opera, vel verba sunt magis
Ps. 101. grata bonis. Psal. Placuerunt seruis tuis lapides eius.

Quintò, quia lapides sunt virtualiter igniti; quamuis enim lapis ex se sit frigidus, ignem tamẽ emittit si fortiter sit percussus. Nã ex forti & violẽta aëris collisione in superficie ferri, & lapidis, subitò aër allisus ignitur, & scintillando de lapide egreditur. Sic & amatores Dei quanquam sint frigidi ab æstu amoris mundani, cum tamen ab ipso mundo fortiter allidũtur, tũc diuino amore fortius igneũtur. Vnde præcipue in tribulationibus, & persecutionib. politi, ignitis scintillis, vel operum emicant, vel verborũ; & taliũ opera sunt sacrificia Deo
2. Mac. 10. accepta. Machab. De ignitis lapidibus igne cõcepto sacrificium obtulerunt.

Sextò quia lapides sunt infimi loci petitiui. Quia amici Dei infima petũt per humilitatem, Luc.
Luc.14 Recumbe in nouissimo loco. Co-
1.Co. 3. rin. Ministratio mortis deformata in lapidibus fuit in gloria. Hęc ministratio lapidum est humiliũ abiectio, cuius est ministrare obsequia, mortificare vitia, deformare eorũ corpora, quia humiles nec corpora eorum ornant, nec colũt. Vnde apparent in corpore despecti, & ideo signantur per lapides impolitos. Ios. Ædificat al- Ios.8.
tare, id est, altitudinem Ecclesiæ de lapidibus impolitis, id est, de hominibus despectis, & incultis. Item eius est glorificare. Prouerb.
Humilem spiritu suscipiet gloria. Prou.16.

Septimo, quia lapides sunt terræ cõpressiui; quia scilicet amici Dei terram corporis sui comprimunt, & domãt per laborem pœnitentiæ, & abstinentiæ. Secundũ 1.Co 9.
illud Apost. Castigo corpus meũ, Eccl.14
& in seruitutem redigo. Eccl. Lapides grandes desuper irruentes. Sunt enim amatores Dei lapides grandes quoad spiritum, desuper irruentes per corporis dominiũ, quia spiritus in eius carnem sibi subiugat potenter & violenter.

Octauo, quia lapides sunt diuersarum partium terræ ne dilabantur vnitiui. Vnde Ambr. dicit, ꝙ Ambr.
lapides sunt ossa terræ, quia hoc in terra probãtur facere, quod faciunt ossa in corpore. Similiter amici Dei, dum homines terrenos ad inuicem discordes ad cõcordiam & pacem reducũt, quasi quidam lapides medij diuersas partes terræ ad inuicẽ cõiungũt. Immo etiã sicut in muro mediãte calce lapides connectuntur; ita etiã amatores Dei mediãte charitate inuicem cõiungũtur. Mac. 1.Mac.
Ionathas dixit facientibus. Ex- 10.
truite muros in mõte Syon, & in circuitu de lapidibus quadratis. Isti lapides quadrati sunt amici Dei, qui Deũ quadrupliciter diligũt, s. ex toto corde, ex tota anima, & ex tota mente, & ex omnibus viribus, sicut dicitur Luc. Et Luc. 10
est intelligendum ex toto corde, id est, ex tota intentione, vt scilicet tota nostra intẽtio feratur in Deum; ex tota mente. i. intellectu, scilicet vt intellectus ei totaliter subdatur, ex tota anima, id est, volũtate, scilicet vt appetitus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

secundū ipsam reguletur: ex omnibus viribus, scilicet quod omnis actus noster interior ei obediat, & propter ipsum fiat.

Animæ rationalis perfectiones, quæ & quales esse debeant, ex vitri septem proprietatibus nonnullis similitudinibus declaratur.

Cap. II.

Anima debet assimilari vitro. Primò, quia vitrū est summe perspicuum. Nā in alijs vasis metallicis quicquid intus ponitur, visui occultatur. In vitro autem quilibet liquor positus, qualis est intus talis exterius oculis repræ- Isi. li. 7 sentatur, vt dicit Isi. Hæc perspicuitas fit in anima pœnitentis, quādo quicquid est intus in conscientia extra per confessionem proditur iudicio sacerdotis. Mat. Mat. 8 Vade, & ostende te sacerdoti. Prou. 22 Prou. Splēdet in vitro color eius, s. vini, & similiter cuiuslibet alterius liquoris immissi.

Secundo, quia vitrū est totaliter lumini peruiū. Nā massa vitrea, quæ nunc fit ex cineribus arborum, & herbarum, per fortissimā ignis conflagrationem, ex quibus cineribus fit vitrū, sicut cū nunc vtrunq; admisceetur, cū in fornace fuerit liquefacta, & perfectę depurata, cōtrahit substantiæ puritatem, & perspicuitatem, propter quā totaliter à lumine penetratur. Similiter anima per munditiam puritatis, & perspicuitatē simplicitatis, efficitur lucis diuinæ gratię plenissimæ susceptiua. Apo. 25 Apoc. Plateę ciuitatis aurū mundum, & tanquā vitrū perlucidū.

Tertiò, quia vitrum est imaginū, & vmbrarum repræsentatiuum: nulla enim alia materia est sic specularis vt ista. Vnde de vitro præcipuè cōficiūtur specula. Hæc autē repræsentatio animæ cōuenit tripliciter, vno modo secundū naturam: quia s. inter omnes naturas, siue formas materię vnitas, magis repræsentat ipsa anima in se imaginem Trinitatis, licet hæc repręsentatio sit secundum partē intellectualem, qui non est actus materiæ alicuius in quātum huiusmodi. Vnde dicitur Gen. Faciamus hominem ad imaginē, & Gene. 1 similitudinem nostrā. Sed adhuc anima secundū naturā est repręsentatiua alicuius vmbræ, quia (vt dicunt Philoso.) creata est in vmbra intelligentiæ. Alio modo cōpetit hæc repræsentatio animę secundum notitiam, quia anima cognoscit res exteriores, nō quidē quod ipsæ res sint in anima; sed per ipsarum rerum imagines, siue similitudines quas ipsa anima recipit ab eis, primo quidem in sensu, postea in intellectu, per abstractionē intellectus agentis à phantasmatibus. Vnde Philosop. dicit, quod lapis non est in intellectu, sed eius species. Vnde quasi Ari. 3. de an. ad modum speculi vitrei est imaginum, siue specierum suo modo receptiua licet aliter sit, & aliter in intellectu; & per consequens est ipsarū rerum repræsentatiua, & cognoscitiua, est etiam repræsentatiua vmbrarum, i. naturarū spiritualium, quas nō nisi per naturas sensibiles, & phantasmata capit quodāmodo inumbratas.

Tertio, hæc repræsentatio imaginum cōpetit animæ secundum gratiam. Quia scilicet anima per memoriā debet sibi sæpe repræsentare imaginem, id est, exēpla virtutum, & vmbras vitiorum, & propriorum defectuum ad deserendum, siue alienorum ad compatiendum, vel corrigendum, vel vitandum.

Quartò, quia vitrum est summè ductile, sicut liquidum. Tantam enim recipit ductibilitatē, quod facile ad flatum artificis in formas varias, & figuras contrarias subito transformatur. Aliquādo etiam corio tegitur, aliquando

argen-

argenti more sculpitur, sicut Isid. dicit, sic anima debet fieri ductibilis per obedientiam, vt per flatum id est ad instinctum, vel per mãdatum Dei, vel superioris sui moueatur & transmutetur, & velociter obsequatur, etsi diuersa, & varia iniungantur, & alterius voluntate potius, quam propria, tãquam corio circunducatur, & argenti more quãlibet sculpturã sibi impressam, i. quodlibet iuxta normam sibi traditã iussum suscipiat, & firmiter teneat.

Quintò, quia vitrum summè frangibile est, cum est frigidum, sic anima per peccatum calore charitatis extincto frigescit, & à quibuslibet tentationibus faciliter frangitur.

Sextò, quia vitrũ non est reparabile, nisi fuerit iterum liquefactum, quãuis antiquitus dicatur aliquem sciuisse vitrum fractum reparare per malleationem. Vnde fialam tali de vitro factã Tyberio Cæsari ipse artifex in terram proiecit, quam non ruptam, sed malleo plicatam emendauit, quẽ Cæsar decollari fecit. Considerãs quod si tale sic reparabile fabricaretur, aurum pro luto haberetur, & ideo preciũ aliorũ metallorũ omnino perderetur; & hoc est cõmune dictum. Quidã tamen Alchimistæ dicũt, quod potest etiã hodie fieri vitrum malleabile, & flexibile si cum puluere Basilisci aspergatur super ipsum, quando liquescat in fornace, quod vtrum verum sit ignoro. Sed secundum primum dictum, quod est magis commune, dicimus, quod sicut hodie vitrũ fractum nõ est reparabile, nisi iterum liquescat, ita anima per peccatũ fracta non est reparabilis ad gratiã, nisi liquescat per pœnitentiam.

Septimò, quia vitrũ est omniũ colorũ susceptiuum. Omni enim colore tingitur, vt iacinctino, vel smaragdino, & omnes lapides imitatur, s. in colore, licet non in valore. Et ideo dicit Auic. quod vitrũ est inter lapides sicut stultus inter homines. Declinat enim ad omnẽ tincturam. Sic anima ad omnem fortunam vel statum quem Deus vult dare, debet se humiliter inclinare, & Sanctorũ colores, i. virtutes imitari, nec curare si hoc ad stultitiã reputatur: quia quod stultum est Dei, sapiẽtius est hominibus, deridetur enim iusti simplicitas ab hominibus, sed non deridetur à Deo. Auic.

Quæ & quot vitia ex auaritia [illegible]tur, per varias lapidis Onychini [illegible]udines aperte monstratur.
Cap. III.

Auaritia assimilatur Onycino. Primo propter aspectum. Nã Onychinus Indicus habet aspectum, & similitudinem vnguis. Et ideo vocatur onyx, siue onycinus quia Græci vnguem onycem dicunt, sicut dicit Isid. Habet enim colorem permixtum ad similitudinẽ humani vnguis In hoc ergo quod onychinus habet similitudinẽ vnguis, designatur auarorũ rapacitas, quia aues vngue prædã rapiunt; & ideo qui sunt rapaces habent nigros vngues. Sed onychinus Arabicus est nigri coloris cum candidis zonis: quod cõpetit diuitum auaritię, quia diuites auari, licet tingãtur exterius zonis albis i. honoribus, & prosperitatibus mundi, interius tamen habent nigredinẽ, & deformitatẽ peccati, propter quod Dominus dixit eis, Væ vobis diuitibus, qui habetis cõsolationem vestrã in hoc mundo. Onycino. Isi. lib. eth. Luc. 6.

Secundo, propter effectum. Nã secundũ Dioscori. Onycini zona collo vel manu portata, tristitiã excitat, timores multiplicat, animos commouet ad lites, & rixas. Sic etiam prosperitas mũdi quã Diosc.

appe-

appetitū auari, si in collo gestetur, hoc est, ad pectus pendens, siue manu, i. siue habeatur in effectu cordis, quia cor infra pectus concluditur, siue in effectu operis, quod est gestare manu; vtroque modo excitat tristitiam. Et ideo
Gen. 3 Gen. dicitur, quod lapis onychinus inuenitur in terra Euilath, quod interpretatur dolens. Nam mundi substantia non habita, sicut in cupidis generat tristitiā, si acquiri non possit, s. iræ, quia ipse on assequitur. Ita & tristitiam uidiæ, ... tristatur tamen si a... quis a... natur. Si autem actu hab..., vt est in diuitibus auaris, adhuc excitat tristitiam irę si perdatur, vel minuatur; & inuidiæ, si ab alio superetur, vel parificetur. In vtrisq; multiplicat timores, quia cupidi timēt ne eis lucrū impediatur. Auari timent, ne eis id quod habent auferatur. Itē animos commouet ad lites. Quia cupidus litigat vt accipiat; auarus autem, vt teneat. Vnde auaritia, siue cupiditas mater est litium, & causarum, & quæstionum Item rixæ, & bella ex cupiditate, & auaritia, vt plurimum
Sen. oriuntur: propter hoc Sen. dicit, quod quietissime viuerēt homines, si hæc duo pronomina, scilicet Meum, & Tuum, de medio tollerentur. Meum enim, & Tuū omnes quæstiones, & lites generant auarorum.

Tertiò propter remedium. Nā Onycinus in pręsentia Sardij nocere nō potest. Nam Sardius qui mentem acuit cum flāmei, siue rubei est coloris, designat amorē Christi, qui mentem acuit ad æterna consideranda, & etiam inflammat ad ea desideranda, & ideo facit vilescere omnia tēpo-
Greg. in hom. ralia. Nam (sicut Gregor. dicit) vilescūt temporalia, cum desiderātur æterna. Quod ergo onicynus non nocet in præsentia Sardi, est quia illum auaritia nō inficit, in quo est amor Dei, quia vbi est amor Dei, nō habet locum amor mundi: & e cōuerso. Ioan. Si quis diligit mundum, non est charitas 1. Io. 2
Dei in eo.

Diuersorum marmorum proprietates describuntur, ex quibus bonorum virorum perfectiones prudentiæq; partes, pluribus similitudinibus patefiunt.

Cap. III.

Boni viri assimilātur marmoribus, quia marmor alijs lapidibus est solidius, compactius, vtilius, & pulchrius. Boni enim viri sunt solidi per patientiam, siue fortitudinem, bene compacti per temperātiam, pulchri per prudentiam, & vtiles per iustitiam. Vnde ipsi sunt columnæ marmoreæ, id est, virtuosæ personæ, quibus tentoria per curiā regis, i. ecclesiæ Christi fulciuntur. Assimilantur ergo primo boni, & virtuosi viri marmoribus ratione Hest. 1
soliditatis. Marmor enim solidū est: nam propter sui soliditatem difficilē rumpitur. Similiter boni viri sunt solidi, i. fortes, & constantes, ita vt aduersitatibus non cedant; & sculpturas, id est, impressiones violentas, & iniuriosas, quæ sunt, odium, ira, tristitia, & huiusmodi, non faciliter suscipiunt. Notandum est de soliditate marmoris, quod mirabilissimum accidit; quod marmorei lapides, nec chalybe, nec ferro, vel sera, vel malleo per violentiā edomātur, sed per laminam plūbeā asseribus mollibus interfertam. Plumbo enim, & non ferro lapides marmorei diuiduntur, & secantur inter asseres, & æquantur. Similiter fortitudo quorundam nec chalybe fortis inuasionis, nec ferro duræ percussionis, nec sera dentata dentibus detractionis, nec malleo violentę percussionis, nec violentia cuiuscū-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

que tribulationis frangitur, nec vincitur. Et tamen plumbum. i. vita voluptuosa, quæ in aquis cõcupiscentiæ submergitur, secundũ illud. Exo. Submersi sunt quasi plumbũ in aquis vehementibus, inter asseres mollissimos carnis, omnẽ duritiam marmoris frangit, i. omnem mentis fortitudinẽ eneruat, & destruit. Vnde probissimi viri, & fortissimi bellatores, qui nunquã vinci potuerunt belli asperitate, victi tamen & debilitati sunt luxuriæ voluptate, sicut patet de Samsone, Dauid, & de multis aliis. Exo, 15.

Secundò, boni viri assimilantur marmori ratione compactionis. Sunt enim marmora valde compacta corpora, quorũ partes sunt ad inuicem colligatæ, vel cõglutinatæ, vel constrictæ. Et hãc cõpactionem facit esse in bono viro virtus temperantiæ. Hæc enim est quæ efficit, vt caro spiritui, & sensualitas rationi concordet, & confœderetur, qua. s. temperantia remota, valde sibi inuicẽ aduersarentur, & mutuo diuiderentur. Vnde temperantia est, quæ tenet has partes hominis ad inuicem concordes, & conformes, quæ s. concordia & conformitas est, vt quædã salubris compactio, quæ est in bonis viris.

Tertiò, boni viri assimilantur marmori ratione speciositatis, siue pulchritudinis. Inueniuntur enim marmora pulcherrima diuersorum colorum, & generum, sicut dicitur Paralipo. Diuersorũ colorũ omnem lapidem preciosum & marmor paraui abundãtissimè. Hęc autem pulchritudo, & varietas competit prudentiæ, quia omnium prudẽtium opera, grata vidẽtur, & pulchra. Diuersa autẽ genera, & colores marmorũ, sunt diuersæ partes prudẽtiæ, & diuersi modi prudentiæ: Inueniuntur. n. marmora cõmuniter octo colorũ. Quia inuenitur marmor album, nigrũ, & rubeum, & varium, siue serpentinum, & hæc quinq; modorum, quoddã molle candidum, & nigrum, quoddam durum, quod dicitur purpuretes, eo quod, vt purpura rubeum est, candidis tamẽ interuenientibus pũctis, & hoc est ex Ægypto. Est aliud corallicũ in Asia repertum nõ habens vltra duos cubitos in dimensione, & mensura: & tale marmor est candidũ, sicut ebur, tamen habet quasdam maculas, quadam proportione diuersas, & nigras. Est & aliud genus Thebaicum, aureis guttis tinctum: est & Caristeũ viride optimũ, quod valde gratum habent qui gẽmas sculpunt, eo quod eius viriditas oculos reficiat. Et etiam similiter assignantur à doctoribus octo partes integrales prudentiæ, quarum quædã ad prudentiam pertinent, secundum quod est cognoscitiua agibilium; & quędam, secundũ quod est operatiua, secundum enim quod cognoscitiua est, si consideratur ipsa cognitio, aut est præteritorũ, & sic est à Tullio vna pars prudentiæ præteritorum memoria: aut est cognitio pręsentiũ, siue necessariorũ, siue contingentiũ; & hæc est alia pars prudentiæ, quæ ab eodẽ intellectus vocatur, siue intelligentia. Si vero cõsideratur cognitionis acquisitio, aut fit per disciplinã, & sic est tertia pars prudẽtiæ, quę à Macrobio super sententias Platonis Pletini vocatur docilitas: aut fit per inuẽtionem, & sic est quarta pars, quam Arist. vocat eustochiam, i. bonam coniecturationẽ, cuius pars (vt dicitur in eodẽ) est solertia, quę est post verã coniecturationẽ medij, vt dicitur. Ari. 1. Si vero cõsideratur cognitionis vsus, secundum s. quod ex cognitione aliquis procedit ad alia cognoscẽda, vel iudicãda, sic perti-

1. Par. 29

Macr.

Arist. 7. ethi.

pertinet ad aliã partẽ prudentiæ, quæ vocatur ratio per Macrobiũ. Secundũ vero, quod prudẽtia est operatiua, siue operis præceptiua.

Primo necessarium est, vt ordinetur ad commodum, vt ad finẽ, & hoc pertinet ad aliam partem prudentiæ, quam Tullius prouidentiam vocat.

Secundo, vt attendat circunstãtias negotij; quod pertinet ad aliã partẽ prudentiæ, quã Macrobius vocat circumspectionem.

Tertio, quod vitet impedimẽta; quod pertinet ad octauam partẽ prudentiæ, quam vocat Macrobius cautionem. Sunt ergo octo partes prudentiæ dictæ. scilicet memoria, intelligentia, docilitas, solertia, ratio, prouidentia, circũspectio, & cautio.

Quartò, boni viri assimilantur marmori ratione vtilitatis. Nam marmor propter suã frigiditatẽ, & vnguentorum aromaticorum cõseruationem, vtilissimũ inuenitur. Et hãc vtilitatem boni viri faciunt per iustitiam. Nã quasi vnguenta fouentia, & recreantia sunt bona opera in quibus vnus homo alteri communicat, ad quę recte facienda & conseruãda ordinatur homo per virtutem iustitiæ, cui inter alias virtutes proprium est, vt ordinet hominem in his quæ sunt ad alterum: Importat enim iustitia æqualitatem quadam vt ipsum nomẽ demonstrat. Dicuntur enim vulgariter ea quæ adæquãtur iustari. æqualitas autem ad alterum est. Alię autẽ morales virtutes perficiũt hominem in his quæ sunt secundum seipsum. Et hæc ergo sũt illa marmora, scilicet sancti viri quibus pauimentum templi. i. inferior ecclesia s. militans, sternitur, in libro Para manifestatur. Paral. 3.

Charitatis excellentia & perfectio quanta sit, ex bituminis, Saraij lapidis, Iaspidisq; similitudinibus demonstratur.

Cap. V.

Charitas assimilatur bitumini. Primo ratione igneitatis, quia bitumen est (secundum Isi.) quadã terra glutinosa iuxta lacũ mortuum, cuius natura est ardẽs, & ignita. Sic charitas est quędam virtus conglutinatiua, & vnitiua, cuius quasi locus est proprius cor mortuum, & mortificatũ peccato & mundo, quia si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo, vt dicitur Ioan. Hæc etiam virtus spiritualiter ardens ab igne sancti Spiritus est deriuatã, secũdum illud Cant. Lampades eius, lampades ignis atque flammarũ. Lampades enim Dei, sunt mẽtes hominum, & puræ sancti Spiritus contemplatione & flammis charitatis succensæ. Gene. Vallis Syluestris habebat multos puteos bituminis. Vallis, est mens humilis, quæ si est Syluestris, & à tumultu mundi & affectu remota, habet multos puteos bituminis, id est multos, & profundos, siue altos affectus charitatis. Isid. 1. Ioa. 2. Cant. 8. Gen. 14

Secundo, ratione tenacitatis: nã bitumen est tantæ tenacitatis, vt nec aqua, nec ferro dissolui possit, sed sanguine menstruali Sic charitatis glutinum tam tenax est, vt nec aqua tribulationis, nec gladio percussionis soluatur. Cãt. Aquę multę non potuerũt extinguere charitatem. Et ideo Arca Noë, vt esset fortis contra aquas diluuij, bitumine liniri eã Deus pręcepit Gen. Bitumine linies intrinsecus & extrinsecus. Arca enim Noë id est, mens iusti, debet contra aquas diluuij, s. contra tribulationes mundi bitumine, id est, charitate liniri, intrinsecus quoad Deum, extrinsecus quoad proximum. Ferrum, siue gladius persecutionis charitatis bitumẽ separare non potest, secundum illud Aposto. Quis nos separabit à charitate Christi? an angustia? Cant. 8. Gen. 6 Rom. 8

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

an nuditas? an tribulatio? an fames? an gladius? Soluitur tamen, & tollit bitumen charitatis sanguine menstruali, id est, peccato mortali quod ab intimo fluit ad modum sanguinis, & ad modum menstrui, & abominabile & infectiuum existit.

Tertio, ratione vtilitatis. Est enim bitumen vtile ad multa, quia multiplicem habet effectum. Nā habet virtutem cōpaginandi lapides. Vnde lapides viui.i. viri iusti, hoc glutino compaginātur ad inuicē in fabricam Ecclesię, & etiā lateres, id est, peccatores ad Deum conuersi, & igne doloris, seu cōtritionis excocti, hoc gluti-
Gen.13 no coniungūtur. Gene. Faciamus lateres, & coquamus eos igni, habuerunt lateres pro saxis, & bitumē pro cemento. Similiter ligna, & tabulæ nauiū alicubi bitumine compaginantur; per quas naues aliorum onera portantes, intelliguntur Prælati, quibus ne dissoluantur aquis concupiscentiarum, & vndis tribulationum, necessarium est glutinum, & iuuamen charitatis.

Item habet bitumen virtutem attrahendi, consumendi, & cōsolidandi, si puluerizetur, & super vulnus ponatur, si etiam fumus naribus attrahatur multum reuma in capite cōsumitur, vt dicit Plato. Ita charitas ad Deū attra-
Ezec.11 hit, secundum illud Eze. In funiculis Adam traham te, in vinculis charitatis. Item malos humores, i. malas affectiones. Et reuma capitis, id est, fluxū mentis, s. malarum cogitationum consumit. Itē ipsam mentis mollitiem consolidat, dum timorē seruilem foras mittit. Nam perfecta charitas fo-
1.Io.4. ris timorem mittit.

Item charitas assimilatur lapi-
Isido. di sardio, qui (sicut dicit Isid.) vocatur Sardius; quia in Sardis fuit primo inuentus, quia hæc similitudo est competens.

Primo, ratione coloris, quia scilicet Sardius est rubei coloris. Rubeus autem color est sicut igneus color, & prętendit dominiū calidi in permisto, & attribuitur amori, & præcipue charitatis, quæ est vt quidam ignis diuinus mentem feruere faciens, & rubere. Cant. Dilectus meus candi- Cant.5.
dus, & rubicundus. Candidus propter puritatem carnis, rubicundus propter inflammationem mentis. Apoc. Qui sedebat, simi- Apoc.4.
lis erat aspectui lapidis iaspidis viridis, intellige virginitatē carnis: est enim lapis viridis coloris, sed in rubore sardinis, intellige amorem charitatis, quo mens ignita rubet.

Secundo, ratione virtuosæ operationis, quia (vt dicit Diosco.) Diosc.
hic lapis gaudiū accēdit, timorem pellit, audacem facit, & mentem acuit, & segestantem ab incantationibus & maleficijs tutum reddit; quæ omnia suo modo competunt charitati. Hæc enim est, quæ de præsentia amati, scilicet Dei, in anima gaudium Gal.5.
generat. Galath. Fructus spiritus sunt, gaudium, &c. Quia sicut charitas est à Spiritu sancto, ita gaudium à charitate deriuatur. Item hęc est, quæ timorem pellit; & per consequens fortem, & audacem facit. Io. Timor non est in 1.Io. 4.
charitate. Item hæc est quæ mētē acuit ad cælestia contemplanda, & ideo est similis igni, qui habet figuram pyramidis superius acutam. Vnde mens hoc igne flammescens, ingreditur in ipsum. Io. 1. Io. 4.
Qui manet in charitate, in Deo manet, & cætera. Hæc est etiam, quę dæmonum incantationibus, id est, blādis tētationibus, & maleficijs eorum resistit, quia fortis est vt mors dilectio.

Tertio, ratione resistētiæ, & vigoris, quia tanti vigoris est hic Cant.8.
lapis.

lapis, quod onyx eo præsente lædere non potest. In onyche enim qui dicitur tristitiam excitare, potest intelligi quodcunque aduersum. Onyx ergo sardio præsente non obest; quia vbi charitas adest nulla aduersitas nocet. Nam diligentibus Deum omnia cooperãtur in bonum, sicut dicit Apost. Rom. 8

Ex Saphiri Zimethiq; naturalibus effectibus vita contemplatiuæ status, virginitatisq; perfectio exploratur.

Cap. VI.

Contemplatio assimilatur saphyro.

Primo propter aspectũ coloris. Est enim saphyrus gemma cærulea cælo sereno in colore simillima. Similiter contemplatiui viri habent colorem, id est, conuersationem serenam & cælestem, secundum illud Phil. Nostra cõuersatio in cælis est. Ezech Supra firmamentum, quod erat imminẽs capiti eorum, quasi aspectus lapidis saphyri. Phil. 4. Ezec. 1.

Secundò, propter excessum valoris; quia saphyrus inter gemmas est summè pretiosa, & Regũ digitis magis apta, & inter omnes melior est, maxime Indica, quando habet quosdã pulueres aureos intermixtos. Similiter & inter vitas vita cõtemplatiua est preciosissima. Est enim maioris meriti, dulcioris exercitij, quietioris animi. Vnde Maria optimã partẽ dicitur elegisse. Hoc maxime cõpetit regibus, id est, Prelatis, & Rectorib. vt sicut alijs præeminent honoris dignitate, ita etiam alijs præemineant mẽtis sublimitate. Est autẽ contẽplatio optima, quæ sic mẽtẽ eleuat ad cælestium eminẽtiã, quod tamen ei nõ tollat propriæ fragilitatis memoriã, vt s. cõtemplatiui animus & sit per contemplationem sublimis, & per sui cognitionem semper remaneat humilis. Et talis est saphyrus, qui habet pulueres aureos intermixtos. Est enim propriæ fragilitatis, vel mortis intuitus, velut quidã puluis aureus, puluis per humilitatẽ, aureus per vtilitatem, quia seruat animã ne à peccato corrũpatur, sicut aurum dicitur cõseruare à lepræ corruptione, si eius puluis, vel limatura sumatur in cibo, vel potu, vel medicina, vt dicit Plato. Iob. Locus saphyri lapides eius, & glebæ illius, &c. Eccl. Memorare nouissima, &c. Luc. 10. Iob 28. Eccl. 8

Tertio, propter defectum fulgoris. Est enim saphyrus depressus, non perlucidus, vt dicit Isido Sic contemplatio præsentis vitæ non est lucida, sed obscura; quia videmus nunc per speculũ, & in ænigmate. Eze. Vidi, & ecce in firmamẽto quod erat super caput cherubim, quasi lapis saphyrus: per firmamentum intelligitur firmitas & stabilitas gloriæ cælestis; quæ dicitur super caput Cherubim, quia scilicet omnẽ mentẽ & scientiam trãscendit; & est quasi lapis saphyrus, quia s. contemplationis eius intuitus in hac præsenti vita, quãtumcunq; sit nobis delectabilis, & gratus nobis, tamen non est purus, & clarus, sicut saphyrus est aspectui quidẽ gratus, sed tamen condensus nõ lucidus. Et ideo Philosophus dicit, quod de diuinis in vita ista parũ possumus in contemplando proficere. Tamen illud modicum nõ est negligendum: quia delectabilius est adhuc, quam aliqua alia omnia quæ apud nos sunt. Isido. 1. Cor. 13. Ezec. 10. Aristo. propr. anima.

Item contemplatio cælestium assimilatur zimeth, id est, venæ terræ, de qua fit lazurium.

Primo, ratione coloris. Quia lapis hic est tanto melior, quanto colori cælesti similior. Et habet quadam corpuscula, quasi aurea interserta. Ita contemplatiui viri, tanto sunt meliores, quanto cælestibus ciuibus sunt in con-

templatione, & conuersatione similiores. Vnde virginitas coniugio prefertur, quia incorruptioni vitæ cælestis similius conformatur. Lucæ. In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo.

Luc. 20

Secũdo, ratione communionis. Nã hic lapis sine terra valet contra syncopim; sed nunquam patienti datur, nisi subtilissime conteratur, & multotiens abluatur: & est signum perfectę ablutionis, quando aqua in qua abluitur pasũ, aut nihil coloratur, nec debet dari cum decoctione, quia descenderet ad fundum; sed ante vel post detur, & hoc cum sero, vt dicitur in lapidario. Nota, quod serũ est liquor, qui fluit de recenti caseo cũ premitur, vt dicit catholicon. In quibus significatur quod ea quę Sancti viri per altitudinẽ contemplationis percipiunt, hæc vt inferioribus prosint, debet eis cõmunicare lucide. Vnde oportet quod subtilissime conterantur. i. diligẽter exponatur. Itẽ discretẽ, vnde non cum decoctione. i. non cum illo feruore cum quo ab eis recipiũtur, sed secundum conuenentiam inferioris auditoris. Itẽ mũde sine administratione phãtasiarum, siue errorum. & ideo oportet, vt frequenter abluantur. Item sic dari debent, vt possit qui accipit, faciliter capere: & ideo cum sero quod est lacteum, & facile ad digluttiendum. Apostol. Tanquam paruulis in Christo lac vobis dedi.

1. Co. 3.

Tertio ratione curationis. Valet enim miro modo talis puluis siue potio ad soluendum, & curandum quartanam: quia ea quæ sancti viri ex cælestium contẽplatione percipiunt, aliis (vt dictum est) debito modo data, id est, cõmunicata, soluũt ab eis quartanã id est, accidiam. Nã quartana ex putredine humoris frigidi, & melãcholici prouenit, quæ etiam ad accidiam disponit; sed verba cælestia audita mentem frigidã accẽdũt, & sic accidiæ frigus repellunt. Hęc requies, & dulcedo cõtemplationis habetur post certamina laborum, & subiugationem passionũ. Vnde vita cõtemplatiua assimilatur terraneo, qui est lapis crystallo similis, ceruleo colore infectus, vel refertus, & hic apud Germaniam est. Alius est Hispanicus rutilans, sicut flamma. Vnde per primum qui est crystallo similis, designatur cordis puritas, per secundum quidem flammeũ, designatur charitas. Et hæc duo maxime ad contemplationẽ disponunt Sed notandum, quod vtriusque virtus dicitur esse ad pręlia & causas vincendas, & valent etiam ad dulces somnos, sicut in lapide dicitur. In quo significatur quod post prœlia superata laborum, & tentationum, post causas deuictas etiam passionum, in quibus caro sub iudicio rationis aduersus spiritũ contendit, sequitur dulcis somnus, id est, requies contemplationis.

Margarita atq; chalybis naturales proprietates, quibus continentes & virgines cõparantur, Christumq; ac Beatam Virginem veram esse margaritam declaratur.
Cap. VII.

Continentes, & præcipuè virgines assimilantur margaritis.

Primo, ratione geniturę, siue generationis; quia margarita generatur ex cælesti rore, quem certo tempore anni conchæ hauriunt. Et dicitur margarita, quia in conchis maris inuenitur. Et dicitur in lapidario, quod quãdo margarita generatur ex rore, quãto rorantis aëris haustus plus fuerit, tanto roratio maiorem generat margaritam. Et dicitur, quod

cum

cum margarita incipit generari, si coruscatio, vel tonitruum superueniat, & concha claudatur, quod sic abortum patitur. Quod ergo margarita ex cælesti rore generatur significat, quod continentia carnis ex dono cælestis gratiæ possidetur. Vnde dicitur Sap. Non possum esse continens, nisi Deus det. Et ideo dicebat August. Da quod iubes, & iube quod vis, imperans nobis continentiam. Et ideo quãto plus hauritur de gratia, tanto maior & purior est continentia, sic quanto plus hauritur de rore, tanto maior generatur margarita. Quod autẽ in conchis maris inuenitur, significat quod continentia non in delitijs reperitur, secundum illud Iob. Non inuenitur in terra suauiter viuentium. Bern. Humilitas perit in diuitijs, & castitas in delitijs; sed in conchis reperitur. i. in duris & amaris potius conseruatur. Quod autem tonitruo & coruscationi se claudens abortit, signat, quod continẽs, nisi diuinę magnitudinis timori, seu inspirationi, quę in tonitruo designatur, se per humilitatem aperiat, interior margarita. i. interior puritas non integra seruatur, sed perditur. Vnde Eccl. Nisi timore Dei tenueris te instãter, cito subuertetur domus tua.

Sap. 8. Aug. li. confes. Iob 24. Bern. Eccl. 16

Secũdò, ratione excellẽtię; quia quædam margaritæ sunt alijs excellentiores, quędam enim vniones vocantur, eo quod tantum vnus, & non plures simul reperiãtur, & in his designatur prærogatiua continentiæ, siue virginitatis Christi, & Matris suæ. Quia Christus tantum vnus inter homines, & mater eius tantùm vna inter mulieres, est vera & perfectissima margarita, propter singularem & perfectissimã continẽtiæ puritatem. Vnde Mat. Inuenta vna preciosa margarita, &c. Communiter autẽ inter margaritas sunt meliores candidæ, quam quæ aliquo modo sunt flauæ. Nã iuuentus, aut matutini roris cõceptio facit claras, has verò senectus, vel ros vespertinus reddit obscuras, vt dicit Isid. Margaritæ ergo cãdidæ sunt virgines; quasi autem flauæ, sunt viduæ continentes: sed melior, & clarior est continẽtia virginalis, quæ ab ipsa iuuentute quasi matutino rore. i. tẽpestiua gratia decorata, virginitatis decorẽ retinuit, quã quæ in senectute, quæ quasi vespertino rore. i. tarda gratia superfusa continentiã incepit. Inueniũtur quædam naturaliter perforatæ, & illæ adhuc meliores sunt alijs: & tales sunt virgines fideles, quę s. verbo fidei perforatum habent auditum. Nam fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei, quod penetrabilius est omni gladio ancipiti. Sunt ergo illæ margaritæ præ alijs eligendæ, quæ sunt albæ, claræ, speculares, & rotundæ. Quia illæ continentes sunt aliis meliores, quæ sunt albæ per carnis virginitatem, claræ per mentis puritatem, speculares per conuersationis sinceritatem, & rotundæ, id est, mobiles per operositatem, quia corpus rotundum motui est aptum. Nõ enim oportet virgines manere ociosas. Prou. Panem ociosa non comedit.

Mat. 8. Isidor. Prou. 31

Tertio, ratione apparentiæ: videntur enim, & sunt margaritæ paruæ in quantitate, vt nec vltra seminucem crescere vnquã putentur, sed tamen sunt magnę in valore. Sic virgines, & continentes decet esse paruas per apparẽtiã humilitatis, exẽplo illo summæ Virginis, quæ dixit; Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, sed tamẽ debẽt esse magnæ, per existentiam, & valorem virtutis.

Luc. 1.

Quartò, ratione efficaciæ, quia habent virtutẽ malorum humo-

rum absterfiuam; fluxus ventris, & sanguinis restrictiuam, & etiã cordis confortatiuã: vnde valent contra cardiacam, & sincopim. Sic virgines, & continentes debent in seipsis malos humores, i. malas affectiones, siue immundas cogitationes expellere; fluxũ carnis, & sanguinis, i. peccati, per abstinentiam, & honestatem restringere; & spiritualibus, & pijs operibus, s. orationibus, & eleemosynis sui cordis debilitatem confortare, ne pusillanimitate deficiant ex aliqua tribulatione, vel tentatione.

Item cõtinens assimilatur chalybi.

Primò, quia chalybs est substãtia purior ferro, quia ferrum est magis terrenum in substantia, & habet terrestre lutulentum, & nõ parum. Et econtrario chalybs habet minus de terreno, nec ita lutulẽtum est, sed magis purum. Tãquam ferrum ergo impurum homo incontinẽs est, habens lutulentiam carnalis immunditiæ, sed tanquam chalybs est homo cõtinens, habens parum de terrestri, i. de concupiscentia carnis, & sine lutulentia, id est, carnali immunditia.

Secundò, quia chalybs est ferro compactior, & ideo etiã solidior. Similiter etiã continens est bene compactus, i. bene compositus in moribus, & solidior, i. stabilior. Sed e contra incontinens incompactus est, i. incompositus, sed mollis magis ad cedendum tentationibus, sicut ferrum facilius mollificatur ab igne.

Tertiò, quia est durabilior, quia ferrũ propter impuritatem citius rubiginem contrahit, quæ ipsum cõsumit. Similiter homo incõtinẽs citius senectutẽ incurrit, quæ ipsum corporaliter debilitat, & cõsumit, sed homo cõtinẽs diutius viuit, quia non cito senescit.

Quartò, quia ignis citius adurit ferrum, quia minus compactum citius penetrat. Tãquam ergo ignis adurens est mulieris pulchræ consortiũ, vel conuictus, quæ cor hominis incontinentis cito penetrat, & inflammat. Hier. Flammigero igne percutit mulier conscietiam & inflammat Sed continens est, sicut chalybs, in quem ardor carnalis amoris non faciliter intrat. Hiero.

Zmiti lapidi correptor, Cotiq; correptio quibusdam exemplis aßimilatur, veriq; correptoris munus exprimitur.

Cap. VIII.

Correptio delinquẽtis debet esse similis lapidi, qui dicitur Cos. Dicitur. n. sic, eo quod ad incidẽdum ferrum acuat. Cos enim Græcè, incisio Latinè dicitur. Quia s. correptio debito modo facta, etiam à mente ferrea, & dura, non tantum vitia amputat, & incidit, sed ad bona eã aptat, & acuit. Sed quædam Cos est, vt dicit Isid. quæ ad acuendũ indiget oleo, quædã aqua. Quia videlicet discreta correptio, quãdoq; indiget oleo lenitatis, secũdum illud. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, corripite huiusmodi in spiritu lenitatis. Etiã quandoque indiget aqua austeritatis: Nam (sicut idem Isido dicit) Oleum coti additum lenem, aqua vero acerrimam aciem reddit. Hoc autem agendo Cos proprium habet, quod dum acuẽdo alteri seruit, se paulatim consumit, vt Gregor. dicit. Et talis est prælatus malus, vel prædicator, qui dũ alijs prædicando, vel corrigendo proficit, seipsum male viuendo, vel se non emendando amplius condemnat, & destruit. Debet ergo esse, vt Cos, iustitia, vel zelus rectoris, qui dũ linguã vel manũ mouet ad corrigendũ

Gal. 6.

Isido.

Greg.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

vitia delinquentis, quasi ferrum acuit ad incisionem vlceris. Corrigere volēs delicta, debet intendere ad extirpandū vitiorum radices, i. illa principalia vitia cohibere, ex quibus quasi omnia delicta præcipuè oriūtur, sicut sunt superbia, auaritia, luxuria. Et ideo corrector vitiorū debet esse similis lapidi zigniti. Zignites enim dicitur lapis quasi vitrei coloris esse, qui gestatus ad collum (sicut dicit Dioscor.) sanguinem Diosc. stringit, mentis alienationem expellit: & applicatus ligno ardenti, flammā eius extinguit. Fluxus sanguinis refertur ad luxuriam, proxima enim sibi sunt, secundū naturam sanguis, & semen: mentis alienatio refertur ad superbiam, qua quis à vera sui cognitione alienatus, æstimat de se quod non est. Sed flamma ligni designat cupiditatem, & ardentē auaritiam animi. Vnde cum ista refrenantur, omnia vitia cum eis cohibentur.

Veræ dilectionis, amicitiæq; effectus, ex variis calcis tartariq; proprietatibus similitudine quadam depromptis exprimuntur. Cap. IX.

Dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci.

Primò ratione igneitatis. Nam Isido. secundum Isid. propter hoc calx viua dicitur, quia quamuis actu sit frigida, occultum tamen in se cōtinet ignē. Vnde si aqua perfusa fuerit, mox ignescit. Et quoddam valde mirabile accidit, vt Aug. dicit, quia calx ex aqua in- Aug de ci. Dei. cenditur: ex qua omnis ignis extinguitur: oleo vero extinguitur, quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia, & si aliquādo quantum ad exteriores actus videatur frigida, i. quod non operetur, vel ostendatur exteriori signo, siue propter occupationis alicuius impedimētum, siue quia non sit oportunum; tamen semper ignem viui amoris seruat in intimis cordis. Et propter hoc dicitur Prou. Omni tempore diligit qui verè amicus est. Prou. 17 Sed superueniens aqua alicuius tribulationis, seu angustiæ, vel necessitatis, tunc statim ille ignis interior, i. amor, erumpit, & exterius in opere se ostendit. & ideo Salomon ibidem subdit, quod frater in angustia comprobatur. Vnde ignis verę dilectionis in aqua, i. tribulatione, & aduersitate magis accenditur: propter quod dicit Valerius Maximus, quod sinceræ fidei amici præcipue in aduersis cognoscuntur. Valer. Max. Sed ex oleo cōsolationis, & prosperitatis calx dilectionis, quasi extingui videtur, siue quia prosperitas mundi quandoq; extinguit, & tollit dilectionem Dei, siue quia homini in prosperitate posito nō est necessarium magna signa, vel obsequia dilectionis ostendere. Quia (sicut dicit idem Valerius) prospera fortuna cū diuina largitione foueatur, humana minus indiget. Nō decet enim hominem amico in prosperitate posito magna signa dilectionis, vel obsequia ostēdere, ne fortè ęstimetur, quod propter illius prosperitatē, & propriam vtilitatem eum diligat. Vnde Philos. dicit, quod ad amicum in aduersitate positum, Arist. eth. eundum est cito, & sæpe: sed ad amicum positū in prosperitate, raro, & tardè.

Secūdò, dilectio veræ amicitiæ assimilatur calci ratione vnitatis, quia lapis lapidi nō bene coniūgitur, nisi ei calce media vniatur. Nam ex calce cum admixtione arenæ & aquæ, fit cæmētum, quo lapides ad inuicē strictius vniūtur. Ita homo homini non vere sociatur, nisi ei dilectione animi immediatè vniatur; quę scilicet dilectio si cum arena patientiæ,

quæ sub aquis tribulationũ moratur, siue sit arena quæ abstrahatur à fluuio, vel saltem pedibus teratur, siue sit quę fodiatur à terra, quorum vtrunque patientia toleratur, & iterum cum aqua sapientiæ misceatur; cęmentum, id est, glutina faciet perfectæ vnitatis. Nam inter quos charitatis dilectio cum patientia & sapientia viget, ibi perfecta vnio & iocunda societas adest, de qua dicitur in Psalm. Ecce quam bonum, & quam iucũdum, habitare fratres in vnum.

Psal. 132

Tertiò, ratione vtilitatis, & bonitatis, quia sicut dicit Isidor. illa calx est melior, & vtilior, quæ ex lapide albo, & duro generatur. Et sic illa inuenitur vera, & vtilis amicitia, quæ ex animo puro, & vero generatur. Vnde Philosoph. probat, quod prauorũ amicitia, qui non se puro animo diligunt, non est amicitia vera. Et secundũ Aug. Amicitia, quę deleri potuit, nunquã amicitia vera fuit. Vnde vera amicitia debet esse pura, & firma.

Isido.

Ari. in ethi.

Aug.

Itẽ dilectio proximi assimilatur tartaro.

Primò ratione terrestreitatis: nã tartarum est vini fæculentia, & terrestreitas, quę ad modũ terræ, vel mollis lapidis circa partes dolij induratur. & vulgariter apud Tuschos dicitur Gromma. Vino autẽ assimilatur charitas, cuius pars subtilior, & purior, dilectio Dei est: sed fęculẽtior pars, & terrestrior, est dilectio proximi, quæ tamen in dolio cordis debet circunquaq; diffundi, & firmari, secundũ illud; Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris.

Rom. 5.

Secũdo, ratione qualitatis; quia talis vini crusta calida est, & sicca in tertio gradu; quia s. dilectio proximi calefacit cor per cõpassionẽ, secundũ illud Apost. Quis scandalizatur, & ego non vror? Et desiccat omnem inordinatũ humorẽ, i. omnẽ prauã affectionẽ erga proximũ. Est etiam in tertio gradu, quia primus gradus est dilectio Dei, secundus dilectio sui, tertius dilectio proximi; propter quod dicitur Matt. Diliges proximum tuum sicut teipsum.

2. Co. 12

Mat. 12

Tertio, ratione vtilitatis, quia tartarũ, sicut dicitur in Platone, extenuat, & mundificat, & consumit; & ideo valet cõtra scabiẽ, & serpiginem, & pruriginem, & cõtra capitis immunditias. Similiter dilectio proximi extenuat substantiã, siue diuitias hominis, quando facit largiri superflua, secũdum illud. Lu. Quod superest, date eleemosynam. Sed tũc magis consumit, quãdo facit largiri necessaria. Iob. Si comedi buccellam meam solus. Et tũc mundat immunditias capitis, hoc est impuritates mẽtis huiusmodi eleemosynas largiendo, secũdum illud Luc. Date eleemosynam, & ecce omnia vobis munda sunt.

Plato.

Luc. 11.

Iob 31.

Luc. 11.

AEris natura atque distinctio, cui variis similitudinibus triplex eloquentia comparatur.

Cap. X.

ELoquentia assimilatur æri. Primo ratione generationis: quia æs, siue cuprum, generatur, sicut cætera metalla, ex sulphure, & argento viuo, sed hoc accidit, quãdo plus est de sulphure, quam de argento viuo, & sulphur est terreum, nõ pure rubeũ, habens calorem adurentem. Argentũ vero viuum est mediocre, nec nimis grossũ, nec nimis subtile. Ex tali enim cõmixtione æs generatur. Similiter eloquentia cõponitur ex duobus, scilicet ex meditatione interiori, quæ sulphuri assimilatur, quia in inferioribus venis generatur terræ; item ex pronunciatione exteriori, quę propter labiorum, & linguæ motum

tũ, argẽto viuo assimilatur, quod scilicet multũ est mobile, & propter motum, (vt dicit Plinius) Plin. viuum appellatur. Sed debet hoc esse mediocre, scilicet inter grossum & subtile; quia nec nimis rudia verba, nec etiam nimis subtilia, id est difficilia, sed aperta, & mediocria audientibus conuenientia, sunt accepta in elocutione, vel pronunciatione vulgari. Et de tali eloquentia dicitur Hiere. Hier.48 Cor meũ ad Moab, quasi tibia æris, sonabit, & nominat primo cor, quia in locutione debet præcedere meditatio, & deliberatio cordis. Psal. Os iusti meditabitur Psal.36 sapientiam, id est meditatam sapientiam loquetur; secundo nominat tibiã æris in qua attenditur harmonia, siue proportio, & mediocritas quædam soni, quæ pertinet ad pertinentiam, & pronunciationis suauitatem.

Secundò, ratione distinctionis (sicut enim Isido. dicit) æs si mixtum fuerit alijs metallis, colorem & virtutẽ cõmutat. Vnde quoddam est album ad modũ argenti, quoddã fuluũ ad modũ auri est. Et aliud est genus æris, quod ex ductibili ęre attenuatũ in laminas & felle tauri vnctum, speciem auri prætendit, & poni consueuerat in histrionum coronis, propter quod coronarium est vocatũ. Similiter est triplex eloquentia, quędam spiritualis sicut prędicatorum, & hæc præcipuè intendit ad animarum purgationem, & dealbationem, vnde assimilatur æri, quod est album ad modum Psal.11 argenti. Psalm. Eloquia Domini, eloquia casta, argẽtum igne exa-Prou.10 minatum. Prouer. Argentum electum lingua iusti. Alia vero est eloquentia secularis, sicut Rhetorum, & aliorum prolocutorũ secularium, quæ vt plurimum ordinatur ad lucrum auri, vel cõmodum alicuius temporalis rei, auro appreciabilis; vnde non incõgruè assimilatur illi æri, quod fuluum est ad modum auri.

Tertia vero est eloquentia iocularis, quæ ad delectandum, & solatiandum, sicut & Poetæ, hactenus faciebant; & hæc assimilatur illi æri quod ponitur in histrionum corporis. Quocunque ergo modo sit eloquens, habet aspectũ siue similitudinem æris, secũdum illud Eze. Cuius erat species quasi species æris. Eze.40

Tertiò ratione corruptionis, quia ęs cito rubiginatur, nisi oleo perfundatur. Vasa enim ęrea fiũt rubiginosa, nisi confricentur arena, ex quo accipitur, quod omnis eloquens, & linguosus cõtrahit, & tenet peccati rubiginem. Iob. Iob 40 Est quasi lignum putridum æs, nisi præseruetur gratiæ siue charitatis vnctione: propter quod dicebat Apost. Si linguis hominum 1.Co.13 loquar, & Angelorũ, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs, & cætera, vel nisi ab hac rubigine purgetur asperitate pœnitentiæ. Et idcirco (vt Hierony.) Hiero. melius est habere rusticitatem sanctam, quam eloquẽtiam peccatricem.

Quarto ratione sonationis; quia ęs maxime conuenit officio campanarum, & tubarum, propter sonoritatem. Quasi autem campanæ optimè sonantes, & à remotis partibus audibiles fuerũt Sancti Apostoli; quia in omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, vt dicitur in Psalm. Sed quasi tu- Psal.18 bæ æreæ sunt doctores, & prædicatores alij. Prædicatori enim dicitur Isa. Clama, ne cesses, & Isa.58 quasi tuba exalta vocem tuam, Hiere. Vox eius quasi æris sonabit. Hier.46

Quinto, ratione curationis, quia æs cõtra infirmitates multas virtutẽ habet. Nã (sicut dicit Plin. & Plin. etiam

etiam Diosc.) æs exustum, & puluerizatum habet virtutem dissoluendi, & consumendi, extenuandi, expurgandi noxios humores, vulnera sanat, caliginem oculorum purgat, superfluas carnes corrodit, & vltra crescere nõ permittit. Sic eloquentia, & lingua Prædicatoris, si fuerit adusta, id est, igne Spiritus sancti ignita, & inflammata, & puluerizata, id est humilitate fundata, vel puluerizata, id est, diligenter, & subtiliter declarata: quia quasi æs durũ conteritur, dum verbum difficile vel obscurum diligenter exponitur; talis inquam eloquentia habet virtutem dissoluendi duritiã cordis, & consumendi humorem carnis, id est, luxuriam, extenuãdi plenitudinem diuitum, dũ eos mouet ad diuitiarũ largitionem & mundi cõtemptum. Item purgandi noxios humores, id est, noxios affectus hominum peccatorum: sanat etiam plurimum vulnera, id est, vitia tentationũ, purgat caliginem errorum, corrodit superfluas carnes, id est, ingluuediñe gulosorum, & etiam eas retinet ne crescant, per abstinentię, & temperantiæ remedium. Omnia enim hæc sancti Prædicatores operantur frequenter in conuersione peccatorum. Et ideo ipsi sunt instrumenta curationis, & ablutionis peccatoris Exod. Præcepit Dominus fieri labrum ęneũ ad lauandum; per quod labrum eloquentię signatur, seu doctrina Prædicatorum, quæ ablutiua; & mundificatiua est vitiorũ, & sordium hominum peccatorum.

Exo,40

Eucharistia similitudines quadam, quæ ex varijs diacletis, eschytisq; lapidis proprietatibus excipiuntur.

Cap. XI.

EVcharistiæ Sacramentum assimilatur lapidi, qui dicitur diacletes, qui est pallidus, lucens vt berillus: qui (vt dicitur in lapidario) si mortuo applicetur statim solitas perdit vires. Sanctus enim hic lapis est, & quem mors sternit abhorret: sic Eucharistiæ Sacramentum abhorret eum qui est in peccato mortali, à quo si assumatur, non ei prodest, sed obest. Non enim iste cibus est cibus mortuorũ, sed viuorum. Ioan. Qui manducat me, & ipse viuet. Ioan.6.

Item Christus sub cibo sacramentali contentus similis est illi lapidi, qui dicitur eschites, qui inuenitur in nidis Aquilarum, de quo dicitur, quod si de veneni fraude aliquis suspectus fuerit, si reus fuerit, & hic lapis sub cibo positus, quærens cibum, eum deglutire non sinit; sed si subtractus fuerit lapis, mox eum deglutiet. Sic Christus, qui inuenitur in nidis Aquilarum, id est, in cordibus contemplatiuorum virorum, positus, id est, cõtentus sub cibo sacramentali, reum veneni, id est, peccati mortalis, glutire nõ sinit, vel reum fraudis, id est hypocritam, vel fictum, ipsum cibum deglutire non sinit, scilicet spiritualiter. Nam licet fictus, vel in peccato mortali existens, manducet ipsum sacramentaliter, nõ tamen spiritualiter, vt Sacramenti ipsius percipiat effectũ. Vnde spiritualiter quoad animam ipsum non deglutit. Et ideo sicut Apostolus dicit: Probet se homo vnusquisque, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. I.Co.II

Christianæ fidei perfectio atque dignitas, ex perfectione, naturaliq; carbunculi virtute, pluribus similitudinibus apertè monstratur.

Cap. XII.

FIdes Christiana assimilatur lapidi carbunculo.

Primo, ratione fulgoris, dicitur enim carbunculus, quia videtur quasi carbo ignitus, nõ ardore, sed

splen-

ſplendore, cuius fulgor eſt tãtus, quod nec nocte vincitur. lucet enim in tenebris, adeo vt flãmas ad oculos vibret. Sic fulgor fidei Chriſtianæ tantus eſt, quod nocte, id eſt, tenebroſitate hæreticorũ, vel obſcuritate perſecutionum, vel caligine peccatorum, vinci, vel extingui non poteſt. Nam in omnibus huiuſmodi tenebris ſic fides Catholica fulget, vt flammas interdum excæcãtes, interdum vero illuminantes, ad oculos interiorum mentium vibret. Nam de lumine fidei aliqui excæcantur, ſcilicet, nõ recte credentes, vel quod credunt, nõ tamẽ facientes. Quidam vero illuminantur, vt veri & viui fideles, qui habent fidem per dilectionẽ
Eccl. 32 operantem. Eccle. Gemmula carbunculi in ornamento auri, &c. Nam per ornamentum aureum intelligitur charitas; per gemmã vero carbunculi fides. Vnde carbunculus ponitur in auro, cum fides Catholica charitatiuẽ operatur; & hęc eſt quæ verè illuminat, & ad ſalutem operatur.

Secundo, ratione diſtinctionis. Sunt enim 12. genera carbunculi fulgẽtis, & radios ad modũ ignis emittentis, & candida zona pręcincti, vt dicit Iſid. in quibus 12.
Iſidor. ſignificantur articuli, quibus ipſa fides diſtinguitur; de quorum diſtinctione dictum eſt ſupra in primo libro, capitulo 25. Qui articuli omnes 12. mirabilibus radijs veræ cognitionis, eorum quæ ad noſtram ſalutem pertinent, nos illuminant. Sed quaſi zona alba, eſt ſimplex fidei veritas, qua intellectus credentis aſtringitur, vt vnicuique articulo firmiter inhęreat, etiamſi rationem non videat.

Tertio ratione variationis, quia carbunculi proprium eſt, quod proiectus in ignem velut inter mortuos carbones extinguitur, ſed aqua perfuſus exardeſcit. Sic fides quaſi in ignem proiicitur, quando fidelis quiſque in peccatũ mortale prolabitur; quia peccatũ perpetratum appetitũ peccandi non extinguit, ſed amplius accendit, ſicut lignum appoſitum igni. Et propter hoc peccatum aſſimilatur igni, quod dum opera fidei ceſſare facit, ipſam fidẽ mortificat, & extinguit, quia fides ſine operibus mortua eſt. Sed tunc Iaco. 2 carbunculus aqua perfunditur, & quaſi reuiuiſcit, quando fidelis mens ad pœnitẽtiã reuertitur, & lachrymarum aqua perfunditur. Tunc enim redeunte diuina gratia, & reparata charitate amiſſa, Gal. 5 reſtituitur etiã fidei vita id eſt, vigor operandi; quia fides per dilectionem operatur.

Quarto, ratione valoris, vel cõparationis, quia eſt quædam ſpecies carbunculi, in qua inter lucidos ignes apparent quędam guttæ aureæ, & hæc gemma reſpectu aliarum eſt quaſi precij incõparabilis. Quaſi autẽ gutta carbunculã aurea in lucido igne, eſt patiẽtia fidelis hominis in tribulatione ſua, & perſecutione quam patitur, pręcipue pro ipſa fide: & hæc vocatur probatio fidei, quæ eſt quaſi incomparabilis pretij, ſecũdum illud Petr. Vt probatio fidei veſtræ multo precioſior ſit auro. 1. Pet. 1

Quintò, ratione vigoris, quia carbunculus ſculpturis, & ſimulacris reſiſtit, ſiue idolorũ, quia fides idololatriã horret, ſiue auarorũ, quia auaritia eſt idolorũ ſeruitus. Itẽ fides Sanctorũ aſſimilatur Gal. 5 lapidi, qui dicitur amiathon, à quo, vt dicit Iſido. ſi veſtis tacta fuerit, contra ignem reſiſtit; & ſi ſupra ignem poſueris, non ardebit, ſed ſplẽdore accepto nitidior erit, hic omnibus maleficiis Magorum reſiſtit. Nam fides Sanctorum eſt, quæ igni, id eſt, perſecutionis feruori, ſiue perſequentium

tium

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

tium furori à principio ecclesiæ restitit, & finaliter ipsum superãs
Heb. 11 vicit, secundum illud Hebr. Sancti per fidem vicerunt regna, & ita extinxerunt impetum ignis. Et hæc est etiã quæ splendorem miraculorũ accepit, & quæ per processum temporis nitidior & purior apparuit: & hæc insuper est, quę omnia magorum prętigia & maleficia repulit, & dãnauit, quibus totus mũdus erat fere plenus

Dei gratiæ perfectiones, quæ ex varijs Iaspidis, Saphyri, Onychini, nitri, aliisq; similitudinibus eliciũtur, quemadmodum in corde conseruentur, exprimitur. Cap. XIII.

GRatia Dei assimilatur Iaspidi. Primo, ratione gratiositatis, quia iaspis est lapis viridis, smaragdo similis, sed est grossioris coloris. Color autem viridis super omnes colores est gratior
Eccl. 40 oculis. Vnde dicitur Ecclesiastic. Gratiam, & speciem desiderabit oculus; sed super hæc omnia viridem. Et similiter gratia Dei super omnia facit animam magis gratam, & placidam, & perlucidam, coram oculis Dei; & ideo vocatur gratia quasi gratum faciens. Vnde sicut iaspidis aspectus est gratus oculo humano, sic aspectus hominis, in quo est gratia, gratus est oculo diuino. Apoc.
Apoc. 4. Qui sedebat, similis erat aspectui lapidis iaspidis.

Secundò, ratione diuersitatis: habet enim iaspis diuersitatem specierum, quia sicut dicit Isido. sunt 27. species iaspidis.

Item habet diuersitatem colorũ, quia quamuis pręcipuus color eius sit viridis, multos tamen habet alios colores intermixtos; sic gratia Dei habet multos modos, & varios in hominibus facit affe-
1. Pet. 4. ctus. Pet. Sicut boni dispẽsatores
1. Co. 12 multiformis gratię Dei. Et Apost. Diuisiones gratiarum sunt, &c.

Tertio, ratione vtilitatis, quia valet ad multa. Nam primo iaspis febrem refrenat. Et similiter gratia Dei reprimit morbũ febrilẽ, id est, inordinatũ cupiditatis ardorem, qui est vt febris animæ, dans ei sitim insatiabilem, quam tamen diuina gratia reprimit, & extinguit.

Item iaspis hydropisim iuuat, quãdo defertur a patientibus caste. Similiter gratia Dei valet cõtra superbiam, quæ est hydropisis quędam, id est inflatio animi, prębens cõtra eã medicinã humilitatis, quæ præcipue est necessaria virginibus, & continenter viuentibus, ne per superbiã virginitatis perdant eminentiam. Nam quãdoque (sicut dicit Gregor.) Deus Grego.
punit occultam mentis superbiam per manifestam carnis ruinam.

Item iaspis inter pericula facit hominem tutum. Iuuat etiã parientem: quæ etiam competunt gratiæ contra vitiũ accidiæ: quia frequẽter accidiosus, & piger bona refugit, timens difficultatem, & periculum vbi non oportet. Prou. dicit piger: Leo est in via, Pro. 20.
&c. Sed hũc timorem gratia Dei expellit, & ideo facit hominem tutum, & solicitum. Quandoque etiam homo piger, & accidiosus, licet bonum opus concipiat, id est, facere proponat; tamen ipsum nimis tardat; & ideo similis est mulieri, quę cõcipit quidem sed tempore debito non parit. Contra quod gratia Dei modo iaspidis iuuat ad pariendum, id est, ad bonum propositũ opere complendum.

Item iaspis interiorem ardorem refrigerat, quia gratia Dei mitigat iram quæ interius accẽdit, & vrit. Item iaspis luxuriã coarctat: & multo magis hoc agit gratia, à qua continentiæ donum manat, secundum illud Sapient. Non Sap. 8.
possum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

possum esse continens, &c.

Item iaspis puluerizatus, & cũ lacte datus, vlcera inueterata sanat. Vlcera autẽ inueterata, sunt gulæ vitia, siue dãna, quæ in ipso mundi exordio in nostris primis parentibus incęperũt, & nunquã plene sanari potuerunt. Hoc etiã gulæ vitiũ, siue vlcus cum quolibet homine ab infantia nascitur, & semper cum eo crescit, & nutritur. Vnde nec hoc vlcus sic inueteratũ sanatur, nisi per gratiã Dei.

Item iaspis sordes oculorũ purgat. Oculorũ autem sordes pertinent ad inuidiam; quia nequam est oculus inuidi, vt dicitur Eccl. Eccl. 14 Etiam inuidenti, & murmuranti de gratia alijs facta, dictum est à patrefamilias, An oculus tuus nequã est, quia ego bonus sum? Hanc ergo nequitiam, & impuri- Mat.20 tatem oculorum purgat diuina gratia, quia inuidiã expellit, dum qui non æmulatur, charitatẽ infundit. Et sic patet quod murus virtutum protegens ab insultu omnium vitiorum, ex gratia Dei constituitur: & ideo congruè, vt dictum est iaspidi assimilatur, de Apo.21 quo dicitur Apoc. Structura muri eius, s. ciuitatis, animæ ex lapide iaspide. Vnde in ea oportet principaliter animam esse fundatam, si vult euadere vitiorum ruinam. Apo.21 Apocal. Fundamentum primum iaspis.

Item gratia Dei assimilatur saphyro, quia generat in nobis septem virtutes secundum 7. conditiones saphyri.

Primò, quia saphyrus habet scintillam relucentem, per cuius relucentiã iudicatur virtus eius. Similiter anima existens in gratia Dei, habet veram relucẽtiam fidei, quia in peccatoribus gratia Dei carentibus, fides est non verum lumen, sed mortuum, vel extinctum, vnde fides talis est sine operibus meritorijs, & gratuitis, & fides sine operibus mortua est. Iac.2

Secũdò, dicitur saphyrus habere virtutem firmãdi animum in bonis. Et hoc cõpetit gratiæ, quæ in nobis causat spem futurę vitę, quã Apostolus assimilat anchoræ, quia animã firmam tenet in Heb.6 mari pęnitentiæ, & propter hanc firmitatẽ dicitur fundamentum. Apo.21 Apoc. Secundum fundamentum saphyrus, & dicitur spes secundũ fundamentũ, respectu fidei, quæ est primum.

Tertiò, dicitur habere virtutem timorẽ expellẽdi, quod competit etiã gratiæ, in quantum in nobis generat, & perficit charitatẽ, cui B. Ioannes attribuit expellere ti- 1.Io.4 morẽ; vnde in hac anima firmatur, & solidatur contra mundanum timorem. Ideo dicitur Eze. Ecce in firmamẽto, ꝙ erat super Eze. 10 caput cherubin, quasi lapis saphyrus. In firmamẽto, hoc est in Deo in quo omnia stabilita sunt, & firmata sunt; quod caput cherubin, i. omnem scientiæ subtilitatem transcendit, est quasi saphyrus lapis, quia s. in ipso Deo nos collocat, & firmat gratia charitatis, & quasi ei similes per firmitatem, & fortitudinem facit. Ioan. 1.Io.4 Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et ideo in tã tuto loco positus, nihil timere potest, seu debet.

Quarto, saphyrus habet vim vulnerũ sanatiuam, si puluerizatus, & lacti admixtus superponatur. Quod etiam competit gratiæ propter zelum correctionis iustitiæ, quia vulnera vitiorum, dum puniuntur, purgantur, & curantur. Sed etiam debet rigor iustitiæ lactis suauitati misceri, id est, misericordiæ, seu lenitatis dulcedini, quia misericordia superexaltat iudicium, vt dicitur Iac.2 Iacobi.

Quinto,

Quintò, quia ſaphyrus vegetat, & integra membra præſeruat. Quod etiam competit gratiæ, in quantum in nobis generat temperantiam, per quam non ſolum anima, ſed corpus vegetatur, & in ſanitatis omniũ membrorum
Cant. 5. integritate ſeruatur. Cant. Venter tuus eburneus diſtinctus ſaphyris. Sunt enim quaſi diſtincti ſaphyri in ventre, diuerſæ partes tẽperantiæ in carne, vt ſobrietas, abſtinentia, & caſtitas, &c.

Sextò, ſaphyrus audacem, & victorem facit; quod etiã facit gratia, in quantum in nobis fortitudinem generat, quæ contra pericula facit audere, & ſaltẽ animo vincere.

Septimò, quia quandoq; ſaphyrus inuenitur in venis mineraꝝum, in quibus inuenitur lazurium. In quibus etiã venis, quaſi in medio, ſicut in quodam vẽtre, quædã ſpecies carbunculi inuenitur: vnde à multis ſaphyrus mater carbunculi creditur, eo quod in eius venis generetur. Sic gratia in nobis generat carbũculum fulgentem, id eſt, prudẽtiam nos in agibilibus dirigentem, & illuminantem. Hæ autem prædictæ virtutes, quæ ſaphyri conditionibus congruũt, ſunt velut fundamentum in quibus fabrica mentis erigitur.
Iſa. 54 Iſa. Fundabo te in ſaphyris. Item ipſæ eædem ſunt lapides, ex quibus domus Dei cõ-
Iob 28. ſtruitur. Iob. Locus ſaphyri, lapi-
Tob. 13 des eius Tob. Portæ Hieruſalem ex ſaphyro.

Item gratia Dei aſſimilatur onychino.

Primò ratione coloris. Onychinus enim Arabicus eſt nigri coloris cũ candidis zonis, quia gratia Dei, licet denigret per aſpectũ humilitatis, tamẽ circũcingit zonis puritatis Nã vna zona alba eſt cõtinentia carnis, alia pu
Cant. 1 ritas mentis. Cant. Nolite me cõſiderare, quod fuſca ſim; quia decolorauit me Sol, & in eodẽ. Nigra ſum, ſed formoſa: nigra per humilitatem, formoſa per puritatem.

Secundò, ratione virtutis, quia onychinus Arabicus, ſecundum Dioſc. triſtitiam excitat, timores multiplicat, animos cõmouet ad lites & ad rixas. Similiter diuina gratia excitat triſtitiam pęnitentię in homine, multiplicat timores mortis, iudicij, & gehennæ, animos cõmouet ad lites, & rixas iuſtitiæ. Ex diuina enim eſt gratia, cũ homo pœnitẽs cum ſeipſo rixatur, & litiga[illegible] ſeipſo iu-
ſtitiã faciat. Apo[illegible]tip- 1. Co. 11
ſos dijudicarem[illegible]e a Domino iudicaremur. Et hinc eſt, quod in rationali poſiti ſunt lapides onychini: quia dum hominis mens rationalis diuinæ gratiæ radijs perfunditur, ad ſe ipſum dijudicãdum, vel punien-
dũ protinus excitatur. Exo. Acci- Exo. 25
pere debetis lapides onychinos ad ornãdum ephot, & rationale. Tã enim ex gratia præueniente, quã ex ſubſequẽte, rationale hominis, id eſt, mens hominis, ſeu anima rationalis ornatur.

Item gratia Dei conſeruatur in corde ſicut vnguentum in alabaſtro. Nam ex alabaſtro ſunt vnguentaria vaſa, eo quod ſeruet vnguenta omni tempore incor-
rupta: Vnde Matth. dicitur, quod Mat. 26
acceſſit ad Ieſum mulier, habens alabaſtrum vnguenti pręcioſi. Eſt enim alabaſtrum ſolidum, frigidum, candidum, & varijs coloribus tinctum. Et tale debet eſſe cor hominis, vt ſit gratiæ diuinæ conſeruatiuum, ſ. candidum per mundiciã, ſolidum per patientiã, frigidum per continentiam, & varijs coloribus tinctũ per bonarum cogitationum, ſiue affectionum copiam.

Item gratia Dei aſſimilatur nitro,

nitro, de quo Salomon loquitur, dicens: Acetum nitro,&c. Nam nitrum secundum Plin. & Dios. mundificat saniem stomachi, & intestinorũ ex apostemate procedentem, saniem etiam capitis detergit, spuma eius corrosionibus & inflammationibus subuenit. Vnde etiam hydropicis proficit, & cũ melle mixtum caliginem oculorum detergit, venenũ repellit, & paralysim linguæ potenter dissoluit. Similiter diuina gratia mundificat saniem stomachi, & intestinorum, i. vitium gulæ. Item tergit saniem capitis, i. superbiam [illegible] tis expellit. Item nitri [illegible] gratiæ Dei feruor, co[illegible] & inflammationibus iræ subuenit hydropicis, i. his in quibus exuberat fluxus inordinatus humoris aquosi, i. lubricum luxuriæ, proficit: sed mixta cum melle, i. cum amoris dulcedine, caliginem oculorum abstergit. i. cæcitatem mentis, quã inducit inuidia, s. bona opera videri mala, & venenum charitatis. i. cupiditatis repellit. Dicit enim Aug. quod venenum charitatis, est cupiditas. Item paralysim linguę, i. impedimentum cõfessionis tollit.

Prou. 25
Plin.
August.

Item gratia Dei assimilatur sali, propter multas virtutes salis, quas Auicenna ponit.

Auic.

Primò, quia sal habet virtutem dissoluendi: quia s. diuina gratia plerumque dissoluit duritiẽ hominum auarorum, & ad pietatẽ & compassionem emollit corda eorum.

Secundò, quia habet virtutem mundandi, quia s. gratia purificat immundiciam luxuriosorũ: Habet enim sal virtutem putridas carnes corrodendi, maximè quãdo est exustum, & hoc est, quia gratia remouet putredinem luxuriæ.

Tertiò, quia habet virtutẽ ventositatẽ extenuandi, & diuidendi, maximè si puluerizatũ, & coctum, & calidum super stomachi orificium sacelletur. Aqua etiam salinaria, tumores & inflationes, & hydropicâs passiones soluit. Quia diuina gratia vanas gloriosorum ventositates extenuat, eos humiliando: & tumiditates, & inflationes etiam superborum soluit aqua salinata. i. tribulatione, morte etiam aspera eos implendo.

Quartò, quia habet virtutẽ humores putridos & corruptos cõsumendi, quia s. diuina gratia putridos, & corruptos affectus consumit inuidorũ. Dicitur enim Prou. quod putredo ossium inuidia.

Prou. 14

Quintò, quia habet virtutem humiditatem naturalem coadunandi, & seruandi, & innaturalẽ resoluendi, & abstergendi. Quasi autem virtus naturalis, est virtus mansuetudinis, quia homo est animal mansuetũ natura, e contra autem innaturalis est huiusmodi iracundia, quæ mansuetudini opponitur: vnde diuina gratia, quæ est naturæ completiua, mansuetudinẽ hominis coadunat, vt eam diuersa perturbantia non dispergant, & cõseruat eam ne superetur ab ira. Econtra autẽ inordinatam iram, quæ humanæ naturæ non congruit, resoluit, cor humiliando, & abstergit per patientiam, & tristitiam, & impetum iræ refrenando; vel resoluit, i. annihilat iram in corde, & abstergit ne crescat, vel impleatur in opere.

Sextò, quia habet virtutem ventrem remolliendi, & superfluitatẽ educendi, & maximè fulgemma, quod clarũ est sicut gemma; Hoc autem competit diuinæ gratiæ, in quantum remouet vitium gulæ, à qua est vitiũ, & superfluitas ventris.

R Septi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Septimo, quia sal habet virtutē venenoso humori resistendi. Vnde sal cum melle & cum pane sanat antracem, vt Auicen. dicit. Quasi ergo venenosus humor sua frigiditate calorem cordis extinguens, est vitium accidiæ, quod sua frigiditate, i. pusillanimitate vigorem, & calorem cordis, qui est ex charitate, extinguit. Sed hoc accidiæ venenum sal, id est diuina gratia, cum melle i. cum dulcedine contemplationis, & cū pane doctrinæ spiritualis, siue cū pane lachrymosæ compūctionis, penitus expellit, propter omnia
Luc. 1. prædicta, dicitur Lucæ. Bonū est
Coll. 4 sal, &c. Col. Sermo vester gratiæ sit semper sale conditus.

Vera humilitatis exempla, quæ ex magnetis, & allectoriæ lapidis effectibus variis accipiuntur, patefiunt.

Cap. XIIII.

Hvmilitas assimilatur magneti.

Primo, quia magnes habet virtutem attractiuam. Nam adeo attrahit ferrum (secūdum Aug.) vt catenam faciat amoueri. Et vt idem dicit, tāta est eius vis, quod si quis eundē magnetem sub aureo, vel æneo vase tenuerit, ferrumque desuper posuerit, admodum de subter lapidis, ferrū desuper mouebitur. Sic etiam est tanta humilitatis virtus, vt etiam mentes ferreas, & diuisas aliquando moueat, & placet, & attrahat ad dulcedinem, & mititatem. Sic etiam humilitas, & benignitas Dei sustinentis, cor peccatoris etiā durum deberet mouere, & ad pęnitentiam attrahe-
Rom. 2. re, Rom. 2. An ignoras, quod benignitas Dei te ad pœnitentiam adducit? Etsi vas aureum, id est, cor sapiens, vel vas ęneum, id est, os eloquens, se medium interponat; tunc maximè magnes, id est, humilitas visa mouebit mentem duram. Vnde humilis vita prædicantis, adiuncta ei sapientia cordis, & eloquētia oris, quasi omne ferrum, i. omne cor durum mouebit. Sed notandum, quod in Æthiopia est alia species magnetis, quæ ferrum non attrahit, sed fugit, & respuit, sicut & apud nos videmus, quod aliquando idem magnes in vno angulo ferrum attrahit, & in alio à se pellit. Ex quibus accipitur, quod homines superbos expedit quādoq; humiliter & dulciter attrahere, quandoque vero expedit eos sagaciter fugere, & declinare; quandoque expedit eos violenter expellere & fugare.

Secūdò, quia magnes habet virtutem reconciliatiuam. Quia secundum Diosc. reconciliat mari- Diosc.
tos vxoribus: quod siue verū sit, siue non de magnete, de humilitate plærunque verissimum esse contingit: quia per humiles responsiones, vel blanda verba mulier maritū suū durum, vel iratū frequentius emollit, & placat. Sic anima peccatrix sponsum suum Christum pro peccatis offensum per humiles lachrymas placat, & caro aduersa spiritui per humiles abstinētias ipsum sibi humiliter confœderat.

Tertiò, quia magnes habet virtutē gratificatiuam: auget enim (vt dicunt) gratiam, & pulchritudinem in sermone: quod quidē de humilitate verissimū esse cōstat, quia humilitas prædicantis auget ei gratiam sermonis. Nam Deus superbis resistit, &c. Iac. 4.

Quartò, quia magnes habet virtutē curatiuam. Nam cum mulsa valet ad curandum hydropisim, splenem, & alopeciam. Sic humilitas curat hydropisim. i. inflationem superbiæ, & splenem, i. dissolutionē ineptæ lætitiæ: quia dicitur, quod splene ridemus, sicut

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

felle irascimur, & alopeciam, quę capillos cadere facit, siue fluere ex capite, id est, casum, siue fluxũ spiritualium virtutum ex mente: quia humilitas virtutes cõseruat in mente, propter quod dicit Grego. quod qui virtutes cæteras sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat. Item Prælatorum humilitas assimilatur cuidam gemmæ, quæ dicitur allectoria. Est enim lapis, qui inuenitur in ventriculis gallinaciis, cuius magnitudo est ad fabæ quantitatem. Hic, vt Diosc. dicit, venenum excitat, gratũ facit, & constantem, victorem, discretum & oratorem, amicos reformat, & sitim mitigat. Hæc autem de illo lapide, siue vera sint, siue non, tamen humilitati verissimè competunt. Hęc enim, scilicet humilitas inuenitur in ventriculis gallinaciis, id est, in cordibus Prælatorum, & imitãtium Christum, qui se gallinæ comparauit, vt dicitur Matth. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, &c. Hic, inquam, licet paruæ sit quantitatis per reputationem, tamen est curatiuæ virtutis, quæ licet venenum excitet dęmonũ, vel etiam inuidorum; tamẽ facit Prælatum gratum in cõuersatione, constantem in persecutione, victorem in tentatione, discretũ in correptione, oratorem, id est, facundum & gratiosum in exhortatione, amicabilẽ in recõciliatione, & mitigat etiã sitim, id est, appetitũ ambitiosum dominãdi. Hæc omnia facit humilitas vera in bono Prælato.

Gregor.

Mat. 24

Lapidis cœlidonij variatio, origo, virtus, cui viri humiles suis perfectionibus assimilantur.

Cap. XV.

HVmiles homines assimilantur cœlidonijs. Nam humiles plerumque, quanto in apparentia videtur minores, tãto sunt in virtutibus excellentiores, & in operib. efficaciores. Sic enim accidit de cælidonijs, qui sunt lapilli de ventre hirundinis extracti, quorum vnus est niger, & alter rufus; qui licet sint parui, & deformes, in virtutibus tamen multis alijs sunt maiores. Nã rufus valet cõtra lunaticã passionẽ, contra infamiam, & contra antiquum languorem, & facit hominem facundum, placentem, & gratum. Niger vero valet contra noxios humores, rixas, & febres, & lotus aqua sanat oculos, vt dicitur in lapidario, vnde in illis duobus lapillis duplex humilitas repræsentatur.

Primo, sapientium; quia sicut dicitur Prouer. vbi humilitas, ibi sapientia, vnde Ptolo. dixit, quod inter sapientes sapientior est qui humilior existit. Hęc est ergo quę valet contra lunaticam passionẽ, id est, mutabilitatẽ stultitię; quia sicut stultitia facit mentem instabilem, & variabilem ad modũ lunæ, ita sapientia facit hominẽ stabilem ad modum Solis, qui semper est in se vniformiter lucidus. Et ideo dicitur Eccles. quod homo sãctus in sapiẽtia sua manet, sicut Sol: stultus vero sicut luna mutatur. Item valet contra insaniam, id est, cõtra furorem iracundiæ; quia homo dum sapienter respondet, & humiliat se furenti, & humiliter cedit ei, frangit furorem iræ eius, vel saltem euadit. Item valet humilitas cõtra antiquum languorem, id est, contra inueteratum odium, quia frequenter sapientes humili & dulci lingua, vel opere, antiqua etiam odia conciliant. Hæc etiam est, scilicet sapientis humilitas, qui sicut facit verbum facundum, sic etiam & gratum.

Prou. 11

Eccl. 27

Secundo autem cęlidonius, qui

est niger, repræsentat humilitatē pœnitentium. Hęc est enim quę noxios humores, id est, nociuas affectiones purgat, iras frenat, & febres, id est, carnis calores refrigerat, & etiam oculos mentis à cæcitate superbiæ sanat.

Inferni ignis, quomodo inextinguibilis semper maneat, rationibus, exemplisq́ue naturalibus approbatur.

Cap. XVI.

IGnem gehennæ inextinguibilem, & semper durabilem esse, non est incredibile, & præcipuè per diuinam potentiam, cum legatur, secundum naturam, albeston, qui est lapis Arcadiæ ferrei coloris, & ab igne sic dictus, quia semel accensus, nunquam extingui potest. Vnde in quodam templo Dianæ erat lucerna ex huiusmodi lapide semper ardens, ita vt nulla tempestate, nullo imbre
Isido. extingui posset sicut Isido. refert. Vnde pagani maximum suæ Dianæ miraculum esse arbitrabantur. Ergo si hoc fieri potest virtute naturæ in materia lapidea, ita vt non amplius ignis succendatur, nec vnquam extinguatur; quanto magis fieri hoc potest virtute Dei in alia quacunque materia, vt sci-
Greg. licet ignis inextinguibilis perpe-
mor. tuo cōseruetur? Vnde Gre. dicit,
Iob 20. exponens illud Iob. Deuorabit eum ignis. Ignis corporeus, qui nunc succenditur, vt vltra corporeis indigeat fomētis, nec valeat nisi succensus esse, & nisi refotus subsistere; ac contra gehennæ ignis cū sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succēditur, nec ignis nutritur, sed datus semel, durat inextinguibilis, & succensione nō indiget, & ardore non caret. Ratio huius diuersitatis est: quia ignis iste, qui apud nos est qui lignis nutritur, & ab homine succenditur est artificialiter, & per violētiam in alienam materiam introductus, sed ignis ille lignis non indiget quibus foueatur, vel quia est in materiam propriam existens, vel in materia aliena non per violētiam, sed per naturam à principio intrinseco, sicut etiam accidit in sulphure. Vnde non est accensus ab homine, sed à Deo, qui illam naturam instituit; & hoc est quod dicitur Isa. Flatus Domini, sicut torrens Isa. 30.
sulphuris accendens eam.

Hypocritarum iniquitas qualis existat, ex aurichalci lapidisq́ue chrysolenij naturæ explanatur.

Cap. XVII.

HYpocrita assimilatur aurichalco.

Primo, quia aurichalcū est alieni coloris ostētatiuū: habet enim auro similem colorē, sed eius nō habet valorem. Similiter homo hypocrita habet quidem exterius apparentiam sanctitatis, sed tamen non habet interius existentiam veritatis, vnde dicitur hypocrita ab hypos, quod est sub, & crisis, quod est aurum; quasi aliquid habens sub auro, id est, sub apparentia auri, scilicet sub apparētia sanctitatis, malitiam ini-
quitatis. Matthæus. Vos quidem Mat. 23.
à foris paretis hominibus iusti, interius autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. Tales abundabunt in fine mundi in ecclesia, quando multi etiam descendēt, & declinabunt à vera sanctitate ad fictam religionem. Vnde legitur Reg. quod vasa quæ fecit
Iram, de aurichalco erant. Iram 3. Re. 7.
enim interpretatur ciuitas descēdens, & signat statum ecclesiæ in fine descendentis, & declinantis à cælestibus ad terrena: cuius vasa erunt de aurichalco, scilicet clerici,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

clerici,& religiosi hypocritæ ficti.

Secũdo,quia aurichalcum interiorum est infectiuũ. Nã cibaria nimis diu in vasis de aurichalco seruata, vitio eorum saporẽ horribilem contrahunt,& odorẽ. Et sic desideria,& verba iniqua,quæ diu hypocritę in cordibus abscõdita tenuerũt,quando ea producere,& opere exequi possunt,inueniuntur horribilia, & hoc est quod hypocrisis interiores affe-
Apoc.1 ctus corrumpit. Apoc. Pedes eius i. affectus, similes aurichalco; quia scilicet sunt per hypocrisim infecti,& simulati.

Tertio,quia aurichalcum est suę vtilitatis paulatim detectiuum. Nam vasa ex aurichalco facta in sui nouitate sunt tam pulchra,vt videantur aurea, sed paulatim à fulgore primo hebetãtur,& quasi rubiginantur,& sic semper,quasi in peius,tam odore quàm colore cupream suam originem protestantur. Aurichalcum enim fit ex cupro, sed ex commixtione æris, & stanni,& auripigmenti,& quibusdam alijs mediãtibus producitur in igne ad colorem auri, vt dicit Isido. Sic hypocrita, cum sit verè malus, in quibusdam actionibus & conatibus prætendit quandam exterius speciem sanctitatis;ita vt primo, quando ab aliquo nouiter videtur,vel de nouo incipit inter aliquos cõuersari,videatur eis sanctissimus, sed quia nihil fictũ est durabile,si diu ibidem permaneat, paulatim ex contrarijs operibus seipsum manifestat. Et ideo Dominus dixit.
Mat.7. A fructibus eorum cognoscetis eos. Quidam tamen ita cooperti sunt,vt vix vel nũquam cognosci possint ; & tales cum sint aurichalcum, frequenter recipiuntur pro auro; econtra autem illi qui sunt,vt verum aurum,ab ipsis reputantur vt aurichalcum,qui dicunt eos esse hypocritas. Ecclesiastici. Collegisti,quasi aurichalcum,aurum.

Item homo hypocrita assimilatur lapidi chrysolenio,qui est species quædã lapidis chrysoliti: hic s.chrysolenius est colore aureus, sed de mane est pulchrioris aspectus, postea hebetatur,& est ignis capacissimus. Vnde si igni approximatur,citius inflãmatur, vt dicit Isid. Similiter hypocrita colore est aureus, quia sanctitatem prætendit; & de mane apparet pulchrior, quia feruenter incipit; sed postea hebetatur,quia prosequẽdo deficit:ignis est capacissimus, quia inflãmationes tẽtationũ facillimè,& delectãter recipit. Isido.li. eth.

Iustitiæ perfectio atq; necessitas,ex quãplurimis ferri similitudinibus absolutè describitur.

Cap. XVIII.

IVstitia bene regentium assimilatur ferro. Primo propter duritiem. Ferrum enim(vt dicit Isid.) dictum est à feriẽdo,quia scilicet duritia sua feriendo domat omnia genera metallorum. Et iustitia regentis,domare & ferire debet omnia genera rebellium, & superborum,& reipublicę pacem turbantium. Psalm. Reges eos in virga ferrea,& tanquam vas, &c. Psal 2.
Prou. Rex qui sedet in solio iudicij,dissipat omne malum intuitu suo. Pro 20.
Secundo propter temperiem, nam ferramenta mos est cũ oleo temperare , ne frigiditate aquæ nimium indurentur,vt dicit Isid. Sic & plerunque temperanda est seueritas iustitię cum oleo misericordię, vnde Samaritanus sauciati vulneribus oleum infudit,& vinum. Luc.10.
Vinum autem mordens significat seueritatẽ iustitiæ, sed oleum leniens,suauitatem misericordiæ. Et in arca Moysi, quæ gerit typum regiminis , non tantum fuit virga percutiens, sed & manna dulcescens , vt per vir- Isido.li. eth.

Eam rigor iustitię, per manna vero dulcedo misericordiæ significaretur. Ecclesiastici. Initium necessariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, ferrum, & lac. In aqua accipe mollitiē misericordiæ, in igne feruorem iustitiæ, in ferro correptionis asperitatem. In lacte remissionis suauitatem: quæ omnia necessaria sunt regentibus, vt subditorum vita pacifice gubernetur.

Eccl. 39

Isid. lib. eth.

Tertio, propter rubiginem, rubigo enim (vt dicit Isid.) est vitiū rodens ferrum, & hoc accidit sibi ex suæ substantię impuritate, siue ex terræ contactu & vicinitate, siue ex sanguinis, vel cuiuslibet infecti vaporis qualitate. Et addit ad hæc Isido. quod à ferro se humanus sanguis vlciscitur, quia nullius alterius rubigine sic ferrum cōsumitur, sicut quando humano sanguine maculatur. Simili quoque modo iustitia prælidētis rubiginatur, id est, corrūpitur, & maculatur, quandoque quidem ex malitia, & impuritate regētis; quia non habet puram intentionem in facto, scilicet non intendens ad bonum reipublicæ, sed potius ad aliquid proprium; quādoque vero ex contactu terræ, id est, acceptione, vel spe alicuius muneris terreni, & lucri temporalis; quandoque vero ex infectione sanguinis, vel alicuius vaporis, id est, ex ira, vel odio, vel alia inordinata passione, siue affectione, sed nulla deterior est, vel maior corruptio, quam si peruerso iustitię iudicis iudicio sanguis fundatur innoxius. Nume. Si quis percusserit ferro, & mortuus fuerit; qui percussor est reus erit homicidij, & ipse morietur.

Nu. 31.

Quarto propter vtilitatem multiplicem. Nam vsus ferri magis est vtilis, & magis necessarius quàm vsus auri, licet aurum amplius ab auaris diligatur. Nam sine ferro respublica tutè non agitur, nō acquiritur, nec secure seruatur, nec sine ferro ab hoste defenditur, ferro regitur communis potentia, defenditur innoçentia, tuta sūt regna, & reprimitur malorum superbia. Item sine ferro nullum mechanicum opus quasi perficitur, nullum quasi opus vel ædificium erigitur, agricultura non exercetur, vestis nō inciditur, panis non editur, & breuiter quasi in humanis rebus sine ferro nihil ad perfectionem adducitur. Omnia autem hæc magis competunt iustitiæ, quam ferro, quia horum non potest esse perfectio, vbi iustitia non seruatur. Nam neque reipublicę, neque cōmuni potentiæ, neque bonorum innocentiæ, neque regno seu patriæ, ibi potest esse tutela, vbi nō viget iustitia. Neq; enim sine iustitia aut malorū proteruiæ reprimuntur, aut artes mechanicæ libere exercētur, aut ab agricolis terræ vtiliter excolūtur, quia vbi nō seruatur iustitia, ibi omnia bona pereunt, & omnia vigēt mala.

Iustorum genera tria, qui & tribus electri generibus, varijs rationibus comparantur.

Cap. XIX.

IVstorū vita assimilatur electro. Primo ratione distinctionis: sunt enim tria genera electri: vnū quod de piro fluit arbore, quod dicitur siccum. Nam primo quādo fluit de arbore est gummi liquidum, postea induratur calore ac frigore in duritiam lapidis perspicui, vt cristalli. Nam prius minuitur humidum operatione calidi; quia cum humiditas indigesta expellitur ab arbore, tūc calor continuè resoluit humidum subtile, & ita viscosa efficitur, & postea humidum paucum remanens extra premitur frigido, & sic coagulatio eius

com-

completur frigore. Huic ergo assimilantur iusti incipientes, sicut pœnitentes qui à principio, quando de arbore, id est, de mundo, vel peccato exeunt, sunt molles & teneri timore, sed postea paulatim calore charitatis crescente, mollities timoris excluditur, & refrigerio ab æstu carnis superueniente, solidantur in fortitudine spiritus mirabiliter, velut lapis, & efficiuntur perspicui in conscientiæ munditia, & vitæ sinceritate. Eze. Deorsum ignis à lumbis eius, & sursum quasi aspectus splendoris, & visio electri. In quo ostenditur, quod viri sancti & iusti, inferius ardent, vt ignis in dilectione proximi; superius splendent. vt electrum in contẽplatione Dei. Ezec, 8.

Secundũ genus electri metallũ dicitur, quod in precio melius inuenitur, & habetur, & hoc cũ sit magis serenosum, quam primum, competit proficientibus & in soliditate, & in gratia doctrinæ.

Tertiũ autem fit de tribus partibus auri, & vna argenti. Et huic assimilantur perfecti. In auro. n. significatur anima in qua est sanctæ Trinitatis imago, vnde tres partes auri in electro ponuntur; sed minima pars, quæ est argenti, corpus repræsentat, quod licet sit vilius, tamen auro iungitur, id est, animæ rationali. Quod ergo in electro multum de auro ponitur, & parum de argento, significat, quod perfectè iusti multum de anima curant, de corpore vero parum Secundo ratione ostensionis. Electrum enim (vt dicit Isidor.) in conuiuio clarius cunctis metallis fulget, & venenum prodit, si adsit, stridorem facit, & in calores varios ad modum cælestis arcus mutare se subito consueuit. Sic anima iusti est fulgida per gratiam; & si aliquando venenũ peccati adest, siue in pugna tentationis, siue in lapsu operationis statim stridore luctus & confessionis prodit ipsum, & in varios colores, scilicet cõfusionis ruborem, timoris pallorem se mutat. Vel varij colores ad modum arcus sunt variæ compunctiones, quæ sunt quatuor, quasi quatuor irides, id est, arcus cælestis colores. Primus, de perpetratione culpę, vel protractione. Secundus, de incursione miseriæ. Tertius, de reatu pœnę. Quartus, de amissione gloriæ. Isidor.

Tertio, ratione commistionis. Dicit enim Greg. quod in electro aurum cum argento miscetur; argentum quidẽ ad auri claritatem excrescit, aurum vero cum claritate argenti temperatur, suã virtutem non perdit; sed à decore ex admixtione argenti, aliquãtulum expallescit. Ita similiter in viro iusto sensualitas rationi cõiuncta velut argentum auro in electro ad claritatem auri excrescit, quia scilicet per participationem efficitur rationalis, vt dicit Philosophus. Et dicitur sensualitas rationalis, quia eius passiones & motus regulantur, & modificantur: & tunc ipsa ratio velut aurum ex tali commixtione sensualitatis in sua contemplatione remitti videtur, non tamen suæ virtutis detrimentum patitur, quia per ipsas virtutes morales modificatas ad contemplandum amplius adaptatur. Quarto, ratione attractionis; quia electrum verum, si manu teneatur, vt à digitis calorem recipiat, rapit ad se omnia folia, & paleas, & vestimentorum fimbrias (vt dicit Isidor.) Sic vir iustus per bona opera desiderio perficiendi calefactus, quicquid videt, vel audit ad suum profectum assumit. siue folia, id est, verba, siue paleas, Greg. in Ezech. Arist. 2. eth. Isido.

Id est, etiam leuia bona exēpla, dummodo ipſum inflāmare poſſint; ſiue ſunt fimbriæ veſtimentorum, i. extrema opera virtutū. Eze. Et de medio eius quaſi ſpecies electri. Ezec. 1.

Luxuria obſcœnitas, ex nonnullis ſulphuris proprietatibus ac effectibus hic deſcriptis, aperte declaratur.

Cap. XX.

LVxuria aſſimilatur ſulphuri. Primo, ratione ardoris. Nā ſulphur eſt vena terræ, aëreitatis & igneitatis multum habens in compoſitione, vnde ſulphur dicitur, quaſi ſolum vrens, vt dicit Iſid. vrere enim ignis dicitur. Vnde ſulphur ſecundum Auicen. eſt calidū, & ſiccum, in quarto gradu, & eſt terra partibus aqueis, & terreſtribus in igneas traſeūtibus in naturam ſulphuris trāſmutata. Eius autem ignea virtus ab aquis feruentibus ſentitur. Sicut autem ſulphur eſt vena terræ, ita luxuria eſt carnis terreſtris vitium, & corruptela, quæ quidē multū habet igneitatis, quia multum corpus calefacit, & appetitū delectationis incendit, ita, vt tā partes aquæ, ſ. humores corporis, quā etiā terreſtres partes, ſ. caro, & membra, videantur tranſire in igneas, i. vehementer accendi, & eſt in quarto gradu caloris, quia luxuria eſt quartum vitium, cui ardor, & calor appropriatur. Nā primus gradus, eſt ardor auaritiæ, quæ mundi appetitum inſatiabiliter incendit. Vnde ipſa eſt ignis qui nūquam dicit, Sufficit. Boët. ſed ſæuior ignibus Æthnæ feruens amor ardet habendi. Prou. 30 Boët. de cō. lib. 5

Secundus eſt ardor iræ, quæ ſecundum Philoſophum, eſt accēſio ſanguinis circa cor. Tertius eſt gulæ, cui attribuitur ardor, tū quia delectatio cibi & potus appetitū accendit, & acuit, in cuius delectationis inordinata concupiſcentia vitiū gulę conſiſtit; tum quia gulæ ſatietas libidinem inflammat, vnde Hiero. dicit, quod ſine Cerere & Baccho friget Venus, i. per abſtinentiam cibi & potus, refrigeſcit luxuria. Quartus gradus ardoris, & caloris, eſt ignis conſumptionis omniū virtutum. Pſal. Ignis ſulphur &c. ignis, ſcilicet auaritiæ, ſulphur luxuriæ, & ſpiritus ſuperbiæ. Ariſt. 1. Rhet. Hiero. Pſ. 10.

Secundò, ratione fętoris. Nam aquæ per venas ſulphureas tranſeuntes, ex vi ignea ſulphuris cōtrahunt calorem, ſaporem, efficaciam, & fætorem. Aquę autem ſulphureæ, i. perſonæ luxurioſæ, contrahunt calorē in cogitatione, ſaporem in delectatione, efficaciā. i. affectum in operatione, fætorem plærunque infamiæ in publicatione. Ideo de luxurioſis dicitur Iſa. De cadaueribus eorū aſcendet fætor. Iſa. 34

Tertiò, ratione coloris: Nā ſulphur aliquando eſt album, purū, clarum, & cum hoc ſubtile. Aliquando vero eſt feculentū, groſſum, & craſſum, quandoque vero mediocre. Opus enim carnale cū intra limites matrimonij & rationis continetur, tunc eſt albū, quia famam non denigrat, purū, quia mentem confædat; clarum, quia rationem non offuſcat; & ſubtile, quia ratio carnem regulat, vt non ſequatur appetitū delectationis, ſed ſinceritatē intentionis. Sed ſi fiat extra matrimonium, tunc eſt fæculentum per immundam operationem, craſſum, per inordinatam delectationem; groſſum, ſiue ſpiſſum, per nimiā frequentationem, vel mētis hebetationem. Quando verò fit inter coniuges, ſed non cum debito modo, vel debita moderatione, tūc quaſi mediocre participat de vtroque. Nam in quātum infra matrimoniū fit, ſic eſt excuſabile, tamen magis vel minus

nus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nus, secūdū quod plus vel minus receditur ab ordine rationis.

Deiparæ Virginis excellentiæ atque perfectiones, ex quam plurimis calchedonij, smaragdi, lapidisq; sardonici virtutibus & similitudinibus exceptis describuntur.

Cap. XXI.

MAria mater Domini assimilatur calchedonio.

Primo ratione generationis: quia calchedonius (vt dicit Isid.) diuturno imbre generatur. Sic B. Virgo fuit generata imbre, id est gratiæ diuinæ operatione, scilicet per miraculum, ex parentibus sterilibus, sicut legitur de eius natiuitate. Apoc. Fundamentum tertium calchedonius. Tria enim sunt humanæ productionis principia, seu fundamenta. Primū est gratia, sicut in his qui producti sunt immediatè à Deo, vt Adam per creationem, & Eua per miraculum de costa; quod fuit de gratia liberali. Secundū principium, siue fundamentū est natura, sicut in his, quæ producuntur per viam generationis absque miraculo, sicut Seth & Caim, & sequentes. Tertium est mixtum ex gratia & natura, sicut hi qui producuntur ex viro, & muliere, tamen sterilibus, & ideo partim per naturam, & partim per miraculi gratiam, sterilitatem remouentem, sicut fuit concepta B. Virgo Maria: & ideo ipsa fuit calchedonius, habens tertium fundamentum.

Isido. Apo.21

Secundò ratione inuentionis, quia calchedonius (vt idem Isid. dicit) ad repercussum Lunæ plenæ inuenitur. Quasi enim plenitudo Lunę, est plenitudo temporis gratiæ, in quo B. Virgo est nata, & mater Saluatoris inuenta, propter quod dicit Aposto quod quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum de muliere.

Gal.4

Tertiò, ratione colorationis, quia calchedonius pallido colore est coloratus. Pallor autē conuenit timenti; quia timentes pallescunt, & etiam multum conuenit abstinenti: propter quod dicit Isaac, quod decor monachi, est pallor, & macies. Quod dicit, quia monachus debet esse abstinens, & macies, & pallor ex abstinentia causantur, vtrunque pallorem, i. palloris causam habuit B. Maria, scilicet timorem Domini, Ecclesiastici. Ego mater pulchræ dilectionis, & agnitionis, & timoris, &c. & etiam abstinentiæ, quia ipsa non vacauit delitijs.

Isaac, Abbas li. de vi. sol.

Eccl.24

Quarto, ratione vigoris, quia hic lapis sculpturæ resistit. Nam tantę soliditatis est, vt non sit incisionis, & extraneæ impressionis susceptiuus. Similiter B. Virgo Maria nullius carnalis impressionis, seu corruptionis susceptiua fuit, quia s. virgo ante partum, & post partum. Item dicit Dioscor. quod hic lapis tanti vigoris est, & efficaciæ, quod perforatus ad collum ligatus, facit vincere causam, & contra illusiones dæmonum adiuuat, & virtutem conseruat. Hę autem, siue vera sint, siue non de calchedonij virtute, verissimè tamen competunt B. Mariæ, quia ipsa est aduocata nostra, & ideo apud summum Iudicem pro causis nostris assistit, ipsa est nostra protectrix, & ideo ab illusionibus dæmonum nos frequenter defendit. Ipsa etiā est mater nostra, & ideo piè filios suos virtute & bonitate custodit.

Diosc.

Item B. Maria assimilatur smaragdo.

Primo, ratione coloris, nā smaragdus (vt dicit Isidor.) Gemmarum omnium viridium obtinet principatum. Nulli enim gemmæ, vel herbæ maior inest viri-

Isid. li. eth.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ditas, quā smaragdo, vnde viriditate sua virides herbas superat. Quasi autē gemma, vel herbæ virides sunt sacratissimæ virgines, quæ carnes virorum semper conseruant, inter quas beatissimas beata virgo Maria obtinet principatum. Vnde Psal. Adducentur regi virgines post eam, dicit non tantum de ordine, sed etiam de dignitate, quia s. virginitati eius nullus vnquam potuit coæquari, decebat nimirum Reginam virginum, vt tanta puritate niteret, qua maior sub cælo nequit inueniri, vt dicit Anselmus: vnde eius virginitas, & humilitas, ita Deo gratæ extiterunt, quod fuerunt quasi duæ portæ, per quas Christus in eam intrauit, s. virginitas summa in carne, humilitas profunda in mente, & ideo dicitur Tob. Portæ Hierusalem ex saphyro, & smaragdo ædificantur. Nam per saphyrum qui habet tumorem sedare, intelligitur eius humilitas, quia virtus humilitatis soluit tumorem elationis: sed per smaragdum viridis coloris, virginitatem intellige carnis.

Psal. 44

Tob. 17

Secundò, ratione nitoris, quia tantus est nitor smaragdi, quod nec in Sole aliquo modo obumbratur. Et similiter tantus fuit nitor virginitatis, & nitor puritatis virginis Marię, quod Solem iustitiæ, Christū gignendo, vel pariendo, in nullo eius integritas, vel virginitas siue virginitatis nitiditas fuit diminuta.

Tertiò, ratione generationis, quia s. corpus smaragdi si extersum fuerit, & politum, admodū speculi imagines reddit. Itē smaragdus ex se generat radium qui suo nitore tingit aerem circunfusum. Beata autem virgo primo habuit corpus suum ab originali peccato politum, s. in vtero matris in sua sanctificatione. Secundo habuit ipsum politum à Spiritu sancto, s. in Filij conceptione, quia tunc Spiritus sanctus superuenit, & virtus altissimi obūbrauit ei, vt Angelus Dei prædixerat: Et ideo ad modum speculi imaginem reddidit diuinam, & humanam: quia Verbum incarnatum genuit, quod, inquā Verbum est imago Patris, & figura spiritus eius, & secundum carnē, siue humanitatem est (vt ita dicam) imago matris, s. homo ex homine in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. Vel B. Virgo, quę speculum politum, & tersum per suam maximam puritatem repræsentat nobis imagines omnium virtutum, vt eas imitemur. Item genuit ex se radium, scilicet Dei filium: quia sicut sydus radium protulit, virgo filium pari forma, quia neque sydus radio, neque mater filio fuit corrupta, quo filio sua viriditate, id est, sua virginali carne qua ipsum vestiuit nō tantum circunstantes, & proximos eum Iudæos, sed etiam totū mundum tinxit tinctura baptismali. Nam Christus tactu suæ mundissimæ carnis, quam scilicet de virgine traxit, vim regeneratiuam cōtulit aquis, quibus scilicet fideles tinguntur, id est, baptizantur.

Luc. 1.

Phil. 2.

Quartò ratione virtuosę operationis. Nam smaragdus (vt dicit Dios.) opes augmentat, sic B. Virgo spirituales opes, siue diuitias nobis augmentat, dum gratias multiplices impetrat, vel cū nos ad benè operandū, & merita cumulandum iuuat.

Diosc.

Item smaragdus collo suspēsus morbum caducum sanat. Hoc B. Virgo nobis facit, non tantū per auxilium, sed etiam per exemplum, s. suæ virginitatis, & honestatis.

Item smaragdus valet cōtra illusiones

lusiones, & phantasmata dæmonum, quod de Beata Virgine magis est certum.

Item smaragdus memoriã perditam reparat. Sic Beata Virgo, quæ conseruabat facta sancta, & verba pueritiæ Christi, conferens vniuersa in corde suo, & postea creditur sanctis Euangelistis (& præcipue beato Lucæ) plurima enarrasse, quę ipsi de Christo scripserunt, videlicet de eius desponsatione, Annũciatione, Purificatione, Christi Natiuitate, & Magorũ adoratione; & multis alijs, quibus nec ipsi Euangelistę per se interfuerãt, nec etiam per historiarũ scripturas, vel forte per aliã personã, quam per beatã Mariam Virginẽ scire tũc tẽporis poterãt.

Itẽ smaragdus visum cõfortat. Similiter beata Virgo spiritualem visum nostrum cõfortauit, producendo verã lucem Christum, qui illuminat totum mundum, vel omnem hominem venientem in hunc mundum.

Item smaragdus tempestatibus resistit. Et sic ipsa contra mundi tempestates, seu aduersitates benigne auxilium impendit. Vnde etiam ab Ecclesia vocatur stella maris; quia nos in huius maris mundi, scilicet tempestatibus, seu fluctibus dirigit, & defendit.

Item dicitur Maria, id est, dominatrix maris; quia velut pia domina, in omni casu amaritudinis nobis inuocantibus eam deuotẽ impetrat remediũ iucundę cõsolationis. Vnde dicitur Ecclesiastici. Sicut in fabricatione auri signũ est smaragdi, sic numerus musicorum in iucundo, & moderato cõuiuio. Quasi enim in auro signum smaragdi est B. Virgo Maria refulgens vt gemma in gloria cęlesti. De quo etiam signo dicitur Apoc. Signũ magnum apparuit in cælo, mulier amicta Sole, &c. Ex quo, videlicet signo prouenit, qꝑ nobis in amaritudinibus positis infunditur aliquàdo musicalis iucũditas modulationis. Et hoc est quando per vocem, seu per sonũ alicuius exhortationis ea procurante infunditur nobis dulcedo alicuius consolationis. Aliquando verò propinatur nobis iucunditas per eam internæ refectionis, puta quãdo ea impetrãte infunditur cordi nostro gratia internæ inspirationis, seu alicuius dulcedinis animam cõsolantis, & reficientis; & hoc est conuiuium iucundum quidẽ, sed tamen moderatum.

[Eccl. 32] [Apo. 12]

Itẽ Beata Maria assimilatur lapidi sardonico. Primo ratione colorationis. Nam sardonyx (vt dicit Isido.) ex Sardio, & onyce nomen suscepit. Cõstat enim ex tribus coloribus: nam niger est in imo, candidus in medio, rubeus quasi vinum in primo. Sic beata Virgo Maria fuit nigra in imo per humilitatem, secundũ illud Can. Nigra sum, sed formosa, &c. Sed candida in medio per puritatem mẽtis, & virginitatem carnis. Ecclesiastici. Pulchritudinem cãdoris eius admirabitur oculus. Item rubea in supremo per feruentem charitatem. Prouerb. Purpura indumentũ eius: purpura enim rubeum habet colorem.

[Isid. lib. eth.] [Cant. 1.] [Eccl. 27] [Prou. 31]

Secundo ratione sigillationis, quia hæc sola gemina in sigillatione de substãtia cerę nihil euellit: & sic sola beata Maria generando, de corruptione carnis, vel peccati nihil accepit.

Tertio, ratione virtuosæ actionis, propter quam iste pretiosissimus appellatur. Iob. Nec lapidi sardonyco, &c. Nam hic lapis luxuriam repellere dicitur, humilẽ efficit & pudicum. Sic Domina nostra, deuotos suos docet esse castos in corporibus, humiles in cordibus, & etiã pudicos in moribus.

[Iob 28.]

Quæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Quæ nobis bona misericordia opera conferăt, ex lapidis iridis natura pulcherrime perspicitur.

Cap. XXII.

MIsericordia aſsimilatur illi lapidi, qui vocatur iris.

Primo ratione figuræ, quia hic lapis eſt ex ſex angulis (vt dicit Iſido.) Qui ſex anguli competunt ſex operibus miſericordiæ, quæ Christus enumerat. Mat. Eſuriui, & dediſtis mihi manducare, &c.

Iſido.

Mat.25.

Secundo ratione tincturæ, ſiue reſplendētiæ: propterea enim dicitur iris, quia ſub tecto poſitus & Sole percuſſus, colores iridis, id eſt, cęleſtis arcus in proximos parietes repræſentat. Similiter homo miſericors, ſub tecto, id eſt, ſub tegumento humilitatis poſitus, & ſole, id eſt, luce diuinę gratię perfuſus, colores arcus cęleſtis id eſt, affectus, ſiue effectus Christi in proximos ſibi pauperes repræſentat.

Tertio ratione efficaciæ, quia hic lapis cooperatur parienti, vt citius pariat, vel vt ſaltem dolores parientes facilius ferat, & nō tātū de periculo timeat. Cōſimili modo miſericordia, ſiue miſericordiæ operatio cooperatur pœnitēti, vt citius ſatisfaciat, vel ſaltem vt anguſtiam, & laborem pœnitentiæ facilius ferat, & de tentationum periculo minus timeat, propter primum dicitur Daniel. Peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum; propter ſecundum dicitur in Pſal. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperē, & poſtea: Dominus opē ferat illi ſuper lectum doloris eius, propter tertium, dicitur Eccleſiaſtici: Cōclude eleemoſynā in ſinu pauperis, & hęc pro te orabit ab omni malo. Et poſtea. Super ſcutum potēter, & ſuper lāceam aduerſus inimicum pugnabit.

Dan.4.

Pſal.40.

Eccl.29

Gemma Alabandina virtus, boni operis perfectionē, ſimilitudine quadā demonſtrat.

Cap. XXIII.

OPus bonum aſsimilatur illi lapidi, qui dicitur alabandina. De quo dicit Dioſco. quod eſt gemma clara, & ſubrufa vt ſardis, cuius eſt virtus ſanguinem augmentare & prouocare. Similiter opus bonum debet eſſe clarum, id eſt, factum cum claritate, hoc eſt cum munditia conſcientię, & intentionis puritate. Prouerbior. Qui mundus eſt, rectum eſt opus eius. Grego. Incaſſum exterius opus agitur, ſi non pro eo interius innocentiæ victima in ara cordis immoletur. Vnde è contrario, opera cum immunda conſcientia, vel non recta intentione facta, erunt opera tenebroſa: de quibus dicitur: Abiiciamus opera tenebrarum. Itē debet eſſe ſubrufum, & hoc per feruorem dilectionis. Eccleſiaſtici. Bibe cum gaudio vinum tuū, quia Deo placēt opera tua. vbi innuit, quod tunc Deo grata ſunt opera noſtra quando cū vino charitatis, & gaudio deuotionis fiunt. Corint. Cuiuſcunque opus, quale ſit, ignis probabit. Tunc enim eſt opus probatū, quādo eſt igne charitatis inflammatum. Sed ad litteram exponatur de igne purgatorij. Itē debet eſſe ſanguinis prouocatiuū & augmentatiuum, id eſt, deuotionis. Sanguinis humor eſt calidus, & humidus; quia ſcilicet deuotio boni operis, in mente auget caliditatē, id eſt, ſpiritualem feruorē, ſicut nutritio olei auget ignem, & auget etiam humorem, id eſt, lachrymarum compūctionem, ſicut operationis vehemētia producit ſudorem.

Dioſc.

Pro.21.

Grego.

Ro.13.

Eccl.9.

1.Co.3.

Auri, chryſopaßiq; naturales effectus deſcribuntur, quibus patiētia perfectiones aßimilantur.

Cap.

Cap. XXIIII.

PAtientia assimilatur auro.

Primo, ratione soliditatis, quia auro quoad substantiam nihil solidius, aut compactius. Vnde in igne positũ nec euaporat, nec in pondere minuitur, neque consumitur; sed quãdo vi caloris dissoluitur, si quid habet impuritatis admixtum deputatur, & tunc fulgidius inuenitur. Similiter vere patiens tantam habet mentis soliditatem, quod in igne tribulationis positus, neque euaporat per iram, neque in põdere virtutis minuitur per diffidentiã, neq; cõsumitur per accidiam, sed potius deputatur per pœnæ tolerãtiam, & fulget per virturis euidẽ-

Eccl. 1. tiam. Ecclesiastici. Quasi vas auri

1. Pet. 1. solidum. Petr. Modicum nunc si oportet contristari in varijs tribulationibus, vt fides vestra multo preciosior sit auro quod per ignem transit.

Secundo, ratione ductibilitatis, quia auro nihil ductibilius. Nam tam ductibile est, quod inter incudem & malleũ sine diuisione siue interruptione partium in tenuissimas laminas dilatatur. Eodem modo perfectè patiens, persecutioni non resistit; sed se duci, & malleari permittit, ita vt non rumpatur per inconstantiam, nec diuidatur etiã à persequente per maleuolentiam; & ideo dilatatur in charitate per patiẽtiam. Vnde de tali auro fiũt vasa Domini, de

Exo. 15. quibus Exo. Vniuersa ductibilia de auro purissimo facies. Tale enim fuit aurum candelabri, id est patientia Christi, vnde in eodem dicitur: Facies candelabrum ductibile, de auro purissimo, scilicet Christum, qui tanquam ouis ad occisionem ductus est.

Tertio, ratione tranquillitatis: nã auro inter metalla nihil quietius, quia percussum nõ resonat, sicut facit æs, vel argentum, Et consimili modo homo patiẽs nõ resonat, nec murmurando, nec maledicẽdo, detrahendo, vel cõtra contumacem linguam rixando, sicut de Christo legitur: Qui 1. Pet. 2.
cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur, non comminabatur, &c. Talis etiam fuit Martyrum patiẽtia, quia percussã & mortificati tota die, per patiẽtiam non resonabant, aut resistebant. Vnde ipsi erant, quasi mortariola templi, de quibus Paral. Facta sunt mortariola, à mortifi- 1. Par. 2.
catione tunsionum, id est, passionum. Psalm. Propter te mortificamur tota die. Psal. 43.

Item patientia assimilatur lapidi crysopasso, qui est lapis Æthiopicus, quem lux celat, & obscuritas manifestat; de nocte enim igneus, de die vero apparet aureus, vt dicit Isido. In die enim (vt ipse Isido.
dicit) est euanescens, & splendorem amittẽs, velut aurum expallescit. Similiter patiẽtia cordis in luce prosperitatis absconditur. Vnde Grego. dicit, quod impro- Grego.
uidus miles est, qui se fortẽ in pace gloriatur; quia scilicet fortitudo vera non ostenditur tempore pacis, nec etiam tempore prosperitatis patientia. Et ideo patientia, in tenebris aduersitatis agnoscitur, quia qualis quisque apud se lateat, illata contumelia probat, vt ibidem Gregor. di- Ps. 138.
cit. Psalm. Nox scilicet aduersitatis, illuminatio mea: nã ibi illuminatur anima, vt cognoscat Psal. 55.
qualis sit.

Item si est vera patientia in nocte aduersitatis efficitur ignea, id est, in amore diuino magis feruida, & lucida, sed in die prosperitatis pallescit, id est, efficitur timida. Nam viri perfecti in aduersitate per patientiam feruent, de prosperitate timent. Psalmus. Ab altitudine diei timebo, id est, prosperitatis.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Ex saphyri, ligurij, cristalli, nitri, auripigmēti, tandemq́; margaritis, gemma multiplicibus virtutibus, ac naturalibus perfectionibus, quemadmodum vera pœnitentia omnium sit expultrix vitiorum, explanatur.

Cap. XXV.

POenitētia est omnium vitiorum capitalium, quæ sunt septem, expulsiua. Et ideo assimilātur saphyro eius virtutes. Nā primo saphyrus (vt dicit Diosc.) habet virtutem sudoris & sanguinis restrictiuam. Et hoc conuenit pęnitētiæ, inquantum restringit vitiū gulę, ex qua prouenit superfluitas sanguinis, & sudoris. Diosc.

Secundo, habet virtutem castitatis amatiuam. Nam omnes auctores consentiunt, quod hęc gēma amatrix est castitatis, & ideo ne eius virtus per immunditiam portantis impediatur, oportet eā portantem caste viuere. Hoc etiā competit pęnitentię, inquantum tollit vitium luxuriæ, & castitatem seu continentiam diligit, & requirit, quamuis aliam in coniugatis, aliam in viduis, aliam in virginibus.

Tertio, habet virtutem tumoris, & inflaturæ sedatiuam. Vnde & apostemata reprimit, si in principio noxiæ collectionis cito appositus fuerit. Et hoc competit pœnitentiæ, inquantum expellit tumorem & inflaturam superbię, & maxime si in principio antequam superbia inueterescat, ad humilitatem pœnitentiæ omnino conuertatur.

Quarto, habet virtutem caloris febrilis repressiuam, si iuxta venas cordis pulsatiles suspēdatur. Est autem auaritia inordinatus ardor, velut quidā febrilis calor, qui quietem omnium tollit, & sitim inextinguibilem gignit. Hūc calorem pœnitentia mirabiliter extinguit, vt patet de Euangelista Matthæo, quem fecit relinquere propria, qui rapere solebat aliena vt dicit Beda. Beda in Mat.

Quinto, habet virtutem venenositatis, & antractis expulsiuam, & ideo veneno contrariā habet virtutem, & virtutis eius penitus extinctiuam. Vnde si araneam in pixidem posueris, & verū saphyrum super eius orificium aliquātulum tenueris, eius virtute aranea subito morietur, vt dicit Dio. Similiter pœnitentia expellit, & extinguit venenum inuidiæ, quæ facit hominem venenosum, & calorem charitatis extinguit.

Sexto, dicit Diosco. quod habet virtutem discordium recōciliatiuam. Nam plurimū dicitur valere eius præsentia ad pacem inter aliquos reformādam. Quod quidem competit pœnitentiæ, non solum in quantum animā reconciliat Deo, sed inquantum de cordibus pœnitentium iram & odium fugat, & ad remittendum offensas receptas, & per consequens ad pacem inclinat. Vnde etiam dicitur ad literā; quod saphyrus se portantem reddit benignum & mitē; quod de pœnitentia magis certum est, quam de saphyro. Hęc enim fuit lupum sęuissimum, id est, Paulum, contra Christianos ferocissimum, mutauit in mansuetissimum agnum.

Septimo, saphyrus habet virtutem cordis lętificatiuam, & confortatiuam. Vnde valet cōtra cardiacam, & melancolicam passionem. Et istud pœnitentię competit, inquātum expellit accidiam; quę animam reddit tristē, & grauem. Vnde eā expulsa anima lætificatur.

Item pœnitentia assimilatur ligurio.

Primo, ratione generationis. Notandum est enim, quod plerunque mala nascūtur ex bonis; sicut de prosperitate nascitur inuidia

uidia, & de virtute nascitur superbia. Quandoq; e conuerso, de malis nascūtur bona, sicut de tribulatione patiētia, & de peccato pœnitentia: & hoc est quod repræsentat generatio ligurij, s. originem pœnitentiæ ex corruptione culpæ. Nam ligurius (sicut dicit Isid.) Qui in colore est electro similis, sic vocatus est à lynce bestia, quia s. ex eius vrina inter arenulas generatur. Sicut ergo ligurius, quamuis sit gemma preciosissima, generatur tamen ex vilissima materia, s. ex animalis vrina; Ita pœnitentia quamuis sit preciosissima, tamen oritur, & causatur ex corrupta materia, s. ex hominis culpa. Nam nisi præcessisset culpa, non sequeretur pœnitentia.

16 lib. eth.

Secundo, ratione virtutis: quia ligurius (vt dicit Dios.) paleas attrahit, sedat dolorē, fluxum ventris restringit, perditum colorem restituit. Sic ad pœnitentiam attrahuntur paleæ, id est, pauperes qui exonerati à diuitiarum mundi sarcina, leuiores sunt ad modū conuersionis. Diuites enim ad patriam rarius, & difficilius cōuertuntur. Luc. Quam difficile, qui pecuniam habēt, in regnum Dei intrabunt.

Luc. 18

Itē pœnitentia dolorē ventris. i. remorsum cōscientiæ, qui est ex recordatione peccati, sedat, dum ipsum peccatum tollit, & purgat.

Item pęnitentia fluxum. i. pronitatē, & labilitatē peccandi restringit; quia facit præterita peccata plangere, & plangenda non committere. Colorem, i. gratiam, & meritum, in quibus consistit animæ pulchritudo, perdita per peccatum restituit.

Itē pœnitentia assimilatur crystallo.

Primò, per aspectum. Nā crystallus est clarus, & ita peruius, quod literarum omnium quæ sub eo sunt est manifestatiuus. Hęc ergo claritas fit in pœnitente per confessionis munditiam, nam dum pœnitentia, quæ in consciētia latebant peccata manifestat, ipsam miro modo purificat, & clarificat.

Item crystallus est luminis susceptiuus, quia anima per pœnitentiam luminis gratiæ fit susceptiua.

Item est colore aqueus, sic pœnitēs est ploratiuus, & lachrymosus. Apoc. Ostendit mihi flumen aquæ viuæ, splendidum tanquam crystallum. Apo. 22

Secundo, propter generationis modum. Generatur. n. crystallus ex aqua, quę per multa annorum spacia in crystalli duritiam vertitur, vnde vt Greg. dicit, habet ex aqua fluxibilitatem, sed per frigoris virtutē in crystalli vertitur infirmitatē. Eccl. Gelauit crystallus ab aqua. Nō tamē (vt dicit Dios.) sola vi frigoris, sed etiam ratione terreæ siccitatis. Sic pœnitentes, licet sint à principio molles & fluxibiles, & proni ad relabēdum propter quod oportet, quod semper sint pauidi; tamen postea per perfectam perseuerantiam in pęnitentia efficiuntur fortes & solidi. Vnde dicit Greg. quod in via Dei à timore incipitur, vt ad fortitudinē perueniatur. Cor. Prius quod animale est, deinde quod spirituale. Hæc enim soliditas præcipue fit vi frigiditatis, i. continentiæ, quæ refrigerat ardorem libidinis, & restringit fluxibilitatem carnis. Item fit virtute terreę siccitatis, i. abstinentiæ corporalis, quæ desiccat humorem ventris.

Eccl. 4

Greg.

1. Co. 15

Tertio, propter virtutis effectū. Nā crystallus habet virtutem inflammatiuā, repletiuam, sitis extinctiuam, & dolorum viscerum expulsiuam. Inflammatiuā quidem, quia si exponatur radijs Solis; adeo flammā rapit, vt fungus aridus

Isido. aridus siue stipula ibi posita incendatur, vt dicit Isid. Sic & cor pœnitentis radijs solis, i. Christi exemplis vel verbis, vel inspirationibus sic aliquando incenditur, vt aliquos sibi per exemplum proximos incendat. Repletiuam virtutem habet, quia si tritus bibatur, vbera lacte replet, vt dicit Diosc. Similiter vbera mentis, s. intellectum, & affectum pœnitentis, gratia pœnitentiæ adimplet lacte dulcedinis & consolationis. Vnde de Aug. ad pęnitentiam conuerso legitur, quod non satiabatur illis diebus præ dulcedine mirabili considerare altitudinem consilij super salutem generis humani: Item habet etiam cryſtallus sitim sedare, vt dicit Dioscor. Sic pœnitentia sitim extinguit inordinati appetitus vitiorum. Item cryſtallus valet etiã portatus contra cholicam, & viscerum passionem, si non adsit constipatio. Similiter pęnitentia remorsum, & amaritudinẽ interiorem cõscientiæ expellit, postquam ipsum peccatum purgauit, nisi adsit constipatio, id est, duritia, & dilatio satisfactionis.

Diosc. Itẽ pœnitẽtia assimilatur nitro. Nitrum enim (secundum Dios.) est quasi lapis subalbidus, & perspicuus, cuius virtus est dissolutiua & attractiua, ac absterſiua, & humoris superflui consumptiua. Et similiter pœnitentia duritiam peccati dissoluit, gratiam Dei attrahit, sordes conscientiæ abstergit, & superfluos humores in abstinentia cõsumit. Item secundũ

Plin. Pliniũ nitrũ est vena terræ, & est calidum, & siccum, leue, rubeum, & albũ, vel citrinum. Quæ etiam omnia pœnitentiæ cõpetunt per effectum: quia pęnitentia mentẽ inflammat, & ideo calida: corpus extenuat, & ideo sicca, consciẽtiam exonerat, & ideo leuis, verecundiam causat, & in rubea; conſciẽtia mundat; & ideo alba; vultum deformat, & aliquando etiam ad litteram citrinat per ieiunium, quia ieiunare in æstate secundũ medicos inter alia quæ facit, est quod vultum citrinat: & ideo citrinat.

Item pœnitẽtia assimilatur auripigmento.

Primò, quia auripigmentum habet virtutem dealbatiuã. Habet enim, vt dicit Diosc. fulguris naturam, s. calefactiuam, & desiccatiuam. Vnde si aliquod metallũ apponatur, ipsum sua virtute in album transmutat. Similiter pœnitentia, dum cor calefacit per offensæ meditationem, secũdum illud Psal. Concaluit cor meum intra me, & in meditatione exardescet ignis. Ps. 38. Et desiccat per tristitiæ consumptionem: quia spiritus tristis exsiccat ossa, vt dicitur Prou. Prou. 17 Dealbat conſcientiam per culpæ purgationem. Isa. 1. Si Isa. 1. fuerint peccata vestra vt coccinum, velut lana alba erunt.

Secũdò, quia habet virtutẽ curatiuam: nam auripigmẽtum (vt dicit Plinius) cõuenit medicinæ. Plin. Habet enim virtutem dissoluendi, attrahendi & mundificandi: Vnde valet malum anhelitũ habentibus, si fumus eius capite inclinato accipiatur. Sic etiam pęnitentia curat peccatorum infirmitates, dissoluit corda dura, & attrahit ea ad bona opera, mundificat animæ intima. Et si quis inclinato capite, i. mente humili, & deuota, fumum eius, id est, pęnam satisfactoriam iniunctam sibi recipit, anhelitum malum, id est, malam vitam, vel malum peccandi vsum corrigit, & rectificat.

Tertiò, quia habet virtutem depilatiuam. Nam ex auripigmẽto fit vnguẽtum depilatorium quãdo cũ calce, & vino decoquitur.

Simi-

Similiter pœnitētia cum calce.i. cum feruore,& puritate,quia calx est alba, & feruorem ignis in se continet. Et cum vino cōpūctionis lachrymosę,de quo in Psalm. Potasti nos vino compunctionis, aufert pilos.i.desideria carnis extinguit. Pili enim ex carne procedētes designāt appetitus carnales. Isai 59.

Quarto,quia vim habet vnguiū renouatiuam. Habet enim auripigmentū naturam incisiuam, & corrosiuam. Vnde & vngues facit cadere deformes,vt crescant meliores. Quasi autē vngues deformes sunt inordinati mores, qui ex vsu quasi inseparabiliter inhærent peccatori, sicut vngues tenaciter inhærent carni. Sed tanta est veræ pœnitentiæ virtus, quod vngues veteres,id est, pristinos mores deformes facit derelinquere, & in meliores immutare,secundum illud: In nouitate vitæ ambulemus. Rom.6.

Item pœnitentia assimilatur illi gemmæ quæ dicitur argarites, quę est argēto similis:habet enim stigmata aurea,cuius forma quadrangulata est, & habet fortitudinem adamātis; & putat vulgus tale nomē sibi impositū,eo quod frenet iras, & impetus animorū. Sic homo pœnitēs debet esse argenteus per conscientiæ claritatem; sed stigmata tribulationum habere aurea per patientiæ preciositatem; formā quadrangulatam, per operationum pluralitatem.Habet enim pœnitētia quatuor angulos,id est,quatuor opera exteriora,s.confiteri, ieiunare, orare,& eleemosynas dare.

Item debet fortitudinē habere, id est,constantiæ firmitatem. Et talis pœnitentia est,quę frænat,& placat iram Dei, & impetum furoris,s.iudicij sui.

Pœnitens qualis esse debeat, adamanti, lapidi absintes, quibusdamq; metallis comparatur, ostenditur.

Cap. XXVI.

POenitens debet assimilari adamanti.

Primo ratione paruitatis, quia est lapis paruus & modicus. Nunquam.n.in magnitudine nuclei auellanę inuenitur. Sic pœnitens debet esse paruus per humilitatē, scilicet reputatione sui se paruificādo. Mat. Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum. Mat.18

Secundo,ratione claritatis. Nā adamas licet habeat colorē ferrugineum;tamen habet splendorem crystallinum.Sic homo pœnitens licet sit despectus in colore,id est, in apparentia exteriori, habet tamen mundicię interioris & gratiæ splendorem.

Tertio,ratione soliditatis.Nam tantæ soliditatis est, quod nulli violentiæ cedit; quia nec ferro frangitur,nec igne soluitur, immo,nec vnquam calescit.Et cum sit inuictus ignis ferrique contēptor, rumpitur sanguine hirci calido,& recenti. Sic pœnitens debet esse ita constans,vt nec ferro i.violentia frangatur aduersitatis, nec igne,id est,calore prosperitatis solatur, tamen sanguis hirci, id est, Christi pro peccato mundi immolati.Etenim hircus in lege pro peccato immolabatur : dum recenter & feruēter ad memoriā reducitur,debet cor pœnitentis calefacere,& in lachrymas deuotionis seu compassionis dissoluere,vel hoc signat quod virtute sāguinis Christi soluitur duritia peccati in peccatore pœnitente.

Quartò, ratione contrarietatis. Habet enim iste lapis cōtrarietatē quandam ad magnetem, quia positus iuxta ferrum, non patitur attrahi à magnete,immo iam attractum quadam violentia retrahit. Sic pœnitens retrahit animam ne attrahatur à peccato. & iam attractā adhuc habet virtu-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

tem retrahendi, & reducendi ad gratiam.

Quintò, ratione vtilitatis: quia adamas (vt dicit Isid.) dicitur venena reprimere, metus expellere, magicis artibus resistere, & secundũ Diosc. Habet etiã separata connectere. Est enim gẽma, vt ipse dicit Dios. reconciliationis & amoris. Et ideo dicit, quod si vxor fuerit viro odiosa, vel ab eo separata, per virtutẽ adamãtis in eius gratiã faciliter reuocatur. Sic pęnitentia venenum peccati deprehendit, & abijcit: timorem etiã humanum, quo quis timet aspera peccati expellit, quia voluntariè homo poenitens aspera assumit. Isidor.

Item anima per peccatũ à Christo sponso suo separata virtute poenitentiæ, ad eius amorem & gratiam reuocatur. Habet etiam magicis artibus, id est, diabolicis tẽtationibus, quas diabolus quadam fallaci arte ingerit, resistere, & obuiare.

Item pęnitẽs debet esse similis lapidi absintes, qui est gẽma nigra, ponderosa, venis rubentibus distincta, quę igne calefacta septẽ diebus calorem seruat: vt dicit Isid. Sic anima poenitentis debet esse nigra per poenitentiam, ponderosa per prudentiam, venis rubentibus distincta, per amoris, & charitatis flammam, & septem diebus calorem amoris ignitum seruare per perseuerantiã: per septem enim dies septimanæ totũ tempus vitæ præsentis deuoluitur: vnde vitæ præsentis septem diebus calorem seruat, qui scilicet in Dei amore omni tempore perseuerat. Isido.

Item pęnitens assimilatur quibusdam metallis, quorũ quædã sunt, quæ nunquã fundũtur, sicut lapides, quod est propter dominium terrei, & defectũ humidi aquei. Et his assimilantur homines obstinati, qui nunquam per pęnitentiã emollescunt. Iob. Cor eius indurabitur quasi lapis. Iob 41.

Quędã vero totaliter funduntur, vt metalla, & his assimilãtur veri pęnitentes, qui toto corde vestro ad Deũ cõuertũtur, secũdũ illud Ioël. Cõuertimini ad me in toto corde vestro. Ioël. 2.

Quędã vero partim fundũt, & partim nõ, vt almacrasia est lapis qui calore solutus in æs cõuertitur, eo quod habeat in se venas minerales. Huic assimilantur hi qui partim pęnitent, & partim non, s. qui de vno peccato poenitent, & de alio non, vel qui plangunt pręteritũ, & non vitant futurũ. Ferrum autem mollescit ad ignem sed non funditur, nisi per aliquod sibi adiunctum, vt arsenicum. Et huic assimilantur qui per tribulationẽ immutãtur, sed nõ tamen vt peccata demittant, sicut faciebat Pharao quĩ imminente plaga populũ dimittere promittebat, sed ea cessante retinebat. Sed si arsenicum, id est, virtus diuinæ gratiæ infunditur, tunc omnino cordis duritia soluitur, & mundatur.

Argenti, ac gemma, quæq; astrion nuncupatur, multiplices perfectiones, quibus Dei concionatores aßimilantur.
Cap. XXVII.

PRædicator debet esse similis argento. Nam argentum est purum, clarum, durum, sonorum, igne liquefactibile. Sic prædicator verbi Dei debet esse purus quoad conscientiã. Mala. Sedebit conflans, & emundans argẽtum: Mala. 3. debet enim prædicator conflare aliis ex verbis sacræ scripturæ salutifera documẽta, & emundare conscientiam, propria abijciendo peccata. Apo. Attẽde tibi, & doctrinæ. 1. Thi. 4

Item debet esse durus per patiẽtiam, Isa. Pro ferro afferam argentum, per duritiam ferri forti- Isa. 6.

ſudo ſecularium, per ſoliditatem argenti, conſtantia prædicantium intelligi poteſt.

Item debet eſſe clarus per ſapiētiā, pręcipuè per ſapientiam diuinorum eloquiorum; de quibus:
Pſal. 11. Eloquia Domini, eloquia caſta, argētum igne examinatum, probatum terræ, purgatum ſeptuplum.

Item debet eſſe ſonorus per do-
Pro. 10. ctrinam. Prouerb. Argentum electum lingua iuſti.

Item debet eſſe liquefactibilis
Zac. 13. per compaſsionem & miſericordiam Zach. Noſtrum æs ſicut argentum vritur. Argentum enim dum vritur, liquatur. Sicut vrebatur, & liquebatur ille prædicator
1. Co. 2. Paulus cum dicebat. Quis infirmatur & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror?

Item debet eſſe ductibilis per o-
Nu. 10. bediētiam. Numeri. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. Tubas, per ſonum doctrinæ; argenteas per munditiam vitæ, ductiles, per motum obedientiæ.

Item argentum eſt balſami cōſeruatiuum, & virtutis in iaſpide cuſtoditiuū. Vnde maiorem virtutem habet iaſpis in annulo argēteo, quā aureo. In quo ſignatur pręcipue, quod Prædicator debet intendere ad cōſeruandum odorem bonæ famæ, & honeſtatem vitæ: nā virtus iaſpidis eſt honeſtas hominis, vel cōtinentia carnis, & odor balſami, ſuauitas bonæ exempli, & nominis.

Item argentū ex tactu terræ rubiginem contrahit, ſed ex confricatione ſalis, & arenę, priſtinū colorē reſumit. Similiter Prędicator quandoq; cogitādo, vel tractādo terrena contrahit rubiginē alicuius cupiditatis. Sed ex cōfricatione ſalis, id eſt, cōtēplatione, ſiue ſtudio ſapientiæ, quæ æternorum nobis ſaporem repręſentat, cuius cōparatione temporalia viſeſcūt: & etiam ex confricatione arenæ, id eſt, ex inūdatione pœnitentię, quę ratione grauedinis, arenæ aſſimilatur, ad priſtinam reſtituitur puritatem affectionis.

Item qui dignè vult exequi officiū prædicādi, debet effici ſimilis cuidam gemmæ, quæ dicitur aſtriō, quæ eſt criſtallo propinqua, & in centro lucet, vt ſtella fulgore plenæ Lunæ. Vnde ſic eſt dicta ab aſtris, eo quod fulgorem eorū
in ſe rapit, vnde dicit Iſid. Sic prædicator cryſtallo debet eſſe ſimilis Iſid. lib. eth.
per cōſcientiæ puritatem, lucere in centro. i. in corde per ſapientiæ claritatem, aſtrorum. i. Sanctorū, & perfectorum fulgorem, id eſt doctrinæ vel vitæ in ſe rapere per ſtudium, & viuendi conformitatem. Dan. Qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, erūt velut ſtellæ. Dan. 12

Lapidis hyacinthi varij naturales effectus, quibus prudentia virtus varijs ſimilitudinibus comparatur.

Cap. XXVIII.

PRudentia aſsimilatur hyacintho.

Primo, propter fulgoris mediocritatem. Nam hyacinthus, qui eſt ſaphirei coloris, ille eſt optimus, ſicut ille qui in Æthiopia inuenitur, nec nimis eſt clarus, nec nimis obſcurus, ſed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia hominis requirit menſurā quandā
mediocritatis. Prou. Prudētiæ tuæ Pro. 23.
pone modum, ſ. vt neque plus ſapias, quam oportet, nec plus ignores, quā quod ſcire non debes. Quāuis alij dicant quod hic Salomonis dictum nō eſt ſic intelligendum, quod ipſa prudentia ſit in ſe moderanda. Sed quia ſecūdum prudentiam eſt alijs modus imponendus Opus. n. prudentis ſic mediū tenet rectæ rationis, vt neq; excedat, quod eſt nimis ſapere, vel fulgere; vt deficiat, quod eſt quaſi ignorare, vel obſcurum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

esse. Cant. Manus illius tornatiles
Can. 5. aureæ plenæ hyacinthis. Hæ manus sunt opera prudentiæ, quæ sunt plena hyacinthis, id est, moderationibus debitæ rationis.

Secundo, propter sculpturę susceptibilitatē. Quia licet hyacinthus sit ad sculpendū durissimus nō tamen est inuictus, quia ab adamāte sculpitur, & signatur. Similiter homo prudens, licet non sit faciliter ad credendum omni verbo, & omni dicenti inducendus, sed ad multa credēda sit durus. i. ita vt non à quolibet informetur, tamē veraciter, & rationabiliter loquenti, siue corripienti etiamsi dura dicat, nihilominus credit, & eius impressiones humiliter suscipit. Et talis impressio est sicut adamātis. Nā adamas est lapis durissimus, qui nullo metallo cedit. Talis debet esse facies prædicātis seu corripiētis. Eze. Vt
Ezec. 4. adamātē & silicē dedi faciē tuā.

Tertiò, propter aëris conformitatem. Nam (sicut dicit Diosc.)
Diosc. hyacinthus aëri se maximè conformat, vt sit in nubilo nubilosus, & in sereno serenus. Similiter homo prudens conformet se decenter statui aliorum, cū quibus habet conuenire s. vt sciat gaudere prudenter cum gaudentibus, & flere cum flētibus. Hoc enim dicebat Apost. Omnibus omnia fa-
2. Cor. 9 ctus sum, sed sicut dicit quædam glossa, prudens, & diuinus Apost. ita omnibus cessit, quod formā veræ honestatis nunquā excessit.

Quarto, propter effectus vtilitatem. Est enim hyacinthus efficax, & vtilis ad multa. Nā hyacinthus
Dios. (vt dicit Dio.) habet lætificare ꝙ conuenit prudenti, inquātū vitat inuidiā, quę est tristitia in bonis alienis, vt dicit Philosophus. Sed prudens de alienis bonis ē côtrario lætatur. Itē hyacinthus habet melancolicā qualitatem fugare, & hoc cōpetit prudēti, inquantū vitiat accidiā, quæ ad modū melācolici humoris infrigidat charitatis feruorē, & desiccat deuotionis humorē. Melancolia enim est frigida, & sicca. Sed ecōtra homo vere prudens, conatur esse feruēs & deuotus.

Item dicitur, quod hyacinthus facit suspitiones vitare, & hoc cōpetit prudenti inquantum vitat superbiā. Superbus enim suspiciosus est, quia cum pax est & securitas, ille super insidias suspicatur. Item hyacinthus habet diuersis pestilentijs aëris obuiare, & hoc cōpetit prudenti, inquantū vitat iram, quæ facit hominem multipliciter pestilentem.

Item hyacinthus habet mēbra vigorare, & neruos vegetare. Et hoc cōpetit prudenti, inquantum vitat vitiū gulæ & intemperantię quæ mēbra faciunt ecōtrario debilitari atque infirmari.

Item quantum etiam vitat vini ebrietatem, quæ neruos specialiter lædit, & etiam læsos eneruat.

Itē hyacinthus habet dulcem & salutiferum saporem dare; & hoc competit prudenti, inquantū vitat luxuriam, quæ licet videatur dare saporē, id est, delectationē, tamen ille sapor siue delectatio non est salutiferus, seu damnabilis, & finaliter sentitur nō dulcis, sed amarus, secundū illud Prouē. Prou. 5.
Nouissima illius amara, quasi absinthium.

Item hyacinthus qui est bene similis saphyro habet venenū expurgare. Et hoc cōpetit prudenti inquātū vitat cupiditatē, & auaritiā. Nam (sicut dicit Aug.) venenum charitatis est cupiditas. August.

Coralli proprietates patefiunt, quibus cordis purgatio assimilatur, quod veluti ferrum à peccatorum rubigine expurgatur.

Cap. XXIX.

PVrificatio cordis assimilatur corallo.

Primo, ratione generationis, quia coral-

corallus nascitur, & generatur in mari, maximè in rubro. Similiter purgatio peccati maximè in mari rubro.i.in amaritudine contritionis, & rubore confessionis reperitur.

Secundo, ratione transmutationis; quia corallus quandiu tegitur sub aquis, lignum est, siue herba habens ramos candidos, & molles, & statim dum abstrahitur de aquis, & aëre tãgitur, in lapidem induratur. Vnde tunc rami eius rubescunt & durescunt. Ita poenitens, quamdiu manet sub aquis poenitentiæ vel tribulationum, est vt lignũ ramiferum per operositatem, & candidum per cordis & operis puritatem, & molle per flexibilitatem; id est, ad bonũ flexibile. Si autem ab huiusmodi aquis extrahatur, statim regitur rubedine peccati, & infectione.
Isa.1. Vnde dicitur Isa. Si fuerint peccata vestra quasi vermiculus rubra, &c.

Item induratur per peccati obstinationem.

Tertio, ratione distinctionis, quia corallus duplex est, rubeus & albus, possumus enim coralli rubiginẽ inflectere in bonã partẽ, vt scilicet corallus albus repræsentet puritatem innocentiæ, rubeus vero ruborẽ poenitentię siue confessionis. Poenitentia enim quanto magis est verecũda, tãto validior; quia erubescentia cũ sit poena, magna pars est satisfactionis, secundũ Aug. Vtrumque autẽ corallũ dicitur magis valere cõtra fulmẽ, eiq; resistere. Quia s. vtrũque dictorũ, s. puritas innocẽtiæ, & purgatio poenitẽtię, valet cõtra fulmẽ.i. cõtra impetum iræ Dei, siue pestilentiæ. Nam de puritate
Gen.1. innocentiæ, patet in Sodomitis; quia Dominus asseruit Abrahæ, quia si fuissent inter eos decẽ tãtũ innocẽtes inuenti, pepercisset omnibus illis. De purgatione poenitẽtię, patet in Niniuitis, quibus Deus pepercit poenitentia a plaga, quam per Ionam Prophetam Ionæ.5.
prædixerat, quia poenitentiã egerunt ad prædicationem illius.

Quarto, ratione virtuosę operationis. Nam corallus & maximè rufus valet contra omnem fluxũ sanguinis, contra epilepsiã, contra diabolica monstra, fructus multiplicat, fides & principia negotiorum abbreuiat. Quę siue vera de corallo sint, siue non, purgationi tamẽ poenitẽtiæ competũt verissime, quia ipsa restringit fluxum sanguinis, id est, refrenat odia, & rixas, quæ sunt causa effusionis sanguinis. Ipsa valet contra epilepsiam, siue morbũ caducũ, quia à casu peccati præseruat ipsa diabolica mõstra, id est, diabolicas illusiones, siue deceptiones fugat: fructus ipsa meritorum multiplicat. Ipsa principium vitæ spiritualis, & finem, quę est gloria æterna, abbreuiat, quia s. breuis poenitentia, & innocentiam restituit, & gloriã æternam acquirit. Itẽ purgatur homo à peccato, sicut ferrũ à rubigine, s. per ignis decoctionẽ, vel per limæ corrosionẽ vel per lapidis duri, & aspersionis arenæ confricationem. Ignis decoquens, est dilectio feruida. Lu. Luc 7.
Remittuntur ei peccata multa, quoniam, &c. Gre. Tãto amplius peccati rubigo consumitur, quãto peccatoris cor magno charitatis igne crematur. Lima corrodens, correptio aspera. Prou. Liuor vulneris abstergit mala criminis. Lapis autem est tribulatio dura. Ber. Pro. 20.
Quid facit fornax auro, hoc facit tribulatio iusto, s. purgat: sed grauis arena est poenitentia. Act. Poenitemini & conuertimini vt deleantur peccata vestra. Bern. Act.3.

Topazij natura, pulchritudo, & perfectio, eiusq; quamplurimi vtiles experiuntur effectus, ex quibus singulis, quemadmodum Christus à fidelibus quæri debeat, explanatur.

Cap. XXX.

QVærendus est Christus sicut topazius, siue topazion. Nam traditur, quod in Traconitide, dum incolę loci fame maxime laborarent, & radices herbarum euellerent, gemmã effoderũt, quã in lingua sua topaziõ vocauerũt, quod sonat idem quod quærere, quia eam multi quærunt, est eo quod est omniũ gemmarum maximè præclarissima, licet in effectu variabilissima, & est etiã vtilissima, propter quæ omnia quærendus est Christus.

Primo ergo quærẽdus est Christus multo amplius quam topazius propter suam maiestatem. Dicit enim Plinius hanc gẽmam s. topazion, tantæ magnitudinis fuisse repertam, vt ex ea Philadelfi facerẽt statuã quatuor cubitorũ. Hæc autem magnitudo competit etiam Christo homini, qui omnium hominum maximus fuit, s. sanctitate, & potestate, dignitate, & fęlicitate. Vnde Christiani merito de ipso faciũt statuam, & eius adorant imaginẽ Crucifixi; quia per Crucem maxime ostensa est virtus eius. Et hæc est statua quatuor cubitorũ, immo potius fuit quatuor lignorũ, ex eo quod virtus eius per mundi quatuor partes se diffundit, s. orientem, occidentẽ, meridiem, & septentrionẽ.

Secundo, quærendus est Christus propter suam claritatem. Nã topazius est gemma præclarissima, eo ꝙ ex virenti genere, omnique colore est resplendens, vnde sic lucet quando tangitur radijs Solis, vt omniũ gemmarũ aliarũ superet claritatem. Hanc si polis, eam obscuriorem facis; sed si suæ naturę relinquis, clariorem. Similiter autem & Christus, ex genere virenti. i. ex carne virginali est ꝓgenitus, & omni colore. i. omni gratia, siue virtute splenduit. Et tactu Solaris radij. i. ex vnione ad Verbũ tanta claritate & splendore gratiæ & sapientiæ plenus fuit vt omniũ gemmarũ. i. omniũ electorũ claritatem excesserit, siue in miraculis, siue in virtutibus, siue in meritis, siue in doctrinis. Hic passionibus pęnarũ expositus, scilicet in morte, in cordibus Apostolorum, & oculis Iudæorũ obscurior factus est. In cuius signum tunc obscuratus est Sol; sed suæ naturæ diuinæ relictus per Resurrectionem clarior est effectus.

Tertio, quærendus est Christus quemadmodũ topazius propter preciositatem: est enim topazius gemma preciosissima, quia nihil ea in thesauris Regum preciosius inuenitur, eo autẽ preciosior quo rarior. Et habet duos colores, scilicet ex auro & ex aërea claritate, & tantæ est perspicuitatis, quod gemmarum sibi obiectarum in se recipit claritatem. Sic Christo in thesauris Regum in spiritualibus diuitijs, id est, hominũ bene seipsos in hoc mundo regentiũ, siue præmijs in cælo iam regnantium nihil preciosius, nihil clarius possidetur. Vnde sancti vt istum tanti lucri faciant, omnia alia vt stercora reputant. Et merito, quia in ipso sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei abscõditi: vnde iste est thesaurus, de quo dicitur Matthæ. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro, quem qui inuenit homo abscondit. Hic est etiam thesaurus rarus, immo singularis, & solus, cui similis nullus alius inuenitur, Psalm. Singulariter sum ego, &c. Eccle. Virum de mille vnum reperi, id est, Christum, qui fuit vnus, id est, singularis in perfectione, quem millenarius signat numerus. Hic etiam habet duos colores s. aureum deitatis, & aërẽũ mũdissimæ humanitatis. hic aliarũ gemmarũ claritatem in se recipit, quia quæ alijs suis mẽbris siue fidelibus

Mat. 13
Ps. 140.
Eccl. 4.

fidelibus fiunt, sibi ipsi adscribit. Mat. Quod vni ex minimis meis
Mat. 25 fecistis, mihi fecistis. Vel in se eorum claritatem recipit, quia s. eorum meritis seipsum in præmium tribuit. Gen. Ego merces
Gen. 15 tua magna nimis.

Notandum est autē, quod licet topazius sit gēma preciosissima, esse tamen à luna passiua; sentit enim motum lunæ & cursum, vnde dicitur valere contra lunaticam passionem. Sed maiorem dicitur habere effectū, secūdum quod luna recipit incrementum. Per lunæ motum siue cursum, accipe humanæ naturæ passibilitatem & motū quē Christus in se sentit, dum nostrā mortalitatem, & pœnales passiones assumpsit. Assumpsit. n. passiones pœnæ, & abstulit passiones culpæ. Et isto modo topazius valet contra passiones lunaticas, i. contra peccatum ipsum, s. à nobis tollendo, secundū illud Ioan. Ecce qui tol-
Io. 1. lit peccata mūdi. Sed virtus eius secundū augmētū gratiæ dicitur dupliciter, vno modo, quia Christus natura mutabili assumpta, quæ per lunā designatur, secundum incrementa ætatis plus, & plus alijs de sua virtute ostendit,
Luc. 2. secundum illud Luc. Iesus autem proficiebat sapientia, & ætate, & gratia. Ætate etiam crescebat secundum veritatem: sed sapientia, & gratia secundum ostensionem, licet etiam in veritate profecerit in sapientia experimētali. Alio modo secundum augmentum lunę virtus eius creuit, vt per lunæ mobilitatem eius passibilitas exprimatur; quia quanto passus fuit, tanto plus nobis meruit, & tanto plus exaltatus fuit. Phil.
Phil. 2. Christus factus est pro nobis obediens vsq; ad mortem, mortē autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

Quartò, quærendus est Christus quemadmodū topazius propter vtilitatem. Nā topazius est gemma vtilissima. Hæc est enim (vt dicitur in lapidario) quæ feruentes vndas compescit ebullire. Sic Christus feruentes persecutiones cōtra suos fideles extinxit, & eas contra eos prȩualere non permisit. In cuius signum dicitur Mat. Mat. 7
Imperauit vētis & mari, & facta est tranquillitas. Hic est qui fluxum sanguinis, i. lapsum peccati restringit, dicens, Vade, & amplius noli peccare, Ioan. Et non Ioan. 7
solum hoc facit per documentū, sed etiam per auxilium, dando contra peccata, & peccandi pronitatē remedia opportuna. Hæc est etiam gemma, quæ secūdum Diosc. iram sedat. Sed quis sic iram sedat, vt Christus, qui ait, Mat. Ego autem dico vobis, quia Mat. 10
omnis, qui irascitur fratri suo reus erit, &c.

Item hæc est gemma, quæ tristitiā fugat, quia & Christus ait, Nolite fieri sicut hypocritę tristes. Mat. 6

Item est, quæ noxios motus sedat, quia Christus non tantum actus peccatorum exteriores, sed etiam motus interiores condemnat, dicens, Omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mæchatus est.

Itē hæc est, quæ phrenesim curat, quia Christus stultā, & inuti- Mat. 5.
lē locutionem, sicut est phreneticorum vel insipiētium, solet reprimere, dū etiā de ocioso sermone i. inutili, iudicādos esse homines dicit, De omni verbo ocioso ꝙ Mat. 12
fuerint locuti homines, reddent de eo in die iudicij rationē. Hæc etiā (vt dicitur) mortē subitaneā vitat, ꝙ etiā si quis non esse verū vel possibile de lapide hoc crederet, tamē de Christo verū esse patet, quia nos ad vigilandum, & mortē præueniendum solicitat, dicens, Vigilate, quia nescitis diem neq; horam. Et hoc dicit, Mat. 25

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ne sit nostra mors subitanea, & improuisa. Patet ergo quod Christus est quærēdus sicut topazion, res maxima, res pulcherrima, res preciosissima, res vtilissima. Ideo
Ps. 118. ait Psalm. Dilexi mādata tua super aurū & topazion. Sed si certe sua mandata, multo magis mandantem diligere debemus, id est,
Ioan. 12 Christum, qui dicit: Mandatum nouum do vobis, vt diligatis vos inuicem.

Gemmarū varietas, ortus, & perfectio, quibus sancti viri plurium virtutum respectu, varijs exemplis comparantur.
Cap. XXXI.

SAncti viri assimilantur gēmis. Primo, ratione nominis, quia vocātur gemmæ pretiosæ, siue lapides pretiosi. Dicūtur enim pretiosæ, quia raræ. Quod enim rarū est, dicitur pretiosum, sicut dici-
1. Re. 4. tur Reg. Sermo Domini erat pretiosus, id est, rarus. Vnde sancti & electi sunt pretiosi, quia sancti & electi pauci sunt & rari. Nam arcta via est quæ ducit nos ad vitā,
Mat. 7. & pauci sunt qui ambulāt in ea, vt dicitur Matth. Via enim ista sancta est, & vir pollutus nō trā-
Isa. 38 sibit per eā, vt dicitur Isa. Sequitur quod Sācti pauci sunt & rari. Dicuntur etiam gemmę pretiosę i. virtuosę, vt in lapidario dicitur.
Isido. Vnde Isido. dicit, nulli esse debet dubium, quin sit sua virtus diuinitus insita gemmis. Et in lapidario dicitur: ingens est herbis virtus, & maxima gemmis, quæ virtutibus abūdant gratuitis, & diuinitus sibi collatis. Nā virtus (vt dicit August.) est bona qualitas mentis, qua recte viuitur, qua nemo male vtitur, quam in nobis Dominus operatur. Talibus virtutibus Sancti homines abundāt, & diuites fiunt, secundum illud Ecclesiast. Homines virtutis in vir-
Eccl. 43 tute studium habentes.

Secundò, ratione originis. Nam gemmarum pretiosarum quædā tantū ex venis terræ cum metallis effodiuntur, quædam vero ex profundo maris ad littora proijciūtur; quædam vero ex corporibus animalium reptilium extrahuntur. Et in his tribus ostenditur triplex origo virtutum, quę in diuersis Sanctis reperitur, scilicet hominibus: prima est ex naturæ aptitudine, secunda ex gratię plenitudine, tertia ex perfectorum similitudine. Sunt enim variæ aptitudines ad virtutes, sicut venæ terræ ad preciosos lapides. Vnde sicut diuersæ mineræ, siue venæ terrarum, sunt diuersæ complexiones corporum. Et ideo sicut diuersæ venæ generant diuersas gemmas, & pretiosos lapides, ita diuersæ complexiones bonæ, quæ diuersas constellationes sequuntur, adaptāt, siue disponūt ad virtutes diuersas, sicut è contrario diuersæ complexiones malæ inclinant ad diuersa vitia. Et signāter dico, quod complexio naturæ bonæ ad virtutes aptat, nō autem quod per se virtuosum efficiat;
quia sicut probat Philosophus, Arist. 2.
virtutes nec totaliter à natura in eth.
nobis sunt, nec præter naturā: est enim in nobis quædam naturalis aptitudo & dispositio ad suscipiendū & acquirendum virtutes: earū autem perfectio fit cōpleta ex consuetudine, & loquitur de virtutibus moralibus; hæc tamen abtitudo de qua loquitur, nō tātum pendet ex anima, sed etiam ex corpore; tamē, quia anima sequitur in pluribus complexionē corporis, tum quia opera virtutū, scilicet, ex quibus talium habitus generatur in nobis, communiter per corpus explentur.

Quarto, origo virtutum est ex gratiæ plenitudine, quæ manifestior apparet in conuersione pœnitentium, per quam plurimū videmus sceleratissimos peccatores effici

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

effici virtuosissimos homines, vnde ipsi sunt velut lapides, qui de profundo maris, id est, profundo vitiorum, virtute lunæ, id est, cælestis gratiæ mouentis, & aperientis euomuntur, & ad littora pœnitentię solitudinis, vel soliditatis deducuntur, scilicet vitæ, & inter preciosissimos lapides colliguntur.

Tertiò, origo virtutum siue virtuosorum est ex perfectorũ similitudine. Nam sæpe per exempla, vel verba sanctorum, & perfectorum virorũ, quæ, vt quædã imagines, & repræsentationes sunt internæ perfectionis eorum, alij ad virtutes accenduntur, & virtuosi, & Sancti similiter efficiuntur. Et isti sunt lapides preciosi, qui de animalium corporibus, scilicet reptilium & volatiliũ extrahuntur, siue quantum ad vitam actiuam, quæ est reptilium, vel animalium gressibilium super terrã, quia scilicet actiui terrenis rebus dispensandis insistunt, siue quantum ad contemplatiuam, quę pertinet ad volucres cæli, id est, ad homines meditantes cælestia.

Tertiò, sancti viri assimilantur gemmis ratione incertitudinis. Quia (sicut dicit Isidor.) in quibusdam gemmarũ similitudinibus, aut generibus veras à falsis discernere, est magna difficultas. Eo quod sæpe quæ falsæ sunt, & sophisticæ; veris videntur similes. Quia (vt ipse dicit) quidam pro smaragdo vitrum arte inficiunt, & oculos videntium fallunt. Fallit enim sępe mortales similitudo rerum. Quia enim inter sanctos viros, qui habent veras virtutes, sæpe sunt admixti hypocritæ, qui habent solas virtutum imagines, valde difficile est per similitudinem morũ exteriorũ inter vtrosque cognoscere, eo quod frequẽter hypocritæ similia vel maiora signa exteriora sanctitatis & deuotionis sanctis viris ostendunt: propter quod frequenter fallitur hominum iudicium, & præcipuè simpliciũ circa tales. Et ideo Dominus dixit: Attẽdite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Mat. 7. Sicut igitur de lapidibus huiusmodi non est ad oculum iudicandum, quia plus virtutis est sæpe in paruo adamante ferrugineo, & obscuro, quã vitro lucidissimo, & in parua margarita, quam berillo. Sic etiam de hominibus non est iudicandum, sicut Dominus dixit: Nolite iudicare secundum apparentiam exteriorem, sed iustũ iudicium iudicate. Ioan. 7.

Item viri sancti assimilantur lapidi resten, qui secũdum Auicen. est lapis inuentus in capite cancri. Auic. Et hæc similitudo attenditur primo ratione coloris; quia aliquando albus, & aliquando flauus. Similiter sancti viri aliquando sunt albi per innocentiam interius, exterius autem flaui per temperantiam. Nam secundum Auicen. color flauus generatur in materia temperata, scilicet respectu coloris viridis: vnde folia arborum, quæ primo quando multum abundat humiditas, sunt viridia. in autumno diminuta, & temperata humiditate, scilicet à calore eleuante, sed non totaliter assumpta efficiuntur glauca, siue flaua. Auic. Et ita humor, & vigor carnis per temperantiam quidẽ minuitur, sed non funditus extinguitur, quo diminuto caro mansuescit spiritui, & ei humiliatur.

Secundò ratione humoris, quia hic lapis resten est frigidus, & humidus. Et similiter viri Sãcti sunt frigidi à mũdi amore, & humidi in lachrymarum deuotione.

Tertio ratione vigoris, quia dicitur valere hic lapis contra morsum Scorpionum & mustelæ, si con-

contritus more emplastri superponatur, & etiam cōtra morsum canis rabidi, si puluis eius bibatur. Per scorpiones qui retro pūgunt, intellige occulte detrahētes: Per mustelam, aperte maledicentes: sed per canes rabidos, tyrānice persequētes. Contra quos omnes valet vti emplastris, i. Sanctorum exemplis, & puluere, i. eorum humilitate, qua cōtra detractores vsi sunt linguæ placabilitate, contra maledicentes, loquelæ taciturnitate, contra tyrānos, veræ patientiæ firmitate.

Auri generatio, virtus, & perfectio, cui, lapidiq; corneolo, multis similitudinibus, vera sapientia similis esse declaratur. Cap. XXXII.

SApientia assimilatur auro quadruplici ratione.

Primò, ratione claritatis. Habet enim aurum inter alia metalla maiorem claritatem, & splendorem. Vnde aurū dicitur obrizum, eo quod splendore radiet & fulgore. Similiter sapiētia præclaros homines, & præfulgidos reddit nō solum apud seipsos, sed apud alios. Vnde dicitur de sapientia.
Sap. 8 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, in multitudine videbor bonus. De hoc auro dicitur
Dan. 10 Dan. Ecce vir vnus vestitus lineis, & renes eius accincti sunt auro obrizo, & corpus eius quasi chrysolitus. Et nota quod aurum amplius fulget luce alia repercussum: & hoc naturale est omnibus metallis. Machab. Refulsit
1. Ma. 6. sol in clypeos aureos, & resplenduerunt montes. Similiter homo sapiens sapientior efficitur. Aliquando sapientes audiendo, se-
Pro. 1. cundum illud, Audiens sapiens, sapientior erit, &c. Et tunc sapiēs aliena luce repercutitur, quando contra dicta sua subtiliter obijcitur, & tunc lucem suæ sapien-
Prou. 9. tię magis ostēdere cogitur. Prou. Da occasionem sapienti, & addetur ei sapientia.

Secundo, sapientia assimilatur auro, & hoc ratione ponderositatis. Est enim aurū ponderosius argento. Et huius ratio est, quia sicut dicit Philos. Aurum sicut a- Aristo. Meth. vlt.
lia metalla procreatur materialiter ex sulphure subtili & rubeo, & ex viuo argēto subtili & albo: Plus tamē cōcurrit ad eius compositionem de soliditate sulphuris, quā de aëreo aquoso viui argenti, & ideo aurum est solidius & ponderosius quam argentum, quia in auro plus est de sulphure quam de argento viuo, in argēto econtrario est. Sicut ergo aurum multā habet ponderositatem, sic homo sapiens habet pondus grauitatis, & maturitatis. Non enim sine pondere loquitur, nec sine pondere graditur, nec sine pondere debito aliquid operatur.

Tertiò, ratione vtilitatis: nam inter metalla nihil efficacius est auro. Habet enim aurū (vt dicit Plinius) virtutem confortatiuā: Plin.
vnde etiā aurū comestum confortat omnia membra, quamuis non nutriat illa. Hoc autem facit sua asperitate ea purgando, & à superfluis abstergendo; vnde etiā habet virtutē superfluitatū corporum corosiuam, siue extersiuā, & ideo valere dicitur plurimum contra lepram.

Item aurum calefactum positū supra membrum, pilos ab eo tollit, & vltra crescere non permittit. Et similiter sapientia habet virtutem confortatiuam. Vnde dicitur Eccl. Sapientia confortat Eccl. 2
sapientem super decem Principes ciuitatis.

Item est superfluitatum remotiua, propter quod dicitur, quod Sap. 7.
sapientia sobrietatem docet.

Item est lepræ, id est, infectionis peccati impeditiua; quia sicut dicitur Prouc. Sapiens timet & de- Prou. 13

clinat à malo. Ipsa etiam remouet pilos. i. opera carnis, quia pili in carne, & ex carne nascũtur. Vnde
Prou. 7. dicitur Prouer. Dic sapientiæ, Soror mea es, & prudentiam voca amicã tuã, vt custodiat te à muliere extranea. Ex quibus patet, ꝙ sapientia vtilior est auro, quia quod aurũ facit corporaliter, vtilius sapiẽtia facit spiritualiter Et
Pro. 16. ideo dicitur Prouerb. Possidẽ sapientiam, quæ auro melior est.

Quarto, ratione incorporabilitatis: nam aurũ quanquã melius & nobilius, tamen est sociabile, & incorporabile argento. Sic sapiẽs cũ sit humilis, nõ dedignatur cõdescendere patuulis, & simplicibus, & quãdoque sociare se eis. Sed notãdum quod argentũ per malleationẽ nõ potest incorporari auro nisi præcaueatur à tribus, scilicet à puluere, vẽto, & humore. Nam quodcunque se interponat, non potest fieri vnio: ex quo accipitur, quod simplex nõ potest fieri sapiens, nec potest quis sapienti vera amicitia, vel conformitate vniri, nisi remoueatur puluis auaritiæ, ventus superbiæ, & humor luxurię; vnde amicitia quę est inter auaros, vel superbos, vel luxuriosos, non est sapientiũ amicitia, nec amicitia vera.

Item sapientia assimilatur lapidi corneolo. De quo in lapidario dicitur, quod collo suspensus, vel in digito portatus, in disputando proficit, surgentes mitigat iras, & sanguinis fluxũ ex quolibet mẽbro sistit, maximè in mulieribus. Quæ quidem siue vera sint, siue nõ de corneolo, tamẽ de sapientia verissima sunt. Nam sapientia ad omnẽ veritatis disputationẽ proficit: Quia sapientis est scire omnia, & difficilia per certitudinem & causas, vt Philosophus di-
Arist. 1. Meth. cit. Et ideo qui talis est, scit de omni veritate disserere.

Item sapientia iras comprimit. Secũdum enim Stoicos, nulla iræ perturbatio cadit in sapientem. Sed secundum Aristo. cadit quidem ira in sapientem, sed nõ inordinata. Vnde dicit, quod non irasci quando oportet, & sicut oportet, insipientis esse videtur. Ex quo patet, quod sapientia iras totaliter nõ euellit, sed sub rationis moderamine cohibet, & restringit, & hoc pertinet ad virtutẽ mãsuetudinis. Ari. in Ethi.

Item sapientia fluxum sanguinis, id est, peccandi voluntatem, siue pronitatem sistit, & impedit. Ecclesiastici. Sapiens cor & intelligibile, abstinebit se à peccatis, & in operibus iustitiæ successus habebit. Eccl. 3.

Achatis gemmæ triplex variatio & diuersitas, cui humana sapientia comparatur.

Cap. XXXIII.

SApientia, vel scientia humana assimilatur lapidi siue gẽmæ, quæ dicitur achates. Quia hæc gemma secundum Diosc. triplicis generis reperitur. Nam quædam est, quæ est nigra, habens venas albas, & hæc creditur valere magicis artibus, quia cum ipsa torrentes conuertũt, & sistunt, vt dicitur, & secũdum Diosc. valet etiã Diosc. ad Regum formas, & simulacra monstrãda somniorũ. Talis ergo repræsentat superstitiosam sciẽtiam Negromanticorum, quę ad modum huius lapidis nigra est deformitate, & obscuritate peccati, ex eo quod semper est cum aliqua dęmonũ reuerẽtia expressa vel occulta, vt dicit Aug. Habet August. tamen venas albas, quia in quibusdã necromanticis actibus ad decipiẽdum homines quędã obseruantiæ fiunt vel ieiuniorum, vel orationum, & huiusmodi, quę videntur prætendere quandã albedinem, id est, quãdam puritatẽ illius artis, & sic quandã speciem sanctitatis, sicut fit in arte

noto-

motoria; & multis alijs necromãticis operibus, siue sint circa quædam aquarum, & fluuiorum, & aliorum corporum, quæ mirabiles apparent, siue circa diuinationes per somnia, vel alios modos varios, qui pertinent ad diuinos. Secundum genus achatis est cum venis carneis. Et hoc genus secũdum Diosc. vitat pericula, & placentem, & persuasorem, & facũdum facit, & vires confert. Et hæc gemma signat sciẽtiam fructuosam eorum, qui venas quidẽ carneas habeant, id est, necessitates, siue infirmitates corporales, sed tamen secundũ carnem non militant, quin sciant pericula vitiorum in serenitate & tranquillitate conscientiæ per pœnitentiam, vel cautelam vitare, Deo per omnia placere, alios facũdè & vtiliter dirigere, & bona quæq; opera constanter & viriliter agere.

Tertium genus achatis est cum guttis sanguineis varium, quod visum fouet, cõtra sitim prodest, & accensio eius odorifera est. Et talis est quorũdã sciẽtia delitiosa, quam beatus Augustinus vocat miserandã, siue miserabilem. Distinguit enim ibi triplicẽ sciẽtiã, scilicet superstitiosam, & vtilem, & miserabilem. Et hæc vltima est, quæ mirabili sagacitate discernit cibos odore. Vnde sciẽtia siue peritia hæc illos cibos & potus approbat, & commendat, qui visum refouent colore, & sitim, seu famem mulcẽt sapore, & cerebrum, siue olfactum recreant odore, & talem scientiam Apost. vocat prudentiam carnis, dicens. Prudẽtia carnis; mors est, scilicet animæ. Aug. de quant. an.

Ebrietatis turpitudo, vini&q; sobrietatis perfectio describitur, quæ lapidi Dionio assimilatur.

Cap. XXXIIII.

SObrietas potius assimilatur lapidi, qui dicitur Dionius, quod (vt dicit Isid.) est niger, siue rufus, rubeis venis aspersus, qui aquæ mixtus, vt vinum, fragrat; tamen quod mirũ est, ebrietati resistit. Et sic patet, quod iste lapis admixtionem aquæ requirit, odorem reddit, & ebrietati resistit. Quod etiam cõpetit sobrietati. Hæc enim in vino potenti, aquæ temperamentum exigit, maxime in eo qui habet debile cerebrũ, & etiam in viro religioso, in quo etiam deformior est nota ebrietatis. Et ideo ipsi præcipue debet vti temperamẽto vini, & in qualitate & quantitate. Vnde dicit Benedictus in regula sua: Legimus vinũ nõ esse monachorũ; sed quia Monachis nostri temporis hoc persuaderi non potest, saltem sic in hoc consentiamus, vt non ad saturitatem bibant. Bene.

Item sobrietas odorem, id est, honorẽ nõ impedit. Est enim sobrietas honorabilis, sicut ebrietas vituperabilis. Et ideo sobrietas & abstinentia vini inducitur his, qui in gradu honoris & dignitatis existũt, scilicet episcopali. Th. Oportet Episcopum irreprehẽsibilem esse, vnius vxoris virum, sobrium, prudentem, &c. 1. Thi. 3.

Item regibus. Prouer. Nolite regibus dare vinum. Pro. 31.

Item sobrietas ebrietatem impedit, quia ei cõtrariatur, vt patet ab eis nominibus. Etenim ebrietas dicitur ab e, quod est extra, & bria, quod est mensura, scilicet, quia ebrius bibit extra mensurã debitam: sed sobrietas dicitur, quasi briam, id est, mensuram seruans. Vnde Ephe. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Ephe. 5.

Quantum sit superbia vitium detestabile, ex quamplurimis viui argenti, magneti&q; similitudinibus explanatur.

Cap. XXXV.

SVperbia assimilatur argento viuo.

Primo,

Primo, quia argentum viuum non est adhæsibile. Est enim argentum viuũ ex substãtia aquea subtili terreo, mixta mixtione forti,& indissolubili, & hoc habet ex magna siccitate terrea,nec adhæret tangenti, sicut illud ꝙ est liquidum.Similiter homo superbus ex magna siccitate, id est, ex magna incõsideratione suæ vtilitatis non cõsiderãs se esse terram,& cinerem,non liquescit in superficie plana, id est,nõ vult se coniungere,vel cõformare, scilicet viliori vel minori personę, nec inhæret tangenti,id est, non consociabilis cõciui, vel cohabitãti tali. Cũ enim præferat se cæteris, eos socios habere contemnit.

Secundo,quia argentum viuum nõ est coagulabile:hoc enim proprium est ei, quod nõ coagulatur per se,nisi cum sulphure,& plumbi substantia coaguletur: propter quod argentum viuum cum sulphure,est materia omniũ metallorum,sicut dicit Philosophus. Similiter homo superbus non est per se coagulabilis coagulo vnitatis.Nõ enim diligit vnitatis pacem,sed potius discordiã, & diuisionem,sicut patet de superbiẽtibus Angelis,qui se ab angelorũ societate diuiserũt; propter quod Prouer. dicitur,quod inter superbos semper sunt iurgia. Si tamen superbię squalor cum sulphure id est,charitatis amore(quia sulphur est inflammabile,quod competit charitati)& cum plumbo, id est, humilitate, (quia plumbum est coloris cinerei, & cõpetit humilitati,qua quis se in plumbum,id est, in cinerem, & in puluerem redigendum cognoscit) coaguletur, tunc est homo coagulabilis, id est, ad vnitatem reducibilis.

Ari. Me the.

Pro. 13.

Tertio, quia argentum viuum non est admiscibile, Nam est tanta cohærentia eius, & fortitudo, quod nulli rei potest admisceri, nisi primitus extinguatur: extinguitur autem cum saliua, quãdo cum ea fricatur,& maximè cũ cinis saliuæ additur, & præcipue quando cinis ossis pſipiæ prædictis associatur. Similiter non est superbus commiscibilis alijs, id est,aptus ad conuiuendum alijs, nisi eius primo superbia extinguatur,ad quam extinguendam valet confricatio saliuæ, id est, redargutio sapientię,scilicet quod homo superbus sapienter redarguatur,& ad sui notitiam reducatur, & præcipue,si addatur cinis, id est,memoria mortis, vel propriæ vilitatis;sicut dicit Eccl. Memento quod cinis es, & in cinerẽ reuerteris, & pręcipuè ad hoc valet cinis ossis pſipiæ, id est, diuisio, vel consideratio mortis alicuius potentis,vel alicuius notabilis viri.

Quarto,quia argentum viuum est cito euaporabile,cuius fumus multũ nocet astantibus,eo quod paralysim, & tremorem inducit relaxando neruos, & remolliendo.Similiter homo superbus cito vaporat per iram & impatiẽtiam, cum aliquid fit,vel dicitur in eius displicentiam. Vnde Psal. Tange montes,& fumigabunt,id est,superbos,& eorum ira quandoque terret astantes faciens eos tremere,& stupere. Ps. 143.

Quinto, argentum viuum semper est mobile, immo quasi nunquam quiescit, & propterea vocatur viuum (sicut Plini. dicit) quia à seipso, & circulariter mouetur,ex eo quod humidum nititur ascendere super terreum stabile,quod retinet ipsum. Similiter homo superbus, leuis, & inconstans est,& inquietus semper, quia appetitus dominandi semper impellit ipsum ad ascensum, & contra repugnantes sibi commoue-

mouetur, & inquietatur.

Sexto, quia argentum viuum est ad penetrãdum subtile. Est enim argentum viuum calidum, & humidũ in quarto gradu, quamuis aliqui contrariũ dicãt, nõ rectè. Quia quod sit calidum, probatur per eius effectum, eo quod penetrat, dissoluit, & incidit. Et maxime in vitreis seruatur vasis, quia alias materias penetrat & incidit. Sicut ergo argentũ viuũ penetrat corpora, ita superbię vitium subtiliter intrat corda, sicut insidiator malignus. Nam bonis spiritualibus insidiatur vt pereant, sicut dicit August.

August. Reg.

Quinto, quia argentum viuum non est substabile, nec etiam rei ponderosę. Tantę est enim virtutis, quod si super sextariũ argenti viui centum saxa superponas, statim resilit. Sic superbus tantæ est superbiæ, vt nihil sibi graue sustinere velit. Et ideo statim resilit, & se grauanti resistere nititur, vel saltem eum effugere.

Item superbia assimilatur magneti propter tria.

Primo, quia magnes eleuat grauia: nam si magnes quantitatis ęqualis sursum teneatur, eleuabit attrahendo ferrũ quod erit inferius. Vnde dicit Aug. ꝙ in quodã templo simulacrum erat de ferro ita stans per seipsum suspensum, vt in aëre pendere videretur, & hoc propter testudinẽ de magnete, quæ ipsum circũstabat. Ferrea nanq; simulacra sunt auarorum corda. Nam auaritia (secundum Apost.) est simulacrorũ seruitus: Ferrea enim sunt, quia grauia, & dura, grauia quidẽ esse ostenduntur, dum ima petunt per affectũ cupiditatis; sed dura, dũ nõ mollescunt per aliquã pœnitentiam, vel per affectum pietatis. Hæc ergo simulacra ferrea licet auaritię grauitas deorsum premat, superbiæ tamen vanitas sursum leuat.

Secundo, quia magnes inuoluit cerebrum; quia si arsura pulueris eius per quatuor angulos domus aspergatur super carbones, existentibus in domo videtur subito domus ruere ex cerebri vertigine & cõmotione. Quasi ergo arsura magnetis, quæ est reliquiæ ignis, est cogitatio, & existimatio quæ relinquitur ex operibus superbię. Hę enim reliquię per quatuor angulos; id est, per quatuor modos, super carbones, id est, super ardentes appetitus & ambitiones quæ in eis sunt, asperguntur. Nam sicut dicit Gregor. quatuor sunt species, quibus arrogãtibus omnis tumor superbiæ demõstratur. Cũ bonum a semetipsis habere existimant. Aut si hoc datum desuper credunt, pro suis se meritis accepisse putãt: aut certè cum iactant se habere, ꝙ non habent. Aut cęteris despectis singulariter videri appetunt habere quod habent. Sic ergo per hos quatuor angulos aspersos in domo mentis, superbia sensum peruertit, & decipit, vt videatur id esse, quod nõ est, & timeat ne videatur esse quod est, & timeat ꝙ non est timendum.

Tertio, quia magnes dissoluit nauigia: nam ex hoc lapide montes in mari sunt, qui naues ad se trahunt, & dissoluunt, & à se amplius separari non sinunt. Sic in mari pœnitentię quãdoque sunt montes magnetum, id est, tumores, & eleuationes superbiæ, qui naues, id est, pœnitẽtium opera, quibus ad portum gratię, vel gloriæ tendant, ad se trahunt, scilicet, vt non fiant ad deletionem culpæ, sed ad denunciationẽ superbiæ, & ad lucrum laudis humanæ, eo ꝙ ad modum nauis dissipãtur, & vanitati ac iactãtiæ inseparabiliter socientur, scilicet, vt nihil tale fiat nisi ad vanitatẽ, & iactantiam.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Stanni compositio, amethistiq; variatio recensetur, quorum proprietates multis similitudinibus temperantiæ attribuuntur.

Cap. XXXVI.

TEmperãtia assimilatur stãno. Primò, ratione cõpositionis. Nã stannum (secundũ Arist.) componitur ex argento viuo bono, & sulphure malo. Et hæc duo non sunt bene mixta, sed tanquã perprauè cõposita; propter quod secundum colorem imitatur argentum, sed non eius soliditatẽ. Similiter temperantia componitur ex argento viuo bono, i. ex moderatione, & vigore rationis regulantis, & sulphure malo, i. delectatione, & voluntate carnis. Vnde Tullius dicit, quod temperantia, est rationis in libidinem atq; in alios non rectos impetus firma & moderata cohibitio. Nã tẽperantia principaliter pertinet ad impetus animi in delectationem luxuriæ, & gulæ, quæ dicuntur delectationes tactus, vt ratione regulentur; secundario etiam aliarum concupiscentiarũ, s. impetus siue motus habet moderare. Sed quia rationis, & sensualitatis non fit perfecta cõmixtio, quin semper sit ibi aliqua dissensio, ideo licet tẽperantia participationẽ habeat rationis, sic stannũ colorẽ argenti, ad perfectã tamen puritatẽ rationis nõ pertingit, sicut nec stannũ ad soliditatẽ & puritatem argenti. Hæc enim reseruatur homini in resurrectione beata, vbi stannum efficietur; argentũ, i. corpus animale resurget spirituale, quia erit totaliter subiectũ spiritui, & erit sensualitas totaliter rationi conformis.

Cic. re tho.

Secũdo, ratione fractionis. Vnde dicit Hermes, quod stannum omnia metalla, & corpora frãgit quibus admixtum fuerit. Et hoc propter nimiam siccitatem, quæ ductibilem naturam in eis destruit Sic temperantia, & abstinentia continuata frangit superbiam, & rebelliones omnes corporis. Vnde Ecclesia dicit in hymno. Carnis terat superbiam potus cibique parcitas.

Her. li. 6 Alch.

Tertio, ratione temperici perfectionis & cõfectionis. Nã ex stãno specula temperãtur, & cerusa sicut ex plumbo, ex eo cõficitur, vt dicit Isi. Ex quibus signatur, ꝙ temperãtia corporis valet & adiuuat ad speculationem sapientiæ, i. contemplationem mentis, & quod etiã in cõtemplatione, & speculatione sapientiæ oportet habere quandã sobrietatem temperantiæ, secundũ illud Apo. Noli plus sapere quam oportet, sed sapite ad sobrietatem. Rom. 12

Item, quia valet ad cõseruationem innocentiæ, & puritatis, ꝙ in cerusa alba significatur.

Quartò, ratione corruptionis, quia si quis argentum viuum cũ stanno miscuerit, stridorem eius tollit, & albescit; sed postmodum ad nigredinem ducit, & corrumpit. Potest autem in hoc loco assimilari hypocrisis, quæ licet ex apparentia sanctitatis videatur argentea, i. præclara & pura; tamen in veritate adhuc viuit in peccato immundo. Vnde est hypocrita argentũ ratione apparentiæ, sed viuum, i. non mortificatũ ratione culpæ Hoc igitur quod est hypocrisis si misceatur stãno, s. temperãtiæ, siue abstinentię, vt s. ex hypocrisi aliquis se tẽperet, & ieiunet, finaliter tamen denigrat, & corrumpit ipsum ieiuniũ, i. tollit ieiunij sanctitatẽ, & meritum. Vnde dicitur Matt. Cũ ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, de quibus postea subdit. Amen dico vobis, receperunt mercedem suã, id est, perdiderũt. Mat. 6

Item temperãtia assimilatur amethisto, ꝙ patet ex colore, & ex distinctione, & valore, est enim

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

bonus amethistus duplicis coloris mixtione ornatus, quia est colore purpureo, & violaceo permixtus, quasi rosa nitens, & leuiter fundēs quascunque flammas & emittens, vt dicit Isidor. Et sic etiam simili modo tēperantia ad hoc, vt sit hominibus perspicua, oportet quod sit duobus coloribus, id est, duabus virtutibus ornata, scilicet charitate, quæ designatur in colore purpureo, & humilitate, quæ designatur in colore violaceo. Nam hęc virtus temperantiæ, siue abstinentiæ, sine charitate, & humilitate, modicū valet, quia corporalis exercitatio

2.Thi.4 ad modicum vtilis est, sicut Apo. dicit Sed charitas est, quę facit, vt quod homo sibi per temperantiā subtrahit, alteri largiatur; & humilitas, ne de sua abstinentia, vel continentia in superbiā eleuetur.

Secundò, patet hæc similitudo ex distinctione, quia Isidorus dicit, quod quinque sunt species amethisti, quibus scilicet designātur quinque partes temperantiæ principales. Quarū prima est circa cibum, id est, cibi moderationem, scilicet abstinentia: secunda est circa potū, scilicet sobrietas: tertia circa actū verecundię, principaliter circa coitum vt castitas: quarta circa delectationes circūstantes, puta quæ fiunt in obscuris tactibus; & amplexibus, & huiusmodi, vt pudicitia: quinta autē circa alios motus, & corporales actus moderationem facit, & vocatur modestia.

Tertio, ex efficacia & valore, quia virtus amethisti scilicet purpurei, quæ est omnibus nobilior, quæ est efficax ad quinque, vt Diosc. dicit. Primo contra ebrietatem; & hoc competit sobrietati, quę est temperantia spiritualiter contra potum non quemcunque, sed eum qui sua fumositate natus est caput perturbare, sicut vinum, & omne quod inebriat, vel inebriari potest, cuius scilicet vsus moderatus multum cōfert, & modicus excessus multum lædit, quia impedit vsum rationis, & etiam excessus cibi. Vnde dici- Eccl. 31

tur Eccle. Sanitas est animæ, & corporis, cibus sobrius, & potus.

Secunda virtus amethisti est, quia dicitur facere vigilē, & hoc competit abstinentiæ, quæ dū cibos subtrahit, fumositates capitis, & per consequens somnū minuit, & vigilātiam crescere facit.

Tertio, dicitur amethistus malam imaginationem, seu cogitationem tollere: quod siue verum sit, siue non: competit tame temperantiæ veræ, quæ dum impudicos fugit tactus & aspectus, malas per cōmunes imaginationes, & cogitationes auertit, secūdum illud Iob. Pepigi fœdus cū oculis Iob 31.

meis, vt nec cogitarem quidem de virgine.

Quarto, dicitur habere dispositionem amethistus ad bonū intellectum. Et hoc competit spiritualiter sanctitati castitatis, ex eo quod actus venereus, & eius dilectio vehemens in tantum rationē absorbet, quod impossibile est aliquid intelligere in ipso, vt Phil. Arist. 7. Eth.

dicit: & Hiero. etiam dicit, quod in illo actu, etiam matrimonialiter facto, sanctus Spiritus nō tan- Hieron.

gebat corda prophetarū. Ex quo argui potest, quod castitas multū confert è contrario.

Quinto, dicitur amethistus mollis ad sculpēdum, & hoc competit modestiæ, quæ reddit hominem mollem, id est, facilē, & accommodum ad omnē pulchram sculpturam, id est, ad omnem bonam informationem, & cōpositionem, seu actionē. Vnde Am- Amb. lib. de off.

brosius dicit, quod in modestia consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionē accommodus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Timoris diuersitas viriq; Deum timentis perfectio, & berilli similitudinibus ostẽtatur.

Cap. XXXVII.

TImens Deũ assimilatur berillo.

Primo, ratione coloris, quia licet berillus lapis viridis in viriditate sua smaragdo sit similis: tamen decem sunt genera eius, vt dicit Dios. & quod inter berillos qui magis pallet, melior est. Et quia homines timore subito percussi pallescere consueuerũt: ideo significatur, quod sicut inter berillos ille est melior qui magis pallet, sic inter bonos homines hic est melior, qui magis timet Deũ s. timore filiali, qui est timor reuerentiæ. Diosc.

Secundo, ratione vigoris, quia virtus berilli est, vt dicit Dioscor. quod cõtra pericula hostium inuictum reddit hominem, & eum facit mitẽ. Sic timor Domini erga bonos homines reddit hominẽ mitem: sed contra spirituales hostes facit eum inuictũ, & terribilem: Timor enim, secundum Grego. secundum viã seculi facit hominem debilem; sed secundũ viam Dei, facit hominẽ fortem. Greg.

Tertio, ratione agnitionis quia berillus facit bonum ingenium, quod competit timori Domini, qui dicitur esse initium sapiẽtiæ, Psal. Initium sapientiæ est timor Domini. Ps. 110

Quarto, ratione humoris, quia berillus sanat oculos humidos. Humor enim oculos cœcans est peccatum, siue peccandi affectus, quẽ timor Domini expellit, Eccl. Timor Domini expellit peccatũ. Eccl. 1

Quinto, ratione caloris, quia berillus manum gestantis exurit, si radio solis opponatur. Sic timor Domini cum radio solis. i. cum amore Christi, incalescit. Vnde si sit timor Domini cũ amore, manum gestantis exurit, sic quod faciet eũ feruentissimè operari, ita vt nihil negligat. Eccl. Qui timet Deum, nihil negligit. Eccl. 7

Sextò, ratione honoris, quia berillus, vt dicitur, hominẽ magnificat. Quod de timore Domini verius puto quam de berillo: quia qui timet Deũ, alia timent eum. Eccl. Magnificauit eum in timore inimicorum. Eccl. 45

Septimò, ratione amoris. Maxime enim berillus diligere, & fouere dicitur copulam coniugalem, quia timor Domini necessarius est coniugatis. Prou. Mulier timẽs Deũ ipsa laudabitur. Tob. Accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus. Prou. 31 Tob. 6

Plumbi generatio, virtus, & perfectio describitur, cui tribulatio, & vera patiẽtia multis exemplis comparantur.

Cap. XXXVIII.

TRibulatio assimilatur plũbo.

Primò ratione genituræ, quia aliquando plumbum, siue materia eius gignitur & inuenitur cum auro, quandoq; cum argento, quandoq; per se solum in suo loco proprio. i. vena. Nam in aurifodinis cũ materia auri quidam lapilli nigri inueniũtur, qui ab auro per se separatim conflãtur, & in plumbum totaliter per se resoluuntur. Et inde est (secundum Isi.) quod tanta est ponderositas auri, vt plumbi: plumbũ vero quod est nigrum, aut ex sola vena funditur, aut cum argẽto nascitur, mixtimq; conflatur. Et in illa cõflatione primo procedit stãnum, deinde argentum, tertio vero quod remanet per cõflationem, est plumbum nigrum. Tunc autem spiritualiter inuenitur plumbum cum auro, quando grauis est tribulatio, & portatur cum quodam gaudio. Hoc enim facit sola charitas, quæ auro assi-

assimilatur: cuius proprium est lætificare cor. Et huius signũ est, cum ex iniuria, quam patitur, contra inferentem non irritatur, nec eum diligere deserit. Et hæc duo simul iuncta, s. iniuriæ passio, & iniuriantis dilectio, quæ sunt in coniunctione auri & plũbi, perfectam patiẽtiam faciunt. Vnde perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat. Nã tolerare, & odire, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Vnde charitas (secũdum Apostolum) non solum patiens
1.Co.13 est, sed etiã benigna. Sed plumbũ inuenitur cum argento, quando ipsa tribulatio portatur sapiẽter. Nã argentum claritate sapientiã signat, de qua dicitur, quod clara est, quæ nunquam marcescit sa-
Sap.6 pientia. Sapientis enim est constanter ferre aduersa, & non deficere animo in eis. Tunc aut inuenitur plumbum per se solum & in vena sua, quando ipsa totaliter grauis est in peccatore, qui destitutus est omni honore, vel virtute: & tunc ipsa tribulatio portatur insipienter, & est in vena sua, quia vena, & causa tribulationum: communiter est peccatũ. Ro. Tribulatio, & angustia
Rom.2. in omnẽ animã operantis malũ. Prima ergo tribulatio sanctorũ, quæ scilicet portatur lætanter. Secunda fuit philosophorũ, quorum quidam tribulationes portauerunt valde sapienter. Tertia est peccatorum, quę portatur insipienter, id est, impatienter.

Secundo, ratione tincturæ, quoniam plumbum aliquãdo albescit, quandoq; rubescit, quandoq; nigrescit. Albescit quidem quia
Her.li.6 Alch. sicut dicit Hermes, si plumbum super acetum effundas, condẽsat ipsum. Nam acetum eius penetrabit substantiam, & in puluerẽ cõuertet, & in colorẽ albũ ipsum cerusæ commutabit: sed si super ipsum plumbum acetum fuderis albescit: & tunc acetũ destruitur. Tunc autẽ super acetum plumbũ effunditur, quando grauis tribulatio, quam quis patitur ab ipso patienter pro pęnitentia peccatĩ sui suscipitur, & portatur, i. vt reputet & acceptet se pro peccato suo pati. Nam sicut per plumbũ grauis tribulatio, sic per acetum fortis & compunctiua pęnitentia designatur. Et talis pęnitẽtia quæ tribulationũ amplectitur plumbum conuertit in puluerem, i. ipsam tribulationem in animę humilitatẽ. & in albedinem cerusę, i. in purificationem, & claritatem conscientiæ, vel animę claritatẽ. Sed tunc econtrario super plumbum effunditur acetum, quando ipsa pęnitentia pro tribulatione reputatur, sicut est in accidiosis, quibus pęnitẽtiæ onus graue est, & pęnosum. Vnde pęnitentia videtur eis magna tribulatio, & tędium. Et ideo tunc virtus acetĩ destruitur, quia talis pęnitẽtia in augaria portata inutilis efficitur. Tunc autem plumbum bene rubescit, quando igne incenditur. Nã plumbum adustum colorem vermileum, & obscurũ generat. Tunc autem plumbum aduritur, quãdo patientis cor diuino amore incenditur: & tunc ipsum plũbum generat colorẽ vermileum, & feruorem igneum, quia ferue..tior & inflammatior ex ipsa tribulatione efficitur: quamuis iste feruor propter sensualitatis pęnã semper aliquid obscuritatis habeat admixtũ. Tunc autẽ nigrescit plumbum, quãdo in sua vena generatur. Nam secundum Arist. Aristo. Meth.
plumbum generatur ex sulphure grosso non depurato, sed fęculẽto, & argento viuo non puro. Vnde ex immunditia sulphuris contrahit nigredinẽ, & quandã humiditatẽ ex cuius contractu manus tangentis inficitur. Et hæc

immun-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

immũditia ad horam per abstersionem aliquantulum à plumbo remoueri potest, sed ex toto remoueri nõ potest. Quia quãtumcunque plumbum abstergatur, vt etiam argentum esse videatur, naturam tamen eius, quod est plumbũ non immutat. Plumbum autẽ in sua vena est, quando peccator tribulatur propter sua peccata. Et hoc est ex sulphure fæculento, id est, ex immũditia peccatorum suorũ carnalium, & argento viuo. i. suorum peccatorum spiritualium; vt superbia, inuidia, & vana gloria, & huiusmodi, in quibus ipse peccator tribulatus persistit; tunc plumbũ ipsum denigrat, & inficit; quia tribulatio quę omnino ad pœnitentiam nõ mutat, amplius corrumpit, & fœdat; quia dato, quod pœna occupatus ab actu peccati desistat, tamen tentatione & euasione pœnæ habita, statim redit ad pristina, & adhuc ad deteriora.

Tertio ratione efficaciæ. Nam plumbum habet primò virtutem dissolutiuam.

Dicit enim Hermes, quod plũbum in sua ebullitione omnium corporum solidorũ duritiam soluit etiam adamantis. Sic tribulatio feruens frequenter dura corda emollit, etiam magnorũ peccatorum.

Item habet virtutem refrigeratiuam. Vnde secundũ Aug. Contra vstionẽ ignis, & apostema calidũ, miro modo valet. Quasi autem vstura ignis incensa, est concupiscentia carnalis, & quasi apostema calidum est feruẽs delectatio carnis, contra quæ tribulatio grauis miro modo est efficax, & vtilis. Nã malitia vnius horę obliuionem facit luxuriæ maximæ, vt dicitur Eccl. Eccl. 2.

Item plumbum habet virtutem conseruatiuam, & purificatiuam; quia (sicut dicit Hermes) plumbũ quibus miscetur partes homogenias congregat, & æthérogenias separat & mundificat. Et ideo cum argento ponitur in fornace, vt argentum facilius mundificetur. Partes enim argenteas à cõsumptione præseruat, & sua consumptione argentum purgat. Hoc idem dicit Hieronym. super illud Hiere. Consumptum est plumbũ, &c. Similiter tribulatio patienter portata, animam ad seipsam colligit, & congregat, mala desideria ab ea separat, ipsamque à malo purgat, & in bono conseruat. Hier.

Virginitatis quiditas, & perfectio, quæ lapidi qui Asterites nuncupatur, assimilatur.

cap. XXXIX.

Virginitas assimilatur lapidũ illi qui vocatur asterites. Hæc gemma inclusam in se cõtinens lucem, sicut stellam intus ambulantem, reddit radios cãdidantes. Similiter virginitas exterius est candida per carnis incorruptionem, lucida per gratię splẽdorem. Vnde intus in mente est, vt stella quę habet incorruptibilitatem & luminositatem, & mobilitatem. Similiter mens interior virginum, debet esse incorruptibilis per virginitatis amorẽ, i. quia virginitas est in carne corruptibili perpetuę incorruptionis meditatio, & fulgẽs per Dei agnitionẽ, & mobilis per orationis frequentationem. Mouetur enim mens, & ascendit per orationẽ in Deum secundum Damasc. Item radios. i. considerationes, & contemplationes rationis debet facere candidos, id est, mundos: Virginitas enim multum confert ad contemplationis puritatẽ. Vel virgo carne debet habere interius lumen diuinæ gratiæ in mẽte, quod reddat eam, vt stellam in se corruptam per castitatem Damasc.

fulgidam alijs per morũ honestatem, & mobilem ad operãdum. i. ad bonorum operum studiositatẽ, scilicet, vt ocio nõ resoluatur.

Omnium metallorum perbreuis descriptio, quibus septem principaliores virtutes similitudinibus varijs assimilantur.

Cap. XL.

Virtutes septem assimilantur septem speciebus metalli. Primo enim argẽto viuo, quod est elementum (secundum Philosophum) siue materia omnium
Heb. 11 metallorũ, assimilatur fides; quia secundum Aposto. fides est substantia, id est, fundamentum omnium virtutum, quæ tunc est, vt viuum argentum, quando bonorum operum habet continuum
Iaco. 2. motum. Fides enim sine operibus mortua est.

Secundò, æri assimilatur spes ratione duritiæ, siue soliditatis. Est enim propter suã duritiam & soliditatẽ maxime durabile. Lapis enim qui per decoctionẽ educitur, maximæ duritiæ esse probatur. Sed æs interdũ per decoctionẽ maximi caloris producitur. Nã lapis solutus calore in æs
Iob 27. conuertitur, vt dicitur Iob. quãuis ęs comiter frigido coaguletur, nec æs de facili frangitur. Hanc soliditatẽ facit esse in homine spes cælestiũ præmiorũ, vt tribulationibus & persecutionibus minime frangatur, propter quod dici-
Iob 37. tur Iob. quod cæli. i. cælestiũ præmiorũ spem certã habentes, quasi ære solidissimo diffusi sunt.

Tertio, charitas assimilatur auro, quia præeminet alijs virtutibus, sicut aurum cæteris metallis. Nam inter metalla nihil est pulchrius, & preciosius, vel in virtute efficacius auro: sic etiam charitatem præfert Apo. cæteris vir-
1. Co. 13 tutibus, dicens. Nũc autẽ manẽt fides, spes, charitas, tria hæc, maior autem horũ est charitas. Et si præeminet virtutibus theologicis multo magis aliis.

Quartò argento solido assimilatur iustitia ratione claritatis, quia argentum album est, & clarum: est enim post aurum, omniũ metallorum clarius. Quod bene iustitiæ competit, de qua Philo- Arist.
sophus dicit in Ethic. quod est Ethi. 5.
præclarissima virtutum, quod neque Lucifer, neque Hesperus est ita clarus.

Item argentum quamuis sit durum, est tamen liquabile, & ductibile. Sic est homo iustus, qui quamuis sit rigidus, tamen per correctionem est flexibilis, & ductibilis per compassionem Nam secundum Gregorium vera iusti- Gregor.
tia compassionem habet, falsa vero dedignationem.

Quinto stanno assimilatur prudentia, quia stannum est inter metalla separatiuum, & discretiuum. Ab auro enim & argẽto æs diuidit, & plumbum discernit. Sic enim prudenter habet distinguere, vel discernere, quæ sunt magis vel minus bona, aut conferentia aut vtilia.

Item prudẽtiæ discretio omnes virtutes alias dirigit, & custodit, quia omnis virtus sine discretione periret, sicut etiã stannum alia metalla ab igne defendit. Vnde cum natura æris & ferri sit durissima, si tamen absque stãno igni apponantur, vruntur & cremantur. Vnde si stanno vasa ærea superstannantur, malitia eorũ cõpescitur, & cibus in eis gratiosior efficitur. Similiter omnia opera efficiuntur grata, cum sunt prudenter & discretè facta.

Sextò ferro assimilatur fortitudo nam ferrũ à feriendo dicitur; quia sua fortitudine & duritia feriendo domat omnia metalla. Sic vir fortis vbi expedit, suo vigore aggreditur, & vincit omnia genera periculorum.

Sep-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Septimo temperantia assimilatur plūbo: Nā plumbum secundū Constantinū, cum sit humidū, & frigidum in secundo gradu, venerem prohibet, si plumbi lamina duobus lūbis apponatur. Et ideo frater Ambro. de Senis de ordine Prædicatorum, singulari gratia præditus apud omnes, & ad cuius sanctitatē & merita declaranda multa post mortē eius Dominus miracula ostendit; inuentus fuit portasse in morte lūbare de plūbo: omni enim ingenio vsus est ad suā virginitatem Domino cōseruādam. Nec suo fraudatus est voto; quia prout eius Cōfessores testati sunt, integram & illibatā cordis virginitatē, ac virginitatē carnis suæ omni tēpore custodiuit: quia igitur ad temperantiam pertinet, libidinem & venerem prohibere; vnde castitas est pars temperantię, patet quod non incongrue temperantia plumbo assimilatur.

Const.

Item secundum eundē Cōstantinū ictus scorpionum, & draconum mitigat. Et sic temperantia carnis, etiam dæmonis tētationes mitigat, & eas superare facit.

Quamplurimæ ipsius Christi perfectiones, quæ similitudine quadā ex lapidis, chrysolitiq́; naturalibus proprietatibus & vtilitatibus eliciuntur.

Cap. XLI.

CHristus assimilatur petræ, secundum illud Apo. Petra autem erat Christus. Nam in Petris cōsideratur substantiæ soliditas, materiæ puritas, figurę diuersitas, virtutis speciositas, & multiplex vtilitas. Quæ omnia competunt Christo, quia ipse fuit solidus per patientiam, purus per innocentiam, virtuosus per efficaciam, præcipue miraculorum, speciosus per apparentiam, diuersas figuras habuit, diuinam & humanam. Heb. Cum sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius.

1. Co. 10

Heb. 10

Item multipliciter vtilis per vitam, & doctrinam. Sunt enim petrę vtiles in ædificijs construēdis, in plateis sternēdis, in pōtibus faciendis, in hostibus expugnādis, in lupis & canibus effugādis, pro infirmitatibus varijs sanādis, pro turribus regis ampliandis, pro castris & ciuitatib. muniendis, pro hostib. feriendis, & se defendendis; quę omnia Christus fecit: Ipse enim in mundum veniens spiritualis ecclesiæ ædificium cōstruxit, cuius ipsemet angularis lapis & fundamentum fuit. Ipse etiam plateas .i. latitudines populorū, vel humiles, & planas mentes fidelium diuersis lapidibus, id est, donis, vel virtutibus strauit: Ipse quoque pontem pœnitentiæ ad flumen peccati pertranseundum fecit. Ipse hostes spirituales pro nobis expugnauit. Ipse lupos, id est, hæreticos, & canes, id est, persecutores effugauit. Ipse autem infirmitates varias tam carnales quam spirituales sanauit. Ipse turres regis, id est, potentias bene regentium ampliauit. Ipse etiam ciuitates & castra, id est, fidelium habitacula, Angelorū s. custodia muniuit. Ipse etiam à dæmonibus, & quibuslibet tentationibus nos protegit & defendit.

Christus etiam assimilatur chrysolito qui est lapis Ægyptiacus, vt aurum lucens, sicut ignis scintillans, & mari similis, ad virorem declinans. Ita Dominus noster Iesus Christus fuit sicut aurum lucens per sapientiæ splendorem, scintillans per doctrinæ feruorē, mari similis per passionis dolorem, ad virorem incorruptionis tendens per carnis resurrectionē. Item dicit Diosco. quod chrysolitus in auro positus, & in sinistro lacerto portatus, terrere & fugare dæmones dicitur, & contra timores nocturnos iuuat, & melācholiam euacuat: quæ siue vera Diosc.

sint siue non, tamen per similitudinem verissime Christo competunt. Qui tunc ponitur in auro, quando præ cunctis diligitur, quia sicut aurum præcedit omnia metalla, ita amor Christi debet excedere omnes alios amores. Sed tunc in sinistro lacerto portatur, quando aduersitas & tribulatio pro eo patiẽter sustinetur. Vel quando in tribulatione eius exẽplũ præ oculis habetur, vel ipsius auxiliũ inuocatur. Ipse enim deuote inuocatus, fugat dæmones, id est, tentationes manifestas, & timores nocturnos, id est, tentationes occultas, quæ magis sunt timendæ; & euacuat melãcholiã, i. tristitias, & accidias, i. consolationes infundendo.

Ipse enim electos suos hic refouit per gratiæ consolationem, sed in futuro replebit eos perfecta consolatione æternæ gloriæ. In qua ipse cum Patre, & sãcto Spiritu viuit, & regnat Deus, & nũc, & semper in secula seculorum. Amen.

Finis secundi Libri.

PROLOGVS LIBRI TERTII,

In quo de vegetabilium, & plantarum metaphoris pertractare proponit.

Videte ficulneã, & omnes arbores cũ producũt iã ex se fructũ, scitis quoniam prope est æstas; ita & vos cũ videbitis hęc fieri, scitote quoniã prope est regnũ Dei. Luc. 21. Verbũ ęterni Patris, & Dei vnigenitus Filius, nostræ perditioni compatiens, & prouidẽs saluti, sicut nobis similis fieri voluit in natura, quia s. exinaniuit semetipsum formã serui accipiẽs, in similitudinẽ hominũ factus, & habitu inuentus vt homo, ita etiã nobis se conformauit in doctrina. Nã sicut Verbũ caro factum est, & verus homo est, sic hominum doctor effectus est, & modo humano nos docuit. Naturalis nãq; modus est hominũ, quorũ intellectiua cognitio à sẽsu sumit initiũ, ex sensibus intelligibilia capere, & per visibiliũ similitudines corporũ, etiã in inuisibiliũ, & spiritualiũ notitiam deuenire. Quẽ modũ factor hominũ, vt homines instrueret, tenẽs, cum nos de spiritualibus docere voluit, frequentissime de corporalibus rebus tã naturalibus quã politicis metaphoras introduxit, sicut in Euangelijs patet. Has autem similitudines rerũ Christus tãto moderamine tradidit, vt in eis non tantũ rudes facillime informaret, sed & quoruncunque excelsa ingenia sublimiter exerceret. Quapropter in verbis propositis plãtarũ seu arborũ exẽplũ introduxit ad regni Dei tempora designanda. Videte (inquit) ficulneã, & omnes arbores, &c. Vbi nõ otiose Dominus inter omnes generaliter arbores de ficulnea solũ curauit facere mentionẽ, vtpotè de cuius singulariter foliis leguntur primi nostri parẽtes post trãsgressio-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

gressionē præcepti, nuditatis suæ ignominiā contexisse. Nam dicitur; Aperti sunt oculi amborū. s. Adæ, & Euæ. Cumque cognouissent se esse nudos consuerūt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata. Vult ergo non incongrue Dominus, quod sicut ficulnea in mundi principio humanæ transgressionis primum extitit tegumentum, ita quoq; in mundi termino fiat vicinę humanæ reformationis indicium. Cum producunt (inquit) ex se fructum, scitis, quoniā prope est ęstas. Vbi nota, quod non incongrue Dominus per fructificationē communiter arborum, quę tempore fit ęstatis, Regni Dei, & iudicij vltimæ præsentiam designauit. Quia cū illud iudicium venerit, bonitas Dei apparebit in sanctis. Nam virtus radicū in hyeme non videtur quia ramos vacuos folijs, & fructibus dimittit; quę tamen in æstate apparet, tum easdē, videlicet arbores fructibus, & frōdibus replet. Similiter in cōmuni iudicio bonitas virtutis Dei in sanctis apparebit, cū eos omni infirmitate & penuria deposita; decorabit, Ita (inquit) cum vos videritis hæc fieri, scitote, quoniā prope est regnum cælorum. Regnum vtique, de quo dicet, Venite benedicti patris mei percipite regnum. Hoc quipe regnū in quo conformabit saluator corpus humilitatis nostrę, configuratū corpori claritatis suæ, ita, vt regnum Dei etiā intra nos sit. Sed, quia nos generaliter Dominus ad omnes arbores cōsiderandas inducit. Videte (inquit) non solum ficulneā, sed & omnes arbores, &c. vt hāc ipsius doctrinā melius nos implere possimus, in hoc tertio huius operis libro expletis mineralibus de plantis, & arboribus, ac de ipsarum partibus, & varijs proprietatibus earūdem introducemus exempla, quibus non de vltimis temporibus tantū, vt introducit in verbis præfatis Dominus instruamur, sed in nostris magis actibus, & moribus dirigamur.

Mat. 25

Virum spiritualem temporalia abdicantem indies magis proficere posse, ex similitudinibus putationis arborum, exacte cognoscitur.

Cap. I.

ABdicatio temporalium assimilatur putationi arborum. Primò, quia putatio arboris facit arborē magis crescere. Videmus enim, quod arbor amputatis inferioribus ramis circunstantibus, magis crescit in directum superius, quia humor qui tendebat ad ramorum nutrimētum, totus conuertitur in arboris augmentum. Sic etiam simili modo amputatis temporalibus curis, per assumptionem videlicet voluntarię paupertatis, dum totus animus ad spiritualia trahitur, miro modo in spirituali gratia proficit, & augetur. Vnde Genes. dicitur. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meæ. Gen. 41

Secundò, putatio arboris facit eam magis virescere. Videmus enim, quod arbores interdum, dū multum veterascunt, efficiuntur aridæ, & suam viriditatem amittunt, ex eo, quod postquam plāta senuit, decrescit cortex eius, & ex frigiditate clauduntur pori radicis eius, ita, quod humorem, qui plātam nutrit, ingredi prohibet, & sic ipsa arbor arescit, sed si tūc præscinduntur, & putantur rami arctati superius, & scindatur radix inferius, multo firmius trahit succū per lignum radicis, & non per corticem, & sic incipit emittere surculos, & ramos virentes. Sic etiam simili modo solicitudo & occupatio temporalium, velut quoddam animæ senium, corticem arboris, id est, exercitium extrinsecus viri spiritualis facit

decrescere: quia tāto minus exercitatur quis in spiritualibus, quāto plus occupatur in tēporalibus.

Itē radicem cordis infrigidat, & poros eius, i. affectus claudit. Quia quāto plus curæ temporalium crescunt, tanto spirituales affectiones in mente frigescunt, & deficiunt. Est ergo necessaria (vt arbor reuiuiscat) amputatio ramorum, i. abdicatio temporalium occupationum. Et postquā radix cordis cultello cōpunctionis se Deo multis scissuris, i. considerationibus, & affectionibus deuotis aperuerit; fiet nouæ pullulatio gratiæ, & apparebit noua viriditas, i. noua cōuersatio plātæ, hoc est spiritualis personę. Et de hac renouatione viriditatis
Ephe. 4. loquitur Apost. Renouamini spiritu mentis vestrę, & induite nouum hominem, &c.

Tertiò, quia putatio arboris facit eam magis fructescere, ex eo quod per putationem purgatur à superfluo humore aquoso, qui impedit humorē vnctuosum, ex quo fructus producuntur. Nam humor vnctuosus est materia fructuum ex qua producuntur fructus, sicut humor aquosus est materia foliorū. Vnde Ioan. Omnem palmitem qui fert fructum,
Ioan. 15 purgabit eum, vt fructū plus afferat. Ita etiam similiter amputatis & abdicatis temporalibus curis, humor aquosus deficit, i. mūdanus amor, qui est materia foliorum, i. vanitatum, & leuitatum; & humor vnctuosus, i. amor gratuitus, & spiritualis proficit, qui fructus bonorum operum facit abundare, Colos. Ambuletis dig-
Col. 1. nè, Deo per omnia placentes, & omni opere bono fructificātes, & crescentes in scientia Dei.

Exemplo balaustiæ mali punici floris, abiectos, à mundoq; despectos, à Deo benignè recolligi declaratur.

Cap. II.

ABiecti à mundo, recolliguntur à Deo. Cuius exemplum apparet in balaustia, quæ est flos mali granatæ, quæ dum cadit ab arbore, siue ramo, recolligitur à medico. Est enim hic flos frigidus & siccus, & habet virtutem restringendi, & desiccandi humorem. Vnde valet contra dysenteriam, & sanguineum fluxū ventris: vomitum etiam cholericū stringit, si coctus in aceto super furculā pectoris apponatur. Illi autem quasi de arbore cadūt, qui à mundo despiciuntur, & abijciuntur, sicut pauperes, qui sunt frigidi ab æstu auaritiæ, & continentes qui sunt sicci ab humore & fluxu luxuriæ, & mites qui restringunt vomitum choleræ, i. impetum iræ. Nam pauperes despiciuntur ab auaris, tanquam homines inutiles, continentes despiciuntur à carnalibus, tanquam homines steriles, & agrestes. Mites vero despiciuntur à superbis, tanquam homines pusillanimes: Sed licet tales eijciātur ab arbore, i. à mundo, tanquā inutiles, tamen recolliguntur à medico, i. à Christo, tanquā preciosissimi flores. Vnde Apostolus I. Cor. 1
dicit: Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes; & infirma mūdi elegit Deus, vt confundat fortia; & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Vnde patet quod hæc abiectio mundi bona est, propter quod dicebat Psal. Elegi abiectus Psal. 83.
esse in domo Dei mei, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Abstinentiæ perfectiones, & vtilitates, ex similitudinibus arboris Agni casti, & Pini eliciuntur.

Cap. III.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ABstinentia assimilatur arbori, quæ dicitur agnus castus, Quæ s. est arbor calida & sicca, vnde flos eius, siue semen poros corporis aperiendo, spiritus euaporando, humiditatem naturalē consumēdo, castitatem inducit. Et ideo flos eius maxime agnus castus dicitur, quia suo odore & vsu (vt dicit Diosc.) homines castos reddit. Similiter etiam abstinentia, & afflictio carnis, certū est, quod castitatem inducit & etiam custodit, tum quia vigorē carnis minuit, tum quia materiā luxuriæ, s. humorem seminalem, qui ex cibo causatur, subtrahit. Nota ergo, quod agnus castus tria facit, sine quibus abstinentia parum valet.

Primum est, quod poros aperit, quasi autē puri animæ, sunt sensus corporis qui ad spiritualia, & vtilia debent aperiri, s. oculi ad videndum vtilia, ad plorandum peccata, & ad legēdum spiritualia documenta. Item nares ad attrahendum odores, i. bonorum exempla; & os ad confitendum peccata, & ad instruendū proximum, ad laudandum Deum, ad percipiendum cibum sacramentalem.

Secundum est, quia agnus castus spiritus euaporando educit. Sic similiter ab anima ieiunantis euaporari spiritus debēt, hoc est progredi spirituales meditationes, spirituales affectiones, & spirituales orationes.

Tertiò, ratione minutionis; quia agnus castus humorem nutrimentalem minuit, siue consumit. Hic est humor cibalis, ex quo luxuriæ materia fluit, quem dū abstinēs subtrahēdo minuit, luxuriæ fluxum cōsumit, propter quod dicit Hiero. quod sine Cerere. & Baccho, i. sine cibo & potu, friget Venus. Et redditur homo ita per abstinentiam corpore castus, & spiritu mansuetus, vt rectè agnus castus dicatur. Item abstinētia à delicijs corporalibus præseruat spiritum à vitiorū passionibus. Cuius exemplum apparet in pino. Nam pinus diu durat si à suis corticibus fuerit spoliata, eo quod inter lignum & corticem vermes fiunt quæ lignum corrodunt. Quasi enim exteriores cortices arboris, sunt exteriores delitię carnis, ex quibus inter carnem & spiritum, scilicet in sensualitate, vermes, i. carnalium desideriorum passiones generātur, quibus spiritus vehementer corroditur, idem molestatur, & dissipatur. Sed corticibus. i. delitijs amoris, huiusmodi vermes, i. carnis passiones pereunt, & cessant: & tunc spiritus quasi liber à carnis corruptela, incorruptibilis conseruatur. Apost. Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis. Col. 3.

Hiero.

Nonnullis florum, piriq; exemplis aduersitates plurimum prodesse, & prosperitatē obesse, ac Dei gratiā fideles nutrire declarat.

Cap. IIII.

ADuersitas mundi plerunque hominem ad seipsum reducit, sicut prosperitas econuerso educit hominem à seipso. Cuius exemplum apparet in floribus, qui frigore noctis contrahuntur, & calore diei foras euocantur. Quasi enim frigus noctis est rigor aduersitatis. hic florem contrahit, dum hominem tangit, ad seipsum redire, seque recognoscere cogit. Sed quasi diei calor est prosperitatis fauor, qua dum homo inaniter extollitur, extra seipsum vagatur. Item aduersitas seculi, sicut homini habenti gratiam Dei prodest, sic non eam habenti nocet. Cuius exemplum apparet in piro, quia pirum post cibum comestum prodest, ex eo quod laxatiuum est.

Nã comprimit cibaria ad locum decoctionis, & neruos orificij stomachi confortat. Sed ante prandium sumptum constipat. Et si quis multa & sæpe ex eis comedat, vermes in ventre generãt, & cholicã passionem duram, & incurabilem prouocant. Cibus autem & nutrimentum animæ, est gratia Dei. Nam sicut dicit Philosophus ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Sumus enim spiritualiter per gratiam Dei, secundum illud Apost. Gratia Dei sum id quod sum: ergo ex gratia Dei nutrimur. Si quis ergo ex hoc cibo, siue nutrimento refectus sit s. quod gratiam Dei habeat in se, vtiliter pyrum sumit, quia non obest, sed prodest, si tribulationẽ incurrit. Quia licet tribulatio grauis sit ad portandum, tamen laxat, i. purgat peccatum, & confortat etiam animam ac roborat in bonum. Nam virtus in infirmitate perficitur, sicut Apost. dicit: Sed si quis esset ab hoc nutrimento vacuus, & ieiunus, s. gratiam non habens, tunc ei tribulatio nocet, ex eo, quod generat ei plerunq; aut constipationem, i. duritiam mentis, & desperationem aut vermem, i. impatientiæ inquietationem, aut cholicam, i. implacabilem iracundiæ passionem.

Arist.

1.Co.15

2.Co.12

Ex iuniperi, pyri, Zingiberis, petroselinique varijs proprietatibus ac similitudinibus, Dei amoris feruorem in carnis asperitate, mentisque humilitate conseruari explanatur. Cap. V.

AMoris diuini ignis conseruatur in asperitate carnis, & in humilitate mentis: cuius exemplum apparet in iunipero, quę est arbor aspera, & aculeata habens folia, signans asperitatem pœnitentiæ. Iuniperus etiam ignem conseruat: quia si accenditur, vix extinguitur, in tantum, vt si prunæ eius sub cineribus operiãtur, vsque ad annum minime extinguãtur, vt dicit Isid. In asperitate ergo iuniperi, accipe asperitatem carnis; in cineribus vero eiusdẽ, intellige humilitatem mentis: in quibus diutius perseuerat diuini feruor amoris. Item amor charitatis etiam mala cõuertit in bona Nã sicut dicit Apostolus. Diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Huius exemplum apparet in pyro, quia pyra immatura, quæ sunt pontica, & dura, & grossa, & ad esum mala, per decoctionem ignis efficiũtur bona. Sic per decoctionem, & vigorem ignis charitatis, etiã magnę, & grossæ aduersitates cedũt homini in bonum saltem animę per patientiã quam charitas generat. Nam patiens est charitas, vt dicit Apostolus.

Isido.

Rom.8

1.Co.13

Item amor charitatis assimilatur zingiberi, quod radix est herbæ calidum, & humidum, & valet contra frigidas causas pectoris, & pulmonis; stomachi dolorem, & intestinorũ mitigat, ventositates extenuat. Quanto autem est albius, & recentius, tanto acutius, & melius. Sicut zingiber igitur radix est herbæ, sic charitas est radix iustitię, & sanitatis animæ. Ephes. in charitate radicati, & fundati. Ipsa etiam cum sit ignis spiritualis, est calida, quia facit mentem feruere, & nihilominus est humida, faciens lachrymas fundere. Psal. Transiuimus per ignem, & aquam, & eduxisti in refrigerium. Ignis, est charitatis feruor; aqua lachrymarum humor. Ex quibus duobus in anima refrigerium magnum relinquitur. Hæc est quæ repellit frigus accidiæ causantis in pectore, id est, in intellectu frigidas cogitationes, & in pulmone, id est, in voluntate frigidas affectiones. Hæc est etiam, quę mitigat dolores interiores impatientiæ

Ephe.3

Psal.65

tiæ

tiæ, vel ira, & extenuat ventositates, & inflationes vanæ gloriæ, & superbiæ. Corinth. Scientia inflat, charitas ædificat. Similiter amor Dei etiam tanto melior, & acutior, quanto albior, id est, mundior, & recentior, id est, feruentior, ne scilicet vetustate tepescat.

1.Co.8

Item charitatis amor assimilatur petroselino.

Primo, propter originem; quia maximè in petris, & in locis petrosis oritur, & propterea dicitur petroselinum. Loca autem petrosa, sunt corda imitatorum Christi. De quo dicit Apostolus, quod petra erat Christus. Et in talibus inuenitur verus charitatis amor. Vnde ipse dixit. Hoc est præceptũ meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos.

1.Co.10

Ioan.15

Secundo propter odorem. Nam petroselinum est odoriferũ, quia scilicet amatores Dei etiã proximos per bonorũ operum recreãt odorem, sicut Apostolus dicit: Christi bonus odor sumus.

1.Co.2.

Tertiò propter calorem, quia petroselinum est herba calida, & sicca, diuretica, & apertiua, diuisiua, & consumptiua, stomachi confortatiua, & appetitus excitatiua. Similiter charitatis amor mentem calefaciendo, & inflammando habet virtutem apertiuã, quia cor Deo aperit; & diuisiuã, quia mundo per cõtemptum diuidit. Item consumptiuam, quia humorem, id est, amorem peccati consumit. Item confortatiuã, quia confortat ad bene operandum, & appetitus excitatiuam, quia scilicet mentem excitat ad cælestia appetendum.

Auaritiam valde detestabilem esse, ex cepe iusquiamiq; exemplis comprobatur,

Cap. VI.

AVaritia assimilatur cepe. Primo, propter complexionis frigiditatem, quia cepe (secundum Diosc.) est frigidæ, & viscosæ naturę, maxime, quod est oblongum, & illud quod est rufum, & illud quod est crudum. Similiter auaritia, & inordinatus amor temporalium, animam infrigidat calorem charitatis excludendo. Item inuiscat eam fortiter capiendo, & tenẽdo, & præcipue si sit oblonga, id est, diuturna scilicet in homine inueterata, quia tunc semper crescit. Item si rufa, id est, inflammata ex paupertatis necessitate. Item si cruda, id est, non cocta tribulationis igne, quę aliquando purgat animam, vel saltem minuit amorem mundi.

Secundò, propter nutrimenti modicitatem, quia cepe crudum, modicum, imo nullũ quasi nutrimentum corpori tribuit, vt dicit Diosc. Similiter accumulatio auri, modicum nutrimentũ frequẽter confert etiam eius auari corpori, quia multi propter auaritiã secundũ corpus misere, & tenuiter viuũt, sed animæ penitus nullum, quia vtiliter pro anima sua auarus sua bona non tribuit.

Tertiò, propter nocumẽti multiplicitatem. Nam cepe crudũ, & comestũ cholericos ostẽdit, quia videlicet auaritia iram ad quam cholera inclinat incendit. Item huiusmodi cepe inflationem gignit, quia diuitiarũ abundantia, quam auaritia colligit, inflationem superbiæ inducit. Item acumine suo caput percutit, & nimis comestum insaniam facit, & terribilia somnia ostendit. Sic nimia prosperitas diuitiarum, quam auari habent, facit eos infatuari. Item ad literam habent quandoque auari somnia terribilia, somniantes latrones, & prædones; vel quia post somnum mortis faciliter corũ diuitiæ tanquam vana somnia euanescunt.

Iob.

Iob 27. Iob: Diues cùm dormierit, nihil secum affert; aperiet oculos suos, & nihil inueniet. Item suo odore facit lachrymari. Quia frequenter auaritia est causa fletus, & doloris, quia quando auarus perdit quæ diligit, cruciatu suo & dolore cogitur lachrymari.

Item auaritia assimilatur iusquiamo; quę est herba venenosa, & mortifera: propter quod dicitur insania. Et hæc (vt dicit Dio.) habet virtutem constringendi, & somnum prouocandi. Similiter auaritia veneno cupiditatis extinguit vitalem calorem charitatis, & ita est causa mortis spiritualis Ioã. Si quis diligit mundũ, non est charitas patris in eo. Item constringit cor auari ad non subueniendum pauperi, & bursam ad non restituendum. Hæc etiam est quæ causat circa spiritualia pigritiæ & negligentiæ somnum. Psal. Dormierunt somnum suum, &c.

1.Io.2.

Psal.75.

Bonæ arboris boni effectus varij, & eius impedimenta, crocij, perfectiones describũtur, quibus multis similitudinibus boni viri comparatur.

Cap. VII.

Bonus homo assimilatur arbori bonæ. Bona enim arbor illa iudicatur in qua est fructuum maturitas, fructuum pluralitas, & fructuum suauitas. Et hæc tria tanguntur. Matt. Bona arbor fructus bonos facit. In eo, quod dicit: Facit fructus, tangitur fructuũ maturitas. Sed in eo quod dicit fructus in plurali, tangitur fructuum copiositas. In eo quod dicitur bonos, intelligitur fructuum suauitas. Quædam ergo arbores sunt ex quibus nullus nascitur fructus propter defectũ humoris, & sunt homines otiosi & inertes, qui propter defectum amoris nihil boni operantur. Vnde arbores huiusmodi ne otiosè terram occupent, excidẽtur, & in ignem mittentur. Quædam verò faciunt fructum, sed paucũ, quod est propter paucitatem humoris & caloris. Et tales sunt, in quibus est modicus humor compunctionis, & modicus calor dilectionis inuenitur sine frequentia bonæ operationis. Sunt etiam quatuor causæ aliæ, quare scilicet arbores aliquæ sunt fructũ modicum facientes.

Matt.6.

Prima est, quando sunt nimis frondosæ, quia humor qui deberet transire ad fructus, conuertitur ad folia. Et tales sunt qui delectantur tantum in folijs verborum. Vnde assimilantur ficulneæ, Mat.21. cui Dominus maledixit.

Secunda causa est, quando nimis sunt proceræ. Humor enim à radice ascendens, per arboris altitudinem & latitudinem latè se diffundit, & ad ramos transiens paulatim euanescit. Magni enim viri, & prælati aliquando sunt infructuosi, quia ea quæ deberent dare pauperibus, expendunt in suis vanitatibus. Ambro. dicit: Auis se sociat auibus, & pecus pe- Amb. coribus, piscis piscibus: solus tu homo consortem excludis, feras includis, parietem vestis auro, & pauperem nudas vestimento; panem petit pauper, & non accipit, equus tuus aurum sub dentibus mandit.

Tertia causa est, quando sunt nimis vetustę, quia tunc (vt dictum est supra capitulo primo) radix induratur, & frigiditate cõstringuntur pori radicis, ita quod humor ingredi non potest, quo plãta nutriatur & fructificet. Sed si perforetur radix, aut scindatur, & illi scissurę immittatur lapis, tunc trahitur succus per lignũ radicis, & purificatur, & fertilior efficitur, sicut dicit Philosophus de amigdalo antiqua si perforetur Arist.de radix eius. Quando igitur aliquis veg.& est vetulus in peccato, tria fora plant.

mina

mina siue scissuras in corde suo oportet facere, primum per dolorem contritionis, secundũ per pudorem confessionis, tertium per laborem satisfactionis.

Quarta causa est, quando arbor nõ amputatur, quia tunc humor qui conuerteretur in fructũ, conuertitur in ramusculos superfluos & inutiles. Vnde arbor melius fructificat, si homo ab eo superflua remoueat, eo quod humor qui trãsit in nutrimentum superfluorũ, illis remotis transit in fructum. Ioan. Omnẽ qui facit fructum purgabit eum, vt fructũ plus afferat. Et ideo purgationi plãtarum in vere est insistẽdum. Similiter si homo resecat à se superfluitates cibi, potus, & somni, & aliorum huiusmodi, efficitur aptus ad magis abundandũ in spiritualibus fructibus, & pœnitẽtiæ operibus. Et nota, quod rami arborũ quanto plus sunt onusti fructibus, tanto magis inclinantur; quia sancti viri quanto plus abũdant bonis operibus, tanto magis humiliantur.

Joan. 15

Quædã autem arbores sunt, quę licet fructus multos habeant, nõ tamen faciunt eos malos. Matth. Mala arbor fructus bonos facit. Quandoque tamẽ cõtingit, quod arbor mala à sua malitia trãsmutatur in arborẽ bonam, & quod bonos fructus producẽs efficitur. Sed ad hanc transmutationẽ arboris sunt quatuor necessaria.

Mat. 7.

Primo labor. Nã sicut Aristoteles dicit, arbores siluestres per debitam culturam efficiuntur hortenses; & ponit exemplum de amigdalo, quę si est amara, per culturam efficitur dulcis. Sic homo debet cor suum colere & purgare, & tunc bonos fructus faciet.

Aris. de ve. & pl.

Secundo, necessarius est locus. Dicit enim Philosophus, quod quædam plantæ in vno loco faciunt fructum perniciosum, quæ transplantatæ faciunt fructũ bonum. Et ponit exemplum de iusquiamo, quia quod in Persia est natum, translatum in Ægyptum est perniciosum, sed in Hierusalẽ translatum fit comestibile. & bonum. Similiter animus hominis per translationem pœnitẽtiæ, de malo statu in bonum cõuertitur. Vnde in Ægypto, id est, in tenebris peccati, positus est perniciosus, & malus; sed in Hierusalem, id est, in pace iustitię, & consciẽtiæ per pœnitentiam transplantatus, efficitur bonus & salutiferus. Nota tamen, quod peccatori non prodest trãsmutatio loci sine mutatione animi. Nam sicut dicit Bern. Nec Lucifero profuit locus cęli, nec Adæ locus Paradisi, nec Loth locus montis excelsi, nec filijs Israël locus deserti. Vnde interrogatus Socrates à quodã, cur locorum mutatio nihil prodesset ad mutationem vitiorum; respõdit. Non est mirum si mutando locũ non mutas vitium, quia circunfers semper teipsum.

Tertio, necessarium est tempus. Dicit enim Phi. quod plures plãtæ plantantur in vere, in autumno paucæ, pauciores in hyeme, paucissimęin ęstate. Plãtatio ergo spiritualis conueniẽtius fit in vere, id est, in tempore iuuentutis, quam in autumno maturę ętatis, vel in hyeme senectutis, vel in æstate, id est, in feruore malæ consuetudinis, vbi totus humor deuotionis & gratiæ desiccatur. Aris. de veg. & plan.

Quarto, necessarius est surculus, qui trunco insertus totã eius virtutem trahit ad suam qualitatem. Et significat verbum Dei, quod animam sic immutat, quod quę primo faciebat fructus amaros & noxios, postea facit fructus dulces, & salutiferos. Iac. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras. Iaco: 1.

Item

Item nota, quod bonus homo malo associatus, nonnunquã eius malitiã impedit, aut tollit. Cuius exemplum apparet in pyris, quia hoc habēt pyra proprium maxime syluestria, quod cũ fungis malis accepta omnem ab eis auferunt læsionē, puluis etiã pyri syluestris bibitus, valet similiter cõtra fungos. Quid autem per syluestre pirũ, nisi hominem intelligimus bonum, à malorum hominum quidem consortio, & cõtagio semotum, & orationum solitudini deditum, vel in cepe pęnitentiæ positum? Huius tamen societas, & pœnitentia, fungi malitiam. i. hominis mali nequitiam suis plerunque, aut exemplis aut monitis, vel meritis impedit, vel tollit, eius etiam puluis. i. humilitas visa, vel puluis, id est, mors, eius corpus incinerans, & animã glorificans, etiã quandoque malitiam peccatorum immutat. Nã etiam post mortē sancti nonnũquam peccatores conuertunt, & euellunt.

Item nota, quod bonus homo assimilatur croco. In quo primo posuimus notare bonitatis indicium. Quia crocũ est optimum, quod est recens odoris boni, longum, purum album, integrum, in spiramine bonum, & cum tangitur, tingit manum, & leuiter est acutum. Similiter ille est inter bonos & sanctos viros optimus, qui est recens & feruens in opere; odoriferus, id est, redolens in hominum opinione. Item longus, id est, perseuerans in bona conuersatione; albus, id est, purus in intentionem; integer, id est, castus sine carnis corruptione, & bonus in spiramine, id est, in conuersatione, siue exhortatione, coloratiuus manus tingentis, id id est, impressiuus suæ virtutis in sui adhæsione. Ille enim manum tangentis se suo colore tingit, qui sibi adhærentem ad imitationem suorum operum, vel suarum virtutum trahit; vel ille manum tangentis se suo colore tingit, qui se lædenti beneficium porrigit; quod pertinet ad viros perfectos.

Item qui est acutus leniter in aliorum correptione, siue increpatione. Debet enim esse acutus in pungendo, sed lenis in percutiendo. Est enim necessarium in correptione delinquentis acumē seueritatis cum dulcore lenitatis. Secundo, notamus in croco natiuitatis locum. Nam sicut dicit Diosc. orientalis melior est quam occidentalis, quia scilicet contemplatiuus melior est quam actiuus, ex eo quod cōtemplatiuus melior est, calore Solis, id est, amore Christi magis calefactus, & splendore, id est, sapientia eius magis illustratus, sicut pars oriētalis excedit in calore, & splendore. Diosc.

Tertiò, notamus in croco florietatis aspectum: producit enim crocum florem caput habentem ad violę modũ, & in medio tres ramulos. Quasi autem flos croci, est cōuersatio viri boni, quæ debet esse purpurea per charitatē, violacea per humilitatem, & triplicata per fructificationem, scilicet vt fructificet Deo, sibi & proximo. Vel sicut dicit Bernar. vt viuat humiliter Deo, ordinatè sibi, & socialiter proximo. Bern.

Quarto, notamus in croco cōplexionis temperamentum: est enim calidum & siccum in primo gradu, in suis qualitatibus tēperatum. Sic etiam bonus homo, & prudēs, & in caliditate, id est, spirituali feruore, & in siccitate, id est, in abstinentiæ extenuatione tēperatus est, secūdũ debitũ gradum, id est, discretionis modum.

Quintò, notamus in croco vtilitatis effectum: nam crocũ multum

rum est confortatiuum, & valet contra debilitatem stomachi,& contra cordis defectũ: quia boni multũ alios confortãt, debiles.i. trepidos,& corde deficiẽtes.i.pusillanimes vigorando suis consilijs,exhortationibus, & exẽplis.

Quemadmodũ quo ad semen, flores, frondes fructusq́; ac ratione loci: plantæ inter se naturaliter differre videntur: sic quadam similitudine boni viri à malis moraliter distinguuntur. Cap. VIII.

BOni à malis, vel etiã inter se inuicem differunt moraliter, sicut differunt inter se plantę naturaliter. Differunt enim plantæ, vel arbores a se inuicẽ, primo in seminibus; quia quædam earum ex semine bono generãtur,quædam vero ex malo. Et dicit Albumas.quod ex malo semine nõ proueniunt de facili bonæ plantæ, nec ex bono de facili malæ, quamuis in animalibus,& potissime in hominibus sæpe videatur contrarium. Cuius ratio est,vt idem dicit,quia planta est terrę affixa, propter ꝙ vniforme à terra recipit nutrimentum; animalia vero non sic,tum propter varietatem complexionis, tum propter volubilitatem voluntatis. Similiter ergo inter homines illi homines ex malo semine nascũtur,qui malorũ exẽpla imitantur. Sed qui bonorum imitantur vestigia,illi ex bono semine oriuntur. Malum enim semen est semẽ vitiorum ꝙ seminauit diabolus. Nã superbiam seminauit in Adam,inuidiam in Cain,incontinentiam in Lamech, gulam in Esau,auaritiam in Balaam, iram in Saul,accidiam in Achitophel. Vnde qui in huiusmodi vitijs illos imitantur,hi sunt qui ex malo semine nascũtur. Vnde dicitur in epistola Iudæ; De illis, qui in viam Cain abierũt,& errore Balaam seducti sunt. Bonum autem semen est,quod seminauit Christus,s.humilitatem in matre,fidẽ in Centurione, abstinentiam in Ioanne Baptista,continentiã virginitatis in Ioanne Euangelista, & sic de alijs virtutibus, In quibus qui eos imitantur,ex optimo semine nascuntur. Nota tamen quod arbor siue planta ex malo semine nata, bona effici potest auxilio culturæ. Vnde dicit Arist. quod si scindatur radix arboris, & illi scissuræ immitatur lapis, fęcunda fiet,si erat sterilis. Cuius ratio est,secundum Albumasar, quia per scissurã fit grossi & noxij humoris vaporatio,& caloris aëris circunstantis attractio, cuius virtute fit illius mali humoris consumptio,& quædam plantæ innouatio. Ipse etiã Philosophus dicit malogranata stercore porcino firmata, & aqua dulci rigata, meliorescunt. Sicut ergo de malitia mutatur in bonitatẽ auxilio culturæ,ita malus homo efficitur bonus auxilio pęnitentiæ. Sed debet fieri scissio, i. apertio radicis,i. cordis per contritionẽ, & oris per confessionem,& immitti lapis,i.perseuerantiæ firmitas, vel constantiæ soliditas apponi, & fimus humilitatis cum aqua compunctionis,vel doctrinæ spiritualis,quæ dulcis est: vel aqua hęc apponenda,est eleemosyna:quia ignẽ ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis.

Iuda. | Arl. de veg. & plan.

Secundò,differunt plantæ,siue arbores quo ad locum, siue sitũ, secundum quod inuenitur in eis triplex differentia. Vna est quo ad abundantiam humoris, quia quædam plãtæ nascuntur in terra,quædam in aqua,quædam in petra, non tamen omnino sine terra,quędam vero in arena Sed quæ in petra,parum crescũt,quia humor est paucus,& cito arescũt nisi per oppositionem humoris, & terræ ab hominibus adiuuent.

Sic

Sic quidam homines spirituales sunt plantati in terra, i. humilitate fundati. Terra enim est elementum infimum, & stabile; & ideo designat humiles, & bene proficiunt: quia omnis qui se humiliat, exaltabitur. Quidam vero plantati sunt in aqua gratiæ, vel pœnitentiæ, vel sapientiæ: & isti etiã crescunt vel proficiunt. Psal. Erit tanquam lignum quod plãtatũ est secus decursus aquarum.

Luc. 14

Psal. 1.

Quidã vero in petra, i. in corde duro & parum deuoto, & isti cito deficiunt. Nam petra est dura, & parum humorosa. Lucæ. Aliud cecidit supra petram, & exortum aruit, quia non habebat humorem. Quidã sunt plantati in arena: in quibus, s. nullus est humor gratiæ diuinę. Nam arena dicitur ab ariditate. Isti sunt peccatores quorum fructus vani, & inutiles sunt. Nota ergo, sicut dicit Arist. quod plantæ, quæ nascuntur in locis aridis, sunt paruæ quantitatis propter paucitatem humoris. Quæ vero in locis humidis, fluuialibus, & maritimis, sunt maioris quãtitatis propter abundantiam humoris. Illę tamẽ quæ crescunt iuxta ripas marium salsorũ, non multum crescunt propter arenarum multitudinem, & attracti humoris siccitatem. Sed sicut idem Philos. dicit, iuxta mare rubrum hoc fallit, vbi arbores magnę fiunt propter abundantiã humoris, & caloris. Ex quibus patet, quod in hominibus sicut in arboribus tanto magis fit augmentum (in arboribus quidem corporale, in hominibus vero spirituale) quanto magis abundat calor, & humor, s. in hominibus calor dilectionis, & humor deuotionis. Sed cauendũ est, ne sit humor salsus, i. deuotio tristis & sicca, sicut hypocritarum, de quibus Dominus dixit, Nolite fieri sicut hypocritæ tristes, sed debet esse deuotio læta, & dulcis, nisi esset forsitan tristitia proueniens vel ex pęnitentia, hoc est peccati recordatione, vel ex passionis Christi compassione; quæ quidẽ ambo per mare rubrũ designantur. Quia vtraq; compunctio seu deuotio, licet salsa vel amara sit, tamen animam impinguat, & auget.

Luc. 7

Arist. de veg.

Mat. 6.

Secunda differentia localis attenditur in plantis respectu caloris solaris. Nam plantæ quæ sitæ sunt versus Orientem citius conualescunt propter aspectum solis, & sufficientiam caloris. Sed versus occidẽtem econtrario se habent, propter defectum caloris solis, vt dicit Arist. Ex quo habetur, quod anima citius conualescit in spiritu, si sit in ea aspectus solis, i. discretio rationis, sufficiẽtia caloris, i. debita mensura dilectionis. De qua dicitur, Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, &c. Mat. 22

Tertia differentia localis attenditur in plãtis secundum temperiem aëris. Nam sicut dicit Albumasar, si aër vbi nascitur planta, fuerit nimis calidus, poris apertis calor naturalis euaporabit, & ita planta siccabitur. Si vero frigidus nimis, plantam suffocabit; sed tẽperies eius nutriet, & cõseruabit. Sic plantationem pœnitentiæ in homine ardor luxuriæ, vel gulæ euacuat, frigus accidiæ dissipat; Sed temperata abstinentia nutrit, & cõseruat. Nota ergo, quod secundum Arist. planta quatuor indiget, s. semine terminato, & in sua specie perfecto, maturo, & à putredine seruato, Item loco plantæ congruo.

Tertiò, humore moderato, & dico moderato, quia ex humoris temperie magis seruatur plantæ nutrimentum. Quia si humiditas fuerit nimia pororum, oppilatio fit, per quos nutrimentum trãsit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ad incrementum arboris. Et eodem modo siccitas si superabundauerit pororum & viarum constrictio erit, & sic vtroque modo impedietur nutritio arboris. Sed si contemperatio fuerit caloris, & humoris, erit processus plantæ ordinatus, & vtilis.

Quartò, indiget planta, vt dictum est, aëre mediocriter temperato. Eodem modo anima pęnitentis indiget semine spiritualis doctrinæ. De quo Luc. Semen est verbū Dei: & istud semen debet esse terminatum & mensuratum secundū capacitatem audientiū, & secundū regulas fidei catholicæ. Itē semine eleemosynæ de quo Apostolus: Qui seminat in benedictionibus, &c. Et hoc semē debet esse in sua specie perfectū per charitatem scilicet, vt eleemosyna in charitate fiat, dico in sua specie, quia plures sunt eleemosynarum species, & modi siue corporalium siue spiritualium. Itē indiget semine operationis bonæ. De quo Eccl. Mane semina semen tuū, & vespere ne cesset manus tua, i. bona opera operari ne desinas, & in mane iuuentutis, & in vespere senectutis. Hoc semen debet esse maturum ad discretionem, vt s. cum debita maturitate, & discretione bonū opus fiat. Itē semine diuinę gratiæ sine quo alia nihil valerent. Et de hoc semine dicitur Io. Semen eius, i. gratia in eo manet, hoc semen debet conseruari à putredine peccati, cum qua esse non potest.

Luc. 6. 1. Cor. 2. Eccl. 11. 1. Io. 2.

Secundò, indiget plantatio pœnitentiæ loco sibi congruo. Nam alius locus competit ploranti, vel oranti, s. secretus, alius eleemosynam facienti, quia publicus, vbi sint, vel conueniant pauperes, sed non publicus ad ostentationē, & similiter alia loca cōpetūt actiuis, sic alia contemplatiuis.

Tertiò indiget humore, s. nutrimentali, & cibo temperato, vt sit quædam abstinentia, sed tamen discreta.

Quartò indiget aëre mediocriter temperato: In aëre enim, qui multarum varietatum est susceptiuus, pœnitens intelligitur spiritus, qui temperatus esse mediocriter debet. quia nec nimis calidus, vt aliquid sibi supra vires assumat tanquam præsumptuosus, nec nimis frigidus, vt. s. spiritualia & sibi congruentia negligat tanquā sit accidiosus: sed debet esse per discretionem ordinatè temperatus.

Tertiò, differūt arbores in partibus, s. partium suarum multitudine, & paucitate, magnitudine, & paruitate, fortitudine, & debilitate. Cuius diuersitatis causa est diuersitas humoris, qui in aliquibus est lacteus, vt in ficubus, & talis in latum, & in lōgum est ad se diffundendum idoneus. In quibusdam vero est viscosus, vnde nec ad extensionem aptus. In quibusdā vero est acutus qui ex sua fortitudine ad multā extensionē est aptus. Et raritas arboris accidit propter insufficientiam humoris, spissitudo vero propter sufficientiam caloris ad condensationem humoris. Quasi autem humor lacteus, quo paruuli, i. incipientes, nutriuntur, est deuotio actiuorū. Sed quasi humor acutus, & subtilior, est contemplatiuorum, in quibus etiā est caloris charitatis abundātia. Et ideo tales habent partes, i. ramos operū plures, per frequentiam maiores, i. longiores propter perseuerantiam, & fortiores propter constantiam siue patientiā. Sed quasi humor viscosus est amor proprius auarorum, qui ab eis non separatur, nec faciliter ad alios extēditur. Vnde deficit in eis calor, & charitas: quia charitas non

quærit, quæ sua sunt, sic ideo eorum partes, & rami, i. opera siue dona sunt pauciora, minora, & debiliora.

Quarto differunt arbores in frondibus. Et primo in frõdium variatione, quia quędam arbores siue plantæ habent folia aspera, propter dominiũ terrestreitatis, & siccitatis. Quædã vero habent folia lenia propter æqualitatem aquæ humectantis, & proportionẽ debitã caliditatis. Sic superbi, in quibus dominatur amor terrestris, & siccitas: quia carent humore pietatis, habẽt folia, id est verba aspera, hoc est contumeliosa, & aliòs asperantia. Sed illi qui humectantur aqua diuinæ sapiẽtiæ, in quibus existit debita caliditas charitatis & beneuolẽtiæ, hi habent folia, id est verba lenia, & dulcia.

Itẽ differunt arbores in foliorũ duratione: quia quibusdã arboribus folia cito cadunt, propter humorẽ rarum, non vnctuosum, & cito siccabilem. In quibusdam vero permanẽt diu propter causam contrariam. Similiter in illis quibus deest vnctuosus humor gratiæ, & deuotionis, cito cadũt folia, quia cito deserũt promissa. Nam sicut faciliter verbis promittũt, ita faciliter & cito à promissis deficiunt. Sed illi, in quib. econtrario est gratia & deuotio, firmi sunt in promissis: & isti sunt sicut arbores ex quibus folia nõ cadunt. Psal. Et folium eius non
Psal. 1.
defluet. Vnde tunc foliũ defluit, quãdo facit contrariũ eius, quod aliis dicit.

Item folia arborum differunt in figuratione. Quia quarundam arborum sunt folia stricta, quarundam lata, quarundã acuta, quarundã rotunda, quarundã scissa, quarundam solida: quæ omnia variantur secundum varietatem humoris magis vel minus terrestris, vel viscosi, & propter calorẽ æqualiter, vel inæqualiter humorem extendentem.

In hoc autem significatur, quod verba siue corrigẽtiũ, siue docentiũ, siue consulẽtiũ nõ semper debẽt esse vniformia, sed diuersificari debet nõ solũ in substantia, sed etiã in modo proferẽdi, secundũ exigentiã personarum, negociorum, locorum & temporum.

Quinto differunt arbores floribus. Quia quædam arbores florent quod est propter puri & subtilis humoris existentiam in medulla. Quædam vero sunt quę nõ florẽt propter nimiam viscositatem humoris, eo quod subtiliari non possit, nec propter suam vnctuositatem in subtilem florum substantiam dilatari, vt patet in ficu. Quædam etiam non habent flores propter liquiditatem, quæ non potest in florum substãtiam coagulari, vt patet in palma, & similibus, de quibus exẽplificat Philosophus. Per flores ergo qui ex subtili & puro generantur liquore, intelligũtur subtiles meditationes & puræ, & considerationes contemplantium, quæ requirunt puritatem affectus, & subtilitatem intellectus. Vnde non in omnibus arboribus, i. in omnibus hominibus etiam bonis hæc inueniuntur: ex eo quod in quibusdam licet sit humor vnctuosus deuotionis, & gratiæ tamẽ est grossus. Quia licet quidam habeant mentem deuotã, tamen habent eam simplicem, & grossam, & ideo non aptã ad subtiliora contemplanda, & licet non habeant flores, tamen possunt habere dulces fructus. id est opera, sicut habent istæ arbores ficus & palma.

Illi autem in quibus abundat liquidus, & fluidus humor carnis, i. amor carnalis, multo minus apti sunt ad flores contem-

plationis

plationis habendos. Sexta differentia est in fructibus. Quia quædam arbores sũt infructuosæ, quę fructus non producunt, sed folia tantum emittunt. Et talibus assimilantur mali Christiani, verba confessionis fidei habẽt, sed opera fidei non habent. Apost. Confitẽtur se nosse Deum, factis autẽ negant.

1.Thi.1

Item mali doctores, & Prælati, qui solum habẽt verba doctrinæ, sed non opera vitæ. Matth. Dicũt enim & non faciunt.

Mat.21

Item illi qui verbis promittunt vel fouent, sed facto promissa, vel vota non implent. De quibus dicitur Ecclesiastici: Melius est non vouere, quam post promissa vota non reddere. Displicet enim Deo infidelis & stulta promissio.

Eccl. 5.

Quædam vero arbores sunt fructuosæ. Circa quod notandũ, quod arbor ad fructificandũ indiget triplici exteriori fomento, scilicet humore terræ nutriente. Nam secũdum Philosophum, terra est mater plantarum, eo quod suo humore plantam more matris nutriat, ex quo etiam nutrimento, & humore fructus producitur. Indiget etiam Sole humorem situm in medulla digerente, & præparante; quia humor nutrimentalis non potest in plantã transire ad materiã fructuum, nisi prius calori ipsius plantæ adiuncto calore Solis decoquatur, & digeratur, & ad locum emissionis fructus attrahatur. Et hinc est, ꝙ in Vere, quando calor Solis incipit augeri, plantæ folia & fructus incipiunt emittere, quia Sol suo calore partes plantę, & humores strictos à frigore procedente resoluit & digerit, & ad loca debita attrahit & deducit. Et hinc est etiã quod in locis multum à Sole remotis, plantæ paucæ sunt, & nõ fructificant, vt dicit Aristotel. Cuius ratio est secundum Albumasar, quia illi qui sunt directe sub Septẽtrione, diem habẽt per dimidium annum continuè, & per alium dimidium annum habent noctem in æstate; igitur non potest ibi crescere planta, propter nimium calorem, nec in hyeme propter maximam frigoris continuationem; propter quod sicut dicit Aristot. planta ibi generata non habet vires ad fructus producendos, deficiente causa. Nam calor, qui est causa plantarum, & fructuum, in vna parte anni omnino modum excedit, in alia vero parte omnino deficit.

Tertiò indiget planta tempore. Indiget enim hyeme ad humoris seminalis aggregationẽ, & Vere ad humoris emissionem, tunc enim non est frigus vehemens humorem comprimens, nec calor vehementer adurens, vel humorem consumens. Indiget etiam ęstate ad fructuum maturationẽ, & autũno ad fructuũ repletionẽ, & collectionem. Sicut ergo planta his tribus indiget ad fructificandum, sic etiam homo ad bene operandum, & præcipuè in operibus actiuæ vitæ, scilicet calore charitatis cum humore pietatis, & discretione siue oportunitate temporis: omni enim operi siue rei tempus est, vt dicitur Ecclesi. Vel ad fructificandum per opera pœnitentiæ indiget homo his tribus, scilicet humore compunctionis, qui scilicet est plantæ id est animæ plangẽtis quoddam nutrimentum, scilicet humor lachrymarum, secũdum illud Psal. Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Eccl. 3.

Item feruore dilectionis, per quẽ mens quæ primo fuerat peccato cõstricta, resoluitur, humor deuotionis attrahitur, & decoquitur dum feruens efficitur, ad bonorũ operũ productionẽ per-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ducitur. Sed attēde, ꝙ feruor pœnitentis, vt bene fructificet, debet esse temperatus, id est, discretus, vt etiā dictum est superius, ita vt neque deficiat per accidiā frigus, neque excedat per indiscretionē. Indiget enim hyeme, id est, tempore suo quo se ab exterioribus ad interiora recolligat; & Vere, id est tempore quo abundanter humorem pietatis per opera misericordiæ emittat. Item æstate, in qua per contemplationis meditationem vel orationē seipsum ad feruorem accendat, vt sic fructus maturos, id est, opera perfecta exhibeat, quousque finaliter sequatur autumnus, id est mortis tempus, quo suæ vitæ, & totius temporis fructus, id est, præmia colligat.

Charitatis excellentia, perfectiones, atque vtilitates, ex radicis cypreßi, casiæ fistulæ, calamēti, caricæ, & deniq; mētæ quāplurimis similitudinibus aperte intelliguntur.

Cap. IX.

CHaritas assimilatur radici. Primò ratione originis. Quia ex humore de terra accōmodato, & caloris cœlestis beneficio radix generatur, & à calore cœlesti tota penetratur, nutritur, & cōseruatur. Similiter ex humore deuotionis attracto per feruorem orationis, & beneficio cœlestis caloris, id est, superni & increati amoris, qui est Spiritussanctus, generatur, id est, diffunditur radix charitatis, & ab ipso calore cœlesti, id est Spiritusancto nutritur & conseruatur. Vnde Apostoli in oratione vnanimiter perseuerantes, & cum deuotione expectātes, Spiritumsanctum acceperūt, per quē charitas diffusa est in cordibus eorum & nutrita, & conser-
Hier. 17 uata. Hiere. Ad humorem mitti radices.

Secundò ratione firmitatis, siue profunditatis; quia quanto matrici terræ profundius se infigit, tanto fortius, solidius, & firmius arboris fundamentum existit: sic quāto charitatis amor inest cordi profundius & infixius, tanto spiritualis homo firmius est, & solidius fundatus. Vnde Apost. In charitate radicati, & fundati. Ephe. 4.

Tertio ratione virtutis, quia quamuis radix sit in substantia mollis, tamen fortissimos lapides vi caloris penetrat, & effodit: Sic charitatis amor, quamuis per patientiā sit mollis: nam molle nō resistit tangenti, & sic perfectus nōn resistit lædenti, scilicet iniuriam pro iniuria reddendo, sed potius ei parcit. Item quamuis sit per mansuetudinem dulcis, quia charitas patiens est, & benigna est, tamen fortissimos lapides, id est, immanissimas persecutiones, seu cruciatus virtute Spiritussancti superat, & vincit, immo radices diuini amoris in petris duris magis condensantur. Quia scilicet charitatis affectus, & effectus in duris & asperis passionibus magis multiplicantur. Iob. Super aceruum petrarum radices eius densabuntur. Iob. 8.

Quartò, ratione actualitatis, quia charitas omni tempore agit & crescit: Nam radix tempore hyemali calorem & humorem in se colligit, quem vernali tempore foras effundit. Sic charitas tēpore aduersitatis in semetipsa pinguescit. Sed prosperitatis tempore alijs se effundit, & per vigorem operis proximis reuiuiscit. Ose. Erumpet radix eius, vt Libani. Aug. Radix omnium bonorū est charitas, radix omnium malorum est cupiditas. Ose. Augu.

Quintò, ratione viroris, quia scilicet sicut ex radice est viror arboris, ita ex charitate meritū operis. Vnde Gregor. dicit, quod sicut multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic virtutes mul- Gregor.

ræ ex vna charitate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis. Hiere. Plantasti eos, & radicem miserunt; proficiunt, & faciunt fructum. Grego. Quisquis in charitatis radicem se inserit, nec à viriditate deficit, nec à fructu inanescit. Hier. 12

Item charitas assimilatur Cypresso.

Primò, ratione substantiæ. Est enim substantia similis Cedro, quia sua substantia est imputribilis, & semper sua permanet firmitate. Videmus autem quod ligna putrefiũt ex humore aqueo superabundante. Sed hoc modo charitas putrefieri, vel corrũpi, nõ potest; quia aquositas.i. vehemẽtia tribulationis non prævalet contra eã. Can. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem. Cant. 8.

Secundo charitas assimilatur cypresso, & hoc ratione figuræ; quia cypressus in rotundum eius se erigit, vnde etiam eius fructus figuram imitatur, & ideo cypressi coniferi appellantur. Rotunditas autem figuræ, perfectionem charitatis significat. Quia figura rotunda siue circularis, (secũdum Philosophum) est perfectissima figurarum. Vnde rotunditas cypressi, est perfectio charitatis. Et ideo secũdum Apostolum. Charitas est vinculum perfectionis. Hæc enim virtus est quæ mẽtem Deo ligat, & iũgit, & coniungẽdo perficit. Quod autem figura cypressi sursum tẽdit, significat quod charitas sursum trahit. Ecclesiastici. Quasi cypressus in altitudinẽ se tollens. Quod autem figura cypressi in conũ se stringit & acuit, significat ꝙ diligentes Deũ quãto plus in charitate proficiunt, semper magis se restringunt, scilicet ab illicitis, à superfluis & etiam à necessarijs. Sic ergo ex figura cypressi ostẽditur, ꝙ charitas hominẽ perficit, perficiendo erigit, & erigẽdo stringit, & vnit. Arist. de cæl. Col. Eccl. 50.

Tertiò, ratione redolentiæ. Est enim cypressi lignum, secundum Isid. suauissimum id odore, vnde folia habet, licet amara, tamẽ odore vinolẽta, vt dicit Plinius. Similiter odor charitatis tam suauis est Deo, vt sine ipso nihil redoleat. Nã neq; eloquentia, neq; eleemosyna, neq; sciẽtia, neq; fides, neque prophetia, neq; quodcunq; opus, siue donũ, habet charitate deficiente meritum apud Deum, sicut expressè explicando per singula Apostolus ostẽdit, dicẽs. Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, &c. Aug. Charitas est sine qua nihil valẽt omnia, & quæ vbicũque fuerit, ad se trahit omnia. Charitas ergo tota est odorifera, ita, vt eius folia.i. verba, licet amara & aspera videantur interdum esse in delinquentium correptione, tamẽ odorifera sunt in corripientis intentione, & medicinalia sunt in correpti emendatione. Et ideo Pro. dicitur, quod meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odiẽtis. Nam diligens non vulnerat, nisi vt medicus, qui solummodo vt sanet ægrotũ, incidit & percutit vlcus. Vel quod cypressus habet folia amara, sed odorifera, significat, quod ille qui ex charitate diligit, debet delinquentem amaricare, ad pœnitentiam inducẽdo; & pusillanimem odore recreare, benignè consolando. Isidor. Plin. 1. Co. 13. August. Pro. 27.

Quartò, ratione vmbræ, quia cypressus (vt dicit Plinius) habet vmbram multum gratiosam; hæc vmbra gratiosa ad quiescendũ est gratiosa mors, & requies Deum diligentium, de qua dicit Psalm. Cum dederit dilectis suis somnum, &c. Vel hæc vmbra cypressi est refrigerium animæ, in quo Ps. 126.

per charitatem, extincto vitiorũ & passionum ęstu, dulciter quiescit anima in sui dilecti fiducia, Cant. Sub vmbra illius quem desiderabam, sedi. Vel vmbra charitatis, est protectio diuina quã dilectio Dei & proximi, quæ sunt quasi alæ charitatis acquirunt. Psal. Sub vmbra alarum tuarum protege me.

Cant. 2.

Psal. 16.

Item charitas assimilatur casię fistulæ.

Primo ratione productionis; quia scilicet fructus est ex arbore productus. Arbor igitur est Spiritussanctus. Ipse enim est arbor vitę in medio paradisi, id est media in Trinitate personę, cuius est per gratiam viuificare animã secundum illud: Spiritus est qui viuificat. Huius arboris fructus est charitas. Gala. Fructus autem spiritus, est charitas, gaudiũ, &c.

Ioan. 6.

Gal. 5.

Secundò, ratione augmentationis; quia scilicet casiafistula producit longa semina, quæ ingrossantur in actione caloris, exterius condensantur, medulla interius existente nigra, dulci, & humida, & ad modum faui mellis interius distincta. Sic quoque etiam charitas producit longa semina, id est diuturna & vsque in finem continuata opera. Quæ etiam ingrossantur, per augmentum deuotionis, & cõdensantur dum feruenter frequentantur, sicut ingrossantur membra, cum per pinguedinem augentur interius, & illa dicuntur esse condensa, vbi sunt multa & frequentia; sicut dicitur condensa sylua vbi sunt multa & frequentia ligna. Sed medulla interior, id est, intẽtio, & mens ex charitate operantis debet esse nigra per humilitatem. Nam nigrum est, quod parum ostendit de claritate. Quia bona intentio operantis non debet esse ad sui ostentationem, etiam si opus sit publicum: sicut nigrum etiam ad lucem deductũ, non pretendit claritatem, sed obscuritatem. Vnde, vt dicit Gregorius, sic opus sit in publico, vt intẽtio semper maneat in occulto. Item debet esse dulcis per benignitatem; quia charitas est benigna, vt dicit Apostolus. Item debet esse humida per pietatem, scilicet vt sit interius compassibilis, & exterius faciliter effusibilis ad subueniendum. Quia humidum est passibile, & ad exteriora faciliter fluxibile. Item charitas debet esse distincta, & ordinata, pręcipuè in eleemosynis dandis. Cant. Ordinauit in me charitatem.

Greg.

1. Co. 13.

Cant. 2.

Tertiò, ratione electionis; quia illa casiafistula est eligenda, quæ est grossa, quia signat multã humiditatẽ sibi inesse. Vnde leuis & sonora reijcitur, quia vana esse dicitur. Eodem modo vera est, & probata charitas, quæ est grossa per patientiã. Nam id quod est grossum nõ resonat, sed subtile grossum est metallũ & ferrum. Et sic charitatẽ habens, licet patiatur, nõ tamen resonat, alicuius impatientiæ sonũ vel vocem reddendo. Item quę est ponderosa, id est firma per constantiam. Nam vera charitas est patiens & constans.

Quartò, ratione operationis, quia casiafistula multa operatur. Nam habet virtutem mollificandi: & hoc competit charitati, quę inquam emollit dura, & crudelia superborum corda. Vnde assimilatur etiam igni, cuius carbones sunt beneficia eius, inimico duro & superbo impensa, secundũ illud Roma. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi: hæc enim faciens, carbones ignis congeres super caput eius, id est, hęc erunt super caput eius, hoc est mentem eius duram, tanquam carbones ignis ad molliẽdum eius duritiam. Item casia-

Ro. 12.

fistula

fistula habet virtutem mundificandi: quia charitas cor emūdat à rubigine peccati, & præcipue auaritiæ. Gregor. Tanto amplius peccati rubigo consumitur, quāto peccatoris mens magno charitatis igne crematur. Item habet virtutem feruorem sanguinis mitigandi: quia charitas irā mitigat, quæ est feruor sanguinis circa cor, secundum Philosophum. Nam charitas nō irritatur. Item habet virtutem choleram etiam purgādi: quia charitas luxuriam purgat, quam calor choleręincitat, & inflammat. Itē habet virtutem gulæ apostemata dissoluendi: quia charitas gulę delectamētum dissoluit & abijcit. Item habet virtutem sanguinis purificādi, quasi enim impurus sanguis est sanguis inuidorum, qui semper contra proximum maliuoli, & turbulenti sunt. Vnde per hoc significatur, quod charitas inuidiam purgat. Nam charitas non æmulatur. Vel, quia sanguis impurus, & grauis, & turbulentus, est sanguis melancholicus. Per hoc quod purgat sanguinem impurum, significatur quod purgat accidiam, & tristitiam, & grauedinem spiritus, & facit eum leuem, & solicitum. Item charitas assimilatur calamento, quod est quædam herba similis mentæ, & hanc similitudinem declarat, primo eius gradus, quia est calamentum calidum, & siccum in tertio gradu. Et sic simili modo etiam à sacris doctoribus charitatis gradus tres esse ponuntur. Quia est charitas incipientium, & proficientium, & perfectorum, & in quodlibet gradu, licet non vniformiter, tamen aliquo modo est calida, & sicca in effectu, quia calefacit mentem, & desiccat carnem, id est carnales fluxus.

Secūdo declarat illam eius virtus, quia calamentum habet virtutem dissoluendi, & consumēdi: Similiter & charitas dissoluit mentis duritiam ad bonum suscipiendum, consumit humoris mollitiem, i. fluxibilitatem ad malum. Vnde per charitatem efficitur mens humana mollis & facilis ad bona, & dura & difficilis ad mala.

Tertio, hoc ostendit eius effectus. Nam calamentū superfluitates humidas in corpore desiccat, & hoc competit charitati in quantum excludit vitium gulæ.

Item calamentū libidinem frenat: quod multo magis competit charitati, quæ castitatem diligit, & libidinem odit.

Item intestinorum, & stomachi dolorem sanat: quod competit charitati, in quantum sedat vitium iræ, quod est cum interiori dolore. Item morsus reptilium curat: quod competit charitati, in quantum resistit morsibus inuidorum, & detractorum. Item cōtra reumaticas, & frigidas causas iuuat: quod competit charitati, in quantum expellit ab anima humana frigus accidię. Item cōtra lepram iuuat; hæc lepra est auaritia, quæ fere omnia membra ecclesiæ inficit. Nam à minori vsque ad maiorem omnes auaritiæ student, & hoc est ex defectu charitatis, quia qui diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Item calamentum venenum ad exteriora euocat, quod competit charitati, quæ venenum nociuum superbiæ de corde extrahit, & abijcit. Item charitas assimilatur caricæ, quæ est ficus sicca à copia sic vocata.

Primo, quia carica confert senibus. Nam caricæ à senibus in cibum sumptæ, dicuntur eos defendere, ne rugentur eorū cutis.

Greg.

1. Io. 2

Ratio huius est, quia rugositas accidit in senibus, quia membra à naturali humido desiccata intrinsecus, contrahuntur & obrigescunt, & pellis corrugatur frigore, & induratur. Sed carica humida est, & calida, & propter humiditatem non permittit membra contrahi; & propter caliditatem non permittit à frigore cõstringente corrugari. Per senes autem intelliguntur illi, qui diu peccata continuant: in his destituti ab humore deuotionis, & abundante in eis frigore iniquitatis, scilicet propter defectum caloris charitatis, non solum interius contrahuntur membra per retractionem à bonis, sed etiam pellis, id est, conuersatio exterior corrugatur, deformatur, & immutatur. Sed charitas repellendo frigus malitiæ, & replẽdo animam deuotionis pinguedine, prohibet cõtractum membrorum, id est, retractionẽ à bonis; & rugositatem pellis, id est deformitatem exterioris cõuersationis.

Secundò, quia carica confert debilibus: habet enim debiles confortare, & ratione saporis, quia est inter fructus dulcior, & ratione complexionis bonæ, quia calida & humida. Sic charitas inter omnes virtutes plus debilitatem animæ roborat, & cõfortat. Et ipsa etiam enumeratur ab Apostolo inter. 12. fructus spiritus. Gal. 5. Inter omnes illos dulcior reperitur. Ipsa etiam est calida per inflammationem, & humida per compassionem, vel lachrymarum deuotionem.

Tertiò, quia carica confert tenuibus, id est macilentis; quia ficus siccæ multum sanguinẽ grossum generant, & multum impinguãt. Similiter charitas multum sanguinem, id est multum meritum generat, id est adijcit animæ. Vnde & multum impinguat eam: Quia diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. Quarto confert vocibus; quia carica pectus mundificat, tussim sedat, & vocem clarificat. Similiter charitas, pectus, id est cor mundificat, & tussim spiritualem sedat, & vocem clarificat, siue in confessione peccati, siue in laude Dei, siue in exhortatione proximi. Item charitas assimilatur mentæ, quæ licet frigida sit & sicca, tamen habet virtutem dissoluendi, confortandi, & appetitum promouendi. Similiter charitas frigida est inquantum extinguit ardorem auaritiæ, & sicca inquantum desiccat humorem luxuriæ. Vnde habet virtutem dissoluendi, scilicet amoris mundi vincula, & confortandi corda debilia, & promouendi desideria sancta. Item menta cocta in aceto fœtores minuit, purgat gingiuas putridas, matricem mundificat & confortat. Item decocta in vino, dolorem viscerum, & renum placat. Dicit enim Isaac, quod abominationem amputat, & singultum sedat. Quæ etiam omnia congruunt charitati; quæ tollit fœtorem oris, id est vitium gulæ; & mundat matricem, id est vitium luxuriæ; & placat dolorem viscerum, id est vitium iræ; & amputat abominationem, id est vitium accidiæ, quæ spirituales delicias abominatur & fastidit. Item sedat singultum, id est vitium inuidiæ. Nam ille cui aliquis inuidet dicitur esse in singultum, id est in displicentiam, & in scandalum. Psalmus, Pax multa diligenti legem tuam, & non est illis scandalum. Psal. 118

Humana carnis fragilitas ex fœno, eiusque vitiata natura proteruitas, ex arbore Taxo, quibusdam similitudinibus aperitur.

Cap. X.

Isa. 40 CAro humana assimilatur fęno, secundum illud Isa. Omnis caro fęnum, &c. Dicit ibidem glossa, quod fœnum nascēdo habet virorem, crescendo habet decorem, & habet vltimo florem: sed tādem siccatum Solis ardore redigitur in puluerem.

Item precisum & siccum, nutrimento est aliquando deputatū. Similiter humana caro nascendo habet virorem vitæ, crescendo decorem formæ, & post augmentum quandoque florem fortunæ & temporalis gloriæ. Sed Solis ardore, id est grauis tribulationis, vel infirmitatis feruore siccata, id est exhausta, redigitur in puluerē, vel mortis, vel infimæ deiectionis.

Item hoc fœnum, id est corpus per mortem præcisum, & per totalem priuationem vitæ præsentis siccatum, sicut quando est in sepulchro clausum, vel humatū, ipsum efficitur nutrimentum animalium, id est esca vermium.
Eccl. 10 Eccl. Cum morietur homo, hęreditabit serpentes, bestias, & vermes. Vnde dicitur: Post hominē vermis, post vermem fœtor & horror. Sic in non hominem vertitur omnis homo. Bernard. Cur
Ber. super cāt. carnem preciosis rebus impinguas, & adornas, quam post paucos dies vermes deuorabunt in sepulchro, & animam tuā bonis operibus non adornas, quæ etiam Deo, & Angelis præsentanda est in iudicio? Cur animam tuam vilipendis, & ei carnē præponis? dominam ancillari, & ancillam dominari, magna est abusio.

Item caro assimilatur taxo, quę taxus est arbor venenata, ex cuius succo fiunt venena, & cuius vmbra dormientibus sub ea, est mortifera. Dicit enim Dios. quod Diosc.
lignū hoc si ignem arripiat, inextinguibilem ignem seruat. Habet enim taxus principaliter hęc tria, s. venenosum succum, mortiferum vmbraculum, inflammabile lignum. Succus taxi, est carnis delectatio, quæ animam venenat: sed in vmbra taxi, est carnalis vita siue conuersatio, quę animā necat secundum illud Rom. Rom. 2.
Si secundum carnē vixeritis, moriemini. Sed ignitio taxi, est concupiscentiæ vel fomitis inflammatio, quæ in perpetuum durat. Potest enim in hac vita fomes peccati mitigari, sed non extingui, dum s. homo est in carne corruptibili. Licet in Beata Virgine ex priuilegio gratiæ, primo quidem in sua sanctificatione, scilicet in vtero matris suæ fomes dicatur fuisse nō secundum essentiam extinctus, sed manifeste ligatus: Deinde in conceptione filij credendum sit, quod totaliter fuit extinctus. In alijs tamen hominibus communiter semper viget: propter quod semper est in eis aliqua repugnantia carnis ad spiritum. Et ideo dicebat Apost. Rom. 7.
Inuenio aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ. Hier. Nos gestamus laqueū Hiero. in epi.
nobiscum, circumferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine, sed multo amplius praua consuetudine vitiatā. Hinc est, quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assiduè murmurat, & impatiens est disciplinæ, quod illicita suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec vllo timore inhibetur.

Castitatis, virginitatis, viduitatisq; perfectio explanatur, qua ex varijs cinnamomi, balsamiq; naturalibus perfectionibus, pulcherrimis exemplis optime colligitur.

Cap. XI.

CAstitas continentiæ assimilatur cinnamomo.

Primò propter genituram. Nam cinnamomũ verũ inter arbores, & tribulorũ vepres, & rupes densas gignitur, & ideo cum magna difficultate colligitur. In quo significatur, quod continentia carnis non in mollicie delitiosæ vitę gignitur vel seruatur, sed in asperitate pœnitentię, & in austeritate abstinentiæ. Vnde dicebat Apostolus. Castigo corpus meũ, & 1.Co.9. in seruitutem redigo. Isido. Sex Isi.2.de su.bo. sunt quæ incorruptam seruant castitatem, scilicet sobrietas, operatio, asperitas cultus, cohibitio sensuum cauta, sermonis honestas, euitatio oportunitatis. Vnde patet quod cum magna difficultate continentia conseruatur, vel August. habetur. Nam sicut dicit Aug. Inter omnia certamina Christianorum, duriora sunt prælia castitatis. August. Nã ibi continua pugna, & rara victoria. Mat.19. Vnde Dominus Matt. cum discipuli dixissent ei: Si ita est homini cum vxore, non expedit nubere. Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. In quo arduitatem continentiæ Dominus ostendit, quia ab eius consecutione deficit hominũ virtus communis.

Secundò, propter staturam, quia cinnamomũ est virgultũ in India vel Æthiopia tantummodo duorum cubitorum. Subtiles enim & replicatos habet culmos, crocei vel nigri coloris. Duo ergo cubiti cinnamomi, signant duos gradus continentiæ; vnus est continere se ab illicito coitu, qui omnibus competit etiam in coniugatis. Alius est abstinere à licito, scilicet etiam à coniugio, vel coniugali vsu, & ista continentia non est omnium, sed paucorum, vt patet ex verbo Domini supradicto, Quia non omnes capiunt verbũ istud. Culmi autem cinnamomi subtiles & replicati, qui sunt crocei, vel nigri, & terminato arboris, & ramorũ, sunt perfectiones continentium. Consistũt ergo perfectiones continentium in subtilitate contemplationis, in replicatione dilectionis, vt scilicet habeant dilectionem Dei, & proximi, ita vt amor proximi inde reflectatur in Deum, quod est cum ipse proximus propter Deum diligitur; & iterum amor Dei in proximum rependatur, scilicet, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. Item nigredine humilitatis, quia scilicet niger color virtutem habet visum congregandi, quod respectu aliarum virtutum competit humilitati. Quia qui cæteras virtutes sine humilitate congregat, quasi puluerem in ventum portat, vt dicit Grego. Sed præcipue humilitas debet castitati adesse, quia sicut Gregor. dicit. Nulla est castitas carnis quam non commẽdat humilitas. In croceitate feruor deuotionis significatur, ex eo quod color croceus intensionem caloris demonstrat. Vnde aues, quę calidissimę complexionis sunt, extrema habent crocea, vt pedes atque rostra, quod accidit ex abundantia humoris sicci & calidi, quem natura eijcit ad extrema, & propter hoc sic colorantur. Et similiter color croceus interius signat intensionem caloris, ex distemperantia sanguinis in hepate. Ergo moraliter illi habent colorem croceum, qui habent feruorem intensum, s. ad Deum, & ad proximum, & hic est charitatis color, sine quo nihil castitas valet. Nam sicut dicit Bernard. Castitas sine charitate Bern.

est

est lampas sine oleo: subtrahe oleũ, lampas non lucet: tolle charitatem, castitas nõ placet. Ex omnibus ergo colligitur, quod illorũ continentia est perfecta, qui sunt casti in carne, subtiles in cõtemplatione, replicati in dilectione, nigri & despecti in sui humiliatione, & feruidi in deuotione.

Tertiò, propter fracturam, quia quando cinnamomum frãgitur, quoddam de eo spiramẽ ad modum nebulę emittitur. Vnde culmi eius fracti reddunt visibile spiramentum. Fractio autem cinnamomi, id est, castitatis, est peccatum luxuriæ, in quo est spiramẽtum sensibile; quia s. in actu luxuriæ euaporat sẽsibiliter de corpore multum de spiritu, & naturali calore, & ideo coitus debilitat corpus, vt Physici dicunt. Sed multo magis ab anima, dum per peccatum luxuriæ castitas frangitur euaporat, & perditur spiritualis gratia, & calor charitatis. Et ideo post peccatum anima remanet debilis, ita vt tentationibus carnis postea superuenientibus resistere non possit.

Quarto, propter siccaturã, quia scilicet cinnamomum non redolet nisi siccum. Vnde oportet, quod arescat ad hoc vt odorem reddat, vt dicit Plinius. Similiter nisi caro arescat per abstinẽtiam ab humore luxuriæ, non reddit Deo odorem continẽtiæ. De hoc
Eccl. 24 odore dicitur Eccle. Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorẽ dedi. Balsamum enim coniungitur cinnamomo, quia sicut per cinnamomum continẽtia, ita per balsamum abstinentia signatur. Nam balsamum corpora mortua incorrupta seruat, quia quantum dissoluit, tantum consumit; & ideo abstinentiam recte signat, quæ à multiplici corruptione tam infirmitatum, quam superfluitatum corpora mortalia conseruat, & quãtum resoluit de humore pinguedinis, tantũ consumit de humore & vigore libidinis. Vnde cinnamomo balsamum subiungitur, quia castitati abstinentia obsequitur.

Quintò propter collecturam, quia cinnamomum cum magna difficultate colligitur. Ante enim Solis ortum velut post Solis occasum, nulla licentia colligendi admittitur, nec datur. Vnde non colligitur in nocte, sed solũ in die. Collectum autem cum fuerit, sacerdos metam diuidit: & partem Deo deponit, reliquam mercator emit. Quod autẽ cinnamomũ nõ de nocte, sed tantum de die colligitur, significat, quod continẽtiam diligens non amat latibula tenebrositatis, quia hæc luxuria quærit. Iob: Oculus adulteri obseruat caliginem. Nam sicut habet caliginosum animũ, ita quærit tenebrosum locũ. Sed conti- Iob 24.
nens diligit diem honestatis, secundum illud Rom. Abijciamus Ro. 13.
opera tenebrarum, & induamur arma lucis, vt sicut in die honeste ambulemus.

Sextò, propter mensuram. Attẽditur enim in cinnamomo duplex mensura, scilicet quãtitatis, & qualitatis. Quantitatis quidẽ, quia summa bonitas est in summitate virgultorum ad lõgitudinem vnius palmi; quod autẽ duorum est, modicum valet, quia modicum habet corticis, in quo bonitas eius consistit. Similiter summa bonitas, & perfectio continentiæ est in summitate virgultorum .i. in virginum puritate; quia virginitas tenet in carne summitatẽ, id est, extremitatem. Est enim quasi radix coniugium, mediũ viduitas, sed extremum & summũ virginitas. Vnde hæc extremitas est tantum vnius palmi ad differentiam coniugij, quod est quasi duorum palmorum, quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quod scilicet in vtroque coniuge mensuram exigit debitæ honestatis. Item viduitas est duorum palmorum: quasi enim vnum palmum habuit dum in coniugio fuit, alium vero oportet quod habuerit dum vidua remansit. Nam in vtroq; statu debita quædam mensura requiritur habendæ honestatis, quamquam aliter & aliter. Sed virginitas vnum solum habet, quia videlicet honestatis mensuram in summo semper vniformiter tenet: Alia est cinamomi mẽsura in qualitate duplici quam habet, quia cinamomum (vt dicit Plato) est calidum in tertio gradu, & siccũ in secũdo. Similiter in continentibus, vt se conseruare possint, oportet esse triplicem gradum caliditatis, id est triplicem amoris. Nam tres latrones thesaurum quem habemus in vasis fictilibus, id est, in fragilibus corporibus, tollere moliuntur, i. mundus, qui persequitur; caro, id est, carnis appetitus, qui blanditur; & diabolus, qui latenter decipere, & inuiscare nititur. Sed contra hæc omnia defẽdit amor Dei: si tamen (vt dicit Bernardus) sit amor fortis, vt scilicet non frangatur à mundo persequente.

Item amor dulcis, vt non attrahatur à carne blandiente.

Item amor sapiens, vt non decipiatur à diabolo insidiante. Et est triplex gradus caliditatis cinamomi, sed adhuc necessarius est triplex gradus siccitatis, id est, duplex modus abstinentię corpus desiccãtis; vnus qui desiccet carnis humorem, subtrahendo ei cibum, scilicet ieiunium: alius subtrahendo, siue temperando potum, & hic est sobrietas. Nam luxuriosa res est vinum, & ideo subtrahendum, sicut dicit Valerius Maxim. quod vini vsus Romanis fœminis olim incognitus fuit, ne scilicet in aliquid deterius prolaberẽtur: proximus enim intemperantiæ gradus à Libero Patre ad inconcessam Venerem esse cõsueuit, vel saltem est temperandus, secundum illud Apost. Modico vino vtere propter stomachum. (Valer. Max.) (1.Thi.5.)

Septimò, propter electuram. Nã illud cinamomum est eligẽdum quod est subtile, & acutum, habẽs saporem dulcedinis intermixtũ cum multa aromaticitate, & colore subrufum. In quibus significatur quod electorum continentia est cum subtilitate abstinentiæ, cum acumine prudentiæ, cum sapore & dulcedine deuotionis internæ, cum aromaticitate & odore munditiæ, & cũ rubedine charitatis inflammante.

Item, quia castitas amat tenuitatem cibi, & sobrietatem potus, assimilatur lenti, quæ amat terram tenuem magis quam pinguem, & aërem siccũ magis quã humidum. Similiter enim castitas magis diligit victus tenuitatem, quam delitiarum pinguedinem; quia perit castitas in delicijs, sicut Bern. dicit.

Item potius sobrietatem potus, quam nimiam vini humiditatẽ, vt dictum est supra. Et ideo Nazarei Domino consecrati, nõ solum mente, sed carne vinum nequaquam bibebant.

Animam in contẽplatione atq; oratione perseuerãtem, similitudinibus multis oliuæ, mãdragoræ, ficus, nucisq; muscatæ summopere perfici demonstratur.

Cap. XII.

Contemplationis & orationis continuatio animam in melius prouehit, & à casu peccati protegit. Cuius exemplum apparet in oliuis, de quibus dicit Plinius, quod quãdiu sunt in arbore, non pereunt, sed quanto diutius (Plin.)

ibi

ibi ſunt, tãto meliores fiunt. Semper enim nouas vires reſumunt, & difficilius inde cadunt. Quaſi autem oliua ſuſpenſa in arbore, eſt anima leuata in contemplatione, vel oratione, quæ quanto diutius ibi poteſt perſiſtere, tãto manifeſtius eſt eã magis in Deo proficere, quantoque ibi melior fit, tanto difficilius cadit in peccatum, vel quanto aliquis continuat quietem contemplationis, tãto difficilius inde cadit, id eſt, tanto moleſtius recedit.

Item contemplatio aſſimilatur mandragoræ. Primo propter ſuauitatẽ odoris. Mandragora enim ſic eſt dicta, eo quod mala, id eſt, poma habeat miræ redolẽtiæ. Cã-
Cant.7. tico. Mandragoræ dederunt odorem ſuum in portis noſtris. Hanc herbam quidam fingunt habere radicem humanæ perſonæ ſimilem, ſed contrarium dicitur in Platone. Quaſi autẽ poma mandragoræ, ſunt ſtudia contemplatiuæ vitæ, quæ multum redolent
Gen.30 Deo. Et ideo Rachel quæ contẽplatiuam vitam ſignat, mandragoras à Lia accepit, & ſibi viri thorum & filiorum partum conceſſit. Quia ſcilicet vita actiua, quæ per Liam ſignatur, viro ſuo, id eſt, Deo in laboribus, & doloribus præſentis vitæ fructificat, qui per partũ filiorũ ſignificãtur, pro quibus Rachel mandragoras obtinet, quia ſcilicet contemplatiua vita ſuauia Deo, & grata valde ſtudia poſſidet. Et ideo dicit
Proſp. de vita cont. Proſ. Actiua vita habet ſolicitum curſum, contemplatiua gaudium ſempiternum. In hac acquiritur regnum, in iſta percipitur, hæc facit pulſare bonorum operum, velut quibuſdam manibus ianuam, iſta vocat conſummandos in patriam. In hac contemnitur mundus, in illa videbitur Deus.

Secundò, propter inſenſibilitatem ſaporis; quia huius herbæ cortex vino immixtus & potatus hominẽ inſenſibilem facit. Vnde illis, quorum corpus incidendum eſt datur, ne dolor ſentiatur. Nã ſicut dicit Dioſcor. iſta potata (vt dictum eſt) ita dormire facit, quod omnes dolores compeſcit, ita, vt nec ferri, nec temporis ſentire dolorem quis poſsit. Sic continuæ contemplationis intuitus cum vino etiam diuini amoris atque æternæ conſolationis admixtus, abſtrahit animam, quãdoque à ſenſibilibus, ſicut ſecundum Auguſtinum fuit abſtractus Paulus in raptu. Et ideo 2.Co.12
ipſe dixit: Siue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit. Vnde ipſa contemplatio eſt, quæ ſanctos Martyres dum ſecarentur, & vterentur, & mortibus afficerentur varijs, ita ſenſibiles fecit, vt nihil de illis pœnis curarent, tanquam ſi eas nullatenus ſentirent. Aſpiciebant enim per contemplationem Deum remuneratorem.

Tertio, cõtemplatiua vita aſſimilatur mandragoræ propter fæcunditatem prolis, quia (ſecundum Conſtantinum & Plinium) mandragora dicitur præbere fœminis virtutem ad concipiendũ, & hoc ſi ex nimio calore matrix ſit impedita, quia cum hæc herba frigida ſit, & ſicca, matricem ad conuenientiam reducit; & ſic ad cõceptum diſponit, propter quod mulieres frigidas nõ iuuaret, ſed potius impediret. Sic contemplatio cæleſtis præmij, dum ad bene operandum ſolicitat, ipſam animam fructibus meritorum fœcundat, ſi tamen non ſit in contemplando anima per accidiam, vel negligentiam frigida. Item contemplatiua vita, actiuæ addita, fœcundiorem eam facit, ſcilicet operibus bonis, & facit etiã eam perfectius operari. Cuius exemplum eſt in ficu; quia ficus,

ſicut

sicut Isidorus dicit, remedio cuiusdã arboris, quę vocatur caprificus dicitur fœcundari. Est enim caprificus ficus nunquam maturescens, sed quod in se non habet, alijs tribuit. Nam si caprifici surculus cortici ficus infixus fuerit, eam fœcundam efficit, & citius maturescere facit. Caprificus ergo siue ficus syluestris, est contemplatiua vita, quæ syluas, & solitudines diligit. Sed velut ficus domestica, quæ ad manus hominum existit, & nutrimentũ fructus tribuit, homo actiuus est, qui per misericordię opera tribuit pauperibus vitæ nutrimenta, & in frequentia & multitudine hominum est eius habitatio & vita. Sed si radici eius, id est, cordi surculus caprifici, id est, contemplationis affectus, & sanctæ orationis studium inseratur, ad fructus bonorum operum producẽdos, fœcundior & maturior efficitur, id est, perfectior, quia plura, & magis completa operatur. Nã fructus est completus, quando est maturus. Sed adhuc notandum est, quod contemplatiui custodiendi sunt maxime ab accidiæ frigore. Et in hoc iterum assimilantur arbori fici, quia ficus est arbor tenera, & delicata, & ideo facile à frigiditate læditur, pręcipue quando incipit germinare, propter quod versus aquilonem raro, vel minus proficiunt, & citius arescunt, metuentes aquilonaria frigora. Sic quia contemplatiua vita facit cor tenerum per affectionem amoris, & delicatũ ex nutrimento cælestis consolationis, facile læditur à frigore Aquilonis, id est, ab accidia, quam malignus spiritus immittit, qui dixit: Sedebo in monte testamẽti in lateribus Aquilonis. Hęc enim vbi cor subintrauerit, rigidũ & frigidum facit. Rigidũ quidẽ, id est, inflexibile ad compassionem, & frigidum ad operationẽ.

Item contemplatiua vita assimilatur nuci muscatæ.

Primo propter continentiam. Quia est circũdata quadam pellicula tenuissima, infra quã eius continetur substantia. Sic similĩ modo etiã vita ac mẽs contemplatiua oportet ꝙ captiuetur, & includatur in fide, id est, notitia, quæ tamen tenuissime attingit ad diuina & superna, & ideo est tenuissima pellicula, id est tenuissima notitia diuinorũ, sed nihilominus est sufficiens ad saluandũ nucis medullam. i. ad saluandum animam. Secundo propter excellentiam; quia nux muscata tanto est melior, quãto est põderosior, & in odore suauior, & sapore acutior. Sic contemplatiuus homo tanto est melior, quanto est ponderosior per mentis stabilitatem, quia grauia, & põderosa difficulter mouentur, & firmius stabiliũtur; & quanto odore suauior per conuersationis sanctitatem, & quanto sapore acutior per sapiẽtiæ subtilitatem.

Tertiò, propter efficaciam, quia nux muscata habet virtutem calefaciendi, & stomachum cõfortandi, ventositates extenuandi, dolorem capitis auferendi. Similiter contemplatio inflammat amantem, confortat operantem, expellit ventum. i. vanitatem, & aufert dolorem exteriorem, infũdendo interiorem consolationẽ. Iuxta illud Psa. Secundum multitudinem dolorum in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Psal. 93.

Viri spiritualis cor quale esse debeat, ex radicis seminisq́; Rosæ perfectionibus eorũ similitudinibus varijs enucleatur.

Cap. XIII.

Cor hominis spiritualis debet assimilari radici. Nam radix,

radix, vt arborem nutriat, debet esse viua, fixa, solida, & humida. Similiter cor hominis, vt ipsam spiritualiter nutriat, debet esse viuum per fidem, quia iustus ex
Heb. 10 fide viuit. Heb. Vnde dicitur Pro.
Prou. 4. Omni custodia custodi cor tuũ, quoniam ex ipso vita procedit. Secundo debet esse fixũ per spẽ.
Ps. 107 Psal. Paratum est cor eius sperare in Domino, &c. Item debet esse solidum per charitatem, Apost.
Ephe. 3. Eph. in charitate radicati, & fundati. Stulti autẽ peccatores extra charitatẽ existentes, habent cor confractum, Eccl. Cor fatui quasi
Eccl. 21 vas confractum, &c. sed charitas exigit integrũ & solidum. Luc.
Luc. 10 Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis. Item vt sit humidũ per deuotionem, vel pietatis compassionem.
Hier. 17 Hier. Ad humorem mittit radi-
Isa. 1. ces suas. Isaiæ. Omne cor virens, &c.

Itẽ cor serui Dei debet esse sicut semen rosæ. Nam in medio rosæ est semen minutum, croceum, & valde odoriferum. Hoc semen in medio rosę, est gratia Dei in corde, quod est minutum per humi-
Mat. 11 litatem, Matt. Discite à me, quia
Greg. mitis sum & humilis corde. Gregor. Semper conscientia secundũ Deum humilis & tristis debet esse, vt s. per humilitatem non superbiat, & per vtilem mærorem cor ad lasciuiam non dissoluat. Itẽ debet esse croceum per charitatẽ, Deut. Circuncidet Domi-
Deu. 30 nus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas eũ ex toto corde tuo.

Item debet esse valde odoriferum per orationis & deuotionis
Apoc. 5 suauitatẽ. Apo. Habentes phialas plenas odoramentorũ, quæ sunt orationes Sanctorum. Isi. Oratio cordis est, non labiorum tãtum: Iste fumus siue odor orationis procedens ex feruore cordis, mirabiliter virtutem dæmonis confringit. Tob. cordis eius particulã Tob. 6
si super carbones posueris, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum.

Quemadmodum fraterna effici debeant correctio, cardui similitudinibus patefit.

Cap. XIIII.

Correctio seuera peccati, assimilatur carduo.

Primò ratione figuræ, quia carduus herba est aculeatas habens hastas, & in summo capitella habẽs spinosa. Per hastas aculeatas intellige correctionem grauiorẽ flagellorum, & huiusmodi, Sed per capitella spinosa intellige correptionem asperorũ verborũ, s. pungitiuorum, quæ s. mentem delinquentis excitando ad proprium sensum reducit. Ecclesiast.
Qui pungit cor, profert sensum. Eccl. 22
Item Ecclesiast. Verba sapien- Eccl. 12
tum sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi, Greg. Clauis atq;
stimulis verba sapientum com- Greg. in
parantur, quia culpas delinquen- regis.
tium nesciunt palpare, sed pungere.

Secũdò ratione efficaciæ, quia succus cardui capillorum fluxum curat. Similiter seuera correctio capillos capitis, i. virtutes mentis conseruat, & confirmat. Nam dũ vnius vitium seuerè corrigitur, alter ne defluat timore seruatur. Idemque qui flagellatur dum de vno vitio corrigitur, ab alio præseruatur. Iob. Visitatio tua custo-
diuit spiritum. Iob 10

Tertiò ratione medicinæ. Etenim cardui sunt matrici perutiles: quia, s. correctio aspera ad pęnitentiæ gratiam reuocat, quæ s. est vt matrix in qua peccator pęnitens iterato concipitur, & formatur in esse spirituali. Item carduus mulieres plurimum iuuat, & ad litteram correctio aspera neces-

necessaria est omnino mulieribus infrunitis. Et adhuc talis correctio necessaria est mulieribus, i. mentibus, quæ nimis molles & fragiles sunt ad peccandum. Nã sicut dicit Cassio. iniquitas mortalium hoc fine vagaretur, si eam medicinalis increpatio minime resecaret. Et ideo sicut idẽ Cassio. Occurrendum est, ne tractu temporis intemperata malitia conualescat, & vires iniquitati dissimulatio, vel indulgentior gratia sumministret. Sed clarius audita correctio doceat imperitiam, & compescat audaciam.

Cas. super ps. 81.

Cupiditatem omnium malorum radicẽ esse per radices asseritur.

Cap. XV.

CVpiditas assimilatur radici. Primò, quia per radicẽ arbor terrę inhęret, & ab ea humorem accipit quo nutritur. Vnde secundum Philosophum, radix habet oris officium, quia per eã planta suscipit nutrimẽtum, sicut animal per os. Similiter per cupiditatem anima inhęret terrenis. Et sicut planta mediante radice nutritur terrę humido, sic cor hominis mediante cupiditate pascitur terreno lucro. Vnde cupiditas est os cordis insatiabile. Pro. Tria sunt insatiabilia. Infernus, & os vuluæ, &c. Senec. Vidisti aliquando canem frusta panis aperto ore captantem, quicquid acceperit protinus integrum deuorat, & semper ad spẽ futuri hiat. Idem euenit nobis, quicquid expectantibus fortuna proiecit, id sine vlla voluntate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti, & attoniti in epicureorum istud chaos incidimus, quod inane, & sine termino est.

Prou. 30

Sen. epi. 25.

Secundò, quia radix sequitur complexionẽ terræ in qua nascitur; & sic cupiditas sequitur cõditionẽ hominis in cuius corde concipitur. Vnde diuersa est in diuersis. Nam auarus est cupidus de diuitijs, superbus, cupidus de dominijs, curiosus de rebus vanis, & sic de alijs. Nam in omni peccatore est cupiditas immoderata alicuius rei, & isto modo considerando cupiditatem, sine malitiam, est quoddam vitiũ generale, quod includitur in omnibus vitijs. Et ideo dicit Augustin. quod auaritia, quæ græcè philargiria dicitur, non solum in argẽto, vel nummis, sed in omnibus rebus, quę immoderatè appetuntur, intelligenda est. Et Greg. dicit, quod auaritia non solum pecuniæ, sed etiam scientiæ, & altitudinis est, cũ supra modum sublimitas ambitur.

Aug. de li. ar.

Greg. Mehò.

Tertiò, quia radix est causa diuersarum pullulationum. Nam virtute radicis pullulant stipes, rami, frondes, flores, & fructus. Nil enim est in arbore, ꝙ prius non fuerit in radice. Eodem modo multa sunt mala, quæ pullulant ex radice cupiditatis. Apost. Radix omnium malorum est cupiditas. Super quo verbo dicit Basilius, quod cupiditas est transgressionis mater, magistra nocẽdendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorum. Dicitur ergo cupiditas pecuniarũ, & diuitiarũ, de qua proprie Apostol. loquitur, sicut patet ex eo, ꝙ præmiserat; Qui volunt diuites fieri, &c. Idcirco dicitur esse radix omnium malorum, nõ quia omnia mala ex cupiditate semper oriãtur, sed quia nullum malum est, quod non interdum ex auaritia, siue cupiditate nascatur. Nam sicut dicit Innocentius; hæc est, quæ sacrilegia committit, & furta & rapinas exercet, & prędas & bella gerit, & homicidia, simoniacè vẽdit, & emit, iniquè

I. Thi. 6

Basil. in ho.

I. Thi. 6

Innoc.

inique petit,& recipit; iniustè negotiatur,& fœneratur; instat dolis, imminet fraudibus, dissoluit pactum, & violat iuramentum, corrumpit testimonium, & peruertit iudicium.

Deuotionis fructus, ex pluribus olei proprietatibus, exemplis clarißimis declaratur.

Cap. XVI.

Deuotio assimilatur oleo. Primo, quia oleum habet virtutem illuminatiuam, & ideo infunditur in luminaribus, & propter hoc significat deuotionē, in puritate & claritate conscientiæ. Et hoc est oleum quod præcipitur offerri. Exo. ad luminaria Exo. 25. continuanda, quia deuotio puritatis & claritatis cōsciētiæ nutrit in nobis reuelationes diuinas.

Secundo, quia oleum habet virtutem alleuiatiuā, & ideo medetur doloribus. Vnde oleum designat deuotionem, & tolerātiam præsentis miseriæ. Deuotio etiā passionis Christi consideratione alleuiat nobis præsentes tribulationes. Can. Oleū effusum nomē Cant. 1. tuum, adolescentulę dilexerūt te nimis. i. feruenter, vt exponit Ber.

Tertio habet oleum virtutem enatatiuā, & ideo superfertur liquoribus, propterea signat deuotionem ex prægustatione cęlestis gloriæ. Psal. Dilexisti iustitiam, & Psal. 44 odisti iniquitatē; propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis; Et est notandum, quod oleum idcirco alijs liquoribus superfertur, vide licet, quia modicum habet terrestreitatis, multum aëreitatis. i. aëreæ leuitatis. Et sic deuotio interna, tanto magis animum ele uat ad cœlestia degustanda, quātò minus habet de terrena cupiditate, & plus abundat in aërea leuitate, id est, diuina charitate. Nam charitas amor est qui animam alleuiat, & sursum leuat: Vnde dicit Augu. Non putrescit Aug. sup. cor si leuetur ad Deum. Frumen- per psal. tum tuum si haberes in inferio- 38. ribus, ne putresceret, leuares illud ad superiora. Frumentato tuo immutare quæris locum, & cor permittis in terra putrescere: frumentum leuares ad superiora, cor leua in cęlū. Et vnde, inquit, possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt? Gradus affectus est iter tuum volūtas tua est, amando ascendis, negligēdo descendis: stans in terra, in cœlo es, si diligis Deum.

Quantum ambire dignitates in illisq; persistere periculum sit, arborum similitudinibus haud dubie patebit.

Cap. XVII.

Dignitatis status quanto altior, tanto aduersitatibus & molestijs plenior. Vnde in dignitatibus positi assimilātur arbori. Flagella enim (vt dicit Isido.) di- Isido. cuntur vitium & arborum summitates, eo, quod sæpe ventis & turbinibus flagellantur. Sunt autem quasi summitates arborum, altitudines dignitatū, in quibus qui sublimati sunt, multarum aduersitatum ventis, frequentium anxietatū turbinibus flagellātur. Et ideo non incongruè de statu dignitatis posset suggeri illud prouerbium. Macha. Si quē habes hostē, &c. mitte illuc, & recipies 2. Ma. 3. flagellatum. Tullius. Quo celsior es, eo magis te solicitū & anxium Cic. esse oportet. Vnde Psalmus, Ab Psal. 55. altitudine diei timebo. i. ab altitudine temporalis dignitatis. Item ad dignitatis gradum ambitiosus homo quandoque paulatim exaltatur, sed subito deijcitur, sicut arbor cum difficultate eleuatur, sed subito vi ventorum deijcitur. Vnde dicit Greg. Gregor. Paulatim ascendisti, sed nō paulatim descendes, sed tanquam

fulgur, & ficut Sathan. Item dignitatis altitudo quãto minus est in humilitate fundata, tanto minus crescit, & minus durat. Cuius exemplum patet in fœno, de
Ps.128 quo dicitur in Psalmo: Fiat sicut fenum tectorum, quod priusquã euellatur, exaruit: vbi dicunt Glossæ, quod quanto fœnum altius stat, & minus profunde radices eius inferius deprimit, tanto minus crescit, & citius arescit. Sic homo quãto est in altiori statu, si radices cordis non profundantur in humilitate, i. sui humili cognitione, & custodiæ sedulitate, parum proficit, & cito
Psal. 36 deficit. Psalmus. Vidi impium, i. superbum superexaltatũ & eleuatũ sicut cedros libani, & transiui, & ecce non erat.

In diuitijs cor apponendum nõ esse, quæ spinis comparantur, variis auctoritatibus, ac exemplis declaratur.
Cap. XVIII.

Diuitiæ assimilantur spinis. Primo quidem, quia spinę etiam sub flore sunt se carpentiũ pungitiuæ: & similiter diuitiæ etiam in flore mundanæ gloriæ se assequentes pungunt punctione laboris in acquirendo, timoris in possidendo, & doloris in perdẽdo. Vnde Petrus Rauenen. dicit
Pet.Ra. in quodã sermone. Auri custos, seruator argenti securitatem nõ habet, nescit quietẽ, & cui deest securitas, quies perit, pęna diues est ille, non censu.
Innoc. Innocentius dicit: In superfluitate resoluitur, iactantia effrenatur, currit ad libidinem, & corruit ad illicitum: & fiunt ei instrumenta pęnarum, quæ fuerunt oblectamẽta culparum: labor in acquirendo, timor in possidendo, dolor in amittendo, mentem eius semper fatigat, solicitat, & affligit.

Secundo, quia spinę sunt vestiũ laceratiuæ. Sic diuitiæ lacerant interiores vestes virtutum. Vnde Gregor. dicit: Diuitiæ, spinæ sunt, Greg. quia cogitationum suarum pun- Ho. 20 ctionibus mentem humanam lacerant, & eam vsque ad peccatũ pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant. Tertiò, quia sunt serpentum communicatiuæ, scilicet occultatiuæ: propter quod Eccl. dicitur: Qui dissipat sepem, Eccl.10 mordebit eum coluber, scilicet, qui latitat inter spinas. Sic diuitiæ latibulum sunt serpentium infernalium, Thim. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tenta- 1.Thi.6 tionem, & in laqueũ diaboli, & in desideria multa & inutilia, quæ mergunt hominem in interitum. Quartò, quia spinæ sunt sui inuicem complexiuæ. Sic enim se mutuo complectuntur, quod facilius fasciculus spinarũ excutitur, quam partes separẽtur. Sic diuitiæ habitæ, difficulter bene dispensantur: & ideo consultius est totum simul onus deponere, secundum illud Matt. Vende omnia quæ habes, & da pauperibus.

Quintò, quia spinæ sunt ignis incensiuę. Diuitię enim sunt materia ignis cupiditatis in præsenti. Psalmus. Exarserunt sicut ignis Ps.117 in spinis, & ignis infernalis in futuro. Isa. Sapientiæ congregatæ Isa.34 igni comburentur.

Sexto, quia spinæ sunt seminũ suffocatiuæ. Nam propter suam densitatem radios Solis intercipiunt, & rorifluas cæli guttas ad ea, quæ sub eis sunt, descendere non permittunt: & ideo quæ iuxta spinas, vel infra seminãtur, non de facili coalescunt. Vnde Luc. Aliud semẽ cecidit inter spi- Luc.8. nas, & simul exortæ spinæ suffocauerunt illud. Similiter diuitiæ suffocant sua solicitudine fructũ seminis verbi Dei. Et ideo dicitur ibidem: Quod autem in spi- Luc.8. nis cecidit, hi sunt, qui audierunt,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sunt, & à solicitudinibus, diuitijs, & voluptatibus vitæ suffocantur, & non referunt fructum.

Item diuites, quando abundãt diuitijs visitantur & frequentantur: quando vero sunt pauperes, contemnuntur & abijciuntur: sicut arbor, quæ diligenter seruatur, & custoditur, quando fructus est in ea: sed ablato fructu negligitur, & exponitur: vt patet in vineis, quæ clauduntur, & custodiũtur tẽpore fructus, sed postea exponuntur. Proue. Diuitiæ addunt amicos plurimos, à paupere autem, & eo qui habuit, separantur. Prou. 9.

Sacrarum Scripturarum doctrina quantum expediat, Apij similitudinib. cognoscitur, quibusue armis diaboli tentationibus resistendum sit optime edocetur.

Cap. XIX.

Doctrina sacræ Scipturæ assimilatur Apio.

Primo, quia Apium est herba, quę splenis & hepatis opilationes id est, vias opilatas aperit: per hepar autem & splenem, quæ sunt duo membra intrinseca, & multũ vtilia corpori, intelligimus duas intimas & vtilissimas potentias animę, s. intellectum & affectum. Et sicut splen attrahit nutrimentũ ab hepare, s. humorẽ quo nutritur, sic voluntas ab intellectu trahit præsens obiectum, à quo mouetur. Nam bonum apprehensum in intellectu, est voluntatis obiectum, & mouẽs ipsam: vtriusque autem potentiæ vias aperit doctrina sacræ Scripturæ: quia intellectui aperit viam ad Deum cognoscendum, & voluptati ad Deum diligendum. De quibus vijs dicitur Pro. Viæ eius, viæ pulchræ, &c. Prou. 4.

Secundo, quia apij vis, semen, & radix morsibus venenatis succurrit, vt dicit Diosc. Morsus venenosi sunt tentationes diaboli, quibus verba sacræ doctrinæ optimè docent hominem obuiare. Vnde Dominus à diabolo in deserto tẽtatus, sacrę Scripturæ verba in qualibet tentatione opposuit. Induxit etiam cõtra eam tria testimonia de lege, quibus ipsum vicit, & repulit, sicut figuratum fuerat in Dauid, qui Goliã prostrauit tribus lapidibus de torrẽte, & sic Christus diabolum superauit tribus testimonijs de lege, vt dicitur in gloss. Quo exemplo etiã nos docemur, sacræ scripturę verbis repellere tentatorem. Nã si tentat te de superbia & appetitu honorum, respõde ei. Scriptũ est. Quid superbis terra & cinis? & iterum: Noli quærere ab homine Ducatum, neque à Rege cathedram honoris. Si tentat de appetitu diuitiarum, responde. Scriptum est. Nihil intulimus in hunc mundũ haud dubiũ, quia nec auferre quid possumus. Et iterũ; Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationẽ diaboli. Item si tentat de appetitu delitiarum carnalium, responde ei: Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Gloss. per carnem & sanguinem, venter & libido, id est, peccata carnalia designantur.

Mat. 4. · 1. Re. 17. · Eccl. 10. · Eccl. 7. · 1. Thi. 6. · 1. Co. 15.

Tertiò, quia apium tristitiã expellit, & lætitiam inducit. Nã est quoddam genus apij, quod dicitur apium risus, eo quod humoris melancolici sit purgatiuum, tristitiæ expulsiuum, & lætitiæ inductiuũ: imo dicitur, quod si quis ipsum in magna quantitate reciperet, ridendo eum occideret. Sic doctrina sacræ scripturæ melãcoliam, id est, tædiũ expellit. Vnde Sap. Non habet amaritudinem conuersatio illius, nec tædium conuictus ipsius. Item tristitiam interdicit. Matth. Nolite fieri tristes. Item ad lætitiam inducit. Psal. Seruite Domino in lætitia.

Sap. 8. · Mat. 6. · Psal. 99.

Vnde libri sacræ scripturę magnũ solatiũ præbent contra huius miseriæ incolatum Mach. Habentes solatio libros sanctos. 1. Mac. 14.

Quo pacto eleemosyna sit pauperibus eroganda, qualemq; fructum fidelibus afferat, similitudine cardamomi, & seminis exemplo describitur.

Cap. XX.

ELeemosyna assimilatur cardamomo. Primo ratione originis; quia cardamomum est semẽ arboris, quæ quasdam tumorositates facit, in quibus semen continetur. Arbor ergo est pœnitentia, quia in intimis cordis radicata, in terra, id est, in corpore nostro proficere, & fructificare debet. Vel in terra hæc arbor fructificare debet, quia supra terrã, i. in cælo, vel etiam sub terra i. in inferno pœnitẽtia locum nõ habet. Nã in cælo nõ est locus pœnitudinis, vbi nullum angit conscientia criminis: In inferno vero non habet pœnitentia fructum, vbi nõ potest expiari delictum. Ex hac ergo pœnitentię arbore producitur semẽ eleemosynę. Est. n. eleemosyna opus satisfactionis, quod quidem ad pœnitentiã pertinet. Sed ideo semẽ vocatur; quia in aliena terra, scilicet indigẽtis, proximi carne seminata, mirabiles fructus affert. Hoc autem semẽ eleemosynæ ab arbore id est, à pœnitentia, in quibusdam tumorositatibus, id est, cordis compassionibus producitur; quia tota virtus eleemosynæ est ex cordis compassione. Aug. In affectu cordis pensanda est eleemosyna tribuentis. Et idcirco Greg. dicit, ille perfectè tribuit, qui cum eo quod afflicto tribuit, afflicti quoque animum in se sumit vt prius in se dolentis passionem trãsferat, & tunc cõtra dolorem ipsius per ministeria concurrat. Gregor. mor.

Secundò ratione coloris; quia illud cardamomi semẽ est melius quod subrufum est aliquantulũ. Rubedo etiam eleemosynę est ex dilectionis feruore; nec dubium, quin tãto melior sit eleemosyna, quanto plus rubet ex charitatis flãma. Vnde sine charitate eleemosyna est omnino infructuosa, Apostolo dicente: Si distribuero in cibos pauperũ omnes facultates meas, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest. 1. Cor. 13. Tertio, ratione saporis; quia illud etiam est melius quod est acutum & dulcedini intermixtum. Debet enim dari eleemosyna cum acumine, id est, cum subtilitate discretionis, & cum dulcedine allocutionis; quia interdum verbum est melius quam datum. August. Caue prędideas discretionẽ eleemosynæ, ita vt vtriusque, dãtis & accipientis sit solatium. August. in epist. Quarto ratione virtutis, quia habet virtutem confortandi cor, cerebrum, & stomachum: in corde quidem est dilectio: in cerebro sensificatio: in stomacho vero nutritio, quia scilicet ex eleemosyna prouocatur recipientis dilectio in ea etiã demonstratur largientis sensus, & discretio, ex ea etiã prouenit vtriusque partis nutritio, quia dantis quidem per meritũ eleemosynæ, refouetur spiritus: sed recipientis per oportunũ auxiliũ refocillatur corpus.

Item eleemosyna assimilatur semini: quia bonitas seminis (secũdum Plinium) consideratur ex tribus. Primò ex tempore, quia illud semen est bonum ad seminãdum quod est bimum, vel trimũ. Quędã est eleemosyna, quæ disponit hominẽ ad vnum, s. ad hoc vt liberetur à culpa, sicut eleemosyna peccatoris. Dan. Peccata tua eleemosynis redime. Dan. 4. Et ista est quasi semẽ anniculũ. i. vnius anni tãtũ. Quędã vero eleemosyna valet ad duo, s. ad satisfactionem

culpæ,

Tob.4. culpæ, & redemptionē pœnæ, vt eleemosyna pœnitētis. Tob. eleemosyna liberat à morte, .i. culpæ, & non patitur animam ire in tenebras, .i. pœnę, & ista est vt semē bimum. Quædam autem valet ad tria, .i. ad præseruandum à culpa, ad euadendum supplicia, & ad intrandum prę mia, sicut eleemosyna iusti: & est quasi semen trimum.

Secundò consideratur bonitas seminis ex pondere, quia illud est optimum quod est grauissimum, pōdus autem eleemosynę, & cuiuslibet boni operis, est ex charitatis affectu, quia tanto eleemosyna plus valet danti, quanto cū maiori charitate datur.

Tertiò consideratur ex colore, quia illud semē melius est quod magis albū interius est. Sed quasi medulla alba est intentio pura. Vnde illa eleemosyna est bona, quæ datur cum intentione puri.
Matt.5. Mat. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.

Vera inanisq; eloquentia varietas ac exitus qualis existat, quamplurimis auctoritatibus, arborumq; frondositatis similitudinibus explanatur.

Cap. XXI.

ELoquētia sapientum assimilatur frondositati arborum. Primo ratione gratiositatis; quia viriditas & coeiositas foliorum, reddit arborē gratiosam aspicientibus. Similiter efficacia & affluētia verborum reddit sapientem
Psal.44 gratiosum audientibus. Psal. Diffusa est gratia in labijs tuis. Sed nota hic, quod ad gratiosam eloquentiam plura requiruntur: nā secundum Valerium Maximum, doctrinę & eloquētiæ ornamēta, & in pronūciatione apta, & conueniēti corporis gestu cōsistunt. Quibus qui se instruxerit, tribus modis homines aggreditur, aures penetrādo, oculos demulcendo, & animos inuadendo, sicut etiā Senec. dicit. De apta autē pronun- Sen. ep.
ciatione verborum loquitur Cassio. Eloquēs est ille qui scit parua Cassio. in Psal. 71.
summisse, media temperatè, magna granditer dicere; qui scit inuenire præclare, enūciare magnificè, disponere aptè, figurare variè. Idem etiam dicit, quod bonus doctor prooemiat aptè, narrat apertè, arguit acriter, colligit fortiter, ornat excellè, docet, & delectat, & afficit.

Secundò, ratione vtilitatis; quia folia tenellos fructus à ventis, pluuijs & caumatibus muniunt, & pro eis tanquam scutum ictus recipiunt. Sic Sapientum verba tenellos homines .i. spiritu debiles, siue pusillanimes, à ventis persecutionum, & à pluuijs .i. impetu inundātium tribulationum, & à caumatibus internarum tentationum, confortando, instruēdo, minando, muniunt & defendūt. Et interdum etiam sapientes, & eloquentes viri pro patria, seu ciuibus suis, siue aduersantibus contradicendo, siue salubriter cōsulendo, siue versutias & nequitias detegendo, inuidentium, vel hostium ictibus .i. odijs & persecutionibus se exponūt. Isa. Posuit Isa.49.
os meum Dominus quasi gladiū acutum. Vnde cōtra eos qui hoc non faciunt, dicitur Ezech. Non Eze.13.
opposuistis vos murū pro domo Israël. Tull. Qui ita se armat elo- Cice. Rheto.
quentia, nō vt oppugnet cōmoda patriæ, sed vt & pro his pugnare possit, is mihi vester, & suis, & publicis rebus vtilissimus, atque amantissimus.

Tertiò, ratione firmitatis; quia folia citò à vēto mouētur, & hinc inde quassantur, sed propter abūdantiā humoris, nō facilè ab arbore diuidūtur. Similiter gratiosi in verbis, licet à vento vanæ laudis, & fauoris hominū plerunque

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ägitentur: tamen si habent abundantiã humoris.i. diuini amoris, siue internæ deuotionis, nõ faciliter ab arbore Christo, vel ab arbore virtuosæ vitæ per elationẽ, vel vanã gloriam separantur. Psal. Folium eius nõ defluet, & omnia quæcunque faciet prosperabuntur. Vel tunc folia propter vẽtum ab arboribus cadũt, quando viri eloquentes, propter metũ obmutescunt. Sed hoc amicis Dei non accidit, quia eos intimi amoris virtus ab omni timore defendit.

Psal. 1.

Act. 4. Actuũ 4. Petrus, & Iohannes hoc humore.i. amore spiritus confortati, principibus sacerdotum prohibẽtibus, ne docerẽt in nomine Iesu: responderunt. Nõ possumus quæ audiuimus & vidimus, non loqui. Quartò, ratione fructuositatis, quia fructus sub folijs sunt primo virẽtes, tãdẽ maturescunt, & calore Solis dulces fiunt, qui prius amari fuerunt. Sic sapientes viri sub folijs verborum producunt fructus operum; qui fructus apparẽt virides.i. gratiosi aspiciẽtibus, & maturi.i. discreti discutiẽtibus, & dulces.i. sapidi sulcipientibus. Faciũt enim viri sapiẽtes opera gratiosa, discreta, & fructuosa, vel eorũ fructus.i. actus sũt virides per fidem, maturi per spẽ, dulces per charitatem. Et hic est calor Solis.i. amor Christi, qui omnia facit dulcescere etiã amara quæque. Can. Fructus eius dulcis gutturi meo. Et attende, quod sicut modici pretij est in arbore frõdositas sine fructibus, ita modici valoris verbositas sine operibus; propter quod dicit Grego. ꝙ ille bene loquendi facundiã percipit, qui sinum cordis per recte viuendi studia extendit, nec loquentẽ conscientia præpedit, cum linguam vita antecedit.

Gregor. 8. mor.

Quintò ratione mutabilitatis, quia quarundã arborum folia in æstate viridia & decora sunt, in autũno pallescunt, sed in hyeme cadũt, & in terra putrescunt. Sic eloquẽtia sapientũ sęculi, in ęstate, id est, in tẽpore fauoris virescit per vigorẽ, sed in autumno Sole decrescẽte.i. deficiente humano fauore pallescit.i. debilitatur per timorẽ; in hyeme autẽ.i. persecutionis tẽpore cadit.i. penitus deficit per obmutionẽ; & aliquãdo in terra putrescit per mali cõmẽdationẽ, & approbationẽ, siue fauorationẽ. Et tunc dicendũ est eis illud Isa. Væ vobis, qui dicitis bonum malum, & malum bonũ. Isa. 40.

Ad bene agendum, malumq́; dimittendum cohortatio qua ratione sit salubriter peragenda, ex ficus sterilitatis medicina demonstratur.

Cap. XXII.

EXhortatio ad bene faciendũ, vel ad malum dimittendum diuersimodè fieri debet, secundũ diuersam qualitatem eorũ quos hortari oportet. Cuius exemplũ apparet in ficu. Nam ficus sterilescit aliquãdo ob defectum humoris, aliquãdo vero propter nimiam abũdantiam humoris; sed si accidit ob defectum humoris, subuenitur ei per conuenientem fimum, & aquam dulcem; sed si superabundat humor, arborem clauis perforant, & sic humorem euacuant; illi autem homines sterilescũt.i. à fructu bonorum operum deficiunt, & hoc est propter defectum humoris.i. propter defectum vigoris, qui vitio subiecti sunt pusillanimitatis, & timoris, & isti iuuandi sunt cum fimo, qui plantam calefacit, id est, cum doctrina, vel exhortatione inflammante & accendente ad bonum, & cum aqua dulci.i. cum dulcedine doctrinę & verborum, vt attrahantur ex ipsa dulcedine exhortationis ad humorem bonitatis. Nam si contra tales pusillanimes quis vteretur asperitate.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

tate verborũ, potius desperarent, quã proficerent: & ideo, qui talis est (sicut Prosper.) leniter vestigatus reuerentiã exhibet castiganti: Asperitate autem nimiæ increpationis offensus, nec correctionem recipit, nec salutem. Patet ergo, quod in exhortatione taliũ si appareat calor amoris impellens, & dulcedo verborũ demulcens, sequitur bonorum operum fęcũditas crescens. Illi autem ad modum ficus sterilescunt, propter humiditatis excessum, qui bona opera ex superbia dimittunt, vel ex nimia abundantia temporalium, quæ inducit ad superbiã, & contemptum spiritualium, & tales perforandi sunt clauis, i. terribilibus, & asperis verbis. Eccle. Verba sapientum, sicut stimuli, & quasi claui in altum defixi.

Pros. 2. de vita cõtem.

Eccl. 12

Exemplo pini, quemodo diuini amoris feruor in nobis augescat, aperte explanatur.

Cap. XXIII.

Feruor diuini amoris augetur in afflictione carnis, & abundantia deuotionis: cuius exemplum apparet in pino. Nã pinus, quę exterius habet durũ & grossum corticem, sed interius multũ humorem pinguem, de facili & multum inflammatur, si igni aliquo casu applicatur. Ille ergo exterius habet durum corticem & asperũ, qui carnem suã per durã abstinentiam, vel asperos labores affligit. Ille interius habet multũ pinguedinis, qui multam habet deuotionem mentis, & hic per diuinũ amorem faciliter & fortius inflammatur, dum alicui ignitæ. i. affectuosæ rei applicatur, siue affectuosa verba audiendo. Psal. Eloquium Domini inflammauit eũ. Siue deuotas scripturas intelligendo Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Siue de passione Iesu Christi meditando: quia ibi ostensus est singularis amor Saluatoris, s. in opere nostrę redemptionis, & ideo maxime debet in nobis accendere ignem amoris. Vnde Ber. dicit: Dilexit nos Deus dulciter, sapiẽter, & fortiter, Dulciter nempe dixerim, quod carnẽ induit; sapienter, quod culpã vitauit; fortiter, quod mortẽ sustinuit: sed super omnia reddidit te mihi amabilem, bone Iesu, calix, quem bibisti, opus nostrę redemptionis. Hoc enim omnino amorem nostrum vendicat sibi, hoc inquã, nostrã deuotionem blandius allicit, iustius erigit, arctius stringit, & vehementius afficit.

Psa. 104

Luc. vltimo.

Ber. sup. can. ser. 10.

Fidei excellentia atque perfectio, ex quam plurimis Amigdali, castaneæ, sinapisque similitudinibus recte fit perspicua.

Cap. XXIIII.

Fides assimilatur amigdalo: quia amigdalus est ante omnes arbores floritiua, omnibus. n. arboribus prior se floribus vestit, & ad fructum ante cæteras arbores se disponit. Similiter virtus fidei debet in corde hominis ante omnes virtutes florere. Nã fides est sicut dispositio mẽtis ad charitatem, & ad alias virtutes. Vnde sicut flos est dispositio ad fructum, ita actus fidei, qui est credere, est dispositio ad actus charitatis, & cæterarum virtutum. Ex qua re patet, quod dum fides credendo præuenit, ante omnes virtutes florescit, & ad fructus virtutum, id est opera, se ante ipsas disponit, Vnde Apost. Fides, inquit, est sperandarum substantia rerum, &c. Nam sicut substantia natura antecedit, & accidentia consequuntur quodam ordine substantiam. ita fides antecedit spem, & cæteras virtutes. Et ideo ipsa fides a sanctis fun-

Hebr. 2.

fundamentum vocatur virtutum tam infusarum, quam acquisitarum, super quod construitur totum ædificium spiritualium virtutum. Et etiam assimilatur radici ex qua tota arbor exurgit. Et ideo Augu. Sicut in radice arboris nullus prorsus apparet pulchritudinis spiritus, tamen quicquid est in arbore pulchritudinis, vel decoris, ex illa procedit; Sic ex fidei humilitate, quicquid meriti, quicquid beatitudinis anima susceptiua est, ex fidei fundamento procedit.

Aug. su. Io.

Secundo, quia amigdalus est culturæ exposcitiua. Nã, vt dicit Arist. hæc arbor cultura indiget, maxime cum antiqua est, & plus fructificat antiqua quã nouella, præcipue si sit bene culta. Vnde, vt possit magis esse fructifera, clauis est in radice perforanda. Similiter fides indiget cultu, & custodia boni operis, alioquin est infructuosa, & vt arbor mortua, vt patet Isa. 2. Fides autem quasi nouella fuit in patribus antiquis, qui fuerunt ante Christi aduentum, & ideo minus fructifera. Sed nunc in nobis qui sumus, in quos fines seculorũ deuenerunt, est quasi antiqua, & tamẽ nostra fides post Christum, si studiosis operibus fuerit culta, est meritorum fructibus magis copiosa, sed est in radice cordis clauis timoris, & amoris perforanda, vt timore excitetur, & amore operetur, quia fides per dilectionẽ operatur, vt dicitur Galat. Aug. Cum dilectione fides Christiani, sine dilectione fides dæmonis. Qui autem non credunt, peiores sunt quam dæmones, & tardiores.

Isa. 2.

Gal. 5.

Tertiò quia amigdalus est morborũ curatiua; Dicit enim Diosc. quod tota arbor amigdalorũ est medicinalis. Habet enim medicinale solidum i radicẽ; quia radix eius elixata & trita, maculas vultus purgat; Sic fides elixata charitatis calore, & trita tribulationum perpessione, purgat maculas faciei, i. conscientiæ. Act. Fide purificans corda eorum. Act. 15.

Diosc.

Itẽ habet medicinalem comã, i. corticem & frondes, quia cortex eius, & folia sunt etiam mũdificatiua, & sanatiua. Cortex autem, & folia fidei sunt verba confessionis fidei, quibus interior fides exterius ostenditur, & hæc etiam sunt sanatiua, quia sicut dicit Apost. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio Ro. 10. fit ad salutem.

Item habet amigdalus medicinale oleũ; quia oleũ de amigdalis cõtra multas valet infirmitates. Nã vermes & lumbricos in corpore necat, menstrua purgat, cõtra surditatem efficaciter iuuat, & aurium saniem mundat, si auri tepidum instilletur. Flores etiam eius decocti in oleo, caducos & lethargicos curant; cũ melle triti, morsibus obuiãt, & vlcera sanãt. Oleum autem fidei, est oleũ sacramentale. s. vnctionis extremæ, quod etiam in virtute fidei valet contra infirmitates corporales, & spirituales. Vnde dicitur Iac. Iac. 5. Infirmatur quis ex vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum vnguentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.

Itẽ habet medicinalem fructũ. Nam fructus amigdali homini proficit, quia de dulci amigdalo dicit Diosc. quod si recens cũ suo folio comedatur, stomachũ confortat, & ebrietati resistit. Et tamen dicit, quod si vulpes amigdala comederit morietur. Quia sæpe, quod est medicina homini, est venenum alteri animali, & è cõuerso. Similiter fructus, i. opera fidei ostensa, & folia, id est, verba fidei

fidei audita, stomachum, i. appetitum hominis, scilicet fideliter, & deuote recipientis, confortant, & accendunt ad bonum & ebrietati, i. stultitiæ, & deuotioni hæreticæ prauitatis resistunt: vulpes i. fraudulentus hæreticus, inde moritur. Quia dum ex verbis fidei, vel exemplis, occasionē, & fomentum erroris assumit, vnde fidelis vitam accipit, ipse mortē incurrit.

Item fides assimilatur castanęę.

Primò, ratione ædificationis, quia ex hac arbore sumuntur ligna solida & fortia ad domos construendas. Hæc ligna fuerunt Apostoli, & eorū discipuli solidi per vitam, fortes per patientiam, vel solidi in sustinendo, fortes in operando, ex quibus domus Dei, id est, ecclesię primitus cōstructæ fuerunt.

Secundò, ratione pullulationis, quia hæc arbor (vt dicit Isido.) vt excisa fuerit, tanquam sylua pullulare consueuit. Sic accidit beatis martyribus, quia quanto magis opprimebant eos hostes, tāto magis crescebant.

Tertiò, ratione castrationis. Dicitur enim castanea à castrando, eo quod fructus eius, dum assantur castrari est necessarium. In fide autē Christi multi sunt, qui vt diuino amore magis inflammētur, & vt ad regnum cælorum introducantur, semetipsos castrant, non ferri violentia, sed voluntaria continentia, sicut Christus dixit: Sunt & eunuchi, qui semetipsos castrauerunt propter regnum cælorum. Mat. 19.

Quarto, fides assimilatur castaneæ, ratione administrationis. Quia castanea administrat nobis primo ex suo ligno carbones ardentes, quibus fabri vtuntur ad emolliendum ferrum. Isti carbones sunt fidei exempla feruentia, quibus etiam peccatorum corda dura & ferrea inflammantur, & emolliuntur ad bonum. Item ex suo fructu dat nobis alitus dulces. Et ita sunt doctorum sanctorum fidei dulcia verba, quæ mētes audientiū delectabiliter nutriunt.

Item ex suo cortice, siue folijs habemus medicinales virtutes. Nam cum sale trita, & cū melle temperata, morsus canis rabidi sanat. Hęc sunt fidei sacramenta, quib. morsus canis rabidi, id est, mors peccati, quam diabolus ex inuidia in hominē impressit, curatur. Item fides assimilatur sinapi secundum illud, Luc. Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, &c. Luc. 17.

Et primo, ratione cōplexionis, quia est calida, & sicca in quarto gradu. Quia s. fides debet quadrupliciter calescere, & feruere: primo in corde assentiēdo Rom. Corde creditur ad iustitiā. Ro. 10 Item in ore prædicando. Romano. Ore autem confessio fit ad salutem. Ro. 10 Item in opere se manifestando. Iac. Ostendam tibi ex operibus fidem meam. Iac. 2. Item oratione non hæsitando. Iac. Postulet autem, in fide nihil hæsitans. Iac. 1.

Secundo, ratione purgationis, quia comesta ad cerebrū fumat, & ipsum mirabiliter purgat. Vnde August. Mentis humanæ acies inualida, in tam excellenti luce nō figitur, nisi per iustitiam fidei emundetur. Aug. de Tri.

Tertiò, ratione curationis, quia dicitur valere cōtra multas infirmitates. Valet enim hydropicis, epilenticis, lethargicis, & paralyticis. Nam poros aperit, & humores neruos oppilantes dissoluit. Sed fides multo magis valet ad omnem infirmitatem, tā corporalem, quam spiritualem sanandam. Matth. Fides tua te saluum fecit. Matt. 9.

Quartò, ratione multiplicatio-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nis, quia ex minimo grano sinapis multa grana producūtur, quæ fronde, flore, & semine in immēsum dilatantur. Et ita etiam hæc herba se multiplicat, vt vbi semel seminatur, vix locus inde vlterius liberatur. Similiter fides Christi, quāuis fuerit principio parua per humilitatē, & in paucis seminata; tamen postea est in immēsum augmētata, & dilatata in fidelibus, & in prædicationibus, & in virtutibus.

Vbi quomodove filii patres debeant imitari, exemplo rosæ ostenditur.

Cap. XXV.

Filius licet sit à patre, secundū naturā, nō tamen debet imitari eius malitiā; cuius exemplū apparet in rosis, quæ ex spina dura oriuntur, sed naturā spinarum non sequuntur. Nā spina non est odorifera, nec pulchra, nec est mollis, sed aspera, nec etiam ad medicinam reperitur valida. Sed ecōtrario rosa suo odore olfactū afficit, suo decore visum pascit, suauitatis mollitie tactū lenit. Sed virtute sua multis lāguoribus rosa succurrit. Sed filius si habuit patrem per infamiam fœtentem debet ipse studere, vt habeat famā redolentē. Et si habuit patrē moribus displicentē, debet ipse studere, vt habeat morū pulchritudinē cōplacentem. Item si habuit patrē asperū, & pestilētem, debet ipse conari, vt habeat conuersationem mitem, & lenem. Itē si habuit patrem lingua vulnerantem, debet ipse conari, vt habeat linguā medentem. Vnde patet, quod parentes in eo, quod mali sunt, à filiis sequendi non sunt, nec etiam diligendi, quia in quātum mali sunt, summo patri cōtrarij sunt, & sicut dicit Augu. Amandus est generator, sed præponendus est creator. Et Apost. Patres carnis habuimus eruditores, & reuerebamur eos. Num multo magis obtemperabimus patri spirituum, & viuemus?

Augus. Heb. 12

Fortunæ instabilitas quanta sit ex fœni varietate facillime perspici potest.

Cap. XXVI.

Fortuna assimilatur fœno. Fœnum enim, quā diu viret & frōdet, montes & prata vestit, & ornat, & sua venustate intuentium oculos reficit, & delectat. Sed feruēte Sole humiditas eius consumitur, & herba, quæ florēdo ridere videbatur, à sua gloria totaliter spoliatur, & pabulū ignis efficitur. Similiter fortuna hominis viret, quando est cum corporis incolumitate; vel venustate frondet, quādo est cum vbertate diuitiarum, vel quando est cum consanguineorum, seu amicorū circunstantium pluralitate. Sed tunc montes vestit, quando est cum honore, & dignitatum sublimitate. Tunc enim vestit prata, quando est cum famæ dilatatione, & claritate. Talem autem fortunæ venustatem vniuersorum oculi cum admiratione intuentur, & eius intuitu amici reficiūtur, & delectantur. Sed feruente Sole, i. forti persecutione deijciente, vel aduersitate deprimente, vel vehementi infirmitate cōsumente, humiditas eius, i. naturæ, vel fortunæ cōsumitur vigor, & à sua gloria per priuationem honoris, vel per ruinam mortis totaliter spoliatur, & pabulum ignis, i. furoris persequentis, vel gehennæ alumnus infernalis efficitur. Iac. Exortus est Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt. Sen. Hanc imaginē animo tuo propone ludos facere fortunam, & etiam hāc mortalium curam, honores, diuitias; gratiā excutere, quorū alia inter rapientium manus scissa sunt, alia infi-

Iac. 1. Sen. ep.

dia

alia societate diuisa, alia magno detrimento eorũ, in quos deuenerunt protensa.

Quemadmodũ Dei gratia in nobis conseruetur, eiusq; perfectio qualis existat, ac vnctio multiplex, eiusq; natura exprimitur, cui diuina gratia reparatur, quoue pacto hac ipsa in nobis conseruetur, & varij ipsius effectus per similitudines frumenti, cepe, pini, cucumeris, & deniq; dipsanni patefiunt.

Cap. XXVII.

GRatia Dei assimilatur oleo. Primò ratione conseruationis, quia diuisiuæ, & penetratiuæ est virtutis, & ideo in vasis vitreis, vel vitreatis melius, quam in ligneis conseruatur. Vasa namque lignea porosa sunt, & difficilius mundantur à sordibus quam vitrea quæ sunt omnino solida. Sic gratia Dei in vasis vitreis, id est, in cordibus mundis & solidis esse debet. Requirit enim animã mundam per innocẽtiam, vel saltem per pœnitẽtiam, & solidam per sapientiam: quia cor fatui, quasi vas confractum, vt dicitur in Ecclesiast. Eccl. 21

Secundò, ratione effusionis. Nã si in aqua se quis miserit, & oleũ in ore posuerit, ipsumq; in aquas effuderit, aquas adeo claras facit, vt ea quæ sunt in fundo videri possint. Si homini in aqua tribulationis posito, oleum diuinę gratiæ, ipsam aquam, id est, tribulationem ei claram facit, vt scilicet ex ea illuminetur ad sui cognitionem, vel Dei contẽplationem. Posset etiam hoc referri ad gratiam doctrinæ, quæ est in sanctis Prædicatoribus, qui oleo ex ore effuso, id est, gratia & dulcedine sermonis, siue doctrinæ, aquam sapientiæ salutaris ignorantibus, vel errantibus dilucidant, & declarant. Vnde talibus ipsa sapientia præmium promittit, dicens Eccles. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Eccl. 34

Tertio, ratione vnctionis. Est enim multiplex vnctio olei, diuersos effectus vel modos gratiæ repręsentans. Est enim quędam vnctio dignitatis, sicut est vnctio regum, de qua dicitur Reg. Assumpsit Sadoch Sacerdos cornu olei de tabernaculo, & vnxit Salomonem, & cecinerũt buccina, & dixit omnis populus. Viuat rex Salomon. Hæc est ergo vnctio gratiæ, quæ ad illos pertinet, qui se, vel alios per iustitiã bene regunt. Esa. Ecce in iustitia regnabit rex. Item est quędam vnctio sagacitatis, sicut erat olim vnctio pugilum, quæ fiebat ad cautelam, ad quam referri posset vnctio quæ habetur primo Reg. Qua Samuel vnxit Dauid in medio fratrum, & directus est spiritus Dei in eo die illa. Hæc est illa vnctio gratiæ, quæ pertinet ad omnes, qui per astutam pugnam vincunt alios. 3. Re. 1. Isa. 32. 1. Re. 16

Item est quædã vnctio iucũditatis: & hæc vnctio est mulierum quæ se ad iucunditatem, & pulchritudinem vngunt. Dan. Dixit Susanna: Afferte mihi oleum, & smigmata, &c. Et hæc est vnctio spiritualis lętitiæ, quę pertinet ad nitorem & decorem consciẽtiæ. Dan. 13.

Item est vnctio sanctitatis, sicut Sacerdotũ. De qua dicitur Exod. Composuit & oleum ad sanctificationis vnguentum, &c. Et hæc est vnctio deuotæ orationis, quæ competit non tantum Sacerdotibus, sed omnibus deuotè orantibus. Exo. 37.

Item est vnctio crudelitatis, i. fidei, sicut vnctio baptizatorum, quæ est ad fidei susceptionem: de qua vnctione dicit Rabanus: In vnctione baptismi descendit Spiritus sanctus ad habitationẽ Deo consecratam. Hoc igitur pertinet ad omnes illos qui fidem susceptam bene conseruant. Raba.

Item est vnctio firmitatis, sicut vnctio confirmatorum, vt dicit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Episcopus: Cõsigno te signo crucis, cõfirmo te chrismate salutis. Hæc pertinet ad omnes qui sunt cõfirmati, & solidati per charitatem.

Item est vnctio sanitatis, sicut est extrema vnctio infirmorum. De qua Iac. Vnguentes eum oleo sancto, &c. Hæc pertinet ad omnes, qui se infirmos per humilitatem reputant. Iaco. 5.

Item gratia Dei conseruatur in asperitate, & in humilitate. Vnde assimilatur frumento. Cuius proprium est includi, & conseruari in thecis asperis, habentibus in summitate spicas pungentes, cõtra incursum auium munientes. Vnde ab illis spiculis spicam defendẽtibus, spica dicitur, quibusdam quoque folijs, seu varijs culmis ambitur, & fulcitur; ne fructus pondere incuruentur. Quasi enim spicæ asperæ, vel quasi spinæ pungentes, sunt aduersitates, & tribulationes præsentes, in quibus per patientiam gratia cõseruatur, ne ab auiculis, id est, tentationibus diabolicis auferatur, vel spicæ, & aristę asperę, sunt opera pœnalia pœnitentiæ, in quibus etiam gratia conseruatur. Vagina autem includens, tenens granum seminis ne cadat, est humilitas cordis, sine qua gratię semen minime seruaretur.

Itẽ gratia Dei assimilatur cepe.

Primò, quia cepe comestum secundum Diosc. venenum educit; & hoc competit diuinę gratiæ, in quantũ de corde hominis extrahit venenum cupiditatis. Nam cupiditas rerum temporaliũ, secundum Augustinũ, est venenum charitatis.

Secundò, quia succus eius caliginem oculorũ detegit. Hæc caligo est cęcitas siue obscuritas superborum, qui euanescunt in cogitationibus, & obscuratur insipiens cor eorum. Sed hanc caliginem cepe succus, id est, diuinæ gratiæ virtus siue lux detegit, & expellit.

Tertiò, quia cepe comestum, fastidiũ tollit. Quod competit diuinę gratię, in quantum excludit accidiam, quę fastidium spiritualium delitiarum inducit.

Quartò, quia cepe comestum præcipue coctum, oris fœtorem minuit, ventrem mollit, & cibos condit. Quæ omnia competunt gratiæ, in quantum refrenat vitiũ gulę; quia gulositas facit os fœtidum propter cibi superflui in stomacho corruptionem. Item quãdoque facit ventrem durum propter superflui cibi indigestionem. Item cibum facit insipidum propter nimiam saturationem; quia anima saturata calcabit fauum, vt dicitur Proue. Vnde gratia ista remouet & inducit contrarium, dum gulam excludit, quia per cibum parcum & temperatum, nec os fœtet, nec venter induratur, nec cibus desipit, sed sapit, & maximè cõdimẽto famis, quod abstinentia immittit. Pro. 27.

Quintò, quia cepe comestum viscosos humores incidit. Quasi enim viscosi humores sunt luxuriosi amores, quos diuina gratia præcidit, & tollit.

Sextò, quia succus cepe auribus instillatus cũ lacte mulieris, eius dolorem minuit. Quia scilicet diuina gratia mitigat dolorem iræ, quæ præcipue generatur in auribus, id est, in auditu verborum displicentium, sed ad hoc etiam adiuuat lac mulieris, id est, dulcedo linguę exclusoris, satisfacientis auribus instillata irati.

Septimo, quia morsum canis rabidi extinguit & curat: morsus enim canis rabidi, est detractio hominis inuidi, quem gratia diuina extinguit, inuidiam expellẽdo, vel saltem contemnendo.

Itẽm grãtiæ diuinæ abundantia

eleuat

eleuat ad contemplandū, & corroborat ad patiendum, confortificat ad perferendum. Cuius exemplum apparet in pino, quæ est arbor valde abundans in pinguedine humoris, crescit tamē in locis montuosis, valde aridis, & lapidosis. Et item nullo calore, vel frigore tacta deponit virorem, vel folia. Ille autem abundat in pinguedine, in quo est abundantia gratiæ, sicut patefecit Psalm. ad
Psal. 62. Deum dicens. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Et talis in mōte, id est, in altitudine contemplationis crescit, & loca aspera & lapidosa diligit, id est, aduersa non refugit, & virorē virtutum, nec calore prosperitatis, nec frigore aduersitatis deponit.

Item gratia Dei assimilatur cucumeri.

Primò, quia cucumer habet virtutem refrigeratiuam. Est enim humerosus, & frigidus natura. Vnde datur febricitantibus. Sic gratia Dei refrigerat animam ab inordinato ardore vitiorum, siue auaritię, siue iræ, siue cuiuscūque inordinati appetitus.

Secundò, quia habet virtutem purgatiuam, ex eo quod soluit ventrem, & per consequens purgat. Sic gratia Dei soluit mentem peccatoris, & purgat per fluxum compunctionis, id est, per lachrymas pœnitentiæ.

Tertiò, quia habet virtutem sanatiuam. Nam folia cucumeris si fricentur medentur vulneribus, quæ impressit caninus morsus. Caninus enim morsus, tentatio prima fuit diaboli inuidentis, qui nobis in primis parentibus im-
Beda. pressit (vt Beda dicit) quatuor vulnera, scilicet ignorantiam, cōcupiscētiam, infirmitatē, & malitiam. Sed hæc vulnera folia cucumeris, id est, sacramenta gratię remouent atque curant. Nam contra ignorantiam, est sacramētum Ordinis, cuius vna clauis est scientia discernēdi. Contra concupiscentiam est sacramentū cōiugij: contra infirmitatem valet Confirmatio. Contra malitiā vero valet Eucharistia; quæ est sacramentum charitatis, quæ per se opponitur malitiæ. Valent enim hęc folia gratiæ ad sanādum generaliter omniū peccatorum vulnera; quia ab originali sanat Baptismus, ab actuali mortali pœnitentia, à veniali extrema vnctio.
Apoc. folia ligni ad sanitatem. Apo. 22.

Quartò, quia cucumer habet virtutem confortandi; quibus animus deficit, odore succurrit. Sic gratia deficientibus in tentatione vel tribulatione succurrit. Hęc enim est quæ tribus pueris in camino ardenti positis fecit mediū fornacis, quasi ventum roris, qui ipsius flammę calorem repressit,
vt habetur Dan. Vnde Apost. Fi- Dan. 4.
delis est Deus, qui non patietur 1. Co. 10.
vos tentari supra id quod potestis; sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere.

Item gratia Dei assimilatur diptanno, quæ est herba eiiciens partum, consumens venenum, & excutiens ferrum. Nam primo quidem diptannus habet virtutem dissoluendi, attrahendi, & consumendi venenum.

Item hanc herbam primo ceruę ostenderunt. Nam eam manducant, vt facilius pariant; & si sagitta fuerint percussæ, quærunt diptannum quo ferrum in vulne-
re inflictum excutiant, sicut Basi. Basil.
& Ambr. dicunt. Similiter gratia Ambr.
Dei consumit venenum auaritię. Hoc enim est venenum (vt supra dictum est) quod sua frigiditate calorem cordis, id est, charitatem extinguit.

Item educit partū, id est, expellit luxurię peccatum, quia partus concipitur ex opere luxuriæ.

Item

L

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Item excutit ferrum, id est, duritiam superbiæ.

Per quercus, coriandriq; similitudines, varia gulæ vitium non natura, sed voluptatis culpa introductum declaratur.
Cap. XXVIII.

GVlæ delitias non introduxit natura, sed voluptatis culpa. Cuius exēplum apparet in querco; quia quercus dicitur à quærendo, eo quod antiqui ad esum glandes quercus quærebāt. Et sic ieiunio nō carnibus, aut delitijs, sed sola glande soluebant, vt dicit Boëtius. Vnde humanum genus in tota prima ætate fuit sine carnibus, & delitijs varijs ciborum; & ideo mirandum est, quomodo voluptas tantū creuit, quæ à tāta parcitate inchoauit. Ecclesiast. Initium vitę hominis panis & aqua; & tamen hodie, sicut Innocentius dicit, de vilitate cōditionis humanę, gulosis non sufficit fructus arborum, nō grana leguminum, nō etiam radices herbarum, non pisces maris, non bestiæ terræ, non aues cæli: sed quærūt pigmenta, parantur aromata, & nutriuntur altilia, capiuntur obesa, quę studiose parantur ante cocos, quæ laute præparantur officio ministrorum: alius vndit & colat, alius confundit, & cōficit, substantiā conuertit in accidens, naturam mutat in famem, vt satuitas transeat in esuriem, reuocat appetitum ad irritandum gulam, non ad sustentandū naturā, non ad necessitatem supplendā, sed ad auiditatem explendam.

Boë. de consol.

Eccl. 29

Item gulæ vitium assimilatur coriandro propter quinque.

Primo, quia eius semen, quod est minutum & candidum, in vino dulci datū, homines ad luxuriā proniores facit. Similiter gula per splendidum cibum & dulcem potum, inclinat ad luxuriæ actum. Hieronymus in quodam sermone: Semper saturiati iuncta lasciuia est: vicina sunt sibi venter, & genitalia; pro membrorum ordine ordo vitiorum.

Hieron.

Secundò, quia si quis ex coriandro nimis accipit, amentiam, & phrenesim incurrit. Similiter per superfluitatem gulæ, & præcipuè quantum ad potum, homo per ebrietatem efficitur velut amens, & phreneticus. Nā sicut dicit Petrus Rauen. vbi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia deuiant, iudicia subuertuntur.

Petrus Rauen.

Tertio, quia hæc herba cum suo semine canibus venenosa existit. Canes enim contra lupos latrantes, & linguam medicinalem habentes, Prędicatores sunt, quibus gulæ vitium præcipuè est nociuum. Vnde dicebat Apost. Castigo corpus meum, & in seruitutē redigo: ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.

1. Co. 9

Quarto, quia coriandrum in cibo sumptum calefacit, & somnū inducit. Similiter gulæ vitium inducit somnum corporis, & somnolentiam, id est, pigritiam mentis. Reg. Comedit, & bibit, rursum obdormiuit.

3. Re. 29

Quinto, quia hæc herba, licet integra sit & odorifera, tamē fricata manibus fœtida fit. Sic etiā gulæ materia, scilicet cibus, quāuis primo odoriferus, & optimè sit paratus: postea tamen efficitur fœtidus in exitu de vētre. Et ideo sicut dicit Algazel. Cuiuscunque cura, vel solicitudo versatur circa id quod ventre ingreditur, eius valoris est, quod inde egreditur.

Humilitatis perfectio, qua elatus homo ab immanis sedatur, præcipue tribulationibus agnoscitur, eiusq; vis quanta existat similitudinibus fraxini, Bdellij, casiæ, hyssopi, & anethi aperte monstratur.
Cap. XXIX.

HVmilis homo & dulcis ferocitatem mitigat hominis super-

superbi, & crudelis. Cuius exemplum apparet in ficu, quia si tauri ferocissimi ad arborem fici ligentur, protinus ac repente mansuescere comprobantur. Per ficũ enim quæ habet interius lacteũ humorem & vnctuosum, & exterius producit dulcem fructum, intellige hominem, qui intus habet mentem humilem, extra vero conuersationem mitem, sicut

Mat, 11 Christus dixit Mat. Discite a me, quoniam mitis sum, & humilis corde. Nã lacteitas interioris humoris designat humilitatẽ mentis, ex eo, quod lac esse consueuit cibus paruulorum qui gerunt typum humilium, sed dulcedo, & mititas fructus, exterioris mansuetudinem signat operis, & cõuersationis. Et hæc duo bene inuicẽ conueniunt, quia sicut dicit

Hug. li 3. de cl. ani. Hugo. de sancto Victore, Coniũgi oportet mel humilitatis cũ dulcedine mãsuetudinis, quia sicut mel concordat in cõfectionibus medicinæ cum omnibus diuersitatibus specierum, sic & humilitatis dulcedine condiuntur omnia genera virtutum. Sed vnctuositas humoris signat affectionem pietatis. Et ita patet, quod ficus repræsentat hominẽ paruum reputatione, piũ in affectione, mitẽ & dulcem in conuersatione. Sed per taurum accipe hominem elatum, & ferocẽ, cui dicitur. Non

Eccl. 6. te extollas in cogitatione animæ, quæ, velut taurus, &c. Quod ergo mansuescit taurus ferox ad arborem fici ligatus, signat quod superbus humili associatus mitigatur. Nam eius humilitas vincit illius ceruicositatem, eius pietas cõfundit illius crudelitatem, sed

Cas. super psal. 118. eius mititas lenificat illius asperitatem. Vnde Cassiodorus dicit super illud Psal. Humiliatus sum vsquequaque. Per humilitatem mẽbra Christi sciunt diaboli vicisse superbiam. Per hanc fideles supra regna proficiunt: per hanc superbi tyranni superantur; per hanc deiecti, & infimi exaltãtur, per hanc in æternum martyres coronãtur, nec potest dici perfectus qui hac virtute est priuatus.

Item humilitas in asperitatibus & tribulationib. magis excrescit, & dæmonibus maximè inimica existit. Vnde assimilatur fraxino, quæ est arbor alta, & rotunda, vt pinea in locis altis & montanis crescens, cuius arboris tanta est vis, vt serpentes eius vmbrã matutinam vel vespertinã attingere non audeant. Vnde si inter ignẽ, & folia fraxini ponantur, prius ad ignem, quàm ad folia fugere comprobatur. Tanquam igitur loca montana & aspera, sunt aduersitatum, & tribulationũ contingentiũ discrimina, in quibus crescit fraxinus, i. humilitatis virtus, quia tribulationes magis mentẽ humiliant, & ideo tribulatio, & deiectio, humiliatio vocatur. Vnde Bernardus; tribulatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad mansuetudinẽ, sicut lectio ad scientiam. Si lucem appetis humilitatis, viam non refugias humiliationis. Vmbra autẽ fraxini matutina est humilitas pœnitentis in iuuenili ætate; sed quasi vespertina est humilitas pœnitentis tardiori ætate, & vtranque infernales serpentes, i. dæmones odiunt, & detestantur. Vmbra etiam matutina potest dici humilitas in prosperitate, sed vmbra in vespere est humilitas in aduersitate. Quamlibet autem humilitatem serpens, i. diabolus, tãtum odit, quod ipse pro se potius vult æterno igne gehẽnæ cruciari, quã ipse elegerit pœnitẽdo humiliari. Vnde ipse dixit Beato Machario, quod in re nulla alia superabat eum, nisi in humilitate, quam nullo modo poterat habere. — Bern. in Epist.

Item

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Itē humilitas aſſimilatur Bdellio.

Primò, ratione coloris: quia ſecundū Plinium. Bdellium eſt arbor nobiliſſima, nigra in folijs, & ligno oliuæ ſimillima. Similiter humilitas pęnitentis profert folia, i. verba, de ſe quidem nigra, id eſt, ſui deſpectiua, & accuſatiua. Nam iuſtus, id eſt, humilis, prior eſt accuſator ſui. Nomine enim iuſti, ſiue iuſtitiæ, quādoq; ſignificatur humilitas, ſecundū illud Matth. Decet nos implere omnem iuſtitiam, i. omnem humilitatem. [Plin.] [Pro.19] [Matt.30]

Secundò, ratione humoris, quia Bdellij lachryma, ſiue gutta eſt trāſlucida, guſtu amara, bene odorifera, ſed maximè aromatica, quādo eſt vino infuſa. Sic lachryma humiliter pęnitētis eſt amara, quia mentē perturbat, eſt etiā lucidiſſima, quia mentē ſerenat, eſt odorifera, quia Deū delectat: eſt aromatica, & medicinalis: quia morbos vitiorum ſanat.

Tertiò, ratione vigoris. Vigent enim in tali gummi Bdellij mirabiles virtutes. Nam valet cōtra apoſtemata, tam etiā interiora, quam exteriora, ſi fuerint ex eo peruncta. Habet etiam ſubſtantiā glutinoſam conſtrictiuam, & attractiuam, & ideo multū ſtringit diſenteriam ex acuta materia factam, & etiam fluxum ex fortiſſima formacia, morſibus etiā reptilium occurrit. Sic humilitas pęnitentis apoſtemata interiora, i. peccata cordis, & exteriora, id eſt peccata carnis curat; & purgat fluxum dyſenterię, & farmaciæ, i. pronitatem peccandi, ſiue ſit ex propria inclinatione, ſiue ex exteriore timore, refrenat.

Item morſus reptilium, id eſt, detractorum verba curat.

Itē humilitas aſſimilatur caſiæ.

Primo, propter locum generationis: quia naſcitur caſia in locis aquoſis, vbi multū creſcit, & bonū odorem reddit. Sic humilitas naſcitur in cordibus eorum, in quibus eſt aqua veræ ſapiētiæ. Dicitur enim Prou. Vbi humilitas, ibi ſapientia, vel quia naſcitur humilitas in aqua tribulationis, & creſcit in aqua compunctionis, & reddit etiam Deo bonum odorem. Vnde multum eſt Deo grata Can. Nardus mea dedit odorem ſuum; Nardus enim, quæ eſt herba breuis, adhuc humilitatem ſignat. Hieron. Nihil eſt quod nos ita hominibus gratos, & Deo facit, quā ſi vitæ merito magni, humilitate vero infimi ſimus. Gloſſa tamē ſuper Pſalmos dicit, quod caſia, quæ creſcit in aquis, eſt fides, quæ creſcit in baptizatis. [Prou.14] [Cant.1] [Hieron.]

Secundò, deſignatur humilitas in caſia, propter ſucceſſum varij coloris. Dicit enim Plinius, quod caſia primo caneſcit, ſecundo rubeſcit, tertio nigreſcit. Sic humilis caneſcit per prudētiam, quaſi ſenes, & cani, propter experientiā longi temporis conſueuerūt eſſe prudentes. [Plin.]

Item rubeſcit per patientiam, & nigreſcit per compaſſionis triſtitiam, quæ eſt quædam mentis nigredo & obumbratio.

Tertio, propter modum probationis: quia bona caſia probatur per odorem, per colorem, & per vigorem. Nam caſia nobilis eſt ſubdulcis, & acuti ſaporis, & iucundi odoris, & ſubnigri coloris, & ponderis grauioris, & maximè laudatur, quæ de facili non frangitur, ſed primo flectitur. Similiter, qui vere humilis eſt, habet dulcedinē in cōuerſatione, odorem iucundū in fama & opinione; & ſubnigrum colorem in ſua deſpectione, quia claritatem ſuā non oſtendit, ſed abſcondit. Nec frangitur tribulatione quacunque, ſed flectitur compaſsione, & diſcretione.

Quarto

Quarto, per effectū curationis: quia cassia reuma purgat, cerebrumq; capitis confortat, & fœtorem oris amputat. Sic humilitas pœnitentiæ, reuma, i. peccati fluxum purgat; cerebrum, i. sensum confortat: quia humilitas reddit hominem magis sensatū, id est, sapientem.

Item fœtorem oris, i. iactantiā sermonis amputat, quam homo discretus odit, sicut naris fœtorem, eo quod laus in proprio ore sordescit, & ideo odor famę perditur per iactantiam commendationis propriç, sicut narrat Valerius Maximus de Mario, quod cum multa fecisset vna sui iactatione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumpsit ascribere, quod ex ore alieno debuerat captare, publicæ cōmendationis vota demeruit. Valer. Max.

Item humilitatis clausura debet se homo munire, postquam diuinas consolationes recepit. Cuius exemplū est in elitropio, quæ s. est herba, quæ in Solstitio ęstiuali florem incipit. Vnde solsequium vocata est à Latinis, eo quod Sole oriente flores suos aperit; sed ipso occidente iterum se recludit. Tunc enim Sol Christus quasi alicui oritur, quando s. ei consolationis suæ lumen infundit; & tunc debet homo quantum potest flores suos, i. affectus Deo aperire. Tunc autem Sol ei occidit, quando ipsa consolatio transit, & tunc debet se homo sub custodia humilitatis claudere, ne latro, i. vana gloria subintret. Vnde Dominus, post transfiguratione descendens de monte mandauit discipulis, dicens. Nemini dixeritis visionem. Mat. 17

Item humilitas, sicut dicit Cassiodorus, assimilatur hyssopo. Cassio.

Primò ratione staturæ, quia est herba breuis, & modica, quia videlicet humilis est modicus in sui reputatione Vnde Gre. dicit, quod humilitas vera est, qua quis de se parua æstimat, & bona alterius sine inuidia, & liuore commendat. Greg.

Item homo humilis est breuis in locutione. Vnde secundū beatū Benedictū, in regula sua. Vnus de duodecim gradibus humilitatis, est pauca & rationabilia verba loqui, & nō in clamosa voce.

Secundò, ratione inhærentiæ: quia hyssopus in terra petrosa crescit in radicibus petræ solidæ se infigens. Similiter humilitas crescit, in terra petrosa, i. in anima amore Christi solidata. Vnde humilis homo mediante charitatis radice, solidæ petræ, i. Christo inhæret. Regum. Dominus petra mea, & robur meum. 2. Re. 22

Tertiò, ratione efficaciæ, quia pulmonē, & omnia vitia pectoris ex causa frigida purgat, si s. cum ficubus siccis in vino coquatur. In pulmone, sicut dicit Cassiodorus, sunt inflationes superbiæ, quam purgat humilitas, & purgat pectus, quia cohibet inflammationes iræ, præcipuè sociata cum vino charitatis, & ficu dulci, s. mansuetudinis. Psal. Asperges me Domine hysopo, & mūdabor. Psal. 50.

Item humilitas assimilatur anetho. Primo, quoad partiū pluralitatem. Nā anethum est herba habens radicē, semen, & herbam In quibus triplex humilitas designatur. Nam radix est humilitas cordis, herba humilitas oris, semen humilitas operis.

Secundo, quoad virtutis multiplicitatem. Habet enim radix anethi viricis virtutē apertiuam ventositatis, & inflationis extenuatiuam, & torsionis vētris mitigatiuā. Simili etiā modo humilitas cordis, quę est vt radix Deo, vt mentem aperit, & ad eius gratiæ susceptionem præparat. Et

disponit, ventositatem vanę gloriæ, & inflationem superbiæ, expellit & tortionem ventris, id est turbationem, & indignationem mentis excludit. Tertiò, quoad valoris varietatem, quia radix anethi, i. viridis, alicuius est valoris, eo q compacta diuidit, calculum frangit, & singultum ex plenitudine abscindit. Sed postquam fuerit radix anethi siccata nullius est ponderis. Tunc autem radix anethi humilitas cordis est viridis, quando nutritur, & fouetur humore diuini amoris: & tũc timor Dei mentẽ humilians, cor frigore peccati compactum per compunctionem diuidit, calculum, i. duritiam peccati frãgit, & singultum, i. indignationem superbam, & turbationem repellit. Sed remota viriditate diuini timoris, tunc siccatur, i. euacuatur humilitas mentis, ita vt nullius sit valoris, vel virtutis.

Item humilitas continet gratiã ne defluat, sicut psyllium dicitur cõtinere vinum. Nam si psyllium misceatur vino, calor vini pellit frigiditatẽ psyllij ad superficiem, & viscositas eius pellit viscositatem eius in circuitu, & nõ exhibet vinum etiam sine vase. Similiter humilitas reddit hominem circunspectum, vt nõ effundatur gratia eius per aliquã fatuitatẽ: propter quod dicit Greg. Qui cæteras virtutes sine humilitate cõgregat, quasi puluerem in vẽtum portat.

In bonis inceptis haud perseuerantes sycomoro, lactuca, variis similitudinibus cõparantur.

Cap. XXX.

INconstans homo assimilatur sycomoro. Sycomorus enim est fatua ficus, in foliis moro similis. Et dicitur à sicos, quod est ficus, & moros, quod est fatuus, quasi fatua ficus. De qua dicit Diosc. quod fructus facit subdulces sed nunquam ad maturitatẽ venientes. Quasi autẽ fatua ficus est hominis instabilis animus. Vnde Eccle. dicit. Stultus autẽ, vt luna mutatur. Hic licet aliquos fructus, i. bona opera facere incipiat, in eis tamen vsque ad maturitatem, id est, vsque ad finem debitum non perseuerat.

Diosc.

Eccl. 27

Item inconstantes, & imperseuerantes, qui bona incœpta non continuãt, assimilantur lactucæ. Nam lactuca, quando est tenera & iuuenis, habet multas & magnas virtutes: quia cum sit frigida & humida, temperatæ & subtilis substantiæ, & facilè digestibilis stomachi calorem sedat, sanguinem bullientem refrigerat, insomnietatem placat capitis, dolorẽ ex fumo cholerico sanat, in masculis veneris motũ refrenat, lac in mulieribus multiplicat, & sanguinem augmẽtat, & in qualitate perfecta bonum sanguinẽ generat. Sed quando antiquatur & induratur, humiditas nimium amaricatur. Quare ex eius vsu sanguis pessimus generatur, & virtus ex ea visiua debilitatur. Nam ex sua ponticitate sensum animalem mortificat, & naturalem spiritum suffocat. Vnde talis lactuca generare volentibus plurimum est nociua. Hęc omnia dicit Isaac in dictis particularibus. Eodem modo quidam à principio suę conuersationis, vel in iuuentute sunt optimi, & videntur magnas virtutes habere, & multas; qui postea in processu in senectute efficiuntur pessimi, & indurantur in malis, vt efficiantur pleni multis & magnis vitijs. Apostolus. Cum spiritu cæperitis, nunc carne consummamini. Gal. 4.

Intentio opus, veluti radix fructus, corrumpit & perficit.

Cap.

Cap. XXXI.

INtentio assimilatur radici.

Primò, quia radix est totius herbæ, vel arboris principium. Et sic intentio est principium totius verbi, vel operis.

Intentio enim est ipsius finis. Finis enim licet sit vltimum in opere: est tamen principium in intentione; quia finis mouet agentem, vt dicit Philosophus. Vnde finis, secũdum eum, dicitur causa causarum. Arist. 12 Meth.

Secundò, quia radix expetit latibulum. Nam radix, quãdiu sub terra latuerit, nutritur, & proficit. Sed si euulsa fuerit, moritur, & arescit. Ita intentio si cum humilitate latuerit, opus bonũ nutrit, & crescit. Sed si per ostentationẽ euulsa fuerit, ab humilitate extinguitur, & deficit. Vnde Gregorius dicit. Sic opus sit in publico, vt semper intentio maneat in occulto. Greg.

Tertiò, ratione effectus; quia radix est initiũ bonitatis, & malitiæ arboris causatiuum: nam bonitas & malitia radicis ad ramos ascendit, & sæpe apparet in fructu & flore qualis est humor in radice; quia non potest alium humorem ramis infundere, quã in se habet. Sic etiã bonitas & malitia operis ex intẽtione procedit. Apo. Si radix sancta, & rami sancti. Luc. dicitur. Si oculus tuus, id est, intentio, fuerit simplex, totũ corpus tuũ, id est, opus lucidum erit: & si oculus tuus nequã fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. Amb. Intentio tua operi tuo nomen imponit. Gre. Si semel cor intentioue corrumpitur, sequentis actionis medietas, & terminus, ab hoste calido securè possidetur, quoniã totam arborem sibi fructus ferre conspicit, quam veneni dente in radice vitiauit. Ro. 11. Luc. 10. Ambr. Greg. 1. mor.

Hypocritarum fraus & calliditas, multis arundinis proprietatibus vmbratiũ ancis effectibus perfecte declaratur.

Cap. XXXII.

HYpocrita assimilatur arundini. Primo, quia arundo in arena radicatur: quia scilicet hypocrita radicem amoris habet in terrenis. Illud enim, quod in arena plantatum est vel fundatum, tria timet, scilicet ventum, pluuiam, & flumẽ, vt habetur Matt. Per vẽtum, qui ab aëre procedit, & venit, intelligitur tentatio dæmonis, qui in aëre commoratur: per pluuiam, quę de cęlo descendit, intelligitur aduersitas, quæ à Deo venit: per flumen quoque, quod per terram fluit, intelligitur persecutio, quam tyrannus infligit. Ex quo patet, quod ille est, vt arundo in arena fundata, qui vel vento tentationis frangitur, in pluuia aduersitatis per impatientiam corrumpitur: vel flumine mundanę persecutionis eradicatur, quæ omnia contingunt hypocritis. Mat. 7.

Secundò, quia arundo à vento agitatur. Matth. Sed quid existis videre arundinem vento agitatã? Sed hypocrita est incõstans, quia modo vẽto aduersitatis inclinatur ad iracundiam, modo vento prosperitatis erigitur in superbiã. Isa. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs. Mat. 11. Isa. 1.

Tertiò, quia arundo medullæ plenitudine non solidatur. Vnde est exterius pulchra, & interius vacua. Sic hypocrita nõ habet soliditatem, & plenitudinem interioris gratię, sed solũ pulchritudinem exterioris apparentiæ. Vnde Dominus dixit Mat. Vę vobis scribæ & pharisæi hypocritæ: & post. vos quidẽ à foris apparetis hominibus iusti. Gre. Quid est vita hypocritæ nisi quædã visio phantasmatis, quæ hoc ostẽdit in imagine, quod non habet in veritate. Mat. 23. Greg. mor.

Quartò, quia arũdinis viriditas

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Breui tempore terminatur. Nam cito crescit, & cito arescit. Nam arundo ab ariditate nomē accepit. Sic hypocritæ gloria parum durat, cito enim crescit, & cito
Iob 20. decrescit. Iob. Gaudium hypocritæ ad instar puncti.

Quintò, quia arundini manus innitētis perforatur, quia scilicet hypocrita decipit & lædit adhærentē sibi. Isa. Ecce confidis super
Isa. 35. baculum arundineū cōfractū, &c.

Item hypocritarum pœnitentia assimilatur vmbræ nucis. Nux n. facit vmbram in apparentia gratam; sed in existentia, & effectu nociuam. Vnde nux nocendo est dicta, quia rebus nocet eius vmbra. Vnde ipsa est dormientibus sub ea nociua, & multarum infirmitatū generatiua. Similiter hypocritarum pœnitentia, licet in apparētia exteriori videatur pulchra, tamē intrinsecus est mala, & multorum vitiorum in homine
Matt. 7. generatiua. Matt. Veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autē sunt lupi rapaces. Vnde hypocrisis est vmbra mortifera, de
Luc. 1. qua Luc. In vmbra mortis sedēt.

Varijs palmæ arboris effectibus, perceptabiles iusti perfectiones ostenduntur.

Cap. XXXIII.

Iustus assimilatur palmæ.

Primò quidem quia palma in radice inferius habet asperitatē, & similiter iusti habent asperitatem laboris. Apostol. In laboribus
2. Co. 11 plurimis, &c.

Secundò, quia superius in coma habet venustatem, scilicet, quia iusti superius in cælo habent venustatē, & pulchritudinem gloriæ immortalis. Psalm. Iustus, vt pal-
Psal. 91. ma florebit in domo Domini.

Tertiò, quia palma in fructu habet tarditatem. Nam cū difficultate, & tarditate peruenitur ad eius fructum. Non enim ante centum annos fructum facit, & tunc primo perfectè vires accipit, vt fructificare possit. Vnde quanto palma est annosior, tanto eius fructus est melior. Hoc autem significat, quia iusti viri post diuturnitatem laboris perueniunt ad fructum consolationis. Iac. Ec- Iaco. 5.
ce agricola expectat pretiosū fructum, &c. & quanto diutius expectant, tanto copiosiorem recipiūt fructum mercedis.

Lachrymarum vis quanta in vere pœnitētibus existat, ex multis aloës, lupinorū, pini, porrique exemplis monstratur, ac eas vinum Angelorum esse, atque effectum dilectionis, & patientiam in tribulationibus causare comprobatur.

Cap. XXXIIII.

Lachryma pœnitētis assimilatur succo aloës.

Primò ratione materiæ. Dicitur enim aloës succus, qui ex quadā herba exprimitur, ad ignē decoquitur, & postmodum ad Solem deponitur, vt siccetur. Hic succus est lachryma pœnitentis, quæ ex amara herba, id est, compunctione exprimitur, & ad ignem interioris doloris decoquitur; sed Solis calore, id est, charitatis ardore siccatur; quia cùm timor est in amorem Christi couersus, iam lachrymæ timoris & doloris siccātur. i. cessant & restringūtur, quia in quadā securitatis fiducia anima solidatur. Et huiusmodi lachrymas significauit aqua in vi-
num conuersa. Vnde Ber. Illas la- Ioan. 2.
chrymas vere in vinū mutari di- Bern. in
xerim, quę fraternę compassionis Can.
affectu in feruorem prodeunt charitatis; pro qua etiam ad horam tui ipsius immemor sobria quadam ebrietate videris. Vnde patet, quod aqua in vinum conuertitur, quando siue timor de seipso, siue dolor & luctus de proximo prodit in charitatis affectum.

Secundò ratione excellentiæ; quia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quia tanto de sui natura pœnitẽtis lachryma debet esse amarior, quãto plus habet de fœtore peccati. Et ideo simpliciter loquẽdo lachryma pœnitentis, tanto dulcior & melior est, quanto minus amara, & fœtida, id est, quanto minus habet de amaritudinis materia, siue causa, id est, de fœtore peccati.

Tertio ratione efficaciæ. Nã lachryma pœnitẽtis omne peccatũ abluit; quod significat efficacia aloë; quia aloes licet sit amarum, tamẽ est multipliciter salutiferũ.

Primò, quia visum clarificat, ꝙ competit lachrymis pœnitentiæ in quantũ purgant vitiu auaritiæ, quę mentis visum obscurat, sicut puluis terræ oculos corporis. Ps. Psal. 73. Repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus, id est, ex affectu terrenorum.

Item aloës ab hydropisi pręseruat, & in principio curat: quod competit lachrymis pœnitentiæ, inquantum mentem humiliant, & tumorem siue inflationem superbiæ curant.

Item aloës melancoliam mũdificat; quod competit lachrymis pœnitentiæ, inquantum purgant vitium accidiæ.

Item aloës caput à dolore releuat; quod cõpetit lachrymis pœnitentiæ, inquantũ expellunt vitium inuidiæ; quæ causat capitis dolorem, id est, mẽtis tristitiam; quia inuidia est tristitia in alienis bonis, vt dicit Philosophus.

Item aloës choleram purgat; & hoc competit pœnitentię, inquãtum mitigat vitium iræ, ad quod valde cholera inclinat.

Item aloës membrorum genitalium vlcera sanat, si eius puluis cum melle sumatur; quod lachrymę pœnitentis præstant, dum vitium luxuriæ curant.

Item idem puluis aloë cũ melle vermes ventris necat. Et similiter lachryma humilis pœnitentis cũ dulcedine deuotionis necat vermes ventris, dum gulæ inordinatos motus siue appetitus restringit. Omnia namque illa apparent in pœnitente postquam bene ablutus est lachrymis pœnitẽtiæ, & ideo Cassio. dicit in illud Psalm. Fuerunt mihi lachrymę meæ panes die ac nocte, dũ dicitur mihi per singulos dies, vbi &c. ꝙ fletus est cibus animarũ, corroboratio sensuũ, absolutio peccatorum, refectio mentiũ, lauacrũ culparum. Cas. in Psal. 41.

Item lachrymę pœnitẽtis amaritudinẽ conscientiæ conuertunt in dulcedinem gratiæ; cuius exẽplum est in lupinis, quæ cum sint leguminaamara, per madefactionem in aqua efficiuntur dulcia, sicut dicit Isaac. Similiter aqua lachrymarũ amaritudinem peccati conuertit in dulcedinem gaudij. Isaac. Psal. Eũtes ibant, & flebant, mittentes semina sua: venientes autem venient cũ exultatione, &c. Ps. 125. Bern. Lachrymæ pœnitentiũ vinũ sunt Angelorũ, quia in illis odor vitę, sapor gratię, & gustus indulgentiæ, sanitas redeuntis innocẽtiæ, reconciliationis iucũditas, & serenatæ conscientiæ suauitas. Ber. sup. cant.

Item lachryma compunctionis causat affectum dilectionis, & patientiam tribulationis, cuius exẽplum apparet in pino. Nam arbor pini est per sudorẽ, siue lacrymã, picis generatiua. Et iterum de pino in Germania gignitur lachryma; quę dum fluit, calore, vel frigore indurescit, & gemmã facit; quam esse electrum, Isid. dicit. Sic lachryma compunctionis, dum mentem & affectum accẽdit, generat picem. i. glutinum dilectionis: & dum amor lachrymã emittit, ipsa anima amplius inflãmatur calore amoris diuini & frigescit ab amore mundi: & sic solidatur, & firmatur, & vertitur lachryma amoris, in gemmam

patientiæ,& fortitudinis.

Item lachryma veri pœnitentis animam à malis operibus retrahat, & in bonis operibus fœcundat. Cuius exemplum apparet in porro, cuius succus, (vt dicit ipse Dioscorides, & etiam Macer) valet contra vomitum sanguinis. Vnde hunc solũ Hippocrates dedisse dicitur cuidam sanguinẽvomenti. Valet etiam contra sterilitatem, si à puellis sępius comedatur, quasi ergo porri succus, est pœnitentis fletus; qui sanguinis vomitũ.i.peccati fluxum restringit, & sæpius à pœnitente fusus, animã à bonis operibus sterilem ad eorum fœcũditatem reducit. Diosc.

Omnia capitalia crimina, quibus medianti-bus hypocritæ, cæteriq; mali homines cognoscũtur, pluribus zizania exemplis exprimuntur.

Cap. XXXV.

Mali homines assimilantur zizanijs.

Primò per aspectum deceptiuũ; quia zizania i. lolium, quę est fęminini generis, in singulari, sed neutri, in plurali, (vt dicit Isidorus) inter triticum nascitur: nec quamdiu in herba est, à tritico plene discernitur Et ideo decipit aspiciẽtes, vt putetur esse triticũ, cum sit lolium. Vnde ei assimilãtur hypocritę, qui inter bonos cõuersantes, & bonitatis & sanctitatis speciem extrinsecus ostendentes, creduntur esse boni, cum sint mali. Vnde quamdiu sic viuunt, zizania in herba similes tritico se ostendunt.

Secundo propter consortiũ infectiuũ; quia zizania tritico mixta, aliquando ipsum suffocat, nisi ab eo cautius separetur. Et similiter plerunq; hypocritę, in bonorũ collegio incogniti cõmorãtes, inficiũt quosdã simplices, & ad suas nequitias occultè seducẽdo, pertrahẽtes, spiritualiter eos suffocãt.

Tertiò, propter iudicij delationem: quia enim propter similitudinem quam habere zizania cũ tritico videtur, sępe dum zizania euelli creditur, triticũ pro ea euellitur, est separatio proroganda quamdiu sunt ita similia, vt cognosci non possint, & tempore messis zizania colliguntur, per fasciculos componuntur, & igni tradũtur, triticũ autẽ in horreum reconditur, vt habetur Math. Ex quo habetur, quod mali tolerantur quãdiu sũt occulti, vel quãdiu extirpari nõ possuntsine periculo tritici, id est, sine scandalo bonorum, & damno. Sed adueniente messe diuini iudicij, tũc fiet vniuersalis separatio malorum à bonis; & ad modũ zizaniorum mali alligabuntur fasciculis ad cõburẽdum igni, quia scilicet in igne gehẽnæ similes associabuntur similibus, vt eadem eos retineat pœna, quos similis tenuit culpa. Sed triticum, id est, bonorum collegium recondetur in horreo cæli. Mat. 13.

Quartò propter effectum nociuum. Nã zizania habet vim acutam, quodammodo venenosam, inflatiuam, & ventosam, vnde ebrietatem inducit, mentem percutit, & caput lædit; panẽ, cui admiscetur, inficit. De quo, si quis comedat in magna quãtitate, nõ solum eũ grauiter lædit, sed etiã occidit. Igitur inquantum habet vim acutam, repræsentat vitium auaritiæ, quia auari sunt valde acuti ad decipiendum. Vnde Ps. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. In quantum vero habet vim venenosam significat luxuriã, quę est venenum aspidũ insanabile, vt dicitur Deut In quantum vero habet vim vẽtosam, & inflatiuã, significat vanam gloriam, siue superbiam. Pro. Qui innititur mendacijs, his pascit vẽtos. In quãtũ vero ebrietatem inducit, significat, Psal. 51. Deu. 32. Pro. 10.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cat vitium gulæ. Cõtra quod dicitur ad Ephe. Nolite inebriari vino, &c. Sed inquantũ mentem lædit, & caput percutit, significat irã, quę caput rationis perturbat, & claritatem mẽtis offuscat. Inquantum autem panem inficit, significat accidiam, quæ gustum animæ lædit, & spirituale panem verbi insipidũ reddit. Sed inquã tũ grauiter lędit, & occidit, significat inuidiã, quæ inuidentẽ corporaliter & spiritualiter occidit, Iob. Paruulum occidit inuidia. Iob. 5.

Mitis homo quo pacto in iniurijs sibi illatis agnoscatur, similitudinibus varijs explanatur, iracundus ligno spinoso assimilatur.

Cap. XXXVI.

MAnsuetus nõ probatur, cui nulla iniuria dicti vel facti irrogatur. Arbor enim quæ nullo vento flante agitatur, non propterea immobilis reputatur. Sicut nec lignum quod non arderet absente igne, diceretur incombustile. Eodem modo nõ debet homo mansuetus appellari, dum nulla iniuria fit ei. Vnde Bern. dicit. Sunt quidã mites, dum nihil fit eis, vel dicitur, nisi pro eorum arbitrio. Patebit autẽ, quia longe sunt à mãsuetudine, si leuis oriatur occasio. Bern.

Itẽ mitis homo & deuotus, linguas maledicorum pungentium non formidat. Cuius exemplum est: quia maluæ succus oleo admixtus, tãtæ virtutis esse dicitur, vt si quis eo perunctus fuerit, à pũcturis apum, & aranearum, & scorpionum tutus fiat, sicut dicit Plinius. Malua enim, quę est herba mollis, mãsuetudinem signat. Vnde maluæ succus, est mansuetudinis virtus: cui si admixtum fuerit deuotionis oleum, ita cor hominis liniendo corroborat, vt neque apum, i. pũgitiuorum qui aculeos figunt, neque araneãrũ, i. impostorum, quæ telam texũt, & venenum ferunt, neque scorpionum, i. detractorum, qui retro percutiunt, puncturas linguarum formident. Vnde Greg. dicit. Cũ linguæ detrahentium, vel opprobria irrogantiũ corrigi nequeũt: æquanimiter per omnia toleranda, nec obtrectationis sermo timendus est; ne dum peruersorũ lingua metuitur, recti operis via deseratur. Gre. super Eze.

Iracundus autem homo similis est ligno spinoso, quod pũgit amplectentem se. Nam licet homo amet omnes arbores quę sunt in horto suo, spinosas tamen declinat & fugit, ne lacerent eum. Sic licet omnes homines sunt amãdi, familiaritas tamen iracundorum declinanda est. Prouer. Noli esse amicus homini iracundo. Prou. 22

Deipara Virginis mirum in modum corporis animiq; dotes ac excellentia describuntur, quæ quamplurimis naturalibus cedri, cipressi, cinamomi, nardi, oliuæ, palmæ, platani, virgæ, vitis & denique balsami exemplis patefiunt.

Cap. XXXVII.

MAria, mater Domini, assimilatur cedro. Eccle. Quasi cedrus exaltata sum in Libano. Sunt enim duo genera cedrorũ: quia sunt cedri, quæ nascuntur in Libano quæ sunt valde proceræ & odoriferæ, quarũ odor fugat serpentes, & interficit vermes. Libanus autem vbi nascũtur, candidatio interpretatur. Aliæ sunt cedri maritimę, quę sunt paruæ, sed fructuosæ, quarum poma cedrina triplicem habẽt substantiam. Eccl. 24

Prima est calida, media temperata, vltima frigida. Per vtranque cedrũ Beata Maria significatur. Ipsa enim instar primę cedri fugat serpentes, id est, dæmones, extinguit vermes, id est, prauas

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cogitationes; & reddit candidas mentes. Similiter instar secundæ cedri fructũ protulit benedictũ, s. Christum, in quo fuerunt tres substantiæ, scilicet Deitas, anima, & caro.

Prima, s. deitas est valde calida: quia omniũ vitiorum consumptiua, & omnium sanctorum cor-

Heb. 12 dium inflammatiua Hebr. Deus noster ignis consumens est. Media, s. anima, fuit valde temperata, quia omnes virtutes in ea suũ medium tenuerunt, & illa nunquam declinauit ad aliquod extremum. Vltima, s. caro, fuit frigida: quia fuit ab omni cõcupiscentia penitus aliena.

Item assimilatur cypresso. Eccl.

Eccl. 24 Quasi cypressus in monte Sion. Nam cypressus dicitur esse arbor tota medicinalis, s. in cortice, folijs, & fructu. Quia quicquid in Virgine extitit, totum virtuosum & medicinale fuit: & cortex, i. exterior conuersatio sancta; & folia, i. verba suauia, & fructus, i. opera vtilia.

Itẽ assimilatur cinamomo. Ecc.

Eccl. 24 Sicut cinnamomum aromatizãs odorem dedi. Nam hæc plãta est sicca, calida, & aromatica. Ipsa enim B. Virgo fuit sicca in carne per temperãtiam, & parcitatem, calida in anima per feruorem, & charitatẽ, & aromatizãs in vtroq; per mundiciam, & puritatem.

Cant. 1. Item assimilatur nardo Cant. Nardus mea dedit odorẽ suum: quod dicit Ecclesia de beata Virgine. Quia nardus est herba modica, & calida, odorifera, & spicosa. Similiter Maria fuit modica per humilitatẽ cum dixit: Ecce ancilla Domini &c. calida per

Luc. 1. charitatẽ, odorifera per puritatẽ, & spicosa per fœcunditatem. Nã spica, quã produxit ista nardus, fuit Dominus Iesus Christus. Spica enim nardi vt dicit Diosc. habet virtutem confortãdi cerebrum, scilicet naribus applicata.

Item confortandi stomachum, quia valet contra stomachi debilitatem.

Item confortat cor, quia valet contra cordis defectum. In cerebro est sensus, in stomacho appetitus, sed in corde amoris affectus. Christus ergo quasi spica nardi sensum nostrũ cõfortauit per fidẽ, appetitum excitauit per spem, affectum inflammauit per charitatẽ, docuit enim nos cognoscere diuina, appetere superna, diligere æterna, vel quia docuit nos in Deũ credere, de Deo confidere; & Deum diligere.

Item nota, quod nardus, siue spica eius masticata, humorem linguæ desiccat.

Item surditatem auriũ sedat, & quia est incisiua, & diuisiua, vsq; ad intima penetrat, vnde & lapidem frangit. Et hoc competit B. Mariæ, quæ suo exemplo nos docuit linguã continere, aures Deo aperire, & gladio doloris animã penetrare. Siquidem ipsa pauca & rationabilia verba dixit, aures Angelo diligenter aperuit, & tẽpore passionis filij sui eius animam gladius doloris pertransijt. In primo docuit nos humorem linguæ desiccare, i. lubricitatem loquacitatis refrenare. In secundo circa Dei verba auriũ cordis surditatem fugare, ne forte dica-

tur nobis. Aures habent & non Ps. 134

audient. Sed in tertio docuit nos gladio verbi Dei, vel dolore contritionis animam perforare, ita vt lapis, i. vt cordis duritia frangatur.

Item assimilatur oliuę, secundũ illud Eccl. Quasi oliua speciosa Eccl. 14

in campis.

Primo, quia oliua in arbore, siue ligno habet soliditatem. Nam lignum oliuæ est cõpactæ soliditatis, imputribilis puritatis, & in medulla multæ humorositatis.

Nam

Nam beata Virgo fuit compacta & solida in fide. imputribilis & purissima in carne, & plena humore gratiæ in mente: secūdum illud Luc. Aue gratia plena, &c. Luc. 1.

Secundo, quia oliua habet in fronde viriditatem. Nā folia oliuæ semper viret: Sic folia Mariæ semper fuerūt viridia, i. virtuosa. In omni enim verbo suo vigor virtutis apparuit, siue virtutis prudētia in inquirendo, sicut quando dixit angelo. Quomodo fiet istud, &c. siue humilitatis in cōsentiendo, vt cum dixit. Ecce ancilla Domini, &c. siue deuotionis in laudado, vt cum dixit; Magnificat anima mea Dominum, &c. Luc. 1. siue dilectionis in conquerendo, vt cum dixit, Fili, quid fecisti nobis sic? siue pietatis in cōpatiendo, vt cum dixit, Vinum non habent, &c. Luc. 2.

Tertio quia oliua habet in flore suauitatem. Nam eius flores suauiter redolent. Flores Mariæ, fuerūt eius mores, qui odore honestatis plurimum redolebant. Nam tāta pollebat B. Maria morum honestate, vt solum in eius aspectu omnis ab aspiciente tentatio, sicut testatur Hieron. fugaretur. Hieron.

Quartò quia oliua habet in fructu vnctuositatem. Et nota, quod oliuæ quanto sunt nigriores exterius, tāto & ipsę sunt maturiores interius, & ad exprimendum ab eis oleum sunt aptiores. Similiter fructus, i. operationes Mariæ, quamuis essent exterius nigræ i. per apparentiam humiles, tamen interius vnctione deuotionis & gratiæ erant plenæ. Vnde Mariæ Virginis opera fuerunt nigra per humilitatem, vnctuosa per pietatem.

Quintò, quia oliua in liquore habet vtilitatem. Nam liquor oliuæ est oleū, cuius vsus est multum vtilis mortalibus. Nam oleū (vt dicit Isidor.) est in pabulum luminis, in medelam vulneris, & in refectionem esurietis. Isido. Nam in lucerna ponitur ad ignē nutriendum, languidis membris apponitur ad medelam, & cibis additur ad comededum. Oleum ergo oliuæ, est misericordia & pietas Mariæ. Nam ipsa illuminat tenebrosos homines in Dei agnitione. Vnde mater agnitionis vocatur. Ipsa languidos curat solidādo in Dei timore. Eccl. 24. Nā timor Domini expellit peccatum, quod est languor animæ. Vnde etiam ipsa dicitur mater timoris.

Item ipsa etiam cibat & nutrit sibi deuotos multiplici consolatione. Vnde ipsa inuitat eos, dicens. Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Eccl. 24.

Item B. Maria assimilatur palmæ. Canti. Statura tua assimilata est palmæ. Cant. 7.

Primò, quia palma habet radicis profunditatem. Habet enim palma radicem in terra multum defixam. Sic B. Maria habuit radicis profunditatē, id est, cordis profundam humilitatem. Luc. Quia respexit humilitatē ancillæ suæ. Luc. 1.

Secundò, quia habet stipitis firmitatem. Est enim truncus eius miræ & imputribilis firmitatis. Sic truncus virginis, id est, corpus Virginis, habuit imputribilem firmitatem, i. incorruptibilem virginitatē, quia virgo ante partum, virgo in partu, & virgo post partum.

Tertiò, quia palma habet viroris perpetuitatem. Nam diuturnis vestitur folijs, sine vlla successione ea conseruans, tempore hyemis & æstatis. Similiter B. Maria virorem fidei semper tenuit, & eam nunquam amisit, nō solum tempore æstatis, id est, prosperitatis, sed etiam tempore hyemis,

 id

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

id est, aduersitatis, scilicet passionis, quando discipuli, & alij fideles eam perdiderunt.

Quartò, quia palma habet culminis sublimitatem, quia est arbor magnæ proceritatis & altitudinis, sed cedri altitudinē non pertingit: quia Beata Virgo licet magnam habuerit altitudinem meritorum, & etiam præmiorū. Vnde Eccle. Ego in altissimis ha-
Eccl. 14 bitaui, non tamen sicut Christus, & ideo non peruenit ad altitudinem cedri, id est, Christi; Eccles.
Eccl. 14 Quasi palma exaltata sum in Cades.

Quinto, quia palma habet fructus suauitatem, scilicet dactili. Cuius fructus tanto dulcior, & sapidior esse probatur, quanto immediatius Solis radijs exponi-
Cant. 7. tur. Cant. Ascendam in palmam, & apprehendā fructus eius. Suauissimus autē fructus Mariæ virginis ille est, de quo Elisabeth ei
Luc. 1. dixit. Benedictus fructus ventris tui. Iste fructus fuit dulcissimus, & sapidissimus, quia radijs Solis, i. diuinis splendoribus immediatè coniunctus, immo ipse est splendor gloriæ, & figura substātiæ diuinæ.

Item Beata Maria assimilatur
Eccl. 24 platano, Secundum illud Eccles. Quasi platanus exaltata sum iuxta aquas.

Primò, ratione dilatationis. Est enim arbor latitudine foliorum sic dicta, eo quod patula, & ampla, & plana. Nam platos Græci vocant planum, vt dicit Isidorus. Folia autem Mariæ, fuerunt eius virtutes, quibus ornata fuit eius vita. Et hæc folia fuerunt patula per exemplum, & ampla per meritum. Et tamen plana, id est, humilia per despectum, quia quantumcunque esset gratia & virtutibus plena, tamen semper se humiliabat, & despiciebat, ancillā Dei se vocans.

Secūdò, ratione complexionis, quia platanus est arbor frigida, & sicca. Quia B. Maria fuit ab omni feruore auaritiæ frigida, & ab humore concupiscentię sicca; quia terrena toto corde despexit, & nihil in se concupiscentiæ habuit.

Tertiò, ratione curationis. Nam folia platani ad curādum causas calidas, & humiditates infirmitatum sunt valde vtilia, quia humorem desiccāt, & calorem temperant: reuma restringunt, & contra tumorem calidum oculorum iuuant. Nam folia Mariæ fuerunt non tantum eius exempla, sed etiam verba, quæ quandoq; ardorē auaritiæ temperant, sicut quādo dicit in suo cantico. Esurientes impleuit, &c. quandoq; vero Luc. 1
humorem luxuriæ desiccāt, sicut quando dixit Angelo. Quoniam Luc. 1
virum non cognosco; quandoq; vero fluxus reumatum, id est cogitationum coarctant, nam velut reuma capitis ad inferiora fluēs, est cogitatio mentis ad inferiora tendens, quam Beata Virgo suo verbo & exemplo ad superiora reuocat, & restringit, dicens, Magnificat anima mea Dominum. Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo: in Deo, non in mū- Luc. 1.
do.

Item contra timorem. i. superbiā adiuuat, cum dicit. Fecit potentiam in brachio suo, &c. Item B. Maria assimilatur virgæ.

Primò ratione nominis, quia virga dicitur à virtute. Nam virtus, quæ latet in radice se prodit in vigere virgæ. Vnde Beata Virgo rectè virgæ assimilatur, in qua omnis virtutis perfectio repeti-
tur. Ecc. In me omnis spes vitæ, & Eccl. 14
virtutis. In eius etiam vigore, ac fructu refulsit omnis virtus radicis. Radix enim ex qua hæc virga est producta, fuerunt Patriarchę, in quibus quicquid gratię & vir-

tutis

tutis fuit, totum in beata Virgine eminẽtius apparuit. Vnde in eius natiuitate cantat Ecclesia Euangelium beati Matthæi, in quo scribuntur genealogiæ Patriarcharum. Nota etiam quod in virga inuenitur triplex virtus, secũdũ quod virga cõponitur ex triplici substãtia, scilicet cortice, ligno, & medulla. Mediante ergo medulla nutritur, mediãte ligno sursum erigitur, & mediante cortice contra omnes exteriores iniurias defensatur. In beata igitur Virgine tanquã medulla nutriens fuit eius interior gratia, de qua Angelus dixit ei. Luc. Aue gratia plena. Sed lignum erigens, contemplatio assidua. Cant. Quæ est ista, quæ ascendit quasi virgula, &c. Et nota, quod virgula ex quo ascendit, semper sursum tendit, & suã summitatẽ versus cęlum dirigit; & quanto à terra recedit, & sursũ tendit, tanto semper subtilior fit. Similiter beata Virgo sursum tendebat intẽtione, & affectione. Vnde Odilio cluni in quodã sermone. Vnũ quippe scimus pro certo, quod omnis Mariæ vita & actio sẽper fuit in Domino.

Mat. 1.

Luc. 1

Cant. 3.

Item summitatẽ, id est, mentem ad cælũ dirigebat, scilicet in oratione, & contẽplatione; & quanto à terra per despectionem recedebat, tãto subtilior in contemplando erat. Tanquã cortex defensãs exterius, fuit in beata Virgine diligẽs sui custodia: propter quã Cant. Vocatur hortus cõclusus. Igitur ipsa fuit, vt virga virtuosa, de qua Psal. Virgam virtutis tuę emittet Dominus ex Sion.

Cant. 4.

Psal. 109.

Secundò, assimilatur virgæ ratione germinis. Nascitur enim siue germinatur ex virga flos; & flos ipse de virga egrediens, virgã nõ violat, sed fœcundat. Virga enim nõ accipit fœcunditatis gratiã, nec germinandi potentiã ex aliqua seminis commixtione, sed solũ à calore Solis, & cælesti rore. Similiter ex virga nostra. i. Virgine beata egressus est flos, Christus, incarnãdo, & nascendo sine vteri eius aliqua violatione. Vnde sic est fœcundata, quod tamẽ non violata. Nam & ante partum virgo extitit, & post partum virgo permansit. Neque enim ex materiali semine habuit generandi potentiã, sed ex rore cælestis gratiæ, & ex Solis calore. i. Spiritus sancti opere. Luc. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obũbrabit tibi. Isa. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascẽdet, & requiescet super eum Spiritus Domini. Luc. 1. Isa. 11.

Tertiò assimilatur virgę ratione culminis. Vtũtur enim virga præcipuè, qui sunt positi in culmine dignitatis, vel alicuius officij, sicut Reges & Domini. Vnde nota quod vsus virgæ est quadruplex.

Primò ad dominij ostẽsionẽ, & sic virga vtũtur Reges & Principes. Et hoc modo Beata Maria dicitur virga, quia data est nobis, tãquã domina, & regina. Et ideo Maria interpretatur dominatrix. Psal. Virga directionis, virga regni tui. Psal. 44. Secũdò ad defensionem, siue percussionem, & sic vtuntur virga bellatores. Et hoc modo B. Virgo data est nobis ad percutiendũ, & repellendum hostes spirituales, s. dęmones. Nũ. Consurget virga de Israël, & percutiet Duces Moab. Nu. 20.

Tertiò ad regimen & directionem, sicut vtuntur pastores. Sic Deus per Beatam Virginẽ nos dirigit, & ad pascua vitæ perducit. Mich. Pasce populum tuũ in virga tua, vt sit verbum Patris ad filiũ, in virga tua, id est, in Virgine. Mich. 5.

Quartò ad sustentationẽ, sicut vtũtur virga, siue baculo infirmi, & debiles. Sic similiter etiã beata Virgo data est ad fulcimentum. Psalm. Virga tua. & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Ipsa enim Psal. 22.

est

est, vt virga ad expellendum dæmones. Ipsa quoque est, vt baculus ad sustentandum mæstos, & debiles.

Item assimilatur viti.

Primò, in radice. Nam vitis, vt fructificet bonum liquorem, debet esse plãtata & radicata in loco vbi sit calor Solis, puritas aëris, & dulcedo humoris. Calor enim Solis viti necessarius est, quia quanto directius & diuturnius respicit Solem, tãto exhibet fructum dulciorem.

Item vitis dicitur diligere aërẽ purum, & clarum, & odire nubilosum.

Item dulcem & non amaram diligit terram. Vnde in collibus bene altis Soli expositis, ratione dulcis humoris, & fortis caloris vineis locus aptus existit. In cuiusmodi loco hæc nostra vitis, id est, beata Virgo Maria habet radicem cordis, scilicet in feruore charitatis, in nitore puritatis, & in dulcore benignitatis. Ipsa enim habuit feruorem charitatis in mente, nitorẽ puritatis in carne, & dulcorem benignitatis in conuersatione.

Secundò fuit similis viti in stipite. Stipes enim siue lignum vitis, inter arbores crescit multum. Vnde super domos & arbores, & circa villas circunduci potest. Sic beata Virgo super omnes Sãctos & Sanctas magis creuit in merito, & gratiæ cumulo Proue. Mul- Pro. 31.
tæ filię cõgregauerunt diuitias, tu autem supergressa es vniuersas.

Tertiò, fuit similis viti in palmite. Palmes enim vitis, est natura flexibilis. Et illud quod apprehendit, quibusdã capreolis, quasi quibusdam brachijs constringit, quorũ adminiculo in alta se erigit, & à ventis, & à pluuijs tutus consistit. Sic animus etiam beatę Virginis, fuit per fidem ad cõsentiendum flexibilis, cũm dixit Angelo: Ecce ancilla Domini, &c. Luc. 1.

Item Christum filium suum nõ solum brachijs carnis dulciter strinxit, & tenuit, sed etiam brachiis animæ, scilicet intellectu per fidẽ, & affectu per charitatẽ, ita quod Christũ nũquã dimisit. Can. Tenui illũ, nec dimittã. Vn- Cant. 3.
de nec vento persecutionis, nec pluuia tẽtationis ab eius fide & dilectione recessit.

Quarto est similis viti in fronde. Frondes enim siue folia vitis vulnera mundant, & ipsa mũdata sanant. Sunt igitur, sicut folia vitis, verba Beatæ Virginis, quæ vulnera vitiorũ mũdãt, & sanant. Nã, vt iam supra tactum est, mũdare volens vulnus superbiæ, dixit: Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Sed vulnus auaritiæ volens curare ait dicens: Esurientes impleuit bonis, & di- Luc. 1.
uites dimisit.

Item, vt mundaret vulnus luxuriæ, dixit. Quoniam virum nõ cognosco, & sic de alijs.

Quintò, fuit similis viti in flore. In æstate enim vitis flos, & odor florentis vitis, omne venenosum expellit. Vnde fugiunt serpentes dum vinea floret. Tanquam igitur flores vitis, fuerũt mores beatæ Mariæ, qui tanti odoris, id est, tantæ honestatis fuerunt, quod omnes serpentes, id est, venenosas tentationes à cordibus aspicientiũ effugabãt. Dicitur enim, quod eius facies tanta pudicitia & sanctitate pollebat, vt quisquis eam tentatus aspiceret, mox omnis ab ipso tẽtatio fugaretur. Ec- Eccl. 24.
clesiastici: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris; & flores mei, fructus honoris & honestatis.

Sextò, assimilatur viti in liquore. Habetur enim ex vite primo liquor aquæ, quia vite putata, & abscissa exit ad modũ lachrymæ. Nam cum vitis vulneratur tempore

pore

pore Veris, lachrymã de se emittit. Fuit autẽ beata Virgo in passione Filij vulnerata, quãdo suam ipsius animam gladius pertransiuit, & tunc lachrymas emisit, quę tantæ fuerunt, quod ad compassionem filium suũ inclinauerunt. Vnde eam ex compassione discipulo commẽdauit, dicens in cruce. Fili ecce mater tua. Ioan. 19

Item ex vite habetur liquor vini; qui cum sobrietate sumptus, plus corpora omni liquore confortat, cor lætificat, morbos euacuat, & nutrimentũ corpori præstat. Quę omnia beata Maria suis facit deuotis, quia confortat deficientes, lætificat mœrentes, curat languentes, & nutrit deuotos & feruentes.

Eccl. 34 Item Beata virgo Maria assimilatur balsamo. Eccle. Sicut cinamomum, & balsamum &c. sicut dicit glossa super illud Cant. Botrus Cypri, dilectus meus mihi, &c. Olim balsamum Engadi nascebatur, & instar vineæ colebatur, scilicet in duobus regijs ortis quorum maior viginti iugerum erat. Sed sicut legitur in quadam historia, Cleopatra Regina illas vites in Ægyptum transtulit, & in quodam campo, iuxta septem fontes illas plantauit, in quorum fontium vna Virgo, dum in Ægyptũ fugeret, dicitur puerum balneasse. Vnde dicuntur illæ vites nõ ferre fructum, nisi à Christianis solummodo excolãtur. Sicut dicit glossa super verbo præallegato, etiam omnia, quæ in balsamo sunt, virtuosa sunt. Per lignũ nanque intelligitur eius corpus virgineum, per corticem eius cõuersatio exterior, per semen eius anima benedicta, in terra munda, id est, in carne virginea seminata: per liquorem vero, qui dicitur opobalsamũ, intelligitur eius filius preciosus; quę omnia plena fuerunt cælesti virtute, & odore, Cant. 3. Eccle. Quasi balsamum non mixtum odor meus. Eccl. 24

Martyrum excellẽtia qualis, Martyriiq; perfectio, in viris ac mulieribus palma exẽplis posse reperiri asseritur.

Cap. XXXVIII.

MArtyres assimilantur palmis.

Primò propter signũ; quia palma est signum victoriæ. Est enim arbor victorialis, sic dicta, quia manus victorum se palmis ornabant, vel quia similis est in folijs palmæ manus. Vnde rectè pertinent ad Martyres, qui fuerũt gloriosissimi victores. Apoc. Palmæ in manibus eorum. Palmas etiam manuum suarum frequentissime & largissime ad pauperes extenderunt, sicut patet de beato Laurentio, & multis alijs. Prou. Manũ suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem. Apoc. 7 Prou. 31

Secundò, propter fructum: refert enim palma suauissimos fructus, quos appellant dactylos, sic dictos, quasi ad similitudinẽ digitorum manus hominis, qui sũt saporis dulcissimi, & purissimi. Vnde significant merita Martyrum, ex pugna variorum tormentorũ acquisita, de quibus in Psal. Qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Manus ecclesiæ pugnantis fuerũt sancti Martyres, in quibus fuerũt diuersi digiti, id est, diuersorum suppliciorũ modi, quibus diuersas victorias, & gloriosas consecuti sunt coronas. Psal. 17

Tertiò, propter sexũ: sunt enim palmæ, & mares, & fœminæ, de quibus dicit Arist. quod fœmina non fructificat sine masculo, nisi planta sit ita propinqua, vt mediante vento saltem odore masculi perfundatur. Quandoque vero ex coniunctis simul seminibus eorũ masculus simul & fœmina generantur, qui tãdem sibi mutuo cohærentes, quasi ad modũ tertium Ari. de plan.

miro

miro naturæ artificio se connectunt. In hoc autem significatur, quòd ad martyrij palmam & gloriam, non tantùm viri, sed etiam fœminę peruenerunt. Sed tamen ipsæ fœminæ ad tãtam fortitudinē, & constantiam minime peruenissent, nisi fragilitati fœmineæ virilem & masculinum animum cōiunxissent, & sicut dicitur Macha. De illa sancta matre septem
2.Mac.7 fratrum Machabęorum, quod repleta sapientia, & fœmineæ cogitationi masculinū inserens animum, dixit ad eos. Nescio qualiter in vtero meo, &c.

Misericordia vis, eiusq; opera qualia esse debeant ex varijs olei virtutibus lucide dignoscitur.

Cap. XXXIX.

Misericordia assimilatur oleo tripliciter. Nam primo assimilatur olei expressioni. Primo quidem, quia quanto oleum de torculari egreditur, & exprimitur citius, tanto iudicatur melius.

Item tanto nobilius, quanto recētius, quia per vetustatem vitiatur, vt dicit Plin. In quibus duobus significatur, quod opus misericordię scilicet eleemosynæ, requirit celeritatem dationis. Tempore enim indigentię tanto eleemosyna melior efficitur, quanto indigēti citius porrigitur; & quasi recens oleum, est acceleratū donum, sed quasi antiquum oleum, est diu detentum datum; vel illud quod datur frequentius postulatum, quod non ita iudicatur gratum, & acceptum.

Plin. Item secundo, vt idem Plini. dicit, melius in torcularibus oleum eliquatur, si oliua prius aqua calida perfundatur. Ex quo accipitur, quod in opere misericordiæ, scilicet in eleemosyna, debet pręcedere affectuositas cōpassionis; quia quasi aqua calida est cordis compassio feruida, quæ tunc oliuæ, id est, eleemosynæ cū magna compassione datur.

Item tertiò, oleum tanto pinguius & suauius est, quãto cū terrestreitate admiscetur minus. Ex quo accipitur, quod in misericordiæ opere siue eleemosyna requiritur puritas intentionis, vt non admisceatur intētio terrena, scilicet, vt nō detur eleemosyna intuitu alicuius terrenę retributionis. Vnde eleemosyna, tanto est pinguior, id est, cęlesti merito plenior, & Deo suauior, quanto est à terrena intētione remotior. Mat. Matt. 6
Te autem faciente eleemosynā, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Nā per dextram cœlestis intētio, per sinistram vero terrena significatur intentio.

Secūdo assimilatur eleemosyna olei effusioni, quia cum oleum effunditur, quietè, & nō cum sonitu cadit, sicut aqua, vel vinum, & hoc ratione aërię leuitatis, propter quam etiā omni liquori superfertur, & subesse aliis dedignatur. In hoc autem instruimur, quod opera misericordię, scilicet eleemosynæ fieri debent nō cum sonitu vanæ ostentionis, sed cum silentio humilis intētionis. Vnde Mat 6
Mat. Cum facis eleemosynā, noli tuba canere ante te. Quod autem oleum superfertur omnibus liquoribus, ostendit, quòd sicut dicit Apost. pietas ad omnia vtilis 1.Th. 4
est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ: quasi pietas, seu misericordia quādam potestatem, & excellentiam habeat in omnibus bonis, scilicet præsentibus, & futuris. Vel refertur hoc ad misericordias Dei: Psal. 144
quia miserationes eius super omnia opera eius.

Tertiò, misericordia assimilatur olei operationi: habet enim oleum multiplicē operationem. Nam oleum contractos relaxat. Quasi contracti se iuuare nō valentes

lentes sunt existentes in purgatorio: sed opera misericordiæ per eis hic facta, eos relaxant, & liberant à pœna.

Item oleum apostemata dura mollificat. Quasi enim dura apostemata corda sunt in peccato indurata, quæ tamen assiduitate eleemosynarũ emolliuntur, & ad pœnitentiam disponuntur.

Item oleum corpora lassa confortat: quia eleemosyna cõfortat corpus recipientis, & animã dantis, & etiam impugnantis diaboli vires prohibet.

Item oleum purum ferrum politum à rubedine seruat, & si fuerit corruptum & aquosum, cum fęce mixtum ipsum corrumpit, vt Plinius dicit: Similiter eleemosyna cũ pura intentione facta, animæ munditiam conseruat. Vnde Dominus dixit Iudęis. Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Sed si fiat eleemosyna cũ intentione corrupta, vel cum fæce peccati: puta de rapina vel simonia, vel huiusmodi: tunc amplius fœdat, & corrũpit. August. De iustis laboribus facite eleemosynas. Non enim corrupturi estis iudicem Christum, vt non vos audiat cum pauperibus, quibus tollitis. Nolite velle eleemosynas facere de fœnore, & vsuris.

Luc. 2.

Aug. de ver. do mi.

Varij mortis, morientisq́; effectus, per similitudines colloquintidæ scitissimè descributur.

Cap. XL.

MOrs hominis assimilatur colloquintidę, quæ est agrestis cucurbita.

Primo ratione amaritudinis. Est enim hæc herba amara, immo quasi amarior omni herba, & simpliciter amarissima. Similiter mors est per sui memoriam amara diuiti & auaro. Eccl. O mors, quam amara est memoria tua, huiusmodi diuiti,

Eccl. 41

Itẽ est amarior per sui experientiam huiusmodi luxurioso. Eccl. Inueni amariorẽ morte mulierẽ. Hæc mulier est voluptas carnis, quæ mortẽ amariorẽ reddit. Et si ducit hominẽ ad mortẽ gehẽnæ, est amarior morte naturæ.

Eccl. 7

Item mors est amarissima propter consequentiam homini superbo, & impio cui. s. erit durius iudicium, & terribilior occursus dęmonum, & profundior vorago pęnarum. Deut. Deuorabunt eos aues morsu amarissimo. Hic morsus est mors, quæ partem tollit, s. animam, & partem in terrã dimittit. s. cadauer, sicut mordet pomum. Ratione ergo amaritudinis maxime mors assimilatur colloquintidæ. Vnde Reg. Filij Prophetarum propter colloquintidas missas in ollam, cũ gustassent, & cibũ amarissimum inuenissent, clamauerũt ad Eliseum: Mors in olla vir Dei.

Deu. 32

4. Reg. 4

Secũdò ratione latitudinis: quia colloquintida, quasi ad modũ vitis, iuxta terram ramos expandit. Vnde Reg. dicitur, quod egressus est vnus in agrum vt colligeret herbas agrestes, inuenitq́; vitem agrestem, & collegit ex ea colloquintidas. Rami colloquintidæ, sunt vires mortis, siue modi moriendi, quos ita super terram expandit, vt nullus eam effugere possit. Omnes enim morimur, & quasi aqua in terram, &c.

4. Reg. 4

2. Re. 14

Tertiò ratione solitudinis, quia sicut dicit Diosc. si herba hæc inuenitur sola, venenosa est, & mortifera, sicut cepæ marinæ, sed cũ multis inuenta, nõ ita per omnia est nociua, eius autẽ medulla in medicina est optima. Manifestũ est autẽ ꝙ si homo moriẽs solus sine socio esset, ꝙ corporaliter male moreretur, & multo magis male moritur, cuius mortẽ debita cõsortia nõ comitãtur. Si enim mors sit sola, vt non comitetur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

eam vel pura conſcientia, vel vera pœnitentia, & alia etiã debita Eccleſiæ ſacramenta, mors vertitur homini in deterius, quã venenum, ſ. in æternum ſuppliciũ. Sed ſi hæc morienti aſſiſtant, mortis malitiam mitigant, vt animam taltẽ non perdat. Colloquintidæ autem medulla, eſt ipſius mortis memoria, ſeu meditatio intima, quæ viuenti homini plurimum eſt proficua Eccleſ. Memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis.

Eccl. 7.

Quarto, mors hominis aſſimilatur colloquintidæ, ratione bonitatis, quia illa colloquintida eſt bona & laudabilis quæ eſt alba, & cui ſunt ſemina ſecundum Macrum, bene inſerta. Sed parũ eſt attendenda, quæ cũ concutitur, multũ ſonat. Similiter mors eſt melior & laudabilior quæ eſt albior, i. mundior & clarior, in qua ipſe moriens purior, & mũdior recedit, & cui ſemina bonorum operum ſunt magis inſerta, Apoc. Opera enim illorũ ſequũtur illos. Illorum autem mors in quorũ obitu vel ſepultura multæ campanæ, vel voces reſonãt, parũ eſt attendenda: quia periit memoria eorum cum ſonitu.

Macrũ.

Apo. 14

Quintò, ratione valetudinis & virtutis, quia colloquintida valet ad multa. Nam ab amaritudine habet virtutẽ diſſoluendi, & conſumendi, & ſubtilitate ſubſtãtiæ diuidendi, & multas alias habet virtutes. Similiter ipſa mors diſſoluit naturalem colligationem, ſ. animę & corporis, & conſumit corporalem perfectionem, ſiue fortitudinis, ſiue pulchritudinis, ſiue valetudinis.

Itẽ diuidit, i. ſeparat ab homine temporalem poſſeſsionem, ſiue poſsideat honores, ſiue amicos, ſiue diuitias, ſiue delitias, omnia ab eo in morte diuiduntur, & ſeparantur. Pſal. Homo cum interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet cum eo gloria eius.

Pſal. 48

Mundo mortuos, & in humilitate fundatos tribulationes minime formidare, Pini exemplo aſſeritur.

Cap. XLI.

Mortuus mũdo & in humilitate fundatus, tribulationes & aduerſitates non metuit, quia ei non nocent, cuius exemplum apparet in pino. Nã pinus ſub terra profundè coopertus etiamſi aqua ſit merſus, in duritiẽ conuertitur, & immunis à corruptione ſeruatur. Sed ſi ſuper terrã ponitur, & pluuiæ exponitur, cito corrũpitur. Ille ergo eſt ſub terra profundatus, qui eſt omnino mũdo mortuus, quia mortui ſub terra abſconduntur. Apo. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita, &c. Talis eſt, qui corde, & profunde humilis, vt non curet eſſe abiectus. Talis, inquam in quandam duritiam verſus, aquã tribulationis non timet, quantumcunque ſit in ipſa immerſus, ſed ab omni corruptione peccati manet penitus illæſus. Sed ille, qui ſuper terram exaltari quærit, à pluuia tribulationis ſuperueniente faciliter corrũmpitur, & deficit. Et ideo Iſa. conſulit dicens, Ingredere petrãm, i. Chriſtũ, & abſcondere in foſſa humo id eſt profunda humilitate, mundo mortue.

Col. 3.

Iſa. 2.

Quemadmodum bona opera ſint agenda, vt meritum potiantur, ex quam plurimis tum ſeminis, tum etiam germinis, bonorumq́ue fructuum exemplis, & perfectionibus, ſubtiliter edocetur.

Cap. XLII.

Opera bona non ſunt oſtendẽnda, ſed potius occultanda. Nam ſemina, quæ non ſunt operta humo, tollunt aues, & comedunt. Sic diabolus tollit bona opera. Luc. Aues cæli comederunt illud, ſcilicet ſemen, quod

Luc. 8.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cecidit in via. Gregor. Depredari desiderat, qui thesaurum publicè in via portat. Isid. Occulta quod agis, inquantum vales: quod ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione vlla temeritas. Notandum etiam, quod opera humilia tunc præcipue efficiuntur vtilia, quando sunt feruenter & affectuose facta. Quod apparet in seminibus milij. Nā milij semina, licet sint valde minuta, & de se parum nutritiua, quia frigida sunt & sicca, assata tamē, & igne calefacta, torsionem ventris sedant. Quasi ergo milium assatū, & igne calefactum est opus humile cum feruore & deuotione factum: quod fugat torsionem ventris: quia expellit tristitiā, siue accidiam nostræ mentis.

Isid de confl. vi.

Item sunt hominū bona opera velut quædam plantarum germina. Primo ratione continentiæ, quia germen plantæ multum calorem & humorem continet in se. Vnde secundum Isid. germen est prægnans surculus, à gignendo, vel à gerendo dictus. Cōtinet enim germen in se tria inuicem coniuncta: quia est in eo humor nutrimētalis, & humor seminalis, & viget in eo calor naturalis.
Heb 10 Quasi enim humor nutrimentalis, est deuotio fidei, quia iustus ex fide viuit, sicut plāta, vel germen viuit ex nutrimēto humoris. Sed quasi humor seminalis, est motus spei, quia ille qui seminat, seminat in spe fructus, & alias semen non proijceret. Sed quasi calor naturalis, est charitas. Vbi ergo sunt ista tria, scilicet fidei vigor, spes præmij, feruor amoris, sequitur germinatio fœcūda boni operis. Vel nota, quod humor nutrimentalis, est lachryma pœnitentis, secundum illud
Psal. 41 Psal. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte. Humor autē seminalis, est gratia, de qua Io. Semen ipsius in eo manet. i. gra- 1.Io.3
tia, vt exponit glossa, sed quasi calor naturalis, est charitas. Et vbi concurrunt ista tria, scilicet diuina gratia, compunctio lachrymosa, & charitas feruida, copiosa sequuntur & fœcunda pœnitentiæ germina.

Secundo, opera bona sunt velut plantarū germina ratione consequentiæ. Sunt enim in germinātibus plura, sed successiue consequentia. Prima enim est radix, ex qua erumpit ipsum germen; ex germine stipes, ex stipite flos, ex flore fructus. Radix ergo gratia, germē est virtus, præcipuè charitatis, stipes est intentio finis, flos actus, fructus meritū operis. Igitur ex radice gratiæ procedunt germina virtutum, & ex germino charitatis procedit stipes rectæ intentionis, & ex rectitudine intentionis procedit flos, i. puritas & suauitas operis, & ex opere puro prouenit mercedis pulchritudo. Ecc. Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo. Eccl. 58

Tertiò ratione perseuerantiæ, & continuitatis & profectus bene operādi, qui est ex gratia Dei. Nam calor cælestis penetrans ad medullam radicis, partes liquidiores, & vnctuosiores, & puriores, superius ad se trahit, easque coagulat, & coniungit, & coagulatas per terræ poros inducit, & in substantiam germinum eas conuertere non desistit. Similiter gratia cælestis penetrans ad medullam cordis, cogitationes & affectiones liquidiores. i. magis compunctas ad flendum, & vnctuosiores, id est, magis deuotas ad inflammandum, & puriores ad exequendum, trahit superius ad Deum, & coagulat, & coniungit eas coagulo & vinculo charitatis, scilicet dum disponit homo

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

suas bonas cogitationes, siue affectiones implere propter amorē Dei, & vtilitatem proximi; & sic eas per poros terrę, id est, per sēsus, vel membra corporis inducit, & in substantiam germinum non desistit conuertere, dum eas opere perficere perseueranter nō desinit. Nam, quia non cessat attractionis humoris continuatio in radice, non cessat augmentum in germine, quousque ad debitū perueniat, id est, ad perfectam quietem beatitudinis æternę.

Quartò, ratione redundantiæ. Nā cōfortato calore in medulla incluso, radicis humorem attrahit necessarium sibi radix ex virtute ipsius caloris. Quod autem de humore necessarium nō existit, à se exterius repellit: quod autem ex calore incluso sursum leuatur, in materiā germinis trāsmittitur. Sic ex calore charitatis incluso in corde, homo de bonis quæ habet, humorē i. nutrimentum corporis sibi necessariū sumit; quod vero necessarium non est, sed superfluum, ad nutritiones exteriorum germinum id est pauperum per pias eleemosynas mittit; quod pertinet ad redūdātiā pietatis, & charitatis. De qua dicitur Luc. Quod superest, date

Luc. 10 eleemosynam.

Quintò, ratione custodiæ: quia germen primo emittit frondes mutuo se nectentes, quod natura facit innati caloris ad cōtuitionem germinis. Nā cum tenera sit eius substātia, ab aëre frigido facile læditur, nisi tutela frondium muniatur. Aliter autem nō solū à frigore, sed à grādine, & à vento, & a noxio rore siccaretur faciliter. Sic germē boni operis vastaretur faciliter, siue a frigore accidiæ, siue à grādine superbiæ, siue à vento vanæ gloriæ, siue à noxio rore fraudis & deceptionis diabolicæ, nisi debitis circunstantijs vndique vestiretur, & cautelis, & custodijs vndique muniretur.

Sextò, ratione efficacię: nā quāuis germen sit medicæ quātitatis est tamē maximę virtutis: nā virtus radicis transit in substantiam germinis; & ideo herbæ quādiu sunt in germine, & viget in eis humor trāsfusus à radice maximе cōuenitūt medicinæ. Similiter quamuis opera, quę sācti viri faciūt, videātur eis modica propter humilitatem, tamē maximæ virtutis sunt apud alios per exēplū, & apud Deū per meritū: nā virtus radicis. i. charitatis, de qua dicit Apostol. In charitate radicati, & Ephe. 3 fundati transit in substātiā germinis. i. in soliditatem, & bonitatem operis. Et propter hoc huiusmodi opera, quamdiu manet in ipsis humor deuotionis & affectionis, transfusus, s. a radice charitatis, medicinalia fiunt, nō solū ipsi operanti, quem perungunt, sed etiam peccatori intuenti, quem ad iustitiam prouocant.

Item opera bona assimilantur fructibus bonis.

Primò, ratione generationis: generatur. n. fructus ex humore arboris, & calore Solis: & generatur fructus bonus ex nobiliore humore, qui fit in arbore. Similiter opera bona ex timore, & amore generantur: nā timor ad bene operādū solicitat. Ecc. Qui timet Eccl. 15 Deū, faciet bona. Et præcipue timor reuerentię, siue filialis, quia iste est nobilior timor qui possit esse in homine. Amor vero ad bene operādū fructificat, ita vt nūquam sit otiosus, sicut Gre. dicit. Secūdo, ratione defensionis; quia fructus generatus cooperculo foliorū defenditur. Hoc cooperculū est humilitas, quę bonorum operum fructū interdū abscōdendo cōseruat, ꝑpter ꝙ Dn̄s dixit. Attendite, ne iustitiā vestrā faciatis Matt. 6 corā hominibus, vt videamini ab

eis,

 els. Nota etiam, ꝙ fructus omnes generaliter in loco sicco melius conseruãtur, & in humido citius corrũpuntur. Similiter in humido. i. in mollitie delitiarum bona opera corrũpuntur, dum homines in delitijs resoluũtur, & carnales efficiuntur: in sicco vero abstinẽtiæ melius conseruantur.

Tertiò, ratione maturationis: maturatio enim fructus à calore est: nã calore exteriore interiorẽ cõfortante, & humorẽ terreũ dissoluẽte & dirigẽte, fructus crudi fiũt maturi. Sic calor amoris interior animæ, confortatus ab exteriori calore, vel alicuius verbi auditi, vel alicuius exẽpli visi, vel alicuius huiusmodi taliũ, dissoluto, siue expulso timore, vel amore terreno, producit fructus operum ad maturitatẽ. i. ad cõplemẽtũ. Et nota, quod illi fructus citius maturescunt, qui altius in ramorum summitatibus crescunt, eo quod radijs Solis directius se opponũt. Summitates. n. ramorũ, sunt affectiones cõtẽplatiuorũ, qui quãto Solis calore. i. Christi amore directius accenduntur, tanto bona opera solicitius & perfectius operantur. Itẽ nota, quod signũ maturitatis fructuum, est mutatio coloris viridis in pallidum, vel rubeũ, & mutatio saporis insipidi, vel amari in dulcẽ, & gustui suauẽ. Ipse etiã tactus discernit aliquando inter fructus, & illũ iudicat maturũ quẽ digitis cõpressum
Isaac. cedere inuenit, & qui mollem se esse ostendit, vt dicit Isaac in dictis particularibus. Ex quibus colligitur, ꝙ illi fructus maturi sunt, i. opera completa, & perfecta quæ sunt pallida. i. cum timore facta.
Iob 9. Iob. Verebar omnia opera mea. Item, quæ sunt rubea. i. cũ amoris feruore. Item, quæ sunt sapida, & dulcia. i. cum deuotione, & delectatione, nõ cũ accidia & aggrauatione. Itẽ quæ sunt mitia, siue mollia. i. cũ mansuetudine facta.
Eccl. In mansuetudine opera tua perfice. Et nota, prout dicit Isaac Eccl. 3. ibidem, ꝙ fructus dulces sunt in quatuor qualitatibus alios excedentes Sũt. n. temperatiores, calidiores, suauiores, & nutribiliores. Ex quibus collige, quod opera naturæ tanto sunt Deo dulciora, quanto sunt magis temperata per discretionem, calida per dilectionem, suauia per deuotionem, & nutribilia per confortationem.

Quartò opera bona assimilantur fructibus ratione multiplicationis: nã quædã plãtæ paucos, quædam vero multos fructus faciunt. Et ista etiã multitudo diuersificatur; quia quędã fructificãt tantũ semel in anno, quędam vero pluries, sed nõ maturãtur fructus vltimi, sed remanent crudi, eo quod vicinitate frigoris hyemalis, calor ad digerendum nõ sufficit. Vnde semel fructificare perfecte magis vtile est, & consonũ plus naturæ.

Item quædã arbores sunt fertiles omni anno per multa tempora, propter abundantiã caloris, & vnctuosi humoris, sicut ficus. Et quędam fructificãt vno, & quiescũt alio, vt oliuæ: Cuius ratio est, quia in anno quietis pristinũ humorẽ perditũ reparant, quem in anno fructificationis perdiderũt, & sic ad fructificãdũ se renouãt, vt tẽpore quietis, & suæ refectionis multos producant ramos & folia, licet modicum fructum: ꝙ ergo quædã plãtæ paucos, quædã multos fructus faciunt, signat, ꝙ quidam homines multa bona opera faciunt, & multa merita acquirunt, quidã vero pauca: quod vero quędam pluries in anno sed imperfectiores, quædam vero semel in anno tãtum, sed perfectiores fructus producunt; signat, ꝙ melius est facere opera pauciora, sed perfectiora, quam plura & defectiua, præcipue si defectus

sit in fine operis, sicut est in fructibus vltimis, qui non maturantur. Quod autem quędam aliquo tempore fructificant, & aliquo tempore quiescut a fructificatione; signat quod quies, & intermissio laboris continui, nec non recreatio moderata ab operibus præcipuè exterioribus, est vtilis & necessaria, sed quod plantæ etiam tempore quo quiescunt à fructu, nō sunt propterea omnino ociosæ, quia producunt ramos & folia; significat, quod requies sanctorum virorum ab exterioribus & corporalibus operibus non est propter hoc ociosa à spiritualibus operibus. Vacat igitur in eorum operibus corpus, sed non est animus ociosus. Vnde Sen. dicit, Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo requiē dato. Sed ipsa requies plena sit sapientia, & bonis cogitationibus.

Sen.

Item quædam arbores sunt in iuuentute fæcundiores, eo quod plus abundant in caliditate, & siccitate. Quędam vero sunt magis fœcundæ in senectute quā in iuuentute; quia dum in iuuētute nimis abundant in humiditate, calor naturalis non potest eam digerere, sed in senectute minorata humiditate fit bene digestibilis per calorem, & hoc in amygdalis & pyris patet, sicut exēplificat Arist. Sic & quidam homines ad litteram in iuuenili ętate meliores sunt, & bona opera plura faciunt, quam in senectute; quidā vero è conuerso. Vel in iuuentute id est, in principio conuersionis, quidam feruentiores, & in bonis operibus sollicitiores sunt, quam in senectute, id est, in progressu, & consummatione: quidam autem è cōuerso; quia in principio debiliores, in fine vero fortiores sunt. Item nota quod vna plāta iuuat aliam ad fructificandum si sit ei vicina, sicut syluestres, vt dicit Arist. iuuāt hortēses, si eis ex opposito complantentur. Similiter malogranatæ oliuis conferunt, si plantetur cum eis, eo quod abūdant in calore naturæ oliuarum cōueniente. Ex hoc autē instruimur, quod vnus homo debet iuuare alium sibi proximum in bene operando, quod vtile est consociare, & vicinare se bonis siue viris spiritualibus, & contēplatiuis, qui designantur per arbores siluestres, siue actiuis qui designātur in malogranatis. Itē dicit Ari. quod arbores quæ fructificāt omni anno, fiunt cito senes, & quæ nimiū faciūt fructū cito desiccātur, eo quod humor, qui deberet nutrire plantā, transit in fructū. In quo ostenditur, quod nimia exercitatio & lassitudo in exterioribus laboribus, est aliquando causa debilitatis, non tantum corporis, sed spiritus, & quandoque inducit accidiam, quæ desiccat humiditatem deuotionis æternæ.

Arist. de veg.

Quantū pœnitentia opera ritè confecta proficiant, per arborum fructus, præcipueq́ oliuarum, similitudine perspicuè declaratur.

Cap. XLIII.

Opera pœnitentium assimilātur fructibus arborum.

Primo, quoad fructuum productionem. Producuntur enim & nascuntur fructus ex arboribus quibusdam retinaculis alligati, & huiusmodi retinaculo mediante, fructus natus arbori adhæret, sicut fœtus per vmbilicum cum matrice se tenet, & hoc retinaculum primo est debile & laxum, vnde tunc de facili fructus excutitur si fortioris venti impulsu feriatur; sed paulatim calore humorem desiccante, retinaculum primo debile induratur. Vnde tunc fructus de facili non vincitur. Hoc retinaculum, quo mediante fructus, id est, meritum

boni operis, ab arbore, id est, à pœnitente retinetur, est amor charitatis, sine quo nec meritorũ opus agitur, nec etiam factí operis meritum retinetur. Vnde charitate perdita omnia cum ea perduntur præteritorum operũ merita. Hoc ergo amoris retinaculum in principio pœnitentiæ adhuc est laxum & debile, quia scilicet imperfectum; quia timorem seruilem habet admixtum, & ideo à vento fortioris tẽtationis nouitij pœnitentię, & religionis faciliter frangũtur. Et ideo cõsanguineis, vel occasionibus peccatorum, seu tentationũ non sunt faciliter exponendi, sed diligenter custodiẽdi, postmodũ autem calore charitatis proficiente, & humorem. i. timoris mollitiẽ desiccante. i. depellente, (etenim perfecta charitas foras mittit timorem) fortificantur, & solidantur.

Secundò, quoad fructuũ colorationẽ. Sunt enim fructus diuersorũ colorũ, scilicet quidam albi, quidam nigri, quidã rubei. Nam secundum Arist. ex humore frigido, terrestri & melãcolico nigrescunt, ex humido & frigido albescunt, ex calido rubescunt, vt dicit Albumasar. Talia debẽt esse opera pœnitentiũ, s. nigra per tristitię obscuritatem, alba per cõsciẽtiæ puritatem, rubea per charitatis feruiditatẽ. Vel fructus albi sunt opera innocentium, nigra vero opera peccantium, rubea opera pœnitentiũ, qui de culpa perpetrata erubescunt.

Arist. de veg.

Tertiò, quoad fructuum nutritionẽ: licet enim generaliter dicat Galenus, quod herbæ & fructus parum nutriunt, tamen specialiter quidam sunt fructus qui minus nutriunt, quam alij. Nam quemadmodũ experientia docet, & auctores tradunt, plantæ aromaticæ, siue medicinales, ad vescendum sunt minus delectabiles, & ad digerendum fructibus alijs duriores; & hoc propter vehementem coagulationẽ per calorem agentem in humiditatem. Vnde secundum Arist. fructus tales non sunt multum nutribiles. Vnde etiã dicit Albumasar, quod planta quanto magis est medicinalis, tanto minus nutrit. Plantæ igitur medicinales, sunt pœnitẽtiæ partes, scilicet cõtritio, cõfessio, & satisfactio, quibus animarũ nostrarum morbi curantur, horũ fructus. i. opera, & præcipuè satisfactionis, non sunt delectabilia, neque facilia, sed dura & difficilia ad faciẽdum. Vnde plus ordinantur in peccatore ad tollendũ morbi effectum. i. peccati reatũ. i. ad satisfactionem debiti, quam nutrimentũ, vel augmẽtũ meriti.

Galen.

Quartò, quoad saporis mutationẽ. Nam aliquãdo fructus primo sunt pontici, vel amari, & postea efficiuntur dulces, quod est propter humoris primo attracti grossitiem, & terrestreitatẽ; quasi propter indigestionem nõ possit habere dulcedinem. Sed tempore procedente, confortato calore, & augmentato humore, digeritur & in dulcedinẽ cõuertitur. Vnde & iterũ Arist. dicit, quod amarũ & acerbũ missum in ignẽ, dulcescit, sicut patet in pyris acerbis in aqua elixatis: aliquãdo vero fructus primo sunt dulces, & postea efficiuntur amari, vel põtici, propter nimiã adustionẽ superuenientẽ, sicut sũt mirabolani. Cuius causa est (vt Philos. dicit) magna raritas fructus. Vnde hora digestionis cũ meatus sint magni, subintrat calor sufficiẽs, & humorẽ digerit, & dulcẽ efficit, sed post calor humorẽ cõsumit, & siccitatẽ inducit, & sic poros cõstringit, vt calor, vel humor ad fructum peruenire nõ possit, & sic iterũ fructũ in põticitatẽ cõuertit ꝓpter dominiũ siccitatis. Sed tãdẽ calor innatus vigo-

catur, & ad locũ fructus eleuatur à calore Solis auctus, vnde frigiditate vincit, & immẽsam caliditatem & siccitatem inducit, & sic fructus in amaritudinem vertit.

Primis igitur fructibus, qui primo sunt amari, postea dulces, assimilãtur opera pœnitentiũ, quæ incipiunt ab amaritudine luctus, & terminantur in dulcedinẽ gau-
Matt. 5. dij, in illud Matth. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabũtur. Item tales sunt dolores, vel labores patientium, qui primo habẽt amaritudinem pœnę, sed pariunt vltimo præmium gloriæ. Iohan.
Ioan. 16 Tristitia vestra vertetur in gaudium, & hoc totum est ex virtute caloris. i. diuini amoris. Illis autẽ fructibus, qui primo sunt dulces, & postea amari, assimilãtur opera peccantium, quæ in actu, dum fiunt, habent dulcedinem miserę delectationis; sed post factum inducunt amaritudinẽ conscientiæ, vel sequentis punitionis.

Item assimilantur talibus fructibus consolationes gaudentiũ, & prosperantium in mundo; quę licet nunc dulces sint, postea tamen ad infernalem amaritudinẽ
Luc. 16. perducunt, sicut patet Luc. de diuite epulone. Et hoc totũ contingit, vel propter constrictionẽ auaritiæ, vel propter nimiam intensionem concupiscentiæ.

Item pœnitentię opera, si debito modo fiãt, sunt valde proficua. Cuius exemplum apparet in oliuis. Nam sicut dicit Isaac, oliuæ cum sint rubeæ, non bene maturæ, si cum aceto, vel aqua salsa fuerint præparatæ, sunt comestæ valde confortatiuæ, constrictiuæ & appetitus excitatiuæ, licet ad digerendũ duræ. Similiter pœnitẽtiũ opera, si sint rubea per charitatis feruorem, nõdũ matura. i. nõ diu dilata, vel tardata, & fuegunt præparata cum aceto compunctionis, & lachrymarũ salsedine, quę sunt vt aqua salsa, etsi talia opera videantur ad faciendum dura. i. difficilia, sunt tamen valde vtilia, quia confortant ad faciendum bona, restringunt, vt non fiant mala, excitant appetitũ ad habendum cælestia.

De varijs fructuũ figuris, præcipueq; pyramidali, cui proficientium opera multis exemplis comparantur.

Cap. XLIIII.

OPera proficientium in vita spirituali, assimilantur fructibus habentibus pyramidalem figuram. Inueniũtur enim fructus diuersarum figurarũ. Nam quidã fructus sunt pyramidati, quidam rotundati, quidã angulati. Pyramidales fructus duorũ sunt modorum; quidã pyramidati ex vna parte tãtum, s. ex parte inferiori, quidam ex vtraque parte habent conum, & in medio dilatãtur: nã si pori plãtæ in principio humoris, ampli & rari fuerunt, sed postea frigiditate, aut siccitate constringuntur, fructus & folia ingrossabuntur superius, & inferius gracilabuntur, & pyramidabuntur; si vero virtute caloris, & raritate humoris superior particula leuiatur, & ex parte inferiori caliditate existente, humor in medio diffunditur, fructus & folia in medio dilatantur, & propter dominium caloris in vtraque extremitate in conum ducuntur, & subtiliantur, & sic in pyramidem transformantur.

Primis ergo fructibus, qui ex parte inferiori tantum pyramidantur, & superius dilatãtur, assimilãtur opera gradatim proficiẽtium, quæ quidẽ in principio sũt gracilia. i. debiliter incœpta, sed postea vsque in finem crescunt, & dilatantur proficiendo. Greg. Nemo repẽte fit summus, sed in bona conuersatione à minimis quę inchoat, vt ad maiora perueniat. Greg.

Secun-

Secundis autem fructibus, qui ex vtraque parte pyramidātur, & in medio tantummodo dilatantur, assimilātur opera quorundā, quę tam in principio, quam in fine sunt gracilia, & parua, licet aliquando in medio visa sint dilatari, & prosperari.

Quidam vero fructus sunt, qui rotundam habent figurā propter æqualem materiam humoris, & ęqualem actionem virtutis & caloris, per quam mediæ partes extenduntur æqualiter, & à medio vsque ad circunferentia vniformiter protenduntur. Hæc igitur figura propter æqualitatem & vniformitatē extēsionis vndiq;, competit operibus iustitiæ, quæ exigit, vt omnibus sine personarū acceptione ęqualiter & vniformiter reddatur, quod suū est vnicuique. Et dico ęqualiter, non secundum æqualitatē quantitatis, sed proportionis. Alij autem fructus sunt, qui angulares sunt ex cōtraria causa. i. propter inæqualem extēsionem materię. Et ideo significant opera iniustitiæ, quæ s. inęqualiter fiunt, & cum personarum exceptione. Et hæc opera hominē non proficere, sed potius deficere faciunt. Vnde Dauid petebat, & dicebat: Nō dominetur mei omnis iniustitia. Ps. 118.

Contemplantium in contemplatione, & perseuerantium perfectiones, & dona, varijs fructuum maturorum effectibus, claris similitudinibus cognoscuntur.

Cap. XLV.

Opera contemplantium, & perseuerantium assimilātur fructibus maturis. Dicit enim Ari. quod in terra mōtuosa, quia dulcis est, & dulcem cōtinet humorem, fructus citius maturātur, & sapidiores & salubriores inueniuntur. Hæc ergo terra mōtuosa est vita contemplatiua, quæ mōtuosa dicitur, propter ascēdēdi difficultatem, & propter cælestis veritatem, & propter quietis securitatem, ibi quoque reperitur humor dulcis internæ cōsolationis. Vnde & fructus. i. opera contemplantium, citius maturescūt, i. citius complentur, propter charitatis calorem, quę facit opus accelerare, & consummare. Aris. de veg.

Item magis sapiunt, quia supernis consolationibus admiscetur. Sunt etiam huiusmodi fructus. i. opera sanora, quia magis a vitijs remota. Et nota quod maturationē fructuū habet principaliter planta à calore igneo naturali & interiori, & etiā ab aere cooperante exterius. Nam sicut dicit Philosophus, plāta habet tres vires, quia à terra habet fixionē, ab aqua coadunationē, ab igne consolidationem, & partium terminationem, fructuum completionem, & maturationē; & hoc propter aëris cooperationē. Sic simili etiā modo anima habet fixionem i. firmitatem in Deo à terra. i. à fide; quia sicut terra est immobilis, & aliis quietem & stabilitatem tribuit & concedit, sic etiā veritas fidei, & in se manet immobilis, & animā stabilem reddit. Vnde Dion. dicit, quod fides est perfecta credentium stabilitas, quæ eos stabilit in veritate. Sed coadunationem habet ab aqua i. à spe: quia sicut omnis aqua recolligitur, & coadunatur in mari, ita diuina spes debet recolligi & collocari in Deo. Psal. Sperate in Domino omnis congregatio populi. Sed [illegible]tatem patientię habet ab igne, [illegible] e. i. ab amore Dei & proximi: qa charitas patiens est: nam quasi calor ignis interior est amor Dei. i. diuinus; sed vt calor aëris exterior est dilectio & amor proximi. Similiter à charitate tā Dei, quā proximi est perseuerātia boni operis, vsq; ad impletionem maturita-

Aris. de veg. — Dio. de di. no. — Psal. 61. — 1. Co. 13

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ctis.i. vsque ad cõplementũ finis.

Ex fructuũ situationibus, similitudinibusq; diuersis, an varia docentium opera magis minusve perfecta existant, cognoscitur Cap. XLVI.

OPera docentiũ assimilantur situationibus fructuum in arbore: fructus enim in diuersis arboribus habet diuersam situationẽ, siue positionẽ; quia vt dicit Arist. quædam arbores sunt, quæ producunt fructus super folia, & hoc accidit per fortitudinẽ fructus, & indigentiã solaris caloris humorem digerẽtis. Quædã vero habent fructus sub folijs, & hoc propter debilitatẽ fructus ne calore nimio, vel frigore corrũpantur. Quædam vero aliæ sunt, quæ habent fructus ad stipitẽ suspensos, quod accidit propter insufficientiã humoris, & caloris, ipsum ad extremitates expellere nõ valẽtis, illi ergo habẽt fructus super folia, qui plus curãt factis ostendere, quã verbis docere. Vnde superat in eis cura faciendi, studiũ loquendi; & hæc est sapiẽtis doctoris proprietas. Vnde Greg. Nazian. dicit: Ille videtur mihi sapiens, qui de virtutibus animæ pauca quidẽ cõmonet, & proloquitur, plura autem in suis factis, atq; operib. operatur & ostendit, & fidem verbi in operum suorũ astipulatione cõfirmat. Clara est illa sapiẽtia, nõ quę in verbis volat, sed in virtutibus constat. Illi vero habent fructus sub folijs, quorum verba superant facta. Si quidẽ in foliis verba, in fructibus oper[illegible]nãtur. De talibus autem [illegible] Bern. quod monstruosa res est, lingua magniloqua, & manus ociosa. Illi autẽ habent fructus in stipite sine folijs, qui habent opera sine verbis, s. qui faciunt, & nõ dicunt. Vel nota, quod illi sunt spiritu fortes, qui nõ indigent propter timorẽ vanę gloriæ abscondere opera sua, & isti sunt fructus, qui nõ sunt sub folijs, vel inter ramos absconditi, sed super folia, i. in manifesto. Illi vero, qui sunt debilioris virtutis, & timent ne eorũ opera vel frigore persecutionis inuidorũ, vel fauoris & gloriæ propriæ calore corrumpantur, abscondunt ea: & isti sunt fructus sub foliis, vel ad stipitem absconditi.

Arist. de plant.

Gregor. Naz.

Bern.

Orandi modus, orationisq; perfectio ex quã plurimis guttæ, Rutæ, ac thuris similitudinibus breuißime explanatur. Cap. XLVII.

ORatio assimilatur guttæ. Primò, ratione natiuitatis. Est enim gutta lachryma cuiusdam arboris, siue herbæ, cuius ramusculi diebus æstiuis ab incolis inciduntur, & lacrymantur, quæ egreditur, gutta, siue armoniacũ appellatur. Ista ergo gutta arboris est lachryma orationis, siue oratio lachrymantis, quæ produci debet æstiuo tempore, i. in cordis feruore. Et iuste vocatur armoniacũ, quia in oratione vocali debet esse quædã armonia, i. quædã consonantia, & cõcordia, s. cordis & vocis, per attẽtionem, prout dicit Aug Hymnis & psalmis cum oratis ad Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in ore.

August. Reg.

Item consonantia vocis, & manus, per operationem scilicet, vt cũ aliquis orat Deum voce, studeat ipsum etiã munere placare, i. eleemosynæ largitione, vel bono opere. Et hinc est quod orantes manus etiam leuant ad cælũ. Sic ergo in eo, quod gutta est lachryma arboris, signat, quod oratio debet esse lachrymosa. Vnde Aug. Plærunque hoc negotium, s. orationis, plus gemitibus, quam sermonibus agitur, plus fletu, quã affatu.

Aug. ad Diosc.

Itẽ in eo, quod gutta egreditur in calido tẽpore æstatis, signat q debet

debet

debet esse affectuosa, & feruida. Nam feruidus affectus orãtis, est quasi thus redolens in diebus æ Eccl. 50 statis. Sed ratione nominis, quia vocatur armoniacum, significat, quod debet esse attenta, & ope Cas. in rosa. Et ideo Cassiodor. Ipsa est Ps. 100. suauissima virtus armoniæ, quãdo vox cognoscitur operibus co sonare. Nã si heroes discrepabili sibi varietate dissentiant, nequaquã possunt psalmodiæ efficere cãtilenam: nec ad aures Domini veniet, quod se mutua contrarietate confundit.

Secundo, ratione puritatis: quia illa gutta est nobilior, quę est purior, & fęculẽtiæ impermixtior, & quæ in pinguedine & candore thuri est similior. Sed Dios. & Plinius dicunt, quod illa est melior, quę habet odorem castorio similem, & subamarum saporem. Similiter oratio tanto melior est, quãto purior, & fæculentiæ peccati impermixtior. Vnde Augu. Aug. in Psal. Orationis purę magna est virtus, & velut fidelis nuncius mandatum peragit, & penetrat, quæ nõ peruenit. Et in vitis patrum dicitur, quod oratio si munda & casta fuerit, cælos penetrans, vacua non redibit.

Item illa est melior, quæ pinguior est, i. deuotior, & quæ candidior, i. cum mundiori intẽtione. Debet enim esse non tantum puritas in orantis affectione, sed etiam candor munditiæ in eius intentione. Vel puritas debet esse in affectu, & candor, i. claritas Iac. 1. fidei in intellectu. Iac. Postulet in fide, nihil hæsitans.

Item illa est melior, quæ odore castorij, & amarę compunctionis est plenior. Nam compunctio, licet oranti videatur amara, tamẽ Deo est odorifera. Vnde B. Greg. dicit, quod veraciter orare est amaros in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Et ita patet, quod in oratione perfecta debet esse puritas affectionis, pinguedo deuotionis, candor, i. claritas intentionis, & odor, id est, amaritudo compunctionis.

Tertio ratione vtilitatis, quia gutta habet virtutẽ dissoluendi, nec non relaxandi, vt dicitur in Platone, & inflationes sedandi. Similiter lachrymosa & deuota oratio dissoluit peccati vincula, relaxat debita, & sedat tumida, quia expellit tumorem superbię. Vnde & glosa dicit super illud, Myrrha & gutta, &c. quod gutta est humilitas, quæ ad modũ guttę expellit omnes inflationes superbię, quod maximè facit humilitas in oratione, quia sicut dicit Hugo de Sancto Victore. Oratio Hugo. est piæ mentis, & humilis conuersio, fide, spe, & charitate subnixa.

Item oratio assimilatur rutæ.

Primo ratione complexionis. Est enim ruta naturæ feruentissimę, & plus agrestis, quam domestica. Vnde dicit Plin. quod habet virtutem muscatæ, calidam, & siccã. Sic oratio, oportet quod sit feruida per deuotionẽ vt mẽtem calefaciat & inflammet ad dilectionem, & desiccet humorem, i. fluxum cogitationum.

Secundo, ratione nutritionis, quia ruta gaudet siccitate, & vult nutriri cinere, vt erucis possit carere. Amicitia magna est sibi cũ ficu, vnde nunquã sic conualescit, sicut sub ficu, & iuxta ficũ facit. Similiter gaudet oratio abstinentiæ siccitate, & nutritur humilitatis cinere. Propter primum dicit B. Gregor. quod antiqui pa- Gre. super Mat. tres quoties orare voluerunt, ieiunium cum oratione iunxerũt. Vnde Tob. Bona est oratio cum Tob. 12 ieiunio. Propter secundum dicitur Eccle. quod oratio humilian- Eccl. 35 tis, nubes penetrat, &c. Diligit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

etiam societatem fici, id est, eleemosynæ : quia ficus est fructus mitis & dulcis, & ideo significat eleemosynam, quę dari debet cũ mansuetudine. & dulcedine pietatis. Gregor. Infirma est oratio, quę eleemosynarum largitate nõ est munita.

Greg. in Matth.

Tertiò ratione munitionis, quia ruta munit & defendit contra animalia venenosa. Vnde sicut dicit Iśid. Rutam contrariari venenis mustela prima docuit: Nam quando bellatura cum serpente, primo rutã comedit, & eius odore & virtute contra venenum se munit, & sic ad bellũ secura procedit. immo, vt dicunt Dioscor. Plin. & Constan. tanta est vis rutæ, quod post eius esum mustela etiam basiliscũ secura inuadit, & eum occidit. Mustela, quę pugnat cum serpẽte, est anima tentata à dæmone, quæ si vult secure euadere, munit se feruẽte oratione. Matth. Orate, vt non intretis in tentationẽ. Est. n. oratio deuota, quasi flagellum quo tẽtator percutitur. Vnde Aug. dicit in quodã sermone, quod oratio est orãti subsidium, Deo sacrificiũ, dæmonibus flagellum. Basiliscus autem, qui visu interficit, est luxuria, quam etiam extinguit oratio deuota. Vnde sicut dicitur Matt. Hoc genus dęmoniorum, scilicet de luxuria tentantium, non eiicitur, nisi in oratione, & ieiunio. Hie. Ieiunio pestes corporis, oratione verò pestes sanandæ sunt mentis. Et generaliter valet oratio contra omnem tentationem, sicut dicitur ruta valere contra omnem punctionem. Dicit enim Plin. quod succo rutæ inuncti à scorpionibus, araneis, vespis, & apibus non punguntur. Quasi. n. punctio scorpionis, qui non ante sed retro pungit, dici potest tentatio carnis, quę primo delectat, sed postea cruciat. Sed punctiones aranearum, quæ muscas insidiose capiũt, sunt tẽtationes dæmonum, quæ insidiosè capiũt animas. Puncturæ vero vesparum, & apũ, sunt impugnationes mũdi, siue per aduersitates, quas designant vespæ, siue per prosperitates quas signant apes, quæ mel faciũt, & aculeũ infigũt, à quibus omnibus defẽditur anima deuota per studium assiduę orationis. Vnde Hiero. hortatur: Egredientes de hospitio armet oratio, regredientibus de platea occurrat, antequam sessio, nec prius corpusculum requiescat, quam animam oratio pascat.

Mat. 26.

Mat. 17.

Hier. in Epi.

Hier. in Epi.

Item oratio assimilatur incẽso, siue thuri. Psal. Dirigatur oratio mea, sicut incensum in cõspectu tuo. Incẽsum enim siue thus bonum probatur candore, & carbone. Candore, quia illud incensum siue thus est optimũ, quod est album & mundum. Carbone verò probatur, si statim ardeat, & flãmas emittat. Similiter oratio illa est valida, quę fit cum cãdore puritatis. Amb. Sit oratio tua pura, & simplex, dilucida, atque manifesta, plena grauitatis, & ponderis, nõ affectata elegantia, sed nõ intermissa gratia. Dicitur enim quod Arabes vbi thus nascitur, nolunt huiusmodi recolligi nisi à personis religiosis & mundis. i. mulieribus nõ pollutis. Vnde & si munditiã requirit collectio thuris, multo magis deuotio orationis. Et ideo etiã de cãtu, & oratione vocali clericorum immundorum, dicit Augu. ꝙ plus placet Deo latratus canũ, mugitus boũ, grunnitus porcorum, quam cantus clericorum luxuriantium.

Psal. 140

Am. in off.

Augu.

Item valida oratio est, quę cum ardore id est, feruore fit charitatis. Hæc enim est ignis, qui fumũ thuris. i. affectũ orationis dirigit ad Deum. Eccl. Quasi ignis effulgens, & quasi thus ardẽs in igne. Eccl. 5.

Om-

Omnium delictorum capitalium praui effectus multiplices describuntur, qui ex obnoxijs fructibus, eorumq; similitudinibus eliciuntur. Cap. XLVII.

OPera mala assimilantur malis & illaudabilibus fructibus. Sunt enim plerique fructus insipidi, vel amari, vel pontici, indigesti, vel frigidi, crudi, & duri, & quidam etiam corrupti, vel putridi. Vnde tales fructus moraliter ad diuersa vitia referuntur. Nã fructus insipidi minus cũctis valent, quia stomachum nõ cõfortãt; quia in eis dominatur humiditas aquosa; & ideo abominationem generant. Vnde insipidi fructus ad luxuriosos referuntur, in quibus aquositas. i. carnalitas abundat, & quibus spiritualia insipida, & abominabilia sunt, vnde Apostolus dicit, quod animalis, id est, carnalis homo, non
2.Co.2. percipit ea quæ sunt spiritus Dei.
Psl.106. Et Psa. Omnem escam abominata est anima eorum. Et ideo fructus carnalium hominum id est, opera eorum, sunt insipida per affectum; quia faciunt spirituales delitias tanquam insipidas, & abominabiles eos fastidire.

Secundò, fructibus amaris assimilantur opera inuidorum; quia inuidi habent zelum amarum; de
Iaco. 3. quo Iac. Quod si zelum amarum habetis inter vos. In cuius signũ Iudæi, qui per inuidiam Christũ tradiderũt, felliis amaritudine eũ
Psal. 38. potauerunt. Psalmus. Dederunt in escam meam fel, &c.

Tertiò, fructus pontici referuntur ad iracundos; quia ira cor pũgit, & alios frequẽter pũgere facit, sicut põtica & acetosa pũgũt. Item fructus pontici sunt duri, stiptici, & constrictiui, sed stomachi confortatiui, & appetitus excitatiui. Similiter iracundorum, quidam sunt stiptici, qui fæcem de ventre non emittunt, id est iniuriam de memoria vel corde nõ expellunt. Vnde stiptici sunt, qui sunt difficiles ad iniurias obliuiscendum. Quidam vero sunt duri ad dimittendum, & constrictiui ad vindicandum, nunquam relaxãtes offensas. Sunt etiam omnes motus iræ excitatiui appetitus ad vindicandum. Sed nota, quod si fuerint fructus acetosi, modico terrestri compositi, acumen choleræ extinguunt: quia si fuerint in homine offenso aquosum pietatis, & terrestre humilitatis, extinguitur acumen iræ, & cito ad tranquillitatem debitam reducitur talis homo.

Quartò, fructus indigesti referuntur ad gulosos: quia frequenter indigestio prouenit ex gulæ superfluitate. Item cibus indigestus est impurus, quia per digestionem cibus purus ab impuro separatur. Et similiter gula immunditiam, & impuritatẽ generat corporis & animæ.

Quintò, fructus frigidi refe-rũtur ad accidiam, quæ animam reddit frigidam in Dei dilectione & pigram in bona operatione. Prouerb. Propter frigus piger arare noluit. Pr 0.20

Sextò, fructus crudi referuntur ad auaros, qui sunt crudi, id est, crudeles & feroces, & incompassibiles erga pauperes. Et nota, quod fructus crudi, sunt maiorum humorum nutritiui. Similiter auaritiæ opera malos humores, id est, malas affectiones interiores, siue desideria nutriunt, quia sicut dicit Apostol. Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & in desideria mala & inutilia. 1.Thi.6

Item motus auaritiæ corrũpunt gustũ animæ, vt nõ sapiant auaris spiritualia. Vnde humor tẽporalium excludit amorẽ spiritualiũ. Itẽ debilibus & imperfectis maximè nocent occupationes tẽporalium, quia auaritia multiplicat.

Septimo

Septimò, fructus duri referūtur ad superbos, quorum corda, propter defectum pluuiæ, & roris, id est, propter defectum pietatis, & gratiæ, arida sunt & dura. Super-
2.Reg.2 bis enim sub typo montium dicitur, mõtes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniat super vos.

Item peccatorum opera assimilantur fructibus corruptis. Quidam enim fructus nõ conseruantur, sed quãdoque antequã compleantur, corrumpuntur, & efficiuntur vermiculosi; & hoc aliquando accidit ex vitio plantationis arboris, quia scilicet non fuit congruo tempore plantata. Nam in plantatione arboris multum obseruanda est ætas Lunæ, quia illę plantę, quę in recto plenilunio inseruntur, siue plantantur, non conualescunt, & si conualuerint, vermiculosum faciunt fructũ, & tales fructus citius cõputrescunt, propter humorem nimium, qui ad Lunę pręsentiã in omnibus augmẽtatur. Vnde etiã arbores, quæ tali tempore præcidũtur, minus durabiles esse probantur, & citius à vermibus cor-
Konst. roduntur, vt dicit Constant. Per Lunã autem, quæ est semper mutabilis & variabilis, mens intelligitur peccatoris, qui per peccati inquietudinẽ instabilis & varia bilis fit, secũdũ illud Thren. Pec-
Thre.1. catum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Plenilunium ergo significat plenitudinem peccati, quæ est in cõsensu, vbi ratio peccati mortalis impletur, & perficitur Si ergo planta, id est, voluntas, & propositum alicuius boni operis faciẽdi, in plenilunio plãtetur, id est, dum ipsa mens est in peccato mortali, vel in consensu, & in volũtate peccandi; tunc talis planta inficitur, & fructus, id est, opus corruptum, & vermiculosum, id est, vitiosum producitur, ita vt sit à merito vacuum. Vnde in peccatorum operibus vel inuenitur vermis auaritiæ, vel luxuriæ, vel superbiæ, vel inuidię, vel alicuius alterius vitij, seu defectus, qui fructus medullam corrodit, & corrumpit, id est, qui boni operis substantiale meritum tollit.

Quantum Christi passionis meditatio nobis afferat vtilitatis, ex nonnullis piperis, moriq́, exemplis fit perspicuum.
Cap. XLIX.

PAssionis Christi meditatio feruida remouet diuini amoris impedimenta. Cuius exemplũ apparet in pipere. Nã syluas, quæ dicũtur esse Caucasi montis, serpentes ibidem custodiũt; sed incolæ, cum syluę maturescunt, eas incendunt, & sic serpentes interimunt, vel expellunt, & ex hac cõbustione piperis grana, quæ sunt naturaliter alba, efficiuntur nigra. Sic ergo patet, quod combustio ignis expellit serpentes, vel extinguit, qui impediunt ne colligatur fructus piperis. Piper autem, quod est calidum & siccum in quarto gradu, significat charitatẽ, quæ quatuor gradus requirit in diligendo Deum, scilicet, vt diligatur ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota fortitudine. Sed hoc piper, ne à nobis habeatur, serpentes, id est dæmones nos impediũt, vel peccata quantum possunt. Sed combustio ignis. i. passionis Christi feruens meditatio, de qua dicit Psalm. In meditatione mea exar- Psal.38.
descet ignis, ipsos serpentes, id est, dæmones, & eorũ tentationes fugat, & ad amandum Christum vehementer mentem inflammat. August. Fratres, vt à peccato Aug. su-
sanemur, Christum intueamur, per lo.
quoniã qui intuebantur serpentem ęneum in deserto, non peribant morsibus serpentum. Sic qui intuentur fide Christi mortem, sanantur

sanātur à morsibus peccatorum.

Item crux Christi assimilatur moro.

Primò ratione fructuum. Fructus enim mori fuit corpus Christi cruci affixum. Qui fructus mori (vt dicit Ambro.) primo albet, deinde viret, tertio rubet, vltimo nigrescit, & lucet. Sic corpus Christi fuit album, id est, purum, & candidum in cōceptione, quia de Spiritu sancto cōceptum; post viride, id est, virtuosum in cōuersatione, vsque ad passionē; postea rubrum, id est, sanguine rubricatum in passione: postea nigrum in morte, lucidum autem in Resurrectione. Et nota quod ex fructu mori (vt dicit Raban.) fit potus nobilis, quem elephantes potantes, fiunt animosiores ad bellum. Vnde dicitur 1. Mach. quod ostēderunt elephātibus sanguinē vuę, & mori, ad acuendum eos in prælium. Iste potus est sanguis Christi, qui per modum potus in Sacramēto sumitur ad ipsam passionem rememorandū. Vnde iste sanguis, siue rememoratio debet multum accendere cor nostrum, & animare ad bellandum contra vitia, & ad tolerandum quæcunque pericula.

Ambr. Raba. 1. Ma. 6

Secundò ratione seminum, quia secundum Diosc. seminum mori sunt tres virtutes, solutiua, scilicet & purgatiua, & fœcundatiua. Semina mori l. passionis Christi nobis relicta, sunt ecclesiæ Sacramenta; quia sicut virtus mori remanet, & seruatur in seminibus; ita virtus passionis Christi, remāsit & seruatur in Sacramentis, vnde Sacramenta omnia operantur in virtute passionis Christi. Et ista sūt semina, ex quibus plāta spirituales, id est, filij Dei regenerantur. sicut præcipue patet in Sanctis. Omniaque hæc semina, id est, Sacramēta habent virtutem purgatiuam mentis, quia omnia conferunt gratiam, & gratia sanctificat animā. Sed aliquod Sacramentum specialiter purgat, ab originali, vt Baptismus: aliquod ab actuali mortali, vt pœnitentia: omnia alia purgant à veniali, licet etiam habeāt maiores alios effectus.

Tertiò, ratione frondium: nam sicut dicit Ambro. folia mori superiecta serpēti ipsum interimūt. Folia mori sunt exempla Crucifixi quæ omnem serpentem, id est diaboli suggestionem interimūt. Nam si tentat de auaritia, considera Christi crucifixi paupertatē, & nuditatem. Si de superbia, obijce eius humilitatem, si de luxuria, pensa pœnarum corporis eius acerbitatem, & sic extinguetur omnis tentatio. Et hoc figuratū fuit in serpente æneo, in deserto exaltato, cuius aspectus à venenosis serpētū morsibus liberabat.

Ambr. Nu. 21.

Patientia quid, & vbi sit ad exercitium ac virtutis præmium, quæque eius materia, & vtilitas existat, capparis, ilicisque exēplis aperitur.

Cap. L.

PAtientia assimilatur cappari. Primò, quia capparis (vt dicit Diosc.) est herba spinosa. Et hoc competit patientiæ ratione materię. Nam materia patientiæ, sūt spinę, id est, pūctiones tribulationum, & aduersitatum. Rom. Tribulatio patientiam operatur.

Rom. 5.

Secundò, quia est herba frondosa super terram expansa. Hoc competit patientiæ, quæ non est in cælo, vbi nulla molestia, nec sub terra, id est, in inferno, vbi pœna inuoluntaria, & infructuosa, sed tantum super terram, vbi tribulationes abundāt, vires suas extendit; quia tantum super terram tribulationes sunt ad virtutis exercitium, & ad laboris præmiū, & hoc est per patientiā, sine qua tribulationes, nec ad virtutem, nec ad meritū pertinent. Et ideo

Ber-

Berna. dicit: In hoc mundo quasi in cāpo certaminis positi sumus, & qui ibi dolores, & plagas, aut tribulationes non susceperit, in futuro inglorioſus apparebit. Et Petrus Rauen. quod omnis cordis & corporis virtus citra meritum & fructum salutis est, sine condimento patientiæ.

Bern. in ...

Pet. Ra. in Epi.

Tertio, quia est herba vnctuosa, est enim vnctione plena. Quod competit patientiæ propter vnctionem gratiæ quam continet, qua omne durum mollitur. Vnde etiam vnctio cappari dicitur virtutem splenis sua virtute super omnia iuuare.

Item hac vnctione omnis dolor linigatur. In cuius exemplum capparis dolorem dentiū dicitur mitigare. Hæc etiam est, quæ inuidorum, detrahentium, & mordentium nequitiā dicitur sedare. In cuius signum succus capparis aurium vermes necat. Hæc etiam est virtus, s. patientia, ex qua cibus animæ, & medicina præparatur. Medicina enim est, qua animi affectus purgatur & rectificatur. Nam flores capparis, postquā sunt aperti, habent virtutē digerendi humorem in ore stomachi existentē, quia scilicet tribulationes præsentes virtute patientiæ, humorē, id est, affectū mundanū digerunt, & in affectum Dei conuertunt. Item ipsa est cibus, vel salsa quo gustus mētis confortatur, & excitatur ad appetitū spiritualium, & cælestium bonorū. In cuius signū idem flores habent virtutem appetitum excitandi, vt dicitur à Platone. Et hinc est quod desideria sanctorum in ipsis tribulationibus crescunt, & eorum appetitus magis accenditur circa æterna, quādo eos atterunt temporalia flagella. Et ideo Greg. dicit, quod electorum mētes, æternitatis præmia prestolantes, vires ex aduersitatibus sumunt, quia crescēte pugna gloriosiorem sibi non ambigunt manere victoriā. Electorum ergo desideria, dum premuntur aduersitate, proficiūt, sicut ignis flatu premitur vt crescat, & quando quasi extingui creditur, inde roboratur.

Plato.

Gregor. 26. lib. Mor.

Item patientia assimilatur ilici. Et primo ratione radicalitatis. Nam ilex est species quercus, quę est arbor grossæ & profundæ radicis. Hæc radix, & grossa & profunda patientiæ est charitas. Vnde dicit Apostolus, quod charitas est patiens; quia patiētem efficit. Et ideo sicut arbor contra ventū firmatur per radicem, ita patientia cōtra iniuriæ impetū firmatur per charitatē. Et propterea dicebat Apostolus. In charitate radicati & fundati. Vnde non est patiētia sine charitate, sicut nec arbor sine radice. Gregor. Patientia vera est, quæ & ipsum amat quē portat. Nam tolerare, & odisse, non est virtus mā suetudinis, sed velamentum furoris.

1. Co. 13

Ephe. 4.

Gre. super Eze. hom. 7.

Secundò, ratione fœcunditatis. Est enim arbor glandifera, & huius arboris fructum antiqui habuerunt in cibum, antequam haberent frumenti vsum. Sic patiētia multū est fructuosa, & magni meriti, & multum viguit in antiquis, vt patet in Iob, & Thobia, & multis alijs. Vnde Iudæ: Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles.

Iudæ. 8.

Tertio ratione vmbrositatis, quia ilex habet vmbrā iucundā. Similiter patientia gratā vmbrā, id est, refrigeriū in æstu tribulationum præstat, propter quod dicitur. In medio ignis non sum æstuatus. Cassio. Patientia religiosi viri est laborum ac dolorum omnium, spe futurarum rerum, & amore Domini grata tolerantia.

Eccl. 51

Cass. super Psa.

Quartò ratione soliditatis, quia ilex est solidissimi ligni, & durissimi

ssimi corticis. Vnde in aquis lignū eius est multū durabile, & quasi imputribile, & ideo dum profunde sub aquis ponitur, quasi in lapidis soliditatem conuertitur. Et quanto per tempora longiora in locis humidis immoratur, tanto amplius induratur. Vnde & Tull. dicit, quod patiētia est honestatis, & vtilitatis causa, rerum & arduarum, & difficilium voluntaria ac diuturna perpessio, & ideo posset ad patientem referri, quod dicitur Iob: Cor eius indurabitur quasi lapis, & constringetur quasi malleatoris incus.

Cice. 2. de fin.

Iob. 41.

Quo pacto pauper spiritu cognoscatur ex multis abietis similitudinibus declaratur.

Cap. LI.

PAuper spiritu assimilatur abieti. Primò, quia abies ipsa sublimiter augmentatur, vnde secundum Isido. dicitur abies ab eundo, eo quod prę ceteris arboribus in altum eundo porrigitur. Est enim expers terrestris humoris, & ideo arbor est leuis. Vnde secundum Arist. quod arbor est subtilis humoris, ideo calor eius naturalis fortificatus à calore Solis, humiditatem illam sursum trahit, & cōuertens illam in substantiam arboris, arborem aliam facit. Similiter ille qui est pauper spiritu, expers terreni amoris qui animam grauat, efficitur leuis ad ascendendum, & subtilis ad contemplandum: vnde diuino amore confortatus, & sursum tactus, miro modo crescit, & exurgit in altū. Gen. Crescere me fecit Deus in terra paupertatis. Pertingit enim paupertatis spiritus vsque ad regnum cælorum. Matth. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cęlorum. Isa. Pro saliunca ascendet abies.

Arist. de plan.

Gen. 42

Matt. 5.

Isa. 55.

Secundò, quia recti linialiter eleuātur, Est. n. arbor nihil quasi habens tortuositatis, & hoc propter virtutem caloris attrahentis & humoris obedientis. Similiter, qui pauper est spiritu, recto itinere ad cælum scandit, ita quod in nullam partem retorquetur, i. neque ad dexterā prosperitatis, neque ad sinistrā aduersitatis, quia ex quo mundum contemnit, nec eius aduersa metuit, nec prospera quęrit. Nam calor diuini amoris eum ad superna trahit, cuius attractioni animus eius per terrenum affectum non resistit imo sequitur, & obedit, & ideo directo spiritu sursum tendit. Vnde Chryso. dicit, quod paupertas est manuductrix quędam in via, quę ducit ad cælum, vnctio authentica, exercitatio quædam magna, & admirabilis, & portus tranquillus.

Chrysost. super Ep. ad Hebr.

Tertiò, quia abies est faciliter inflammabilis. Nam quia eius humiditas vnctuosa est, igni applicata facile inflammatur. Sic quoque pauper spiritu habet humiditatem vnctuosam, id est, affectionem mentis deuotam. Et ideo igni diuini eloquij, vel ipsius Spiritus sancti applicatus, statim inflammatur, secundum illud Psalm. Eloquium Domini inflammauit eum. Psal. 104.

Peccatorē non natura, sed natura vitio malum esse, exemplo lentis demonstratur.

Cap. LII.

PEccator est per naturā bonus, sed per culpam malus. Vnde assimilatur lenti, quæ sicut dicit Isaac, in medulla est bona, sed in cortice mala: nā sine cortice comesta, valet hydropicis & calidis, & etiam humidis aliquādo prodest; ex eo quod ipsa calida & sicca sit, vt idem Isaac dicit. Sed in cortice habet acumen, cuius virtute vētrē soluit, torsiones generat, stomachū grauat, meatus corporis oppilat, cerebri substātiam desiccat, humiditatem colorū distemperat, & pessimas passiones in corpore generat,

maxi-

maximè si quis eã quotidie comederit.

Quasi ergo medulla lentis est natura hominis peccatoris, quæ cum a Deo sit creata, bona est. August. Quia Deus bonus est, cu-
August. ius factura sumus, & in quantum sumus, boni sumus. Sed quasi cortex mala, est ipsa hominis
August. culpa. Aug. Peccatum non est na-
act. pro tura, sed vitium naturæ appeten-
spe. tis, quod nõ est sui ordinis, & hęc cortex, i. culpa, seu vitium soluit ventrem in luxurioso torsiones generat in iracundo, stomachum grauat in guloso, oppillationem
Pro. 17. facit in auaro, desiccat per tristitiam in accidioso: quia spiritus tristis exsiccat ossa, oculos mentis distemperat in superbo, pessimas passiones corporis generat in iracundo. Nam sicut Hieron.
Hier. su- dicit. Est ira, quæ iustitiam Dei
per Iob. non operatur, & furori proxima, mentem impotentem facit in tantum, vt labia trement, dentes concrepent, vultusq́, pallore mutetur Et Gregor. dicit. Iræ suæ stimulis accensum cor palpitat,
Gre. li. 5 corpus tremit, lingua se prępedit,
Mor. facies ignescit, exasperãtur oculi, & nequaquam recognoscũtur noti.

Quanta ex peccatis, præcipueq́; capitalibus, mala oriuntur, quamplurimis absynthi, hederæ, genestæ, lactuca caprina, piri maturi, porri, rhamni, salicis, ac spinæ, miris similitudinibus explanatur.

Cap. LIII.

PEccatũ assimilatur absynthio. Primò, quidem ratione amaritudinis: primo quia absynthium sua amaritudine lædit gustum. Gustus animæ est intellectualis appetitus, qui ita ex peccato inficitur vt ei dulcia & suauia. s. spirituales deliciæ, quæ de se sunt dulcissimę, amarę videantur, & a speræ, sicut gustu carnis absynthij amaritudine infecto, etiam dulcia, quæ postea amara esse videntur. Isa. Væ vobis, qui Isa. 5.
dicitis bonum malum, ponentes dulce in amarum.

Secundò, quia absynthium suo forti odore offendit olfactum. Et sic peccatum non odore, sed potius fœtore mali exempli offendit olfactum proximi interiorẽ, scilicet quia scandalizat eum. Exod. Fętere fecisti odorem no- Exod. 5.
strum.

Tertio, quia in amaritudinem redigit lac, & vinũ, & omne dulce cui fuerit admixtum Vnde apes, quæ frequentant absynthiũ, faciunt mel amarũ, vt dicit Dios. Similiter peccatum amarũ rem delectabilẽ, cui admiscetur, vertit tandem in amaritudinem, s. conscientiæ remordentis, vel pœnæ affligentis, sicut patet in luxuria & voluptate carnis, quæ maximè videtur delectabiles. Vnde Prou. Fauus distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur Prou. 5.
eius. Nouissima autem illius amara quasi absynthium.

Item peccatum assimilatur hæderæ.

Primo ratione frigiditatis, quia hædera, cum frigidæ sit naturæ, terram, vbi crescit, frigidam esse indicat. Similiter peccatũ frigidæ naturæ est, ita, vt calorem diuini amoris excludat, & vbi peccatũ crescit, certissimum indiciũ est, quod ibi calor diuini amoris nõ sit, sed quod talis anima sit frigida, à diuino amore penitus destituta.

Secundo, ratione cõtrarietatis, quia vmbra eius est noxia, & tamen serpenti est gratissima. Sic peccatũ quãuis homini sit summè noxium & damnosum, tamẽ serpenti infernali. i. diabolo est gratissimum. Et ideo vbi talis est vmbra peccati libenter requiescit. Iob. Sub vmbra dormit, &c.

Ter-

Tertiò, ratione separabilitatis: separat enim vinũ ab aqua, nam sicut dicit Plinius, mira est hederæ natura frigida ad expiandum vina. Nam vinum ex vase fluere, & aquam, si quæ vino mixta fuerit, remanere certũ est. Similiter peccatum trahit de vase cordis vinũ diuinæ consolationis, & relinquit ibi aquã tribulationis, & ideo de peccatoribus vere potest dici illud Io. Vinum non habent.
Ioan. 3. s. consolationis internæ.

Item peccatum assimilatur ginestæ, quia ginesta crescit in locis incultis, & saxosis.
Ioan. 3. Loca autẽ inculta sunt, peccatorum corda, quæ pœnitentiæ studio, vel labore non excoluntur: & saxosa loca sunt corda dura, quæ nullo compunctionis humore molliũtur, & in talibus peccatũ multiplicatur, & crescit. Item ginesta est signum sterilitatis. Et similiter peccatum sterilitatis fructuum, s. meritorũ, non solum est significatiuũ, sed etiã causatiuũ. Itẽ ginesta est saporis amari, quia, s. peccatum cõscientiam amaricat, & insuper (vt dictum est) inducit amaritudinẽ pœnæ sequentis. Ita ginesta est nigri seminis, quia plerunq; peccatum inducit, & relinquit infamię denigrationem. Vel nigra semina sunt exẽpla deformia, ex quibus alij nigri, & deformes peccatores generãtur. Itẽ peccatũ mortale. s. corde generatũ, extinguit omnia merita, & omnes virtutes formatas. Vnde assimilatur cuidam lactucæ spõte nascenti, quæ dicitur
Plin. caprina, de qua dicit Plin. quod si in mari proijciatur, omnes pisces, qui in vicino sunt, moriũtur. Mare est autem cor humanũ: in quod si peccatũ ingreditur, omnia merita & virtutes occidit.
Iaco. 1. Vnde Iac. Peccatũ cum consummatum fuerit, generat mortẽ. s. virtutum animæ. Item licet peccatum animæ habeat in se quandam transitoriã dulcedinẽ, tamẽ multa mala in anima facit. Cuius exemplũ apparet in pyro maturo, quod habet in gustu quãdam aquosam dulcedinem, tamẽ eius substantia est frigida, & sicca, & stiptica: sic peccatum habet dulcedinem aquosam, id est, delectationem transitoriam. Aquosum enim & humidum cito fluit, & faciliter trãsit: tamen postea peccatũ infrigidat, in anima calorẽ charitatis extinguendo, desiccat humorem gratiæ, vel deuotionis, consumendo; & constipat, sordes conscientię detinendo, vt scilicet peccatũ inductũ, nec faciliter de corde per pœnitẽtiam emittatur.

Item peccatũ assimilatur porro, quia porrũ nimis sæpe comestum (vt dicit Plinius) inflationes Plin.
generat: quod pertinet ad superbiam, quę animos tumidos facit. Item sitim generat, quod pertinet ad auaritiã, quæ sitim. i. ardorem habendi inextinguibilem gignit. Itẽ somniũ prouocat: quod pertinet ad accidiam, quæ pigros & somnolẽtos reddit. Itẽ acies oculorum hebetat: quod pertinet ad inuidiam. Eccle. Nequam oculus Eccl. 1.
inuidi. Itẽ sanguinem inflammat: quod pertinet ad irã, quæ sanguinem circa cor accendit (vt dicit Dama.) Item Venerem stimulat, Damas.
id est, luxuriam excitat. Item ventrẽ mollificat quod potest referri ad gulam, quia gulosi circa vẽtrem insistunt, & sibi mollia & delicata quærunt.

Itẽ peccatũ assimilatur rhãno, quæ est herba à principio mollis, sed quanto plus crescit, tanto durior fit, & in acutiorem aculeum indurescit: Sic peccatum à principio, est suaue, sed postea quãto plus crescit, plus in eo induratur, & in fine per illud aculeus æternæ punctionis inducitur. Item rhamnus (vt dicit Iosephus) proprium habet ignẽ ex se proferre,

Nam eius folia postquam cadũt, & desiccantur, multę siccitatis, & cuiusdam vnctuositatis esse dicuntur.

Ideo quando adest fortis impressio caloris solaris, rhãnus facile inflammatur. Cuius occasione vicina sæpe nemora incendũtur. Similiter peccatũ profert ex se ignem, id est, inordinatum ardorem, ita quod folia eius, id est, cogitationes, vel delectationes peccati, postquàm ceciderunt in consensum operis, tunc desiccàtur ab humore gratię, & efficiuntur vnctuosæ, id est, lubricæ, quia vnctuosa lubrica sunt, ita quod ad fortẽ impressionem, siue feruorem tentationis facile appetitus hominis inflammatur, & omnes vires animæ incenduntur, &

Iudi. 9. etiã omnes corporis partes. Iudi. Egrediatur ignis de rhãno, & deuoret cedros Libani.

Item peccatum assimilatur salici, primo ratione augmẽti, quia cito crescit. Vnde dicitur secun-

Isidor. dum Isi. quia cito in altum salit. Sic peccatum hominis breui tẽpore multum crescit, quia secun-

Gregor. dum Grego peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo põdere ad aliud transit, sicut ex crapula nascitur luxuria, &c.

Secundo, ratione ligamenti, quia salicibus vtuntur homines ad ligandum vites, sic peccata li-

Isa. 51. gant mentem. Isa. Quasi vinculũ plaustri, peccatum.

Tertiò, ratione impedimenti, quia semen salicis dicitur hanc virtutem habere, vt si quis illud in poculo hauserit, generare non poterit, vt idẽ Isid dicit. Sic peccatũ impedit, ne opera meritoria homo gignere, id est, facere possit. Sumus autem nos principia nostrorum operum quemadmodum natorum, id est, filiorum, si-

Arist. Eth. cut dicit Philosophus, & ideo opera nostra filijs comparantur.

Quartò, ratione fundamentis quia omnis salix, tanto est in ramis fœcundior, quanto est terræ propinquior. Item salices si binis pedibus à terra putentur, coarcentur ne in altum crescant, sed in latitudinem se diffundunt. Sic peccator, quanto magis rebus terrenis appropinquat per affectionem, & occupationem, tanto magis in peccatis abundat. Item quasi salix duorum pedũ est peccatum operis, vsque ad delectationis consensum, puta cũ homo consentit immorari in ipsa delectatione cogitationis. Tunc tamẽ licet non ascendat vlterius per consensum operis, tamen dũ per morosæ cogitationis consensum in ipsa delectationis latitudine se diffundit, peccatum mortale cõmittit.

Septimò, ratione detrimenti, quia salix ex antiquitate temporis patitur detrimentum putredinis. Nam postquam antiqua fit, cito putrescit, & ad medullã putrescere incipit. Vnde sæpe dum exterius viridis videtur, & pulchra, interius est vacua, caua, & putrida, in cuius concauitate sæpe latẽt animalia venenosa, vnde iuxta salices dormire res est periculosa. Sic cum aliquis diu continuat permanens in peccato, putrescit per omnimodã corruptionem malitiæ: quã licet hypocrita conetur exterius cooperire, tamẽ ab interioribus eam non curat abijcere. Et ideo licèt exterius ipse aliquando appareat iustus, interius tamen est vacuus à virtute, cauus cupiditate, & putridus malignitate, i. malitia corruptus. Vnde in eius concauitate, i. cordis cupiditate, sunt animalia venenosa. i. conceptiones, & desideria fraudulenta, & periculosa, propter quæ periculosum est iuxta eos dormire, id est, de eis confidere, vel eis adhærere.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Item peccatum assimilatur spinæ: quia quando spina caro vulneratur, non recedit dolor, quãdiu spina totaliter non extrahitur. Sic quando est anima peccato vulnerata; semper mordetur, & cruciatur, quamdiu ipsum peccatum in conscientia detinetur. Et ideo necesse est, vt per pœnitentiam extrahatur.

Inferni pœna quantum acerba existat, ex Rhamni varijs similitudinibus declaratur.

Cap. LIIII.

Psal. 86. POena inferni assimilatur rhãno, vt dicit glos. super Psalm. quia rhamnus est herba multum dura, nodosa, ramosa & spinosa. Nam folia habet aculeata, spinis acutissimis in lateribus consita. Similiter pœna inferni est dura, propter suam acerbitatẽ, nodosa, propter suam indissolubilitatem. Nam nodus fortis ligni, est quasi indissolubilis. Vnde signat illam pœnam indissolubilem, & interminabilem, quia damnatus, sicut nunquam absoluitur à culpa, sic nec à pœna.

Item est ramosa, propter pœnarum multiplicitatem, & spinosa, siue aculeata per subtilitatẽ; quia sicut spinæ subtiles, & aculeatæ penetrãt, sic illæ pœnæ penetrãt intima animæ. Sed miser ille peccator, dum est sub spinis peccati, antequam aduertat, quod ducant eum ad duriores, & maiores aculeos rhamni, i. pęnæ inferni, permittit se à peccato to-
Psal. 86. taliter absorberi, secundum illud Psal. Priusquam intelligerent spinæ vestræ rhamnum, sicut viuentes, sic in ira absorbet eos.

Pœnitentium perfectiones in quibus consistant actionibus, multis arboris aromaticæ, mali punici, & sambuci exemplis lucide demonstratur.

Cap. LV.

POEnitentes assimilãtur, arboribus medicinalibus, siue aromaticis. Et est causa aromaticitatis in arboribus (vt dicit Albumasar) terreum subtile commixtum aqueo subtili. Album. Tanquã ergo arbores aromaticæ & medecinales, sunt homines pœnitentes: quia pœnitentia habet medicinales virtutes ad curãdũ animarũ languores. i. vitium; & in istis est subtile terreum. i. attenuatio carnis, bene commixtum subtili aqueo. i. compunctioni cordis. Illi autẽ in quibus hæc deficiunt, scilicet maceratio carnis, & compunctio cordis, non sunt aromatici. i. verè pœnitentes. Et nota, quod arbor aromatica aliquãdo habet aromaticitatẽ in cortice, aliquando in flore, aliquando in fructu, vt patet in cinamomo, qui est cortex; & in mace, qui est flos; & in muscata, qui est fructus. Sic pœnitentiam quidam habẽt tãtũ in cortice. i. in exteriori ostensione, quidam tantum in flore. i. in mentis affectione, quidam in fructu, id est, operis executione.

Item pœnitentes assimilantur malo granatę. Primo propter augmentũ: nam malogranata, scilicet arbor plus in latum quam in altum se diffundit. Sic pœnitens debet esse humilis, non vt quęrat crescere in altitudinẽ dignitatis, sed in latitudinem charitatis. Ps. Pa. 118.
Ambulabam in latitudine.

Secundo, propter impedimẽtũ, quia maximè impeditur à frigore. Est enim arbor frigoris impatiens. Vnde in pruina citò pereũt flores eius. Similiter homini pœnitenti maximè nocet frigus acidiæ. Et ideo pruina, id est, negligentia, destruit flores eius, id est, bonas affectiones.

Tertio, pœnitentes assimilantur malogranatæ propter fructũ, quia quædã faciunt poma dulcia, quædam acetosa: acetosa sũt frigida & sicca, dulcia vero calida & humida. Et ideo dulcia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

magis conueniunt medicinæ, vt dicit Isaac, & etiam Diosc. Quasi autem poma acetosa sunt opera pœnitentis facta ex timore: sed quasi dulcia sunt opera facta ex amore, & ista magis prosũt sanitati animę: Vel acetosa sũt opera hypocritarum, dulcia vero sunt opera veraciter pœnitentium. Isidor. Dicit enim Isidori. quod negant medici corpora nostra mali puni ci cibo nutriri. Et dicunt, quod plus congruunt medicinæ, quam corporis alimento. In quo significatur, quod pœnitens debet intendere ad sanandum mentem, & non ad implẽdum, vel impinguandum ventrem.

Item pœnitentium afflictio assimilatur sambuco, de quo dicũt Plato, Diosco. & Plinius, quod si cortex eius medius radatur versus superius, purgat ventrem per partem superiorẽ: si vero radatur versus inferius, purgat per partem inferiorem. Tunc autem sambuci cortex versus inferius raditur: quando pœnitentis caro timore infernalis supplicij affligitur, qui timor dum a peccatis reuocat, quasi à parte inferiori purgat; sed tunc versus superius raditur, quando spe vel desiderio præmij maceratur, & dum sic carnẽ macerando abstergit, pœnitens sordes peccati quasi à se purgat à parte superiori.

Quæ ad peccatoris conuersionem requirãtur, quæue pœnitẽtiæ radix, gradus & perfectio existat, explanatur: quæ arboribus varijs, ac Helleboro, Myrrhæ, nuci, cauli, paliuro, arbori Aloës, Absynthio, Betæ, cimino, cucurbitæ, cẽtaureæ, & demũ hederæ, quamplurimis prespicuisq́ꝫ exemplis, assimilatur.

Cap. LVI.

POenitẽtia assimilatur arbori. Primò, propter arboris generationem. Sunt enim secundum Aristo. de veg. Aristotelẽ, quinque species siue modi generationis arboris, siue plantæ: Vnus est ex semine, alius ex putredine, tertius ex aquę humore, quartus ex plantatione, quintus ex insertione. In his designantur quinque, quæ summè valent ad generationem pœnitẽtiæ. i. ad conuersionem peccatoris. Primum est verborũ Dei auditio, & hoc designatur in semine, quia semẽ est verbũ, vt dicitur Mat. 13. Matt. Secũdum est mortis meditatio, & hoc designatur in putredine, quia per mortem corpus in putredinem resoluitur. Iob. Pu- Iob 17. tredini dixi: Pater meus es. Tertium est eleemosynarũ largitio: & hoc designatur in aquę humore, quia (vt dicitur.) Ignem ardẽ- Eccles. 30. tem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Quartum est religionis ingressio, & hoc designatur in plantatione, quæ maxi- Psa. 127 me competit iuuenibus. Psalm. Quorum filij, sicut nouellæ plantationes à iuuentute sua. Quintum est bonorum societas, & cõuersatio. Nam quãdoque peccator iusto adiunctus, trahitur ab eo & cõuertitur, & hoc designatur in insertione, Apostolus: Tu Ro. 12. autem cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius pinguedinis & radicis oliuæ factus es.

Secũdò propter radicis infixionem. Nam arbor (vt dicit Isid.) ab aruis nomen accepit, eo quod fixis radicibus terræ inhęrere consueuit. Oportet ergo ad hoc, ꝙ arbor sit firma, vt radices eius in terra profundentur, & quãto arbor radicem profundius figit, tãto attrahit plus humoris, & si fructificatura sit, plus abũdat in folijs, fructibus, atque ramis Itẽ oportet quod radices arboris ipsi terræ cohæreant, & conglutinentur, vnde dicit Aristoteles, quod lutum vnctuosum & tenax citò producit plantam; & facit eam esse durabilem. Sicut ergo arbor

arbor immobiliter per radicem est infixa terræ, ita pœnitentia per humilitatem & charitatem oportet, quod ut immobiliter infixa animę siue cordi, & perseueranter, ita vt pœnitens pręterita mala plangat, & iterum plangenda non committat. Profundatur autem radix pœnitentię in corde per humilitatem, in qua quanto profundius descendit, tanto de humore gratiæ plus attrahit, & per eam maiorem copiam bonorum operum, & meritorũ producit: sed cõglutinatur pœnitentiæ radix cordi per charitatem, quę est glutinum vnctuosum, per quã cito pœnitētia augetur, perficitur, & cõseruatur. Vnde Apo. In charitate radicati, & fundati.

Ephe. 5.

Tertiò, propter animæ vegetabilis informationem. Nã secundũ Philosophum. In arborib. & plãtis non est anima sensibilis, sicut in brutis, propter quod arbores & plãtæ sensibilibus passionibus non afficiuntur, quia nec percussæ sentiunt, nec scissę dolent, nec quando cibantur delectãtur, nec spirãt, nec respirãt, nec dormiũt, vel vigilant, nec aliis passionibus subiacent, quæ sunt animæ sensitiuæ. Est ergo in ipsis arboribus & plantis informatio solius vegetabilis animæ, secundùm quã est in eis generatio, cibatio, augmentatio, & renouatio: quę omnia competunt suo modo pœnitentiæ. Nam primò necessarium est pœnitenti, vt passiones sensitiuas, viciosas, s. & inordinatas à se omnino remoueat, scilicet, vt percussus iniurias nõ sentiat per impatientiam, & scissus, vel laceratus verbis non doleat per iracundiam. quæ s. eum ad odium, siue vindictam inclinet: nec etiã quando cibatur in cibo delectationem voluptatis, sed solum sustentationẽ necessitatis quærat. August. Hoc me docuisti domine vt quemadmodum medicamenta, ita & alimenta sumpturus accedã. Item nõ debet spirare, nec respirare. i. vel in se indignationem attrahere, vel ex se furorem emittere eo modo, scilicet quo dicitur de Saulo, Act. Saulus adhuc spirans minarum & cędis, in discipulos domini, &c. Item non debet dormire per negligentiã, nec etiã vigil esse ad cogitãdam, vel explendam malitiam. Sed debet in pœnitent. b. esse generatio virtutum siue bonorum operum, cibatio lachrymarũ vel diuinorum verborum, augmentum laborum & meritorum, & etiã renouatio cõuersationis, & morũ.

Arist. de veg.

Aug. 10 conf.

Act. 9.

Quartò, propter fructuum defectionem. Sunt enim quædã arbores, scilicet quæ habent solum folia, & nõ fructus: quod accidit propter abundantiam humoris aquosi, qui est materia foliorum. Et propter defectũ humoris vnctuosi, qui est materia fructuum. His ergo assimilantur falsi pœnitentes, qui habent solùm apparentiam frondium. i. exteriorum morum, sed non vtilitatem fructuum. i. verorum operum. Possent etiã talib. assimilari qui habent solùm folia. i. verba, & non fructus, id est, opera, sicut doctores mali, qui habẽt doctrinã sine vita; quod est propter abundantiam amoris mundani, & defectum amoris diuini. Quædã verò arbores sunt quæ faciunt fructum ante folia, quod accidit (sicut dicit Philosophus) propter abundantiam humoris vnctuosi: quem cum calor naturalis digesserit cum auxilio caloris solaris, citò ad maturationem adducit. Vnde talis humor vnctuosus abũdãs, prohibet humorẽ aquosum, qui est foliorum materia, ne ascendat ante fructum in tali planta. Istis sunt similes illi qui studẽt bona opera facere prius quàm

bona verba docere; ita vt bona vita præcedat bonam doctrinam, vel illi qui prius intendunt operibus actiuæ vitæ, quam refrigerio vel decori vitæ contemplatiuæ, siquidem contemplatiuorũ internæ meditationes animã decorant, & vmbræ refrigeriũ præstãt, sicut & plãtarũ folia. Opera autem actiuæ vitæ laboriosa quidem sunt, tamen fructuosa: vnde actiuæ vitæ merita fructibus cõparantur. Et ideo tales si habeãt abundantiam humoris vnctuosi, i. compassionis & pietatis, & caloris naturalis i. amoris proximi ad quem etiã natura inclinat, ex tunc à calore Solis i. amore Christi citius efficiuntur in vita actiua perfecti per fructus bonorũ operum: & ideo postea congruẽtius producunt folia verborum. Quædã tamẽ arbores sunt, quæ simul producunt fructus & folia, sicut illæ quæ prædictos humores habent proportionabiles, quibus similes sunt illi, qui in humore mentis deuotæ, & in humore aquoso salubris sciẽtiæ positi abũdanter simul dicũt & faciũt. Act. Act. 1. Cœpit Iesus facere, & postea docere. Sunt etiam & aliæ quædam arbores quæ citius producũt folia quã fructus, & hoc propter abundantiã humoris aquei, & defectum humoris vnctuosi; quia calor humorẽ aqueũ citius attrahit ad locum productionis foliorum, quam vnctuosum ad productionem fructuum. Similiter illi qui habent multam sciẽtiam, & paruam deuotionem, facilius & citius dicunt verba, quam producant opera

Item pœnitentia interior si sit cum debita præparatione, & moderatione, & exercitatione, purgat, & sanat animam, cuius exẽplum apparet in helleboro, qui à fluuio vbi nascitur, sic est dictus; quia dicitur habere virtutẽ mẽtẽ motam reducendi ad sanitatem. Item purgat corpus, quia lignum quod radices habet albas, humores phlegmaticos purgat: lignum verò, quod radices habet nigras, purgat choleram nigram; sed tamẽ nullus debet eo vti nisi prius materia digesta sit & temperata, & tunc etiam cum cautela; quia virtus eius nimis est intensa, & præcipue radix alba multũ laxat superius, & inferius. Vnde sæpè nimia virtus hellebori est mortis inductiua.

Itẽ debet qui accepit helleborum se mouere, & a somno abstinere, vnde Hypoc. dicit. Si vis helleborum ducere, moue corpus, Hypoc. ne somnus accedat. Similiter pœnitentia ad hoc vt animã in peccato desipientem & insanientem ad debitum sensum reducat, & purget à corruptis & superfluis humoribus, id est, affectionibus; oportet præcedere interiorem digestionem & præparationem in feruenti cõtritione, sine qua pœnitentia exterior non est valida.

Item oportet in exteriori pœnitentia vti cautela & moderatione. Debet enim atteri, sed nõ occidi per immoderatã afflictionẽ.

Item mouere oportet corpus in bonorum operum exercitatione, & à somno negligentiæ & ocij abstinere. Item pœnitentia assimilatur myrrhæ.

Primo, ratione eminentiæ; quia myrrha est arbor in Arabia (vt dicit Isid.) quinque cubitis alta, in quibus accipere possumus quinque pœnitentiæ gradus: primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in oratione, quartus in eleemosynarum largitione, quintus in ieiunij afflictione. Et isti tres vltimi gradus pertinent ad satisfactionem.

Secundo, ratione effluentiæ; quia de arbore myrrhæ gutta effluit amara, multum aromatica,

ista vocatur myrrha, & (vt dicit
Plini. Plinius) illa gutta, quæ per se manat non expressa, magis est preciosa, & minus vtique valet illa quæ de cortice precioso est abstracta. Hæc ergo amara gutta, est compunctionis lachryma ex cōtritionis amaritudine procedens. Hęc est Deo multū odorifera, se-
Eccl. 24 cundum illud: Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

Item est multum aromatica, i.
Exo. 30. medicinalis. Exo. Sume tibi aromatica myrrhæ primæ. Habet enim hæc myrrha virtutem dissoluendi & cōsumendi quasi æqualiter, & etiam confortandi. Et similiter pęnitētis lachryma amara dissoluit peccata, consumit mala desideria, & confortat corda debilia, sed illa est per se expressa, quæ est voluntaria, & non coacta, & talis pœnitentia est valida, non autem illa quam solus metus, seu coactio causat.

Tertio, ratione efficaciæ: quia myrrha habet virtutē cōseruandi corpora mortua ex ea perūcta imputrida & incorrupta. Similiter pęnitentia mortificatos corpore, sed spiritu viuificatos conseruat à corruptione, & putredine peccati. Vnde in huius signū venit Nicodemus ad corpus Christi mortuū, ferens mixturā myrrhæ.

Io. 18. Itē pęnitentia assimilatur nuci, quæ quidē exterius habet durum & amarum corticem, & interius habet nucleū dulcem & vtilem. Vnde his qui temperatę complexionis sunt, & nucibus temperatè vtuntur, proficiūt, quia omnibus cibis venenosis obsistunt. Et similiter est de pœnitentia, quia quamuis eius opera exteriora videātur dura & pęnosa, vt ieiunia & huiusmodi, & interius etiam requirant amaritudinē cōtritionis: tamen conscientia per ipsam purgata, inuenitur fructus eius dulcissimus, & efficacissimus ad resistendum omni cibo venenoso. i. peccato, dummodo exterioribus operibus pęnitentiæ, vt abstinentia, & huiusmodi, pęnitētes vtantur temperate. i. discrete.

Item pœnitentia assimilatur cauli.

Primò, ratione transplantationis, quia oportet caules transplātari, vt possint in suo esse perfici. Sic peccatorū oportet transferri de statu culpæ ad statum iustitię, per transplantationem pœnitentiæ, vt possit spiritualiter perfici.

Secundò, ratione decoctionis. Oportet enim caules coqui, & elixari: in qua decoctione, licèt materia. i. caulium substantia sit minus bona, cū sit grossa, & dura ad digerēdum, ius tamē ipsorum caulium est colatiuū, ventris humectatiuū, & laxatiuum: sed substantia sine iure est constipatiua. Sed multum de ipsorum malitia tollitur, si illa aqua proijciatur, & in alia decoquantur, & optime pinguedine condiantur, vt dicitur in dictis. Sic etiā in pœnitentia necessarium est decoctionem peccatorum fieri per cōtritionis feruorem. Et quantumcunque peccata de se grossa sint & dura, ius tamen, id est, compunctio ipsorum peccatorum lachrymosa & feruida, est mentis laxatiuum & purgatiuum. Vnde caulis substantia sine iure, i. memoria peccati sine cōpunctione, potius est constipatiua, id est, induratiua ad peccatum retinendum, quàm ad emittendum per confessionē. Et sicut ad tollendum caulium malitiam fit duplex elixatio, ita quod aqua primę elixaturę proijcitur: ita ad tollendum malitiam peccatorum, duplex fit in pœnitente compunctio: quia prima prouenit ex timore pęnæ: secūda autem ex amore iustitiæ, & hæc est perfectior. Vnde adueniente secunda, prima proijcitur: quia

perfecta charitas foras mittit ti-
1.Io. 4. morem: sed debet addi optima pinguedo, scilicet contemplationis, & orationis deuotio.

Tertio, ratione electionis: quia caules debent eligi & accipi magis teneri, & meliores efficiũtur, quando à pruina primitus decoquuntur: quia dum calor ad cauliũ intima reuocatur, melius substãtia eorum digeritur, & mollior & sapidior inuenitur. Similiter illi pęnitentes sunt magis electi, qui sunt magis teneri.i.molliores ad flendum, vel ad amandum, vel compatiendum. Meliores etiam, & feruentiores efficiuntur, qui primo à pruina, ab aduersitate mundana, & a tribulationum vehementia sunt tacti, & excocti, quia mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt, vt dicit Grego.

Item pœnitentia quanto asperior, tanto magis valet ad frangẽdum corda dura, & ad expellendum venenosa diaboli tentamẽta. Cuius exemplum apparet in paliuro, qui quamuis sit crudus, asperrimus, & spinosus, tamẽ habet quædam capitella spinosa in quibus sunt semina ad calculum frangendũ, & cõtra morsus venenatos valentia, vt dicit Diosco.
Diosco.

Item pœnitentia est similis arbori aloës, quæ est arbor aromatica in India nascens.

Primò, enim aloë est arbor gustus amaricatiuæ, quia lignũ eius, licet sit aromaticum, tamẽ gustus eius est subamari saporis. Hoc autem pœnitentiæ competit ratione contritionis, quæ amaricat gustum animæ ex ipsa recognitione
Isa. 38. culpæ. Isa. Recogitaui tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Prouer. Asperſi cubile
Prou. 7. meum myrrha, & aloë. Hoc cubile est conscientia, quod est aspergendum myrrha, id est, amaritudine ex memoria culpæ, & aloë, id est, amaritudine ex consideratione offensæ.

Secundo, aloë ore masticata, est cerebri immutatiua. Nam odor eius tũc maxime sentitur cũ ore masticatur: quia tunc odor aromaticus statim cerebrum tangere videtur. Tũc autem peccatum per pęnitentiã masticatur, quando oris confessione diligenter, & aperte narratur: & tũc ipsius cõfessionis odore, & vigore cerebrũ immutatur, dum ex eius resolutione cõfitentis facies lachrymis irrigatur: debet enim confessio esse lachrymabilis.

Tertio, aloë est humoris desiccatiua: est enim (vt dicitur in Platone) calida, & sicca. Et hoc pœnitentiæ competit ratione abstinentiæ, per quam humor luxuriæ in corpore arescit; & amor spiritualis in mente accenditur, & calescit.

Quarto, est aloë odoris emissiua. Est etenim odoris suauissimi, atque fumi: cuius particula loco tymiamatis in altaribus adoletur, & hoc cõpetit pœnitẽtiæ ratione orationis: quia cum purè, & deuote oratur, quasi quidam fumus, & odor suauissimus Deo ministratur. Huius ergo particula prima est oratio mentalis: quia alia eius pars est oratio vocalis. Prima ergo particula, dũ in altari cordis feruenter imolatur, ex ea ipse Deus velut ex suauissimo tymiamate recreatur.

Quinto, est aloë corporis confortatiua. Nam lignum eius stomachum confortat, & vinum decoctionis eius bibitum debilitatẽ cordis & cerebri maxime iuuat. Similiter pęnitentia cõfortat stomachum animæ, id est, mentem ad suscipiendum, & retinendum cibum spiritualis doctrinæ.

Item vinũ decoctionis.i. feruor, confortat cor debile ad largã dationem corporalis eleemosynæ:

confortat

confortat etiam cerebrum ad emissionem abundãtis lachrymæ: vel cõfortat cerebrum, id est, sensum ad cautelam, & discretionẽ conscientiæ.

Item pœnitentia assimilatur absynthio.

Primò, quia absynthium habet virtutem amaricatiuã. Est enim tantæ amaritudinis, quod etiam ipsum mures, & vermes horrent. Et hinc est, quod libros & pãnos a vermibus, & muribus tutos seruat, si quis cum eis in cistula sua absynthiũ ponat, vt dicit Diosc.

Sic in corde pœnitentis debet esse contritio amarissima. Et hęc est, quę repellit mures, & vermes. Mures sunt tentationes diabolicæ, vermes remorsus cõscientiæ, quos remouet & extinguit amaritudo pœnitentiæ.

Secundo, quia habet absynthiũ virtutem laxatiuam, scilicet propter caliditatẽ & amaritudinem. Vnde si inuenit materiam digestam, eam dissoluit & expellit. Et hoc competit confessioni pœnitentis: quia ex caliditate, id est, feruore, & amaritudine confitẽtis, ipsa confessio habet virtutem laxatiuam, id est, emissiuam, & purgatiuam peccati: quia culpam quam per contritionem inuenit iam digestam, id est, ad purgationem & eiectionem paratam, dũ confitetur emittit, & eijcit.

Pla. Tertio, habet virtutem destructiuam, dicitur enim in Platone, quòd absynthium virtutes habet contrarias, scilicet laxatiuam, & constrictiuam. Nam sicut laxat ex caliditate, & amaritudine: ita restringit ex ponticitate, & grossitie substantiæ suæ, vnde si materiam compactam inuenit, cõpactiorem eam facit. Hoc autem competit pœnitentiæ ratione satisfactionis, per quam dum peccatorum materiæ, & causæ subtrahuntur, ab ipsis peccatis pęnitens restringitur. Est enim satisfactio secundùm Aug. peccatorũ causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non præbere. August.

Itẽ pęnitentia assimilatur betę, quæ est herba canis. Primò, propter coloris apparentiam, eius enim spes est duplex, vna est alba, & alia nigra. Quasi autem pœnitentia alba, est pœnitentia innocentium, sicut Ioannis Baptistæ. Sed quasi nigra, est pœnitentia peccatorum, sicut Mariæ Magdalenæ. Vtriusque tamen betæ succus naribus instillatus (vt dicit Diosc.) caput purgat, quia vtriusque pęnitẽtiæ virtus mẽtem purificat, siue à venialibus, vt pęnitentia innocentiũ, siue à mortalibus sicut peccatorum: vel vna præseruando à culpæ defectione, alia expiando à culpę cõtagione. Diosc.

Secundò, propter virtutis efficaciã. Est enim eius virtus in humore, in fronde, & in radice. In humore siue succo est eius virtus ad conseruandum capillos, vt dicit Diosco. Sic, & pęnitentiæ virtus, & lachryma, capillos capitis, id est, virtutes mẽtis reparat, perditas, & cõseruat habitas. In fronde vero est virtus: quia foliũ eius tonsum, & morbo appositũ ignẽ saluaticum extinguit. Quasi enim betæ folia sunt diuersa pœnitentiæ opera, vt ieiunium, eleemosyna, & oratio. Ignis autem saluaticus est ardor vitiorum, siue auaritiæ, quem extinguit eleemosyna: siue luxuriæ, quem extinguit ieiunium: siue abiectionis, & superbiæ, quẽ extinguit oratio mẽtem humiliando. In radice vero est virtus, quia sicut dicit Aristo. super radicem betę, sicut & super caulem potest inseri surculus, qui corroborat radicẽ, & in arborem trãsmutat. Radix betæ, id est, initium pœnitentiæ, est timor, quia pęnitentia ex timore gignitur. In qua radice si surculus amoris inseratur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

feratur,id est,vt timor pęnitentis sit cum amore charitatis,proficit pęnitens in magnam arborem,id est,in virum perfectum.

Item pęnitentia assimilatur cimino.

Primò,ratione cōplexionis,quia secundum Marcum, & Persium, ciminum est calidum & siccum in secundo gradu. Pœnitentia enim est calida, & sicca: quia per compunctionem incendit mentem,& per abstinentiam desiccat carnem,& vtrunq; est in secundo gradu: primus enim gradus siue respectus est propter satisfactionem peccati, secundus propter cautelam futuri.

Secundò, ratione decolorationis: quia nimius vsus, siue frequentia eius (vt dicunt Dioscor. & Pla.& Plinius) faciei discolorationem inducit: quia scilicet per indiscretam pœnitentiam siue abstinentiam,corpus infirmatur,& facies discoloratur: & pallescit facies corporis propter diminutionem calidi sanguinis,& etiam facies animæ propter diminutionem feruoris.

Tertiò,ratione operationis,scilicet quoniam ciminum habet virtutem fumositatis subtiliatiuam,& digestionis confortatiuā. Quod facit pœnitentia dum per abstinentiam subtrahit superfluitatem cibi & potus, quæ pertinēt ad vitium gulæ.

Itē habet virtutem ventositatis subtiliatiuā,& inflationis ventris restrictiuā. Quod cōpetit pęnitētiæ, inquantum ventū vanæ gloriæ subtiliat, id est, annihilat, & inflationem superbiæ fugat.

Item dolorem stomachi mitigat, quod competit pœnitentiæ inquantum mitigat iram.

Itē habet virtutē cū baccis lauri frigidi,reumatis curatiuā.Et hoc competit pęnitentiæ inquantum expellit frigidū humorē accidiæ.

Item habet virtutem sanguinis coagulati in poculo mixtum in cęra munda dissolutiuam. Quod competit pęnitentiæ inquantum refrenat luxuriam:cuius impudicitia maxime in oculis congregatur,& ostenditur.

Item habet virtutē liuoris carnis cum cęra bene mixtum, & sæpe appositū totaliter ablatiuā. Et hoc habet pęnitentia inquantum tollit liuorem inuidiæ.

Item habet virtutem faucium sanatiuam. Quod competit pęnitentiæ in quantum sanat vitium auaritiæ. Sunt enim auari quasi quędam fauces insatiabiles,quorum dolor & cruciatus est, quia non possunt habere quæ cupiūt: quem dolorem insatiabilis appetitus vera pœnitentia sanat.

Item pœnitentia assimilatur cucurbitæ.

Primò,ratione extēsionis. Nam herba cucurbitæ in ramos,& folia pariter,& flagella, ad modum vineæ,se distendit,& quibusdam ligamentis se vndique connectit. Similiter pęnitentia ramificatur in compunctione,vbi sunt diuersi rami. i. diuersi compunctionis modi. Itē habet folia,i. verba vtilia in confessione,& flagella i. opera pœnalia in satisfactione. In quibus omnibus verus pœnitens se proficiendo distendit: sed nihilominus oportet quod vndiq; se quibusdam ligamētis, i. firmis cautelis & adiutorijs cōnectat,ita vt in peccatū amplius non cadat.

Secundò, ratione floritionis: Habet enim quosdā flores albidos, quos emittit præcipuè contra noctem. Hi flores albi sunt mundæ affectiones,quæ oriuntur in corde pęnitentis,præcipuè cōtra noctem peccati. Psalmus. Lauabo per singulas noctes lectum meum lachrymis meis, &c. Psal. 6.

Tertiò,ratione fructificationis. Vbi nota,quod cucurbita ad bene

ne fructificãdum indiget calore. Vnde in terra calida maxime fructificat. Item humore, id est, aquę irrigatione, quia sæpe aqua rigari cupit.

Item appodiatione: quia sine appodiatione florere quidẽ potest, sed fructificare vix potest: immo tunc fructus eius vel deficit, vel putrescit, quando nõ sursum à terra erigitur, & in lignis, vel virgulis se suspẽdit. Similiter pęnitentia bene fructificat, quando est radicata in charitatis amore. Hęc enim terra calida, est anima charitate succensa.

Item quando est rigata frequẽti exhortatione, vel lachrymarũ crebra effusione.

Item quãdo est appodiata sanctorum virorũ familiaritate, vel cohabitatione, qui suis exemplis vel auxiliis pœnitentem erigunt, & sustentent.

Plato. Quartò, ratione complexionis, quia cucurbita, secundum Pla. est frigidæ & humidæ cõplexionis, & qualitatis temperatæ. Et pœnitentia frigefacit, ardorẽ concupiscentiæ extinguẽdo, specialiter per abstinentiam, & humectat in lachrymas resoluẽdo: sed in vtroque oportet esse temperamentũ, & in ieiunio, & in fletu.

Quinto, ratione augmenti, & corruptionis: quia cucurbita citò crescit, & cito decrescit, & in terra sicca nõ proficit; & prima cortex eius mollis est, sed postea cũ ad maturitatem venit, ad modũ ligni indurescit. Sic pœnitentiæ feruor in quibusdam citò crescit & similiter deficit, sicut flamma prunarum. Prouer. Substantia festinata citò minuetur. Prou. 13

Item non proficit pœnitẽtia in anima quę est arida, siue ab aqua sapientiæ, siue ab humore cõpũctionis lachrymosę, siue ab humiditate pietatis affectuosæ.

Itẽ pœnitẽs, licet à principio sit mollis & pauidus; tamẽ charitate solidãte efficitur fortis & firmus.

Sexto, ratione curationis, quia cucurbita est febris acutę purgatiua. Est enim cucurbita elixata, febrem acutã patientibus cibus & medicina. Nam febris materiã per vrinam purgat. Quasi enim acuta febris, quę corpus incendit & vehementem sitim gignit, est auaritia quę appetitũ inflammat, & insatiabile ad habenda desideriũ causat: sed hanc febrem pęnitentia purgat & extinguit.

Itẽ cucurbitæ succus valet cõtra tumorem oculorum: pœnitẽtiæ humilis lachryma valet cõtra superbiam, quæ oculos mentis quasi tumidos reddit.

Item cucurbita elixata calorem sedat, quia. s. pœnitentia calorem cõcupiscentię & luxuriæ mitigat.

Item pęnitentia assimilatur cẽtaureæ, quæ est herba amarissima, & cum amaritudine habet quandã dulcedinẽ admixtã. Vnde dolorem ventris sedat, visum clarificat, paralysim curat, vermes ventris cum melle necat. Sic pœnitentia ex vna parte debet esse amarissima. debet enim pœnitẽs esse amarus, quia merita sua perdidit, amarior, quia infernum meruit: amarissimus, quia cælum sibi clausit. Sed cum ista amaritudine est dulcedo admixta de spe veniæ, quæ innititur bonitati diuinæ misericordiæ. Ipsa ergo pœnitẽtia dolorem, siue tristitiã mentis prouenientem ex ira, siue inuidia restringit; visum interiorem obscuratum per superbiam, siue per auaritiæ puluerem, clarum facit, paralysim, id est, accidiæ, siue negligentiæ frigiditatem, & immobilitatem expellit, vermes ventris, id est, corruptiones gulæ, vel luxuriæ extinguit.

Item pœnitẽtia quanto magis est amara, tanto est abundãtioris gratiæ causatiua. Cuius exemplũ appa-

apparet in hædera, quæ licet sit sapore amara, tamen est vberum lacte repletiua. Vnde hædera, vt quidam dicunt, dicitur ab hędo, quia sumpta in cibum à capris lac multiplicat, vnde hædi nutriuntur. Sicut ergo hędera amara multiplicat lac caprarum in vberibus, ita amara pęnitētia multiplicat gratiam, & virtutes animæ in pœnitentibus.

Quemadmodum ipsa pœnitentia perficitur, per nonnullas arboris proprietates, quæ & partibus animalis comparantur, erudite demonstratur.

Cap. LVII.

POenitentia diuersis virtutibus perficitur, sicut arbor, siue planta diuersis partibus integratur. Habet enim planta in se partes aliquas proportionabiles partibus animalis. Habet enim radicem loco oris, medullam loco vētris, quia in ea fit humoris decoctio, antequam transferatur in substantiam foliorū vel fructuū, vel ramorum, vt dicit Arist. Quidam tamen vocant medullā matricem, vt ipse Philosophus dicit, quia in ipsa humor plantæ seminarius, sicut fœtus in matrice cōtinetur. Et quidam vocāt medullam viscera, quia in ipsa separatio fit puri ab impuro, sicut fit in animaliū intestinis. Quidam autē vocant eā cor arboris, quia ex ea procedit motus vitæ vegetabilis, sicut vita animalis procedit ex corde. Item habet arbor nodos loco neruorum, quia per eos partes inuicem colligantur. Item habet venas, id est, rimulas, in quibus naturalis humiditas custoditur, & ad partes arboris deriuatur.

Ari. li. de arb.

Itē habet corticem loco corij, scilicet ad interioris ligni defensionem. Vnde facit cortex in corpore arboris, quod facit corium in corpore animalis. Rami autē sunt sicut brachia, & ramusculi sicut digiti. Fructus autē & folia sunt sicut partes superfluæ, sicut capilli & vngues. Vnde cadūt ab arbore subtracto humore, sicut cadunt pili de corpore animalis. Omnia autē prædicta instrumēta sunt etiam suo modo pœnitentibus necessaria. Oportet enim pęnitentem habere medullā, id est, cor compunctum, per cuius cōpunctionem spiritualiter viuificetur Ezech. Vita viuet, &c Item radicem, id est, os, vbi fit cōfessio, per quam etiam nutrimentū spiritualis gratiæ attrahitur. Psalm. Os meum aperui & attraxi spiritum, id est, gratiam spiritualem ad animæ vegetationem. Nā non intrare per os animæ spiritualis gratia, nisi primo per confessionē esset purificata. Oportet etiam quòd habeat ventrē, id est, mentem, in qua fit dilectio, per quam spirituale nutrimētum decoquitur. Sicut enim nutrimentū corporale non applicatur corpori, nec ei prodest, nisi fit per calorē naturalem primo digestum, ita & nullum spirituale nutrimentū, id est, opus de genere bonorum, potest prodesse, nisi fit per charitatis dilectionem decoctum. Corin. Si distribuero in cibos pauperū omnes facultates meas, & tradidero corpus meum ita vt ardeā, charitatem autem nō habuero, nihil mihi prodest. Item debet habere matrem, id est, humilitatē: in qua fœtus cōceptus, id est, bonū propositum, vel bona intentio claudatur & conseruetur: quia sicut dicit Greg. perit omne quod agitur, si non in humilitate custoditur. Item oportet habere viscera, id est, considerationes, siue cogitationes, in quibus fit prudentia, discernens purum ab impuro, & vtile à nociuo. Nam prudētia, sicut dicit Augu. est amor, ea quibus iuuatur ab his, quibus impeditur sagaciter eligens. Et dicitur pru-

Eze. 33.

Psa. 118

1. Cor. 13.

Grego.

Aug. de mor. eccle.

prudentia esse amor nõ essentialiter, sed in quantum amor mouet ad actum prudentię. Vnde amor dicitur discernere, in quãtũ mouet mentem ad discernendũ.

Item habere debet neruos, siue nodos, id est, vnitatis & pacis colligationes. Et venas, id est, eleemosynas, in quibus conseruatur naturalis humiditas, id est, misericordiæ pietas, quæ debet quasi naturaliter inesse homini, secũ-
Iob. 31. dum illud Iob. Ab infantia mea creuit miseratio mecũ, & de vtero matris meæ egressa est mecũ, & etiam per eas ad membra nutrienda, id est, ad proximos sustẽtandum defertur. Debet enim habere corium durum ad defensionem interiorum, id est, patiẽtiam in aduersis, quæ ab intrinseco eueniunt. Nam patientia, si-
Grego. cut dicit Gre. est custos omnium virtutum. Debet habere ramos, id est, brachia, & digitos ad satisfaciẽdum, & ad opera meritoria discretè operandum.

Itẽ debet habere ornatũ foliorũ, siue capillorũ, i. modestiã, vel cõpositionem morum exteriorũ.

Pruni exemplo qualia pœnitentiæ opera esse debeant, breuiter explanatur.

Cap. LVIII.

POenitentiæ opera quãto magis sunt humilia, & austera, & compungitiua, tanto magis valent contra peccata: cuius exemplum apparet in prunis: quia illa quæ sunt nigra aliquantulum, & acida, qualia sunt damascena, sunt stomacho meliora. Sunt enim frigida, quãdo sunt bene matura. Vnde, quia bene infrigidãt, & humectant, valent contra febrilem calorem, & ventris constipationem. Sic pœnitentiæ opera, quæ sunt nigra per apparentiam humilitatis. Cant. Nigra sum, sed formosa, dicit anima pœnitens, nigra per humilitatem, formosa per charitatem.

Item dura per austeritatẽ labo-
ris. Psa. Laboraui in gemitu meo Psal. 6.
Item acida per compunctionẽ
mentis. Psal. In cubilibus vestris Psal. 4.
compũgimini. Talia, inquam, opera refrigerant calorem febrilem, scilicet inordinatum peccãdi appetitum extinguendo. Eccl. Ignem ardentem extinguit aqua, id est ardorem peccãdi compunctio lachrymosa, & constipationẽ, id est, duritiã obstinatæ mẽ-
tis soluendo. Eccles. Auferam de Eccles. 20.
carne vestra cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.

Boni operis propositum facilius in Religione quam in huius seculi vanitatibus perfici, per oliuæ exemplum declaratur.

Cap. LIX.

PErficere non potest bonum propositum homo stando in seculi vanitate: cuius exemplum apparet in oliuis; quia oliuæ, secundum Aristo. nunquam perfectè maturescũt in arbore, etiamsi per plures annos ibi contigerit eas stare. Vnde debent colligi de arbore, & per plures dies coaceruari in vnam cõgeriem, & sic per mutuam compassionem cõfortato calore ad plenam perducuntur maturitatem. Quasi autẽ oliua suspẽsa in arbore est homo positus in seculi vanitate. Hic etiamsi boni propositi liquorem intus contineat, ipsum tamen ad debitam maturitatem, id est, ad debitum finem ibi stando, nunquam plenè perducit. Sed si inde separetur, scilicet à seculi impedimento, & in congerie, id est, in cõgregatione alicuius sanctæ religionis seu societatis locetur, quia tales in operibus spiritualibus se mutuo fouent, confortato spirituali feruore, citius maturescet, id est, ad boni propositi fi-
nem perueniet. Et ideò Chryso. Ioan.
de hoc ipse loquẽs, sub similitu- Chrys.
dine fici dicit, quod sicut difficile in Mat.
est, immò omnino impossibile, fi-

culneam

culneam, iuxta viam positam vſque ad maturitatem perducere groſſos ſuos; ita difficile eſt hominem in ſeculo remanentem vſq; ad finē boni propoſiti peruenire

Electi Dei perfectiones per quamplurimas Gith, nucis muſcatæ, oliuæ, granique piperis proprietatibus, lucide pateſiunt.

Cap. L X.

PErfecti viri aſſimilantur gith, quod eſt genus leguminis, colore nigrum, quantitate paruū, ſcilicet ad modum gummi.

Item dulcedine ſapidum; & ideo in pane dulcorando ſpargitur. Sic ſancti & perfecti viri ſūt colore nigri per diuini amoris aduſtionem. Nam ligna aduſta remanēt nigra, ſed iſta nigredo, ſcilicet diuini amoris, non cauſat deformitatem, ſed formoſi-
Cant. 1. tatem Cantic. 1. Nigra ſum, ſed formoſa.

Item ſunt quantitate parui per
1. Co. 15 ſui reputationem. Apo. Ego ſum minimus Apoſtolorum.

Item ſunt dulcedine ſapidi per
Pſal. 30. contemplationem. Pſal. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine. &c.

Item perfecti viri dicuntur eſſe ſimiles nuci muſcatæ, quia inter nuces muſcatas ſunt pro optimis eligendæ, quæ ſūnt graues, & ſolidæ interius, quæ cum franguntur, non puluerizantur, & ſubrubicundi coloris eſſe oſtenduntur cum odore ſuaui & forti. Sic illi ſunt perfecti & electi viri qui ſūt graues per prudentiæ maturitatem, ſolidi, id eſt, pleni interius per virtutum veritatem, qui non puluerizantur cum franguntur, id eſt, cū perſecutionem & violentiam patiuntur, per inconſtātiæ leuitatem, quia puluis leuis eſt, & à vento mobilis.

Item, qui ſunt rubicundi per amoris feruiditatem; & ſuauiter, & fortiter redolent per bonæ famæ ſuauitatem.

Item perfecti viri aſſimilantur oliuæ: Primo, propter lignū. Nam lignum oliuæ in radice habet amaritudinem, in cortice habet duritiem, in medulla habet pinguedinem, & in ramis multitudinem. Sic viri perfecti habent in radicibus cordis, vel amaritudinem compunctionis, erga defectus proprios, vel amaritudinem compaſſionis, erga proximos afflictos, vel amaritudinem indignationis & zeli, contra impios.

Item habent in cortice, id eſt, in corpore duritiem patientiæ, ſcilicet in laboribus plurimis; ſed in medulla animæ habent pinguedinem gratiæ.

Item abundant in multitudine ramorum, id eſt, bonorū operū.

Secundo, propter locum. Requirit enim oliua primo quidem locum temperatum, ſcilicet nec nimis calidum, nec nimis frigidum, magis tamen ſe habentem ad calorem quàm frigus.

Item requirit locum macilentum; quia non vult plantari in loco nimis pingui, ſed macro.

Item requirit locum Soli expoſitum: multum enim diligit cæli rorem, & aëris ſerenitatem. Similiter in viris perfectis inuenitur temperamentum, id eſt, moderamen prudentiæ, & macredo abſtinentiæ, & Solis calor, id eſt, feruor amoris & deuotionis infimæ. Ipſi enim maximè appetūt rorem cæleſtis gratiæ, & in omnibus ſemper habere ſerenitatem conſcientiæ.

Tertio, propter fructum: habet enim oliua fructū pinguem, dulcem & vtilem. Similiter viri perfecti habēt opera pinguia, dulcia, & vtilia: pinguia ſcilicet propter deuotionē, & dulcia reſpectu ſui per delectationem, & vtilia reſpe-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ctu proximi per sustentationem. Opera enim sanctorum virorum sunt Deo pinguia, vt sacrificium, ipsismet dulcia propter meritum, proximis vtilia propter exemplū. Vel quia opera perfectorū virorum fiunt cum pinguedine pietatis, cum dulcedine charitatis, cum plenitudine vtilitatis. Vnde ex persona viri perfecti dicitur in
Psa.151. Psal. Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei.

Itē perfectus homo assimilatur grano piperis. Nam granum piperis est exterius nigrum, & interius album; sapore acutum, odore aromaticum, quantitate modicū, virtute magnum, actu frigidum, potentia calidū: cuius virtus non sentitur dū est integrū, sed postquam masticatum fuerit, vel cōtritum. Similiter homo perfectus est exterius niger, id est, despectus per apparentiam, vel niger, id est decoloratus per pęnitentiam, sed interius albus per innocentiam.

Item in sapore acutus, per subtilitatem sapientiæ, odore aromaticus, per suauitatem famæ. Item quantitate modicus, per reputationem humilitatis, & apparet virtute maximus per efficaciā operis, actu frigidus circa temporalia, potentia, siue potenter calidus, circa spiritualia. Cuius virtus non sentitur dum est integer, id est, ab iniurijs intactus, sed cùm fuerit masticatus per iniuriarum oppressionem, & contritus per aduersitatum & tribulationum passiones, tunc maximè per patiētiam ostendit suæ virtutis perfectionem, patientia enim opus
Iac. 1. perfectum habet, vt dicit Iac.

Perseuerantia virtus quanta nobis conferat dona, exemplo lauri breuissimè præmonstratur.

Cap. LXI.

PErseuerātia assimilatur lauro. Primò, ratione viriditatis, eo quod suo virore, nec hyeme, nec æstate hæc arbor spoliatur. Sic ergo debet homo perseuerare in bono, vt nec hyeme aduersitatis, nec æstate prosperitatis virorem virtutis amittat.

Secundò ratione securitatis, hic enim esse arbor dicitur, quę securat à fulminibus, à phantasmatibus, & à vermib. Propter primum dicitur in historia Scholastica, quod Tiberius Cæsar cęlo tonante laurum in capite solitus erat ferre, ne posset lædi à fulmine. Propter secundum dicitur in eodē libro, quod Rebecca propter morē gētiū quem in parentibus viderat, serta lauri capiti suo imposuit, & ramis herbæ, quæ Agnus castus dicitur, incubuit, vt visiones veras videret, & phantasticas non sentiret. Quantū ad tertium dicit Dioscor. quod folia eius viridia sunt, quæ multum odorifera, si contrita & apposita fuerint, punctura sapum, & vesparum, & omnem tumorem lædunt, libros, & vestes, cum quibus ponuntur, à tineis & vermibus tutos seruant. Similiter perseuerantibus in bono, nec fulmina aduersitatū, nec phantasmata dæmonū, nec punctura infirmitatum nocent, sed omnia finaliter eis prosunt. Diosc.

Tertiò, ratione dignitatis, Laurus enim dicitur à laude, eo quod eius ramis & folijs cum laudibus victorū capita olim coronabātur, vt dicit Isid. Sic sola perseuerātia est quę laudē & coronā meretur. Nam sine perseuerantia (vt dicit Gregorius) nec pugnans victoriā, nec victor accipit palmam. Greg. in mor.

Prælatorum quale sit officium, ac dignitas, ex varijs mali similitudinibus edocetur.

Cap. LXII.

PRęlatus debet esse similis malo.

Primò, quia est arbor satis magna,

magna, quia quilibet animatum prælatus est, & si non ratione personæ, saltem tamen ratione officij satis magnus & honorandus.

Aug. in regu. Vnde August. Honore coram nobis prælatus sit: timore coram Deo substratus sit pedibus nostris.

Secundò, quia malus est arbor ligno solida: quia prælatus esse debet animo solidus per constantiam, vt nec prosperitate corrumpatur, nec aduersitate frangatur. Talis enim fortitudo requiritur in eo qui ad prælationē eligitur.

Isa. 40. Isa. Forte lignum, & imputribile eligit artifex sapiens.

Tertiò, malus est ex cortice rugosa & nudosa. Cortex autē rugosa est humilis prælati apparentia: quia non decet prælatum Ecclesiasticū esse seculariter pomposum.

Quartò quoque, quia malus est frondium densitate vmbrosa: est autem quasi densitas & vmbrositas frondiū, affluentia & gratiositas verborum, quæ debet esse in prælato ad exhortandum.

Quintò quoque, quia malus est florum varietate decora. Hic autem decor florum est pulchritudo & decentia morum, quæ debet esse in prælato, vel quasi flores odoriferi & attractiui, sunt bona exempla prælati, in quibus abundare debet, secundum illud Thi. Exemplum esto fidelium, in

1. Eth. 4 verbo, in conuersatione, in charitate.

Sextò, quia malus est fructuum fœcunditate gratiosa, fecunditas autem fructuum est abundantia bonorum operum, & præcipuè eleemosynarum, tam corporalium quam spiritualium. Apo. In omni

Col. 1. opere bono fructificantes.

Si imperfectus homo indies proficere voluerit, quid agere debeat, exemplo Hederæ, plantæ quæ gradibus septem scite declaratur.

Cap. LXIII.

PRoficere si velit homo imperfectus, & crescere in spiritu, debet perfectioribus adhærere. Cuius exemplum apparet in hedera, quæ secundum Isid. dicta est Isido. hedera, eo quod arboribus hæreat. Vnde multum in altum se extendit, quamdiu murum, vel arborem inuenit, cui appodiari possit; & hinc inde sarpit, donec ad summum peruenit. Sic homo, qui vult spiritualiter crescere, debet talibus adhærere, qui sint ei pro muro ad defensionem, & arbore ad fructuum productionē, scilicet, vt eorum exhortationibus, & orationibus, à tentationibus protegatur, & etiam eorum exemplis, quasi quibusdam fructibus reficiatur. Vnde illis homo debet adhærere, de quorum verbis, vel exemplis spiritualem fructum capere possit. Et tunc hinc inde, id est, modo hoc verbum, modo hoc exemplum ad se capiendo, cito ad summum peruenict, proficiendo.

Item pœnitens, vel imperfectus homo gradatim proficiendo perficitur, sicut arboris corpus non subito, sed paulatim, & gradatim augetur. Nam primo semen in herba erumpit Dei, vnde herba in arborem crescit, dum herba in duritiem transit, & in arborem conualescit. Vnde dicitur arbustū quasi arboris hasta. Similiter etiā penitens nō fit in continēti perfectus, sed proficit gradatim. Psal. Psal. 83. Ibunt de virtute in virtutem. vnde Bern. Nolo repente fieri summus, sed paulatim proficere volo. Bernar. Et ideo penitens à principio quidem est herba mollis, quia incipit cum timore, sed postea solidatur, & proficit in dilectione. Et nota, quod in corpore plantæ sunt septem gradus augmenti, qui debet esse in proficiente.

Primus gradus est in radicibus: habet

Ari. de veg. & pla. habet enim planta radices loco oris, vt dicit philosophus, quibus s. mediantibus humor trahitur ad totam substantiam arboris: & quanto plus augetur, tanto plus de humore attrahitur. Radices autem pœnitentiæ sunt timor, & dolor: quia dolet pęnitens de offensa, & timet de pęna: Et quanto est maior dolor, & timor, tãto magis abundat mœror i. lachrymarum humor: quæ sunt pœnitẽti animæ vt cibus & nutrimẽtum, secundum illud. Psal. Ciba- Psal. 79. bis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis.

Secundus gradus est in stipite siue ligno, quod est pars arboris fortior, solidior, & substantialior, quod a radice exiens vsque ad summum arboris se extendit. Et ideo secundũ eius augmentũ siue quantitatẽ iudicatur arbor magna vel parua. Hoc lignũ in proficiente vel penitente, est charitas, quæ est virtus substantialior ad merendũ, fortior ad aggrediẽdũ, & solidior ad sustinẽdum: Vnde secundum eius quantitatem, & eius augmentũ, iudicatur aliquis apud Deum magnus vel paruus. Aug. de ci. Dei. Vnde Aug dicit. Si vis scire quãtus iste est, scias quantum diligit iste. Si enim multũ diligit, magnus est, si parũ diligit, paruus est, 1. Co. 13 si nihil diligit, nihil est. Si enim charitatẽ nõ habuero nihil sum.

Tertius gradus est in cortice exteriori quæ est ad defensionẽ ligni. Vnde eius augmẽtum oportet quod sit proportionatum & commensuratum ipsi ligno interiori, secundum eius extensionẽ & exigentiã. Vnde aliquæ arbores habẽt corticem subtiliorem, aliquę graciliorẽ, secundum ligni possibilitatem maiorem vel minorem. Hæc autẽ cortex in pęnitente est exterior abstinentia, & custodia per quã defenditur spiritus à tentationibus multis, sed tamen abstinentia oportet quod sit mensurata, & discreta s. maior vel minor secundum exigentiam spiritus, & valetudinem corporis, & nõ omnibus eadem abstinentia competit, sed diuersa. August. Distribuatur vnicuique vestrum victus & tegumentũ non æqualiter omnibus, quia non æqualiter valet is omnes, sed potius vnicuique, sicut cuique opus fuerit. Aug. in Reg.

Quartus gradus est in ramis, per quos intelliguntur opera pęnitẽtiæ, quæ debẽt procedere ex charitate, ad hoc vt sint fructuosa. i. meritoria, sicuti rami fructificantes pullulãt stipite. Et nota, quod quãto humor est abundãtior, & calor fortior, tanto arbor est ramosior: Sic quanto in pœnitente plus abundat calor dilectionis, & humor compunctionis siue compassionis ad proximum, tanto est ramosior, id est, operosior.

Quintus gradus est in folijs, id est in verbis. Dicit n. Arist. quod folia sunt propter fructum: quia Ari. de veg. etiã verba debẽt esse talia, quod profint ad meritum, & in talibus folijs bonum est abundare & incrementum suscipere: sicut sunt verba diuinæ laudis, cõfessionis, & orationis, vel exhortationis.

Sextus gradus est in floribus, per quos intelliguntur bonæ cogitationes, & affectiones, quæ in pœnitentibus debent abundare.

Septimus gradus est in fructibus. i. in meritis. Arbor n. multũ vel parum fructificat, non secundum multitudinem, vel paucitatem ramorum, vel secundũ augmenta temporum, sed secũdum abundantiã, vel defectum caloris, & humoris. Sic est homo pœnitẽs, proficit in meritis, nõ secũdum numerositatem operum vel diuturnitatẽ temporũ, sed secundũ quãtitatem humoris & caloris. i. deuotionis, & charitatis. Vnde dicit Aug. quod non numero-

ſitas operum, non diuturnitas tẽporũ, ſed maior charitas melior quam voluntas, auget meritum.

Rerum temporalium proſperitatis effectus, per multas fabæ proprietates ſummatim recenſentur.

Cap. LXIIII.

PRoſperitas temporalis aſſimilatur Fabæ, quæ humorẽ groſſum & inflationẽ gignit, ſtomachum lędit, groſſum eius ſanguinẽ facit, & fumũ, qui caput offendit, & ſomnia terribilia & vana inducit. Sic tẽporalis proſperitas inducit inflationẽ ſuperbiæ, voracitatem gulæ, per quã etiam ad litteram ſtomachus frequenter læditur, Vel venter in quo nutrimentũ ſpiritualis doctrinæ recipitur & retinetur, eſt memoria, quã proſperitas temporalis lædit inducendo obliuionem Dei.

Item fumus vanę gloriæ caput, i. mentem offendit, replens eam fumoſitate vanitatis: vnde nimia proſperitas temporalis infatuat, & inquietat caput rationis. Et ideo dicit Sen. Res inquieta fœlicitas temporalis: ſe exagitat, mo-
Sene. epi. 37. uet cerebrum, non vno genere alios in aliud irritat, hos in potentiam, alios in luxuriã, hos inflat, hos inflammat, hos mollit, & hos reſoluit. Ipſa etiam gignit terribilia ſomnia, id eſt, terrores phãtaſticos, vt frequenter timeãt qui in proſperitatibus ſunt ea quæ non ſunt timenda, ſicut ſomniã-
Pſ. 12. tibus accidit. Pſalmus. Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.

Animæ humanæ pulchritudo, ac nonnullorum hominum perfectio in quo conſiſtat, ex pulcherrimis arboris plantæq; perfectionibus facile cognoſcitur.

Cap. LXV.

PVlchritudo animæ aſſimilatur pulchritudini arboris. Nam pulchritudo arboris conſurgit ex quatuor: primò ex ſtaturæ proceritate, videlicet quoniam arbor eſt alta, & eſt recta, & ramorum denſitate debito modo conſerta. Sic pulchritudo animæ primo in hoc conſiſtit, quod ſit recta per intentionem, alta per cõtemplationem, & ramis variis circunſepta, per variam virtutum adornationem, vel diuerſorum bonorũ operum multiplicationem. Dan. Dan. 4.
Arborem ſublimem vidiſti atque robuſtã, cuius altitudo pertingit ad cęlum, aſpectus eius ingens erat, & rami eius pulcherrimi.

Secundò conſurgit pulchritudo arboris ex partium ordinabilitate: videmus enim in diuerſis arboribus, quod partes earũ & rami diuerſimodè ordinãtur, & ſecundũ quod magis ſunt ordinati & inuicem proportionati, ita arbor redditur pulchrior vel minus pulchra. Iſti autẽ rami poſſumus dicere quod ſint ſenſus, & partes hominis exterioris; qui quanto magis ſunt ordinati, & in ſuis moribus modeſti, tanto redditur hominis conuerſatio & aſpectus, & conuictus pulchrior & gratioſior. Dan. Magna arbor, & fortis, Dan. 4.
& proſperitas eius contingens cęlum, aſpectus illius erat vſque ad terminos vniuerſæ terræ, folia eius pulcherrima.

Tertiò, conſurgit ex figuræ cõgruitate ſiue formoſitate: variantur enim arbores in figura: quia quædam partes arboris tendunt ſurſum, quædam deorſum, quędã vero tenent mediũ, illæ enim in quarum medulla viget humor ſubtilis, quem calor ad ſuperiora ducit, pyramidantur in modum flammæ quæ aſcendit. Sed illæ in quibus eſt humor groſſus & aquoſus, inferius deprimuntur, & anguſtantur. Illæ vero in quibus eſt humor medius, mediũ tenẽt. Vnde pars alia aſcẽdit, & eſt cau-

ſa cle-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sa eleuationis, alia descendit, & est causa ingrossationis. Sicut ergo in arbore est triplex humor, sic in homine est triplex amor: vnus qui eum eleuat, & iste est amor subtilis, i. spiritualis. Alius, qui ipsum deprimit & grauat, & iste est grossus & aquosus, id est, terrenus & carnalis. Tertius est quasi medius, scilicet amor naturalis, vel amor socians, & animalis; qui de se non deprimit per peccatum, nec eleuat per meritũ. Et nota hic, quod duplex humoris digestio fit in planta, prima in radice, quæ fit in plantæ augmẽtatione: secunda fit in medulla plãtę, propter eius cõpletionẽ, maturationẽ, dilatationẽ, & conseruationẽ, & sufficit hęc duplex digestio ad plantę perfectionẽ: vnde digestio tertia in solis animalibus inuenitur, sicut Arist. dicit:

Arist. de anim.

Sic & duplex digestio. i. purificatio, oportet quod fiat in anima, primo in radice, i. in intellectu per puras cogitationes, & ista valet ad augendum feruorem spiritualẽ. Psal. In meditatione mea exardescit ignis. Secundo oportet quod fiat in medulla, id est, in affectu, s. vt habeat puras affectiones, & hoc facit ad maturitatem morum, & ad completionem operum, & ad dilatationem meritorum, & ad conseruationem virtutum & donorum.

Psal. 38.

Item quarto, consistit pulchritudo arboris siue plantæ in coloris viriditate. Nam planta quãto viridior, tanto pulchrior. Sed nota, quod quædam plãtę sunt quæ semper virescunt, sicut arbores quæ compactam & solidam habent substantiam, & in quibus est sufficiẽtia humoris. Quædam vero arbores sunt quæ viriditatẽ suam aliquando amittũt. Sũt. n. frondosę & virides in ęstate; sed sine frondibus & viriditate in hyeme; sicut illæ quæ raram & porosam substantiam habent, quod est propter defectum humoris, quia quãdo humor nutrimentalis non sufficit, natura illum subtrahit à partibus nõ necessariis, puta à foliis, ne deficiat necessarijs. Quædam vero sunt quæ aliquando virescunt, scilicet in æstate; quandoque vero pallescunt, scilicet in hyeme, folia tamen sua non perdunt; nã fortem habent calorem sibi incorporatum, & dũ ipse calor ad interiora arboris fugit, à facie frigidi aëris exterior facies arboris maxime in foliis glauca fit & pallescit. Non tamen planta talis expoliatur foliis propter viscositatem sui humoris, & intentionẽ caloris. Plãtis ergo illis quæ semper virescunt, assimilantur virgines, quæ summum virorem carnis semper tenent in virginitatem. Plantis verò quæ aliquando viriditatem foliorum seruant, aliquando verò eam perdunt, assimilantur coniugati, qui quandiu matrimonij seruant honestatẽ, virides aliquo modo possunt dici, id est, continentes: vnde vocatur cõtinentia coniugalis: Sed quando fidem thori non seruãt, vel matrimonio indebitè vtuntur, præcipue in casu vbi fit peccatum mortale; tunc ex toto viriditatẽ perdunt, id est, continentiæ honestatem. Plantis autem quæ vno tempore pallescunt, & alio virescunt, similes sunt viduæ. Nã in quibusdam inuenitur tam fortis calor interioris amoris, & tam viscosus, id est, tã tenax humor deuotionis, quod in matrimonio licet aliquo modo pallescunt; vt in vsu matrimonij delectationem carnis sentiendo: tamen propter hoc folijs, siue foliorum viriditate non expoliãtur, quia nõ ratione libidinis, nec etiã indebito modo ipso matrimonio vtũtur, sed iterũ reuirescũt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quando sunt postea viduatæ, quia continentiam seruāt, & gratiam Dei per bona opera conseruare & & multiplicare procurant.

Religionis, Religiosiq́ perfectio quo pacto agnoscatur, & conseruetur, à Pinea, Rosæq́ proprietatibus, perspicui. definitur exēplis.

Cap. LXVI.

Religio assimilatur pineę, quę est pini fructus.

Primo, ratione apparentiæ siue figuræ. Nam fructus pini, quanto in imo iuxta stipitem apparet grossus, & in rotundum dilatatus; tanto in summo pyramidalis est & acutus. In quo figuratur, quod Religiosi quāto plus se dilatant & distendūt circa inferiora, tāto plus muniuntur circa superiora, vel in hoc significatur, quod Religiosus circa inferiora debet esse simplex & grossus, & circa superiora subtilis & acutus. Secundo ratiōne cōtinētiæ, quia pinea est nux magna, continens in se multa grana, testis valde duris inclusa, quæ per ordinem sunt inuicē coniūcta, quibusdā tamē testarum folliculis, quasi quibusdam parietibus sunt distincta, & licet testa sit multum dura, fructum tamē dulcissimū in se claudit. Hæc nux magna, religio est, quæ est magna propter magna vota, vel propter magna opera, in qua contineri debent multa pretiosa grana, id est, multæ deuotæ personæ, valde autem duræ testæ quibus includuntur, sunt difficiles obseruātiæ regulæ quibus obligantur: quæ si nō essent duræ, non essent cōseruatiuæ. Et hæc grana debent inuicem glutino charitatis, & pacis, & regularis vnitatis esse coniuncta, & tamen in suis actibus & moribus ordinata & distincta, non tātum cellis & hospitiis, sed & officiis, & tēporalibus operibus cōgruis. Et licet testa. i. exterior regula, vel institutionū obseruantia videatur esse dura, non tamen est fugienda; quia dulcissimū tā gratiæ in præsenti, quàm gloriæ in futuro includit in se fructū. Vnde dicitur: Omnis disciplina in præsenti quidem nō detur esse gaudij, sed mœroris, in fine autē exercitatis per eam dulcissimū fructum reddit iustitiæ. Heb. 12.

Tertio, ratione adhærētiæ, quia scilicet pinea est adhærentiæ valde fortis, & magnæ glutinositatis, quamdiu recens existit, suam pinguē humorositatem vetustate non perdit, sed postquam ille humor eius cōsumitur, sic facilè aperitur. Similiter etiā Religiosi debent tā Deo quam sibi mutuo per amorem & concordiā fortiter inhærere: ita quod diabolus non possit eos aperire, nec ab inuicem diuidere. Et talis fortis inhærentia est in pinea. i. religione, quamdiu est ibi pinguis humorositas deuotionis & gratiæ, sicut erat in principio quādo Religiones incœperunt. Vnde tunc sic erant clausæ diabolo, quod non inueniebat locum ingrediendi in eis. Sed nūc quasi per vetustatem temporis illa bona humorositas nimis diminuta videtur. Et ideò quandoque diabolus eas aperit, & diuidit ab inuicem faciliter, per discordias, & inuidias, & in scissuras & partialitates pessimas. Et ideo hodie Religiosos multos diuersis vitiis dissipat, & maxime ambitionibus, superbiis, inuidiis & multis aliis.

Item Religionē nouiter ingrediens assimilatur propagini. Propago enim secundum auctores, est nouella vitis. Nam secundum Isido. propaginare, est palmitem terræ immersum sternere, & inde nouam vitem producere. Nā palmes sub terra mersus, terræ ad miscetur, & in radicē cōuertitur

qua

qua nutrimentum attrahitur, ex quo vitis propagatur & nutritur, & augetur. Ille autem qui religionem ingreditur, quasi palmes terræ immergitur. Terra enim est religionis humilitas, in qua velut mundo moriens, qui ingreditur, sepelitur; sed ibi absconditus radicem charitatis mittit, per quā nutrimētum virtutum, & bonorum operum, & diuinorum verborum ad se trahit, ex quo nutritur & proficit, quousque perficiatur etiā ad fructus aliis producendos. Item religio sine disciplinæ studio nō conseruatur, sed efficitur similis sęculo: Cuius exēplum apparet in rosa domestica, quia rosa domestica plātatur & colitur sicut vitis; & ideo si inculta remāserit, efficitur sicut syluestris; syluestris autē trāsplātata, si bene culta fuerit, efficitur bona rosa. Quasi enim rosa domestica est religionis status Nā pręcipue religiosis dictū est: Estis
Eph. 2. ciues sanctorū, & domestici Dei. Sed hæc si negligitur, vt studio & correptione disciplinæ non colatur, efficitur syluestris, id est, similis statui sæculari. Si autem ē cōuerso rosa syluestris .i. homo sæcularis, in religione plātetur, vbi diligenter cultu disciplinæ regatur, efficitur rosa Deo domestica, Angelis grata, & hominibus odorifera.

Qualis Religiosus esse debeat, & quomodo à laico differat, ex Anisi, Rosæ, Arborumq́ue syluestrium, & hortensium proprietatibus, plurimis similitudinibus apertè declaratur.

Cap. LXVII.

Religiosus debet esse similis aniso, quod est herba.

Primo, quia semē anisi est quātitate minimū, quia s. religiosus debet se per humilitatem minimum reputare: exemplo Pauli,
1. Cor. qui dicebat: Ego sum minimus
15. Apostolorum, qui nō sum dignus vocari apostolus: quia persecutus sum ecclesiam Dei.

Secundo, quia est figura rotundum: quia, s. Religiosus debet se reddere ad modum obedientiæ prōptum. Nam corpus rotundum est motui maximè aptum, sicut patet in cęlo, quod ideò factū est sphæricum & rotundum, vt esset aptum reuolui & moueri. Matth. Mat. 8.
Dico huic, Vade, & vadit: & alio veni & venit. Sic debet Religiosus obedire suis prælatis.

Tertio, quia est sapore dulcorosum .i. dulcedine plenum. Sic religiosus debet esse dulcis per māsuetam & benignam cōuersationem: debet enim habere dulcem animum, id est, dulcem linguā, & dulcem vitā, vt possit de ipso laudari Deus, & dici: Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.

Quarto, quoque, quia est in effectu virtuosum Nam habet virtutem calculū frangendi, oppilationes splenis & hepatis aperiendi, dissoluendi, consumendi, & ventositates expellendi: quia, s. Religiosus debet in se frangere calculum, id est, peccati duritiē per cōtritionem, & oppilationes intrinsecas aperire per confessionē, impietatis colligationes dissoluere per satisfactionē, humorem carnis & luxuriæ consumere per abstinentiæ subtractionem, ventositates vanitatis expellere per sui abiectionem.

Item Religiosus debet differre à seculari, sicut rosa domestica à syluestri. Differunt enim inter se primo in foliorum multitudine; quia syluestres rosæ habent folia pauciora, sed folia hortensis sunt multa. Tāquā ergo folia rosę sint dona & virtutes animæ, quæ plus debent abūdare in Religioso, quā in seculari, vel vt folia rosę sunt verba sacrę doctrinę, quibus affluere debet Religiosus, pręcipue ille cui cōpetit prędicare,

Item differunt in colore, quia folia hortensis sunt omnino rubea, vel omnino alba: sed syluestris sunt modico rubore admixta. In quo significatur, quod Religiosis cõpetit omnimoda charitas, quæ significatur in rubedine, & omnimoda puritas, quæ significatur in albedine. Vnde in vtraq; debent Religiosi seculares, quosq; etiã bonos excedere.

Item differũt in odore, quia rosę syluestres sunt minus odoriferæ quàm hortẽses. quia Religiosi magis debent quam seculares exemplis bonorum operum redolere.

Item differunt in virtute, quia hortenses sunt in sapore quodã modo mordicãtes, & magnę efficaciæ in medicina Sic Religiosorum, & pręcipue prędicantium ora, licet mordeant peccatorum vitia, tamen sunt eis valde medicinalia.

Item Religiosi debẽt differre à secularibus, sicut arbores hortẽses à syluestribus: syluestres enim dicuntur, quæ nascuntur in syluis, hortenses vero quæ plantantur in hortis; hortẽses etiam excoluntur, syluestres verò sibi relinquũtur. Vnde dicit Arist. quod domesticæ siue hortenses, si non fuerint cultæ, fiunt vt syluestres; & è cõuerso syluestres per debitam culturam fiunt vt hortẽses. Et sicut ipse dicit, arbores syluestres magis fructificant, qua hortẽses, propter maiorem humoris abundantiam parum vnctuosi. Vnde etiam fructus hortẽses sunt maiores, meliores & dulciores. Dicit enim Arist. quod syluestres conferunt hortensibus, quando eis ex opposito complantantur; quia syluestres sunt calidiores & licciores, & ideo excitant calorẽ hortensium, & confortant.

Aris. de veg.

In hominibus ergo quasi syluestres arbores, quæ sibi ipsis, id est, proprio arbitrio relinquuntur, sunt personæ seculares: Sed quasi hortenses, quæ sub cura & cultura hominum sunt plãtatę, sunt personę Religiosę, quę sub cultura obedientiæ, & cura, & gubernatione sunt positę Pręlatorum. Vnde si huiusmodi hortẽses. i. religiosi non fuerint culti. i. à suis Pręlatis correpti, & à suis excessibus refrenati, efficiũtur vt syluestres, id est, seculares. E cõtra autẽ syluestres. i. seculares, & peccatores, per culturam pœnitẽtiæ efficiũtur vt hortẽses. i. Religiosi, & frequenter meliores quam multi ex eis. Isa. Erubesce Sidon ait mare. Grego. Quia ex actione quorũdam sæculariũ cõfunditur vita Religiosorum. Isa. 33. Grego.

Itẽ syluestres. i. seculares, quamuis faciant plures fructus. i. plures eleemosynas, vel plures filios carnales, vel plures fructus temporales, s. per lucrum diuitiarũ, quam Religiosi pauperes & continentes, & non corporaliter negociantes: tamen fructus, id est, opera spiritualia hortensium, id est, Religiosorũ sunt maiores. i. maioris meriti propter obedientiam, & meliores. i melius perfecti propter diligentiam. Cũ enim sunt pauperes & expediti a curis huius mundi, possunt diligentius intẽdere operibus Dei, & sic melius facere.

Item sunt dulciores propter cõtinẽtiam. Et quanto aliquis plus abstrahitur à delectatione carnis, tanto plus percipit de dulcedine spiritus. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. In hoc etiam, quod syluestres faciunt plures fructus quam hortẽses, instruimur, quod non debemus respicere ad operũ multitudinem, sed ad operum bonitatem. 1. Co. 2.

Item syluestres, id est, seculares suo calore. i. suo tẽporali subsidio & fa-

& fauore cõferunt hortenſibus, id eſt, proſunt ipſis religioſis, eis temporalia conferendo, & quia etiam ipſi religioſi proficiunt ſibi quoad meritum, ipſos ſeculares ad ſpiritualia attrahendo.

Quo pacto fraterna faciẽda ſit correctio, propriaq; ac alienæ vtilitati vacãdum, porri exemplo breuiter exprimitur.

Cap. LXVIII.

SAluti & perfectioni propriæ debet homo primum intẽdere, deinde vtilitati & ſaluti alienæ. Cuius exemplum apparet in porro: quia in primo anno ſemen non producit, ſed in ſecundo quaſi in primo anno intendit ſolum propriæ perfectioni, ſed in ſecũdo producendo ſemen videtur quaſi intendere aliorum propagationi. Similiter prædicator primo debet intendere ſibi per profectum vitæ: deinde vtilitati aliorum per ſemina doctrinæ.
1.Thi.4 Vnde Apoſt. Attende tibi, & do-
3.Re.17 ctrinæ. In cuius rei exemplum etiam Helias dixit mulieri viduæ: Vade, & fac mihi primum ſubcineritium panem, & filio tuo, deinde tibi: quia charitas hominis incipere debet à ſeipſo. Vnde & iſte ordo etiam in ſemine eleemoſynæ eſt ſeruandus. Aug. Qui (Aug. in Enchi.) vult ordinatè eleemoſynam dare à ſeipſo incipere debet, & eam primo ſibi dare: eſt enim eleemoſyna opus miſericordiæ, veriſſimeque dictum eſt, Miſerere animæ tuæ placens Deo. (Eccl. 12) Ideo etiam ordo in correctione ſeruandus eſt, ſcilicet, vt qui vult corrigere aliũ, prius corrigat ſeipſum, quia (vt dicit Gregorius.) Mundus eſſe (Greg. 6. Mor.) debet à vitiis proprijs, qui curat aliena corrigere, quo tanto perſpicatius in alijs fugienda videat, quanto hæc ipſe per ſcientiam, & vitam verius declinat: quia nequaquam pure in membris maculam conſiderat oculus quem puluis grauat, & ſuperiectas ſordes tergere nõ valent manus, quæ lutum tenent. Et ſimiliter Iſidor. dicit, quod non debet (Iſid. de ſu. bo.) vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorũ contagionibus fuerit inuolutus. Improbum enim eſt arguere quidquam in alio, quod adhuc reprehendit in ſeipſo.

Chriſti paßionis, ſanguiniſq; ipſius efficacia quanta ſit, quaque in nobis beneficia cõferat per plurimas Balſami, opobalſami, carpobalſamiq; virtutes, perſpicue intelligi poteſt.

Cap. LXIX.

SAnguis Chriſti aſſimilatur opobalſamo, id eſt, liquori balſami. Primò ratione originis. Sciendum enim, quod proprie arbor tota dicitur balſamum: lignum vero carpobalſamum, ſemẽ autem & ſuccus opobalſamum, ex eo quod ferreis vngulis cortex ligni percutitur, & per corticis vulnera quaſi per cauernas egreditur. Quod totum Chriſto competit ratione ſuæ paſſionis, cuius liquor, id eſt, ſanguis, per cauernas corticis, id eſt, per vulnera corporis, ferreis clauis impreſſa effluxit. Bern. Scio, quod merita (Bern. in ſerm.) mea mihi non ſufficiunt, & quod mihi deeſt audacter vſurpo ex viſceribus Chriſti, quæ miſericordia affluunt; nec deſunt foramina per quæ defluant: Patet enim arcanum cordis per foramina corporis, patent viſcera miſericordię Dei noſtri, in quibus viſitauit nos oriens ex alto.

Item Berna. Ex conſideratione (Bern.) remedij, periculi mei quantitatẽ cognoſco, filius Dei iubetur occidi, vt precioſo ſanguinis illius balſamo meis medeatur vulneribus.

Secundò, ratione ponderis. Nã balſamum in aqua poſitum, mox fundum petit, ſi verum & non ſophiſticatum fuerit. Similiter ſanguis Chriſti, & glorioſa

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

eius passio posita per meditationē in aqua tribulationis nostræ, mox fundum petit, quia grauiorē se omnibus tribulationibus nostris ostendit. Et sic tribulationes nostras grauitate sui ponderis leues & tolerabiles reddit. Greg. Si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durum, quod non ęquo animo toleretur. Vnde Apostolus: Recogitate eū, qui talem sustinuit aduersus semetipsum à peccatoribus cōtradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes. Grego. Heb. 12

Tertiò, ratione incisionis. Nam in balsamo sola exterior cortex inciditur: Lignum autem nullo modo tangitur ferro. Sic etiam in Christo sola caro incisa est & læsa ligno, diuinitate nullā passionem vel læsionem sentiente, vel suscipiente. Nota etiam, quod tēpore æstiuo cum cultello osseo rami ipsius balsami leniter inciduntur, ne lignum interius lædatur, & sub cortice inciso vitreæ ampullæ ponūtur, in quibus guttæ stillantes colliguntur. Istæ ampullæ vitreæ, sunt mentes puræ & humiles, scilicet vacuę per humilitatem, & etiam vitreæ per puritatem, quæ recolligunt rememorando, & compatiēdo guttas sanguinis Christi, & pœnas corporis eius.

Quartò, ratione odoris quia (secundum Plinium) omnibus odoribus præfertur balsamū: Balsamum enim illud est optimum, quod est odoriferum, ponderosissimum semine maximum, mordens gustum, atque in ore feruidū, & colore rufum. Licet enim arbor balsami siue eius frutex, quæ nunquā crescit vltra altitudinem duorū cubitorum, sit viti similis, & in folijs sit similis rutę, sed albioribus semper manentibus, tamen liquor rufus est. Omnia autē prædicta habet sanguis siue Christi passio. Est enim odoriferus per attractionis suauitatem. Vnde Christus dixit: Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Ioan. 12

Item ponderosissimus, id est, grauissimus per doloris immensitatē. Thre. Attendite si est dolor similis, sicut dolor meus. Thre. 1.

Item est semine maximus per propagationis fęcunditatem: quia multi filij Dei ex sanguine Christi, tanquam fruges ex quodam semine in terram sparso, progeniti sunt. Vnde Christus assimilauit se grano frumenti in terram cadenti & morienti, quod multū frumentum affert. Ioan. 12

Item debet mordere gustū animę per dolorem compassionis, & debet feruere in ore per verbum prædicationis; scilicet vt frequēter Christi passio prædicetur. Apostolus: Nos prædicamus Christum crucifixum, &c. Est enim sanguis Christi colore rufus: quia charitatis ardore, & cruciatus dolore vehementer excoctus, & est valde mirabile, quod balsamū quamuis sit rufum, tamen vestem mundam non polluit, vt dicit Isid. Sed longe amplius est mirabile, quod sanguis Christi rubeus non solum nō polluit, immo etiā immundos abluit. Apoc. Dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Apoc. 1

Quintò, sanguis Christi assimilatur balsamo, & hoc ratione valoris, valet enim balsamū ad multa: Nam fętum mortuum educit, & hoc significat, quia sanguis, seu passio Christi, mediante pœnitentia, peccatū mortale de conscientia extrahit. Nam pœnitentia, & cætera sacramenta in virtute passionis Christi operantur. Item balsamum mortua corpora incorrupta custodit: quia quantum dissoluit, tantum consumit. Similiter exemplum passionis

Christi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Christi carnem quidē, id est, carnalia vitia mortificat; sed mortificato carne à peccatorum corrupitione cōseruat. Nā qui Christi
Gal.5. sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Item balsamum morsibus venenosis occurrit. quia passio & crux Christi valde tentationibus dæmonum obsistit. Et ideo figu
Nu. 22. rata fuit in serpente æneo, cuius aspectus à morsibus serpentum liberat.

Sanctorum virorum similitudines ac perfectiones breuiter enarrantur, quæ ex variis florum gariophylorum, palmitum, lignorumq; thinorum proprietatibus colliguntur.

Cap. LXX.

Cant.2. Sancti viri assimilantur floribus. De quibus dicitur. Flores apparuerunt in terra nostra id est in Ecclesia, vel in carne humana. Sunt enim ad modum florum multi odoris, in exemplis quibus
2.Co.2 alios attrahunt. Apostolus: Chri
Cant.2. sti bonus odor sumus. Cant. Vineæ florentes odorem dederunt, & vox, &c

Item sunt dulcis saporis in verbis, quibus audientium mentes
Ps.118. reficiunt. Psal. Quam dulcia fau-
Prou.16 cibus meis. Prouc. Dulcia eloquia maiora reperiet.

Item pulchri coloris, id est, gratiosi aspectus in moribus suis, & honestis, & modestis, quibus intuentium oculos alliciunt, sicut
Act.6. dicitur de beato Stephano, quod intuentes in eum, omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquā faciem Angeli.

Item sunt sicut flores maximæ virtutis, scilicet in miraculis, & signis, quæ supra naturam osten-
Mat.16. dunt, sicut Christus dixit: Signa autem eos qui crediderunt hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eijcient, &c.

Item flores campos, syluas, & hortos sua pulchritudine exornant, & vestiunt. Nam in campis lilia, & in hortis rosæ, & in syluis violæ inueniri cōsueuerunt. Tanquam ergo lilia agri sunt virgines, quæ in agro corporis sui virginitatis candorem & odorem Deo exhibuerunt. Tāquam vero rosæ rubentes fuerūt sancti martyres, quorū vita fuit velut hortus, spina sæpe, hoc est multitudine pœnarum, & suppliciorū Christi amore circundatus, in quibus velut rosæ albescentes puritatem nituerunt, & velut rosæ rubeæ sanguine suo purpureo rutilarūt. Sed tāquam violæ syluarum fuerunt Confessores, quorum plurimi in syluis, seu eremis, Deum contemplantes, latuerunt: & omnes, velut violæ, odore bonæ vitæ redoluerunt: & per mentis humilitatē præcipuam, inclinata semper capita Deo tenuerunt, sicut viola circa florem aliquantulum incuruatur.

Item sancti viri assimilantur gariophylis, quorū illi sunt electi qui habent nigrum colorem, acutum saporem, suauem odorem, & qui manu compressi emittunt aliquem humorem. Sic viri sancti & perfecti, sunt colore nigri per apparentiæ despectionem, sapore acuti per sapientiæ cōtemplationem, odore suaues per gratiæ, vel gratam cōuersationem, complexione humidi per lachrymarum emissionem. Nam compressi iniurijs plus iuuant se lachrymis quam vindictis. Vnde Ambrosius Ambr. de se dicebat aduersus milites Gothos: Arma mea, lachrymæ meæ fuerunt.

Item gariophyli, cerebrum & virtutem animalem confortant: quod faciunt sancti suis consiliis, cordis pauorem reuelant suis exemplis, & virtutem naturæ deficientis in proximis, adiuuant suis eleemosynis vel beneficijs.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Itē sancti viri assimilantur palmitibus. Primò ratione nutritionis: quia palmites à vite nutrimētum suscipiunt. Et ideo tamdiu viuunt, & fructificant, quamdiu viti permanent vniti. Nam nutrimentum quod à vite suscipiunt, solum quantum necesse est retinent: quod vero superfluit in materiam germinis, frōdis, floris, & fructus trāsmittunt. Vnde palmites à vite separati non fructus faciunt, sed arescunt. Sic simili etiā modo sancti viri quādiu per gratiam, vel charitatem viti Christo,
Ioan.14 qui dixit Ioan. Ego sum vitis vera, qui sunt vniti viuunt, & spirituales fructus faciunt: sed ab eo per peccatū separati, non faciunt fructus vitæ, i. opera vitæ æternæ digna. Et ideo dixit ipse Christus
Ioan.15 Ioan. Ego sum vitis, vos palmites: & sicut palmes non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis.

Secundò, sancti viri assimilātur palmitibus, & hoc ratione insertionis, quia surculus vnius palmitis siue vitis, inseritur in alio palmite siue vite, & fructificat in eo. Vnde docentur homines ex eadē vite facere vuas diuersi coloris, quia si dū vitis inseritur, viti fiat insertio in tribus ramis procedētibus ab vno ramo ipsius vitis, & cum vno surculo insertionis colorem rubeum apposueris, & cū alio album, & cum tertio colorē croceum, vel etiam alium, singuli palmites ex prædictis ramis procedentes, tales vuas facient, quales appositi sunt colores. Et similiter etiā posset fieri in aliis plātis suo modo. Sicut autem palmites, vel rami vitis inuicem incorporantur per insertionem, ita fideles Christi debent inuicem vniri, incorporari per charitatis dilectionem. Et tunc vnusquisque facit vuas diuersorum colorum, quia scilicet participabit merita singulorum. Psal. Particeps ego sum omnium timentium te & custodientium mandata tua. Ps.118.

Tertiò, sancti viri assimilantur palmitibus ratione protectionis: quia palmites pampinis vestiuntur, quorū subsidio ab ardore & frigiditate defenduntur. Hi pampini sunt virtutes, quę nos defendunt, & à colore prosperitatis, & à frigore aduersitatis. Nā in prosperitate ardet luxuria, & gula; in aduersitate vero frigescit inuidia, & accidia. Sed à luxuria protegit pāpinus continentiæ, à gula pampinus abstinētiæ, ab inuidia pampinus charitatis, ab accidia pampinus spei, quia spes premij multum solicitat, & confortat. Sed nota, quod quilibet pāpinus (vt dicit Ambr.) est alicubi inter- Ambr.
cisus, vt solis calorem ad maturitatem fructus admittat. Et similiter quælibet virtus ad hoc, vt eius fructus sit completus, id est, vt faciat meritorium opus, oportet, quod admittat calorem solis, id est, amorē charitatis, sine qua nullum opus esset meritorium, & nulla virtus perfecta.

Quartò, sancti viri assimilantur palmitibus ratione colligationis. Nam palmites vitis quidam de se vincula emittunt, quorum adminiculo turbinibus ventisque resistunt, & suos fructus melius sustinere possunt. Multum enim à principio sunt graciles illi, & ideo huiusmodi retinaculis indigent quousque fiant solis beneficio fortiores. Similiter etiam illi qui sunt imbecilliores, & imperitiores, vel minores in via Dei, debent se maioribus atque peritioribus quibusdam obedientiæ, vel familiaritatis, & disciplinæ vinculis obligare & coniungere, vt sustententur ab eis, & eorum exemplo, consilio, & auxilio protegentur à turbinibus tribulationum, & ventis tētationum,

quousque

quousque diuinæ gratiæ beneficio ipsi efficiantur perfecti.

Quinto, sancti viri assimilãtur palmitibus ratione putationis, videlicet, quia palmites singulis annis volũt putari, & magis fructificant, & si diu putati non fuerint, degenerant, & in labruscæ speciem se commutant. Et similiter homines qui volũt proficere, & in meritis dilatari, nec degenerare à iustis, ne efficiantur peccatores, debent cogitatus & actus suos sępè cũ gladio linguæ per confessionem putare, & pronũciare; sed saltem semel singulis annis tenetur homo cõfiteri, ex pręcepto ecclesię, & debet putare vineam cõscientię, siue vitæ

Ioan. 15 suę. Ioan Omnem palmitem qui fert fructũ, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

Item sancti viri sunt similes lignis thyinis.

Primo, quia talia ligna sunt spinosa, & albæ spinæ simillima Similiter etiam viri sunt in hac vita spinosi, id est, compunctionibus & afflictionibus pleni; cum spinis tamen; id est, afflictionibus carnis, habent albedinem innocentiæ, & puritatem mentis.

Secundo, sancti viri assimilãtur lignis thyinis, quia ligna thyina sunt imputribilia, quia vt quidã dicunt, nec in igne comburũtur, nec in aqua resoluuntur Sic sancti viri sunt per cõstantiã solidi, quod nec igne aduersitatis vruntur, nec aqua voluptatis resol-

Psal 65. uuntur Psalm. Transiuimus per ignem & aquam.

Tertio, sancti viri sunt similes lignis thyinis. Quia talia ligna sunt specularia, sunt. n. valde fulgẽtia, & ad modum speculi polita, siue ad modũ vnguis. Vnde in eis resultant imagines sicut in vngue. Similiter sancti habẽt se per modum speculi. In quorum vita velut in quodã speculo quilibet cõspicere potest vitã suã, vel quam sit fœda si ab ea dissentiat, vel quam sit pulchra si in ea conueniat. Ex his autem verus Salomõ Christus, fecit in domo ecclesiæ gradus; quia ex eorum exemplis cõspicimus qualiter ad vitã æternam scandere debeamus. Fecit etiam ex his fulcra, id est, sedilia, quia ex eorum quoq; virtutibus colligere possumus quales nos esse oportet, vt in nobis velut in suis sedibus resideat Deus.

Sapientis veraq; sapientiæ vis, ac sacræ scripturæ dignitas quanta existat, per plurima Amomi, Buxi, Radicis Hebeniq; exẽpla scitè declarantur.

Cap. LXXI.

Sapientia assimilatur amomo, de quo fit mentio in Apo. Ci- Apo. 18
namomum, & amomũ, & odoramentorũ, &c. Amomũ est herba nascens in Syria, cui sapiẽtia assimilatur. Primo, propter odorum varietatẽ. Est enim herba odorifera, habẽs odorẽ sicut cinamomũ. Itẽ est colore subrufa; habens folia cõiuncta, & semina copiosa, & albũ florem, vt viola, sicut dicit Dios. Similiter sapientia est odorifera, quia generat honestatẽ, & colore subrufa, quia inflãmat charitatem, & habet folia i. verba cõiuncta in quantũ suadet vnitatẽ, & in semine copiosa per verborũ affabilitatem, vel affluibilitatem Nã semen est verbum Dei, quo sapiens affluit. Item habet florem albũ per cõtemplationis puritatem, quia quasi albi flores sunt puræ meditationes.

Secundo, sapientia assimilatur amomo, propter proprietatũ eligibilitatem; quia illud amomum est eligendũ, quod est recens, lõgũ, albũ, semine plenũ, super virgas purpureas expansũ; maxime odoriferũ, & ponderosum. Vnde propter omnes istas conditiones doctrina sapientiæ .i sacræ Scripturę, est inter doctrinas maximè eligen-

eligēda. Nam ipſa eſt ſemper recens propter expoſitionum nouitatem; ipſa lōgiſſima per temporis diuturnitatem; ipſa enim cœpit tradi, (vt dicit Auguſt.) ab exordio generis humani, & durabit vſque ad finem. Et ideo ipſa de ſe dicit: Ab initio, & ante ſecula creata ſum, & vſque ad futurum ſeculum non deſinam.

Auguſt.

Eccl. 24.

Item ipſa eſt alba propter ſermonis puritatē, in qua nulla includitur obumbratio, vel permixtio falſitatis: ſemine plena propter verborum fœcunditatem. Nam verba Dei quæ in ipſa continentur, quaſi quædam ſemina, ſunt quibus filij ſpirituales in fide Chriſti generantur Iaco. Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis. Item eſt ſuper virgas purpureas, id eſt, ſuper mētes doctorum, & martyrum expanſa: Ipſi enim fuerunt virgæ propter trāſgreſſorum correptionem, propter errantium directionem, propter debilium ſuſtētationem. Fuerūt etiam purpurei per amoris inflāmationem, per ſanguinis effuſionem, vel propter regiminis prælationem: nam purpureus quidē color, eſt regalis color. Item odorifera propter honeſtatē: Honeſtas enim aſſimilatur odori propter attractionem; quia honeſtū eſt, quod ſua virtute nos trahit, vt dicit Tullius. De ſapientia dicitur: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius. Item ipſa eſt ponderoſa per ſententiarum grauitatem. Iſa. Verba legis ponderans.

Iaco. 1.

Sap. 7.

Iſa. 33.

Tertiò, propter virtutis multiplicitatem. Habet enim amomū multas virtutes, videlicet ſcorpionum ictibus reſiſtendi, oculos fouendi, & dolorem inteſtinorum ſedādi. Sic ſapientia ictibus ſcorpionum, id eſt, deceptionibus obuiat hæreticorum, oculos mentis illuminando confortat, & in doloribus conſolatur, & lætificat.

Itē ſapientia aſſimilatur buxo.

Primo, propter ſubſtantiæ ſoliditatem. Eſt enim arbor hęc ſolidæ ſubſtantiæ, & cōpactæ, & humiditatis viſcoſæ, propter quod lignū eſt ponderoſum, & in aqua poſitum mox petit fundum, quia poros apertos non habet in quibus ſubintret aër: propter hoc ſuper aquam natare non poteſt. Similiter ſapientia vera & ſpiritualis, reddit hominem ſolidum, id eſt, patientem in aduerſis, & cōpactum, id eſt, cōſtantem in periculis, & humidū, id eſt, abundantem in lachrymis. Nā cor ſapientis vbi triſtitia. Item viſcoſum in amicitijs. Nam viſcus illud quod ei adhęret, non tantum capit ſed & tenet. Quia ſcilicet homo ſapiens tenax, id eſt, firmus eſt in amicitia quam accipit. Item facit ponderoſum in verbis. Eccl. Verba ſapientum ſtatera non ponderabuntur.

Eccl. 7.

Eccl. 21.

Item profundum in ſcripturis. Nam petere aquæ fundū, eſt penetrare profunditatem ſcripturę, ſecūdum illud: Profunda fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondita produxit in lucem.

Iob 28.

Secundo, propter materiæ lenitatem. Nam tabula buxea propter lenitatem materiæ, optime politur & tergitur. Et illud verè cōpetit ſapienti, habere mentem politam & terſam ab omni vitio & macula. Vnde Grego. Nazianzenus dicit, quod prima ſapientia eſt vita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, & ſancti ſanctè ſociantur.

Grego. Nazian.

Tertio, propter viroris continuitatem, quia buxus habet folia ſemper virētia, & dicitur hæc buxus arbor, & hoc buxum pro ligno, vnde quidam dixit. Hæc

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

buxus crescit, hoc buxum crescere nescit. Folia igitur eius nõ de leui causa cadũt, sed dum vnum cadit alterum crescit Et ideo buxus semper virens est, & quia color viridis est maximè gratus oculis. Quod buxus habet folia semper virentia significat, quòd homo sapiens semper habet verba grata & amabilia. Eccl. Sapiens in verbis amabilem se facit.
Ecclef. 20.

Itẽ sapientia assimilatur radici. Nam radix licet sit visu hispida, tamen est mollis in substantia. Sic sapiens quamuis exterius ostendat se hispidum & rigidum; tamẽ corde est benignus & mollis. Sap. Benignus enim est spiritus sapientiæ. Item radix est porosa; pori autem sũt subtilissima corporis foramina, siue viæ. Vnde in hoc signat multas & subtiles vias, quibus sapiẽs in bonis agẽdis, vel malis amouendis siue impediendis abũdat Item quod incedit tortuosè, nunc exit versus latus vnum, nũc in latus oppositum, quod etiam sapiẽs facit, si ue in iudicio, dum merita personarum seu partium discutit, vel in seipso, dum vtrũque oppositũ attendit. Nam in die bonorũ nõ immemor est malorum, & econuerso; & sic vtrũque latus ad modum rei tortuosę vnum tenẽdo, & aliud considerando occupat, & tangit.
Sap. 1.

Item sapiens verus assimilatur hæbeno, quod est lignum ethiopicum, colore nigrum, tactu lene & planum, durum & ponderosum. Vnde propter compactionẽ porosum, in aqua positum mox fundum petit, vt dicit Philosophus: & tamen si igni appositum fuerit ipsum rapit, & suauem de se odorem, & fumum emittit. Similiter homo vere & secundum Deum sapiens, est coloris nigri, id est, apparentia despectus per humilitatem; Non enim homo sapiens est sui ostentatiuus. Vnde Grego. Nazianzenus dixit: Hoc ipsum philosophatus sum, ne philosophari viderer, sciẽs quod velle videri sapientem, hoc est, omnino non esse sapientem.
Arist. li. de veg.
Grego. Nazia.

Item est tactu planus, id est, mansuetus per conuersationis lenitatem, durus per iustitiæ seueritatem, ponderosus per prudentiæ maturitatem Fundi aquæ, id est, scripturæ, vel sapientiæ (vt ita dicam) est petitiuus per intelligẽtiæ profunditatem. Igne inflãmabilis per charitatis feruiditatem, boni odoris emissiuus per boni exempli suauitatẽ; nã Christi bonus odor sumus, vt inquit Apostolus. 2. Co. 2.

Illius herba ortus & virtutes, quæ fumus terræ vocatur recoluntur, ex cuius similitudinibus scientia humana vis, & delectatio declaratur.

Cap. LXXII.

Scientia humana assimilatur illi herbæ, quæ dicitur fumus terræ. Quod patet primo ipsius generatione; propterea enim sic dicitur, quia est generata ex quadã fumositate grossã, resoluta à terra. Quasi autẽ fumositas à terra resoluta, est sensitiua cognitio per abstractionem à materia, & ex hac fumositate generatur hęc herba, scilicet ex sensitiua cognitione, scientia intellectiua. Vnde Philosophus dicit, quod omnis nostra cognitio oritur à sensu: Nihil enim, secundũ eũ, est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, licèt alio modo sit in sensu, & alio modo in intellectu.
Arist. 1. Phy. 1. post.

Secundo patet ex comparatione, quia hæc herba est tanto melior quanto viridior. Vnde dum siccatur, nullius valoris efficitur. Sic est in scientiis; nã herba quãto est viridior, tanto magis delectat aspectum; vnde illa scientia est vt herba viridior, quæ magis delectat

delectat intellectum: talis scientia est cæteris melior, sicut sciẽtia diuina, vt Philosophus dicit, quod licet de diuinis possumus minus scire quam de aliis rebus, tamen illud modicum delectabilius est, quam omnium aliorum cognitio, quæ apud nos sunt. Itẽ herba est tanto viridior, quanto humorosior, & illa sciẽtia est viridior, quæ est humorosior, id est affectuosior. In quo omnes alias scientias excedit scientia. Theologica, quia maximè effectiua, id est, ad amorem & affectum boni inflammatiua. Hiere. Nonne verba mea quasi ignis.

Aris. de partib. anim.

Tertio patet ex purgatione; quia hæc herba purgat melãcholii. Est enim calida in primo gradu. Sic scientiæ studium releuat tristitiæ tędiũ, ꝙ melancholiã. i. accidiam fugat; sed pręcipue hoc facit Scriptura, quę maximè in tristitiis consolatur. Vnde Mach. Habentes solatio libros sanctos.

1. Mach. 12.

Quarto, patet ex inflatione, quia hæc herba est inflatiua, & ventositatis generatiua, vnde cum aniso, vel fœniculo est miscenda. Sic sciẽtia est occasio inflationis superbiæ, dicente Apostolo: Scientia inflat; & vẽtositatis vanę gloriæ, nisi cum aniso vel fœniculo, id est, Dei timore vẽrum vanitatis expellente misceatur. Vnde Greg. Nazianzenus dicit, quod scientiæ desiderium, & inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrenatos animos in præceps ducit.

2. Cor. 8.

Grego. Nazia.

Ipsius sacræ Scripturæ præstantia, atq; vtilitas ex multis fagi, nucisq;, ac Auellanæ similitudinibus pulcherrimè aperitur.

Cap. LXXIII.

Scriptura sacra nutrit nos in verbis, & ædificat in exemplis, & purificat in memoriis. Vnde ipsa assimilatur fago, cuius glandes sunt exterius triangulę, leni cortici inclusæ, & sunt dulces, & nutribiles, vnde de eis homines antiquitus viuebant. Sic sacræ Scripturæ verba sunt triangularia, in quantum instruũt nos de fide beatissimæ Trinitatis, vel in quãtum nos de tribus virtutibus Theologicis informant, vel quia continet sub litera triplicẽ sensum, mysticũ scilicet, anagogicũ, allegoricũ, & tropologicũ, siue moralem. Et sunt spirituales sacræ Scripturæ intelligentiæ sub leni cortice. i. sub facili litera inclusæ, & sunt dulces valde, secũdum illud Psa. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et sunt spiritus nutritiuæ, id est, spiritualis vitæ conseruatiuæ Mat. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ab ore Dei. Vnde Moyses in monte quadraginta diebus cũ isto solo cibo permãsit, scilicet allocutionis diuinæ, sine aliquo corporali cibo, & similiter alij antiqui patres hoc cibo spirituali aliti sunt.

Psa. 118.

Matt. 4.

Item fagus est arbor ædificiis & asseribus valde apta. Sic ex sacra scriptura trahũtur asseres, scilicet sanctorum Patrum exẽpla, ex quibus construuntur spiritualium virtutum optima ędificia.

Item fagus est arbor, cuius substantia pura à vermibus nõ corrosa est, arti vitreę valde necessaria, quia ex eius cineribus cũ aliis adiũctis vitrũ maxime fit. Cinis autẽ fagi est memoria mortis, ad quam nos sacra Scriptura inducit, & ex hoc fit vitrum puritatis. Et huiusmodi memoria hominẽ à peccatorum sordibus præseruat secundum illud Eccl. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Eccl. 7.

Item sacræ Scripturæ doctrina assimilatur nuci. Quia fructus nucis (vt dicit Isid.) tantam vim habet, vt missus inter fungos, & cibos venenosos, quicquid in eis Isid.

ste

est virulentum, effundat, rapiat, & extinguat. Sic sacra scriptura, quicquid est virulentũ vel noxiũ in humanis disciplinis siue scientijs, corrigit & condemnat. Vnde
Aug. de Doctr. Christ. 2. li. de ipsa sacra scriptura dicit Aug. quod quicquid homo didicerit, si noxium est, ibi damnatur: si vtile, ibi inuenitur.

Item scriptura assimilatur auellanæ.

Primò, ratione communitatis, quia (sicut dicit Isid.) ex eo quod in publico loco quasi in sylua oritur, & ab omnibus euellitur, ideo auellana vocatur. Similiter sacra scriptura ita publice, & communiter docetur vt ab omnibus participari, & haberi possit. Vnde præcipuus eius auctor & doctor Christus, discipulis suis præcepit: Præ-
Mat. 16 dicate euangeliũ omni creaturæ.

Secundò ratione difficultatis, & etiam vtilitatis. Quia auellanæ sunt quidẽ ad dirigendum duræ, sed si sunt bene digestæ, multum sunt nutritiuę. Similiter sententiæ mysticæ sacræ scripturæ licet sint ad dirigendũ duræ i. difficiles, tamẽ bene intellectæ, vel expositæ, sunt spiritus mirabiliter nutritiuæ: propter quod dixit Dominus, vt supra allegatum est, quod non
Matt. 4. in solo pane viuit homo, &c.

Tertiò ratione obseruabilitatis, quia auellanæ si cũ exteriori pellicula fuerint mãducatę, sunt nociuæ, quia multæ inflationis sunt generatiuæ, & ideo sunt à pellicula spoliandæ. Sic quædam sunt in sacra scriptura, quæ si secundũ exteriorẽ pelliculã, id est, secundũ literã fuerint obseruata, non prodessent obseruantibus, sed plurimum nocerent, sicut ceremonialia, & figuralia veteris legis, quæ non licet ad literam obseruare, quia iam eorum veritas quam figurabant, impleta est per Christum. Vnde & Apostolus dicit:
2. Cor. 5 Obseruandæ sunt non litera, sed spiritu; quia litera occidit, spiritus autẽ viuificat, & ideo detrahenda, & abijciẽda est ab huiusmodi exterior pellicula, i. sensus literæ exterior, & accipiendus est sensus mysticus interior.

Per ipsius oleastri exemplum, quantum sanctorum virorum societas prosit peccatoribus, breui explanatur.

Cap. LXXIIII.

Societas sanctorũ virorũ multum quãdoq; prodest homini peccatori. Cuius exemplũ apparet in oleastro, qui est syluestris olea, sic dicta, eo ꝙ oleæ sit simillima, licet eius folia magis lata, & est arbor inculta, sterilis, & amara. Sed si ramus eius oliuæ insertus fuerit, vim mutat radicis, & in propriam suã conuertit qualitatẽ. Quasi autem oleaster homo peccator est, qui licet in natura, siue in hypocrisis figura sit similis viro iusto, nõ tamẽ in vita vel anima, quia est incultus per verã pęnitẽtiã, & sterilis ad opera meritoria, & amarus in cõscientia. Si tamẽ inseratur oliuę, id est, si sancto viro societur, mutabitur vis radicis. i. affectus cordis, & conuertetur verbis, & exemplis illius, & trahetur ad vitam consimilem.
Apost. Tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, &c. Sene. Rom. 11
Nulla res magis animos induit honestos, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum, quã bonorum virorum cõuersatio: Paulatim enim descẽdit, & vim pręceptorum obtinet frequẽter aspici, frequenter audiri. Sene. in epi.

Homo spiritualis vt ocium fugiat quid efficere debeat, exemplo ficus AEgyptiacæ demonstratur.

Cap. LXXV.

Spiritualis homo nõ debet vacare ocio, sed vno bono opere completo debet ad aliud se parare: cuius exemplũ apparet in ficu & pręcipue Aegyptiaca. Est enim

ficus

ficus illa arbor quæ per singulos annos fructum facit, & vno maturescente statim oritur alter: vnde ficus est dicta à fœcunditate. Sic quædam sunt opera quæ homo ex necessitate præcepti per singulos annos facere tenetur: quædam quidem saltem semel omni anno, sicut cõfiteri in Quadragesima, & cõmunicare in Pascha. Hoc enim est præceptum ecclesiæ: & si pluries hoc fecerit aliquis, melius faceret, quamuis ex præcepto non teneatur. Quædam vero tenetur quis facere pluries in anno, sicut ieiunare, & seruare ieiunia ab ecclesia instituta, quæ in anno pluries occurrunt, sicut Quadragesima, & quorundam Sãctorum siue festiuitatum vigiliç, & ieiunia Quatuor temporũ, quæ quater in anno occurrunt. Quædã alia sunt quæ homo debet facere quotidie, vt eleemosynæ & orationes, & huiusmodi. Et in talibus vno bono opere facto & cõpleto, statim deberet homo cogitare de alio faciendo, quia in via Dei non progredi, regredi est, vt dicit Bern. & Aposto. fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Bern. Col. 1.

Tactus & oscula quando peccatum in animã causent, breuiter exprimitur.

Cap. LXXVI.

TActus lasciui, & dissoluti cõcupiscentiã excitant, & inflammant. Vnde assimilantur vrticæ, quæ cum sit naturæ igneæ & & feruidæ, est se tangentium vritiua. Talis ergo est caro humana, quæ semper secum portat ignem concupiscentiæ; Vnde non sine periculo tangitur: propter quod (vt refert Gregor.) dixit quidam sanctus homo infirmus, & quasi in extremo positus, mulieri ipsum tangenti: Mulier tolle paleam, quia adhuc igniculus viuit. Et nota, quod dicũt doctores, quod licet tactus & oscula, amplexus & huiusmodi possint bono animo fieri, & sine peccato, scilicet propter consuetudinem patriæ, vel propter aliquam necessitatem, aut rationabilem causam, tamen quando fiunt ex libidine, id est, propter delectationem carnis, sunt peccata mortalia. Quia non solum cõsensus in actum luxuriæ illicitum, vel cuiuscunq; alterius peccati mortalis, est mortale peccatum; sed etiam cõsensus in delectationem ipsius peccati mortalis, est mortale peccatum. Eccl. Qui tetigerit picem, coinquinabitur ab ea. Hæc enim pix est caro mulieris inflammabilis, & inflammans. Greg. in dial. Eccl. 13

Quanta Dei timor nobis dona elargiatur, ex virtutibus fœniculi rectißime ediscitur.

Cap. LXXVII.

TImor Dei assimilatur fœniculo.

Primò propter virtutem apertiuam, quia fœniculus (vt dicit Plat.) habet virtutem diureticam & apertiuam. Similiter timor Dei aperit viam amori. Vnde dicit August. quod timor introducit amorẽ, sicut cera in corium calcificis introducit filum. August.

Secundo, quia habet virtutem incisiuam, scilicet ex subtilitate substantiæ suæ, & suis qualitatibus. Similiter timor Dei incidit vinculum affectus amoris mũdi. Nam sicut Io. Cassianus dicit; De timore Dei nascitur compunctio salutaris, & de compunctione cordis abrenunciatio, id est, nuditas, & contemptus omnium facultatum. Io. Cass. de inst. mon.

Tertiò, propter virtutem renouatiuam, quia fœniculi gustu (vt fertur) serpentes omnem senectutem deponunt. Sic homo Dei timore compunctus, senectutem non tẽporis, sed peccati per confessionem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

fessionē annuatim deponit. Quia saltem semel in anno (vt supra dictum fuit) tenetur homo ex præcepto Ecclesiæ confiteri. Ecclesiasti. Timor Domini expellit peccatum. Eccl. 1.

Quarto, propter virtutem illuminatiuam, quia etiam fœniculi gustu ipsi serpentes caliginē oculorum detergūt, vt Plinius dicit. Plin. Vnde & hominum intellectum, & caliginem oculorum dicūt ex eo maxime releuari, & ideo ex eius succo fit collyrium oculis valde aptū. Similiter timor Domini oculos mentis purificat, & caliginem superbiæ fugat, & lumine vero sapientiæ mentem illustrat, & ideo dicitur Iob ꝙ timor Domini ipsa est sapientia. Iob 28.

Quinto, propter virtutem defensiua. Quia semen fœniculi cū vino potatum, valet contra morsus serpentū, & cōtra ictus scorpionum, & radix eius cocta cum vino, canis morsum sedat. Hęc.n. omnia operatur fœniculus hortensis, & adhuc fortius operatur fœniculus agrestis. Similiter timor Dei, & præcipue agrestis.i. fortis, resistit morsibus serpentū, id est, tentationibus diabolicis.

Item ictibus Scorpionū i. motibus carnalium tentationū, quæ ante delectant, & retro cruciāt; sicut scorpio ante palpādo incedit, sed retro cauda ferit, vt dicit Grego. Item morsibus canis, id est, tentationibus mundi blandientis, vel persequentis. Quia canis aliquibus cauda blanditur, aliquibus vero latrat, & eos morsibus lędere molitur. Vnde Greg. Grego. dicit, quod in via Dei timor fortitudinem gignit, scilicet contra carnem, diabolum, & mundum.

Tribulationes in hoc mundo iustis magnas afferre vtilitates, ex plerisq; chelidonia, ficus Aegyptiaca, lactuca, radicis, raniq;, ac ruta virtutibus, eruditis exemplis edocetur.

Cap. LXXVIII.

Tribulatio assimilatur chelidoniæ, quæ est herba cuius succo oculi hirundinum stercore læsi ad statum pristinum reuertuntur, vt Isid. & Plinius dicunt. Similiter (vt dicit Greg.) oculos quos culpa claudit, pœna aperit.

Item tribulatio nō nocet se humilianti, sed potius eum exaltat. Cuius exemplum apparet in ficu Aegyptiaca, cuius lignū in aqua missum, contra naturam aliarum ficuum mox fundū petit, & postquam fuerit aqua plenum, vnde magis debet esse ponderosum, tunc redit ad summum, vt dicit Augu. Similiter homo positus in aqua tribulationis, si fundum petierit, id est, si profundè se humiliauerit, restituetur ad summum gradum, & etiam interdum talis exaltatur ad summum. August. Vnde de Christo dicitur Philip. quod humiliauit seipsum, factus obediēs patri vsque ad mortem, mortem autē Crucis, propter quod Deus exaltauit illum. Phil. 2.

Item, quod tribulationis flagellum aperiat oculos cordis (vt iam est supra dictum) eo quod tollat cæcitatem inductā per peccatū, patet etiā per lactucę (quæ à quibusdam herarchea dicitur) similitudinē & exemplū. Huiusmodi enim lactucæ folia sunt breuia & rotunda, cuius succum accipitres herbam scalpendo extrahunt, & tangentes eo oculos, cæcitatem discutiunt cum senescunt.

Succus ergo lactucæ talis est acerbitas tribulationis, quę scilicet cæcitatem accipitrum, id est, hominū peccatorum, & pręcipue tyrannorum fugat. Vnde tribulatio figurata est in illo pisce Tob. Tob 6. cuius fel .i. amaritudo valet ad inungendos oculos. Apoc. Collyrio, id est, tribulationis asperitate, inunge oculos tuos, vt videas. Apoc. 3.

Item amaritudo tribulationis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

causat dulcedinem cõsolationis: cuius exemplum apparet in radice; quia quandoque amara radix dulcem fructũ producit, sicut in vite & oliua natura ostendit, in quibus & consimilibus amaritudo radicalis humoris digeritur, & dulcescit beneficio aëris & caloris celestis, materiam penetrantis. Sic dolor cordis, vel tribulationis, beneficio aëris circũstantis, id est, alicuius boni viri, vel Angeli assistentis, & beneficio gratię cęlestis animum per ipsam tribulationẽ purgantis, vertitur in magnam dulcedinem cõsolationis. Psal. Secundum multitudinem dolorum in corde meo; consolationes tuę lætificauerunt animam meam. Psal 93.

Item tribulatio assimilatur rãno quę licet sit arbor multę amaritudinis, & in radice, & in folijs, & in ramis, multum tamen est medicinalis. Nam ex succo radicis medicamentũ fit, oculos claros reddens, semen etiam secũdinas ex vtero trahit. Sic tribulatio, licet sit amara, & in radice cordis ad considerandum, & in folijs, id est, in verbis ad audiendum, & in ramis, i. factis ad tolerandum; tamen medicinalis est contra peccata, & præcipue, quia oculos cordis clarificat, vt supra dictum est: quod præcipue radix rãni facit, id est, cõsideratio causæ ipsius tribulationis, scilicet, quod aliquis consideret & reputet se pati propter peccata sua manifesta & occulta.

Item deuotio mẽtis secũdinas, i. delectationes & concupiscẽtias voluptatum educit; quia malitia vnius horæ obliuionem facit luxuriæ, vt dicitur Eccl. Eccl. 11.

Item tribulatio humiliter portata, assimilatur rutę: primo, quia ruta habet vim purgatiuam: purgat enim immũditiã matricis, & inde fœtum mortuum educit. Sic tribulatio dum hominem ad pœnitentiam humiliat, immunditiã mentis purificat, & inde virtute pœnitẽtiæ mortale peccatũ euacuat. Vnde Aug. super Psal. dicit, quod flagellum tribulationis excitat torpentem, humiliat superbientem, purgat pœnitentem, & coronat innocentem. August. super Psal.

Secundo, quia ruta habet virtutẽ illuminatiuã, s. quia ruta cruda cõmesta visum acuit. Sic etiã tribulatio acuit visum mentis, quia intellectũ tribuit. Isa. Tãtũmodo vexatio dabit intellectũ. Isa. 27.

Tertio, quia ruta habet viui mortificatiuã: debent enim mulieres grauidæ ab esu rutæ abstinere, quia fœtũ occidit in vẽtre. Quasi autem fœtus in ventre, est peccatum conceptum, quod tribulationis vis pœnitus extinguit. Eccle. Ignem ardentem, id est, incentiuũ peccãdi extinguit aqua, scilicet tribulationis.

Quarto, quia ruta habet vim serpentũ & bufonum expulsiuã, vnde debet plãtari in hortis; quia ab eis omne venenosũ depellit, & debet iuxta saluiã plãtari, quia eã serpẽtes diligunt, & bufones: per saluiã ergo calidam & humidam appetitũ intellige sensitiuũ, qui sensualitas nominatur. Serpẽtes autẽ sũt motus inordinati, & passiones virtutis irascibilis; bufones verò sunt passiones cõcupiscibiles, & hęc omnia in saluia fouẽtur; quia omnes huiusmodi motus in sensualitate nutriũtur. Sed hæc omnia reprimit ruta, id est, tribulatio humiliter portata. Nam bufones, id est, concupiscibiles passiones, puta gaudiũ, delectationẽ, & huiusmodi, extinguit vis tribulationis. Sed serpetes, id est, motus irascibilis, puta odium, iram, & huiusmodi, reprimit vis patientiæ & humilitatis. Mat. Serpẽtes tollent; & si morti ferũ quid biberint nõ eis nocebit. Mat. 16.

Verbi

Verbi Dei perfectiones, hic per varias ipsius seminis similitudines exponuntur.
Cap. LXXIX.

Luc. 8. Verbum Dei assimilatur semini, secundum illud Luc. Semen est verbum Dei.

Primò, propter virtutem attractiuam: quia sicut semen attrahit ad se humorem terrę, ita verbum Dei attrahit affectionem animæ.
Psl. 118. Et sic attrahebatur Dauid dicēs:
Io. 16. Quā dulcia faucib. meis eloquia tua. Et Petrus dicens: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

Secundò, propter virtutē mundificatiuam: Propter semen enim terra mundatur, & ipsum etiam terrā mundat trahendo ad se humorem, qui alias in malas herbas conuerteretur. Similiter etiam verbū Dei mūdat & purgat ani
Heb. 1. mā. Heb. Verbo virtutis suæ pur-
Ioan. 15 gationem faciens. Ioan. Vos iam mūdi estis propter sermonē, &c.

Tertiò, propter virtutē assimilatiuā: quia nō ex quolibet semine quodlibet generatur, sed ex si-
Arist. 1. Phi. mili semine (vt dicit Phi.) sicut ex tritico triticū, & ex hordeo hordeū, & sic de alijs. Vnde quia verbum Dei, semē Dei est, ideo facit
Ioan. 10 homines similes Deo. Ioan. Illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est: Quartò, propter virtutum
Isa. 61. germinatiuā. Isa. Sicut hortus semen suū germinat. Sic generatio & natiuitas spiritualis habet fie-
1. Pet. 1. ri per verbum Dei. Vnde Pet. Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbū Dei.

Quintò, propter virtutem promotiuam: quia illud quod ex semine gignitur paulatim, & ex virtute quę est in semine semper
Mat. 14 perficitur & augetur Matt. Germinet semen, & increscat. Vltro enim terra fructificat, primū herbam, deinde spicam, deinde plenum fructum in spica. Semen est verbum Dei, fructificat herbā in incipientibus, spicam in proficiētibus, plenum fructū in perfectis siue perseuerantibus.

Sextò, propter virtutem multiplicatiuā: quia ex vno grano seminis multa generantur. Apost. 2. Cor. 9
Multiplicabit semen vestrum. Et similiter verbum Dei, secundum illud Matth. Audiunt verbum, & Mat. 14
suscipiunt, & fructificant, vnum triginta, aliud sexaginta, & vnum centesimum.

Virginitas quantum cæteris præstet virtutibus, ipsiq́ Deo grata existat ac præmietur, quamplurimis cedri, hordei, Rosæ, Violæ, & tandem Lilij exemplis, sacraq́ scripturæ auctoritatibus fit perspicuum.
Cap. LXXX.

Virginitas assimilatur cedro. Primò, quia cedrus est arbor gratissimi viroris, est enim aspectu pulchra semper tenēs viridia folia. Est autem continentia carnis quasi quidam viror arboris. Gratus autem est Deo viror continentiæ cōiugalis, gratior autem continentiæ vidualis, sed gratiosissimus est ei viror continentię virginalis. Eccl. Gratiam & spe- Eccl. 40
ciem desiderabit oculus, & super hæc virides sationes. Desiderabile est oculis Dei videre gratiam continentiæ coniugalis, & speciem pudicitię vidualis, sed super hæc virides sationes, id est, sacratissimas virgines.

Secundò ratione iucundissimi odoris: Odor enim cedri serpētes fugat, & homines recreat. Odor autem virginitatis dæmones fugat, & angelos delectat, quia virginitas cognata est angelis, prout Hieron. dicit.

Tertiò, ratione efficacissimi vigoris, quia tāti vigoris est cedrus, vt nunquā à tinea, vel aliquo alio verme corrodatur. Vnde & huius arboris gūma, quæ dicitur cedra, est ad librorum conseruationem summe necessaria: quia libri ex ea

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

finiti, nec à tineis roduntur, nec tempore senescunt. Corpora etiã mortua in ligno cedrino reposita, & eius lachryma peruncta, ab omni putredine præseruantur. Quasi autem tinea in panno, vel vermis in ligno, est concupiscentia in carne, à cuius corrosione, i. corruptione virginitas perpetuo se præseruat. Vnde August. dicit, quod virginitas est in carne corruptibili perpetua incorruptionis meditatio. Nec perditur senio virginitas in corpore sicut vires corporis perduntur. Corpora autem mo. icata per abstinentiã melius in cedro, id est, virginitate incorrupta seruantur.

August.

Quartò, ratione suauissimi saporis: habet enim cedrus in suo fructu triplicem saporem. Nam in medio circa grana eius pomũ est acetosum, in superficie vero circa corticẽ est dulce, in medio vero medullæ, est temperatũ inter vtrunque saporem, quasi medium tenens. Sic etiam sacræ virgines debent esse dulces & mites exterius in conuersatione, sed interius acetosæ, id est, timidæ, & solicitæ: In medio autem, id est, in corpore, debent esse quodammodo temperatæ, vt neque acetositate nimiæ asperitatis infirmentur, neque dulcedine delitiositatis soluantur.

Itẽ virginitas assimilatur hordeo, primo ratione ordinis: quia secundum Plin. hordeum inter frumenta primum seritur, & primum recolligitur. Sic inter semina virtutum hæc quasi primum seminata fuit in humana natura & carne, s. virginitas. Vnde nec primus homo, nec prima mulier fuerunt producti per actũ generationis, aut per corruptionẽ carnis: quia corpus Adæ fuit ex virginea terra sumptum, & corpus Euæ ex virginea costa productũ, similiter fuit primo recollectũ, & in horreo paradisi locatum, quia prima caro Deo vnita, fuit caro virginea, sicut caro Christi, quę & ipsa virgo fuit, & etiam de virgine sumpta, & ipsa primo fuit beatificata, & in cœlo locata. Tenetur etiam communiter quod tria virginea corpora sunt, iam ante messem generalem aliorum corporum, in horreo cœli locata, s. Christi, & beatæ Virginis Mariæ, & beati Ioannis Euangelistæ. De alijs autem, qui cum Christo resurrexisse leguntur, tenet August. quod iterũ mortui sunt ita quod non sunt in cęlo, nisi eorum animæ: quamuis aliqui doctores cõtrarium dicant.

Plin.

Secundò, ratione seminis, hordeum enim non vult seri, nisi in terra sicca & solida, quia virginitas requirit soliditatem mẽtis, & siccitatẽ carnis, s. per abstinentiã cibi & potus: quia sine Cerere & Baccho friget Venus, vt dicit Terentius, id est, sine abundantia cibi & potus. Et ideo merito significatur virginitas in hordeo. Quod secundum Isidor. dicitur hordeũ quasi aridum: quod etiã est frigidum, & siccum, quia scilicet virginitas animam refrigerat ab ardore concupiscentiæ, & desiccat ab humore gulæ.

Terent. in Eu.

Tertiò, ratione roboris. Nullũ enim frumentũ est magis à corruptione remotũ, quã hordeum, eo quod citius recolligatur & crescat, quam ipsum corruptio vel rubigo inuadat. Hoc autẽ virginitati competit, ob cuius amorem plurimæ elegisse leguntur, vt potius per martyrium & violentam mortem recolligerentur ad Deum, quam inhonestæ corruptionis rubiginem paterentur.

Quarto, ratione corporis: quia totum corpus hordei habet quãdam excellentiã. Nam inter omnia frumenta validiorem habet paleam, humiliorem stipulam, & lauda-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

laudabilem multum medullam, si debito modo sit parata, & farinam acceptissimã, seu polentã, vt Plin. dicit. Quæ omnia competunt virginitati, quæ est valida in proposito, humilis in animo, laudabilis in exemplo, & acceptissima in merito. Vel valida in carne, humilis in mente, laudabilis in certamine, acceptissima in mercede. Vel valida contra mũdum, humilis contra diabolum, laudabilis quo ad Angelum, acceptissima quo ad Christum.

Item virginitas assimilatur rosæ: quia ipsa est flos, de qua dici-
Eccl. 24 tur, Quasi flos rosarum in diebus vernis. Quod patet primo ratione decoris, quia sua pulchritudo visum pascit. Sic virginitas in oculis Dei & Angelorum maximã
Sap. 4 pulchritudinem habet. Sapien. O, quam pulchra est casta generatio cum claritate.

Secundò ratione odoris: quia suo odore olfactum afficit. Ipsa autem Virginitas tota odorifera est, cuius odore repletur domus
Ioan. 12 conscientiæ. Ioan. Domus impleta est ex odore.

Tertiò ratione suauitatis: quia rosa suauitatis mollitie tactum lenit. Specialiter Ioannes inter apostolos, tanquam virgo purissimus Christum merebatur tangere, & ei intimius, & familiarius præ cæteris adhærere. Vnde & in cęna recubuit supra pectus eius, quia virgines quædam speciali vnione Christo cæteris in cęlo familiarius inhærent, & circa ipsum sunt, sicut suauissimæ rosæ. Vnde de virginibus dicitur, quod
Apo. 14 sequuntur Agnum quocunque ierit.

Quartò, ratione virtutis. Nam sua virtute multis lãguoribus rosæ succurrunt: quia scilicet virginitatis honestas à multis tribulationibus liberat quas coniugati
1. Cor. 7 patiuntur, vt Apostolus ostendit.

Item virgines assimilantur violis, quæ sunt frigidæ, aquosæ, & odoriferæ. Sunt enim virgines frigidæ à concupiscentia carnis, aquosę per lachrymas deuotionis, odoriferæ per exempla honestatis. Et nota, quod viola suo odore cerebri calorem mitigat, spiritum animalem confortat, & somnum prouocat. Sic virginitas suo odore ardorem carnis refrigerat, spiritum confortat, & recreat, & ad somnum, id est, quietem cõtemplationis disponit, & præparat.

Item virginitas assimilatur lilio. Can. Sicut lilium inter spinas Cant.
sic amica mea, &c. Et hæc similitudo primo congruit ratione decoris. Est enim flos miræ pulchritudinis & decoris, quem habet ex candore, siue rubore. Nam lilia communiter sunt alba, sed quandoque rubea & purpurea, habet enim virginitas cãdorem, id est, puritatem carnis Ecclesia- Eccl. 4.
stici. Pulchritudinem decoris eius admirabitur oculus. Sed aliquæ virgines habuerũt ruborem passionis, scilicet suo sanguine rubricatæ. Isa. Quare rubrum est Isa 43.
indumentũ tuum, idest, corpus? Secundò ratione odoris. Nã flos lilij quando integer & intactus est, multum permanet, & suauiter redolet, sed confractus & cõfricatus, plurimum fœtet. Similiter hominum caro, dum intacta & integra per virginitatem permanet, tam Deo, quam hominibus redolet. Eccles. Fructificaui Eccl. 2.
suauitatem odoris. Sed dum per luxuriæ vitium confricatur, vel frangitur virginitatis signaculũ, tam spiritualis, quam corporis fœtor egreditur.

Tertiò, ratione fulgoris, quia in lilio quædã aurea grana fulgent, quæ septem hastulis sustentantur. Vnde ex septem foliis candidissimis simul continuis flos

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

iste componitur, & septē granis aureis decoratur. Hæc septem folia cādidissima inuicem cōtinua sunt septem virtutes animæ, quæ fuerunt in sacris virginibus inuicem connexæ, scilicet iustitia, tēperantia, fortitudo, prudentia, fides, spes, charitas. Sed adhuc cū istis septem virtutibus habuerūt septem grana aurea, id est, septē sancti Spiritus dona, scilicet sapientiæ, scientiæ, intellectus, cōsilij, fortitudinis, pietatis, & timoris. Vnde & vere fuerunt virgines sacræ ecclesiæ quasi lilia
Eccl. 50 quæ sunt in transitu aquæ, vt sacra testatur scriptura.

Præstantiores hic virtutes recensentur, quarum perfectiones per Allij sabaq; naturales effectus multis similitudinibus patefiunt.

Cap. LXXXI.

Virtutes assimilantur allijs. Primò, quia alliū (vt dicit Dioscorides) habet virtutē omne venenosum repellendi. Et hoc competit virtuti fidei, quæ venenosa dogmata, scilicet hæreticorum depellit, in quibus est venenum falsitatis, & prauitatis. Re-
1. Ioā. 5. pellit etiam fides & vincit venenum mundi, id est, cupiditatem, vel rabiem tyrannorū persequētium. Ioan. Hæc est victoria quæ vincit mūdum, fides nostra. Item valet contra venenum diaboli.
Ephe. 6. Ephe. In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela ignea nequissimi extinguere.

Secūdo, quia allium habet virtutem dolorem iliorū mitigādi, scilicet si cū oleo coctum, & tritum super locum doloris ponatur. Et hoc cōpetit spei, quia ipsa spes cœlestis præmij mitigat dolores præsentis exilij, præcipuè si adsit peccatorum cōtritio, & cęlestis gratiæ vnctio.

Tertiò, quia habet virtutem dividēdi, & humores grossos incidendi, & consumendi: & hoc cōpetit charitati, quæ nos à mundo diuidit. Vnde qui diligit mundū, non est charitas Patris in eo, vt
dicitur Ioan. Cui poëta cōsonat, 1. Ioā. 2
dicens: Non bene concordant, nec in vna sede morantur: Vanus amor mundi, verus amorq; Dei. Vnde charitas humores grossos, id est, affectus terræ nobis à mēte separat, & consumit.

Quartò habet virtutem vulnera sordida purgandi: & hoc competit iustitiæ, quia purgat maleficia & scelera in alterutrum commissa, quibus interdum vulnerantur corpora, vel saltem vulnerantur damnabiliter suscipientium corda.

Quintò, habet virtutem dolorē & tumorem à loco tollēdi, si coctū cum aqua fontana apponatur. Et hoc competit prudentiæ, quæ tollit dolorē, dum consolatur in aduersis, & sedat tumorem superbię, humilians in prosperis.

Sextò, habet virtutem morsum canis rabidi curandi, si cum sale, ruta, & nucibus sit admixtum, & positum super vulnus. Et hoc cōpetit fortitudini, quæ defendit à morsu canis rabidi, id est, à terrore aduersitatis, vel persecutionis mundi, si tamen ipsa fortitudo sit cum sale discretionis, cum ruta acutæ cōtemplationis (quia ruta dicitur reddere visum acutum) & cum nuce, id est, custodia humilitatis. Nā nux dulcedinem nuclei sub arida testa cęlat, & custodit. Et sic quoq; homo humilis sub asperitate pœnitentiæ, vel carnis, cęlat, vel custodit dulcedinem mentis.

Septimò, quia alliū habet vim hydropisim euacuandi, quia humorem subcutaneum desiccat. Habet etiam vim vermes ventris occidendi, si cum pipere, & succo mentæ, & aceto ad salsæ modum offeratur. Et hæc duo competunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

petunt temperantiæ, quæ hydropisim curat, id est, luxuriam in qua fluxus carnalis humoris exuberant, quem ipsa temperantia per virtutem continentiæ & abstinentiæ euacuat. Itē temperantia vermes ventris, id est, appetitum, & pruritus gulæ inordinatos, qui etiam ventrem replent & mordēt, necat, si tamen abstinentia cum pipere calido diuini amoris, & cum succo mentæ, id est, deuotione mentis, & cū aceto compunctionis fuerit sociata. Quia abstinentia & compunctio, dilectio, & deuotio optimā salsam faciūt animæ, per quam omnis inordinatus motus carnis cōstringitur & abscedit.

Item virtutum Theologicarum perfectio repræsentatur in faba. Nam faba habet hastam, quæ crescit angulosa; & repræsentat fidē quæ creuit per quatuor angulos, id est, per doctrinam quatuor Euangelistarum; vel per angulos. i per quatuor partes mūdi.
Gen.28. De quibus dicitur. Dilataberis ad Orientem, & Occidentem, & Septentrionem, & Meridiem.

Item faba habet florem odoriferum multum ab apib. frequentatum. Et hic flos significat spem; quia cum flos apparet, spes est de futuro fructu: per spem enim iā incipimus futuræ vitæ gaudia odorare, ac sapere: hāc frequentāt apes, id est, actiui soliciti, & argumentosi, quia in spe fructus vitæ æternæ seminant semina eleemosynarū, & operū misericordię.

Item faba producit in hasta thecas, quæ scilicet interius diuersis sunt distinctę domūculis, in quibus fabæ per ordinem sunt locatæ. Istæ thecę sunt charitatis gradus, diuersas domunculas, id est, diuersos modos habētes, in quibus sunt fabarum grana. i. charitatis opera quodā ordine distincta. Nam debet esse charitas ordinata & gradata, & interius in affectibus, & exterius in effectibus
Can. Ordinauit in me charitatē. Cant. 2.

Plantarum distinctio per masculinas & fœmininas, quadruplici cognoscitur modo, atq; ex earum exemplis virtuosorū vitiosorumq; hominum diuersitas manifestatur.

Cap. LXXXII.

VIrtuosi homines differunt à vitiosis sicut plantæ, siue arbores masculinę à fęmininis. Dicit autem Aristo. quod diuersitas Aris. de veg.
plantarum distinguitur per masculinas & fœmininas: & inuenitur inter vtrasq; quadruplex differentia. Prima sumitur ex complexione, quia masculina planta spissior est, durior, siccior, dēsior, & ramosior, quā fœminina. Similiter inter homines, quidam sunt masculini. i. viriles cōtra vitia, & cōstātes cōtra aduersa; quidā autē sunt fœminini. i. molles & incōstātes. Vnde masculini i. virtuosi sunt magis spissi per gratiæ plenitudinē, sunt magis duri per patientiæ fortitudinē, magis sicci per abstinentiæ ariditatē, magis dēsi per virtutum multitudinem, & sunt magis ramosi per bonorum operū solicitudinem.

Secunda differentia sumitur ex foliorū distinctione; quia masculina arbor habet folia aspera, minora, & strictiora, propter dominiū siccitatis. Et dicit Arist. quod Aris. de veg. & plant.
si folia, vel puluis foliorū, vel cortex masculinæ plātæ foliis fęmininæ componatur, vt simul cohęreant, citius maturabūtur fructus fœminæ, & prohibent casum foliorū & fructuū, donec fuerit cōpleta digestio. Cuius ratio est secundū Alphredū, quia mascu- Alph.
lina planta aëre deferente auget calorē fœmininæ, & sic fit potētior in operatione. Et dicit etiam idem Alphredus, quod si folia masculinæ plantæ coniungantur

folijs fœmininę, sic inuicē cohę-rebunt, quod vix possunt separari ab inuicem. Similiter Pręlatus qui est masculinus, id est, virilis & prudens, habet folia, i. verba aspera in corripiendo, pauca in præcipiēdo, stricta in seruando: effœminatus autē i. timidus prę-latus, habet verba lenia in corrigēdo, multa in adulādo, & larga in relaxando. Sed quia nimia seueritas aliquādo frágit, & nimia leuitas aliquando dissoluit, expedit comiungere aliquando in correctione, & componere verba fœminina cū masculinis, id est, miscere verba blanda duris: quæ tamen sic debent coniungi vt ab inuicem non separentur, i. vt neque verba blanda careāt seueritate, neq; seuera careāt lenitate.

Tertia differentia est in pullulatione; quia prius pullulat masculina quam fœminina, propter fortiorem calorē. Sic homo virtuosus & virilis, bonum facere nō tardat quod expedit, sed tumidus & tepidus, qui minus habet de calore charitatis, negligit & postponit.

Quarta differentia est in fructificatione; quia fructus masculinæ plantæ est breuior, & etiam maturior quā fœmininæ. Cuius est ratio, quia in masculina, propter abūdantiam caloris & siccitatis, partes eius fortius constringuntur ad inuicem, & faciunt arborem spissiorem. Sic ergo ipsa strictura & soliditas venarum prohibet humorem multum emitti ad vnum locum, vt conuertatur in fructum, propter quod fructū habet breuiorem, vt dicit Albumas. Paucitas autem humoris, & abundantia caloris faciunt quod ipse fructus sit magis maturus. Vnde etiam dicit Aristo. quod si ventus deferat odorē masculinæ ad fœmininā, maturabitur citius eius fructus. Ergo viri masculini, id est, virtuosi & prudentes, faciunt fructus breuiores, i. opera humiliora, vel breuiora. i. nō diu dilata, & maturiora. i. discretiora, quàm timidi & imprudentes, qui faciunt opera tarda & indiscreta. Sed odor masculini, id est, consiliū & exhortatio hominis magnanimi & prudentis, multū prodest fœminæ. i. homini remisso & debili, & reddit eum magis solicitum ad expediēdum illud quod faciendum est.

Album.

Arist. de veg.

Alliorum in corporibus humanis septem detrimēta ponūtur, quibus septem quoq; capitalia vitia aßimilantur.

Cap. LXXIIII.

Vitia assimilantur allijs. Primo, quia allium visum damnificat, quia oculos offendit. Vnde communis versus dicitur. Allia, vina, Venus, puluis, ventus, faba, fumus. Ista nocent oculis, sed vigilate magis. Hoc autē competit vitio superbiæ, quæ visum mentis obscurat. Iob. In manibus, i. superbis, abscōdit lucem. Grego. Tumor mentis est obstaculum veritatis. Iob 37. Grego.

Secūdo, quia stomachū turbat, & hoc cōpetit inuidię, quę de aliena fęlicitate mentē perturbat.

Tertio, quia corpori appositum ipsum vlcerat. Et hoc cōpetit gulæ, per cuius superfluitates frequenter ex nimiis humorib. corpus vlceratur & apostematur, & multo magis anima.

Quarto, quia sua caliditate nimia ventrem desiccat. Et hoc cōpetit luxuriæ, quæ corpus nimis inflammat, & bonam humiditatem educendo desiccat.

Quinto, quia nimis comestum corpus inflammat, quod cōpetit iræ, in qua fit ebullitio sanguinis, & totius inflammatio hominis.

Sexto, quia leprā generat, quod competit auaritiæ, quæ est lepra diuitum, sicut dicitur de Naamā, 1. Re. 5.

quod

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quod erat diues, & leprosus. Hæc etiam ad modũ lepræ est vniuersalis infectio siue corruptio, quia radix omnium malorum est cupiditas.

Septimò, quia choleram adustã multiplicat; nimia autem adustio choleræ melancholiam generat. Vnde melãcholia dicitur cholera nigra, per quam designatur accidia, quia vtraque, scilicet melãcholia & accidia, grauedinem & tristitiam causat, illa in corpore, ista in mente.

Varij florum effectus naturales, quibus non absurde nonnullis similitudinibus vita comparatur humana.

Cap. LXXXIIII.

Vita præsens humana assimilatur flori.

Primo, ratione generationis, quia flores in zephyro vento generantur: quod significat, quod homo in humilitate & mansuetudine oritur. Nã ventus zephyrus (sicut dicit Boëtius) est ventus mitis & suauis, sicut boreas, ecõtrario est rigidus et tumultuosus: homo enim mitior & humilior nascitur omnibus animalibus, propter quod dicitur, quod homo est animal mansuetum natura. In cuius signum omnia animalia præter hominem quasi armata nascuntur, vel horribilibus pilis, vel vnguibus retortis, vel calcibus duris, vel saltem dentibus acutis; quia dicit Auicenna quod omnia animalia quæ non carent dentibus, nascuntur dentata præter hominem. Boët.

Secundo, ratione dissolutionis; quia flores in austro vento dissoluuntur. Auster enim calidus, significat infirmitatis feruorem, quæ incolumitatem, vel prosperitatem humanæ vitæ dissoluit. Iob. Quasi flos egreditur, & conteritur. Flores enim dum Iob 13.
humore modico nutriuntur, subito Solis incendio desiccantur, & omnis eorum pulchritudo deperditur, & cõteritur, & deletur. Et similiter accidit de corporibus humanis.

Tertio, ratione diuulsionis; quia flores in vento boreę diuelluntur. Ventus boreas asper & fortis est mors, per quam humana vita totaliter diuellitur. Item flores dicũtur quasi fluores, quia cito defluunt, & ad materiã primariam redeunt. Sic hominũ vita cito defluit, & per mortẽ humanam corpus in propriam materiam, scilicet terram redit. Iac. Flos eius decidit, & decor vultus eius deperit. Iaco. 1.

Christus qua ratione serpenti comparetur. per dracontea herba similitudines exponitur, per variosq; flores varia etiam Christi perfectiones connumerantur.

Cap. LXXXV.

Christus assimilatur illi herbæ quæ dicitur dracontea, ex eo quod hæc herba habet similitudinem serpentis, & tamen non est venenosa, immo est serpentibus contraria. Nam eius hasta ad modum colubri maculis est respersa, habens similitudinẽ viperæ, vel draconis. Florem habet purpureum diuisum, & apertum, sicut os serpentis, de cuius medio procedit quasi lingua serpentis nigra, & rotunda. Hæc autem herba odore suo serpẽtes fugat, vt dicit Diosco. Sic Christus habuit similitudinem serpentis, in quantum habuit similitudinẽ carnis peccati: sed tamen in rei veritate non habuit venenum, id est peccatum, quod serpens antiquus, id est, diabolus, sua tentatione humanæ naturæ immisit. Hebr. Non enim habemus pontificem, qui non possit cõpati infirmitatibus nostris, tentatũ per omnia pro similitudine absque Heb. 4.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

peccato. Vnde Christus suæ passionis odore, ipsos serpentes, id est, dæmones fugauit, nos ab eorum veneno, id est, peccato liberauit. Vnde ipse fuit figuratus in illo serpente æneo quem Moyses fecit, qui figuram serpentis habebat, & tamen veneno carebat. Lingua autem, id est, doctrina Christi, fuit serpentina, id est, prudentissima. Nā prudentia serpenti ascribitur. Matth. Estote prudentes sicut serpentes Mat. 10.

Item nigra, quia humillima. Vnde ipse dixit. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, Mat. 11 vel nigra, quia ardentissima: res enim adustæ nigredinem habēt. Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via Luc. 25.

Item rotunda, quia perfectissima. Nam rotunda figura perfectissima figura a Philosopho iudicatur. Ioan. Numquā sic locutus est homo. Ioan. 7.

Item Christus assimilatur flori.

Primò, propter generationem; quia flos generatur ad calorē Solis, & infusionē roris, & sine læsione & apertione arboris. Sic ad Christi conceptionem calor sancti Spiritus se infūdit, qui ipsam conceptionem fecit. Luc. Spiritus sanctus superueniet in te, & Luc. 1. virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ros diuinę gratiæ superuenit, per quā virgo Deo placuit. Luc. Aue gratia plena, Dominus tecū. Luc. 1. Nullam apertionem, id est, corruptionē pertulit, sed virgo concepit. Isa. Ecce virgo concipiet & pariet Filium, & egredietur virga Isa. 7. de radice Iesse. Isa. 11.

Item (sicut dicit Pythagoras) flos habet in cęlo patrem, scilicet Solem, in terra matrem, scilicet plantam; & ita (prout ipse Origines dicit) in cælo est sine matre, & in terra sine patre, & ex hoc similitudinem habet cum Verbi conceptione, quæ fuit in cælo sine matre, secundum natiuitatem In terra vero sine patre, secundum natiuitatem temporalem.

Secundo, Christus assimilatur flori propter delectationem, quia iste flos delectat visum sua pulchritudine Pet. In quem desiderant Angeli prospicere. Delectat I. Pet. I. olfactum sui odoris suauitate vt quilibet clamare possit: Trahe me post te. Delectat tactum sua lenitate. Psalmus. Quoniam tu Psal. 85. Domine suauis, & mitis; ad Thitum. Appatuit benignitas. Dele- Thit. 3. ctat auditum, & etiam gustū per spem futuri fructus; quia quando flores suaues audimus, speramus fructus. Multum enim debet auditum nostrum delectare, quando audimus istum nostrum florē Christum esse nostrum mediatorem. Nam sicut flos est medium inter ramum & fructum, sic ipse est mediator inter nos, & Deum. Delectat etiam gustū in spe fructus, quia per ipsum, tanquā per florem vēturi sumus ad illos fructus. Cantic. Fructus illius dulcis gutturi meo. Cant. 2.

Tertio, propter oderationem. Habuit enim iste flos odorē Deū patrem afficientem. Genes. Ecce Gen. 2. odor Filij mei, sicut odor agri pleni.

Item odorem dæmones expellentem ad modum myrrhæ, quæ fugat serpentes. Eccle. Ego quasi Eccl. 4. myrrha dedi suauitatem odoris.

Item odorem hominē à peccati corruptione seruātem, ad modum odoris cedri. Et nota, quod flos habet odorem quasi indeficientem, quia auulsus, arefactus & attritus, odorē suum non perdit. Similiter Dominus noster Iesus Christus auulsus in morte, arefactus in cruce, attritus in flagellatione, odorem suauitatis nō perdidit, sed adauxit. Vnde Ambro-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Amb. 3. li. de spi. san. brof. dicit: Flos odorem suum & succisus reseruat, & contritus ac cumulat, nec auulsus amittit. Ita & Dominus in patibulo crucis, nec cõtritus emarcuit, nec auulsus euanuit, & illa lanceæ compunctione succisus, sacro speciosior fusi cruoris colore vernauit; mori ipse nescius, & mortuus æternæ vitæ munus exhalat.

Quartò propter variationem, varia namq; florum genera sunt gratiosa. Et Dominus noster Iesus Christus fuit vt viola per humilitatem, vt lilium per puritatem, vt rosa per charitatem, per quã pro nobis se sanguine rubricauit. Vnde merito dicitur, Quasi flos rosarum in diebus vernis. Psal. Tanquam flos agri, sic efflorebit. Eccl. 50 Psl. 102.

Verus coniugum zelus qualis esse debeat vt sit Deo gratus, nonnullis cepa marini hic manifestatur exemplis.

Cap. LXXXVI.

ZElus carnalis & matrimonialis, qui est inter cõiuges, assimilatur cepæ marino.

Primò ratione nocumenti, quia huiusmodi cepæ, quando inuenitur solum, est mortiferum, & venenosum. Tunc enim talis zelus est solus, quando est sine Dei timore, vel sine prudentiæ discretione, quibus omnis virtus & passio debet esse sociata. Vnde zelus qui est sine eis, generat suspiciones, & tribulationes mortiferas & venenosas, & ad litteram sequuntur quandoque veneficia, & mortes. Ioan. Si zelus amarum habetis, &c. Ioan. 3.

Secundò ratione medicamenti, quia reprimitur eius malitia si in vino & oleo aliquãtulum dimittatur, vt sic in medicinis apponatur: quia si amor coniugalis sit cum vino charitatis, & cum oleo lenitatis, non nocet, sed prodest multum. Et de tali amore loquitur Apostol. Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam. Ephe. 5.

Tertiò ratione temperamenti: quia in tali cepæ debent interiora ac exteriora abijci: quia interiora propter caliditatem nimiã, exteriora vero propter siccitatem multum sunt mortifera: sed media sunt temperata, & multum medicinæ accommoda. Sic à zelo matrimonij debet remoueri illud, quod est vitiosum interius, scilicet amor inordinatus & carnalis.

Item illud quod est vitiosum exterius, vt indiscreta custodia quam vnus coniugum alteri ponit. Sed amor, siue zelus temperatus, & medium tenens, laudabilis est, & bonus. Et hic zelus facit eos cõcordes in bono, & ideo gratus est Deo & hominibus. Vnde Eccles. In tribus beneplacitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus: Concordia fratrum, amor proximorum, vir & mulier sibi bene consentientes. Eccl. 24

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

PROLOGVS
LIBRI QVARTI,
IN QVO DE NATATILIBVS, & volatilibus exempla, ſimilitudineſque quamplurimas dícere aggreditur.

INterroga iumenta, & docebunt te; volatilia cœli, & indicabunt tibi: loquere terræ, & reſpondebit tibi, & enarra-
Tob.12 bunt piſces maris. Creator cœlorum, & dominator aquarum, vniuerſæq; Rex & Dominus creaturæ, ſpiritualem curam gerens de homine, quem ſua inſignitum imagine, ad ſui fruitionem creauerat; taliter omnia quę produxit, humanis deputauit obſequijs, vt non tantum ex eorum aſpectu ſolatia capere poſſet, ſed ex eorum inſuper vſu, vel famulatu varia illi commoda vndique prouenirent. Verum inter iſta magnifica ſuæ prouidentiæ dicta, volatilia cœli, & piſces maris, (vt ex ſacra ſcriptura colligitur) quodam pręcipuo munere, ad humanæ vitæ commoda tripliciter ordinauit. Nam primo ea conſtituit in obſequium ſubiectionis: & hoc ex verbis ſcripturæ clarius indicatur, vbi Deus hominibus
Gene.9. loquens, dicit: Dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli. Dicebat namque, vt animalia cętera illi ſubijcerentur, qui naturalis rationis faſtigij & prouidentiæ gubernaculo omnibus præeminebat. Habent enim animalia cætera per extimationem vniuerſalis & naturalis prudentiæ, quæ omnium agibilium eſt ratio, naturalem quandam participationem: in homine vero viget per ſe vniuerſalis & naturalis prudentia, quæ omnium agibilium eſt ratio directiua. Omne autem quod eſt per participationē, ſubditur ei quod eſt per eſſentiam: quare conueniens fuit, quod omnia animalia homini ſubderentur: Vnde Pſal. ait. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius, oues & Pſal.8.
boues vniuerſas, &c vſque ad ſemitas maris.

Secundò, quia Dominus piſces maris, & volatilia cœli hominibus conceſsit in edulium refectionis. Siquidem ante tempus diluuij herbas tantum, & fructus arborum hominibus, & aliis animalibus Deus conceſsit in cibū, dicens eis: Dedi vobis omnem Gene.1.
herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna, quę habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam, & cunctis animantibus terræ. Sed poſtmodum peracto diluuio animalium conceſſus eſt eius, ſed cum Dominus dixit, Omnes
piſces maris manui veſtræ traditi Gene.5.
ſunt, & omne quod mouetur & viuit erit vobis in cibum: quaſi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis. Hoc indultum igitur conceſsit Dominus, tum propter hominis fragilitatem, ne videlicet proſterneretur in tanta vaſtatione rerum, tum propter terræ infœcunditatem cauſatam ratione diluuij, tū etiam propter aëris differentem

varieta-

Alcuin. varietatem: quia (sicut Alicuinus testatur) qui fuit magister Caroli Magni ante diluuij tempora, super terram non cecidit, nec extitit pluuia, sed aquis fontium & rore copioso terra irrigabatur. Vnde herbæ suauiores erant, & maioris efficaciæ ad nutriendum quam fuerunt post tempora diluuij, quando aër ventis, ac nubibus, & pluuijs ac passionibus alijs distemperatur, ac perturbatur, sed pro tanto prohibuit Dominus esum carnium cum sanguine mixtum, vt dum homo assumere vitaretur sanguinem bestiarum, multo magis horreret effundere sanguinem humanum. Vnde subditur, in eodem cap. Quicunque fuderit sanguinem humanum, fundetur sanguis illius.

Tertiò, dedit Dominus volucres cœli, & pisces maris, in magisterium instructionis: quod ex verbis Iob supra positis euidenter comprobatur, dicitur enim: Interroga iumenta, & docebunt te, &c. Tunc enim aut iumenta, aut volatilia cœli, aut pisces maris quærimus, cum eorum naturas, aut motus subtiliter indagamus: Sed interrogata nos docent, loquuntur, aut respondent, cùm ex eorum consideratione percipimus, qualiter nostros actus componere debemus. Et ideo de piscibus maris loquens beatus Ambr dicit, quod in signum sunt facti, vt in his nostrorum morum vitia videremus, & caueremus ea.
Ambr. in hexa. lib. I.

Quapropter post herbarum, & arborum inductas similitudines, restat dicatur, vt in hoc quarto nostri operis, lib. de auibus, atque piscibus aliqua introducantur exempla, vt nostro stylo moribus adaptentur. Non autem mihi licuit de speciebus singulis, vel auium, vel piscium in hoc tā breui tractatulo facere mentionem, ex eo quod innumera sunt natatilium atque volatilium genera: quis enim vt de volucribus taceam, & marinorum natatilium species dinumerare possit, aut eas suis nominibus singulas designare? Vnde Psalm. ait: Hoc mare magnum & spaciosum manibus, &c. Et secundum Ambr. plura sunt in mari genera piscium, quam in terra sunt animalium. Ex quo patet quòd volatilium, & magis natatilium species, quæ à nobis cognoscuntur, parua quidem particula sunt respectu eorum quæ ignorantur. Ergo exempla, & si non de omnibus, de aliquibus saltem magis famosis & notis inducemus, perstringentes materias singulas, quibus adaptabuntur exempla secundum modum in præcedentibus habitum sub ordine alphabeti.
Ps. 103. Ambr.

Ex aquilæ pullis exemplis, à mundo despectos ad sanctam q; pœnitentiam venientes suscipi, atque a Deo benigne nutrirī & trahi declaratur.

Cap. I.

Abiecti, & despecti à mundo suscipiuntur & nutriuntur à Deo, cuius exemplum apparet in pullis Aquilæ, quia cum multa grauedine Aquila pullos nutrit, aliquando si tres pullos habuerit, vnum abijcit, quem tamen alia auis, quæ Fulica dicitur accipit & nutrit, vt dicit Ambros. Tunc aquila pullum proijcit, cùm mundus suum amatorem persequitur & affligit, quem tamen alia auis, scilicet Christi gratia misericorditer amplexatur, à mundo etiam coactus recedens, sponte ad pœnitentiam venit. Vnde (sicut Gregor. dicit) mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire com-
Ambr. Greg.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Ezec. 34 compellunt. Ezec. Quod abiectũ erat reducam.

Item abiectos & despectos à mundo, Deus, licet excelsus, non tamen abhorret vel despicit, sed eos de excelso prospectãs potius ad se trahit. Quod iterum exemplo Aquilæ patet, quæ scilicet est tam limpidi visus, vt cum in aëre super mare feratur, vt vix videatur, inde tamen pisciculos in mari contemplatur, & instar lapidis imum petit, pisciculos rapit, at-
1. Thi. 6 trahit, & comedit. Sic Deus, cuius oculis nuda sunt omnia, & aperta, quamuis in altitudine suæ lucis nobis sit inuisibilis, quia habitat inaccessibilem, quē nemo hominum videre potest; ipse tamen pisciculos paruos in mari existentes, id est, despectos & humiles spiritu, in mundo fluctuãtes non despicit, sed prospicit in imo, ad eos venit suo lumine illustrãdo, eosque ad se trahit suo amore inflammando, & quasi cibum comedit, eos sibi per familiarem gratiam coniungendo &
Ps. 112. incorporando. Psalm. Quis sicut Dominus Deus noster qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo & terra?

Cur bona opera ab homine facta sint celanda, Pauonis, atque Gallinæ exemplis solerter enucleatur.

Cap. II.

ABscondere debet homo opera bona sua, vt non illa diabolus per inanem gloriam & ostentationem corrumpat: Est enim diabolus pauoni similis, qui oua gallinę suę perquirit vt frangat & comedat, vt liberius libidini vacet: sed gallina ipsa oua abscondit, vt seruet. Sic, quia diabolus bona nostra conatur auferre, nos debemus illa per humilitatem abscondere, secundum illud Matth. Nesciat sinistra tua
Matt. 5. quid faciat dextera tua. Sed quidam sunt sicut gallina domestica, quæ statim cum ouum emisit, clamat, & reuelat, & ideo amittit. Isa. Omnia quæ in domo mea Isa. 39.
sunt, viderunt: non fuit res quam non ostenderim eis, dixit Ezech. De nuncijs Babylonis, & postea dictum est ei, quod omnia amitteret.

Item, quod homo debeat bona opera sua abscondere, propter timorem superuenientis elationis, vel tentationis inanis gloriæ, patet etiam exemplo ceti siue balenæ, quæ non parit oua, sicut multi alij pisces, sed parit viuos fœtus, sicut dicit Ambro. Quos qui- Ambr.
dem postquam peperit secũ tenet & ducit, sed statim cum aliquid quod illis possit esse obnoxium vel terribile superuenire sentit, eos aperto ore in ventrem suum recipit & abscõdit, quousque transierit omne periculũ vel abscesserit, & tunc eos, quasi iam securos, viuos & incolumes euomit, sicut idem Ambros. dicit. In quo quidem aperte docemur, quod bona nostra quæ agimus, etiam propter timorem gloriæ aliquando debemus abscondere, & propter aliorum vtilitatē nonnunquam propalare. Vnde & Dominus noster, qui discipulis alicubi dixit, Attendite ne iustitiã Matt. 5.
vestram faciatis coram hominibus. Ipse etiam dixit, Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, &c. in eodem capitulo.

Abstinentiam à cibis moderatam maximopere bonis viris necessariam esse, vnico Pauonis exemplo demonstratur.

Cap. III.

ABstinentia discreta à cibis liberat hominem à putredine & ardore libidinis. Est enim homo abstinens similis Pauoni, cuius caro tam dura est, vt vix putredinem sentiat, nec facile

coqui valeat, sicut dicit Isidor. Hanc profecto duritiem, moraliter, carnis discreta abstinētia facit, & causat, vt nec putredinis resoluatur fœtore, nec libidinis vratur ardore: cessat resolutio putredinis subtracta materia seminis, scilicet alimentis, & frigescit flamma carnis, ciborum remotis fomentis; sicut etiam lignis subtractis extinguitur feruor ignis. Prouerb. Cum defecerint ligna extinguitur ignis. Ioannes Cassianus. Nunquam, inquit, poterit ardentes concupiscentiæ stimulos inhibere, quisquis desideria gulæ refrenare non querit: Et Ambr. dicit, quod fames amica virginitati, est inimica lasciuiæ, saturitas vero castitatem perdit, & nutrit illecebram.

Pro. 26. Io. Cas. de inst. monac

Amb. ser. de gula.

Secunda in rebus temporalibus, ac frequens fortuna, peccatorum vulnera haud sentire sinit, quod & ceti similitudinibus aperitur.

Cap. IIII.

Abundantia prosperitatis sentire prohibet vulnera mentis. Cuius exemplum apparet in cete, & in pisce balena, qui tantæ est pinguedinis, quod quādo percutitur, vulnera non sentit, nisi pinguedo eius totaliter perforata fuerit; sed quando caro interior læditur facile capitur, quia amaritudinē aquę non sustinens, littus petit, & moritur cito. Velut autem pinguedo piscis, est abūdantia prosperitatis, quæ quidē dum peccantibus affluit, mentis vulnera siue dāna sentire nō permittit. Vnde dominus cōtra Hierusalem dixit. Luc. Nunc quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, sed abscōdita sunt ab oculis tuis. Sed tunc peccator intrinsecus tangitur, cum temporali aduersitate percutitur: Sunt enim mentium vulnera peccatoribus quasi extrinseca, ex eo quod spiritualia, in quibus lęduntur, quasi reputāt extranea. Sed cū in temporalibus, quę magis diligūt, læduntur, quasi in intimis vulnerari affligunt, cuius interdum vulneris amaritudinem non ferentes, vel compūcti a suis peccatis, littus pœnitentiæ quærunt, vel lapsi in desperationis barathrum æternam mortem incurrunt.

Luc. 19.

Pulcherrimis nonnullorum piscium exemplis accidiam, concupiscentiæq; æstum humanæ, animæ valde obesse breuiter in hoc loco explanatur.

Cap. V.

Accidiæ vitium, & concupiscentiæ æstus maximè nocet animæ. Cuius exemplum apparet in quibusdam piscibus; quos (vt dicit Aristot.) immoderatus calor nimium lædit. Vnde dicit, quod sunt pisces qui apud ascēsum caniculæ moriuntur prę calore. Vnde pisces in æstate fugiūt à littoribus calidis in profundū mare. Similiter nocet eis magnū frigus, & maximè habentibus lapidem in capitē, sicut cancri, & huiusmodi: nam talis lapis ex frigore congelatur, & sic de facile moriuntur. Quasi ergo calor ęstatis, feruor & flamma est concupiscentię carnalis, quę nisi extinguatur interimit; ideo fugiēdum est in profūdum maris, id est, ad abundātiam lachrymarum prouenientium ex amaritudine cordis, vt lachrymarum refrigerium extinguat concupiscentię ęstum. Quasi hyemis vero frigus rigens, est accidia spiritus, quæ habentibus lapidem in capite, id est, duritiem in mente, præcipue est mortalis. Nam si cor de se durū est, per accidiæ frigus amplius induratur. Et ideo satis faciliter mortem cuiusdam desperationis inducit, & induratum obtenebrat. Zacha. non erit lux, sed frigus & gelu.

Aris. 7. lib. de anim.

Zac. 14

Quæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Quæ ad actiua & contemplatiua vitæ perfectionem in vnoquoque hominum gradu requirantur, per quamplurima, scitaq; diuersorum auium & piscium exempla edocentur.

Cap. VI.

ACtiua vita frequentiam hominum & societatē requirit: contemplatiua vero solitudinem diligit. Vnde tam actiui, quam contemplatiui similes sunt auibus. Quarum quædam societatem amant humanam, vt gallinæ, galli, anseres, columbæ, ciconiæ, hirundines, & huiusmodi. Nam gallinis quidem assimilantur præsidētes, i prælati, quorum est subditos congregare, & defēsare, quemadmodum gallina cōgregat pullos suos sub alas, vt Christus de se dixit. Anseribus
Mat.23. autem assimilātur seculares, potentes, quorum est iustitiam, & reipublicæ salutem diligēter custodire. Nā anseres, vt dicit Am
Amb. in hexa. 17. bro. sunt optimi locorum custodes. Sed anatibus assimilantur claustrales, qui quasi anates morari debent in aquis pœnitentiæ, & aquam lachrymārum vel sapientiæ scripturarum, frequentare. Columbis autē, qui cum simplicitate habent fœcunditatem, frequenter pullificantes, assimilātur coniugati, qui pure ac simpliciter coniugalem vitā ducunt: Ciconiis autem, quæ certo tempore congregantur, maria transuolando, assimilantur peregrinantes, & præcipue qui transmarinam peregrinationē frequentant, scilicet ad Terram Sāctam. Hirundinibus autem clamosis & garrulosis, assimilantur, prædicatores, qui contra peccatores clamant, & garriunt. Omnes enim huiusmodi, & alij cōsimiles, hominum frequentiam volunt, & non solitariam vitam:

Quædam verò aues sunt, quæ hominum societatē & cohabitationem fugiunt, nec suos nidos homines scire volūt, vt aues, quæ vocantur syluestres. Talib. similes sunt Anachoritæ, & viri contemplatiui, qui hominum frequentiā fugiunt, & mundo sunt absconditi, in latibulis & in solitudinibus morantur. Psal. Ecce Psal.54.
elongaui fugiens, & mansi in solitudine.

Item actiui mouentur motu piscium; sed contemplatiui motu auium. Nam dum piscis natat in aqua, cōtracto corpore in longitudinem minorē se colligit, & iterum se extendens aquæ innititur, quo nixu repellente aquas, in anterius se propellit. Vnde vtitur quibusdam pennulis in natando, sicut auis in volando, sed tamen alio modo; quia piscis natans, pennulas mouet à parte posteriori in anterius, & quasi quibusdam brachiis siue remis aquam amplectēs in anterius se extendit. Aui verò mouet pennas sursum, & collectum aërem per expressam alarum amplitudinē cogit exire per partem posteriorem. Vnde dū aër à posteriori repellitur, corpus in anterius mouetur. Piscis autē natans in aqua est homo solicitus, & operosus in actiua vita, qui tunc in minorem longitudinē se contrahit, quādo se ad humilitatem reducit, dicens & sentiens cum
Aposto. Ego sum minimus om- 1.Co.15
nium &c Sic & Dominus disci-
pulos monuit, dicens: Cūm om- Luc.17.
nia benefeceritis, dicite: Serui inutiles sumus. Sed nihilominus nō dimittat, quin adhuc post talem contractionem, id est, humilitatem ad bene agendum se extendat Nam tali nixu, id est, humilitatis & laboris, propellente diuina gratia, mirabiliter ad anteriora proficiet: Vnde istæ sunt duæ pennulę quibus actiuus proficit, scilicet humilitas & operositas; dūmodo ea, quæ retro sunt

obli-

obliuiſcens, ad interiora ſe diſponit atque extendit, vt ſic ad modũ piſcis natantis à poſteriori in anterius proficiendo incedat. Sed tanquam auis volans in aëre eſt homo eleuatus in contemplatione: qui tunc alas ſiue pennas intellectus & affectus ſurſum erigit, cũ cogitatioe & auiditate ea, quæ ſurſum ſunt ſapit. Tunc autem aërem per expreſſionem alarum collectũ poſterius emittit, quando ex dulcedine, quam cõtemplatione & affectione guſtauit, ad poſteriora, id eſt, tẽporalia contemnenda intendit: & dum aër à poſteriori repellitur, in anterius corpus mouetur: quia dum mundus plenè deſpicitur, animus in ſpiritualibus virtutibus ſemper proficiendo profitetur.

Item actiui aſſimilantur auibus quæ morantur in aquis. In quib. (vt dicit Ariſtot.) natura ingenita eſt, vt pedes haberent latos & clauſos, non inter digitos diuiſos, propter natandi neceſſitatem: vt ſcilicet latitudine pedum aquam propenſius pulſent, vt ſic pulſis retro aquis, quaſi remigando in anterius ſe extendant. Caudas autem breues habent, ne in natando madefactione caudæ ſe impediant: Sic ſimili etiam modo actiuis, qui proximorum neceſſitatibus per pietatis opera ſeruiunt, competit habere pedes latos, id eſt, affectus expanſos ad omnem pauperem, clauſos ad peccatum, vel ad mundani fauoris appetitum, & in digitos non diuiſos, id eſt, ſine diſſentione & diſcordia operum. Vel debent habere homines actiui digitorum diſtinctionem, tamen ſine ſciſſione eorum, id eſt, debent habere operum diſcretionem, tamen ſine diſcordia & diſſentione: quanto autem latiori pede, id eſt, largiori affectu aquam tribulationis & neceſſitatis proximorum ab eis propellere nituntur, tanto ipſi copioſiori fructu in proficiendo gradiuntur. Caudam etiam debent habere breuem, id eſt, celerem expeditionem agendorum, vt non protrahant diuditũ anguſtiato. Vnde dicitur: Ne dicas amico tuo, id eſt, Chriſto, vel pauperi eius, vade, & reuertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſsis dare.

Ariſt. de na. ani. — Prou. 3.

Item actiua vita requirit maximè puritatem intentionis: quod patet exemplo merulæ, quæ cum vbique ſit in pennis nigra, in Achaia inuenitur candida. Achaia, quæ interpretatur ſoror laborãs, actiuam vitam deſignat, quæ requirit germanitatem contemplationis, Duæ enim ſorores fuerunt Rachel & Lya, quarum prima contemplatiuam, ſecunda vero actiuam ſignificat vitam. Et aliæ duæ ſorores in Euangelio, ſcilicet Maria Magdalena, & Martha, hoc idem figurare dicuntur. Habet etiam actiua vita laborem actionis. Vnde, & ſatagebat Martha, laborans circa frequens miniſterium, erat enim ſolicita erga plurima, &c. Eſt autem velut cãdida merula, actionis intentio munda, & ideo candida merula Achaiæ, munda intentio eſt in operibus vitæ, quam Dominus mundandam eſſe docuit cum dixit, Munda prius quod intus eſt calicis, & paropſidis, quia enim calice potatur ſitiens, paropſide vero eſuriens reficitur, merito quidem in calice & paropſide deſignãtur eleemoſynæ, & opera vitæ actiuæ, Sed id quod intus eſt calicis & paropſidis, eſt latens intentio eleemoſynam facientis, quam quidẽ prius mundare debet, quam dare eleemoſynam, Antè enim lauatur paropſis, quã fiat immiſsio cibi; Et ante mũdandus eſt calix, quã fiat infuſio vini & aquæ. Iuxta

Luc. 10. — Mat. 20

Hora. in epist. dictum Horatij Poëtæ. Sincerum nisi sit vas quodcunque infundis acescit. Sic quoque mundanda est intentio ante exercitiũ boni.

Item actiuus bono assimilatur pisci tymalo. Est enim tymalus (sicut dicit Ambr.) quidam piscis quem Ticini fluuij vnda nutrit: sic dictus à tymo, eo quod redoleat ad modũ floris thymi. Vnde de eo qui suauiter redolet facetè dictum est, aut florẽ redolet aut piscem: quia consimilis odor est illius floris & piscis. Vnde in Apoc. Phialæ plenæ odoramentorum, dicuntur orationes Sanctorum. (Apoc. 5) Sed actiuus redolet proximo ad modum piscis; Nam ille tymalus piscis & redolet & reficit. Et similiter homo actiuus redolet exemplo, & reficit ex dato.

Hæretici qui more adulatorum loquuntur, varijs marinis belluis, cicadæq; comparantur.

Cap. VII.

Adulatores, seu hæretici, qui suauibus verbis, ac dulcibus, quosdam simpliciores seducunt, quibusdam marinis belluis possunt assimilari. Dicit enim Iorath philosophus, (Iorath. lib. de anima.) quod est bellua quædam in mari, quę de faucibus suis aquam expirat, cum vapore odore pleno; Vnde pisces sequũtur ipsum odorem sentientes, & intrant odoris gratia in fauces eius, quæ protinus ipsos deglutit, & sic ex eis se pascit. Est etiam piscis alius fasten dictus, in cuius ore aqua hausta dulcescit, quem pisces minores sequentes, & eius os intrantes, subito degluttiuntur ab eo. Quia igitur scriptum est; Aqua profunda, verba ex ore viri. (Prou. 18) Tanquam aqua odorifera, vel dulcis ex ore piscis, sunt verba blanda, nec non adulantia, hæretici quibus attractos simplices, quasi in ventrem traijciendo deglutit, dum eos decipiendo seducens, ad intentam nequitiam trahit.

Item adulatio blanda interdũ mentes vanas occidit, quibus aspera & vera locutio reddit vitã. Cuius rei exemplum apparet in cicada, quæ, si eam oleo perfundis, statim necatur, eo quod poris obstructis spirare minimè valet: sed statim, si superfundatur acetum, illico reuiuiscit, eo quod poros aperit, quos virtus obstruxerat olei: & hoc idem per omnia B. Ambros. dicit. (Ambr.) Tunc ergo oleo cicada perfunditur, cum mens vana adulatione linitur, & tunc obstructis poris necatur, quando suis sibi clausis & occultatis defectibus, in superbiam eleuatur, sed aceti pungentis asperitas eidem vitam reddit, quia hanc increpatio aspera ad veram sui notitiam, & vitalem humilitatem reducit. Vnde bene Psalm. dicit. (Ps. 140.) Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Triplex amicitia vtilitatis causa contractæ defectus, & quandiu perseueret, multis auctoritatibus accipitrisq; exemplo aperte monstratur.

Cap. VIII.

Amicus, qui propter vtilitatem est assumptus, tamdiu honoratur vel in precio habetur, quamdiu vtilitas durat. Cuius exemplum apparet in accipitre, qui quamdiu est ad prædam aptus, à Domino suo diligitur, manu gestatur, in cauda & in pectore replanatur, sed dum moritur, vel quando inutilis ad prædam redditur, non pascitur: quia proijcitur, & tanquam si nunquam fuerit contemnitur, & abijcitur. Similiter (prout Sene. dicit) Amicus, qui vtilitatis causa assumptus est, tamdiu placebit, quãdiu

vtilis fuerit: Nam facultate & vtilitate remotis, contemnitur & abiicitur. Vnde nota, quod talis amicitia triplicẽ habet defectũ.

Primus est, quia non est vera; quia ille qui propter vtilitatẽ diligit, non ipsum amicum diligit, sed rẽ amici. Et ideo potius seipsum diligit solũ, qui amici bona appetit. Et ideo Augu. dicit: Non propterea amare debes amicum, vt aliquid tibi præstet, vt pecuniam, vel aliquid commodi temporalis: non enim illũ amas, sed id quod tibi prestat. Amicus gratis amandus est, propter se, non propter aliud. Vnde Petrus Blascenus dicit, quod vera amicitia eodem oculo respicit amicum diuitem, & medicum fortem, ac debilem sanum, & ægrum humilem, ac sublimem.

Aug. in Serm.

Pe. Blasce. de amic.

Secundus defectus est, quòd talis amicitia non est fidelis. Nam sicut dicit Isidorus, nõ sunt fideles in amicitia quos munus non gratia copulat: nam citò deserũt, nisi semper acceperint: dilectio enim quæ munere cõglutinatur, eo suspenso dissoluitur.

Isi. 3. li. de sum. bono

Tertius defectus est; quia talis amicitia nõ est firma, nec permãsura diu. Vnde Tullius dicit: Si vtilitas amicitias conglutinaret, & eadẽ commutata dissolueret, sed quia natura mutari non potest, idcirco verę amicitię sempiternæ sunt. Prouerb. Omni tempore diligit qui amicus est.

Cic de ami.

Pro. 17.

Auaritiæ defectus, auariq; diritas terminatur, qui etiã auibus prædæ aptis, & Gryphibus, montes gemmis ornatos custodiẽtibus, suibusq; marinis, varijs comparatur exemplis.

Cap. IX.

Avaritia reddit homines insociales & crudeles, non solum ad extraneos, sed etiam ad sunt domesticos. Cuius rei exemplum apparet in auibus prædæ, in quib. repręsentãtur auari, affectu vel effectu rapaces: Omnes enim tales aues, vt dicit Aristot. solitudinem diligunt, & cum aliquo sociorum habitare non possunt. Nam sicut charitas quærit communicationem & societatem, ita cupiditas appetit solitudinem, & proprietatem. Vult enim cupidus solus habere, & ideo suspectum habet cum socio manere. Vnde possessio temporalium est mater dissensionũ, propter quod de Abraham & Loth dicitur, quòd erat substantia eorum multa, & non quibant habitare comiter. Vnde facta est rixa inter pastores Abraham & Loth.

Aris. 2. de ani.

Gen. 13

Item tales aues prædæ, vt idem dicit, pullos suos, postquam volare possunt, à se pellũt, & secum viuere non permittunt; quia scilicet plerunque auari etiam suos domesticos & filios abiiciunt, & graue sibi reputant, si eis expẽsas debitas impendant.

Item auari assimilantur Gryphibus, qui custodiunt montes, in quibus gemmæ pretiosę sunt, nec eas inde auferri permittunt, vt dicit Isidorus; & propter hanc causam, rarus est illuc hominum accessus: Nam viuos homines deglutiunt; & equitem armatum cum equo rapiunt, sed tamen de gemmis illis, quas ita accerrime custodiunt, ipsi pro se nullam vtilitatem sumunt. Sic similiter est de auaris quibusdã, qui thesauros ita cupidè custodiunt, vt si quis eis vel modicum quid aufert, ipsum si possent viuum deglutirent. Ad tales diuites pauperes homines accedere non possunt, quia turpiter eos repellunt, & ideo timent pauperes accedere ad eos. Veruntamen ipsi de his, quæ sic tenaciter possident, etiam pro se expendere non audent,

Isido.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Psal. 38. sed alij post eos de illorum diuitiis gaudent, Psal. Thesaurizat, & ignorat cui congregabit ea. Et
Eccl. 5. Ecclesistici: Qui amat diuitias, fructum non capiet ex eis.

Item auarus, qui in diuitiis appetitus sui satietatem quærit, est porco marino similis: nam piscis ille marinus qui porcus dicitur (sicut Isidorus dicit) more terrestris porci arenam fodit, & in ea cibum suum & satietatem quæ-
Sap. 7. rit. Quia igitur omne aurũ tanquam arena est exigua, Auarus quisque dum in auro vel argẽto satietatem quærit, quasi porcus in arena cibum, quo repleri possit, effodit, cum tamen scriptũ sit
Eccl. 5. Auarus non implebitur pecunia.

Blasphemia quando veniale siue mortale sit peccatum, definitur, & Deum ac Sãctos blasphemantes, cornicibus assimilantur.

Cap. X.

BLasphemãtes Deum vel Sanctos, similes sunt cornicibus. Nam cornix aquilam, & alias aues prædæ, quas tangere formidat, garritu suo infestat: sed aliquando non lucrum inde reportat, quia post simulationem longam eam percutit & occidit. Sic etiam blasphemi nefarij, Deum & Sanctos, quos factis non possunt lædere, maledictis nituntur impetere, quos aquila .i. Deus siue Christus, postquam diu eorũ insaniam per patiẽtiã tolerauit, eos nonnunquã in corpore mõstruosis infirmitatibus percutit, sed tandẽ, si non eos pœnitet, æternæ mortis supplicio eosdẽ affligit. Et nota, sicut dicit quædã
Isa. 18. Glos. super Isa. Omne peccatum blasphemiæ comparatum leuius est. Vnde blasphemia etiã ex surreptione, & absque deliberatione prolata, potest esse peccatum mortale, quãuis aliquãdo potest esse veniale: nã cũ aliquis subito ex aliqua passione in verba imaginata prorumpit, quorũ significationẽnon considerat, tunc est veniale peccatum; sed quãdo aduertit hoc esse blasphemiã, cõsiderans significata verborũ, tunc nõ excusatur à peccato mortali; sicut ille, qui ex subito motu aliquem occidit iuxta sedentem.

Apum perfectio naturalisq; prudentia multifariam decernitur, ac eis per varia exempla, scitasq; rationes boni & virtuosi viri comparantur.

Cap. XI.

BOni ac virtuosi viri assimilãtur apibus quoad tria.

Primo quoad innocentiam. Nã apes dictæ sunt eo quod sine pedibus nascuntur. Boni viri ergo quique recti, sunt similes apibus, qui sunt sine illis pedibus, de quibus scriptum est: Pedes illorum ad malum currunt: Sunt enim Prou. 1.
pedes animæ peccatricis quibus ad malũ curritur, ipsæ interiores nequitię, & affectus malignitatis. Secundo, quoad solertiã, & prudentiam, quia apes (sicut dicit Isido.) valde solertes sunt in gignẽdo mella & fauum, & sua domicilia mira arte componunt, & ex variis floribus mirabili artificio fauum recolligunt. Sic viri boni solertes quidẽ sunt, & mella gignunt, solertes quidẽ sunt .i. subtiliter & cito perpendentes qualiter est agendũ, vel loquendum: est enim solertia facilis & prompta coniecturatio circa inuentionem medij, vt tradit Phi- Arist. 1.
losophus, & ideo cũ ea quæ dicũt post.
per debita media ostẽdunt, & illa quæ operantur per debitas vias perficiũt, quasi apes solertes alijs mella gignũt, quia s. melliflua verba loquendo audientibus proferunt. & etiam melliflua facta verbi operando ostendunt. Domicilia quoque sua .i. cõsciẽtias proprias, vel proprias familias mira

pruden-

prudētiæ arte siue sagacitate cōponunt; quia si sciunt componere, vel ordinare aliena, multo magis propria. Vnde ex odoriferis floribus, id est, ex placidis, & gratiosis aliorum factis, vel dictis, colligunt fauum, i. doctrinam, & modum, quo suas thecas, siue habitacula, id est, conscientias, vel domos ordinant & componant.

Apparet etiam in apibus prudētia mirabilis tripliciter. Primo respectu temporum, quia prudētes discernunt tempora laboris & quietis. Nam hyemis tempore latent, quia scilicet vires non habent quibus ventis, niuibus, & pluuiis resistere possint: ex quo innuitur, quod maximè persecutionis tempore licet debilioribus fidelibus persecutionem declinare, & latere, secundum illud Domini: Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. In tempore autem veris apes exeūt, nec in illo ociosę sunt, sed primo fauos constituunt, ceram fingunt, cellulas faciunt, & sobolem tandem & mella conficiunt. Ex quo videlicet erudimur, quod tempore prosperitatis & pacis, ocio non vacemus, sed in variis exercitiis vtiliter laboremus. Tūc scilicet constituendi sunt faui, id est, actus exercendi virtutis, quibus ad cælestis hæreditatis dulcedinem perueniamus. Dicitur enim Ecclesiast. Hæreditas mea super mel & fauum. Tunc quoque fingenda est cera, id est, componenda conscientia, quæ scilicet velut cera ad diuersas suscipienda figuras, vitiorum & virtutum, est apta. Psal. Factum est cor meum tanquam cera liquescens.

Mat. 10
Eccl. 24
Psal 22.

Tunc etiam faciendæ sunt cellulæ, id est, sensus corporis, vel internæ vires animæ disponēdæ: Tandem autem intendēdum est vel ad bonorum operum sobolē per actiuam vitam, vel ad mellis obtinendam dulcedinem per vitam contemplatiuam.

Item apes de nocte vsque ad mane quiescunt, donec vna omnes excitet vno, vel triplici bombo, sicut aliqui dicunt: & tunc peruolant vniuersæ, si dies fuerit mitis; sed si futuros viderint imbres, vel ventos, tunc se continēt in theca, atq; aduesperascēte domos intrāt, & strepūt, donec quę eas excitat eodem signo ad quietem inuitat. Quo exemplo nos instruit, quod videlicet nocturno tempore quies præstetur corpori, die tamen incipiente lucescere, à lecto somni & pigritiæ est surgendum, secūdum illud: Nox præcessit, dies autē appropinquauit, abijciamus ergo opera tenebrarum. Nam post quierē noctis surgendum est ad opera laboris; sed post noctem culpę, illucescēte die gratię, surgēdū est ad opera pœnitentię, ad quę quidem prælatus vel prædicator, triplici bombo, id est, triplici modo, debet alios excitare, scilicet exhortationis verbo, conuersationis exemplo, & etiā orationis suffragio, secundum illud Thimo. Exēplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate. Aduesperascente vero, id est, aduenienti nocturno tempore, vel tenebrosa tentatione, debet se ad domum recolligere, siue corporalem, vt quiescat, & honestius maneat; siue ad domum mentis, ne eum hostis tentans foris vagantem capiat, ibique debet strepere, vel legendo, vel orando, peccata confitēdo, & alia huiusmodi faciendo, quousque tentatione repulsa tempus quietis adueniat. Quod autem audito signo, aut tumultu cessant, Religiosos admonet claustrales, vt quietis tempore, vel audito signo ad hoc statuto, suum silentium teneant

Ro. 13.
1. Thi. 4.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ita vt volentes quiescere vel orare, tumultu suo non impediant.

Item apes locum frigidū quærunt in æstate, & calidū in hyeme; docentes bonos tēpore prosperitatis refrigerio se tueri humilitatis, & tempore aduersitatis calore se defēdere charitatis; quia charitas patiens est. 1.Cor. 13.

Item apes inueniuntur prudentes respectu operum. Primo quātum ad materiam, quia ex floribus recentibus materiam colligunt, ex qua mella & ceram colligunt & conficiunt, & quando flores vicini consumpti sunt, speculatores mittunt ad alia pascua requirenda, & si eas nox apprehendat, supine excubant, vt alas suas à rore & à pluuia protegāt, vt facto maneabsq; impedimento volare valeant: Quasi ergo flores nascētes in arboribus, sunt affectiones bonæ crescentes in cordibus, ex quibus dū sunt recentes, ab apibus mel & cera colligitur; quia dū sunt nouæ, & feruentes, a viris solicitis dulciter & faciliter implentur opere: Mel enim dulce est, & cera faciliter formatur; sed completis vicinis floribus, alios ad pascendum explorant; quia postquam sua bona proposita opere cōpleuerint, adhuc an alia restent, quæ ab eis fieri debeant, cum magna cura perquirunt; sed nocte superueniente, supine excubant, vt alas à pluuia vel rore defendant; quia se prosternēdo, orando ante Deū se humiliant, vt humilitatis merito, & orationis suffragio, alæ suorum affectuum, vel operum, & à pluuia tentationum carnalium, & à rore, id est, subtilio ri pugna vitiorum spiritualium protegantur, & facto mane, id est, redeunte serenitate, possint ad ea quæ cœperant liberius euolare.

Item apes inueniuntur prudentes, respectu impedientium. Primo quidem, quia thecā aluearis siccis arborum gumosam vim habentium & amaram per totū liniunt, & contra hostes se muniunt prout possunt. Quasi autem gūmi vel amari sicci arborū, afflictiones sunt, vel lachrymæ pœnitentium, quibus apes, id est, sanctę personæ, suarum mentium aluearia liniūt, atque amaritudine fletuum contra hostium suggerentium dulcia maligna tētamenta defendunt.

Itē apes gerulæ, quando vētum timent, volant iuxta terram, vt onustæ cito redeant, ne flatu impediantur alique; & aliquando lapillis se onerant, vt à vento moueri nō valeāt. Similiter illæ personæ, quæ actiuæ vitæ pondera, siue labores portant, si ventū vanę gloriæ metuunt, vel ventum, id est, conatū alicuius impedientis, debēt iuxta terram volare, id est, humiliter & latēter facere quod intendunt.

Itē onerare se lapillis, i. sanctorum humilibus exemplis & cautelis, vt illorum firmati pondere à ventis tentationū minime moueantur.

Tertio apes repræsentāt bonos viros, propter socialem vitam. Diligunt enim boni viri semper communem & socialem vitam, & fugiunt singularitates, quod quidē inuenitur in apibus; quia apes (secundum Ambro.) vnam communem eligūt mansionem, Amb. vnius portæ clauduntur limine, communis labor est omnibus, communis cibus, commune opus, communis vsus, communis fructus, & communis volatus. Et talis communitas maxime competit claustralibus & regularib. in congregatione viuētibus, scilicet non se à communibus obseruantiis, vel operibus subtrahere, siue quantū ad locum, siue quan-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quantū ad cibum, siue quantum ad labores, vel quoad obsequia charitatis & opera humilitatis, siue quantum ad vsum vel socialem conuictum, siue quātum ad volatum, id est, promptum, vel velocem obedientiæ motum.

Diuinæ laudis cantica cordialiter affecta, quibus Angeli mirum in modum lætantur, quantum boni nobis gerant, breui terminatur.

Cap. XII.

CAntica diuinæ laudis & Ecclesiastici officij, si cum deuotione cordis & mentis attentione funduntur, delectant etiam angelos, sicut cātus & harmoniæ hominum dicūtur delectare delphinos. Dicit enim Isidorus, quod delphini ad voces hominum sequuntur, & ad vocem symphoniæ congregati cōueniunt, & in harmonia plurimum delectantur. (Isidor.)

Sic etiam angeli faciūt de canticis & harmonijs deuote Deum laudantiū, non quidē ratione vocis, sed ratione deuotionis, propter quod dicitur in Psalm. Præuenerunt principes coniuncti psallentibus &c. quod Beatus Bern. de angelis exponit. Vnde etiam Basil. dicit, quod psalmodia dæmones fugat, & angelos in adiutorium salutis inuitat. (Ps. 97.) (Basi in hexa.)

Item cantica diuinæ laudis valent ad subleuādum tædium vitæ præsentis, & etiam ad alleuiandū laborē prolixæ tentationis: quod patet exemplo lusciniæ. Nā luscinia (sicut dicit Ambro.) dum oua sua peruigili custodia fouet, longæ noctis laborem cantilenę suauitate subleuat: Ille namque ad modum lusciniæ peruigili custodia oua fouet, qui bona in nido mentis concepta, implere opere cum cautela & solicitudine studet. Sed quasi labor longæ noctis prolixitas & tędium est tentationis insurgētis, vel laboriosa prolongatio incolatus vitæ præsentis: de qua Psalmista conquerebatur, dicens: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: sed hunc laborem lusciniæ cantilenę suauitas subleuat, quia mentem, vel tentationis, vel præsentis exilij tædio fatigatam, diuinæ laudis deuotio recreat. Vnde idem Basi. dicit de cantu psalmodiæ, quod est scutum in nocturnis terroribus, & diurnorum requies laborum, tutela pueris, iuuenibus ornamentum, solamen senibus, mulieribus aptissimus decor, desertas habitare facit vrbes, sobrietatem docet, incipientibus primum efficitur elementū, proficientibus nutrimentū, perfectis stabile firmamentum. (Ps. 119.) (Basi.)

Homines carnales vulturibus, lasciuaq; mulieres hirundini comparantur, quoue pacto carnales à spiritualibus discrepent, per Maris, ac fluuij Piscium exemplis elucidatur.

Cap. XIII.

CArnales homines sunt vulturibus similes. Nam vultur cum sit immundus, & fœdus, de facili pro cadauere terram petit, & cum descenderit, non de facili inde surgit, sed vix sursum ascendit, vt Hieronymus dicit, & addit, quod in alto volans, cadauer in infimo conspicit, & pro amore cadaueris sublimitatem aëris derelinquit, & ad infima se summittit: & quando se erigit, contra ventum alas percutit, & sic venti adminiculo plus quam robore proprio ab infimis in aërem se extollit. Sic quoque carnales homines, cum sint immundi in cogitationibus, & fœdi in affectionibus, de facili pro cadauere terram petunt, quia pro carnis delectatione ad turpia & immunda opera faciliter descendunt, & postquam talibus (Hieron.)

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

operibus se dederint, nō faciliter ab eis recedunt, & vix sursum vel per desiderium surgunt. Et si etiā homo carnalis sit in culmine dignitatis, nihilominus miserabile cadauer in infimo conspicit, quia s. ad carnalia opera cogitanda, vel facienda, & cor suum inclinat, & oculos cōuertit, & suæ dignitatis altitudinem relinquens, id est, nō attendēs, in turpia & infima ruit.
Psal. 48. Vnde Psal. dicit: Cum homo in honore esset, nō intellexit, comparatus est iumentis insipientib. & similis factus est illis. Contingit tamen quandoque, quòd talis etiam postquā cecidit, a Spiritus sancti vento, i. interno spiraculo excitatus, sic ad ventum ipsum. i. Spiritus sancti instinctū, ala mētis & ala operis, per pœnitentiā percutit, quòd iterum se in altū eleuat, & surgit: sed plus auxilio venti. i. gratia Spiritus sancti, quā ex suo proprio merito, vel labore.

Item carnis cura quanto plus crescit in homine, tāto magis ad bona opera animā tardā reddit, quòd quidē in vulturibus apparet, quia vultur propter multitudinē carnis tardis volatibus pergit, sic miserū corpus quod corrumpitur, aggrauat humanā animam, ex ipsa enim assidua corruptibilitate carnis, anima nostra compellitur insistere curis carnis, & sic ex corruptione grauata, & curarū multiplicitate detenta, id virtuosa & spiritualia opera redditur valde pigra.

Item carnales differunt à spiritualibus, sicut pisces marini à fluuialibus. Nā pisces in mari nascētes, squamas habēt duras & grossas propter aquæ salsæ siccitatē: econuerso autem fluuiales pisces squamas habent subtiles & spissas & molles. Quasi autem squamæ in corpore piscis sunt, quæ tunc nascūtur in mēte hominis. Circa igitur spiritualia & diuina, in hoc carnales à spiritualibus differunt, quia carnales quique habent mentes, i. mentis cōsiderationes duras ad percipiendum spiritualia, secundum illud Apo. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. 1. Cor. 2.

Item grossas ad intelligendum. Vnde carnalib. adhuc discipulis Dominus dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis? Mat. 15. Sed spirituales viri habent mentes molles, id est habiles ad percipiendum, subtiles ad intelligendum, & spissas, id est, frequentes considerationes diuinorum.

Item carnis lasciuia assimilatur hyrundini, quæ est auis vaga, clamosa, & picturata, sic carnales & lasciuę mulieres sunt vagę in discurrendo & in circunspiciendo, sunt clamosæ in cātando, vel cōtendendo: sunt etiam se picturātes, componendo, & ornando: De quibus rectè sapiens loquutus est dicens: Et ecce occurrit mulier in ornatu meretricio, &c. Prou. 7.

Homines per carnales magis, quàm per spirituales cogitationes à Diabolo capi, per Auium prope terram volantium similitudines demonstratur.

Cap. XIIII.

Cogitationes terrenæ faciunt incidere animā in laqueum diaboli. Nam aues ad escam descendentes, & circa terram volantes, citius rapiuntur, quā illæ quæ in alto volant. Sic homines per carnales & terrenas cogitationes, citius capiuntur à diabolo, quam per cęlestes. Prouerb. Frustra iacitur rete ante oculos pennatorū. Prou. 1. Glossa. Laqueos diaboli facile euadit in terris, qui oculos semper habet in cęlis.

Itē cogitationes immūdæ abūdāt in cordibus peccatorum, sed non in cordibus iustorum. Sicut enim maior multitudo muscarū solet residere super scabiosum,

quàm

quam super sanum, ita cogitationes immundæ magis super peccatores, quam super iustos.

Item cogitationibus immundis maxime infestãtur homines deuoti. Nam vnctum locum inuadunt muscæ & inquinant. Sic dæmones illos quos vident habere gratiam, nituntur inquinare
Eccl. 10 prauis cogitationibus. Eccl. Muscæ morientes, id est, cogitationes immundæ, perdunt suauitatem vnguenti, id est, meritum bonorũ operum, siue deuotionem orationis.

Item apes super flores resident, & inde attrahũt mel. Sic iusti de æternis bonis cogitant, & tamen attrahunt dulcedinē. Sed muscæ loca immunda frequentant, deturpant: & sic immundæ cogitationes homines peccatores.

Coniux quo pacto sit quærenda, coniugijq; honestas ac dilectio conseruanda, & denique quantum contra naturam vitium sit detestabile, multis plurium Auium exemplis discrete enucleatur.

Cap. XV.

CONiugij honestatem quærere & seruare, docent exempla auium: inter omnia enim animalia, volucres in generationis ordine sequuntur maxime honestatem. Nam mares cum solicitudine fœminas quærunt, inuentas diligunt, pro ipsis pugnant, & periculis se exponunt, & eis coniugali quasi tantũ fœdere se coniungunt, & fœtus ab ipsis procreatos solummodo pascunt. Ex quibus quidem colligitur, quod circa coniugalem statum nos aues quinque modis instruunt.

Primò enim exemplo auium, debent viri qui vxorari volunt, fœminas bonas soliciti quærere
Pro. 18. in vxores, quia scriptum est, Beatus est, qui inuenit mulierem bonam, quam scilicet, cum quis vult inuenire, debet eam quærere, nõ sicut lasciuus & vanus, qui non quærit in vxore nisi pulchritudinem: Est enim pulchritudo in muliere, si sit sine prudẽtia & bonitate, plus contemnenda, quam appetenda. Quia, vt dicitur Prouer. Circulus aureus in naribus Prou. 10
suis, mulier pulchra, & fatua, & ideo in hominibus quãuis vtrunque sit onerosum, scilicet pulchram seruare, & turpem habere, tamen magis est tolerabile turpem habere, quam pulchram seruare. Nam (sicut dixit Aureolus Aureol.
Philosophus) pulchra cito adamatur, turpis facile cõtemnitur. Difficile est custodire quam omnes amant, molestum est possidere quam nemo dignatur habere; Minori tamen miseria deformis habetur, quam formosa seruatur.

Item, qui vult inuenire bonam, debet eã quærere, non sicut auarus, quia non quærit, nisi diuitias in vxore. Quamuis dicat Theo- Theo-
phrastus, quod pauperem vxorem phrast.
alere difficile est; diuitem vero ferre, est tormentum. Tamen Salomon dicit, quod melius est ducere vxorem pauperem & pacificam, quã diuitem, & litigiosam. Melius est sedere in angulo do- Prou. 21
matis, quam cũ muliere litigiosa, & in domo communi. Vnde etiã Chrysost. dicit: Tu iuuenis, quan- Chris.
do vxorem ducere vis, noli quæ- super
rere diuitem, sed bene morigera- Matth.
tam: quia boni mores diuitias semper acquirunt. Diuitiæ autem bonos mores nunquam fecerũt, gloriosior est paupertas fidelium, quam diuitiæ peccatorum. Vnde cum interrogasset quidam Themistidem philosophum, cuinam filiam suam daret in vxorem, an pauperi, sed scientia & moribus ornato; an locupleti parum probato; Respondit, malo hominem indigentem pecunia, quàm pecuniam indigẽtem homine. Debet

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

igitur, qui bonam vxorem cupit inuenire, quærere eam, sicut prudens, & discretus, scilicet attendendo ad mulieris bonitatem. Eccl. 26 Eccles. Mulieris bonæ beatus vir, nõ dixit mulieris pulchræ, vel diuitis, sed bonæ.

Item attendendo ad mulieris prudentiã, & discretionem. Prou. 19 Prouerb. Domus, & diuitiæ dantur à parẽtibus, à Domino autem propriè vxor prudens.

Chrys. super Matth. Item attendendo ad mulieris progeniem, dicit Chrysost. quod ille qui vult vxorẽ accipere, debet considerare si habet ambos parentes bonos, vel ambos malos, vel vnum bonum, vel alium malum. Si ambo sunt boni, securè eam accipiat; si ambo mali, omnino eam dimittat: Si verò alter bonus, & alter malus, quid facturus sit timeat. Veruntamen, si pater eius sit bonus, & mater mala, magis conuenit timere. Si vero è conuerso, minus: propterea, quia pueri magis consueuerunt conseruari cum matribus, quam cũ patribus; & per consequens magis imitari mores maternos, quã paternos.

Secundò, docent aues coniuges honestè diligere, sicut ipsę aues compares mutuo se diligunt: sed cauendum est in coniugibus, ne sit amor nimius, vel inhonestus. Sext. Nam (sicut dixit Sextus in sententijs) adulter quidem est in sua vxore amator, ardentior in aliena quippe vxore, omnis amor turpis, & in sua nimius: nihil turpius, quam amare vxorem quasi adulteram.

Eccl. 9. Item, ne sit amor nimius zelotypus. Eccles. Ne zeles mulierem Eccl. 26 sinus tui. Et eiusdem. Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa. Debet igitur esse amor honestus Ephe. 6. & ordinatus. Ephes. Viri diligite vxores, sicut Christus Ecclesiam.

Tertiò, instruunt aues coniuges tueri, & defendere: Nam aues pro eis pugnant, & periculis se exponunt. Debent autem se mutuo defendere coniuges non solum ab iniurijs corporalibus: sed etiã à vitijs, & inhonestatibus, quod fit quando vnus coniugum aliũ malè viuentem corripit, & castigat; Si enim vxor sit malè morigerata (sicut dicit Chrysost.) tribus modis à viro castigari debet. Chry. in Matth. Primò docendo ipsam secundum Deum. Si autem timorem Dei non sentit, improperando, vt vel hominem erubescat, si autem nec pudorem sentit frequenter confusa, faciat illi quod præcipit Salomon, Cor durum in baculo percute. Eccl. 3. Quia igitur dicit Chrysostomus, sæpe proficit doctrinæ iustitiæ. Primò admone, deinde confunde, quoniam frequenter pudor est frænum vitiorum; tertio iustum est vt castigetur tanquam ancilla, quę erubescere nescit vt libera. Si autẽ vir male se habeat; tunc (vt docet August.) Aug. li. so. ho. vxor sua debet eum quatuor modis coercere. Primo admonendo. Secundo obiurgando, vt si non prosint charitatiuæ admonitiones, faciat duras obiurgationes. Tertio si hoc non valeret, ecclesiam interpellando, scilicet Prælati, vel Episcopi auxilium requirendo, maxime si peccatũ ipsum notorium est. Quarto, ad Deum recurrendo per viros spirituales, & orationes, quia saluabitur vir infidelis per mulierem fidelem, vt dicitur Corint. 1. Cor. 7

Quartò aues docent qualiter se debent coniuges ad matrimonialem actum coniũgere, scilicet tantum coniugali fędere & affectu, scilicet intentione & causa prolis procreandę; Hac enim sola de causa aues ad inuicem sociantur, s. ad generationem, & hinc est, quod aues quasi solum generationis

rationis tempore videntur esse in amore. Hinc est, quod solū etiam in coniunctione carnali inter sexum & sexum diiudicant, exceptis perdicibus, quę sexum non seruant, sicut dicit Philosophus. Aris. 6. de ani. Vnde surgit in perdicibus masculus in masculum, fœmina in fœminam. Sed ex tali coitu nō fiunt oua pullificatiua: Immo faciunt oua vento plena, & addit, quod ex tali coitu malus fœtor sentitur. In quo videlicet exemplo ostenditur vitium cōtra naturam triplici de causa detestabile.

Primo, propter infructuositatem, quia nō est ad generationē. Vnde in perdicibus ex tali coitu non generantur oua pullificātia.

Secundo, propter insatiabilitatem, quia facit oua plena vento: Ventus enim, licet repleat, nō tamen reficiendo satiat. Sic in huiusmodi operibus, licet quis suū malum desideriū impleat, tamen non satiat.

Tertio, propter fœtoris fœditatem, quia producit malum fœtorem infamiæ vel mali exempli.

Item aues in opere generationis obseruant temporis congruitatē, s. tempus veris, in quo ostenditur, quod nō omni tempore est vacandum operi coniugali: Nam in diebus sacris, vel ieiuniorum, huiusmodi non est vacandū amplexibus. Eccl. 3. Ecclesiastici Tempus amplexādi, & tempus longe fieri ab amplexibus.

Item aues tempore generationis nutibus & vocibus ad amorē mutuum se inuitāt; ex quo ostēditur coniugale debitum persoluendum esse vxori, siue voce, siue nutu petenti.

Item aues pullificant, & pullos generatos educant; quia tenētur parentes filios alere naturales, & si non forte secundum rigorem iuris ciuilis vel positiui, tamen ex iure naturali.

Item aues, vsque ad iteratū generationis tēpus, sibi non appropinquant: quia scilicet post impregnationem quousque pepe-rit mulier, abstinendum est ab vxore.

Quinto, docēt aues fœtus educare; quia fœtus ab ipsis procreatos, tantūmodo pascunt cōmuniter. In quo ostenditur periculum adulterij; pręcipue ex parte mulieris, quia mulier ex adulterio occulto generans, statuit viro suo filios non suos, & facit eum alere non genitos a se, de quo, sicut de furto, ad restitutionem tenetur.

Item coniugij honestatem seruare ciconiarum exēpla nos docent, in quibus viuente fœmina, nunquam masculus causa coitus cum alia se associat, sed suę fœminæ, quoad nidum & prolem, seruat fidē; sed si in fęmina adulterij concubitū persenserit, vltra cum ea nō habitat, immo ipsam si potest transuerberat, & necat, sicut dicit Aristoteles. Aris. de anima.

Item mas fœminā alias quàm in nido nō calcat, ex quo exemplo coniuges apertè monētur fidem thori diligenter obseruare, adulterinos concubitus horrere, & euitare, & carnalis operis debitum cum quadam honestate præstare.

Aspera abstinentia ac vita contemplatiua, in quibus designetur, quibusq; auibus contemplatiuis comparentur, contemplationisq; perfectio qualis sit, varijs desinitur exemplis.

Cap. XVI.

Contemplatiua vita, & aspera abstinentia significantur in illis piscibus, seu natātibus, quorum esus concessus est in lege Moysi. Dicitur enim Leuit. Leui. 11 Omne quod habet pennulas, & squamas, tā in mari, quā etiā in fluminibus & stagnis, comedetis:

quic-

quicquid autē pennulas & squamas non habet, eorum quæ in aquis mouentur & viuūt, abominabile vobis execrandumq; erit. Ad literam, huiusmodi natatili, scilicet anguillæ, & similia prohibita sunt Iudæis, propter excessum humiditatis. Et pisces aliis concessi sunt, tanquam ficciores. Sed moralis causa siue figuralis fuit, quia per pennulas significatur vita subtilis, vel contemplatio: per squamas autē significatur vita aspera, quorum vtrunque necessarium est ad munditiā spiritualium.

Item contemplatiui viri similes sunt auibus modulantibus, quæ syluas amant, in arboribus & fructetis nidificant, dulciter modulantur & cantāt, super oua solicite cubāt, & pullos diligenter educant: & tales sunt philomelæ, merulæ, & consimiles. Sic perfecti & cōtemplatiui viri, loca solitaria diligunt, nidū mentis & contemplationis quietem in fructetis, & in arborū ramis, id est, humilium & piorū exemplis & in magnorum sanctorum actibus & vestigiis ponunt; diuinas laudes dulciter, vel voce, vel saltē corde quotidie modulantur & concinnant, sancta quoque desideria mentis cum calore deuotionis fouēdo, vsque ad cōplementum operis perducunt, quasi super oua cubantes, & à suo calore fouētes vsque ad pullorum natiuitatem persistūt. Sed tunc quasi pullos diligēter emittunt, cùm cœpta bona nō deserunt, sed ea congruentibus modis, quasi nutrientes & alentes, ad debitam perfectionem perducunt.

Item contemplatio hominis in carne viuentis non potest esse diuturna, propter grauedinē corporis. Est enim homo mortalis aui perdici similis, quæ scilicet est multæ carnis, & paucæ pennositatis, & ideo pauci volatus. Nam in volando parum à terra se erigit, & statim post paululum terram petit. Similiter, quia homo habet in vita ista multum de corporis grauitate & imbecillitate, & parum de pennositate, id est, de virtutum spiritualium leuitate, & si aliquando a terrenis ad cælestia capienda per cōtemplationis volatū surgere nititur, corruptibilis tamen carnis pondere vel infirmitate grauatus, post modicū ad inferiora reuertitur. Vnde dicitur: Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Sap. 9.

Item contemplatio diuinorum tentationum impulsas fugat, & sæuientis seculi procellas sedat, quod patet Alcyonis exemplo. Alcyone enim (vt dicit Ambrosius) auis maritima est, quę quasi in medio hyemis, quando magis scilicet mare ventorum ac fluctuum tempestatibus sæuit, oua sua in litore maris & arena facit, & ibidē versus mare respiciens, per sex dies super ea incubando persistit, post quos nascuntur pulli: quibus natis, ad eos nutriendos alios septem dies adiungit, & per omnes hos xiiij. dies mare tranquillum permanet & securum. Vnde industria nautæ hos xiiij. dies serenitatis ad nauigandum obseruāt, & eos alcyonidas vocant, vt dicit Ambrosius. Si est ergo tanta virtus auiculæ, vt suæ cōteplationis intuitu, mare sæuiens tranquillum efficiat, quāto magis si rationalis anima ad imaginem Dei facta, ad æternum ac immutabile bonum interiores oculos contemplando, vel orando direxerit: mare, siue cordis fluctuātis, siue mundi sæuientis, tranquillum protinus atque paçatum habebit. Iob. Tu Amb. Iob 11.

quo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quoque si diluculo consurrexeris ad Deum, & Omnipotentē fueris deprecatus, statim quoq; euigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. Docet & nos hæc auicula, vt propter persecutiones vel tentationes surgētes, neque bona timeamus aggredi, nec etiam, vsque ad perfectum, ea negligamus prosequi: Non enim auis hæc, quia mare procellosum viderat, aut se ponere ad oua cubandum in litore metuit, aut etiam vsque ad debitam pullorū nutritionē recedit.

Luxuriæ deformitas, quæue ob ea detrimēta, atque à castimonia continentia oriātur bona, eloquenter explanatur.

Cap. XVII.

Continentia castimoniæ cōfert ad longitudinem vitæ. Quod in vulturibus patet, quos dicunt cōcubitu nullo cōmisceri, & sine omni concubitu pullos generare, & centum annos viuere, vt dicit Isidorus. Ex quo colligitur, quod diutius viuunt qui à carnalis operis resolutionibus se restringunt. Nam (secundum Philosophum) animalia quę sunt multi coitus, vt passeres & huiusmodi, sunt breuioris vitæ. Vnde nota, quod luxuria minorat vitam corporalē, dehonestat vitam ciuilem, & necat vitam spiritualem. Propter primum dicitur, de iuuene prodigo & lasciuo, qui dissipauit substantiam suam, non tantū personalem, sed etiam temporalem, viuendo luxuriosè: Est enim in actu luxuriæ euacuatio humidi, & expiratio calidi, in quibus duobus vita conseruatur. Et ideo ex frequentatione actus venerij, vigor & vita corporis eneruatur. Vnde Hugo de sancto Victore: Luxuria, inquit, est immoderata carnis petulantia, dulce venenum, importuna lues, perniciosa potio, quæ humanum corpus debilitat, & virilis animi robur eneruat. Et Innocentius dicit de vtilitate conditionis humanæ: O, inquit, extrema libidinis, turpitudo, quę non solū mētem effœminat, sed corpus eneruat; & non solum fœdat animā, sed fœdat personā. Omne nanq; peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus suum est, qui autem fornicatur, in corpus suū peccat; semper illam præcedunt ardor & petulantia, semper comitantur fœtor & immunditia, semper sequuntur dolor, & pœnitentia.

Isido. Aris. de anima. Luc. 15. Hugo.

Item luxuria dehonestat vitam ciuilem; quia tollit homini gloriam, inferēs ignominiam & infamiam. Vnde dicitur de luxuriosis: De cadaueribus eorum ascendet fœtor, scilicet infamiæ. Vnde Valerius dicit, de vitiis carnalibus loquens: Quid, inquit, his vitiis fœdius? quid etiam dānosius? quibus virtus atteritur, victoriæ relanguescunt, sopita gloria in infamiam conuertitur, animi & corporis vires expugnātur, adeo vt nescias, an ab hostibus, an ab illis capi perniciosius habendum sit.

Isa. 34. Vale. lib. 9.

Item luxuria perimit vitam spiritualem. Rom. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Hier. Qui luxuriatur viuens, mortuus est. Etiam ferreas mentes libido domat, quę maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant esse quod nesciunt.

Rom. 8.

E conuerso autem castitas, siue continentia dies vitæ multiplicat. Iob. Quasi palma multiplicabo dies meos. Per palmam intellige victoriam carnis, quæ per continentiam habetur.

Iob. 29.

Item vitam ciuilem exornat, & nobilitat. Vnde Cyprianus: Pudicitia, inquit, est ornamentum nobilium, exaltatio humilium,

Cypri. 12. abus.

nobi-

nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen mærentium, augmentum omnis pulchritudinis, decus religionis, minoratio pœnæ, multiplicatio meritorũ, creatoris omnium Dei amica.

Item corroborat & conseruat vitam spiritualem. Rom. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Rom. 8.

Conuersionis prolixitatem maximopere à Deo plectendam esse, tum exemplis, tum etiam sacræ Scripturæ comprobatur testimonijs.

Cap. XVIII.

CONuersio non est differenda. Nam auis, videlicet quæ videt arcum tensum, & sagittam paratam, non differt euolare: Sed sicut sagitta parata est auem percutere si steterit; sic Deus nolentem cõuertit. Psalmus: Nisi conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, &c. Psal. 11. Sed multi faciunt, sicut auis stulta, quæ cum differt euolare, percutitur. Sic multi, dum differunt euolare, & proponunt conuerti, subito moriuntur. Isa. Subito, dũ non speratur, veniet contritio eius. Isa. 30. Ecclesiast. Ne tardes cõuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira illius, &c. Eccl. 5. Ambros. dicit: Aurum tibi offeram, nõ mihi dicis. Amb. Cras veniam; sed iam exigis, nemo differt, nemo excusat: redemptio animę promittitur, & nemo festinat. Et nota, quod peccator quando non conuertitur, quanto magis expectatur, tanto grauius iudicatur. Vnde Valerius Maximus dicit, quod lento gradu ad vindictam ira diuina procedit, tarditatemque supplicij grauitate pensat. Valer. Ma. li. 1

Quo pacto sit cor hominis præparandum vt fiat ipsius Dei habitaculum, piscium exẽplo fit perspicuum.

Cap. XIX.

COr hominis prius est innouandum, & deuotarum orationum odoribus imbuendum, quam intra sui thalamum possit suscipere Deum. Cuius exemplũ apparet in piscibus. Nam piscis in odoriferis naturaliter delectatur. Dicitur enim ab Arist. quod quædam genera piscium odorant, & audiunt: Aris. 4 de ani. ideo ad noua vasa citius quam ad antiqua piscis accedit; immo vbi fuerit nouum, raro accedit ad vasculum antiquum. Sic Deus cordis humani vasculum non ingreditur, quod non prius nouum per pœnitentię innouationem efficitur. Vnde Dauid petiit hanc nouitatem dicens: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Psal. 50. Nec etiam in cordis hospitio Deus delectabiliter habitat, de quo non odor suauis deuotæ orationis expirat. Sed quidem phialæ plenæ odoramento, sunt orationes Sanctorum. Apoc. 5.

Immanes homines vulturibus, culicibusque comparantur, & qualis eorum sit exitus definitur.

Cap. XX.

CRudeles homines & raptores, communiter moriuntur famelici & mendici. Sunt enim vulturibus similes, qui exercitum sequuntur, vt de cadaueribus equorum & hominum satientur. Et ideo dicuntur, aliquo naturæ sensu præsentire bellum, & signũ futuri belli præexistere, quando constat eos circa exercitum conuenire. Cum autem senescit vultur, elongatur eius rostrum superius, & recuruatur in fine, & moritur tandem fame. Sic homines rapaces, qui vt lucrentur & rapiant diligunt bella, sicut faciunt stipẽdiarij milites, & quidam tyranni potẽtes; licet forte in iuuentute, vel aliquo tempo-

re lu-

se lucrentur,& abundent, in senectute tamẽ,vel aduersitate, seu infirmitate,cum rapere non possint,dum rostrum, id est,oris sui victus necessitas crescit, & lucrũ deficit, ad paupertatem & mendicitatem deueniũt,& fame moriuntur. Iob. Tigris perijt,id est, raptor,eo quod non haberet prędam. Iob 4.

Item crudeles,debilium hominum sanguinem sitientes, incidunt frequenter ipsi in manus maiorum & potentiorum. Vnde tales assimilantur culicibus, qui dum aliorum sanguinem sitientes sugere volũt, in rostra hirundinum incidunt, quæ ipsos occidunt & comedunt. Talibus ergo similes sunt, qui dũ minores occidere quęrunt,vel expoliare, ipsi maiorum præda, vel occisionis victima fiunt. Cuius exemplum manifestius in libro Hester habetur, scilicet de Aman, qui dum Mardochæi æmulatione Iudæos crucifigere voluit, ipse a rege Assuero in patibulo est suspensus. Hest. 4. & 5.6.

Dei arcanorum scrutatores curiosi, quam pœnam accepturi sint, culicum exemplo notabili edocetur.

Cap. XXI.

CVriosi, & præsumptuosi perscrutatores, culicibus assimilantur. Nã culex,quæ est idem quod cinifes, lucipeta est, quia lumen candelæ,vel lucernæ libẽter videt: sed dum in lumen minus caute irruit,se ipsum combu rit. Similiter qui diligunt lumen diuinæ vel humanæ scientiæ,interdũ nimis curiose vel præsumptuose perscrutando,dum in ipsum lumen impingunt,per alicuius erroris, vel elationis incursũ, quasi se ipsos occidunt. Vnde Prouer. dicitur, quod qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et ideo(sicut dicit Grego. Prou. 25 Nazianzenus) scientiæ desideriũ, & inquisitio quæstionum, nisi timor Dei præcesserit, effrenatos animos in præceps ducit. Vbi vero timor Dei est, ibi obseruatio mãdatorum, ibi carnis expurgatio, quæ scilicet caro se velut dẽsa quædam & obscurior nubes animæ obijciens, considerare eã diuini radij lumina non sinit. Gregor. Nazian.

Diaboli vis eiusq; astutia, ac calliditas quãta sit, bubonis, nicticoracis, pauonisq; exemplis aperte monstratur.

Cap. XXII.

DIabolus assimilatur buboni. Primò quidem quia bubo stercoribus pascitur. Sic delectatur diabolus immundicijs peccatorum: Thren. Qui voluptabantur in croceis, scilicet dæmones, antequam caderent, amplexati sunt stercora, id est, immunda peccata, in quibus nunc delectãtur. Thre. 4.

Secundò, quia bubo ad templa de nocte vadit, vt lampadarum oleo satietur. Templa enim Dei dicũtur quilibet sancti viri, quorum scilicet lampades, sunt eorundem sanctorum mentes,quæ plenæ sunt oleo; nocte,id est,latenter,& occulte sanctorũ mentes diabolus satagit vacuare, scilicet,vt aduenienie sponso, non habeant oleum secum in lampadibus; & sic ab æterni regis nuptijs excludãtur, sicut accidit virginibus fatuis. Mat. 25

Tertiò, quia bubo ab auibus oditur,& ab eis deplumatur: Volant enim circa ipsum de die, & eum deplumant. Sic diabolus oditur à sanctis, tanquam aduersarius: quem aues,i. sancti viri & prudentes, de die deplumãt, quãdo eius machinationes malignas clarius cognoscentes, eas & detegunt, & reuelant. Vel quasi plumæ ei adhærentes sunt eius imita-

imitatores, quos sancti viri deplumant, dum tales ad poenitentiam reuocant.

Quartò, quia bubo pugnat cũ monedula, quæ est auis coruini generis. Nam illa de die destruit oua bubonis, & bubo de nocte comedit oua eius. Est ergo auis velut monedula, humilis pœnitentia, cuius oua dici possunt laboriosa pęnitentis opera. Sed velut oua bubonis sunt peccata, ad quæ oua induxit dæmon. Monedula ergo de die destruit oua bubonis, quia humilis pœnitentia, illucescente die gratiæ, destruit peccata quæ pœnitens ex dæmonis suggestione commisit. Econtra de nocte deuastat bubo oua monedulæ, quia irruente peccati tenebra destruit ipse diabolus omnia pęnitentiæ opera.

Item diabolus assimilatur nocticoraci, quæ scilicet est auis quę lucem fugit, tenebras diligit, Solem sustinere non potest, sepulturas mortuorum inhabitat, in locis ruinosis nidificat, oua columbarũ deuorat, & cum eis pugnat, de die quasi cęca est, de noctè acutè videt. Nam splẽdor solis, eius visum hebetat. Sic diabolus fugit lucem gratiæ, diligit tenebras culpæ, nequit sustinere Solem iustitiæ, id est, Christum. Vnde dicebãt ei dæmones, Quid nobis & tibi Iesu, &c. Vel nequit etiam sustinere Solem, id est, bonum clarè incedentem & viuentem, sepulchra mortuorum, id est fœtida & carnalibus desiderijs plena corda peccatorum inhabitat.

Item in locis ruinosis, id est, in eis, qui tentationibus statim cõsentiunt, & ad cadendum in peccatum habiles sunt & proni, nidificat, contra columbas, id est, simplices pugnat, & oua eorum, id est, opera libenter dissipando deuorat, circa bona est cæcus, in malis acutus. Splẽdor autem doctrinæ Christi, eius visum hebetat, quia subtilitatis eius malitiã totaliter annihilat, & ideo dicit Petrus in prima epist. Cui resistite fortes in fide, & Eccl. Refulgens radijs suis obcæcat oculos. Petr. 1. Eccl. 43

Item diabolus assimilatur pauoni: Pauo enim habet caput serpentinum, sed cristatũ, incessum occultum, collum modicum, pectus erectum, & saphyrinum, & caudam oculatam. Sic diabolus caput, id est, suæ tentationis principium, habet ad modum serpẽtis: quia serpens vbi caput immitit, postea totus illabitur (vt dicit Hieronymus) quia ibi principium tentationis eius recipitur, difficulter in processu repellitur: sed habet in capite cristam, inquantum in principio prætendit alicuius boni apparentiam: Non enim possit malũ immittere, nisi sub alicuius boni specie, quia nullus intendens ad malum operatur: habet etiam latentem incessum, quia occulte trahit hominem ad interitum: collũ etiã habet curuum, quia si capit hominem, cito deglutit ipsum, quia cito facit hominẽ qui ei consentit, ruere in peccatorum profunditatem, pectus, id est, appetitum habet erectum, scilicet superbiã, quæ semper excelsa appetit. Habet etiam caudam oculatã, quia præcipuè ad finẽ respicit, vt ibidem hominem decipere possit. Genes. Tu insidiaberis calcaneo eius, id est, fini. Hieron. Gene. 3

Deum summopere diligẽtibus omnia aduersa, etiamq́; peccatorum virus, in bonum conuerti, per passeris exemplum, breuibus ostenditur verbis.

Cap. XXIII.

Diligentibus feruenter Deum non obsunt, sed potius prosunt quæcunque aduersa. Vnde assimilãtur passeribus, de quibus Domi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Mat. 10 Dominus mentionem fecit. Multis, inquit, passeribus meliores estis vos: Nam passeres calidissimę sunt naturæ, & semina venenosa iusquiami sine læsione comedunt. Quasi enim calidissimi passeres sunt Deum feruenter amātes, à quibus etiam venenosa semina iusquiami, id est, aduersa & periculosa mala mundi, sine alicuius læsione periculi patienter suscipiunt, immo tanta est diuinę dilectionis virtus, vt hominibus cōuertatur in bonum etiam peccati virus.
Rom. 8. Roma. Diligentibus Deum omnia cooperētur in bonum. Omnia dicit, quia prospera, & aduersa, prospera ad vsum, aduersa ad exercitium, vel omnia, scilicet bona & mala, & non tantum mala pœnæ, sed & culpæ, dum scilicet ex eis humiliores, & cautiores, atque solicitiores resurgunt.

Quatuor rationibus verbi Dei concionator gallo comparatur, eiusq; officium quale esse debeat variis modis declaratur.

Cap. XXIIII.

Doctrina sanctorum prædicatorum eruit homines à deceptionibus dæmonum. Legitur enim quod cerebrum galli in potu sumptum, valet contra morsus serpentium, quia demit eorum venenum. Per Gallum prædicator intelligitur, vt super illud Iob: Quis dedit Gallo intelli-
Iob 38. gentiam. In cerebri autem partibus præcipue radicata est sensitiuæ cognitionis virtus. Est itaque velut cerebrum Galli, sensus prædicatoris sancti, qui dum per doctrinæ potum ab audientibus capitur, serpentis morsus seu venenum fugatur: quia antiqui hostis deceptio detegitur, & vitatur.

Item gallus repræsentat sanctorum prædicatorum doctrinam, etiam in cantu, tripliciter. Primò propter discretionē temporis: Nā gallus primam horam noctis discernit, & postea voce excitationis emittit. Quia s. prædicator sanctus, in suis auditoribus, scilicet in tenebrosis peccatoribus, prius qualitatē vitæ considerat, & tunc demum ad erudiendum congruā vocem format: Non enim eadem cunctis exhortatio congruit, quia nec cunctos per motum qualitas constringit: Sæpe autem aliis obsunt, quæ aliis prosunt. Nam plerunque herbæ quædam animalia reficiunt, alia occidunt. Leuis sibulus equos mitigat, & catulos instigat. Et medicamētum quod hunc morbum minuit, alteri vires iungit. Et panis, qui vitā fortium roborat, paruulorum necat. Pro qualitate igitur audientium formari debet sermo doctorum, vt Grego dicit.

Secundò. propter variationem vocis; quia gallus (vt dicit Greg.) Greg. in profundioribus horis noctis valentiores & profundiores educere cantus solet, sed circa matutinum tempus leuiores & mitiores format voces. Sic prædicator sapiens, quando loquitur peccatoribus profundatis, & obscuratis in tenebris peccatorū, loquitur terribilius & austerius, aut de diuinis iudiciis, aut de mortis angustiis, aut de inferni suppliciis. Sed quando loquitur illis qui iā illuminantur a Deo; & sunt Dei gratiæ coniuncti, loquitur lenius, & subtilius, & dulcius, scilicet aut de diuinis miserationibus, aut de internis retributionibus, & similibus. Tertio propter percussionē lateris: quia gallus cum se ad cantandum præparat, prius alas excutit, & latera sua feriēs, se vigilantiorem reddit. Sic prædicatore sancti cum alios verbis sanctæ exhortationis monēt, prius exercitēt se in sanctis actionibus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ne in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce, ſed ante ſe per ſublimia facta excutiunt, & tunc ad bene agendum alios ſolicitiores reddunt, prius cogitationum alis ſemetipſos feriunt, quia quicquid in ſe inutiliter torpet, ſolicita inueſtigatione deprehendũt, diſtricta animaduerſione corrigunt, & emendant: quia antequam verba ſanctæ exhortationis proferãt, omne quod locuturi ſunt, operibus clamant. Et ſic patet, quod ſicut gallus alas excutit, ſeipſum percutit, & vocem emittit; Sic prædicator ſanctus ſe excutit à malis, ſe percutit, id eſt, ſolicitat in bonis, & poſtea vocem emittit, ſcilicet prædicando aliis. Ergo ex prædictis omnibus habes quatuor rationes, quibus prædicator ſanctus aſsimilatur gallo, ſcilicet propter vigorem medicaminis, propter diſcretionem temporis, propter variationẽ vocis, & propter percuſsionem corporis.

Eleemoſynas pauperibus, præcipueq; ex eccleſiæ bonis erogandas eſſe, Aquilæ exemplo ac multis auctoritatibus aperitur.
Cap. XXV.

ELeemoſynas pauperibus ſaltem de ſuperfluis facere, docet exemplũ Aquilæ, quæ (vt dicit
Plin. Plinius) tantę liberalitatis extitit, quod prædã, niſi nimis ſit famelica, ſola non comedit, ſed auibus eã ſequentibus quaſi communẽ exponit, ſua recepta primitus portione: Vnde eã ſemper aues aliæ inſequuntur, & partem de præda ſua ſibi præſtolantur dari. Vultur vero econuerſo ea quę rapit, ſolus comedit. Efficitur deteſtabilis auarus, qui cibũ quem abundãter habet comedere vult ſolus; cõtra
Iob 35. quę B. Iob dicit. Si comedi bucellã meam ſolus, & nõ comedit pupillus ex ea: Saltem enim miſerabilis homo poſtquam ſaturatus eſt cibo, eſurientes pauperes paſcere deberet de reliquo, vnde
Luc. dicitur: Quod ſupereſt date eleemoſynã. Luc. 9.
Et ad hæc præcipue tenentur clerici, quibus bona eccleſiaſtica commiſſa ſunt, non ad abutendum pro ſuis conſanguineis, ſed potius ad fideliter diſpenſandum, ſecundum illud. Diſpenſatio mihi tradita eſt, & ideo 1. Cor. 9
de eis dicit Ceſarius, quia nõ ſolũ Cæſari.
decimæ non ſunt noſtræ, ſed ad in adm.
eccleſias deputatæ; verum quicquid amplius quam nobis opus eſt à Deo accipimus, pauperibus erogare debemus. Et ſi quod eis deputatum eſt, noſtris cupiditatibus, vel vanitatibus reſeruamus, quanti pauperes in locis vbi nos ſumus, fame, vel nuditate mortui fuerint, nouerimus, nos rationem de animabus illorum in die iudicij reddituros. Sed nota, quod non ſemper peccat mortaliter qui non dat pauperibus quod ſuperfluum habet, ſed quãdo neceſsitas imminet. Quando autem ſit talis neceſsitas quę obliget ad peccatum mortale, non poſſet ratione determinari, ſed committitur prudentiæ vel fidei diſpenſatoris. Vnde ſi bona fide det, quãdo ſibi videtur expedire, immunis eſt à peccato, alioquin mortaliter peccat.

Cur diabolus interdum hominem (Deo permittente) exaltet, cornicula, aquilaq; exemplis aperte exponitur.
Cap. XXVI.

EXaltat aliquando diabolus hominem, vt in altitudine dignitatis frangat, quem in humilitate ſuperare nõ potuit. Cornicula. n quãdo non poteſt frangere nucẽ, in altum portat, vt fortius cadat, & frangatur: & ſimile facit aquila de teſtudine. Vnde hoc modo occiſus fuit AEſchilus poëta, ſicut narrat Valerius, quia dũ ſederet ſub dio capite diſco-

perto,

perto, aquila in alto testudinem ferens, candore capitis eius decepta, quia credidit quod esset lapis quidam, tandem super ipsum testudinē directo diametro cadere vt frangeretur permisit; & sic dum testudinem frāgere voluit, cerebrum illius contriuit. Sicut ergo aquila testudinem, vel cornix nucem, sic diabolus in dignitatem eleuat aliquē quem vincere ante non poterat, vt ipsum in peccatū deijciat, & ideo statuit
Matt.4. Christum super pinnaculū tēpli.
Iob 30. Iob: Eleuasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me valde.

Quomodo fidelis in aduersitatibus stabilis persistere queat, vero Christi exēplo, Echiniq; piscis similitudine demonstratur.

Cap. XXVII.

Exemplum humilitatis, & patientiæ Christi, contra omnes aduersitatis procellas animū fortem reddit. Cuius exemplum apparet in quodam pisciculo, qui echinus est vocatus; de quo Am-
Amb. bros. dicit, quod dū procellas vētorū sentit, calculum validū arripit, & tanquā ancoram ne excutiatur fluctibus trahit; & sic non suis viribus liberatur, sed pōdere alieno munitur. & contra futurā tempestatem lapidis auxilio stabilitur, quod nautæ attendentes, sibi præcauent ne eos turbo preueniat imparatos. Sic qui procellas euadere vult, id est, aduersitates seculi sæuientis, arripiat calculū validū humilitatis, scilicet patientię, Christi exēplo; qui ait: Si mundus vos odit, scitote, quia
Io.20. me priorē vobis odio habuit. vn-
1.Pet.2. de Pet. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Et ideo, qui hunc lapidē angularem, scilicet Christum, accipit in exemplum, nullus ei nocere potest impetus tempestatis: nam si passio Christi ad memoriam reuocetur, nihil est adeo durū, quod non æquo animo toleretur, sicut Greg. dicit. Greg.

Item exempla sanctorum, qui nos præcesserunt, docent nos diuitias mundi contemnere. Legitur enim, quod ossa gallorum & gallinarum sunt auro venenum. Vnde si auro liquescenti ossa huiusmodi misceantur, ab eis consumitur. Sunt autem velut gallorum & gallinarum ossa Sanctorum & Sanctarum, qui mortui sunt, exēpla, quæ quasi aurū destruunt, dū nos viuētes ad ipsum contemnendum inducunt. Eccl. Eccl. 31
Beatus qui post aurum nō abiit, Act. 3
& dixit Petrus: Argentum & aurum non est mihi.

Prælatos malis exemplis subditorum animos inficere vnica Galli senis similitudine explanatur.

Cap. XXVIII.

Exempla mala prælatorum si foueantur, corrumpunt, & inficiunt mores subditorum. Cuius exemplum est gallus, quia (vt Plin.
Plinius dicit) gallus in vltima senectute oua quædam facit parua rotunda, & quasi liuida; maximè si talia oua ab aliquo venenoso verme, puta bufone vel huiusmodi, in diebus canicularibus foueantur, basiliscus procreatur; qui tātæ venenositatis est, quod solo aspectu inficit & occidit. Quasi ergo senex gallus est quilibet antiquus Prælatus, vel princeps in reuerētia habitus; cuius venenosa oua, sunt praua eius opera, ex quibus oritur basiliscus aspectu inficiēs. i. exēplū pestiferū, subditos corrūpēs, pręcipue si fouētur ab aliquo venenoso verme. i. si suadentur fieri ab aliquo pestifero & maligno suggestore. Augustinus: Omnis qui male vi- Aug. li.
uit in conspectu eorum, quibus Past.
præpositus est, quantum in ipso

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

est occidit, & forte qui imitatur moritur, & qui non imitatur viuit: tamen quantum ad illũ pertinet ambos occidit.

Quantum deuotæ mentis feruor in tentationibus prosit, hic breui clarum efficitur.

Cap. XXIX.

FEruor deuotæ mentis insurgentes tentationes expellit, quod patet exemplo vulturis, qui (sicut dicit Plin.) in tantum contrariatur serpentibus, quod si pẽnę eius vratur, ex odore serpẽtes fugantur. Tunc quippe pennæ vruntur vulturis, cum incenduntur & feruescũt meditationes, & affectiones cordis, secundum illud
Psa. 38. Psalm. In meditatione mea exardescet ignis. Et tuncquoque serpentes fugiunt, quia tunc dæmonum suggestiones abscedũt. Vnde Grego. Si nos virtus deuotio-
Grego. Moral. nis in intimis afficit, omnis strepitus prauæ suggestionis obmutescit: Virtus enim deuotionis est ipse feruor affectionis. Vnde Hugo de S. Victore dicit, quod
Hugo. deuotio est feruor bonę voluntatis, quem mens cohibere nõ valens, certis manifestat indicijs.

Filios erga parentes fore omni tempore piẽtissimos, per varia nonnullarum auium exempla, scitu digna terminatur.

Cap. XXX.

FIlios esse pios circa parentes præcipue in senectute, vel debilitate eorum, docent nos aues cornini generis. De quibus ait
Aris. de anima. Arist. & Basil. quod pascunt pullos suos in iuuẽtute sua, & iuuenes pascũt parentes in senectute sua, & quando debilitãtur seniores, in humeris suis eos ferũt iuniores. Mira est igitur auium talium pietas, vt erubescat suis parentibus auxiliũ nõ præstare homo, a quibus beneficia tãta suscepit, vt dicit Ambro. & Ecc. Fili
Eccl. 8. suscipe senectam patris tui, &c.

Item filios erga parentum defectus pietatis exercere officia inducunt cornicis exempla. Nam (sicut dicit Ambr.) erga parentes suos miranda est cornicis clemẽtia, quia cum parentes plumis, & alis in senectute nudari cõtingit, cornices iuniores pẽnis propriis eos fouent, & collecto cibo nutriunt, & fulto alarum suarum subleuant, & ad volandum exercitant, vt scilicet in pristinos vsus membra dissueta reducant. Sic filij hominum suos parentes deberent pennis propriis nudos, si alios non haberent, induere, primo victu, vel labore famelicos nutrire, fulto brachiorũ suorum eos infirmos vel debiles subleuare, & ad eundum vbi oporteret, iuuare. Sed nota quod inordinatus amor parentum ad filios, est etiam ipsis parentibus causa perdendi virtutes. Cuius quidem rei exemplũ apparet in ciconiis. Nã ciconia (sicut dicit Ambrosius) miro affectu pullos suos diligit Amb.
& custodit, ita quod ex cubatione assidua super eos pennas perdit: sic parentes qui filios suos inordinatè diligunt, frequenter propter nimiam curam, vel lucra illicita, quę faciunt propter illos, pennas virtutum amittũt. In hoc tamẽ ipsę ciconię reddũtur imitabiles; quod quantum expendũt temporis in fœtibus educãdis, tantum ab eis vice reciproca educantur (vt dicit Ambrosius) vt videlicet filij hominum, quos parentes in infantia eorum cum magna cura educant, eisdem in senectute sua vicariam opẽ reddant. Consimilem quoque pietatis speciem vpupæ erga suos parentes senes seruare reperiuntur: Nam cum vpupa senuerit, ita vt videre vel volare non possit, pulli eius euellunt ei pennas inualidas, liniũt oculos eius quibusdam herbarum succis, & suis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

etiam fouēt sub alis, donec plumæ creuerint, & clare viderint, in quo exemplo innuitur, quod filij à parentibus senibus vel infirmis debent, quantum possūt, mala & molesta remouere, curas necessarias eorum infirmitatibus adhibere, obsequiis proprijs & personis confouere, siue seruire, nec eos deserere debēt, quousq; eos viderint suis obsequijs vel auxilijs non amplius indigere.

Tribulationes, ac afflictiones interdum malos ad vitam spiritualem inducere, apum similitudinibus edocetur.

Cap. XXXI.

FLagellum tribulationis, & afflictionis, aliquādo etiam terrenos & lasciuos cōuertit in fructuosas spirituales vitas, quod ostenditur per exemplum in apibus: Dicunt enim experti, quod apes sæpe de boum cadaueribus generantur. Dum enim vituli occiduntur, carnes verberantur, & sic de putrefacto cruore vermes generantur, qui receptis alis apes efficiuntur. Quid autem per boues, vel vitulos, nisi terrenos homines accipimus, & superbos: Boues enim terram arant, & vituli, siue tauri ceruicosi sunt, siue indomiti, sed occiduntur boues, vel vituli, & carnes verberantur, quia dum tales tribulantur à mundo, vel verberantur in carne, id est, corpore infirmantur, extinguitur auaritia & superbia iugulatur. Occisi autem vituli vermes gignunt, quia extincto superbiæ spiritu, humiles fiunt, qui alis receptis apes efficiuntur; quia pennis virtutum ornati, tam in contemplatiua, quam in actiua vita perficiuntur. Apes enim, & volando se subleuant, & alijs mella fructificant, quia videlicet viri sancti, & in altum per contemplationem ascendunt, & alijs melliflua opera, vel etiam verba fundunt. Eccles. Breuis in volatilibus est apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Apis breuis est homo humilis, qui est breuis per humilitatem, volatilis per contemplationem, dulcorosus & fructuosus, per pietatis subuentionem. Eccl. 11.

Dæmonum, Hæreticorumq;, ac Hypocritarū astu, atq; fraus quanta sit, perdicis, polypi piscis, & cancri, certis definitur exēplis.

Cap. XXXII.

FRaudulentia dæmonum, vel hæreticorum assimilatur perdici. Est enim perdix fraudulēta auis, quia oua rapiens aliena, fouet ea, sed de hac fraude sua, nullum suscipit fructū, sed damnū, quia perdit laborem suum: Nam pulli nati, mox, vt vocem propriæ genetricis audiūt, putatiuam matrem penitus derelinquunt, & ad veram matrem accedunt, vt dicit Ambrosius: hinc Hieremias inquit: Perdix fouet quæ non peperit. Hier. 17 Sic etiam diabolus, vel hæreticus, quasi aliena oua rapit, dum sanctæ Ecclesiæ filios callidè decipiēs, ad se trahit. Sed frequentius laborat in vanum, quia frequenter sic decepti, dum veram & catholicam audiūt ecclesiæ veræ matris doctrinam, perfidiam, vel peccatum relinquunt, & ad veram matrem ecclesiam accedunt, vel ad diuinam gratiam per veram fidem, vel pœnitentiam redeunt. Ioan. Oues Ioan. 10 meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.

Item fraudulentus, & hypocrita assimilatur pisci polypo, qui est fraudulentus piscis. Nam (vt dicit Ambrosius) polypus in vadoso littore, petræ alicui se cōiungit, & ita illi inhæret, vt tā coloris similitudine, quam figuræ, petra quidē, vel ipsius sacci pars aliqua esse videatur. Vnde pisciculi

decepti, dū sub ipso, tāquam sub lapide, vel saxo latere voluūt, postquam ingressi sunt latibulū corporis sui, eos polypus intercipit, & includit, atq; inclusos deuorat & deglutit. Huic ergo pisci assimilatur fraudulentus & nequā, qui alteri adhærens, & huius modum & mores assumit, & se conformare studet, vt de eo magis cōfidatur & facilius decipiat, & de talibus dixit Christus. Ve-
Matt. 7. nient ad vos in vestimentis ouiū. Vel talis est hypocrita, qui petræ, id est, Christi in exteriori apparentia speciem prætendit, cum tamen sit piscis vorax.

Item fraudulentus homo assimilatur cācro, qui volens comedere ostreas, cum propter duras testas quibus clauduntur nō valeat, obseruat tempus, s. quando ostrea radiis Solis se aperit, scilicet tempore quieto à ventis, & tunc vt ostrea recludi nō valeat, clanculo aliquem lapillū accipit, & latenter immittit: post quod, immissa secure tela, siue brāchia ipsam diripit, & comedit. Huic ergo similis est homo fraudulentus, qui quem superare non potest, calida fraude decipit, & de eius ærūna se pascit, vt dicit Ambrosius. Psalm. Sicut nouacula a-
Psal. 51. cuta fecisti dolum.

Garruli homines, qui semper inanibus abūdant verbis, quinque effectibus Graculo comparari explanatur.

Cap. XXXIII.

GArrulus & gulosus homo assimilatur graculo, quod patet ex eius cantu: nam cantus eius, quidem est eius garritus. Vnde (sicut dicit Basilius) à garrulitate vocis graculus est dictus. Homo autem qui gulositati studet, post cibum rumores libenter refert, libenter detrahit, & nonnūquam contendit: Vnde talis non immerito designatur in graculo.

Secundo, patet ex transitu, siue volatu; quia graculus in syluis degens, de arbore vna in aliam garriendo trāsit, & hoc est, quia homo garrulus, de his cum quibus habitat, etiam turpia, quæ de eis nouit aliquando enarrare non cessat.

Tertiò ex conspectu, quia cum graculus aliquam auem transire aspicit, garrit; & cum aliquos occultos reperit, similiter facit. Quia scilicet garrulus homo non tantum detrahit secularibus, sed etiam eis quos religionis occultat locus.

Quarto ex affectu, quia aliquādo graculus captus clauditur, vt articulata verba loqui doceatur. Similiter aliquādo garrulus secularis cū ad conuersionē venit, & religionem ingreditur, verba religionis adiscit, vt lingua volucris, lingua loquatur hominis .i. vt qui inordinatè loqui consueuerat, ordinatè loqui deinceps assuescat.

Quinto in exitu: nam aliquando contingit, quod graculus, qui tenebatur clausus, de ipsa clausura exiēs liber euadit, & qui prius garrulus fuerat, per egressionem magis clamat. Et eodem modo garrulus cum vitam Religionis arripit, vix linguam suam deserit. Sed si forte relicto habitu foras exierit, bonum religionis in malum garriendo, s. detrahendo cōuertit. De tali ergo persona dicitur: Garrula & vaga quietis impatiens. Prou. 7.

Quando animæ gratia reficiantur diuina, quos in eis operetur effectus, ac finalis impœnitentia, quæ & peccatum in Spiritum sanctū dicitur, prauitas quāta sit, pullorum, coruorum, Galli, Caladrijq; exemplis demonstratur.

Cap. XXXIIII.

GRatia cælesti non reficitur anima, nisi quamdiu est à peccatis munda, quod patet exēplo coruorum. De quibus glossa dicit

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Psal. 146. dicit super illud Psalmi. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocātibus eum, quod quandiu pulli coruorū habent plumas albas, à parentibus relinquuntur, & tunc rore cœlesti pascuntur; quando autem nigrescere incipiunt, tūc corui eos pascunt. Quid autem sunt pulli pluma albi, nisi homines mundi corde? hi cœlesti rore pascuntur, quia cœlestis gratiæ pinguedine nutriuntur: sed nigri facti, pascūtur à coruis; quia peccatis obscurati, à dæmonibus reficiuntur.

Item gratia cœlestis cautelam & fortitudinem præstat contra prosperitates, & cōtra aduersitates. Legitur enim de gallo, si quis eius pinguedine inunctus fuerit, à pantheris, & leonibus tutus erit. Potest enim Christus per gallum non incongrue intelligi, qui nos in noctis nostræ caligine excitat, atq; solicitat voce doctrinæ suæ. Est ergo pinguedo galli, gratia ipsius Christi, cuius scilicet sacratissima ipsius vnctio, de qua
Ioan. 2. dicitur, Vos vnctionem habetis à sancto, tā contra pantheræ malitiā, quā contra leonis seuitiā nos defendit. Aduersarius nāque malignus, vel nos tentando delectabilibus allicit, pātheræ videlicet more, quę os aperiens odore animalia attrahit quæ deuorare cupit, vel eos persequendo aduersitatibus frangit, sicut leo seuiens & rugiens circuit quærendo quē ipse comedere possit. Sed galli vnctio ab vtroque defendit, quia scilicet Christi gratia cautos nos facit in prosperis, & fortes ac intrepidos in aduersis: & ideo hanc galli pinguedinē Proph. petebat,
Psal. 62. dicens; Sicut ex adipe, & pinguedine repleatur anima mea.

Itē gratia Dei non respicit quē finalis impęnitentia ad mortem æternam ducit, cuius manifestū exemplum apparet in caladrio. Nam caladrius (vt Arist. dicit) albi coloris est, nihil nigredinis habens, cuius natura est talis, quod quando quis graui infirmitate detentus fuerit, si ægritudo ad mortē fuerit, caladrius ab eo faciem suam auertit, & tunc homo de morte certus existit: Si autem infirmus curandus sit, & tunc visum in ipsum figit, & quasi applaudens in eū intēdit. Et differt iste caladrius à calandra, quæ est auis canora, sicut dicit Glossa super. Deu. 15. Hæc ergo auis totaliter alba, est Spiritus sancti gratia, quæ est munda, & nullius nigredinis, i. culpæ admixtione infecta. Quasi autē infirmus grauiter omnino moriturus, homo desperatus est, & finaliter impœnitēs, ad æternæ mortis supplicium peruenturus. Vnde Spiritus sancti gratia hunc nunquam respicere potest, quia finali pœnitentia, & remissione caret. Ipsa etenim esse dicitur Spiritus sancti blasphemia, quę neque remittitur in hoc seculo, neque in futuro, prout Aug. Vnde Io. Est peccatum ad mortem: pro isto non dico, vt roget quis. Quasi autem infirmus curandus, est ipse peccator pœnitentiam agens, in quem respectus diuinæ gratiæ lætāter & perseueranter intendit, quousque ipsum à peccatis purgando, ad plenam sanitatem perducit.

Arist. de ani.

Aug. li. de verbis do.

Gulosi, qui ventri semper indulgere intendunt, cygno, locustis, miluisq; aßimilātur, omniq; tempore ad contemplandum inepti redduntur.

Cap. XXXV.

GVlosus, & ventri deditus, ociosus est, & ad contēplandū ineptus. Quod patet exēplo cygni. Nā cygnus est multę carnis, & ideo quietē diligit, & raro volare contendit, quia pōderosi est corporis. Illi autē multæ carnis sunt qui multam de suo corpore curā

gerunt, & hi quietem ocij diligunt, & insuper ad cõtemplationis violatum minime apti sunt:
Sap. 9. Nam corpus quod corrumpitur aggrauat animam.

Item gulosi & voluptuosi assimilantur locustis. Nam locusta, quasi tota vena est, & ideo insatiabilis est. Os habet quadrangulatum, & habet vnum intestinũ, quod fame & immunditia semper est plenũ, quãdiu viuit semper esurit, & si quid viride inuenit, rodere non desistit Similiter quidam gulosi, sic totaliter sunt dediti vẽtri, quod nil prętet ventrem suum esse videntur. Vnde
Philip. 3 Apo. de talibus dicit: Quorum Deus venter est. Tales insatiabiles sunt, qui vno prandio habito,
Prou. 30 ita solicitatur de alio Prou. Vẽter impiorum insatiabilis est. Os etiã habent quadrangulatũ, quia quatuor modis offendunt in comedẽdo cibum, scilicet, vel quia sumunt superfluum, vel quia quærunt cibum delicatum & preciosum, vel quia nimis curiosè paratum, vel quia sũmũt per modum inordinatum, vel nimis ardenter, vel quia præueniunt tempus.

Item eorum intestina, quando sunt referta, sunt plena immunditia, sed quando sunt ieiuna, id est, vacua, sunt inedia & fame cruciata; & quia semper circa cibũ intendunt, quicquid sibi gratum inueniunt, habere & comedere satagunt.

Item gulosi quidã assimilantur milui. Nam miluus propter gulositatem immundis vescitur, & pro modico ventris pastu, tota die circunfertur Sic aliqui gulosi sunt qui propter gulã, quæ aliis vel inconsueta sunt, vel immunda communiter videntur, auide comedunt, vt carnes canum, vel serpentum, vel ranarũ, & huiusmodi, quæ propter immunditiam suam communiter in vsu non sunt: Et insuper etiam aliqui more milui circa coquinam, & cacabum tota die circunferuntur.
Psal. Famem patientur, vt canes, Psal. 58.
& circuibunt ciuitatem

Quo via hæretici, atque hypocritæ, aspectu, ac eorum affatu multos decipiant. Ceti quadam similitudine clarum efficitur.
Cap. XXXVI.

HAEretici, vel hypocritæ, sicut decipiunt alios ex aspectu sanctitatis simulatæ, ita quoque eos subuertunt ex affatu falsæ doctrinæ, seu locutionis falsitate. Vnde assimilantur ceto i. pisci balenę. de quo dicit Iorach quod Iora. li. de animal.
maxime quãdo senescit, propter magnitudinem corporis adunatur puluis in dorso eius, & condensatur in tantum, quod herbæ & frutices ibi crescunt, ita vt insulæ similis videatur: ad quem si nauigãtes incautè appropinquãt, sine periculo vix euadũt: nã aquã in tanta quantitate de ore eijcit super nauẽ, quod aliquando eam subuertit; Sicut ergo cetus ex aspectu simulato attrahit, siue decipit, & aqua ex ore missa, linũ nauis subuertit; Sic etiã hæretici, vel hypocritæ plurimũ ex aspectu attrahunt alios stimulata sanctitate: sed mentium naues aqua oris subuertunt. i. doctrina & exhortatione falsitatis. Vnde de eis dominus dixit: Attendite à falsis Mat. 7.
prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.

Humilitatem præcipuè ex peccati consideratione, ac ex carnis corrupta memoria oriri, summopereq; nos ad Deum contemplandum idoneos reddere, ceti, Echini, Aquilæque oculorum exemplis, redditur perspicuum.
Cap. XXXVII.

HVmilitatis virtus nascitur in spiritu, dum infirmitas, & corruptio carnis ad memoriam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

reuocatur. Cuius exemplum apparet in ceto, de quo dicit Iorach, quod abũdat in spermate & post coitum eius quod superfluit supernatat, quod collectum desiccatur, & in ambræ lapidis substantiam conuertitur. Quid ergo in superfluo spermate, nisi carnalis corruptio peccati designatur? Cuius desiccatio, & eiusdem peccati pœnitudo. Tunc ergo carnis corruptio desiccata colligitur, quando cum mentis pœnitudine ad memoriam reuocatur. Et tunc mollities spermatis in soliditatẽ conuertitur lapidis, quia ex compunctione corruptionis carnis, nascitur humilitas mentis, quæ dum mentem tangit, ambræ soliditatem prętendit. Sic Dauid ex consideratione suæ iniquitatis, deductus est in compunctionem humilitatis, dicens: Quoniam iniquitatem meã ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris, &c.

Ps.50.

Item humilitas confirmat animum hominis contra fluctus superbiæ & mundanæ vanitatis. Vnde assimilatur cuidã pisciculo qui Echinus vocatur, qui quidem est paruus piscis, & vix semipedalis in longitudine, ab hærendo sic dictus, eo quòd licet sit exigui corporis, est tamen admirandæ virtutis: Nam nauis cui adhæret, licet feruẽte mari multæ procellæ seuiant, tamen quasi radicata stare videtur, nec aliquo modo mouetur. Similiter humilitas cordis, quamuis hominem apud se faciat paruæ reputationis, reddit tamen immutabilem nauẽ mentis à vento procelloso superbiæ, & fluctibus vanitatis. Eccl. Firmabitur in illo & non flectetur; & continebit illum & non confundetur, &c.

Eccl.15

Item humilitas mẽtis maxime eam perspicacem reddit ad contemplationem diuinæ claritatis, sicut econtra superbia hebetem eam facit. Cuius exemplum est (sicut dicit Auicenna) quia oculus aquilæ paruus est, & tamen ad videndũ lumen Solis perspicacissimus. & econtra oculus nycticoracis magnus est, & tamen lucem Solis intueri non potest. Oculus ergo animæ mens est, quæ quanto fuerit humilitate minor, tanto erit ad diuinæ lucis claritatem contemplandam perspicacior: sed quãto econtra fuerit superbiæ reputatione grandior, tanto erit ad contemplandum obscurior. Vnde Matth. Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Mat. 11

Homines ad bonum peragendum inconstantes, Auibus in cauea clausis, mutationiq; Miluorum esse similes edocetur.

Cap. XXXVIII.

INconstans & leuis homo, similis est aui incarceratæ, quæ quiescere non potest, sed semper per capiolam currit, modo huc, modo illuc. Hiere. Hæc dicit Dominus populo huic, qui dilexit mouere pedes suos, & non quieuit, & Dominos non placuit. Hier.14

Item imperseuerantia quorundam feruenter incipientiũ assimilatur mutationi miluorum: Nam miluus in iuuentute differre à predę auibus non videtur; sed quanto plus viuit, magis se semper degenerem ostendit, vnde secundum Aristotelem quoddã genus est milui, quod in principio aues capit, tãdem vix muscas & vermiculos capit, & demũ fame perit. Tales sunt, qui in iuuentute sunt boni, & senectute efficiuntur peiores. Efficiuntur etiam miluo similes, qui à suo cõuersionis principio aues capiunt, Arist. de ani.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

id est, sanctorum virtutes imitari incipiunt: sed ab incępto feruore post modicũ paulatim deficiẽtes, vix muscas capiunt, i. vix minima quæque bona facere satagunt, & tandem à gratia deficientes, omnino deuotionis spiritũ totaliter amittunt. Et talibus dicebat Apost. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini.

Gal. 3.

Ingratitudinis culpa filios quoque exhæredari, insigni ipsius pellicani exemplo præcisè definitur.

Cap. XXXIX.

INgratitudo filios etiam excludit à paterna hæreditate. Vnde pellicanus, auis scilicet fęminea, quæ super filios suos à serpente occisos, percusso pectore primo ad eos viuificandos sanguinem fundit, quo effuso sanguine in tantum debilitatur, quod pulli pro cibo exire coguntur. Et illos pullos qui naturali affectu ipsam pascunt, postquam resumpsit vires, tenerrimè diligit, & solicitè nutrit. Sed illos, qui de ipsa tanquam degeneres nullã gesserunt curam, tanquam ingratos deijcit, etiam secum viuere non permittit. Ex quo patet, quod grati filij à parentibus nutriendi & diligendi sunt; Ingrati vero etiam secundum leges à parentibus repelli & exhæredari possunt. Vnde etiam pellicanus iste Christum repręsentat, qui ait: Similis factus sum pellicano solitudinis: ipse enim homines, quos creauerat, tanquam filios ad imaginem & similitudinem suam, à serpente antiquo veneno peccati occisos, proprio sanguine viuificauit: Vnde gratos filios, qui eum in suis pauperibus nutriunt, finaliter secum ad suam hæreditatem admittet, dicens: Venite vos benedicti. Ingratos autem, & crudeles excludet, dicens: Ite maledicti, &c.

Psl. 101.

Mat. 25.

Singularibus apum exemplis gulosi ociosi vacantes, dure esse plectendos, plenè demonstratur.

Cap. XL.

INertes, & gulosi, sunt durè castigandi, & à sua gulositate cohibendi. Nam apes (vt dicit Philosophus) inertes durè castigant, & cessantes ab opere morte condemnant. Et habentes magnum ventrem, & quæ nimis comedũt expellunt, vel occidũt, si possunt: Sic castigantur inertes, & damnantur inutiles homines etiam à Deo. Matth. Seruum inutilem proijcite in tenebras exteriores. Similiter gulosi, qui Christo Domino non seruiunt sed suo ventri, non solum expellentur à regno, sed etiam æternæ mortis deputabuntur supplicio; Dicetur enim homini guloso, & ventris delicijs dedito illud. Apoc. Quãtum glorificauit se, & in delicijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum.

Arist. de ani.

Mat. 25.

Apo. 18.

Inter apes ergo nulla est ociosa, sed quędam certant, quasi in bello campestri, contra apes alias; quædam circa victum inuigilãt, aliæ flores futuros explorãt, aliæ ceras de floribus sugunt, aliæ cellulas nec rotundas, nec quadras mira connexione & æqualitate componunt. Et inter tam diuersa opera, nulla alterius operibus insidiatur, nullo raptu victum quærunt, sed proprio labore conquirunt, quod inter herbas, & flores recolligunt. In quibus nos instruunt ocia fugare, in officio, vel opere sibi congruo quemlibet laborare, nulli in suo opere vel commodo insidias parare, non vi rapinæ, sed suo labore victũ sibi procurare, item munditiam in omnibus operibus amare. Nam inter flores & mundas herbas, ipsæ (vt dictum est) colligunt fructum suum.

Delphini

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Delphini exemplo notabili, Innocentium persecutores belluas immaniores existere declaratur.

Cap. XLI.

INnocentium persecutores crudeliores sunt belluis marinis: dicit enim Iorath, quod delphini sentiunt per odorem, si homo mortuus in mari vnquam comedit de delphino, quod si comedit, ipsum comedunt, si autē non comedit, ipsum ab aliorum piscium morsibus custodiunt, & eū ad littus perducunt. Ecce igitur quod belluæ maris, quāquā vindicent receptam iniuriam, non tamen persequuntur, sed tuentur innocentiam; sed tamē humana crudelitas tanta est, vt quandoque atrociter lædat eos, a quibus nullam iniuriam, vel læsuram vnquam recepit. Vnde Æsopus dicit: Nocent innocuo nocui, causamque nocendi inueniunt.

Iorath lib. de animal.

Æsopus.

Inobedientiæ varietas, ipsiusq; culpæ grauitas, & denique quam acriter inobediens puniatur, apum exemplo aperitur.

Cap. XLII.

INobedientię culpam esse acriter puniendam, exemplo suo apes ostendunt. Nam apes, quæ regi non obediunt, de seipsis vltionem expetunt, & aculei sui vulnere se occidunt. Multo ergo magis, qui cęlestis Regis mandatis inobedientes fuerint, pœnitentiæ debent aculeum in sua corda infigere, & ipsam inobedientiæ culpam in semetipsis extinguere. Et quanto fuerit inobedientia maior, tanto ad ipsam extinguendam requiritur acrior dolor. Habet enim inobedientiæ culpa gradus suos. Ibique est grauior cuiuslibet inobedientiæ actus, vbi periculosior est cōtemptus: grauius est peccatum Deo non obedire, quam homini, nisi in hominis præcepto Dei præceptum includatur: grauior etiam inobedientia est, vbi maius præceptum contemnitur. Pręeminet enim præceptum præcepto, quia præfertur dilectio Dei dilectioni proximi; grauior est etiam inobedientia, in qua præcipientis persona contemnitur, quam vbi eius mandatum tantum respuitur. Regum. Peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatrię, nolle acquiescere: Similes enim sunt culpæ, idololatria, & inobedientia; quia vtraque ex Dei contemptu est proueniens; non tamen æquales sunt, sed est idololatria grauior. 1. Re. 15

Inuidiæ prauitas, inuidiosiq; natura describitur, qui & Pauoni vnico exemplo comparatur.

Cap. XLIII.

INuidus abscondit bona, ne alius inde fructum habeat, etiā si illis ipse non indigeat. Vnde similis est pauoni, qui fimū suum, qui valde medicinalis est, abscōdit, vt inueniri vix possit, quasi inuideat vtilitati hominis. Ex quo patet, quod inuidia bonorū communicationē excludit. Vnde dicit Augustinus. Tolle inuidiam, & tuum est quod habeo: tollam inuidiam, & meum est quod habes. Aug super Io.

Item hoc exemplo patet, quod proprium est minorum maioribus inuidere. Pauo enim inferior est homine. Vnde Iob: Paruulum occidit inuidia, quamuis & inter pares & dispares inuidia esse possit. Vnde dicit August. Inuidia est odium alienæ felicitatis, rerum inferiorum, ne sibi adæquentur; rerum superiorum, quia eis non æquantur; rerum parium, quia sibi æquantur. Vnde Cain inuidit Abel prosperitati, Rachel Lyæ fœcunditati, Saul Dauid fœlicitati, per inuidiā procuratus est lapsus mundi, & mors Christi. Iob 5. Aug in Serm.

Hypo-

Hypocrita struthioni, cygno, aliisque nonnullis animantibus comparatur, taliumque exemplis ipsius malignitas hypocrisis rectissime demonstratur.

Cap. XLIIII.

HYpocrita assimilatur struthioni, qui (sicut dicit Isidor.) corpus habet animalis, sed pennas & rostrum habet auis, licet propter pondus in aëra leuari nõ possit. Vnde (sicut dicit Gregor.) Isido. penna struthionis similis est pennæ herodij in colore, sed non in virtute: Nam eius similitudinem pennæ habet, sed volatu caret, ad volandum alas erigit, sed tamen à terra nõ surgit: raris enim pennis induitur, magno corpore prægrauatur. Sic hypocrita est animal, id est, carnalis occultè apud se, sed tamen pennas atque rostrum prætendit auis, quia mores prætẽdit, & verba spiritualis hominis. Vnde ipsius penna, id est, exterior apparentia, videtur penna herodij, id est, ad modum vitę alicuius perfecti viri; caret tamen volatu eius, scilicet contemplationis, vel dilectionis, quibus mens volat ad Deũ. Vnde quamuis alas erigat, id est, brachium ad cælum extendat, cor tamen à terra non separat, id est, à terrenorum affectu. Habet enim pennas rariores, id est, paucas virtuosas affectiones, & habet graues carnes, id est, carnales appetitus animam grauãtes, qui eum sursum ad Deum ascendere non permittunt.

Item hypocrita assimilatur cygno. Nam cygnus pennam habet exterius candidissimam omnino nigredine inpermixtam; sed carnem interius habet nigrã, & ad digerendum durã. Et sic hypocrita, licet exterius sit apparens albus, id est, innocens & mundus, intus tamen viliorum nigredine niger est & obscurus. Vnde væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, intus autem pleni estis hypocrisi, & iniquitate, dicit Dominus. Matt.23. Est etiã hypocrita erga proximum nõ largus, vel pius, sed mente durus.

Item hypocritę & duplices homines, qui nũc spiritualia sectari videntur, nunc terrenis actionibus & negotiis inuoluũtur, similes sunt quibusdam piscibus, siue animalibus, quæ nunc in aquis, nunc in terris conuersantur: vnde ab Isidoro appellantur dubia, eo quod non solum sunt natatilia, sed etiam gressibilia per naturã, & talia sunt Phocæ, Crocodilli, castores, & equi fluuiales, & huiusmodi, quæ cõmuniter sunt animalia saeua, vel maligna Sic etiam tales homines dubium videntur, vtrum sint Dei, vel mundi, communiter tamen inueniũtur finaliter deceptores, & iniqui. Isa. Omnis hypocrita est, & nequam. Isa.9. Vnde Apost. Nemo militans Deo implicat se negotijs 1. Thi.2 secularibus, vt ei placeat cui se probauit.

Proximi odium, in anima mortis aculeũ infigere, Apum exemplo edocetur.

Cap. XLV.

IRa siue odium proximi, tollit dulcedinem mansuetudinis, & etiam vitam mentis. Cuius exemplum est, quia apes quando pugnãt, tunc efficiuntur ad mellificandum inutiles, vel paulo post moriuntur, vt dicit Aristot. Aris. de anim. maximè, si aculeum totum infixerint, eo quod impossibile est aculeum totũ infigere, quin cum eo exeat intestinũ. Similiter, qui proximum odit, & iratus lædere vel pungere contendit, saltem in cõsensu, anima aculeum infigit, sed ex ipsa mentis ira vel odio, quasi apis ex proprio aculeo, & mel, id est, dulcedinem mansuetudinis amittit, & intestinũ charitatis eijciens, animę vitam perdit. Vnde scriptum est. Qui odit fratrem

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

1.Io.3. fratrem suum, homicida est, scilicet animæ suæ occisor.

Hominem exterius nequaquam fore iudicandum, vnica ipsius accipitris similitudine paldm fit.

Cap. XLVI.

IVdicandus nõ est animus hominis secundum apparentiam carnis, quia qui quandoque est despectus in corpore magnus est in virtute. Cuius (rei exemplum apparet in accipitre. Est enim accipiter auis regia, quæ plus animo quam vnguibus est armata. Vnde quod ei natura corporis in quantitate denegat, hoc in virtute animi & audacia recompẽsat, vt dicit Isido Sic quandoque in multis hominibus, quicquid vel ex defectu naturæ, vel ex accidentali infirmitate despectũ apparet in corpore, siue ex naturali sagacitate, siue ex diuina gratia, speciali munere suppletur, & recompensatur in mente: propter quod & Dominus dixit: Nolite iudicare secundum faciem: maximè enim secundum Deum temerarium est tale iudiciũ, quia homines vident quę patet, Deus autem intuetur cor.

Isido.

1.Re.16

Tentationis pugna, qua ex compunctionis lachrymis crebro oriri compertũ est, orationis feruore sedatur: quod Merguli animaliumq; aquatilium exemplo indicitur.

Cap XLVII.

LAchrymas compũctionis sequitur pugna tẽtationis, cui opponendus est clamor orationis. Cuius videlicet rei exemplũ in mergulo apparet, de quo dicit Isid. quod sæpe demerso in aquã capite, aurarum signa sub fluctibus cognoscit, & futuram tempestatem præsentiens ad littus cum clamore fugit. Vnde certissimum indicium est futuræ tempestatis cũ ad littus merguli fugiunt cum clamore. Ille igitur in aqua caput mergit, qui mente compunctus, se ad sua deflenda crimina conuertit, Sed malignus spiritus eum perdere timẽs, mox auram contra eum tentationis suscitat, vt à tentationis feruore frigescat. Sed cauta & prouida mens, cum surgentis tempestatẽ tentationis præsentit, mox ad littus humilitatis cum clamore orationis recurrit, attendens scilicet quod Dominus dixit: Orate, ne intretis in tentationem. Mat.26

Isido.

Item lachrymarum aqua animam pœnitentis nutrit, & in ea ardorem & æstum tentationum, & vitiorum extinguit. Cuius rei exẽplũ est in animalibus aquaticis, quæ secundum Auicennam duplici ex causa attrahunt ad se aquam. Nam quædam eorum sunt, quæ aquam in ventrem recipiunt, solum per modum nutrimenti, & non per viam respirationis, sicut conchę marinæ. Et talibus assimilantur pœnitentes, qui ex lachrymarum aqua, quasi quodam nutrimento pascuntur, secundum illud Psalm. Fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte. Super quo verbo Cassiodorus dicit, quod fletus est cibus animarum, corroboratio sensuũ, absolutio peccatorum, refectio mentium, lauacrum culparum. Sed quędam animalia aquatica sunt, quæ aquam recipiunt per modum respirationis, scilicet attrahendo, & emittendo, scilicet ad euẽtationem interioris caloris, ad expellendũ superfluũ calidum, & talibus assimilantur qui plorant, vt lachrymarũ aqua ardorem tentationis extinguant. Psalmus: Trãsiuimus per ignem; id est, per ardorem tentationis; & per aquam compunctionis, & deuotionis, & eduxisti nos in refrigerium.

Psal.41. Cassio. Psal.65.

Quando laus diuina clarior ac laudabilior existat, cicada exemplo declaratur.

Cap.

Cap. XLVIII.

LAus diuina tãto clarior est, & laudabilior, quanto ex feruentiori & pulchriori mente procedit: quod patet per exemplũ cicadæ, quæ in medio æstus, quando alia quasi ardent, tanto cantum reddit clariorem, quãto tunc aërem attrahit puriorem. Similiter vox laudis diuinæ tanto clarior & acceptior redditur, quanto cum feruẽtiori & puriori spiritu canitur, vel formatur. Vnde trium puerorum laus, & hymnus, quo Deum in camino laudauerũt, magnis cõmendatur præconiis, quoniã in pueris puritatem prætendit cordis, in camino vero affectũ & feruorem deuotionis. Daniel: Ambulabant in medio flammæ, laudantes & benedicentes Dominum. Dan. 3.

Varijs sacræ Scripturæ exemplis, Delphiniq́ similitudine choreas fore fugiendas lucide demonstratur.

Cap. XLIX.

LVdi hominum & chorearũ saltus inordinati, communiter sunt præsagium, vel causa exitus mali, cuius exemplum ostenditur in delphinis, de quibus Isido. dicit, ꝙ in mari nihil velocius eis: nam plerunque saliẽtes naues transuolant; saltus tamen eorũ, & ludus futurã indicat tẽpestatẽ, & similẽ accidit de ludis humanis: nam Israëliticus populus in deserto lusit; sed tandem peracto ludo magnã sui stragem suscepit. Post ludũ quoque puerorum Dauid, & Isboleth, secutum est bellum graue. Sic & post Sampsonis ludũ secutũ est Philistinorũ excidium. Et rursus post puellæ saltus, amputatur Ioan. caput. Chrys. quoque dicit, ꝙ vbi saltatio, ibi diabolus, neq; Deus ad hoc nobis dedit pedes, vt cũ camelis saltemus, sed vt cum angelis chorum faciamus. In saltibus lætantur dæmones, & exultant ministri dæmonum.

Exo. 32. 1. Reg. 2 Eccl. 15. Matt. 6.

Luxuriosi, prolis cõceptionẽ in mulierẽ impedimentum inferentes, Pauoni comparãtur. Cap. L.

LVxuriosus, qui impedire conatur in muliere conceptione prolis, vt securius, vel diutius libidini vacare possit, similis est pauoni: pauo enim auis est non diligens fœtum. Vnde masculus persequitur fœminam, vt vbi oua faciat, inuestiget vt ea frãgat, vt sic luxuriæ magis vacare valeat. Talis fuisse dicitur Onan secũdogenitus Iudæ: Qui introiẽs ad vxorem fratris sui, semen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine nascerẽtur, & ideo percussit eum Dominus, eo quod rẽ detestabilẽ faceret. Licet nõ credatur hoc fecisse ex libidine, sed potius ex liuore inuidiæ, cum nõ posset habere filios de propria vxore. Gen. 38.

Malorum hominum insidiæ ex columbarum varijs similitudinibus, plurium auctoritate Doctorum approbatis, patefiunt.

Cap. LI.

MAli aliquando assimilantur columbis, secundum illud: Factus est Effraim, quasi columba seducta. Ose. 7.

Primo quidem ratione dolositatis; quia inuenitur colũba quę ad deceptionem auiũ est instructa. Nam se associat aliis, & ad rete eas ducit, & prima quasi intrat rete aucupis, & cũ eis inuolui se permittit, & sic sub amicitiæ specie, dum ad pascua allicit eas, ad interitum trahit. Sic etiã ad litteram faciũt quidam fraudulenti lusores, qui ludẽdo fictẽ cũ quibusdã imprudentibus, in societate & in participatione lucri acquirendi se ponunt, & sub societatis specie eos in manus verorũ suorũ consociorũ deducunt, & quandoque se vinci & expoliari

expoliari ab illis permittunt, donec per ipsos imprudentes illi nō veri socij totam suam pecuniam amiserint. Similiter etiā faciunt socij quorundam prædonum, qui cum viatoribus se ponunt, & sub societatis specie, in manus spoliantium deducunt, & quandoq; simul cum eis ab aliis se spoliari permittunt, ne alij fraudem aduertant; & talibus similia faciunt multi alij deceptores.

Secundò, ratione curiositatis. Nam columba est curiosa, quia super arborem sedens multum circunspicit super quem ramum scandere possit, vel velit, & quasi deliberando collum vndiq; circunflectit; sed sæpe, dum tamen deliberat, antequā volatum arripiat, eam sagitta perforat, & ideo volatum non perficit; quia quod diutius facere potuit, tēpore quo potuit non fecit, vt ait Grego. Sic
Gregor. accidit peccatoribus illis, qui quanquam de ramo arboris, i. de actu, vel conscientia alicuius criminis recedere proposuerint, & ad meliorem ramum, i. statū per pœnitentiam se transferre decreuerint, tamen tantum procrastinando deliberant, & aduersa circumspicientes implere propositū tardant, quod mortis sagitta, vel vindictæ diuinæ, eos subito non solum in corpore, sed etiā in anima multoties perforat. Et ideo
Eccl. 5. consuluit Eccl. Ne tardes cōuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Tertio, ratione humanæ humilitatis. Nam in Syria (vt dicit Am-
Ambr. bros.) docetur columba vt literarū sit gerula, & prouinciæ ad prouinciam internuncia. Nā ligatur ei litera sub ascella, quæ sic dimissa eleuat se in aëra, & sic redit ad propria vt fuit edocta, sed quandoque ab hostibus cognita impetitur sagitta, & occiditur pro litera. Homo ergo indoctus, vel simplex, similis est colūbæ, cui tunc littera ad deferendum cōmittitur, quando ad prædicandū alijs sacras scripturas exponit: & ei tunc littera sub ascellis ligatur, quando ei prædicatio ex officio imponitur, qui litteras deferens, se in aëre subleuat, quandoq; ipse nō intelligit, aliis exponere tentat, quem nisi ad propria citius humilitas reducat, versutus hostis sagitta erroris necat.

Vitam solitariam Monachis necessariam esse, vnica piscium similitudine confirmatur.

Cap. LII.

Monachi, & solitarij assimilantur piscibus. Dicit. n. Ambrosius, quod magna inter Amb. pisces & aquas vicinitas, & cognatio est: Nam extra aquas viuere non possunt diu. Sed quod est piscibus aqua, hoc est monachis & solitarijs cella. Vnde beatus Anto. dicit, sicut habetur in vitis patrum quod sicut pisces sine aqua, si tardauerint in sicco, cito moriuntur, ita etiā monachi tardātes extra cellam, vel cum viris secularibus immorātes, à quietis proposito resoluuntur. Vnde dicitur etiam Isa. Computrescunt Isa. 50. pisces sine aqua, id est monachi sine cella.

Quantopere mortis, iudiciiq́; memoria extremi nobis prosit, hic galli, Pauonis, nonnullorumq́; animantium exemplis clarissimum fit.

Cap. LIII.

Mortis, & iudicij timorosa memoria, siue cōsideratio, debet nobis præ oculis iugiter esse. Nam gallus timens aquilam, & accipitrem prædones terræ, cum sint acuti visus, vnū oculum ad victū inferius deprimit, alte-

alterum in aëra dirigit, vt aduentũ aquilę vel vulturis scire possit, sicut Plin. dicit. Aquila signat Christũ, & accipiter signat mortem. Vtriusque ergo aduentũ, scilicet Christi ad iudiciũ, & mortis ad interitum, vir sanctus timere debet, qui in gallo designatur. Vnde etiam corpus reficiens, & corporis interitum timeat, ad ipsamque destructionem corporis oculũ mortis intendat, & aduentum quoq; districti iudicis pauida consideratione respiciat. Vnde Hiero. dicit, loquens de die iudicij, Quoties diem cõsidero illam, corde contremisco: siue.n. comedo, siue bibo, siue aliud aliquid facio, semper illa terribilis tuba sonare videtur in auribus meis, Surgite mortui, venite ad iudiciũ.

Plin. de Ani.

Hier.

Item mortis memoria annihilat omnis pulchritudinis gloriam: quod exẽplo pauonis patet: Pauo enim dum pennarum suarũ pulchritudinem cernit, caudam erigit, & ad modum retis, vel arcus, per gyrum capiti circumponit; sed dum inter hæc deformitatem pedum circunspicit, plurimũ erubescit, & obliuiscens suæ pulchritudinis, caudam deprimit, & deponit. Pes ergo, quo mediante corpus terram contingit, mortem hominis signat, per quam corpus in terram redit. Quicunque ergo gloriatur de aliqua pulchritudine corporis, respiciat corporis pedem, id est, ipsius finem; quia si bene respiciat, quale post mortem corpus fuerit, potius sibi aderit tristitia, quam gloria. Vnde dicitur: Quid superbis terra, & cinis?

Eccl. 10

Item mortis memoria animam dirigit, & à tentationibus defendit: Nam aues & pisces regunt se cauda sua. Iumenta autem, & boues se à muscis cum cauda sua defendunt: Sic homines vitam suam dirigunt, & tentationes excurrunt, mortis memoria. Iob: Interroga iumenta, volucres quoq; cœli, & indicabunt tibi, & enarrabunt pisces maris.

Iob 12

Mentis munditiem iugiter ab homine custodiendam fere exemplo suo apes ostendere docetur.

Cap. LIIII.

MVnditiam mentis, quã debet homo deligere, exemplo suo apes ostendunt. Nam mira inter apes munditia est, quia nullas spurcitias dimittunt in opera sua: foras enim egerunt, quando possunt egestiones quas intus fecerunt, quædam in vnum locum congerunt, & postea foras eijciunt, quia nullum fœtorem sustinere possunt. Sic homo debet facere opera munda, id est, sine peccati spurcitia, & cum acciderit, quod alicuius peccati immunditia intus sit polluta conscientia, eiectis per pœnitentiam sordibus, est solicite purganda, vt nullius peccati fœtorẽ intus sustineat anima. Iaco. Abijcientes omnem immunditiam.

Iaco. 1.

Christum nonnunquam percussionis flagello, interdum etiam rerum temporalium subtractione nostram expellere ignauiã, Aquila, accipitrisq; exemplis demonstratur.

Cap. LV.

NEgligentia, & pigritia animæ aliquando expellitur flagello percussionis diuinæ, & quandoque subtractione temporalis substãtiæ: quod patet exemplo aquilæ. Nam aquila (vt dicit Amb.) pullos suos adultos ad volandum prouocat, super eos volitando; & si ad exeundum pigri fuerint, eos rostro percutit, cibũ subtrahit, & sic exire compellit. Sic aquila rex auium, id est, Christus qui est rex regum, & dominus dominantium; pullos suos, id est, homines à se creatos, vel fide-

Amb.

fideles suos, baptismate regeneratos, tam verbis, quam exemplis prouocat ad volandum, id est ad Deum feruenter amandum. Nam amor Dei, & proximi, sunt duæ alæ animæ, quibus ad vitam volat æternam, vel prouocat ad volandum, id est ad bene & solicite viuendum & agendum. Nam nō locis, sed actionibus bonis tendimus ad Deum, secūdum August. Ipse volitat super eos, vt volare exemplo doceat, quia eos ad bene agendū suis exēplis informat.

Deu. 37 Vnde Deut. Sicut aquila prouocans ad volādum pullos suos, & super eos volitans. Sed dū ad exeundū, siue de nido peccati, siue nido ocij pigritantes inuenit; rostro flagelli percutit, quia eos iusta sua sententia aduersitatis iaculo ferit: quibus etiā cibū subtrahit, quia subtractis diuitijs eos ad temporalis inopiæ nonnunquam extrema perducit: qui dum ex parte vna aculeo aduersitatis pungūtur, ex parte vero alia paupertatis nuditate confunduntur, de nido suæ pigritiæ saltem coactionis, vel vtilitatis confusione trahuntur. Quod bene ille prodigus filius ad extremam paupertatem deductus, in se indicauit, di-

Luc. 15 cens. Quanti mercenarij in domo patris mei abūdant panibus, ego autem hic fame pereo.

Item negligentes & pigros subditos debent eorum prælati disciplinis & abstinentijs corrigere ad laborem. Cuius correctionis exemplum apparet in accipitribus, de quibus Basilius dicit, quod cum eorū filij sunt ad volandum habiles, cibum eis subtrahūt, eos rostro percutiunt, & de nidis expellunt. Hoc (vt dicunt Ambros. & Beda) non faciunt ex crudelitate, sed vt eos ad prædandum exercitent, ne forte tepescant ocio, & cibum quærere negligant. Sunt ergo à prælato subditi, tanquam ab accipitre filij, de ocij vel negligentiæ nido, non verborum tantum percussione, sed ciborum etiam subtractione pellendi, vt panem suum non in ocio, sed in operis labore manducent. Apost. 2. Thi. 3

Si quis non vult operari, nec mā- Pro. 31

ducet. Prouer. Panem ociosa non comedit.

Quid religiosus, vt Deo sit gratus, creatori suo offerre debeat, paris turturū, columbarumq; significatione, & actiua contemplatiuaq; vita perfectione recte explanatur.

Cap. LVI.

Offerre debet homo religiosus seipsum totū Deo, scilicet corpus per castitatem, & animam per charitatem. Vnde & in lege Moysi de auibus, turtur & columba iubebantur offerri: quia in turture castitas, in colūba vero charitas designatur. Sed turtur quādoque in lege depilata iubebatur offerri, sicut patet in purificatione puerperæ. Leui. vbi iube- Leui. 12

batur à pauperibus offerri par turturum, aut duo pulli colūbarum, vbi nota quoad literam, quod nō dicit duos pullos turturum, sicut duos pullos columbarum: quia pulli columbarū semper inueniuntur, pulli turturum autē non semper, nec etiam dixit par columbarū, sicut par turturū, quia columba est auis libidinosa, & ideo eā in sacrificio suo Deus noluit offerri: turtur autem est pudica auis. Duplex autem turtur Deo offerri iubetur, vt duplex castitas in homine designetur. s. mentis, & corporis. Vel quia castitas duo requirit, s. continentiam carnis, & humilitatem cordis. Vnde & non solum in Beata Virgine, Christo placuit abstinentia carnis, sed eius etiam humilitas cordis, iuxta verbū eius. Luc. 1

Quia respexit, &c. Nam (sicut dicit Grego,) nulla est castitas, car-

nis, quam non commendat humilitas mentis. Et hinc est (sicut
Gregor. idem Grego. dicit) quod cum de ipsa continentia mens elatione tangitur, plerumque omnipotens Deus superbiam destruēs in immunditiam operis hanc cadere
Aug. super Mat. ho. 54. permittit: immo etiam Augus. dicit, Audeo dicere cōtinentibus expedit cadere, vt in eo ipso in quo se extollunt, humilientur. Quid enim prodest, si cui adest continentia, & dominetur superbia? Duo autem pulli columbarum, duplicem significant affectum ex charitate diligentium, s. Dei & proximi. Aliqui tamen dicunt: quod illi offerūt turturem, quæ est auis soliuaga, qui sectantur vitam contemplatiuam: Illi autem offerunt columbam, quæ est auis gregatim volans, qui sectantur vitam actiuam. Et vtraq; bina ponitur, & vtraque pro cantu gemitum habere perhibetur: bina quidem ideo ponitur, quia vita cōtemplatiua debet habere duplicem oculum, & vita actiua, duplicem habet actum: Debet enim contemplatiuus habere vnum oculum, quo contempletur cœlestia ad desiderandum alium quo ad temporalia ad contemnendum. Item actiuus debet exercitari erga se ad sui correctionem, & erga proximum ad eius ædificationem, & sustētationem. Vtraque etiam vita in hac valle miseriæ, in gemino gemitu consolatur. Gemit enim contemplatiuus ex amore pro desiderio cœlestis patriæ, & ex deuotione per considerationem passionis dominicæ. Gemit actiuus ex compun-
Psal. 6. ctione pro peccatis proprijs. Psal. Lauabo per singulas noctes lectum meum; lachrymis meis stratum meum rigabo Item ex compassione peccati, vel miserijs a-
Hier. 9. lienis Hierem. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum: & plorabo die ac nocte interfectos filiæ populi mei?

Ocium præcipuè ab hominibus ad male agēdum accensis, nunquam non fugiendum fore, struthionis exemplo aperitur.

Cap. LVII.

Occupatio aliqua licita, vel non periculosa hominibus tentatis, vel ad male agendum accensis, danda est, vt videlicet circa eam detenti, vitent magis perniciosa. Et huius rei quidē exemplum natura struthionis ostendit, cui natura dedit, secundum Auic. maxima oua facere, & durissimæ testæ, vt circa eorum generationem calor occupatus temperetur in eis, ne eo incenso citius moreretur. Sic homini calido multum, id est vehementer ad peccandum accenso, siue fortiter tentato, sunt magna & dura oua, idest fortia & difficilia exercitia, vel officia imponenda, vt ex difficili occupatione illorum vitiorum refrigescat incendium, & feruor tentationum. Vnde Eccle- Eccl. 33
siastici. Mitte illum in opera tua, ne vacet; multam enim malitiam docuit ociositas.

Pulcherrimo Aquilæ exemplo fidem ac charitatem in operibus meritorijs omnimodè necessarias existere breuiter edocetur.

Cap. LVIII.

Opera meritoria non possunt ab anima exire sine fide, & dilectione: quod patet exemplo aquilæ, quæ duos lapides præciosos nomine eschites in nido suo ponere dicitur, sine quibus parere nequit. Hi ergo duo preciosi lapides, qui ponuntur in nido Aquilæ, vt posit pullos parere, duæ virtutes sunt, scilicet fides, & charitas; quæ nisi in nido mentis fuerint, scilicet fides in intel-

intellectu, & charitas in affectu, non potest aliquod opus Deo acceptum parere. Nam sine fide impossibile est placere Deo, vt
Heb 11. dicitur Heb. & fides per dilectio-
Gala. 5. nem operatur.

Quo pacto nonnullorum opera infructuosa remaneant, milui similitudine exprimitur.

Cap. LIX.

Opera remissa & mollia, licet sint laboriosa, tamen parum sunt fructuosa; quod apparet per exemplum in miluis. Miluus, licet sit auis patiens laboris; tamē volatus est mollis. Vnde miluus quasi molliter volans est dictus, quia molli pēna, & quasi immobili, super aëra fertur, & leui tactu aërem mouere videtur, hic cibum quærens, & terram respiciens, volando per aëra molliter circuit, & famem quam sæpè patitur, querula voce perdit. Est ergo quasi miluus homo mollis, & in opere tepidus, qui licet in modico cibo, id est, in paruo opere multum patiatur laboris, tepiditas tamē & mollities eius impedit mercedem operis; sicq; fit, vt dum multum circuit, & parum fructificat, quasi miluus famem patiens, id est, mendicus semper & querulus incedit. Vnde per Sa-
Prou. 18 lomonem dicitur. Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.

Quam pauperis ac diuitis sit exitus dispar, accipitris, gallinaq; vnico exemplo monstratur.

Cap. LX.

PAuperes sicut in hoc mundo contemnuntur, ita in alio glorificantur, sed diuites è contra. Nam gallina iuuenis, in domo diuitis vilipenditur, ita quod si intrauerit domum, turpiter eiicitur; sed accipiter, vel falco honorabiliter in domo super perticam ponitur, & solicite de bonis morcellis nutritur, sed si gallina mortua fuerit, cum reuerētia magna & lumine coram Domino portatur; sed accipiter post mortem in sterquilinium proiicitur. Sic pauperes & simplices, in mundo vilipenduntur & deprimuntur; sed post mortem ab Angelis ad mēsam Regis, cum honore deportātur. Sed è conuerso diuites hic honorantur, sed post mortem in sterquilinium inferni eiiciuntur.
Luc. Mortuus est mendicus, & Luc. 16.
portatus in sinum Abrahæ, & in eodem Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Iurgia inter domesticos ferentes à societate penitus seiungendos esse, Apum exemplo comprobatur.

Cap. LXI.

PAcem communem perturbātes, & mutuæ societatis dulcedinem auferre volētes, omnino esse cohibendos, vel ab ipso congregationis collegio remouēdos, exemplo suo apes ostēdunt; quę (sicut Philosophus dicit) apes Aris. de
alias pacem dissoluentes, & mel- ani.
la sua detrahere cupientes, mortaliter feriunt, vel omnino à se repellunt. Talibus enim apibus similes existunt, qui sua inquietudine, vel scissura pacem proximorum separant, siue tollunt. Item qui dulcia amicorum consortia, vel obsequia, quę per mella signantur, aliqua arte malitiæ diripere contendunt. Tales ergo merito sunt, vel asperis verborum puncturis, vel asperis correctionum aculeis feriendi, & ab omnibus nunquam pestiferi insuper Gal. 5.
repellendi. Apost. Vtinā abscindantur qui vos conturbant.

Peccati, quod profecto natura vitiū existit, peruersitas quanta sit, ex Ephemera piscis, cuiusdāq; Delphini ac Turturis marini natura, haud dubie percipitur.

Cap. LXII.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

PEccatum assimilatur pisci ephimerę, qui nascitur sine coitu, de quo ait Iorach, quod post tres horas diei, quo nascitur, moritur. Quasi enim dies illuminās animā, pœnitentia est, per quam respicimus gratiam, & huiusmodi diei tres horę post quas ephimera moritur, sunt tres pœnitētię partes, per quas peccatū extinguitur, s. cōtritio, confessio, & satisfactio. Quod autē ephimera sine coitu s. ex putrefactione generatur, significat, quod peccatū pręter naturæ ordinem, ex appetitus corruptione contrahitur. Vnde Aug. dicit, quod peccatū non est natura, sed vitiū naturę appetentis id quod non est sui ordinis.

Iora. li de ani mal.

Augu.

Item peccatum, licet ante delectet, postea tamen mentem lacerat & necat. Et ideo assimilatur cuidam generi delphini, quod est in nilo: Sunt enim ibi quidam delphini dorso ferrato, qui interna ventrum secantes interimunt crocodrillos. Delphinus ergo nō anteriori pectore, sed posteriori dorso ferrato cocodrilli lacerās ventrem, peccatum repræsentat mortale, quod non ante, id est in principio, sed posterius inficit, peccatoris lacerat ac perimit mētem. Prou. Ingreditur blandè, sed in nouissimo mordebit vt coluber.

Prou.23

Item peccatū in sola affectione existens, potest esse mortale; cuius exemplū apparet in turture marina, de qua dicit Ambros. quod si quis eam etiam mortuā calcauerit, venenosum & mortiferum ei aculeum infigit. Quid est enim turtur mortua, nisi mortalis culpa? quę si quis pede affectionis ei inhęserit, proculdubio reatus mortiferum ei aculeum immittit.

Peccantium peccatorum omnium capitalium varietas, grauitas, & malignitas, ex equi fluuialis, murenulæ, & serpentis, canis quoque maris aquilarum, corui, cygni, ac cynomeæ, vespertilionis, proprietatibus quamplurimis clare demonstratur.

Cap. LXIII.

PEccatores assimilantur piscibus, qui ita naturaliter sunt gulosi, & ad cibum auidi, quod non aduertūt laqueum, siue hamum. Sed quod facit in piscibus natura, hoc facit in hominibus praua cōcupiscentia, s. vt ita auide attendant ad delectationem peccati, quod nō aduertant diaboli hamū, vel laqueum, qui pertrahit ad dolorem supplicij. Vnde dicitur, quod sicut pisces capiuntur hamo, ita capiuntur homines tempore malo. Eccl. 9.

Item peccatores similes sunt equis fluuialibus, quos Nilus fluuius gignit; qui sic vocati sunt ex eo quod equis terrestribus in dorso & iuba assimilantur. Hi de die in aquis morantur, sed per terram de nocte euntes, segetes depascuntur. Talibus ergo equis sunt similes, qui in die prosperitatis positi, sub aquis delitiarum viuentes, efficiuntur voluptuosi, sed ad noctem aduersitatis, & paupertatis educti, prædones efficiuntur, & noxij. Vnde in nullo tempore bene viuunt, quibus vel abundantia voluptatis, vel rapacitatis penuria occasiones fiunt.

Item peccator non potest gignere, id est facere opus meritoriū nisi deponat peccatum. Cuius exemplum est in murenula, & serpente. Murenula enim (vt Isidor. dicit) non inuenitur, nisi fœminini sexus: coit autem cum serpente, & ex eo generat aliam murenulam; sed (vt idem dicit) serpens venenū deponit antequā coëat cum murenula, sed post coitum suum resumit venenum: propter quod murenula, nec à

Isido.

serpente

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

serpente læditur, nec generat aliquid venenosum, vel serpentinum, sed ubi simile natura. Quasi igitur serpens venenosus est homo peccato infectus; qui si venenum peccati non deponeret, murenulam bonam, id est, bonã actionem & meritoriam non gigneret, quia alias cũ matre eius id est, gratia, vel charitate, quæ mater est omnis boni operis, coniungere se non posset. Hoc tamen non imitabile, sed detestabile potius existit, quod post murenulæ coniunctionem serpens venenũ resumit, id est, post receptionem gratiæ quis ad peccatũ redit. Pet. Canis reuersus ad vomitum suum, & sus lota in voluptabro luti. 2.Pet.2.

Item peccatores quidam similes sunt canibus maris. Nam sicut canis est animal mordens, & nociuum in terra, sic etiam in mari piscis canis terribils ẽst. Vnde (sicut Ambrosius dicit.) Canes & in mari & in terra cauendi sunt. Tales sũt peccatores, qui non solum in terra, id est, in trãquillitate pacis, sed etiam in mari, id est, in commotione belli & litis, & periculosi & nociui sunt aliis, de quibus Apostolus: Videte canes, videte malos operarios. Vel similes canibus terrestribus sunt prædones, qui nocẽt in terra; sed tanquam canes marini sunt pyratæ, qui nocent in mari. Vnde Apo. Periculis in terra, periculis in mari. (Amb.; Phil. 3.; 2.Co. 9.)

Item peccatores assimilantur Aquilæ: Nam quoddam genus aquilæ est, quod rapit in aëre, & tale generaliter timent omnes aues. Talis aquila repræsentat superbiam: superbi enim in alto rapiunt, quia gloriæ & honoris celsitudinẽ, quę soli Deo debetur, sibi rapere & vsurpare contendunt. Vnde ipsi eripiunt Deo quod Deus sibimetipsi reseruauit, scilicet gloriam juxta illud: Gloriam meam alteri non dabo. Isa. 42. Hanc aquilam, scilicet superbiã, omnes aues, id est, omnes viri spirituales timere ac fugere deberent, quia August. dicit: Alia quæcunque iniquitas in malis operibus exercetur vt fiant, superbia vero etiam bonis operibus insidiatur vt pereant. Quædam vero sunt aquilæ quæ rapiunt in terra. Talibus assimilantur auari, qui circa terrena lucra tantummodo intendunt, & interdum aliis rapiunt etiã violenter. Quædam autem aquilę rapiunt in aqua. Et istis assimilantur luxuriosi, qui se immergunt in aquis voluptatum. Et dicit Arist. quod talis aqua timet vulturem, & cũ eum videt venientem, fugit ad aquam, quam si exiret, vultur raperet eam. Talis autem aquila vnum pedem habet latum ad modum anseris, cum quo in aqua se regit; alium habet diuisum cum vnguibus acutissimis, quo prædam rapit. Sicut autem hęc aquila timet vulturem, ita luxuriosus timet reprehensorem, & detractorem, vel vulturem i. mortem rapiẽtem, siue flagellũ percussionis diuinę, quod quidẽ si vult euadere, oportet quod recurrat ad aquam pœnitentię. Pes autem latus ad natationes aquæ, est affectus ad delectationem luxurię. Sed spes cum vnguibus ad rapiẽdum cibum prædæ, est appetitus ad delectationes gulę, & vterque pes est in voluptuosis. (Aug. in Reg.; Aris. de animal.)

Item peccatores assimilantur coruis. Primo, quia corui sunt clamosi, & voces diuersas variãt. Hoc competit superbis, qui cum clamore imperant, blasphemãt, garriunt, contendunt, & vituperant, & sic multis modis incongruis varias voces formant. Secũdo, quia corui sunt dolosi, furtiue res capientes & abscondentes,

 tes,

tes. Et hoc competit auaris, qui dolis & fraudibus aliena deripiunt. Psa. 51. Psal. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Tertio, quia corui sunt immundi, scilicet cadaueribus insidentes, & ex foetidis cibū quaerentes. Et hoc cōpetit luxuriosis, qui delectantur in carnis operibus foetidis & immundis. Isa. 34. Isaias: De cadaueribus eorum ascendet foetor.

Item peccator qui de peccato gaudet, cygno similis dici potest. Nam cygnus instante morte pēna in cerebro infixa canit, & cōtra morem omnium animalium pro gemitu cantum reddit, sicut Ambrosius dicit: Nam tunc penna cerebro infigitur quādo suggestioni prauae peccati corde cōsentitur, & tunc anima completius moritur, cum ipsum peccatū opere perpetratur. Illi ergo ad modum cygni quasi cantant in mortis casu, qui laetantur cum Prou. 2. male fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Item peccatores assimilantur cynomis, i. muscis caninis: de Psa. 104 quibus loquitur Ps. dicens. Dixit, & venit cynomya & cynifes in omnibus finibus eorum: Nam talis musca est corpore magna, & ventre lata, & paruioris volatus quam alia musca.

Item est multum pūgitiua carnis, & vlceratiua, nec non corrosiua: insuper est multum sanguisuga. Corpore ergo magni possunt dici superbi, qui in carnalibus volunt magnificari. Vnde superbi homines gigantibus comparantur. Sap. 14. Sap. Ab initio cum perirent superbi gigantes, &c. Ventre autē lati sunt gulosi, qui ventrē implentes dilatant & extendunt. Parui volatus sunt pigri & accidiosi, qui parua & rara bona operantur. Foetidi, sunt luxuriosi, qui foetoribus vitiorū carnalium pascuntur, & delectantur multū, pungitiui sunt iracundi; sed corrosiui & vlceratiui, sunt detractores & inuidi. Isidor. Musca carnē sanam transit, vlceri insidet; sic Isid. daemones & detractores. Sanguisugae autē sunt auari & vsurarii, qui exspoliando dulciter pauperes, sanguinem eorum sugunt. Prou. Sanguisugae duae sunt filiae dicentes, affer, affer. Pro. 30.

Itē peccatores sunt similes vespertilionibus. Vespertiliones enim sicut dicit Glos. super illud Isa. In die illa proijciet homo idola argēti sui, & simulacra au- Isa. 50. ri sui quę fecerat sibi, vt adoraret talpas & vespertiliones, &c. lucem fugiunt. Et quantum ad hoc signāt luxuriosos, qui latibula & tenebrosa quaerunt. Iob. Oculus Iob 24. adulteri obseruat caliginem.

Item puluerem lingunt, & quātum ad hoc signant auaros, qui terrena diligūt. Psal. Inimici eius Psal. 71. terram lingent.

Item oleum de lampadibus sugunt, & in hoc significant inuidos, qui ore detrahendo bonorū gratiam auferre contendunt; Per Isa. 71. oleum enim gratia, per lampades vero viri praeclari signantur. Inuidi ergo homines quasi oleū de lampadibus sugunt, cū ore viris praeclaris detrahendo gratiā auferre contendunt. Vnde inuidus homo gaudet de malo alterius, & dolet de bono alieno. Iuxta illud Horat. Inuidus alterius rebus Hor. marcescit opimis; sic ergo conatur bonis viris gratiam eorū occulte detrahendo auferre.

Item in rimis parietum se de die abscondunt, & ideo signant superbos & tyrannos, qui malignas & occultas vias quibus possunt alios laedere rimantur.

Item de die quasi sicut talpae caeci sunt, & signant iracūdos, in quibus rationis oculus ex nimio furore caecatur.

Item frigidissimae naturae sunt.

Vnde

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Vnde sanguis vespertilionis linitus super palpebras nō sinit crescere pilos (vt dicit Constantinus) quod ex frigiditate poros claudente creditur euenire; in quo signat accidiosos, qui efficiuntur in spiritu frigidi, ita vt pili oculorum, i. bona desideria mentium in eis non procedant.

Vera pœnitentia quam plurima bona recensentur, quæ ex Phœnicis, Merguli, & denique Troctæ piscis natura lucidißimis exemplis eliciuntur.

Cap. LXIIII.

POEnitentię feruor & humilitas peccatorem mortuum resuscitant, quod ostēditur exemplo phęnicis. Est enim phœnix auis, quę (secūdum Philosophum) Arist. de ani. postquā trecentis, vel quingentis annis vixit, cum suum defectum sentit, nidū ex lignis aromaticis facit, in tantum siccis vt vēto calido accendantur, quibusquidem accensis ipse nidum ingreditur, & inter ligna ardentia incineratur. Et ex hoc cinere infra triduū quidam vermiculus nascitur, qui paulatim plumas recipiens in volucrem transformatur. Est autem auis pulcherrima, pauoni simillima in pennis, solitudinē amās, & ex mundis fructibus cibū quærēs. Sic peccator postquā diutius vixit in suis peccatis, & suæ vitæ vel status defectum, siue per mortis metum, siue per aliquod aduersum cognoscit, debet ex consideratione offensæ, ex cōtemplatione diuinæ iustitiæ, & insuper ex timore gehennæ, atq; mortis incertitudine, tanquā ex aromaticis lignis struere nidum mentis, & hi respectus tam sicci i. validi debet esse, vt Spiritus sancti flatus faciliter possit accendere nidum mētis; tunc ad cor suum pœnitens spontaneus ac cito introeat, & in prædictis timoribus positus, se per feruentem compunctionem adurens, in humilitatis cinerem redigat; ex hac enim humilitate infra triduum pęnitentiæ, i. contritionis, cōfessionis, satisfactionis, nouus nascetur vermiculus, i. mundus, & animus humilis, qui plumas virtutum paulatim recipiet, in completam transformabitur volucrem, i. in virum perfectum atq; contemplatiuum, habentem scilicet pulchritudinem in aspectu sanctæ contemplationis, item habentem varietatem colorum in pennis, id est, varietatem virtutum, & gratiæ multiformis, amantem solitudinē sanctæ orationis, & quærentē cibum mundū sacræ lectionis, vel mundæ operationis.

Item pœnitentia libera, & defendit à tentationibus siue deceptionibus dæmonum, quod patet per exemplum in mergulo. Nam quando rapaces aues mergulos persequuntur, ad aquam confugientes sub mersionis beneficio liberātur. Tūc rapaces aues mergulum inuadunt, quando dæmones animā hominis tentādo circumuenire satagūt; sed si anima cōfugiat ad aquas pęnitentiæ, & se in eis humiliando submergat, liberatur a fraudulētia dæmonū. Ps. Tu contribulasti capita draconum, i. tentationes dæmonum, in aquis, scilicet pęnitentiæ. Ps. 73.

Itē pęnitētia facit opera hominis esse viua, & meritoria. Cuius exemplum apparet in varijs maioribus piscibus qui dicūtur troctæ, qui oua in aqua faciūt, & ipsa aquæ fouenda committunt, & aqua tanquā blāda mater ea suscipiēs, animat, & creat, & pisces ex eis format. Sunt ergo opera hominū bona tanquā quadā oua troctarum, quæ tūc in aqua prodeunt quando in vera pœnitentia fiunt, atque ex ipsa in aqua, i. pœnitentiæ lachrymosæ & compunctiuæ lachrymis, viua, i. gratuita & fœtosa, i. meritoria fiunt.

Pœnitentes in eorum vera pœnitentia quales esse debeant, multorum animantium in terris ac in aquis variabilis natura, præcipueq; coturnicis, ciconiæ, ac turdi similitudinibus non paucis artificiose palam fit.

Cap. LXV.

POenitētes qui tepidè & ociose viuunt, faciliter ad putredinē peccati redeunt, cuius exemplum apparet in piscibus. Nam cū aqua vbi sunt pisces non mouetur, nec renouatur, cito in putredinē vertitur, vnde in ea pisces corrumpūtur. Similiter qui sunt in aqua pœnitentiæ, si non renouantur, nec mouentur per bonorū operū solicitudinem, facile à tentationibus corrumpuntur, & à peccatorum putredine iterum inficiūtur. Apostolus. Renouamini spiritu mentis vestræ.

Eph. 4.

Item pœnitentes virtute pœnitentiæ mutant mores. Vnde assimilātur quibusdam animalibus, de quibus Ambr. dicit, quod cōtrariam naturam habent in terra & in aqua, sicut patet de Leone. Nam Leo, cum sit terribilis in terris, in mari tamē est dulcis, scilicet piscis leo. In quo signatur, quod aqua maris, i. pœnitentia amara hominē immitē & ferocē transmutat, & cōuertit in dulcē.

Amb.

Item rana, quæ est horrenda in paludibus, in aquis tamen est decora, & omnibus ferè præstat alimentis. In quo signatur, quod aqua pęnitentiæ homines horrendos & impios facit gratissimos, & prę alijs acceptos.

Itē mustelæ odor grauis in terris, suauis in aquis est: in quo accipitur, quod fętentes per malam famam in aquis pœnitentiæ efficiūntur redolentes per gratiam.

Itē lepus est animal timidum in terris, in mari vero formidabile, quia lauacrum pęnitentiæ homines pusillanimes, & pauidos, magnanimes facit & fortissimos.

Item lupus est in terris animal rapiens, in aquis autē animal impotens: Vnde hos nescit lupos agnus timere. Sic per pœnitentiā, homines terribiles & rapaces efficiūtur benigni & misericordes.

Item porcus in terra animal est immundum, in mari vero est animal mundum. Vnde porci marini (vt dicit Ambr.) etiam Iudęis sunt grati, qui tamen terrestres non comedunt. In quo signatur, quod aqua pœnitentiæ purgetur omnis immunditia culpæ, & ideo etiam immundi per peccatum luxuriæ, in aquis pœnitentiæ efficiuntur mundi per continentiam.

Item terrestris scorpio percutit, & venenum immittit: scorpio vero marinus non percutit, sed reficit. In quo significatur, quod detractores, & inuidi alios retro percutientes, immutatur in aqua pęnitentiæ, & efficiuntur benefactores.

Itē coruus terrestris habet carnis duritiē, marinus vero coruus habet carnis teneritudinem. In quo significatur quod pęnitentię mare, cor aridum & durum facit molle, & deuotum, & pium.

Vnde pęnitentia facit de corde lapideo & rigido cor carneum & flexibile: facit enim de homine superbo humilē, de homine crudeli & truculento mitem. &c.

Item pęnitentes quales debeāt esse, exempla coturnicum demōstrāt. Coturnix in mare trāsiens, cum lassatur in aquam descēdit, & vnā alam erigens velum facit; Coturnices etiam accipitrem timent, nec de terra surgunt quandiu eum vident. Sic quoq; peccator transiens per mare huius seculi, cum se lassum sentit ex grauedine peccati, debet si vult euadere, se humiliādo descendere ad aquam pœnitentiæ, & cum vna ala s. timoris; in ista aqua, i. pœnitentia se tenere; aliam vero, s. spem,

spem, sursum ad Deum erigere, quia sicut debet timere de iustitia, ita debet sperare de misericordia: & hæc ala spei, erit velum ducens eum ad pia opera. Debet autem peccator pœnitens præcipue & timendo cauere accipitrē i. diaboli seueritatē; quia tūc maxime contra homine seuit cū sibi rebellasse cognoscit. Et ideo cū eius præsentiā pœnitens tentatus aduertit, debet in terra manere, i. humilitate se tenere. Sola enim humilitas (vt dixit B. Antonius) est quæ euadit diaboli laqueos. Vel non debet de terra surgere, i. ab humili oratione.

Item coturnices per terram citissime currūt, speciem suam diligunt, & vociferando se mutuo requirunt: vt dicit Ambr. Illi ergo per terram citissime currunt, qui licet in terra positi, vehementer tamen cęlestia diligunt. Nam qui amat vehementius, currit velocius, & peruenit citius, sicut dicit Bernardus. Ille vero diligit suam speciem, qui diligit quemlibet hominem. Nam participatione speciei plures homines sunt vnus homo, sicut Porphyrius dicit. Vbi ergo est naturæ vnitas, debet etiā simul esse vnitas charitatis & cōcordiæ. Debet etiam diligenter homo suum quilibet requirere proximum, quem sentit errando perijsse, siue vociferando ad ipsum per prædicationis vel exhortationis clamorem, siue pro ipso vociferando ad Deum perfectæ orationis feruorem.

Ambr.

Bern.

Porph.

Item coturnices pro gratissimo cibo habent semina venenosa: comedunt enim helleborū, quod alijs est perniciosum: & patiūtur etiam coturnices morbum caducum sicut homo. Quasi autē venenosa semina hellebori sunt opportunitates & occasiones peccandi, quibus si pœnitens pascitur, scilicet vt in eis delectetur, morbum caducū patietur, id est, recidiuum peccati.

Item pœnitentes debent esse similes ciconijs: primò quidem, quia ciconia est ad se purgādum ingeniosa. Nam quādo cibo grauari se sentit, aquam marinam in rostrum recolligit, quam ad interiora transmittit, & sic cibum induratum remollit, & intestina mundando, superflua eijcit. Sicut autem cibus superfluus vel malus grauat stomachum, ita & peccatum grauat vel angustiat animam. Qui ergo se purgare desiderat, aquam marinam habeat, i. ita purgetur interius, vt amaras lachrymas effundat: quam necesse est vt etiā rostro recolligat, sicut ad ventrem purgandum eam ad intestina transmittat, id est, in ore suo peccata sic compunctus confiteatur & dicat, vt confessio sua humilis ad purgandas peccati fæces, compunctionis aquam, id est, lachrymarum virtutem ad inferiora mentis transmittat.

Secundò, quia ciconia est ad se nutriendū virtuosa. Nam serpentum vescitur ouis: & ex eis escā dat gratissimam pullis suis: quāuis autem venenosa comedat, venenum tamen eorum ipsius naturam non superat, nec imitatur, sed est ei nutrimētum, quod tamen multis animalibus est venenum: Nam vi caloris qui in ea dominatur, virtus veneni extinguitur. Quasi autem oua serpentum, tentationes sunt malignorum spirituum; qui licet animalibus, i. hominibus carnaliter viuētibus, sunt venenū, spiritualibus tamen præbent proficuum nutrimentum. Nam vi amoris qui in eis accenditur, tentātis nequitia penitus superatur.

Tertiò, quia ciconia est contra serpentes vigorosa; nam eos rostro percutit, occidit & comedit. Serpentes quippe rostro ciconia

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

percutit, quia frequenter orando, confitendo humiliter, malignos spiritus pœnitens confundit. Tūc vero illos occidit, cum feruore pœnitentiæ, lachrymarum inundatione tentationes penitus eorum extinguit. Vnde Psalm.
Ps. 73. Tu contribulasti capita draconum in aquis: quia videlicet in aquis lachrymarum extinguuntur tentationes dæmonum. Sed adhuc serpentes ciconiæ comedūt: quia videlicet ex tētationibus dæmonum nutritur & conualescit humilitas pęnitentium.

Quarto, quia ciconia est humanæ societatis amatiua, & ideo in domibus hominum nidū ponit. Sic etiam quilibet pœnitens amare debet societates hominū. i. rationabiliter & mansuetè viuentium: est enim homo animal rationale & mansuetum natura: nil ergo bestialius homine rationē habente, & ratione non vtente. Similiter qui crudeliter viuit, non homo dici debet, sed feris & beluis similis existit. Et ideo quicunq; cum talibus habitādo, vel conuersando conuiuit, non nidum in domibus hominum, sed inter bestias ponit; secūdum
Iob 30. illud Iob. Frater fui draconum,
Ezec. 2. & socius struthionum, & Ezech. dictum est. Cum scorpionibus habitas.

Quinto. quia ciconia nidi sui vel loci est diligenter conseruatiua Nam nidum vel locum quē prius accipit de facili non dimittit, sed quando circa hyemem recedit, nidum terra operis, & virgulas & spinas cum luto coniungit, ne à vento dissipari possit. In reditu autē suo eundem locum occupat, & contra occupare volentes pugnando eum defensat. Similiter pœnitens nidum mentis diligenter custodit. Nam in eodem, i. eodem humilitatis despectu, quem prius accepit, persistit vel quia prius acceptam gratiam nunquam deserendo amittit. Sed si hyems aduersitatis immineat, ita vt circa exteriora cōtendens ad tempus exire eum oporteat, terra humilitatis cooperit nidū mētis, virgulas & spinas, i. abstinētias asperas cu luto corporis iūgit: vel quia iungit asperitates carnis cū luto humilitatis; ne scilicet à vento superbiæ, vel à tentatione concupiscentiæ dissipari possit. Cum verò ab exterioribus curis reuertitur ad secreta cordis, eūdē locū occupat. i nidū humilitatis; quē etiā circa superbos dęmones ipsum nitentes dirigere viriliter defendit.

Item pęnitentes semper debent respicere ad meliorum exēplum, & in humilitate pęnitentiæ semper abscondere sua opera, & exēplum istius doctrinæ apparet in struthione. Nam struthio, quādo venit tempus vt oua ponat, ad pleiades oculos leuat: non enim oua ponit, nisi quando illa ascēdit constellatio. Cum autē hanc stellam oriri viderit, arenā maris fodit oua ibi ponit & sabulo operit, & statim obliuiscitur vbi ea posuit, & nunquam ea vlterius quærit, sed calefacta arena, feruor Solis oua excoquit, & in ipsis pullos producit: qui cum fracta testa educti fuerint, tunc mater eos recolligit, & tanquam filios recognoscit.

Item struthio naturaliter odit equum; ita vt equus eum sine terrore videre non possit; sed si equus ei occurrit, tanquā contra hostem alas erigit, & alarum strepitu fugere ipsum cogit. Sicut ergo oua ponens struthio aspicit ad pleiades ascendentes; ita pęnitēs operando aspicere debet ad maiores. id est, magis proficientes, secundum illud Apostoli. Aemulamini charismata meliora. Et cum viderit horum exēpla more 1. Co. 12
pleiadum

pleiadum stellarũ fulgentia, tunc debet in arena maris ponere oua sua i. in pœnitētia graui & amara perficere opera, & debet illa sabulo operire .i in humilitate custodire, & non vlterius illa videre .i ad superbiendũ vel ostendendũ aspicere, & tunc calefacta arena, id est feruescente pœnitētia, feruor Solis .i. amor Dei illam incendit, & fœtus inde multorũ bonorum operum producit, qui cum testa fracta .i carne mortua ante conspectum n. districti examinis fuerint producti, tunc eorum mater .i. anima pœnitentis clarius recognoscit. & tanquã sues fructus recolligit gloriosos: debet tamen hic struthio, id est, pęnitens, equũ id est peccatũ quo anima portatur ad mortē, velut suum hostem pestiferum fugere, virtutum alas contra ipsum erigere, atque earum strepitu, id est conatu & actu ipsum in fugam vertere, id est, a se repellere.

Item pœnitentibus reuertentibus ad Deum maxime dæmones tendunt laqueos tētationũ; quod patet per exemplum in turdis. Nam turdi (sicut dicit Ambrosius) in fine autumni, & hyemis cõfinio, quasi exacta ęstate se referunt i. ad nos redeunt quibus nos molimur insidias, & diuerso genere, nũc insida sepe decipere nunc visco fallere, nunc laqueis eos captare cõtēdimus. Similiter pœnitētibus ad Deum & ad iustitiã redeuntibus, dæmones velut homines turdis diuersi generis moliuntur insidias, & nunc eos insida sepe .i tentatione dignitatis & superbię decipere, nũc visco luxuriæ fallere, nũc laqueis auaritiæ eos contendunt capere, propter quod qui ad Deum accedit, monetur ab Eccl. Fili accedens ad seruitutē Dei, sta in iustitia & timore, & præpara animã tuam ad tentationem, Militia e- Eccl. 2.

nim est vita nostra super terram. Habemus enim tres hostes s. carnem, mundum, & dæmonem.

Irrationalia animantia, quæ charitatis præcepta penitus ignorant, legem tamē charitatis interdum adimplere nos erudiũt.

Cap. LXVI.

PEregrinos & viatores esse in suo itinere pia charitate iuuandos, milui ostendunt. Nam miluus (vt dicit Isidorus) cuculos Isido. in spatulis suscipit & ne deficiãt propter lõga spatia itineris, à partibus Hispaniæ secum ducit. Si ergo milui hoc auibus illis faciũt, quę secum eiusdem speciei non sunt, quanto magis ergo debet hoc homo facere homini, & Christianus Christiano, non solũ eiusdem naturę, sed & fidei eiusdem consorti? Ecce irrationales volucres tam rationis quam virtutis iura nescientes; legē tamē charitatis adimplent, de qua Apostolus: Alter alterius onera Gal. 6. portate, & sic adimplebitis legē Christi. Non igitur conuiatorem tuum etiam minorem vel debiliorem contemnas aut derelinquas, sed magis eius debilitati compatiens, curam habeas, vt sis saltem similis illi Samaritano, quem etiam euangelica narratio commendat, qui inuētum in via vulneratum iumento suo imposuit, in stabulum duxit, vulnera curare studuit, & tandem stabulario cum precio commendauit. Ecce enim quam multa habes Luc. 10. charitatis obsequia, pietatis officia, & supernæ compassionis exempla, vt tu quoque similiter facere satagas.

Viri perfecti qui sint, quidq; agant, ac agere debeant, dum vitam ducunt, optimorum piscium, auiumq; prædæ atque Ardeæ naturæ multis aperitur exemplis.

Cap. LXVII.

Perfecti

Auic. PErfecti viri assimilantur optimis piscibus. Nam (secũdum Auicennam) illi sunt optimi pisces, qui morantur in aquis altis, propter quod de marinis illi sunt laudabiliores, qui nõ alibi quam in altissimo pelago, couersantur.

Item qui in aquis discoopertis vbi perflant libere vẽti, meliores sunt aliis qui contrario modo se habent, & meliores sunt illi qui sunt in aquis fortissimè agitatis, quam in aquis nõ motis. Ex quibus collige, quod illi pisces sunt optimi qui morantur in aquis multũ discoopertis, & fortissime motis. Similiter illi viri sunt perfecti, & optimi qui sunt alti per contemplationis sublimitatem.
Isa. 52. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit.

Item qui sunt discooperti per conuersationis simplicitatẽ; quia in hominibus fictis, & coopertis per hypocrisim non perflat ventus Spiritus sancti. Sap Spiritus,
Sap. 1. s. disciplinæ effugiet fictum.

Item qui sunt agitati, per operationis mobilitatẽ, scilicet qui non ocio vacant, sed in bonis operibus assiduè laborant. Eccles.
Eccl. 9. Quodcunq; potest facere manus tua, instanter operare.

Item perfecti & viri spirituales similes sunt auibus prædæ, quæ
Arist. 2. de ani. (sicut Philosophus dicit) sunt volatibus altissimi & velocissimi, & visus acutissimi, & animositatis permaxime, sicut patet in aquila, falcone & huiusmodi. Similiter etiam viri perfecti sunt altissimi per conuersationem. Apost. No-
Phil. 3. stra conuersatio in cælis est.

Item velocissimi per dilectionem; quia qui amat operatur velocius, & peruenit citius, vt dicit
Bern. beatus Bern.

Iob 41. Item sunt acutissimi per contemplationem. Iob; Omne subli-me vident.

Item sunt animosissimi per spiritus vigorem. Nam iustus quasi leo confidẽs absque terrore erit, vt dicitur Prouerb. Pro. 28

Item perfectus homo assimilatur ardeæ. Primò propter volatũ. Nam ardea vocatur quasi ardua propter alios volatus. Formidat enim imbres, & volat super nubes, vt scilicet procellas imbrium sentire non possit. Cum autẽ volauerit, significat tempestatem; & hanc auem quidam Tantalũ vocant. Similiter perfecti viri timẽtes ne instigante diabolo procellis persecutionum inuoluantur, intentionem suam supra omnia temporalia collocãt, & in serenitatem cælestis patriæ, vbi facies Dei conspicitur, mentes leuant. De talibus viris fuit Grego. qui Greg. in dial.
de seipso refert, quod talis erat eius animus, dum in monasterio fuerat, quod illi labentia cuncta suberant, & rebus omnibus quæ voluuntur eminebat, & nunquã nisi cęlestia cogitare consueuerat. Apo. Quæ sursum sunt sapite, nõ Coll. 4.
quæ super terram.

Secundo, propter nidum, quia licet auis ardea in aquis cibum quęrat; tamẽ in syluis, & altis arboribus nidum locat. Quia perfectus quisq; licet secundũ corpus pascatur rebus labẽtibus & trãsitoriis, tamen speciẽ suã ponit in supernis & spiritualibus. Vnde Psalmista dicebat: Mihi adhærere Deo bonum est: ponere in domino Deo spem meam. Psal. 72.

Tertio propter zelum. Nam ardea pro pullis zelat, & ne ab aliis auibus de nido rapiantur, defendẽdo laborat. Sic viri perfecti pro subditis laborãt, ne a prauis peruertãtur, & de nido fidei catholicę, seu à rectitudine iustitię subtrahantur. Ioan. Bonus pastor animam suã dat pro ouibus suis. Ioan. 10
Quilibet etiam vir perfectus toto posse pugnare debet, ne cõcéptus

ptus vel affectus virtutum quos habet in nido animæ, a dæmone vel ab alio rapiantur. Ecclesiastici. Pro iustitia agonizare pro anima tua

Eccl. 4.

Quartò, propter colorem; quia quædam ardeæ habent colorem album, quædam cinericeum. In quorum primis munditia, in secundis vero pœnitentia designatur: nam spirituales viri, & intus in mēte mūditia, & extra in carne pœnitentia decorātur. Sic Iob qui de puritate iam dixerat: Donec deficiam non recedā ab innocētia mea. Vltio de pœnitētia addidit: Ago pœnitentiam in fauilla & cinere.

Iob 16. Iob 42.

In bonis actionibus perseuerātia, Apum exemplo, multisq; auctoritatibus, ipsis Dei electis magnopere prodesse comprobatur.

Cap. LXVIII.

PErseuerantia in bono opere est habenda, & multiplicitas siue varietas operis est plerunque vitanda, & hoc exēplo apis. Quia scilicet apis (vt Aristoteles dicit) quando extra exit, siue volat, ad diuersos flores non intendit, nec vnum florem demittit, & ad aliū vadit, donec in illo flore inuenit quod quærit. Et sic etiam simili modo in variis actibus homo se occupare non debet: iuxta illud Eccl. Fili, ne in multis sint actus tui. Nam animus quidem hominis (vt dicit Gregorius) dum cōfusa mente diuiditur ad multa & varia, fit minor ad singula, ergo in illo opere, videlicet bono q̄ incepit, tamdiu homo debet persistere, quamdiu illud inuenit proficuum & salubre. Seneca. Fastidiētis stomachi est multa degustare, & sic est fastidientis animi multa opera inchoare. Apostolus. Qui cœpit in vobis opus bonū, ipse perficiet. Et Matt. Qui perseuerauerit vsque ad finē, hic saluus erit.

Arif. de anim. Eccl. 11 Sen. Phil. 1. Mat. 10

Quo pacto spiritualiter ipsa intellectiua anima pinguescat, vnica Merguli similitudine demonstratur.

Cap. LXIX.

PInguedo animæ interior per ipsam penuriæ asperitatem augetur, & per abundantię vbertatem minuitur. Cuius rei quidem exemplū in mergulo monstratur: qui in hyeme, quando est tempus penuriosum & asperum, plurimū impinguatur, quod accidit propter motus paucitatem; sed in ęstate, quando est tempus fructuū vbertate refectum, carnibus & pinguedine spoliatur; quod accidit propter volatus frequentiam: mēs enim Deo dedita, dum exterioribus rebus per paupertatē eximitur, ab internis solicitudinū quietatur motibus, quantoque magis sibi quiescens intendit, tāto diuina gratia vberius pinguescit. Cum vero volabilis mens rebus exterioribus affluit, hac ipsa cura rerum, & interna sæpe solicitudine, & extrinseca occupatione conuoluitur, atq; ita paulatim fit, quod ex ipsa inquietudine mentis, diminuta deuotionis pinguedine anima marcescit. Vnde Gen. Post annos fertilitatis secuti sunt immediatè anni sterilitatis: quia nimirum post abūdantiā corporis, sequitur attenuatio mentis. Iob: Attenuetur fame robur eius.

Gen. 41. Iob 18.

Prædicatorum munus, ac partes quæ sint vt Deo grati esse queant, per Auium prædæ, nec non aquatilium, ac Scari piscis naturam, varijs aperitur exemplis.

Cap. LXX.

PRædicatores quales esse debeant in vita & prudentia, ostēditur in auibus prædæ, quibus (vt Aristoteles dicit) natura rostrum curuum & acutum dedit, vt prædam fortius retinerent, & carnes facilius lacerarēt.

Arif. de animal.

Tales

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Tales etiam sunt paucæ carnis, & pennositatis, vt sint volatus velocioris. Caudam habent subtilem & longam, & tenuem, qua se in volando regūt, sicut gubernaculum regit nauem. Prædicatores itaque tūc habet rostrum id est, os curuum, quando ad seipsos reflectunt quod aliis dicunt, scilicet, vt ipsi impleant opere quod aliis suadent sermone. Nam id quod curuatur, versus seipsum reducitur, & hoc necessarium est ad prædam quam ceperūt, id est, ad gratiam vel mercedem quam prędicando acquisierunt nō perdendam sed obseruandam.

Item debent habere rostrum, id est, os acutum, id est, penetratiuū, & incisiuum ad percutiendum corda carnalium, & ad lacerandum siue amputandum vitia eorum. Isa. Posuit os meum Dominus vt gladium acutum. Isa.9.

Item debent esse paucæ carnis, id est, parum de carne curare, & multæ pennositatis, id est, in pēnis virtutum abundare.

Item debent esse velocis volatus, id est, obedientiæ promptæ. Vel ille velocius volat qui feruētius amat.

Item debent habere caudam, id est, discretionis prudentiam, quæ caudæ assimilatur, quia prudentia exitū rei prospicit. Vnde Boëtius: Rerum exitus prudentia metitur. Hac autem cauda tota vita gubernatur & regitur; sed debet hæc cauda, id est, hominis prudentia esse longa quoad præteritorum memoriam, subtilis quoad præsentium intelligentiam, sed non nisi tenuis esse potest, quoad futurorum prouidētiam; quia cogitationes mortalium timidæ, & incertę prouidētiæ nostræ. Boët. Sap.9.

Item nota, quod prędicator qui est mundus in opere, & portat Christum in corde, timetur etiā à dæmone: Nā gallus preciosum lapidem quendam, nomine allectorium, in ventriculo secū portat, propter quem eū leo formidat, & maxime si pēnis albus ipse sit, vt dicit Plinius: Gallus ergo qui lapidem portat in ventre, est prædicator sanctus qui Christum portat in corde, quē si in pennis fuerit albus, id est, in operibus mundus, etiam Leo timet ipsum, id est malignus spiritus; de quo dicitur prima Pet. Aduersarius noster diabolus tāquam leo rugiens circuit, &c. Plin. 1. Pet. 5.

Item prædicatores debent esse similes aquaticis auibus, quę habēt rostra lata, vt gramina & radices aptius carpant. Quasi enim latitudo rostri est dilatatio verbi. Ad hoc enim prædicatores auditoribus verba declarando, & inculcando dilatant, vt vitiorum gramina & radices peccatorum de cordibus eorum euellant.

Item habent colla longa, vt de profundo aquæ facilius victum trahant, ex longo quippe collo vocalis spiritus non statim emittitur; quia per arteriæ longitudinem transiens, aliquātulum immoratur. Vnde quasi vocis sonus ex collo longo egreditur, cū prædicātis verbum cum solerti meditatione profertur. Vnde Psa. Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudiciū. Per ipsam longitudinem autem colli de aquę profunditate victus faciliter trahitur; quia per cogitationē morosam quasi de profundo aquę, id est, intimo sensu scripturæ, illa qua mens fidelium pascitur, doctrina prædicantis educitur. Psal. 36.

Itē Prædicator debet esse similis pisci scaro, de quo dicit Ambrosius, quod solus inter pisces ruminat. Quod proprie conuenit Prędicatori, scilicet sacrę scripturæ verba per meditationem cōtinuam

Psa. 1. tinuam ruminare. Vnde Psalm. In lege eius meditabitur die ac nocte.

Quid prædonibus nonnunquam eueniat, nonnullorum piscium exemplo describitur.

Cap. LXXI.

PRędantes alios, efficiuntur ipsi frequenter præda aliorũ. Vnde sunt similes piscibus. Nam (sicut Ambr. Ambros. dicit) quidam pisces se mutuo deuorant, & fit sæpe esca minor maioris. Rursum dum ille maior deuorat aliũ, ipse postmodum ab alio deuoratur. Vnde Aristot. dicit, quod carabo vincit pisces magnos, & comedit. Sed pultipes vincit carabonem, & ipsum comedit. Vnde Isa. dicebat. Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? Arist. 6 anima. Isa. 43.

Prælati partes in subditos quales esse debeãt, ceti natura, illius quàm varijs similitudinibus ostenditur.

Cap. LXXII.

PRælatus debet de subditis velut de spiritualibus filijs diligentissimã habere ac gerere curam; & hoc exẽplo, videlicet ceti siue Balenę piscis, qui scilicet suos catulos mira cura perhibetur fouere. Nam miro amore eos diligit, & in pelago secum longo tẽpore circumducit; & si eos ab arenarum cumulis impediri contigerit, aquæ multitudinem in ore colligit, & super eos effundit & sic eos à periculo liberans ad pelagus reducit; contra omnia pericula se pro eis exponit, & semper eos inter se, & mare in loco tutiori ponit, & quando tẽpestas inualescit, filios adhuc tenellos in ventrem sumit, quos serenitate facta sine aliqua lęsione emittit, sicut dicit Iorach. Similiter etiã debet prælatus subditos velut filios magno amore diligere, & eos per huius vitæ pelagus procellosum solicita dilectione deducere: eos si arenarum cumulis, i. diuitiarum vel rerum temporalium curis videat impediri; oris sui aqua, i. exhortationis doctrina studiosus adiuuare debet, etiam pro eorum salute se periculis quibusque exponere: quia bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Debet etiã eos de dubijs in tutiori parte ponere, & locare, & si exurgat persecutionis tempestas, illos quos magis tenellos, id est, magis debiles viderit, debet in ventrem, i. mentis affectum vel intimæ solicitudinis curam colligere, & tenere eos, suis monitis & auxilijs roborando, & securando, quousque tranquillitas redeat. Sic etiã Paulus faciebat, qui dicebat; Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, & ad Phil. Eo quod habeam vos in corde meo. Iorach. Gal. 4. Phil. 1.

Quantum superbi, qui falconibus, ab humilibus, qui muscardis comparantur, inter se differant, aperitur.

Cap. LXXIII.

PRæsumptuosi, & superbi semper altiora sequuntur; prudentes & humiles ad cõgrua sibi tendunt. Cuius rei exemplum apparet in falconibus & muscardis, siue alietis. Nã falco est auis multũ animosa: Inuadit enim ipsa aues lõgè se maiores, pectore & pede eas percutiens; cui similis est homo præsumptuosus, & audax, qui ad ea quæ se excedunt, intendit contra illud Eccl. Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Sed muscardus quẽ aliqui dicunt alietum, cum sit auis parua, paruulas capit aues; & ideo signat sobrietatem humilium; De quorum numero fuit Psalmista: Neque ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. Eccl. 3. Ps. 130.

tem

Item præsumptuosi qui nimia & laboriosa assumunt, cito deficiunt. Nā sicut dicit Aristoteles, gallinæ quæ multum ouant, cito moriuntur. Quid enim sunt gallinæ multum ouantes nisi præsumptuosi quidam nimios labores assumentes, & plurima opera & magna inchoantes? Hi nimirū cito deficiunt, quia & si vires eis ad inchoandum adsint, ad prosequendam tamē, seu ad perficiendum non suppetunt, & ideo consulitur. Eccl. Fili ne in multis sint actus tui.

Arist li. 6. de animali.

Eccl. 11

Hominum peccatorum prosperitas, quoddam futuræ calamitatis indicium esse, exemplo vnico Bubonis demonstratur.

Cap. LXXIIII.

PRosperitates diuitum hominū & peccatorum, assimilantur cuidam aui quæ bubo dicitur: Bubo enim auis est onusta plumis, sed pigritia detenta, & debilis ad volādū, in sepulchris mortuorum die ac nocte moratur, & fertur futurum malū prętendere; & loci vbi habitat solitudinem nunciare, vt dicit Isidorus. Quasi ergo bubo onustus pēnis, est peccator abundans diuitijs; & hoc quia piger est valde ad exercitiū bonorum operum; & etiam debilis ad contemplationis volatum, manensq; in sepulchris mortuorum i. fœtore operum, seu peccatorum carnalium, est ei ipsa sua prosperitas futuræ desolationis prognosticum, & æternę damnationis indicium. Vnde Luc. Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram in hoc mundo, ac si apertius dicat: Ipsa vestra consolatio quam nunc in præsenti recipitis, væ vobis super vēturum, significat æternæ damnationis. Boëtius: fortuna est quoddam futuræ calamitatis indicium.

Isido.

Luc. 6.

Prudens homo quid agere debeat, vt sapienter tempora dispenset ac mensuret.

Cap. LXXV.

PRudens homo tempora diuidit: quia partem quietæ mentis contemplationi, & orationi, & partem necessitatibus corporis per actionis laborē distribuit & concedit: Est enim vulturi similis, De quo dicit Arist. venatur à meridie vsque ad noctem, & ab ortu solis vsque ad meridiem in silentio requiescit: vt eius exemplo videlicet homo instructus, partim vacet quieti orationū, & partim intēdat venatui. i. procurationi necessariorum. Vnde Haimo de Paulo Apost. refert, quod (vt tradunt sancti doctores,) à mane vsque ad horam quintam labori manuum insistebat, vt inde victum acquireret: & inde vsque ad vesperam intendebat publicæ disputationi.

Arist. de ani.

Haimo.

Quemadmodum contra diabolum sit pugnādum, Ceti contra Cocodrillum pugna nos instruit.

Cap. LXXVI.

PVgnandum est contra diabolum, sicut pisces contra cocodrillum. Nam cum cocodrillus pugnat contra cetum, fugiunt pisces ad caudam ceti, & ipse pugnat pro se, & pro eis: & vidēs cocodrillus quod vincere non possit, fœtidissimum fumum emittit in aquam; Sed ecōtra cetus odorifero fumo de ore emisso fętidū illū beluæ odorē repellit. Si ergo aliquos cocodrillus, i. diabolus persecutionibus impugnet, caudam ceti. i. ad vltimū vitæ Christi i. ad exemplum crucis, & passionis Christi fugiant: quia si passio Christi ad memoriā reuocetur, nihil est adeo durum quod non æquo animo toleretur: Ipse enim contra diabolum pro nobis pugnauit & vicit; si vero fœtore carnis & de carnalibus illecebris

infestet;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

infestet; odore oris. i. virtute deuotæ orationis repellatur. Et notandū, quod quidā dicunt idem esse cetū, & balenā, sed Isidorus distinguit inter ea, per hoc, quod balena est piscis miræ magnitudinis, quæ aquam emittit in altū: quod non facit coetus. Isido.

Religionem ingredi, in eaque laudabiliter permanere quærentes, quonam pacto eorum prælati seipsos atque alios regere debeāt, plurium auium exemplis, multisque Anseris, & Gruis similitudinibus sapienter edocetur.

Cap. LXXVII.

Religionem intrare volentes, vel statum mutare quærentes, illam religionem, vel statum magis eligere debent, qui magis competit eorum dispositioni, & conditioni: videlicet exemplo auium, quæ secundum varias cōplexiones sibi varia habitacula quærunt. Vnde quæ magis sunt frigidę, & humidę, paludes & flumina inhabitant, propter ciborū assignationem, & pullificationē, vt sunt merguli, anates, & cygni, per quos intelliguntur homines, qui corpore vel spiritu infirmiores sunt, quorū est assumere status humiliores, siue propter nutrimentum, si sunt corpore debiles, vel infirmi; vel propter nidū, i. habitationis locum. Quia interdum etiam periculosum est, quibusdam spiritualiter in aliquibus locis manere, siue quoad pullificationem, i. ad regularium operū laborem. Volatilia vero quæ calidioris sunt naturæ, montuosa loca, & rupium concaua inhabitant; per quæ significantur illi, qui sunt fortiores corpore, & spiritu feruentiores, qui securius assumere etiam possunt status altiores & difficiliores.

Item religiosi in congregatione viuētes, debent esse similes gruibus, vel anseribus, præcipuè syluestribus; Hę enim simul vadunt, simul comedunt, speciem suā diligunt, regem sibi cōstituunt. Hæ etiā grues vel anseres syluestres, ordinate volant, & si aliquando inter se pugnant, mox reconciliatæ simul volant, & à societate pristina non declinant. Hę etiam futurā tempestatem cognoscunt. Quia imminente tēpestate, clamant, vigilias ordinant, & in vigilando voces earum alternant, vt dicunt Basilius & Ambrosius. Aristoteles tamen addit, quod illa quæ vigilat, lapillum in pede tenet, vt sic, si forsitan dormiret, casu lapilli se excitaret. Dicit etiam idem Aristot. quod rex earū semper se deponit primo, & semper primo de terra se erigit, & circunspicit, si quem venientem viderit, clamare incipit, & eas ad custodiā munit. In eo ergo, quod simul vadunt, & comedunt, docentur religiosi, & in congregatione viuentes, communitatem diligere, & singularitatē fugere, siue in cibo, siue etiam in aliis. Debent enim religiosi viuere sine proprijs, sed omnia communia erunt, sicut Apostolis omnia legitur communia fuisse. Sed in eo, quod speciem suam diligunt, docentur religiosi suam congregationem & religionem præcipuè diligere. In eo autē, quod regem sibi constituunt, docentur sub obediētia viuere. In eo vero, quod ordinatè volant, docentur modestè & ordinatè incedere. Et in hoc, quod cito reconciliantur, & iterum consociantur, docentur iras seu lites, si aliquando accidant, citius terminare, & per remissionem, vel obliuionem iniuriarum, pacem & charitatem pristinam reformare celerius. Et in eo quoque, quod tēpestates sentiunt, docētur futura pericula vel tentationes solicite pręcauere, & eis ingruentibus ad Deum clamare. Et in eo etiam, quod vi- Arist. 2. de ani.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

gilant, & vigilando voces earum alternant, docentur quod debent se vigilãter custodire, & pro mutua conseruatione successiue laborare. Prælatus autem qui pro omnibus debet solicitus esse, debet lapillũ, id est, humile Christi exemplum, (qui fuit lapis angularis) semper in pede, i. in affectu mentis, vel aspectu habere. Christus enim dixit: Ego sum pastor bonus, & bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis. Vnde sono istius lapilli, id est, consideratione, vel imitatione istius exempli, fugatur omnis somnus, & negligentia Prælati.

Ioan. 11

Item ipse etiam Prælatus debet, quanquam sit maior cæteris omnibus, ratione dignitatis, tamen se primo deponere, id est, primus esse omnium in operibus humilitatis.

Item de terra se erigere, scilicet per studium sanctæ orationis & contemplationis: vel primus esse in contemptu terrenæ cupiditatis, precipue autem quãdo in pascuis sunt subditi, i. in consolatione corporis, debet circumspectionem mentis prælatus circa eorum custodiam erigere & habere; & si aliquid aduersum, vel obnoxium eis accidere senserit, monẽdo & corripiendo clamare.

Multis aquilæ similitudinibus, Accipitrisq; eruditissimis exemplis, quo modo anima humana spiritualiter instauretur, enucleatur.

Cap. LXXVIII.

Renouatur anima spiritualiter, sicut aquila. Vnde Psal. Renouabitur sicut Aquilæ iuuẽtus tua. Dicit enim August. quod aquila in senectute patitur caliginem in oculis, & grauedinẽ in alis, propter quod fontem aquæ quærit, super quẽ volando quantum potest ascendit, & sic ex labore, & calore aëris stomachus incalescit fortius: & ita poris apertis & pennis laxatis, subito in fontem se cadere permittit: vbi mutatis plumis, & caligine purgata in oculis, quasi renouata vires resumit Et (sicut dicitur super Psalm.) Cum senuerit incuruatur eius rostrum, ita vt vix possit sumere cibum. Petrã igitur quærit, supra quam rostrum percutit & allidit: & sic onus rostri deponit, cibum capit, & resumptis viribus iuuenescit. Sic anima per peccatũ vetusta, cæcata & aggrauata, si aliquando exurgat ab actionibus terrenis, & altius in seipsam eleuetur, considerando statum suæ mentis, suam perpendens miseriam, accenditur in ea fortior calor compunctionis, & tunc si se proijciat in fontem lachrymarũ, renouabitur & purgabitur vetustas peccatorum: & si rostrum, i. os cordis grauatur, & ita ad terrena incuruatur sic vt spiritualem escam sumere non possit, percutiat illud ad petram, Christi considerando exemplum quo omnia contemnere docuit: & tunc rostri curuitudo frangetur, id est, affectus terrenus corrigetur & dirigetur ad Deum.

Ps. 102.

Aug. super psa.

Item renouatur à vitijs anima, sicut accipiter in plumis. Iob. Nũquid per sapientiam tuã plumescit accipiter? Tria enim sunt quæ faciunt ad eius renouationem, scilicet ventus, Sol, & cibus. Habet enim accipiter proprium, quod quando senescit & grauari se sentit, alas suas contra radios Solis expandit, flante scilicet austro, vt sic repente aura, & calore resoluente, aperiantur pori, quibus apertis, se excutit, & sic veteres pennæ exiliunt, & nouæ recrescunt: & sic ex nouitate pennarum suarum aptior fit ad motum. Sic domestico accipitri, qui vt renouetur, in mutatorio conseruatur, cibus de carne venenosa aliquantulum datur, vt facilius immu-

Iob 39.

immutetur, & sic patet quod flatus austri, calor cæli.i. solaris radij, & vis veneni faciunt ad renouationẽ ipsius. Per flatum ipsius austri, intellige inspirationẽ gratiæ: per calorẽ vero accipe feruorem pœnitentiæ; sed per carnem venenosam, percussionẽ alicuius aduersitatis vel infirmitatis corporalis, quæ frequenter peccatorem impellunt, vt renouetur per pęnitẽtiã. Dicit enim Beda, quod accipiter à fumo miro modo læditur. Vnde eorũ mutatoria à locis fumiferis penitus remouentur. Quasi autẽ quidẽ nociui fumi, sunt tẽtationes peccandi, qui fumi maxime surgũt, vbi sũt occasiones, & etiam opportunitates peccati. Et ideo sunt pœnitẽtes à talibus quasi accipitres à locis fumiferis penitus elongandi. Beda.

Item nota, quod dieta accipitris nõ nimis lata debet esse, sed mediocris; quia ex nimia pinguescit, & pinguis factus vocatus nõ redit, si vero nimis est tenuis, deficit vt volare non possit. Sic debet esse discreta dieta pœnitentis, vt nec ex nimietate eius impinguatum corpus animæ nõ obediat, secundum illud Deut. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit, nec etiam ex abstinentia nimia debilitetur corpus, ita vt inutile fiat. Apostolus: Obsecro, vt exhibeatis corpora vestra Deo, hostiam viuentem sanctam Deo placentem viuentem dicit, non occisam. Deu. 22. Rom. 12.

Sanctorum virorum perfectiones quãplurimæ, ex columbæ, falconis, vulturisq́ue, varijs similitudinibus naturalibus depromptæ, connumerantur.

Cap. LXXIX.

SAncti & perfecti viri assimilãtur columbis, secundum illud Isa. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi colũbę ad fenestras suas? Nam columba quidem est pacis nuncia, vnde in signum pacis & reconciliationis, ramum oliuæ ad arcam detulit. Sic etiam sancti viri pacem pręddicando annunciant. Isa. Quã pulchri super montẽ pedes euangelizantis pacem. Annunciant etiam prędicatores sancti pacem peccatoris, id est, conscientiæ pœnitẽtibus, pacem temporis diligẽtibus, & pacem æternitatis persistentibus, i. perseuerantibus. Isa 9. Isa. 52.

Secundo, columba est simplicitatis forma. Caret enim felle malitiæ. Sic etiam sancti viri sunt simplices, i. sine plica malitiæ, siue duplicitatis. Secundum illud Mat. Estote prudẽtes sicut serpẽtes, & simplices sicut columbæ. Mat. 10.

Tertiò, natura est munda, non enim immũda comedit, sed mũda grana eligit. Sic sancti viri student in omnibus esse mundi, secũdum illud Tob. Mundam seruaui animam meam. Vnde mundiora grana, i. opera, vel exempla sumunt, immunda verò fugiunt, secundum illud Cor. Immũdum ne tetigeritis. Tob. 3. 2. Co. 7.

Quartò est prole fœcunda. Nã columbæ in Regione calida omni tẽpore pullificãt, semel in mense. Vnde Arist. dicit, quod decem vicibus ouãt in anno communiter, & quandoque vndecim, vel duodecim, & ideo sunt valde fœcundæ. Sic sancti viri fœcũdi esse student, siue in pullificatione spiritualiũ filiorũ, quos Deo generant ex scientiæ euangelicæ doctrina, secundũ illud Corinth. In Christo enim Iesu per euangeliũ ego vos genui: vel saltem fœcũdi sunt, fœcũditate bonorũ operũ: Sumus enim Domini nostrorum operum, quemadmodum & natorum, sicut dicit Philosophus. Arist. de ani. 6. lib. 1. Co. 4.

Quinto, columba est pietatis ęmula. Nã circa pullos suos magnũ pietatis & solicitudinis ostẽdit affectũ; alienos insuper pullos Arist. 1. Ethi.

 pascit,

nutrit, columbas autem alias errantes associat & recolligit. Quæ omnia ex pietatis affectu faciunt sancti viri: Ipsi enim de suis subditis, vel domesticis solicitam curam gerunt, & insuper etiã ad extraneos beneficia charitatis extendunt, errantes etiã quousque vel vagos recolligunt, & dirigunt, secundum illud Isa. Egenos vagosque induc in domum tuam. Isa. 58.

Sextò, columba est societatis amica. Sunt enim columbæ suam speciem amantes, & societatem hominum diligentes; quia sancti viri sibi similes diligunt, & rationabiliter & ordinate viuentium societatem quærunt.

Septimò, columba est obliuiosa. Vnde sublatis pullis, damni immemor, in eodem loco nidificat (vt dicit Hiero.) Similiter sancti viri sunt iniuriarum immemores, neque propter dãna illata à nido charitatis recedunt, sed fructum operum ipsis nocentibus velut præmia impendunt. Hieron.

Item sancti & perfecti viri sunt falconi simillimi: primo, quia falco quædã auis est paucæ carnositatis: nam sancti viri paucã curam habent de carne sua, quia non eius desideria implent, sed potius eã torquent. Vnde Apo. In carne ambulantes, nõ secundum carnem militamus. 1. Co. 10

Secundo, quia falco est magnæ animositatis. Sunt enim sancti viri animosi, id est, magnanimi & securi, secundum illud Pro. Iustus quasi leo confidens, absq; timore erit. Prou. 28

Tertio quoque est multæ pennositatis, quia sãcti habent pennas multarum virtutum. Eccles. Homines diuites in virtute. Eccl. 24

Quartò, quia est magnæ agilitatis, & ideo altè volat in aëre: nam (sicut dicit Gregor.) modicum habet de eo quod grauat, & multum de eo quod sursum leuat. Sic sancti viri modicum habent de grauedine. i. de amore cupiditatis & voluptatis, & multum de leuitate, i. de amore charitatis, & ideo in altum volãt, siue cõtemplatione, siue cõuersatione. Isa. Ecce intelliget seruus meus, exaltabitur & eleuabitur. Isa. 52.

Quinto, viri sancti & perfecti assimilantur falconi, quia est magnæ generositatis: nã si primo, vel secundo prædam nõ arripit, quasi vindictã de se expetit, & de facili tunc præ verecundia ad manũ non redit, sed per aëra vagus incedit. Nam deuictum & quasi degenerẽ se existimat, quando de aue quã impetit, nõ triumphat, vt dicit Grego. Ille igitur primo, vel secundo prædã nõ arripit, qui vel bene inchoãdo, vel bene prosequendo, ad finẽ boni operis non pergit, & talis nimirum à Christo degenerẽ se ostendit, qui ait: Nõ qui incœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit. Talis quidẽ cũ verecundia pœnitẽtiæ debet ad Christũ redire, et manus eius auxiliũ humiliter procurare. Sexto, quia est magnę pietatis, s. nõ solum erga pullos suos, sed etiã erga alienos: nã eodẽ sedulitatis officio quo filios pascit, pullum ab aquila derelictum nutrit, & cum suis recipit, vt quidã dicunt. Similiter etiam sancti viri, nõ solum de suis curã gerunt domesticis, sed etiã de extraneis, & de miserabilibus pupillis, maximè ab aliis derelictis. Iac. Religio munda & immaculata apud Deũ & patrem hæc est, visitare pupillos. Vnde Iob: Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea. Grego. Matt. 24 Iaco. 1. Iob 31.

Septimò, sancti viri & perfecti assimilantur falconi ratione puritatis, quia est magnæ puritatis siue munditiæ in cibo capiendo: Nam cadauera fugit, & in vehementia

mentia famis putridas cárnes nō tangit, sed patienter expectat quousque prædam sibi cōgruam inuenit, vt dicit Grego. In quo redarguūtur non tantum illi qui nociua sibi cibaria comedunt, vt gulæ satisfaciant; sed etiam omnes illi qui fœtidis cadaueribus, id est, fętidis carnis operibus delectantur.

Item sancti viri & in hoc mundo quendam odorē sentiūt eorū quæ sunt in cælo Vnde assimilātur vulturibus: Nam in vulture (vt Plinius dicit) maximè viget Plin. olfactus. Vnde existens vltra mare sentit odores carnium ex alia parte, & è cōuerso. Sancti autem qui sunt in cælo iam huius mūdi mare transierūt, nos autē in vita ista mortali adhuc citra mare sumus. Ea tamē nihilominus quę sint vltra, id est, quæ sunt in alia vita, si boni & mundi sumus, cōtemplando & amando delectabiliter odoramus. Similiter vultures qui vltra mare sunt, id est, sancti qui in cælo consistunt, nostrarum orationum odores cum quadam auiditate percipiunt. Vnde phialæ plenæ odoramentorum dicuntur orationes Sanctorum.

Vnico apum exemplo, Dei sapientia tantum à iustis perfecte adipisci, declaratur.

Cap. LXXX.

SApientiam cęlestem nō potest percipere, nisi mundus à sordibus culpæ; quod patet per exēplum in apibus. Apes non potant nisi aquam claram, nec potant nisi prius feces eiiciant, vt Auic. dicit Auic. Aquam igitur claram potant quicunque supernę sapiētiæ adeptioni inuigilant, de ipsa Eccl. 15. enim dicit Eccl. Aqua sapientiæ salutaris potabit illum, & rursus: Sap. 6. Clara est quæ nunquam marcescit sapientia; sed tamē nullus hāc aquā clarā cęlestis sapiētiæ bibit, nisi prius à semetipso peccatorum fæces eiecerit; sicut scriptum est, in maleuolam animam non intrabit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. 1.

Simplicis columbæ naturales proprietates, & qua de causa Spiritus sanctus sub hac forma apparuerit, aperitur.

Cap. LXXXI.

SPiritus sanctus in colūbæ specie apparuit in Christi baptismo, quæ licet verè animal fuerit (vt dicit August.) ex suis tamen proprietatibus significabat spirituales effectus quos ipse spiritus Augu. sanctus facit in baptizatis: Nam primo columba, vt dicit glos. super Can. 2. gemitum pro cantu habet; quia videlicet spiritus sanctus peccata gemere facit. Isa. Quasi columbæ meditantes gemimus. Isa. 59. Rom. Ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, Rom. 8. id est, nos postulantes facit & gementes.

Item columba felle caret; quia Spiritus sāctus iræ amaritudinē aufert, & benignitatis dulcedine repletur. Sap. O quam bonus & suauis est Domine spiritus tuus Sap. 7. in nobis. Et in eodē vocatur spiritus sanctus suauis & benignus, & humanus, quia suaues, benignos, & humanos nos efficit, suaues in sermone, benignos in corde, humanos in conuersatione.

Item columba in petræ foraminibus manet, quia scilicet Spiritus sanctus facit nos in Christi vulneribus & eius passionibus frequētes mēte stare. Vnde Cant. Cant. 2. dicit Spiritus sanctus: Columba mea in foraminibus petrę, glossa, id est, in Christi vulneribus.

Item columba iuxta fluēta residet, quia s. Spiritus sanctus fideles suos insistere facit citra scripturarum fluenta. Genes. Gen. 1. Spiritus Domini ferebatur super aquas,

aquas, scilicet scripturarum.

Item columba vmbram accipitris timet, & abscondendo latet; quia scilicet Spiritus sanctus facit sanctos diaboli tentamenta perpēdere, & per fugam mundi, & absconsione humilitatis, euadere: Quasi enim accipitris vmbra, est ipsa tentatio diabolica. Vnde ductus est Iesus in deser- Matt. 4. tum, id est, in deserti latibulum, vt quasi ibi absconditus mundo, facilius vinceret tentamenta.

Per piscium comparationem diuersis in locis commorantium, varietas pariter virorū spiritualium per eorum diuersa bona opera, multis similitudinibus demōstratur.

Cap. LXXXII.

Spirituales viri similes sunt piscibus, quorum aliqui in solo mari viuentes, alij in stagnis & fluuiis commorantes. Alij vero quandoque in mari, quandoque in aquis dulcibus. Pisces autem a mari ad dulciores aquas egredientes, in earum dulcedine delectantur & impinguantur, & similiter e cōtrario. Vnde tales in aqua nunc dulci, nunc in mari sunt commanentes, quia dum vnum cōtrarium experiuntur, magis in reliquo delectantur. Sed quidam sunt fluuiales pisces sic allecti dulcibus aquis, vt maris amaritudinem nō ferentes, mox aquam salsam gustantes, subito moriuntur. Similiter quamuis omnes boni & spirituales viri in aquis pœnitentię viuere debent, quidam tamen in mari commorantur, id est, exercitio & inquietudine vitæ actiuæ, in qua more maris frequenter turbantur, sicut dixit Dominus Marthæ Solicita Luc. 10. es, & turbaris erga plurima: Nihilominus tamen boni sunt & laudabiles pisces marini, id est, boni & commēdabiles homines actiui. Quidam vero alij sunt qui semper esse volunt in aqua dulci, id est à contemplatiuæ vitæ dulcedine minime separari, & de talibus erat Magdalena, quæ Luc. 10. sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius; & ideo Dominus dixit, eam optimam partem elegisse. Dicit enim Auicenna, quod pisces qui morantur in Auic. locis petrosis, & in aquis dulcibus currentibus, in quibus non sunt sordes, dulciores, & meliores sunt aliis. Illi autem morantur in locis petrosis, qui contemplantur Christi opera, & verba, quia petra erat Christus, vt dicit Apost. Sed illi in aquis dulcibus, 1. Cor. & currentibus, qui contemplan 10. tur bona cælestia, & diuina, quæ licet in se semper maneat, dulcedo tamen cōtēplationis eorum in nobis raptim transit, & currit, dum in hac vita sumus. Illi vero manent in locis à sordibus mundis, qui contēplantur sanctorum exempla, qui fuerunt pleni munditia. Tales igitur contemplatiui viri plus habent de dulcedine, & de vitæ puritate quam primi, & ideo meliores. Sed alij sunt qui vtrobique successiuè morantur, quandoque in mari, quandoque in aqua dulci, quandoque sunt in exercitio actionis, quandoque in dulcedine contemplationis. Et isti sunt pisces qui magis impinguātur, id est, in vitæ merito magis dilatantur, quia nō solum sibi prosunt per contemplationē, sed etiam multis aliis per multiplicem actionem Vnde Apost. Non 1. Cor. quærens quod mihi vtile est, sed 10. quod multis prosit. Sunt tamen quidam sancti, ita contemplationis delitiis totaliter dediti, vt si quis eos poneret in exercitio actionis, in spiritu vel corpore perirent. Vnde tales Dominus eligit (sicut dicit Gregor.) vt seruiant ei in vita solitaria.

Superiorum electio quo pacto sit agēda, qualisq; subditorum obedientia ac dilectio esse debeat, clarißimis definitur apum exemplis.

Cap. LXXXIII.

SVbditi qualiter se habeant ad prælatum suum, ostenditur exemplo apum. Nam apes sibi regē creant, ipsæ sibi populos ordināt; & licet sint sub rege, sunt tamen liberæ, & quem regem faciunt, naturali affectu diligunt, & summa protectione defendūt, & pro eo mori pulchrum esse credunt: & ipsi regi tantam reuerentiam exhibent, vt nullatenus exire de domibus audeant, nec prodire ad pastus, nisi rex fuerit egressus, & volatus sibi vendicauerit principatum. Eligunt sibi illum in regem, quem magnitudine corporis vident magis insignē, & quod in rege præcipuum est, mansuetudine clariorem. Vnde nullum aculeum habet, vel si habet, non vtitur ad vindictam. Miranda est earum circa regem obedientia. Nam cum procedit, totum conglobatur examen, & regem circūdat, vt tunc videri non valeat. Singulæ tunc obsequio regis se offerunt, & ei proximæ esse contendunt, & fessum subleuant humeris, & aliquando totum portant, vbicunque vero rex sederit, ibi totus exercitus castra figit, rege viso totus animatur exercitus, ipso quoque amisso, examen dilabitur, quia sine rege esse non possunt. Cum ergo pars apum in labore est, rex solus à labore immunis est, & intus solus sedet, circa quē semper adsunt quędam apes fortem aculeum habentes, tanquam lictores regem custodientes, & offendentes puniunt: & raro rex foras exit. Vnde si quis tunc temporis alam regi præscinderet; exercitus non exiret. Quando autem rex moritur, circa ipsum cōglobantur, & more funerantium tristitia torpent, & plebs tota mœret, non comedunt, non procedunt, tristi murmure omnes gemunt non luctus minuitur, immo fame se mori permittunt, nisi corpus regis de medio subtrahatur.

Ex his ergo omnibus colligitur, quod Rector, & prælatus est virtuosus, & mansuetus eligendus, & à populo siue subditis nō coactis, sed libere, i. voluntariè obedientibus, affectuosè diligendus, summè defendendus, cum reuerentia expectandus, & ei obtemperandum ab omnibus, & sponte seruiendū, in laboribus adiuuandus, in defectibus suis supportādus, communiter imitandus, præ oculis habendus, à seruilibus laboribus eximendus, cautè, & honorificè custodiēdus, circa extrinseca rarò occupandus, in morte autē cū tristitia debita reuerētet sepulturæ tradendus, & hæc omnia in vno includens, Petrus dixit: Regem honorificate. 1. Pet. 2

Superborum actiones, locustarum similitudinibus quibusdam, breui patefiunt.

Cap. LXXXIIII.

SVperbi aßimilantur locustis. Nam locustæ in saliendo se erigunt, sed in erigendo mox cadunt, à vento australi generantur & conducuntur, sed in aquilonari moriuntur.

Itē mutuo se comedūt, nec maiores minoribus parcūt: in æstate quoq; apparēt, & in hyeme latēt. Sic superbi saliendo tēporaliter, se erigunt mentaliter, & eo ipso se probiores reputant, quo se honorari amplius vident, sed se erigentes, cadūt, quia eo ipso, quod grandes apud se sunt, apud Deū nihil sunt. Sequitur etiam plerumque post elatum ascensum superbiæ, inopinatè casus ruinæ. A vento australi, qui calidus est, oriun-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

oriuntur: quia ex calore tẽporalis prosperitatis, superbi efficiuntur; sed ipsi in aquilonari frigore moriuntur, quia ex aduersitatis rigore demuntur, mutuo etiã superbi sese consumunt, & potentiores debilioribus nõ parcunt, in æstate, i. in prosperitate apparent mirifici, sed in hyeme, id est, aduersitate latent despecti.

Mugilis exemplo, tentationum laqueos vitare edocemur.

Cap. LXXXV.

TEntationum laqueos cũ homo aduertit, debet sagaciter fugere, & ab earum occasionibus se velociter elõgare. Cuius exemplum apparet in pisce mugile, qui quidẽ est piscis mirabiliter agilis, hic dum insidias piscatorũ sentit statim retrocedit, & ita trãsilit, vt volasse astantibus videatur. Ille igitur piscis insidias sentit, qui insurgentes tentationes perpendit: & tunc quasi retrocedit, cum ab occasionibus tentationũ se subtrahit, & tũc velocissimè trãsilit, quando in ipso tentationis principio, mox animũ ab eadẽ auertit. Vnde Isid. dicit. Cum te titillat cogitatio cũ tibi aliquid suggerit illicitum; nõ ibi teneas animum, calca serpentis caput, calca prauæ cogitationis initium. Isid.

Tyrannorum peruersitas ac immunitas quãta sit. Aquilæ, Miluiq; exemplis, ac sacræ scripturæ monitis, lucide describitur.

Cap. LXXXVI.

TYranni assimilantur aquilis. Nam aquila, quia in calore & siccitate excedit, est nimis iracunda: Ira enim fortis non est, nisi in corporibus multũ siccis: vt dicit Arist. Est etiam, & aquila auibus innocentibus inimica & infesta, quas vngue rapit, & rostro percutit & occidit. Arist. li. de ani.

Item aquila societatem nõ habet, sed fugit: vt Aristot. dicit. Est etiã crudelis filijs dũ eos abijcit, dũ rostro percutit, & à nido exire compellit. Omnia hæc competũt tyrannis, primo, quia cõmuniter sunt iracundi, & furiosi. Vnde de quodã tali dicitur secũdo Mach. Animum crudelis tyranni, & feræ beluæ iram gerens. Arist. li. de ani. 2. Ma. 4

Item, quia malis hominibus fauẽt, & bonis & innocẽtibus sunt infesti, & inimici Deo, persequũtur illos, vel eorum bona diripiẽdo, vel in persona lædendo; & interdum vita priuando; sicut fecit Achab Naboth Israëlitæ, cuius personã occidit, & vineã possedit. 3. Re. 18

Item nõ diligunt tyranni, neque volũt in dominio, vel honore, vel diuitijs socios, vel pares habere. Vnde etiã student omnes depauperare, ne possint contra eos insurgere, vel eis parificari. Interdũ etiam tyranni tantæ crudelitatis existunt, vt etiã suis non parcant; Nã etiã proprios filios quandoq; à se abijciunt, quandoq; vero eos percutiunt, quandoque vero non solum de domo, sed etiam de patria eosdem exulare compellunt, immo (quod est execrabilius) quandoque eos occidunt, sicut legitur de Herode, qui filios primo expulit, postea occidit, propter quod Romanorũ Imperator de illo dixisse fertur, ꝙ maluisset esse Herodis porcus quam filius: quia Herodes cum esset proselitus in lege Iudæorũ, porcis parcebat, sed filios occidebat.

Itẽ tyranni quidam similes sunt miluis. Est enim miluus auis rapax, audax in minimis, sed timida in magnis. Nam syluestres aues inuadere nõ audet; sed pullos domesticos paruos rapere nõ timet. Similiter quidam tyranni, licet ex auaritia sint rapaces, & contra debiles & impotentes sint audaces; contra tamen potentiores, vel coæquales, & eos, qui sibi resistunt, pusillanimes & pauidi sunt, immo superantur interdum

etiam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

etiam per minores. Nã miluus à niso impetitur, & propter suã pusillanimitatẽ à minore superatur.

Tribulationes Dei electis, maximopere expedire, per piscium in Aquilonari pelago commorantium similitudinem efficitur manifestum.

Cap. LXXXVII.

TRibulationum, & tentationum impetus melius cõseruat iustos, quàm consolationum applausus. Cuius exẽplũ apparet in piscibus, qui meliores sunt, & conseruantur magis in pelago aquilonari, & orientali, quam in australi: quia ex illorum vẽtorum impetuoso flatu, aquæ amplius cõmouentur, & melius depurantur, propter quod pisces qui in eis morãtur, magis à superfluis mundantur. Per ventum igitur aquilonis, qui asper est, asperitatẽ intellige aduersantis & tribulantis; sed per orientalem, qui calidus est sua origine, feruorem accipe irruentis tentationis. Ex quorum impetu anima velut aqua ad bonum solicitatur seu impellitur, & à malo purgatur, si fortiter resistat; & sic piscis homo iustus proficit, & saluatur. Iob. Visitatio tua custodiuit spiritũ meum. Sed per australem ventũ, qui mitior est, & suauior, intellige suauitatẽ temporaliũ cõsolationum, ex quibus pisces, i. homines in aqua pœnitentiæ, vel iustitiæ viuentes, frequenter per negligentiam resoluuntur Et ideo minus cõseruantur, & magis deteriorantur. Iob 10.

Animæ cibum verbum Dei esse, auctoritate Sanctarum scripturarum, atq; pulli gallinarum similitudine definitur.

Cap. LXXXVIII.

VErbo Dei anima nutritur, secundum illud Deut. Non in solo pane, &c. Cuius ratio est, quia ex eisdem nutrimur ex quibus sumus, sicut Philo. dicit. Nam pullus qui nascitur ex ouo, nutritur ex ouo. Dicit enim Ari. quod pullus nascitur ex albugine oui, & nutritur ex vitello. Cum ergo ex verbo Dei sumus in fide spiritualiter geniti, secundum illud Iac. Voluntarie genuit nos, verbo veritatis etiam nutrimur. Vnde Grego. dicit, quod cibus mentis est sermo Dei. Deut. 1. Arist. de anim. 7. Iac. 1. Grego.

Nonnullarum mulierũ vetularũ malignitas, quæ vulgo striges nuncupantur, manifestatur, quæ & cornicibus comparantur.

Cap. LXXXIX.

VEtulæ quædã mulieres inueniuntur cornicibus similes. Nã cornices (sicut dicit Isid.) sunt aues annosæ, garrulæ, impiæ, & his vbi habitant noxiæ, in senectute licet eis albescãt plumæ; intus tamen in carne quanto plus viuunt tanto magis efficiuntur nigræ. Item dicuntur cornices suo garritu seu volatu, mutationis temporis esse præsagæ siue nunciæ.

Item (vt dicit Ambro.) cornices sunt ciconiarum ductrices, & sociæ, quia cum ciconiæ transuolãt mare cornices ipsas præcedendo deducunt, & contra infestas aues pro eis bella cõmittunt. Hæc igitur omnia competunt quibusdã malignis, & vetulis mulieribus, quæ si annosius viuunt, assiduè garriunt, impiæ & crudeles puellis existunt, etiam has vbi habitant lædunt, quia pueros fascinãdo inficiunt, sicut dicit Glossa super illud Aposto. O insensati Galatæ quis vos fascinauit? Amb.

Itẽ quanto plus per ætatis prouectum canicie albescunt, tanto plus per peccati caliginem interius nigrescunt.

Item sunt procuratrices dæmonum, quæ interdũ ciconias, id est mulieres etiã honestas ad adulteria, & inhonesta opera callidè seducendo associant, & deducũt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Ipsæ quoque sunt quæ se striges mẽdaciter esse dicunt, & tanquã prophetissæ diaboli futura diuinare præsumunt.

Ex pluribus Turturis proprietatibus, quale sit Viduarum munus, laude dignum ac Deo gratum, elicitur. Cap. XC.

VIdualis continentia qualiter sit seruanda, turtures ostendunt. Nam turtur est auis castissima, eo quod dũ parẽ suũ perdit, alterius vlterius copulam nõ requirit, sed solitaria semper incedit, & memor perditæ societatis semper gemit, solitudinẽ diligit, & hominũ consortia valde fugit: ad hortos & agros descendit, vbi cibum quærat, sed cibo obtento, iterũ solita loca plãgentibus apta requirit. In his ergo monẽtur viduę, vt maneant viduæ, vt sint solitariæ. Item consortia noxia, & vana spectacula fugere, & sumptis necessitatibus victus, se ad orationis, & compunctionis loca colligere. Item turtur in hyeme plumas perdit, & tunc in concauitatibus arborũ se abscõdit, sed tempore veris plumis resumptis, de locis vbi latuerat, exit, & loca congrua ad pullificandũ quærit, sicut Arist. dicit. Arist. de anima. In quo figuratur, quod viduæ tẽpore hyemis, i. tentationis, vel aduersitatis, vel depositis plumis ornamẽtorum, debent iacere in concauitatibus arborum, i. humiliter manere in domibus earum: vel perditis plumis delitiarũ seu diuitiarum, debent morari per meditationẽ animi, in concauitatibus arborum, i. in exemplis humilitatis & paupertatis Sanctorũ: sed tẽpore veris, i. prosperitatis, quando habẽt plumas diuitiarum, debent exire ad pullificandum, & fructificandum opera vitæ actiuę, in eleemosynas vel alia bona opera, sicut fecit S. Elisabeth filia regis Vngariæ post mortem viri sui, dans se eleemosynis, & seruitijs pauperum.

Itẽ turtur super rẽ fętidam non descendit, neq; super cadauer: ꝙ fit, quãdo mulier vidua turpi tentationi non consentit, & carnalis operis turpitudine non comittit.

Item turtur pro se & pullis suis pauca & mũda grana eligit, & in locis mundis colligit, vnde viuit: quia, s. mulier vidua tam pro se, quã pro filiis suis, paucis & licitis sumptibus debet esse contenta.

Peccatorũ via, Auiũ vijs in volãdo assimilãtur, quod quidẽ earũ naturalibus similitudinibus confirmatur. Cap. XCI.

VIæ peccatorũ sunt similes vijs auium in volando. Aues n. in volando non habent determinatas vias. Vnde secundũ Isid. dictæ sunt aues, quasi deuiæ in volãdo, quia sine via constat eas incedere, eo quod earum viæ non sunt determinatæ in aëre. Sic peccatores in suis actibus, non sequuntur rationẽ, quæ habet humanis actibus terminos virtutis imponere, propter ꝙ dicit Philo. quod Arist. in Eth. virtus est habitus electiuus, in medietate consistẽs determinata ratione, prout vtiq; sapiẽs determinabit. Ideo dicitur indeterminatè, & in errando vagabundè, modò ascendendo per superbiã, modo descendendo per auaritiã; modo diuertendo ad dexteram, i. ad delectationes gulæ, & luxuriæ, delectationes n. ad dexteram pertinere dicuntur, secundum illud Psal. Delectationes in dextera tua, Psal. 15. modo diuertendo ad sinistram per impatientiam, & iram, s. in aduersis: modo ante procedendo per præsumptionem, modo retrocedendo per pusillanimitatem vel desperationem.

Itẽ aues motu alarũ aërem diuidunt, sed mox se claudente nullũ signũ sui transitus derelinquunt. Sic peccantiũ vita, & prosperitas, ipsis mortuis, & in sepulchro clausis, totaliter deficit. Vnde ex persona eorum dicitur, Transiuerũt Sap. 5. omnia

Omnia illa tanquã vmbra, & tanquam auis, quæ trãsuolat in aëre.

Virginitatis statũ, omnem alium mulierum præcellere, multis apum exemplis terminatur, Cap. XCII.

VIrginitatem carnis seruare cum fœcunditate spirituali docemur exemplo apum. Nã integritas carnis, vel corporis virginalis, omnibus apibus est communis; quoniam nullo cõcubitu miscentur, nulla libidine resoluuntur, nec partus quatiũtur dolore, & tamen maximum examẽ filiorum cõstituunt: nã cum aliæ aues semel in anno singulos edãt fœtus, apes geminos creãt, & duplici cæteris fœcunditate præpõderant. Sic quoq; mulieres sanctæ, quæ suorum corporum integritatẽ custodiunt, immunes sunt a libidinosæ resolutionis fætoribus, exẽptæ sunt à partuũ doloribus, nihilominus Deo multũ fructificant in spiritualibus operum fœtibus. Duplici.n. fœcunditate cõiugatas mulieres virgines sacræ procellunt; quia illæ tantũ carne fructificãt, hæ autẽ carne ac spiritu: Illæ fructificãt, mundo corruptibilẽ prolem generando, istæ corpore fructificant, in cælo incorruptibilem promerendo glo-
Mat.22. riã: Erunt, inquit Dominus, sicut angeli in cælo, vbi neq; nubẽtur. Generant quoq; nonnunquã virgines sacræ Domino, & si non filios carnales, tamen spirituales: Nã omnes quos trahũt ad Deũ, siue exemplis operũ, siue orationibus, vel etiã suis verbis, eorum spirituales filij dici possunt.

Item licet coniugati fructificẽtur interdum etiã Deo, per opera vitæ actiuę, virgines tamen liberius possunt ei parere fœtus, tam operum vitę contemplatiuę, quã etiã actualis. Ex quo patet, quod dicitur Isa. Multi filij desertę ma-
Isa.54. gis, quã eius quæ habet virum.i. virginis, quam coniugatæ.

Item virgines, pręcipue iuuenes, habent contemplationem dulciorem. In cuius signũ apes iuuenes, & virgines, faciũt melius mel vt Auic. dicit. Sic in virginibus Auic.
ac iuuenibus sanctis, mel.i. dulcedo contemplationis supernæ, tanto suauius generatur, quanto caro in eis spiritu fortius subiungatur. Vnde lib. Iudicum dicitur: De forti egressa est dulcedo. Iud.14.

Quatuor Cardinales virtutes hominibus valde necessarias esse, per multas hirundinis similitudines aperitur. Cap. XCIII.

VIrtutes Cardinales docent nos habere exẽpla hirundinum: nam primo hirundo docet habere temperantiam præcipue in cibo. Hirũdo.n. (vt dicit Isid.) Isido.
ab ẽũdo est dicta, eo ꝙ cibos sedendo non acquirat, sed volando. Ita & homo cibũ suũ necessarium corpori, transeũdo ad necessitatem, & non insistendo ad voluptatẽ accipiat. Exod. Comedetis festinanter. Ille.n. qui festi- Exo.12.
nanter comedit, nec magnã delectationẽ in comedendo, nec etiam multũ cibũ accipere cõsueuit. Secũdo docet nos habere prudẽtiam. Primo, ex eo quòd nidũ tam artificiosè componit, ꝙ vix sufficeret humana industria facere de quauis materia. Vnde quidam crediderunt eas habere intellectũ (sicut Phil. dicit.) Quod licet verum non sit, docet tamen Arist.2.
nos esse prudentes, vt secundum Phil.
prudentiam nidum mentis virtutibus componamus.

Docent hirundines & nos purgare nidum cõscientiæ nostræ, ex eo, ꝙ ipsæ instruunt pullos suos stercora extra nidũ eiicere, vt & nos conscientias nostras purgare discamus à fæcibus peccatorum. Item hirundo habet prudentiam in discernendo tempora & loca. Nam tempore frigoris, calidas regiones requirit, & ideo mare trã-

sit;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sit: in æstate vero redit, & cætera tēpora inueniēdo custodit, & prę nuncia est imminentis æstatis, vt
Amb. dicit Amb. Similiter viri prudentes tempora discernunt, & prout temporibus congruunt, negotia dispensant. Sunt etiam loca mutanda, vel quęrēda prudēti, prout videt congruere tempori. Solet etiam homo prudens futuri esse pręnuncius, ex eo quod rerū exitus prudentia metitur, prout Boë-
Boët. tius dicit. Tertiò, docet seruare iustitiā, præcipue punitiuam siue iudicatiuā, quæ dū sanguinē malefactoris effundit, aliorū oculos aperit, & ad cautelā instruit. Vn-
August. de dicit Aug. ꝙ sanguis dextrę alæ hirūdinis qui exit, colūbę medetur oculis infirmis: nā ala dextra hirūdinis, est iusta sententia principis, ex qua dū sanguis viuus effunditur, aliorum oculi ad sibi cauendum illuminantur: nā oculos quos culpa claudit, pœna aperit, vt dicit Gre. & nō solū pœna propria, sed etiā aliena illuminat frequenter, & iuuat.

Quarto quoque docet hirundo habere fortitudinem; quia dicitur esse quoddā genus hirūdinū quòd omnes aues timent, ita vt aquila eam fugiat tanquā hostē, nec illa visa audiat super prędam irruere, eo quod morsus eius for-
Plin. te est venenosus, vt dicit Plinius. Tales hirūdines, sancti sunt, quorum fortitudinē, & virtutē timēt aues omnes i. vniuersi dęmones, & aquila, quę est rex auiū, id est, ipse sathan, qui est Rex super omnes filios superbiæ. Nam morsus talis hirūdinis i. oratio sancti hominis patientis & humilis, quasi venenosus est eis, s. dæmonibus, & valde formidabilis. Virtutum quoq; plenitudo & abūdātia nō aggrauat animā, sed potius alleuiat, & ad ascēdendū in cęlū habilitat. Vnde est, quod aues quāto plus abundāt pēnis, tāto facilius sursum leuantur, & velocius vadūt, sicut patet in auibus prædæ, quæ sunt volatus altissimi: Aër enim inclusus infra pennarū concauitatem, auem leuiat, & vt sursum feratur habilitat. Sic etiā pennis virtutum Sancti leuiātur, & ad contemplanda, vel appetēda cęlestia sublimiter eleuantur. Vnde has pennas, & volatū desiderans Proph. dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, Psal. 54.
& volabo, & requiscā? E contra autē ex virtutum carentia, anima grauis relinquitur, vt auis sine pēnis. Vnde dicit August. de Deo à quo sunt virtutes: Cum tui ple- Augu.
nus non sum, oneri mihi sum.

Hominū vita spiritualis qua via perficiatur, per volatilium, eorumq; pullorum vitam naturalem, pluribus similitudinibus naturalibus demonstratur.

Cap. XCIIII.

VIta spiritualis hominū proficit, & perficitur, sicut vita volatilium. Dicit enim Philosophus, quod post decē dies gene- Aris. 6.
rationis, completur pullus secun- de ani.
dum omnes partes suas, & tunc habet caput maius toto corpore, & habet caput inclinatum super crus dextrum, & alas expansas supra caput, post hoc rūpitur testa die decimaoctaua, vel vigesima, & exeunt pulli iam viuificati, & aliquando gemelli, sed inter gemellos vnus est maior, alter minor. Prima ergo pulli cōpletio fit in x. diebus; quia prima hominis formatio in vita spirituali, fit per obseruantiā decem pręceptorū. Vnde dixit Domin.
Si vis ad vitā ingredi, serua mādata, & tunc caput corpus excedit, quia tunc ratio corpori dominatur, s. vt sit homo nō animalis, sed magis spiritualis. Inclinatur etiā caput, i. mens, nō solum per obedientiā, sed etiā per humilitatē, nō fictā, sed verā, & hęc inclinatio est super crus dextrū. Mat. 19

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Est enim, qui nequiter se humi-
Eccl. 19. liat (vt dicitur Eccl.) & iste in si-
nistram partem se inclinat, alę e-
tiam intellectus, s. & affectus, per
fidem & dilectionē supra caput,
id est, supra naturalis rationis
cōprehensionem extenduntur, vt
incipiat iam homo terrestris mē-
te ad cælestia erigi Sed ad secun-
dā pulli completionem adduntur
8. vel x. dies, s. vt sit dierum, xx. vel
18. Quia si quis vult verè perfe-
ctus esse, oportet vt ad obseruan-
tiam nouæ legis, id est, consiliorū
Mat. 19. Christi, sicut est illud Matt. Si vis
perfectus esse, vade, & vēde om-
nia quę habes, & da pauperibus,
& consimilia, quæ continētur in
Euangeliis: perfectioni enim no-
uæ legis, id est, euangelij, compe-
tit octonarius numerus, propter
8. diem Resurrectionis Christi, id
est, Dominicā, quā celebramus,
sicut Iudæi celebrant diem 7. vel
propter diē 8. Resurrectionis no-
stræ, quam expectamus, in qua
rupta testa oui, s. finita hac vita
mortali, tāquā pulli nouiter viui-
ficati, exibimus gemelli. i. in ani-
ma & corpore glorificati; erit ta-
men gemellus vnus maior, quia
maior erit gloria animæ quā cor-
poris. Item perfectioni euāgelij,
cōpetit additio numeri denarij;
quia præter obseruātiā decalogi,
necessaria sunt sacramenta nouę
legis, cū fide Trinitatis, vel 7. do-
na Spiritus sancti, cū tribus virtu-
tibus Theologicis: septem enim
& tria, denarium numerum con-
stituunt, postquam rupta est testa
timoris, vel amoris vitæ corrup-
tibilis, exeunt gemelli, i. tā carne,
quā spiritu in vita spirituali per-
fecti, licet in regimine vitæ, &
dulcedine cælestis cōuersationis
spiritus carnem antecedat: Plus
enim cupit spiritus, quam possit
ferre corpus; vel quia plus perci
pit spiritus de dulcedine, quàm
corpus sustineat de labore.

Item vita mortalis similis est vi-
tæ naturali volatilium. Quædā e-
nim aues sunt quę pascuntur car-
nibus, sicut accipitres, & aues prę-
dæ, & his assimilantur homines
qui carnaliter viuunt, propter ꝙ
dicit. Apo. Debitores sumus non Roma.
carni, vt secundum carnem viua-
mus. Quædā vero pascuntur her-
bis, vt anseres, & similia; & talib.
similes sunt pęnitētes, qui de no-
uo incipiunt, qui adhuc molliora
requirūt, solidū videlicet cibum
capere nō valētes. Ezec. Requies- Ezec. 33
cēt in herbis virentibus. Quædā
autem pascūtur granis, & semi-
nibus, vt colūbæ, & huiusmodi,
quibus assimilātur perfecti, & spi
rituales viri, perfectorū enim so-
lidus est cibus (sicut dicit Apo.)
Nā cōtemplatiui pascuntur semi- Luc. 2
nibus diuinorū verborū: Semen
enim verbum Dei est; sed actiui
pascuntur seminibus bonorum
operum, pręcipuè eleemosynarū.
Galat. Qui seminauerit, &c. pas- Gal. 6.
cuntur etiam seminibus lachry-
marum per compūctiones. Psal. Ps. 125.
Euntes ibant & flebant, mitten-
tes semina sua; quę scilicet semi-
na pascunt & reficiunt animas,
secundum illud Psal. Cibauit nos Psal. 78.
pane lachrymarum.

Plurimorum volatilium species enumerantur, varia figurantes peccata, quæ præfecta in veteri lege à Deo prohibebātur, eiusce modiq; rei diuersæ rationes assignantur. Cap. XCV.

Vitia diuersa Iudæis in lege
Moysi, sub figuris diuersorū
volatiliū, prohibita fuerunt. Fuit Leui. 11
enim prohibitus esus aquilæ, in
qua, ex eo quod altè volat, prohi-
betur, & figuratur superbia.

Item griphis, in quo, quia equis
& hominibus infestus est, crude-
litas potentium prohibetur.

Item alieti, in quo, quia pasci-
tur auibus, signantur illi qui sunt
pauperibus molesti.

Itē milui, in quo, quia maxime
insidiis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

insidiis vtitur, signantur fraudulenti.

Item vulturis, quo quia sequitur exercitium, sperans comedere de cadaueribus mortuorum, signantur illi qui mortem & occisiones affectant hominum, vt lucrentur. Item prohibita sunt animalia coruini generis, in quibus signantur aliqui qui expertes bonę affectionis nō redeunt; quia coruus emissus ab arca nūquam rediit. Item struthio, quæ cum sit auis, & volare nō possit, sed semper circa terram moratur, ideo signat militantes, & se negotiis secularibus implicantes.

Item nicticorax, quæ in nocte est acuti visus, in die autem non videt; & ideo signat eos qui in temporalibus sunt astuti, & in spiritualibus sunt inertes.

Item larus, qui natat in aqua, & volat in aëre; & ideo signat eos qui circuncisionem & baptismū venerantur, vel signat eos qui per contemplationem volare volunt, & tamen viuunt in aquis voluptatum.

Item accipiter, qui deseruit hominibus ad prædam, & ideo signat eos qui ministrant potentibus ad prædandum pauperes.

Item bubo, qui in nocte quęrit pastum, de die vero latet, & ideo signat luxuriosos, qui occultari quærunt in noctis operibus, quæ agunt.

Item mergulus, cuius natura est sub vndis diutius morari, & ideo signat gulosos, qui in aquis delitiarum se mergunt.

Item ibis, quæ est auis Africa, habens longum rostrum, & nascitur ex serpentibus, & forte idē est quod ciconia, & signat inuidos, qui de malis aliorum quasi de serpentibus reficiuntur.

Item prohibitus est cygnus, qui est coloris candidi, & lōgo collo, quo ex profunditate terræ vel a quę cibū trahit, & potest signare homines qui per exteriorem iustitiæ candorē lucra terrena quęrūt. Item onocrotalus, qui est in partibus Orientis, lōgo rostro, qui in faucibus habet quosdam folliculos, in quibus primo cibum reponit, & post horam in ventrē mittit, & signat auaros immoderata solicitudine vitæ necessaria congregantes.

Item porphyrio, qui præter naturam aliarum auium habet vnū pedem latum ad natandum, & alium fissum ad ambulandū; quia in aqua natat vt anates, & in terra ambulat, vt perdices, solo morsu bibit, omnem cibum aqua tingens; & signat eos qui nihil ad arbitrium alterius facere volunt, sed solum quod fuerit tinctum aqua propriæ voluntatis. Item prohibitus fuit esus herodionis, qui vulgariter falco dicitur, & signat illos quorum pedes veloces sunt ad sanguinem effundendū.

Item prohibuit etiam lex caradon, quæ est auis garrula signans loquaces.

Item prohibita est vpupa, quæ nidificat in stercoribus, & fętentē pascitur fimo, & gemitū in cantu simulat; signans tristitiam sæculi, quæ hominibus immundis mortem operatur.

Item vespertilio, qui circa terrā volat, signans illos qui in seculari sciētia prediti, solū terrena sapiūt.

Item qui vitiū aliquod indebitè fugit, aliquādo in aliud cadit: nā perdix nisum timens, & eū fugere volens, dū eū in aëre esse sentit à terra nō surgit, sed sæpe dū circa terram quasi secura fugit, in rete vel laqueum se immittit, sic quandoque aliquis nisum superbię vel tyrannidis fugere volens, dum se ad terram nimis humiliando, vel indiscrete mitescendo dimittit, aut in pusillanimitatis laqueum incidit, vel nimiæ remissio-

missionis retibus se inuoluit.

Itē vitia tria magis generalia repræsentantur in vpupa, s. auaritia, luxuria, & superbia. Nam vpupa humana comedit stercora, auis est omnino immunda, sed cristis capite extensis galeata. Humana quippe comedit stercora, qui in hiat ad tēporalia lucra, de quibus Apo. ait Phil. Omnia detrimentū feci, & arbitror vt stercora, vt Christū lucrifaciā. Immūdus autē est, qui luxuriosæ vitæ pollutionibus subiacet. De quo Apo. ait. Omnis fornicator, aut immūdus, &c. Sed tunc cristā gerit in capite, cū superbia dominatur in mēte, cōtra illud Tob. Superbiā in tuo sensu nunquam dominari permittas.

Phil. 3. Ephe. 5. Tob. 4.

Vitæ voluptates, quæ in tertiū Aquilæ ouum designantur, tanquam noxias esse abijciēdas, edocemur. Cap XCVI.

VOluptates, & superfluitates exēplo aquilę abijcere docemur. Nam aquila ad plus tria oua facit: sed tertiū proijcit, eo quod incubando multum grauatur, in tantū.n. tunc debilitatur, vt quasi venari non possit. Tria igitur oua aquilę, tres sunt appetitus animę. Aliquid enim aliquando appetit anima, quod pertinet ad ipsius salutem, & illud est primum ouum. Aliquid.n appetit, quod pertinet ad corporis necessitatem: & hoc est secundum. Aliquid vero, quod pertinet ad vitę voluptatē, & istud est tertium, quod s. tanquam superfluum & noxium abijciēdum est. Grauat enim mentē frequenter superfluitas voluptatis: & eam in tātum debilitat, vt spiritualia venari nō possit. Vnde Dominus discipulos monuit dicens, Attendite ne grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate.

Luc. 20

Vsura, quæ & plumis Aquilæ assimilatur, quantum sit hominibus damnosa declaratur. Cap. XCVII.

VSura assimilatur plumę, siue pēnis aquilę, quę (sicut Plin. dicit) habent quandam virtutem corrosiuā. Vnde posita cū aliarum auium plumis, eas corrodit. Sic vsurarium lucrū cum bono lucro admixtū, ad nihil ipsum deducit. Vnde diuitię vsurariæ etiam cum alijs mixtæ, cōmuniter parum durant. Habet enim vsura virtutem corrosiuam, quia eius qui mutuo accipit, facultatem cito cōsumit. Est.n. vsurariū mutuū apud debitorē similitudo illorum vermium de quib. dicebat Iob: Qui me comedunt nō dormiunt, & à multitudine eorum consumitur vestimentū meum, quia ex multiplicatione vsuræ, quandoque etiam vestimentum in pignus datū cōsumitur, & transit ad creditorem.

Iob 30.

Leprosi quando in veteri lege mundati dicebantur, Ac Christus passeribus à leprosis oblatis, Gallinaq; multis pulcherrimis similitudinibus comparari, explanatur. Cap. XCVIII.

CHristus præfiguratus fuit in passeribus qui offerebātur in purificatione leprosi in lege Moysi. Leprosi.n. purificari dicebantur quando cōsortio hominū iudicio sacerdotis restituebātur, & cultui diuino reddebantur: Cōtingebat tamen quādoq; vt diuino miraculo, per ritum legis carnalis lepra mundaretur: quādoq; etiā sacerdos in iudicio decipiebatur. Vnde primo iudicabatur mundus: & postea restituebatur tanquā mundus cōsortio hominum, & cultui diuino, s. post 7. dies, in prima autem, purificatione offerebat pro se leprosus mundatus duos passeres viuos, & lignum cedrinum, & vermiculū, & hyssopum, hoc modo, vt filo coccineo ligarētur passeres, & hyssopus simul cum ligno cedrino, ita quod lignū cedrinū esset quasi manubriū aspersorij, hyssopus vero & passeres, erāt id, quod de aspersorio tingebatur in sāguine alterius passeris immolati in aquis viuis. Hęc autē 4. offerebātur, cōtra 4. defectus lepræ. Nā

Leui. 14.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

contra putredinem offerebatur cedrus, quę est imputribilis: cōtra fętorem hyssopus, quæ est herba odorifera, contra insensibilitatē, passeres viui: contra turpitudinē coloris, vermiculus qui habet viuum colorē. Passer viuus auolare vero dimittebatur in agrū, quia leprosus restituebatur pristinę libertati. In octaua vero die admittebatur ad cultum diuinū, & restituebatur consortio hominum, primo tamen rasis pilis totius corporis, & vestimentis lotis, eo quod lepra pilos corrodit, & vestimenta inquinat, & fœtida reddit, & post modū sacrificium offerebatur pro delicto eius: de sanguine autem sacrificij vngebatur extremum auriculæ eius qui erat mundatus, & postea pollices manus dextræ, & pedes, quia in istis partibus primum lepra dinoscitur, & sentitur. Adhibebātur autē huic ritui tres liquores, s. sanguis contra sanguinis corruptionē, oleū ad designandū sanationē morbi, & aqua viua ad emundādum spurcitiā. Per duos ergo passeres significabantur figuraliter diuinitas, & humanitas Christi, quorū vnus s. humanitas, immolatur in vase fictili super aquas viuentes, quia, s. per passionem Christi aquæ baptismatis consecrantur. Alius autē s. impassibilis diuinitas, viuus remanebat, quia diuinitas mori non potest. Vnde & auolabat, quia passioni astringi nequit: hic autem passer viuus simul cū ligno cedrino, & cocco vermiculo, & hyssopo, i. fide, spe, & charitate, mittitur in aqua ad aspergendum, quia in fide Dei, & hominis baptizamur. Lauat autē homo per aqua baptismatis, vel lachrymarū vestimēta sua, i. opera; & omnes pilos, i. cogitationes radit, tingitur etiā extremum auriculæ dextræ eius, qui mundatur de sanguine, & oleo, vt eius auditus muniatur cōtra corrumpentia verba: pollices autem manus dextræ & pedis tinguntur, vt sit eius actio atque affectio sancta.

Item Christus assimilauit se gallinæ. Matt. Quoties, inquit, volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos sub alas. Gallina enim) vt dicit ibi Glosa) est circa pullos suos pijssima. Nam sub alis congregat eos, cōtra miluū defensat, pro labore & amore filiorum ægrotat, plus de pullis quam de se curat, eos magis quā se pascit & satiat, inuenta esca eos vocat, pro illorū defensione hominem impugnat, pro ipsorum quasi amore raucit, & vocē mutat, plumas deponit, & tota hispida fit, & demissis alis incedit. Hæc autem omnia Christo cōgrua sunt: Nam ipse ad pullos suos; i. fideles, magnum affectum pietatis gerit, eos sub alis protectionis suę in vna fide & ecclesia cōgregauit, cōtra miluum, i. mundum seuientem eos defensauit, pro labore & amore nostro in cruce totus lāguidus apparuit, plus de nobis quam de se curauit: non tantum pane materiali, sed etiā de sacramentali & spirituali suæ doctrinæ nos pauit: inuenta esca nos vocat, dicens: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiā vos, pro nostra defensione diabolum expugnauit: in cruce amore languens, & voce deficiens, raucus factus fuit, secundum illud Psal. Raucę factæ sunt fauces meæ. Ibi etiam plumas & vestimenta deposuit, i. corpore flagellatus toto hispidus factus fuit: & diuinitatis suæ potentiam abscondens, alis, i. viribus suis dimissis incessit. Hæc igitur omnia Christus pro nostro amore fecit. Qui cum Patre & S. Spiritu, viuit & regnat Deus in sæcula sæculorū. Amen.

Mat. 23

Mat. 11

Ps. 68.

Explicit liber quartus

PRO-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

PROLOGVS LIBRI QVINTI,

IN QVO PLVRIMA DE ANImalibus terræ, videlicet beſtijs, reptilibus, ac iumentis, exempla introducere, eaq; moribus adaptare proponit.

FEcit Deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Gen. 1. Deus hominem in rerum primordio in hac dignitate creauit, vt animalia terræ omnia ei ſubiecta forent, quamdiu ſine transgreſſione præcepti, quod illi dederat, in innocentia permaneret. Vnde ſcriptura ſacra teſtatur, tanquam trinum, & vnum Deum de homine dixiſſe creando. Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & præſit piſcibus maris, & volatilibus cęli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur in terra: Et vt ipſa quoque animalia homini obedirent ad nutum, mox primis creatis parentibus, ſuper eadem animalia terræ dominatum conceſſit: dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubijcite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus quæ mouentur ſuper terram. Et vt homo eorundem pro libito ſeruitio vti poſſet, Deus ante conſpectũ ipſius omnia congregauit, vt ea nominibus varijs, iuxta vniuſcuiuſque proprietatem naturæ ſingula deſignaret, vt patet ibidem. Verum poſtmodum interueniente peccato prædictorum primorum parentum, ex diuini tranſgreſſione mandati, quamquam præfatum dominium hominum ſuper animalia bruta fuerit diminutum, vt ſui vindex inobedientia, hominis inobedientiæ cauſa fieret etiam iumentis; non tamen, miſerante auctore, fuit ex toto ſublatum: quia ſic ſeueritatem iuſtitiæ miſericordia temperauit, quòd prędictorum animalium terræ quædam conuerſa ſunt ad hominis ſupplicium, quædam vero relicta ſunt ad hominis obſequium, & nonnulla conceſſa ſunt ad hominis infirmantis remediũ. Hoc eſt ergo, quod in verbis propoſitis Moyſes animalia terræ tripliciter nominauit. Nam nominauit beſtias, reptilia, & iumẽta. Fecit, inquit, Deus beſtias terræ iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne reptile terrę in genere ſuo. Nam quę ſunt ad ſupplicium hominis, beſtias nominauit, quia beſtia (ſecundum Iſido.) dicitur quaſi vaſtia, à vaſtãdo, prout ſunt leones, & vrſi, & animalia agreſtia, quæ homines quandoque immaniter lacerant, & deuaſtant. Vnde dicitur Eccle. Omnia hæc ad vindictam creata ſunt, beſtiarũ dentes, & ſcorpij, &c. Quæ vero præſtant remedia, reptilia nuncupauit. Nam ex tyris, & ſerpentibus, & alijs quæ reptant ſuper

Marginal notes: Gene. 1. — Iſido. — Eccl. 39

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

per terram, quamquam venenosa existant, salutifera tamē antidota confici docentur à medicis, quæ venenis & morbis varijs salubriter obsistunt. Cæterum animalia illa, quæ in obsequijs, & vsibus varijs homini famulantur, Moyses in verbis propositis iumenta nominauit. Quæ rectè (vt
Basi. dicit Basi.) iumenta dicta sunt, quasi hominis iuuamenta, prout equi, vel boues, & alia consimilia, quæ hominibus in necessitatibus auxilium præbent. Non tantum autē hæc iumenta omnibus præbent corporalia iuuamenta, sed insuper eis porrigunt spiritualia documenta: propter quod eorum doctrinam requirere iubentur
Iob 12. Iob: Interroga, inquit, iumēta, & docebunt te: non quidem documento verbi, sed potius exempli; eo videlicet modo, quo Sapiēs in prouerbijs dicit, Vade ad formicam piger, & considera vias eius, & disce sapientiam Prou. Porro
Prou. 6. quia scriptura diuina nō tantum de iumētis huiusmodi, sed etiam de animalibus alijs, vt bestijs, & reptilibus, ad informationē nostrā exempla introducit, sicut Salomō fortitudinē iusti Leoni assi
Prou 28 milauit, dicens: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. Et Dominus serpentis prudentiam nos imitari mādauit, dicēs. Esto-
Matt. 1. te prudentes sicut serpentes: propositum meum est in hoc quinto libro generaliter de animalibus terræ, & bestijs, ac reptilibus, & iumentis exempla introducere plurima, & ea (licèt breuiter) moribus adaptare, librorū præcedentium ordinem in materijs, & capitulis cōformiter prosequendo, ad illius videlicet laudē & gloriā, qui docet nos super iumenta terræ qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum.

Abstinentiam, ieiuniumq; valde hominibus prodesse, varijs canis, ac serpentis exemplis, sacrorumq; Doctorum auctoritatibus confirmatur.

Cap. I.

Abstinentia in pluribus hominibus iram, vel impatientiā generat. Nam sicut canis famelicus, si nimis fame excrucietur, conuertitur in rabiem, sic etiam homo gulosus, si paululum abstineat, & ieiunet, efficitur impatiens, & furiosus, quia delicijs assuetus, non potest famem pati. Et Isa. 58.
tales erant Iudęi ieiunantes, quibus Dominus dixit. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugno impiè, cōtra quod dixit Maximus in sermone de natali, Ieiunium pacē debet nutrire, Maxi.
non iurgia. Quale illud est autē, quod nō vesceris carnibus, & de ore tuo omni esca sordibus egreditur maledictum?

Item abstinētia deuota diabolum fugat. Nam sicut fames valida expellit lupum de nemore, ita abstinentia deuota diabolum expellit ab homine. Matth. Hoc genus dæmoniorum non eijcitur, Mat. 9.
nisi in oratione, & ieiunio. Dicit Ambrosius, quod homo ieiunus Amb. in ser.
sputo suo serpentem corporalem interficit; quanto ergo magis ieiuniū deuotum spiritualem? Iudith post ieiunium caput Holo- Iud. 3.
fernis amputauit. Hiero. Sagittas diaboli ardentes ieiuniorū & vigiliarum frigore restringere debemus. Psal. Ego autem cū mihi Ps. 34.
molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam.

Item abstinentia plurimum est vtilis ad deponendam vetustatē prauæ consuetudinis. Nam serpens, quando senio se grauatum sentit, & pellem veterem cupit deponere, vt renouetur; primo à cibo abstinet pluribus diebus, vt sic pellis eius faciliter relaxetur. Quid autem est vetusta serpentis pellis, nisi praua & vetus

con-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

consuetudo carnalis corruptio-
nis: quam si quis deponere appe-
tit, oportet quod primo absti-
neat a cibis & deliciis. Vnde Leo *Leo Pa. ser. de ieiu.*
Papa dicit, quod per voluntarias
afflictiones abstinentię, caro cō-
cupiscentijs moritur, & spiritus
virtutibus renouatur. Item super-
fluæ delectationes gulæ vindi-
candę sunt per afflictiones absti-
nentiæ: Nam leo cum se nimis
ingurgitasse sentit, per plures
dies non manducans abstinet à
cibis. Sic quoque superfluitas, &
voluptas cibi expianda est in cibi
subtractione, & afflictione ieiu-
nij. Greg. Caro læta traxit ad cul- *Greg.*
pam, afflicta reducat ad veniam.
Vnde Bern. dicit. Per hoc, quod à *Bern.*
licitis abstinemus, ea nobis quæ
prius commisimus, illicita con-
donantur.

*Illis qui Canis rabidi morsum passi sunt, ac-
cidiosi comparantur, quod pluribus simi-
litudinibus demonstratur.*

Cap. II.

Accidiæ tentatio similis est
morsui canis rabidi. Nam
qui mordetur à cane rabido ter-
ribilia somniant, & timent in
somno, & conturbantur. sine
causa fiunt stupidi, omnes respi-
ciunt, & à nullo respici volunt, &
etiam si passio inualuerit omnē
potum respuunt, aquam timent,
& latrant vt canes; & ita timidi
fiunt, vt præ timore cadant, & ta-
les cito moriuntur, nisi eis citius
succurratur. Ille igitur mordetur
à cane rabido, qui tentatur de
accidiæ vitio, & tales somniant
terribilia, & timent sine causa:
Quasi enim terribilia somniant,
quia ea quæ facilia sunt, diffici-
lia æstimant, & idcirco sine causa
illa aggredi, vel persequi formi-
dant. Somnians enim aliquod
terribile, timet vbi nullum peri-
culum imminet; quia illud quod
per somnum cernit, non vera res
sed imago rei existit: Est enim
somnium (prout dicit Philoso-
phus) phantasma aliquod ex- *Aris. de*
trinsecus apparens in somno, *som. &*
phantasma autem est similitudo *vig.*
rei imaginatæ, & non ipsa res.
Talis enim accidiosus homo est,
cumque aliquod laboriosum oc-
currit faciendū, deficiens spiritu
quasi stupidus fit.

Item omnes laborantes intue-
tur, & ipse piger existens, piger
tamen videri vel reputari non
patitur. Et si in ipso accidiæ pas-
sio inualescit, omnem potum, id
est, perceptionem doctrinæ salu-
tiferæ renuit: aquam pœniten-
tiæ timet & refugit, & præ tædio
vitæ, vt canis latrat, quia in om-
nibus impatiens semper conque-
ritur & murmurat. Ad spiritualia
autem, & virtuosi, ita accidiosi
& interdum timidi & pusillani-
mes sunt, quod omnia dimitten-
tes, in desperationē ruūt; propter
quod tales amissa diuina gratiā
citius moriuntur in anima, nisi
eis abhibeatur alicuius spiritua-
lis remedij, per quod excitentur de-
bita medicina. Et ideo Apo. dicit. *2. Co. 7.*
Tristitia seculi. i. accidia, mortem
operatur, scilicet animæ. Vnde
sicut mortuo corpori impossibi-
lis est omnis animalis motus, ita
accidioso animo impossibile vi-
detur esse omne laboriosum o-
pus. Vnde Seneca dicit: Nō putāt *Sen. in*
accidiosi posse fieri quicquam, quod *Ep. 92.*
facere non possunt ex infirmitate
sua, de virtute ferunt sentētiam:
Nā hęc ad quę imbecilles sumus,
dura atque intolerāda credimus
tormenta, reputantes mortifica-
ri, ac prima luce excitari: non ista
difficilia sunt, sed nos fluidi, &
exiles sumus.

*Ex similitudinibus naturalibus carnium a-
nimalium, aduersitates hominibus elatis
prodesse, rerūq; temporaliū prosperitates
nōnullis obesse, nec non aliquibus prodesse
explanatur.*

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Cap. III.

ADuersitas hominibus superbis & aridis magis prodest quam prosperitas: Nam carnes animalium, in quibus caliditas & siccitas dominatur, vt sunt camelinæ, in æstate sunt malæ, sed in hyeme sunt optimæ. Est autem velut calor æstatis fauor prosperitatis, qui plures malos efficit, dũ in superbiã extollit, sed quasi asperitas hyemis, est afflictio tribulationis, quę dum ad humilem sui recognitionem mentẽ reducit, ad optimi dispositionem perducit.
Grego. Greg. dicit, quod pręsentis vitæ prosperitas innocẽtię testis non est, multi ad perẽnem vitam per flagella redeunt, & pleriq; ad infinita supplicia perducẽdi sine flagello moriuntur. Plerumque ergo de hominibus accidit, quod facit hyems aduersitatis bonos, quos fecerat æstas prosperitatis malos.

Item prosperitas temporalis aliquibus prodest, & aliquibus obest, secundũ defectũ, vel abundãtiã charitatis: nã carnes animaliũ, quę sunt calidę & humidę, vt pecorinę, in hyeme sunt bonæ & in autumno possunt competere: sed frigidæ & siccæ, sicut caprinæ, & frigidæ & humidæ, vt porcinæ, à medio ęstatis vsque ad finem sunt optimæ, in hyeme pessimæ. Similiter etiã homines, qui sunt charitatis amore calidi, & lachrymarum deuotione humidi, tempore hyemis, i. aduersitatis, sunt boni; quia charitas patiẽs est, & non irritatur. 1.Co.13 Sed etiã in autũno i. abũdantia prosperitatis, quia autũnus abũdat fructibus, tales cõgruenter se habent, quia sciunt abundare, & penuriã pati. Sed illi qui sunt frigidi calore, s. charitatis carentes, & sicci, humorem gratiæ non habentes, vel frigidi ad spiritualia, & humidi, i. fluxiles ad carnalia, isti sunt pessimi, & in hyeme. i. in aduersitate, quia asperitatem aduersitatis nequeũt sustinere; possunt tamen esse boni a media æstate. i. prosperitate, quia si prosperitate mediocriter & temperatè vterẽtur, non eis obesset, sed potius prodesset: Est enim in prosperitate, vt sic proficua, necessaria tẽperãtia; alioquin est nociua. Vnde Seneca dicit, quod ipsa fœlicitas nisi tẽperetur, premit vel proterit multarum vrbium in ipso flore luxuriosa imperia quę ceciderunt. Et quicquid virtute partum erat, intemperantia corruit. Sen. ep. 85.

Corporis nimiam debilitatem exemplo Taxi etiam animæ vires frangere erudimur.

Cap. IIII.

AFflictio carnis indiscreta plus obest animæ, quam prosit, vt patet exemplo taxi: nã (sicut dicit Aristot.) Est quædam species taxi, quæ cum sua fœmina cibos contra hyemẽ colligit; sed postea timens, ne deficiat, fœminam vsque ad saturitatẽ comedere non permittit. At illa patientiam simulat, & masculo cedens cauernam exit, & per partem alteram latibulum intrat masculo ignorante, cibos deuorat & cõsumit. Aris. de ani. Sunt quasi taxus & fœmina, spiritus & caro humana, & dũ carni spiritus plus quã necesse est subtrahitur, quãuis corpus ad tempus sustineat, tamen per alteram partem, s. per infirmitatẽ aliquã, vel debilitatem virtutis, quã incurrit, plus improuidè spiritui subtrahit, & sibi assumit, quã illi spiritus ante subtraxerit; & sic indiscretè abstinẽs, vel laborãs, vnde credit lucrari perdit. Et ideo Gre. dicit: Plerumq; dũ plus iusto caro restringitur, ab opere bono eneruatur, vt ad orationem, vel prædicationem nõ sufficiat, dum incentiua vitiorũ in se funditus suffocare festinat. Gre. in Hom.

Ambi-

Ambitionem non mediocriter hominem in periculo detinere, quidq; ambitiosis eueniat, canium similitudinibus aperitur.

Cap. V.

AMbitio sic tenet hominem in statu periculoso, vt ipsum propter periculum dimittere nō velit. Sicut enim canis os carneum inuite dimittit, & etiā carnes calidas ad ignem quantumcunque ei noceant, vel minis expellatur. Sic etiam ambitiosus nō vult dimittere dignitates, quantumcunq; occasione illarum angustias multas, & pericula sustineat. Prouer. Vsquequo paruuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupiēt? Puer enim difficiliter ascēdit equum, sed dum parum equitauit, non potest deponi, donec cadit subito; sic ambitiosus vix dignitates derelinquit, donec subito moritur. Psal. Vidi impium superexaltatum & eleuatum, &c.

Prou. 1.

Psal. 36.

Item ambitiosis accidit sicut canibus, comestis enim carnibus os canibus proiicitur. Magni canes osse relicto inter se litigant, interim alius paruus canis veniēs os inuenit, & comedit in pace, magnis de eo certantibus, & nihil inde habentibus. Sic vacante magna præbenda, dum vnus ex vna parte, alius pro ipsa præbenda surgit ex altera ad illam adipiscendam, ad Papam appellant, & præbenda relicta super eā litigant, & causantur. Et interim Deus confert alicui illam simplici & bono, qui eam non expectabat, nec curam adhibebat. Luc. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

Luc. 2.

Improborum amicorum vsus qualis existat, mirificis vulpium filiorum, caniumq; ac murium exemplis declaratur.

Cap. VI.

AMicus fraudulentus, qui solum vtile sibi intendit, deficiēte vtili efficitur aliquando inimicus: nam pulli vulpium quando non inueniunt lac in matris vberibus, mordent dentibus, & lacerant, & tanquam extraneam reputant. Sic amici fraudulenti, nisi (vt solebant) dederint in ore eorum quippiam, suscitant bellum super eos, vt dicitur Mich. Mich. 3.

Item patet, quod amicus, qui est causa vtilitatis, tamdiu stat, quādiu vtilitas durat, exemplo canis, qui diligit os carneum & amplectitur, & conseruat, quandiu inuenit in eo ꝙ rodat, sed nudum sine carne relinquit, vnde Seneca. Qui vtilitatis causa assumptus fuerit, tamdiu placebit, quamdiu vtilis erit. Sene.

Item amici vtiles assimilantur muribus, qui in plenilunio crescunt, sicut quædam marina faciunt, sed decrescente luna minuuntur. Sic amici qui sunt causa vtilitatis, crescunt crescente luna i. fortuna, sed ea diminuta minuuntur, vt Poëta dicit: Cum fueris fœlix multos numerabis amicos. Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Spiritualis, carnalisq; amoris discrimen, & effectus, ex forma bruti, ac hominis exemplo agnoscitur: amoremq; spiritualem, animæ vitā esse, & sanctis viris summopere prodesse, pluribus animalium similitudinibus ostenditur.

Cap. VII.

AMor spiritualis trahit ad superna, sed amor animalis & carnalis trahit ad terrena, quod apparet per exemplum in formatione animalium: nam formatio in animali bruto, & completo, faciē habet reflexam ad terram, soli homini faciē erectam natura seruauit. Vnde Poëta: Pronaq; cū spectent animalia cętera terram: Os homini sublime dedit, cælūq; videre. Vnde Basil. dicit: Pecudes omnes terrenæ sunt, ideo curuātur ad terram. Sed est alia plātatio, cælestis homo, quę tātū habitu si-

Oui. in Meta.

Basi.

ctu, figurę tātum dignitate distat à brutis. Illorū est facies deorsum, tuū vero caput in sublime erigitur. Sed si te fœdaueris corporis voluptate, comparatus es iumētis insipientibus, & similis factus
Psal. 48. es illis. Sic ergo cum per amorē fiat quædā spiritualis formatio, quia anima in illius rei quā diligit similitudinem transformatur, ille qui habet amorē spiritualem & rationalem, habet caput. i. mentē eleuatam ad superna; sed ille qui habet amorē animalē, i. voluptuosum, vel carnalē, habet eā tāquā brutū animal inclinatā solū ad infima Apo. Quæ sursum
Col. 3. sunt sapite, non quæ super terra.

Item amor spiritualis, in quo consistit vita animæ, tāto diutius cōseruatur, quanto homo minus habet de terrenæ cupiditatis ardore. Nam ceruus, qui (vt dicit
Plin. Pli.) nunquam febrē sentit, diutissime viuit, s. plus quam cētum annis, & hoc cōpertū est in ceruis Alexandri post eius mortem captis per centū annos, qui habebāt annulos aureos in naribus ab eo sibi missos: Quid enim est æstuans febris, nisi ardor cupiditatis. Qui ergo hac febre caret, diutius in vita moratur; quia qui caret cupiditate, lōganimiter conseruatur in charitate: Amor enim charitatis est calor animę vitalis.
Hugo. Vnde Hugo de S. Victore. Scio, inquit, anima mea, quia amor est
1. Io. 4. vita tua. Vnde Io Scimus quoniā trāslati sumus de morte ad vitā quam diligimus. Hanc autē vitā amoris extinguit virus cupiditatis. Vnde Aug. dicit, quod chari-
Augu. tatis venenum est cupiditas.

Item amor spiritualis facit sanctos viros non sentire ruinā, vel aduersitatem rerum temporaliū. Nam catus, quando ab alto cadit, super anteriores pedes se recipit, & vix per casum aliquā læsionē sentit vel incurrit, Sic sancti viri, cum per aduersitatis insurcursum cadunt ab alto prosperitatis temporalium, recolligūt se super anteriores pedes, id est, firmot se in affectibus spiritualiū: Sunt enim anteriores animæ pedes spiritualiū affectiones: quasi autem posteriores, sunt affectus temporales. Apostol. Quæ retro sunt obliuiscēs, ad anteriora me Phil. 3
extendens. Et ideo sancti viri casum temporalium tanto minus sentiunt, quanto in amore spiritualium vehementius inardescunt.

Item amor charitatis est ignis spiritualis, qui animam non vastat, sed renouat: Vnde mentes Deum amātium similes sunt cingulis quibusdam, qui fiunt de corio salamandræ: est enim quoddā genus Salamādræ, cuius pellis villosa ad modum pellis vituli marini, ex qua ad vsus Regum fiunt cinguli, & hi cinguli post multam vetustatem, in ignem proiecti, non exuruntur, sed renouantur Apostol. Renouamini spiritus mentis vestræ. Phil. 4.

Anima rationalis quo magis humiliatur, & à terrenis seiungitur, eo magis exercitijs spiritualibus aptior efficitur, quod per araneam, ipsiusq; telæ artificiū singularibus similitudinibus elucidatur.

Cap. VIII.

Anima quanto est humilior & ab amore terreno magis vacua, tanto est in spiritualibus exercitiis magis ingeniosa, & operosa. Nam aranea est corpore paruo, & tamen ad faciendum telam est mirabiliter operosa. Et est valde admirandum, quomodo tantā materiam de vtero suo trahat. Dicit enim Auicenna, & Auic.
etiam Diosco. quod aranearum telæ, naturæ artificio, ex earum visceribus generantur, cum tamen (vt dicunt quidam) semper eius vterus inueniatur vacuus à tali materia. Est igitur in aranea

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

paruitas corporis, vacuitas ventris, & nihilominus mirabilis ars siue studiositas operis. Nam (sicut
Plin. dicit Plinius,) moderato vngue rotundum filum educit, & miro artificio fila connectit, quæ ab imo vsque ad summum, & transuersaliter de puncto ad punctum reducit quadam lineari distantia, & omnes lineares tractus in puncto medio æquali distantia à centro coniungit, & ipsius telæ interualla, seu spatia inter fila miro artificio nunc sunt quadrata, nunc oblonga, nunc rotunda, & tanto strictiora, quanto medio viciniora, & tantò latiora quãto extremis proximiora, quomodo autem filum filo tam indissolubiliter coniungat, visus non indicat, & rationis iudicium vix affirmat. Miro etiam modo per fila tam subtilia vix visui peruia, se leuiter eleuat, & inclinat, vt volare videatur. Paruitas ergo corporis, significat humilitatem mẽtis: vacuitas ventris, carentiam terreni amoris. Ingeniositas artificij prudentiam operis, qua sancti viri spiritualia opera faciant mirabili modo ordinata, cõnexa, distincta, formata, & firma, se aliquando humiliter deprimendo per condescensionem, aliquando sublimiter eleuando per contemplationem. Similes videlicet
Gen. 28 illis angelis, quos vidit Iacob in scala ascendentes, & descendentes.

Item animæ inferiores vires disponũtur per superiores. Respondent enim in anima vires inferiores superioribus, sicut animali vngues respondent cornibus. Tanta enim est affinitas inter vngulas & cornua, quod iubet Ari. vaccam patientem in vngulis, cũ oleo inter cornua perungi. Per cornua vero accipe vires superiores, s. voluntatem, & rationem, sed per vngulas vires appetitus sensitiui inferiores, s. irascibilem, & concupiscibilem: quæ tunc à morbis passionum inordinatarum temperantur, & curantur, quando ipsæ superiores vires oleo diuinæ gratiæ perunguntur, & talis anima similis est illi vineæ, de qua dicitur. Isa. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. Isa. 5.

Quibus armis spiritualibus contra inimicos Dei electi seipsos tueri debeant, per naturales animalium terrestrium armaturas instruuntur.

Cap. IX.

Armatura spiritualis hominũ assimilatur armaturę naturali animalium terrestrium. Nam in animalibus ingenita est natura, vt contra læsionem aliquid semper habeant munimenti; vt cerui ad suã defensionem habẽt cornua, apes aculeos, leones vngues, lupi dentes, & minuta animalia, quæ se defendere nõ possunt, agilitatem ad fugiendum receperunt, vt lepores, & huiusmodi. Similiter contra corpus, id est, cõtra tentationes carnis, cerui, id est, spirituales viri iuuant se cornibus duobus, s. oratione qua fugantur cogitationes interiores, & ieiunio quo fugantur motus carnis exteriores. Vnde hoc genus dęmoniorum, s. carnalium tentationum, non eijcitur, nisi in oratione & ieiunio. Diabolus autem sæpe trahit homines ad Matt. 3
peccatum, à quo debet homo resurgere, & de manu diaboli exire, iuuando sedentem, quo cibus teritur, in quo signatur contritio peccatorũ. Vnde quasi lupus cõterens est peccator, in mẽte contritionem habens.

Item debet se iuuare vngue, quo scilicet scindit, & aperit; & aperiendo, quod intus est, prodit, & signat confessionem, qua peccatum in conscientia latens,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ſens, ad ſalutem aperitur.

Item debet ſe iuuare aculeo, vt apis, id eſt, ſolicitudine ſatisfactionis: Nã quaſi aculeus pungẽs eſt memoria offenſæ, ad ſatisfactionem impellẽs. Vel apes, i. pœnitentes, per bona opera fructificantes, debent habere aculeum punctionis, i. timorem diuini iudicij, vel memoriam mortis. Sed contra mundum ſi quis nõ eſt ad reſiſtendum fortis, debet iuuare ſe fuga, ſicut fecerunt ſancti Patres antiqui, perſecutionem declinantes, ad deſerta confugien-
Pſal. 54. tes. Pſal. Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Vel ſaltem fuga mentali fugere debent, ſcilicet cor à mundanis remouendo.
Pſal. 62. Pſalm. Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.

Auaritiæ damna, auariq; praui effectus, per ſanguiſugæ, Apum, Araneæ, Simeæ, variisq; tandem formicæ exemplis demonſtrantur.

Cap. X.

Isa. 34. Auaritia aſſimilatur ſanguiſugæ, quæ os triangulare habet, & fiſtulam in ore, cum qua ſanguinẽ bibit, & carni applicata ſanguinem ſugit, & cum nimium repleta fuerit, illum euomit, vt i-
Iſido. terum ſugere poſſit, ſicut Iſid. dicit, Similiter auaritia habet os triãgulare, quia ſ. tres habet modos præcipuos male acquirendi per rapinam, furtum, & vſuram: cuius fiſtula irreplebilis eſt cupiditas inſatiabilis. Hæc ſanguinẽ pauperum ſugit, ſicut manifeſtè apparet in vſurarijs, qui omnibus ad vitam neceſſarijs, ſuos quandoque debitores expoliant, & ex vſurario lucro cũ repletam burſam habuerit vſurarius, adhuc illud euomit, i. adhuc illud lucrum receptum ad vſuram tribuit, vt iterum lucretur. Prou. Sanguiſu-
Prou. 30 gæ duæ filiæ ſunt dicentes, Affer, affer.

Item auarus eſt ſicut canis, ad cumulum fœni iacens, fœnũ cuſtodiens, nec inde aliquid comedens, ſed latrãs, nihil inde amouere permittens. Et idem dicuntur facere quidam ſerpentes, qui balſamum cuſtodiunt, nihil deferri permittunt, licet ipſi non vtantur. Et etiam ſunt ſimiles auari apibus, quæ mel per flores colligunt, & ipſæ in fæcibus mellis moriuntur.

Item auarus homo ſimilis eſt araneæ, quæ exiguo tempore longa trahit fila, & tela ſemper intẽta, nunquam deſinit laborare, perpetuum ſuſtinet in opere ſuo diſpendium, quia ad modicum ventum vel pluuiam, tela rumpitur, in qua diutius laborauit. Sic auarus in modico tempore magnas diuitias acquirit, & texturæ, i. augmentationi, vel gubernationi earum ſemper intentus à labore nunquam deſinit, ſed frequenter poſtquã magnam telam, i. magnã ſubſtantiam cõgregauit, ad modicum ventum, i. incurſum alicuius belli inſurgentis, vel tyranni diripientis, vel etiã ad modicam pluuiam alicuius infortunij contingentis, aufertur ſubito illud quod cum magno diutius labore eſt congregatum. Iſa. Telas ara- Iſa. 59.
neæ texuerunt.

Item auarus aſſimilatur ſimiæ, quæ quando duos habet fœtus, filium quem magis diligit, in brachijs portat, aliũ vero in humeris geſtat; ſed quando ſibi fugiendi neceſſitas inſtat, dilectum filium eijcere cogitur, quæ dum ab alio quẽ humeris geſtat, premitur; facilius capitur. Simia ergo eſt auarus: filius autem quem diligit, eſt mundus, quẽ brachijs, i. affectionibus ſtringit & gerit: filius autẽ quem minus diligit, eſt ſpiritus ſuus, quẽ quaſi poſt dorſum portat, quia parum de ipſo curat. Sed cum poſt mortẽ hinc fugere ſiue exire compellitur, tunc filium di-

lectum,

lectum, i. mundum dimittere cogitur; & spiritus de quo nō curat, peccato grauatus à dæmonibus capitur, & ad æternum interitum
Luc. 16. ducitur. Luc. Mortuus est diues, & sepultus est in inferno.

Item auari similes sunt formicis magnis, quæ dicuntur Indicæ ab ipsis historiographis, quæ aurum mira cupiditate custodiunt, & pro eo defendendo contra homines bella sumunt, & tamen inde nullum commodum suscipiunt. Dicit enim Solinus quod formicæ illæ sunt magnæ, & cornutæ, & est illis mira feritas propter amorem auri. Sed homines in æstiuo tempore illuc vadunt, quando propter caloris æstum morantur in latibulis, & sic aurū furantur, & gemmas. Sed formicæ eos odore præsentiunt, foras exeunt, eos inuadunt, & aurum pro posse defendunt & tamen de ipso auro nec comedunt, nec bibunt, nec aliquid inde faciunt. Simile accidit multis auaris, qui die noctuque pro auro laborant,
Eccl. 6. nec inde bonum habent. Eccl. Vir, cui Deus dedit diuitias, substantiā, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedet ex eo, sed homo extraneus deuorabit illud: hoc vanitas, & magna miseria est.

Vnico elephantis exemplo, mentes feras sedare, vnicuꝗ; Deum amare edocemur.

Cap. XI.

BEneficentiæ obsequijs deliniтur feritas mentis: quod patet in Elephantibus, qui capiuntur hoc modo (vt dicit Solinus) fit fouea subterranea in via per quam assueuerint ire, in quā elephas incidit ignoranter, ad quem veniens vnus venator, percutit eum, & pungit ipsum: alter autem venator dum venit percutientem ipsum percutit, & eum expellit, & dat ei hordeum ad comedendum. Cumq; ter, vel quater sic fecerit, bestia liberantem se diligit, & ei obediens mansuescit: ex quo patet, quod sicut dicit Poeta: Omne ferox animal placat amica manus. Sed si brutum animal, sic diligit se deceptoriè defendentem, vel demulcentem, seu de fouea extrahentem, quanto magis anima debet Christum diligere, qui eam veraciter à diabolo defendit, cęlesti pabulo reficit, & de baratro peccati educit? Vnde quilibet Christianus
debet dicere: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ tribuit mihi? Ps. 115.

Scorpionum natura describitur, qui hominibus blandis aßimilantur, peccatoresꝗ; blanditijs linire prohibetur.

Cap. XII.

BLanditores assimilantur scorpionibus. Scorpio. n. sicut dicit Grego. blandiendo incedit: Grego.
sed cauda ferit; nec mordet in facie, sed à posterioribus nocet. Vnde dicitur scorpio à scorte, quod est dulce, & poio pois, ꝙ est fingere, eo quod in anteriori parte blanditias fingit, & posteriore pūgit. Scorpiones ergo sunt omnes blandi, & malitiosi, qui bonis in facie non resistunt, sed post dorsum portant vnde venena fundant.

Item peccatores delinire blanditiis malum est magnum. Vnde Exo. 23
præcepit Dominus, Non coques hædum in lacte matris suæ, per hædum enim peccator; in lacte vero blanditiæ designantur, de
quibus Prou. Fili mi si te lactauerint peccatores, non acquiescas Prou. 1.
eis, hædum quidem in lacte coquere est peccatorem hominem blanditijs delinire. Aliter autem hædus signat Christum: propter similitudinem carnis peccati, qui

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

erat à Iudæis coquendus, id est, occidendus in lacte matris in tẽpore infantiæ suæ.

Bonitatem atque hominum malitiam ex tribus augeri, præcipueq; ex voluntate manare, varijs exemplis naturalibusq; brutorum affectibus aperitur.

Cap. XIII.

BOnitas & malitia hominum dependent multum ex loco vbi morantur, & ex societate cum qua conuersantur, & exercitio in quo occupantur. Nam (secundum Hypocratem) ad cognitionem bonitatis animalium prout veniunt in cibũ hominum, cõfert scire & pascua vbi nutriũtur; quia illa quæ pascuntur in montibus, i. in locis siccis, meliora & sapidiora sunt ad esum, quã ea quæ in vallibus humidis & aquosis. In quo etiam signantur, quod etiam pœnitentibus meliora sunt loca penuriosa, quã deliciosa Eccl. Hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, abundantia & saturitas panis. Item prodest etiã scire aërem humidum & siccum quo conuersantur: Quasi enim aër quo homo circundatur, est collegium in quo homo conuersatur; de quo multũ refert vtrum sit humidus vel siccus, i. vtrũ deuotus, vel indeuotus, & aridus.

Hypo.

Eccl. 16

Item confert scire quantitatem quietis & motus eorum: Animalia autẽ domestica paucioris motus sunt, & ideo maioris humiditatis, quã syluestria, propter quod carnes domesticorum sunt molliores, & ad dirigendum faciliores: nam ex multa quiete pori clauduntur, & calor intus includitur; propter quod grossi humores dissoluũtur, & sic carnes mollescunt & attenuantur. Sed quia nimium comedunt & bibunt, humorum superfluitates augentur, & in pinguedine multiplicãtur, & ideo talium animaliũ carnes plurimum nutrice probãtur. Sic viri spirituales & cõtemplatiui magis quieti, & minus operatiui sunt quam carnales, vel actiui, & ideo secum morantes magis sunt per lachrymarum compunctionem humidi, id est, quibus etiã ex multa quiete mentis clauduntur pori, i. sensus corporis, & dissoluuntur grossi humores, id est, dissipantur in eis terrenæ cogitationes & affectiones, mollescunt pietate, & attenuantur cibi & potus parcitate. Sed quia spiritualibus nutrimẽtis intrinsecus abundantius perfruuntur, ideo consolationis & gratiæ pinguedine replẽtur, de qua Psal. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Psal. 62.

Item bonitas & malitia moris sequitur in hominibus ex bonitate & malitia voluntatis, sicut in brutis prouenit ex bonitate, & malitia complexionis. Nã quod facit in brutis naturalis complexio, hoc in hominibus facit voluntatis dispositio: propter quod dicit Augustinus, quod voluntas est qua peccatur & rectè viuitur, Augus.
quod autẽ mores varientur brutorum secundum varias complexiones eorum, ex multis exẽplis apparet: Hinc est enim quod licet omnibus animalibus insit motiua & sensitiua virtus, tamẽ secundum magis & minus. Nam quædam sunt sensus viuacioris, æstimationis fortioris, & sagacitatis subtilioris. Hinc est, quod bos est pigritia plenus, & tardus ad motum, asinus stolidus, equus ad concupiscentiã pronus, Lupus indomitus, canis gratificus & fidelis amicus. Et hoc etiam similiter prouenit (*vt dicit Aristot.*) Ari. de
quod quædã animalia sunt ma- na. ani.
gnæ mansuetudinis, vt vacca, & ouis; quædam indomitæ feritatis, vt vnicornis; quædam magnæ audaciæ vt leo; quædam astutæ fraudationis & multæ malitiositatis,

tatis, vt lupus & vulpes. Hinc etiam est (vt idẽ dicit) quod quędã animalia diligunt societatem, & turmatim vadũt, vt cerui, onagri, & cameli, & huiusmodi. Et quædã societatẽ fugiũt, sicut illa quæ
Auic. de rapina viuunt. Aui. autẽ dicit, quod inter omnia animalia homo non potest viuerę solus, & grues formicæ, & apes in hoc cũ homine concordãt. Omnes ergo huiusmodi mores, qui insunt diuersimode brutis, ex diuersitate cõplexionis cõpetunt, & suo modo hominibus ex diuersa dispositione volũtatis: Dicunt. n. primo omnibus hominibus inesse communiter sensus discretionis, & motus boni operis; prelati & maiores debent esse sensus. i. agnominis viuacioris, respectu Dei, ęstimationis fortioris & verioris, respectu sui, & sagacitatis maioris, respectu proximi, vel debet esse in eis sensus excellens in cõtéplatione diuinorũ, æstimatio vehemens in prouisione futurorũ, & sagacitas prudens in gubernatione subiectorũ, vel sensus quã-
Deu. 22 tũ ad expositionẽ Scripturarum, æstimatio quantũ ad distributionẽ eleemosynarũ, sagacitas quãtũ ad correptionẽ culparũ. Inue-
1. Co. 9. niuntur etiã homines similes bobus per tarditatẽ pigritiæ: similes asinis per stoliditatẽ imprudentiæ, similes equis per pronitatem luxuriæ, similes canibus in fidelitate amicitiæ. Inueniuntur interdũ quidã mites vt vaccæ, per mãsuetudinẽ, & quidã feroces, vt vnicornes per tyrannidẽ; quidam audaces, vt leones. per præsumptionẽ; quidã fraudulenti, vt vulpes, per deceptionẽ. Nõnulli etiã vitã solitariã, & cõtẽplationis secretũ diligunt, quidã vero in cœnobiorũ siue cõuẽtuũ cõgregationibus Domino seruire satagunt, cõmuniter autẽ homo nõ tute viuit solus, neq; quãtũ ad vitã corporalẽ, neq; quãtũ ad spiritualẽ.
Vnde dicitur. Væ soli; quia si, &c. Eccl. 4.
Claustrales vero qui simul viuũt, dicũt cõuenire cũ gruib. in seipsos bene custodiẽdo: grues. n. dicuntur esse optime sui custodes, quia grues (sicut dicit Amb.) vocis pręconio terrã petũt, vbi à labore quiescũt, & ad castrorũ custodias vigiles ordinãt, vt aliæ secure quiescãt. Vigiles. n. sup vnũ crus, stãt directe, & lapillũ in altero pede tenẽt à terra suspẽso, vt si sonus irrepserit, per casum lapilli excitẽtur. Itẽ cõuenire debẽt cũ formicis, de futuro videlicet sa-
gaciter prouidẽdo. Prou. Vade ad Prou. 6.
formicã ô piger, & cõsidera vias eius, & disce sapiẽtiã, q̃ cũ nõ habeat ducẽ neq. prętorẽ, nec principẽ, parat æstate cibũ sibi, & cõgregat in messe q̃ comedat. Item debet cõuenire cũ apibus, bona opera dulciter faciẽdo Eccl. Bre-
uis in volatilibus est apis, & ini- Eccl. 6.
tiũ dulcoris habet fructus illius.

Fraternæ dilectionis lex quemadmodum sit à nobis adimplenda, castorum, ceruorũq́ exemplis perfecte instruimur.

Cap. XIIII.

CHaritatis fraternę legem implere Castores nos docent. Nã hæc animalia in grege viuũt, suã speciẽ diligunt, dẽtibus ligna pręcidũt, & ad sua latibula ferũt, & miro modo ea deducũt: nã vnũ pro vehiculo pedibus eleuatis supinũ ponũt, & inter eius crura abscissa ligna componũt; & sic eũ oneratum ad latibula sua trahũt, quẽ exonerãt, & cũ subtilitate multa sibi habitacula parant. Docent igitur nos castores inter homines socialiter, & amicabiliter viuere, exẽpla virtutũ ab aliis auide capere, q̃ est ore arborũ ligna pręcidere, & ad nostræ mentis habitationẽ conuertere, quod autem vnus onera pro aliis portat, docet nos illam legẽ charitatis adimplere, de qua Apost. dicit:

Alter

Gal. 6. Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, & præcipue debemus nos inuicem iuuare ad ædificandum mentis domum, in habitaculum Dei.

Item charitatis ordo requirit, vt fortiores in laboribus debiliores præcedant, vt eorum tam exemplo quam auxilio imbecilliores laborem facilius ferant. Exẽplo scilicet ceruorũ quando flumina immẽsa, & maria trãseunt, tunc fortiores in natãdo præcedunt, quibus debiliores natando capita superponũt, & sic sibi succedẽtes inuicem, laborem leuius
Ro. 15. ferent: nã (vt dicit Isid.) Apo. Debemus nos firmiores imbecillitates infirmorum sustinere.

Hominis carnalis, qui Herydi serpenti comparatur, miseria quanta sit, breuiter demonstratur.

Cap. XV.

Carnalis homo assimilatur Herydi serpenti, qui moratur in aqua, à quo percussi obtigescunt in hydropisim, quam multi bouem vocant, quia bouis stercore vtitur, vt Isido. dicit. Tales sunt carnales homines in aquis voluptatis viuentes, qui efficiuntur vt hydropici, insatiabiles de ipsis delectationibus carnis, sicut hydropicus de potu. Et ibi dum in carnalibus gloriãtur, quasi stercoribus bouis vtuntur:
1. Ma. 2. Gloria enim viri peccatoris stercus & vermis. Vt quasi stercus bouis, est ipsa immunditia carnis, in qua luxuriosus delectatur.
Thre 4. Thre. Qui voluptabantur in croceis amplexati sunt stercora, id est spretis delectationibus spiritus, amplexantur carnalia vitia. Et etiam serpens rinatrix qui veneno aquas inficit, vt Lucanus
Lucan. dicit, & talis est delectatio libidinis, quæ etiã aquas matrimonij inficit veneno peccati.

Caro humana quæ vaccæ, & ipsiusmet concupiscentia, quæ Sirenæ, Scorpioni, & ruberæ aßimilatur, quomodo sit edomanda pariter, & à peccato purgando edocetur.

Cap. XVI.

Caro nostra assimilatur vaccæ. Vacca enim impinguata iugum abiicit, cui minus pasta se libere subiicit. In fimo autem proprio iacens, & torpens pinguescit, & maxime, si à labore subtrahatur. Sicut igitur vacca ex cibo, ex lecto siue fimo, & otio impinguata iugum recusat, sic etiam caro nostra ex refectione gulæ, & fimo luxuriæ, & ex otio incrassata recalcitrat, & iugum spiritus portare recusat. Deu. 23.
Deuter. Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit. Econtra autem caro laboribus & abstinẽtia domita, iugo spiritus subditur mãsueta: propter quod dicebat A-
post. Castigo corpus meum, & in 1. Co. 9.
seruitutem redigo. Vnde carnis lasciuia domãda est ad modum iuuencæ: Est enim iuuenca iuuenis vacca, quando iam iugo est apta (vt dicit Isid.) quæ quia est animal lasciuum, iugo fortiori premitur, & stimulo pungitur, vt recte bouem sequatur. Si quando caro lasciua est, debet forti iugo pœnitentiæ premi, & penalium operum stimulo molestari. Eccl. Eccl. 33.
Seruo maleuolo tortura & compedes.

Item carnis concupiscẽtia assimilatur syrenæ, quæ dulcedine sui cantus hominem dormire tacit, quem cum viderit consopitum, portat ipsum ad locum siccum, & cogit ipsum coire secum; quod si noluerit, vel non poterit, ipsum occidit & comedit. Quasi ergo pestifera syrena est carnis concupiscentia, cuius cãtus dulcedo, est delectationis suggestio; ad quã tunc homo dormit, quando ratio per negligentiam nõ resistit; sed tunc ad siccum ducitur,

quando

quando per interiorẽ cõsensum aqua gratiæ vacuatur; sed tunc cum syrena coit, cũ ad opus peccati peruenit; quod si homo forte, iam interius tactus aliqua cõpunctione, refugeret, vel impedimento aliquo perficere non valuerit, tunc acriori pugna tentationis inuaditur, à qua nonnunquã prosternitur, & peccati consuetudine deuoratur. Isa. Syrenæ in delubris voluptatis. Isa. 14.

Item concupiscentia carnis assimilatur scorpioni; cuius venenum (sicut dicit Pli.) per triduum valde lędit, & tandẽ lenta morte perimit, nisi citius succurratur. Plin. Similiter concupiscentię venenũ valde lædit, quasi per triduum, primo, scilicet in delectabili cogitatione, secundo in consensus adhibitione, tertio vero in operis impletione. Opus enim luxuriæ lenta morte perimit; quia non statim, sed post finem viuendi ad æternum supplicium perducit.

Item caro nostra per humilitatem poenitentię mortificata, efficitur animę medicina: cuius exẽplum apparet in rubeta siue in borace, quę est genus ranę venenosæ; quæ licet sit venenosa valde, tamen per incinerationem perdit vim veneni, & virtutẽ medicinæ magnã recipit. Vnde valet ad cutis, & carnis perditæ recuperationem, & neruorũ consolidationem, & vulnerum desiccationem, si debite illo cinere quis vtatur; sic licet caro veneno sit infecta concupiscentiæ, per incinerationem tamẽ, id est, per mortificationem poenitẽtiæ humiliata, efficitur animæ medicina: quia, scilicet, per eius afflictionem, & mortificationẽ virus luxuriæ extinguitur: meritum per peccatum prius perditum, restauratur, nerui, id est, virtutes animę consolidantur, & roborantur, & vulnera tentationum cessant, & exsiccantur.

Item carnis vitia remouentur assiduitate laboris: cuius exemplum apparet in capreolo, quia (sicut dicit Constantinus) in velocitate motus, & assiduitate discursus, caro capreoli à superfluitate expurgatur, & saporis & odoris grauitas ab eorũ carnibus amputatur, & tenerior, & digestibilior efficitur. Sic etiã ex sollicitudine boni operis, & assiduo motu laboris, caro nostra à vitiorum carnalium passionibus expurgatur, quorum nutrimentum est otium. Eccl. Mitte seruum, id est, carnem in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit ociositas. Eccl. 32

Item carnis vitium siue tentatio melius fugiendo, quam resistendo euaditur; sicut capreolus non vngue, neque dente, sed sola velocitate fugę à canibus se defendit. Vnde Apos. Fugite fornicationem. 1. Co. 6.

Castitatẽ seruantes multa suscipiunt bona, & à multis liberantur curis: quod quidem per bouis castrationem, & caloris similitudinem aperitur.

Cap. XVII.

CAstitas hominis assimilatur castrationi bouis. Nam bos post castrationem proficit in robore & virtute, & efficitur magis domitus, & maturus, & quietus, & ad laborem magis aptus, & grauioris incessus, in quibus significat, quod per castitatem voluntarie & integre seruatam, quã castratio significat, (de qua Dominus dixit, quod sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnũ cælorum) homo disponitur ad augmentum gratiæ, ad suscipiendum mansuetus iugum disciplinæ, ad maturitatem poenitentiæ, ad quietem cõsciẽtiæ, ad laborẽ quoque obedientiæ, & ad grauitatem modestiæ. Mat. 19.

Item

Item castè viuentes liberantur à multis curis & periculis, quæ coniugati patiuntur, & illaqueantur. Et ideo continentiã vouẽtes, & continenter viuentes, sunt similes castori, qui sentiẽs se à venatoribus propter testiculos quæri, quos habet medicinę aptos, dum ipsos venatores pręsẽtit, testiculos sibi abscindit, & venatoribus derelinquit, & sic se ab eis redimit, & ideo castores à castrando vocantur. Et hoc testificantur de castore Isidor. Cicero, Iuuenalis, Phisiologus, & Plinius. Quidam autem auctores hoc negant; quia forte tamen ipsorum aliqua est species quæ hoc facit. His ergo similes sunt continentiam vouentes, i. qui semetipsos nõ carnaliter, sed spiritualiter castrant propter regnum cęlorum, & ne per desideria & voluptates carnis capiantur à venatoribus infernalibus, id est, à dæmonibus.

Sanctorum virorum prudentia quanta sit, panthera vnico demonstratur exemplo.

Cap. XVIII.

CAutelis & circunspectionibus multi sancti viri abundant, maximè in exterioribus. Vnde sunt similes pantheræ, quæ est in pelle exteriori minutis orbiculis superpicta, ita vt ex macularum varietate tota videatur exterius oculata. Sicut de sanctis
Apo. 4. animalibus dixit Apocal. quod erant plena oculis ante & retro. Et isti oculi, sunt eorum prudentissimæ cautelæ, & circunspectiones prouidæ, quibus vident quomodo sit cautè ambulãdum in omnibus, vt dicitur ibidem, quod isti oculi sanctorũ animalium erãt ante & retro. Nam ante est cautela multiplex, & circũspectio virtutum: sed retro cautelæ, & circunspectiones vitiorum, vel ante habent oculos, id est, cautelas in prouisione futurorum, & retro ex memoria præteritorum, vel ante habent oculos in contemplatione spiritualium, retro vero habent oculos, id est, cautelas multas in dispensatione temporalium. Vnde subtiliter cõtemplantur æterna, quæ sunt ante, & prudenter dispensant temporalia, quæ sunt retro.

Mentis cæcitatem, lacerta pulcherrimo exẽplo, a nobis expellere, ac per pœnitentiæ partes lumen gratiæ recipere erudimur.

Cap. XIX.

CÆcitatem mẽtis fugare nos docet lacerta. Est n. quędam lacerta saura dicta (vt dicit Isid.) cuius oculi dũ præ senectute caligant; foramen intrat parietis, & contra solem oculos aperiẽs, lumen recipit. Quasi lacerta caligans ex vetustate, est peccator cęcatus ex longa peccandi consuetudine. Hic si vult lumen gratiæ diuinę recipere, oportet quod intret foramen parietis, i. amaritudinem pœnitentiæ, vel regularis obedientię, & ibi oculos mentis, id est, intellectum per orationẽ, & affectum per deuotionẽ Soli, i. Christo aperiat. Vel aperiuntur oculi animę lumini cęlestis gratiæ, per contritionem, & confessionem in foramine parietis, id est, in arctitudine satisfactionis, & tunc recipitur lumen gratiæ Isa. 35.
cælestis Isa. aperientur oculi cæcorum.

Cameli singulari exemplo, verbũ, quod profecto cibus animæ est, dignè suscipere instruimur.

Cap. XX.

CIbus spiritualis doctrinę qualiter sit recipiendus, ostenditur exemplo cameli. Nam camelus habet plures ventres.

Primo recipit cibum ventre primo, qui incipit digeri in secundo, & melius in tertio, & eius digestio consumatur in quarto. Sic

cibus spiritualis doctrinæ requirit quatuor receptacula. Nam primo oportet, quod recipiatur in aure, Ioan. 8. s. vt attente audiatur. Ioan. Qui est ex Deo, verba Dei audit.

Secundo in corde, vt intelligatur, vt memoriter teneatur. Iac. 1. Iac. Non auditor obliuiosus factus, & ibi incipit digeri per affectionē, scilicet in corde, in qua tamen digestione nō transmutatur verbum, sed transmutat.

Tertiò, in manu, i. in opere, vt impleatur Iac. Estote factores verbi, & non auditores tantū: & hoc Iac. 1. modo melius digeritur: quia plus applicatur homini, & plus assimilatur ipsi. Iac. Factor operis hic Iac. 1. beatus in facto suo erit. Sed quartò recipitur in ore; vt sapienter doceatur; & hæc est cōpleta verbi digestio. i. vtilitas cōmunis cum s. perficit discentem. Vnde Matt. Mat. 5. Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cęlorum.

Vita claustralis commendatur, quæ & testudini non immerito assimilatur.

Cap. XXI.

Claustralium vita assimilatur tortugæ. Nam tortuga testa clauditur, & illa quæ est fluuialis, est venenosa, & mortifera. Sed terrestris, quæ habitat in domibus, vel syluis, est bona. Huius carnes ethicis & consumptis sunt bonę, quia sunt virtutes reparatiuæ. Sic vita religiosi testa includitur, i. clausura claustri, & obedientiæ, & continentiæ. Sed si sit fluuialis, i. laxa, vel fluxa, & nullo fręno disciplinæ coërcita, sicut sunt monasteria quædam, tūc est venenosa, & mortifera. Mortifera, s. eis, & venenosa alijs imitantibus eos. Sed terrestris, i. illa, quæ disciplinæ debitæ terminis stabilitur, siue sit cęnobitarum in ciuitatibus moratium, siue heremitarum in syluis degentiū, bona est, & laudabilis. Hæc ethicis, id est, cōsumptis, id est, his qui sunt in mundo defecti, vel debilis virtutis ad euadendum pugnas mūdi, vel diaboli, est vtilis, & proficua ad assumendum: quia reparat, & confert eis virtutes spirituales. Psalm. Ecce elongaui fugiens, scilicet à mundo, & mansi Ps. 35. in solitudine.

Peccata illicò confiteri canis exemplo, ac ne per verecundiam confiteri in grauioribus a diabolo illaqueamur peccatis, leonis similitudine admonemur.

Cap. XXII.

Confiteri, & purgari peccata canes docent, qui quādo infirmantur, comedunt radicē cuiusdam herbæ, vt euomant, & sic curantur: Et dicit Plinius, quòd euacuationes, & purgationes primo ostenderunt canes, qui repleti noxio cibo, gramen comedunt, & vomendo se purgant. Si quis habet infirmitatem peccati, si comedat radicem herbę, i. si habeat contritionem, quæ est radix pœnitentiæ; inducet eum ad confessionis vomitum, per quam purgabitur animus emittendo peccatum: per gramen igitur pœnitentiæ euomitur peccatum in confessione, quod erat venenosum nutrimentum animæ; & ita fit purgatio conscientiæ. Eccle. Vome, & refrigerabit te. Eccl. 31.

Item confessio peccati facienda est, dum adhuc peccatum recens est: quia tunc pęnitentem efficaciter liberat, cū sit antequam peccatum per consuetudinem inualescat. Nam catulus lactens apertus, & ictibus serpētium appositus, venenū extrahit, dolori subuenit, & membrum totum sanitati restituit, cum alijs remedijs quæ fiunt, vt Plin. dicit. Quasi Pli. li. 9. enim catulus lactens, est peccati nouitas delectans & demulcens; quę tūc aperitur, & ictui serpētis apponi-

apponitur, quando cum compũ-ctione in confeſsione exponitur. Quaſi enim ictus ſerpẽtis eſt ipſe caſus tentationis; qui & venenũ culpæ per cõſenſum, & dolorem conſcientiæ per remorſum inducit. Sed dum per confeſsionẽ peccatum adhuc recens detegitur, quaſi lactens catulus, & apertus vulneri adhibetur, quo & venenũ culpæ abſtrahitur, & dolor conſcientię tollitur; & cum adhibitis remedijs, ſatisfactionis mentis ſalus integraliter reparatur.

Sed notandum, quòd verecundia confitendi tenet hominem in peccato, & facit eum teneri, & illaqueari à diabolo, ſicut tenetur & capitur ab homine leo. Ad capiendũ enim leonem fit duplex fouea: vna continua iuxta aliam, & ouis ponitur in prima: ſed quędam ciſta, quę faciliter clauditur, ponitur in ſecunda. Veniens ergo leo propter ouem, ſalit in primã, & videns ſe nõ poſſe exire de ea, ductus verecundia, vt lateat, intrat in ſecundam, & ſic incidit in decipulam. Poſtmodum à ſecunda in primam à venatore inducitur, & tandiu ibi tenetur donec
Hier. ſuper Ex. dometur, vt tangit Hiero. Similiter eſt duplex fouea ad capiendũ & illaqueandum peccatorẽ: prima eſt, quando peccatum committitur: ſecunda eſt, quando peccatum retinetur, ſiue cõtinuatur. In prima ponitur ouis, i. delectatio beſtialis, propter quam peccator ſeipſum præcipitat. In ſecunda eſt ciſtula ſe claudens, i. peccati conſuetudo, quæ quaſi incluſum tenet peccatorẽ, vt vix exire poſſit; & peccator ex prima intrat ſecundam, propter verecũdiam, ſcilicet vt lateat; quia poſtquam homo cecidit in peccatũ, in tantum verecundatur confiteri, & timet ne ſciatur, quòd potius permanet in ipſo peccato. Sed quia dum vnum peccatum retinetur, trahit ad aliud; ideo ex prima fouea tranſit ad ſecũdam, quia ex opere peccati, tranſit ad conſuetudinem peccandi; propter quam homo fortiter & diutius à diabolo detinetur; ita quod ab ipſo nũquam dimittitur, poſtquam ab eo incluſus eſt per prauam conſuetudinem.

Itẽ accidit peccatori ſicut cani: Eſt enim quædam rana quæ miſſa in os canis, ipſum obmuteſcere facit. Canis ergo eſt peccator immundus, quem rana, i. humana verecundia obmuteſcere facit ad confeſſionem peccati. Et ſimiliter rana, id eſt, timor mundanus facit obmuteſcere canem, id eſt, prædicatorem à vitiorum redargutione. Iſa. Canes muti nõ valentes latrare. Iſa. 56.

Sanctorum confidentia Leonis exemplo ſpiritualiter in capite Chriſto, & in pectore, id eſt, corde perſiſtere edocetur.

Cap. XXIII.

Confidentia Sanctorum virorum non eſt in exteriori apparatu, ſed in interiori ſpiritu, & in Chriſti auxilio, & virtute. Sunt enim ſimiles leonibus, quorum tota virtus eſt in pectore, & firmitas in capite; ſic virtus Sanctorum eſt in pectore, id eſt, intus in corde; quia cor in pectore clauditur. Apoſt. Det vobis corroborari per ſpiritum eius in interiori Ephe. 3. homine.

Item firmitas eorum eſt in capite, id eſt, in Chriſto. Pſal. Verbo Pſal. 32. Domini cęli firmati ſunt, ſcilicet ſancti: Ipſe enim Chriſtus qui eſt verbum Dei, eſt caput ſanctorũ, i. Eccleſiæ, ſecundũ illud Apoſt. Ephe. 1. Ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam quæ eſt corpus eius. Prou. Iuſtus quaſi leo confidens Prou. 28 abſque terrore erit.

Quemadmodum contriti peccatores, aliquoue infortunio afflicti, ſubleuentur, miro elephantis exemplo demonſtratur.

Cap.

Cap. XXIIII.

COmpassionem, & auxilium dicunt homines impendere ei qui cecidit in peccatum, vel in aliquod graue infortunium, exẽplo, s. elephantum. Dicit enim Philo. quod cum elephas quietis gratia, arbori & maximè palmæ se appodiat, quandoque arborem frãgit, & in terram cadit: qui casum suum irrecuperabilẽ videns miro modo barrit, ad cuius barritum multitudo iuuenũ accedit subito elephãtum, qui seniorem pro viribus releuant, & vt eum erigant, miro affectu se inclinãt. Tunc autem homo quiescere volens, arbori se appodiat, quando mundo, vel delectationi peccati inhæret, vt desiderio suo satisfaciat: sed arbore fracta cadit, quia vel mundo deficiente, vel delectatione transeunte, in aduersitatem vel peccatũ ruit. Et tunc casum suum miserabilẽ agnoscens, debet barrire, i. aliorum auxilium flebiliter implorare, clamando ad sanctos, vel ad homines pios, & humiles, & tunc alij fortiores, vel potentiores debent ei compati, & iuuare pro posse, vt subleuetur. Ecclesia. Si vnus ceciderit ab alio fulcietur.

Arist. de anim.

Eccl. 4.

Tentationum sagittas, quadam capreoli singulari similitudine, expellere erudimur.

Cap. XXV.

COmpunctionis humilitas repellit tentationum sagittas. Dicit enim Aristot. de capreolo, quod quando vulneratur ciminũ quærit, & comedit, quo sagittas de corpore suo eijcit. Quaũ autẽ sagittarum iacula, sunt tentationum incendia, quibus cum se aliquis percussum videt, ciminum comedere debet. Et tunc aliquis ciminum comedit, cum ad compunctionis humilitatem solicitè se reducit: hæc enim est quæ timore elationis reprimit, sicut cimini semen ventris inflationem restringit. Hæc igitur compunctionis humilitas dum cor forti custodia munit, tentationum sagittas longius repellit. Grego. Si compunctionis virtus nos in intimis afficit, omnis strepitus prauæ cogitationis obmutescit.

Arist. li. de ani.

Grego. in quadã ho.

Hominis domus interior quæ sit, quamq́; solerter à nobis sit ædificanda, paranda, ac custodienda, Bombicis exemplo aperitur.

Cap. XXVI.

COnscientiæ suæ domum debet homo quilibet ædificare ante omnia, deinde alijs intendere, exemplo bombicis, id est, illius vermis ex cuius textura bõbicinum conficitur. Hic enim primo domum fabricat, in qua habitat, & in qua contra frigus se defensat, postea vero telas texit more aranearum. Domus interior hominis, conscientia est, quã sapientia ędificat, pęnitentia purgat, charitas ornat: & talibus ante omnia homo intendere debet. Eccles. Percurre in domum tuam, &c. Hæc domus cum est bene præparata, efficitur Dei habitaculum, pacis domicilium, delitiarum cęlestium refectorium, & contra frigus, i. contra asperitatem cuiusque aduersitatis fortissimum propugnaculum. Hac ergo domo prius composita, potest securè homo telas exterius texere, id est, exterioribus rebus intendere ordinãdis ad aliorum vtilitatem.

Eccl. 32.

Item domus conscientiæ cum labore ędificatur, sed faciliter deuastatur. Vnde assimilatur aranearum telæ, quæ cum labore multo componitur, & tamen faciliter dissipatur. Sic conscientia per vnum actum peccati mortalis. Iacob: Qui offendit in vno, factus est omnium reus.

Iac. 2.

Præcipuus contemplationis, seu orationis locus vbi sit, eiusdemq́; effectus, & vtilitates, animalium nonnullorum exemplis, naturalibusq́; rationibus declaratur.
Cap. XXVII.

Contemplatio, & oratio congruit per similitudinem habitationi animalium terrestriũ,
Auic. quorum quædam (vt dicit Auic.) habitant in mõtibus, vt cerui, & huiusmodi. Psal. Montes excelsi
Ps. 103. ceruis: quædã vero in cauernis, vt vulpes, & talpæ, & huiusmodi,
Mat. 7. Mat. Vulpes foueas habẽt: quædã vero in campis, & planis locis, vt
Psal. 8. oues, & huiusmodi. Psalm. Oues, & boues vniuersas, insuper & pecora campi. Sic vita contemplatiua, vel orantium, requirit montem, id est, altitudinem cõ-
Isa. 2. uersationis. Isa. Venite ascendamus ad montẽ Domini. In cuius signum, Dominus orare volens, montem ascendit. Item requirit cauernam, id est latibulum securitatis, & solitudinis. Matth. Tu
Mat. 14 cum oraueris intra cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum.

Item planitiem & latitudinem dilectionis, vel planitiem, i. bassitudinem humilitatis, vel planitiẽ, id est, temperiem sobrietatis, scilicet vt contemplator nõ plus sapiat quam oportet sapere: & ideo nõ debent per in præsumptionem ascendere, sed se in humilitate tenere, Eccle. Altiora te ne quæsieris.

Item contemplationis quies animas impinguat, sicut somnus impinguat glires. Glires. n. sunt longi mures, quos somnus efficit pingues: Tota enim hyeme dormiunt, & requiescũt quasi mortui. Significant ergo eos qui sunt in contemplatione diutius persistentes, qui dum introrsus in semetipsis ab exterioribus tumultibus semoti, diutius in contemplatione persistunt, quasi longo somno quiescentes, interna consolatione pinguescũt, & dum exterioribus curis & actibus moriuntur, mirabili pinguedine gratiæ interius imbuuntur.

Item contemplatio, vel oratio facit nos cognoscere statũ mẽtis nostræ, & eius defectum. Nam onager quando nescit vbi fœmina sua sit, in montẽ altum ascendit, & solo flatu percipit vbi sit. Sic homo, qui vbi, i. in quo statu sit, mentem suam, vel conscientiã nesciat, debet per contemplationem & orationẽ in altum ascendere, & ibi illuminatus, & si non visione, i. certa cognitione, saltẽ tamen quodam odore, i. quadam probabili coniecturatione perpendet, & cognoscet de statu, vel de defectu animæ suæ. Isa. Ecce Isa. 52.
intelliget seruus meus, exaltabitur, & eleuabitur, Tũc seruus Dei intelliget qualis sit, cum in altũ contemplationis exurgit.

Vera contritionis vis, quæ culpæ venenum est, immundis muscis pulcherrimo exemplo comparatur.
Cap. XXVIII.

Contritio humilis trahit de corde peccatoris venenum culpæ, & mitigat morsum & tristitiam conscientiæ, sicut muscæ cõtritæ, & super morsum araneæ venenosæ appositæ venenum extrahunt, & dolorem leniunt, vel alleuiant. Nam contritio muscarum immundarum, est contritio & pœnitẽtia turpium actionum; Morsus autem venenosæ araneæ, est consensus, vel perpetratio actionis, seu tẽtationis malæ. Vnde circa hoc exemplũ quod musca viua sit araneæ esca, mortua autem & cõtrita sit morsus araneæ medicina. In quo signatur, quòd peccatũ in homine viuens diabolum pascit. Sed cũ per pœnitentiã, & contritionem mortificatur, virtus diaboli euacuatur.

Vel

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Vel musca mortua & cõtrita, est caro vitiis mortificata, & pœnitentiæ afflictionibus attrita; quæ aranearum morsib. obsistit, quia dæmonum tentamenta repellit.

Diabolum, qui sui assimilatur, prauã cordis hominis intentionem magnifacere, pluribus rationibus demonstratur: Araneaq; exemplo qua via reparetur anima peccatrix edocetur.

Cap. XXIX.

CORdis vitium diabolus super omnia diligit, immo vt ipsũ nutriat, interdum omnia vitia extinguit extrinseca. Et ideo diabolus similis est sui. Nam sus (sicut dicit Plin.) interdum viginti filios parit, & quandoque omnes deuorat, præter primum quẽ præ cæteris amat, & primo primam mammillã dat. Similiter diabolus quamuis in homine multa vitia quasi multos filios pariat, tamen quia prima radix omnium est in corde, ideo corruptionem cordis super omnia fouet & amat, propter ipsam conseruãdã, & nutriendam etiã alia vitia extinguere nõ curat, ꝙ maxime apparet in hypocritis, quorũ quasi omnia vitia oriũtur ex intentiõne cordis sinistra. Ad quã nutriẽdam & conseruãdam in eis, non curat, immo gaudet diabolus, quod omnia vitia exteriora restringat, scilicet quod vitiũ gulæ restringat per abstinentiã, vel luxuriæ per continentiã, vel linguæ per doctrinã sanctã, vel auaritiæ per eleemosynam; & sic de alijs omnibus non curat diabolus, dũmodo cordis intentio, quę est, vt primogenita eius, permaneat, & conseruetur corrupta. Scit enim diabolus bene, quod si est praua intentio quæ præcedit, peruersum est omne opus quod sequitur, quamuis rectum esse videatur, sicut Grego. dicit. Item debet primo cor reparari, deinde exteriora reformanda vel ordinanda sunt. Vnde aranea fracta tela non egreditur ad venãdum, nisi prius illa reformata, quam semper à medio incipit reparare, nihil extrema reputans, quãdiu medium est fractum. Sic animam siue vitam per peccatũ fractam, primo debet homo reparare per pœnitentiã, incipiendo à medio, i. à corde, antequam egrediatur ad opera exteriora facienda, quia remanente interius fractura peccati, nõ essent meritoria opera exteriora. Mat. Munda prius, quod intus est. Greg. Si semel cor intentione corrũpitur, sequentis actionis medietas, & terminus ab hoste callido securè possidetur: Quoniã totã arborẽ sibi fructus ferre conspicit quam veneni dente in radice vitiauit.

Plin. — Greg. — Mat. 23. — Greg. in Moral.

Quãtum sit immanis hominis peruersa natura, canis similitudine fit manifestum.

Cap. XXX.

CRudeles homines sunt similes canibus, qui percussum canem, & vlulãtem omnes lacerant & persequuntur. Ita etiã hominem aduersitate percussum crudeles nõ adiuuant, sed potius detrahendo lacerãt, dicẽdo quod bene meruit. Psal. Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Boët. Hic malis nostris cumulus accedit, quod cum miseris aliquid grauitatis infligitur, quæ perferant meruisse creduntur. Aliquando etiam tales crudeles homines, non tantũ maledictis, sed etiam factis, & iniuriis persequuntur, secundum illud Psal. Persecutus est hominem inopẽ, & mendicum.

Psal. 68. — Boët. — Ps. 108.

Quod Christus sua cruce, rubeis humanitatis indutus vestimentis, dæmonem decepit atq; vicerit, ipsius bouis syluestris mirabili explanatur exemplo.

Cap. XXXI.

CRux Christi diabolũ ligauit, & eius virtutem prostrauit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Cuius exemplũ habetur in boue syluestri, qui odit & persequitur omne rubeum, & ideo venator se rubeis induit, & sic eum ad se inducit. Cum autem sibi appropinquare viderit, post magnam arborem se abscondit, ac bos ita fortiter arborem ferit cornibus, quod ea sic in ligno infigit, vt extrahere illa non possit; & sic dum alium occidere quærit, seipsum occidit. Hic ergo bos syluestris gerit similitudinẽ dæmonis, qui omne rubeum odit; quia sanctorum sanguinẽ fundere sitit: Sed Christus venator cælestis venit, & rubeo se induit, quando passibilem carnem induit, & assumpsit, quæ ex purissimis sanguinibus beatę Virginis formata fuit, vt dicit Damasc. Vel tunc rubeo indutus fuit, quando eius sanctissimum corpus sanguine rutilauit, sicut in oratione & flagellatione, & crucifixione. Isa. Quare rubrum est indumentũ tuum? Videns autem Christus tempore passionis magis propinquum sibi diabolum persequẽtem, post magnam arborem se abscõdit, quãdo scilicet (occultando suæ deitatis potentiam) cruci se affigi permisit, quem dum diabolus crucifigi fideliter procurauit, in ipsam crucem fortiter impegit, & sic dum tenere & prosternere credidit, ipse detẽtus & prostratus fuit. Hoc enim (sicut dicit Ecclesia) ordo nostræ salutis depoposcerat, multiformis proditoris ars vt artem falleret, & medullã ferret inde hostis vnde læserat.

Damasc.
Isa. 34.

Leopardi exẽplo singularis auaritiæ cupiditatem maiorem in modum fore vitandã manifestatur.

Cap. XXXII.

CVpiditas auaritiæ perducit ad interitum animæ. Est.n. cupidus similis leopardo: qui dũ comederit aliquid venenosum, tunc quærit stercus humanũ, vt cum eo extinguat venenum: vnde venatores fimum illud super arborem in vase suspẽdũt, in quẽ leopardus saliens, vt stercus accipiat, interim ipsum venatores interficiunt. Tunc ergo leopardus veneno inficitur, cum auarus cupiditate accenditur; quia venenum charitatis est cupiditas, vt Aug. dicit. Sed tunc ad expellendum venenum quęrit humana stercora, quando ad satiã dũ cupiditatẽ sectatur temporalia lucra, de quib. Apos. ait: Omnia detrimentũ feci, & arbitror vt stercora, vt Christũ lucrifaciã; sed tunc venatores hæc stercora super arborem suspendũt, quãdo cupidæ menti dęmones, vt eã inflãment, temporaliũ diuitiarum magnificentiã ostendũt. Sic fecit diabolus Christo, quãdo duxit eũ in mõtem excelsũ, & ostendit ei omnia regna mũdi, & gloriã eorũ, & postea dixit: Hæc omnia tibi dabo, &c. ꝙ ergo fecit Christo aperta visione, hoc facit frequẽtius homini cupido occulta suggestione, vnde cũ cupidus ad capiendum temporalium diuitiarũ stercora per lucra non licita nititur, à venatoribus, i. dæmonibus, vita animæ priuatur, vnde Apo. Qui volunt diuites fieri, incidũt in tentationem, & in laqueo diaboli, & desideria multa, & inutilia, quæ mergunt animas in interitum & perditionem.

Aug. de confl. viti.
Phil. 3.
Matt. 4.
1. Thi. 6.

Inordinatam rerum temporalium occupatione Bombicis exemplo hominẽ ab interiori virtute penitus priuare monstratur.

Cap. XXXIII.

CVra, & occupatio temporalium multa, euacuat hominẽ à virtute interiore. Cuius exemplum apparet in bombice, id est, in illo vermiculo, ex cuius textura bombicinum conficitur; qui telas texit ad modum aranearũ.

Sed

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Isid. Sed sicut dicit Isid. Dum fila aggerit euacuatur, & nihil in eo remanet nisi aër: Ille enim ad telas texēdas fila aggerit, qui ad temporalium rerum dispositiones, & occupationes vitæ suæ studia cōuertit; quia dum sæculi negotijs totaliter implicatur, interius virtutibus penitus euacuatur. Vnde
2.Thi.2 Apost. dicit: Quod nemo militans Deo, negotiis secularibus se implicat, vt ei placeat cui se probauit.

Hominis curiositate diabolū animas sæpenumero inficere, Cerui syluestris exemplo confirmatur.

Cap. XXXIIII.

CVriositas nouitatum est instrumentum diaboli ad animas occidēdas: Sunt enim curiosi homines syluestribus ceruis similes, qui tantę simplicitatis existunt, ꝙ omnem mirantur & stupēt nouitatē, & equo vel bubalo ad eos accedente, ita in eum respiciunt, quod hominem iuxta se venientem & sagittis eos impetentem, non aduertunt. Ita curiosæ mentes, cum circa quasdam nouitates inutiles, sed eis admirabiles occupantur, iaculo erroris vel elationis, vel alterius alicuius peccati à diabolo feriū-
1.Thi.6 tur. Apo. dicit prophanas vocum nouitates deuita. Sic curiosi fuerunt Athenięses, de quibus dici-
Act.12. tur Actuum 12. quod ad nihil aliud vacabāt, nisi vt aliquid noui dicerent, vel audirent.

Peccati delectationem mortem inferre mēti, vnico muris atque Vrsi naturalis exēplo manifestatur.

Cap. XXXV.

DElectatio peccati occidit mētem, sicut potus murem. Dicit enim Arist. quod mus nō po-
Aris. de ani. tat, & si potauerit moritur. Tunc enim delectatio peccati potatur,
Ps.108. quādo in eā consentitur. Psal. Intrauit sicut aqua in interiora eius, & tūc anima occiditur, quia Ro.8.
peccatum cum consummatum fuerit, generat mortem.

Item delectatio est causa mortis animæ, sicut dulcedo mellis est causa mortis vrsi. Namq; vrsus aliquādo altissimas arbores scādit, & fructus, & mel ibi quærit, & sæpe dum esurit ad eundem locum redit: Vnde venator circa pedem arboris funes atque palos acutissimos vndique circumcingit, & ante aperturam vnde exit mel, malleum ponderosum cum fune suspendit; veniēs ergo vrsus esuriens, & mel de arbore trahere cupiens, per malleū impeditur, tūc ille malleum à se abiicit; sed quanto fortius eum pellit, tanto grauius rediens caput eius percutit, & sic tam diu fit quousque ex frequenti ictu caput eius debile deficit, cadēs ergo super palos ruit, & sic propria stultitia se occidit. Similiter dū homo dulcedinem, siue delectationes peccati quærit, malleus diuini sermonis de quo Hier. Verba mea quasi Hier.24
malleus conterens petras, peccatum ipsum prohibens ei resistit, quem dum peccator abiicit, & à se proiicit, secundum illud Psal. Psal.49.
Proiecisti sermones meos retrorsum: in ipsum fortis impingit, & finaliter deficiens in peccatum ruit, quod ad ęternum interitum trahit.

Quod charitas cū bono cordis desiderio semper debeat copulari vt meritum suscipiat, singulari bouis similitudine demōstratur.

Cap. XXXVI.

DEsideria cordis bona, tunc habent efficaciam, & perducunt ad bona opera quando sunt charitate informata: Boues enim illæ sunt excellētes ad opera quæ habēt cornua lata, nigra vero, & parua cornua habētes reputātur ad opus inertes: Quasi enim cornua capitis, sunt desideria mētis,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quæ tunc dilatantur, quãdiu boues charitate informãtur, & tũc tales, id est, huiusmodi homines, excellenter operantur, quia amor Dei nunquam est ociosus, operatur enim magna si adest. Psa. Placebit Deo super vitulum nouellum cornua producentem. Sed boues nigri, id est, homines in peccato obscuri, quia charitatis extensione carent, habent parua cornua, id est, parua boni desideria. Et ideo ad bene operandũ pleni sunt omni inertia. Vnde in tali boue deficiente calore charitatis, & abundante frigore iniquitatis, abundat pigritia aratri, id est, fructuosi operis, secundum illud Prouer. Propter frigus piger arare noluit.

Psal. 68.

Pro. 20.

Detractoris natura breuiter aperitur, qui tribus rationibus serpenti comparatur.

Cap. XXXVII.

DEtractor assimilatur serpenti. Primo, quia serpens silenter morsum infigit, sicut dicitur de dypsa, quod prius occidit quam sentiatur, neque tristitiam morituro inducit. Talis est detractor occultus Eccl. Si mordeat serpẽs in silentio: ita nihil minus habet qui occulte detrahit. Secũdo, quia serpẽs nõ recte, sed tortuose incedit. Vnde secundũ Isi. vocatur anguis, quasi angulosus, quia nunquã incedit recte, & talis est detractor fraudulẽtus, qui incipit à commendatione, vt nõ recte credatur ex odio dicere, sed post recommendationem retorquetur ad vituperationem.

Eccl. 10

Isi. lib. Ety.

Tertio, quia serpẽs terrã comedit: sunt enim quidam serpentes qui latitant in cauernis, & lingunt puluerem, & sugunt terræ humorem, vt dicit Plinius: talis est detractor insidiosus, & maleuolus, qui actibus aliorum insidiatur latenter, & solum illud quod videt terrenum, i. vile, vel despectum comedit, i. mordẽdo & detrahendo dicit: bona autẽ, si qua nouit, occultãdo supprimit. Isa. Serpenti puluis panis eius. Isa. 65.

Hominis deuotio quo pacto perficiatur, naturali animalium exemplo docetur.

Cap. XXXVIII.

DEuoti homines quanto magis à se remouent delectabilia carnis, tanto magis proficiunt in bonitate, & sapore mentis. Nam animalia naturaliter humida, sunt meliora, & magis sapida, quanto magis sunt à lacte remota, sicut patet in carnibus porcinis. Sic multis lachrymis humidi, id est homines deuoti, quãto plus à lacte ipsius carnalis dulcedinis elongantur, tanto magis in sapore internæ consolationis augmentantur. Psal. Renuit cõsolari anima mea, s. in carnalibus, & ideo sequitur: Memor fui Dei, & delectatus sum. Isa. Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum, ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus, &c.

Ps. 76.

Isa. 28.

Per multas naturales Draconis, serpentis colubri, lupi, Vulpis, taxi, tandemq; cati proprietates, Diaboli malignitas, ac qua via hominem decipiat, quoue pacto homo ei resistere debeat, non obscuris similitudinibus, varie explanatur.

Cap. XXXIX.

DIabolus assimilatur draconi, de quo Psa. Draco iste quem format, i. ad illudendum ei: nam draco habet malũ sibili; quia sibilando flatũ cõtagiosum emittit, & aẽrẽ inficit, & sic morbum pestilẽtẽ gignit. Sic diabolus habet malũ sibilũ .i. malam suggestionẽ, quã immittẽdo cor inficit, & morbum pestilentem peccati per delectationem induit.

Ps. 103

Item draco habet malum morsum. Dicit enim Arist. quod cum morsus draconis sit venenosus & malus, piscesqui ab eo mordentur, subito moriũtur. Iste morsus draconis, id est, dæmonis, est in

Aris. de animal.

consen-

consensu peccati, in quo mox anima moritur;

Itē diabolus est similis serpenti, qui timet hominem nudum, & insilit in vestitum; sic diabolus timet hominem pauperem, temporalium contemptorem, & illaqueat hominem diuitem temporalium possessorem. Apost. Qui volunt diuites fieri incidunt in tētationem, & in laqueū diaboli.

Item diabolus assimilatur colubro. Primō, quia vmbrā colit, vnde dicitur coluber, quasi colens vmbram, i. corda vmbrosa & obscura peccatis; vel vmbras, id est, mentes in peccatis sopitas, quia

Iob 40. vmbras somnum inducit. Iob. In vmbra dormit.

Item coluber fugit ceruam, & diabolus fugit animam solicitā in operibus bonis; diligit enim mentē ociosam, & odit solicitā, quæ in ceruа significatur, quæ est ad currendum expedita.

Item quia coluber leonem occidit, & diabolus interemit hominem superbum; quia superbia est proprium eius iaculum.

Item, quia rutam odit, id est, pœnitentiam amaram.

Item quia pellē deponit, id est, apparentem nequitiam; & hoc est, quando transfigurat se in angelum lucis.

Itē, quia nemora & cōcauitates arborū diligit: Nemora enim sunt corda studiis rationalibus destituta, & bestialibus desideriis plena. Nam nemora sunt habitacula non hominum, sed bestiarum. Concauitates autem arborum, sunt ipsæ mentes hominū virtutibus vacuæ, quas diabolus multum diligit. Item lac libentissimè bibit, i. dulcedinē carnis vel peccati ad sumēdum auidè inducit.

Item, quia cauda lædit, id est, in fine subuertit, principio enim

Prou. 23 blandè & astute ingreditur. Pro. Ingreditur blandè, & in nouissimo mordebit vt coluber.

Item venenū fundit, i. peccati.

Item quia canes fugit, i. prædicatores, qui eius nequitiam detegūnt, vnde ab audiendis prędicatoribus multos retrahit.

Itē, quia muscas comedit, quia diabolus pascitur cogitationibus immundis.

Itē puluerem lingit, quia auarus demulcet, & in malis lucris eis prosperitatem tribuit.

Itē diabolus maximè insidiatur fini hominis, quia si in fine hominem decipit, animam & corpus occidit. Vnde assimilatur Cerasti serpenti, qui in semitis insidiosè manens insidiatur equiti vt mordeat vngulam equi. Nam (sicut dicit Glos. super Genesim) Cerastes est serpens reguli, tantæ perniciei, quod si eius venenum tantum vngulam equi tangat, equū & equitem subito perimit. Hic ergo est diabolus qui occultis modis insidiatur homini: Est enim homo similis equiti, cuius equus est corpus, sessor autē, spiritus, vngula autem, quæ est finis corporis, signat diem mortis; In quo si potest diabolus venenum nequitiæ suæ immittere, & equū i. corpus, & equitem, i. animā ad æternū interitum inducit. Gene. Gen. 49
Cerastes in semita mordēs vngulā equi, vt cadat ascēsor eius retro.

Item diaboli nequissima volū Luc. 14
tas, nisi refrenaretur per diuinam potentiā & prouidentiā, homines nō possent euadere. Est enim diabolus similis cuidam bestiolæ quę dicitur esse apud Aethiopes, omnibus membris iners, & caput pergraue; habens semper illud inclinatum, ad terram deferēs, Deo hominibus prouidēte; quia cum omnes qui vidēt eius oculos, mox expirent, si caput eleuatū ferret, omnes occideret. Hęc bestiola diabolus est, cuius mēbra sūt omnes iniqui, quos diabolus omnes

Inertes reddit ad motum bonorum operum: Caput eius, i. mens prægrauata est multiplici iniquitate. Vnde ipsum caput semper defert inclinatũ ad terram, quia ad hoc eius studium & tota eius contemplatio tendit, vt electorum animas à supernis trahat, & ad infima mergat. Vel diuina prouidentia caput deflexum portat, quia scilicet contra homines non tantum erigere permittit caput quantum optat: vnde licet afflictionem iustorum semper velit, tamen si à Deo potestatem non accipit, ad tentationis articulum nullatenus conualescit: Nam ita subtiles sunt oculi eius venenosi, id est, malitiosi eius cõceptus & astutiæ contra homines quod nullus ab eo euaderet, si circunducendi eos, id est, liberè exequendi potestatẽ prout vellet haberet.

Item diabolus assimilatur lupo.

Primò, ratione nominis, dicitur enim lupus quasi leopes (vt dicit Isid.) eo quòd quasi leonis pedibus sit ei virtus. Vnde quicquid presserit non viuit. Pedes igitur diaboli sunt delectationes peccati, per quas in hominem ingreditur, in quibus est tantæ virtutis, vt si eis mentem consentientem præstiterit, eam finaliter occidit. Prou. Pedes illorum ad malum currunt.

Isid. li. Ety.

Prou. 1.

Secundò, ratione fraudis. Legitur enim quòd lupus aliquando voces emittit quasi hominis, aliquando latratum canum fingit, vt sic pastores & oues decipiat. Sic aliquando diabolus aliquam suggestionem immittit quæ habet aliquam speciem boni, vt sic homines fallat. Corint. Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Tunc enim in angelum lucis se transfigurat, quando videtur ea suggerere, quæ boni angeli consueuerũt persuadere. Dicit enim Arist. quod inuidia est quidã lupus qui habet faciem hominis & caudam scorpionis. Nã diabolus qui à principio quasi rationabilia suggerit in fraude, postea venenum infundit.

2. Co. 11

Itẽ lupus vt capras capere possit, sub folijs se abscondit, & magis astutia quam potẽtia eas vincit. Sic diabolus decipit se abscõdendo sub folijs, i. sub apparentia bonorum: Est enim versipellis, malitia plenus, sicut in AEthiopia dicuntur esse lupi ita varij, vt nullus eis color deesse videatur, ita nec deest diabolo aliqua via fraudis.

Tertiò, ratione tyrannidis, quia diabolus fortius tentat hominẽ, quãdo magis videt eũ aduersitatibus fatigatum. Legitur. n. quod lupus quãdo ad ouile vadit, contra vẽtum pergit, ne canes eius odorem sentiant. Per ventũ autem intelligitur aduersitas: Vnde diabolus cõtra ventum vadit, quãdo hominẽ in aduersitate existentẽ iterũ tentãdo inuadit. Sæpe enim iustitia Dei permittente, homini tribulato ex ablatione substantiæ addit afflictionem in corpore, & deinde tentationem in mente: vt sic ad impatientiã & desperationem inducat: sicut patet in Iob: cui primo res abstulit, deinde filios extinxit, deinde graui vlcere percussit, tandem per vxorem & amicos graues tentationes in cor eius immisit, sed ille eum superauit in omnibus. Et nota, quod diabolus plus tentat & persequitur iustos quam peccatores. Dicit enim Phisiologus, quòd lupus nõ venatur circa locum vbi nutrit catulos suos, sed venatur à remotis. Quasi autẽ loca vbi nutriũtur catuli eorum luporũ, sunt malorum corda, in quibus nutriuntur delectationes & afflictiones peccatorũ: ibi ergo diabolus non venatur, quia tales diabolus tẽtare

non

Greg. non conatur. Grego. Illos diabolus pulsare negligit, quos quieto iure possidere se sentit, sed quasi loca ab ipso remota sunt iustorū corda, quæ scilicet ei cōtradicūt: & ideo præcipuè tales diabolus persequitur, & molestat. Grego. Hostis noster nos in hac vita positos, quanto magis sibi rebellare conspicit, tanto amplius expugnare contendit.

Quartò ratione delectationis ludi, quia lupus valde diligit ludum, vt dicit Plin. & ideo si potest rapere puerum cum eo ludit, & postea eum comedit. Qualiter autem diabolus cum peccatore ludit, ostendit Grego dicēs: Diabolus facta aliorum modo grauiora, modo nihil esse quod perpetratū est, modo misericordem Deum loquitur, modo adhuc tēpus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, vt dum per hoc mens decepta ducitur, ab intrusione pœnitentiæ suspendatur. Prouer. Stultis illudit peccatum, id est, diabolus qui est causa peccati. Postquam autem cum peccatore luserit, eum comedit. Ambr. Diabolus non diligit filios suos, sed odit: sic enim eos amat, vt perdat: sicut amat gluto morcellum, vt comedat.

Greg. in past.

Prou. 14

Ambr. sermo.

Quintò ratione fortitudinis. Nam lupus habet magnam fortitudinem in capite, & in collo: intestina autem habet debilia, s. quia tota vis diaboli est in principio tentationis: quia si in principio sibi resistitur, post debilis efficitur. Dicit Ambro. quod homo vocem perdit, si lupus eū primo viderit: sed si homo lupū ante conspexerit, audaciam perdit, & caudam deponit. Tunc lupus, id est, diabolus hominem videndo præuenit, quādo eum in principio non resistentem conspicit. Sed è contra tunc homo lupum prius cernit, cum se armat & præparat ad repellendum tentationis principium. Nam postea diabolus perdit audaciam, & caudā deponit, quando tentare dimittit, & ad finem intentum ipsam tentationem nō pertrahit. Chrys. in primis grauis, & intolerabilis est impetus diaboli; quem si quis fortiter sustinuerit, in secundo inueniet infirmiorem; quanto enim plus repercussus fuerit, tanto magis refrigescit.

Chry. in Matth.

Sexto ratione breuitatis tēporis. Nam legitur in libro de animalibus, quod quando lupus senescit, quia non potest prædari, vadit de nocte iuxta ciuitates, & insidiatur hominibus: sic diabolus sciens tempus suū esse breue, iam de hominibus bestialibus nō curat, sed bonos deuorare festinat. Isid. Tunc contra eum quem possidet diabolus acrius seuit, quando se diuina virtute ab eo expellendum cognoscit. Apoc. Væ terræ, & mari, quia venit ad vos diabolus habens iram magnam.

Arist de animal.

Isid. de summ. bono.

Septimò, ratione formidinis: Lupus enim multum formidat ignem, vt dicit Homerus.

Item lapides multum timent. Sic diabolus multū timet igneā orationem. id est, feruidam, & lapides, id est, eleemosynas. Vnde dicitur, quod si quis duos lapides simul collis erit, lupus audaciam perdit. Duo lapides, sunt duplex eleemosynæ, scilicet corporalis, & spiritualis: & si vtraq; fiat, est diabolo valde formidabilis.

Item, diabolus decipit hominē sicut vulpes decipit taxum: Nam taxus vulpem odit, sed videns vulpes quod eum expugnare non possit, propter ipsius duritiē pellis, fugā capit, & dum taxus prædam quærit, vulpes eius latibulū intrans, & immundicijs vrinæ, & aliis taxi lectum inficit, cuius fetorem taxus non ferens, inde recedit,

cedit, & aliam foueam sibi quærit. Vulpes ergo, quia est animal fraudulentum, aduersarium callidum signat. Taxus autem hominem bonum, sed incautũ, quem diabolus tentãdo impotens cum videt, propter ipsius constantiam se in nullo posse proficere, fugit, quia scilicet ad tempus ei tentationes subtrahit; dumque illius animus incauta securitate, interna cura dimissa, circa exteriora se occupat, fraudulentus aduersarius interiorem conscientiæ lectũ alicuius peccati immunditia, vix eo perpendente, commaculat. Ex cuius ille fœtore, vel displicentia cum perpendit, interdum prę impatientia, vel desperatione quadam, etiã bonum ipsum dimittit quod incœperat.

Item diaboli manum non potest homo effugere quandiu non abijcit à se peccatum, vel mundi affectum. Cuius exemplum apparet in boue syluestri: dicit enim
Ari. de animal. Aristo. quod est quædam species boum syluestriũ, qui habent magnitudinem tauri; qui cum videt, quod de manu venatoris, vel canum euadere non possit, proijcit ex se stercus per quatuor passus? dumque canes stercus odorant, & circa odorem huius detinentur, bestia ab eis fugiendo elongatur & euadit. Tanquam venatores dæmones sunt, quorum canes eorũ sunt fallaces tentationes, siue mordaces persecutiones, à quibus anima non euaderet, nisi stercus ex se, i. immunditiam peccati, abijceret per quatuor passus, primus est in contritione, secundus in confessione, tertius in satisfactione, quartus autem in perseuerantiæ continuatione. Vel stercus est gloria, vel prosperitas temporalium rerum, de quibus Apostolus dixit;
Phi. 3. Omnia arbitror vt stercora. Ma-
1. Ma. 2. chab. A gloria viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius stercus, & vermis est. Hanc debet homo abijcere per quatuor passus, primus est si habitam dimittit, secundus si non habitam non quęrit, tertius si oblatam respuit, quartus si corde cõtemnit, & talis diaboli manus liber & securus effugit.

Itẽ diabolus insidiatur hominibus sicut Catus muribus. Nam caute insidiatur eis, & in abscondito inuadit. Cumque ipse catus murem cepit, prius cum eo ludit, postea occidit, & comedit. Sic diabolus astutè hominem obseruat, scilicet vt videat in qua dispositione facilius possit eum decipere, & capere in obscuro. Eum inuadit, occultando scilicet ei in tentatione omne illud quod retrahere posset à peccato, & ostẽdendo, vel suggerendo solum illud quod delectet, & placeat; Vel in obscuro inuadit, quando tentat sub specie boni. Et cũ hominem per cõsensum ceperit, ludit cum eo, id est, illudit, & ostendendo peccatũ esse leue, & quod Deus est misericors, & quod est impossibile non peccare, & quod faciliter poterit exire & penitere, & huiusmodi. Et postquam sic illusit trahendo ad opus, spiritualiter occidit, & per prauam cõsuetudinem comedit, sic eum sibi incorporando.

Hominem cunctis animantibus esse prælatũ, ipsiusq; dignitas ac miseria non absque ratione demonstratur.

Cap. XL.

Dignitas, & infirmitas hominis cognoscitur ex animalibus brutis: omnium enim animalium genera propter vsum hominum sunt creata, (vt dicunt Phi. & Damas.) Nam quædam sunt homini data ad esum, vt pecudes, & huiusmodi: quædam ad ministeriũ, vt equi, & huiusmodi: quædam

quędam ad solatium, vt symię, & huiusmodi: quędā ad exercitium vt homo suā infirmitatē cognoscat, sicut pulices, & huiusmodi: quędā vero ad infirmitatis remedium, vt viperę, & tyri, ex quibus fit tyriaca, & sic de aliis ad multiplices medicinas. Nam illa quæ videtur aliquando noxiora sunt viliora, sicut dicit Asclapius. Patiēs hemeroides curatur si sederit super pellem leonis, & dicit etiam, ꝙ qui corpus suū vnxerit sebo renū leonis, lupus ab eo fugit, & similiter qui inunguntur eius fimo. & consimiles leguntur virtutes de diuersis membris, & partibus multorum animalium. Apparet ergo hominis dignitas ex eo, quod omnibus animalibus est prelatus & omnia deseruiunt vsibus vitæ suæ. Sed patet cū dignitate infirmitas, ex eo quod se videt homo vilioribus indigere, nec bene posse vitā ducere sine eorum nutrimento, vel sine eorū ministerio, vel sine eorum solatio, vel sine eorum remedio.

Ascl. li. de occultis vir. me.

Panthera vnico exemplo, quid homo odisse, diligereue debeat, breuiter declaratur.

Cap. XLI.

Diligere debet homo omnes homines, & peccatum odire exemplo pantheræ; quę ideo pāthera a Pan gręce, quod est totū, latinè est dicta, quia omnibus animalibus est amica, soli draconi est inimica. Sic hominib. debet homo esse amicus, soli autē peccato inimicus. Sene. Pacēcum hominibus habebis, bellum cum vitiis. Vnde (sic August. dicit) sic sunt diligēdi homines, vt eorum non diligantur errores. Aliud est enim amare, quod sunt, aliud odisse quod faciunt.

Sen.

Aug. in sen. prosperi.

Publici doctoris partes quæ existāt, quātaq; diligentia Sanctorum doctrina sit sequēda, onagri, ac cerui non absurda similitudine definitur.

Cap. XLII.

Doctrinas Sanctorum debemus diligenter quærere, & in eis delectari & immorari: Nā onager in montibus altis virētes herbas quęrit, quas cum inuenerit, præ gaudio statim rugit, & quādiu virētia gramina inuenit, ibi a loco nisi pulsus nō recedit. Quid autem sunt montes alti, nisi doctores sancti, quorum virentes herbæ, sunt gratiosæ doctrinæ? Ipsi enim sunt mōtes per eminentiam vitę, alti per cōtemplationem sapientiæ, herbiferi per refectionem doctrinæ, quia doctrinarum suarum pabulo velut herbarum fœno proximorum animas pascunt. Has herbas quęrunt onagri, id est, simplices & deuoti viri, & cum eas inueniūt, gaudentes & exultantes, mugitu aliis produnt, quia ad sanctarum doctrinarum studia, & alios prouocant & attrahunt; & quamdiu inueniunt pabula, mentem recreando reficiūt, ab eis non discedunt. Vel virtutes herbæ montiū, sunt virtutes & exempla perfectorum virorum, quę onagri, id est, imperfecti viri quærūt, & inuestigando inueniunt imitando, produnt prædicando, & immorantur continuando. Apostolus: Æmulamini charismata meliora. 1. Co. 12

Item doctoris publici, vel prælati officiū assumere & appetere non debet ille qui virtutibus caret, vel in eis solidatus non est, Cerui.n. quandiu carent cornibus, vel non habēt illa adhuc solidata, nō procedūt in publicum, vnde nō de die, sed de nocte vadūt ad pascua: de die autē exponunt ea ad solem vt indurētur, & cum tunc illa indurata esse cognoscūt, ad pabula inaperto procedunt. Qui ergo carere se sentiunt cornibus virtutum, quomodo exire audent ad publicæ doctrinæ pabulum ministrādum?

Qui

Qui autem adhuc imperfecti, & imbecilles sunt, oportet quod calore solis, id est, feruore diuini amoris solidentur, & roborentur, & cùm per virtutum spiritualiũ robur fuerint solidati, tũc ad pabulum procedere possunt, spiritualis documenti. Abacuc: Splẽdor eius vt lux erit, cornua in manibus eius: Debent enim in sancto doctore simul apparere splẽdor doctrinæ, lux scientię, & exempla vitæ: Cornua enim, sunt virtutes, quę tũc in manibus geruntur, quando operibus ostenduntur.

Abac.

Hominis dolosi ac proditoris malignitas, hypocritarumq́; infecta simulatio recensetur, qui tum Mygali tum vulpi comparãtur.

Cap. XLIII.

DOlosus homo assimilatur mygali, quod est vnum paruum animal ad modũ mustelæ, & est animal dolosum. Vnde aliquando mansuetũ se fingit, cum aliquem appropinquare viderit: sed mox in eũ insilit, & venenũ infundit. Sic multi dolosi homines, & proditores faciũt, fingẽtes se amicos, vel pacificos cum non sint, & obseruantes tẽpus in quo
Eccl, 11. nocere possunt. Eccl. Multæ insidiæ sunt dolosi.

Item dolosus assimilatur vulpi, quia vulpes est animal fraudulentum, deceptioni assuetum, & nunquam rectis, sed tortuosis incedit anfractibus. Et ideo dicitur vulpes, quasi volubilis pedibus.

Item dum escã non rapit, mortuam se fingit, & sic aues descendẽtes ad cadauer, rapit, & comedit, vt dicit Isido.

Item pellem habet pilosam, & caudam magnã, quam dum canis capere putat, os eius pilis impletur. Et dicit Plinius, ꝙ quando multum arctatur à canibus, caudam inter crura recolligit, & vrinam inter pilos caudæ emittit, quam super aspergit; cuius fœtorem non ferens canis, aliquantulum ei cedit, quę omnia inueniũtur in dolosis: Nam dolosi quidã sunt, qui fraudibus & deceptionibus assueti nunquam recte & simpliciter incedunt, sed semper malitiosis viis alios inuoluere & decipere quærunt.

Plin.

Item quidam hypocritæ mortuos se fingunt, vt alij magis adhæreant & credãt, & sic aliquod temporale commodũ ab eis obtineant, & etiam habent pellem pilosam, id est, pœnitentiæ apparentiam magnam, sed post se trahunt caudam, id est, finalem intentionem, siue operationem aliquam, pilis, id est, insidiis siue deceptionibus plenam. Si qui autẽ eos comprehendere conẽtur, respergunt eos vrina, id est, fœtore infamiæ, infamando eos ipsos ex inuidia persequuntur. Sicut quãdoq; quidam deceptores hypocritæ, vel hæretici de Religiosis vel inquisitoribus, quando volũt eos cognoscere, vel detegere, dicunt secularibus, quod fiat ex inuidia, propter quod canes, id est, prædicatores aliquando eis cedunt, notã metuentes. Mat. Vul- Matt. 8.
pes foueas habent, id est, hypocritę, vel hæretici profũdas astutias, quibus suam nequitiam abscondunt.

Quo pacto mentis domus, quibusq́; virtutibus sit ædificanda pariter & munienda, castorum exemplo edocetur: & quot modis Dei domus capiatur, describitur.

Cap. XLIIII.

DOmum mentis suæ debet homo solicitè ædificare, & vitę suæ finem sępius cõsiderare, exẽplo scilicet Castorũ, qui subtilitate multa habitacula sibi parant: nam de lignis quæ dentibus præcidunt, in extremis aquarum

rum

rum turpibus faciũt domos suas bicameratas, vel tricameratas per solaria distincta, & aqua crescẽte superiora loca inhabitant; sed decrescente, in parte inferiori se locant, & per quoddam foramen ex industria præparatum, in quolibet solario caudam quæ est piscez naturæ, mittunt in aquã, quia extra aquam diu sine corruptione non viuerent. Sic homo quilibet debet animę suę habitaculum de lignis, id est, operibus solidis virtutũ, solertes ædificare; sed in rupibus aquarum, id est, in studiis Scripturarũ ædificatur domus sapientiæ; & hæc est bicamerata, quia scilicet debet esse practica & speculatiua, id est, actiua & contemplatiua, vel in rupibus aquarum, id est, in compunctionibus lachrymarum ędificatur domus pœnitentiæ, & hæc domus est tricamerata, quia tres pœnitentiæ partes sunt, scilicet contritio, confessio, & satisfactio. Crescente autem aqua sapientiæ, eleuatur anima in superiorum contemplationem, vel quanto plus crescit aqua cõpunctionis vel tribulationis, tanto plus ascẽdit anima ad perfectionẽ puritatis & virtutis; & quanto plus decrescit, tanto plus inferius cadit.

Item crescẽte aqua tribulationis, debet anima ad superiora scandere, orando; Decrescente verò tribulationis inundatione, debet ad inferiora se trahere, seipsam in humilitate seruãdo, semper vel sæpe per foramen mentis debet caudam in aqua mittere, id est, finem vitæ suæ sapienter considerare: Nam per aquam sapientiam, per caudam verò finem accipimus vitę. Vnde ille caudam in aquam mittit, qui finem vitæ suæ sapienter attendit. Sic enim præseruatur à peccati corruptione, secundum illud: Memorare
Eccl. 7

nouissima tua, & in æternum nõ peccabis. Nota, quod domus Dei multipliciter accipitur.

Primo modo, tota mundi machina, iuxta illud Baruch: O Israël, quã magna est domus Dei. Baru. 3

Secundo modo, cælestis patriæ aula. Psal. Lætatus sum in his quę dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. Psal 121

Tertio modo, domus Deo dicata. Isa. Domus mea, domus orationis vocabitur. Isa. 56.

Quarto modo, cuiuslibet viri iusti anima, vt hic Hebræo. Quæ domus sumus nos. Heb. 3.

Quinto modo, militãs Ecclesia. Thi. In magna domo non solum vasa aurea, &c. Thi. 3.

Sexto modo, Virgo beata. Psal. Domum tuã Domine decet sanctitudo. Psal. 92.

Septimo, caro à verbo assumpta. Prouerb. Sapientia ædificauit sibi domum. Prou. 9.

Quale sit cor obstinatum, mensque dura, quæ Cocodrillo comparatur, Pharaonis ostenditur exemplo.

Cap. XLV.

DVræ mentes non emendantur flagellis, vnde sunt similes cocodrillo. Nam tanta duritia est cocodrilli, vt quamuis fortiũ lapidum ictus in tergo recipiat, nihil curat. Talis fuit Pharao, cuius cor ita induratum erat, vt per multas plagas nollet dimittere populũ. Sic peccator durus multis flagellis flagellatus nõ dimittit peccatum, & de tali duro corde dicit Bern. Cor durum ipsum est, quod nec cõpunctione scinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus, minis nõ cedit, flagellis induratur, ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sæuũ ad iudicia, inuerecundum ad turpia, impauidũ ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad diuina, prętérito-

rum

rum obliuiscens, pręsentium negligens, futura non prouidens: Ipsum est, cui pręteritorum, præter solas iniurias, nihil omnino non præterit, pręsentium omnino nihil non perit, futurorum nulla, nisi fortè ad vlciscendum, prospectio est.

Electorum Dei perfectio, eorumq; vera innocentia quanta sit, ex pluribus ouium naturalibus proprietatibus quam rectissime colligi potest.

Cap. XLVI.

Electi assimilantur ouibus. Primo, propter innocentiam: Ouis enim est animal innocēs, id est, nulli nocumētū inferēs. Et hinc est, quod nullā natura dedit ei armaturā, quia nec cornua ad feriendū, nec vngues ad scindendū, nec dētes ad mordendum; licet vocentur bidētes, quia cum duobus dētibus nasci dicuntur; sed dentes eorum non sunt ad mordendum, sed ad pascendum. Hęc innocētia competit electis Dei, qui nihil faciunt, vnde aliis nocere intendant, vnde dicitur Reg. Isti qui oues sunt quid fecerunt? quasi dicat. Isti qui innocentes sunt in seipsis, quid fecerunt, scilicet mali, aliis? vt sic notetur in eis duplex innocentia, scilicet respectu sui, & respectu proximi. Aug. Vera innocentia est, quæ nec sibi nec aliis nocet. 2.Re.4. August.

Secundo, propter patientiam. Psal. Propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Vbi patientia sanctorum primo commēdatur ex causa; quia propter te, scilicet Deū, non propter furtum, vel homicidium. Psal. Propter te sustinui opprobrium. Secūdo ex pœna, quia mortificamur, scilicet à nobis ipsis per pœnitentiam tota die, id est, per totam vitam. Apo. Quotidie morior, scilicet vitiis. Psal.43. Psal.68. 1.Co.8.

Item ab aliis æstimati sumus sicut ouis occisionis, id est, digni occisione. Et vere vt oues erant sancti Martyres, dum occidebantur, scilicet sequentes illum, de quo dictū erat: Quasi ouis ad occisionē ducetur, quæ scilicet mā-suetè vadit, & sine rebellione se occidi permittit. Isa.53.

Tertiò, propter abundantiam, secundum illud Psalm. Oues eorum fœtosę abundātes in egressibus suis. Electæ enim oues abūdant in fœtibus, & in egressibus, id est, in lacte quod egreditur ab vberibus earum. Psa.143

Item quæ abundant in bonis velleribus, de quibus Iob: De velleribus ouium mearū calefactus est, scilicet pauper. Sic electi Dei abundant in fœtibus, id est, in meritis & vberibus, id est, in doctrinis & velleribus, id est in exemplis vel eleemosynis. Et nota, quod quatuor sunt quæ faciunt ipsas oues in fœtibus abundare, scilicet ventus, potus, pastus, & motus. Ventus quidē, quia sicut dicit Aristoteles, si oues imprægnantur versus ventum septentrionalē, pariunt mares, si autem versus meridionalem, fœminas. Per ventum septentrionalem intellige inspirationem gratiæ septiformis, quę notatur per septentrionem. Vbi etiam, septem stellę sunt circa polum, designantes septem dona Spiritus sancti, & hic est ventus qui facit electos Dei parere fętus masculos, id est, opera virtuosa. Sed per meridionalem ventum calidū, intellige inflammationem spiritus maligni, qui facit parere fœminas, id est, opera vitiosa & defectiua. Secūdum est potus, quia idem Aristoteles dicit, quod oues impinguātur bibēdo aquam: Vnde dant eis comedere salem, vt magis sitiāt, & plus bibant. Hæc est aqua sapientiæ salutaris, quam potantes Iob 38. Arist. de anim.

electi Dei & sancti, facit eos abũdare fœtibus bonorum operum. Col. 1. Apostolus. Fructificantes, & crescentes in scientia Dei. Tertiũ est pastus. Nam pastus præcipue in fine diei iuuat eas ad generandũ, & etiam motus, quod est quartũ iuuamentũ, & sic cibus & pastus lachrymarum, de quo Psalmus: Psal. 79. Cibabis nos pane lachrymarum: & motus obedientię, vel charitatis etiam sunt sanctis causa fœcunditatis meritorum.

Item Sancti abundant in lacte doctrinæ in quo lacte (secundum Constan.) est triplex substantia, scilicet serosa, butyrosa, & caseosa, prima scilicet aquosa vel serosa est mundificatiua, & subtiliatiua: secunda butyrosa, vel vnctuosa est mollificatiua, & extensiua, & extersiua: tertia caseosa est grossa, & oppilatiua. Sic doctrina ouiũ Christi est subtiliatiua, quãdo loquuntur sapiẽtibus, est mollificatiua, id est, compunctiua, & in bonum extensiua, & à malo extersiua, quãdo loquuntur proficientibus. Est autem grossa, & oppilatiua, i. malarum viarum clausiua, siue restrictiua, quando loquuntur insipientibus. Apost. Tanquam paruulis in Christo lac vobis dedi.

Item ab ouibus Christi habentur vellera diuersorum colorum, id est, exempla diuersarum virtutum, quibus anima vestitur, & ornatur, & calẽt in diuino amore. Ouis (sicut dixit Beatus Martinus) docet nos seruare dominicum præceptum: quia cum habeat duas tunicas, scilicet coriũ, & lanã, vnam retinet sibi, & aliã dat non habenti; scilicet lanam homini.

Quartò electi Dei assimilantur ouibus propter obediẽtiam: audiunt enim oues, & sequuntur sibilum, & vocem pastoris. Et viri sancti audiunt, & sequuntur doctrinam, & vocem Christi. Ioan. Ioan. 10. Oues meæ vocem meã audiunt, scilicet aure auscultando, corde credendo, & opere implendo, siue obediendo. Psalm. In auditu Ps. 77. auris obediuit mihi.

Item electi Dei, & sancti viri, qui sunt de familia eius, à tentationibus dæmonum non læduntur, sed reprobi, qui sunt tanquã progenies adulterina, statim ab eis vincuntur, & venenantur sicut dicit Plinius, quod est quædã Plin. gens siue familia, cui aspis non nocet. Vnde illi pueros quos de se natos habent suspectos, obijciunt aspidi; quibus non nocet si ad eos spectant; Si autem adulterini sunt, mox eos occidit. Psal. Super aspidem, & basiliscum ambulabis. Ps. 90.

Euangelistarum dignitas & officium per equorum, qui & sonipedes vocãtur, plures similitudines naturales, ac etiam caballi etymologiam clare ostentatur.

Cap. XLVII.

EVangelistæ fuerunt Christi equi: nã equi dicti sunt, quia in quadrigis æquantur, & pariter componuntur. Hæc quadriga, in qua sancti Euãgelistæ sunt à sancta Ecclesia æquati, & pariter recepti, est doctrina siue scriptura quatuor euangeliorum, in qua ipsi à Christo instructi nobis salutis nostræ subsidia portauerũt. Vnde Hiero. Matthæus (inquit) Hiero. Marcus, Lucas, & Ioannes qua- ad Pau. driga Domini, & verum cherubin; quod interpretatur scientiæ plenitudo, per totum corpus oculati sunt.

Item caballi Christi ipsi fuerũt, quia caballus à cauo pede est dictus, eo quod pressa vngula terram cauat, vt dicit Isido. Hæc ca- Isid. li. uitas pedis, siue terræ cauatio e- Ety. uacuatio est terreni amoris, quia omnia propter Christũ contempserunt, & ipsum pauperẽ secuti sunt.

sunt. Matth. Ecce nos reliquimus
Mat. 9. omnia, & secuti sumus te.

Itē ipsi fuerūt sonipedes Christi; dicuntur enim sonipedes, eo quòd pedibus sonant: Nam ipsi sonuerunt prædicando, non tantum sono verborum, sed etiam gressu operum: vel pedibus sonabant, quando de loco ad locum
Psal. 18. discurrendo prædicabant. Psalm. In omnem terram exiuit sonus eorū, & in fines orbis terræ verba eorum.

Omnes cum excommunicatis in casibus non concessis versantes, effici excommunicatos, rabidi canis exemplo, & auctoritate probatur.

Cap. XLVIII.

EXcommunicatio assimilatur morsui canis rabidi: quia omnia animalia morsa à cane rabido efficiuntur rabida, & furiosa. Et sic omnes participantes excommunicato in casibus non concessis, efficiuntur excōmunicati, saltem minore excommunicatione. Vnde excōmunicati ad modum canum de ecclesia ex-
Apo. 22 pellendi sunt. Apoc. Foris canes. Et ad modum canis rabidi sunt omnibus euitandi. Thessal. Ne commisceamini cum illo, scilicet cum excommunicato.

Sanctorum exempla, qui interdum à Dei gratia ceciderunt, & postea surrexerunt, eos in bonis actionibus imitantibus maiorem in modum prodesse, maliq; prælati exempla subditis valde obesse, musco, capreolisq; ac candela extincta exemplis declaratur.

Cap. XLIX.

EXempla sanctorum qui à gratia ceciderunt, & postea resurrexerunt, sunt alijs valde proficua. Vnde assimilantur musco, dicitur enim quod in montibus Indiæ sunt quidā capreoli, id est, qui herbis aromaticis pascuntur, in quorum vnguibus sunt concauitates, in quibus colliguntur humores ad apostema, sed propter motum, & discursum frangūtur: & ille humor collectus cum pilosis folliculis abstrahitur, & substantia illa quæ infra folliculos continetur, summè est odorifera, & inter aromata est maximè preciosa, & in medelis plurimum vitiosa, (vt dicit Diosc.) & Diosc.
illud vulgariter vocamus muscū. Quasi autē capreoli sunt quique homines humiles, & soliciti, qui quasi aromaticis pascuntur, quia frequenter multis donis, & gratijs diuinis replentur. Sed tamen quandoq; cōtingit, quod in eorū vnguibus, i. in sensibus siue affectibus remanent quędam concauitates, id est, defectus quidam siue pronitates ad quædam vitia: in quibus interdum humores, id est, affectiones, ex incautela vel negligentia paulatim multiplicantur in tantum, quod generatur in eis apostema alicuius peccati grauis in quo ruere permittūtur, sed postea propter motum compunctionis, & exercitiū boni operis, siue per discursum internæ considerationis, & pœnitudinis mentis frangitur, talis peccati affectus, & in pilosis folliculis, id est, asperis & afflictiuis exercitijs trahitur à corde. Exemplum autem pœnitentiæ, & humilitatis, & patientiæ, quod in talibus afflictionibus ostendunt, & imitationis vitæ quam faciunt, efficit alijs muscus odoriferus per exemplū. Cuius scilicet vsus, vel per considerationem, vel imitationem, efficitur alijs medicina, vel præseruatiua alijs iustis, scilicet ad timendum, & se custodiēdum, secundum illud Cor. Qui se existimat stare, videat ne cadat, & peccatoribus ad pœnitendum, & se corrigendum, sicut dicit Beatus Ambr. Theodosio Imperatori qui allegauit ei exemplū Dauid peccantis, si inquit, secu-

tus es errantem, sequere corrigentem.

Item exemplũ prælati mali extinguit in subdito bonũ propositum: nam candela extincta, olfacta ab equa prægnante eam facit abortire. Tunc enim candela extinguitur, quando prælatus aliquis, vel doctor in manifestum peccatum labitur, quasi autem equa prægnãs, est anima bonum propositum gestans, quæ dũ peccatum prælati, vel magistri sui imitando olfacit, bonũ, quod cœperat, extinguendo abortit.

Cur fatuus non sit sapienti sociandus, ratione & auctoritate patefit.

Cap. L.

FAtuus non est sociandus sapienti, vnde præceptum fuit
Deu.22 Deut. Non arabis in boue & asino: per bouem enim intelligitur sapiens, per asinum stultus, per arare vero prædicatio designatur asinus ergo boui in arãdo nõ est iungendus, quia fatuus in prædicatione nõ est sapienti sociãdus, ne scilicet ex fatuitatis discordia impediatur sapientis gratia.

Carnis lasciuiam per spiritus feruorem consumi, Cameli exemplo monstratur.

Cap. LI.

FEruor spiritus consumit lasciuiã carnis, sicut feruor naturalis caloris consumit pinguedinẽ corporis: quod apparet in camelo, de quo dicit Constantinus, quod animal calidissimum est ex natura, & ideo macilentum, eo ꝙ calor cõsumit sanguinis vnctuositatẽ. Similiter calor charitatis, & feruor deuotionis cõsumit viscositatẽ siue lubricitatẽ luxuriæ,
Eccl.38 & concupiscentiæ carnalis. Eccl. Vapor ignis vrit carnes, i. feruor spiritualis amoris consumit desi-
Iac.1. deria carnis. Ia. Exortus est sol cũ ardore, & arefecit fœnum, i. car-
Isa.40. nem. Isa. Omnis caro fœnum.

Ficte pœnitentis, qui vitam in bonum interdum mutare videtur, simulatio, nec nõ hypocritarũ in fallendo malignitas, Rubeta exemplo.

Cap. LII.

FIctè pœnitẽs similis est boraci quę Rubeta dicitur, genus ranæ venenosæ quã dicunt vetustã pellem deponere pastu quarundam herbarum, venenum autem suum non deponit, sed custodit. Sic fictè pœnitens, ostentatione cuiusdam exterioris fictæ pœnitentiæ, vitam videtur mutare, vt peccati vetustatẽ deposuisse credatur, venenum tamen retinet interius malæ voluntatis, & ipsum ad tempus tantum occultãdo custodit. Et dicitur, quod rubeta quot maculis sub ventre respergitur, tot modis venenũ eius noxium dicitur esse, quia scilicet fictus & hypocrita quot in se habet vitiorum malitias, tot etiam habet nocẽdi vel fallendi vias: & ideo talẽ merito Spiritus sanctus fugit, secundum illud. Sap. Sap.1.
Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum.

Quid nobis præstet fides, fideliumq́; spes in quo consistat, vnico ceruorum exemplo edocetur.

Cap. LIII.

FIdes ad inuisibilia quærenda nos trahit, quæ tamen intellectus viatoris nõ capit: Sunt enim fideles ceruis similes, qui maria transeuntes non visu, sed odore, tamen terras petunt. Similiter terrã viuentiũ. i. soliditatem æternorũ bonorum nos odore quodã fidei quærimus, quæ tamẽ, in trãsitu huius maris positi, prout in se ipsis sunt cernere non valemus, vnde Apost. Quod oculus nõ vi- 1.Cor.2
dit, nec auris audiuit, &c. Sed licet iste odor videatur debilis, tamen est valde suauis, & attracti-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Cant. 1. uus, vnde Cant. Trahe me post te: curremus in odorẽ, &c. vnde & hoc odore Beatus Iohannes Euãgelista attractus, legitur Deo dixisse in quadam sua oratione: Odor tuus in me cõcupiscentias æternas excitauit.

Filios erga parentes fore pientißimos, Glirium instruuntur exemplo singulari.
Cap. LIIII.

Filios debere parentibus obsequia pietatis impendere, præcipuè in necessitate, Glires docẽt, qui insigni pietate genitores suos in senectute nutriẽdo adiuuant, eis alimenta ministrant. Erubescant ergo miseri homines, qui suis parentibus sunt crudeles: quia dum eis in necessitate deficiunt, se gliribus, & muribus crudeliores esse ostendunt. Eccl. Suscipe senectam patris tui. Eccl. 3.

Dei gratia effectus ipsi cordi varijs similitudinibus comparatur, quod membrum radicale esse iure optimo affirmatur.
Cap. LV.

Gratia Spiritus sancti assimilatur membro radicali, nam sicut dicit Arist. in omni animali est membrum radicale, quod est principium omniũ virtutum naturalium, & spiritualium: & hoc est cor, vel aliquid loco eius, à cuius radice (vt dicit Auicen.) incipit animalium creatio, & formatio, & figuratio, hoc ergo radicale principium, est gratiæ Dei donum, à qua omnes virtutes procedunt, & dona gratuita, quibus perficitur anima. Ab hoc principio incipit virtutum creatio, formatio, & figuratio: nam creatio virtutum est per habituũ acquisitionem, quia virtus (vt dicit Philosoph.) est habitus electiuus, sed formatio earum est per charitatis dilectionem, quia charitas est formatio virtutum, sicut dicit Ambr. Sed figuratio virtutum est per actuum productionem; quia actus configurantur habitibus, à quibus procedunt habitus: vnde in actibus manifestatur sicut res figurata in sua figura. Sed omniũ istorum radicale principium est ipsa diuina gratia. Vnde Apo. totum esse suum spirituale gratiæ Dei attribuit, dicens. Gratia Dei sum id quod sum. 1. Co. 15.

Arist. de anim. / Arist.

Item gratiam diuinam ad suas consolationes non recipit homo quamdiu peccatum in consciẽtia gerit. Nam pullus equæ, qui cum quodam nigro folliculo in frõte nascitur, quamdiu abscisus non fuerit, ad vbera matris nõ admittitur. Pullus igitur gerẽs nigredinem in fronte, est homo peccatũ habens in mẽte; quod quamdiu per pœnitentiam non amouerit, mater virtutum & gratię, eum ad consolationis suæ vbera non admittit. Sap. Nihil inquinatum in illa incurrit. Sap. 7.

Panthera pulcherrimo exemplo, grates semper benefactoribus esse reddendas admonemur. Cap. LVI.

Gratos esse benefactoribus exemplũ panthera nos docet, quæ quamuis sit bestia valde sæua, suis tamen benefactoribus nullis est ingrata. Vnde narratur de quodam qui catulos eius de quadã fouea liberauit, quod pãthera eum associauit, & blãdiens ei cauda & facie, vsque extra deserta duxit. Si ergo sic grata est benefactoribus crudeliũ ferarum natura, quãto magis decet homines, quibus mansuetudo naturaliter inest & rationalis censura? Vnde Apost. Grati estote.

Gula damna enarrantur, Voracisq; natura per Vrsi ac Cocodrilli naturalẽ vsum in edendo: quoue pacto gula vitiũ curetur, exprimitur. Cap. LVII.

Gulosus homo assimilatur vrso: quia vrsus (secundum Aristotel.) indifferenter comedit animalia omnia: vnde pro fructibus ascendit Ari. de animal.

dit arbores, & aluearia pro melle confringit, & cancros, & formicas pro medicina comedit. Sic gulosus aliquando sub specie necessitatis, aliquãdo ex dulcedine voluptatis, aliquãdo sub pretextu infirmitatis, voluptuosas delectationes exquirit, & accipit. Eccle. Omnem escam manducabit venter scilicet gulosi.

Item gulosus assimilatur Cocodrillo qui herbas libenter comedit, inter quas endros serpẽs paruulus, qui eius inimicus est, se inuoluit, vt dum herbas carpit, serpentem transglutiat, qui dum in ventre existit, ipsum occidit, & illaesus exit. Sic gulosus homo bonos & sapidos morcellos libẽter comedit, cum quibus frequenter venenum voluptatis & peccati per delectationẽ trãsglutit, quod mentem eius occidit.

Itẽ gula perducit hominem ad luxuriam & incontinentiam: nã cerui, quando nimis pingues se sentiunt, latebras quaerunt: quia nec bene fugere, nec cursum cõtinuare possunt; sed nunc fugiũt, nunc subsistunt, & retro respiciunt, sic etiam pinguedo gulae quaerit latebras luxuriae. Et homo etiam gulae deditus incontinens effectus, nec tentationes carnis fugere, nec cursum poenitentiae continuare potest; sed nunc conscientia punctus fugit. i. fugere, proponit, nunc subsistit. i. tentationes expectat & suscipit, nunc retro respicit, quia ad turpitudinẽ desiderio vel opere redit. Vitium itaque gulae curandum est afflictione abstinẽtiae, arditas autem animae irriganda est lachrymarum compunctione. Nam (secundũ Isaac) carnes pingues animaliũ assandę sunt; quia dum assantur carũ humiditas illaudabilis desiccatur, sed siccae carnes potius sunt lixãdę, quia aqua eas tẽperat & humectat, carnes porcinae, & pecorinae laudabilis sunt assaturę, caprinae vero & bouinae meliores sunt lixatae. Nam per lixationẽ siccę carnes humectantur, & per assationem humidae carnes siccãtur; est ergo caro pinguis caro assueta delitiis, quae igne assanda est, id est, abstinẽtiae afflictione, famis ardore sedanda vt sic delectationes gulę compescat afflictio abstinẽtię, sed quasi siccae carnes sunt aridę i. indeuotae mentes; quae tunc bullienti aqua elixantur, quando feruenti, & lachrymosa compunctione irrigantur.

Temporalium rerum exuberantia, quantum hominibus diuitijs abutentibus obsit, pinguia animantia ad esum pessima, valde hominis stomachum dissoluentia, naturali quadam similitudine ostentant.

Cap. LVIII.

HAbẽtes abundantiam temporalium assimilantur pinguibus animalibus. Animalia nimis pinguia sũnt ad esum pessima, noceat enim digestioni, quia super cibũ natant, & cibũ inflãt, & villos stomachi emolliunt, & lubricitatem stomachi inducũt, vnde pinguedo nimia stomachũ dissoluit, deficiente virtute contentiua, conformatiua, & expulsiua. Ex pinguedine etiam stomachus incenditur sicut ignis, quãdo pinguedo in eum proiicitur. Quasi autem pinguedo carnis est abundantia temporalis, de qua Psal. Prodijt quasi ex adipe iniquitatis eorũ. i. ex abundantia, & Psal. 72. plenitudine temporalium: Haec igitur nocet animae sicut pinguedo stomacho. Inducit enim inflãmationẽ, sine elationẽ superbiae. mollitiẽ, & lubricitatẽ luxuriae. Dissoluit. n. virtutẽ continentiae, excludit cõsolationẽ, siue cõfortationem gratiae, nõ curat de expulsione vitiorum per confessio-

nem pœnitentiæ: hęc etiā nō extinguit, sed potius accendit ignē auaritiæ, sicut abundantia lignorum nō extinguit, sed potius auget ignem. Eccles. Secundum ligna syluæ exardescit ignis. Eccl. 28.

Item abundātia nimia temporalis consolationis, generat vitia mentis: Nā ligna quæ in plenilunio resecātur vel plantātur, quia tunc humor in corporibus abūdat, propter eius superfluitatē nō valent regi à natura, & ideo corrūpūtur, & generāt vermes à quibus corrodūtur, & in puluerē rediguntur. Est autem quasi humor arboris ipsa cōsolatio, siue repletio carnis; quę si abundās sit, corruptionē non tantū corporis, sed etiā animę gignit, & vermes producit vitiorū, quibus virtutes animæ penitus dissipantur. Hinc est (vt dicit Greg.) quod princeps cocorum. s. Nabuzardā, destruxit muros Hierusalē, quia venter cui coci deseruiūt, sua reptione destruit virtutes animæ.

Diuersorum animalium diuersa natura, eorumq́; naturales proprietates egregie describuntur: quibus non paucis nec obscuris exemplis, homines tam boni quàm mali iure comparantur.

Cap. LIX.

Homines tam boni quā mali assimilantur animalibus terrestribus. Nā sicut dictum fuit suprà in principio huius quinti libri, ponit Moyses tria genera animaliū, s. iumēta, reptilia, & bestias. Et secūdū Basilium sunt iumēta quę cōpetunt vsui hominū nuncupata; & quædā ex eis sunt ad laborandū, vt equi, boues, & asini, quædā ad lanificandū, vt oues, & consimilia, quædā ad vescendum, vt porci, & huiusmodi. Per iumēta igitur intelligūtur actiui, qui sunt in adiutoriū proximorum soliciti, vnde dicūtur iumenta, quasi iuuamēta, quorum quidā laborant in operibus obediētiæ, vt claustrales, & isti sunt vt equi: Equus. n. homini subditur, ab eo infrenatur, & secundū eius voluntatē mouetur & circūfertur, & sic est subditus respectu prælati. Ia. Equis frena in ora mittimus ad consentiendū nobis, & omne corpus illorum circumferimus. Iaco. 3. Hæc frena sunt regularia præcepta siue instituta, vel prælatorū correctiones. Quidā verò laborant in opere doctrinę, & isti sunt vt boues cū quib. terra aratur: s. prędicatores, à quibus terra animæ aratur vomere linguæ, & seritur semine doctrinæ. Alij vero laborant in opere patientię, scil. in cura regiminis, vt prælati, qui assimilantur animalibus humilioribus aliorū onera ferentibus, s. camelis, asinis, & huiusmodi, quia quāto sunt maiores, tāto debēt esse humiliores, & pro subditis onera portantes. Psal. Vt iumentum factus sum apud te. Psal. 72. Iumenta enim huiusmodi, s. asini, & cameli, licet sint magna corpora, sunt tamē vilia reputatione, & magnæ scientiæ grauantur onere. Similiter prælatus, licet sit magnus in dignitate, debet tamē esse apud seipsum vilis & humilis reputatione. Est etiā magni ponderis sarcina grauatus, cū habeat pro suis subditis Deo reddere rationem. Vnde Gre. dicit: Grandis honor, sed graue onus. Illi autem Greg. qui intendunt ad pauperes vestiendos, assimilātur ouibus, qui quasi mādatū Domini implentes (vt fecit Beatus Marti.) Cū duas tunicas habeant, s. lanam & pellem, vnā dant nō habenti, s. lanā homini. Qui verò pauperes pascūt suis cibis, & eleemosynis, sūt similes animalibus vtilibus ad cibū, vt arietibus, hœdis & porcis, & huiusmodi, quib. s. assimilantur, non ratione vilitatis, sed vtilitatis. Reptilia vero illa sunt,

quæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quę corporis actione & extēsione repunt, & mouentur, vt vermes, colubri, & serpētes. Per reptilia vero possunt intelligi perfecti, & cōtemplatiui viri, quorum est se cōtrahere i. ab exterioribus ad interiora reducere ad Deum cōtēplādū, & nihilominus se extendere ad proximum diligendū. Vnde debent esse vt vermes, per reputationem humilitatis, vt colubri, per refrigerium carnis, quia dicitur coluber quasi colens vmbrā. Itē debēt esse vt serpentes,
Mat. 10. per prudētiā discretionis. Matth. Estote prudentes sicut serpentes. Vel debēt esse, vt vermes, quia eorū est Deum frequenter laudare.
Psal. 33. Vermes enim, vt bruci, & huiusmodi ore se trahunt. Psa. Semper laus eius in ore meo. Vel vt serpentes, quia eorū est carnem per abstinentiam attenuare: serpētes enim vi costarū se rapiunt. Iob.
Iob. Inuadat inedia costas eius. Nam maxime in costis apparet tenuitas ieiunantis. Debent etiam esse vt lacertæ, quia in bonis debent affectibus æstuare. Lacertę enim pedibus repunt, & pedes animæ sunt eius affectiones, quibus tanto velocius currunt, quanto feruentiores existunt. Bestiæ autem dicūtur quasi vastiæ, eo quod deuastant omnia sua feritate. Nam sunt sæuæ, & impetunt nunc vngue, nunc cornu, nunc dente, vt apri, leones, & lupi, & ideo talib. bestiis peccatores assimilantur, quia omnia bona sua deuastant, Nam bona naturalia diminuunt, gratuita repellunt, cælestia cōtēnunt, temporalia amittunt. Ipsi sunt sæui sibi ipsis, multo fortius aliis quos lædunt & impediunt, aut dēte inuidę detractionis, aut cornu superbæ damnationis, aut vngue violentæ direptionis. Et quidā sunt vt apri, per carnis voluptatē, quidam vt leones per superbiæ potestatem, quidam vero sunt, vt lupi per auaritiæ rapacitatē, & sic de aliis similibus. Ecc.
Dixi in corde meo de filiis hominū, vt probaret eos Dominus, & ostenderet similes esse bestiis. Eccl. 3.

Elephantis in coitu admiranda natura, homines coniugalem pudicitiam conseruare erudit.

Cap. LX.

HOnestatem & pudicitiam operis coniugalis elephantes conseruare nos docēt, in quibus est pudicitia quędam admirāda, maxime respectu aliorū animalium. Non. n. se cognoscunt nisi in abdito, & hic non nisi in duobus annis, quando masculus habet quinque annos, & fœmina decem, & in istis duobus annis nō nisi quinque diebus, sexto raro adiuncto In quo exemplo docētur homines coniugali opere honesta vti, quantum ad locū, & quantum ad tempus, & quātum ad charitatem Vnde Tob. iunior dixit vxori suæ. Exurge & deprecemur hodie Dominū, & cras, & Tob. 8.
secundū cras, quia his tribus noctibus iungimur Deo, tertia autē transacta nocte in nostro erimus cōiugio: filij quippe sanctorū sumus, & nō possumus ita cōiungi, sicut & gentes qui ignorant Deū.

Humilis hominis natura quæ siluestri capræ aliquibus exemplis assimilatur, atque humilitatis virtus quantum fidelibus prosit, Deoq; grata existat, plurimis rationibus naturalibus aperitur.

Cap. LXI.

HVmilis homo assimilatur damulæ. i. syluestri capræ, quæ est animal timidū & imbecille, neq; scit se defendere, nisi beneficio fugę: habet. n. pro armis mēbrorū agilitatē & fugā. Vnde (secundū Isi.) dicitur damula, eo quod Isid. lib.
de manu effugiat, mōtuosa & nemorosa diligit, graminaaromatica comedit, & ramusculorū ex- Ety.

tremitates carpit; quãdo vulnerat̃ur, draconica mandit, & sic telũ de corpore excutit. Damulã serpentes odiũt, & eius anhelitum sustinere nõ possunt; sic quoque homo humilis semper timet Dei offensam, & imbecillẽ se reputat ex virtute propria, defendit se vitiorũ fuga, armat se agilitate obedientiæ, & superbia fuga, & sic effugit manus tentationis diabolicę, diligit montẽ cõtemplationis, nemus solitudinis, & quasi graminibus aromaticis pascitur i. eorum exemplis. Ramusculorũ extremitates. i. humilia opera carpit. Vulneratus peccato, dracõtea quæ est herba medicinalis, i. pœnitentiã mandit, & sic telum tentationis vel peccati, de corde trahit. Serpens quoq; infernalis i. dæmõ, maximẽ hũc odit, & eius anhelitum, id est, volũtarium de

Eccl. 13 spectũ sustinere nõ potest. Eccle. Abominatio est superbo humilitas. Item humilis sui recognitio liberat hominẽ à peccato: nã pardus quando infirmitatẽ incurrit, fimũ humanum comedit, & euadit: quid enim est hominis fimus, nisi abominabilis peccati actus: fimus quidẽ propter vtilitatẽ, humanus propter proprietatẽ, quia solius hominis inter animalia proprium est peccare? Hunc ergo fimum comedit, qui turpitudinẽ peccati sui humiliter recognoscit, & talis ab infirmitate mortifera euadit, ex eo quod apud piũ iudicẽ est impetratio veniæ, ipsa recognitio culpæ, vt dicit Gre. in

Greg. in illud Psa. Quoniam iniquitatem

Psal. 50. meam ego cognosco.

Item profunda humilitas animi, & diligens auditus verbi Dei, iuuant homines cõtra tentationes diaboli, cuius exemplum est, quia (sicut dicunt Arist. & Aui.) Coruus valde odit asinũ, & tẽtat eum rostro excęcare, sed iuuat asinum profunditas oculorum, & spissitudo corij superciliorũ, cum quo regit visum. Cui etiam valet proceritas & mobilitas aurium cum quibus se defendit. Coruus est diabolus, asinus, homo simplex, & Dei seruitio deputatus: cui diabolus insidiatur vt eruat oculos, sc. bonã fide, & bonã volũtatẽ; sed si habeat eos profundos, i. in humilitate fundatos, & absconsos, sub spisso & duro corio. i. sub despecto & grosso habitu, vel exteriori aspectu; & si habeat aures magnas & mobiles, id est, ad auditum diuini sermonis prolixas, & ad motũ implendi, & obediẽdi paratas, euadit ab eius malitia. Item humiles & pauperes sunt promptiores ad bene operandum, quã magni & diuites, sicut dicit Aris. quod araneæ paruæ sunt acutę & velocis motus, sed magnæ & nigrę tardioris, & hæ solent texere iuxta terram, & foraminibus semper latẽt, donec in rete suũ aliqua bestiola cadit, quam comprehendit & fugit, & quandoque reponit donec famẽ habuerit. Sic qui parui sunt, reputatione propria, sicut humiles, vel reputatione aliorũ, sicut pauperes, sunt ad bene operandum acuti, id est, perspicacis & velocis motus. i. soliciti & prompti. Nam perspicaces ad preuidendum & considerãdum facit eos humilitas; sed veloces & expeditos facit eos paupertas; sed magni, & diuites, qui apud mundum magni reputãtur, sunt ad bene operandum tardi, & circa terram texũt, quando solum ad terrena disponenda, vel congreganda intendunt; bestiolas. i. simplices fraudulenter & insidiosè decipiunt, & eorum bona diripientes sibi in suum vsum assumunt, vel pro futuro tempore reponunt.

Arist. de animal.

Itẽ humilitas mentis, & restrictio carnis, perducit hominẽ ad magnum culmen contemplationis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nis. Nam formicæ cũ sint paruæ, & strictæ circa ventrẽ, crescentes fiunt pennatæ, & volant. Sic qui est apud seipsum paruus per humilitatem, & circa ventrẽ per abstinentiam strictus, crescit in spiritu, & pennis virtutum efficitur pennatus, & tunc sequuntur contemplationis volatus.

Item humilitas plus fructificat quam superbia. Nã animalia parui corporis sunt pluriũ filiorum, quam illa quæ maximi: Opera enim Deo placentia sunt opera humilia, quæ maximi, id est, superbi facere dedignantur, & ideo permaneat steriles.

Inferni ignem, miro Salamandræ exemplo, perpetuo humana corpora post iudicij diem fore cruciaturum, eaq; nunquã consumpturum, adaptatur. Cap. LXII.

IGnis inferni post diem iudicij humana corpora cruciabit, & tamen nõ occidet, neque consumet, neq; incinerabit. Cuius exẽplum apparet in Salamandra quę in medio ignis viuit. Et de corio cuiusdam generis Salamandræ fiunt licinia in lampadibus, & lucernis, quæ nullo incendio cõsumuntur, sed perpetuo ardere probantur, & si hoc fit potentia naturæ, quanto magis in damnatorum corporibus fieri poterit di-
Isa.66. uina virtute? Isa. Ignis eorum non extinguetur.

Equi Cameliq; exempla hic apposita, incesti graue peccatũ quantopere sit fugiendum nos erudiunt. Cap. LXIII.

INcestum abhorrere equus docet, qui maternum coitũ summè refugit. Vnde narrat Aristot. quod rex Septentrionis habuit equam pulcherrimam, quæ peperit ei equum pulcherrimum: ex quibus duobus volens extrahere equum alium, cooperuit vultum equi, ne matrem agnosceret. Qui tandem discoopertus matrem, se cognouisse videns, fugit, & seipsum ab alto proiecit, & mortuus est. Quantum ergo debet abhorrere rationalis homo incestuosã sui sanguinis commixtionẽ, quãdo brutum animal sic abhorret? Item camelus coitum cum matre tantum abhorret, vt dicit Aris. (Ari. de anim.) quod cum in quadam ciuitate cooperta, à posterioribus mater esset, camelus eam non cognoscens super eam ascendit: sed tandem eam matrem sentiens, mox coitum nõ complens descendit, & ingeniatorem inuasit, mordẽs dentibus occidit. Erubescat homo infœlix, qui iudicio fultus est rationis, non solum tale quid egisse, sed nimirum facere cogitasse. Deut. Maledictus, qui dormit cum vxore patris sui.

Hiæna in sexu naturalis variatio, cui non incongrue inconstans homo comparatur, breui declaratur.

Cap. LXIIII.

INconstans homo similis Hiænæ est: cuius natura dicitur esse, vt vna, & eadem sexum mutet: vnde nunc masculus, nunc fœmina inuenitur. Similiter homo incõstans inuenitur aliquando masculus, id est robustus in proposito, sed postea inuenitur fœmina in facto. Vel masculus, id est, virilis in principio, sed fœmina, id est debilis in progressu. Luc. Cœpit ædificare, & non potuit consumare. Sed nota, quod prædictã mutationem sexus, dicunt quidam fieri solum apparenter, ex eo quod (vt dicunt) hiæna semper habet vtrumque sexum sicut hermaphroditus, sed aliquando vnus est occultus, & alter manifestus. Et hoc forte variatur secundum tempora, propter quod aliquando apparet masculus, aliquando fœmina. Vnde dicunt quidam, quod hyæna

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

concipit sine mare, sed Aristotel. hoc negat.

Arist. de animal.

Quantum sit coniugalis incontinentia euitanda, ceruorum exemplo, doctorumq́; auctoritate admonemur.

Cap. LXV.

INcontinentiam coniugalem euitare cerui nos docet, de quibus dicit Plin. quod à tempore conceptus, fœminæ à maribus discedunt donec à partu purgentur. Et tamen tanta est quorundã hominum libido, vt agrauidata vxore interdum abstinere non valeant. Et nota hic aliquid exigente materia, quamuis non sit pulchrum audire, tamen est vtile scire: scilicet, quãuis matrix post imprægnationem claudatur, tamen ex delectatione (vt Auicenna dicit) mouetur, & aperitur, & ex hoc imminet periculum abortus. Et ideo Hieronymus vituperat accessum viri ad vxorem prægnantem, non tamen ita quod semper sit peccatum mortale, nisi forte probabiliter timetur de periculo abortus.

Plin.

Infirmitatem corporalem multum interdum homini ad vitia cohibenda prodesse, Leonis exemplo, quoue pacto sit rite curãda, Elephantis similitudine naturali erudimur.

Cap. LXVI.

INfirmitas corporis aliquando est medicina cordis, quia scilicet cohibet vitia. Nam leo (vt dicit Solinus) quartanam omni tẽpore patitur. Et hunc morbũ Deo prouidente ideo patitur, vt eius iracundia temperetur. Similiter in hominibus diuersæ infirmitates corrigunt diuersa vitia: propter quod dixit Sen. infimitati meæ gratias ago, quæ cogit me non posse, quæ non debeo velle.

Sen. in epist.

Item infirmus homo debet suæ infirmitatis remedium præcipuè à Deo requirere, & etiam medicinalia cum oratione, & diuinæ virtutis inuocatione recipere. Nã elephantes quando ægrotãt, colligunt quasdã salutiferas herbas, & antequam eas edant, erecto ad cęlum capite, etiã herbas ad cęlũ leuant, & quasi quadam religione à Deo auxiliũ postulant. Multo ergo magis homo cũ patitur, à Deo debet auxilium petere, & medicina vtens ab oratione inchoare. Iac. Oratio fidei saluabit infirmum. Iac. 6.

Ingenium nonnunquam plus valere quam vires, vnico Leopardi leonem insidiantis exemplo: ac quemadmodum Diabolus sit ab homine superandus, edocetur.

Cap. LXVII.

INgenium aliquando plus valet quam vires quod patet in Leopardo quem leo mirabiliter odit. Vnde leonem timẽs, quia minor illo est, foueam facit orificiũ duplex habentem, vnum per quod intrat, & alterum per quod exit, & est fouea in vtroque orificio valde ampla, sed in medio stricta: Veniente ergo leone, per foueam fugit, quem leo insequens cum ipso foueam intrat: sed ad mediũ veniẽs, & foueam strictam reperiens, transire non potest, neque retro se vertere valet. Vnde leopardus exiens per aliam partem, & post eum ingrediens, ipsum à tergo mordet, & sic sæpe de eo arte triumphat, de quo triumphare viribus nequibat. Leopardo ergo assimilatur homo, cuius fouea est præsens vita, hæc habet ingressum per mortẽ, & vtrobiq; est larga humilitatis materia, siue hominis principium considetes, siue finem. Sed in medio debet esse stricta, arctitudine pœnitẽtiæ: quam cum leo, i. diabolus, inuenit in homine, nõ potest progredi, vt vlterius hominem decipiat, nec retrocedere, vt per præterita peccata quæ iã per pœnitẽtiam deleta sunt, ipsum teneat.

Vnde

Vnde Leonem Leopardus exiens retro mordens occidit, quia postera vita, vel pęnitentia eius nequitiam in se extinguit.

Impatiens ac iracundus quemadmodum sit edomandus, Vrsi exemplo monstratur.

Cap. LXVIII.

IMpatiens assimilatur Vrso, est enim Vrsus animal impatiens, & iracundum, volens se de singulis vindicare. Vnde cum aliquem inuaserit, si alius eum tangit, statim primum dimittit, & in alium currit: sed quando capitur, aspectu peluis ardentis excæcatur: catena ligatur, & verberibus edomatur. Sic homo impatiens, & iracundus, de singulis iniurijs se vindicare appetit: neq; propterea vnũ inimicũ dimittit, quin cõtra alium bellum suscipiat, sed tanquam peluis ardẽs est ira furens, ad quam excæcatur, quia ira oculum rationis perturbat, quẽ furia, & infamia penitus excecat: sed furiosus est catena ligandus, vel verberibus edomandus.

In bonũ peragendũ non perseuerantes varijs similitudinibus Satyris, & Faunijs: nec non Leopardo assimilari demonstratur.

Cap. LXIX.

IMperseuerantes qui bene incipiunt, & in fine deficiunt, similes sunt illis animalibus mõstris, quæ satyri dicuntur siue Fauni: De quibus dicit Isi. quod habent cornua in frõtibus, & sunt similes capris in pedibus. Et tale fuit monstrum quod Beatus Anton. inuenit in solitudine: & dum interrogaretur quid esset: respõdit, Mortalis, siue vnus ex accolis æremi: quos errore delusa gentilitas faunos, & satyros colit, quid autem est cornu frontis? nisi robustũ principium operis? & quid pes caprinus, nisi finis defectuosus? Ille ergo qui viriliter incipit, sed postmodum ad debitũ finem bene incœpta non perducit, quasi satyro monstro similis existit & tales erãt illi quibus Apost. dixit. Cum spiritu cœperitis, nunc carne consummamini. Gal. 4.

Item imperseuerantes, & impatientes similes sunt leopardo, qui saliendo non persequendo capit prædam, quam si 3. vel 4. saltu nõ cœperit, præ indignatione desistit, & quasi victus retrocedit. Tales sunt qui non diutius laborando, sed quanto citius obtinendo volunt assequi quod intendunt. Vnde si non statim obtinent, & non inueniunt quod volunt, quasi tædio victi, à bene incepto opere retrocedunt, non attendẽtes quod labor improbus omnia vincit, vt dicit Virgilius. Virgil. Vnde etiam perseuerantia orantis obtinet à Deo quod cupit. Luc. Si perseuerauerit pulsans, dabit ei quot erit necessarium.

Chamæleontis natura describitur, cui quidẽ rationabiliter inconstans homo assimilatur.

Cap. LXX.

INstabilis, & inconstans homo assimilatur Chamaleonti, quæ est bestia parua diuerso varietatis colore respersa. Cuius corpusculum ad varios colores quos videt, facile variatur: nullum enim inuenitur animal quod sic recipiat oppositorum sibi colorum mutationes, vt dicit Isidor. Sic animus paruus pusillanimitate, vel paruus in virtute, facile impressionem amoris, vel timoris, vel gaudij, vel doloris, vel tristitiæ recipit, ex omnibus quæ sibi occurrunt: & ideo stabilitatem non habet, quia immutatur & deducitur per varias affectiones. Iacob. Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis. Iac. 1.

Inuidia malū virus, inuidiosorumq́; natura per quam plurimas Indiæ serpentium, Cerui, Vrsi, Syrenæ, Salamandræ, Lyncis, Draconis, ac tandem Papilionis similitudines dilucide aperitur.

Cap. LXXI.

INuidi sunt similes quibusdam
serpentibus Indiæ, qui statim
fugiunt quando vident florere
arbores aromaticas, quas etiam
corrodere dicuntur ne floreant,
eo quod odorem horum sustine-
re non valeant. Sic inuidi prospe-
ritatem proximorū sustinere non
possunt, & de ipsorum infortu-
nio gaudent. Eccle. Laqueo peri-
Eccl. 27 bunt qui delectantur in casu iu-
storum.

Item inuidi dolent si aliquis v-
tilitatem de bonis eorum capit,
etiā de his quibus non indigent:
Sunt enim similes ceruis, qui
quando cornua eijciunt, abscon-
dunt propter inuidiam, & dolere
videtur si aliquis ex illis accipiat
medicinam.

Item inuidus assimilatur Vrso.
Nam Vrsus cerebrum habet ve-
nenosum & ideo eius caput &
spatulæ cōburuntur, ne gustantes
de eius cerebro in vrsinā rabiem
cōuertantur: Nulli enim animali
est tanta solertia ad male facien-
dum sicut Vrso, vt Plin. dicit. Sic
inuidus habet caput venenosum,
i. mentem veneno odij, & male-
uolentiæ infectam. Vnde neces-
sarium esset, vt vteretur igne cha-
ritatis; quæ non æmulatur, & sic
nemini noceret. Et ideo nullum
vitium facit hominem ita soler-
tem ad male faciendum, & nocē-
dum aliis sicut inuidia. Vnde per
inuidiam diaboli mors intrauit
in omnes homines. Sap. Inuidia
Sap. 2. diaboli mors intrauit in orbem
terrarum.

Item inuidus similis est syrenæ,
quæ tempestate lætatur, & in se-
reno tristatur. Sic est inuidus dū
gaudet de alterius aduersitate, &
tristatur de prosperitate.

Item inuidus similis est Sala-
mandræ.

Primō ratione temporis. Nam
Salamandra, quæ habet figurā si-
milem lacertæ, nō apparet nisi in
magnis imbribus, & in sereno de
ficit omnino. Per magnos imbres
intellige magnas tribulationes,
vel aduersitates alicui cōtingen-
tes. Tunc inuidus, & maleuolus
se manifestat ad insultandum, & 1. Reg.
nocendum ei, sicut fecit Saul Da- 10.
uid. Sed in sereno, i. dum videt
hominem in prosperitate, tacen-
do deficit, & tristitia cōsumitur.

Secundō, ratione frigoris. Nam
tanti est frigoris, vt ignem extin-
guat, sicut glacies. Sic inuidia ex-
tinguit ignem charitatis.

Tertiō, ratione oris. Nā ore ve-
nenum euomit, siquandā saniem
lacteā, quæ si corpus hominis re-
tigerit, inde pilos continue fluere
facit. Similiter inuidus venenum
euomit ore detrahendo, & infa-
mando. Psal. Venenum aspidum Ps. 13.
sub labijs eorum.

Item inuidus vbi alteri nocere
credit, quādoque prodest, & ideo
assimilatur Lynci, cuius vrina in
gemmam preciosam cōuertitur,
& ipse hoc sciens, & quasi homi-
ni inuidēs, & dolens, si gemmam
hanc inueniret dum vrinā emit-
tit, eam sub terra abscondit, &
tamen fallitur, quia ibi (vt dicit
Plin.) in lapidē citius cōmutatur.

Item inuidus assimilatur Dra-
coni. Nam draco venenum suum
habet in lingua, & in felle, dicit
enim Plinius, quod ex vi veneni
semper lingua eius erigitur, & ex
calore flatus sui aër inflammatur
vt aliquando incendi videatur.
Vim habet in cauda, & plus no-
cet verbere quam ictu; quicquid
autē cauda ligauerit occidit, raro
dormit, & visum acutissimū ha-
bet, vnde à remotis prædam suā
videt. Similiter homo inuidus

habet

habet venenum odij in felle i. interius in mente, & in lingua. i. in detractione, & lingua erigitur ad maledicendũ, & superbe loquẽdũ, & ad odia inflammandum, & incedendum. Habet etiam vim in cauda, quia scilicet retro percutit per occultam detractionẽ; & occidit per infamationem, raro dormit. i. raro quiescit à nocẽdo, & machinãdo; & habet acutissimũ visum circa defectus proximi, ita quod à remotis videt q̃d de ipso capere possit.

Item inuidus homo frequenter vnde credit lædere alium, lædit seipsum. Vnde est similis papilioni, qui dum lumen extinguere nititur, in flammam irruens ipse comburitur. Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius, et in verticem ipsius iniquitas eius descendet.

Hypocritarum defectus & fallacia, per varias cocodrilli, pantheræ, erucæ, ac etiam Papilionis similitudines, recte & appositè patefiunt.

Cap. LXXII.

HYpocrita ei quem lædit, falsam compassionem ostendit, ne ex crudelitate lædere credatur. Vnde assimilatur cocodrillo, de quo Phisiol. dicit, quod si hominem iuxta littus inuenit, eũ occidit, sed postea eum plorat, & tamẽ eum deuorat. Talis fuit Ismaël filius Hathaniæ, de quo habetur Hier. quod cũ amicis Godoliæ quem ipse occiderat incedens, & plorans ibat, & tamen etiam illos cũ quibus sic ibat, occidit, vt dicitur ibidem.

Item hypocrita vel hæreticus assimilatur pantheræ, quam propter pulchritudinem exterioris pellis, vel varietatem colorum, & odorem quem ex ore emittit, omnia animalia solicitantur videre, sed toruitate capitis deterreantur; vnde ipsa caput occultat, & dum ei animal appropinquat ipsum accipit & manducat; sic propter apparentiam exterioris sanctitatis, & varia spiritualia opera, quę hypocrita vel hęreticus exterius prętendit, & aliquando propter famam doctrinę, quę est vt odor oris, multæ deuotæ & simplices personę desiderãt eum videre, vel ei adhęrere, quibus ipse caput suę malitię, id est, malignam intẽtionem, vel corruptam fidem à principio abscondit. Sed cum ei aliquis credẽdo familiariter adhæserit, tunc ipsum decipiendo capit & manducat. i. eum sibi incorporat, hoc est corrumpendo assimilat.

Item hypocrita assimilatur erucæ: Eruca enim est vermis noxius, quia in foliis olerũ crescens pãpinos, fructus, frodes, & flores corrodit. Vnde ab eradendo dicta est eruca, vt dicit Isi. Sicquoq; hypocrisis vitium, omnẽ fructum spirituale & bonũ hominis destruit, scilicet, & florũ. i. affectionum, & frondium. i. locutionum, & fructuum, id est, operationũ, quia in omnibus intendit hypocrita solum humanum fauorem. Secundo, quia est vermis ingeniosus, scilicet ad se conseruãdũ contra temporis asperitatem: nã sicut dicit Plin. Eruca extremitatibus arborum consumptis, foliis & fructibus texit de suis visceribus telas more aranearum, quibus se per totam hyemem inuoluit, custodiens pestiferum semen suum. Egerit enim quædam oua, de quibus in vere erumpentibus gemmis nascitur multa proles. Sic etiam homo hypocrita instante hyeme. i. asperitate alicuius aduersitatis vel tribulationis, de visceribus suis. i. ex propriis & occultis malitiis suis texit telas. i. ordinat mirabiles, & astutas vias quibus se inuoluere. i. cooperire, & defendere possit. Et in

Plin.

talibus

talibus vijs se inuoluens, i. cooperiens custodit pestiferū semē suū, id est malignum affectū. Et egerit quædam oua, id est, facit quędā secreta opera, ex quibus quādoque oriuntur mala multa.

Tertio quia est vermis maculosus: est enim eruca mollis, & saniosa diuersis coloribus distincta, de nocte lucēs vt stella, in die deformis apparens. Sic hypocrita est mollis, id est, delitiosus, vel mollis, id est, cedens tentationibus: Molle enim tangenti nō resistit, sed cedit.

Item est saniosus, id est, putredine peccatorum, siue humore luxuriæ plenus, & diuersis colorib. id est vitijs, siue malitiis maculatus, vel diuersis coloribus, id est, diuersis ostētationibus sanctitatis tinctus, quia multismodis conatur apparere bonus. Sed licet de nocte. i. obscuritate præsentis vitæ, luceat vt stella, scilicet per claritatē famæ, vel exterioris apparentiæ, tamen adueniente die mortis, siue die claritatis diuini iudicij, in quo illuminantur absconditа tenebrarum, & manifestantur cōsilia cordium, tunc deformitas eius patebit.

Quarto, quia eruca est vermis quasi monstruosus in transformādo se. Nā ad modum bōbicis sericum faciētis formam mutat, & se reptilem in volatilē trāsformat: Alas enim tenues & latas suscipit, quibus volitādo in aëra se extollit, & quot colores in corpore habet, tot in alis ostendit. Et tale volatile papilio vocatur, vt dicit Isid. Et ideo, vt ipse dicit, ex erucis papiliones fiunt, & ex papilionū stercoribus erucæ iterum generantur, & quādo volāt minus noxia sunt, quam quando reptant: Tunc enim eruca accipit formam volatilem, siue papilionis, quando hypocrita ascēdit ad gradum prælationis. Tunc enim ad modum bombicis sericū faciētis alia formam assumit, quia ad modum sancti viri multa bona se facturum prætendit. Alas tenues & latas suscipit, quibus in aëra se extollit, quia quædā opera, quæ apparenter videntur mira, sed existenter sunt valde debilia inchoat, & assumit; quibus iactanter se eleuat, & in regimine magnificat. Et sicut ex erucis papiliones fiūt, quia sic ex hypocritis superbi, & vane gloriosi exeunt, ex quorū stercore, id est, tēporali gloria; quia viri peccatoris gloria, vermis, vt stercus est, vt dicitur Macha. iterum generantur I. Mac. erucę, quia s. alij ambitiosi vidētes hypocritarū temporalem gloriam sequi, conantur etiā eorum fictā vitā; sed in hoc minus noxij sunt hypocritæ volantes quam reptantes; quia minus latet eorum hypocrisis in statu dignitatis: Nam principatus ostendit virum, & quanto hypocrisis est minus occulta, tanto minus est noxia.

Isido.

Item in statu dignitatis hypocrita sibi magis cauet, ne perdat nomen vel honorem sanctitatis.

Ira damna, iratorumq; praua natura apertis monstratur: quibus Apri, Canes rabidi, cyrogryllijq; per plures eorum similitudines naturales iure comparantur.

Cap. LXXIII.

IRa impellit frequenter hominē ad pericula mortifera, propter appetitum vindictæ. Vnde iracundus est similis apro. i. syluestri porco. Qui (secundū Auic. & Pli.) est animal sæuū, & tantæ feritatis, vt mortē paruipēdat, cōtra ferrum venatoris intrepidè se opponat, immo ferro cōfossus vires cōtra vulneratores suos resumit, & ipsos cum cultris suis inuadit. Sic homines frequenter (vt se de inimicis vindicent) ex ipsa ira periculum mortis paruipendentes

dentes etiã in tela ferrea se immittunt intrepidos, neq; vulnerati refugiunt, sed maiore furore in suos vulneratores insurgũt. Io. Iob 5. Virum stultum interficit iracundia. Mach. Feræ belluę irã gerens. 2. Ma. 4.

Item iracundus similis est cani rabido, qui semper soliuagus, ipsum enim alij canes fugiunt, tãquam pestem, vadit tanquam cadendo vt ebrius, & currit aperto ore, lingua pẽdente, & saliua defluente, oculos habet rubicũdos, quos licet ferat apertos, in omne tamen obiectum impingit, ac si cæcus esset; contra omnem rem repugnat, & cõtra vmbrã suam latrat. Et dicit Cõstãtinus, quod canis est calidus & siccus, cui nigra cholera dominatur, quę dum corrumpitur, canis in rabiẽ vertitur. Similiter etiam homo iracundus est soliuagus, quia nec amicum, nec socium potest sustinere, propter quod dicitur. Prou. 22. Noli esse amicus homini iracũdo. Merito ab omnibus fugiendus est tãquam pestis, quia nemini parcit. Item aperto ore currit; quia verba maledicta proferre nõ desinit. Vnde ei lingua extra os pẽdet, quia eam cohibere non potest. totũ enim spiritum suũ profert stultus, cui saliua sapientiæ seu discretionis defluit, quia si quid sensus habet iratus, ex furia totum perdit. Oculos autem ad literam rubicundos habet propter feruorem sanguinis, qui vaporaliter ascendit ad faciẽ, & ad oculos hominis irati: Est enim ira naturaliter ebullitio sanguinis circa cor (vt Damasc. dicit) propter inflammationem spirituum Damasc. visibiliũ. Sed quasi cæcus in omne quod audiendo vel videndo sibi resistit impingit: nam in omni verbo, vel risu, vel alio gestu offenditur, & ideo contra omnia quæ audit vel videt, repugnat; & apud seipsum etiam, solus existẽs murmurat, & sic ad modũ rabidi canis cõtra vmbrã suã latrat, maximè autem tunc in rabiem faciliter accenditur, quando nigra cholera, id est, melãcolia corrumpitur; quia quando est in aliqua accidia vel melancólia homo iracundus, tunc ex leui causa accenditur in furiam, quia tunc est maximè pronus ad iram, ex cõceptione vel imaginatione alicuius rei contristantis. Iuste ergo debet homo conari ne ab ira superetur, ex qua tanta rabies oritur. Iob. Non te superet ira. Iob 37.

Item iracundus vel impatiens, cum aliquod contrariũ occurrit, etiã quod bene fecerat destruit. Vnde similis est Cyrogryllo, qui est idem quod Hericius, excepto quod est maior. Iste ex vinea vel arbore vuas vel poma deiicit, & super ea voluens, se pinnulis infigit; & in ore semper vnum assumit; sed dum ea ad nidũ ponat, si aliquid ei exciderit, iratus omnia excutit, & iterũ ad arborem, vt se oneret redit.

Item irati quæcunque faciunt, dũ sũt in impetu iræ, communiter, & vt plurimum, faciunt defectuosè. Cuius exemplum naturale est, quia animalia iracũda pariunt fœtus imperfectiores, sicut canis catulos cæcos, & vrsus parit frusta carnis per lineamenta indistincta quæ fouet sub axilla, sicut gallina oua, quibus lambendo induit debitam formã. Similiter iratus, in ipso suo impetu facit opera cæca, rationis consilio non pręuenta, & iterum opera confusa & inordinata, nisi postea per mansuetudinem sapientiæ reparentur, & formentur. Et ideo bene Senec. dicit: Nihil tibi liceat cùm irasceris. Senec.

Item iracundi homines similes sunt quibusdam animalibus, de quibus Arist. dicit, quod mouent cornua sicut auriculas, & sunt in regione Arist. de anim.

regione Aufragæ, quæ (sicut dicit Auicenna) fuit regio ipsius Aristot est enim in eis coniunctio cornuum magis cum cute quàm cum osse. Similiter iracundi, qui quolibet verbo audito contrario, statim mouentur ad lædendum. Et qui isti sunt, mouent cornua sicut aures: aures enim ad audiendum, & cornua sunt ad percutiendum in eis æquè parata, & furor talium sic subito erumpens, non habet misericordiam, secundum illud Prouc. Ira
Pro. 27. non habet misericordiam, nec erumpens furor.

Hominem secundum exteriora non esse, nec in bonum, nec in malum omnino iudicandum, minimumq; peccatum fore fugiendum, Hœdi, Tyriq; serpentis exemplo confirmatur.

Cap. LXXIIII.

IVdicandum non est de homine secundum apparentiam sensus exteriorem. Nam hœdus quoad tactum pellem habet siue pilum agno asperiorem, & tamen carnem habet meliorem, & præcipuè masculus, cuius carnes sunt optimæ, & suauissimæ propter suam temperiem. Sic in hominibus aliquãdo ille, qui videtur hispidus & despectus exterius; est optimus interius, vnde Iob. Nolite iudi-
Iob 7. care secundum faciem. Non solum autem in bonis, sed etiam in malis huiusmodi iudicium fallit; quia frequenter, qui in apparentia minor est, in malitia est maior. Nam Tyrus est serpens in apparentia paruus, & tamen in veneno magnos serpentes excedit. Vnde inuenitur Tyrus paruus (sicut ait Aristot.) quam magni serpentes timent & fugiunt, & habet talis Tyrus pilos. Inuenitur etiam Tyrus, contra cuius morsum nullum est remedium. Sic malum vel peccatum debet homo timere quantumcũque videatur modicum. Apost. Modicũ fermentum totam massam cor- I. Cor. 5.
rumpit.

Peccata, vitiorumq; pruritus, per pœnitẽtiæ lachrymas facillime ablui, Elephantium naturali proprietate probatur.

Cap. LXXV.

LAchrymis pœnitentiæ peccata abluere elephantes docent, qui (secundum Pli.) in noua luna gregatim conueniunt, & in flumine se abluunt, & sic ad locum suum redeunt. Tunc autem quasi apparet noua luna, quando superuenit hominibus aliqua mutatio, siue aduersitas noua, & tunc more elephantorum debent ad aquas doctrinæ siue prædicationis gregatim cõfluere, & in flumine pœnitentiæ, & lachrymosæ compunctionis peccata sua lauare, vt peccatis amotis amoueantur flagella. Etiã tunc gregatim ad aquas currunt, quando processionaliter ad diuinã misericordiam impetrãdam, cum Letaniis & orationibus vadunt. Quod etiam fieri debet adueniente noua luna, id est, nouæ aduersitatis mutatione. Et cum elephantes taliter vadunt, & iuuenes suos in eundo, & redeundo ante se etiã ire faciunt, quos custodiunt, & instruunt ad similia facienda. Et sic in supradictis, debet fieri etiã ab hominibus in pueris, & in iuuenibus eorũ. Ioël. Ioël. 2.
Congregate paruulos, & sugentes vbera: vnde & Christus cum esset xij. annorum, fuit ductus cũ Luc. 2.
aliis ad festa in Hierusalem. Item lachrymarum luctus extinguit vitiorum pruritus, sicut aqua marina vel salsa extinguit pediculos, sic aqua lachrymarum, cum sale discretionis, & aceto compũctionis extinguit pruritus vitiorum, & specialiter carnis. Psalm. Contribulasti capita dra- Psal. 73.
conum

conum.i. pruritus, seu principia tentationum, in aquis, scilicet lachrymarum.

Humanas leges magni viri facile transgrediuntur: quod similitudine Aranearum tela iure optimo fulcitur

Cap. LXXVI.

LEges humanæ (vt dicit Anatarsis) similes sunt telis aranearum: quia in eis parua quidē & imbecillia animalia inuoluuntur, & capiuntur, vt muscę; & huiusmodi: sed magna, & potentia, vt aues, & huiusmodi, eas optimè transeunt, & dirumpunt, sic magni transgredientes legem non puniuntur, sed solum imbecilles & parui.

Onagri in eorū siti tolerantia, patienter debitas pœnas sufferre nos erudiunt.

Cap. LXXVII.

LOnganimiter, & patienter tolerare defectum, & pœnā, quousque sit tempus congruum subleuationi, & impletioni, onagri nos docent, quia est animal valde impatiēs sitis: diu expectat quousque potum inueniat sibi aptum: Cupidi autem tanquam sitientes, & impatiētes sitis, quærunt impleri aquis turbidis, & immundis, i. temporalibus diuitijs, quæ & animę quietē turbant, & scientiam maculant, nec auferunt eis sitim. Sed sancti viri tanquam onagri patienter expectāt, quousque veniant ad illum fontem vitæ, vbi erit plena satietas.
Ps. 103. Psalm. Expectabunt onagri in siti sua.

Luxuria damna quàm plurima, luxuriantiumq; natura atque defectus, per naturales Hirci, Porci, Boracis, Elephantis, & denique Tineæ proprietates, & similitudines clare cognoscuntur.

Cap. LXXVIII.

LVxuriosi assimilantur hircis. Primo, ratione lasciuiæ; quia hircus, (secundum Isid.) est animal lasciuū, & feruēs ad coitum. Sic luxuriosi lasciui sunt, & feruent ad opera lubrica. Hier. Isid.
Ollam succēsam ego video à facie Aquilonis. Facies Aquilonis, quā videbat propheta, est suggestio maligni spiritus, succendens ollam, i. carnem, in qua feruescit aqua carnalis concupiscentiæ.

Secundò, ratione petulantiæ: quia hircus (vt Isido. dicit) est animal petulcum. Vnde eius oculi ad libidinem in transuersum respiciūt. Sed luxuriosi habēt respectum trāuersum & impudicum, repręsentantem impudicum animum, quia (sicut dicit Aug.) impudicus oculus impudici cordis Aug. in Reg.
est nuncius.

Tertiò, ratione infamiæ: quia hirci sunt fœtidi, & sic luxuriosi fœtent per infamiam. Vnde Dominus super Sodomam pluit sulphur & ignem: quia in peccato carnis ardet ignis cōcupiscentiæ, & fętet sulphur infamiæ. Quartò ratione inhærentiæ: quia s. hoc vitium incorrigibilius inhęret (sicut dicit Democritus, & refert Demo.
Plinius) quod hircus nunquā est sine febre: Est. n. hircus tantæ caliditatis, vt adamātem quem neque ferrum, neque ignis domare potest, eius cruor calidus molliat, vt dicit Isid. Vnde patitur febrem continuam: & sic quidam tam lubrici sunt, vt semper sint in ęstu malæ concupiscentiæ. Sed attendendum, quod cornu hirci adustum dicitur fugare serpentes. Cornu ergo hirci, est vigor corporis luxuriosi, quod si aduratur igne afflictionis, recedūt serpētes i. venenosæ tentationes carnis.

Item eius fel dicitur clarificare visum, quia amaritudo & tribulatio carnis, interdū visum aperit animæ, & claritatem reddit. Itē luxuriosus assimilatur porco. Primò, quia porcus quasi spurcus

est dictus, quia in spurcis & fœtidis semper quiescit. Sic luxuriosus in spurcitijs & fętoribus carnalium peccatorũ quiescit, vnde
Hier. 48 Hiere. Moab requieuit in fœtoribus suis. Secũdo quia porcus nascitur dentatus (vt dicit Pli.) dentes pectorũ, quibus mẽtem detinẽt, sunt delectationes quę ab ipsa sui origine siue radice insunt peccato luxuriæ, s. in ipsa cogitatione. Non sic autẽ est de peccato iræ, quæ potius habet pęnam, nisi in fine, s. quãdo se iratus vindicat. Tertiò, quia porcus amisso oculo cito moritur. Sic quia oculus impudicus & vagus, est incitamentum & fomẽtum luxuriæ, amoto eius vitio luxuria faciliter cessat.
Iob 31. Iob. Pepigi fędus cũ oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. Quartò, quia porci volutati in luto, plus iacent in latere dextro, quam in sinistro, quia, s. plus iacet homo in luto luxuriæ, dum est in dextro prosperitatis, quàm in sinistro aduersitatis, quia malitia vnius horæ obliuionem facit
Eccl. 1. luxuriæ, vt dicitur Eccl.

Item luxuriosus assimilatur borachi rubetæ, quæ est genus ranæ venenosum: Hęc enim oculos habet quasi igneos, & tanto est perniciosior quanto eius aspectus est ardentior: Aspectum solis odit, & tenebras quærit. Herbas dulces diligit, & earũ radices comedit, sed comedendo eas inficit. Et ideo in hortis ruta inimica ei plãtari consueuit. Loca fœtida & fimosa diligit, & odorifera odit, vnde fugit dum vinea florere incipit. Sic similiter luxuriosus quasi habet oculos igneos, igne s. interioris concupiscentiæ inflammatos, & quãto oculus ardẽtior, tanto animus deterior in concupiscendo. 2. Pet. Oculos haben-
2. Pet. 2 tes plenos adulterijs. Hic ad literam, lucem odit, & tenebras quęrit, quia oculus adulteri obseruat caliginem. Iob. Vel odit aspectũ solis, i. manifestationem peccati Iob 24.
sui, & quærit tenebras, id est occultationem. Herbas dulces diligit, i. delectationes voluptatis, quæ dulces sunt carni, & radices earum comedit, id est, cogitationibus earũ interioribus pascitur, quia si eas opere implere nõ potest, saltem in corde reuoluit, & ita sibi ipsi fętidas & immundas cogitationes gignit. Sed si ruta, i. aliqua amara tribulatio ibi plantari posset, tales infectiones cessarent. Diligit etiam luxuriosus loca fętida & fimosa id est inhonesta, & infamia, vt lupanaria, & huiusmodi: honesta autem loca & consortia odit, & fugit. Et ideo vbi vineam pœnitentiæ florere videt, non appropinquat, sed fugit, & elongatur. Vnde notandũ, quod luxurię siue concupiscentię feruor extinguitur afflictione duræ pœnitentiæ. Cuius adhuc exemplum apparet in borace siue rubeta. Tradunt enim auctores (vt dicit Plin.) quod in dextro latere rubetæ est os occultum, ꝙ Plin.
in aquã feruentem missum subito feruorem facit stare, nec osse in ea stante potest vltra feruere. Et dicunt illud quartanam fugare. Quasi vero rubeta est humana vita, cuius latus sinistrũ est status culpæ, sed dextrum est status pęnitentiæ. In hoc latere est os, i. dura afflictio carnis, quæ debet onerari, i. non ad ostentationem fieri, vt faciunt hypocritæ. Hæc extinguit feruorem aquæ, id est, ardorem concupiscentię, & fugat quartanam, i. luxuriam quæ quadrupliciter ardet, s. in cogitatione, in affectione, in aspectu, & in tactu.

Item gulæ, vel luxuriæ vitium dominatur in magnis & potentibus viris, quia per voluptatẽ carnis maxime eos diabolus vincit. Sicut Vnicornis cum Elephante sæpe

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sæpe bellum gerens, cum elephãtem in ventrem percutit eum prosternit: Habet enim Elephas mollem ventrem. Per vnicornem intelligitur diabolus, cuius cornu significat potestatem sibi à Deo permissam ad tentandum, vel ad persequendum homines. Hic elephantes, id est, magnos viros, & in dignitatibus constitutos præcipue percutit in ventre; quia per vitia, quæ ad ventrem pertinent, scilicet per gulam, & per luxuriã eos vincit, ad quæ ipsi potissimũ sunt molles, id est, proni propter delitias quibus continuè vtutur, & propter libertatem quam habent. Vnde Philosophus dicit, quod multi eorum qui sunt in potestatibus constituti, similia pati videntur Sardanapalo, s. qui fuit Rex Assyriorum totus lubricus, & luxuriosus, & deliciosus.

Arist. in Ethi.

Item luxuriosus assimilatur tineæ. Est enim tinea vermis vestis, sic dicta, eo quod vestem teneat, & tam diu ei insistit quousque eã corrodat. Quid autem est vermis vestimenti, nisi vitium carnis, quod propter delectationis insatiabilitatem appetitui hominis tam diu inhæret, vt ipsum omni bono euacuet? Vnde luxuria, sicut dicitur Iob. Est ignis vsque ad cõsumptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Iob 31.

Quemadmodum Domini matrem, diligere ac venerari debeant peccatores, vt recreentur: insigni catulorum canum exemplo explanatur.

Cap. LXXIX.

MAriam matrẽ Domini diligere, & quærere debent etiam peccatores, & ad eã recurrere sicut ad matrẽ misericordię. Nam & canum catuli matrem diligunt, & adhuc cæci, voce, & odore agnoscunt, mammas quærunt, & dentium acumine comprimẽtes, vberibus lac effundere cogunt: quando vero esuriunt, quærula voce materna vbera petunt. Sunt autem velut canum, id est, dæmonum catuli, homines peccatores, qui diaboli, nõ natura sed imitatione, & malitia, sunt filij. Hi tamen misericordiæ matrẽ reuereri debent, & diligere. quia ipsa peccatores non desinit adiuuare. Et licet ipsi sint intus cæci, vt ipsius virginis bonitatem & gloriã non videant contemplando, voce & odore tamen eam cognoscere debẽt, & audire vocem ipsius vocantis, & dicentis: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Eccl. 24

Item odorem eius attrahere. De quo ipsa dicit, Ego quasi vitis fructificaui odorem suauitatis. Et iterum sicut cynamomum, & balsamum, &c. Vel dicunt agnoscere eius vocem in verbis, vt cũ dicit, Magnificat anima mea Dominum. Similiter in alijs verbis ipsius, quæ in Euangelio leguntur: quę omnia salubriter nos erudiunt. Eccl. 24

Item debent agnoscere eius odorem, exemplis quæ nobis reliquit omnium virtutum. Debent quærere eius mammas: Habet enim vnam mammã ad exhibẽdũ lac gratiæ, s. iustis: & aliã ad exhibendum lac misericordiæ, s. peccatoribus. Ideo mater gratiæ dicitur. Et etiam acutis dentibus, i. importunis orationibus premere, vt vberibus eis subueniat, & si esuriunt, i. si ex animo appetunt suæ salutis remedium, quærula voce, i. dolorosa confessione, & oratione debent præfata vbera sæpius postulare. Prou. Vbera eius inebrient te in omni tempore. Prou. 5

Hyena sæua natura, variabilis, & mẽstruosa, cui mors comparatur, quoue pacto eamet, quo ad culpam, & quoad pœnam in hominem intrauerit, mortisq; meditatio quantum prosit aperitur.

Cap. LXXX.

MOrs assimilatur cuidam animali, quod dicitur Hyæna, quæ habet viperæ collum, elephantis dorsum, fingit voces hominum, in quantitate & voracitate repræsentat lupum, in pilis colli equum, & variat, vt dicitur, sexum, quia nunc masculus, nūc fœmina eadē inuenitur. Sic mors assimilatur viperæ propter celeritatem, quia frequenter moriūtur homines inopinatè, & ante tempus, præcipue per mortes violētas, sicut accidit viperę, cui cum tempus pariendi aduenerit, filij non expectātes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeunt. Sic & multi dirumpuntur per mortē ante tempus, s. senectutis, & mortis naturalis. Elephanti vero assimilatur propter bellicositatem, quia elephas est animal aptum ad bellū, sed bellum siue pugna mortis est maxima: Est enim ibi pugna naturæ, quæ per morbū dissoluitur. Est etiam ibi pugna animæ, quæ exire de domo propria, & in regionē sibi ignotam ingredi compellitur. Est etiam ibi pugna conscientiæ, quæ supra se habet iudicem iratum si sit homo peccator, & intra se peccatorū remorsum, & sub se infernum præparatū, & iuxta se aduersarium truculentū, & venire terribile est ad tale iudicium, siue ad talem pugnā. Vocē autē hominis fingit propter fallacitatem, fallit enim hominem propter incertitudinem, nescit enim homo finem suū. Lupo assimilatur propter voracitatem: homines enim deuorat, & nūquam satiatur. Collum equi habet propter refrenabilitatē, quia imponit frænū, & terminum nequitiæ humanæ. Sexum autē variat, quia nūc fœminas nūc masculos asportat. Reg. Omnes morimur, &c. 2.Reg.

Item mors tā naturæ, quā culpę, vintiauit in hominē procuratione & tentatione serpentis antiqui, i. diaboli. Cuius signum est, quia sicut dicit Hypp. de medulla spinæ hominis mortui serpēs nascitur, Hyppo. quod quidem (vt dicit Isid.) merito accidit, vt sicut per serpentē mors hominis euenit, sic per mortem hominis serpēs de ipso procedet et moriturus. Sap. Inuidia Sap. 2. diaboli mors introiuit in orbem terrarum.

Item mortis memoria facit hominem citius & facilius à mūdo, vel peccato exire, & ideo assimilatur illi herbæ quæ dicitur dracontea, quam ceruæ quia difficulter pariunt, comedunt, vt facilius fœtus exeat: Est enim quasi in ventre fœtus, homo in peccato positus, vel in mundanis inuolutus, qui difficulter educitur, nisi mortis timore impellatur. Vnde mortis meditatio & timor faciunt faciliter egredi de ventre mundi, vel peccati: Facile enim contemnit omnia qui semper se cogitat esse moriturum, sicut Hieron. dicit. Et iste egressus est sicut partus qui fit dolore pœnitentiæ. Ioan. Mulier, i. gratia cum Ioan. 16 parit, s. nouū hominē in iustitia, tristitiam habet, s. pœnitentiæ, & hæc tristitia facit eum egredi de peccato, quod dimittendum impellit memoria mortis. Eccle. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Eccl. 7.

Item memoria mortis cum cōpunctione cordis, resistit veneno tentationis carnalis. Sicut cinis scorpionis potatus in vino, remedium est homini percusso ab eo. Quasi percussio scorpionis est ipsa tentatio carnis: Scorpio enim ante palpando incedit, & retro cauda ferit: & sic caro primo delectat, postea cruciat, ergo hominē à scorpione percussū, i. à carne tētatū, remediū est cinis scorpionis cū vino. Quid enim est cinis scorpionis, nisi resolutio carnis, quę

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cum vino compunctionis potata. id est, attento animo considerata, liberat a venenosa punctura scorpionis, id est a venenosa tentatione carnis: Aug. Nihil sic reuocat à peccato, quam frequens mortis meditatio.

Aug. li. exhor.

Animantia in veteri lege ad esum concessa, ac etiam prohibita, quæ mentis munditiam, seu immunditiam signare videntur, manifestantur: ac cur a Deo id factũ sit, rationes assignantur.

Cap. LXXXI.

MVnditia mentis signatur in munditia illorum animalium quæ concessa sunt ad esum in lege Moysi. Dicitur Leui. Omne quod habet diuisam vngulã, & ruminat de pecoribus, comedetis. Quod autem ruminat, & habet vngulam, sed non diuidit eam, sicut camelus, non comedetis. Cyrogryllus, qui ruminat, vngulamque nõ diuidit immundus est. Lepus quoque: nam & ipse ruminat; sed vngulam nõ diuidit. Et suis, qui dum vngulã diuidat nõ ruminat, horum carnibus non vescemini.

Leui. 11.

Item dicitur in eodem: Omne de volucribus, quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis. Quicquid autẽ ambulat super quatuor pedes, sed habet longiora retro crura, per quæ salit super terram, comedere debetis, vt est brucus in genere suo, & attacus atque ophiomachus, atq; locusta, singula iuxta genus suũ. Vbi nota, quod animal quod ruminat, & findit pedes. i. vngulas, conceditur vt mundum, vt dicit Aug. ex quadã significatione. Quia, f. fissio vngulæ signat distinctionem duorum testamẽtorum, vel Patris & Filij, vel duarum naturarum in Christo, vel discretionẽ boni & mali. Ruminatio autem signat meditationẽ scripturarum, & sanum intellectum earum. Cuicunque autem alterum illorum deest, spiritualiter immundus est, & ideo prohibetur tanquam animal immundum quod altero illorum caret. Volatilia vero & quadrupedia, quę crura posteriora lõgiora habent vt saltare possint, comedũtur. Alia vero quæ magis terræ adhærent, prohibentur; quia illi qui abutuntur doctrina quatuor Euangelistarum, vt per eam in altum non leuentur, immundi reputantur.

Muneribus sæpe Iudices, seu Principes placari ac corrumpi, Catuli exemplo probatur.

Cap. LXXXII.

MVnera mitigant animum iudicis, & prælati, & frequẽter corrumpunt: nam aliquando catulus latrans, currit contra aliquem, vt videatur eum mordere; sed si proiiceret ei vnum frustum panis, acciperet & sileret. Sic aliquando prælatus aliquis venit ad aliquem subditum cum tãto latratu, vt videatur eũ velle deuorare, sed ille proiicit eidem vnam marcam argenti, & aufert ab eo loquelam. Eccles. Xenia, & dona excęcant oculos iudicum, & quasi mutus in ore, auertit correptiones eorum. Eccl. 20.

Per Cameli nominis interpretationẽ, eiusq; naturam, libenter obedientiam, seu pœnitentiam fore à fidelibus subeundam, paucis demonstrat verbis.

Cap. LXXXIII.

OBedientiæ vel pœnitẽtiæ opus humiliter suscipere, & patiẽter portare cameli nos docent. Nam cameli (vt dicit Isid.) vocabulum à græco nomine sunt sortiti, eo quod quando onerantur, se inclinantes coram hominibus, humiliantur, & super genua incuruantur. Came. n. græcè humile, vel breue dicitur Latinè. Sũt. n. animalia ad onera apta, &

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ad portandum mansueta. Sic ergo debet homo onus obedientię a superioribus iniunctum pœnitentiæ impositæ humiliter suscipere, & mansuetè, & patienter illud ferre. Vnde etiam de malis prælatis subditis dicitur. Mat. 23 Quæcunque dixerint vobis seruate & facite.

Tria sacrificiorum genera veteris legis, nec non animalia in his sacrificijs oblata, rerumq; modus ac significatio declaratur: quibus omnibus modis vero Deo se dedendi aperitur.

Cap. LXXXIIII.

Offerre se debet homo ad Dei seruitiũ, eo modo quo animalia in lege Moysi offerebãtur in sacrificium. Fiebat enim triplex genus sacrificiorum. Nam quoddam erat quod comburebatur. Vnde dicitur holocaustũ, quasi totum incẽsum. Huiusmodi enim sacrificium offerebatur Deo ad reuerentiam maiestatis illius, & ad amorem bonitatis illius, & conueniebat perfectorum statui in impletione cõsiliorum: & ideo totum comburebatur, vt sicut totũ animal in vapore sursum ascendebat, ita etiam significaretur totum hominem, & omnia quæ ipsius sunt, Deo Domino esse subiecta, & ei esse offerenda.

Aliud erat sacrificium pro peccato quod offerebatur ex necessitate remissionis peccati, & conueniebat statui pœnitentium in satisfactione peccatorũ, quod diuidebatur in duas partes. Nam vna comburebatur, alia verò cedebat in vsum sacerdotis, ad designandum, quod expiatio peccatorum sit à Deo per ministerium sacerdotum, nisi quando offerebatur pro peccato totius populi, aut specialiter pro peccato sacerdotis: tunc totũ comburebatur. Non enim debebant in vsum sacerdotũ venire ea quæ pro peccatis eorum offerebãtur, vt nihil peccati in eis remaneret, & quia hoc non esset satisfactio pro peccato. Si enim cederent in vsum eorum, pro quorum offerebantur peccato, idem videretur, ac si non offerentur.

Tertium sacrificium vocabatur hostia quæ offerebatur Deo, vel pro gratiarum actione, vel pro salute & prosperitate offerentium ex debito beneficij accepti, vel accipiendi. Et conuenit statui proficiẽtium in impletione mãdatorum. Et istud diuidebatur in tres partes: Nam vna pars incendebatur ad honorem vnius Dei: Alia pars cedebat in vsum Sacerdotum. Tertia vero pars in vsum offerentiũ; ad designandum, quòd salus hominis procedit à Deo dirigẽtibus ministris, & eo operantibus ipsis hominibus qui saluantur. Hoc autem generaliter obseruabatur, quod sanguis, & adeps nõ veniebat in vsum sacerdotum, neque in vsũ offerentiũ. Sed sanguis offerebatur ad crepidinem altaris in honorem Dei, adeps autem adurebatur in igne. Prohibebatur autẽ esus sanguinis ad hoc, vt horrerent humani sanguinis effusionem. Vnde dicitur Gen. Carnem Gen. 9. cum sanguine non comedetis: sanguinem enim animarum requiram. Vsus vero adipum prohibebatur eis ad vitandum lasciuiã. Vnde dicitur Ezech. Quod Ezec. 14 crassum erat comedebatis. Vel per hoc significabatur effusio sanguinis Christi, & pinguedo charitatis, per quam se obtulit pro nobis. De hostiis autem pacificis, cedebant in vsum sacerdotum pectusculum, & armus dexter, ad excludendum quandam diuinationis speciem quę vocabatur spatulamantia, quia scilicet gentiles in spatulis animalium immolatorum diuinabant, & in

osse

esse pectoris, & ideo ista offerentibus subtrahebantur. Per hoc etiam figurabatur, quod pectus, quod est tegumentum cordis, & etiam fortitudo ad sustentandū, Deo seruire, quod significatur per armum dextrū. Et nota, quod qui non poterat habere animal quadrupes, saltem debebat offerre farinam vel spicam. Cuius figuralis ratio fuit, quia panis significat Christum, qui est panis viuus.
Ioan. 7. Qui quidem fuit sicut in spica, in statu legis naturæ; sed in fide patrum fuit sicut in simila. In doctrina vero legis, & prophetarum sicut in pasta, fuit autem sicut panis formatus post humanā naturam assumptam. Coctus in igne, id est, formatus à Spiritu sancto in clibano vteri virginalis. Qui etiam fuit coctus in sartagine, per labores quos in mūdo sustinuit; in cruce vero velut in craticula adustus. Similiter etiā omnis alia oblatio quæ fiebat, Christum aliquo modo figurabat, siue essent de terræ nascentibus, quæ sunt in cibum, vt panis; siue in potum, vt vinum; siue in condimentum, vt oleum & sal, siue in medicamentum, vt thus, quod est aromaticum, & consolidatiuum: Nam per panem figurabatur caro Christi, per vinum sanguis eius per quem redempti sumus, per oleum gratia Christi, per sal eius scientia, sed per thus oratio. In offerētibus autē panis azymus significabat sinceritatē & veritatem vitæ. In sale vero designabatur discretio sapientiæ, vel mortificatio carnalis concupiscentiæ. Thus autem offerebatur ad designādum deuotionem mentis, quę est necessaria offerētibus, etiā ad designādum odorē bonę famę. Nam thus & pingue est, & odoriferum. In sacrificio vero zelotypiæ thus non offerebatur, quia zelotypia nō procedit ex deuotione, sed ex suspicione.

Occasiones peccatorum esse à nobis remouendas: Elephātium exemplo, Christiq́; præcepto admonemur.

Cap. LXXXV.

Occasiones peccatorū, & tētationū debet homo abscindere, sicut faciunt Elephantes de dentibus suis. Nam Elephas duos dentes habens eburneos, quādo à venatorib. premitur simul ambos percutit & confringit, vt dū ebur perditur, non eum amplius persequuntur: Hāc enim periculi sibi sentiunt esse causam. Similiter nos docuit Dominus etiam quę chariora nobis sunt abscindere, ne s. per illa periclitemur in anima. Matt. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proiice abs te. Poëta: Ferre minora volo, ne grauiora feram. Matt. 9.

Cur bona opera sint à fidelibus secretò facienda, Elephantis similitudine declaratur. *Cap.* LXXXVI.

Occultare bonum opus, ne illud diabolus per inanē gloriam rapiat, elephas docet, qui in aqua, vel sylua pariens, vbi parit, ibi fœtum dimittit, propter dracones qui eis insidias ponūt. Sic qui bonū opus facit, siue in aquis pœnitentiæ, vel sapientiæ, vel in sylua. i. in solitudine contemplatiuæ vitæ, si non vult à draconibus. i. dæmonibus insidiantibus illud rapi, sicut in occulto illud facit, ita non exigente necessitate occultum illud teneat, & nō in publicum per ostentationem adducat. Matth. Ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito. Matt. 6

Quemadmodum diuina officia sint à Religiosis dicenda, omniaq́; bona opera perficienda: ac aquinoctium vnde ortum habuerit, & denique cornuum animalium variatio ac significatio scitè enucleatur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Cap. LXXXVII.

OFficium Ecclesię, solicitè & integrè dicere, i. omnes horas diurnas & nocturnas, onagri nos monet exēplum, de quo Phisiologus dicit, quod semper rugit in die toties, quod horas dies habet, & similiter facit in nocte. Ex quo perceperunt Philosophi æquinoctiū, quia tūc duodecies rugit in die, & toties in nocte. Ergo si onager nō dimittit horas, ita multo minus Ecclesiasticus facere debet. Nā Elephas, qui in tota vita sua, quę quadringentis annis dicitur prolōgari, semel tantū generat, & vnum filiū tantū, antequā pariat biēnio fœtum portat. Sic homo illud bonū quod semel tantū fieri potest, antequam illud faciēdo pariat, diu in vtero mentis per deliberationem tenere debet. Vnde Seneca. Deliberandum est diu quod faciendum est semel. — Philo. — Sene.

Item etiam opera fortia sunt à merito æternæ retributionis vacua, nisi fiant cum puritate mētis, & cum vnitate charitatis: nā omne animal cornutum, cornu suum habet vacuum, præter ceruum & vnicornem. Quid enim per animal cornu producens ex capite, nisi homo intelligitur, qui facit aliquod opus notabile & virile? Exit enim opus virtuosum à ratione, sicut cornu à capite. Hoc autem cornu est plenum in ceruo, id est, in homine puro: Ceruus enim qui est animal simplex (secundum Arist. & Auicennam) cistam fellis in ventre nō habet, & mūdum pastum diligit: signat hominem simplicem, carentem felle iniquitatis, qui se purum à peccato custodit.

Item est plenum in vnicorne: Est enim velut vnicornis quicunque seruat vnitatem spiritus in vinculo pacis. Hic enim dum se in his quæ agit, ab vnitatę fraterni amoris non diuidit, vnū tantū cornu producit. Solum igitur talium cornua. i. opera virtuosa, & fortia, plena sunt osse. id est, soliditate gratię, & fructu mercedis æternæ, è contra autem de operibus peccatoris dicitur. Non inuenio opera plena. — Apo. 3.

Scytali, atque ophitis discoloris, nec nō Catæ naturales proprietates, & similitudines apponuntur, quibus compta mulieres comparantur.

Cap. LXXXVIII.

ORnatus mulierum similis est scytali serpenti, qui (vt dicit Isid.) tanta prætulget dorsi varietate, vt in sui admirationem inducat intuentes. Et quia piger est, quos cursu inuadere nequit, sui admiratione intuentes rapit, & quāto magis est discolor, tāto in veneno est deterior. Sic mulier ornata, oculos & corda intuētium ad se trahit, & stupida & insensata reddit, & ea per concupiscentiam rapit, & veneno mali cōsensus extinguit. Et ideo quanto ornatior & pulchrior, tāto perniciosior. Similiter ophites est serpens maculis respersus, quæ tot habet nocendi modos, quot colores varios. Et sic mulier diuersis coloribus picta, vel varijs ornamentis induta. Vnde Hier. dicit: Quod si vir vel mulier se ornauerit, & vultus hominum ad se prouocauerit, & si inde nullū sequatur damnum iudicium tamen patietur æternum, quia venenum attulit, si fuisset qui bibisset. Prou. Occurrit illi mulier ornatu meretricio præparata. — Hieron. — Prou. 7.

Item ornatæ & pulchræ mulieres similes sunt catis. Cata enim quando pulchram pellem habet, de ipsa gloriatur, & propter hoc quandoque vaga efficitur. Cui tunc si ipsa pellis exuritur, in tecto commoratur: Sæpe tamen dū de pelle gloriatur, propter ipsius pulchritudinē capitur, & mactatur.

tur. Sic mulier sentiens sibi in facie pulchram pellem, vel in dorso pulchram vestem, de ipsa gloriatur libenter, discurrit vt ipsam ostendat alijs. Sed si pellis eius febre, vel alia infirmitate exuratur, vel deformetur, siue vestes eius deuastentur, tunc firmior in domo moratur.

Item dum de fragili veste, vel pelle gloriatur, à diabolo capitur per vanã gloriam, & lasciuiam, & aliquando ad turpitudinem peccati perducitur, & tandẽ aliquãdo subita, vel mala morte mactatur, & insuper pœna æterna cruciatur. Vnde Cyprianus dicit, quod serico, & purpura indutæ, Christũ sincerè induere non possunt, auro, & argento, & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta corporis & animæ perdiderũt. Hinc est etiam, quod diues ille, qui purpura induebatur, & bisso, in inferno sepultus est.

Cypri.

Luc. 16.

Paschalis Agni, Christi passionẽ præfigurantis, immolatio, quibus in veteri lege perficiebatur cæremonijs, eorumq́; perfecta significatio artificiose explanatur.

Cap. LXXXIX.

PAssio Christi præfigurata fuit in immolatione paschalis agni, de qua habetur Exod. 12. Nam ipsa immolatio agni signat immolationem Christi. Secundum illud. Pascha nostrum immolatus est Christus. Sanguis vero agni liberans ab exterminatore, linitus in superliminaribus domorum, signat passionem Christi in corde, & in ore fidelium, per quam liberamur à peccatis, & æterna morte. Secundum illud Petri: Redẽpti sumus precioso sanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes illæ, ad significandum esum corporis Christi in sacramento. Erant autem assæ igni, ad significandum passionem & charitatem Christi. Comedebantur autem cum azymis panibus, ad significandum puram conuersationem fideliũ corpus Christi sumentium, secundum illud: Epulemur in azymis sinceritatis & veritatis. Lactucę autem agrestes addebantur in signũ pœnitentiæ peccatorum; quæ necessaria est sumentibus corpus Christi. Renes autem accingendi sunt cingulo castitatis, calciamenta autem pedũ sunt exempla mortuorum Patrum. Baculi habendi in manibus, signant pastoralem custodiam. Præcipitur autem, quod in vna domo agnus paschalis comedatur, id est, in Ecclesia Catholicorum, non in conuenticulis hæreticorum.

Exo. 12.

1. Cor. 5

1. Pet. 1.

1. Co. 5

Deum leuem, benignumq́; existere in sustinendo: ac denique durum esse in peccatorem puniendo, teredinis exemplo probabili demonstratur.

Cap. XC.

PAtientia Dei est mollis in sustinendo, sed seuera & dura in puniendo, vnde assimilatur teredini, i. lignorum vermi qui teredo rodit lignum, vt dicit Isido. Hic licet sit mollis in substantia, comminuit durissima ligna, & in subtiliorem puluerem redigit, quam possit facere ipsa lima. Sic etiam diuina patiẽtia quamuis diu peccatorẽ hominẽ molliter, & leniter ferat, ipsum tamẽ finaliter conterit, & seuerissimo supplicio mulctat. Rom. secundũ duritiam tuam, & impœnitẽs cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Reg. Ipse quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui f. est dum tangitur lenissimus, sed dum tangit, seu rodit durissimas. Sic Deus lenis in sustinendo, durus in puniendo. Psal. Ego sum vermis, & non homo.

Isid. lib. ety.

Rom. 2.

2. Reg. 23.

Psal. 21.

Pulcherrimo Onagri exemplo patientia ac perseuerantia homines coronari confirmatur.

Cap. XCI.

PAtientia, & perseuerantia facit hominem victorem. Nam onager, cū sit animal imbecille, solo euadens beneficio fugę, leonem tamen in eremo superat, & similiter lupum. Nam tantum in fuga durat, vt illa in persequendo deficiant sic sancti mundum, vel peccatum superant fugiendo, & in laborum tolerantia perseuerādo Psal. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine Cassiodo. Patientia est, quæ omnia vincit aduersa, non colluctando, sed sufferendo Item Bernar. Absque perseuerantia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur.

Psal. 54. Cass. Bern. in epist.

Peccatores Satyris ac Faunis monstris, etiamq; canibus, Capris, Asinis, Cocodrillis, Ranis, & Talpis comparantur: quorū naturalibus similitudinibus diuersis, delictorum omnium grauitas, delinquentiumq; praeceps status plane declaratur.

Cap. XCII.

PEccatores similes sunt illis animalibus monstruosis, quæ dicuntur Satyri siue Fauni, sunt enim quædā bestiæ monstruosæ, effigiem hominis habentes, sed non sunt rationis participes, nec arte, nec natura ad loquendum sunt dociles: ferum enim, & beluinum animum habēt, & bestiæ appetitum. Vnde in venerem in tantum sunt proni, vt mulieres in coëundo occidant, si quas in nemoribus comprehendant: vnde dicti sunt Satyri, eo quod nequeant libidine saturari, vt dicit Isid. Sic peccator mōstruosus est, habens, s. hominis faciem, & animum bestialem, siue vitā brutalem. Quid autē bestialius homine rationem habente, & ratione non vtente? vt dicit Bern. Tales sunt præcipue superbi, qui habēt animum crudelem, & ferinū, & insipientes, qui nulla arte induci possunt dulciter & rationabiliter loquantur, sicut fuit Roboam. Ita tales sunt voluptuosi, quia appetitum habent gulæ bestialem, & luxuriæ insatiabilem. Omnes tales comparantur iumentis insipientibus, & similes facti sunt illis. Psal. 48.

Isid. lib. Ety. Bern.

Item peccatores assimilantur canibus. Primo propter gulā. Est enim canis gulosus. Vnde quādo nimis comedit, reijcit, & iterum assumit: in quo etiā repræsentat illos qui per recidiuum redeunt ad immundiciā cuiuscunq; peccati. Pet. Canis reuersus ad suum vomitum, &c. 2. Pet. 2

Item per luxuriam: Est enim canis libidinosus. Vnde nec matrem, nec sororem discernit. Ideo apud antiquos talis erat oblatio canis, qualis meretricis quæ omni libidini se exponit. Eccl. Omnē masculum excipiet mulier. Eccl. 36

Item propter iracundiam. Est enim canis iracundus & malitiosus. Vnde lapidem eum quo percutitur, sæpe dentibus mordet, vt se de eo vindicet, & tamen non lapidem, sed proprium dentem lædit. Sic frequenter homo iracundus vnde credit alium lædere seipsum lædit. Psal. Conuertetur dolor eius in caput eius. Psal. 7.

Item propter superbiam, Nam canis inter notos est audax, & animosus, inter extraneos timidus. Sic etiam superbus apud domesticos, & in domo sua est sicut Leo, sed de alijs magis timet.

Canis etiam baculos odit, & timet lapides: quia, s. superbus odit correctionem, & timet duras increpationes: Non enim suum defectum superbus, seu peccatum agnoscit. Sen. Qui peccare se nescit, corrigi non vult. Sen.

Item propter inuidiā, quia canis inuidus est. Vnde dicit Auic. quod occultè herbas legit quibus se pur- Auic.

se purgat, dolēs si alius inde medicinam accipiat. Dolet etiam si alius ad domum suam veniat, timens ne gratiam inueniat, & sibi aliquid depereat: & sic etiam homo inuidus dolet de aliorum vtilitate, vel gratia: Philosoph. Inuidia est tristitia in alienis bonis. Arist. 2. Rhet.

Item propter auaritiam. Nam canis tāquam auarus, quæ comedere nequit, studiose reponit, nec dare vult alijs, sed defendit. Sic etiam auarus facit reponendo, & custodiēdo. Luc. Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos. Luc. 12

Item propter accidiā, quia canis quando est annosus, & piger, & desidiosus, vnde tota die dormit etiam inter muscas, & licet muscæ perforent eius aures, adeo tamen piger est, vt nō se nisi raro excutiat, vt eas longius à se pellat: Sic homo accidiosus est piger ad incipiendum, & desidiosus ad operandum, somnolentus ad orandum, vel ad resistendum, scilicet tentationibus, quæ per muscas importunas intelligūtur. Vel per muscas perforantes, intellige increpationes, & verborum punctiones, quibus nō excitatur, nec emendatur. Sunt etiam tanquā muscæ pungentes, necessitates, vel voluntates quas habet homo piger, quæ tamen pigrum non emendant, sed consumunt, quia potius consumitur desiderijs siue indigentijs quam velit laborare. Prouerbio. Desideria occidunt pigrum. Prou. 21

Item canis vltimo post multa seruitia fune ligatur, & eo lōgius ducitur ad mortem, & in aqua necatur, vel per ripam deijcitur: nec ei pellis detrahitur, nec caro manducatur, sed vermibus corrodendus exponitur. Sic peccator post multa seruitia mūdi, vel peccati, à diabolo fune ligatur, id est consuetudine peccandi, & ea trahitur, i. vsque ad mortē corporis detinetur, & necatur in aqua, id est, deficit defectu naturali vitæ desluētis. Reg. Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur. Vel per ripam, id est, per casum mortis violentæ, deijcitur in fossatum inferni; scilicet secundum animam. Corpus autem mortuū remanet omnino inutile. De aliis enim animalibus postquam sunt occisa, remanent vel carnes, quæ sunt vtiles ad comedendum, vel saltē pellis, quæ vtilis ad induendum, vel calciandum: sed humana caro mortua, vel occisa, ad nihilum valet vltra, nisi quod vermibus relinquitur in escam. 2. Re 1.

Item peccatores assimilantur capris, primo propter superbiam. Nā capra sursum semper tendit, vt summitates carpat & comedat foliorum, vt dicit Isidor. Sic sunt superbi, qui semper ad superiores status inhiant, vt summitates foliorum, id est, dignitates, & honores maiorum, quos ipsi summos reputant, diripere valeant, & habere. Psalm. Superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper. Isi. 11. Ethy. Ps. 73.

Item propter luxuriam. Nam (sicut dicit Plin.) Capræ propter caliditatem non abundant pinguedine, & raro sine febre sunt, & ideo in eis est ardens concubitus, & non minus videre dicūtur de nocte, quam de die. Ista competunt luxuriosis, in quibus propter vsum veneris, tā pinguedo corporis, quam mentis deuastatur, siue febre etiam ardenti, concupiscentiæ raro inueniūtur, & ipso carnis opere ardenti delectatione fœdantur. Non minus etiā luxuriosi ad sua fœda opera obseruant noctem quam diem. Iob. Oculus adulteri obseruat caliginem. Plin. Iob 24.

Item per auaritiam. Nam capræ (vt idem dicit) rodunt extremi-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

tates quibus pascuntur oues vsque ad radices. Vnde capra à carpendis virgultis est dicta. Sic etiā auari sunt, qui semper ad carpendum intendunt, & extremitates quibus pascuntur oues, id est, bona temporalia, quibus boni, id est, spirituales viri ad suum victum, & ad suam sustentationem vtuntur, ipsi vsq; ad radices euelsunt, quia frequenter ita expoliant pauperes, quod nihil eis relinquunt.

Itē peccator assimilatur asino, qui est animal naturaliter pōderosum, tardum, & pigrum, & timidum, stolidum, & oneri aptū, & patiens laboris plurimum. Sic peccator est pōderosus ad cadendum, tardus ad pęnitendū, piger ad operandum, timidus ad temporale damnum; stolidus ad prouidēdum, aptus ad onus peccati, vel æterni supplicij portandum, & patiens ad laborem mundi infructuosum sustinendum.

Item peccator decipitur à peccato, sicut cocodrillus ab illa auicula, quę dicitur rex auium. Nam dum cocodrillus iacet iuxta littus, superuenit illa auicula, & volat circa os eius, qui aperit auiculę fauces, & illam intrare permittit; At ipsa primo leuiter eum vnguis scalpit, ita quod belua ex dulcedine statim obdormit, & cum auicula eum dormire sentit, statim in eius ventrem descēdit, & eum per ventrem perforat, & occidit: Est enim Cocodrillus in ventre valde mollis. Quasi ergo Cocodrillus in litore iacens, est homo ocio torpens. Auicula autem ad os eius veniens, est tētatio peccati imaginationem ingrediēs: cui tūc os aperitur, quādo in cogitatione, & in delectatione recipitur. Et tunc leuiter scalpit, quia pruritū delectationis gignit: & si tunc homo dormiat, vt per negligentiam tentationi non resistat, ingreditur in mentem, & eum per consensum perforat, & necat.

Item peccator assimilatur ranę, quæ est limosa, & clamosa, ventosa, & odiosa, sub ventre maculosa, linguosa, & non solum viuens in aqua, sed etiam in terra. Sic etiā peccator est limosus per luxuriam, id est, immundus, clamosus per iram, & ventosus per superbiam, odiosus hominibus per auaritiam: Nam (sicut dicit Boët.) odiosus auaritia, claros vero largitas facit, sub ventre maculosus per gulam, linguosus per inuidiam. Nam rana (sicut Aristo. dicit) linguā habet, & os coaxās. Sic inuidus, & linguosus detrahendo. Boët. Ari. de animal.

Item viuit in terra, quæ est grauis, & frigida per acedidiam, quæ animam grauem reddit, & frigidam.

Itē peccator assimilatur talpæ. Primò, quia talpa sicut porcus, rostrum habet, & talis est peccator per immūditiam luxuriæ, vel gulæ, & cum tali rostro talpa radices de terra extrahit. Quia scilicet per peccata carnis euacuātur, & extrahuntur affectiones mentis. Vnde Iob 31. de luxuria dicitur, quod est omnia eradicās genimina. Iob 31.

Secundò, quia talpa terram fodit, nec extracta à terra diu viuit. Et ideo dicit Plin. melius audiūt talpæ terra coopertæ, quam extractæ, & talis est peccator per vitium auaritiæ: Cuius studium est terrena reuoluere, & sine terrenis implicationibus non credit se posse viuere, & solum de terrenis vult tractare, & audire. Ioan. Qui de terra est, de terra loquitur. Ioan. 3.

Tertiò, quia talpa Solem odit, & hoc peccator habet ex vitio superbiæ, scilicet vt odiat Deū, qui est verus Sol, secūdum illud Psal.

iam

ſiam ſupra allegatum. Superbia eorum qui te oderunt, &c. Nam ſuperbia ſe Deo maxime oppo nit, propter quod Deus ſuperbis maxime reſiſtit; & quantum ad hoc odiunt eum, vel odiunt ſo lem ſuperbi, id eſt, manifeſtantē, vel redarguentem vitia eorum, Vnde ſuperbus non venit ad lu cem, vt nō arguantur opera eius. Quarto (ſicut dicit Ariſto.) tal pa non habet oculos apertos, ſed ſub corio latentes, quos in mor te ſolum aperit, quos in tota vita clauſos tenuit. Sic peccator, qui in tota vita ambulat vt cæcus, ſcilicet errando & cadendo in peccato, in morte velit nolit co gitur oculos aperire, & peccata ſua recognoſcere ante tribunal Dei, & pęnas etiam experiri quas viuēs conſiderare neglexit. Greg. Oculos enim quos culpa claudit, pœna aperit.

Ioan. 3.

Ariſt. de animal.

Greg.

Peccati grauitas ac malitia, omniumq́ue delictorum variatio, per cuiuſdam monſtri India naturam, multiq́ue ac Salamandra, Bureſtis, Formica, Baſiliſci, Aſpidis, Cocodrilli, Muſcæ bouinæ, nonnullorumq́ue ſerpentium naturales effectus, veneniq́ue proprietates, multis perſpicuis exemplis manifeſtatur.

Cap. XCIII.

PEccatum aſſimilatur cuidam mōſtruoſo animali, quod di citur eſſe in India, ſimile vrſo in corpore, leoni in crine, & homi ni in facie, & habet caput rufū, & os magnum & rotundum, & in vtraque mandibula tres habet ordines dentium, cuius extremi tates ſunt vt leonis, cauda eius vt ſcorpionis, & percutit pilis ſuis ſicut porcus agreſtis ſuis ſetis, & vox eius ſicut tubę, & eſt velocis curſus, & comedit homines, & nulla beſtia illa crudelior. Simili tudo ergo vrſi pertinet ad pecca tum iræ, quia vrſus eſt animal impatiens. Similitudo autē leonis ad peccatum ſuperbię. Simili tudo hominis ad peccatum aua ritiæ; quia ſolus homo ex auari tia cōgregat; quæ etiam facit ca put rubeum, id eſt, mente igneā, & ardentem ad habendum, vel quia eſt cauſa homicidij, & effu ſionis ſanguinis. Magnitudo ve rō oris refertur ad gulam, cui di uerſi ordines dentium, id eſt, di uerſi ordines miniſtrantium de ſeruiunt, vt agricolæ, macellarij, coquinarij, & huiuſmodi. Cauda ſcorpionis refertur ad inuidos, qui detrahendo maxime retro pungunt, id eſt, in abſentia de trahunt. Similitudo autem porci refertur ad luxurioſos propter immunditiam. Vox autem tubæ, peccatum eſt manifeſtum, & pu blicum; ſed velox curſus eſt in delectatione peccati, quæ cito tranſit: homines autem comedit dum eos per delectationē capit, per conſenſum deglutit, & in ſe per operationem ſuę conſuetu dinem conuertit, nulla beſtia in uenitur crudelior, quia nulla res inuenitur nociuior homini.

Item peccatum aſſimilatur mu lo. Primò ratione innaturalita tis, quia mulus generatur contra ordinem naturæ, ſcilicet ex co mixtione duarum ſpecierum, ſci licet ex equa, & aſino, vel econ uerſo, ſcilicet ex aſina & equo burdo generatur. Et dicit Iſido. quod Naat nepos Eſau fuit pri mus qui aſinis equas ſuppoſuit, vt contra naturam muli naſcerē tur. Sic etiam peccatum, vt dicit Auguſt. non eſt ex natura, ſed vi tium naturæ, appetentis id quod non eſt ſui ordinis. Et ſicut mu lus generatur ex eo quod aſino equa ſupponitur, ſic etiam naſci tur peccatum, & peruertitur or do naturæ, cum ratio ſenſualita ti ſubijcitur, ita vt non rationi ſenſualitas ſubijciatur, ſed po tius rationi ſenſualitas domine tur.

Aug. de du. ani.

tur. Eccl. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes quasi seruos super terram. Eccl. 10.

Secundo, ratione sterilitatis, quia mulus sterilis est, natura ab eo suum beneficium retrahente: quia quasi in eius iniuriam contra naturā producitur. Sed Arist. dicit, quod mulus sterilis est propter excessum frigiditatis in ipso dominātis. Sic peccatum est sterile, id est, absque fructu, & fęcūditate meriti, vel premij gloriosi. Excessus autem frigiditatis est in anima propter defectum charitatis, quæ scilicet est vt calor animæ vitalis, sine qua opus meritorium vitæ æternæ non producitur. Matt. Quoniam superabūdauit iniquitas, refrigescet charitas multorum Mat. 24

Tertio, ratione vertibilitatis. Nam mulus à molēdo est dictus, eo quod iugo pistorū subactus, ducat in giro molas, sicut Isido. dicit. Sic peccator dum ab vno peccato in aliud trahitur, quasi gyrando ad molas circumuoluitur. Psal. In circuitu ambulant. Isi. lib. Ethy. Psal. 11.

Item peccatum assimilatur Salamandræ, quæ est animal venenosum. Vnde dicit Plin. quod fructus arborum inficit, aquas corrumpit, & si eius saliua solum pedem hominis tetigerit, totū corpus corrumpit. Sic peccatum est pessimum venenū, quod fructus arborum, id est, bona opera, vel materia inficit. Itē aquas, id est, gratias corrumpit, & si eius saliua, id est, delectatio pedem, id est affectionē animę per consensum tetigerit, totū hominem perdit. Vnde dicitur Corin. Immundum ne tetigeris. Plin. 2. Co. 6.

Item peccatū assimilatur veneno: dicitur enim venenum, quia per venas vadit ad cor. Sic peccatum per venas cogitationis, & delectationis transit ad consensum cordis, vel per venas, id est, per sensus corporis subintrat in arcana mētis. Iere. Ascēdit mors. Iere. 9. per fenestras nostras, ingressa est domos nostras.

Item venenum non lædit, nisi quando sanguinem tangit. Vnde Lucanus. Noxia serpentum est admixto sanguine pestis. Sic non nocet venenum peruersæ suggestionis, si non admisceatur sanguis delectationis. Ose. Sanguis sanguinem tetigit; quia delectationem cogitationis sequitur delectatio operis. Lucan. Ose. 4.

Item venenum omne frigidum existit. Sic omne peccatum mortale infrigidat, dum calorē charitatis exterminat.

Item peccatum assimilatur buresti, qui (vt dicit Pli.) est animal paruum simile scarabeo, qui inter herbas quas bos diligit, se abscōdit; quē bos accipit, dum herbas carpit, qui deuoratus à boue, iecur eius sic inflammat, vt cum cū cruciatu maximo tandem rumpat. Sic malitia peccati sub delectationibus quas homo diligit, se abscōdit; qua homo non aduertens, cum delectationē exterius accipit, intrinsecus inducit, quæ & appetitum inordinatè incendit, & mentis soliditatē frangit, & vltimo cruciatum consciētiæ, vel pœnę inducit. Isa. Vermis eorum non morietur. Plin. Isa. 66.

Item assimilatur muscę bouinę, quę quousque sub cauda vaccæ, vel eius corpori manet affixa, eā quiescere nō finit, sed cauda erecta, miro modo insaniēs, per cāpos vndiq; currit. Similiter quādiu peccatum inhæret cōsciētiæ, anima non potest quiescere, & tunc per diuersa vagatur, quærēs & non inueniens requiem, quandiu peccatum non fuerit amotū per pœnitentiam.

Item peccati fœtorē debet homo odire & fugere, exemplo formicæ. Dicit enim Aristot. quod anim. Arist. de anim.

in formicis est sensus olfactus, & odiunt omne fœtidum. Vnde si quis domos earum fumigauerit aliquo fœtido, eas deserunt. Sic debet homo omnia dimittere, & fugere, in quibus est fœtor peccati, Eccl. Fuge peccata.

Item peccatum assimilatur regulo serpenti, id est, basilisco, qui olfactu suo necat, & visu suo interficit omne viuum, ad cuius aspectũ nulla auis illæsa pertransit: & si procul fuerit, ore eius comburitur & deuoratur, à mustelis cõuincitur. Vnde ab hominibus ad eius cauernas deferuntur, nihil enim altissimus absque remedio dereliquit. Vnde basiliscus visa mustela fugit, quem insequitur & occidit, maximè si prius pasta sit ruta (vt Arist. & Auicen. dicunt.) Similiter peccatum occidit animam, vel per odoratum morosæ delectationis in cogitatione, vel per visum, id est, consensum operis. Vnde aues, id est, hominum mẽtes solo visu, id est, consensu etiam, si longe sint ab opere occiduntur & deuorantur à peccato. Sed remedium contra basiliscum, id est, contra peccata, est mustela ruta refecta, id est, pœnitentia amaritudine plena, quæ ipsum visa fugit, quia pœnitẽtia solum in contritione, vel in proposito habita, quandoque pecca-

Psal. 31. tum purgat, Psal. Dixi, scilicet, in proposito cordis, confitebor aduersum me iniustitiam meã Domino, &c. Sed tamẽ opere completo ipsum perfruẽs, sc. peccatũ,

Act. 13. extinguit. Act. Conuertimini, & pœnitemini, vt deleantur peccata vestra.

Item peccatum assimilatur aspidi. Nam aspis aurem obturat, vt vocẽ hominis incantantis non audiat, ne ei obediat, & hoc pertinet ad peccatum superbiæ, quia superbus vocem Dei nõ audit, & eius mandatis obedire cõtemnit. Psal. Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet voces incantantium. Psal. 47.

Item aspis interfecto compari suo, id est, coniuge suo, miro furore interfectorem persequitur, & illum siue solũ, siue inter multos aggreditur, nec periculũ curare videtur, vt suum comparem vlciscatur; & hoc pertinet ad vitium iræ, quia iratus propter appetitum vindictę, pręcipiti furia omni periculo se exponit.

Item est quædam species aspidis, quę dicitur situla, ex eo quod à se percussum siti occidit, & hoc pertinet ad auaritiam, cuius sitis, id est, appetitus sit inextinguibilis.

Item est quædã alia aspis, quæ dicitur viperabilis, quæ scilicet, somno interficit, hanc dũ Cleopatra sibi apponeret, somno resoluta est, & hoc pertinet ad accidiæ vitiũ, quæ pigritia & somnolentia animam occidit.

Item est alia quę dicitur emorrois, quia percussus ab ea, dissolutis venis fluxu sanguinis vitam finit, hoc pertinet ad luxuriosos, quia, scilicet, luxuria fluxu seminis corpus resoluit, & ad æternũ interitum animam inducit.

Item est alia serpens quæ dicitur pester, qui semper ore patente emittens virus incedit, sed ab eo percussus distẽditur, & necatur, hoc pertinet ad vitium gulæ, quia gulosus ore patẽte, id est, parato ad cibum semper incedit, & virus, id est, vitium gulæ patenter ostendit.

Item aspis habet oculos in temporibus, non in fronte. Vnde nõ directè respicit, & ideo aduersarium persequitur magis auditu, vel olfactu quam visu: nam si non sic esset, vt dicit Plinius, vix homo ab eo euaderet, et hoc pertinet ad inuidiam, quia inuidus non recte, sed toruo & maleuolo

spicit

respicit oculo, & ex auditu, vel ex opinione sua solũ detrahẽdo persequitur, tanquam de re visa, vel
Psl. 13. certa, vnde Psalmus: Venenum aspidum sub labiis eorum.

Item peccatũ, quamdiu retinetur, semper multiplicatur, & crescit. Vnde assimilatur cocodrillo, qui quãdiu viuit, semper crescit: Nam peccatum quod per pœnitentiam non diluitur, mox suo pondere ad aliud trahit.

Item peccatum plus inualescit, & abundat in prosperitate, quam in aduersitate, sicut serpẽtes, plus abundant, & lædunt in æstate, quam in hyeme, & in die, quam in nocte: Omnes enim generaliter serpẽtes frigidæ sunt naturæ, nec percutiunt nisi cũ calescunt. Vnde venena eorũ plus nocẽt de die quam de nocte, quia sunt frigidi nocturno rore. In hyeme se in nidis inuoluunt, & torpescũt, sed in æstate se dissoluunt, & ad nocendum exeunt. Quid autem per frigiditatem serpẽtini veneni, nisi in malitia accipitur peccati; quæ dum cor per cõsensum attingit, calorem protinus charitatis extinguit; per calorem vero diei, & æstatis, feruor minor & maior intelligitur mũdanæ prosperitatis, sicut frigus è contrario noctis, vel hyemis, breuiorem vel leniorem signat cursum aduersitatis, sed in æstate, vel in die venenum magis lędit, quia ex ipso prosperitatis feruore peccatum pernitiosius crescit. Vnde Psalm.
Psal 55. Ab altitudine diei timebo, idest, prosperitatis.

Item peccata carnalia sunt magis manifesta & infamia, quã spiritualia, sed tamẽ spiritualia sunt magis nociua. Vnde assimilãtur serpẽtibus: dicuntur enim quidã esse maximi serpẽtes corpore, ita vt coruos integros deuorẽt. Vnde in Punico bello narrat Titus
Liuius. Liuius, à Regulo Romanorũ Duce interfectus est serpens basiliscus, Cxx. pedum longitudinis. Cuius pellis, & maxillæ fuerũt suspensæ ante quoddã templũ Romæ. Sub Claudio etiã Cęsare fuit serpens in Italia interfectus, in cuius aluo puer integer est inuẽtus. Sunt autem alij serpentes ita corpore parui, vt vix videri possint, sed sunt maximi in potestate nocẽdi, sicut dypsa quæ prius occidit quã sentiri possit. Tyrus etiam (vt dicit Ari.) modicus est & tamen cõtra eius venenũ nullũ remediũ est. Serpẽtes ergo magni significãt peccata carnalia, quę sũt magnę apparẽtię & infamię; sed quasi serpẽtes aspectu parui, & magis noxij, sunt peccata spiritualia, quę licet sint minus manifesta, & minoris infamiæ, sunt tamen maioris culpę, vt patet de luxuria & superbia. Vnde Greg. Ali- Grego. mor. 33.
quãdo, inquit, minus est in corruptionẽ cadere, quã cogitatione tacita, deliberata elatione peccare, sed cũ minus turpis superbia creditur minus vitatur, luxuriam eo magis erubescunt homines quo simul omnes turpẽ nouerunt. Vnde fit plerumq; vt nõnulli post superbiã in luxuriam corruentes, ex aperto casu malũ culpæ latentis erubescant, & tũc etiam maiora corrigant, cũ prostrati in minimis grauiter cõfunduntur.

Satisfactoriæ pænitentiæ modus ac partes, ipsiusq; vis & fructus multiplex, per quamplurima leonis, pantheræ, sanguisugæ, Leontophoni, nonnullarumq; aliarum rerum naturalium exempla quã rectissime manifestatur.

Cap. XCIIII.

POenitentia lachrymosa facit Deum dissimulare peccata. Nam leo qui coitum leenæ cum pardo odore cognoscit, totus in adulteræ surgit pęnam; sed si leena post coitũ in flumine lauatur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nihil tunc à leone percipitur. Sic si anima, sponsa Christi, diabolo peccando coniungitur, ipse Christus, qui est leo de tribu Iuda, ad vindictã contra eam merito prouocatur. Sed si anima in flumine lachrymosæ pęnitentiæ lauetur, ab ipso Christo peccatum dissimulatur, & parcitur. Amb. Quod defendi non potest, ablui potest, lauant lachrymæ delictum, quod voce pudor est cõfiteri, lachrymæ veniam postulant, & merentur.

Amb.

Item pęnitẽtia assimilatur pantheræ, quæ (vt dicit Phisiol.) draconem odit, & draco eam fugit, quæ pasta in spelunca se recondit, & per tres dies aliquando dormit, tũc surgens magnam vocem emittit, & ab ore eius aromaticus odor exit, supra modum suauis, quare tunc omnia animalia sequuntur eam, solus draco fugit, & eius odorem non ferens, in seipso deficit. Sed sicut pãthera draconem, ita pęnitentia odit peccatum, & peccatũ ipsam pœnitentiam fugit, quę in spelunca, id est, in corde pœnitentis inclusa, postquam per tres dies, scilicet contritionis, confessionis, & satisfactionis perseuerauerit, exurgens à statu culpę, emittit vocem laudis, solutum se sentiẽs à somno peccati. Vnde in vocem laudis prorumpens dicit illud Psal. Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo. Qui versiculus, vt dicit Cass. tantæ dicitur esse virtutis, vt quisq; eũ in morte terna confessione dixerit, omnia peccata sibi soluantur. Tunc etiã ex ore suo pœnitens suauem emittit odorem, videlicet suauis, & deuotæ orationis, quã omnia animalia sequuntur, id est, omnes virtutes, & omnia merita per hoc restituuntur ipsi pœnitenti, & draco, id est, peccatum, deficit & perit.

Ps. 115.

Cass.

Item pœnitentia satisfactoria requirit mensurã discretionis, & feruorem compunctionis. Vnde assimilatur sanguisugæ, quæ apponitur corpori, vt corruptũ sanguinem detrahat: sed quia quandoque insidet venenosis, quando quis eam sibi apponit, prius est inuoluenda in sale, & in vrticis, vt euomat si quid veneni hauserit. Similiter pœnalis pœnitentia imponitur, vt à peccati corruptione, quod est tanquam sanguis corruptus, anima expietur, vel vt affectus peccandi ab anima extrahatur, sed vt nihil noxium inferat, pœnitenti apponenda, vel assumenda est cũ sale discretionis, vt prudenter consideretur, & qualis, quanta, & cui imponatur.

Item necessaria est in suscipiẽte vrtica, quæ scilicet, & vrit, & pungit: & ideo designat feruorem cõpunctionis, quæ omnẽ pœnitentiam leuiter ferre facit, & ad hoc idẽ facit, quod si quis sanguisugę aquam calidam superfundat, citius se mẽbro applicat. Est enim velut aqua calida lachrymarum compunctio feruida, quæ cito membro sanguisugam apponit, quia iniunctã pœnitentiã prompto animo suscipere facit.

Itẽ tentationes pœnitentiæ extinguit. Vnde assimilatur cuidã bestiolæ paruæ, quam leones timent, & fugiunt, quæ vocatur leontophonus Nam quoddã venenũ portat in ore quod statim eos necat. Vnde hæc bestiola capitur, & exuritur, & incineratur, ex quib. cineribus dum carnes asperguntur, & in capitibus viarum ponuntur, leones transeũtes dum eas comedũt, moriuntur, vt dicũt Isid. & Auicen. hæc ergo bestiola repræsentat humilẽ pęnitentiam, quam leones, i. dæmones timẽt, & fugiunt. Hæc portat venenum in ore, cum peccatum dicit in

con-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

confessione, & hoc venenum occidit leones, i. tentationes dæmonum. Hæc bestiola capitur in peccatorũ recordatione, exuritur in contritionis dolore, incineratur in mortis meditatione, recolens quomodo per mortem caro dissoluatur in cinerem: vel incineratur in humili satisfactione. Iob: Ago pęnitentiam in fauilla,
Iob 41. & cinere: & dum caro ex hoc cinere aspergitur, vt scilicet satisfaciendo affligatur, & præcipuè in capitibus viarũ, id est, in principijs tentationum, vel sensibus corporis, qui sunt principia viarũ, per quas peccata intrant in animam. Vnde tunc cinis in capitibus viatum aspergitur, quando ipsi sensus corporis humiliter custodiuntur, vel affliguntur, vt oculi plorent, & os abstineat, aures audiant increpationes, & sic de alijs. Et sic tunc leones ex his occiduntur, quia dæmonum tentationes non pręualent, sed cito extinguuntur.

Item pœnitentiæ amaritudinē diabolus odit, & abhorret, sicut canis abhorret, vt non comedat intestina cerui propter amaritudinem quæ est in eis Nam (secũdum Aristot. & Auicen.) ceruus non habet fel nisi forte in intestinis. Vnde eius intestina sunt amara, & fœtida, ita vt canis ea non comedat, nisi supra modum famescat Sic cum interiora mētis sunt fœtida, scilicet per memoriam turpitudinis culpæ, & amaritudine respersa per dolorem pœnitentiæ, dæmones qui pascũtur delectatione, & dulcedine peccantium, illa tangere abhorrent.

Item pœnitentia liberat à grauedine peccati, & post mortem liberat animam à pœna. Vnde assimilatur cuidam lapidi, quem ceruæ (vt dicit Pli.) cum sentiũt, grauitatem deuorant, qui eas adiuuat, & postquam moriuntur, in earũ ventre inuenitur. & iste lapis miro modo adiuuat mulieres prægnantes, & facit eas etiã absque dolore parere. Sic anima quando sentit grauedinem peccati, debet assumere lapidem, id est, pęnitentiam duram, & asperã, quæ non solum liberat in vita à peccatorum grauitate, sed etiam post mortē eius virtus inuenitur in anima, liberans eam à pęnarũ acerbitate. Hæc etiam est quę iuuat mulieres prægnantes, scilicet animas bonum conceptũ, id est, bonum propositum portantes ad pariendum, & in opere perficiendum: quia aspera pęnitentia carnem refręnat, ne bonis operibus effectum impediat.

Item pœnitentia amara extinguit remorsus conscientiæ, sicut absynthium occidit pulices: Est enim eorum venenum, vt Constan. dicit: Quid enim sunt pulices mordentes, nisi peccatorum actus conscientiam molestantes, quos absynthium, id est, amara pœnitentia purgando extinguit, & cessare penitus facit Et similiter folia Persicorum, quæ amara sunt, pulices occidunt, & eadem ratione valet contra eos coloquintida, si trita & mixta cum aqua, per locum vbi sunt, aspergatur, & signat contritionem peccatorum amaram cum lacbrymis admixtam.

Nonnullæ ipsius Tygridis, stellionis, Cerui, ac Leonis proprietates naturales annotantur, quibus vere pœnitentes pluribus exemplis assimilantur.

Cap. XCV.

POEnitentes assimilantur Tygridi, quod est animal ad modum sagittæ in cursu velocissimum, varijs maculis distinctum, vt dicit Isidorus: de quo etiam Plin. dicit, quod cum catuli sui rapiuntur, odore raptorem persequitur, qui equo velocissimo

trans-

transportatur: & audiens strepitũ bestię persequentis, in via specula post se proijcit: quæ illa videns, & suam imaginem intuens, & filiũ esse credens, sistit, & filium accipere cupit, & interim venator euadit. Tygris ergo velociter currens peccator est feruenter vel celeriter pœnitens, qui diuersis maculis distinguitur cum diuersis peccatis compungitur: qui tũc raptos catulos insequitur, quando bona per peccata perdita, per pęnitentiam recuperare conatur, cui venator diuersa specula, quibus detineatur, proijcit; quia diuersa sibi impedimenta diabolus quibus impediatur opponit. Itẽ pœnitentes assimilantur stellioni. Primo, quia stellio in corio renouatur, dicitur enim quod stellio mutat corium sicut serpens. Sic pœnitens debet renouare cõuersationem, & vitam, exuendo vetustatem peccati, & induendo

Phi. 3. iustitiæ nouitatem. Apost. Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, &c. Secundò quia stellio manibus graditur. Est enim stellio (vt dicit Pli.) genus lacertæ, quatuor habens pedes latos ad modum manus, quibus repit ad domorũ rimas, in quibus facit suam cauer-

Prou. 30 nam. Vnde Prou. Stellio manibus nititur, & moratur in domibus regum. Sunt igitur quatuor manus siue pedes stellionis, quatuor virtutes pęnitentis, quarum operibus graditur ad mansiones regales. i. cœlestes: scilicet iustitia qua vtitur, scilicet satisfaciendo: temperantia qua vtitur in abstinendo, fortitudo qua vtitur continuando, vel tentationibus resistendo: & prudentia qua vtitur à nociuis sibi cauẽdo. Hæ quatuor virtutes similes sunt pedibus, quando habentur in affectione: sed tũc sunt velut manus, quãdo habentur in vsu siue operatione.

Tertiò, quia stellio in visu hebetatur: Nam in hyeme latet, & visus eius hebetatur. Est enim tempus hyemis asperitas tentationis, in qua pęnitentes se abscondunt in secreto orationis, vel in latibulo humilitatis: sed tamen esse non potest, quia ex tenebra tentationis visus hebetetur mentis, quia saltem dum homo tẽtatur, offuscatur, & remittitur intuitus contemplationis.

Quarto, quia stellio in visu clarificatur. Nam in vere exiens, & visum hebetatum inueniẽs, locũ quęrit vbi solem orientem respicere possit: in quẽ dum respicit, desiccatur humor qui erat in oculis, & sic lumen respicit, sicut innuit Glo. Sic pœnitens in vere, i. in tempore tranquillitatis, postquã abijt hyẽs tentationis, debet per contemplationem mentis, & orationem respicere ad Solem Christũ, qui visitauit nos oriens ex alto, & eius intuitu affectus mentis inflammatur, omnis humor, siue affectus indebitus ex tẽtatione relictus purgatur, & sic mentis ipsius visus miro modo clarificatur.

Item pœnitentes assimilantur leonibus, qui in principio nascũtur informes, & parui ad modũ mustelæ: sed postea cum crescũt, efficiuntur fortissimi. Sic pęnitẽtes incipientes à timore seruili, sunt parui in virtute, & informes, quia nondum in charitate, sed postea crescẽtes per charitatem, roborantur, & fortissimi efficiũtur. Vnde Greg. dicit, quod in via Dei à timore incipitur vt ad fortitudinem veniatur. Greg.

Item pœnitentes assimilantur ceruis, quia (sicut dicit Isid.) cerui sunt inimici serpẽtum, & cũ sentiunt se grauatos, spiritu narium attrahunt eos de cauernis; & superata veneni pernitie, eorũ pabulo soluti redduntur. Serpentes

Igitur sunt peccata, quæ odienda & fugienda sunt tanquam venenosi serpentes, secundum illud. Quasi à facie colubri fuge peccatum. Cũ ergo per remorsum conscientiæ aliqui sentiunt in se grauamen culpæ, tunc spiritu narĩũ, i. feruore pœnitentiæ (nã in spiritu intelligitur feruor & dolor cõpunctionis, de quo Psal. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. In naribus vero discretio satisfactionis accipitur) extrahũt eos de cauernis, i. de latibulis cõsciẽtiarũ, s. cũ peccata ad lucẽ deducũt, confitendo, & accusando; vnde virus peccati depellitur, & fit eis memoria peccatorum nutrimentum lachrymarum, quibus à peccatorũ reatu soluũtur, & purgantur. Item cerui herbã diptãni primitus prodiderũt, cuius pastu sagittas quibus vulnerantur excutiunt: Cerui enim sagittis percussi, sunt homines tẽtationibus deuicti. Per diptannũ vero, quæ est herba habẽs virtutẽ dissoluendi, attrahendi, & cõsumẽdi venenũ, pœnitentia intelligitur, quæ venenum peccati dissoluit in cõtritione, attrahit in confessione, & consumit in satisfactione. Vnde hæc cum à ceruis, id est, peccatoribus sumitur, sagittæ tentationũ repelluntur, & peccatorum vulnera miro modo sanantur.

Eccl. 25

Psal. 50.

Miro siquidem Elephantis scorpionisq; exẽplo, peregrinos ac alienigenas dirigere, & tueri æquè admonemur.

Cap. XCVI.

PEregrinos, & viatores dirigere, & defendere, nos docent elephantes, nã elephas si hominẽ in via inuenerit errantem, primo ne eũ terreat, de via aliquãtulum exit, & gradum figit, & paulatim ipsum præcedens ei viam ostendit, & si draco eis occurrerit, pro defensione hominis draconi se opponit, eumque defendit. Sic homines magni præcipuè, & potentes, debent peregrinos viatores non expoliare, vt multi faciunt, cum ad territorium eorum veniunt, sed potius per se vel suos dirigere, & à malis hominibus defendere.

Itẽ lædentes peregrinos, & hospites eos expoliãtes, peiores sunt quam venenosi scorpiones. Tradit enim Arist. in quodam monte scorpionibus hospites nõ lædi, sed indigenas occidi & lædi. Ari. de animal.

Aurium hominum immobilitate naturali, nos firmiter in bona doctrina persistere, erudimur.

Cap. XCVII.

PErseuerare debet homo, & esse firmus in doctrina bona quam audiuit. Nam omne animal habẽs aures, eas mouet, præter hominem. In quo significatur quod illi qui in bona doctrina quã audiunt non perseuerãt, nec sunt stabiles, similes sunt brutis animalibus quæ aures mouent, quia ab eo quod audierunt citò mouentur: sed qui stabiliter perseuerant in audita doctrina, sunt homines vere rationales. Ioan. Si vos manseritis in sermone meo, veri discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem. Ioan. 8.

Canis naturalis vsus varius & admirabilis, nec non Castoris, equi, atque vrsi aliqua proprietates naturales patefiunt, quibus non absque ratione verbi Dei cõcionatores aßimilantur.

Cap. XCVIII.

PRædicator assimilatur cani. Primò ex eo, quia canis dominum suum diligit: Et similiter prædicatorem verbi oportet esse amicum Dei. Vnde prædicator qui dominum non diligit nõ est dignus annũciare verba Dei. Vnde peccatori dixit Deus. Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamẽtũ meũ per os tuum? Ps. 49.

Item

Item quia canis Domini sui custodit domum, & defendit. Hæc domus Domini est Ecclesia, quā Prędicator Catholicus ab hęreticis defendit. Vel hæc domus est conscientia propria, quam debet Prædicator solicitè custodire, sicut fortis armatus custodit atriū suum, vt sint in pace omnia quæ possidet.

Item quia canis pro Domino suo morti se exponit, sicut legimus Celoneum venatore Placētiæ ab animatis inuasum, canem eum defēdisse, nec vulnerari potuisse, nisi prius cane perempto. Sic sancti Prædicatores pro fide Dei, & veritate, martyrio se exponunt, vt patet in Apostolis, & Martyribus.

Item quia canis voluntariè cū Domino suo ad prędā currit. Est enim prædicatio quasi quædam venatio spiritualis, in qua omnis anima Deo acquisita est vt quædā pręda capta, sed canis ad prædam non vadit, si à Domino suo non ducitur vel sociatur, quia scilicet Prædicator infructuosè prædicaret, nisi eum Deus iuuaret & sociaret. Apos. Non autem
1.Co.15 ego, sed gratia Dei mecum. & Corin. Adiutores Dei sumus. Debet igitur Prędicator cum ipsum Deum habeat secum consortem, non refugere, sed libēter discurrere ad prædicationis laborem.
1.Co.9. Corint. Sic currite vt comprehendatis.

Item quia multotiens canis corpus Domini sui etiam mortuum non derelinquit, sicut legimus de cane Titij Sabini, qui ipsum Dominum suum captū, Romæ etiam in carcere non dereliquit; quo insuper mortuo, canis mæstos ædens vlulatus, nec mortuum deseruit; qui, cum quidam ei panē proiecisset, ad os defuncti deportauit, & cū ille nō manducaret, nec ipse manducauit; cadauere autē in tyberim proiecto, canis, vt corpus sustētaret, in Tyberim se proiecit multitudine cōcurrente, vt videret spectaculum fidi animalis. Similiter prędicatores corpus Christi mortuum deserere nō debēt, quia de morte & passione Christi debent iugiter memoriam habere, & de ea prædicare frequenter: exemplo Apostolorum, ex quorum persona Beatus Paulus dicebat: Nos autem prędicamus Christū crucifixum, &c.

Item, quia canis prędam, quā rapit nō sibi comedit, sed Domino suo relinquit, et similis est prędicator, qui de opere fructuoso nō propriam laudem quærit, sed gloriā & honorē Deo relinquit.
Io. Ego gloriā meam non quęro Ioan. 8.

Item quia canis nobilis, dato, ꝙ de præda à se capta nihil percepit, non propter hoc infidelis existit, nec prædam aliam insequi propter hoc omittit. Sic quanquā Prædicator ex prædicatione sua nihil temporale suscipiat, non propterea à prædicatione cessat, nec minus fideliter prædicat.

Item quia canis locum suum cognoscit: Locus enim noster finalis, & permansibilis, non est in vita præsenti, quod Apost. recog- Heb. 13.
noscebat dicens: Non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Et nota, quod canes itinera quamuis longa ad memoriā reducunt, & ad propria domicilia per longa terrarū spatia redire consueuerunt: quod Prędicatores nō corporaliter solum faciunt dum per loca varia prædicando discurrunt, & postmodum ad sua claustra vel habitacula redeunt; sed etiā spiritualiter, quia quāquā pro proximorū salute seu prouisione, ad exteriora negocia, vel officia plerūq; exire cogātur, tamē sollicitè ac prouidè ad propriū mētis domiciliū

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

redeunt, secūdum illud: Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulgoris coruscātis.

Item quia interdū canis fortissimas & magnas bestias inuadit audacter, sicut legimus de canibus Indiæ. Solent enim Indi (vt dicit Isido.) caniculas nocte ligatas in syluis dimittere, vt à tygribus cognoscantur; ex quibus canes adeo acerrimi oriūtur, vt leones prosternant. Vnde quidā canis sic natus, à rege Albano Alexandro magno missus, primo in eius præsentia leonē occidit, tādem elephante deducto, videns eius magnitudinem, primo obriguit, & ingenti latratu insonuit, quem tamen inuasit, & tamdiu afflixit, quod eum ad terram prostrauit. Sic sancti Prædicatores diuino zelo, & spiritu accensi, interdum magnos tyrannos, & peccatores audacter reprehendēdo aggrediuntur, sicut Ioannes Herodē. Vnde Herodes metue-
Matt. 6. bat Ioānem, & audito eo multa faciebat.

Item canis vento & odore etiā per aquas bestias fugientes insequitur, & earum deprehendens latibula, latratu & mussitatu ea prodit. Sic Prædicatores sancti vēto, id est, spiraculo diuino impulsi, & odore. i. desiderio supernæ salutis attracti, etiā per aquas tribulationū insequūtur bestias, i. peccatores bestialiter viuentes, vt trahant eos ad pœnitentiam, & eorum latibula, id est, vitia in quibus latere volunt, redarguēdo produnt.

Item canis humanam societatē diligit. Sic sancti Prædicatores humana cōsortia in quibus fructificare possunt, minime fugiūt, sequentes s. exemplum illius qui dicit: Delitiæ meæ esse cum filijs
Prou. 8. hominum.

Item Prędicator debet similis esse castori, qui (sicut dicit Isid.) cum quadrupedibus viuit in terra, & cū natatilibus stat in aquis: Est enim in magnitudine ad modum parui canis, pedes posteriores quasi caninos habens, quibus principaliter ambulat: pedes autem anteriores habet quasi anserinos, quibus natat in aquis. Sic prędicatores nō solum debēt per terram discurrere per vitam actiuam, quæ competit quadrupedibus, id est, his qui perfecti sunt in quatuor virtutibus, sed etiā versari debēt in aquis scripturarum cum natatilibus. i. contemplatiuis, & debent esse sicut canis per latratum prædicationis, sed parui in humilitate mentis; posteriores autem pedes, sunt occupationes corporales pertinentes ad pietatem; & ideo sunt vt animalis terrestris; sed anteriores pedes sunt meditationes spirituales, & ideo sunt sicut natatilis, quib. s. natat in aqua sapientiæ.

Item Prædicator curiosus est similis equo, qui aquam quam potat, si clara est, pede perturbat. Similiter prædicator curiosus aquam claram i. scripturam & doctrinam planā & apertam, pede; i. affectu placēdi, & vt reputetur sciens, Philosophicis rationibus inuolutis, perturbat, id est, offuscat, vt vix intelligatur. Vel aqua clara est tribulatio patienter exterius portata, quam patiens tūc pede perturbat, cum interiori affectu iniuriantē non amat. Greg. Grego. super Ezec.
Perfecta patientia est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare & odisse nō est virtus mā-suetudinis, sed fulcimentum furoris. Ezech. Cum purissimam Ezec. 34
aquam biberitis, reliquam pedibus vestris turbastis.

Item Prædicator etiam assimilatur vrso. Nam quia vrsus sic interpretatus & dictus est; quod ore suo formet fœtus (vt dicit Isi.) Isi. lib. Ethy.
Auic. etiam dicit quandā carnē nasci

nasci quam mater lambendo in membra componit. Sic etiam Prædicator doctrina oris sui, format Deo spirituales filios. Quasi enim more matris, in his quos carnales inuenit, linguæ officio virtutum spiritualiũ membra cõponit. Vnde Apost. Filioli mei
Gal.4. quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.

Veri Prælati præcipuum munus, ipsiusq; partes laude digna quæ sint, vt merito prosit, per quãplurima Arietis, Leonis, Camelipardalis, Ceruæ, aliorumq; animãtium cornua habentium clarissima exẽpla demonstratur.

Cap. XCIX.

PRælatus debet esse similis arieti; quia aries dux est gregis, & ouium Princeps. Sic Prælatus debet esse dux subditorum, s. sicut auctoritate præsidendo, ita bonę vitę exemplo præcedendo. Item quia natura arietem fecit fortissimum, secundum Isid. Vnde dicitur veruex à viribus, eo quod tanquam vir ouium sit cæteris bidentibus virtuosior. Vel dicitur veruex, vt ipse dicit, quia vermem portat in capite, cuius pruritu sæpe fortissime caput mouet. Dicitur autem aries, quia hoc animal immolabatur in aris, sicut patet in lege Moysi, quę omnia competunt Pręlato, s. fortitudo operis, solicitudo mentis, quę est vt vermis in capite, de qua
2.Co.11 Aposto. Instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.

Ro. 12. Item immolatio carnis, de qua Apostol. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, Sanctam, Deo, &c.

Item Prædicator bonus debet clamore prædicationis, & gemitu orationis, subditos dormientes, siue in peccatis mortuos suscitare, exẽplo leonis, cuius catuli quando nascuntur, tribus diebus & tribus noctibus dormire, vel mortui esse reputantur, & tunc patris rugitu, & clamore suscitari dicuntur. Tũc super catulos mortuos leo fortiter clamat, quando peccantes subditos Prælatus vel Prędicator prædicãdo vel corripiendo fortiter increpat, & tunc rugitum emittit, cum pro eis orando fortiter gemit. Vnde sicut clamor & gemitus leonis dicitur suscitare mortuos catulos, ita clamor Prędicationis, & rugitus orationis suscitat subditos in peccatis. Isa. Ru- Isa.5.
gitus eius vt leonis rugiet, vt catuli leonum, &c. Sed cum Prælatus vel Prædicator loquitur bonis, debet loqui dulciter. In cuius signum dicitur Iudicum. Ecce examen apum in ore Leonis, & fauus mellis: Apis enim pũgit, & mel componit; quia Prædicator debet pungere lentos, & dulcorare deuotos.

Item Prælatus debet esse similis camelopardali, quod secundũ Isid. est animal Æthiopicum, caput habens cameli, collum equi, crura & pedes bubali, & maculas pardi: Est enim bestia albis maculis rutilum colorem emittẽtibus superspersa, & ideo à capite cameli, & à maculis pardi tali nomine est vocata (vt dicit Pli.) est autem bestia magis aspectu quã feritate cõspicua, tantũ mãsueta, vt quasi ouis nomen acceperit. Omnia autẽ hæc sunt Prælato cõgruentia moraliter accepta; quia caput cameli ore ruminat, & ruminatio signat sacræ scripturę meditationem. Collum equi flexibile est, quia curuatur ad tractum fræni. Et hæc flexibilitas refertur ad misericordiam & pietatem Pręlati. Pedes autem bubabili vngulas diuidũt, & maturè incedunt, & hoc refertur ad discretionis prudentiam. Albæ autem maculæ extra rutilantes, sunt pura opera & exempla quæ

exterius aliis apparent. Sic ergo Prælatus debet habere caput cameli per notitiã sacræ Scripturæ. Collum equi per flexibilitatem misericordiæ. Crura vel pedes bubali per discretionem prudentiæ, albas maculas Pardi.i.operum puritatem, & plus in aspectu quã in tactu debet habere seueritatẽ. Vnde debet esse aspectu terus, sed animo vel opere mansuetus.

Item Prælati debẽt se habere ad subditos sicut ceruæ ad filios. Ceruæ enim post partũ vtuntur duabus herbis (c como & lumole, quibus pastę redeunt ad suum fœtũ, & illarũ herbarũ succo imbutæ filijs lactis exhibent nutrimentũ; filios autẽ ad cursus exercent, & fugere eos docent, & ad prerupta eos ducunt, & saltandi modum eis ostendunt. Duæ ergo herbę quę faciũt ceruam ad nutriendũ filios lacte abũdare, duæ virtutes sunt quę faciũt Prælatos subditos suos debito alimento nutrire, s. sapiẽtia quę facit eos abũdare lacte spiritualis doctrinę, & misericordia quæ facit abundanter dare nutrimenta corporalis eleemosynæ, debent etiam eos ad currendum per viam mãdatorum, id est, ad velociter obediendum instruere.

Item ad peccata fugiẽda inducere, præcipitia tentationum eis nota facere, & modum saltandi eis, id est, euadendi, ostendere.

Item sicut Prælati præsunt in dignitatibus, ita debent præesse in virtutibus. Cuius exemplum est, quia omne animal cornutum est quadrupes, excepto quodam serpente in Ægypto qui dicitur cerastes, quod scilicet intelligendum est si cornua sunt de natura ossis, propter testudines, siue limaces cornua mollia habentes. Per animal ergo cornutum intellige hominem in dignitate leuatũ: signant enim cornua capitis, eminentiam dignitatis. Tales debent habere quatuor pedes, scilicet iustitiam, temperantiam, fortitudinem, prudentiam. Cerastes autẽ, siue serpens cornutus.i. hypocrita in dignitate positus, cornua sine pedibus habet, quia dignitatem tenet, & virtutibus caret. Similiter limax habẽs cornua mollia, signat Pręlatum carnalem habentem remissa opera; qui etiã pedibus caret, quia interiores virtutes non habet.

Item Prælatus virtuosus tũc faciliter ad cõtemplationem diuinorum erigitur, cum se abstrahit à temporalibus curis. Cuius exẽplum est, quia animalia quę dentes non habent in superiori mãdibula sunt cornuta, quia materia transit in cornua. Per animal vero cornibus munitum, Pręlatũ intellige in virtutibus ornatum; cuius inferior mandibula est terrenorum dispensatio prouida, in qua est multitudo dentiũ.i. multiplicitas laboriosorum operum, & durorum; sed quasi mãdibula superior, est diuinorum contemplatio altior, quę debet esse vacua dentibus.i. à temporalium curis & laboribus semota. Vtraque tamen debet vti pro tempore qui vult virtuose præesse.

Item prælationis honore digni non sunt qui solum quę sua sunt quærunt. Vnde nullum animal habens dẽtes recuruos (vt aper) habet cornua, eo quod illa materia transit in culmos. Illa quippe Prælatus suos dẽtes recuruat, qui ea quæ agit ad semetipsum reflectit & replicat; sed non est dignus cornibus dignitatis qui alios negligens tantum seipsum pascit. Ezech. Væ pastoribus qui pascũt semetipsos. Eze. 34.

Hominem quousq; viuit commode proficere in virtutibus posse, cerui exemplo perspicacissime confirmatur.

Cap.

Cap. C.

PRoficere, & crescere potest homo virtutibus quãdiu durat pœnitentis vitæ tempus. Ceruis enim crescunt cornua vsque ad septimum annũm, quia vsque ad septem annos omni anno pullulant eius cornua vnũ ramum: Vnde eorum ætas deprehenditur per cornua. Quia ergo septennarius est numerus vniuersalis temporis, scilicet quo vniuersum tẽpus vitę nostræ voluitur, sicut patet in septem diebus septimanæ, accipiamus in septennario annorum totum tempus dierũ nostrorum. Scriptum est enim. Eze. Diem pro anno dedi tibi, & Psal. dicit: dies annorum nostrorũ in ipsis septuaginta annis: Septẽnarius enim per denarium multiplicatus, i. 70. consurgit: vt innuatur quod totum tempus annorũ nostrorũ debemus dedicare profectui virtutum, quem signat augmentatio cornuum, & hoc fit per septenarium virtutum: quia sunt quatuor virtutes cardinales, & tres theologicę, vel per septennarium operum misericordiæ cũ obseruatione decalogi.

Ezec. 4. Ps. 39.

Prudentia virtus quantum nobis expediat, ac quomodo ea homines vti debeant, Hericij, formicæ, serpentis, multorumque animalium naturali sagacitate, clarissimis similitudinibus exprimitur.

Cap. CI.

PRudentiam docet nos habere hericius tripliciter. Primo, cõtra insultum tentationum: Nam hericius, dũ se infra corium durum, spinis asperis vndique circumseptum, includit, se ab inuadentibus protegit: Nam mox cum aliquid sentit, se in globum conuertit, & ferienti spinas opponit. Est itaque dura & spinosa pellis, aspera pœnitentia, & dura afflictio carnis, in quam dum homo se per humilitatem abscõdit, & eam tentationi opponit, eius tentationes euadit, vnde Ps. Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabã in ieiunio animam meam. Ps. 34.

Secundò docet nos habere prudentiam quantum ad nutrimentum operum: Est enim hericij talis prudentia, quia ascẽdit vitem vel aliã arborem, & vuas & poma deijcit, & postea se super illa inuoluit, & suis spinis infiguntur, & sic portat escas filijs, sicut Isid. dicit. Ille ergo vites vel arbores ascẽdit, qui ad sanctorum virtutes, vel vitas considerandas, per mentis contemplationem se erigit. Et tunc ex eis poma deijcit, quando ex eorũ comparatione suos defectus agnoscit: Quasi enim poma de arboribus deijciuntur, cũ maiorum facta minoribus cõparantur: sed tunc ea velut hericius quis spinulis suis infigit, & dorso deferẽda suscipit, quãdo illa pro posse se sequitur, acutis affectibus disponit, & tunc idẽ filios pascit, quãdo ex eorum imitatione sua opera dirigit & nutrit.

Tertiò docet nos esse prudentes circa varietatẽ temporum. Dicit enim Arist. quod hericij faciunt foramẽ vnũ cõtra vẽtos septẽtrionales, ad quod cõfugiunt in calore: & aliud contra australes, ad quod cõfugiũt, dũ frigus sentiũt. Arist. de animal. Vnde dicitur, quod quidã fuit in Constantinopoli, qui per hericiũ quẽ habebat, prædicebat omnes vẽtos futuros, nec sciebat aliquis vnde hãc sciẽtiã haberet. Sic homo prudẽs in calore prosperitatis debet refugere ad ventũ septentrionalẽ frigidũ, i. ad memoriã aduersitatis, vt s. per timorem à superbia & intemperãtia liberetur. Sed in tempore frigoris, i. aduersitatis, debet refugere ad ventum australem calidũ, i. ad memoriam prosperitatis, ne à tristitia, s. nimia absorbeatur. Eccl. In die bonorũ ne immemor sis malorum, & Eccl. 8.

In die malorum ne immemor sis bonorum.

Item prudentiæ exemplum habemus in formicis

Primo, in prouidendo, prouidēt enim tempora futura: Nam in æstate congregant vnde in hyeme viuant. Sic nos debemus in vita prouidere nobis de tēpore mor-
Prou. 6 tis. Prou. Vade ad formicam o piger, & cōsidera vias eius, & disce sapientiam quæ cum non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.

Item in congregando Congregat triticeum granum, nō curans hordeū. Sic homo debet congregare spiritualia, & ęterna, & non curare de temporalibus & peri-
Mat. 13 turis. Matth. Triticum congregate in horreum meum.

Itē in conseruando. Nā quando pluuia super eius triticū descendit, illud Soli exponit vt iterum desiccetur. Sic quādo aliqua tentatio, vel corruptio in nobis accidit, quę possit triticum id est, nutrimentum, vel meritum nostrū spirituale corrumpere & perdere, debemus illud reparare calore solis. i. feruore contritionis, vel manifestatione cōfessionis, quia illud quod soli exponitur, in lucē producitur, vel per feruorem orationis.

Item in custodiendo primo suū
Plin. cibum. Nam (sicut dicit Pli.) formicæ grana colligunt, cumulos componunt, & in secretiori parte domicilij abscondunt, ne ab auibus rapiantur, vel à vento dispergātur. Ista grana sunt Dei verba, quibus anima nutritur & pascitur: sicut formica de granis, de quibus in secretiori parte animę, s. in memoria debemus cumulū ponere, scilicet de his quæ audiuimus, plura memoriæ commendando, & ibi occultare per humilitatem, ne ab auibus rapiatur, id est, à dæmonibus, sicut semen quod cecidit in via, & volucres cœli comederunt illud. Vel ista grana sunt bona opera, vt eleemosynæ & huiusmodi, quę debemus cumulare multiplicando, & abscondendo per humilitatē, nec iactantes ostendendo, ne à vento vanæ gloriæ dispergantur, vel ab auibus, id est, ipsis dæmonibus auferantur.

Item inueniuntur prudentes in custodiēdo aurum. Nā in Æthiopia dicuntur esse formicæ ad formam canis, quæ arenas aureas pedibus eruunt, & ne auferantur custodiunt: quasi arenæ aureæ sunt virtutes spirituales animæ, quas pedibus, id est, affectionibus, vel gressibus bonorū operum debemus eruere, & cū omni studio custodire, ne à nobis auferantur.

Item prudentia serpentū est in exemplum nobis multipliciter.

Primò, quia serpens docet nos Christum diligere. Nam serpens super omnia caput custodit, quia in ipso præcipuè eius vita consistit. Vnde dicit Plin. quod si caput serpentis cum duobus digitis euaserit, nihilominus viuit, propter quod totum corpus pro seruando capite ferienti opponit, vt scilicet nos caput nostrum in nobis custodiamus, scilicet Christum, & pro ipso à quo habemus vitam gratiæ & gloriæ, omnia alia negligamus, secundum illud. Omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam.

Secundò, docet nos peccatum abijcere, s. per innouationem pęnitentiæ Nam serpens (sicut dicit Philosophus) quando sentit se senio grauatum, pluribus diebus Ari. de abstinet à cibo, vt sic pellis eius anim. faciliter relaxetur, deinde gustata herba quadā amara, prouocatur

ad vomitum, & euomit humorē virulentū, quia erat causa suæ infirmitatis: tandem vt cutem rigidā temperet in aqua se balneat, & quærens angustam rimam in petra, per eam intrat, & per violentiam transiens ab exuuia se denudat, id est, à pelle, quæ vocatur exuuia ab exuendo, quia eam exuit & deponit: & tandē se soli exponens, desiccat, & nouum corium reparat, & sic resumptis viribus videt clarius, incedit fortius, & comedit auidius. Hoc idē dicit Auicen. & Plinius, scilicet de innouatione. Nos igitur exēplo serpentis debemus vitam innouare per opera pœnitentiæ.

Primò ieiunando non tantum à cibis, sed magis à vitijs.

Item amaram herbam contritionis cordis gustando, venenum peccati per confessionē euomēdo, aqua lachrymarū, vel doctrinæ nos abluendo. In arcto foramine pęnitentiæ exuuias veteris hominis, id est, malę consuetudinis deponendo, ad calorē Solis, id est, amorē Christi, molliciem, & pronitatem peccandi desiccādo, & nouum corium, scilicet hominem, qui secundū Deum creatus est, induendo. Vires bene agendi resumendo. Clarius spiritualia cōtemplando: fortius Deū & proximum diligendo, & quæ spiritum nutriunt, auidius assumendo.

Tertiò docet nos serpēs diabolo
Isid. lib. 19. resistere. Dicit enim Isido. quod aspis serpens cum incipit incantatorem audire, vnam aurem in terram premit, & alteram cauda claudit, & sic vocem incantantis effugit, & incantanti non obedit. Sic etiam nos debemus incantatori, id est, tentatoris resistere, scilicet cum cauda, & terra, id est, cū memoria finis nostri, qui designatur in cauda, & terræ fragilitatis, qui designatur in terra, tentationis repellendo. Psalm. Sicut aspidis surdæ obturantis aures suas, quæ nō exaudiet vocem incantantium. Ps. 47.

Quartò docet nos carnem subijcere. Nam serpēs calcaneo mulieris insidiatur & inimicatur. Gen. Inimicitias ponam inter te, & mulierem, & tu insidiaberis calcaneo eius. Sic nos debemus insidiari carni, & calcaneū, id est finem eius attentè considerare. Augu. Nihil tantum valet ad domandum desideria carnis, quam cogitare qualis ipsa sit futura. Genes. Aug.

Quintò docet nos mūdum fugere. Nam serpens propter inimicitias quas habet cum homine, fugit, & sub spinis latitat, & in desertis habitat. Sic sancti viri propter odiū mundi, & insidias, effugiunt in desertis claustri, latitant sub asperitate pœnitentiæ: Dicitur enim, quod serpens fugit hominem nudum, & insilit in vestitum: quia scilicet diabolus timet pauperem, & se ab affectu temporalium denudantem: sed vestito, i. diuitijs munito, præualet, & ideo qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. 1. Thi. 6

Sextò docet delicias abhorrere: quia serpens dum natat in aqua caput eleuatum portat, ne eo submerso suffocetur. Sic sancti viri cauent ne caput rationis submergatur præsentibus delitijs.

Septimò docet nos humilitate tenere. Isa. Serpenti puluis panis eius. Item vir sanctus etiam se reficit, cogitando quod est puluis & cinis, humiliādo se vt Abrahā. Loquar ad Dominū meum cum sim puluis & cinis. Isa. 65 Gene. 8

Item prudenter viuere & operari, animalia quædam terrestria nos docent. Nam sicut nos docet Aug. Est admirāda in brutis quędam prudentia, in quibus cum Aug. 11 de ciui. Dei.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nulla sit propriè loquendo scientia, quædã tamen in eis similitudo scientiæ inuenitur: euidentem enim habent solertiã in fœtuum educatione, in latibulorũ ædificatione, & nutrimentorũ acquisitione, in vulnerum medicatione, in nociuorum euitatione, in mutationis temporum prægcognitione, suorum cõparium dilectione. Docent itaq; homines primo prudentes esse, non solum in nutritione carnaliũ filiorum, quibus sicut dederunt naturæ fundamẽtum, ita dare debent documenta disciplinæ, & alimenta vitæ; sed etiã in promotione spiritualium desideriorum, quæ cum in corde exorta fuerint, velut spirituales sunt soboles confouenda.

Item in habitaculi cõstructione, non tantum exterioris in quo quiescat corpus, sed magis interioris, vt domum conscientiæ cõstruas in qua resideat Deus.

Item in nutrimenti procuratione, non tantum quo caro reficiatur, sed magis quo spiritus alatur. Non enim in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, &c. Mat. 4.

Item in vulnerum curatione, non tantum corporalium iaculorum, sed magis vitiorum, seu tentationum. Docent etiam te prudenter noxia euitare, non tãtum quæ lædũt corpus, sed magis quę spiritum inficiunt & insuper tua pericula te præcauere monent, & opportuna futuris temporibus remedia præparare. Quod autem omnibus his dulcius est, non tãtum coniugalis fœderis suadent te diligere cõparem, sed & socialis vitę amare consortem.

Quando ac qua via filij sint à parentibus educandi, Aranearum exemplo, sacraq; scriptura testimonijs edocetur.

Cap. CII.

PVeri, & puellæ sunt in pueritia bonis & congruis operibus, & studijs assuefaciendi, exemplo aranearum, quæ ex ouis procreatę, quando mox natæ, texturas ascẽdere incipiunt, & operari ac si in ventre essent edoctæ. Sic fuit B. Iob circa opera misericordię. Vnde dixit: Ab infantia creuit mecum miseratio, & de vtero matris meę egressa est mecum. Iob 31. Sicut Tob. 1. & fecit Tobias filio suo, quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Vnde Eccle. Tonde latera eius dum infans est. Eccl. 30.

Quantum mentis puritas sit à fidelibus conseruanda ac diligenda, naturali animaliũ exemplo in fœtu perspicitur.

Cap. CIII.

PVritas mentis est inter omnia magis diligenda: Nam omne animal faciens multos fętus, primum magis diligit, & reputat sibi magis naturale. Et ideo quędã animalia fętus suos deuorãt præter primum. Primũ autem quod oportet in nobis esse, & omnia nostra opera præuenire, est puritas mentis, vnde est pre omnibus diligenda & cõseruanda. Et ideo dicit de ea Grego. Nazianzenus. Greg. Nazia. Prima sapientia est vita laudabilis, & apud Deum pura mens, per quam puri puro iunguntur, & sancti sancto sociantur.

Quatuor Dromedarij naturalibus effectibus præcipuis, quemadmodum Religiosi vitã agere debeant aperitur.

Cap. CIIII.

REligiosi dicũtur similes esse dromedarijs, siue dromedis: Nam propriè loquendo animal dicitur dromedus; Custos autem talium animalium dicitur dromedarius. Debet ergo Religiosus assimilari dromedis quadrupliciter. Primò, propter continentiam: Castrantur enim dromedi à iuuentute (sicut Auic. dicit) vt sint cursui aptiores. Similiter religiosi debent à iuuentute se per

votum

Mat.19 votum continentiæ in munditia carnis seruare. Matth. Sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum Dei.

Secũdo, propter abstinentiam. Sunt enim dromedi parui cibi; & fœnum, & cortices, & ossa dactylorum valde diligunt. Sic nõ debẽt Religiosi delitias quærere, sed potius grossa cibaria.

Tertio, propter obedientiam, in qua velut dromedi debẽt esse veloces & prompti: Sunt enim dromedi velocissimi. Vnde dromos Græcè, velox cursus dicitur latinè. Nam centum miliaria, & amplius pergunt in die. Debent etiam esse in obediẽtia laboriosi, & continui, sicut dromedi habẽt crura longa & neruosa, multum ad laborandum fortia, & ad continuandum firma.

Quarto, propter humilitatis mensuram. Sunt enim dromedi non magni corpore, quia minoris staturæ, quàm cameli; quia scilicet Religiosi non debẽt esse magni in sua reputatione, sed humiles & abiecti. Apost. Si quis

Gal.6. se existimat aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit.

Potissimæ sanctorum virorũ virtutes, animiq; dotes, per quamplurimas Agni, equi, elephãtis, leonis, leporis, Taxiq; naturales, ac promiscuas proprietates, excellentes patefiunt.

Cap. CV.

Sancti viri assimilantur agnis. Primo, propter innocentiam. Nam agnus inter animalia omnia est maximè mansuetus, & innocens. Vnde nec dente lædit, nec cornu impetit, nec vngue scindit, nec calce percutit. Et ideo

Isido. (sicut dicit Isido.) cætera animalia armauit natura, solum agnum dimisit inermem. Hęc autem innocentia quæ est in agno, principaliter fuit in Christo, quæ scilicet nũquam alicui aliquid malefecit; quod etiam vnus ex latronibus in cruce cognouit, dicens. Nos quidem digna factis recipimus, hic autem nihil mali fecit.

Secundario autem talis innocentia competit etiam aliis Sanctis qui fuerũt imitatores Christi, & ideo tanquam agni neminem lædebant, nec dente inuidæ detractionis, nec tyrannicæ dominationis, nec vngue violentæ direptionis, nec calce iniuriosæ despectionis, siue percussionis.

Apost. Neminem læsimus, &c. Et 2.Co.7.

idcirco etiam alios ad hæc monebat, dicens. Nemini dantes vl- 2.Co.6.

lam offensionem.

Secundo, propter iustitiam: pertinet enim ad perfectam iustitiam non solum neminem lædere, sed etiam aliis omnibus, si potest fieri, prodesse. Et hanc iustitiam agnus ostẽdit, quia quicquid in se habet hominibus vtiliter præbet: Nam pellis eius est vtilis ad varium vsum, pili ad indumentum, fimus ad terræ condimentum, cornu & vngula ad medicamentum, & carnes eius ad esum. Hęc autem omnia competunt Christo principaliter, quia ipse suam pellem, id est, suã conuersationem exteriorem, siue sua vellera, id est, exempla, seu opera reliquit nobis ad indumentum, id est, ad imitationis exemplum,

eo modo quo dicit Apost. Indui- Ro.13.

mini Dominum nostrum Iesum Christum.

Item suum fimũ, id est, humilitatem, dedit ad cõdimentũ, scilicet omniũ virtutũ & operũ. Vn-

de ipse dixit: Discite à me, quia Mat.11.

mitis sum & humilis corde. Et hæc humilitas est cõdimentum, sine quo nullũ opus placet Deo.

Vnde Christus dixit Apostolis: Luc.17.

Cum omnia benefeceritis, dicite serui inutiles sumus. In cornu

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

autem propter vnctiones quæ cū
2.Re.16 eo fiebant, vt patet Reg. significatur potestas Christi, in institutione sacramentorum; sed in vngula agni diuisa, discretio doctrinæ Christi. Et hæc omnia nobis ad medicinam dedit, scilicet, & suam scripturā, & sua verba, insuper Christus tanquam agnus, & suam carnē reliquit nobis in cibum, scilicet in sacramento Eucharistiæ, sicut dixit ipse. Caro
Ioan. 6. mea vere est cibus, &c. Competunt etiam secūdario sanctis viris prædictæ vtilitates agnorum; quia ipsi Sancti in variis vsibus & obsequiis proximis seruiunt. Nam nudos vestiunt, pauperes cibis impinguant & cōdiunt, & ad infirmorum fomentum & curam, frequenter ex compassione intendunt.

Tertio, propter prudentiam: Nam agnus dicitur ab agnoscēdo: Duo enim sunt quæ agnus naturaliter discernit & agnoscit. Primo matrem: Nam inter innumerabiles greges solo balatu matrem agnoscit. Eodē modo Christus dicitur esse agnus ab agnoscēdo; quia in cruce existens matrem agnouit, de ea specialē curam habendo, & Ioanni ipsam
Ioan.9. commēdando, quando dixit: Fili ecce mater tua. Quod exēplū sequentes sancti viri, de parentibus suis vsque ad mortem curā & diligētiam gerunt. Nos etiam exemplo Ioannis studere debemus, vt ipsam beatam Virginem matrem habeamus: Agnus enim balatu matrē quærit, inuenta autem ea caput erigit, māmas quærit, quas dum sugit, poplites flectit; & vt mater ei plus de lacte præbeat, capite matris vbera premit. Sic etiam vir deuotus balatu, id est, voce orationis sanctæ, matrem misericordiæ inquirit, & ad eam caput, id est, mentem per contemplationem erigit, māmas suæ pietatis & consolationis requirit, deuote etiam, & sæpe salutando sibi genua flectit, atque capite, id est, mente feruēter desiderando, & importunè postulando, quodammodo quasi premit, vt suæ cōsolationis gratiam largius infundat. Secundo, quia agnus naturaliter suum hostem agnoscit, scilicet lupū: Nā etiam si eum nunquam viderit, statim cùm primo videt, agnoscit. Similiter etiam Christus suos crucifixores agnouit, non odiēdo, sed pro eis orando. Luc. Pater ignosce illis, quia nesciūt quid faciūt. Luc.23.
In qua oratione aduerte, quod Patrem pro eis orādo, inuocauit, cùm dixit Pater.

Item eis ignosci postulauit. Ignosce illis inquit.

Item illos excusauit, quia nesciunt quid faciunt, & hæc tria faciunt etiam ipsi sancti, ipsum agnum sequentes erga aduersarios suos: scilicet quod pro eis orant, eis indulgent, & nō solum non accusant, sed etiā excusant.

Quarto, propter patientiam: quia ligatus à carnifice, nō se defendit, siue expolietur vellere sine cute. Et dum portatur ad victimam non plorat, non clamat, non murmurat, non recalcitrat; sed placido vultu suum respicit occisorem, ac si eum portaret ad pascua. Similiter etiam Christus captus, & ligatus in horto, non se defendit. Similiter in flagellatione expoliatus veste, lacerata cute, & similiter etiam expoliatus ad crucem se non defendit, nec crucifixus recalcitrauit, nec murmurauit, vnde Hiere. Ego quasi Hier. 11
agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Et Isa. Quasi Agnus Isa. 53.
coram tōdente se obmutescet, & non aperiet os suum. Vnde etiā sancti viri hoc exemplum patientiæ & mansuetudinis quātū possunt imitari conantur. Apoc. Hi Apo. 14
sequun-

ſequuntur agnũ quocunq; ierit.

Quinto, propter munditiam: Nam agnus quaſi animal mundum immolabatur,& victima babatur in lege ad figurandum Christum, qui tanquã agnus fuit pro peccatis noſtris in ara crucis immolatus. Vnde Ioannes Baptiſta

Ioan. 1. de eo dixit: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi. Sic etiam ſancti & immaculati viri faciunt Deo victimam de ſeipſis, eo modo quo Apoſtol. dixit: Exhibeatis

Rom. corpora veſtra hoſtiam viuẽtem, ſanctam, Deo placentem. Et nota, quod immolabatur in lege agnus anniculus, immolatus ad ſignificandum, quod ille qui vult de ſe facere gratum ſacrificium Deo, debet eſſe agnus per patiẽtiam, immolatus per mũditiam, anniculus per continentiam: Dicebatur enim anniculus cũ eſſet vnius anni completus; quia tunc eſt optimus eo quod agnus tanto melior eſt quãto à lacte remotior. Vnde eſt ille vt anniculus qui eſt remotus à lacte, id eſt, à carnali delectatione, ſcilicet per continentiam.

Item ſancti viri aſſimilantur equis.

Primò, ratione viuacitatis; quia equus eſt animal viuax; quia in campis exultat, bellum à remotis odorat, tubis ad prælium excitatur, ad curſum prouocatur, dolent equi cum victi fuerint, gaudent cùm vicerint. Sic ſancti viri in campis, id eſt, in aduerſitatum, vel tentationum prælijs exultant, ſecundũ illud Iac. Om-

Iac. 1. ne gaudium exiſtimate fratres cùm in tentationes varias incideritis.

Item bellum tentationis, vel bellum mortis procul odorant, ſcilicet in prouidendo, & pręparãdo ſe tubis, id eſt, vocibus prędicatorum, vel tubis diuinorum iudiciorum excitãtur ad bellum vitiorũ. Hac tuba excitatus beatus Hier. dicebat: Siue comedã, Hier.
ſiue bibam, ſiue quicquid aliud faciam, ſemper auribus meis intonare videtur illa terribilis tuba: ſurgite mortui, venite ad iudicium.

Item ad curſum, id eſt, velocitatẽ bene operandi vel obediendi (de qua dicitur: Viam manda- Pſ. 118.
torum tuorum cucurri) prouocantur.

Item vincuntur tentatione, vel negligentia: dolore pœnitentiæ purgantur, & in victoria tentationum & vitiorum lætantur.

Secundo, ratione ſagacitatis, quia quidã equi ſagaciter recognoſcunt dominos ſuos, & alios ſuper ſe aſcendere nõ permittũt. Sic ſancti viri recognoſcunt Dominũ, nõ tantũ in beneficijs, ſed etiã in flagellis, & aliũ Dominũ, id eſt, diabolum, vel peccatũ, ſuper mentis ſellam aſcendere non permittunt ſecundum illud: No- Ephe. 5.
lite locum dare diabolo.

Tertiò, ratione pietatis, quia aliqui equi in morte dominorũ lachrymas fundunt. Et ſic ſancti viri plorant, conſiderantes legẽdo, vel audiendo paſſionem Domini, ſcientes, quod ſicut fuerunt ſocij paſſionum, ſic erunt & conſolationum.

Item ſancti viri quamuis magna vitia vitant, frequenter tamẽ paruis vitiis terrentur. Vnde ſunt ſimiles elephantibus. qui domiti ſunt in bellis optimi: Nam acies proferunt, armatos ferũt, nec armatorum acies expaueſcunt, nec 2. Co. 4.
ſuorum rumores fugiunt.

Item ſuper eos turribus ligneis collocatis, de eis tanquã de muro tela ignea emittuntur; & cùm ſint tales, tamẽ de mure timent. Sic ſancti viri quãuis magna tentationum bella vincant, & magnarum virtutum arma ferant, nec tribulationes, nec perſecu-

tiones

tiones expauescant, nec linguas calumniantium seu detrahentiū fugiant, tamē aliquando aliquis minimus defectus, vel molestia relinquitur eis, qui semper eos in timore & cruciatu tenet. Sic Paulus ad tertium cælum raptus, & omnium tribulationum pericula expertus, communibus gratiis & virtutibus plenus, tamen stimulo carnis premitur, & timēs ac orans, vt amoueri debeat, minime exauditur.

Item sancti viri assimilantur leonibus in multis. Primo in audacia siue magnanimitate. Apparet enim magnanimitas leonis in triplici actu.

Primus est, quia cum venatores eum sequuntur, nō latitat, nec se occultat, sed videri se optat, & in medium campum vadens, ad pugnam se pręparat, & abscondere, fugere, magnam verecundiam reputat. Similiter sancti viri, & perfecti, tribulationes & persecutiones, cūm opportunum est, nō refugiunt, immo quandoq; persecutores incitando, vel expectādo, præueniunt, & persecutiones cum eueniunt, magno gaudio

Act. 5. suscipiunt, Acto. dicitur, quod ibant Apostoli gaudentes a conspectu cōcilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.

Secundum ostēsiuum magnanimitatis leonis est (secundū Isi-

Isi. li. 6. do.) quia venatores intuetur, vt ipsis visis minus terreatur, sed amplius animetur. Econtra autē est in animalibus pauidis, vt est ceruus & lepus; quia quanto plus aspicerent venatores, tanto plus expauescerēt. Vnde Pro. Leo for-

Prou. 30 tissimus bestiarū, ad nullius pauebit occursum. Sic sancti & perfecti viri inter suos persecutores positi, dum eos sequire vident, intuentur & considerant quam sit eorum potestas, & ira breuiter transitoria, & quomodo

eorum perfidia sit æternum supplicium receptura, & quomodo ab illis sibi fabricatur sempiterna corona. Et ideo dū sic intuentur eos, magis crescit in ipsis virtus & patientia. Simile etiam faciunt de tribulationibus & infirmitatibus, considerādo quā breues & vtiles sunt: & ideo ex eis fortiores efficiuntur. Apo. Cum infirmor, tunc fortior sum. 2. Co. 12

Tertiū ostēsiuum suæ magnanimitatis est; quia cum insequitur, saltu vtitur; sed cum fugit, nō vtitur, sed potius lento passu graditur. Sic sancti insequuntur spiritualia bona saltibus amoris, & feruoris. Phil. Sequor autem si Phil. 3. quo modo comprehendam. Can. Cant. 2. Ecce iste venit saliens in montibus. Sed in persecutione & pęna positi, nō saltando per impatientiam, vel impetum furoris incedunt, sed cum suauitate patietiæ & mansuetudinis transeunt: propter quæ omnia dicitur Prouer. Iustus quasi leo confidens, absq; Pro. 28. terrore erit. Sed nota, quod quāuis leo sit ita securus: tamē quædā sunt quæ dicitur timere, quæ etiam sancti viri timent.

Primum est strata publica. Et hæc strata est mors, per quā omnes oportet transire. Psal. Timor Ps. 110. mortis cecidit super me. Secūdū est quoddam animal paruum, & venenosum, quod dicitur leonthosonus, quod signat peccatum. Cuius venenū fugiunt sancti viri sicut venenum serpentis. Eccles. Quasi à facie colubri fuge pecca- Eccl. 11. tum.

Tertium est strepitus rotarum, id est, comminationes scripturarum. Et quasi duæ rotæ sunt duo testamenta, vel duę fortunę, sicut prosperitas & aduersitas, quarum strepitus formidabilis est, quia status periculosus vtriusque fortunæ.

Quar-

Quartum eſt quoddam animal ferox, quod dicitur lazaim, à cuius ferocitate vix poteſt aliqua beſtia eſſe tuta: & ſignat feritatē
Pſ. 118 & ſæueritatē ſummi iudicis. Pſal. A iudicijs enim tuis timui.

Quintum eſt ignis, ſcilicet gehennæ, vel purgatorij.

Sextū eſt decipula, vel laqueus venatoris: & hæc eſt tentatio, vel fraudulentia dæmonis, quam etiā Sancti timent.

Septimum eſt flagellum: Timet enim leo quando videt verberari catulum: & ſic timenda ſunt flagella præſentia.

Secundo aſſimilātur ſancti viri Leoni in iuſtitia, primo diſtributiua: Nam prædam quam rapit, ſolus comedere erubeſcit: & ideo ſæpe remotis beſtijs eum ſequētibus de ſua præda aliquid relinquit. Hæc eſt illa iuſtitia de qua dicitur in Pſalm. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. Hanc habuit
Iob 31. B. Iob, dicens: Si comedi buccellā meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea.

Item leo vtitur iuſtitia vindicatiua, ſiue punitiua erga ſe, & erga alios: ſe enim punit quando exardeſcit in ira: quia iratus terram cauda verberat, & eadem cauda ſeipſum flagellat in tantum vt ſanguis fluat. In quo dat exemplum, vt homo iram ſuam in ſeipſum deprimat, & non in alium refundere quærat, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit.

Item erga alios vtitur leo iuſti-
Mat. 5. tia vindicatiua.

Primò, quia vim vi repellit, quaſi cum moderamine inculpatæ tutelæ: Nam ſi quis cōtra eum telum emiſerit, ſi nō eum tetigerit, vtique eum inuadit; ſed non ipſum vulnerat, nec lædit, quod eſt contra illos qui in ſua defenſione vindictæ moderamine non vtuntur.

Tertiò, ſancti viri aſſimilantur Leoni in prudentia: primò, quia Leones quādo ambulāt, ſua cauda delent veſtigia, ne à venatoribus valeant inueniri. Sic ſancti viri poſteriori pœnitentia delent peccata præcedentia, vt dici poſſit de eis; Beati, quorum remiſſæ
ſunt iniquitates, &c. Signum etiā Pſ. 31.
cautelæ, & prudentiæ videtur eſſe in leone, quod dormit apertis oculis, vnde videntur eius oculi vigilare. Similiter ſancti viri quaſi dormiendo vigilant, ſecūdum
illud, Ego dormio, & cor meum Cant. 5.
vigilat; Eſt enim quaſi quies ſomnus contemplationis, qua ab exterioribus actibus vacantes, interius vigilant circa ſpiritualia, & cœleſtia, oculos mentis aperientes.

Item eſt ſomnus mortis in quo ſancti dormiunt, i. æternæ pacis quietem accipiunt, vbi in Dei viſione oculos mentis aperiunt, ita vt nunquam claudantur. Et licet etiam peccatores, propter quietē ſiue depoſitionem carnis, in ſepulchris in morte dormire dicū-
tur. Pſalm. Dormierunt ſomnum Pſ. 75.
ſuum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum ſuarum in manibus ſuis. Tamen ipſi dormiunt oculis clauſis, i. moriuntur, quia maximè in morte excæcantur, & ſenſum perdunt.

Quartò ſancti viri aſſimilantur leoni in temperantia, ſiue abſtinentia. Nam Leo quando ſemel ſatiatur, duobus, vel tribus diebus abſtinet; ſi autem eum fugere oporteat, & nimis ſit plenus, cū brancia carnes de ventre extrahit, & ſic leuis ſit. Et iterū Leo diutiſſimè viuit, quod per dentium comprehenditur conſumptionem.

Sic ſancti viri abſtinentes ſunt à cibis corporalibus; & quicquid carnalitatis in ſe ſentiunt, quod eos in ſpiritu grauet, cum, brancia,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cia, id est, cum violentia asperæ pœnitentiæ, vt leuiores fiant, euacuare laborant. Quod autem leo diutissime viuit, signat quod sicut dicitur Ecclesi. Qui abstinens est, adijciet vitam. Eccl. 71

Quintò sancti viri assimilantur leonibus in clementia siue pietate. Nam contra hominem ab eo non læsus nequit irasci, sed est homini naturaliter pius: Nam si nō nimia fame vincatur, prostratis parcit, captiuos obuios abire permittit, nec hominē nisi in magna fame comedit, vel occidit (vt Isid. dicit.) Fœminas etiam non tangit, & raro infantes, nisi magna fame cōpulsus. Similiter sancti viri sunt alijs mansueti, vt nō irascantur inordinatè, velde facili contra eos.

Item sunt pij hominibus præcipuè miserabilibus, cuiusmodi sunt captiui, mulieres viduæ, pueri, pupilli, & huiusmodi.

Item prostratis, id est, se humiliantibus parcunt, etiam ab iniurijs proprijs. Ostendit etiam leo pietatem ad seipsum, maximè in morte. Nam leo quando moritur, terram comedit, & mordet, & lachrymatur. Et sic homo debet in morte esse pius animę suę, remordendo pro compunctione vitam suam terrenam, & lachrymando, siue flendo peccata; vnde Augu. tempore mortis suæ contra lectum in pariete fecit sibi scribi psalmos pœnitentiales, & pluribus diebus eos legēdo plorabat.

Item sancti viri assimilantur leporibus.

Primò ratione velocitatis. Est enim lepus animal velox ad currēdum. Vnde dicitur lepus, quasi leuipes, quia currens leuiter mouet pedes: Nam cōtra omne nociuum dedit natura salubre remedium, vt dicit Auice. Vnde lepori data est membrorū leuitas, Auic. cursus agilitas, & sub pedibus pilorum villositas, vt dum fugere oportet, pedes nō lædat. Sic sancti viri sunt veloces ad mandatorum Dei obedientiā, vel audientiam, secundum illud. Sit autem omnis homo velox ad audiendum. Iac. 1.

Item sunt currentes ad mandatorum obseruantiam, secundum illud Psalm. Viam mandatorum tuorum cucurri, &c. Gratia enim Dei quæ potiora remedia tribuit quam natura, dat eis membrorū leuitatem per cōtinentiam, cursus agilitatē per charitatem feruidam, quæ omnia facit agilia & leuia. Ps. 118.

Item pedū villositatem per pœnitentiam asperā, quæ pedes affectionum custodit illæsos.

Secundò, ratione timiditatis: quia lepus est animal pauidum. Sic sancti viri sunt semper pauidi, siue de diuinis iudicijs, secundum illud: A iudicijs enim tuis timui: siue de præteritis peccatis. Ecclesi. De propiciato peccato, noli esse sine metu, siue de tentationum præcipitio Prou. Beatus homo qui semper est pauidus. Psa. 118 Eccle. 5 Prou. 28

Tertiò ratione mititatis. Est enim animal mite & imbelle. Vnde nulla defensione vtitur nisi præsidio fugæ. Sic sancti viri sunt mites in conuersatione, imbelles, id est, sine proximorum offensione fugientes vitia & temporalia commoda, & iurgia siue litigia. Et nota, quod lepus fugiēs canes, naturale habet quod fugiat contra montes: habet enim crura posteriora longa, vt facilius corpus eleuet quando per montem ascendit. Vnde facilius eum canis inuadit quando de mōte descendit: tunc enim non benè currit, sed quasi cadendo incedit. Vnde quando potest, montem circuit, quousque versus montē se erigit, & sic sępe canes effugit. Sic sancti

viri

viri fugientes tentationes, fugiũt ad montem, id est, ad Christum. Prou. Lepusculus plebs inualida, in petra, id est, in Christo collocat cubile suum. Ipse enim est mons de quo Isa. Erit mons domus domini in vertice montium. Ipse etiam idem est petra, de qua Apo. Petra autem erat Christus. Vel ad montem, i. ad contemplationem paradisi: Habent enim sancti lõga crura posteriora, i. magna sequẽtis vitæ desideria, i. eorũ quæ post istam vitam sequentur. Et talibus desiderijs eorum mens in contẽplatione illius celsitudinis faciliter eleuatur. Quando vero de monte cœlestis contemplationis ad terrena pertractanda, vel cogitanda anima descendit, tunc faciliter in peccatũ cadit, & canis i. diabolus eam facilius capit. Et ideo sancti cõtemplando circueunt, quousque ad illius supernæ dulcedinis aliquam gustationem assurgunt.

Prou. 30
Isa. 2.
1. Co. 10

Quartò ratione vtilitatis. Est enim animal vtile quoad cibũ, quoad vestitum, & quoad medicinamentũ, nam eius oculi valent contra venenum. Sic sancti viri alios pascunt suis doctrinis, vel eleemosynis, vestiunt exemplis: Quasi enim eius pellibus, i. virtutibus induitur, cum aliquis exempla imitatur.

Item medentur suis cõsilijs, vel suarum orationum auxilijs.

Itẽ sanctus vir assimilatur taxo. Primò ratione pœnitentiæ: quia taxus habet pellẽ valde hispidã, & villosam, quæ melota dicitur. Quid autem est pellis villosa, & hispida? nisi corporis pœnitentia humilis & aspera? Talem pellem Ioannes habuit, cui cibus fuit locusta, & mel syluestre, & vestimẽtum de pilis camelorum.

Secundo ratione prouidentię: quia Plinius dicit, quòd quando à canibus persequitur, anhelitum retinet, & sic cutẽ inflat, & morsus canum deuitat. Similiter sanctus homo, quãdo persequentes, & iniuriantes patitur in se, per patientiam spiritum suum cohibet, vt per impatientiam, vel iracundiam extra nullatenus exeat: & sic morsus canum, i. læsiones persequentium euadit, vt animæ suæ saltem non noceant.

Tertiò ratione prouidentiæ: Futuram enim taxus præuidet tempestatem: & ideo cauernam sibi parat diuersos exitus habentem, & quando flat ventus aquilonis, obturat cauda foramen aquilonare; quãdo australis claudit australe. Sic sanctus homo vento aquilonari flante, i. aduersitate ingruente, foramen cauda claudit, i. finis breuis cõsiderationem opponit, & leue ęstimat omne quod patitur, ex quo breui trãsitu finitur. Nam omnia breuia tolerabilia esse dicũtur, etiãsi sint magna, vt dicit Tullius. Similiter austro flante, i. prosperitate aridẽte, clausuram caudę vir sanctus obijcit, i. memoriã mortis: quia facilè contemnit omnia, qui semper se cogitat esse moriturum. Cic.

Item taxus in suis latibulis cõtra hyemem congregat cibum, & si deficit cibus, supplet somno, & hoc pluribus animalibus accidit, vt patet de glire, & mure. Sic sanctus vir prouidet sibi in hyeme, i. pro tempore mortis, cõgregando merita bonorum operum per vitã actiuã. Et si deficiat cibus, i. exercitium, vel voluntas merẽdi per actiuam, iuuat se cum somno, i. cũ tranquillitate, & quiete vitæ contemplatiuæ. Vnde sancti viri tempora quibus vacant à laboribus vitæ actiuæ, non ociosa ducunt: quia tunc apud seipsos in sanctis meditationibus quiescũt.

Sapiens quid agere debeat vt suam ostentet sapientiam: quadam aranea similitudine edocetur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Cap. CVI.

SApiens homo similis est araneæ, quæ stans in telæ medio subiecto muscam sentit; quam si obtinuerit, eam filis suis multipliciter circumuoluit; cuius caput primo abscindit, & sic omnẽ eius humiditatẽ sugit Sic sapiens in medio telæ, s.in cõtemplatione rationis, cuius mediũ est Dei, minare in actibus virtutum moralium consistit. Et inde muscas volantes, i. formas sensibilium, ad suos sensus, vel imaginationem venientes rapit, & ad examen rationis ipsius intrinsecus reducẽs, multis cõsiderationibus circumuoluit: & capite abscisso, i. exteriorum sensuum iudicio excluso, quod fuit initiũ congregationis, interiorem veritatem extrahit, & in suum cibum, i. in suum documentum, seu profectũ conuertit,
Eze. 17. Ezec. Aquila tulit medullã cedri: nam aquila est homo sapiens, & intelligens, qui de cedro trahit medullam, quãdo de re sensibili trahit veritatem intelligibilem.

Homines aliqua scientia præditi, voluptatibusq; vacantes, Onocentauris ac Hyppocentauris similes iure efficiuntur.

Cap. CVII.

SCientia cũ mala vita, facit homines similes mõstruosis animalibus onocentauris, & Hyppocentauris. Dicit.n. Philio, quod onocentaurus est animal ab asino homineq; cõpositum: nã ab vmbilico sursum habet effigiem humanã; vnde medius est inter hominem, & asinũ: sicut Hyppocentaurus inter hominẽ, & equum, vt Isi. dicit. Talis est homo literatus, & voluptuosus: quia ex vna
Isido. parte est rationalis, & ex alia bestialis, cognitione spiritualis, opere carnalis.

Hæreticorum schismaticorumq; peruersitas, qui lupis, leunculis, viperæ filijs, ac Pantheræ catulis assimilantur, planis declaratur exemplis.

Cap. CVIII.

SChismatici & hæretici sunt similes leunculis, qui vterũ matris laniant, & ideo non sæpe parit. Vnde Arist. dicit, primo leænã quinque catulos parere, postea quatuor, & sic omni anno vno minus, quousq; sterilescat. In hoc ergo schismatici sunt leunculis similes, qui vnitatẽ matris ecclesiæ, & fidei in qua sunt spiritualiter geniti, scindunt & dirumpũt. Ari. de ani.

Item schismatici similes sunt filijs viperę: dicitur enim vipera, eo quod vi pariat: Nam cum tempus pariendi aduenerit, filij non expectantes naturæ operationem, eius latera rodunt, & cum matris interitu exeũt. Sic schismatici in vtero matris ecclesiæ geniti, non expectantes nec sustinentes eius correctionem, rebellando exeũt; & dum eius vnitatem scindunt, quantum est in se, ad interitum ducunt.

Item schismatici, & hæretici assimilantur catulis pantheræ, qui odientes matrem, vngula lacerãt eius aluum, tanquã eorũ egressui resistentem. Vnde non parit panthera nisi semel. Sic schismatici & hæretici vnguibus, i. malignis studijs, & doctrinis, sanctæ matris ecclesiæ lacerant vnitatem, quia eorum perfidiæ resistit.

Item hæretici assimilantur lupis. Primo ratione infectionis: Nã lupus lanam ouis quam occidit morsu inficit, & vestẽ ex tali lana factam pediculosam reddit, vt dicit Isido. Sic hæreticus morsu vel ore lanam ouis, id est, simplicitatem conuersationis hominis, quã falsa doctrina spiritualiter occidit, corrumpit, & eam pediculis, id est, corruptis operibus abundare facit.

Item cordula facta de intestinis lupi, durata cordulis citharæ factis de intestinis ouis, eas destruit, & corrumpit. Cordulæ de inte-

intestinis luporum, prauę doctrinæ sunt hæreticorum, sed cordulę de intestinis ouium, sunt cogitationes, & opiniones simpliciũ. Sed si hæc duo simul coniungantur, s. vt praua doctrina, vel falsa opinio hæreticorum à simplicib. recipiatur, tũc simplicitas & sinceritas fidei totaliter euacuatur.

Contemplatiui pluribus exemplis capris syluestribus comparantur: Dæmonesq; præcipue solitarij insidiari declarantur.

Cap. CIX.

Solitarij & contemplatiui, qui s. perfecti sunt in vita anachoritica, similes sunt capris syluestribus.

Primo, quia talis capra est asperrima à victu. Vnde capra à carpendo est dicta, eo quod carpat aspera loca, & sic anachoritici viri in desertis, aut locis asperis commorantes, oportet quod asperum victum carpãt, sicut patet in Ioan. Baptista.

Secundo, quia est altissima in situ. Vnde tales capræ vocantur ibices, quia ad modum illarum auium quę ibices dicuntur ardua loca scandit, ita ꝙ vix patent humanis obtutibus, vt dicit Isid. Et tales sũt viri perfecti, cũ ad summa & inuisibilia per cõtēplationē leuãtur Apo. Nõ contēplationibus nobis quę vidētur, sed quę nõ vidētur, quę n. vidētur tēporalia sunt; quæ autē nõ vidētur, æterna. Tertio, quia talis capra est acutissima in aspectu: nã in altissimis mõtibus tales caprę cõmorãtes, de longinquo veniẽtes cõspiciũt venatores, & in petris dirutis stantes, cũ homines, vel feras aduenire præsentiũt, de altissimis saxorũ acuminibus se præcipitantes in suis cornibus sustipiũtur illæsæ. Sic sancti viri in altissimis cõtēplationibus illuminati, de lõginquo tēpore prouidēt tētationes futuras, & dæmonum deceptiones malignas, quas cum de vitio instare sentiũt, de petris altissimis. i. a cõtēplatione sublimiũ se in imũ proiiciunt; quia se ad cõsiderationē proprię infirmitatis, per mẽtis humilitatē reducũt, & per intimę humilitatis custodiam superborum dæmonum laqueos euadunt.

Isido. — 2. Co. 4.

Quarto, quia talis capra est velocissima in cursu. Et similiter viri perfecti in operibus spiritualibus non sunt tardi, seu pigri, sed soliciti, & festini, & tãto currunt amplius, quãto amãt feruentius: nam qui amat vehementius, currit velocius, pręuenit citius, sicut dicit Bern. Ber. super Cã.

Quinto, quia capra syluestris est sagacissima in pastu: nã visu, gustu, olfactu discernit in pastu. Et similiter sancti viri spirituãlē pastũ discernunt visu. i. legendo, & meliora & vtiliora præeligendo. Item gustu, cõtēplando, quia cęlestia auide transglutiũt, tēporalia vero contẽnendo fastidiunt. In olfactu, imitãdo, quia odores ciborũ. i. exẽpla virtutũ sequuntur. Fœtores vero. i. vitiorũ exempla fugiũt & abominãtur. Sexto, quia syluestris capra est sanissima in potu: Dicit enim Plin. Si quis lac huius capræ bibat, lãguorem euitat. Ita lac, id est, spiritualis doctrina talium perfectorum virorum bibitum, id est deuotè, & auide sumptum, facit mentē vitare languores vitiorum. Plin.

Item solitariis & spiritualibus insidiãtur dæmones præcipue, & maxime prçualẽt negligentibus, & somnolẽtis: Vnde assimilãtur dæmones quibusdã serpentibus qui morãtur in syluis, qui comedũt volucres & bestiolas, earum humorem sugẽtes, vt dicit Ari. & tales insidiantur dormiẽtibus, & si eorum ora inuenerint aperta, subintrant eorum corpora, amãtes calorē naturalē, & odorē. Sed Aris. de anim.

contra hos pugnat lacerta, quæ dicitur faura, quæ sentiens præsentiã serpẽtis, saltat super faciẽ dormientis, & pedibus scalpit, vt eum excitare possit, sicut dicit Auic. Per volucres itaq; qui morantur in syluis, intelligũtur viri spirituales & contẽplatiui. Et per bestiolas, intelligũtur homines grossiores & simpliciores solitariam vitam ducentes, quos serpentes, i. dæmones comedũt, cũ eos ad suæ iniquitatis cõsensum trahere & inflectere possũt. Quibus, & si aliter nocere non possunt, saltẽ humorẽ deuotionis & cõpũctionis abstrahere conãtur. Insidiãtur autẽ maximè dormiẽtibus, i. negligẽtibus, & ociãtibus. Et si per incautelã, vel negligentiam eorũ sensus inueniũt apertos, & circa exteriora vagantes, validius intrãt in eos, vt tollãt eis calorem dilectionis, & odorem deuotionis, & ita eos spiritualiter extinguunt. Sed eis vt plurimũ auxiliatur lacerta, i. angelica custodia, eorum negligentiam excitans, vel lacerta ista est sacræ scripturæ doctrina, præcipue saluatoris, qui nos ad vigilãdum & orandum solicitat. Matt.
Matt. 1. Vigilate & orate vt non intretis in tentationẽ. Et similiter Petrus nos excitans, ne serpẽs ingrediatur in nos, dicit: Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester
1. Pet. 5. diabolus, &c.

In via Dei proficere volentes, malorũ societatem debere omni tẽpore effugere: Ceruæ parturientis vnico exemplo aperitur.

Cap. CX.

SOcietatem malorum debet fugere, qui propositum salutis prosequi vult & perficere, exemplo scilicet ceruarũ: Cerua enim cum est paritura, elongat se à semitis feris notis, & appropinquat
Arist. li. de ani. semitis ab hominib. tritis. Vnde (sicut dicit Arist.) iuxta viam parit, vbi præ timore hominum, ferum animal non accedit. Sic ergo, qui vult parere, id est perficere bonum propositum conceptũ, debet se elongare à feris, id est, à malis & iniquis; & appropinquare, siue adhærere hominibus, i. bene & rationabiliter viuentibus, quorum beneficio tutior esse possit. Sed dæmones quẽ volũt corrũpere, ab hominibus, i. à bonis recedere faciunt, & cũ feris, i. cum malis conuersari, vel habitare, secundum illud: Eiicient te Dan. 4.
ab hominibus, & cum bestiis ferisque erit habitatio tua.

Quo pacto sacræ Scripturæ studijs, studiosi, quasiq; partes habere debent: animaliũ ruminantium pulcherrima similitudine admonemur.

Cap. CXI.

STudẽs in sacra Scriptura prius debet quærere sensum literalem, deinde inuestigare sensum spiritualẽ. Quod ostenditur exẽplo animalium ruminantiũ; quia omne animal ruminans, habet duos ventres, vnum magnum, & alium paruum. Cuius causa est digestio multiplex: nam talium cibus est siccus, & non bene à principio masticatus, propter auiditatem edẽdi, vnde oportet iterum masticari, de maiori igitur ventre ad os trahitur, & sic secũdo ibi masticatus ad secundum ventrem transmittitur, vt ibi perfectè digeratur. Ruminatio autẽ eicæ, est meditatio sacræ scripturæ, quæ prius reducenda est ad magnum vẽtrẽ, i. ad sensum literalem, qui est primus & generalis sensus totius sacræ scripturæ. Deinde ducenda est per meditationẽ ad paruũ ventrẽ, i. ad spiritualem sensum, qui quidem paruus dicitur, quia humiliter & sobrie est quærendus; quia non nisi paruulis datur Scripturæ sacræ mysticus intellectus. Psalmus Psa. 11[9].
illumi-

uminat, & intellectũ dat paruulis.

Item paruus dicitur, quia in vita ista parũ ab homine de æternis spiritualibus capitur. Nam ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Hic tamen cibus perfectè digeritur, quando vita & opere impletur. 1.Co.3.

Item sacræ Scripturæ profundus Prædicator, cuius est hostes fidei expugnare, cum discretione & sobrietate perscrutari & discere debet: Nam illi equi apti sũt duci ad bella, qui in bibẽdo profundius nares infigunt, quia tales (vt dicunt) vrina non grauantur in cursu. Per equos ergo aptos ad bellum, Prędicatores catholicos, seu Doctores intellige, qui habent contra hæreticos disputare, quia nares discretionis in aquam sacræ Scripturæ profundè debent infigere, i. cum discretione studere, vt eorum scripturæ profundè hauriãt, & intelligantur, & sic in cursu vrinæ, id est, erroris conceptione, vel obstaculo, minime lædentur.

Itẽ studium spiritualis doctrinæ in tribus consistit, s. in adiscẽdo, eligendo, & retinendo, quod patet per exemplum in dentibus animalium: Nã quædã animalia sunt quæ habent dẽtes ad capiẽdũ, vt canes, & animalia prædæ, & ideo habẽt dẽtes diuisos, & acutos, vt possint melius capere prædã. Quædam vero habent dẽtes ad pascendum, vt camelus, & vacca, & huiusmodi, & ideo habent eos æquales & continuos, vt melius herbas præcidãt: Quædam vero habent dentes ad cibum retinendum, sicut pisces. Nam pisces præter modum aliorum animaliũ habent plures ordines dentium quam duos, quia præter dentes quos habet serratos & distãtes, habet etiã interius dẽtes miro modo insitos, cũ quibus (vt dicit Ari.) recolligunt cibos, ne aquæ lubricitate de eorum faucibus eruantur. Illi autẽ habent dentes ad capiendum cibum spiritualem doctrinæ, qui sunt apti & studiosi ad discendũ. Sed quia non omnes æqualiter eadẽ discenda sunt apti, ideo istĩ dentes sunt diuisi, & tãto ad discendũ sunt magis idonei, quãto ad intelligendum quæ legunt, vel audiũt, magis inueniuntur acuti. Animalia vero quæ dẽtibus herbas pascendo præcidũt, quod eis melius videtur capiunt, & alia dimittunt, & ideo pascendo meliora eligunt. Vnde illi habẽt dentes ad pascendum, qui his quæ audiunt vel legunt, studiosi sunt ad meliora & vtiliora eligendum, & memoriæ, vel etiam scripturæ aliquãdo commendãdum; sed illi habent dẽtes ad retinẽdum, qui sunt soliciti, & studiosi, nõ tantum ad audiẽdum, vel legendum, sed etiam ad repetendum & recogitandum, quia freques meditatio saluat memoriam, secundum Philosophũ. Vnde sine repetitione crebra memoria inuenitur labilis & lubrica. Arist. de me. & remi.

Mali superborum mores, ferinaq; vitia, ex pluribus Tauri, Draconis, Baracis, Bubaliq; naturalibus effectibus plane cognoscuntur.

Cap. CXII.

SVperbus assimilatur tauro. Primo, ratione ferocitatis: sunt enim tauri ferocissimi, quãuis sub arbore fici ligati dicuntur fieri mansueti (vt dicit Isido.) Sic superbi feroces sunt & proni ad iniuriandum & lædẽdũ alios, nisi ligentur sub arbore fici, i. restringantur sub dominio alicuius viri probi, qui sit mitior, & dulcior. Iudith. Ligauerunt Archior ad arborem: nam Archior, qui interpretatur montanus, signat superbia tumidũ, quia mõs est tumor iræ, qui ligãdus est, ad arborem Iudit. 8.

rem, id est, restringendus ad arbitrium superioris.

Secundo, ratione singularitatis: dicit enim Ari. quod taurus pascitur solus, nisi tẽpore amoris, & sic superbus vult esse solus in honoribus & dignitatibus, quibus pascitur, nisi forte aliquibus amicis communicet. Psal. Singularis ferus depastus est eam.

Ari de animal.

Ps. 79.

Tertio, ratione inflationis, quia si quis de corio taurorũ modicũ scinderit, & cum fistula sufflãdo parum cutem à carne subleuauerit, impinguabitur. Etiam impinguatur cum ficubus, & vuis passis, sic superbi impinguantur, siue inflantur cum inflatione fistulæ, id est, ex verbis blandiẽtis, & laudantis, & cum ficubus & vuis passis, id est, quando dicuntur, & offeruntur eis dulcia quæ delectent. Sed contra eorum inflationem dicitur: Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus.

Eccl. 6.

Quarto, ratione crudelitatis: habent enim tauri cor durum, & crudele. Et dicit Aris. ꝙ in corde tauri sæpe os durum inuenitur, quod scilicet designat duritiam cordis superborũ. Eccl. Cor durũ male habebit in nouissimo.

Arist de animal.

Item superbus assimilatur draconi.

Primo, quia draco est venenosus: Et ideo quando per aërem fertur, aër concitatur, per eum etiã mare intumescit propter eius venenum. Tale est etiã venenum superbiæ, quod interius cor tumefacit, & exterius rixas velut tempestates aëris concitat, & inducit.

Secundo, quia est insidiosus: Insidiatur enim elephanti, & sitit sanguinem eius: Vnde Elephas videns draconem super arborẽ, nititur eam frangere vt occidat eum. Draco autem insilit in eã, & nititur eum mordere inter nares, impetitque oculos eius, & aliquando eum excœcat, & aliquando insilit super eum à tergo, & mordet eum, & sugit sanguinem eius, & post longum conflictum, ex subtractione sanguinis debilitatur Elephas in tantum, quod super draconem cadit, & moriẽs suum occisorem occidit. Causa autẽ quare draco sic eius sanguinem appetit, est frigiditas sanguinis quo suum incendium refrigerari quærit, vt dicit Isidor. Sicut ergo draco insidiatur elephanti, sic superbus & ambiciosus insidiatur maiori, & regnanti, interdum sanguinẽ eius sitit vt ipse regnare possit. Vnde & ipsum inuadit aliquando à fronte, id est, aperte & manifeste, aliquando à tergo, id est, latenter, & occultè, & quãdoque ipsum prosternit, & extinguit, & nõnũquã ex eo, vel propter eum, etiam ipse perit, sicut frequenter in principibus mundi accidere videmus.

Tertio draco est ventosus, quia s. ventum sequitur & diligit: Dicit enim Solinus, quod draco est animal ita sitibundũ, quod quasi aqua satiari non possit: Vnde os contra ventũ aperit, vt sic suum incendium mitigari possit, vnde sæpe impetus eius in velum, subuertit lignũ. Sed nautæ dũ draconem præsentiunt, quod ex tumore maris aduenirũt, statim vela deponunt, & sic periculũ draconis euadunt. Similiter superbus non satiatur aquis delitiarũ, sed adhuc sitit ventos vanitatis, & bonorum, vnde sequitur vela nauiũ. i. glorias, & vestigia magnorum, quos etiã quandoq; subuertit, dum eorũ ventũ & honorum gloriã sitit. Vnde tutius esset vela honoris deponere, quã dracones tales cõtra se habere. Iob. Frater fui draconũ, & socius struthionũ. Iob 30.

Solin.

Item superbus assimilatur boraci, i. rubetę, quæ est rana venenosa

nosa

nosa, quæ sicut dicit Plin. habet duplex iecur. Vnũ summè venenosum, aliud verò est cõtra venenũ remediũ, & datur pro antidoto contra noxium. Vnde ad cognoscendum, quod sit bonum & quòd sit malum, proiiciunt illud in nidum formicarum, quæ statim venenosum fugiunt, & aliud petũt. Sic in homine superbo est aliquando ęstimatio vel excellẽtia alicuius gratiæ, seu probitatis; & ista est venenosa, quia cõtinet venenum elationis. Sed ex alia parte inest defectus ei, vel infirmitas carnis, & hęc est medicina humilians, s. animũ, & repellens, s. elationis venenum. Vnde Apo-
2.Co.12 ne venenoso iecore necaretur superbiæ, antidoto alterius munitum se asserebat dicens: Ne magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde formicę, id est, prudentes viri à suæ magnitudinis ęstimatione se auertũt, ne veneno superbię inficiantur, & ad suam infirmitatẽ solicite respiciũt, vt per humilitatem saluẽtur.

Item superbi assimilãtur bubalis; quorum ferocitas & fortitudo domari nõ potest, nisi aculeo ferreo in naribus eorum infixo. Sic superborũ ferocitas & præsumptuosa fortitudo non subiicitur, nisi forti tribulatione & oppres-
4.Re.19 sione. Vnde dicitur cuidã superbo: Ponã circulũ in naribus tuis.

Dæmonum in varijs peccatis insidiantium, fraudulentæ tentationes, eorumq; calliditates numerantur, quoue pacto tentati seipsos tueri debẽt, ex Cerui, Apri, Cameli, Hœdi, Formicæ, Vrsi, ac diuersorum serpentum naturalibus effectibus, multisq; exemplis terminatur.

Cap. CXIII.

TEntationes fraudulẽtas dęmonum sancti viri humiliter metuunt, prudenter fugiunt, efficaciter repellunt: Sunt enim virtuosi quodammodo sicut cerui: dicũtur enim cerui timere vocem vulpis. Quid enim est vox vulpis, nisi fraudulenta suggestio dæmonis? Sed cerui magnis cornibus muniti, sunt viri magnis virtutibus fulti. Timẽt ergo cerui vocẽ vulpis, quia sancti viri semper metuunt fraudulentiam & astutiam dęmonis. Eccl. Sta in iu- Eccl. 3.
stitia & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

Itẽ ceruus quando canis ipsum insequitur, si inuenit biuium, nõ rectis currit vestigijs, sed nũc huc nunc illuc transuersaliter saltus mutat: tũc enim conatur transire per cõtrarios passus, vt sic in eius vestigiis canes decipiantur. Similiter quoq; sancti viri cũ eos diabolus tentando persequitur, non rectis vestigijs, sed trãsuersaliter currũt; quia cũ de superbia pulsari se sentiũt, mox nõ ad cõsiderationem suæ virtutis, sed suæ infirmitatis recurrunt, & cùm obiecta infirmitate de pusillanimitate tentantur, quasi per saltum transuersum, quæque sua fortia opera ad memoriã reducere satagunt. Sic enim beatus Iob ne magnitudo virtutũ eũ extolleret, ad suã fragilitatem considerãdã cucurrit, dicẽs: Parce mihi domi- Iob 7.
ne: nihil enim sũt dies mei. Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eũ cor tuũ? Et rursus ne ex calamitatũ suarũ multitudine desperet, ad suã innocentiam pensandum saltauit, dicens: Non peccaui, & in amaritudinib. morabitur oculus meus. Et rursus: Vtinam appenderentur Iob 6.
peccata mea quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera: Quasi enim arena maris hęc grauior appareret. Quasi ergo cõtrarios & trãsuersales saltus dabat, qui nunc, vt sibi parceretur rogabat, nunc autem se non peccasse dicebat, vt neq; in elationẽ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ſuperbiæ innocentia duceret, neque in deſperationẽ animæ eum calamitas traheret.

Item ceruus quando canes eum inſequũtur, ſi poteſt, fugit ad fluuium, vbi ex aquæ frigiditate viribus reſumptis tranſnatando, aqua venatorẽ effugit. Tũc autem canes inſequũtur ceruum, quãdo importunę cogitationes, vel tentationes moleſtant, & ſtimulant animũ, qui tunc ad fluuiũ fugit, quando ad ſui conſiderationem cũ timore rediẽs, copioſas lachrymas fundit, dicens Deo & orans, Deus meus es tu, ne diſceſſeris à me, quoniam tribulatio proxima eſt, & nõ eſt qui adiuuet, quoniã circũdederũt me canes multi, & concilium malignãtium obſedit me. Oratio enim lachrymoſa ſic animum fortificãdo corroborat, vt non ſolum canes, i. tentationes euadat, ſed etiam extinguat. Pſal.

Pſ.73. Tu contribulaſti capita draconũ, i. tentationes dæmonũ, in aquis, ſcilicet lachrymarum.

Itẽ ceruus quando capitur, mugit, & lachrymas fundit. Vnde etiã homo à tentatore per cõſenſum captus, ſtatim emittat mugitum doloroſæ confeſſionis, & lachrymas effundat copioſæ compũctionis, antequam pertrahatur ad prauitatem operis, vel ad illaqueationem malæ cõſuetudinis.

Itẽ tentationes dæmonum aſſimilantur inceſſibus ſerpentum. Nam quidam ſerpentes incedũt, ſiue ſerpunt ſemper flexuoſè, & tales ſunt dæmones qui tentant inſidioſè, & ſub ſpecie boni, incipientes à recto, & declinantes ad curuum. Quidam vero ſemper

Lucan. incedunt rectè, vt centrix. Vnde Lucanus ait; Eſt ſemper recto lapſurus limine centrix, & tales ſunt, qui directè, & apertè ſuggerunt mala, vt adulterium, & homicidiũ, & huiuſmodi. Alij autẽ ſunt qui ſemper curui ſuper pectus incedunt: & hi ſunt dæmones tentantes de auaritia, & incuruantes cor hominis ad terrena deſideria. Aliqui autẽ ſerpẽtes à pectore ſurſum erecti vadunt: ſicut quidam ſerpens terrenus, & aquaticus, nomine chelidrus, & hic ſerpens quando currit, crepat ſi ſe torſerit. Tales ergo ſunt dæmones tẽtantes de ſuperbia, quæ erigit cor ad alta per elationem, & potius creparent quidam ſuperbi moriendo, quam ſe flecterent humiliando.

Item quidam ſerpentes ſunt qui tardè mouentur. Et iſti ſunt dęmones tentantes de negligentia, & pigritia, quæ ad accidiam pertinent.

Item ſunt quidam tantæ velocitatis, vt volare videantur. Vnde & quidam ſerpens iaculus dicitur; qui vt iaculum volare putatur. Et hic arbores exilit: & ſi obuiam quicquam habuerit, ſtatim illud perimit. Tales ſunt dæmones tentantes de ira, cuius motus velox eſt, non expectans rationis conſilium, & ſibi obuiantes, id eſt, reſiſtentes percutit. Sunt etiã in Arabia ſerpentes alati, qui ſyrenæ ſunt dicti, qui plus currunt quam equi, & ideo volare feruntur, quorum tantum eſt virus, vt prius homo moriatur, quam dolor aliquis ſentiatur. Tales ſunt dæmones de luxuria tẽtãtes, quæ velociter volare dicitur, quia eius delectatio citò labitur: ſed prius animam delectando occidit, quã eius dolor ſentiatur.

Item quidam ſunt fraudulenti, & inſidioſi, ſicut ceraſtes, qui eſt ſerpens cornutus, qui ſub arena ſe abſcõdit, & tantum cornua oſtendit, quæ habet ad modum arietis; ad quem dum animal, vel auis acceſſerit, ipſum non arietẽ, ſed anguem peſſimum inuenit. Tales ſunt dæmones tentantes de inuidia, quia inuidus doloſè,

& frau-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

& fraudulenter capere & subuertere conatur. Item est serpens bona dictus, qui greges sequitur armentorum, & bubalorum vberibus se suspendit, & dum lac bibit, ipsum animal occidit. Vnde à bobus, siue à bubalis nomen accepit, vt dicit Isid. Tales autem sunt dæmones de gula tẽtantes. Vnde sequuntur greges armentorum, i. hominum bestialiter viuentium, & in gustu lactis, id est, in delectatione gulæ, percutiunt animam, & occidunt. Prouer. Ingreditur blande, & in nouissimo mordebit vt coluber.

Isid. de sum. bon.

Prou. 23

Item tẽtationes dæmonum similes sunt venationibus animalium, de quibus in Psal. Ipse liberauit me de laqueo venantium. Nam (secundum Auic.) venantur quędã animalia de nocte, vt quidam lupi, quædam de die, vt canes & vrsi, & huiusmodi: quędam vero de die & de nocte, vt etiam quidam lupi. Sic etiam quidam dęmones tentant de nocte, id est occultè, & sub specie boni, & iste est timor nocturnus, de quo dicitur in Psal. Non timebis à timore nocturno, & à negocio perambulante in tenebris: Suggerit enim interdum abstinentiã vt inducat impatientiam, suggerit dare bonum exemplum alijs, vt inducat ad vanam gloriam, & similia. Quidam vero tentant de die, id est, apertè, & manifestè mala suggerendo, vt quando tentant de luxuria, homicidio, furto, & similibus, & ista est sagitta volans de die. Quidam vero de nocte, & de die: quia quandoque dęmon tentat vtroque modo. Nam primo tentat subtiliter, & quasi rationabiliter ingreditur; sed postea facit ruere in apertum malum. Vnde in hoc diabolus similis est manciori animali monstruoso, quod dicitur habere faciem hominis, sibilum serpentis, caudam scorpionis, velocitatem auis volantis, & tres ordines dentium, carnes autem humanas appetit ad edendum. Caput ergo habet hominis, & sibilum serpẽtis, quia primo tentat subtiliter, & quasi rationabiliter; habet tres ordines dentium, quia de tribus tentat, scilicet de concupiscentia carnis, de concupiscentia oculorũ, & superbia vitæ. Corpus autem habet leonis, quia fortiter detinet, caudam vero scorpionis, quia in fine nequiter pungit, vt auis velociter discurrit, hominum carnes appetit, i. vt carnales homines violet & trucidet. Hæc ergo tertia tentatio vocatur, dæmonium meridianum, quia scilicet tanquam media participat primas duas, s. primam & secundam.

Psal. 90.

Ps. 90.

Item sancti viri tentationes intuentes, muniũt se sicut aper cõtra venatores: Nam aper tribus modis se munit, primo duriorem partem corporis opponendo: Nã in latere suo dextro locum durissimum habet, quem scilicet semper opponit venabulo persequẽtis, & tanquam clypeum validũ, illum locum semper obijcit. Sic etiam sancti viri contra tentationũ impetus, duritiam, id est, asperitatem corporis, obijciunt, secũdum illud; Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in ieiunio animam meam. Psal. 34.

Item aper se munit, culmos suos, id est, dentes longos ad arbores acuendo: Sciens enim sibi imminere periculum, acuit culmos, ad arbores eos fricãs, & fricãdo eos probat, si bene incidũt, quibus postea pro gladiis vtens, omne quod ferit laniando ditũpit. Hi ergo culmi sunt virtutes pœnitentis, quæ acuuntur, cum ad arbores fricantur; quasi enim culmos suos ad arbores fricare, est suas virtutes proprias san-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ctarum, & fortium virorum virtutibus comparare: quibus, illorũ exemplo, & ad opus feruentiores, & ad bellum acutiores reddantur.

Item aper se munit origanum masticando. Nam si dentes fricãdo ad arborem, hebetes eos inuenerit, herbam origanum quærit, cuius virtute masticando, dẽtes acuit, vt Auicenna ait. Origanum itaque est verbum Dei, cuius masticatione, id est, consideratione, contra tentationes anima præmunitur: viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti. Vel origanum est diuina protectio, quam orando quęrere debemus, vt eius virtute vires nostræ contra tentationes tutiores & fortiores reddantur.

Item tentationes carnis expugnare debemus exemplo cameli. Plin. Nã camelus tempore amoris solitudinem diligit, & nullus præter pastorẽ audet appropinquare ei. Et iterum quando fęminã appetit, supra genua incuruatus incedit, & parum tunc comedit. Sic homo quãdo carnali amore succeditur, seu tẽtatione, debet se ad solitudinẽ orationis reducere, & soli pastori Christo se feruẽter recommẽdare, & genu flexionibus deuotis corpus fatigare, & cibi & potus parcitate carnem castigare, vt sic carnis eruat superbiã potus cibique parcitas.

Itẽ tentationes carnales etiam repelluntur, & vincuntur pœnitentia, & feruore meditationũ, & orationũ, cuius exemplum apparet in hædo, quia eius pellis, quæ hispida est (sicut dicit Plin.) sanat morsus venenosos, si calida superalligetur, & pili eius exusti, odore fugant serpentes. Quid autẽ pellis hispida hædi, nisi austera pęnitẽtia hominis tentati? hædus enim qui est animal iocabundũ, & lasciuum, signat hominẽ carnaliter tentatũ; eius igitur hispida pellis, i. aspera pęnitentia carnis, si calida, i. ex charitate facta, quæ est calor animę vitalis, superponatur, i. contra ipsas tẽtationes obijciatur, morsus eorũ venenosos, i. mortiferos, sanat. Vnde Ps. hoc remedio vtens dicebat; Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio. Sed quasi pili procedentes ex pelle, sunt cogitationes procedentes ex mente, vel quia pili, qui ex superfluitate corporis generãtur, signant eleemosynas, quæ saltẽ de superfluo dari debent, secundũ illud, Quod superest date eleemosynam, Arist. Ethi. vnde isti pili adusti, i. cogitationes feruentes, vel eleemosynæ factæ cum charitatis amore, fugãt serpentes, i. dæmones, vel eorum tẽtationes. Vnde de eleemosyna Eccl. 29 dicitur; Super scutum potentis, & super lanceam, aduersus inimicũ tuum pugnabit pro te. Et de feruore meditationum dicitur: Incenso iecore, id est, mente per Tob. 6. feruentes cogitationes siue orationes, fugabit dæmonium.

Item nota, quod tentationes aliquos dissipant, & aliquos purgant. Vnde sunt similes formicis, quę plantas vastant, & vrsos purgant. Nam formicę flores, & germina corrodendo violãt, fructus concauant, & manducant, & hominis nocumentum præstant. Similiter tẽtationes aliquãdo corrumpunt, & dissipant flores cogitationum, germina affectionum, & euacuãt à merito fructus operum, & sic sunt homini incauto, & nescienti causa multarum læsionum; Attamen formicæ vrsos iuuant. Vnde dicit Plin. quod quando vrsi ægrotant, quærunt formicas, & deuorant, & sic salutẽ recipiunt. Sic hominibus sanctis tentationes sunt ad perfectum, & ad purgationem siuę libe-

liberationem vitiorum. Vnde Ia.
Iac. 1. Beatus vir qui suffert tentationem.

Item nota, quod tentatio diaboli a principio est debilis, & facilis ad resistendum, sed postea in processu difficilis est, & fortis. Assimilatur enim diabolus vrso, qui habet caput inualidum, sed brachia habet fortissima. Est ergo velut caput vrsi ipsa suggestio diaboli, sed quasi eius brachia sunt ipsa peccati opera, quæ si hominem capiunt, difficillime
Ps. 109. dimittunt. Psal. Conquassabit capita, quia scilicet conterēda sunt ipsa tentationum vitia.

Pœnitentiam incipere metuentes, Asino aquam intranti seu bibenti, rationabili profecto exemplo comparantur.

Cap. CXIIII.

TImens inchoare pœnitentiam similis est asino, qui valde timet intrare aquam, & pede ibi tingere, vel per eam trāsire, imo etiam non libenter asini transeunt per pontes, & maximè si possint ibi aquas cōspicere, eo quod facile patiantur vertiginem propter capitis debilitatem, propter quam timent de ponte cadere, nec bibunt de facili, nisi ad locum vbi sunt bibere assueti, ad quem possunt ire sicco pede: sic ille timet aquam intrare, vel transire, qui timet pœnitentiam inchoare, vel in ea perseuerare. Sed ille qui timet per pontem, aquam videns, transire, qui timet ad Religionem, eius asperitatem considerans, ire, quod contingit propter debilitatem capitis, id est propter defectum sensus; & ideo talis non vult ab assueta aqua, id est, vita discedere, nec pœnitentiam recipere, nisi quam faciliter possit ferre. Iudith. Nūquid pos-
Iudit. 5. sum deserere dulcedinem meā, fructusque suauissimos?

Tyranni qui immaniter imperij viribus abutuntur, Vnicorni, Chamæleonthi, Simiæ, Gryphoni, ac Lupo assimilantur, ex quorum similitudinibus, eorum pariter vitæ ac exitus non inculta demonstratur.

Cap. CXV.

TYrannus similis est Vnicorni, de quo Plin. dicit, quod est similis elephanti in capite, & equo in corpore, in cauda vero assimilatur apro: mugitū emittit grauem, & vnum cornu magnū habet in fronte duorum cubitorum. Hanc feram viuam capi posse negant, sed violenter. Sic tyranni in capite, id est in mēte, sunt vt elephantes, s. per magnitudinem superbiæ, in corpore vt equi, scilicet per fluxum luxuriæ, & in cauda vt apri, propter breuitatem potentię. Nam aper turpem, & curuam caudam habet. Et similiter potentia tyrannica, & dominiū, cōmuniter habet finem celerem & turpem, mugitus grauis, est graue imperium, quia s. alijs grauia & importabilia imperant, cornu magnum, est sæua persecutio quam inferunt bonis, præcipue his, qui eorū malignitati non consentiunt. Viui autem capi nō possunt propter impatientiam: Est enim (sicut dicit Grego.) vnicornis fera Grego.
omnino indomita, vnde si fuerit super ps.
capta, teneri nequit, quia tanquā impatiens morte deficit. Sic tyranni & superbi, potius aliquando consentiunt occidi, quam velint subiici alijs, vt patet de Hannibale, qui bibit venenum, & occidit seipsum, ne veniret in dominium Romanorum. Et Cato similiter se occidit, ne Cęsari subderetur.

Item tyrannus præsidens est similis chamæleonti, de quo Arist. Arist. de
dicit, ꝙ habet faciē similem ani- anim.
malis, ex porco & simia; & alteratur color eius quando insuffla-

tur

Plin. tur in corium eius, & dicit Plin. quod nullum animal est eo pauidius, & ideo sic mutatur sicut color eius, & dicit quod præ infirmitate mansuetum se fingit, cũ tamen sit crudele. Dicit etiam quod huic animali magna vis cõtra accipitres est data: Nam volãtes eos ad se trahit, & præbet eos aliis auibus lacerandos. Dicit etiam Aris. quod in morte est turpis coloris, quamuis in vita sit magnę venustatis. Sic quoque tyranni similitudinem habẽt porci propter immunditiam vitæ, similitudinem vero simiæ, propter simulationem iustitiæ: Nam simiæ corpus a facie hominis incipit; sed in fine defectu caudæ suam turpitudinem ostendit. Sic tyrannus in principio regiminis, vel operis mansuetudinem & iustitiã fingit, & sic incipit à facie hominis; sed in cauda .i. in fine operis, suæ tyrannidis, & malitiæ turpitudinẽ detegit & ostẽdit, & quãdo contra aliquos aliquid auribus eius insufflatur, color eius satis velociter immutatur & inflãmatur, & hoc vt plurimum ex timore procedit, quia omnes tyrãni sunt pauidi, scientes se à multis odio haberi, aliquando tamẽ præ timore vel impotentia, fingunt mansuetudinem, cũ tamen semper in corde gerunt crudelitatis rabiem. His etiam ex diuina percussione, data est vis contra accipitres, scilicet contra raptores, vel vsurarios, & huiusmodi, quia frequenter illi qui multos alios violenter vel iniuste expoliauerunt, ab aliquo tyranno insurgente, & eos capiente, ipsi expoliantur, & insuper nonnunquã ab eo inhumaniter lacerantur. Licet autẽ tyrannus dũ viuit, & dominatur, magnificus, & potẽs appareat; in morte tamẽ turpitudinẽ habet, quia communiter tyrãni turpi morte moriũtur.

Item tyrannus assimilatur formicaleoni, quod scilicet, est animal paruum, formicis infestum, comedẽs granũ earum, dũ eis victũ subtrahit occasionaliter eas occidit, & ideo formicaleõ dicitur, quia formicis est vt leo, sed quem formica expugnare nõ potest, sed persecutorem & expugnatorem patitur, ipse ab aliis animalibus deuoratur. Et similiter quandoque tyranni, qui sunt humilium personarum, & pauperũ oppressores & expoliatores, diuino iudicio ab aliis opprimuntur, & præda fiunt eorum. Isai. Isa. 33.
Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis?

Item tyranni similes sunt gryphonibus: Nam grypho est animal pennatum, & quadrupes, in hyperboreis mõtibus nascens, ex omni parte corporis simile leoni, sed in alis aquilæ assimilatur, & habet vngues tam magnos, quod inde fiũt cyphi, qui Regum mensis apponuntur. Similiter tyranni sunt similes leoni in crudelitate, & aquilæ in rapacitate, vnde magnitudo vnguiũ, est magnum eorum, & multiplex studium ad rapiendum. Psal. Insidiatur, vt rapiat, &c. Psal. 10.

Item tyranni sunt similes lupis: Sunt enim quidam lupi matutini, quidam meridiani, & quidam vespertini. Lupi matutini, qui adhuc nõ multum esuriunt, partem ouis comedunt, & partẽ relinquunt. Tales sunt multi tyranni, qui bona pauperi rapiunt, sed partẽ eis dimittunt. Lupi vero meridiani, qui vsque ad meridiem non comederũt, quia multum esuriunt, & propter æstum multũ sitiunt, totam ouẽ comedunt, & sanguinem eius bibunt. Tales sunt multi qui totam supellectilem auferunt, & insuper possessiones quas cum multo sudore acquisierunt diripiunt. Isid.

Iudices

Isido. Iudices parui, luporum more cũcta diripiunt, & vix pauca pauperibus derelinquunt. Lupi autem vespertini, qui vsque ad vesperam non comederunt, adeo esuriunt, quod carnes ouiũ comedunt, & sanguinẽ bibunt, & pellem scindunt, & ossa frangunt. Sic sunt multi tyrãni, qui à pauperibus pecuniam exhauriunt, possessiones diripiunt, & domos tollunt, vestes auferunt, personas
Soph. 4. opprimunt. Soph. Iudices eius lupi in vespere non relinquunt in mane.

Peccatoris cor quo pacto aperiatur, cyrogrylli, Hericijq; similitudine declaratur, quantumq; peccatoris mentem excitet, humiliet, ac inflammet tribulatio, orityg exemplo planum agitur.

Cap. CXVI.

TRibulatio fortis, vel prædicatio feruida aperit cor peccatoris: Est enim peccator similis cyrogryllo, seu hericio magno, qui tanta fortitudine se in coriũ constringit, vt salua cortice aperiri vix possit; sed si aqua calida aspergatur, continuo aperitur. Sic cor peccatoris ita interdũ in peccato se includit, vt nisi per mortis fractionẽ aperiri vix possit, sed aqua calida .i. tribulatio feruida, & fortis, vel aqua calida .i. prædicatio feruens & affectuosa, ipsum cor peccatoris aperit, dũ fortiter & vbertim perfundit. Hanc cordium apertionem desiderabant Prędicatores, qui dicebant,
2. Ma. 1. adaperiat Dominus cor vestrum.

Item tribulationes & persecutiones vehementes, compellunt peccatores ad Deum per spontaneam pœnitentiam redire, sicut dicit Plin: quod ceruus dum nimis vrgetur à canibus, ad hominẽ sponte fugit. Nam quasi canes persequentes sunt tribulationes imminentes, quæ dum peccatorẽ fortiter premunt, ad Dominum redire compellunt. Psalm. Imple
facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Psal. 82.

Item tribulatio fortis mentem excitat, & humiliat: vnde assimilatur oryci, quæ (secundum Pli.) est fera quæ in ortu caniculæ stat contra stellam, quasi velit eam adorare, & hoc facit postquam diu dormiuit. Quid est canicula feruens, nisi tribulatio vehemẽs? In cuius ortu siue occursu, bestia dormiens, i. mens peccatoris pigrescens excitatur, & quasi ad adorãdum paratur, id est, ad pœnitentiam & deuotionem humiliatur. Psalm. Humiliauerunt in
compedibus pedes eius, ferrum Ps. 104.
pertransiit animam eius: Per pedes enim & ferrum, tribulationes intelliguntur, quibus dum peccator stringitur, & grauatur, humiliatur eius affectus & anima ad pœnientiam vulneratur.

Vnde inanis gloria ortum habeat, quantumq; sit à fidelibus fugienda, tineæ proprietatibus aperitur.

Cap. CXVII.

VAna gloria assimilatur tineæ. Primo, quia tinea etiã ex bono panno nascitur, dum, sc. vestis in aëre grosso inexcussa tenetur, vel vento nõ perfunditur.
Ec. De vestimẽto procedit tinea. Eccl. 42.
Similiter ex bono opere nascitur tinea inanis gloriæ. Et hoc fit dũ mens in aëre grosso manet, i. dum se non subtiliter, nec suos defectus spirituales aduertit, vel corrigit, nec etiam vẽto perfunditur internæ aspirationis.

Secundo, quia tinea quasi insensibiliter progreditur: Nã quasi insensibiliter ipsam superficiem consumit; & cum animal sit, in ipsa substantia se abscondit vt videri non possit. Sic etiam inanis gloria est vitium tam subtile, & occultum, vt prius mentem

teneat,

teneat, & meritum hominis destruat, quã homo inconsideratus aduertat, & ideo vix ab ea aliquis est immunis. Nã (sicut dicit Valerius Maximus) nulla est prorsus tanta humilitas, quæ aliqua dulcedine gloriæ non tangatur.
Iob 27. Iob. Ædificauit sicut tinea domum suam.

Tertio, quia tinea amaris & odoriferis fugatur. Vnde si folia lauri, vel cedri, vel cipresi, & huiusmodi ponãtur cum vestibus, & etiam cũ libris, non possunt à tinea lædi, vt dicit Constantinus. Similiter inanem gloriam excludit vel amaritudo tribulationis, vel odor cælestis gloriæ. Matth.
Matt. 6. Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi nec ęrugo, nec tinea demollitur. Nam odor, id est, intentio cęlestis glorię, excludit tineã vanæ gloriæ.

Vera fides quid in nobis operetur, quibusq; virtutibus sit copulanda vt opus bonum ad finem perducatur, ceruæ ac formicæ exemplis redditur manifestum.

Cap. CXVIII.

Virtus fidei bonum propositum cõcipit, humilitas custodit, sed charitas opere perficit. E ideo hęc virtus quibusdã herbis, quibus ceruæ post cõceptionem vtuntur, assimilatur, quibus scilicet iuuantur, & ad fœtum in vtero retinẽdum, & etiam ad facilius pariendum. Fœtum quippe in vtero gignit, qui fide illuminatus bonum propositum concipit; quod quidem in vtero mentis non perit, nec inde inaniter exit, si hoc discreta humilitas ad tempus occultum custodit; quod tandem charitas perficit, quia quodam feruoris impulsu, quasi quodam violento partu, exire in
Gal. 5. opus compellit. Et ideo Apostol. ait, quod fides per dilectionem operatur; quia si illud, quod fides concipit, dilectio opere perficit.

Item virtus & prudentia mentis, recompensat in aliquibus defectum corporis. Nam formicæ (vt dicit Solinus) maiora sępe ferunt onera quam sint eorũ corpora, vnde recompensant paruitatem corporis per magnitudinẽ virtutis, morsu põdera gerunt, & quæ præ magnitudine ore ferre non possunt, nitũtur voluere pedibus. Et sic etiam homo virtuosus ingeniatur, vt quod vna via facere non potest, faciat alia. In quo etiã maior est existentia virtutis, quã sit apparentia foris. Et onus proximi fert, ore cũ ad patientiam eum inducit sua exhortatione. Et si ore facere nõ sufficit, saltem pedibus, id est, compassione affectuum voluit.

Quemadmodum vita spiritualis alatur, ac quibus virtutibus perficiatur, per nonnullorum animalium naturalia instrumenta, eorumq; significationes diuersas edocetur.

Cap. CXIX.

Vita spiritualis paucioribus indiget, quam vita corporalis: Et huius exemplum apparet in instrumentis quibus animal mouetur: Nam (sicut dicit Auic.) omne animal hãbẽs sanguinem mobilẽ, quatuor mouetur instrumentis, scilicet vel quatuor pedibus, vt bruta, vel duobus pedibus, & duabus manibus, vt homines; vel duobus pedibus, & duabus alis, vt aues. Sed quædã animalia sunt quę habent plures quam quatuor pedes, vt patet in cancris, & in quibusdam vermibus, & quædam plures alas, vt patet in papilionibus, & apibus, & similibus. Sed hoc ex defectu, & paucitate sanguinis accidit, propter quam causam efficacius operãtur quatuor organa in primis, quam multiplicia in secundis. Ille ergo habet in se mobilẽ sanguinem, qui habet gratiæ humorem

morem. Nam anima, id est vita omnis carnis in sanguine est, vt dicitur Leui. Vnde deficiēte sanguine, deficit vita corporis. Ita deficiente gratia, deficit vita spiritualis. Nam (sicut dicit Philosophus) viuere est viuentibus esse: sed esse spirituale est per gratiā, secundum illud Apostoli: Gratia Dei sum id quod sum, ergo anima per gratiam habet spiritualē vitam.

1. Cor. 15.

Quatuor pedes quibus quilibet habens gratiam rectè viuendo graditur, sunt quatuor morales virtutes siue cardinales, scilicet prudentia, iustitia, fortitudo, & temperantia.

Item duo pedes volantium, quibus ad bona opera tendunt, duo amores sunt, scilicet Dei, & proximi. Sed quasi duplex ala, duplex est doctrina duorum testamentorum, quæ eleuat volando, id est contemplando in vera Dei contemplatione. Vel duæ alæ, sunt oratio, & ieiunium: quarum vna leuatur anima, altera leuatur corpus. Vel vt duo pedes spirituales hominis, sunt intellectus & affectus, quorum vnus per fidei viam, alter vero per viam dilectionis in Deum tendit. Duæ autem manus sunt, bene operari in prosperis, quod pertinet ad dexteram: & bene operari in aduersitate, quod pertinet ad sinistram, vel benefacere amico, & inimico. Alia autem ignobilia quæ ex defectu virtutis multis instrumentis vtuntur, significant peccatores gratia & virtutibus destitutos, qui multis instrumentis, id est, multis curis, & occupationibus inuoluuntur, quod est ex defectu naturæ corruptæ per vitia, & non frenatæ per gratiam, vel virtutibus illuminatæ: Natura enim integra, & virtutibus modificata, paucis minimisq; contenta est, secundum Boëtium. Vnde accidit, quod carnales plura vitæ fomenta exquirunt quàm viri spirituales, & quietius viuunt spirituales cum paucis bonis, quā carnales cum multis bonis, & diuitijs.

Boët. de conso.

Ex peccato vno capitali plura pariter vitia oriri, vnumq; vitiū aliud crebro cōprimere, veluti etiā venenū vnius antidotum est alterius, scorpionis, aliorumq; animalium venena fundentium, multis perspicuis similitudinibus affirmatur.

Cap. CXX.

Vitia assimilantur scorpionibus. Nam sicut scorpiones se inuicem pariunt, ita se inuicem occidūt: Dicitur enim quod scorpio parit vndenos fœtus, quos omnes occidunt matres præter vnum; sed ille vnus supra matrem ascendit, & interficit, & vltor est fraterni sanguinis. Et hoc fecit Deus, ne progenies illa pestifera cresceret nimis. Sicut autem ex vno scorpione multi filij nascuntur, ita ex vno capitali vitio multæ filiæ, id est, vitia generantur: Nam ex auaritia, sicut dicit Gregor. oriuntur prodi- Gre. 31
tio, fraus, fallacia, periuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam induratio. Sed eadem mater auaritia, hæc vitia quæ gignit extinguit, nonnunquam enim cupidus mercator, quia eo amplius se lucrare cernit, quo ab hominibus aliis magis habetur fidelis, ex ipsa cupiditate lucrandi, & à proditione, & à fraude, & à fallacia, & à periurio, & à violentia se summe custodit. Ostendit se etiam interdum per eleemosynas misericordem, & pium, vt sic non credatur esse non alienorum fraudator, qui suorum plus est largitor. Interdum etiam vna ex filiabus prædictis ipsam suam matrem auaritiam extinguit, scilicet inquietudo mentis,

mentis, quia interdum aliquis tẽporalium rerũ anxia solitudine & inquietudine fatigatus, eorum sarcinam abijcere appetit, & ex inquietudinis molestia aliquãdo mundum fugit. Et simile his posset ostendi in aliis capitalibus vitiis, si quis perscrutari vellet.

Item vitia quæ corrigere debemus in nobis, signantur in illis animalibus, quæ in lege Moysi poterant immolari: Nã de quadrupedibus offerri poterãt in sacrificium de tribus generibus animalium, scilicet boum, ouium & caprarum, vt patet in Leui. Vnde offerebatur præcipuè vitulus, agnus & hędus. Et sicut dicitur in glo. Leuit. 1. vitulum offerimus, dum carnis superbiã vincimus, agnũ, cum irrationabiles motus corrigimus. Hædum verò dum lasciuiã superamus. Referuntur etiam hęc animalia ad Christum, vt dicitur in eadem glosa. Nam Christus in vitulo offertur propter virtutem crucis, in agno propter innocentiam, in ariete propter principatum, in hirco propter similitudinem carnis peccati. Hæc enim animalia in lege immolabantur. Sed nota, quod hæc animalia nõ viua, sed occisa Deo offerebãtur, vt per occisionem horum animalium significaretur occisio peccatorum, & quod homines peccatores digni erant occisione, ac si illa animalia loco eorum occiderẽtur, ad signandum expiationem peccatorum. Per occisionẽ etiam horum animalium figurabatur occisio Christi.

Item vnum vitium quandoque frẽnum est alterius, sicut accidit de serpentibus, quia quandoque vnus serpens remedium est contra alterum: Nam pinguedo colubri (vt dicit Plin.) valet contra morsum Cocodrilli. Quasi enim Cocodrillus, est homo gulosus: quia Cocodrillus tantũ se replet, quod postea iuxta litus iacet ructans præ repletione. Sed coluber qui puluerem terræ lingit, signat auarum qui terrena diligit. Coluber autem contra morsum cocodrilli valet, quia plerunque auaritia gulã refrẽnat, & cohibet: quia homo nimis auarus frequẽtius non quantum appetit comedit, secundum illud: Est vir cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus quæ desiderat, nec tribuit ei potestatem Deus vt comedat ex eo. Eccle. 6

Item vnum venenum est medicina alterius: Dicit enim Plin. quod quem draco, vel aspis vulnerat, caput viperæ appositũ sanat, & è conuerso cum aliquẽ vipera pungit, caro aspidis venenũ ad se pertrahit, & sic percusso subuenit: Per draconem, qui est inter venenosa maximus, & aspidem, qui est serpens morsu & veneno pernitiosissimus, intelligitur superbia, quæ est maximum, & pernitiosum vitiũ: sed per caput viperæ intelligitur luxuria, quia vipera est valde luxuriosa. Vnde masculus ore misso in ore fœminæ, semen ei transfundit, & illa præ voluptate libidinis in rabiem versa, caput maris præcidit. Est ergo vipera, draconis, vel aspidis medicina: quia quandoque ruina luxuriæ est medicina superbiæ. Vnde Greg. dicit. Fit plerunque, vt nonnulli post superbiam in luxuriam corruentes, ex aperto casu malum culpæ latentis erubescant, & tunc etiã maiora corrigant cum prostrati in minimis confunduntur. Et August. dicit, quod deijcit Deus occultã mentis superbiam per manifestã carnis ruinam. Sed adhuc econuerso, aspis cõtra viperam remedium præstat, quia nonnunquam superbia luxuriam refrẽnat: Nam dum appetit superbus gloriam, infa-

Greg. 33 mor.

Aug. in Epist.

infamiam metuens declinat luxuriam, sed potius sunt ista remedia operis quam intrinsecæ voluntatis.

Voluptatis partes, quæ luxuria & gula existunt, voluptuosiq́ue defectus, per Amphibenæ serpentis, limacisq́ue proprietates, atque eorum naturalia exempla quam latissime declarantur.

Cap. CXXI.

VOluptas carnis assimilatur Amphibenę serpenti. Habet enim huiusmodi duo capita, vnũ in principio, & aliud in cauda, currens ex vtroque capite. Ideo dicit Isido. quod hydrus est serpens plurium capitum. Hic etiã solus inter serpentes frigori se committit. Sic voluptas habet duo capita, i. duo capitalia vitia, s. luxuriam & gulam. Et hoc voluptuosus minus inter omnes videtur curare de frigore, i. de asperitate futuri supplicij, de quo di-
Iob 24. citur: Ibunt ab aquis niuium, &c. Item voluptuosus assimilatur limaci, quæ est vermis limi, vnde semper est sordidus, & immundus, & est valde tardi motus. Etiã quandam concham in dorso gerit intra quã se includit, & quibusdam cornibus viam quærit, quia debilis visus existit, & si quid sibi obuiam præsenserit, statim cornua retrahit, & in conchulam includitur. Sic voluptas est vermis limi, id est, corruptio carnis, siue carnalis appetitus, & ideo voluptuosus est sordidus per gulam, immundus per luxuriam, & tardi motus per pœnitentiam: & concha quam gerit, intra quã se includit, est consuetudo mala quam accipit, & deponere nescit. Hæc etiam hebetat visum mentis, scilicet ad spiritualia, & iterũ voluptuosus quibusdam cornibus, i. quibusdam studijs viam sibi quærit ad delectationes carnis, quæ s. studia pertinẽt ad prudentiam carnis, vnde quicquid carni obuiat refugit, & ad prauã consuetudinem se reducit.

Item limax quamuis lento passu incedat, ad arborum tamen summitates ascendit, quarum folia depascit, & vbicunque serpit, immunda post se vestigia derelinquit. Similiter voluptas carnis paulatim excrescit, & magnarum arborũ summitates ascẽdit; quia quandoque magnos viros occupat, & vincit; sicut gula vicit Adam, luxuria Dauid, & Salomonem, & folia, id est, ornamenta virtutum deuastat in eis, vbicunque autem serpit, immunda vestigia, id est, exempla turpia & infamia post se relinquit.

Vsurarij vita, ipsiusq́ue pecuniæ breuitas, ex pigmei, aspidisq́ue morsus exemplo, rite demonstratur.

Cap. CXXII.

VSurarij, & alij, qui sunt ex iniquo mammone diuites, assimilantur pigmeis, qui cito crescunt, & cito deficiunt. Nam pigmei, qui sunt statura cubiti, vnde græce à cubito sunt dicti, habitantes in montanis Indiæ iuxta Oceanũ (sicut dicit Augu.) Augu.
in tertio anno sunt perfectæ ætatis, quinquennes pariunt, & in septimo anno senescunt. Sicut ergo pigmei breui ætate cito veniunt, & cito recedunt, sic diuitię male acquisitæ vsurariorum, & aliorum, cito crescunt, & cito deficiunt: Cito enim efficiuntur diuites, & cito pauperes. Prou. Superbia festinata minuetur. Prou. 13

Item (sicut dicit Chrys.) Similis Chrys.
est pecunia vsuraria morsui aspidis: Percussus enim ab aspide in Mat.
quasi delectanter vadit in somnum, & per suauitatem soporis moritur: quia tunc venenum latẽter per omnia membra decurrit. Sic qui sub vsura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit.

Sed vsura per omnes facultates eius decurrit, & totum cōuertit.

Rhinoceroti, Vacca rufa aqua expiationis, nonnullisq́; animantibus in veteri lege immolandis Dei iussu, Christus perspicuis figuris ac exemplis scite assimilatur.
Cap. CXXIII.

CHristus assimilatur Rhinoceroti, i. Vnicorni, de quo dicitur, quod habet vnum cornu in fronte, vel in loco nariū, quo omnia perforat, quod est indomabile animal, & crudelissimum, nisi dometur, & mansuescat. Venatores autem, vt dicitur, qui volunt hoc animal capere, virginem aliquam nudam ligant ad arborem iuxta quam illud animal debet transire, quod trāsiens dum sentit virginei odoris fragantiam, ita immutatur, quod omni ferocitate deposita in eius gremio recumbit, & vbera eius lambit, & sic quasi agnus mansuetus factus ligatur, capitur, & tenetur. Sic Deus, qui ante aduētum erat seuerissimus, attractus odore
Cant. 1 Beatæ Virginis, de quo Can. Dum esset rex, &c Virginis, dico, nudatæ à terrenis delitijs, & ligatę voto perpetuæ castitatis, in gremio vteri illius descendens, ita humanus, & mansuetus est factus, vt possit teneri, ligari, & occidi. Iob.
Iob 39. Nunquid volet Rhinoceros seruire tibi?

Item Christus figuratus est in illa Vacca rufa de qua fiebat aqua expiationis in lege Moysi: Nam immunditia eorum, qui tetigissent aliquod animal immundum, expiabatur per aspersionem cuiusdam aquæ: mandatur enim à Domino, quod accipiant vaccam rufam, & occidant, & comburant extra castra, & intingebat sacerdos digitū in sanguine eius, & aspergebat contra fores sanctuarij septem vicibus: comburebatur autem vacca illa igne, cum pelle, & carnibus, cum sanguine & fimo flammæ traditis. Adiungebatur etiam combustioni lignum cedrinum, hyssopus, coccusque bis tinctus. Cinis autem combustionis colligebatur totus & in aqua ponebatur ad expiandum. Sed comburens, & cineres colligens, & ille qui aspergebat aquas in quibus cinis ponebatur, immundi reputabantur. Sed ab hac immunditia purificabantur per solam ablutionem vestimentorum, nec indigebant aqua aspergi. Per istam vaccam rufam, figuratus est Christus secundum infirmitatem assumptam, quam fœmineus sexus designat: sanguinem autem passionis eiusdem designabat vaccæ color. Debebat autem illa vacca esse ætatis integræ: quia omnis operatio Christi est perfecta, in qua etiam nulla esset macula, nec portasset iugum: quia Christus non portauit iugum peccati. Præcipiebatur autem duci ad Moysen, quia Christo imponebatur transgressio legis Moysi in violatione sabbathi. Præcipiebatur etiam tradi Eleazaro sacerdoti: quia Christus occidendus in manus sacerdotum traditus est. Immolabatur autem extra castra: quia extra portam Christus passus est. Intingebant autem sacerdotes digitum in sanguine eius, quia in discretione quam digitus signat, ministerium passionis Christi est considerandum, & imitandum. Aspergitur autem contra tabernaculum, per quod synagoga signatur, videlicet ad condemnationem Iudæorum nō credentium. Et hoc septem vicibus, vel propter septem dona Spiritus sancti, vel propter septem dies in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia quæ ad Christi incarnationem pertinent igne cremāda, id est, spiritualiter intel-

Intelligenda: Nam per pellem, & carnem, exterior Christi operatio designatur: per sanguinem eius subtilis & interna virtus, exteriora viuificans. Per fimum lassitudo sitis, & omnia huiusmodi pertinentia ad infirmitatē. Addebantur autem tria, scilicet cedrus, quæ signat altitudinem spei, vel contemplationis; Hissopus, qui signat humilitatem, vel fidem: coccus bis tinctus, qui signat geminam charitatē. Per hæc autem debemus Christo passo adhærere. Cinis autem colligebatur è viro immundo; quia reliquiæ passionis peruenerunt ad Gentiles, qui fuerunt culpabiles in Christi morte. Apponebatur autem in aqua ad expiandum, quia ex passione Christi baptismus sortitur virtutem emendandi peccata. Sacerdos autem imolans, & comburens, & colligens cineres, & aspergens immundus erat, quia Iudæi facti sunt immundi ex occisione Christi per quem peccata nostra expiantur. Et hoc vsque ad vesperum, id est vsque ad finem mundi, quando reliquiæ Israël conuertentur. Vel quia illi, qui tractant sancta, intendentes ad emendationem aliorum, ipsi è contra aliquas immundicias contrahunt, vt Gregor. dicit. Et hoc vsque ad vesperum, id est, vsque ad finem præsentis vitæ.

Grego. in past.

Item Christus fuit figuratus in illis animalibus quæ pro peccatis sacerdotum immolabantur in lege Moysi. Nam primo sacerdos offerebat pro se ipso vitulum, & pro peccato arietem in holocaustum. Deinde offerebat pro populo duos hircos, quorum vnus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis, & huius hirci immolati sanguis inferebatur simul cum sanguine vituli in sancta sanctorum, & aspergebatur ex eo totum sanctuariū. Corpora vero hirci, & vituli, qui immolati erant pro peccato, cōburebantur extra castra: Hoc enim fiebat quando offerebatur sacrificiū pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorū. Alter vero hircus immittebatur in desertū. Imponebat vero sacerdos manum super caput eius, confitens peccata filiorum Israël, ac si ille hircus portaret ea in desertum via bestiis comederentur, quasi portans pœnam pro peccatis populi, vel ligabatur super caput eius aliqua scedula vbi scripta erant peccata. Christus igitur significatur per vitulum propter virtutem crucis, & per arietem, quia ipse est dux fidelium, & per hircum propter similitudinem carnis peccati. Et ipse Christus immolatus est, pro peccatis sacerdotum, & populi; quia per eius passionem, & maiores, & minores à peccato purgantur. Sanguis autem vituli & hirci infertur in sancta sanctorum per sacerdotem; quia per sanguinem Christi patet nobis introitus ad regnum cælorum. Comburebātur extra castra, quia extra portam Christus passus est. Per hircum qui emittebatur, significabatur diuinitas Christi, quæ in solitudinem abiit humanitate Christi patiente, non quidem locum mutans, sed virtutem cohibens; vel signatur concupiscentia mala quam debemus à nobis abiicere, virtuosos autē motus Domino immolare. Heb. 13.

Coniugis zelotipiam semper fore à viris fugiendam, vnica Onagri similitudine sacraq; scriptura auctoritate ostenditur.

Cap. CXXIIII.

ZElus carnalis, scilicet viri ad coniugē, facit ruere in stultas suspiciones, & crudeles operationes. Vnde tales similes, sunt

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Onagris, quorum masculi zelo ducti, fœminarum filiis testiculos amputant, quia habent eos suspectos etiam de matribus, vnde matres hoc scientes abscōdunt eos, sicut dicit Plin. Sic multi propter zelotypiam, etiam propinquos suspectos habēt de vxoribus, ex qua suspitio-
Eccl. 5. ne nonnunquam vulnera, & alia crudelia opera sequuntur. Eccles. Ne zeles mulierem sinus tui: debet enim inter coniuges esse non zelus suspitionis, sed amor Religiosus, de quo Apostolus ait. Ephe. 5. Viri diligite vxores vestras, sicut Christus ecclesiam, quam scilicet in præsenti fide desponsauit, & ad æternæ gloriæ nuptias introducit, vbi vna cum Patre, & spiritu sancto, viuit, & regnat in secula seculorum.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

PROLOGVS LIBRI SEXTI,

IN QVO QVIDEM DE HVMAno corpore, ac de eius tum exterioribus, tum etiam interioribus partibus, & accidentibus ratiocinari proponit.

LICET is qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est, re-
2.Co.4. nouatur de die in diem. Antiquorum Philosophorum de homine tres fuerunt generales sententiæ. Quidam hominem esse substantiam tantum corpoream tradiderunt, sicut Democritus & Leucippus, & Philosophi Epicurei, qui posuerunt animam esse corpus, & per consequens totum hominem esse corporeum. Alij solum incorporeum, id est, animam hominem vocauerunt, vt Plato & alij Stoici, qui solam animam quam incorpoream ponunt, voluerunt ad substantiam hominis & speciem pertinere, corpus vero quoddam instrumentum esse, velut est nautæ nauis. Alij autem ex vtroque compositum tanquam ex essentialibus partibus, anima atque corpore, velut ex forma & materia, hominem tradiderunt, vt Aristot. & sui sequaces, qui sunt Paripatetici dicti. Huic vero velut veriori sententiæ Apostolus Paulus consentiens, vtrunque in verbis propo- Arist. sitis, scilicet corpus & animam appellauit, vt vtrunque ad essentiam hominis ostenderet pertinere. Licet, inquit, is qui foris est, noster homo corrūpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Nō tantum corpus, vel animam, perfectum esse hominem credidit, sed vtrique parti per figuram synecdochen totius nomen attribuens,

vtrãque partem hominis hominem appellauit: imnio corpus nō simpliciter hominem, sed exteriorem hominem; & animã non simpliciter hominem, sed hominem interiorem vocauit, & corpus insuper corruptibile dixit, animam vero non corruptibilem; sed renouabilem esse ostendit: Ac si vetustas & corruptio corporis ad renouandũ saltem animã nos inducat. Sed notandum est, quod homo interior habet exteriorẽ adiunctũ, scilicet animam, corpus tanquã subiectum siue materiam in qua indiuiduatur, tanquam instrumentum quo operatur, tanquam speculum in quo contemplatur, tanquam stimulum quo humiliatur, & etiam tanquam exemplum quo rectificatur.

Primo ergo inhęret corpori anima velut materiæ forma. Vnde Philosophus dicit, quod anima est actus corporis, id est, forma. Sed sicut materia per formã perficitur, & specificatur, ita forma per materiam contrahitur & indiuiduatur. Et quanquam rationalis anima quæ est humani corporis forma, sit in se immaterialis, videlicet vt nullam habeat materiam ex qua fiat; habet tamẽ extra suam essentiam materiam quam informat, in qua scilicet dum creatur, recipitur, & indiuiduatur anima rationalis.

Arist. 1. de ani.

Secundo interior homo habet exteriorem coniunctum, videlicet corpus, vt instrumẽtum proprium quod mouet, & per quod agit. Et idcirco membra varia corporis, diuersis animæ viribus, vt organa coniuncta deseruiunt ad suas operationes explendas, à quibus tamen intellectus excipitur, qui phantasmate (nō vt organo) indiget, sed tantum, vt obiecto, secundum quod Philosophus tradit. Quia igitur eget anima corpore, vt artifex instrumẽto, vel organo ad agendum, non incongrue Philosophus dixit diffiniendo animam, quod anima est actus corporis organici: Nam omnia corporis membra sunt ipsius animæ organa, ad diuersa & necessaria opera faciẽda. Et quia operum exteriorum quam plurima præcipue manu fiunt, vocatur à Philosopho manus organũ organorum.

Tertio eget anima corpore, vt interiori ipsius oculo, id est, mẽti, vel intellectui exteriorũ rerũ imagines, velut quoddã de propinquo speculum, repræsentet: Nam sensus hominis in corporeis organis exteriorum rerum imagines & phantasmata intellectui repræsentat, ex quibus per abstractionem intellectus agentis, in animæ intellectu possibili, vniuersales & intelligibiles species reponuntur. Vnde phantasmata in corporeo organo, velut quidam colores in speculo interiori visui animæ repræsentantur, Et idcirco Philosophus dicit, quod phantasmata se habẽt ad intellectum sicut colores ad visum.

Arist. 2. de ani.

Quarto quoque, ne tam nobilis anima est vt rationalis, ex aliquo sibi munere dato naturali, vel gratuito, extollatur, infimi corporis stimulum patitur (secundũ quod Apost. dicit.) Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ. Portat ergo onus corporis anima, vt eius ponderis repressa grauedine, ad id quod supra se est inaniter non leuetur. Vnde dicitur. Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensuũ. Aduerte igitur, quod ex corpore anima, vt in superbiam eleuari nō possit, plurima grauamina patitur; Nam portat anima cor-

2. Co. 12

Sap. 9.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

corpus, sicut hostem, sicut peste, sicut carcerem, & sicut comitem. Sed est hic periculosus hostis, pestis siue morbus perniciosus, carcer pœnalis & angustiosus, comes siue consors grauis, & onerosus: Aduersatur namq; caro spiritui, vt hostis periculosus, vt-pote cuius pugna grauis, & continua: nam caro concupiscit ad-
Gal. 5. uersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur. Et propterea,
Hieron. vt dicit Hieronymus: Nos gestamus laqueum, nobiscum circūferimus inimicum, carnem nostram loquor, de peccato natam, in peccato nutritam, corruptam nimis ipsa origine; sed multo amplius praua consuetudine vitiatam. Hinc est, quod tam acriter aduersus spiritum concupiscit, quod assidue murmurat, & impatiens est disciplinæ, quod illicite suggerit, quod nec rationi obtemperat, nec timore vllo inhibetur.

Item est corpus animæ, vt pestis perniciosa: Et ideo Apostolus conquerebatur, dicens: Infe-
Gal. 5. lix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Nam caro animam cruciat, debilitat, & exterminat. Cruciatur siquidem anima ex corporis amore,
Io. Cassian. de instit. mon. quia, sicut dicit Ioannes Cassianus: Corporis nimius amor nos inquietat, solicitudinibus onerat, contumeliis afficit.

Item cruciatur anima ex corporis languore: Nam (sicut Seneca dicit.) multa nos incommoda exagitant, quam male conueniat nobis huiusmodi corpus, nunc de capite, nunc de ventre, nunc de pectore, aut de faucibus conquerimur, aliquando nerui nos, aliquando pedes vexant, nunc contractio, nunc distillatio, aliquando superest sanguis, aliquando deest, hinc atque illinc tentamur, hoc euenire solet in aliero habitantibus: hoc enim corpus, non domus, sed hospitium. Debilitas quoque corporis, animæ debilitatem inducit. Nam (sicut Beatus Hieronymus dicit.) Hieron. epist.
Corporis debilitas nimia, etiam vires animæ frangit, mentis quoque ingeniū marcescere facit.

Item caro nutrita delitiis, & voluptatum illecebris dedita, penitus exterminat spiritum, & vitam eius extinguit. Vnde Apostolus. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Augustinus. Spiri Rom. 8.
tus deficit vbi caro requiescit: vt Aug. super Io.
enim caro mollibus, sic spiritus duris nutritur, illam blanda refouent, hunc aspera exercent. Est in super corpus animæ velut carcer pœnalis & angustiosus, in tātum, vt Psalmista clamaret, dicens: Educ de carcere Deus ani- Psa. 171
mam meam, vt confiteatur nomini tuo, me expectant iusti donec retribuas mihi. Alia autem littera habet: Educ de custodia animam ad confitendum nomini tuo. In quibus verbis Propheta ostendit, q̄ a carcere corporis cupiebat educi triplici de causa.

Primo quidem, vt assequeretur mentis iucunditatem: In isto enim carcere sancti sunt semper in tristitia; sed exeuntes semper erunt in lætitia. Et ideo Propheta postquam dixit: Educ de custodia, siue de carcere, statim subiunxit: Vt confiteatur nomini tuo, id est, vt laudet & glorificet nomen tuum, in qua laude erat maximus iubilus & lætitia. Isa. Venient in Syon cum laude & lætitia sempiterna super capita eorum. Isa. 51.

Secundo, vt assequeretur sanctorum & proborum virorum perpetuam societatem, vnde subdidit: Me expectant iusti, a quibus ipsi expectati etiam cū mag-

gna

Prou. 10 gna lætitia colliguntur. Prou. Expectatio iustorum lętitia

Tertiò, vt adæquaretur cęlestis mercedis plenâ facultatem. Ideo adiunxit: Donec retribuas mihi. Psalm. Retributio multa. Licet Ps. 79. autem anima habeat corpus in suis operibus comitem, & consortem, est tamen eius societas vilis, & onerosa. Vnde Hugo. Nihil aliud est caro cum qua tanta Hug. de cla. an. est societas, nisi spuma caro facta, fragili decore vestita. Sed erit quandoque cadauer miserum & putridum, & cibus vermium. Sed si diligenter consideras, quid per os, & nares, & cæteros corporis meatus egrediatur, vilius sterquilinium nunquam vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis, quam sit onerata peccatis, irretita vitijs, pruriens concupiscentijs, occupata passionibus, proni semper in malum, & in omne vitium procliues, plenam tantum confusione, & ignominia inuenies. Sed quanquam corpus animæ sit ita vilis ac onerosus socius, est tamen ei à Deo nō ociose vnitum, videlicet tribus de causis, quarum duas primas ponit Gregor. Nazianzenus: Et Greg. Nazian. prima earum est, vt anima in corpore, seu in carne, & per carnem merita multa acquireret: Plura enim sunt quibus per carnem anima meretur, in quibus sine carne vel corpore per se sola mereri non posset, sicut est contra carnales concupiscentias decertare, ieiunare, peregrinationem facere, & martyrium sustinere.

Secunda est, vt anima ipsam carnem tanquam fidelem conseruam custodiret, & eam in supernis sedibus collocaret: Caro enim sola per se beatitudinis susceptiua non est, nisi mediante anima stolam immortalitatis indueret.

Tertia est, vt Deus suum vniuersum perficeret: Cum enim sit quædam creatura purè corporalis, sicut creatura sensibilis, quædam purè spiritualis, vt Angelus, oportuit ad hoc, vt Dei vniuersum compleretur, quod alia fieret creatura, quæ carne & spiritu esset composita, sicut est homo. Deuteron. Dei perfecta sunt opera. Deut.

Quartò, habet anima corpus velut exemplar quoddam, ex quo homo in sui regimine informatur, & regulatur: Nam ipsa dispositio corporis, atque membrorum figura, patenter ostendunt homini qualiter membra eadem ab anima sunt regenda: Cur enim lingua est inferius lata, & superius acuta, nisi vt ostendatur ad euacuandum & vulnerandum cor esse facilis & parata? Vt quid etiam est in humido, id est, in saliua posita, nisi ad loquendum monstraretur esse labilis, & lubrica? sed quare est infra dentes & labia inclusa, nisi vt esse noscatur diligenter custodienda? Iuxta illud. Diligenter custodi claustra oris tui. Mic. 20 Idem quoque de membris cæteris pariter est æstimandum. Ex ipsis membrorum igitur figuris, & dispositionibus, etiam physionomi iudicant, ad quos bonos vel malos mores anima inclinetur. In diuersis quoque corporis membris naturales reperiuntur virtutes, spirituales virtutes animæ per quandam similitudinem designantes. Accidunt & varij morbi in diuersis partibus corporis, qui diuersis animæ vicijs plurimum assimilantur; Nihilque reperitur in corpore humano, quod vel vacuum sit ab officio, vel vacans ab exemplo. Et idcirco post exempla inducta in libris præcedentibus, & irrationabilium animalium varijs specie-

 bus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

bus, consequenter est nostrum propositũ in hoc sexto huius operis libro, de corpore humano, & partibus, & accidentibus eius, moralia exempla inducere. Interdum siquidem introducentur exempla de his ex quibus corpus humanũ naturaliter generatur, siue efficienter, vt sunt masculus, & fœmina, quanquam fœmina generationem efficiat, materiam ministrando, siue materialiter, vt sunt quatuor elementa. Quandoque vero inducentur exempla de partibus, ex quibus corpus integratur, videlicet de interioribus, & de exterioribus membris. Interdum quoque de his ex quibus corpus complexionatur, vt sunt quatuor humores: aliquando autem de his, ex quibus ipsa complexio corporis variatur, vt sunt ætates temporis ipsius vitę humanæ; Nonnunquam vero de his, ex quibus status hominis nobilitari, vel ignobilitari videtur, vt sunt cõditiones seruitutis, & dominij. Quandoq; vero de his ex quibus vita corporis restauratur, & conseruatur, vt sunt cibus, & potus, & somnus, & similia. Et de his quoq; introducentur exempla, ex quibus ipsum corpus humanum corrũpitur, & vastatur, vt de morbis, & doloribus varijs, & etiã de morte. Cæterum materiæ singulæ quibus hæc adaptantur exempla, secundum ordinem in superioribus habitum, sigillatim per capitula varia sub alphabeti literis distinguentur, ad honorem scilicet illius, & gloriam, qui formauit hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculũ vitæ, qui est trinus, & vnus Deus in secula benedictus.

Accidia mala, accidiosorumq; defectus sedulo exprimuntur, quibus melancholici ac melancholia quamplurimis comparantur exemplis, idque multis auctoritatibus confirmatur. Cap. I.

Accidia assimilatur melancholiæ. Est enim, secundum Auicennam, quædam species melancholiæ, vt plurimum eueniens in februario, quæ quatuor mala accidentia causat in homine. Aui. li. 3 Primum est, quia facit eum solitarium. Facit enim, vt homo patiens eam diligat fugere ab omnibus hominibus viuis, & cupiat appropinquare mortuis, & sepulchris, vnde talis de nocte vadit, & de die se abscõdit, quod solum facit, quia diligit solitudinem, & elongationem ab hominibus. Similiter accidia facit fugere ab hominibus viuis, id est, ab hominibus solicitis & operosis, & appropinquare mortuis, id est, desidiosis, & ociosis, qui sunt tanquam mortui, & nihil operãtur boni.

Item accidiosus homo de nocte vadit, id est, tempore quietis est solicitus & inquietus, sed in die, id est, in tempore operandi, est occultus, & somnolentus: Nam tẽpore quietis inquietatur mente, & tempore operis pigrescit corpore. Iob: Noctem verterunt in diem. Iob 17. Competunt etiam hæc generaliter peccatoribus, & malis: quia malus homo fugit viuos, & iustos Deo viuentes, & quærit mortuos in peccatis, id est, iniquos, scilicet tanquam similes sibi. Eccles. Omnis caro ad simile sibi coniungetur, & omnis homo simili sui sociabitur. Eccl. 13 Diligunt etiam sepulchra vbi sunt cadauera fœtida, id est, opera carnis corrupta.

Item odit peccator diem, & diligit noctem; quia omnis qui malè agit, odit lucem. Dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Ioan. 3

Secunda melancholia prædicta facit hominem inquietum, quia scilicet patiens eam non quiescit in vno loco plusquam vna hora,

immo

immo non cessat discurrere, & ambulare incessione diuersa, ignorans quo vadat. Similiter accidiosus homo, propter tristitiam aggrauantem animum eius, in omni loco cito attædiatur, & ideo statim cupit locum mutare, sperans habere ex mutatione loci subleuationem tædij, & ideo efficitur girouagus, scilicet, similis illi spiritui de quo dicitur
Mat. 11 Matth. 11. Ambulat per loca arida, & inaquosa, quærens requiem, & non inuenit. Seneca. Aegri animi est ista iactatio discurrere, & locorum varietatibus inquietari: sed quia in omni loco suum tædium secum portat, non inueniens alicubi requiem, nescit quo pergat. Hæc quoque instabilitas loci, vel animi, etiam generaliter competit peccatoribus, propter multiplicitatem desideriorum quibus æstuant, & im-
Isa. 57 pelluntur interius. Isa. Impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.

Tertiò, melancholia prædicta facit hominē suspitiosum, & incautum. Nam aliquando talis cauet sibi ab hominibus, quandoq; autem non cauet, negligens hoc, & parum discernens id quod videt, & ei fit præsens. Homo autem accidiosus, quādoque etiam appetit occultare pigritiā & tristitiam suam hominibus, & ideo aliquando sibi ab eis cauet: quādoque etiam tanta est pigritia, quod negligit hæc, & non veretur neque curat, quod ab eis cognoscatur.

Quartò, facit hominem pauidum. & ideo talis quando vadit, videtur semper esse quasi in fuga, sed fuga eius est absque ordine. Vnde assimilatur illi vermiculo, qui natat in superficie aquæ, secundum Auicennam dicitur cutibuth, qui dum mouetur in superficie aquæ, modo vadit huc, modo illuc, & mouetur ad diuersas partes absque ordine, & quando aliquid obuiat, vel occurrit ei, fugit ab eo, & iterum statim apparet. Eodem itaque modo fuga, & incessio, prædictam melancholiam patientis, diuersa est & incerta, quasi ignorantis in qua parte ire debeat, & est quasi fugiens ab aliquo sibi apparente & obuiante: & iterum apparente sibi altero, adhuc fugit ab illo. Quæ omnia satis congruunt accidioso homini, quia omnia opera imminentia refugit tanquam difficillima, vel impossibilia, & ideo nescit quid faciat, quia quando aliquid faciendum ei occurrit, statim expauescit, & refugit, timens ne sit nimis difficile, & quando occurrit aliud, adhuc facit simile, & ita non operatur aliquid certum: sed modo incipit facere vnum, modo aliud, & nihil prosequitur, vel ad perfectum deducit.
Sed contra hæc dicitur Eccl. Esto Eccl. 5.
firmus in via Domini. Sen. Certis Senec.
ingenijs immorandum est. Eccle. Eccl. 11
Fili mi, ne in multis sint actus tui.

Pulcherrimis siquidē exemplis tum actiuæ, tum etiam contemplatiuæ vitæ perfectio aperitur, tribusq; præcipuis rationibus, actiui & contemplatiui mandibulis assimilantur.

Cap. II.

Actiui, & contemplatiui sunt similes mandibulis propter tria.

Primò, quia mandubili sunt situaliter distinctæ. Nam mandibularum alia superior, alia inferior: Sunt enim sicut duæ molæ, ad molendum & conterendum cibum, continue se mouētes. Vnde mandibulę nutrimentum toti corpori subministrant. In superiori igitur mandibula, dentes

superiores infiguntur, in inferiori vero inferiores radicantur. Mandibula ergo superior est vita contemplatiua, quæ circa superiora intendit sicut circa cęlestia; inferior vero est vita actiua, quę inferiora ministrat, scilicet temporalia: Per vtramque enim cibus ministratur quo corpus ecclesiæ sustentatur. Per contemplatiuam enim vitam disponitur & præparatur cibus spiritualis, scilicet doctrinæ, & orationis, & aliarum eleemosynarum spiritualiū, quibus etiam proximorum animæ sustentantur, & nutriuntur. Per actiuam vero dispensatur, & ministratur nutrimentum corporale, scilicet cibi, & potus, & aliarum eleemosynarum corporaliū, quibus corpora vegetantur. Dentes autem superiores sunt viri contemplatiui & perfecti, quorum conuersatio in cęlis est. Inferiores vero dentes sunt viri puri, & fortes, qui proximorum vtilitatibus inseruiunt. Vbi attendendum est, quod mandibula superior in omni anima, id est, fixa, & immobilis, ad designandum quod vita contemplatiua, quæ est circa æterna & immobilia bona, attendit & requirit stabilitatem & quietem ab exterioribus exercitijs. August. Ocium sanctum quærit charitas veritatis. Psalm. Vacate, & videte. Bern. Absit vt qui Deo vacat ad tumultuosam aspiret fratrum officialium vitam. Mandibula vero inferior, id est, actiua vita, tam per compassionem animi, quam per actum ministerij necessario mouetur, ita vt posit dici deseruientibus Deo in laboribus vitæ actiuę illud: Ecce, qui seruiunt ei non sunt stabiles: Cocodrillus enim contra naturam omnium animalium mandibulam superiorem mouet, & inferiorem fixam tenet. Sicut dicit Philosophus.

August. Psal. 33. Bern. Iob 4. Ari. de ani.

Et talis est homo peccator, qui temporalibus corde affigitur, circa spiritualia vero nulla stabilitate firmatur. Thren. Peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Thre. 3.

Secundò, mandibulæ sunt ex duris partibus compositæ, scilicet ex duris ossibus, & duris neruis, & lacertis: & hoc fuit necessarium propter motus continuitatem, & apertionis & clausionis necessitatem, vt dicit Constant. In osse itaque duro, & forti, intellige fidem, de qua Petrus. Cui resistite fortes in fide. In lacerto vero siue musculo, in quo est virtus motiua, vnde etiam in quolibet membro est quasi loco cordis, significatur spes, scilicet quę mouet ad bene operandum, sicut spes præcij ad bene laborādum. In neruo autem colligante, intellige charitatem, quæ, secundum Apostolum, est vinculum perfectionis. Et hæc tria necessaria sunt tam ad continuandum opera vitæ actiuæ, quam cōtemplatiuæ. 1. Pet. 5.

Tertiò, quia mandibulæ sunt pluribus munimentis circūdatæ, scilicet gingiuis, & labijs. Gingiuæ dicuntur à dentibus gignendis, quia in eis dentes gignuntur, nutriuntur, & stabiliuntur. Labia etiam apposita sunt ad decorem exteriorem, & etiam ad defensionem tam illarum, quam dentium ab exterioribus nocumentis; gingiuæ ergo referuntur ad humiles, sed labia ad Deum laudantes: Nam sicut in gingiuis dentes firmantur, ita in humilitate sancti roborantur; Vnde tam actiuis, quam contemplatiuis vtrunque necessarium est, scilicet vt de se humilia sentiant, & vt etiam ea quæ faciunt, in Dei laudē referant, secundum illud Psalm. Labia mea laudabunt te. Psal. 62.

Veræ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Veræ pœnitentiæ partes (vt Deo grata existat) septem esse debent, quæ per ipsius fellis, septem similitudinibus liquide cognoscuntur.

Cap. III.

Amaritudo pœnitentiũ assimilatur felli propter septem. Primo, quia fel maxime est amaritudinis cõtentiuum & hoc est propter dominium choleræ ex nimia intensione caloris. Est enim fel membrum calidum, & siccũ, hepatis gibbo suppositum, proprium cholerę rubeæ receptaculũ. Sic ergo est maxima amaritudo fellis, ita etiam debet esse maxima amaritudo pœnitentis, quia nihil peccato deterius eiaccidere potuit. Isa. Amaritudo
Isa. 37. mea amarißima. Deut. Vua eo-
Deu 39. rum vua fellis, & botrus amarissima. In cuius signum Christus pro nostris peccatis est felle potatus. Psalm. Dederunt in escam
Psal. 60. meam fel.

Secundo, quia fel est sui humoris dupliciter emissiuum. Nã cistula fellis est quædam pellicula habens duos folliculos, & per vnum ad intestina cholera deportatur, per alterum vero deportatur ad stomachum. Cistula ergo fellis, est mens amara hominis pœnitentis; cuius duo folliculi sunt, primus dolor de peccatis præteritis, & hic vadit ad intestina ad purgandum fæces cibi, id est, ad conscientiã, & intestina ad purgandum fæces peccati. Aliud vero est propositum abstinendi à futuris. Vnde hoc vadit ad stomachum, per quem cibi ingrediuntur ad ventrem, quia maximè debet cautela adhiberi circa sẽsum, vnde malę suggestiones, seu cogitationes primitus oriuntur, & transeunt ad mentem. Vnde
Aug. in regu. August. Vbi sibi aliquis nostrum viderit aliquid deesse, doleat de
Greg. in homi. præterito, caueat de futuro. Nam sicut dicit Greg. Pœnitentiã agere, est perpetrata mala plangere & plangenda non perpetrare. Nã qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat adhuc, pœnitentiam agere, aut ignorat, aut dissimulat.

Tertio, quia fel est visus clarificatiuum, & præcipue fel accipitris, & aliarum auium viuentium de præda, vt dicit Constan. Et ideo fel in collyriis oculorum est necessarium, propterea, quia fel sua subtilitate est grossorum humorum inciuuum, & sua siccitate cõsumptiuum. Iob. Fel eius valet ad inungendos oculos. Sic ex amaritudine pœnitẽtium fit spirituale collyrium, quo oculi animæ interiores purgantur, & clarificantur Apo. Collyrio, scilicet pœnitentiæ, inunge oculos tuos vt videas. Const. Iob 6. Apo. 3.

Quarto, quia fel est decoctionis ciborum iuuatiuum. Nam cholera à cista fellis ad stomachũ deportata, sua caliditate virtutem adiuuat digestiuam. Et sic pœnitentia suo feruore præparat, & iuuat mentem ad nutrimentum spirituale verborũ Dei, vel corporis Christi digne recipiendum, vt sic ei applicetur, & prosit ad meritum. Et talis præparatio, vel dispositio, respectu cibi spiritualis, est quasi quædam digestio. Proue. Anima esuriens amarum pro dulci sumet; quia scilicet non potest anima percipere dulcedinem spiritualis cibi, & alimoniæ, nisi præcedat amaritudo pœnitentiæ. Pro. 27.

Quinto, quia fel est ad expellẽdum superflua excitatiuum. Nam cholera è cista fellis ad intestina deportata est sua subtilitate penetratiua, & suo acumine pũgitiua, & intestinorum mordificatiua; vnde virtus expulsiua confortatur, & ad expellendas fæces ciborum excitatur. Sic pœnitentiæ dolor intus ad mentem peccatoris

catoris

catoris pertransit, suo acumine conscientiam compūgit, & cum eam continuè mordere nō desinit, ad expellendas peccatorum fæces per viam confessionis cō pellit, sicut ex dolore cōpellitur parturiens citius dimittere partum. Psalm. Ibi dolores vt parturientis. Psal. 47.

Sexto, quia fel est per accidens dulcedinis causatiuum. Nam in animalibus fel habentibus, quod est sub felle est valde dulce, quia dum amaræ partes ad locum aliquem colliguntur, partes vicinæ quæ remanent, magis dulces reducuntur. Et sic sub amaritudine pœnitentię maxima dulcedo cōtinetur; quia quantum pœnitens dolet de culpę perpetratione, tātum gaudet de eius remissione, & adhuc amplius de gratię recuperatione. Iudicū. De forti egressa est dulcedo, quia scilicet de forti amaritudine pœnitentiæ, sequitur dulcedo miserationis, & gratiæ. Iud. 14.

Septimo, quia fel est sanguinis à cholera separatiuum & mundificatiuum: Sanguis enim ex præsentia choleræ incenderetur, nisi in custodia fellis eius superfluitas locaretur. Sic etiam pœnitētia coarctat, & restringit ardorē concupiscētię, quæ est velut vstio choleræ, tenens ipsam concupiscentiam sub custodia rationis; & ita humor sanguinis, id est, affectio spiritualis amoris, in quo vita animæ conseruatur, sicut vita animalis conseruatur in sanguine, remanet non infecta, sed pura. Et hæc est puritas sanguinis, id est, sinceritas spiritualis amoris, de qua dicitur: Carnē cum sanguine ne comedetis, id est, carnalem amorē cum spirituali dilectione non miscebitis. Vnde Dominus voluit bibere vinum cum felle mixtum. Est enim vinum amor spiritualis, sed tanquam fel amaricatiuum est affectio carnalis, de qua dicitur: Nouissima illius amara quasi absinthium. Gen. 11 Mat. 27 Prou. 5.

Item amaritudo pœnitētiæ assimilatur cholerę rubeæ propter quatuor.

Primo, ratione naturalis proprietatis, quia est naturaliter calida & sicca. Sic pœnitentię amaritudo calida est feruore bonæ volūtatis, & sicca ab humore fluxæ cogitationis. Eccles. Vigilia & cholera, & tortura viro infrunito: nā pœnitentia debet esse cauta, & ideo requirit vigiliam, id est mentis attentionem. Eccl. 31.

Item debet esse feruida, & ideo requirit choleram, id est, contritionis ardorem.

Item debet esse pœnosa, & ideo requirit torturam, id est, satisfactionis affectionem. Eccl. Seruo maleuolo, id est, peccatori, siue carni, tortura & compedes. Eccl. 33

Secundo, ratione effectiuæ causalitatis, quia per complexionem cholericam, efficiuntur homines iracundi, ingeniosi, leues, & acuti. Sic pœnitentia facit homines iracundos contra vitia, ingeniosos ad destruendum diaboli machinamenta, leues, vt audita cito percipiant, acutos, vt subtiliter de rebus sentiant. Sapien. Per hanc iuuenis & acutus inueniar in iudicio. Sap. 8.

Tertio, ratione similitudinariæ conformitatis; quia cholera est similis igni, & æstati, & calidæ iuuentuti: Hęc enim omnia calidæ & siccæ naturæ sunt, vt habeas ex cholera rubea amaritudinem contra peccatum, ex iuuētute fortitudinem contra diabolum, ex igne claritatē intelligentiæ ad cognoscendum Deum, ex æstate vero habeas amorem dilectionis ad proximum. Et inde est quod vicinitas æstatis, id est, pœnitentia fraterni amoris, manifestatur ex fructu operis. Luc. Cum Luc. 21.

arbores

Grego. homi. arbores producũt ex se fructum, scitis quoniam prope est æstas. Greg. Probatio dilectionis exhibitio est operis.

Quarto, ratione purgatiuę effusibilitatis; quia humor cholericus purgatur & emittitur, siue effunditur per aures: Dum enim libẽter audis quod facere debeas, per aures cordis superfluitates cholerę rubeæ purgas, vel per aures purgaris, dum sacerdos in cõfessione te audit. Vnde Iacob. hortatur, dicens: Cõfitemini alterutrũ peccata vestra. Leo Papa. Nõ remanet in iudicio condemnandum, quod fuerit in confessione purgatum. Iac. 5. Leo in ser.

De charitate Dei ac proximi excellẽter pertractatur, quæ egregijs similitudinibus hominum pedibus, quoad omnes eorum partes proprios'q; effectus coaptatur.

Cap. IIII.

AMor charitatis assimilatur pedi. Sunt enim vt duo pedes animæ quibus ad Deum accedit, amor Dei & proximi, qui ita sibi connexi sunt, vt alter sine altero currere non possit. Ioan. Currebãt duo autem simul. Hæc autem similitudo pedis, scilicet, & amoris, ex multis proprietatibus patet. Ioan. 20

Primo, quia pes est vltimũ corporis, ad integritatis eius pertinens perfectionem. Et similiter vltima eius virtus, qua anima in hac vita perficitur, est charitas. Vnde Apostol. pluribus enumeratis virtutibus subdit. Super hęc omnia charitatem habẽtes, vinculum perfectionis. Vel sicut pes est finis corporis humani, ita charitas finis est mandati. Thi. Finis præcepti charitas. Et dicitur charitas finis præcepti, quia omnes actus virtutum de quibus præcepta dantur, ad hunc finem generaliter ordinãtur, vt anima vniatur Deo, quod fit per charitatem, Col. 3. 1. Thi. 1

vnde actus aliarum virtutum nõ coniungunt animã Deo, nisi mediante charitate. Quia vero pes est extrema pars corporis, põdus totius corporis portat, & sic etiã de charitate ipse Apostol. dicit, quod charitas omnia suffert. Gre go. Tãtum quilibet portat proximũ quãtum amat: Si enim amas, portas, sed si desistis amare, desistis & tolerare. 1. Cor. 5 Grego. homi.

Secundo, quia pes longus est, & planus, & concauus propter fortiorem vestigij impressionẽ. Sic amor charitatis debet esse lõgus ad perseuerandum. Proue. Omni tempore diligit qui amicus est. Bern. Ama perseueranter, & longanimiter, & habens longitudinem, dilata amorem tuum vsque ad inimicos, & latitudinẽ tenes: esto in omni solicitudine timoratus, & sublime, & profundum apprehendisti. Prou. 17 Bern. li. 5. de cõside.

Item debet esse planus, id est, æqualis, & leuis, ad facilius onera portandum, id est, proximorũ defectus. Ephe. Supportantes inuicẽ in charitate. Ephe. 4.

Item debet esse concauus ad suscipiendum, scilicet per hospitalitatem. Apostolus: Suscipite inuicem, sicut & Christus suscepit vos; & ex his relinquitur fortis impresio vestigiorum, id est, exemplorum. Ro. 15.

Tertio, quia pes est digitis distinctus ad meliorem incesionẽ: incesio enim animæ in via Dei est per mandatorum obseruationem. Psalm. Viam mandatorum tuorum cucurri. Distinctio autẽ digitorũ est distinctio mãdatorum. Vnde sicut sunt x. digiti pedis, ita sunt x. præcepta decalogi, sed sicut digiti vniuntur in pede, ita mãdata vniuntur in dilectione. Vnde Grego. dicit, quod præcepta Dominica sunt multa per diuersitatem operis, vnum in radice ipsius charitatis. Ps. 119. Greg. in homi.

Quarto,

Quartò, quia pes est nerueus & osseus ad maiorem durationem; charitatis autem amor est nerueus ad fortiter colligandum, & est osseus ad alia supportandum, & ideo fortissimus ad nunquam deficiendum. Apostolus Charitas nunquam excidit. Et nota, quod secundum Const. pes componitur ex ossibus 44. quorum duo sunt calcaneorum, duo maniculatum, x pedum, & 30 digitorum. In calcaneis itaque intelligimus morietes, quia calcaneus est posterior pars pedis, à calcãdo sic dictus, quia eo terrę vestigia imprimuntur, vt dicit Isid. vnde signat mortem, per quam homo terrę infoditur, & in terram redigitur. Sicut ergo calcaneis necessaria sunt duo ossa, ita morientibus duo sacramenta, sine quibus male morerentur, vnũ s. quoad paruulos s. baptismus, aliud quoad adultos, s. pœnitentia. In maniculis vero accipimus pœnitentes, quod est posterioribus oblitis ad anteriora se extẽdere: Maniculæ enim sunt anterius, quibus necessaria sunt duo ossa ad sui mortificationẽ, scilicet timor offensæ, & spes veniæ. In pedibus vero quibus mouemur, accipimus obedientes, quibus necessaria est compago decem ossium i. obseruatio x. preceptorum; in digitis vero intelligimus Rectores & Doctores, quibus necessaria est compago xxx. ossium. i. maturitas ætatis, quæ videtur communiter competere ætati 30. annorũ; sicut Christus, quando se propalauit, & docere post baptismum cœpit, erat 30. annorum. Vnde Greg. Nazianzenus dicit: Obserua tu qui præes, quod triginta annorum erat Iesus. Forsitan autem & Ioannes aliquid plus habebat ætatis, & tu antequam adolescas, antequam genas barbis vestias, vis docere senes, & magister fieri antequam Discipulus esse cupis, quod certe ideo leue, & facile putas, quia illud penitus ignoras.

1. Co. 13

Grego. Nazia.

Quinto, pes est necessarius propter ambulationem, & corporis eleuationem: nam amor charitatis mouet, & ambulare facit per operationem. Vnde Apostolus: Ambulate in dilectione, scilicet bene operando; & eleuat per contemplationem, & cælestium affectionem, sicut calor Solis eleuat vapores. Et nota, (sicut dicit Galenus) quod mulier in vtero habens, iunctis & compactis pedibus si subito vocata fuerit; si masculum habuerit, primo ad veniendum dexterum pedem mouebit, si vero fœminam gestauerit, primo mouebis sinistrum. Per masculum ergo conceptum intelligitur bona dispositio mentis, per fœminam vero accipitur dispositio mala, per pedem autem dextrũ amor spiritualium, per sinistrum vero temporalium amor significatur. Illa ergo anima, quæ concepit masculum, id est, quæ est bene interius disposita per bonum affectum, & propositum, præmittit pedem dextrum sinistro id est, præponit amorem spiritualiũ omnibus temporalibus. Sed quæ concepit propositũ fœmineum. id est, vitiosum, prę mittit pedem sinistrum, id est, præponit affectum temporalium spiritualibus.

Ephe. 5.

Galen.

Sexto, in multis animalibus pes est ad defensionem. Sic pede charitatis percutienda est frons, vel fraus tentatoris: Charitas enim est munimen egregium contra tentationes.

Septimo in volatilibus scissi pedis, & curui vnguis, pes est ad victus acquisitorẽ, sed in volatilibus clausi pedis, est ad sui in aquis gubernationem, & hoc est, quia

quia charitate reficimur, & in aquis tribulationū gubernamur, & defendimur, ne s. submergamur.
Ps. 65. Psalm. In flumine pertransibunt pede, quia s. inundationem tribulationum secure pertransit
Cant. 5. pes dilectionis. Canticum. Aquæ multæ non poterunt extinguere
August. charitatem, nā charitas sicut dicit August. in aduersitatibus tolerat, in prosperitatibus tēperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres lætissima, inter falsos prudentissima.

Hydropisis tres species enumerantur, quibus inordinatus sui ipsius atque diuitiarum amor, & propria excellentia appetitus, pluribus similitudinibus comparatur.

Cap. V.

Amor sui inordinatus assimilatur Hydropisi propter tria. Primò, propter exuberantiam humoris: Est enim Hydropisis causa, exuberans materia: (vt
Auic. Auicen. dicit) Sed tanquam exuberantia humoris in hydropici corpore, est distemperantia amoris proprij in peccatoris corde. Ex qua sequitur tumefactio hydropici, id est, superbia, & contemptus Dei, quia superbia amor est
Aug. de ver. do. propriæ excellentiæ, vt dicit Augustinus.

Secundò, propter repletionem corporis: nam (sicut dicit Auice.) talis exuberās materia ingrossat, & tumefacit membra, aut membra omnia manifestè, aut loca partium vacua, in quibus continentur humores, & regimen nutrimenti. Sic inordinatus amor sui, replet omnia corporis membra, id est, occupat omnia ipsius peccatoris opera, & loca etiam corporis vacua, id est, eius desideria: Nam quicquid desiderat, vel agit, ad seipsum tantummodo homo peccator reflectit, quia in omnibus suis studijs solam propriam vtilitatem attendit. Apostolus: Erunt homines seipsos amantes. 2. Thi. 3

Tertiò, propter distinctionem languoris: Nam languor, siue morbus hydropisis, in tres distinguitur partes ac species, quarum vna vocatur hyposarcha, secunda alchites, tertia tympanites. Prima, scilicet hyposarcha, prouenit ex materia phlegmatica penetrante in membra cum sanguine, ex qua apparet inflatio in corpore quasi toto, sicut accidit in corpore mortuo. Vnde hęc hydropisis pinguedinem in membra inducit: sed inter membra potissimè facies ad pinguedinem est declinis, cumque digitis corpus premitur in omni loco deprimitur, ex quo non carnis solidæ, sed fluuidæ, & mollis esse pinguedo illa ostenditur. Hyposarcha ergo procedens ex exuberanti corporis humore, auaritiæ vitium est, proueniens ex sui inordinato amore, quia ex eo, quod peccator se diligit inordinatè, plus secundum corpus, quam secundum animam, diuitiarum abundantiam appetit, vt commodius viuere possit: ex quarum diuitiarum inordinato amore, cupidus & auarus efficitur, & tunc est hyposarcha proueniens ex materia phlegmatica: Nam exuberantia materiæ phlegmaticæ, est abundantia temporalis substantiæ: quia huiusmodi materia, scilicet phlegmatica, est fluida, & frigida, est etiam obliuionis & pigritiæ causatiua: Nam phlegmatici sunt fluidi, sunt obliuiosi, sunt pigri, vel tardi, quæ omnia in peccatoribus causat abundantia temporalis. Nam ipsa in se est fluida, id est, labilis & transitoria: & necesse

necesse est, vt qui labenti innititur, etiam cum labente labatur.
Prou.11 Prou. Qui confidit in diuitijs suis corruet; hæc est etiã quę facit homines frigidos ad amandum spiritualiter.
1.Io.2. Io. Si quis diligit mundũ, non est charitas patris in eo.

Item facit obliuiosos ad recognoscendum beneficia.
Gen.40 Gen. Succedentibus prosperis oblitus est interpretis sui. Sic qui prosperatur in diuitijs, obliuiscitur Dei.

Item facit pigros, & tardos ad operandũ opera meritoria. Vnde fallacia diuitiarum, & solicitudo seculi, suffocat verbũ, ne scilicet opere impleatur. Tunc ergo exuberat in ventre phlegmaticę materiæ humor, quando crescit in corde hominis temporalis substantiæ amor: qui tunc cum sanguine penetrat ad membra, cum sub obtentu necessitatis trahitur ad operum studia. Est enim humor sanguinis quasi nutrimentũ corporis, & necessarium sustentamentum naturæ, in tantum, vt
Leui.18 dicatur. Leuitici: quod anima, id est, vita omnis carnis, in sanguine est. Ergo accipiamus per sanguinẽ appetitum necessitatis, in exuberante autem phlegmate appetitum cupiditatis: vnde tũc phlegma cum sanguine transit, quando sub obtentu necessitatis impletur appetitus cupiditatis: & tunç penetrat in membra, quando transit ad lucrandi studia, ex quibus sequitur impinguatio, id est, diuitiarũ repletio, sed ex pinguedine tumefactio sequitur, quia ex diuitiarum plenitudine
Aug. in ser.31. superbia causatur, & ideo Aug. Morbus diuitiarum est superbia: Nam grandis animus est qui inter diuitias isto morbo non tentatur, maior animus diuitias suas vincens contemnendo, magnus est diues qui non se ideo magnũ putat quia diues est, qui autem ideo magnũ se putat quia diues est, superbus & egenus est, in carne crepat, in corde mendicat, inflatus est, non plenus. Est etiam præcipuè in facie ad pinguedinẽ & ad tumorẽ decliuis; quia præcipuè in exteriori apparentia suam superbiam & pompam ostendit, sed quia plenitudo eius non est solida, plenitudo virtutis comprimitur, dum tangitur digitis, quia dum tentationibus impetitur, cedit, & dum aduersitatibus premitur, deficit. Iob: Venit super te plaga, & defecisti. Iob.4. Secunda species hydropisis, scilicet alchites, prouenit ex materia aquosa, effusa in spatium ventris interioris, & quæ sequuntur ipsum. Vnde est in Asclite grauitas sensibilis in ventre, & cum percutitur venter, non est sonitus, sed quando commouetur, auditur sonitus aquæ commotę. Asclites ergo proueniens ab exuberantia humoris, luxuriam designat prouenientem ex inordinato amore propriæ carnis, vnde nascitur ex aqueo humore, id est, ex carnali amore, & ad inferiora vẽtris diffunditur, quia luxuria carnis per inferiora membra expletur. Hæc sensibilem grauitatem ventri ingerit, quia sensibilem commotionis ardorem in ipso ventre diffundit, huiusmodi aquositas ventris cum percutitur, non sentitur; quia flagellum, tribulatio carnis, motum concupiscentiæ sedat, & restringit, sed tamen cum mouetur, sentitur, quia cum tentatione agitatur, proximus excitatur, & deordinatur.

Tertia species hydropisis, scilicet tympanitis, est ex materia vẽtosa sparsa in alias partes, & non est in tympanitide grauitas, neque pinguedo membrorum, sed potius extenuatio ipsorum, neq; etiam tumefactio pedum, sed est inflatio ventris, & tensio quasi corde, & cum pulsatur venter, auditus

auditur sonitus ventris in quo est inflatio, vt vtris pleni aqua. Est ergo velut timpanitis tumor elationis, qui est ex ventosa materia, id est, ex humoris excellentia, quæ animum inflat non satiat; vnde eius abundantia timpanitidem inducit: quia excellentia honoris superbiam & elationem gignit, qua animus in flatu extẽditur, vt si quis eum iniuria tangat, statim per impatientiam resonat, & ad vindictam intendit.
Isa. 16 Isa. Venter meus ad Moab quasi cythara sonabit.

Angelos quamplurimis rationibus corporeis membris iure solere antiquitus depingi, ostentatur.

Cap. VI.

ANgeli licet sint incorporei, tamen in figura humani corporis apparere legũtur, & sic etiã depingũtur, vnde & varia membra corporis etiam in diuina scriptura per quandã similitudinem eis attribuuntur, in quibus variæ actiones eorum inuisibiles exprimuntur. Depinguntur siquidem angeli primo cum lõga comma, & reflexis capillis, vt per hæc eorum mentales affectiones, & ordinatæ cogitationes intelligantur: Nam capilli cogitationes significant, & etiam affectiones quæ nascuntur ex radice mentis. Item aures dicuntur habere, quando diuinam inspirationem recipiunt, quam vtique iudicant & discernunt.

Item nares eis pictores attribuunt, quia peccata velut fœtida fugiunt, & virtutes quasi quædã odorifera diligunt, & inter munda, & immunda, fœtida & aromatica, sagacissimè diiudicant, & distinguunt.

Item ora, linguas, & labia habere etiam sæpius memorantur, quia diuina secreta quasi nobis loquẽdo proferũt, & diuinis laudibus quasi continue intendunt.

Item imberbes pinguntur, vt quasi iuuenes, neque viribus, neque senio deficere ostendantur.

Item dentes habere dicuntur, quia gratiam quã a Deo accipiũt alijs communicare, i. quasi commolendo diuidere cõsueuerunt. Vnde in dentibus eorum potestas actiua & cõmunicatiua merito designatur.

Item brachia & manus habent, quia virtute sua actiua, & permãsiua, nostras infirmitates sustinẽt, & vsque in finem ab electorum defensione, & supportatione non desistunt.

Item cor & pectus habere finguntur, quia cum deiformẽ habeant vitam, de susceptione deiformis vitæ, & gratiæ, nobis manifestissime cooperantur.

Itẽ costas, & latera habent, quia omnia gratiarum munera in se tuta continent, & per ipsorum custodiam in electis hominibus omnia tuta manent.

Item lumbos, & femora habere dicuntur, sed vestibus occultata, quia gratiam & virtutem in se habent, quæ hominibus carnalibus sunt occulta.

Item habent pedes, sed naturaliter denudatos: quia liberos habent affectionum motus in Deũ, ab omni carnali concupiscentia denudatos.

Item describuntur pennati, & alati, quia sunt à cogitatione terrena penitus alieni, contẽplationis raptu ad diuini amoris intima intellectu & affectu sunt penitus eleuati.

Sanctorum animæ perfectiones, quæ puellis, nec non animarum peccantium defectus multiplices, quæ mulieribus, præcipuè prægnantibus, similes esse videntur, lucidissimis exemplis conscribuntur.

Cap. VII.

ANimæ sanctorum virorum similes sunt puellis. Nam

 primo

primo puellæ ſecundum complexionem ſunt calidæ,& humidæ; quia ſcilicet animæ ſanctæ ſunt calidæ per dilectionem, & humidæ per deuotionẽ, vnde frequentius ex deuotione lachrymis abũdant, in quas deuotionis lachrymæ præcipuè reſoluũtur, audiendo, vel legendo, vel meditando verba diuina. Can. Anima mea liquefacta eſt, vt dilectus locutus eſt; Nam in liquefactione animæ notatur calor dilectionis reſoluens, & humor deuotionis decurrens.

Cant. 5

Secundò puellæ ſecundũ cordis diſpoſitionẽ ſunt tenellæ, graciles, flexibiles, & pulchrę; ſimiliter animæ ſanctæ ſunt tenellæ per beneuolentiã, flexibiles per obedientiam, graciles per abſtinentiã, pulchræ per munditiam, ſicut erat pulchra cui dicitur: Pulchra amica mea, & macula non eſt in te. Heſter. Quærantur regi puellæ virgines atque ſpecioſæ, virgines per cõtinentiam carnis, ſpecioſæ per munditiam mentis.

Cant. 4. Heſt. 2

Tertiò, quia puellæ ſecundum mentis affectionem ſunt verecũdæ, timidæ, & iucundæ: Sic ſancti ſunt verecũdi de delictis, timidi de ſupplicijs, iucũdi de obſequijs; lætantur enim, & iucundè ſe offerunt ad Dei ſeruitia. Pſalm. Adducentur regi virgines poſt eam, proximæ eius afferentur in lætitia, & exultatione.

Pſ. 44.

Quartò puellæ ſecundum exteriorem compoſitionem ſunt diſciplinatę in ſermonibus, in veſtibus delicatæ. Nam (vt Seneca dicit.) Veſtis decentia pudicas decet. Sic ſanctæ perſonæ ſunt diſciplinatæ in moribus, tacitę à noxijs locutionibus, & delicatæ in virtutum veſtibus. Prou. Fortitudo & decor indumẽtum eius, & ridebit in die nouiſſimo; Et in eodem; Stragulatam veſtem fecit ſibi, byſſus & purpura indumentum eius.

Sen. in epi.

Prou. 31

Quintò, quia ſecundum nominis ſignificationẽ ſunt paruæ, integræ, honeſtæ, & puræ. Nã (ſicut dicit Iſid.) Puella eſt nomen ætatis, nomen integritatis, & nomẽ honeſtatis; Dicitur enim puella quaſi pura ſicut pupilla. Sic animæ, ſiue perſonæ ſanctæ ſunt paruæ per humilitatem, integræ per virginitatẽ, honeſtæ per caſtitatẽ, puræ per ſinceritatem, vel paruæ in ſui æſtimatione, integræ ſine carnis corruptione, honeſtæ in moribus, puræ in operibus.

Iſido.

Item anima ſancta debet aſſimilari mulieri.

Primò quidem quia mulier eſt naturaliter pia; Nam mulier maioris pietatis eſt quam vir, vnde cito lachrymas fundit. Et ſic anima ſancta debet eſſe pia, & ad lachrymas compũctionis prona. Talis fuit anima Iob, qui dicebat; Flebam quondam ſuper eum qui afflictus erat, compatiebatur anima mea pauperi.

Iob 30.

Secundò, quia mulier eſt vehementer amatiua; magis enim diligit quam vir. Et ſic anima debet feruenter amare Deum, ſecundũ illud Cant. Si inueneritis dilectũ meũ annuncietis ei, quia amore langueo.

Cant. 5.

Tertiò, quia mulier eſt circa fœtum ſolicita. Et ſic anima ſancta debet eſſe ſolicita circa bona opera, quæ ſunt quaſi fętus quos Deo parit. Talis erat Martha cui Dominus dixit, Martha Martha ſolicita es.

Luc 10.

Item anima peccatrix aſsimilatur mulieri. Primò, quia mulier habet mentis inconſtantiam, & mobilitatem; & ſimiliter anima peccatrix eſt inconſtans in bono, & mobilis & labilis ad malum; Adeo enim mulier eſt volubilis, quod poſtquam ſæpe à viro decepta fuerit, adhuc tamen ei credit, & ſe ei ſubmittit. Sic anima pecca-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

peccatrix inconstans in bono, etiam postquam sępe à diabolo se defusam, & confusam sentit, adhuc tamen ei credit, & eius tentationi cōsentit. Vnde in hoc assimulatur Sampsoni quem Dalida toties decepit, quem in manus Philistinorū tradidit. Et sic peccator toties decipitur, quod ad manus tortorū infernaliū deducitur. Iud. 16.

Secūdo, quia mulier habet mētis & corporis fragilitatem: Nam secundum Philosophum, in omnibus generibus animaliū fœminæ sunt debiliores maribus, præter vrsam & leopardam, quę sunt fortiores & audaciores quā sunt mares, vnde mulier quasi mollis aër dicitur. Sic anima peccatrix mollis est, & fragilis ad cedendum tentationibus, siue carnalibus, siue spiritualibus. Vnde sicut mulier fornicaria recipit omnes masculos, ita anima peccatrix omnis tentationis motū. Eccl. Omne masculum excipiet mulier. Aris. de anim. Eccl. 36

Tertio, quia mulier appetit habere corporis venustatem: Nam (secundum Ari.) omnis fœmina habet generaliter flexibiliorē capillum, & molliorem quam vir, & ceruicem habet longiorē, colorem albiorem, faciem lætiorē, & carnem molliorem Vnde maxime in his partibus mulieres ostendunt lasciuiam, s. in capillis, in ceruice in facie, in colore, & in reliqua carne. In quibus omnibus comiter plurimi peccatores offendunt, quia animū habētes effœminatum, ad prædictorū ornamentū intendūt Vnde nota quod peccatores habent capillos capitis, i. cogitationes, vel affectiones mētis flexibiles ad malitiā, & sūt ceruicosi per superbiā, & colorati, vel dealbati per hypocrisim, & exteriorem apparentiā, & etiam carne molles per gulam & luxuriam. Hier. Mulier circundabit virum, id est, malitiam fœmininam animus induet masculinus. Aris. de anim. Hier. 31

Quartò, quia mulier habet vocis tenuitatem, quia s. peccatores tenuem & modicam vocem ad Deum habēt laudādum, vel peccata sua confitēdum, vnde potest dici de tali peccatore illud: Non erat vox neque sensus.

Quinto, quia mulier habet linguæ volubilitatem, & sermonis facilitatem. Sic peccatores sunt faciles ad male loquendum, & mentiendum, & detrahēdum & similia. Psal. Linguis suis dolose agebant. Psal. 13

Sextò, quia mulier habet motus tarditatē, & incessus breuitatē; quia scilicet peccator tarde mouetur ad pœnitentiam, & parum proficit in via. Sap Pedes eorum pigri ad ambulandum.

Septimò, quia habet ad irā pronitatē. Sic peccator faciliter turbatur. Psalm. Peccator videbit, & irascetur. Psa. 115

Octauo, quia mulier habet odij tenacitatē. Sic peccatores nimis portant odium in corde; & hinc est, quod à Deo nō inueniūt misericordiā, aut peccatorūmedicinam. Eccle. Homo homini seruat iram, & à Deo quęrit medelam. Eccl. 28

Nonò, quia mulier habet inuidię liuiditatem. Et sic peccatores inuicem sibi inuident. Apostol. Inuicem prouocantes, inuicem inuidentes Gal. 5.

Decimo, quia mulier habet laboris impassibilitatem: est enim impatiens laboris. Sic peccator delitiosus refugit laborem pœnitentiæ. Psal In labore hominum non sunt. Psal. 72

Vndecimo, quia habet libidinis concupiscibilitatem. Hoc etiam pertinet ad quoslibet peccatores luxuriosos, quibus dicitur Iac. Concupiscitis, & non habetis. Iac. 4.

Duodecimo quia mulier habet mali-

malitiæ immensitatem: nam malitia mulieris maior est quam viri, & per peccatum homo efficitur non sapiēs, sed malitiosus, &
Psal.40. subdolus. Psalm. Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos.

Decimotertiò, quia mulier habet spei modicitatem. Sic peccator parum confidit in Deo, sed magis ponit spem suam in fallaci mundo, vnde finaliter cogentur
Isa.28. dicere illud: Posuimus mendaciū spem nostram.

Decimoquarto, mulier habet mendacij loquacitatem: frequēter enim mendacia loquitur, & sic peccatores sunt proni ad mē-
Ps. 17. tiendum. Psalm. Filij alieni mentiti sunt.

Decimoquintò, quia mulier habet inuerecundiæ infirmitatem. Nam mulier postquā verecundiā deponit, sine verecūdia existit. Et sic qui peccato assuescit, efficitur intrunitus. Hiere. Frons mulieris
Hier.3. meretricis facta est tibi, noluisti erubescere.

Item anima operantis malum assimilatur mulieri prægnanti.

Primo, ratione conceptionis, quia (sicut dicit Aristotel.) fœmi-
Arist. de gen. na quæ masculum cōcipit, minus grauatur, & pulchrioris est coloris, & mundioris, & motus leuioris quam si fœminam portaret. Per masculum ergo intelligitur opus bonum, per fœminam vero opus malum: Nam opus bonum est pulchrius ad intuendum, mūdius ad cogitādum, leuius ad faciēdum, maximè existēti in charitate, quę omnia facit facilia, & leuia. E cōtra autem fœmina, id est, opus malum, est immundum, fœtidū & onerosum. Vnde anima operantis malum est similis mulieri gignenti filiā fœminam.
Iac.1. Iac. Concupiscentia cū cōceperit, parit peccatum.

Secundo ratione imprægnationis: Nam (secundum Aris.) signa imprægnationis sunt, qua mulieres prægnantes res diuersas desiderant, colores mutant, sub oculis liuescunt, vbera turgescunt, & ventres intumescūt, nauseam, & vomitū patiūtur, grauedine premuntur, in laboribus affliguntur, in partu clamare compelluntur, & sæpe periclitātur. Sic anima peccatrix, & malè disposita, diuersa appetit per auaritiam, colorē mutat. i. apparentem oculis exterius nouitatem assumit, per luxuriā, sub oculis liuescit, per inuidiam, turgescit & intumescit, per superbiam: nauseā, & vomitū patitur propter gulā & crapulā, grauedine premitur, & in labore affligitur per accidiam, clamat, & interdum periclitatur per iram.

Tertiò ratione parturitionis; quia licet mulier cum voluptate concipiat, tamē cum dolore parturit: Peccatum enim cōcipitur, dum actu committitur, & tunc habet delectationē; sed parturit dum punitur, & tūc habet dolorem. Ioan. Mulier cum parit, tri- Ioan.16
stitiam habet. Psalm. Dolores, vt Psal.47.
parturientis.

Animæ appetitus spiritualis plurib. ex causis, veluti & appetitus corporalis destruitur, similitudinibus diuersis demonstratur, quantumque ambitio & auaritia hominibus obsit, quaue via temporalia subtrahantur, declaratur.

Cap. VIII.

Appetitus spiritualis nutrimēti, scil. eorum quæ nutriunt, spiritu destruitur ex multis. Sicut etiam ex multis causis destruitur appetitus corporalis. Nam appetitus spiritualis perditur quādoq; ex carnali affectione, sicut appetitus cibi quandoque perditur ex viscoso phlegmate, vt dicit Auic. Aui.li.5
Est. n. quandoq; multū phlegma viscosum cōprehēsum in ore stomachi, quod non refugit a cibo, nisi in quo sūt caliditas, & acuitas,

tas, sed postea ex acceptione illius acuitur, & fit inflãmatio, & extensio, & nausea, & non quiescit, nisi cum euacuatione. Est autē velut humor phlegmatis, affectus siue amor carnalis, qui stomacho, i. animo, velut viscus separabilis hæret. Vnde Apostolus dicit Ephes. quod nemo carnem suam vnquã odio habuit. Hic ergo dum orificiũ stomachi, id est, gustum animi imbuit, nauseã inducit. Vnde carnali amore plenus spiritualia fastidit. Prou. Anima saturata calcabit fauum, & talis nausea siue fastidium periculosum est animę, & ferè mortiferum. Psalm. Omnem escam abominata est anima eorum, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Augu. Sicut periculosum est corpori corporeas escas non posse percipere, ita periculosum est animæ, spirituales delitias fastidire.

Pro. 25.

Ps. 106.

Aug. in ser. 15.

Secundo destruitur appetitus spiritualium ex honoris ambitione, sicut (secundum Auicen.) perditur appetitus cibi ex catarro descendente à capite. Nã ex assiduitate catarri à capite defluẽtis, id est, ad stomachum venientis, fit interdũ appetitus destructio. Sed velut catarrus capitis est elatio & superbia mentis, quæ tunc ad stomachũ vadit, cum appetitum honoris, & ambitionem dignitatis inducit: Tunc enim spiritualium appetitum quem inducit humilitas, superbiæ vacuitas penitus excludit. Et nota quod secundũ Aui. ex tali catarro à capite defluẽte, plura nocumẽta in membris ad quæ descẽdit aliquando generantur: Nam aliquãdo descendit ad guttur, & spargitur ad palatum, & ad pulmonem & ad merũ, & ad stomachum, & quãdoque vulnerat ea, & quandoque descendit ad neruos vsque ad lõginquiora membra, & generatur ex eo aliquãdo sanies, & pleurisis, & extenuatio, & præcipuè cũ catarrus est acutus & calidus, & dolores stomachi, & fluxus ventris, & rasura intestinorum, cum est salsus & acetosus. Sicut ergo ex catarro capitis generantur (vt dictum est) multa nocumenta in corpore, sic etiã ex ambitione cordis, & appetitu honoris, causãtur plurima vitia in homine, de quibus Beatus Berna. sic dicit. Ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, liuoris parens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos causans, ex medicina languorem generans.

Bern. in ser. dra.

Item Inno. hoc idem ostendit, dicens. Ambitiosus statim vt est ad honorem promotus, in superbia extollitur, in iactantia effrænatur, nõ curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quia cernit se superiorẽ, priores dedignatur amicos & notos, non curat extraneos, comites contemnit antiquos, vultum auertit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur, subesse non patitur, præesse molitur, subditis onerosus, omnibus infestus, præceps, molestus, arrogans, grauis, & importunus.

Inno de vti. hu. condit.

Tertio quoque destruitur appetitus spiritualis ex auaritiæ retẽtione, sicut destruitur appetitus cibi ex nulla vel ex pauca corporis resolutione: Nam hoc accidit quando non fit resolutio in corpore, vel quando fit pauca, sicut fit in febribus, in quibus tantum natura laborat ad expellendum morbũ, quod refugit ab attractione; vnde si fugit humiditatem cibalem ex venis, neq; vere ex stomacho, & ideo toleratur dimissio cibi tempore extenso. Propter istam etiam causam vrsus, erici, & plu-

& plura animalia in hyeme abstinent à cibo, & non comedunt tempore extenso; quia tunc natura occupatur in rectificando illud, quod est in corporibus eorũ ex humoribus crudis, & administrando ipsum loco eius, quod resoluitur; sed ad vltimum necessitatis cibi inducitur, vt suppleat locũ eius quod resoluitur. Cum autem nõ est resolutio, aut resolutio praua, nõ est necessarius cibus exterior. Est ergo auaritia velut quædã febris ardentissima, quæ ita animam occupat vt nulla resolutio fiat: Nõ enim anima auari patitur, nisi per eleemosynarum largitionem, vel liberalitatis dationem sua pecunia, vel temporalis substãtia resoluatur, id est, exponẽdo, vel consumẽdo minuatur. Est enim in corde auari morbus cupiditatis, circa cuius impletionem tantũ laborat auarus congregando, quod omnino refugit distractionem in dando. Vnde quia anima eius est sic occupata temporalium affectionibus, destruitur in ipsa spiritualiũ appetitus: Sunt enim in auaris crudi humores, id est, crudeles, & impiæ conceptiones, quæ ita replent & occupant animã, vt omnem ab eis excludant pietatis, & Pro. 12. charitatis affectum. Prou. Viscera impiorum crudelia.

Quarto prouenit destructio appetitus spiritualis ex amoris remissione, sicut ex debilitate hepatis debilitatur virtus appetitiua, vt Auic. dicit. Nam velut debilitas hepatis tepiditas est amoris, quę appetitum minuit, quia quãto quis Deũ tepidus diligit, tãto minus spiritualia attingit ac appetit, & tanto magis afficitur anima spiritualium sapore, quanto magis incalescit diuina dilectione: Nã & aqua tepida inducit abominationẽ & vomitũ ciborum. Apocal. Quia tepidus es, incipiam te euomere: vnde sicut tepiditas aquæ, ita & tepiditas animæ nauseam & abominationem inducit ciborũ spiritualiũ.

Quinto quoque destruitur ex sollicitudinum multiplicatione; quia sicut perditur appetitus corporalis propter vermes existẽtes in ventre, ita perditur appetitus spiritualis propter sollicitudines temporalium existẽtes in mẽte. Nam vermes huiusmodi (vt dicit Auic.) nocent intestinis quibus communicat stomachus, & ideo mouent stomachum ad vomendum, non ad comedendum, & attrahendum. Sic temporales sollicitudines in corde existẽtes, potius mouent ad expellendum affectum spiritualium, quam ad appetendum ea Grego. quanto Grego. acriori cura anima inardescit ad infima, tanto tempore damnabilius refrigescit à summis. Sexto destruitur etiam appetitus spiritualis ex rancoris conceptione, sicut destruitur appetitus corporalis propter impręgnationem, & retentionem menstruorum. Nam quasi mulier prægnans, & portans conceptum in ventre, est homo tumidus & indignanter portans rancorem in corde. Et quasi sanguine retinet menstruũ, qui effundendi sanguinem alterius appetitum, vel studium habet. Vel refertur impręgnatio ad luxuriam & corruptionem carnis, & præcipue tollit spiritualium delectationum appetitum. Apost. Animalis, id est, carnalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei.

Septimo destruitur appetitus spiritualium delectationũ ex indiscretione pœnitẽtię. sicut porpter nimium exercitium & laborem inordinatum (secundũ Aui.) destruitur appetitus corporalis cibi. Similiter ex inordinato labore, pœnitentiæ, vel abstinẽtiæ, vel

vel exercitij spiritualis, plærumq; incurrit grauedo, & lascitudo accidiæ, quæ sic animæ appetitum deuastat, vt nil amplius boni ei
Cic. de offic. agere libeat. Vnde sicut Tull. dicit. In omnibus negotijs priusquam aggrediaris adhibenda est discretio. Considera ergo ne ni-
Pro. 15. mis capias: Nam in prouerbijs dicitur: Qui nimis capit, parũ stringit, & proijciendum est onus sub quo in vita deficias, iuxta illud. Qui plus posse putat sua quam natura ministrat. Posse suum superans se minus esse potest.

Item appetitus mundanæ fęlicitatis assimilatur dolori capitis. Primo ratione pœnæ: Nam sicut dolor capitis, sic & fęlicitas prosperitatis non est sine pęna, ex eo quod quæritur cum labore, possidetur cum timore, amittitur cũ
Aug. in epist. męrore. Et sicut Aug. dicit. Prospera huius mundi asperitatẽ habent, iucunditatem falsam, certũ dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam misericordia, spem beatitudinis inanem.

Secundò ratione causæ. Quia hic dolor aliquando nascitur ex calore, aliquando ex tumore, Calor, est nimiæ cupiditatis ardor, vel mali desiderij feruor: vnde dolor capitis ex calore nascitur, quando mens desiderio rerum temporalium anxiè cruciatur, & talis homo clamare potest illud. Caput meum doleo, caput meũ
4. Reg 4 doleo: Torquetur enim mens cupidi, vel si assequi nõ possit quod appetit, vel si aliquando amittit quod diligit; Tumor autem capitis est elatio mentis. Vnde dolor capitis ex tumore nascitur quoties ex abundantia boni operis animus gloriatur. Psalm. Conuertetur dolor eius in caput eius.

Tertiò ratione curæ, Nam vt iste dolor capitis curetur, oportet primo quod morbi materia subtrahatur. Materia namq; mundanæ fœlicitatis, quæ appetitum deordinat, temporalia sunt, quæ dupliciter subtrahuntur: Vno modo actu, s.dum pauperibus erogãtur: alio modo ab animo, dum de eis non solicitatur, & vtroque modo inordinato appetitui resistitur. Sed si dolor prouenit ex calore, adhuc oportet quod caput oleo rosaceo inungatur, quia huiusmodi oleum est frigidum, & signat cruorem Martyrum. Et ideo dum passiones sanctorũ martyrũ legis, in quibus maximus cõtemptus mundi viguit, quasi oleo rosaceo caput vngis, sed antequam oleum infundas, oportet vt caput radas, superflua resecando, & sic materiam morbi destruis, & fomento frigidi olei feruorem caloris reprimis. Debes etiam æstũ fugere, & vmbram quærere diuinæ protectionis, vt dicas cum Prophet. Domine Deus salutis meæ obumbrasti super caput meum in die belli. Sed si sit dolor proueniens ex tumore, tunc debes oleo violaceo caput vngere, vt possis dolorem mitigare tumoris. Viola est humilis herba, quæ dum de terra nascitur, non procul à terræ proceritate separatur. Oleum ergo humilitatis placat superbiam mentis, sed caue ne oleum peccatoris impinguet caput tuum. Oleum peccatoris, est blandimentum adulationis; hoc autem oleum tumorem capitis non destruit, sed nutrit. Vnde vtendum est oleo Salomonis dicentis. Oleum de capite tuo ne deficiat. Greg. Oleum de capite. i. charitas de mente

Apostolorum, ac eorum qui eos insectantur, perfectiones recensentur, quæ ex laterum naturalibus similitudinibus eliciuntur: ossiumq; ipsorum enumeratio, & tandem spiritualis significatio aperitur.

Cap. IX.

APostolorum perfectio, & aliorum qui secuti sunt eos, assimilantur lateri: Eis enim promisit Christus, quod erunt assessores & collaterales sui in iudicio, vt dicit glosa super illud Psal. Cadent a latere tuo mille: & hęc similitudo apparet congrua triplici ratione.

Ps. 90.

Primò ratione discretionis. distinguitur enim in corpore duplex latus s. sinistrum, & dextrū. Ex qua distinctione intelligitur duplex perfectio eorū, vna quantum ad vitam præsentem, & hoc pertinet ad latus sinistrum: Sinistrum enim latus est quod clypeo munitur, quod gladio, vel ense accingitur, quod pōderibus portandis subijcitur: vnde & leua vocatur à leuādo, eo quod sit aptus ad leuandum aliquid, & portandū. Et hæc omnia bene cōpetunt Apostolis, & eorū sequacibus: quia ipsi scutū fidei fortiter tenuerunt, ense, vel gladio verbi Dei fortiter pugnauerunt, & tribulationum, & laborū, & persecutionū onera lōganimiter portauerunt. Est alia perfectio eorū quantū ad statum gloriæ, & id significatur per latus dextrū, quod est potius sinistro: vnde dextera Dei vocatur vbi sunt potiora bona, s. gloriæ: & ideo Christus ibi dicitur sedere. Hanc duplicem perfectionē petiuit pro filiis mater filiorum Zebedei, cū dixit: dic vt sedeāt hi duo filij mei, vnus ad dexterā tuā, & alius ad sinistram: de qua tamen, quia non rectum intellectum habebat, dixit Christus: Nescitis quid pietatis, & postea subdit. Sedere autem ad dexteram, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.

Mat. 20

Secundò, ratione cōpositionis: Nam partes laterū, quæ dicuntur costæ, quia interiora custodiunt componuntur ex ossibus: sunt.n. in costis (vt dicit Const.) 14. ossa. septena & septena ex vtroq; latere collocata. Septem ossa quæ sunt in latere sinistro, siue costæ, sunt septem virtutes, s. tres theologicæ, & quatuor cardinales, quibus in præsenti vita Apost. & eorum sequaces instituti, & muniti fuerunt. Vel forte repræsentant perfectionē septem donorū Spiritus sancti. Sed septē costæ in latere dextro, signant septem dotes, s. tres animæ, quæ sunt, visio quæ succedit fidei, inhæsio, quæ succedit spei, & fruitio, quæ succedit charitati. Et quatuor erunt corporis glorificati, s. claritas, quę respondet prudentiæ, subtilitas, i. spiritualitas, quæ respondet iustitiæ: erit enim corpus spirituale totaliter subiectum spiritui, agilitas, quæ respōdet tēperantię, impassibilitas, quæ respōdet fortitudini.

Tertiò, ratione passionis, quia licet latus multipliciter patiatur ex ventositate, tamē ex ciborum multitudine generata, miro modo comprimitur, ita vt sæpe homo moriatur Sic quamuis sancti multa patiantur aduersa, tamen eis ventus superbiæ, vel vanę gloriæ, maximè est timendus, quia maxime spirituales viros infestat. Et dicit Hyppocrates, quod in acutis ægrum iacere in latere, & præcipuè dextro, bonum signum est, quia significatur, quod loca vicina cordi non sunt opilata, neque malo modo oppressa, sed ad se dilatata, sic bonum est signum iacere in latere sinistro, insistendo vitæ actiuæ, sed melius in dextro, insistendo cōtemplatiuę. Grego. Magna sunt vitæ actiuæ merita, sed contemplationis potiora, vnde neq; auferri vnquam Mariæ pars dicitur, quia actiuæ vitæ opera cum corpore transeunt; contemplatiuæ vero gaudia, melius ex fine conualescunt.

Hyppo. in pro.

Greg. in ser.

Et

Bern. Et similiter B. Bern. hoc idem opinãs dicit, Bonum acquirit gradum qui bene ministrauerit proximo; forte meliorem qui bene vocauerit Deo; optimum autem qui perfectus est in vtroque.

Auaritiæ detestatio, ipsiusq́; damna explicate conscribuntur: quæ quidem rationabiliter ipsius lepræ quatuor speciebus comparantur.

Cap. X.

AVaritia assimilatur lepræ. Primò, ratione corruptionis, quia scilicet in lepra, est vniuersalis humorum corruptio, & infectio membrorum: & similiter ex auaritia, & cupiditate omnes humores, id est, affectiones animæ corrumpuntur. Leo Papa dicebat. Amore pecuniæ vilis est omnis affectio, & anima lucri cupida, etiam pro exiguo perire nõ metuit, nullumque est iustitiæ in illo corde vestigium, in quo sibi auaritia fecit habitaculũ: & hac omnia ecclesiæ membra inficiũtur, scilicet laici, clerici, prælati, & subditi Hierem. A minore vsque ad maiorem, à Propheta vsq; ad Sacerdotem, omnes auaritiæ studẽt. Vnde Rabanus; O pestis maligna auaritia, semper bonis animis decertanda, quem illæsum, quẽ inconcussum dimittis? genus humanum confudisti, tu discipulum comitẽ Christi ab Apostolatu præcipitasti, tu milites custodientes sepulchrũ captiuasti. Nũquid non bene dictũ est; Pecuniæ obediunt omnia?

Leo in quodã serm.

Hier. 8.

Rab super Ma.

Eccl. 10

Secundò, ratione distinctionis. Distinguitur à medicis quadruplex communiter lepra. Est enim quædam lepra quæ dicitur elephantia, quæ fit de melancholia inficiente sanguinem. Et dicitur elephantia, quia sicut elephas diuersis distinctus est maculis, sic & patiens hanc speciẽ lepræ, diuersis maculis respergitur in cute, siue in pelle; Ita etiam homo auarus repletur diuersis maculis, i. diuersis vitijs; quia (vt dicitur) radix omnium malorũ cupiditas. Petrus Rauennas in quodam sermone; Malorum radix cupiditas, transgressionis est mater, magistra nocendi, & primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, fouea scandalorũ. Et ideo etiam Greg. dicit. Quod auaritia latenter oritur in mente, sed punctiones peccatorum omnium patenter producit in operatione.

1. Thi. 6

Pet. Ra.

Greg. 20. lib. Mora.

Secunda species lepræ dicitur leonina, quæ fit de cholera inficiente sanguinem: hæc multum inficit oculos, vnde præcipuè cognoscitur per depilationẽ superciliorum. Item auaritia oculos inficit, dum ea quæ videt auarus malè concupiscit: vnde B. Ioan. auaritiæ cupiditatem concupiscentiã oculorũ vocat, quia auarus inuisibilibus spretis, sola visibilia quærit. Psal. Oculos suos statuerunt declinare in terram, quia scilicet non intendunt auari nisi ad terrena conquirenda.

1. Io. 2.

Ps. 16.

Tertia species lepræ dicitur tyria, siue serpentina, à tyro serpente, quia sicut serpẽs ille facilè deponit corium, ita, qui laborat hac lepra, deponit cutem, & cito putrescit cutis, & caro propter corruptionem phlegmatis. Huius etiam quædam signa sunt, putrefactio gingiuarum, & labiorum, & raucedo vocis, & ingrossatio extremitatum digitorũ, manuũ, & pedum, & vnguium casus. Similiter auaritia homines expoliat per rapinas, carnes putrefacit per delitias; quia multi auari postquam ditati sunt, delitijs affluũt, & voluptatibus putrescũt. Ioël Computruerunt iumenta, id est, peccatores ratione non vtentes, in stercore suo, id est, in temporali lucro, de quo Apostolus;

Ioel. 1.

Phi.3. Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrifaciam: Nam post lucrum temporalium putrescunt turpitudines voluptatum. Ergo putrescit in eis caro per vitium luxuriæ, & gingiuæ per vitium gulæ: sicut patet in auaro illo diuite, qui epulabatur quotidie
Luc.16. splendide, ad quod etiam sequitur raucedo vocis, & putredo labiorum, id est, turpiloquium, & stultitia verborum, quæ in conuiuijs & delitijs solent abundare. Nota ergo, quod auaritia expoliat per rapinam, putrefacit per inuidiam, quia auari inuident alijs de lucris temporalibus. Prou.
Pro. 14. Putredo ossium inuidia.

Item auari morientes expoliantur in domo, putrescunt in sepulchro.

Item in eis putrescunt labia, ne confiteantur peccata, & ingrossantur digiti, vt non restituant aliena.

Quarta lepra est, quæ vocatur allopicia, id est, vulpina: quia sicut allopides, id est, vulpes habent supercilia depilata, ita depilantur & hi qui hanc patiuntur lepram. Vnde essent opportuna mulieribus quæ sibi ea depilant; quia tunc non indigerent ad depilandã eam ferreo instrumento. Et huiusmodi leprosis facies intumescit: Sic in auaris diuitibus oritur supercilium, & tumor superbiæ: contra quod Apostolus diuitibus huius seculi præcipit non alta sapere. August. Difficile est vt non sit superbus qui diues est: tolle superbiam, & diuitiæ non nocebunt.

Ea quæ auditui exteriori in homine expediunt, singula & interiori conuenire pulcherrimis demonstratur similitudinibus, ac quemadmodum verbum Dei sit audiendum, & docendum, auriumq́; tandem natura scite explicatur.

Cap. XI.

AVditus interior, & perceptio verbi Dei, similis debet esse auditui corporis exteriori: Nam ad perfectionem auditus corporis quinque sunt necessaria, quæ suo modo requiruntur ad auditũ interiorem.

Primum est potentia sentiens, s. virtus animalis auditiua. Sic oportet quod sit interius in anima virtus spiritualis gratiæ, quæ faciat ipsam animam spiritualiter sentire, & auide percipere quę dicuntur. Vnde Greg. dicit, quod Greg.in quodã serm.
nisi spiritus sanctus auditorum corda impleat, ad aures corporũ vox docentium incassum sonat: Formare enim vocem magistri exterius possunt; sed hanc imprimere interius non valent. Quia igitur hæc virtus à Deo est, sicut virtus auditiua ab anima, ideo dicitur: Qui est ex Deo verba Dei Ioan. 8.
audit.

Secundum instrumentum conueniens (secũdum Constantinũ) est quoddã os porosum, siue cartilaginosum, quod est cõcauum, siccum, & durum. Concauũ quidem est vt sua concauitate spiritum concaueat, & aërem: Tortuosum est, ne stupor ex subita & vehementi allisione spiritum lædat audibilem, & ideo organi circularitate sonus temperate susceptus, spiritum audibilem non reuerebat, sed delectat. Durum etiã est, vt in eo mollior fiat aëris collisio, vt sic sonitus maior fiat: Vnde tympanum melius resonat stante borea, qui est ventus frigidus, & siccus, quam flante austro, humido atque lento (vt ait Constantinus.) Similiter etiam interior animus, vt sit doctrinæ auditæ efficaciter receptiuus, oportet primò quod sit concauus per humilitatem. Gregorius. Via Greg.in homil.
Domini ad cor dirigitur, cum sermo veritatis humiliter auditur.

Item

Item oportet quod sit tortuosus per ruminationem, scilicet, vt verbum receptum, quod cibus mentis est, non subito transeat, sed diutius, siue frequentius rumin et vel reuoluat: Illud enim quod vadit per tortuosum meatum, non subito, sed lente, & tractim gyrando pertransit. Sic etiam verbum auditum nō debet homo dimittere; sed frequenter in corde conferre & reuoluere,
Luc. 2. sicut de beata Virgine dicitur, quod conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

Item debet esse durus & siccus per retentionem: Nam res dura & sicca melius retinet & custodit id quod recipit, quam tenera,
Luc. 11. & mollis. Lucæ. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt
Arist. li. de sen. & sen. illud. Sed secundum Aristot. organum auditus est aër, qui continetur intra aures inclusus in miringa, id est in quadam pellicula, & ille aër oportet quod sit firmus, qui si haberet propriū motum, vel sonum, non perciperet sonum exteriorem Sicut patet in his, quibus ex motu talis aëris tinniuntur aures. Sic anima hominis debet doctrinam verbi recipere in interiori memoria, & firmiter perseuerare in ea. Ioan.
Ioan. 14 Si verba mea in vobis manse
Gre. su. per Eze. rint, &c Grego. Multi legunt, & ab ipsa lectione ieiuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt; sed post vocem vacui recedunt; quorum si venter comedit, viscera non replentur; quia, & si mente intellectum sacri verbi recipiunt, obliuiscendo, & non seruando quæ audierunt, hoc in cordis visceribus non reponunt
Iac. 1. Iaco. Non auditor obliuiosus factus.

Tertium est necessarium mediū ordinatè sensatum deferens: Defertur enim sonus ad aurem
Const. (secundum Constantinum) hoc modo, quod duo nerui ab anteriori parte cerebri procedentes, in ossibus aurium infiguntur, per quos spiritus audibilis ad prædicta ossa defertur, quibus exterior aër formam soni referens immediate coniungitur. Vnde aër percussus illa ossa collidit, & spiritus in eis existens, secundū proprietatem existentis ibi aëris, & neruos allidentis, immutatur, qui sic immutatus, recurrens ad suam cellulā, phantasticā immutationem repræsentat, & sic auditum causat. Sicut igitur sonus rei corporalis defertur ad aurem mediante exteriori aëre; ita & sonus doctrinæ spiritualis transfunditur ad audientis intellectum, mediante exteriori Doctore, vel Prædicatore. Vnde Aposto. dicit.
quod fides est ex auditu, & auditus per verbum Dei. Et ideo de Rom. 10
Apostolis prędicantibus dicitur in Psal. In omnem terram exiuit sonus eorum; propter quod qui vult impleri diuina sapientia, oportet, quod frequentet prædicationes & scholas. Proue. Cor Pro. 15.
sapiens quærit doctrinam: propter quod etiam dicit Hugo de Hugo.
sancto Victore, quod prudens auditor omnes libenter audit, omnia legit, non scripturam, non personam, non doctrinam spernit, ab omnibus indifferenter quod sibi deest, id est deesse videt, quærit, non quantum sciat, sed quantum ignorat considerat.

Quartum est anima intendens; quia cū anima intenta est circa vnū, non bene intendit ad aliud. Vnde homo sæpe hominibus intendens alijs campanam pulsantem non audit Sic etiam verba Dei homo interiori auditu non percipit, nisi circa ea intentionē apponat; vnde dum est in prædicatione, non debet cogitare de alijs, neque debet intendere ad

sonum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sonum verborum tantum, vel ad ornatum, sed magis ad spiritualē sensum, cuius contrarium multi faciunt. Vnde Sene. Quidam veniunt vt audiant, & non addiscant, sicut in theatris voluptatis causa, ad delectandas aures, oratione, vel voce, vel fabulis ducūtur. Magnam partem auditorum videbis, cui philosophiæ schola diuersorum ocij fit; non illud agunt, vt aliqua illic vitia deponant, vt aliquam legem vitę accipiant, quæ mores suos erigat, sed vt oblectamento auriū perfruantur. Aliqui etiam cū pugillaribus veniunt, non vt res accipiant; sed verba, quæ tam sine fructu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.

Sene. in epi.

Quintum est obiectum temperatum, & proportionatum, quia auditus, & vniuersaliter omnis sensus, in extremis contristatur, & in mediis delectatur, vnde nimis fortis sonus corrumpit, & tollit auditū. Et ideo dicit Amb. quod incolę Regionis illius vbi Nilus fluuius oritur, sunt auditu priuati, propter nimium strepitū ipsius fluuij de monte cadentis. Sic doctrina spiritualis debet esse proportionata auditorum capacitati, vt scilicet secundū qualitatem & capacitatē auditorum formetur sermo doctorum. Vnde quibusdam adhuc rudibus Apo. dicebat. Tanquam paruulis in Christo, lac vobis potū dedi, non escam.

Amb. in hexa.

1. Co. 4.

Item auditus verborum Dei qualis esse debeat, ostenditur ex ipsis auribus.

Primo, quia ipsæ aures semper sunt apertæ: nō enim aliquando claudūtur sicut ipsi oculi, vel os; ex quo ostēditur, quod homo ad audiendum verba Dei debet esse semper paratus. Iacob. Sit homo velox ad audiendum. Vnde aures (secundum Isido.) dicuntur ab hauriendis vocibus.

Iac. 1. Isid. li. ety.

Secundo, quia aures sunt cartilaginosæ, quod duabus de causis fuit necessarium.

Primo, propter defensionē. Defendit enim ne quid nociuū decidat in auditum.

Secundo propter iuuamē, quia scilicet vox percussi aëris cum ad cartilaginem venerit, ibi fortis adunatur intra foramina auditus, & sic vnitus melius percipitur sonus. Quod ergo aures sunt cartilaginosæ, signat ꝙ id quod homo audit, ne postea per obliuionē perdatur, debet in charta scribere: stultū enim est propter confidentiā memoriæ nihil scripturæ commendare; sicut Hiero. dicit, & Eccle. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis.

Eccl. 38

Tertio quoque, quia aures sunt perforatæ, sed hæc sunt foramina sicut torcular trāsuersa, ne frigidus aër nimis cito intrans, interiores pāniculos lædat, & ne nociuum aliquod accidat quod auditum impediat, vt dicit Cōstan. In quo signatur, quod qui verba Dei audiunt, debent ea transuertere meditando, & recitādo frequenter, vel verba audita transuertunt, qui ea corde perscrutando discernunt, & in effectu operis vlterius conuertunt. Vnde Berna. dicit, quod auris bona, & quæ libenter audit vtilia, prudenter discernit audita, obedienter operatur intellecta. Psal. In auditu auris obediuit mihi.

Bern. in Epist.

Psal. 17.

Quarto quoque, quia aures sunt multipliciter passiuæ: Nam aliquando patiuntur ex apostematione. Et hoc spiritualiter accidit, quādo homo ex aliquo verbo relato, vel iniuriosè dicto, cōcipit contra aliquem odium, vel rancorem: tunc enim odium cōceptum, est vt apostema auris interioris. Aliquādo vero auris patitur ex vermium subintratione,

& hoc

& hoc est, quando ex aliquibus corruptis verbis subintrant tentationes, & concupiscentiæ car- 1.Co.15 nales, sicut Apo. dicit, quod corrumpunt mores bonos colloquia praua. Aliquado vero patitur ex humorũ coadunatione; quasi antẽ incorrupti humores ad aurem cõfluentes, sunt falsæ opiniones, ex doctrina hereticorũ praue docentium generatur. Aliquando vero patitur auris ex mala nerui dispositione, seu contractione; & hoc est, quando aliquis ex alicuius verbis & suggestionibus retrahitur à bono faciendo; quia retractio operis boni, est vt quædam contractio nerui. Aliquãdo vero auditus non habetur ex defectu foraminis, sicut cũ in puero procreato natura instrumentum auditus perforare neglexit, quod vtique esse potuit, vel propter naturę defectionem, vel propter inobedientiam materiæ. Sic etiam aliquando deficit aliquis circa verbum Dei quia illud, quod audit, non penetrat ad cor eius, quod est, vel ex defectu naturali intellectus, scilicet, quia non intelligit quod audit; sicut Domi- Mat.15 nus dixit discipulis adhuc rudibus. Adhuc & vos sine intellectu estis. Vel quia non recipitur ab affectu & voluntate obediendi, vel faciendi, cõtra quod dicitur: Iaco.1. Estote factores verbi, & non auditores tãtum, fallentes vosmetipsos.

Quinto, quia aures hominis Arist. de ani. sunt paruæ. Nam (sicut dicit Philosophus) homo inter omnia animalia habet aures immobiles, & breuiores, sed adaudiendũ maximè efficaces, & hoc est propter bonitatem complexionis. In quo quidem significatur, ꝙ homo debet esse in audiendo firmus, & quietus, sicut Maria Magdalena, quæ sedebat secus pedes Domini, & audiebat verbum illius. Et hoc significat aurium immobilitas; sed Martha econuerso mouebatur in ministrando.

Item significatur in breuitate aurium, quod homini delectabilis & cõpetens est, non prolixata; sed breuis doctrina: vnde prædicationes & lectiones, non debẽt esse longæ, sed breues, & succinctæ, quæ auditum delectent, & animum non grauent. Vnde Hugo de sancto Victore dicit, quod Hug. li. 5. in diasco. lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritũ, in qualitate videlicet, si obscurior fuerit, & quantitate, si prolixior extiterit. In vtroq; magno vti moderamine oportet, ne quod ad refectionem quæsitũ est, sumatur ad suffocationẽ. Vel in eo, quod homo habet aures breues, sed efficaces, significatur, ꝙ ex paucis auditis debet multa cõijcere; quia sicut terra bona ex paucis seminibus plurima gramina producit, sic sapiens ex paucis verbis auditis plurimas sententias colligit, propter quod in Prou. dicitur, quod pauca verba Prou.14 sapienti sufficiunt.

Summa beatorum fœlicitas, æternaq; felicitatis immensitas, de cœna solemnis conditionibus, earumq; similitudinibus, ac sanctorum Patrum auctoritatibus, subtiliter & copiose ostentatur.

Cap. XII.

Beatorũ qui sunt in cælo, refectio, siue satietas, assimilatur cœnæ, secundum illud Apoc. Beati qui ad cœnam nuptiarum Apo.19. agni vocati sunt: nã in cœna solemni, cuiusmodi fuit illa quam fecit rex Assuerus, ista esse cõsue- Hest.1. uerunt. Primo temporis congruitas. Luc. Misit seruũ suum, hora Luc.14. scilicet congrua cœnæ, dicere inuitatis vt venirent. Sic ad æternam refectionem Sancti cõgruo tempore aduocãtur, scilicet post famem & laborem seculi, post

pondus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

pondus diei, & æstus. Apocal. A-
Apo. 14 modo iam dicit spiritus, vt re-
quiescat à laboribus suis. Et Isa.
Isa. 49. Non esurient neque sitient am-
plius.

Secundo, loci amenitatis, scili-
1. Co. 5. cêt cæli empyrei. Apost. Scimus
quod si terrestris domus nostra
dissoluatur, domum non manu-
factam habemus in cælis. Vnde
de illa amena regione cælesti di-
cit Bern. O beata Regio paradisi,
Bern. in serm. ô beata Regio delitiarum, ad quã
suspiro de valle lachrymarum,
vbi sapientes sine ignorantia, vbi
memoria sine obliuione, vbi in-
tellectus sine errore, vbi ratio si-
ne obscuritate fulgebit. Ibi etiã
Aug. li. medit. (sicut dicit Augu.) fulget quod
non capit locus, sonat quod non
capit tempus, olet quod nõ sper-
git flatus, sapit quod non mi-
nuit edacitas, hæret quod nõ di-
uellit satietas. Ibi videtur stul-
titia sapientia Salomonis, ibi es-
set deformitas pulchritudo Ab-
salonis, ibi tarditas esset veloci
tas Azahel, ibi debilitas iudica-
retur fortitudo Sampsonis, ibi es-
set mortalitas longa vita Mathu-
salem, ibi paupertas esset Regnũ
Augusti. Ibi etiam, vt dicit Au-
gustinus dicit, nihil obest, nihil
deest, nihil extra quod appeta-
tur, nihil intus affluit quod fa-
stidiatur.

Tertiò inuitantis hilaritas, sci-
licet Christi dicentis: Venite ad
Mat. 11. me omnes qui laboratis & one-
Luc. 22. rati estis, & ego reficiam vos. Et
iterum: Ego dispono vobis, sicut
disposuit mihi pater meus regnũ,
vt edatis & bibatis super men-
sam. Et de hac mensa, siue cibo,
ad quam te Christus inuitat, lo-
Bern. in serm. quitur Bernard. O vere fœlix, &
gloriosa satietas, ô sacrum con-
uiuium, ô desiderabiles epulæ,
vbi nimirum anxietas nulla, nul-
lum poterit esse fastidium, quini-
mo satietas summa, & summum
mẽtis desiderium. De potu illius
quoque mensæ loquitur Grego- Grego. in mor.
rius dicens: Cum ad ipsum fon-
tem vitæ venerimus, erit nobis
delectabiliter impressa sitis simul
atque satietas, sed longe aberit à
siti necessitas, longe à satietate
fastidium; quia sitiẽtes saturabi-
mur, & satiati sitiemus. Et nota,
quod hilaritas & lętitia, & gloria
ipsius Christi inuitantis & refi-
cientis, debet esse nobis maximè
desiderabilis, ita quod (sicut
Chrysost. dicit) si quotidie opor- Chrys. de rep. lap.
teret nos tormẽta perferre, si ip-
sam gehennam paruo tempore
tolerare pro eo, vt Christũ videre
possemus in gloria venientem, &
sanctorum eius numero sociari;
nõ erit dignum pati omne quod
triste est modo, vt tanti boni, tã-
tæque gloriæ participes habere-
mur.

Quarto ferculorum diuersitas,
id est, gaudiorum & præmio-
rum varietas. Nam tot & tanta
sunt ibi gaudia, quod omnes A-
rithmetici huius mundi nõ pos-
sent ea numerare, omnes Geo-
metrę non possent mensurare,
omnes Grammatici, Rethorici,
Dialectici, non possent ea sermo-
nibus explicare. Etenim, nec
oculus vidit, nec in cor hominis 1. Co. 2.
ascenderunt, quæ præparauit
Deus diligentibus se. Gaudium Isa. 35.
& lætitiam tenebunt, & fugiet
dolor & gemitus. Gregorius: Greg. in homi.
Quæ lingua, vel quis intelle-
ctus capere sufficit illa supernæ
ciuitatis quanta sint gaudia, an-
gelorum choris interesse, cum
beatissimis spiritibus conditoris
gloriæ assistere, præsentem Dei
vultum cernere, & circumscri-
ptum lumen videre, nullo metu
mortis affici, incorruptionis per-
petuæ munere lætari. Ibi ergo
(sicut dicit Bernard.) gaudium
erit iusto intus & extra, gaudium Bern.
sursum atque deorsum, gaudium
circum-

circumcirca, vbique gaudio plenum. Et possunt hæc verba sic intelligi, quod Sancti gaudebunt intus, scilicet intra se de animæ & corporis glorificatione, & extra se de hominum & Angelorum associatione, sursum, scilicet supra se, de Dei visione: deorsum scilicet infra se, de cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine, & circum circa de omnium sensuum delectatione, & refectione, cum ipse Deus omnium sensuum spiritualium obiectum sit futurus: erit namque speculum visui; cithara auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos tactui, ibi erit candor lucis æstiualis, amænitas vernalis, abundantia autumnalis, requies hyemalis. Erit quoque ibi (& si non respectu obiecti, id est Dei beatificantis; tamen respectu beatorum ipsorum) quædam distinctio & varietas præmiorum, propter quam Dominus dixit;
Ioan.14 In domo patris mei mansiones
Greg.4. dia. multæ sunt; vnde Gregorins dicit; Si dispar retributio in illa beatitudine æterna non esset, vna potius mansio quam multæ essent. Multæ ergo mansiones sunt, in quibus, & si distincti bonorum ordines propter meritorum variorum consortium communiter lætentur, vnum tamen denarium omnes laborantes accipiunt; qui in multis mansionibus distinguuntur, quia vna est beatitudo quam illic percipiunt, & dispar retributionis qualitas, quam per opera diuersa consequuntur.

Quintò ministrorum vrbanitas, scilicet angelorum. Heb Omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi; Ministrant enim nobis in hoc mundo Angeli, quia, sicut dicit Bernardus, credimus sanctos angelos astare orantibus, offerre Deo vota, & preces hominū, si sine deceptione leuari pias manus perspexerint. Vnde etiam Isidorus dicit, quod boni Angeli ad ministerium humanæ salutis deputati sunt, vt cunctis administrent mundi, & regant omnia iussu Dei. In alia autem vita (saltem in hac) hominibus ministrant, quod animas sanctorum de corporibus exeuntes ad illius cœnæ dulcedinem perducunt: quod patet exemplo Lazari. Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahę. Bernard. Tu si vis habere ministeriū angelorum, fuge consolationes seculi, & tentationibus resiste diaboli.

(Heb.1. Bern.)

Luc.15 Bern.

Sextò discumbentium grata societas, scilicet beatorū cū angelis incorruptibilis vita gaudentium, secundum illud: Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli Dei in cœlo. Greg. Intuere cętum, non solum ex hominibus, sed ex Angelis, atq; Archangelis, Thronis, & Dominationib., Principatibus ac Potestatibus conuocatum. De Rege autem qui horū medius residet, dicere vox nulla sufficeret: Effugit enim omnem sermonem, atq; omnem sensum humanæ mentis, excedit decus illud, illa pulchritudo, illa virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maiestas. Et dicit etiam Prosper. Illa ciuitas quæ est angelorū, sanctorum omnium congregatione beata, meritis fulgentibus micat. Vbi æterna salus exuberat, veritas regnat, vbi neque fallit quisquam, neque fallitur, vnde nullus beatus eijcitur, vbi nullus miser admittitur.

(Grego. Prospe. de vita, cont.)

Septimò, instrumentorū iucunditas, id est, melodia cāticorum. Isa. Audietur in ea gratiarū actio, & vox laudis. Et Apo. Et vocem quam audiui, quasi citharedorū citharizantium in citharis suis.

(Isa.51. Apoc.)

Grego.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Greg.in mor. Greg. In illa æterna patria, quando iustorum mens in exaltatione capitur, lingua in canticum laudis eleuatur. Aug. Ibi hymnidici angelū chori, ibi societas supernorum ciuium, ibi dulcis solemnitas a perigrinationis huius tristi labore redeuntium, ibi festiuitas sine fine, æternitas sine labe, serenitas sine nube.

Aug. super Io.

Octauò luminariū copiositas, scilicet corporum gloriosorum. Mat. Fulgebūt iusti sicut sol, &c. Apocal. Ciuitas illa non eget lumine solis neq; lunæ, sed claritas Dei illuminabit illam.

Mat. 13 Apo. 21

Nono, cœnæ diuturnitas, id est æternitas bonorum. Psal. In æternum exultabunt, & habitabis in eis: Est enim æternitas (secūdum Boëtium) diuturnitas sine fine, & carens omni mutabilitate: sed Dei æternitas non solum fine caret, sed etiam initio.

Ps. 5.

Decimò, quietis suauitas. Isa. Sedebit populus meus in plenitudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Vnde in illa beata vita (sicut dicit Prosper.) est certa securitas, secura tranquillitas, felix æternitas; æterna felicitas, vbi est amor perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & vnus omnium spiritus.

Isa. 32

Pros. de vi. con.

Item omnium malorum immunitas. Psal. Nō accedet ad te malum, & flagellum, &c. Aug. Quāta erit ibi fœlicitas, vbi nullū erit malum, nullū latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus.

Ps. 90. Augúst.

Charitatis perfectiones, per ipsius hominis dorsi, sensusq; tactus, ac manus plurimas naturales proprietates, non vulgaribus exemplis patefit: & qui sit verus amor, quidve principaliter sit amandum, clare definitur.

Cap. XIII.

CHaritas assimilatur dorso propter quatuor.

Primò, quia dorsum est onerum portatiuum: vnde dorsum à duritia est dictum, eo quod sit forte, & durum ad onus portandum, & durabile ad duritias sustinēdum, vt dicit Isido. Et dorsi cutis spissior, & durior est, quam in ceteris partibus animal. Hęc autem omnia competunt charitati, de qua Apo. dicit, quod omnia suffert. s. onera pro Christo Augu. Sarcina Christi, quę infirmitati grauis est, leuis efficitur charitati. Cantic. Fortis est vt mors, dilectio. Et ideo dorsum charitatis, faciliter portat onus tribulationis, vnde Psal. Posuit tribulationes in dorso nostro. Sed nota, quod dorsum in homine etiā vocatur tergum, eo quod illo resupini in terra iacemus, quod nullum animal facit nisi homo. Vnde bruta in ventre, aue in latere iacent. Sed homo resupinus dum tergo terræ inhæret, oculos ad cęlum habet, quæ etiam charitati conueniunt, quæ & terrena bene dispensat per actiuam, & cęlestibus semper intendit per vitam contemplatiuam. Ad primum enim horum inclinat amor proximi, ad secundū vero facilius erigit amor Dei, vnde Apo. dicit, in charitate radicati & fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profunditas: Est enim charitatis sublimitas in altitudine contemplationis, est vero charitatis profundum in humilitate actionis.

Isid. lib. Ety.

1. Co. 13 August.

Cant. 8.

Psal. 65.

Ephe. 2.

Secundò, quia dorsum est omnium aliorū ossium fundatiuum: quia omnia fundata sunt supra ipsum, sicut supra carinam nauis. Et sic charitas est fundamentum quoddam omnium virtutum, & primus lapis huius fundamenti est Christus, quia ipse exemplum, & mandatū primum attulit perfectæ charitatis. Vnde dicit hic

est

est præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c.

Ioan.15 Secūdò vero lapides hujus fundamenti fuerunt apostoli, & prophetæ etiam per fidem Christi venturi in fundamento ecclesię collocati, & super hos postea aliorum fidelium ecclesiæ fabrica est erecta. Vnde Apost. dicit eis. Ephe.2. Estis ciues sanctorū, & domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorū & prophetarum ipso summo angulari lapide Iesu.

Tertio, quia dorsum est vncerū defensiuum, & operatiuum. Viscera fæcem & turpitudinem cōtinentia, sunt peccata quæ charitas operire dicitur in homine pęnitēte. Petr. Charitas operit multitudinem peccatorum. Pro. Vniuersa delicta operit charitas. Ipsa etiam charitas peccata excusando, & purgando, defendit apud iudicium Dei: vel ipsa defendit viscera. i. interiores virtutes, in quibus nutrimentum animæ cōtinetur, ne à tentationibus, vel persecutionibus lædantur. Greg. Charitas sancta cor pacificat, & mentem in tentationibus corroborat. Glo. Nullum permittit Deus cadere, qui ei seruit vero amore.

1. Pet.4 Pro.10. Greg.

Quartò quoque, quia dorsum est multarum læsionum susceptiuum: Dorsum enim patitur verberationem, & excoriationem, & multa alia mala. Sic sancti propter dilectionem Dei & proximi, sustinuerunt excoriationem, sicut patet de B Barth. Apostolo, & verbera secundum illud, Alij ludibria & verbera experti, & multa alia mala, vt subditur ibidem; & multa etiam ex charitate pro aliorū peccatis sustinuerunt. Psa. Supra dorsum meū fabricauerūt peccatores.

Ps.128

Itē charitas assimilatur sensui tactus propter quinque.

Primò ratione organi. Nam organum tactus (sicut dicit Philosophus) nō est caro, quia in nullo sensu potest fieri sensatio si tangatur organum: vt si quis aliquod corpus ponat album in superficie oculi, non videtur; sed tactus sentit sensibilia posita supra carnē; & ideo caro non est organum tactus: & idcirco (sicut Arist. dicit) organum sensus tactus, est aliquod intrinsecum circa cor: organum enim tactus, & si nō possit esse à qualitatibus tangibilibus totaliter denudatum, propterea, quia huiusmodi qualitates sunt elementorum ex quibus ipsum organum componitur: tamē oportet ipsum esse medium temperatum, vt sit in potentia ad obiecta tangibilia, sicut medium ab anima. Vnde quanto animal habet complexionem magis reductam ad medium, tanto est melioris tactus. Oportet ergo quod organum tactus sit multum terrestre, quia terra minus inter elementa habet de virtute actiua & oportet, quod sit positum in loco calidissimo circa cor, ex cuius caliditate terræ frigiditas ad temperiem reducatur. Sicut ergo organum, & principium tactus, non est caro, sed aliquid circa cor, cuius signum est, quia si læsio accidat in locis circa cor, est maximè dolorosa. Sic etiam amor charitatis non est amor carnalis, sed spiritualis in corde radicatus, secundum illud, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Vnde circa cor videtur esse proprium organum charitatis: propter quod dicit Aposto. quod charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis, August. Non autē carnalis, sed spiritualis inter vos debet esse dilectio: ergo organū spiritualis amoris non caro est, sed cor.

Arist. 2. de ani. Ari. de sen. & sen. Deut.6. Rom.5. Aug. in reg.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Secundò ratione medij. Mediũ enim in sensu tactus (vt dicit Philosophus) est duplex, vnum intraneum, & connaturale, scilicet caro, aliud extraneũ, & accidentale, scilicet aër, & aqua: Nam ea quæ se tangunt in aqua, tangunt se mediãte aqua, quia illud quod est in aqua oportet esse humectatum, & illa humiditas cum sit qualitas aquæ, non potest esse sine suo subiecto, quod est aqua. Et simile est de his qui se tangũt in aëre, cum etiã aër sit humidus: sed magis latet nos de aere quam de aqua quod sit medium, propter hoc, quod continuè sumus in aere, & ideo interceptibiliter inhęret nobis Sicut etiam de aqua latẽt animalia quę sunt in aqua, quia scilicet non percipiunt aquã quæ est inter ipsa & corpora tangentia.

Ari. de anim.

Item magis latet de aere, quia subtilior est, & minus sensu perceptibilis. Similiter in amore charitatis diuinæ, medium. s. naturale, & intrinsecum, est caro & humanitas à verbo Dei assumpta: quia per incarnati Verbi mysterium, noua mentis nostræ oculis lux diuinæ claritatis infulsit: vt dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in inuisibilium amorem rapiamur, vt Grego. dicit. Vnde hortatur Augustin. dicens: Ama amorem illius, qui amore tui amoris, descendit in vterum Virginis, & ibi amorem suum amori tuo copulauit, humiliando se, sublimando te, coniungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. Propter hoc Berna. dicit, quod quicquid blãditur de carne propria, vel aliena, sacrosanctę carnis Christi amori postponere debemus. Et secundum eundem Bern. Ipsa carne sua mediante, Christus dilexit nos sapienter, fortiter, & dulciter. Dulciter, quia carnem inducit; sapiẽter, quia vitia carnis curauit: fortiter, quia in ea mortẽ sustinuit. Sed quasi medium extraneũ est proximus, vel aliæ creaturæ visibiles, quibus mediantibus ducimur ad diuinæ bonitatis notitiã, & amorem. Vnde August. dicit: Cælum, & terra, & omnia quæ in eis sunt, ecce mihi vndique dicunt, vt amem te Deus, neq; cessant dicere omnibus ita, vt inexcusabiles sint: Intellige per aquã grossiorem creaturam, corporalẽ visibilem. Per aerem, subtiliorem & imperceptibilem: quibus omnibus mediantibus in Dei amorẽ manu ducimur.

Greg. in pręfat. Aug. li. de ca. the. rub. Bern. in Cant. Aug. li. conf.

Tertiò ratione instrumẽti, quia licet tactus fiat per quodlibet membrum corporis, tamen inter omnia membra exteriora manus videntur propria instrumenta ad palpandum, & tangendum, quas natura temperatas hac ratione composuit, vt calida & frigida facilius sentirent. Et sunt concauæ, & neruosæ, & temperatæ. Cõcauæ, vt melius tangenda percipiant, & tenenda fortius teneãt: neruosæ, vt sint fortiores, & vt ibi vigeat sensibilitas: quia omne neruosum sensibile est. Temperatæ vero fuerunt, vt à re qualibet facilius immutentur. Sicut ergo sensus tactus viget in manibus, ita amor charitatis in operibus: manibus enim præcipuè nos operamur, Ioan. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere. Gregorius. Nunquam est amor Dei ociosus: operatur enim magna, si est; si autem operari desinit, amor non est. Sed attende quales sunt manus, id est, opera charitatis, quia concauæ ad operandum humiliter, neruosæ ad operandum fortiter, & temperatæ ad operandum delectabiliter, quia temperata delectant, extrema vero conturbant.

Ioan. 3 Grego. in ho.

Quar-

Quarto, ratione subiecti, quia scilicet sensus tactus videtur esse subiectum & fundamētum omnium aliorum sensuum, sine quo non inest animalibus aliquis sensus, sed non e conuerso. Vnde sensus tactus de necessitate inest omnibus animalibus, sine quo nullum animal esse potest, vt probat Philosophus. Alij autem sensus non insunt de necessitate, sed sunt de bene esse. Neque est instantia de gustu, quamuis nullum animal possit viuere sine alimento; quia gustus prout susceptiuus est alimēti, est quidam tactus: prout autem distinguitur à tactu, sic est discretiuus saporum, qui faciunt alimentum delectabile, vel triste, vt accipiatur faciliter, vel refutetur. Sicut ergo tactus est aliorum sensuum fundamētum, ita vt nullus sine eo esse possit; sic quoque & charitas est omnium virtutum forma & complementum, ita vt sine ea nulla vera virtus & perfecta esse possit. Et ideo Apostol. dixit, vt supra allegatum est. In charitate radicati & fundati. Gregor. Vt multi arboris rami ex vna radice prodeunt, sic multæ virtutes ex vna charitate generātur, nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.

Arist 3. de ani.

Eph. 3.

Greg. in homi.

Quintò, ratione obiecti: Est enim tactus discretiuus & perceptiuus qualitatum tangibilium: qualitates autem tāgibiles sunt, calidum, frigidum, humidum, & siccum, durum & molle, & quædā huiusmodi, vt graue, & leue, acutum, & hebes, & similia; quæ etiam omnia adaptantur charitati, quæ facit hominem calidum, & frigidum. calidum circa spiritualia, & frigidum circa temporalia: humidum & lachrymosum, compatiendo, siccum abstinendo, durum ad tolerandum, mollem ad parcendum, grauem & maturum in moribus, leuem & promptum, & velocem in operibus, vel grauem in corripiendo, leuem, id est, velocem in obediendo, vel quia amor omnia facit leuia, & facilia.

Item acutum in contemplādo, & hebetem in malignando: Nescit enim amicus de aliis malignari. Corinth. Charitas non cogitat malum. 1. Co. 13

Quo pacto spirituali cibo, qui verè verbum Dei est, vti debeamus, vt anima perfectè alatur, stomachi similitudinibus, cibiq; corporalis exemplis multis planum efficitur: ac elementorum qualitates, ad huiuscemodi rem magis explicandum, aptè apponuntur, & denique Christi corpus pariter animæ alimentum esse demonstratur.

Cap. XIIII.

Cibo spirituali qualiter nutriēdus sit spiritus ostenditur exemplo stomachi.

Primo, quia stomachus est ciborum receptiuus. Vnde stomachus Græcè dicitur os Latinè, eo quod sit ostium ventris ad cibum recipiendum, vt dicit Isid. Isid. lib. ety. Est etiam stomachus figuræ rotundæ factus, vt cibum recipiat quātitatis amplioris. Stomachus autē humanus in superiori parte est strictus, in inferiori latus, & hoc necessarium fuit. Nam cum homo inter cætera animalia sit erectus, cibus eius semper ad inferiora descendit, & ideo perutilis fuit inferior latitudo, vt in ea cibi possit recipi multitudo, quæ omnia ostendunt stomachū esse receptaculum ciborum. Sic homo cibum spiritualis doctrinæ, de quo Matth. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei siue lachrymosę pœnitētię, de quo Psalm. Cibabis nos pane lachry- Matt. 4. Psal 79.

marum, siue cœlestis obedientię, de quo Ioã. Meus cibus est, vt faciam voluntatem eius qui misit me; debet diligenter suscipere, primum cum prędicatur, secundum cum inspiratur, tertium cũ impetratur. Act. Cùm accepisset cibum, confortatus est. Ioan. 4. Act. 9.

Secundo stomachus est retentiuus ciborum. Et hinc est quod stomachus interius est factus asper, & villosus, vt cibum melius retinere possit. Nam si esset lubricus, & in superficie planus, cibus ab eo recederet indigestus. Sic anima spiritualis cibi nõ solum receptiua esse debet; sed etiam retentiua, & præcipuè cibi sacræ doctrinæ, id est, verborum Dei, quæ non solum recipi debẽt ad audientiã vel intelligentiam, sed etiam retineri per memoriã. Ioan. Si verba mea in vobis mãserint, &c. Grego. Verba Dei quæ aure percipitis, mente retinete: cibus enim mentis sermo Dei est. Et quasi receptus cibus stomacho languente reijcitur, quãdo sermo auditus, in ventre memoriæ nõ retinetur; sed quisquis alimẽta non retinet, huius profectò vita desperatur. Æternæ ergo mortis periculum formidate, si verba vitæ, & alimenta iustitiæ, quæ aure percipitis, in memoria non retinetis. Ioan. 15 Grego. hom.

Tertio, quoque stomachus est ciborum digestiuus. Vnde stomachus factus est in fundo carnosus, vt confortetur in eo digestio: Caro enim est calida & humida, ex quibus qualitatibus maximè digestio confortatur. Per digestionem autem corporalem nutrimentum trãsmutatur, & alteratur, & efficitur simile nutrito. Vnde alimentum quod in principio digestionis est dissimile, in fine omnium digestionum efficitur simile nutrito, vt dicit Philosophus. Sed de cibo spirituali est è conuerso, quia non transmutatur verbum Dei in mentem, sed potius mens in similitudinẽ verbi: Interdum enim verbũ est dissimile, & cõtrarium menti. Nam verbum humilitatis mẽti superbæ contrariatur, menti luxuriosæ verbum charitatis, & menti crudeli verbum pietatis; quando ergo verbum auditum est tantę efficaciæ, vt possit mentem alterare, & ad se conuertere, puta vt mens superba efficiatur humilis, luxuriosa casta, crudelis pia, tunc digestio verbi facta est. Et ad digestionem hanc similitudine alia hortatur Dominus dicens: Esto consentiens aduersario tuo. Aduersarius enim iste (vt Augu. exponit) sermo diuinus est, qui peccatori aduersatur, peccatum prohibendo, vel iustitiam suadendo, siue præcipiendo; cui peccator consentire debet, & obedire, si non vult in æternum perire. Notandum etiam, quod sicut digestio corporalis cibi fit mediante calore naturali, (propter quod Philosophus dicit, quod digestio est completio humidi à proprio naturali calore facta ex contraiacentibus passionibus, quę scilicet sunt in ipso humido.) Sic digestio siue transmutatio spiritualis ipsius animi, fit mediante amore ipsius verbi auditi; quia nisi homo afficiatur ad ea quæ audit, non transmutatur ab eis. Verba enim quæ non placent, animum nõ mouent; & ideo dicit August. quod Doctor agere id debet, vt non solum intelligatur, verum etiam, vt libenter & obedienter audiatur. Arist. 2. de ani. Matt. 5 Arist. 4. meth.

Item stomachus ab hepate circundatur, vt ad ciborum digestionem ei maior copia caloris ministretur. Epar enim suis quinque frustulis, siue linguis stomachum circuncingit, & ei calorẽ dum tribuit, succositatem vnde

sanguis

sanguis generatur, per quasdã venulas ab eo recipit. Quinque ergo frustulæ, siue fibræ, quæ sunt extremitates hepatis, quinque opera sunt præcipua nostri Redemptoris, quę animum nostrũ calefacere debent, & ad eius verba amplectenda plurimum inflãmare, scilicet incarnatio, passio, descẽsus ad inferos, Resurrectio, & in cœlum ascensio; vel forte sunt quinque vulnera ipsius Saluatoris, ad quæ dum homo animi deuotionem dirigit, humorẽ quendam lachrymosi amoris, & deuotionis ad hepar.i.ad Christũ mittit.

Quartò, stomachus est secundũ diuersam complexionẽ diuersorum ciborum appetitiuus, & diuersimodè digestiuus. Nam (secundum Constant.) si stomachus fuerit naturaliter calidus, cibos grossos bene digerit, delicatos verò consumit, & plus digerit quàm eius appetitus sit, & propter similitudinem cibos calidos maximè appetit, nec famẽ sustinere potest. E contra vero frigidus non bene cibaria grossa digerit, sed grauatur ex eis, & ea in humores corruptos & acidos cito cõuertit. Stomachus vero siccus cito sitit, & parum ei aquæ sufficit. Vnde si superfluum biberit, rugitum ei in ventre facit. Si autem stomachus fuerit humidus, non sitit, humidum cibũ appetit, sed parum digerit. Ille igitur habet stomachũ calidum calore naturali, qui habet animum feruidum amore spirituali, & hic grossa & solida cibaria.i. alta & difficilia dogmata bene capit, & intelligit, quæ sunt perfectorum cibus, secundum illud, Perfectorũ solidus est cibus. Delicata vero, id est, mollia & facilia, pro nihilo quasi ducit. Sed semper similia sibi, id est feruentia, & ignita eloquia concupiscit, & plus potest opere capere, quam præsumpserit corde, nec potest desideriũ sustinere ociosum: frigidus autem & imperfectus animus, grossa, id est, perfecta, & magna dogmata non potest capere, secundum illud: Facti estis quibus lacte opus sit, nõ solido cibo: vnde si alta, vel difficilia talibus proponantur, grauantur audire ea quæ nõ intelligunt. Vnde plærunque talia documenta vertuntur eis vel in corruptionem erroris, vel in accidiam mentis. Animus autem aridus ab humore deuotionis, & si aliquando fortè sitierit aquam salutaris doctrinę, cito tamen cũ audierit, & de modico satiatur, & si talibus prędicetur, fortè prolixius rugiunt murmurando; qui vero habet humidum animũ carnalis concupiscentię humore, nõ sitit aquam spiritualis doctrinæ, sed tãtum appetit cibum humidum, id est, fluxum operis luxuriæ, de quo frequenter accidit, quod multum appetit, & parum assequitur. Psal. Famem patientur vt canes.

Const. | Heb. 5. | Heb. 5. | Psal. 58.

Quinto, quia stomachus est multipliciter passiuus: patitur enim euomitionem, indigestionẽ, abominationem, inflammationẽ, eructationẽ, & multa huiusmodi. Sic interdum animus cõtra sanctam doctrinam patitur euomitionem, cum ipsam per memoriam non custodit, indigestionem cum ipsam non diligit: Abominationem cum ipsam audire refugit: inflammationem vero patitur, qui contra ipsam dedignatur, vel qui de ipsa (quando discit, vel docet) superbit. Apost. Scientia inflat. Sed eructationem, id est, stomachi euentationem patitur, qui ex ipsa ventum ostentationis quærit. Patitur autem ista stomachus quandoque ex maligna complexione, quandoque ex nimia exi-

1. Co. 8.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

inanitione, quãdoq; ex nimia repletione, quãdoq; ex vigoris defectione, quandoque vero expulsiuæ virtutis debilitatione. Quasi autem inordinata complexio humorum in stomacho, est inordinatio passionum, puta amoris, vel odij, vel iræ, & similia, ex qua frequenter accidit, quòd homo est male dispositus ad audiẽdum verbum Dei. Ex nimia etiã paupertatis inanitione, vel diuitiarum repletione, quia vtraque solicitudinem nimiam tribuit, vel occupationem, frequenter retrahuntur plurimi ab auditu, vel fructu verborum Dei. Vnde
Pro. 30. Proue. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi. Plures autem alij sunt quibus, & si absit solicitudo ad audiendum, deficit tamen vigor ad id quod audiunt opere implendum. Quidam vero verbum Dei cum magna deuotione audiunt, sed dum contrarię tentationes insurgunt, quia in virtute expulsiua ipsarum tentationum deficiunt, tentationibus deuicti nihil ex auditis proficiunt, quia scilicet
Luc. 8. venit diabolus, & tollit verbum de cordibus eorum, vt dicitur.

Item cibus spiritualis doctrina requirit quatuor virtutes, quæ sunt in hominis corpore, scilicet appetitiua, retẽtiua, digestiua, & expulsiua. Oportet enim vt cibũ spiritualis doctrinę anima primo
Dan. 11 appetat, sicut appetebat Daniel, qui propter appetitum scientiæ Dei vocatus est vir desideriorum.
Cant. Et sponsa etiam in Cantic. hunc cibum spiritualis doctrinæ appetebat, & expetebat, dicens: Sonet vox tua in auribus meis. Vnde anima quæ hunc cibum fastidit, ad mortem tendit.
Psa. 102 Psal. Omnem escam abominata est anima eorum, vsque ad portas mortis. Augustin. Sicut noxium est corpori corporeas escas non posse percipere, ita periculosum est animæ spirituales escas fastidire.
Aug. super Psa.

Item oportet quod anima audita retineat: Nam sicut nõ prodest corpori, quod stomachus cibum recipiat, si receptum statim euomat. Sen. Non prodest cibus, neq; accedit corpori, qui statim sumptus emittitur. Similiter nec verbum auditũ prodest, si statim obliuioni tradatur. Sen. in epi.

Item oportet quod mens auditum & retentum digerat, & in bonos humores, id est, in bonos mores, conuertat.

Item oportet, quod non solum digerat, sed etiam expellat, scilicet ea quæ bonis moribus non congruunt, respuat, & abiiciat: nam si intus retinet quod expelli debuerat, etiam bene digestis corruptionem præstat. Notandum autem, quod secundum quosdam prædictæ quatuor virtutes ex quatuor elementis contrahunt sibi vires. Vnde ignis, qui est calidus & siccus, correspondet virtuti appetitiuæ, terra frigida & sicca retentiuæ, aër calidus & humidus digestiuæ, aqua frigida & humida expulsiuæ: Oportet enim, vt quod ignis attraxit, terra ex sua natura retineat & quod terra retinuit aër dissoluat, & quod aër dissoluit, aqua emolliat. Ita quoque spiritualiter ignis, id est, intelligentiæ claritas appetitum excitat: Nam cum intellectus sublimiter, & delectabiliter cælestia cogitat, appetitum spiritualem in mente causat, & fit desiderium in corde hominis, vt auide quærat cibum sanctæ exhortationis. Terra vero, id est, stabilitas mentis, causat retentionem; quia quod appetitus per intellectum attraxit, stabilitas animi firmiter custodit; sed aër, id est, puritas mentis

mentis causat digestionem, quia quod animus firmiter conseruat, puritas mentis fideliter ordinat. Sed aqua, id est, discretionis mobilitas, facit expulsionem: quia quod suis moribus nō congruit, discretio remouet separat, & expellit, & sic à temperamento animus non recedit, sed tēperamentum seruans, peccati morbo non succumbit.

Item cibus sacramentalis, de quo Dominus dixit; Caro mea vere est cibus, &c. operatur in anima ad modum cibi corporalis; Nam nutrit animam, gratiam præstando; augmentat, virtutes multiplicando; calorem innatum temperat, concupiscentiam refrenando; in senibus vero calorem naturæ confortat, charitatem inflammando; deperdita restaurat, vires animæ reparando, & custodit hominem ne pereat, à peccatis præseruando. Ioan. Hic est panis de cęlo descendens, vt si quis manducauerit ex ipso, non moriatur — Ioan. 6

Per varias capillorum naturales proprietates, nostrarum quoque cogitationum diuersitates nonnullis similitudinibus Auctor hic prodere enititur.

Cap. XV.

Cogitationes assimilantur capillis propter tria.

Primò, quia capilli sunt capitis ornamentum. Vnde capilli dicuntur quasi capitis pili (vt dicit Isid.) Sicut ergo capilli, & specialiter pulchri, sunt ornamentum capitis; ita cogitationes, precipuę bonæ & ornatæ, sunt ornamentum mentis. Vnde Gregor. dicit: quod quasi capilli in capite sunt cogitationes in mente. Luc. Capillus de capite vestro non peribit: quia nulla bona cogitatio mentis sine retributione transibit. Vnde Gregor. dicit, quod ante Dei oculos vacuæ non transuolant cogitationes nostræ, & nulla momenta temporis per animum transeunt sine statu retributionis. — Isi. lib. ety. — Grego. — Luc. 21 — Gre. 20. mor.

Secundò, quia capilli sunt cerebri defensiui: Nam iuuant caput & cerebrum contra extrinsecas lęsiones, & ideo capilli sunt multi & duri. Capillus enim secūdum Constant. ex fumo grosso & calido nascitur, qui ex igneis & incensis humoribus per capitis poros egreditur, & ab aëre extrinseco desiccatur, & sic in substantiam capillorū conuertitur: vnde hic humore crescente, capilli crescunt, eo etiam deficiente euanescunt. Et secundum qualitatem talis fumi qualitas est capilli; Et ideo si fumus est multus, capilli sunt multi, si paucus pauci, si niger nigri, & sic de aliis. Sicut ergo capilli sunt ad defensionem cerebri, ita cogitationes bonæ sunt ad defensionem animi, quia dū feruent in ipso animo cogitationes bonæ, non ingrediuntur in ipsum cogitationes prauæ; Vnde dicebat Cassianus. Incipiamus bonas cogitationes diligere, & statim ab illis quæ malæ sunt dignabitur nos Dominus liberare. Quasi autem fumi capillos nutrientes & causantes, sunt exteriorum sensuū receptiones: quia de his quæ sensibus recipiuntur, interiores cogitationes formantur, vnde secundum modū fumi est qualitas capilli; Quia secundū ordinationem, vel deordinationem exteriorum sensuum sequitur ordinatio, vel deordinatio cogitationum, propter quod dicitur; Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine. — Const. — Cass. coll. 2 — Iob 31.

Tertiò, quia capilli sunt multipliciter passiui; Nam capilli inciduntur, vnde cæsaries capillorum à cædendo est dicta, quæ

ſolũ virorum, eo quod viro tondi decens eſt, ſed mulieri eſt indecens.

Itẽ capilli diſcriminantur, vnde dicuntur crines mulierum, quia vittis diſcriminantur, ſicut dicit Iſidor.

Iſid lib. ety.

Item capilli decaluãtur, ſcilicet deficiente humore pingui, quo nutriuntur capilli. Et ſi humor talis non deficit, ſed eum humor alius inficit, vel impedit non caluicies ſimpliciter dicitur, ſed eſt quædam caluicies ſpecialis, quæ etiam allopicia vocatur à medicis, in qua nutrimento corrupto capillorum congeries euaneſcit.

Item capilli dealbantur, ſcilicet cum caneſcunt. Hæc omnia conueniunt cogitationibus noſtris, quæ aliquando ſunt ſuperfluæ, & tunc ſunt præcidẽdæ. Vnde Gregor. Magno ſtudio ſuperfluæ cogitationes amputandæ ſunt, ſed tamen amputari funditus nequaquam poſſunt: ſemper enim caro ſuperflua generat, quæ Spiritus ſanctus ferro ſolicitudinis abſcindat. Aliquando vero cogitationes noſtræ ſunt dubiæ, vel inordinatæ, & tunc ſunt diſcriminandæ. i. diligenter diſcernendæ, & componendæ. Et hoc fit quando homo ad mentem ſuam per rationis intuitum redit. Quia (ſicut dicit Gregor.) Si à domo mentis ad momentum ratio diſcedat, quaſi abſente domina, cogitationum ſe clamor velut garrula ancillarum turba multiplicat, vt autem ratio ad mentem redierit, mox cõfuſio tumultuoſa conquieſcit, & quaſi ancillæ ſe ad iniunctum opus tacitè reprimũt, dum cogitationes protinus curis proprijs ad vtilitatem ſubduntur. Aliquando ſunt omnino prauæ, & noxiæ, & tunc ſunt penitus decaluandæ, id eſt, totaliter à radice, id eſt, à principio euellendæ. Iſa. Auferte malum cogitationum veſtrarum. Vnde Hier. dicit: eſt tutiſſimum atque perfectum, vt aſſueſcat anima ſoliciti, ſemper & peruigili cura ac cuſtodia diſcernere cogitationes ſuas, & ad primum animi motum probare vel improbare quod cogitat, vt vel bonas cogitationes alat, vel ſtatim malas extinguat: Hic namque fons eſt boni, & origo peccandi; ibi maxime oportet obſeruare peccatum, vbi naſci ſolet, ſtatimque ad primam tentationis faciem, & malum antequam creſcat reſtringere, dum adhuc eſt in cogitatione. Aliquando vero ſunt nigræ, & fœdæ, & tunc ſunt per pœnitentiam dealbandæ. Pſalm. Lauabis me, & ſuper niuem dealbabor: Nam pœnitentiæ ardor quaſi capitis capillos dealbat, dum mentis cogitationes purificat, vnde Grego. dicit, quod electorum mentes, ſi quas in ſe carnales cogitationes inueniunt, pœnitentiæ ardore cõſumuntur, nec cogitationes ſuas dilatari carnali voluptate permittunt: quia eo ſemetipſos iudicantes ſubtilius feriunt, quo diſtrictum iudicem præſtolantur vicinum. Vel etiam alia ratione dealbat pœnitentia caput mentis, videlicet, quia ardorem libidinis frigefacit, & ſic fumoſas, & noxias carnales cogitationes repellit: Nam albedo caniciei (ſecundum Conſtan.) accidit ex nimia infrigidatione nutrimentalis humoris, qui materia capillorum exiſtit: Nam phlegmatis frigidi humidique dominium caniciei eſt generatiuum: Ex fumo enim albo & frigido efficiuntur albi, tam capilli, quàm pili. Et hinc eſt etiam (ſecundum Ariſt.) quod capilli temporum citius caneſcunt quam alij, propter humoris paucitatem, & oſſium frigiditatem. Vnde pœnitentia humorem nutrimentalem infrigidari facit, dũ

Greg li. 5. mor.

Greg. mor.

Pſ. 59.

Greg. li. 13. mo.

Ariſt. de con.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

minuit, & ita caniciem mentis, id est, honestatem inducit. Potest etiam dici, quod canicies designat ætatis maturationem, libidinis extinctionem, vitiorum puerilium mortificationem, vitæ præsentis, & futuræ, instantem innouationem.

Somni naturales effectus septem, visionisque naturalis proprietates octo erudite describuntur, quibus singulis varijs rationibus & exemplis contemplatio non immerenter comparatur: & quamplurima de corporali spiritualique visione dilucidantur.

Cap. XVI.

CONtēplatio assimilatur somno. Primò quia somnus est animalium virtutū quietatiuus, scilicet sensitiuæ, & motiuæ; Quiescunt enim sensus in somno ab exterioribus mutationibus sensibilium, & corpus immobilitatur. Similiter contemplatiua vita requirit quietem ab exterioribus motibus, & actionibus. Vnde Beda dicit, quod contemplatiua vita est ab omni exteriori actione quiescere, & soli desiderio conditoris inhærere. Vnde Maria, per quam contemplatiua
Luc. 10 vita designatur describitur, quieta sedens, & a corporali ministerio vacans.

Secundò, quia somnus est naturalium virium confortatiuus.
Ari. de som. & vig. Vnde (secundum Philosophum) somnus est quies animalium, virtutum cum intensione naturalium; Naturalis enim virtus in somno fortius operatur. Vnde in dormiente virtus digestiua intēditur, tum propter reuocationē caloris ad interiora, tum quia anima quiescit ab actionibus sensitiuæ & motiuæ potentiæ, & ideo vehementius operatur virtus naturalis. Similiter in contemplatione, cum anima retrahitur ab exterioribus occupationibus, vigor mentis ad interiora reducitur; Vnde vis rationalis, quæ est naturalis & propria virtus hominis, fortius operatur, & affectiua vehementius inflammatur, & intellectiua altius eleuatur, secundum illud: Sedebit solitarius, & tacebit, & leuabit se supra se. Thre. 3

Tertiò, quia somnus est spiritus restauratiuus. Dicit. n. Auic. quod somnus est reditus spiritus ab instrumentis sensuum cum profundatione, vt digeratur nutriens, vt patet in somno se exercitātium, in quibus somnus est profundus propter superfluitatem resolutionis spiritus; Natura enim desiderans additionem, & restaurationem in substātia spiritus, profundit ipsum in interioribus, & facit ipsum latere ab exterioribus; vnde fit in eis profundior, & longior somnus, & sic dormiunt qui per medicinam euacuati sunt. Nam dum purgantur, plurimum in talibus de substantia spiritus cum superfluitate dissoluitur; sed per somnum spiritus reparantur, & suæ virtuti redduntur. Sic ei feruor spiritus, qui per peccata esset venialia, faciliter sæpe minuitur, per profunditatem somni, id est per contemplationem intimam recrescit, & reparatur. Auic.

Quartò, quia somnus est etiam exteriorum partium corporis infrigidatiuus. Nam (secundum Philosophum.) calor naturalis aliter se habet in vigilante quam in dormiente; quia vigilante procedit ab interioribus ad exteriora, sed in dormiente ēcontrario retrahitur ab exterioribus ad interiora, scilicet ad stomachum, & partes illas; Et ideo exteriora corporis remanent frigida, & propter hoc indiget homo magis cooperiri dormiens, quam vigilans. Similiter contemplatio Ari. de som.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

templatio reuocat hominem ad seipsum, & inflammat ipsum circa cordis interiora, id est, circa spiritualia, secūdum illud. In meditatione mea exardescet ignis; sed frigefacit eum circa exteriora, id est, circa temporalia, vt non curet de eis, neque diligat ea.

Ps. 38.

Quintò, quia somnus est humorū reparatiuus, & clarificatiuus; Nā si somnus sit moderatus, cibus bene digeritur, corpus impinguatur, calor naturalis augmentatur, humores reparantur, & omnes clarificantur. Sic etiā per cōtemplationem sobriam & discretam, quæ nō plus quærit sapere quam oportet, cibus fidei & spiritualis doctrinę bene intrinsecus gubernatur & operatur, mens deuotione impinguatur, calor & charitas augmentātur, & humores, i. affectiones, & cogitationes interiores reparantur, & clarificantur. Vnde ipse est somnus, de quo dicitur; Somnus sanitatis in homine parco.

Eccl. 3

Sextò, quia somnus est virtutū vnitiuus, quia virtus in vigilia dispersa in somno vnitur, dum ad intima reuocatur in corpore dormientis, vt Auic. dicit. Sic anima cōtēplātis tota ad se ipsam, & in seipsam recolligitur, & vnitur, & ideo circa spiritualia fortia reperitur. Vnde Dominus de cōtēplatiua vita loquens, dixit Marthæ; Porro vnum est necessarium.

Auic.

Luc. 10

Septimò, quia somnus est ęgrotantium alleuiatiuus; Nam infirmo, si somnus in quantitate & qualitate fuerit tēperatus, ęgrotū alleuiat, & futurā victoriā contra morbum annunciat. Qui autem fortiter tentatur quodammodo infirmatur, talis si vult alleuiari, & sanari, det se orationi, & contemplationi; quia maximè per hanc victoriam obtinebit. In huius figura de Lazaro infirmato discipuli dixerunt Christo Domine, si dormit, saluus erit.

Item contemplatio assimilatur visioni corporali: Nam, vt colligitur ex Perspectiua, ad visionem corporalem requiruntur octo. Perspe. li. 3.

Primum est sanitas, siue bona dispositio organi visualis, id est, oculorum. Quasi autem duo oculi animæ, sunt intellectus & voluntas. Oculus igitur intellectus tunc est sanus, quando est ab erroribus mundus: sed oculus affectus, seu voluntatis, tunc est incolumis, quando est à rerum temporalium inordinatis cupiditatibus immunis, vt dicit Augu. Vtraque ergo puritas est necessaria Deum contemplari volentibus; propter quod dicitur. Beati mundo corde, quoniā ipsi Deum videbunt. Et quia vtrumque oculum fides purificat, scilicet intellectum ab erroribus, & affectum à cupiditatibus, vnde dixit Petrus; fide purificans corda eorū; Ideo fides necessaria est ad Deū contemplandum, sicut oculorum sanitas & puritas ad videndum; propter quod August. dicit, quod humanæ mētis acies inualida in tam excellenti luce non figitur, nisi prius per iustitiam fidei mundetur.

Aug.

Matt. 5.

Act. 15.

August.

Secundum est oppositio visibilis circa visum. Sed nota, quod quando res visa directè opponitur visui, tunc species illius rei venit super lineas rectas cadentes in centrum oculi, quæ lineæ omnes directę à singulis partibus rei faciunt vnam pyramidem, cuius conus est in pupilla, & basis in re visa, ex quo patet, quod talis pyramis ex parte rei in se habet latitudinem, ex parte vero oculi arctitudinem. Sic etiam quando diuina, & æterna ante oculos mentis contemplando deducimus, quia ea prout sunt in seipsis capere nequimus, sed de eorum magnitudine modicum

quid

quid attingimus, quasi eorum latitudo in oculis nostris quodammodo coarctatur; quia quāquam in se maxima sint, nos tamen parum capimus. Vnde dictum est Moysi: Posteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris: In visione enim faciei notitia est perfecta; in visione vero posteriorum, notitia accipitur modica & confusa. Exo. 33.

Item videmus communiter, quod tria genera visibilium visui opponuntur, scilicet lumina, & specula, & corpora colorata. Lumina igitur sunt spirituales naturæ, specula diuinæ scripturæ, corpora colorata, corporales creaturæ. Et circa hæc versatur Sanctorum cōtemplatio, scilicet, vel circa spirituales naturas, vel circa diuinas scripturas, vel circa corporales & visibiles creaturas: propterea, quia inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Tertium est distantia proportionalis: Nam si res poneretur super oculum, non videretur, & si nimis esset a longe, nullo modo videretur, aut malè. Oportet igitur quòd à visu distet secundum aliquam proportionem, intra quam non æqualiter, sed magis & minus videtur, secundum modum distantiæ. Sunt autem rebus diuinis quorundam oculi propinqui & vicini, scilicet beatorum, & ideo isti clarè, & apertè illa conspiciunt: quorundam vero valde remoti, sicut oculi damnatorum. In cuius signum dicitur de diuite damnato. Eleuans oculos, scilicet mentis, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Vnde tales de gloria Dei, & beatorum, quasi nihil, vel parum vident, quia damnati gloriam beatorum vsque ad diem iudicij vident, non distinctè, sed confuse, sicut illud quod à remotis videtur: Non enim cognoscunt, qualis eorum gloria sit; sed solum cognoscunt eos esse in gloria quadam inestimabili, & ex hoc torquentur, tum propter inuidiam, tum quia ipsi talem gloriam amiserunt; sed post diem iudicij omnino beatorū visione priuabuntur, secundum illud. Tollatur impius, ne videat gloriam. Quorundam vero oculi, vt viatorum, partim sunt distantes, partim appropinquantes, quia licet distent per naturam, appropinquant tamē per gratiam. Et ideo ipsi diuina magis vel minus contemplando percipiunt, secūdum quod per gratiam magis vel minus eleuantur, secundum illud. Ecce intelliget seruus meus exaltabitur & eleuabitur, & sublimis erit valde. Oportet ergo (vt patet ex dictis,) quod eius, quod videtur ab oculo, sit situs terminatus, scilicet non nimis a base visuali elōgatus, quia illud quod multum a base visuali elongatur, licet visui opponatur, non tamen distinctè videtur, sicut autem visus corporalis non bene videt illud quod est multum elongatum à base visuali; sic intellectus noster in hac vita imperfectè cognoscit, & contemplatur id quod multum elongatum est à natura sensibili, eo quod nihil sine phantasmate intelligit anima, (vt dicit Philosophus.) Phantasma autem est similitudo rei sensibiles: vnde ea quæ sunt omnino à sensu remota, sicut res intellectuales, à nobis cognosci non possunt, nisi in quantum se nobis per aliquos effectus sensibiles manifestant: & ideo contemplatio nostra circa talia, modica est, sed tamen delectabilissima, vnde Philosophus

Rom. 1.

Luc. 17.

Eccl. 2.

Isa. 52.

Aris. de anim.

Arist. 1. de par. anim.

phus dicit, accidit circa illas honorabiles existentes, & diuinas substantias minores nobis existere theoricas. Etsi secundũ modicum attingamus, tamen propter honorabilitatem cognoscẽdi, delectabilius aliquid habent, quam quæ apud nos omnia.

Quartum est soliditas rei, quia si res non est densa, sed visui peruia, nõ videtur, propter quã causam aërem non videmus. Sic cõtemplatio nostra non debet esse circa peruia, id est, circa transitoria, & temporalia, sed circa solida, & stabilia, & æterna. Apostol.
2.Co.4. Non cõtemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur: Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ vero non videntur, æterna sunt.

Quintum est magnitudo debita rei visæ; quia si nimis esset parua, non videretur in quacunque distantia: Visus enim non perficitur nisi per pyramidem ad oculum venientem, quæ si fuerit valde parua, occupabit partem visus valde paruam; sed visus nõ sentit visibile, nisi quando pars suæ superficiei debita quantitate visibilis fuerit immutata. Spiritualiter autem beatus August. (Aug. de ci. Dei.) distinguit tria genera bonorum, scilicet minima, prout sunt bona fortunæ: media, prout sunt bona naturæ: & maxima, prout sunt bona gratiæ, vel gloriæ. Non ergo nostra contemplatio esse debet circa bona minima, immo ea per affectum propter sui modicitatẽ respicere non debemus; sed debet esse circa maxima, scilicet bona gratiæ, vel gloriæ.

Sextum, est raritas medij, quia si medium fuerit nimis densum, non fiet per ipsum multiplicatio speciei, & species venire non poterit ad pupillam. Hoc medium in cõtemplatiuis viris est sensus, siue corpus, sine quo neque consistere, neque cõtẽplari possunt: quod si fuerit dẽsum, id est, grossum, & plenum, & delicijs enutritum, cõtẽplationem spiritus impedit: Nam venter pinguis nõ gignit sensum tenuem, sicut Hieron. dicit. (Hier.) Sed si fuerit per abstinentiam tenue, spiritum aptiorẽ ad contemplandum efficiet. Gregor. Nazianzenus: Caro se velut (Grego.) grossa quædam & obscurior nubes animę obijciens, considerare eam diuini luminis radios non sinit.

Septimum est lux; quia species non immutat mediũ, vel visum, nisi cum luce. Similiter ad cõtẽplãdum diuina, necessaria est lux fidei, vel gratiæ, vel scripturæ sacræ. Psalm. Accedite ad Deum, & (Psal. 33.) illuminamini.

Octauum est tempus; quia visio fit in tempore, sicut probatur in perspectiua: Nam quamuis visibile subito obijciatur visui, non tamen distinctè apprehenditur, nisi aliqua animę habita deliberatione, quę indiget tempore. Et ideo attentio animæ est necessaria cũ prædictis. Sic etiam contemplatio requirit sua tempora: Nam quædam tempora aptiora sunt contemplationi diuinorum, vt tempora magis quieta, vel quibus homo magis est sobrius. Vnde Psal. Mane astabo tibi, & videbo. (Psal. 5.) Et iterum. In matutinis Domine meditabor in te. (Psal. 62.) Et etiam tempora quibus homo nõ habet occupari circa exteriora. Psa. Media nocte surgebam ad confitendum tibi: (Ps. 118.) Ocium enim sanctum quærit charitas veritatis, vt August. dicit. (Aug. 19. de ciu. Dei.)

Item dulcedo contemplationis assimilatur sanguini.

Primò ratione principij fontalis; quia (secundum Aris.) sedem habet in corde, quia dicit; (Aris. de ani.) quod cor est principium sanguinis.

nis, ſicut & venarum, vt manifeſtum eſſe dicit per anathomiam. Sed ſecūdum Gale. ſedes ſanguinis eſt in hepate ſicut in ſuo fonte; quia in calore hepatis eſt locus ſecundę decoctionis, & inde ſanguis per membra dirigitur, vt eorum calore tertio decoquatur: Prima enim decoctio fit in ſtomacho, ſecunda in hepate, tertia in omnibus mēbris. Poſſet autem dici, vtramq; opinionem cōcordando, quod hepar eſt principiū ſanguinis quoad materiam; quia materia ſanguinis eſt ab hepate, ſed cor quantum ad formā, quia in corde illa materia accipit formam ſanguinis. Moraliter autem per calorē, ſiue hepatis, ſiue cordis, ardorem accipimus amoris. Ex ardore nanq; dilectionis, quaſi ex calore hepatis, vel cordis, profluit dulcedo, & ſuauitas ſpiritualiter contemplantis. Pſalm. Guſtate, ſcilicet per amorem, & videte, ſcilicet per contemplationem, quoniam ſuauis eſt Dominus.

Gale. — Pſal. 33.

Secundo ratione qualitatis naturalis: Eſt enim ſanguis calidæ & humidæ naturæ, calor ex amore, humor ex timore debet prouenire, qui duo creſcere, & delectari reuerenter, & ſobriè, faciunt contemplantem, vnde Pſal. ex perſona Chriſti dicētis Patri. Qui timēt te, ſ. timore filiali, qui eſt ex reuerentia & amore, videbunt me, ſcilicet, in contemplatione, & lætabuntur interna delectatione.

Pſa. 118.

Infantis nuper nati modus cuſtodiēdi, ac alendi edocetur, qui lucidiſſimis exemplis his qui recenter ad Deum conuerſi ſunt adaptatur.

Cap. XVII.

Conuerſi nouiter ad Deum, oportet vt gubernentur & foueantur ad modum Infantis nouiter nati: Infans enim nouiter natus diligenter gubernādus eſt, quia cum caro eius ſit fluida, & tenella, ſunt ei adhibenda remedia, & fomenta; & ſicut docet Conſtant. plura fomenta ſunt ei adhibenda.

Conſt.

Primum eſt, vt in roſis cum ſale tritis inuoluatur, vt membra fluida confortentur, & à viſcoſa humiditate purgentur. Quaſi autē roſæ redolentes, ſunt ſanctorū virorū exēpla, & virtutes, quibus infans inuoluitur, quando nouiter conuerſus ad imitādū prouocatur; ſed debet ei cum ſale teri, i. cū diſcretione exponi & ſuaderi: Non enim adhuc debili debet perſuaderi exēpla nimis auſtera, ne fortè deſperet, vel ne fortè aſſumat ſupra poſſe ſuū. Vnde debēt proponi exēpla cōpetētia ſibi, quibus ad proficiendū confortetur, & à peccati viſco. i. cōſuetudine, ſeu infectione purgetur, & liberetur. Pet. Quaſi nō geniti infantes lac cōcupiſcite, i. faciliū exemplorū informationē, ſiue imitationē, & ſequitur. Rationabiles ſine dolo, vt in eo creſcatis.

1. Pet. 2.

Secundum eſt, vt palatum, & gingiuę, cum digito melle vncto fricentur, vt interiora oris mundificētur & confortentur, & dulcedine mellis appetitus infantulo prouocetur. Tūc autem pœnitēs digito fricatur, quando leue opus, ſiue onus, & non graue, & importabile ſibi imponitur. Vnde contra nimis auſteros ſacerdotes Dominus dixit: Alligant onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeris hominum, digito autem ſuo nolunt ea mouere. Sed adhuc oportet, quod digitus melle vngatur, ita quod etiam cum quadam dulcedine pœnitentia inungatur; quia tunc pœnitēs libentius recipit, & magis confortatur, & prouocatur appetitus eius ad faciendum; & quanto

Mat. 23.

quanto libentius facit, tãto plus ei valet ad interiorem purgationem.

Tertium est, vt sæpe balneetur, & oleo myrtino ac rosaceo inungatur, & omnia eius membra fricentur. Per frequentem autem balneationem, accipe frequẽtem lachrymarum compunctionem, Psalm. Lauabo per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Per oleum myrtinũ, intellige doctrinam temperantiæ. Et per oleum rosaceum, doctrinam patientiæ; quia myrtus temperantiam, rosa verò patientiam significare consueuit. Et isto duplici oleo debet pœnitens præcipuè liniri, id est, ad patientiam & temperantiam præcipue moueri, scilicet ad patientiam aduersorum, & ad temperantiam delectabilium, quæ temperantia debet esse in omnibus membris. Psal. 6.

Quartum est, vt in loco obscuro somnus prouocetur, vt lumen in oculis eius congregetur, & ne nimio lumine oculi tenelli lædãtur, vt non lusci efficiantur. Sic nouiter conuersi, potius in quadam obscuritate, siue simplicitate fidei sunt tenendi, vel permittendi quiescere, quàm eis subtiliora & altiora sint proponenda, & dilucidanda; quia talia, quantumcunque per verba declarata, debiles oculos mẽtis eorum potius læderent, quam illuminarent. Vnde talibus Apostolus dicebat: Facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo, id est, facili fidei doctrina, non sublimi & difficili. Heb. 5.

Quintum est, vt super omnia caueatur, ne corrupto lacte nutriantur, quia ex hoc infirmitates pessimæ generantur paruulis; nec est danda medicina paruulis dum ægrotant; sed nutrix conuenienti medicina dietanda est, vt defectum infantis suppleat virtus nutricis, sicut Constan. dicit: Ex bona enim dispositione lactis, fit bona consistentia prolis. Similiter ergo cauendum est, vt nouiter ad fidem, vel pœnitentiam conuersi, nõ nutriantur doctrina praua, vel hæretica, quia ex hac generarentur in eis pessimæ opiniones & dispositiones. Vnde regula, vel medicina eis necessaria, tradenda est de sanctorum virorum instructionibus & exemplis; quia ex illorum informatione, bona vel mala pendet nouitiorum vita & forma; propter quod dicebat quibusdã Doctor gentium, & Magister Apostolus. Obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Phi. 3.

Sextum est, quod infantuli fasciis sunt ligandi; eo scilicet, quia membra infantilia sunt tenella, & ad diuersarum susceptionem formarum sunt disposita, & ideo fasciis sunt liganda, ne fiant deformia siue torta. Sic quia nouiter conuersi, & præcipuè iuuenes, sunt faciles ad suscipiendum omnem informationem sibi datam, ideo sunt sub certis legibus & regulis limitandi, & certis, & discretis personis commẽdandi, ne ex alicuius malis exẽplis, vel verbis deformentur.

Septimum est, quod quia infãtuli multum capiunt nutrimenti, indigent multo somno, vt sic calor ad interiora reuocetur, & digestio celebretur. Valet etiam eis ad hoc si mitius moueantur, & sic ex motu calor interior confortetur, & vt somnus per fumositatum resolutionẽ cerebro prouocetur. Valet etiam eis ad hoc si cantetur, vt infantuli sensus ex vocum dulcedine delectentur. Similiter quia conuersi nouiter, & præcipue iuuenes, sunt multum auidi, & apti capere nutrimentum

tum doctrinæ spiritualis, indigēt somno, id est, vacatione & quietè cōtemplationis, & meditationis, vt calor diuini amoris in eis accendatur, ita vt doctrina qua informatur eis magis placeat & proficiat. Debent etiā moueri in cunis, id est, facilibus obedientiæ operibus occupari, ne ociosi sint: quia ex talibus operibus calor amoris, & somnus. i. quies cōtemplationis in eis accenditur & aperitur. Valet etiam eis, vt cantus diuinę laudis audiant, si sunt laici, vel dicant si sunt clerici. Vnde legitur de B. Aug. quod tempore conuersionis suæ flebat vbertimè atque creberrimè, suauè sonantis Ecclesiæ vocibus vehemēter affectus: Voces enim illæ influebant auribus eius, & eliquebatur veritas in corde eius, & fluebant lachrymæ, & bene illi erat cum eis.

Tempora, quæ in capitis partibus sita sunt, humanorum corporū conditione quatuor rationibus indicantur, carnisq; natura quemadmodum corpus à spiritu gubernari debeat, similitudinibus multis declaratur.

Cap. XVIII.

Corporum humanorum conditionem partes capitis quæ dicuntur tempora, repræsentat quo ad quatuor.

Primò, quia illæ duæ partes capitis quæ Tempora dicūtur, sunt membra valde mobilia. Et ideo
Isid. lib. (vt dicit Isidorus) tempora dicta
ety. sunt, quia sua mobilitate cōtinua quasi interuallis temporum immutantur. Sic etiā humana corpora secundū decursum tēporum iugiter immutantur & alterātur, vnde de homine, quoad corpus,
Iob 14. dicitur Iob: Nunquam in eodem statu permanet. Apparet etiam ex hoc dicto Isidori, quod istæ duæ partes capitis denominantur à temporibus, & ideo non debēt vocari tempora, vt quidam idiotæ proferunt, sed tempora, & hoc etiam dicunt Hugo. & Brito.

Secundò, tempora sunt valde vtilia: Nam per tempora, mediantibus neruis, ad instrumenta sensuum spiritus defertur, & per eadem spiritus vitalis per quasdam arterias à corde ad cerebrum demandatur. Sicut ergo tempore deseruiunt sensui & vitæ, sic corpus datum est homini vt spiritui obsequatur, vt in sensu, id est, in cognitione perficiatur: & vt vitā æternam etiam mereatur. Vnde Apostolus: Obsecro vos per mise- Ro. 12
ricordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentē, sanctam, Deo placentem.

Tertiò, quia tempora sunt valde passibilia, & ad læsionem facilia: Nam propter neruorum sensibilium, & arteriarum; venarumque pulsatilium in loco temporum colligantium, tempora sunt valde passibilia, & ad læsionem facilia; Vnde animal ibi percussum de facili moritur, sicut dicit Philosophus, & ad hoc etiam ac- Arist. 19
cidit, quia humor qui est in tem- de ani.
poribus, cito egreditur propter ossium tenuitatem, propter quod tempora cito canescunt propter humoris paucitatem & siccitatem in eis dominantem, & propter eorum conuertibilitatem ad naturam frigiditatis. Sic etiam naturaliter corpus humanum inter omnia corpora est valde passibile, & ex leui percussione interdum ducitur citius ad mortē: continuè etiam, calore & humore in eo deficiente, ad senium, & caniciem tendit. Aposto. Quoti- 1. Co. 15
die morior, & ad mortem tenditur senescendo; Nam quod antiquatur & senescit, propter interitum est.

Quartò, quia tēpora sunt valde humectabilia, sunt etiā interius aliquantulum villosa, vt humo- Heb. 8.

jem

rem à cerebro venientē recipiāt, & somnum oculis inducant, & si illi villi fuerunt compressi per liquationem compressi humoris, oculos lachrymari faciunt. Similiter quoque corpus nostrum humorē cibalem quotidie recipit, qui concupiscentiam frequenter incendit, & somnum peccati inducit. Est insuper corpus frequētius ex sua passibilitate, & grauitate, causa lachrymationis, & luctus. Vnde Apostolus. Ipsi inter nos gemimus, expectantes redemptionem corporis nostri.

Rom. 8.

Item qualiter corpus debeat à spiritu gubernari, ipsa natura carnis ostendit.

Primò ratione nobilitatis: Nam caro humana est priuilegiata, eo quod sit nobilissimæ formæ, vnita, scilicet animæ rationali, quæ est Dei imagine insignita: immo quod super omnia mirabilissimum est, caro humana Dei caro est facta, & verbo Dei vnita, propter quod est super omnia exaltata, ex quo dedignari debet homo carnem sic nobilitatā, & exaltatam alicui vilitati seu fœditati exponere. Vnde Leo Papa dicit. Agnosce ô Christiane dignitatem tuam, & diuinæ consors factus naturę, noli degeneri conuersatione tua, in pristinam vilitatem redire.

Leo Pa. in quodā ser.

Secundò ratione vtilitatis, quia (secundum Consta.) caro cum sit calida, & humida, est caloris naturalis fomētum, ossium, neruorum, & lacertorum cooperimentum, & frigiditatis temperamentum. Et ad hæc omnia valet corpus à spiritu regulatum, quia est amoris spiritualis nutrimentum. Ecclesiast. Feruor ignis, id est, feruor diuini amoris, vrit carnes eius.

Eccl. 38

Item est virtutum, & gratiarum spiritualium absconsiuum: Nam grossities, & infirmitas corporis, abscondit dona mentis, & abscondendo per humilitatem custodit: Apost. Habemus thesaurū istum in vasis fictilibus, id est, fragilibus corporibus. Interdum etiam dum corpus atteritur frigus mentis, id est, pigritia expellitur. Psalm. Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt.

2. Co. 4

Ps. 15.

Tertiò ratione varietatis: est enim triplex caro, siue triplex species carnis. Vna neruis, & musculis admixta, vt lacertus: Alia inter durum & molle temperata, vt caro cartilaginosa, tertia inter hæc media, vt caro communiter dicta. In quo significatur quod ipsum corpus nostrum aliquando est dum duritia & rigiditate domandum, quod signat caro neruis admixta. Aliquando cum mollitie, & lenitate fouendum, quod signat caro communiter dicta. Semper autem est cum temperantia nutriendum, & regendum, quod signat caro cartilaginosa. Aposto. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, hostiam, vitia mortificando: sed viuentem, naturam conseruando: & hęc duo temperantia facit, quia naturam conseruat, & vitia resecat.

Ro. 12.

Quartò ratione quantitatis: Dicit enim Arist. quod aues paucas carnes habentes veloces sunt, vigorosæ, & boni volatus: Sed aues multas carnes habentes, sunt pigræ, & vix à terra valent se erigere. Sic homines, qui à carnalibus delitijs, & delectationibus abstinent, sunt circa spiritualia vigorosi, & ad ascensum per volatum contemplationis idonei. Sed homines carnosi, id est, carni vel ventri dediti, econtrario sunt ad spiritualia pigri, & à terrenis affectibus nequeunt separari. Vnde Philosophus dicit quod

Ari. 13. de ani.

Ari. 12. de ani.

quod caro nimis abundans, impedit spiritus operationes. Et ideo creatio capitis ex multa carne non fuit, vt esset homo sensus melioris, intellectus perfectioris. Ari. li. 1 de ani. Dicit Philosoph. etiam quando locus qui est circa oculos est multæ carnis, malitiam signat dispositionis, & prauæ formationis, & defectum formatiuæ virtutis. Vnde ex multa carne & debili virtute non valente illam regere, monstruosæ generantur in corpore passiones, sicut ipse Ari. 16. de ani. Philosophus dicit; quæ omnia ostendunt, quod temperantia necessaria est ad sanitatem mentis, & ad valitudinem corporis. Vnde de sobrietate, quæ est temperantiæ pars, scilicet quoad po- Eccl. 23 tum, dicitur, Ecclesiast. Quod sanitas est animæ & corporis, potus sobrius.

Pastorum munus in eorũ cura gerenda quale existat, quamplurimis mammillarum mulierum similitudinibus terminatur.

Cap. XIX.

Cura pastoralis assimilatur mammillæ.

Primò, quia mammilla in muliere est membrum duplicatum, quia duo sunt præcipue pastori necessaria, scilicet vita, & doctrina, vt scilicet ad nutrimentum subditorum ex altero fluat lac exempli, ex altero vero verbi. Apost. Thi. Exemplum esto fide- 1. Thi. 4 lium in verbo, in conuersatione, &c. Vel duo vbera sunt duæ virtutes necessariæ rectori, scilicet iustitia, & clementia. Prou. Mise- Prou. 10 ricordia, & veritas custodiunt regem, & roboratur clemẽtia thronus eius. Grego. Inesse rectoribus Gregor. debet, & iustè patiens misericordia, & piè sæuiens disciplina. Dicit tamen Philosophus, quod a- Ari. 6. de ani. nimalia multorum vberum, multorum sunt filiorum, & habent vbera à parte inferiori diffusa, vt patet in canicula, & porca; Et cũ peperit porca, dat primo filio primam mammillam, & secundo secundam, & sic de alijs. Animalia autem pauca vbera habentia paucos habent filios. Vnde videtur, quod natura non errante, nõ debet aliquod animal plures filios generare, quã habeat mammillas in corpore, alias esset inuenire diminutum, & superfluum in natura, quod pro inconuenienti habet Philosophus. Sicut ergo animalia multorum filiorum, multorum quoque sunt vberum; & econuerso, quæ paucorum sunt vberum, paucorum sunt filiorum; Sic pastores quanto plures habent spirituales filios pascere, & nutrire, tanto pluribus eos vberibus, id est, virtutibus oportet abundare, quibus bonorum operum præbeant alimenta, id est, exempla, vel iuuamenta. Et ideo (sicut dicit Grego.) virtutibus va- Greg. in past. cuus ad regimen nec coactus accedat.

Secundò, quia mammilla est membrum ad nutrimentum fœtus necessarium; Sic pastoralis cura est necessaria, vt subditi velut filij nutriantur, & pascantur verbo, & exemplo, & etiam temporali subsidio. Pet. Pascite qui in vobis est, gregem Dei. Tre. Lamię nudauerunt mammas, & lacta- 1. Pet. 5 uerunt catulos suos; Nam La- Tre. 4. miæ mammas denudant, quando pastorum mentes internas suas virtutes ad subditorum profectum operibus demonstrant, videlicet sapientiam docendo, pietate subueniendo, & sic de alijs.

Tertiò, quia mammilla est mẽbrum lactis administratiuum; Lac autem (vt dicit Aristot.) est sanguis decoctus, digestus, non corruptus; Nam sanguis menstrualis ad mammillas opere na-

turæ repellitur, & ibi decoquitur & digeritur: Sunt enim mamillæ in pectore situatæ vt cordi essent vicinæ, vt propter caloris cordis decoctionem, sanguis in lactis naturam facilius verteretur. Digestus autem sanguis ex albedine glandularum mammillarum, in candoris speciem transformatur (vt dicit Constant.) Caro enim mammillæ cauernosa & porosa est, vt spongia, & glandulosa, & mollis, & alba, & ideo ad generationem lactis est apta. Lac autem bene digestum est dulce, quod necessarium est propter cibationem animalis, eo quòd cibus omnium animalium non est nisi dulcis, & valde digestus, (vt dicit Constant.) Ex quibus omnibus colligitur, quòd membrum mammillæ est sanguinis depuratiuum, digestiuum, dulcoratiuum, & inspissatiuum. Prælatus igitur ad modum mammillæ debet præbere sanguinem, id est, doctrinam sapidam, & vitalem, quam tamen primò debet depurare legendo, digerere meditando, dulcorare disponendo, inspissare siue ingrossare proferendo, ita vt faciliter & auide ab auditoribus capiatur.

Const.

Quartò, quia mammilla est membrum cordis, & pectoris defensiuum: Nam mammillæ sua carnositate pectus cooperiunt, & frigiditatem eius osseam temperantes, à frigiditate aëris protegunt, & defendunt. Sic cura pastoralis non debet tantum intendere subditis, quin pectus siue cor suum custodiat, siue defendat à vitijs. Vnde sicut mammillæ primo pectus armant, deinde autem lac propinant; ita pastores primo debent intendere sibi, deinde gregi prouidere, Acto. Attendite vobis, & gregi vniuerso.

Act. 4.

Quintò, quia membrum mammillæ est concepti fœtus indicatiuum: Nam (sicut dicit Philosophus,) si impregnatio fuerit masculi, apparet dextra mammilla maior sinistra; si vero fœmina fuerit, est sinistra maior. Et hoc signum apparet, quando primo fœtus incipit se mouere. Sic in correctione prelati, mamilla dextra est rigor disciplinæ; sed sinistra, dulcor misericordiæ. Si ergo dulcor misericordiæ excedat rigorem disciplinæ, facit filios fœmineos, i. subditos dissolutos: sed si vigeat rigor disciplinæ, facit masculinos, i. viriles, & virtuosos. Quandoq; autem ex nimia mollitie prælidentis, vita omnino corrumpitur, & perditur delinquentis: & econtra, quandoq; ex rigiditate, siue duritia, conseruatur: Et ideo dicitur super Amfor. quod quando mulieres pariturae sunt abortiuum, mammillæ mollescunt Cuius ratio est (secūdum Gale.) quia gracilitas mammillæ paucitatem lactis signat. Vnde cū fœtus debitum nutrimentū non habeat, necesse est vt abortiat; Si vero fuerint vbera dura, sanum esse fętum designant, vnde docet Isid. Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est vt arguatur. Cum dolore sunt abscindenda, quæ leuiter sanari non possunt.

Arist. 6. de ani.

Gale.

Mentis curiositas dolori verticis comparatur, & quæ ei sint adhibenda remedia aliquibus doloris verticis medicaminibus declaratur.

Cap. XX.

CVriositas mentis assimilatur dolori verticis.

Primò ratione diuisionis: quia dolor verticis hoc modo fieri solet, vt videatur caput in plures partes diuidi. In plures ergo partes caput scinditur, quia hominis curiosi mens in diuersa partitur: quærunt enim curiosi varia, & diuersa;

Eccl.4. diuersa, & noua, contra illud. In pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Secundo ratione curationis; quia oportet primo, vt caput infirmi vitta, id est, lineo pāno stringatur, & sic mens curiosi stringenda est vitta, id est, corrigēda est doctrina. Sic sua vitta, id est, doctrina, ligauit Paulus caput Thimothei, i mentem: dicēs.
2.Thi.2. Stultas & sine disciplina quęstiones deuita, sciens quod generant lites; seruum autem Dei non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Oportet etiam, vt huic infirmitati auxiliū medicinæ nō desit, quoniam huiusmodi morbus velut cancer serpit.
Ibid. Vnde Apost. Prophana & inutilia deuita, multum enim proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cancer serpit.

Tertio ratione læsionis, quia solet talis infirmitas verticē dolentium lædi per multiloquium; & ideo curiosis & garrulis litigatoribus remediū est, vt ori ipsorum silentium imponatur: Nam
Pro.10. in multiloquio peccatum non deerit.

Pinguedinis varietas ac natura describitur, spiritualis deuotio quatuor rationibus similis esse monstratur.

Cap. XXI.

DEuotio assimilatur pinguedini.

Primo quidem, quia pinguedo sua vnctuositate est ignis & caloris vitalis nutritiua. Et similiter mentis deuotio ignem diuini amoris, & calorem, id est, feruorem charitatis, quo anima spiritualiter viuit, in ipsa anima fo-
1.Re.2. uet & nutrit. 1.Reg. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps: Adeps enim incenditur, cum ex ipsa deuotione animus inflammatur.

Secundo, quia pinguedo est sua aërea lenitate superficiei perspicua; quia scilicet mentis deuotio etiam exterius prorumpit, siue per lachrymas, siue per voces diuinæ laudis, & alia huiusmodi: Vnde Ioan. Cassianus dicit, quod Io. Cas. in coll. Abba.
deuotio est feruor bonæ volūtatis, quem mens cohibere nō valens, certis manifestat indicijs. Psal.62.
Psalm. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea; & sequitur. Et labiis exultationis laudabit os meum.

Tertio, quia pinguedo est vacuitatis corporis repletiua, & sic deuotio replet & complet defectus animæ. Vel vacuitas corporis est humilitas mentis, quæ repletur pinguedine, quia mens humilis repletur deuotione. Iob. Viscera Iob.21.
eius replebuntur adipe.

Quarto, quia pinguedo est diuersarum partium impinguatiua, vnde & habet diuersa nomina. Nam (sicut dicit Isido.) aruina est pinguedo adhærens cuti; & ista signat deuotionem exteriorem, quę ostenditur in effectu. Iob. De Iob.15.
lateribus eius aruina dependet. Adeps autem est pinguedo intestina inuoluens, & membra interius custodiens; & hæc designat deuotionem interiorem, quam Deus præcipue requirit. Leuitici. Leui.3.
Omnis adeps Domini erit. Pinguedo autem cōmuniter dicitur de vtraque, licet strictè dicatur pinguedo quæ adhæret cuidam pelliculæ quæ dicitur zirbus: ergo pinguedine largo modo sumptam habet, qui tā interius quam exterius est deuotus, vel quod pinguedo inuenitur in diuersis partibus, signat quod deuotio inuenitur in diuersis rebus. Vnde sicut Bernar. dicit. Non omnibus Bern. in Cant.
eodē modo data est gratia ista, scilicet deuotio. Porro Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in sinu, Paulus in tertio cælo secreti huius gratiam assecuti sunt.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Deo metaphoricè in Scripturis humana membra adscribantur, huius rei significatio singulatim aperitur.

Cap XXII.

DEo in sacra Scriptura attribuuntur humana membra, & hoc fit secūdum metaphorā, sicut Damasc. dicit. Simplex enim Deus est, & non figurabilis. Oculos enim palpebras & visum habere describitur; quia habēs virtutem vniuersorum consideratiuam, nihil eum latere potest. Aures quoque & auditum habere describitur, quia apud eum propitiationem fore, & deprecationis susceptionem non timemus: Per hunc enim sensum nos mites ostendimus, quando deprecantibus aures fauorabiliter inclinamus. Os, fauces, & labia habere dicitur, quia illud velut loquēdo per inspirationem nobis reuelat, ꝙ hominum cognitio per huiusmodi organa exprimit, & ostendit. Guttur & gustum habere dicitur quia in nostræ iustitiæ operibus tanquam in gustu delectatur. Nares, & olfactum habere dicitur, quia tanquam odor suauissimus Domino placet quicquid deuotionis affectus ei exhibet. Faciem vero habere dicitur, quia per ipsius opera eius virtutem & præsentiam perpendimus: Nam personam præsentem per faciem cognoscimus. Manus represētāt eius subtilitatem & inuisibilem operationem; quia nos digitis, & manibus, & brachiis subtiliora, & fortiora operamus. Quando vero scriptura dexteram Dei cōmemorat, chariora Dei, & digniora insinuat. Vnde & iurare per dexterā dicitur, quando intransmutabiliter eius consilium perhibetur. Sed frequenter pauperibus & indigentibus subuenit, & ideo pedes habere dicitur, dum sępe ostēdit in effectu, quod solēt operari homines pedibus, vel incessu. Cor & pectus habere dicitur, propter cognitorum iugem recordationē. Ventrē vero & viscera, propter compassionē quam se habere in nobis ostendit. Irasci dicitur propter odium malitiæ, & eam quam adhibet vltionem. Etiam dormire & obliuisci dicitur, propter iniuriæ dissimulationem. Quia ergo tot modis per sua beneficia nostram supplet indigētiam, more humano dicitur habere membra diuersa.

Dama. li. 1. ca. 2.

Vera dilectionis officium, necessitas, atque perfectio, ex quinque menti naturalibus proprietatibus, haud dubie potest cognosci.

Cap. XXIII.

DIlectio assimilatur mento. Primo, quia mentū fuit necessarium, propter mādibularum originem: Nam inferior mandibula ex mento oritur, & in eo fundatur. Sed mādibula hæc inferior vitam præsentem designat; cuius est duplex pars, s. dextera, quæ pertinet ad spiritum, cuius exercitium est in vita cōtemplatiua, & pars sinistra, quæ pertinet ad corpus, circa cuius ministeriū intendit vita actiua; sed vtriusque origo est ex mento, id est, ex dilectione charitatis, quia contēplatiua est ex dilectione Dei, actiua vero ex dilectione proximi. Ioan. Qui non diligit, manet in morte. 1. Io. 3.

Secundo mentum fuit necessarium propter dētium inferiorum radicationem: Inferiores enim dentes, id est, Sancti in hoc mundo viuentes, sunt radicati in mēto, id est, in dilectione Dei, secūdum illud. In charitate radicati, & fundati. Ephe. 3.

Tertio fuit necessarium propter oris apertionem: Nam ossa ipsius mēti in suis extremitatibus duas habent furculas, vt dicit Const. Const.
Vna est acuta, cuius acumini ligamen quoddam inseritur, quod a late-

à latere temporum protenditur, per quod bucca clauditur, & aperitur. Altera vero furcula grossa est rotunda, cuius rotunditate mētum fit mobile. Sic etiam necessaria dilectio charitatis vt os aperiri possit, siue in prædicatio-
1.Co.13 ne, quia si linguis hominum loquar & Angelorū, charitatē autē non habeam, &c. siue in oratione, siue in cōfessione, quæ etiam sine charitate validæ non sunt.
Psl. 131. Psal. Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam: Hoc enim desiderium mandatorum charitas faciebat; quia sicut calor sitire facit iustitiam, quæ in obseruatione mandatorum existit, sine qua neque confessio est salutifera, neq; omnino impetratiua, secundum il-
Pro.21. lud. Qui obturat aurem suam ad clamorē pauperis, clamabit ipse, & non exaudietur.

Quarto fuit mentum necessarium propter faciei completionē, & consummationem; vnde si sit fronti proportionatum, totā faciem exornat, & si nimis excedat eam, totam faciem dehonestat. Sicut igitur mentum proportionatum est ornamētum faciei, & complemētum, ita amor ordinatus, sicut est charitatis dilectio
Cant.2. (secundū illud. Ordinauit in me charitatē) est ornamentū & cō-
Mat.24. plemētum animæ. Vnde per nuptialem vestem charitas designatur, ex eo quod animā exornat, & decorat.

Quinto mentum necessariū est ad animalis fortificationem. Nā in mento est animalis maxima fortitudo, propter duritiā ossis, & ideo bruta se tangi per mentū faciliter non permittunt: Nam mento cōfracto tota eorū feritas quasi armis perditis eneruatur. Vnde dicitur, quod Dauid fracto
1.Re.17 mento vrsi eruit ouem de ore eius. Sic maxima fortitudo animæ consistit in amore; quia fortis est vt mors dilectio. Sexto, Cant.8.
fuit necessarium mentum ad amoris ostentionem. Vnde mentū hominis tangere, signū est amoris. Et ideo dicitur. Tenuit Ioab mentum Amasę. Per mentum enim amor, sed per tactum opus amoris exprimitur. Vnde ille mētum tangit, qui amorem opere ostendit; & hæc est vera probatio dilectionis charitatis, secundū illud: Non diligamus verbo, neque 1. Ioan. 3.
lingua, sed opere & veritate.

Quatuor rationibus diuitiæ pilis comparantur, per quas quidem bonus malusq́; diuitiarū vsus, & auaritiæ detestatio explanatur.

Cap. XXIIII.

Diuitiæ assimilantur pilis. Primo ratione natiuitatis; quia pili nascuntur ex fumo calido & sicco: dum enim fumus subtilis per poros egreditur, dum ab aëre tāgitur, exsiccatur. Similiter ex fumo calido & sicco, id est, ex auaritia desiderium hominis inflammante, & humorem pietatis exiccante, procedit diuitiarum accumulatio. Hic fumus, id est, amor cupiditatis, per diuersos poros. i. per diuersas vias, & modos lucrandi, & rapiendi proditur, & cum ab exteriori aëre, id est, ab exteriori mundi necessitate tangitur, pili, id est, nummi, siue diuitiarum, cumuli multiplicantur & crescunt. Et præcipuè illi quibus multiplicātur filij coguntur accumulare. Ezec. Multi- Eze.16.
plicata es, & grandis effecta, & ingressa es, & peruenisti ad mundum muliebrem, vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinauit. In multiplicatione, vel tumore vberum, intellige augmenta familiæ & filiorum, & tunc laborat vt germinet pilus, id est, vt fiat, & crescat diuitiarum cumulus.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Secundo ratione vtilitatis; quia pili sunt non solum ornamentũ; sed etiam iuuamẽtum corporis, sicut patet in capillis. Similiter diuitiæ, sunt ad ornamentum dignitatis, & ad iuuamentum necessitatis. Vnde Philosophus dicit, quod diuitiæ sunt organa felicitatis. Et ideo Ambros. dicit. Diuites discant non in facultatibus crimen haberi, sed in his qui vti nesciunt: nam diuitiæ sicut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt iuuamenta virtutis.

Arist. in Ethic. Ambr. super Luc.

Tertio ratione qualitatis. Nam vbi in cute sunt ampli pori, pili exeuntes sunt grossi; vbi autem pori sunt stricti, tenues erunt pili. Sic homines habentes animos largos siue amplos, faciunt magnas expensas. Sed habẽtes animos strictos, id est, auaros, tenuiter & miserabiliter expendunt. Hieronymus. Qui diuitiarũ seruus est, diuitias custodit vt seruus; qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit vt Dominus.

Quarto, ratione varietatis; quia pili variantur secundum ætatem. Vnde quando animalia senescunt, pili indurescunt sicut plumæ auium indurantur, quia deficiẽte humore necessario desiccantur. Sic homines (secundum Philosophum) in senectute efficiuntur illiberales, & duri ad largiendum, & hoc est quando deficit eis bonus humor, id est, bonus amor charitatis. Et hæc auaritia senilis (sicut dicit Senec.) monstruosa est: Monstruo, inquit, similis est auaritia senilis: quid enim sibi vult non intelligo. Nam quid absurdius (vt dici solet,) quam quo minus restat viæ, eo plus viatici quærere, & via deficiente viaticum augere? Huiusmodi ergo pilos, id est, mũdi diuitias Leuitę iubentur radere, id est, viri perfecti & religiosi contemnere.

Sene.

Num. 8.

Doctrinam spiritualem ad modum cibi fidelibus tradendum esse, ex pluribus in cibi receptione conditionibus necessarijs, quæ hic apponuntur edisitur: & ex diuersitate ciborum doctrinarum pariter ac recipientium varietatem perpenditur, nec non prædicantes doctrinam similem esse voci modulantis aperitur.

Cap. XXV.

Doctrina spiritualis assimilatur cibo corporali, in quo necessaria sunt octo, scilicet præparatio, masticatio, in loco digestionis receptio eius, in liquorem mutatio, liquoris in humorem conuersio, ipsius per mẽbra distributio, cum membris assimilatio & incorporatio, siue in naturam corporis conuersio. Sic cibus spiritualis doctrinę a prædicatore præparatur dũ legitur, masticatur, dum in meditatione disquiritur; in loco digestionis recipitur, dum in memoria recõditur: In liquorem mutatur, dum diligenter exponitur. In humorem liquor cõuertitur, dũ deuotẽ disseritur. Distribuitur per mẽbra, dum diuersis auditoribus secundum eorum exigentiam prædicatur. Assimilatur, dum attente & affectuose recipitur. Incorporatur & conuertitur, dum opere perficitur. De hoc cibo dixit Dominus: Operamini nõ cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Hieron. Discamus in terris, quorum scientia nobiscum perseueret in cælis. Ioan. 6. Hieron.

Item doctrina spiritualis debet tradi ad modum cibi. In quo (secundum Galen.) consideranda sunt quatuor.

Primo cibi substantialitas: Nã aliquis cibus est ex sui natura nutrimentalis, & naturæ iudatiuus.

Et huic assimilatur doctrina sana & catholica, qua anima spiritualiter sustentatur & iuuatur ad salutem. Aliquis vero est pestiletialis, & corporis corruptiuus, sicut cibus venenosus. Et huic assimilatur doctrina praua, vel hæretica, qua mores vel fides corrumpuntur. Oportet ergo ciborũ scire naturam, & doctrinarum discernere qualitatem, ne homo venenum loco cibi accipiat, ne quis falsitatẽ pro veritate credat. Vnde Eccles. Non te effundas super
Eccl. 35 omnem escam. Ioa. Nolite omni
Ioan. 4 spiritui credere, sed probate an spiritus ex Deo sit.

Secundò attendenda est cibi qualitas, scilicet vtrũ temperatus sit, vel excedat: Est enim aliquis cibus subtilis, qui de facili digeritur (secundum Auicen.) ex eo generatus sanguis qui cito resoluitur à membris, & ideo parum nutrit. Et sic doctrina multum subtilis rudi populo prædicata, quia parum eos in deuotione nutrit, & malè intelligitur, & cito à memoria labitur.

Itẽ est cibus grossus, qui tardius digeritur, & pars eius modica multũ nutrit, ex quo scilicet grossus generatur sanguis, qui tardius resoluitur à membris. Sic doctrina grossior, & vulgarior, homines simplices magis reficit, & in deuotione nutrit, & diutius in memoria persistit.

Item est alius cibus à substantia temperatus, & talis laudabilis est quia medium tenet: huic assimilatur doctrina: quæ neque est nimis rudis, neque nimis subtilis: Talis enim laudabilis est, quia simplicibus & sapientibus satisfacit. Rom. Sapientibus & insi-
Rom. 1. pientibus debitor sum.

Tertiò attendẽda est cibi quãtitas, vt non sit nimia, neque nimis pauca, sed inter hæc media: Nam cibus nimius naturam grauat, stomachum inflat, torsiones generat, malos humores generat & augmentat, vomitum & fastidium prouocat, calorem naturalem suffocat, ossium & neruorum contractionem causat, vlcera, scabiem, & apostemata procurat, senium & mortem accelerat, & fit dum homo manducat vt mortem fugiat, inde citius moriatur. Quando vero cibus nimis est paucus, naturam debilitat, visum & sensum hebetat, fluxum capillorum & caluiciem generat, thisim ethicam accelerat, corpus extenuat, & peiores infirmitates quam repletio causat. Vnde dicit Hyppocrates, quod in Hypp. tenuibus dietis maxime peccant apho. ægrotantes. Cibus ergo si medium inter hoc teneat, rem perditam restaurat, virtutem conseruat, sanguinem augmentat, calorem temperat, ingenium acuit, vires operandi tribuit, sanitatem perficit & custodit, & salubrem somnum inducit. Similiter quoque accidit de doctrina spirituali, quia si sit nimia, id est, nimis prolixa, vertitur in tædium & multiplex animæ nocumentum, & ideo poëticè dicitur: Quicquid præcipies esto breuis, vt cito dicta percipiant animi dociles, teneantque fideles. Omne superuacuum de pleno pectore manat. Similiter etiam defectus doctrinæ spiritualis, multiplex malum inducit, & magis adhuc nocet quàm eius nimietas. Vnde & in pœnam hominum peccatorum Deus per prophetam, Amo. 8. comminatur dicens: Mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Dei. Et Hierem. hunc defectũ deplorauit dicens: Thre. 4. Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis: ergo discreta & temperata doctrina multipliciter animæ prodest, &

Ideo fidelis & prudẽs seruus quẽ constituit Dominus super familiam suam, vt det illis in tẽpore tritici mensuram.

Quartò consideranda est assumentis necessitas. Nam alius cibus debetur sano, alius ægro, alius iuueni, alius seni, alius debili, alius forti, alius laboranti, alius quiescenti: Nam multa sunt salubria sano, quæ sunt mortifera infirmo.

Itẽ est differentia in sanis: Nam piper, & allia, quæ alicui phlegmatico sunt in remedium, alicui cholerico sunt venenum: & iusquiamus, qui est mors homini, est cibus gratissimus passeri, vel coturnici, vt dicit Galenus. Variatur etiam cibus secundũ qualitatem morbi: Nam alius cibus salubris est in quartana, qui est mortiferus in acuta: & aliquis qui est vtilis in morbi principio, est nociuus in medio, vel quando infirmitas est in summo. Ex quibus patet, quod cibus variandus est secundũ diuersitatem morbi, & virtutem infirmi, & secundum substantiam & qualitatem cibi: quæ omnia obseruanda sunt doctrina spirituali, per quam diuersa vitia debent diuersimodè corripi. Vnde Gregor. Nazian. dicit: (Gregor. Nazia.) quod sicut nõ vna medicinæ species omnibus adhibetur, ita neq; idem sermo vniuersis congruit. Et iterum secundum qualitatem auditorum formari debet sermo doctorum, sicut Gregor. dixit. Et (Gregor. in past.) iterum. Alia & alia doctrina, alios & alios audirores requirit: Nam grossa doctrina, & facilis, competit rudibus, id est, insipientibus, secundum illud. Tanquam (1. Cor. 3) paruulis in Christo lac potum vobis dedi. Sed doctrina subtilis & difficilis congruit perfectis. Apost. Sapientiã loquimur inter perfectos. Heb. 5. Perfectorũ enim (1 Cor. 2; Heb. 5) est solidus cibus. Debet ergo prędicator diligenter attendere, & ad quid dicat, & quid, & quibus dicat.

Itẽ doctrina prædicantis debet esse similis voci modulantis, & dulciter cantantis: Nam primo debet esse cordis lætificatiua secundum illud: Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, scilicet cordi, Psalm. Lætabor ego super eloquia tua. (Cant. 2.; Ps. 119.)

Secundò debet esse amoris excitatiua: Nam sicut aues vociferando, & cantando excitant se, scilicet mutuo ad amorem libidinosum, ita prædicatores vocibus, & verbis suis, debent excitare ad amorem spiritualem, sicut de Christo dicit sponsa. Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Et Luc. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum (Cant.; Luc. 24.) loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et nota, quod aues parui corporis plus vociferantur, quam aues magni corporis, maximè tẽpore amoris: Aues enim parui corporis, sunt humiles, id est, despecti, vel qui paruam curã habent de corpore suo. Hi sunt magis apti ad vociferandum, id est, ad prædicandũ, & excitãdum alios ad amorẽ spiritualem, quam illi qui sunt magni corporis, id est, superbi, vel voluptuosi prædicatores. Hinc est, quod Doctor gentium, & prædicator dicebat: Ego sum minimus Apost. Et Thi. admonebat, dicens; Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus. (1. Cor. 15.; 1. Thi. 6)

Tertiò debet esse passionũ animæ expressiua Passiones enim & morbi animæ, vitia sunt quæ prędicatoris vox debet exprimere, notificando, & redarguendo, vt curentur; secundum illud. Clama (Isa. 58.) ne cesses, quasi tuba exaltavocem tuam, annuncia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.

Quartò

Quartò debet esse bonæ dispositionis ostensiua. Bona enim dispositio animæ est per pęnitentiã, & virtutes: quia virtus (secundum Philosophum) est dispositio perfecti ad optimum; Prædicatoris igitur vox non solum vitia debet ostendere, sed etiam ad curã poenitentiæ inducere, & insuper ad virtutes. Ad vtrunque enim hortabatur Apost. dicẽs; Abijciamus opera tenebrarum, scilicet peccata, & induamur arma lucis, scilicet virtutes. Psal. Vox enim Domini in virtute.

Arist. in Ethi.

Ro. 13.

Psal. 28

Quintò debet esse laboris subleuatiua, sicut vox musica & harmonica, quæ est naturæ consona, quæ non solũ delectat homines, sed etiam iumenta, sicut patet in bobus, qui ad laborẽ magis cantu quàm stimulo excitantur. Talis erat vox Christi dicentis: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Apocal. Audiui vocem de cęlo dicentem mihi; Scribe, Beati mortui, &c. Amodo enim iam dicit spiritus, vt requiescãt in laboribus suis.

Mat. 11

Apoc. 9

Sextò debet esse tædij ablatiua; sic enim vox musica attædiatos & accidiosos recreat & lætificat. Hierem. Audietur vox gaudij & lætitiæ. Econtra autẽ vox terribilis & horribilis non delectat, sed attædiat. Vnde dicit Constant. quod interrogatus quidam quare homo horribilis grauior esset ad audiendũ quàm aliquod pondus corporeum, respondit; Homo horribilis est animæ pondus, sed alia pondera grauant corpus. Sic sunt quidam prædicatores, qui siue ex nimia prolixitate, siue ex inepta prolatione, siue ex vocis ineptudine, siue ex incongruitate materiæ, non delectant, sed grauant auditores.

Hier. 33

Septimò debet esse ætatis, & sexus discretiua: Nam videmus quod animalia secundum diuersitatẽ sexus, & ætatis, habent diuersitatem in voce. Vnde Philosophus dicit, quod causa acuminis, & altẽ rationis vocis, est secũdum alterationem ętatum. Vnde vox iuuenum animaliũ est acutior voce sensum, & vox mulierũ est acutior quam virorum. Vnde (sicut ipse dicit) multæ fœminæ & multi iuuenes vociferant voce acuta. Grauitas autem vocis sequitur tarditatẽ motus; quia scilicet aer multis tardè mouetur. Mares autem & senes mouent multum aerem, & ideo sunt grauioris vocis. Neruos & arterias habent fortiores masculi quam fœminæ, & senes, quam parui, & nõ castrati quã castrati, eo quod propter debilitatẽ mouent paucũ aerem, & quod paucum est mouetur velocius, & vox velox est acuto, & ideo propter debilitatem neruorum, sunt voces castratorũ similes fœminarũ vocibus. Dicit etiam Philosophus, quòd fęminæ sunt acutioris & subtilioris vocis quam masculi, præter vaccã, quæ habet vocem suo masculo grossiorem. Sicut igitur sonus vocis naturalis, est discretiuus ætatum & sexuum, sic etiam sonus, seu vox prædicantis, debet discernere ætatem & sexum; quia aliter admonendi sunt iuuenes, aliter senes, & aliter viri, & aliter mulieres, sicut docet Gregor. Apoc. Audiui vocem aquarum multarum, id est, doctrinam.

Arist. 9. de ani.

Ari. 3. de ani.

Greg. in past.

Apoc. 8

Octauò debet esse laudis acquisitiua, non tamen sui, sed Dei. Ps. Vt audiam vocem laudis tuæ.

Ps. 21.

Nonò debet esse affectionis audiẽtium immutatiua, sicut facit vox musica & harmonica, per cuius dulcem harmoniã interdũ infirmi, dæmoniaci, & phrenetici ad sensum mentis reuocãtur. Sic vox prædicantis frequenter malas affectiones facit conuerti in

bonas, ficut refert Constan. quod Orpheus Poëta, & modulator optimus dixit; Imperatores ad conuiuia me inuitāt, vt se ex me delectent, sed ego in illis delector, cum quibus possim animos eorū deflectere de ira ad mansuetudinem, de tristitia ad lætitiam, de auaritia ad largitatem, de timore ad audaciam.

Sacri Doctores quinque renum naturalibus proprietatibus comparantur: quidque hepar, sanguis, & dorsum significent, explanatur.

Cap. XXVI.

Doctores sancti assimilantur renibus.

Primò, quia renes sunt calidi, & naturalis caloris conseruatiui. Sic sancti Doctores, sicut in seipsis sunt feruidi, ita etiam sunt in alijs sua doctrina ignea spiritualis feruoris accēsiui, & conseruatiui. Talis erat doctrina Christi, de qua dicitur; Nonne cor nostrū
Luc.24. ardens erat in nobis dum loqueretur nobis?

Secundò, quia renes sunt frigiditatis dorsi temperatiui. Vnde sunt renes pinguedine cooperti, ne ex frigiditate ossium dorsi sustineant læsionē. Per dorsum autem intelliguntur homines duri, vel homines rebus secularibus, quæ retro sunt, totaliter dediti, quorum frigiditas, id est, malitia, aliquando nimis excresceret, nisi eam sanctorum virorum doctrina vel arguitio temperaret. Vnde de Herode habetur, quod metuebat
Matt.6. Ioannem, & audito eo multa fa-
Psal.15. ciebat. Psal. Increpuerunt me renes mei.

Tertiò, quia renes sunt à concauitate hepatis aquosi humoris attractiui. Vnde & facti sunt carnosi, & porosi, propter faciliorem aquosæ humiditatis attractionē; concauitas autem hepatis, est profunditas scripturæ sacræ; Ex hepate enim quatuor humores materialiter oriuntur, & sic ex scriptura sacra quatuor sensus trahuntur, scilicet literalis, allegoricus, moralis, & anagogicus. Ex hac ergo hepatis concauitate, id est, profunditate, trahūt sancti Doctores, & hauriūt aquam doctrinæ, quam populis effundunt abunde. Sed quia hanc suam doctrinam, & omnem suam intelligentiā, sub fidei metis Doctores sanctæ Ecclesiæ restringunt, dicitur Isa. Erit fides cinctorium renū Isa.11.
eius.

Quartò quoq; quia renes sunt sanguinis colatiui: dicit enim Const. quod ad hoc sunt facti, vt ab hepate aquaticum sanguinem sugentes, eum depurent, & eius colamentum, id est, vrinam ad vesicam deportent. Et hoc etiam dicit Aristot. In sanguine itaque Arist.8
intelligitur vita hominis, quia si- de ani.
ne sanguine homo non viueret: quam in alijs sancti Doctores suis doctrinis purificant, dū peccatores conuertunt, & eos à peccatorum fæcibus faciunt separari. Vnde Hiere. Si separas precio- Hier.15
sum à vili.

Quintò, quia renes sunt seminabilis humoris generatiui. Vnde continent lumbos, in quibus dicitur esse causa venereæ voluptatis. Quasi autem humor seminabilis est doctrina spiritualis, quæ Deo generat filios non carnis, sed spiritus, qui humor per sanctorum doctorum ora infunditur. Vnde Apostolus dixit: In
Christo Iesu per euangelium ego 1.Cor.4
vos genui. Vnde Doctores Ecclesiæ ab ipso capite Christo, suo mystico corpore, tanquam renes in carnali corpore, vtiliter possidētur. Vnde ab ipsa sancta Ecclesia ei dicitur: Tu possedisti renes Ps.38
meos. Quos etiam ad aliorū salutem inflammari petebat, dicēs: Vre renes meos, & cor meum.

Quas

Quas partes Dominus habere debeat, vt merito ſubditis dominari queat, ac quæ vitia tyrannum efficiant, breuiter pateſit.

Cap. XXVII.

DOminari laudabiliter ſubditis docet ipſum nomen Domini: Nam hoc nomē Dominus, videtur importare quinque conditiones.

Primo enim videtur eſſe nomē poteſtatis. Vnde à Deo, à quo eſt omnis poteſtas, dominium eſt ſtatutum: Aliter enim non ſtaret reſpublica, neque humana ſocietas eſſet tuta, neque hominū ſcita eſſent pacifica, vel quieta: Sublata enim de medio iuſtitiæ potentia, libera eſſet malitia, neque innocētia eſſet tuta (ſicut dicit Iſidor.) Iuſta ergo dominatio ſubditos non opprimit, nec repellit.

Item bonus Dominus ſeruos nō deſerit, ſed pro eius aduerſariis ſe opponit, vt dicit Greg.

Secundo hoc nomen Dominus eſt nomen æquitatis. Pſal. Iuſtus
Pſal. 10. Dominus, & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Vnde iuſtus Dominus per viam iuris & equitatis lites & cauſas inter ſubditos dirimit, & vnicuique quod ſuum eſt tribuit, cōtra malitiam gladium trahit, pro innocentia defenſa titulum iuſtæ tuitionis opponit. Maleficos punit, viduas & orphanos de manu opprimentis eripit, prædones, & fures impetit, & per acceptam à Domino poteſtatem, non ſecundum impetum voluntatis, ſed ſecundum dictamen rationis, & ſecundum legis imperium, vniuerſa diſponit.

Tertio, Dominus eſt nomen liberalitatis: Nam boni Domini ſunt liberales & pij. Heſter. Cum,
Heſt. 13 inquit, totum orbē meę ditioni ſubiugaſſem, nolui potētię abuti magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos. Bonus Dominus plus amari quam timeri appetit, non hominibus, ſed beſtialiter viuentibus ſe præeſſe agnoſcit. Vnde dicit Grego. Gre. ſup
Homo, inquit, non rationabili- per Ge.
bus, ſed irrationabilibus animalibus eſt prelatus, vt nō ab hominibus, ſed ab animalibus timeatur. Omnes enim homines natura gignit æquales, ſed pro varijs meritis alios aliis diſpenſatio diuina prępoſuit, vt ſaltem propter humanam potentiam peccare timeant, qui diuinam iuſtitiam non formidant.

Quarto, hoc nomen Dominus, eſt nomē nobilitatis. Vnde dicitur: Tuli de tribub. veſtris ſapiē- Deut. 1.
tes, & nobiles, & poſui eos Dominos: debent enim Domini eſſe, & anima & carne generoſi: Nā (vt dicit Amb.) natura in anima- Ambr.
libus nobiliores & fortiores pręponit aliorum reges & duces: ergo quod ſeruatur in iumentis, & animalibus, nō ſeruabitur in hominibus?

Quinto, quia Dominus eſt nomen timoris & honorabilitatis. Eph. Serui obedite Dominis ve- Ephe. 6.
ſtris carnalibus cū timore. Vnde per bonū Dominū tota patria timetur, & honoratur, eo quod cuncta pacificat, & diſcordes ſedat, & aduerſarios procul pulſat.

Item nota, quod tyrannicū dominium quatuor vitia faciunt.

Primo, auaritia. Nam tyrannus, & malus Dominus, ſubditos non iuuat, ſed ſpoliat. Mich. Qui violenter tollitis pelles, &c.

Item propter munera iuſtitiam violat, & pauperi, & viduæ non iudicat. Mich. Audite principes Mich. 3
Iacob, & duces domus Iſraël, nūquid veſtrum eſt ſcire iudicium?

Item exactionibus populū ſæpe vexat. Iſa. Populum meū exacto- Iſa. 3.
res ſpoliauerunt.

Itē occaſiones quærit, vt rapiat.

Ita.

Isa. 52. Isaias: Absque causa calumniatus est eum.

Secundo, facit tyrannidem iniustitia, quia subditos pœnis flagellat. Isa. Dabo Ægyptū in manu dominorum crudelium.
Isa. 19.

Itē statuta iniqua ordinat. Isaię. Væ qui condunt leges iniquas.
Isa. 10.

Item aliena tanquam propria vendicat, & sua esse omnia putat. Regum. Filios vestros & agros tollet.
1. Re. 3.

Item malorum dictis fidem accommodat. Prou. Princeps qui libenter audit verba mēdacij, omnes ministros habebit impios.
Pro. 29.

Item fidem nulli, primo Mach. Iurauit illis Rex, &c.
Mac. 16

Item suos fideles malè remunerat: Exemplum de Laban.
Gen. 31

Tertio facit tyrannum superbia, quia tyrannus timeri, non amari curat.

Item nullius seruitiū acceptat, sed omnia ex debito sibi fieri putat. Iudith. Nec tamē ista facientes ferocitatem eius, &c.
Iudit. 3.

Quarto tyrannicum vitium est intemperantia, quia aliis laborantibus ipse comestionibus vacat. Eccl. Væ tibi terra, cuius rex puer est, & cuius principes mane comedunt.
Eccl. 10

Ecclesiæ fides quinque rationibus cuti assimilari, ipsiusq; necessitas quanta sit, non obscuris sacræ scripturæ etiam demōstratur exemplis.

Cap. XXIII.

Fides ecclesię assimilatur cuti, siue pelli, propter quinque.

Primo, ratione inclusionis: Nā cutis est superficies corporis, quę carnem & ossa cōtinet, & includit. Sic in fide catholica fortiores sunt qui designantur per ossa; & imbecilliores, quæ signantur per carnes. Vnde etiam cutis vocatur corium, eo quod corio caro tegatur. Iob. Pelle & carnibus vestisti me, & ossibus, &c.
Iob 10.

Secundo ratione defensionis; Nam cutis omnia interiora munit, & defendit. Vnde cutis pro defensione totius corporis, omnibus periculis & passionibus se exponit. Vnde secundum Constan. habet tenuitatem, ne nimis corpus impediat: habet soliditatem, vt melius quod est intra cōtineat, & facilius exteriori læsioni resistat. Vnde etiam vocatur pellis, eo quod à corpore exteriores pellat iniurias, ventos, & pluuias, frigiditatis & caloris perfert iniurias. Rectè ergo fides est cutis, quia omnia membra ecclesiæ fide proteguntur, & ab iniuriis persecutorum, & à ventis tentationum, & à pluuiis, id est, falsis doctrinis hęreticorum. Vnde Apostolus. In omnibus assumentes scutum fidei. Ephe. 6.

Tertio ratione imitationis: Nā cutis secūdum variam membrorum dispositionem ac necessitatem, nunc se contrahit, nunc se extēdit. Sic fideles tempore persecutionis, secundum variam fidelium vtilitatem, seu necessitatem, quandoque contrahebāt fidem suam, persecutionem declinando, siue fugiendo, quādoque vero extendebāt, persecutoribus se offerendo, & hoc faciebant viri cælestes & perfecti, sicut Apostoli, & consimiles. Psalm. Extendes cælum sicut pellem. Ps. 103.

Quarto ratione purgationis: Est enim cutis tota plena poris, & maximè in parte capitis, propter expressionem fumosæ superfluitatis per calorem: Dū enim pori aperiuntur, superfluitates intercutaneæ per vapores & sudores purgantur. Sic fides catholica habet ad modū cutis multos poros, id est, multas vias & modos, ad purgandum animā à peccatis, scilicet per pœnitentiā, per eleemosynam, per baptismum, & huiusmodi. Acto. Fide purificans corda eorum. Act. 15.

Quinto

Quinto, ratione passionis, quia cutis siue pellis multipliciter patitur. Nam patitur incisionē, excoriationem, verberationem, & multa alia quam innumerabilia; quæ omnia etiam sancti martyres pro fide passi sunt, sicut patet. Heb. Alij vero ludibria, & verbera experti, &c. Hebr. 11

In quibus virorum spiritualium præcipua animi fortitudo consistat, quinque ipsius barba naturalibus similitudinibus verissimè declaratur.

Cap. XXIX.

Fortitudo virorum spiritualiū assimilatur barbæ. Vnde pili barbæ, sunt opera fortia perfectorum, quod patet ex multis.

Primo, quia barba est faciei virilis ornatiua; & similiter ex fortitudine Martyrū. Vnde & aliorum sanctorum tota facies, immo totum corpus ecclesiæ, decoratur & ornatur. Vnde de ipsa ecclesia dicitur: Fortitudo & decor indumentum eius. Pro. 31.

Secundo, quia barba est maxillarum iuuatiua: Nam sua villositate neruos maxillares tuetur, etiā à nimia frigiditate defendit. Quasi autē maxillæ Ecclesiæ sunt Prædicatores, qui cibū spiritualis doctrinæ aliis contetunt exponendo, & prænarrant prædicando, vt inde fideles cæteri nutriātur; isti dicuntur habere barbā.i. fortitudinem boni operis, vel fortitudinem cōtra tentationes, qua frigus peccati repellatur ab eis, ne scilicet cum aliis prædicauerint ipsi reprobi efficiantur. Debent esse barbati i. pilis fortium operum abundare, vt scilicet, quod verbis suadent, operibus corroborēt. Vnde sine robore talis barbæ non congruè, non laudabiliter exitur ad opus doctrinæ. Vnde Dauid mandauit nunciis suis, manere in Hiericho donec crescat barba vestra. 2. Reg. 10.

Tertio, quia barba est caloris, & vigoris naturalis indicatiua, propter quam causam vir solus barbam nutrit, non autem mulier, quia mares calidiores sunt naturaliter fœminis, & maioris vigoris, & ideo in maribus fumus, qui est pilorum materia, magis quam in fœminis augmentatur. Vnde accidit etiam quandoque in mulieribus calidæ & humidæ complexionis, quę videtur barbescere. Sic illi qui abundant in calore & vigore discretionis, habent animum virilem, & ideo inest eis fortitudo, & ad peccatis resistendum, & etiā ad bene operandū; propter quod dicitur, quod fortis est vt mors dilectio. Siquidem mors sic est fortis, quod ei nullus potest resistere; & cōpellit etiam peccatorem multa bona facere, quæ nunquam dum vixit, facere voluit. E contrario autem illi qui sunt frigidi à calore charitatis, habent animū fœmineū, id est, debilē, vnde carent barba fortitudinis ad operandum, vel ad resistendum tentationibus. Cant. 8.

Quarto quoque, quia barba est diuersarum figurarum susceptiua: Nam sicut Philosophus dicit, si humor vnde barba generatur fuerit calidus, fumosus, & siccus, erunt pili barbæ sicut & capilli crispi, & inde reflexi, & inuoluti. Et hoc accidit, quia per duas vias vadit contrarias. Nam pars terrestris mouet inferius, calor vero mouet superius, & sic inuoluuntur pili, & fiunt crispi. Talis est fortitudo luctātiū cum carne, vel mundo; qui licet ex parte spiritus habeant calorem charitatis, ex parte tamen mundi habent fumum vanitatis, ex parte carnis siccitatem, siue ariditatem deuotionis. Et ideo sicut ex feruore spiritus trahuntur superius, ita ex infirmitate carnis trahuntur inferius. Et sic efficiuntur Ari. 19. de ani.

tur aliquo modo reflexi, siue crispi, id est, non vniformes, sed varij. Et de hac varietate loquitur
Rom. 7. Aposto. dicens: Inuenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ. Si vero vapor ex quo generantur pili, fuerit humidus multum, erunt pili leues, & longi. Sic etiam in illis in quibus est humor multus deuotionis & gratiæ pili, id est, opera eorum fortia sunt, eis leuia, id est, suauia ad faciendum, & longa ad continuandum, & hoc est vnguentum, scilicet deuotionis & gratię, quod (sicut di-
Psa. 132 citur,) descendit in barbam Aaron.

Quinto, quia barba est multipliciter defectiua: nam in aliquibus non crescit, sicut in pueris: quia quamuis sint humidi & calidi, tamen quia fumosa illa substantia, quę est pilorum materia, transit in augmētum puerorum, ideo non superfluit, vt conuertatur in pilos. Tales sunt, qui licet sint iuuenes & fortes, tamen fortitudine sua non vtuntur ad Dei seruitium, vel in operibus bonis, sed potius pro mundo, & in peccatis. In aliquibus vero barba canescit, sicut in senibus, propter debilitatem ipsius caloris, & abundantiam frigiditatis. Et sic etiam accidit tepescentibus in calore diuini amoris; quia etiam pili barbę, id est, exteriora pœnitentiæ opera, in eis immutantur, & debilitantur. In aliquibus vero barba defluit, ex caloris & humoris interceptione, vt in castratis, vel ex humoris corruptione, vt in leprosis. Interficitur autem calor amoris, & humor deuotionis per peccata spiritualia, & corrūpitur per peccata carnalia, & ideo vtrobique deficit barba, id est, fortitudo vera.

Quoniā Dei gratia potissimū humilibus est parata, idcirco hic iure ipsi medullæ quinque insignibus est assimilata exemplis.

Cap. XXX.

Gratia Dei assimilatur medullæ.

Primo ratione suæ generationis, quia medulla in concauitatibus ossium generatur. Sunt autem concauitates ossiū humilitates mentium, quibus solis gratia Dei infunditur, secundum illud. Deus superbis resistit, humi- Iac. 4.
libus autem dat gratiam.

Secundo ratione complexionis, quia medulla, (vt dicit Con- Const.
stant.) est calida & humida, sic gratia Dei est calida, in quantum inducēs accendit charitatem, & humida, in quantum emollit ad pietatem: facit enim eos in quibus est, feruentes ad Deum, & Sap. 6.
pios ad proximum. Sapien. Apud Deum nota est, & apud homines, apud Deum, scilicet per charitatem, apud homines, per pietatem.

Tertio ratione irrigationis, quia ossa irrigat & confortat, & eorum frigiditatem temperat: Nam sua caliditate temperat eorum frigiditatem, & sua humiditate eorum siccitatem: Anima enim sine gratia, est sicut terra sine aqua, scilicet frigida et arida; vnde Psalmus. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Sed gratia Ps. 142.
Dei non solum sicut aqua tollit eis ariditatem, id est, operis boni sterilitatem; sed etiam, vt ignis, vel Sol, tollit eis frigiditatem, id est, constrictionem & immobilitatem peccati constringit, & mobilitat, sicut patet de frigore corporali in aqua congelata. Vnde gratia Dei multum confortat animam: generat enim in ea, (secundum Bernard.) odium præteritorum peccatorum, con- Bern. li.
temptum præsentium, & deside- arb.
rium

rium bonorum futurorum.

Quartò ratione nutritionis, quia medulla, (vt dicit Constant.) nutritur ex purissimis partibus, & vnctuosis humoribus: sic gratia Dei nutritur ex purissimis operibus, & deuotis orationibus. Bern.in Cant. Bernard. Gratia balsamum purissimum est, & ideo purum, & solidum, & profundum vas requiritur.

Var. Quintò ratione mutationis, quia medulla, (vt dicit Varro) mutatur vt luna: Nam crescente luna, ipsa crescit; decrescente decrescit: & hoc tam in animalibus, quàm in arboribus patet, quorum medulla in plenilunio augmentatur, & in alio tempore minoratur. Per lunam igitur, quæ est planetarum infima, humilis intelligitur anima, in qua secundum augmentum, vel diminutionem humilitatis, minuitur & crescit gratia salutaris: Quia quanto quis efficitur humilior, tanto & gratia plenior, & quanto magis superbus, tanto magis à gratia vacuus, Bern.in Cant. vnde Bern. dicit: In veritate didici, nil æquè efficax esse ad gratiã promerendam, retinendam, & recuperandam, quã si omni tempore coram Deo inueniaris non altum sapere, sed timere. Altum enim sapere, ad superbiam pertinet. timere vero ad humilitatẽ. Ad hoc etiam facit, quod dicit Chrys. in epist. ad Heb. Chrysost. Aliquando, inquit, plerique vitam habentes mundam, non accipiunt gratiam, ne in superbiam eleuentur, ne inflentur ventositate iactantiæ, ne altitudo muneris negligentiores efficiat. Eccl.3 Eccle. Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Gula vitium quantum hominibus obsit, quantumq; detestabile sit, ex multis gutturis naturalibus actionibus, ipsius pinguedinis læsionibus facile perspici potest.

Cap. XXXI.

GVlositas, & voracitas assimilatur gutturi.

Primò, quia guttur est cibi & potus in stomachum inductiuum: Habet enim guttur duplicem concauitatem, habet vnam ad attrahendum aërem, & anhelitum perficiendum, & alium ad cibum recipiendum. Et hæc duplex via quodam operculo, quod epiglotum dicitur, distinguitur. Quod vtique se habet in superficie gutturis, ad modum vestis ad vtrunque foramen gutturis æqualiter se habentis. Sicut igitur guttur est cibi & potus receptiuum, & stomachi impletiuum, ita homo vorax & gulosus ad hoc principaliter intendit, vt cibum & potum accipiat, & ventrem suum impleat. Vnde de tali homine dici consueuit. Ipse est totus gula. Psal. 5 Psalm. Sepulchrum patens est guttur eorum. gl. propter voracitatem. Quia sicut sepulchrum aperitur ad suscipiendum cadauera, ita vorax semper inhiat ad cibaria recipiendum.

Secundò, quia guttur est delectationis ciborum perceptiuum: Est enim delectatio cibi in modico transitu gutturis: propter quod Arist.in Ethy. dicit Philosophus, quod quidam multiuorax affectabat habere collum gruis, scilicet, vt diutius duraret cibi delectatio ex longo transitu gulæ; Homo enim gulosus in cibo solã delectationem quærit, nõ necessitatem, vel vtilitatem. Et de talibus dicit Apostolus Philip. Phil.3 Quorũ Deus venter est.

Tertiò, quia deglutitio cibi, vel potus, spiritus, id est, aëris attractionem impedit: Nam cum natura cibum deglutit, foramen anhelitus claudit, & aliud foramen ad recipiendum cibum aperit; cum autem aërem attrahit,

foramen

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

foramen sibi penitus claudit: Nã si de cibo vel potu subintrauerit aliquid foramẽ aëris, via spiritus clauditur, & nisi à natura citius repellatur, animal suffocatur; Nihil enim sic timetur in omnibus passionibus gutturis, sicut amissio ipsius aëris, à quo non potest animal per xx. partẽ vnius horæ sine periculo abstinere. Sicut igitur deglutitio cibi in gutture impedit spiritum, i. aëris attractionem, ita gulositatis delectatio impedit spiritualium cõsolationum

2.Cor.2 perceptionem. Vnde Apostolus dicit; Animalis homo, i. gulositas & voluptuositas, non percipit ea quæ sunt spiritus Dei; Delicata

Bern. est enim, (vt dicit Bern.) diuina consolatio, & nõ datur nisi amittentibus alienam.

Item gulæ vitium quãtum nociuũ sit animæ, & corpori, ostẽdit pinguedo corporis.

Primò quidem, quia pinguedo nimia est pessimorum morborũ generatiua: Nã (sicut dicit Constan.) pinguia corpora, & nimia adipe plena, sunt pessima, & morbis pessimis pręparata, eo quod calor naturalis sæpe in talibus suffocatur, & via spiritus pinguedine clauditur, & sic ad regimen corporis, vt spiritus influat, denegatur. Et addit, quod corpora omnia pinguia, propter humorum superfluam abundantiam, incurrunt sæpe infirmitatem prolixã, & tardissimam curam: Nam põdere pinguedinis pressa, non se exercitant, nõ laborant, & sic nec superflua minuuntur, nec congelata pinguedo dissoluitur. Vnde calor naturalis suffocatur, & subito mors inducitur, nisi ei citius succuratur.

Secundò, quia pinguedo est actionum animæ, scilicet sensus, & intellectus, impeditiua. Vnde

Hiero. Hieron. dicit; quod venter pinguis non gignit sensum tenuem; & ideo abstinentia confert intellectui.

Tertiò, quia est complementi generationis animalis tardatiua, Vnde dicitur in Aphoris. quod mulier nimis pinguis non concipit, si non macrescit, eo quod pinguedo matricis semitã intercludit.

Humilitatis virtus, quæ genibus comparatur, quæ bona nobis conferat quatuor demonstratur exemplis, cui etiam sapientiã fore coniungendam ad Deum rite placãdum, edocetur.

Cap. XXXII.

HVmiles assimilãtur genibus. Primo quidem, quia humilitas est mater concordiæ, & hoc significatur in genibus; Quia genua (vt dicit Isid.) sunt coniun- Isid. ctiones femorum, & crurum. Vnde secundum cum femora extẽduntur ab inguinibus vsque ad genua. Per femora autem possunt intelligi fœminæ, eo quod in illa parte fœminæ discernuntur à viris, per crura vero, quæ fortiora sunt, possunt intelligi viri, vel per femora intelliguntur superiores, per crura vero inferiores. Nõ igitur potest esse concordia, siue inter fœminas & viros, siue inter superiores & subditos, nisi mediante humilitate; Nam per humilitatẽ superiores inferioribus inclinantur. Et iterum per humilitatem inferiores superioribus obediunt, & subduntur, inter superbos vero econtrario semper sunt iurgia. Vbi vero sunt humilitatis genua, ibi pacis & vnitatis concordia.

Secundò, quia humilitas est soror sapientiæ; & hoc etiam signatur in genibus quæ mira fraternitate oculis coniunguntur: Nam cum quis gignitur, ita formatur, vt genua sursum ad oculos teneantur, quorum coniunctione foramina oculorum causantur.

ſantur. Et ideo eſt, quod dum homines genua flectunt, facilius lachrymas fundunt.

Item dum oculi coram iudicibus plorant, genua ſe flectunt. Oculis autem aſsimilantur ſapiẽtes, quia genua oculis coniungũtur. Et quod ibi locantur oculi vbi genua inſigũtur, ſignat, quod vbi humilitas ibi ſapientia. Et vtrunque eſt neceſſarium in compunctione, & ad placãdum ſummum iudicem Deum, ſcilicet ſapientia, quæ mentem compungat, & ad flendum moueat, & ex cognitione culpæ, & offenſæ, & etiam humilitas, quæ mentem & corpus inclinet ad ſatisfactionẽ iuſtitiæ.

Pro. 11.

Tertiò, quia humilitas eſt oppoſita ſuperbiæ: Nam genua ſunt vocata, eo quod in vtero ſunt genis oppoſita, & à genis ſunt genua dicta. Per genas autem, quæ ſunt in ſuperioribus locatæ, & quæ maxillas continent conterẽtes, ſuperbi ſignificantur ſuperiora petentes, & alios per violentiã conterentes. Et ſunt duę genæ, id eſt, duo modi ſuperbię, vna eſt de ſpiritualibus, alia de tẽporalibus, quibus opponuntur duo genua, id eſt, duo modi humilitatis. Primus eſt paupertas, ſpiritus quæ eſt vt homo recognoſcat ſe ſpiritualibus indigere, & ea à ſe non habere, alius eſt temporalium deſpectus.

Quartò quoque, quia humilitas eſt amica abſtinentiæ; Nam per abſtinentiam caro humiliatur, ſicut Amb. dicit; Carnis terat ſuperbiam potus cibique parcitas. Et hæc abſtinentia ſignatur in genubus, quæ ſunt depauperata à carnoſitate & pinguedine propter motus continuationem; Nam multum carnoſa, & pinguia de facili opilantur, & ſic actio virtutis ſenſibilis impeditur. In quo etiam ſignificatur, quod per abũdantiam, & vſum delitiarum, impeditur & actio virtutis, & continuatio laboris.

Am. in hym.

Peccatores incorrigibiles eſſe penitus à bonorum ſocietate expellendos, dentium vnicè manifeſtatur exemplo.

Cap. XXXIII.

INfectiui aliorũ, & incorrigibiles, ſunt eradicandi. Cuius exẽplum apparet in dolore dẽtium, quia (ſecundum Auicen) quãdo dens doloroſus non recipit omnino curam, quia quocunque fomẽto mitigetur, ſtatim poſt modicum redit, & lædit etiam alios dentes, propter illud quod ex ipſo tranſit ad eos, & non inuenitur via ad eius rectificationem, tũc cura eius eſt ſola eradicatio. Sic cum homo eſt malus, & non recipit curã, id eſt, correctionem, quia dato, quod verbo aliquo vel pœna ad modicum cohibeatur, ſtatim tamen redit ad priſtinam malitiam, immo etiã alios inficit & trahit; tunc etiã talis per mortem vel expulſionem eſt omnino eradicandus. Apoſtolus. Abſcindantur qui vos conturbant. Et iterum de fornicatore incorrigibili loquens dicit; Expurgare vetus fermentum. Vnde Hier. dicit. Secandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne totius corporis maſſa, oues, & pecora, ab ea corrumpantur, & putreſcant, & intereant. Aug. In Alexandria vna ſcintilla fuit, ſed quoniam non ſtatim oppreſſa eſt, totam vrbem eius flamma populata eſt.

Gal. 5.
1. Cor. 5.
Hier. & 24. q. 3.
Auguſt.

Vnico puerorum exemplo, corporis infirmitatem nonnunquam animam ipſam perficere, à peccatisq; cuſtodire confirmatur.

Cap. XXXIIII.

INfirmitas corporalis interdum præſeruat hominem à peccatis, ſicut pueri quibus in partibus

 capitis

capitis accidunt vlcera, & apostemata, & adest fluxus narium, pręseruantur ab epilentia (vt dicit Auice.) quia sic purgatur humiditas cerebri, quæ si non purgaretur induceret epilentiam. Sic etiam per infirmitatem corporis, purgantur & remouentur interdum tentationes, & malæ dispositiones mentis, quę facerent hominem (nisi sic purgaretur) ruere in peccatum. Senec. Infirmitati meæ gratias ago, quæ cogit me non posse quod non debeo velle. Apostolus. Virtus in infirmitate perficitur.

Senec.

2. Cor. 1

Immunditia corporalis varietas, & quales in veteri lege reputabantur immundi, eorumq; significatio multiplex clare definitur.

Cap. XXXV.

IMmunditiæ spirituales vitiorũ assimilantur immunditijs corporalium morborum. Nam in lege veteri reputabantur immundi leprosi, & patientes fluxũ sanguinis, & patientes fluxum seminis: cadauer etiam hominis mortui reputabatur immundum, & quicunque aliqua immunda tangebant, immundi reputabantur. Per immunditiam ergo lepræ, significabatur immunditia hæreticæ doctrinæ, tum quia hæretica doctrina contagiosa est, sicut & lepra; tum quia nulla falsa doctrina est quæ vera falsis non admisceat; sicut in superficie corporis leprosi apparet quædam distinctio quarundam macularum ab alia carne integra. Per immũditiam vero mulieris sanguifluæ, designatur immunditia idololatriæ propter immolantiũ cruorẽ. Per immunditiam autem seminiflui significabatur immunditia vanæ locutionis, eo quod semen est verbum Dei. Per immũditiam coitus, & mulieris parientis, designabatur immunditia peccati originalis: per immunditiam mulieris menstruatæ, designabatur immunditia mentis per voluptates emollitæ: per immunditiam vero cadaueris cuiuscunque, significatur immunditia peccati mortalis, quod est mors animæ. Per immunditiam vero cõtactus rei immundæ, designatur immunditia consensus in peccatum alterius. Vnde, & Isa. Exite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis.

Accidiosis ac voluptuosis impatientia, præcipuè aliquid sufferendi, contingere ex tribus dorsi doloris causis atque exemplis, non difficulter cognoscitur.

Cap. XXXVI.

IMpatientia tolerandi, vel sustinendi onera, & grauia, præcipuè inuenitur in accidiosis, & voluptuosis, & opulentis. Cuius exemplum est in dolore dorsi: Nam dolor dorsi, licet possit ex pluribus causari, tamen (secundum Auice.) causæ eius præcipuæ sunt tres, quia aliquando accidit propter frigus cõplexionis, & phlegmatis crudi, aliquando vero propter multitudinẽ coitus, aliquando vero propter repletionẽ magnæ venæ, quæ est supra dorsum. Quia igitur dorso ferũtur onera, congruè per dolorem dorsi impatientia accipitur incommoda & onerosa sustinendi: Nam cui dorsum dolet, onus sustinere nõ potest. Sed frigus, quod est huius doloris causa, refertur ad accidiosos, in quibus refriguit spiritus feruore charitatis expulso. Vnde in corporalibus cibis ea quæ acida sunt, communiter frigida sunt. Coitus vero frequentia pertinet ad voluptuosos, qui carnis delectationes sequuntur, plenitudo autem venæ magnæ pertinet ad diuites opulentos, qui domos plenas habent temporalibus

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

sibus diuitiis. In his ergo est dolor dorsi, id est, impatientia, & impotentia grauia tolerãdi, quia accidiosi & pigri, nõ possunt pati laboriosa, propter defectũ caloris charitatis quæ facit omnia leuia. Voluptuosi non possunt pati pœnosa propter mollitiem carnis, quia est delectabilibus assueta. Sed opulenti diuites non possunt pati iniuriosa, propter elationem mentis quam facit diuitiarum affluentia: Nam diuitiæ
Arist. in Rhet. sicut dicit Philosophus, faciunt homines elatos & cõtumeliosos:

Inuidia malignitas, inuidorumq; tristitia vnde ortum habeat, per tres ipsorũ dentium defectus dolorem causantes, manifestatur.

Cap. XXXVII.

INuidia assimilatur dolori, siue putrefactioni dentium. Vnde
Pro. 14. dicitur putredo ossium inuidia: Dolor namque dentium (secundum Auice.) causatur ex tribus; quia causa dolorem faciens, aliquando est in ipsa substantia dẽtium; quandoque vero in neruo quæ est in radice eorum, quãdoque vero in gingiua, vbi etiam quandoque fit apostema, & additio carnis natæ, in ea in qua recipitur materia; quæ omnia sunt doloris dentium causa. In his ergo designatur triplex causa tristitiæ, seu doloris inuidorum. Nam aliquando inuidet vnus alteri de personali bonitate, aliquãdo vero de honoris dignitate, quandoq; vero de lucri vel diuitiarũ prosperitate. Quando igitur dolor inuidi est de persona, tunc est velut dolor dentis radicatus in substãtia. Quando vero de dignitate, vel honore, tunc est sicut dolor proueniens ex neruo. Nam quasi radix dentis est virtus probi hominis, cui neruus coniungitur, quia virtutem probi hominis sequitur præmium honoris, vnde neruus radicis est honor virtutis, ex quo sequitur dolor dentis, id est, tristitia inuidentis. Quasi autem gingiuæ quæ dentes circundant, & vestiunt, sunt temporales diuitiæ, quibus homines circundãtur & fulciuntur; quibus quãdoque iungitur apostema, id est, putrefactio inuidiæ, quia scilicet præcipue diuitibus ab alijs inuidetur; vel tunc apostema nascitur ex gingiuis, quando auaritiæ vel superbiæ pestis nascitur ex diuitiis, quandoque etiam caro adnascitur, scilicet cum filij generantur, quæ omnia sunt dentibus, id est, ipsis inuidẽtibus causæ doloris & tristitiæ. Est enim inuidia tristitia in alienis bonis,
prout Philosophus dicit. Arist. 2. Rhet.

Iusti perfectiq; viri quemadmodum in iustitia conseruentur, à peccatis purgentur, & eorum perfecta compũctio oriatur: pluribus hepatis proprietatibus ac exemplis insigniter explanatur.

Cap. XXXVIII.

IVsti & perfecti viri assimilãtur hepati.

Primo quidem, quia hepar est stomachi iuuatiuum. Nam in hepate sunt quædam extremitates, quæ dicuntur fibræ, quæ sunt vt quędã eminentes linguæ, quibus hepar amplectitur stomachum, ei calorem exhibens ad digestionem ciborum; stomachus ergo qui totius corporis cõmuni vtilitati deseruit, repræsentat nobis ipsam rem publicã, siue commune bonum, quod sancti & iusti viri præcipue amplectuntur, & fouent, siue linguarum consultatione, siue cuiuslibet fauoris calore. Communia enim propriis iusti viri, & non propria communibus anteponunt.

Secundo, quia est puri ab impuro separatiuum. In hepate

enim fit secunda digestio, & separatio, & depuratio cibi prima facta est in stomacho: Hepar enim succositatẽ primæ digestionis per quasdam venas in suam concauitatem trahit, & per ebullationẽ fortioris caloris celebrata digestione, siue depuratione secunda, in massam sanguineam, & quatuor humorum materiam illam conuertit; cuius digestionis impuritas emittitur per vrinam, quæ initium sumit ab hepate, sed in renibus complementum, vbi substantiam recipit, & colorem. Et inde per poros virides, transmittitur ad vesicam. Ex ipsa autem massa sanguinea, quæ est quatuor humorum materia, quod calidum est & humidum, trãsit in materiam sanguinis, cuius receptaculum sunt venæ, licet (secundũ Philosophum) formatio eius fit à corde. Quod autem calidum est & siccum, trãsit in materiam choleræ, cuius receptaculũ est cista fellis, quod autem frigidum est & siccum, transit in materiam melancoliç, cuius receptaculum est cistula splenis. Quod autẽ frigidum & humidum, transit in materiam phlegmatis, cuius receptaculum proprium est pulmo. Digestio ergo hepatis quæ purum ab impuro secernit, est viri iusti compunctio, qua à quotidianis maculis sæpe purificare se satagit, & hæc est secunda digestio siue depuratio. Nam prima est à mortalibus per pœnitentiam, hæc autem secunda est à venialibus per compunctionis iustitiam, ex qua quatuor humores proueniunt; quia quatuor cõpunctionũ sunt genera quibus viri iusti mens vehementer afficitur, sicut dicit Gre. Vel quando considerat vbi fuit, scilicet in peccato, vel quãdo respicit vbi est, scilicet in mundo, vel quando attendit vbi erit, scilicet in iudicio, vel quando pẽsat vbi non est, scilicet in cælo. Istis considerationibus viri sancti ad fletũ prouocantur, & lachrymando & flendo ab omni impuritate purgantur.

Arist. de ani. / Greg in Mor.

Tertio, quia hepar est multarũ passionum susceptiuũ. Nã hepar aliquãdo patitur ex nimia caloris incensione, quandoque ex pororum nimia apertione, & per consequens caloris euaporatione, & aliquãdo ex infrigidatione, propter quam homo sępe hydropisim incurrit, quia nihil est aliud hydropisis, nisi error digestiuę virtutis in concauitate hepatis: hæc ergo cauenda sunt multũ iustis, & spiritualibus viris. Primo caloris mera incensio, id est, indiscreti feruoris præsumptio. Secundo pororum apertio, id est, sensuum circa exteriora nimia patefactio, & occupatio, vel suarum virtutũ ostentatio.

Tertio caloris euacuatio, id est, feruoris spiritus per negligentiã diminutio.

Quarto nimia per accidiam infrigidatio: est etiam summè vitãda superbiæ tumefactio, quæ est hydropisis inflatio. Vnde superbienti dicitur: Quid tumet cõtra Deus spiritus tuus? Iob. 15.

Vnico asseritur epilentiæ exemplo, adolescentium vitia facilius corrigi quàm virorũ.

Cap. XXXIX.

IVuenum vitia corrigũtur facilius quam prouectorum. Cuius exemplum apparet in epilenticis. Nam epilentia (vt dicit Auic.) accidit infantibus, & pueris ante pubertatem, & post pubertatem etiam accidit adolescentibus. Sed ab infantibus & impuberibus, si in regimine eorum sit rectitudo, remouetur, & non remanet. Sed si accidit adolescentibus præcipue post xxv. an-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

rum nō remouetur, sed remanet vsque ad mortem. Similiter vitia morum à iunioribus, si bene regantur, facilius remouentur; sed si non bene regantur ita vt adolescant, & crescant in prauis moribus, perseuerant in eis semper. Prouerb. Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit, non recedet ab ea. Pro. 22.

Ex quinque ipsius corporalis exercitij conditionibus, quamplurimisq; eiusdem vtilitatibus, quemadmodum pœnitētium labor esse debeat vt meritum recipiat, nullo labore colligitur.

Cap. XL.

Labor pœnitentium assimilatur labori & exercitio corporali, in quo attēdenda sunt v. Primo, vt non sit nimis intensus, vel remissus, sed temperatus. Sic etiam labor exterioris pœnitētiæ nō debet esse intensus, ita vt naturam prosternat & corrumpat; neque debet esse remissus, ita vt concupiscentiā & superbiā carnis non vincat, & talis est labor militum Christi, de quo Apostolus ait. Labora sicut bonus miles Christi Iesu. 2. Thi. 2

Secundo in exercitio corporali est attendenda qualitas, vt nō sit nimis velox aut tardum: sic pœnitens nō debet esse nimis velox per præsumptionem, vt scilicet statim credat effici summus, & perfectus. Vnde dicebat Beatus Bern. Nolo repentè fieri summus, sed paulatim proficere volo; quia sicut Deo placet verecundia peccatoris, ita sibi displicet imprudentia pœnitentis. Bern.

Item non debet esse tardus per negligentiā, vel dilationem. Apostolus. Solicitudine non pigri. Ro. 12.

Tertio attendendū est tempus, s. vt maximè fiat ante cibum, vt superfluitates lubricæ in corpore resolutæ, per exercitium expellātur, nec cibus superueniēs corrūpatur. Sic etiam purgatio, & labor pœnitentiæ, debet præuenire cibum Eucharistiæ, & expellendo superfluitates peccatorum, ne ex cibo sacro superueniēte lædatur. Post cibum etiam valet exercitiū temperatum, quia calorem augēdo cooperatur digestiuæ virtuti; sic etiam per cibum Eucharistiæ non est cessandum ab operibus pœnitentiæ; quia cooperantur ad cibi, id est, sacramenti profectum & operationem, calorem charitatis augendo & conseruando.

Quarto attendendus est locus; quia aliquis locus exercitij corporalis est aquosus, vt locus piscatorū, & talis locus infrigidat, & humectat. Talis est labor compunctorum, & plorantium, quia infrigidat ardorem carnis, & humectat fletu & lachrymis. Ps. Laboraui in gemitu meo. Psal. 6. Aliquis vero locus exercitij est siccus, & nemorosus, vt locus venatorum, & talis ratione discursus calefacit corpora, & desiccat. Talis est labor abstinentium, qui inflammat mentem, & desiccat carnem.

Quinto attendendus est corporalis exercitij siue laboris fructus, de quo ait. Fulgentius super illud Prou. vltimo. Fulg. in Prou. Panem ociosa nō comedit. Honestus, inquit, labor, est humanæ vitæ fida custodia, dormientis naturę stimulus, sopiti caloris lima, superfluitatis consumptio, vitiorum fuga, morborum mors, languorū medicina, lucrum temporis, iuuentutis debitum, adolescētiæ disciplina, senectutis gaudium, salutis auxilium, nutrix omnium bonorum, destructrix vitiorum, & ocij inimica. Et addit ille. Ergo solus se ab exercitio retrahit qui fœlicitatis gaudio vult carere. Omnia autem hæc proprijssimè competunt labori pœnitentium. Nam pœnitentię labor vitā animę custodit, dormientem. i. pigritantē

pungit, sopitum calorem, id est, tepefactum amorem incēdit, superfluitates, id est, excessus affectionum consumit, vitia expellit, morbos tentationum extinguit, languoribus passionum medicina existit, lucrum temporis, id est, meritū parit, hoc debetur iuuenibus ne pigrescant, & adolescentibus ne lasciuiant, hic labor portatus est gloriatio senū, & saluatio animarū, hic omnia bona spiritualia nutrit, omnia mala destruit, & tandē etiam talis labor ad æternam fœlicitatē perducit; vnde hi sunt labores, de quibus
Sap. 3. dicitur: Labor bonorum gloriosus est fructus.

Sex labiorum naturalia officia interpretantur, quibus egregie modum ipsum lepidè loquendi edocemur.

Cap. XLI.

Loqui qualiter debeamus labia ostendunt.

Primò, quia labia sunt dentiū custoditiua, vt scilicet ille qui vult loqui, verba sua custodiat ad tempus opportunū, secundum
Mal. 2. illud: Labia sacerdotis custodiūt scientiam. Hinc est, quod Dauid petebat dicēs: Pone Domine custodiā ori meo, & hostiū circunstantię, &c. Hostiū enim (vt dicit
Gregor. Grego.) neque semper clauditur, neque aperitur, quia nec est semper loquendum, neque semper tacendum, sed vtrunque discretè faciendum.

Secundo temperātia, quia labia sunt duritię dentiū temperatiua, & ideo facta sunt mollia, & carnosa. Sic verba prędicātis debent esse talia, vt mollificent vel temperent duritiem peccatoris.

Item quia labia mollia dulciter respondētis, temperant iram furentis, secundum illud: Respōsio mollis frangit iram. Et iterum.
Pro. 15. Verbum dulce multiplicat ami-
Eccl. 6. cos, & mitigat inimicos.

Tertio, quia labia sunt vocis articulatæ formatiua. Vox autem articulata, est vox significatiua, aliquem sensum exprimens. Et in hoc instruimur, vt loquamur verba pensata, nō autē verba ociosa, & insensata, vel stulta.

Quarto, quia labia sunt aëris frigidi vel calidi interceptiua. Nā aeri frigido vel calido se opponunt, & ipsum retinendo depuratum interioribus reddunt. In quo instruimur, quod verba inflāmātia ad iram, vel inducentia frigus malitiæ, qua homo retrahitur à bonis, si audiamus, non debemus referre, sed potius nos opponere; & si referre oporteat, puriora ea & placabiliora reportare.

Quinto, quia labia sunt virtutis interpretatiuæ propria organa, & talia sunt labia doctorum, & expositorum qui sacras scripturas interpretantur, & exponunt, sicut de ipso Domino dicitur. Qui in- Luc. 24.
terpretabatur iis in omnibus scripturas.

Sexto, quia labia sunt pasśionū animæ, scilicet odij, amicitiæ, doloris, & tristitiæ expresśiua. Vnde dicitur, qood tremor labiorū in phrenesi in morbis acutis mortē prætēdit. Talia autem sunt labia confitētium, & exprimentiū morbos vitiorū, & pasśiones malas animæ suæ. Vnde qui est in acutis morbis, scilicet in grauibus peccatis, & tremunt ei labia, id est, ex timore aliquo, vel verecundia confiteri omittit, incurrit mortem æternam. Prouer. Pro. 28.
Qui abscondit scelera sua, nō dirigetur.

Ex quamplurimis ipsius ventris nominibus ac dispositionibus quibus memoria comparatur, qua via pariter ipsamet memoria adiuuetur, exprimitur.

Cap XLII.

Memoria aśsimilatur ventri. Primo, ratione receptionis,

nis: Est enim venter nutrimenti totius corporis receptaculũ. Vnde secundum Isid. vẽter dicitur, quia venit per eum cibus ad totũ corpus. Sic cibus spiritualis notitiæ, qua spiritus nutritur, in receptaculo memoriæ reponitur, & locatur. Vnde & dispositio memoriæ debet esse vt dispositio ventris; quæ est rotunda propter liberiorem ciborum collocationem, & oblonga propter ipsius cum superioribus coniunctionẽ, & diuersis panniculis circundata propter interiorum conseruationem. Sic memoria tunc est bene disposita cum est rotunda, id est, larga per capacitatem & longa per diuturnitatem, & diuersis pãniculis, id est, diuersis adminiculis fulta per studiositatem. Sunt enim quatuor (secundum Philosophum) quæ iuuant hominem ad bene memorandum.

Isid. li. ety.

Primum est, vt illa quorũ benẽ vult recordari aliquo ordine disponat: secundum est, vt circa ea affectum adhibeat: tertium est, vt ea ad aliquas similitudines non omnino cõsuetas reducat: quartum est, vt illa per frequentẽ meditationem repetat.

Secundò ratione purgationis: Nam venter vocatur aluus, sicut dicit Isido. quia cibum recipit, & purgari consueuit. Sic homo, & cibum spiritualis doctrinæ suscipit in memoria, & se etiam purgare debet: & ista purgatio peccati ex memoria nascitur, quia dolor contritionis, quo anima purgatur dum compungitur, ex peccati recordatione concipitur. Apo. Memor esto vnde excideris, & age pœnitentiam.

Apoc. 2

Tertiò ratione cõceptionis: Nã venter mulieris vocatur vterus, eo quod fętu impleatur, sed sicut ex vtero concipitur fętus carnis, ita ex memoria, id est, ex specie memoria seruata, concipitur verbum mentis, quod est quasi quædam proles ipsius. Psalm. Ex vtero ante luciferum genui te. Ps. 109

Quatuor humani pectoris naturales proprietates quæ principem locum tenent hoc in loco apponuntur, quibus mediãtibus cum corporis compositione phlegmatisq; natura, quo pacto mens humana sit regulanda ac constituenda, erudimur.

Cap. XLIII.

Mens hominis assimilatur pectori.

Primò quidem, quia pectus est duabus concauitatibus distinctum: Sunt enim duæ concauitates in pectore, quibusdam inter se pelliculis separatæ: & fuit necessaria hic diuisio pectoris, vt si flatus in vna parte aliquo casu impediretur, in parte alia seruaretur, ne anhelitu intercluso animal moreretur. Duæ ergo concauitates pectoris, sunt duæ vires mentis, scilicet intellectus, & affectus, siue voluntas. Et vtraque necessaria est menti ad conseruationem spiritus, id est, vitæ spiritualis, scilicet intellectus qui viuificat per fidem. Psal. Intellectũ Psa. 144
da mihi vt viuam. Et affectus qui viuificat per dilectionem. Ioan. Qui non diligit, manet in 1. Io. 3
morte.

Secundò, quia pectus est mammillarum fundamentum. Nullũ autem animal habet mammillas in pectore præter hominem, & Arist.
elephãtem, vt dicit philosophus. de ani.
Quasi autẽ duæ mãmillæ quibus mens humana propinat exterius lac sapidæ doctrinæ, sunt sapientia, & eloquentia, & ambæ habẽt fundamentũ in mente. Vel duæ mammillæ quæ debent inhærere pectori lactantis, id est, menti doctoris, est peritia duorum testamentorum, scilicet legis, & Euãgelij Cant. Duo vbera tua, sicut Cant. 7.
duo hinnuli.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

Tertiò, quia pectus est quandoque multis passionibus subiectũ, & passiones pectoris omnes sunt periculosæ multum propter cordis vicinitatem, siue patiatur cõstrictionem, siue humoris consumptionẽ, siue nimiam humorum repletionem, siue vocis raucedinem, siue apostemationem, siue suffocationem. Pectus ergo, quod cor in se cõtinet, & Deum in corde habet, omni diligentia est seruandum, ne patiatur constrictionem auaritiæ, neque humoris consumptionem, propter defectum eleemosynæ, neq; humorum repletionẽ, propter congregationem pecuniæ, nec vocis raucedinem, per obmissionẽ laudis diuinæ, neque apostemationem, per tumorem superbiæ, neque suffocationem, per desperationem veniæ: Istis enim modis patitur pectus corporaliter, & similiter spiritualiter. Propter quod cum pro peccatis mea culpa dicitur, præcipuè pectus percutitur, ratione cordis quod in ipso continetur.

Quartò, quia pectus cõgruè est figuratum: Est enim pectus latum, & aliquantulum in medio eleuatum, & ipsa eleuatio, animositatis & virtutis est signum. Aues (vt dicit Philosophus) habẽt pectus acutum ad aërem diuidendum, & maximè, quæ sunt ad prædandum, vnde acuitas pectoris in auibus est signum generositatis. Qui ergo habent pectus amplum ad Deum amandum, & proximum amplectendum, & acutum ad omne malum quod occurrerit repellendum, summæ generositatis deferunt secum signum.

Arist. 2 de ani.

Item mentis constitutio moralis, debet esse similis constitutioni corporis naturalis: Nam corpus humanum ex quatuor elementis componitur, ex quatuor humoribus constituitur. Quatuor elementa, sunt, ignis, aer, aqua, & terra. Similiter mens humana debet habere sua elementa, scilicet pro igne prudẽtiæ claritatem, pro aere temperãtię mediocritatem, pro aqua iustitiæ puritatem, pro terra fortitudinis stabilitatem. Vel sicut aliqui dicunt, vtitur mens humana pro igne intellectus subtilitate, pro aere conscientiæ puritate, pro aqua ingenij mobilitate, pro terra animi stabilitate. Habet etiam mens humana suos quatuor humores: quia pro sanguine vtitur dulcedine, pro cholera rubea amaritudine, pro cholera nigra contristatione, pro phlegmate mentis compositione: Dicunt enim Physici sanguineos esse dulces, cholericos esse amaros, melancholicos tristes, phlegmaticos corpore compositos, vt sit dulcedo in contemplatione, amaritudo de peccati recordatione, tristitia de perpetratione, compositio in emendatione.

Itẽ mentis compositio assimilatur phlegmati.

Primò ratione residentiæ radicalis: quia phlegma debet habere sedem in pulmone, per quem signatur discretio, quia sicut pulmo aerem attrahit, & emittit, ita discretio, quod bonum est retinet, & quod malum expellit. In pulmone ergo est sedes phlegmatis, quia compositio mentis beneficio iuuatur discretionis.

Secundò, ratione proprietatis naturalis, quia phlegma est naturæ frigidæ & humidæ. Compositio igitur mentis requirit frigus, quo refrigeretur ab æstu vitiorum, & humorem compunctionis, quo mundetur à sorde peccatorum.

Tertiò, ratione efficaciæ animalis, quia ex complexione phlegmatica sunt homines tardi, obliuiosi,

riosi, somnolenti, tardi ad operãdum multum, obliuiosi ad affectum temporalium, & somnolẽti per contemplationis transitum, Psal. In pace in idipsum dormiã, & requiescam.

Psal.4.

Morum ac motuum exteriorum corporis ordinatio, nec non superciliorum dispositio, eorumq́; congrua seu incongrua forma, bonam vel prauam interiorem dispositionẽ repræsentat.

Cap. XLIIII.

MOdestia siue moderatio, & compositio morum, & motuum exteriorum corporis, assimilantur superciliis.

Primò, quia supercilia data sunt ad oculorum tuitionem. Vnde & pilorum multitudine sunt vestita vt sint oculis munimenta, ad repellendũ humorem à capite defluentem. Sunt ergo supercilia oculorum munimẽta ne quid nociuũ eis ab extra eueniat, vt Isid. dicit. Sic modestia, & cõpositio extremorum sensuum, & membrorum, valet ad custodiam mẽtium: quia frequẽter ex sensuum dissolutione subintrãt cogitationes malæ. Hierem. Intrauit mors per fenestras nostras, ingressa est domus nostras.

Isid.

Hier. 9.

Secundò, quia supercilia sunt ad decorem: quia nullus sine eorum pręsentia decoratur. Sic modestia, & compositio morũ, reddunt hominem in aliorum conspectu decorũ, & gratiosum, vnde Ambro. dicit, quod in modestia consistit pulchritudo viuendi, & ornatus ad omnem actionem accommodatus.

Ambr. de offi.

Tertiò, quia supercilia sunt ad repræsentationem: Habent enim quandam vim latentem passionem animæ iudicantem: vt dicit Aristot. quod cum fuerint supercilia recta sicut lineę, prætendunt fœmineam molliciem, vel animi leuitatẽ; si vero fuerint demissa, & nimis pressa, signant inuidum, si vero fuerint eleuata, & in pilis pressa, animositatem prętendunt: depauperata vero à pilis, & oblõga, timiditatem, si autem fuerint spissa, & pili longi, excessum caloris important, si autem fuerint multæ carnis, & paucæ pilositatis, sensum durum significant & obtusum, in membris principalibus dominantem: si vero pilis fuerint spoliata, significant sanguinis corruptionẽ, vt in leprosis, aut naturalis humoris consumptionem, vt in ethicis, & similibus, aut meatuum oppilationem, vt in castratis. Sicut igitur dispositio superciliorum congrua, vel incõgrua, repræsentat bonam vel malam dispositionem interiorem, sic compositio, seu modestia, vel inordinatio, & dissolutio, exteriorum motuum siue morum, repræsentant bonã vel malã dispositionem interiorem, vel dissolutionem, & inordinationẽ mẽtis. Vnde Eccle. Amictus corporis, & risus dentium, & incessus hominis, enunciant de illo siue bonus seue malus sit.

Arist. de anim.

Eccl. 19

Tres somni proprietates annotãtur, quæ profecto aliqualem cum sanctorum morte similitudinem habere videntur.

Cap. XLV.

MOrs sanctorum assimilatur somno propter tria.

Primò, propter quietis suauitatem: quia nullorũ laborum dormiens meminit, sed tunc dulciter requiescit. Et sic sancti per somnum mortis, requiem à laboribus capiunt, secũdum illud Apo. Beati mortui qui in Domino moriuntur: amodo iam dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis. Et ad æternæ pacis dulcedinem perueniunt, secundum illud Psalm. In pace idipsum dormiam & requiescam. Apo. 14 Psal. 4.

Secundò, propter dormientis firmitatem: quia dũ homo dormit,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

mit, nullius aduersarij potentiam pertimescit. Sic sancti per somnũ mortis de omnium aduersantiũ manibus eripiuntur, & ęternæ securitatis fiducia perfruuntur: vnde Dominus dicebat. Nolite timere eos, qui occidunt corpus, & post hoc non habent amplius quid faciant. Sic igitur in hoc cõueniunt mors, & somnus, quia vterque securitatem tribuit; sed in hoc differunt, quia securitas somni est ex insensibilitate, sed securitas mortis est ex libertate, de qua Psal. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Ioan. Si dormit, saluus erit.

Mat. 10

Ps. 123.

Ioan. 11

Tertiò, propter figurę dormientis mutabilitatem; quia exterius videtur mortuus, qui maximè interius viuit: & sic sancti cũ mortui secũdum carnem sunt, veram vitam viuunt. Psal. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini, &c.

Ps. 126

Quemadmodum superioribus sit iugiter parendum, id nobis hominis crura tribus similitudinibus patefiunt.
Cap. XLVI.

OBedientes debent assimilari cruribus propter tria.

Primò quidem debent obedire velociter, & hoc significant crura quæ à currendo sunt dicta, quia per ea currimus, & gressum sancimus, vt significetur obediendi velocitas. Psalm. Velociter currit sermo eius: tunc enim sermo imperatus currit velociter, quando ab obediente impletur celeriter. Bernar. Verus obediens non procrastinat, sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, & se totũ intus colligit, vt mandatum peragat imperantis.

Ps. 147.

Bern. in lib. de præ.

Secundò, quia debent obedire fortiter, scilicet ne retrahãtur ex operis difficultate: & hanc fortitudinem significant crura, quia habent ossa fortia, & etiam sunt neruosa, vt ad motum sint habiliora. Sic obedientes debent esse ossei, id est, fortes ad exequẽdum, & tolerandum grauia, & neruosi, id est, durabiles ad continuandũ difficilia Bern. In ipsa obedientię via, cui fortasse aliqua dura & aspera occurrere possunt, vt accipias interdum nonnulla, quæ licet salubria sint, minus tamen videntur, hæc si moleste ceperis sustinere, si dijudicare prælatum, si murmurare in corde, si etiam exterius impleas quod iubetur, nõ est virtus patientiæ, sed velamen malitiæ.

Bern. in serm.

Tertiò, debẽt obedire dulciter, quod significant crura, quorum ossa medulla sunt plena, vt medullæ humectatione ossium siccitas irrigetur. Hæc ergo medulla est interior deuotio, qua irrigati interius veri obedientes, omnia dulciter & sine murmure exequũtur, quia non obediunt timore, sed amore. Greg Obedientia nõ seruili metu, sed charitatis affectu seruanda est, non timore pœnæ, sed amore iustitiæ.

Greg. in 12. mor.

Quatuor ad occasiones peccatorum tollendas necessaria maximopere existere, per nonnulla ipsius vmbilici exempla declaratur.
Cap. XLVII.

OCcasiones peccandi assimilãtur vmbilico propter tria.

Primò, propter nutritionem: Nam (sicut dicit Gregor.) vmbilicus est, quo fœtus in vtero alitur, sicut arbores per radices terræ humore nutriuntur. Vnde vmbilicus (secundum Constan.) ex venis, & neruis, & arterijs compositus est, quo mediante, ipse fœtus sanguinem subtilem sibi attrahit & sugit. & per has arterias spiritum recipit. Sic etiam fœtus peccati interius in mala voluntate cõceptus, per actiones exteriores nutritur & augetur, & fouetur,

Eze. 16. uetur. Non est præcisus vmbilicus tuus.

Secundo, propter situationem, quia in vmbilico sita sunt genitalia mulierum, sicut in lumbis genitalia virorum, secundū illud.
Iob 4. Virtus in lumbis eius, & fortitudo illius in vmbilico vētris eius. In hoc significatur, quod mulieres sunt viris occasio peccandi, & luxuriandi.

Tertio, propter præcisionē, quia consuetudo est mulierū præcidere infantibus vmbilicum. Sed nota, quod vmbilicus (vt dicit Cōstant.) rumpitur iuxta matricem dum fœtus egreditur, & cū fœtu exit, quod obstetrices ligāt quatuor digitorum longitudine, & ex hac ligatura fiunt rotūditates vmbilici, postea præcidunt eum. Sicut ergo vmbilicus stringitur, & rumpitur, & præciditur, sic peccatorū occasiones sunt stringendæ, rumpendæ, præcidendæ. Occasiones enim peccatorū quādoque sunt importunæ, & tunc sunt per violentiam rumpendæ, quandoque vero sunt oportunæ, & quasi necessariæ, & tunc sunt per temperantiam restringendæ; quandoque vero sunt superfluæ, & omnino noxiæ, & tunc sunt penitus præcidendę. Dicit autem
Hiero. Hiero. quod necesse est infanti-
Eze. 16. bus primo ortis vmbilicum præcidi.

Deinde ad abluendum sanguinem aqua lauari.

Tertio, humorem eorum Sole siccari.

Quarto, tenera corpora pannis stringi, ne membra fluxibilia delaxentur. Sic ab homine per pœnitentiam nouiter generato, primo præcedendus est vmbilicus, id est, auferenda omnis occasio peccandi; deinde lauari eū oportet aqua lachrymarum: tertio sole, id est, feruore spiritus & amoris desiccandus est humor noxius, id est, fluxibilitas, & habilitas ad peccandum.

Quarto, restringendus est ligatura abstinentiæ, & continentiæ salutaris.

Manuum compositio, ornamenta, ac officium, digitorumq́ significatio, ac omniū partium declaratio, atque pulsus similitudines tres erudite apponuntur: quibus singulis humana opera, virtutes principales hominibus expedientes, multis adaptantur exemplis.

Cap. XLVIII.

Opera humana assimilantur manibus propter quatuor.

Primo, propter numerum: Sunt enim duæ manus, scilicet dextra, quæ signat opus bonū, & sinistra, quæ signat opus malum. Matth.
Nesciat sinistra tua quid faciat Matt. 5.
dextra tua, vt scilicet sit opus purè bonum cui nihil admisceatur mali. Pertinet ergo ad dextram operari liberaliter, quia dextra à dando est dicta.

Item concorditer, quia ipsa signum pacis datur.

Item fideliter & salubriter, quia ipsa fidei & salutis testis adhibetur; vnde in veteri testamēto habetur, quod petebant dextras sibi dari; & Apostolus: Dextras Gal. 2.
dederunt mihi, & Barnabæ societatis.

Item operari feruēter: Est enim manus dextra fortioris caloris, & maioris siccitatis, quā sinistra, & ideo ad operandum est habilior quàm sinistra. Mala autem operatio nō est facienda, sed potius dimittenda. Vnde sinistra à sinendo, vel sine dextra dicitur, quia scilicet opus malū est quod debita rectitudine caret, quæ in dextra signatur: Posset enim vtraque manus accipi in bonum: Nam quia manus dicitur quasi munus, ideo duplex manus duplicis muneris signat dationem. Est enim munus spirituale, cuius datio refertur ad dextram, tempo-

temporale, cuius datio refertur ad sinistram. Habet igitur homo dextram, id est, spiritualem gratiam ad porrigendum eleemosynas spirituales, & sinistram, id est potentiam & virtutem ad porrigendas temporales. Proue. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ & gloria: Quanquam enim eleemosyna spiritualis manu non porrigatur, ad dextram tamẽ refertur, & corporalis ad sinistram, quia spiritualis eleemosyna est potior corporali. Nam illa, scilicet corporalis, sustentat corpus moriturum, sed spiritualis, animam in æternum victuram. Vnde signanter dixit Salomõ: Lõgitudo dierum in dextra, quia scilicet eleemosyna spiritualis animæ subuenit, quæ nunquam esse desinit. Vnde potior est corporali, sicut dextera manus potior est sinistra. Posset etiam dici, quod dextram manũ habet, qui bene operatur in prosperitate, sinistra vero, qui operatur bene in aduersitate. Quidam autem sunt ambidextri, sicut dicitur de Gabaonitis, ꝙ erant ita sinistra vt dextra præliantes. Et istis assimilantur quidam, qui tam in aduersitate, quã in prosperitate fortiter operãtur.

Prou. 3.

Iud. 20.

Secundo, propter motum: Nam manus vocãtur, quia aperiuntur & clauduntur, sed extẽsa manus vocatur palma, & dicitur per similitudinem palmæ ab expansis ramis, id est, digitis; clausa vero manus vocatur pugnus, dicitur & pugnus à pugillo. In hoc ergo docet nos manus aliquando esse dandum, quod significat nobis manus extensio, & aliquando tenendum, siue accipiendum, quod significat nobis clausio. Vnde dicitur Ecclef. Non sit manus tua porrecta ad accipiendum, & ad dandum collecta.

Eccl. 4.

Tertio, propter munimentum. Est enim manus quinque digitis munita, in quibus quinque virtutes designantur, quæ necessariæ sunt homini vt opera eius sint perfecta: Nam primus digitus qui grossior est, vocatur pollex, eo quod inter cæteros virtute plus polleat. Vnde in hoc digito designantur iustitia, quæ inter alias omnes virtutes morales plus pollet. Vnde dicit Philosophus, quod iustitia est præclarissima virtutũ, & nec Lucifer, nec Hesperus est ita clarus. Et ideo etiam Auicenna dicit, quod iste digitus, scilicet pollex, est iustitia omnium digitorum, quia scilicet omnes alij digiti cum ei applicãtur, & ad quandam æqualitatem reducũtur. Vnde illæ manus pollucem habent, quæ iusta operantur. Ideo iste digitus, & quilibet alius componitur ex tribus offibus (vt dicit Constan.) in quibus designatur triplex iustitiæ modus: Nam est iustitia distributiua, commutatiua, & vindicatiua. Ad primam pertinet, quod dicitur. Vnicuique secundum propriam virtutem largitus est. Ad secundam, quod dicitur: Ite vos in vineam meam, & quod iustum fuerit dabo vobis. Ad tertiã pertinet illud: Dentem pro dente, oculum pro oculo.

Arist. 2. Ethi.

Auic. 3. li. med.

Mat. 25

Mat. 20

Secundus digitus vocatur index, quia per ipsum res indicamus, & demonstramus; & hoc pertinet ad prudentiam, quę nobis, quæ agenda sunt, demõstrat, & ordinat. Et hic etiam ex tribus ossibus est, quia ad prudentiam tria pertinent, scilicet memoria respectu præteritorũ, intelligẽtia respectu præsentium, & prudentia respectu futurorum.

Tertius digitus, qui est medius, dicitur impudicus, ex eo, quod dum manus aliquid turpe tangit, hic digitus cũm sit maior cęteris, prius attingit. Hic ergo digitus

signat

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

ſignat temperantiam, quæ impudicitiam & voluptatē carnis tangit, reprimendo & moderādo, & hic etiam ex tribus eſt oſſibus: quia temperantię triplex eſt modus. Eſt enim vna pars temperātiæ circa cibum, ſcilicet abſtinētia, alia circa potum, ſcilicet ſobrietas, tertia circa coitum, ſcilicet continentia, ſiue caſtitas.

Quartus digitus vocatur annularis, quia in ipſo annulus defertur. Sic autem annulus in digito eſt fortitudo in opere, quæ neceſſaria eſt, præcipue in continuando & perſeuerādo. Eſt enim annulus ſicut corona digiti, quia ſola perſeuerantia coronatur. Et nota, quod digiti habēt hoc proprium, quod groſſiores ſunt ante cibū quam poſt. Vnde annulus, qui vix ante cibum de digito trahitur, facile poſt cibum egreditur, ſicut dicitur ſuper Aphoriſ. Sicut ergo digitus ieiunus fortius tenet annulum quam refectus. Ita homo abſtinens, & ſobrius, fortior eſt ad perſeuerandū in bono, quam guloſus & delitioſus. Hic etiam digitus eſt ex tribus oſſibus; quia triplex eſt neceſſaria huiuſmodi fortitudo, ſcilicet in aggrediēdo, quod pertinet ad fiduciam, in ſuſtinendo, quod pertinet ad patientiam, in conſummando, quod pertinet ad perſeuerantiam.

Quintus digitus auricularis dicitur, quod cum eo aures ſcalpimus; & hoc ſignat obedientiam, quia ſcriptum eſt: In auditu auris obediuit mihi. Et hic etiā eſt ex tribus oſſibus, quia obedientia eſt homini tripliciter neceſſaria.

Primo, reſpectu Dei, ſcilicet, vt homo obediat diuinæ voluntati.

Secundo, reſpectu proximi, ſcilicet, vt obediat ſuperiori potēti.

Tertio, vt obediat propriæ rationi, ſcilicet vt ſit caro ſpiritui ſubiecta.

Quarto, humana opera aſſimilantur manibus propter ornamentū, ſcilicet vnguium: vnguis enim in fine digiti, charitatē ſignat, quæ eſt finis præcepti. Vnde ſicut ſunt decem digiti manuū, ita ſunt decem præcepta decalogi. Sicut ergo ſunt vngues ornamenta digitorum, ita charitatis præcepta ſunt ornamēta operum humanorum. Sed notandū, quod vngues in quibuſdā animalibus ſunt indecoris ornamentum, & iuuamētum, ſicut in hominibus. In quibuſdam vero ſunt ad defenſionis munimentum, ſicut in leone, & huiuſmodi. In aliquibus vero ſunt calciamentum, vt in equo, & mulo, & conſimilibus; quę omnia competunt charitati, quia ipſa eſt, quæ exornat, iuuat, defendit, & calciat etiam pedes affectionum, ne lapide offenſionis allidantur.

Itē operatio hominis aſſimilatur pulſui propter tria.

Primo, quia pulſus à corde oritur: Eſt enim pulſus cordis, & arteriarum motus, ſecūdum dilationem & conſtrictionem: Cùm enim cor cōtinuo motu à centro vſque ad circūferentiam, vi ſanguinis, & caloris, & impulſu vitalis ſpiritus moueatur, ex tali motu vſque ad ſuas extremitates dilatatur. Quādoque vero è conuerſo, ab extremitatibus ad centrum mouetur & ſtringitur. Cordis igitur dilatatio ad frigidum aërem attrahendum, & conſtrictio ad fumoſum aërem expellēdum, ſunt cauſa pulſus. Sic ergo pulſus à corde incipit, & per arterias ad extremitatis corporis ſe diffundit, vnde ſtatum corporis oſtendit. Eodem modo operatio hominis bona, vel mala, à corde, id eſt, à mente procedit, cuius diſpoſitio bona, vel mala à

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

mente, per arterias & venas, id est, per affectiones & cogitationes, ad exteriores se diffundit per
Mat. 15. locutiones & actiones. Matt. De corde exeunt cogitationes malę,
Luc. 6. &c. & Luc. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum.

Secundo, quia pulsus à medicis tangitur: Ad hoc enim pulsus necessarius, vt per eum dispositio spiritualis virtutis intelligatur, & eius operatio cognoscatur. Sic etiam per operationes bonas, vel malas, cognoscitur bona, vel mala dispositio spiritus interioris. Matt. A fructibus eorum co-
Mat. 7. gnoscetis eos.

Tertio, quia præcipue in brachiis pulsus quæritur. Nam in quibusdam partibus non posset plenè discerni, propter venarum elōgationem à corde, in quibusdam propter cordis regentis occultationem, in quibusdam vero propter ossium constrictionem, & ideo sapientes ad cognoscendum pulsum arterias brachij elegerunt. Nam hoc fuit facilius; quia brachia arterias non occultant. Et vtilius, quia illæ arterię magis cordi appropinquant, & honestius, quia nec ęgro, nec medico verecundiam generant: Indecens enim esset plura membra corporis denudare. Sicut ergo brachia sunt instrumenta pulsus; sic etiam nos brachijs & manibus operamur, sed talia debent esse opera nostra, quod congruant honestati, vtilitati, & facilitati, & tūc faciliter bene operamur, quando ex amore operamur; quia amor (secundum Au-
August. gustinum) omnia facit facilia.

Deo semper gratias à nobis fore agendas, orationibusq; iugiter insistendum, ac modus orandi, ipsiusq; orationis vtilitas, quatuor anhelitus exprimitur similitudinibus.

Cap. XLIX.

ORatio cum gratiarū actione habet similitudinem cū anhelitu.

Primo, quia in anhelitu est motus vicarius. Nam per anhelitum aër attrahitur, sed attractus postmodum emittitur, & sic vicario motu aër recipitur & redditur. Similiter ergo debet homo gratiam quam recepit à Deo, reddere, eidem gratiam agendo. Paralipom. Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Sed attende, quod anhelando plus de spiritu attrahitur, quam foras emittatur, quia pars non parua in nutrimentum transit spiritus vitalis. Similiter plus à Deo de gratiis & beneficiis recipimus, quā reddere possumus.

Secundo, quia anhelitus est corpori multipliciter proficuus. Est enim anhelitus aëris attractiuus; quia scilicet per orationes deuotas, & gratiarum actiones, attrahitur Spiritus sancti gratia. Vnde quanto quis plus orationi, & gratiarum actioni insistit, tanto sibi diuina gratia plus multiplicatur, & crescit. Augmētum beneficij, est beneficij eiusdem memoria, & continua gratiarum actio. Vnde etiam Gregorius di- Grego.
cit, quod non est dignus dandus, qui non agit gratias de datis.

Item anhelitus est cordis, & innati caloris refrigeratiuus: Innatus enim est homini carnalis concupiscentię calor, quem sicut ex parte carnis reprimit ieiuniū, ita ex parte mentis refrigerat oratio. Et ideo Dominus dixit, quod hoc genus dæmoniorum, scilicet carnaliter tentantium, nō eiicitur, nisi in oratione & ieiu- Mat. 17
nio.

Item anhelitus, est fumosi vaporis purgatiuus. Fumosus autem vapor sursum tendēs, est su-

perbia

perbia, quam oratio purgat; quia mentem humiliat (vt dicit Hieronymus). vel vapor fumosus est quęlibet suggestio, siue cogitatio Hiero. praua, quam etiam oratio deuota purgat, & expellit. Isido. Frequens oratio vitiorum impugnationem extinguit.

Item anhelitus est spiritus animalis nutritiuus, quia sanctis orationibus nutritur, & vegetatur spiritus. Vnde August. dicit; Oratio refectio est ieiunorum, duritiā Aug. ser. cordis emollit, austeritatem temperat, ieiunium dulcificat; Sicut enim sine potu non est plena refectio, sic & ieiunium sine oratione non potest perfectè animam nutrire.

Item anhelitus est status membrorum spiritualium ostensiuus; sic etiam per assiduitatem, & delectationem orationis ostēditur, quod homo sit verè spiritualis; quia sicut auis sæpe exurgit ad volatum, ita spiritualis homo sæpe ad orandum. Vnde legitur de B. Martino, quod nunquam vlla hora, momentumque præterijt, quo non aut orationi, aut lectioni insisteret; inter legendum tamen, & operandum, nunquam animum ab oratione laxabat: nam vt fabris ferrarijs moris est, quod inter operandum pro quodam laboris leuamine incudē feriant, ita Martinus dum aliquid ageret, semper orabat.

Tertio, quia anhelitus quandoque est diminutus, & quādo anhelitus est paruus, & frigidus, in peracutis febribus signum est mortis, eo quod significet extinctionem caloris naturalis, & defectum virtutis. In acutis ergo febribus, id est, in fortibus tentationibus, si anhelitus sit paruus, & modicus, id est, si parum cum frigido corde oretur, timēdus est casus mortis, id est, mortalis peccati, ex eo quod prætendat extinctionem charitatis. Vnde Dominus dicebat: Orate, vt non intretis in tentationem. Mat. 34

Quarto quoque, quia anhelitus quandoque est corruptus, & fœtidus; quod accidit ex interiorum membrorum corruptione, sicut in leprosis, quorū anhelitus est fœtidus & corruptus, & aliorum infectiuus. Nam inficit aërē vicinum sibi, sicut sibilus basilisci, qui aues supra volantes occidit. Sic ex mala dispositione, & corruptione animæ interioris, oratio, vel gratiarum actio aliquādo est execrabilis, sicut fuit oratio & gratiarum actio Pharisæi dicentis: Gratias tibi ago Domine, quia non sum sicut cęteri hominum, &c. Hæc enim erat corrupta per superbiam, fœtida per iactantiam, & læsiua aliorum per infamiam; quia alios infamabat, dicens: Adulteri, raptores, &c. Et etiam vicinum publicanum percutiebat, dicens: Velut etiam hic Publicanus. Luc. 18.

Ocium magnopere esse fugiendum, idq́ quātū hominibus obsit: & corporis recreationis quies quo pacto sit agenda, vt prosit, aliquibus naturalibus rationibus edocetur.

Cap. 2.

OCiositas & recreatio hoc facit animæ, quod quies facit corpori: Nam quies corporis, aut est nimia, aut nimis pauca, aut sufficiens & temperata. Si sit quies nimia, est multorū humorum generatiua & conseruatiua, & multiplicatiua, & tādem corruptionis inductiua: Vnde etiam aquæ quæ nimis quiescunt, putrescunt. Similiter quoque ociositas & recreatio, si est superflua, generat, & cōseruat, & multiplicat humores, id est, malas affectiones, & cogitationes. Eccles. Multam malitiam docuit ociositas. Vnde tandem facit animā in Eccl: 3.

corru-

Bern. in serm. corruptiones ruere peccati. Bernard. Hæc ociositas mater est nugarum, nouerca virtutum: Ipsa enim est, quæ virum fortem fortissime præcipitat in reatum. Facit enim suffocare virtutem, nutrire superbiam, & viam cōstruere ad gehennam. Si autem quies corporis fuerit nimis pauca, naturam laxat, non recreat, debilitatem nō reparat, & consumptionem deperditi non restaurat. Similiter si nullam, vel nimis modicam recreationem, vel quietē, quis animo sua tribuat, anima tædio lassatur; debilitas, id est, tepiditas mentis non reparatur, quod per negligētiam est deperditum non suppletur: quia lassatus animus accidiosior & pigrior, quam ante esset, efficitur. Si autē quies corporis fuerit temperata, calorē naturalem confortat, sensus reparat, digestionē emendat, & corpus mediocriter purgat. Sic moderata recreatio, seu quies, animi calorem charitatis confortat, sensus, id est, considerationes sensatas reparat; digestionem, id est, spiritualis cibi & doctrinæ operationē roborat, & modificat, & animam ab accidia & tædio purgat. Et ideo Seneca dicit: Non semper in actu sis, sed interdum animo tuo quietem dato. Sen. in epist.

Item ociositas, & voluptas sunt causa doloris, & dissipationis animæ & corporis. Cuius exemplum est: quia secundum Auicen. quies corporis, & tranquillitas, & dimissio exercitij, coitus plurimus, & præcipuè coitus super repletionem cibi, frequentia ebrietatis, & præcipuè vinum plurimum in ieiunio ante cibum, quod maximè lædit neruos, sunt præcipuè causa doloris iūcturarū, & podagræ, & cyathicæ. Quies ergo spiritualiter refertur ad somnolentiā, tranquillitas ad pigritiā, dimissio exercitij ad imperseuerantiam, coitus ad luxuriam, repletio verò & ebrietas ad gulam. Hæc ergo sunt illa vitia, quæ primo lædunt animæ iuncturas: sunt enim in anima vis irascibilis, & concupiscibilis, & etiam rationalis, quas oportet esse in anima inuicem coniunctas per participationem & colligantiam rationis, quod est, quando passiones irascibilis & concupiscibilis à ratione ordinantur: Et ideo vocantur à Philosopho irascibilis, & concupiscibilis, virtutes rationales: sed has virtutes lædunt, & distingunt vitia supra dicta: quia per ociositatem & quietem hebetantur passiones irrascibiles, sed per gulam & luxuriam distemperantur passiones concupiscibiles, & sic soluitur colligatio & iunctura rationis. Vel per læsionem iuncturarum intellige læsionem omniū virtutum, quia omnes virtutes (secundum Sanctos, & secūdum Philosophos,) sunt inuicem connexæ & coniunctæ. Sed tamen prædicta vitia earum iuncturas dissoluunt: quia per ociū & somnolentiam, & imperseuerantiam tolluntur & separantur virtutum actus, sed per gulam, & luxuriam, eradicantur etiam virtutum habitus. Vnde dicitur de luxuria, quod ignis est vsque ad consum- Iob 38.
ptionem deuorans, & omnia eradicans genimina.

Item hæc vitia inducunt podagram, quæ est læsio & vastatio pedum: quia scilicet lædunt & dissipant bonas animæ affectiones. Sunt enim affectiones animæ quidam spirituales pedes, quibus anima mouetur, & vadit ad ea quæ diligit.

Item cyathicam, quæ lædit anchas, quibus scilicet fit lesio corporis: quia scilicet huiusmodi vitia etiam impediunt animæ quietem & stabilitatem, & ita prædicta vitia disiungunt virtu-

tum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

tum colligationem, extingũt animæ affectionem, & auferunt animæ quietationem.

Virtutis patientiæ bona, quæ & quanta sint per splenis tres naturales effectus, paucis, sed claris exemplis aperitur.

Cap. LI.

PAtientia Sanctorum assimilatur spleni.

Primo quidem, quia splen est defectus sinistræ partis suppletiuus. Vnde splen (vt dicit Isid.) dicitur à supplendo, quia partem sinistram iecori cõtrariam supplet ne vacua maneat, & vt ex opposito ad confortationem stomachi iecori respondeat. Vnde est inter costas, & stomachum positus propter sinistræ partis infrigidationem, vt per quandam temperantiam factam conseruet stomachi calefactionem. Per sinistram igitur partem aduersitas intelligi potest, in qua virtus hominis euacuaretur, & penitus deficeret si bonum patientiæ non haberet. Hæc igitur est vt splen, qui in sinistra parte, id est, in aduersitate calori iecoris, id est, furori irascibilis se opponit, vt calefactio stomachi, id est, bonus feruor animi conseruetur. Et hinc est, quod charitas, quæ est vitalis calor animæ, præcipuè per impatientiam perditur. Vnde Grego. dicit, quod ipsa quæ mater est omnium, custosque virtutum, per impatientiæ vitium virtus charitatis amittitur.

Isid. lib Ethi.

Greg. in past.

Secundò, quia splen est sanguinis purificatiuus: Dicitur enim splen duas habere venas, per quarum vnam humorem ad stomachum mittit ad eius cõfortationem, quãtum sufficit eius appetitui, per aliam vero sanguinis feces, id est, choleram nigram, seu melancholiam ab hepate sibi attrahit. Et ideo substantia splenis est rara, & spongiosa propter faciliorem humoris fæculenti attractionem. Et est etiam ipse splen niger propter melancholiæ, cuius est receptaculum, assimilationẽ: propter hoc est etiam durus, ne facile ab humore fæculento lædatur. Sic quoque patiẽtia fæces, quæ generantur ab hepate, id est, vitia quæ proueniunt ex iniuriæ illatione, (vt iram, & odium, & inuidiam) attrahit placando, & sedando; & sic sanguis, id est, bonus feruor charitatis remanet purus, vnde Cassiodorus dicit; quod patientia est, quæ totius voluptatis fæces abstergit, ipsa est quæ limpidas animas Deo reddit. Est ergo patientia ad modum splenis nigra, id est, obscura in pœnæ susceptione; sed dura, id est, fortis in pœnæ toleratione. Vnde etiam Cassiod. dicit, quod patientia est, quæ omnia vincit aduersa, non colluctando, sed sufferendo, non murmurando, sed gratias Deo agendo. Cassio.

Item patientia spongiosa est, id est, attractiua ex consideratione; quia videndo, & cõsiderando patientiam alicuius, & iratus attrahitur ad placationem, & inuidus, vel inimicus, ad eius dilectionẽ. Vnde sicut Chrysost. dicit, nihil ita confusionem facit ingerenti mala, sicut fortis tolerantia patientis & neque verbo, neque opere reddere vindictam. Chrys.

Tertiò quoque, quia splen est risus causatiuus: Communiter enim dicitur, quod felle irascimur, corde sapimus, iecore amamus, cerebro sentimus, sed splene ridemus. Sic quoque fortitudo, & luctus patiẽtiæ præsentis, erit nobis causa risus, id est, æternæ lætitiæ, secundum illud Prouer. Fortitudo & decor indumentum eius, & ridebit in die nouissimo, & Ioan. Tristitia vestra vertetur in gaudium. Prou. 31 Ioan. 16

Peccati miseria multiplex, quæ senis miseria comparatur, ac phlegmatis, hydropisia, febris, paralissa, epilētia, & denique letargia morbi vitia quamplurima describuntur, quibus non obscure tota peccati malignitas pluribus auctoritatibus, & exēplis declaratur.

Cap. LII.

PEccatum assimilatur senio.
Primò quidem, quia senex
multis miserijs subditur. Nā (sicut
Cypr. de abu. seculi. dicit Cyprianus) senectute confectus homo ad interitū properat, oculi caligant, aures grauiter audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dētes lapsi numero minuūtur, cutis arescit, flatus nō suauiter olet, pectus suffocatur, tussis cachinnat, genua trepidant, talos, pedes tumor inflat, humor interior euanescit, his omnibus aggrauatur. Et hęc omnia ruituram iam iamq; domum corporis prænunciant. Similiter etiā per peccatum homo multis
Prou. 14 miserijs suppeditatur. Prou. Miseros facit populos peccatū, vnde peccator ad modum senis ad æ-
Hebr. 8. ternum interitum properat. Heb. Quod antiquatur, & senescit, prope interitum est.

Item in homine peccatore caligant oculi interiores per ignorā-
Psal. 68. tiam. Psal. Obscurentur oculi eorum, ne videant. Obsurdescūt au-
Act. 28. res per inobedientiam, Actuum. Auribus suis grauiter audierunt.

Item capilli fluunt ex capite, id est, bonæ cogitationes à mente per malitiam. Facies, scilicet interior, id est cōscientia, pallescit, id est, decoloratur per immun-
Thre. 4. ditiam. Thren. Mutatus est color optimus. Dentes, id est, boni viri, siue amici ei adhærentes, ab eo separantur, & minuuntur per infamiam. Cutis, id est, exterior cura pauperum, arescit per auaritiam, deficiente humore pietatis. Iob. Sordibus pulueris cutis mea
Iob 7. aruit.

Item peccatoribus pectus suffocatur, quia videlicet sputis, & tussibus grauatur. Sputum est immunditia quæ per os proijcitur: vnde signat in peccatore verba inordinata, vel turpia, quæ peccatores sine angustia retinere non possunt. Iob. Conceptum sermonem tenere quis poterit? Iob 4. Et Eccl. Sagitta infixa fœmori canis, sic Eccl. 19 verbū in corde stulti: Canis enim non quiescit, quamdiu sagitta fęmori eius infixa non exierit, & sic stultus quamdiu verbum non emiserit. Tussis autem est angustia peccatoris, & significat in peccatoribus angustiam conscientię, & pœnæ. Rom. Tribulatio, & angustia in omnem animam operātis Rom. 2. malum.

Item est etiam in peccatoribus tremor genuum, id est, timor cordium. Prou. Pauor his, qui operantur malum. Prou. 10

Item tumor pedum, id est, superbia appetituū, appetendo glorias, & pompas, quæ omnia conscientiam grauant, & futurā animæ in ęternum supplicium ruinā prænunciant.

Secundò peccatum assimilatur senio, quia senes tædio afficitur, sic peccatum, quia deordinat anīmū, & grauat per pœnā & tædiū. Aug. Confes. lib. 1. August. Iussisti Domine, & sic est vt pœna sibi sit omnis inordinatus animus. Iob. Tædet animam Iob 10. meam vitæ meæ.

Tertiò, quia senex morbis grauatur. Sic peccatores morbis grauantur diuersarum passionum, vt nunc afficiantur tristitia, nunc inuidia, & cæteris talibus. Psalm. Psal. 15 Multiplicatæ sunt infirmitates eorum, &c.

Quartò, quia senex tristitia premitur. Psalm. Si autem in po- Psal. 89 tentatibus octoginta anni, amplius eorum labor & dolor. Similiter peccatores, siue ex remorsu conscientiæ, siue ex vindicta culpæ,

culpæ, scilicet, quando premuntur ab hominibus, vel à Deo, siue ex conuersione pœnitentiæ, oportet similiter tristes effici.
Psal. 11. Psal. Tribulationem, & dolorem inueni.

Quintò, quia senex piger efficitur, quia vires corporis ei minuũtur. Similiter peccatum inducit defectum virtutum, & pigritiam
Pro. 20. spiritualium laborum. Prou. Propter frigus, scilicet malitiæ, piger arare noluit, i. noluit bonis operibus laborare.

Sexto, quia in sene calor naturalis extinguitur, & sic extinguitur in peccatore calor charitatis; quia refrigescit, & paulatim ad
Mat. 24 extinctionem tendit. Matth. Et abundauit iniquitas, & refrigescet charitas multorum.

Septimo, quia in sene humor dissoluitur, & sic dissoluitur humor luxuriæ, & fluxus concupis-
Eze. 22. centiæ in peccatoribus. Ezec. Sicut fluxus equorũ fluxus eorum.

Octauo, quia in sene virtus regitiua corrumpitur, virtus autem regitiua est rationis prudentia, cuius rectam extimationem, (secundum Philosophum) corrumpit in peccatoribus carnis cõcu-
Dan. 16. piscentia. Daniel. Species decepit te, & concupiscentia subuertit cor tuum.

Nono, in sene caro cõsumitur, quod etiam ad literam nonnunquam in luxuriosis cõtingit, quorum corpora frequenter minuũtur, vel consumuntur ex nimia emissione humoris nutrimẽtalis,
Luc 15. siue seminalis. Luc. Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè, substantiã, scilicet nõ tantum temporalem, (vt diuitias,) sed etiam naturalẽ, s. carnis suæ.

Decimo, in sene nerui contrahuntur, & ideo senes curui efficiuntur. Sic per cõtractionem auaritiæ incuruatur anima ad suspectum terræ, id est, ad appetitũ, siue cogitatũ terrenorum bonorum. Psal. Miser factus sum ego, & curuatus, &c. Psal. 37.

Vndecimo, in sene cutis rugatur, id est, exterior conuersatio in peccatore deformatur. Iob. Rugę Iob 16.
meæ testimonium dicunt contra me.

Duodecimo, in sene omnis virtus corporis annullatur. Et sic pręcipue omnis virtus animę vacuatur. Psal. Dereliquit me virtus Psa. 37.
mea.

Decimotertio, quia senex ab hominibus vilipẽditur. Et sic peccator quandoque efficitur infamis, & ab omnibus despectibilis. Psalm. Ego autem sum vermis, & Psal. 21.
non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis.

Decimoquarto, quia senex omnibus hominibus onerosus efficitur; & hoc specialiter facit vitium iracundiæ, & præcipuè in homine stulto, secundũm illud. Graue saxum, & onerosa arena, Prou. 27
sed ira stulti vtroque grauior.

Itẽ peccatũ assimilatur somno.

Primo, ratione voluntatis, quia scilicet volũtarie aliquis ad dormiendum se ponit, & proprię voluntatis arbitrio etiam in peccatum ruit. Ose. Confunditur Israël Ose. 10.
in voluntate sua. Aug. Peccatum Aug de
adeo est voluntarium, quod si nõ duabus
esset voluntarium, non esset pec- anim.
catum.

Secũdo, ratione breuitatis, quia quisquis ad dormiendum se ponit, non diu dormire intẽdit, sed tamen frequẽter decipitur, quia non quando vult excitatur. Sic quanquam ille qui peccato consentit, proponit citò de peccato exire, tamen vt plurimum decipitur, quia diutius à peccato tenetur, & quandoque etiam in eo moritur, sicut moritur lethargicus dormiendo. Ioan. Moriemini in peccato vestro. Iudith. So- Ioan. 8.
porem morti socians, Iudit. 4.

Tertiò ratione insensibilitatis: quia scilicet somnus ligat, & immobilitat sensum: Nam in somno (secundum Philosophum) interiora loca calent, & exteriora frigent, quia fit reuocatio caloris ad interiora. Et tunc fumus plurimus in stomacho generatur, qui dum ad cerebrum ascēdit, & vias sensuum ibi claudit, organū primi sensus corporis oppilatur, cumque ab eo omnes sensus particulares oriantur, dum ille ligatur, omnes alij à suis actionibus retrahuntur. Sicut ergo somnus ligat & immobilat sensus corporis, ita quoque peccatum ligat & immobilitat sensum mentis, scilicet vt peccator non rectè sentiat quod oportet, aut non eligat facere, quod sentit, vel cognoscit esse faciendū. Vnde tollit peccatum virtutem cordis operatiuā, siue motiuam ad bene operandum, scilicet charitatem. Nam fides per quam est cognitio boni, per dilectionem operatur. Sicut Apostolus dicit. Et in hoc etiam peccatū assimilatur somno: quia, sicut dicit Augu. dum humor intrinsecus tēperatus vi caloris resoluitur in fumum petit cerebrū, & ibi resolutus distillat inferius frigidus, licet illuc ascenderit calidus: & sic distillando remittit calorem cordis, & per consequēs processum operationū impedit, eo quod cor sit principiū omnis operationis. Eodem etiam modo peccatum sua frigiditate mortificat calorem cordis, id est, amoris, seu amorem charitatis, & sic impedit processum omnis boni operis. Vnde peccatori dicitur: Vsquequo piger dormis? scilicet nihil bene operando.

Arі. de som. & vig.

Galat. 5

August. de quā. anim.

Prou. 6.

Quartò ratione falsitatis: Frequenter enim somniāt dormiētes, & somniādo decipiuntur per somnia illusiua & falsa: & sicut somnus inducit in dormientibus somnia falsa, & deceptiua, ita peccatum in hominibus inducit falsas existimationes, & temeraria & nō vera iudicia. Pro. Stultus illudit peccatum. Prou. 14

Item peccati corruptio assimilatur corruptioni phlegmatis, ex qua fiunt homines tardi, obliuiosi, & somnolenti. Similiter ex peccato fiunt homines tardi ad operandum bonum, obliuiosi vt non recogitent Deum, secundum illud. Oblitus es Domini creatoris tui.

Item somnolenti, id est, pigri, vel tepidi in prosequendo inceptum. Imitatur etiam phlegma naturam aquæ hyemis, & decrepitæ ætatis. Similiter status peccati habet naturam aquæ, quia inundatione periculosus, fluctuatione turbidus, & motibus instabilis; Nam impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, vt dicit Isa. Isa.

Item habet naturam hyemis; quia tempestatibus, id est, tentationum procellis lacessitur.

Item habet naturam decrepitæ ętatis, id est, veteris hominis, scilicet Adæ defectum, & inobediētiam.

Item phlegma per os purgatur, quia ipsa peccati corruptio per oris confessionem expiatur. Corint. Expurgate vetus fermētum, & Rom. Ore confessio fit ad salutem. 1. Cor. 5 Ro. 10.

Item peccatum assimilatur hydropisi.

Primò, quia in omni hydropisi est ægritudo hepatis secundum Auicen. Non enim vt ipse dicit accidit hydropisis absque ægritudine hepatis propria vel communicata, licet quādoque ægrotet hepar, & nō sequatur hydropisis. Et præcipua causa, & quasi coniuncta hydropisi est, debilitas digestionis hepaticæ, per quam purum ab impuro separatur. Et

ideo

ideo non incongruè hepar ratio-nē designat, in qua discretio est, bonū a malo separans, & discernens. Quod ergo in omni hydropisi communicat ægritudo hepatis, ostendit, quod in omni peccato accidit ignorātia aliqua, vel error rationis; vnde Philosophus. Omnis malus ignorans, quod autem non omnem ęgritudinem hepatis comitatur hydropisis, est quod non ad omnem rationis ignorantiam sequatur peccati malitia: Nam est aliqua ignorantia inuincibilis, in qua est nullum peccatū. Debilitas autē hepaticæ digestionis, quæ est causa coniūcta hydropisi, est defectus siue incōsideratio rationis circa particulare eligibile, quæ est proxima causa peccati: Licet enim ratio dictet omnem fornicationē esse malam, & cauendam, tamen quando particulariter tentatur homo de hac fœmina, illud generale dictamen rationis nō curat, neque attendit, vnde quod elegit, vt tūc fornicari est rationis debilitas & defectus, non considerantis malitiam huius actus.

Arist. in Ethi.

Secundò, quia est in hydropicis corruptio complexionis, ex qua (vt Auicen. dicit) mutatur color corporis & faciei ad albedinem, & citrinitatem. Vnde est signum cōmune hydropisis mutatio coloris. Sicut autē bona complexio corporis consistit in debita ordinatione, siue temperantia humorum, qui sunt in ipso corpore; Sic bona complexio animæ consistit in debito ordine, & moderamine passionū, quæ sunt in appetitu sensitiuo. Vnde sicut corruptio cōplexionis corporis est ex distēperantia humorum, sic corruptio complexionis spiritualis, est ex distemperantia, & inordinatione passionum, puta iræ, vel timoris, gaudij, vel similium. Quod ergo in hydropico est corruptio complexionis ex distemperantia humorum, ostendit, quod in peccato, siue peccatore, est corruptio sensitiui appetitus ex distemperantia passionum. Sed per faciei, siue corporis exteriorem calorē, accipe hominis cōuersationem, qui scilicet in hydropico mutatur: quia scilicet in homine peccante ex ipsa inordinatione interiori, etiam exterior conuersatio & vita deformatur: vnde ipsa dehonestatio conuersationis exterioris, commune signū est ægritudinis interioris. Ecclesia. Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis, enunciant de illo. Eccl. 19

Auic.

Tertiò, quia est in hydropicis corruptio digestionis. Vnde etiā est in eis, vt plurimū paucitas appetitus cibi propter vehemētiam appetitus aquæ. Quandoq; etiam fit in hydropisi fortis appetitus (vt Auic. dicit) Quia igitur per digestionem paratur cibus vt apponatur corpori, & prosit ei; cibus autem mentis est sermo Dei, accipe per cibi digestionem verbi Dei memoriam, & affectionem: Per hanc enim doctrina verbi paratur, vt impleatur opere, & in perfectum nutrimentum animæ cōuertatur. Quod ergo in hydropico corrumpitur digestio cibi, ostendit quod in peccante homine deficit affectio verbi Dei, quia scilicet non debito modo afficitur ad doctrinam spiritualem, & ad ea quibus anima pascitur: vnde tātus fit in eo appetitus aquæ, id est, amor transitoriæ substātiæ, quod debilitatur appetitus cibi, id est, deficit amor verbi, & spiritualis nutrimenti. Quandoque tamen accidit eis post peccatum compunctio, & vehemens appetitus boni.

Quartò quoque est in hydropisi exuberantia humoris, qua. s. replētur membra vel loca vacua

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

nutrimenti. Et hæc exuberantia humorũ est in homine peccatore intẽperantia illiciti amoris: Fertur enim peccatoris dilectio, aut ad carnis delectabilia, quod pertinet ad membra, & talis est amor luxuriosi, aut ad gulæ cibaria, quod pertinet ad loca vacua nutrimenti, & talis est amor gulosi, aut ad tẽporalia, vt diuitias, aut honores, quod pertinet ad humores, qui fluidi sunt, & instabiles, sicut & hęc temporalia Io.
1.Ioa.2 Mundus transit, & concupiscentia eius, & taliũ rerum amor est amor auari, & superbi.

Quinto inuenitur in hydropisi tumefactio corporis, quæ (secundum Auic.) quandoque incipit à femore, aliquando à pedibus, aliquando a dorso, aliquãdo à renibus. Similiter in peccatore inuenitur tumor superbiæ, & inobedientię, quę est initium omnis peccati, & hoc aliquando est à femore .i. ab amore filiorũ, quia ex femore præcipue egreditur
Exod. 1 generatio filiorum. Exod. Fuerũt omnes animæ quæ egressæ sunt de femore Iacob, &c. Multi .n. propter carnalẽ filiorũ amorem peccata multa faciũt, & Dei mãdata transgredi præsumunt. Aliquando vero ex pedibus, id est, ex affectibus temporalium, siue diuitiarum siue bonorum. Sunt enim velut animæ pedes quibus bene vel male curritur, ipsius animę affectiones: nã auari & ambitiosi his pedibus ire præsumunt contra mandata Dei. Prou. Pedes
Prou. 1. illorum ad malum currunt. Aliquando est à dorso, id est, ab impatientia tolerandi aliquid onerosum, vel graue: Nam dorso feruntur onera; & hoc est in accidiosis qui cõtra Deum intumescunt, vel contra superiorem imponentem, vel mãdantẽ aliquid onerosũ. Iob. Quid tumet contra
Iob 15. Deum spiritus tuus? Quandoque vero est ex renibus, id est, ex appetitu voluptatum gulæ, vel luxuriæ; quia ex renibus materia fluit voluptatis, & delectationis carnalis. Psalmus. Corrupuerunt me renes mei. Ps. 149.

Sexto in hydropisi est deformatio coloris, propter corruptionẽ complexionis, & declinat color hydropici, vt supra tactum est, aliquando ad albedinem, aliquãdo vero ad citrinitatẽ, aliquãdo ad adustionem, & nigredinem, sicut in pleuritico, aliquando declinat ad viriditatem, vt cum procedit hydropisis ex apostemate calido splenetico. Similiter in peccatoribus ex malitia interiori deformatur color .i. apparẽtia & conuersatio exterior. In quibusdam quidem dealbatur per apparentem iustitiã, sicut in hypocritis, quibus Christus dixit: Væ vobis hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis. In quibusdam vero denigratur per publicam infamiam. Thre. Denigrata est super carbones facies eorũ. In quibusdam citrinatur iracundia, & sęuitia: Nã sicut dicit Ioannicius, cũ humores frigidi calefiũt, mutatur color albus in citrinum, vel rubeũ. Sic hypocritæ qui primo videbantur frigidi, id est, mites, in altitudine potestatis positi efficiuntur iracũdi & sęui. Et sic qui videbantur albi, & frigidi .i. puri, & mãsueti, calescẽtes iracũdia, apparẽt citrini & ignei. Mac. Facies & color immutatus, &c. Quidam vero etiã peccatores virescunt aliquando per popularẽ gratiam & famã: Nã color viridis est color maximè gratus oculis, sed tamẽ talium gratia fallax est, & vana, secundum illud. Prouer. Fallax gratia, &c.

Mat. 23 · Thre. 4. · Ioannicius. · 2. Ma. 3. · Pro. 31.

Septimo in hydropicis inuenitur sitis magnitudo: proprium enim est hydropicis (sicut Beda dicit) vt quanto amplius bibunt, Beda.

tanto

tanto amplius sitiant: quod est (secundum Auicennam) propter complexionem in hepate facientem sitim: aut propter opilationem, propter quam non attrahit ad hepar aliquid quod sitim sedat: aut propter aliam aliquam causam sitim facientem, quæ ex potu non remouetur; nisi forte per accidens; sicut accidit in terra originis meæ, scilicet in castello Sancti Geminiani, quod est in partibus Thusciæ xv. miliarijs distans à ciuitate Senarū. Ibi enim fuit quidam vir nobilis & pauper, qui factus est hydropicus, & toto fere corpore tumidus. Cumque siti insatiabili cruciaretur, nec potus ei petenti ab aliquo porrigeretur; cum iaceret prope locum vbi quoddam ædificabatur palatium, quadam die cum solus esset, vidit ibi tinam magnam aqua plenam, in qua veteres lateres mollificabantur, vnde ex admixtione calcis lateribus adhærentis, aqua dealbata erat: ad quam aquā ille accedens in magna quantitate bibit, & post potum in lecto se ponens, & paululum obdormiens, post somnum ex virtute illius aquæ, senex calcis adustione, tam magno fluxu ventris solutus est, vt hydropisis, euacuata sua materia & causa, penitus ab eo tolleretur, & etiam sitis cum ea. Est autem inordinata sitis hydropici, inordinatus appetitus peccandi, qui in omni quasi peccato insatiabilis in-

Ps. 106. uenitur. Vnde Psalmus. Esurientes, & sitientes, anima eorum in ipsis defecit. Sed specialiter hæc sitis insatiabilis (vt dicit Beda) appropriatur auaris, quia non satiantur oculi eorum diuitijs.

Eccl. 4.

Item peccatum assimilatur febri; quod patet primo de febris descriptione. Nam febris (secundum Auicen. est calor extraneus accensus in corde, procedens ab eo mediantibus spiritu, & sanguine per arterias & venas in totum corpus, & inflammatur in eo inflammatione, quæ nocet operibus naturalibus. Similiter peccatum est calor extraneus homini, id est, non naturalis appetitus, qui est contra rationem. Vnde August. dicit, quod peccatum non est naturale, sed vitiū naturæ appetentis id quod nō est sui ordinis: & accenditur in corde, quia de corde exeūt cogitationes malæ, &c. Vnde à corde procedit peccatū mediantibus spiritu, & sanguine, id est, cogitatione, & delectatione: per arterias, & venas, id est, per locutiones, & operationes, siue per verba, & opera; & impediuntur operationes naturales, id est, virtuosæ, & rationales, quæ propriè competunt homini secundum naturam suam quę rationalis est. Vnde de homine peccante dicitur; Homo cum in honore esset non intellexit, cōparatus est iumentis insipientibus. Aug. 12 de Tri. Mat. 15 Psal. 48

Secundò patet dicta similitudo ex febris distinctione. Nam (sicut ipse Auicen.) tradit, aliqua febris procedit ex membris radicalibus, vt ethica; aliqua ex humoribus, vt putrida; & quædam ex spiritualibus, vt ephimera. Ethica enim febris prima accensione sua accenditur in membris radicalibus, puta in corde; Caliditas enim hepatis nō est ethica, sed aliquādo perducit ad ipsam; & similiter pulmonis, & stomachi. Et est exemplum accensionis huius febris, sicut si aliquis calefaciat aquam per parietes balnei, aut per ollā coci, aut per follem ferrarij. Per hanc ergo febrem significantur peccata prælatorum, & clericorum, qui sunt quasi radicalia & originalia membra Ecclesiæ, ex quibus bona & mala

prouenjunt cæterorum. Est ergo triplex species ethicæ designans triplex vitium clericorum. Prima est quæ consumit humiditatem nutrimentalem, iam sparsam & vnitam in membris, & proximam coagulationi, quæ vocatur ros, & est sicut oleum in lucernã infusum. Et hæc species febris est amor inordinatus carnalis, scilicet sui ipsius, vel cõsanguineorum, & nepotum, qui communiter inuenitur in clericis, desiccans in eis amorem pietatis, quæ expandi deberet in membris, id est, in indigentibus, & pauperibus subditis: Nam ea quæ deberent dare pauperibus, sibi, aut auarè retinent, aut male consumunt, aut consanguineis largiuntur, vt magnificẽtur, & ditentur, Vnde Bernard. dicit: Timeant ministri ecclesiarum, qui in terris sanctorũ quas possident, tam iniqua gerunt, vt stipendijs quæ sufficere debeant, minimè contenti, superflua quibus egeni sustentandi essent, impiè sacrilegeque sibi retinent, & in vsus suæ superbiæ atq; luxuriæ victum pauperum consumere non verentur, duplici profecto iniquitate peccantes, qui & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

Bern. in Cant.

Sextò clericus, vt idem dicit, cui concessum est, vt ad necessitatem viuat de altari, non superbiat, non luxurietur, nec intendat, vt de clericatu ditior fiat, non sibi de bonis ecclesiæ ampla palatia fabricet, mutans quadrata rotundis; neque loculos inde congreget, neque in vanitate, & superfluitate dispergat, non extollat de facultatibus ecclesię cõsanguineos, aut nepotes, ne filios dixerim.

Secunda species ethicæ, consumit humiditatem iam attractam ad locum nutritionis, & propinquam permutationi, siue conuersioni, quæ scilicet humiditas est sicut oleũ imbibitum in corpore licini, & vocatur cambium. Et hæc designat in clericis vitium carnale, quo destruitur in eis humor deuotionis spiritualis, quo nutriri deberent, & esse pleni. Vnde tales non sunt digni domino ministrare, præcipue in sacramento eucharistiæ. Vnde Bernard. ait. In multis multipliciter regnat fornicatio, qui puritatis auctori, impuro corde & corpore ministrantes, non verentur stare ante angelum Dei qui secet medios & disperdat: sed omnino audent agni immaculati sacras contingere carnes, & intingere in sanguine Saluatoris manus nefarias, quibus paulo ante (proh dolor) meretrices attractauerant. Et sic altaria circuire, sic & Ecclesias frequentare, psalmos cantare: cum tamen eis huiusmodi laus execrabilis, & oratio fiat in peccatum. Tertia species ethicæ consumit humiditatem, cum qua continuantur partes membrorum similium partiũ à principio creationis, vnde vocatur gluten, & est sicut humiditas cui continuantur partes totum, de quo factum est bitumẽ, & per destructionem talis humiditatis partes membrorum veniunt ad separationem. & hæc febris designat in clericis peccatum symoniæ. Talis enim humiditas gratiam spiritualem designat, quæ est gluten quo partes membrorum similium partium, id est, fidelium mentes qui vnius fidei & charitatis participes sunt, ad inuicem connectuntur: sed hanc humiditatem gratiæ symoniaca prauitas consumit, dum ipsius gratiæ cœlestis dona illicite vendit, vel emit. Alia autem febris est putrida, ex humorum putrefactione causata, & hac febre

Bern.

bre

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

bre æstuant laici, in quibus sunt humores putridi, id est, affectus corrupti, quorum quidam laborant continua, scilicet auaritia: cuius, scilicet appetitus, est continuum lucrum: vellet enim auarus lucrum suum nunquā terminari. Vnde secundus Philosophus Adriano quærenti. Quid est, quod nunquā finit hominem esse lassum? Respondit, quod lucrum, præcipuè autem vsura die ac nocte continue multiplicat lucrum. Quidam vero laborant quotidiana, id est, gula, in qua quotidie peccatur: vnde signatur per Pharaonem qui omni die exigebat certam mensuram laterū, vt habetur in Exod. Quidā vero laborant tertiana, id est, iracūdia, quæ ad modum febris cor accedit, & inflammat: Est enim ira inflāmatio sanguinis circa cor, secundū Dama. sed tertiana propter tres gradus iræ quos Dominus assignauit, cum dicit: Omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit, Racha, reus erit consilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ. Vbi attendendum, quod sicut creuit gradus culpæ, sic & creuit ordo sententiæ, vnde rectè ira sine voce, consilio, ira cum voce contumeliæ, gehennæ igni mancipatur (secundum Aug.) in primo enim ira tantum, in secūdo ira & vox, in tertio ira & vox cum expressione irrisionis: dicit enim Greg. quod iudicium est etiam discussio, consilium sententiæ diffinitio, gehennæ ignis sententia ex communicationis. Quidam vero laborant febre quartana, id est, accidia, quæ scilicet est febris tardior cæteris: habet enim tempus suum, scilicet diem determinatā, & horam suæ accessionis. Vnde Ioan. Cassia dicit. Accidia circa horā sextā maximè monachum inquietat, vt quædam febris, ingruens tempore præstituto, ardētissimos æstus accēsionum suarū solitis ac statutis horis animæ inferens ægrotanti. Istæ ergo sunt febres, quibus socrus Petri, id est, Iudæorū Synagoga, vel peccatrix anima laborat, siue secularis matrimonio iunctus. Luc. Socrus autem Petri tenebatur magnis febribus.

Exod. 5

Dama.

Mat. 5.

Io. Cas. de inst. mona. 10. lib.

Luc. 4.

Tertia febris ex spirituum calefactione proueniens, dicitur ephimera, ab ephimero pisce qui modico tempore viuit, vt supra 4 libro. Et similiter huiusmodi febris modico tempore durat. Hæc ergo febris designat peccata religiosorum, quia febris ephimera habet causam aliquando ex parte animæ, scilicet ex passionibus, vt ira, gaudio, vel huiusmodi: aliquando vero ex corpore, scilicet ex nimio labore vel vigilia, & huiusmodi: quandoque vero ab exteriori aëre, scilicet distemperato nimio frigore; vel calore Solis, & huiusmodi. Similiter vitia religiosorum sunt vel ex passione interioris tentationis, vel ex inordinatione indiscreti feruoris, qui frequenter facit eos assumere supra posse in vigilijs, abstinentijs, & alijs laboribus, ex quibus nōnunquam incurrunt vel accidiam, vel desperationem, vel amentiam, & huiusmodi. Vel ex parte exteriori, scilicet ex assiduitate, & familiaritate secularis conuersationis: quia incautè, & assidue cum secularibus conuersando, & eorum se negotijs implicando, multa vitia incurrunt.

Item peccatum assimilatur paralysi quoad quatuor: primo quātum ad subiectum, quia paralysis secundum Auic. quandoque est in toto corpore præter caput, quandoque est in vno latere tantum.

Itē peccatū assimilatur paralysi

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

quo ad quatuor: primo quantum ad subiectũ, quia paralysis secundum Aui. quandoque est in toto corpore preter caput, quandoque est in vno latere tantum, quandoque in vno membro tãtum: sic inter peccatores illi sunt quasi ex toto paralytici, qui totũ tẽpus vitæ suæ malè expendunt, excepto capite, i. tempore innocentiæ, scilicet ætate puerili post baptismum: Quidam enim statim cum attingunt ad annos discretionis, incipiunt facere mala, & semper continuant in peius vsque ad mortem, & tales sunt potius dicendi dæmones quam homines: quia (secundum Hiero.) humanum est peccare, sed diabolicum est perseuerare. Sed quasi in vno latere paralytici sunt, qui licèt aliquam partem vitæ expendant in peccatis, tamen postea cõuertuntur, & bene viuunt in residuo tempore, vt Magdalena. Sunt autem duo tempora vitę quasi duo latera in corde: Nam vt dextrum, est tempus iuuẽtutis, vt sinistrum vero, tempus senectutis. In quibusdam ergo paralyticatur dextrum, scilicet in his qui malè viuunt in iuuentute: sed sinistrum in his, qui malè viuunt in senectute. Sed quãuis in corpore periculosius sit perdere dextrũ quã sinistrum: in tempore tamen est econtrario, quia peius est malè viuere in senectute, quã in iuuentute: Nam tanto culpa senis damnabilior est, quãto fit morti propinquior, vnde Hugo de sancto Victo. dicit: Inter abusiones seculi huius, sola maior est senis obstinatio, qui morti proximus, mortis non abhorret aduentum, qui quasi ad ostium huius mundi positus, foris spectat, non tamen vitæ præsentis attendit egressum, nec futuram cõsiderat: audit nuncios mortis, & credere nõ vult eis. Tres enim sunt nuncij mortis, casus, infirmitas, & senectus. Casus nunciat mortẽ latentem, infirmitas apparentem, senectus præsentem ex incertitudine mortis, timor; ex infirmitatis grauitate dolor; ex certitudine senectutis non obstinatio, sed afflictio, & humilitas sequi debet. In vno vero membro tantum paralytici sunt, qui licèt aliquando peccent, tamen cito redeunt, sicut fecit Petrus.

Hiero.

Hug. 2. libr. de cla. animę.

Secundò assimilatur peccatum paralysi propter effectũ, quia paralysis aliquando tollit sensum, faciens scilicet membrum stupidum, & sensibile: aliquando vero tantum tollit motum, aliquãdo vero vtrunque. Similiter peccatum, aliquãdo tollit sensum, i. vsum rationis, sicut in luxuriosis in quibus quasi ratio absorbetur à voluptate carnis, Dan. dicitur de senibus luxuriosis: Auerterunt sensum suum vt non recordarẽtur iudiciorum iustorũ. Aliquãdo vero tollit motum, scilicet boni operis, vt in accidiosis. Exod. Fiãt immobiles quasi lapis. Aliquãdo vero tollit vtrumque, sicut in hæreticis, qui neque rectè sentiunt, neque operantur.

Dan. 14

Exo. 15

Tertiò assimilatur peccatũ paralysi quoad pulsum: Nã pulsus paralytici (secũdum Aui.) est tardus, rarus, & debilis; Pulsus autẽ cum procedat à corde, & deriuetur ad manum siue ad brachiũ, designat bonum propositum cordis, quando opere impletur. Hoc similiter in peccatoribus accidit tardè, aut raro, aut debiliter fit, quod præcipuè apparet in vsurarijs, Quia licèt aliquando compungantur, & restituere proponant, tamen raro perueniunt ad hoc, vt bene restituant: quia aut tardè restituunt, differendo vsq; ad mortem: aut si restituunt citius, debiliter tamen, quia cum tristi corde, & nõ vera intẽtione,

cum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5753/A

cum remissionis astuta procuratione.

Quarto assimilatur peccatum paralysi quoad signationem, quia legitur in euãgelio Dominus tres paralyticos curasse, vnum qui iacebat in multitudine languentium. Alium qui iacuit in grabato. Alium qui fuit seruus Centurionis, qui iacebat in domo. Per primum autem significantur male retinẽtes, per secũdum male expendẽtes, per tertiũ male acquirentes, vt sunt vsurarij qui etiam iacendo in domo male acquirũt.

Joan. 5. Mat. 9. Matt. 7.

Item peccatũ assimilatur epilentiæ propter tria: primo, quia in epilentia (secundum Auic.) est sensus & motus priuatio, quę tamen priuatio sensus & motus; fit non totaliter, sed in parte. Et est ratio, quia materia quæ est causa epilentiæ, in interiori ventriculo cerebri facit oppilationem non completam, & ideo impedit trãsitum virtutum sensus, & motus in membris integrè fieri, non tamen totaliter intersecãdo. Similiter peccatũ tollit quidem peccatori sensum, id est, discretionẽ boni & mali, scilicet prudẽtiam, sed nõ totaliter, quia licet tollat ei prudẽtiam & sapientiam spiritualem, secundum illud. Gens sine consilio est, & sine prudẽtia: non tamen tollit prudentiam secularem, vel astutiam naturalẽ, siue experimentalem, immo in huiusmodi sensu magis vigent peccatores quam iusti, secũdum illud. Filij huius seculi prudẽtiores filiis lucis sunt in generatione sua. Vnde facit diabolus peccatoribus, quod voluit facere Naas Amonites viris Iabes Galaad, quia petiuit eruere oculos eorũ dextros, nõ curans relinquere sinistros: quasi enim dexter oculus est prudẽtia spiritualis, sed quasi sinister, est prudentia siue astutia secularis. Apostolus, Cæcitas ex parte contingit in Israël. Similiter tollit peccatum motum boni operis, sed non totaliter; quia licet quoad meritum, non tamen quoad exercitium. Quia etiam multi peccatores faciũt plurima opera de genere bonorum, sicut eleemosynas & huiusmodi, quæ licet in peccato facta non valent quoad vitam æternam; tamẽ valent ad euadẽdum flagella temporalia, & disponunt etiam ad pœnitentiam, & ad plura alia.

Deu. 32. Luc. 16. Ro. 11.

Secundo est in epilentia corporis prostratio. Nam epilentiã pręcedit spasmus, propter nocumentum oppilationis iam dictæ. Vnde non est possibile (vt dicit Auicen.) quod epilentiam patienti, remaneat erectio corporis. Similiter peccatum prosternit hominem à rectitudine iustitię, & vnũ peccatum facit ipsum cadere in aliud, ita vt sit impossibile ipsum cum peccato diu stare quin cadit. Vnde Grego. dicit; quod peccatũ, quod per pœnitentiam nõ diluitur, mox suo põdere ad aliud trahit. Greg. in hom.

Tertio epilentia est tremor, & exagitatio, licet fortior, & minus fortis, secundum quãtitatem humoris. Similiter peccatum reddit hominem tremulentum, & timidum. Prouerb. Pauor his qui operantur malum: Est enim timida nequitia, sicut dicitur Sap. Seneca Nihil timidum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia. Pro. 10. Sap. 17.

Item peccatum exagitat hominem, quia reddit eum instabilẽ, & inquietum. Thren. Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est. Thre. 1.

Item peccatum assimilatur lethargiæ propter tria. Primo, quia morbus lethargię inducit febricitationem: est enim lethargia (sicut dicit Aui.) apostema phlegmaticũ factum intra craneum Auic. capitis

capitis. Et quod fit ex humore phlegmatico patet, quia generatur ex potu, eo quod potus generat humorē phlegmaticū, in quo sunt euaporatio, & putrefactio. Vnde vt plurimum generatur ex commestione cæparum, & repletione nimia stomachi, & à multitudine potus, & à multitudine commestionis fructuum. Sic ergo lethargia est apostema ex humore phlegmatico putrefacto, & (sicut Auicen. dicit) in apostemate facto ex humore putrefacto communiter fit febris lenta; & ita patet, quod in lethargia fit febricitatio. Sedquid est istud apostema in craneo, nisi peccatū in anima? Hoc comitatur febris, quę est innaturalis & intemperatus calor, quia communiter sequitur peccatum aliquis intemperatus & irrationabilis amor: nam peccator à creatore auersus, inordinato amore ad creaturam conuertitur, sicut auarus ad pecuniā, superbus ad excellentiam, luxuriosus ad delectationem voluptuosam, ad quæ peccator quanto ardentius inhiat, tanto periculosius & fortius febricitat.

Secundo lethargia causat dormitationem, præcipue (vt dicit Auice.) cum lethargia est in substātia cerebri, fit subeth fortior, & difficultas motuum est maior; dicitur autē subeth, somnus superfluus & grauis, vnde talis vix potest ad horā excitari. Sic peccatum aliquādo ita infigitur cerebro, id est, animo, vt faciat peccatorem dormire, id est, in statu peccati immobilem permanere; & si aliquādo molestatus, id est, aliqua aduersitate angustiatus, vel arctatus ad horam excitetur, scilicet vt malum statum suū videat, & consideret; tamen statim ad solitum somnū, id est, immobilitatem suam & negligentiam redit, surgere contemnens. Vnde contra eum clamat Salomon, dicens: Vsquequo piger dormis. Prou. 6.

Tertio lethargia causat obliuionem: Est enim obliuio corruptio memoriæ, quæ vt plurimum accidit ex frigiditate, quandoque enim fit ex apostematibus cerebri, & propriæ frigiditatis, vnde cum lethargia sit apostema cerebri phlegmaticū, & per cōsequens frigidum, ideo memoriam corrumpit, & obliuionē inducit. Sed quid est frigidum apostema nisi peccati malitia, quæ calorem charitatis extinguens animā frigefacit, & Dei obliuionem inducit? Talem lethargiam patiebatur ille cui scriptura dicit: Deum inquit, qui te genuit dereliquisti, & oblitus es Domini creatoris tui. Deu. 32

Peccatorem, qui & diaboli seruus iure nuncupatur, seruo malo, ac puero, nec non leproso, corporisq́; visceribus, & nonnullis monstris comparari declaratur, quorum exemplis, quamplurima etiam peccatorū delicta describunur.

Cap. LIII.

PEccator assimilatur seruo malo.

Primo, quia malus seruus solet esse ebriosus, & tūc bona Domini negligit, vel furtum subtrahit. Prouerb. Operarius ebriosus non locupletabitur, hoc est, peccator qui vino, id est, delectatione carnis, vel seculi inebriatus est, negligit spiritualia quæ ad honorē Domini sunt, vel si non negligit, furatur, & sic vsurpat, non inde Dei, sed suā propriā gloriā quęrēdo, e contra boni serui dicūt: Nō nobis Domine, nō nobis, sed nomini tuo da gloriam. Pro. 19. Ps. 113.

Secundo, quia seruus malus est ociosus, & tempus quo laborare debet, inutiliter expendit, & perdit; vndè paterfamilias dixit seruis. Quid hic tota die statis ociosi? & Eccle. Mitte seruum in operationem, ne vacet. Sic enim decet Luc. 20. Eccl. 33.

get illum. Peccatores autē ociosi sunt, qui totum tempus quo in peccato viuunt, quantum ad meritū perdunt, & inutiliter expendunt.

Tertiò, quia malus seruus de bonis domini sui est prodigus, & vniuersa consumit. Matth. Diffamatus est villicus, quod dissipasset bona Domini sui. Tunc autē peccator de bonis Dei est prodigus, quādo eis non vtitur ad honorem Dei, & salutē animæ suæ, sed tantum ad gloriā mundi, vel commodum corporis sui.

Mat. 19

Quartò, quia malus seruus est piger & somnolentus, negotia Domini negligit Eccle. Cū seruo pigro tracta de opere. Et Luc. De seruo qui abscōdit talentum Domini sui. Peccator autem somno peccati detentus, bona quæ facere posset omnino negligit. Auarus etiam bona temporalia non alijs tribuit, sed sibi soli abscondit. Multi etiam ex pusillanimitate talenta, i. gratias sibi traditas seu creditas, id est, concessas abscondunt, quia nō vtuntur eis ad proximorum vtilitatem.

Eccl. 38
Luc. 18.

Quintò, quia seruus malus, proteruus, & ceruicosus, supra Dominum se extollit, Eccl Vidi seruos in equis. Et Prou. Per seruum cum regnare cœperit. Sic peccator super Dominum superbit, quando humilitatem Domini videt, & ipse contemnit eam: Videt enim Dominum suum afflictum, & ipse vult esse in delitijs, videt Dominum pauperem & denudatum, & ipse vult fulciri delitijs ac diuitijs, videt Dominum abiectum, & contemptū, & ipse vult honorari.

Eccl 10
Prou. 19

Item seruus contra Dominum se extollit, quādo caro contra spiritū præualet. Ioan. Non est seruus maior Domino suo.

Ioan. 15

Sextò, quia malus seruus cupidus existēs, bona Domini in proprium vsum vertit. Exemplum de seruo Elisei, & hoc pertinet ad simoniacos, qui bona Domini, id est, dona Spiritus sancti, pro sua vtilitate temporali emunt, & vēdunt.

4. Reg. 5

Septimò, quia præsumptuosus imperia Domini paruipendit. 2. Reg. Seruus meus cōtempsit me. Et Iob. Seruum meum vocaui, & nō respondit mihi. Sic est peccator cum Dei mandata contemnit, vel cum à Deo vocatus redire per pœnitentiam spernit. Prouer. Vocaui, & renuistis.

2. Re. 19
Iob 19.
Prou. 1.

Octauò, cum sit malus, & durus, gratiam sibi fieri appetit. Matth. Serue nequam, omne debitū dimisi tibi quoniā rogasti me. Sic est peccator, qui male agēdo gratiam à Deo, vel finalem pœnitentiam expectat.

Mat. 18

Nonò, quia obliuiosus est, & quod redditurus sit de omnibus rationem ad memoriā non reducit: quod etiā peccator facit respectu Dei. Luc. Si dixerit seruus, Morā facit Dominus meus, &c.

Luc. 12

Decimò, quia iracundus, & seditiosus totam familiam turbat, & lædit. Luc. Si cœperit seruus percutere seruos, & ancillas, &c. Talis est qui lædit sanctos, & religiosos viros, vel pauperes, qui sunt de familia Christi.

Luc. 12

Vndecimò, quia maledicus, & linguosus etiam Domino detrahit, vel ei maledicit. 2. Reg. De Siba qui accusauit Dominū regi. Eccl. Cunctis sermonibus qui dicuntur ne accommodes aurem tuā, ne fortè audias seruum tuum maledicentem tibi. Talis est maledicus, & blasphemus, præcipuè qui contra Dominum linguam suam relaxat.

2. Re. 16
Eccl. 7.

Duodecimò, quia deliciosè nutritus contra Dominum recalcitrat, & resistit. Prouerb. Qui delicatè nutrit seruum suum, postea inueniet eum contumacem. Et

Prou. 29

de